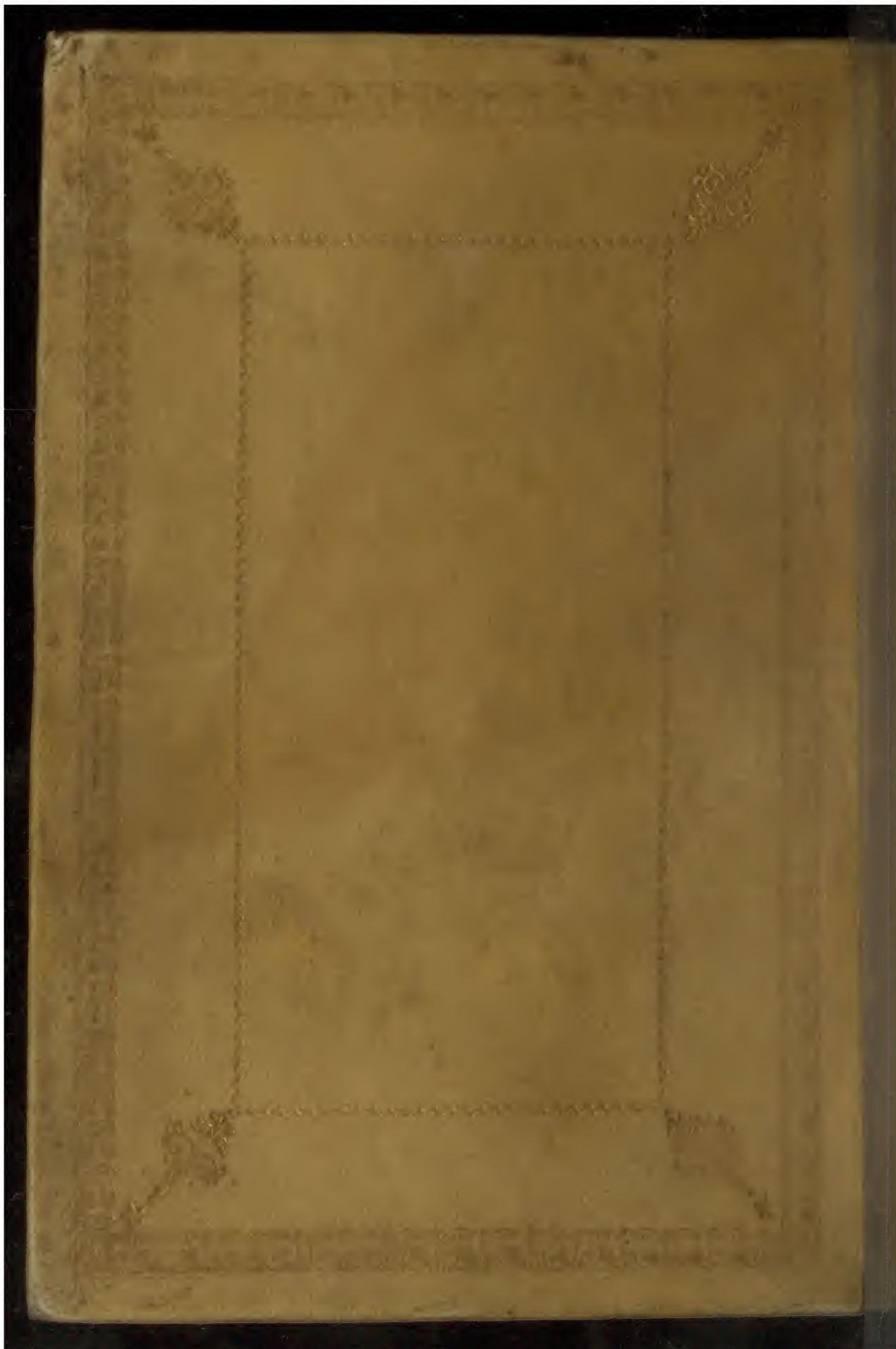

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
498/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
498/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
498/A

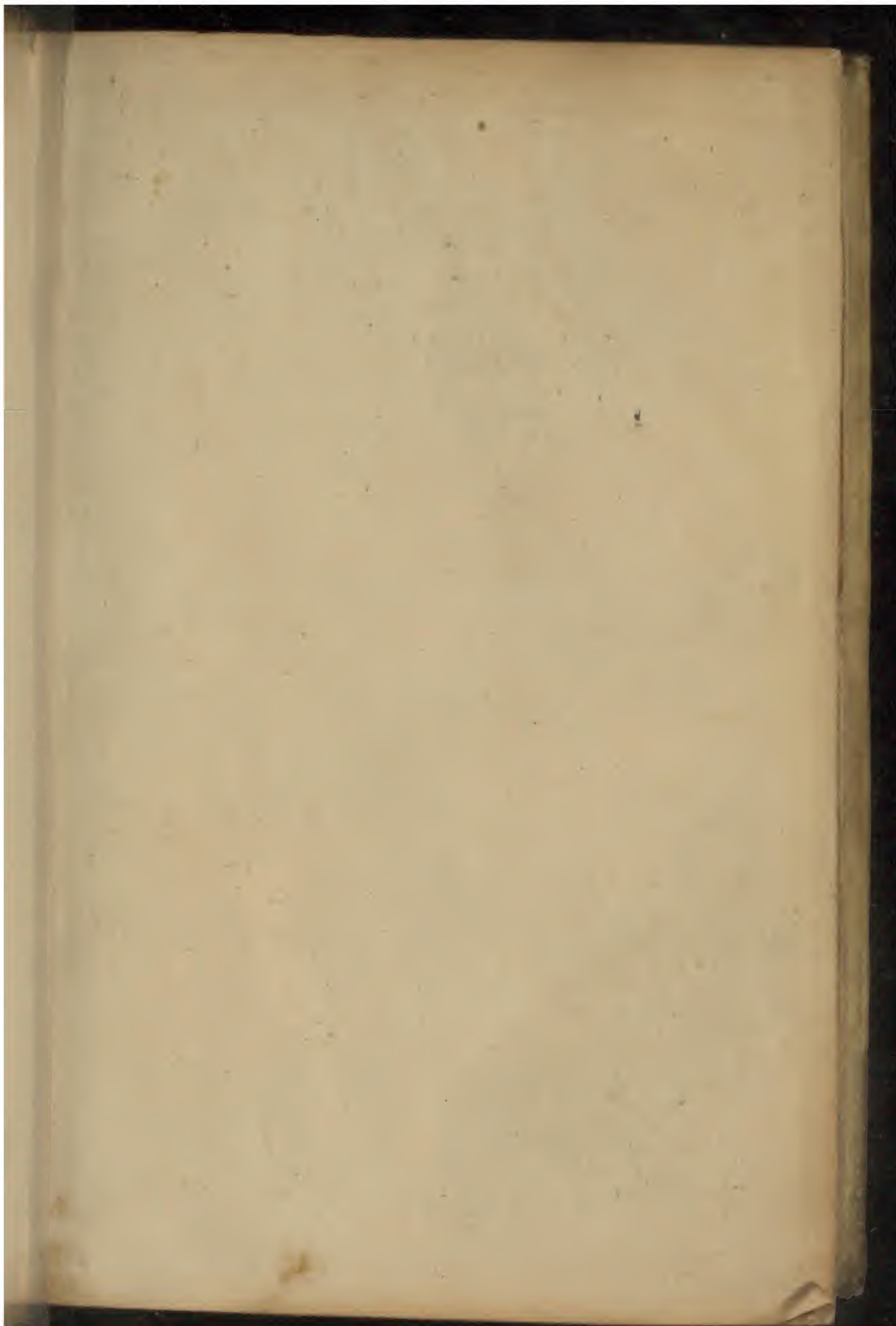
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
498/A

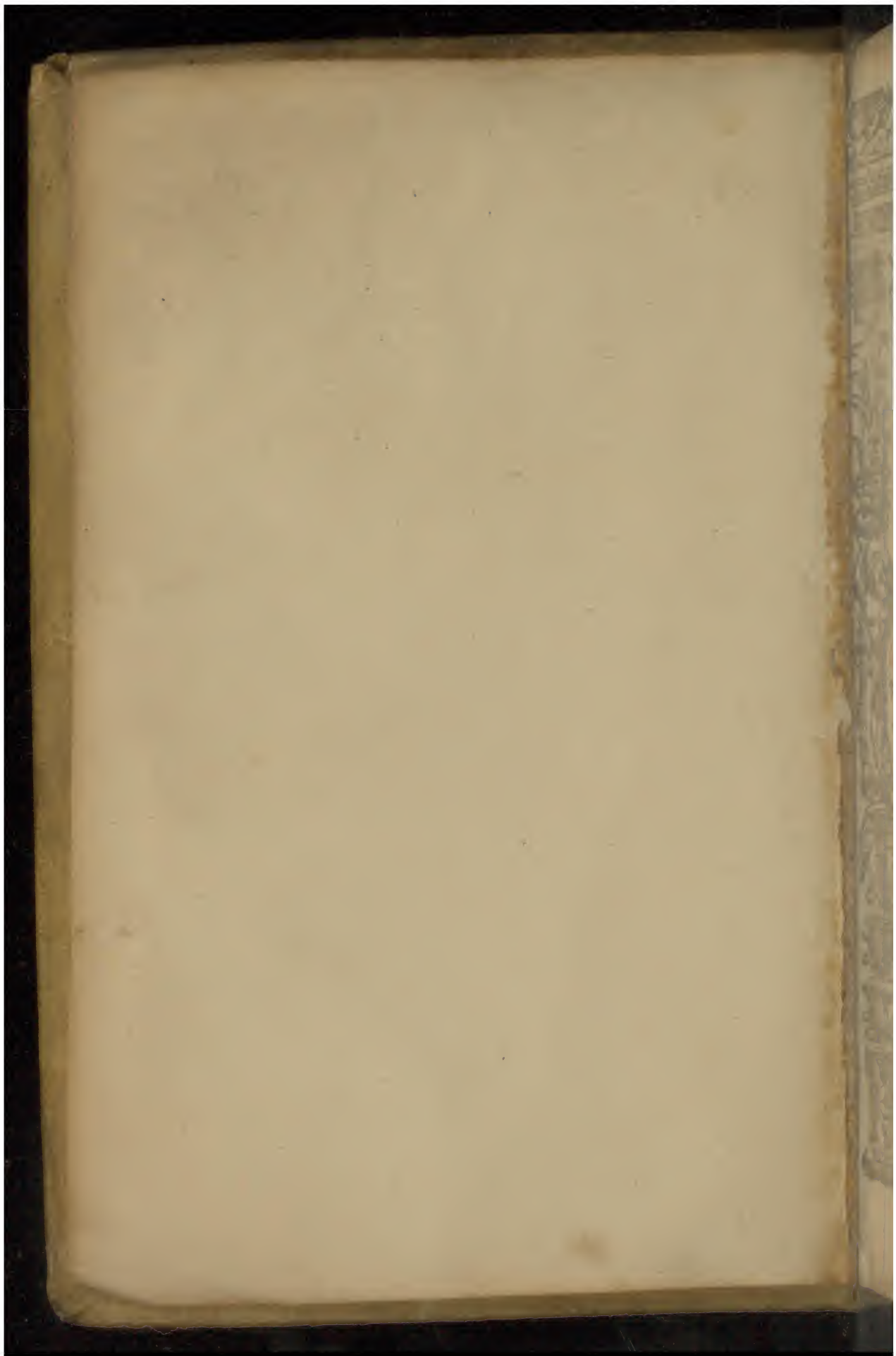
B 498 A

A B C

[Faint handwritten text]

Articella nuper
 rime impressa cum q̃ plurimis
 tractatibus pristine im-
 pressionis superaddi-
 tis: vt patet in
 pagina se-
 quenti.

(ss)

Petri pomarij Cla-
 lentini Hispani ad lectore Metastychō.

Parua licet: non sunt spernenda volumina lector.
 Quisquis es: infiro lumine fiste gradum.
 Inuenies medici varias vel Apollinis artes:
 Crede mihi sacro est charta referta sale.
 Candide Nervoſe lector cui cura salutis:
 Non parcas auro: Ditius istud opus.

hysagoge Joannitij.	fo. ij.
Phylaretus de pulsibus.	fo. vij.
Theophilus de vitiis.	fo. x.
hypocrates de lege qui et introductorius dicitur.	fo. xvi.
Iusiurandum hypocratis.	fo. xvij.
Eiusdem pronostica.	fo. xvij.
Eiusdem Aphorismi Antiqua translatione.	fo. xx.
Eiusdem Aphorismi Theodoro Gaza interprete.	fo. xxx.
Eiusdem collectio Aphorismorum ad vnāquamq; egritudinem pertinentium.	fo. xxxviij.
Regimen Acutorum eiusdem additum.	fo. xlvij.
Eiusdem liber Epydimarum additus.	fo. lvij.
Eiusdem de natura fetus additus.	fo. lxiij.
Eiusdem liber secretorum additus.	fo. lxiij.
Eiusdem pronostica secundum lunam addita.	fo. lxx.
Eiusdem capsula Eburnea.	fo. lxxiij.
Eiusdem de humana natura additus.	fo. lxxv.
Eiusdem de aere et aqua et regionibus additus.	fo. lxxviij.
Eiusdem de Pharmacis additus.	fo. lxxxiiij.
Eiusdem de insomnijs additus.	fo. lxxxiiij.
Aphorismi Joannis Damasceni.	fo. lxxxv.
Flosculi medicinales ex Cornelio Celso extracti.	fo. lxxxviij.
Parabole Arnaldi de Villa Noua addite.	fo. xc.
Libri Tres Tegni Saleni Antiquae translationis.	fo. cv.
Libri Tres Tegni Saleni translatione Laurentij Laurentia- ni.	fo. cxix.
Textus duarū primarū fien primi canonis Auicēne.	fo. cxxxviij.
Textus fien quarte primi canonis Eiusdē Auicēne.	fo. clxxiiij.
Textus fien pmi quarti canonis eiusdē q̄ est de febrib⁹.	fo. cxcviij.
Textus tertie: quarte: quinte fien quarti Canonis eiusdē in Chī- rurgia.	fo. ccxcix.
Cantica Auicenne.	fo. cccxiij.
Textus noni ad Almansores qui est de egritudinibus a capite vsq; ad pedes.	fo. cccxxxiij.
Summula Jacobi de ptib⁹ sup antidotario Mesue.	fo. cccclviij.
Descriptio ponderum medicinaliū mensurarū et dosium ex bre- uiario Alseir.	fo. cccclxix.

Incipiunt hyfagoge Joann:
nisi in medicina.

Edicia di

Munditur in duas
ptes: scz in theo-
rica z practica.
Quarū theouca
in tria diuiditur
scilicet in cōtēplationē rerū na-
turaliū: z nō naturaliū: z earū
q̄ sunt p̄tra naturā: ex q̄b̄ egritudo
z sanitatis z neutralita-
tis z suar cārū z significatio-
nū sciētia p̄cedit: q̄n extra cur-
sum naturalē q̄tuor hūores ex-
crescūt: ex q̄ occasiōe vel ex qua
significatione egritudo h̄eat.

De rebus naturalibus.

Res nō naturales sūt septē
scz elemēta: p̄mixtiōes: cō-
positiones: mēbra: vtutes: ope-
rationes: z spirit⁹. Et aliū addi-
derūt hīs alia q̄tuor scz etates
colores: figuras: z distantiam
inter masculum z feminam.

De quatuor elementis.

Elementa sunt q̄tuor scilicet:
aer: ignis: aqua: z terra.
Ignis calidus z siccus. Aer
calidus et humidus. Aqua frigi-
da et humida. Terra frigi-
da et sicca.

De commixtionibus.

Commixtiones sunt nouē:
Octo inequales: z vna eq̄-
lis. De inequalib⁹ vero q̄tuor
sunt simplices: hoc est calid⁹:
et frigid⁹: et humid⁹ z sic-
cum. Et quatuor ex hīs compo-
site: scilicet calid⁹ z humid⁹
calid⁹ et siccū: frigid⁹ z hu-
mid⁹: frigid⁹ et siccū. Equā-
lis vero est quando cum mode-
ratiōe corpus incolume ducit.

De humoribus.

Compositiones sunt q̄tuor:
scz sanguis: flegma: colera:
ra rubea: z colera nigra. Sanguis
est calidus et hūid⁹. Flegma
mafrigidum et humidum. Colera
rubea calida z sicca. Colera
nigra frigida z sicca. **D**e
flegmate. Flegmatis aut quicq̄
sunt modi. Est autē flegma sal-
sū calid⁹ z sicc⁹ ceteris: isectū
hūore colerico. Et ē flegma dul-
ce ptinēs ad caliditatē z hume-
cratiōez: isectū hūore sāguineo.
Est z acre ptinēs ad frigiditatē
z siccitatē: isectū melācolico. Est
etiā flegma vitreū qd nascit ex
magna frigiditate z coagulatio-
ne: sicut i senib⁹ nālī calore desti-
tutis. Et ē aliū frigidū z hūidū:
illū nō sapore nō hz: s3 p̄p̄tā re-
tinet frigiditatē z hūiditatem.

De colera rubea. Colera ru-
bea q̄nq̄ mōis p̄stat. Est colera
rubea clara v̄l pura nālī z s̄b̄stā-
tia r̄ calida: cui⁹ origo ē ab epa-
te. Alia ē citrīna: cui⁹ exordiū ē
a cōpositiōe ad f̄ flegma: z cole-
re rubeū pure: iōq̄ ē calida mi-
n⁹. Alia ē vitellina filis vitellis
ouoz q̄ nascit ex cōmixtiōe fleg-
matis coagulati z colere rubeū
clār: q̄ ē min⁹ calida. Alia ē colera
prassina ad modū prassū viri-
dis: cui⁹ origo magis ē a stoma-
cho q̄ ab epate. Est z alia erugi-
nosa ad modū viridis er̄: z vit
in modū veneni: q̄ nascitur ex mi-
nia adustiōe q̄ p̄p̄tā hz colore: p̄-
p̄tāq̄ ei⁹ vtutē z malitiā. **D**e
colera nigra. Colera nigraduo-
bus mōis p̄stat. Uno mō ē nālī
in modū fecis sanguinis z eius
de p̄turbationis: z cognoscit
eē a colorib⁹ nigris cū inferius
vel superius extra manat: z iste

a q̄

Hysagoge.

mod⁹ est veracit⁹ frigid⁹ & sic-
cus. Est & aliud mod⁹ extra na-
turalē cursum: cui⁹ origo est de
vstione colerice cōmixtiōis: et
hic veraciter appellat⁹ niger: &
est calidior & lenior a superiori
mō habēs i se ipetū pernecabi-
lem: & qualitatem perniciosaz.

De modis membrorum.

Membroz modi sūt quatuor.
Eorum enim sunt quedā
principalia: & sunt quāsi materia
et fundamenta: scz cerebrū cor:
epar: & testiculi. Et sunt alia
quāda q̄ predictis principalibus
deserviunt: vt sunt nerui qui ce-
rebro ministrant. Arterie q̄ de-
seruiūt cordi. Vene q̄ deserviūt
epati. Et vasa spermatica que
deserviūt testiculis: & illis sper-
ma ministrāt. Sūt hō de mē-
bris aliā propriā virtutem ha-
bentia: vnde eadē mēbra regū-
tur & eoz qualitas pstat: vt sūt
ossa: & cartilagines: & membra-
ne: q̄ sunt inter coriū & carnē: et
musculi: et pinguedo: et caro.

Alia sūt q̄ ppria virtute eni-
ta: tamē principium habent et
vigore a pncipalib⁹ fūdamētis
vt est stomach⁹: renes: intesti-
na: omnesq; lacerti: hec em sua
virtute ppria appetunt cibum
et mutant: & operant⁹ suos act⁹
fm naturā: habent et alias p-
prias virtutes decurrētes a p-
cipalib⁹ fundamentis: de quib⁹
principalibus cōstat sensus
& vita cum volūtario motu.

De nūero vtutū & diuisione.

Virtutis itaq; trīna sit pti-
tio. Est virt⁹ aialis. Et spi-
ritualis. Et naturalis.

De virtute naturali. Virtus
siqdē naturalis vna est q̄ mini-
strat: altera cui ministrat. Sed

naturalis viri⁹ cui ministrat mo-
dogenerat: modo nutrit: modo
pascit. Virtus autem que mini-
strat & nō ministratur ei mō ap-
petit: & retinet: & digerit & expel-
lit que deserviūt pascētivirtuti:
quemadmoduz pascens virtus
nutribili. Et generanti virtuti
deserviūt alie due. Una que im-
mutat cibū: altera que i format
que in se differūt. Nā prior vir-
tus immutat cibū: ministrat v-
tuti generati sine informatiōe.
Secūda vero immutat & mini-
stat generanti virtuti cuz infor-
matione. Sed informatiue vir-
tutis operationes sūt quinque.
Assimilatiua: concaua: perfora-
bilis: aspera: et lenis. **De vir-
tute spirituali.** De virtute spiri-
tuali duo procedunt. Unuz ope-
ratiuū: aliū ab hoc opatū. Ope-
ratiuū: q̄ cor dilatat & arte-
rias & iterū pstringit. Ab opata
hec nascūtur: ira: indignatio vi-
ctoria: dominatio: astutia: & so-
licitudo. **De vtute aiali.** 30-
diacavirt⁹ tria pplectit. Est vna
vt⁹ aialis q̄ ordinat & pponit et
discernit. Scda q̄ mouet volūta-
rio motu. Tertia q̄ sensibilis vo-
ca. De ordiatua & discretiua &
ppositua vtute hec pcedūt. fā-
tasia in frōte. Cogitatio vlrō i
cerebro. Memoria in occipitio.
Virt⁹ vero voluntarie mobilis
lacertos q̄b⁹ cetera mēbra mouē
tur mouet: q̄ volūtario motu mo-
uent. Virt⁹ itaq; sensibilis pstat
visu: auditu: gustu: tactu: & odo-
ratu. **De operationibus.**

Operatiōes duobus modis
sūt. Sunt operatiōes quaz
vnaqueq; singularit⁹ qd̄ suscipit p-
ficit. Ut est cibi appetitus p cali-
ditatē & siccitatem. Digestio p

caliditate et humectatione. Retentio per frigiditatem et siccitatem. Expulsio per illud quod est frigidum et humidum. Sunt et compositae quae a duobus componuntur: ut est desiderium: et deportatio. Nam desiderium virtute duplici componitur. Quamvis una est quae appetit: altera quae sentit. Stomachus enim sua motionem sentit. Deportatio vero duplici virtute vel amplius componitur. Una quae expellit: altera quae attrahit vel sentit: altera quae appetit.

De spiritibus.

Spiritus igitur sunt tres. Primus naturalis qui sumit principium ab epate. Secundus vitalis a corde. Tertius animalis a cerebro. Horum primus ab epate pervenit qui non habet pulsum in totum corpus diffundit. Secundus a corde per arterias in totum corpus dirigit. Tertius vero per nervos in totum corpus a cerebro dirigit qui in septima parte rerum naturalium id est in spiritu cognoscuntur.

De numero et aetate.

Quatuor sunt aetates. scilicet adolescentia: iuventus: senectus et senium. Adolescentia completis annis sex calide et humide est: in qua crescit et augetur corpus usque ad xxx. vel. xxxi. perveniens annum. Hac iuventus sequitur quae calida est et sicca: perfectum sine diminutione viri corpus perservans. quae. xxxv. vel. xl. anno finit. Huic succedit senectus frigida et sicca: in qua quod est minus et decrescere corpus incipit: tunc virtus non deficit: quinquagesimo quoque anno. vel sexagesimo persistens. Huic succedit senium collectio flegmatis humoris frigidi et humidum quod virtutis appet defectus: quod suos annos vite termino metit

De colore cutis et divisione.

Color cutis duobus modis fit. Aut enim hunc interiora subministrant. Aut exteriora deducunt. Ab interioribus autem duobus modis accidit. Vel ex abundantia. Seu ab equalitate humorum. Ab equalitate est ille qui est compositus ex albedine et rubore. Ab inequalitate vero procedunt niger: citrinus rubeus: glaucus: et albus color. Color namque rubeus: et niger et citrinus significat humorem corpori dominantem. Citrinus vero solus significat coleram rubeam. Niger vero solus coleram nigram. Rubeus solus abundantiam sanguinis. Albus namque et glaucus abundantiam frigiditatem corpori dominantem. Sed glaucus ex melancholia: albus ex flegmate sui causas habere signat. Ab exterioribus nempe colores adveniunt: sicut ex rigore scotis: et ex calore ethiopicis: et ex alijs multis accidentibus. Sunt et alij spirituales vel spirituales colores: aut ex timore: aut ex ira: aut ex tristitia: vel alijs animi motibus.

De coloribus capillorum.

Capillorum colores sunt quatuor. scilicet. niger: rubeus: glaucus: et canicies. Niger fit ex abundantia colerici incensibilis vel combustionis multa sanguinis. Rubeus a nimietate caloris non adusti: unde sunt rubei capilli. Glaucus ex abundantia melancholice. Canicies vero fit ex nimia defectio caloris naturalis: et effectu putridi flegmatis: hoc plurimum fit in senibus.

De tunicis oculorum.

Oculorum tunicae sunt septem: et humores tres. Prima tunica dicitur retina. Secunda secundina. Tertia scleros. Quarta tela aranee. Quinta yvea. Sexta

cornea. Septia puctina. Chumox ho prim^o est vitre^o. Scōs cristalin^o. Et terti^o albugine^o. q̄ est ante vneam tunicam.

De coloribus oculorum.

Oculorū colores sūt q̄tuor. s. niger: subalbid^o: varius: et glauc^o. Nigredo fit ex defectu visibilis spūs: v^l ex p̄batio ne ipsi^o aut ex penuria cristallini hūoris: vel q̄ plurimū recedit iteri^o ip̄e cristallin^o hūor: aut ex hūorū abūdātiā q̄ similis albugini out: aut ex pturbatiōe ipsi^o: aut ex abūdātiā q̄litate vnei hūoris. Subalbedo fit ex septē reb^o supiorib^o q̄ r̄s. i. ex abūdātiā spūs visibilis vel claritate ipsi^o: aut ex magnitudine cristallini hūoris et eminētia ipsi^o: aut ex minorantia albuginet hūoris et claritate ipsi^o. et defectione q̄litate vnei hūoris. Vari^o vero color et glauc^o fit: si pueniūt cū reb^o q̄ accidunt nigredini et sabalbedini. Vari^o ho color significat spiritū visibilē magis abūdare et clarescere in sua varietate. Glauc^o ho color significat spiritū visibilē magis abūdare et subnigrescere in sua glaucedie. De modis qualitātū corpis. Modi q̄litate corpis quinq̄ sunt scz crassitudo nimia: et extenuata macies: synthesis: squaliditas. et equalitas. Crassitudinis due sūt spēs. s. abūdātiā carnis: et pinguedo. Abūdātiā carnis fit ex abūdātiā caloris hūorū. Pinguedo fit ex frigiditate et hūiditate intēsa. Pignedis diminutio v^l extenuata macies fit ex caliditate et siccitate intēsa. Synthesis fit ex frigiditate et siccitate intēsa.

Squaliditas nēpe fit ex frigiditate: et intēsa hūiditate: aut simul vtriusq̄ intēsis. Equalitas itaq̄ fit ex humorū equalitate. Corporis he sunt forme.

De distātia it masculū et feminā

Masculus a femina differt i eo qd hic calidior et siccior ē illa ho est ecōtrario frigidior et humidior.

Incipit tractat^o rex nō nāliū. Et p̄lo de aeris mutatiōe.

Aeris mutatio fit quinq̄ modis: aut em̄ fit ex āni tēpib^o: et ex ortu stellarū: et occasu vētis: terris et ap̄ sūositatib^o

De temporibus anni.

Ani tēpora sūt quatuor. s. Ver equale calidū et hūidū. Estas calida et sicca. Autū: n^o frigid^o et sicc^o. Et hyēs frigēda et humida. Exstellis imutaf aeris natura. Nā cū appropiāuerit sol stellis vel ip̄e illi. calidior fit aer. his qdē a se separans frigiditas aeris mutat. s. aut augetur: aut minuitur.

De numero ventorum et eorum qualitātibus.

Anti q̄tuor sūt. s. subsolan^o fauoni^o: septētrio: et auster. Quorū vñ h̄z virtutē frigidā et siccā Alter calidā et hūidā. Ceteri ho duo eq̄lis virtutis sūt. Quorū vñ. s. subsolano caliditas et siccitas. Alteri ho fauonio frigiditas et hūiditas attribuunt. Et auster paulo calidior et hūidior. Septētrio ho frigidior et siccior. De mōis frap̄ et eap̄ q̄litate. Errap̄ modi sūt q̄tuor: altitudo: profunditas: vicinitas mōriū et maris: eq̄litas ters

rarum seu locorum quibus terra a sediffert. Altitudie et pfunditate: qm altitudo frigiditate p funditas huic cotrariu reddit. Propinquitate montium eueniunt hec: qm si ipsi fuerint a parte meridiana terra erit frigida. Nam motes calidis meridiani obstat ventis: septentrionales veti frigidis eaz petunt flatibus: si vero septentrio motes habuerit: superior terre cotraria erit. Vicinitate maris: qm meridies calida et sicca: septentrio frigidam et siccam terram prebet. Preterea terre sui natura inter sediffert. Nam si fuerit terra petrosa: frigida et sicca si vero pinguis et crassa: calida et humida: lutea aut frigida et humida erit. Immutat quoq aer fumositatemq paludum siue putredinis aliquid: vbi sunt morbi ac pestes in hominibus.

De exercitio corporis.

Exercitium mutat corpus. Quia qm equaliter: equaliter prestat calorem. Cum vero amplius sit: magis calefacit: sed postea infrigidat et desiccatur. Octositate corpus immutatur: quia si in equalis est frigiditate facit et humectationem inaequalem: si vero equaliter.

De diuisione balnei.

Balnea autem dulcis sunt aque: aut non dulcis. Sed dulcis aque balneum remollit: calidum calefacit: et frigidum infrigidat. Non dulcis vero aque balneum desiccatur corpus. Quod si ex aqua salia vel amara siue sulphurea fuerit calefacit et desiccatur. Si vero aluminosa et gypseae infrigidat et desiccatur.

De modis ciborum.

Modi ciborum sunt duo. Est enim cibus bonus qui bonum gignit humorem. et est malus qui malum gignit humorem. Bonum autem gignit qui bonus sanguinem creat: et equaliter in comixtione et opere: ut est panis mundus et recens et fermentatus: et caro alalis agni et hedulina. Malus autem contraria operatur: ut est panis opus non recens et bouina et hyrcina caro vetusta. Preterea bonum malumq humorem creantium ciborum duo sunt modi: grauis et leuis. Grauis est caro porcinæ et bouina. Leuis pullos vel piscium: caro mediocrium magis mobilis et minus pigra et inquam morum. Est et oleum generum malum gignit humorem. scilicet coleram rubeam: ut nasturtium sinapis et alliū. Sunt qui generant meliam: sicut lens: caulis: caro caprina veteris et bubulina. Et sunt qui generant flegma: ut est caro porcellorum: et agnorum portulaca: et triplex. Preterea grauis cibus gignit flegma et coleram nigram. Cibus leuis coleram rubeam: et uterque malus.

De modis potationum.

Modi potationum sunt tres. Est potus qui nihil aliud est quam potus ut aqua. Est aliud qui est potus et cibus: ut vinum. et est alius potus duobus pertinentibus superius: ut potio qui datur contra morbum vitium aliquod: ut mellis cratum: vel mulla: vel conditum. Cibus vero huius utilitatis est qui reparat integritatem corporis recto ordine. Potus vero hanc utilitatem prestat quia reportat cibum per corpus. Sed illius potus que potioni diximus pertinere: corporis naturam ad se conuertit.

De somno.

a uij

Hysagoge.

SOmne corpus naturā immutat. Primoque infrigidat exterius: et calefacit interius. Qui si plixus fuerit: infrigidat et humectat. Vigilijs quoque immutat corpus: quia extrinsecus calefaciunt intrinsecus autem infrigidant et ericcant.

De coitu.

Coitus hoc prestat corpori. siccat corpus: et minuit naturalem virtutem: ideoque infrigidat multoties vero ex multa concussione corpus calefacit.

De accidentibus anime.

Sunt quedam accidentia anime faciunt intra corpus aliquid: sicut que commouent naturalem calorem ab interiori parte ad superiorem seu superficiem cutis. Aut impetuose: ut ira: Aut leuiter cum suauitate: ut delirium et gaudium. Sunt autem que ad caliditatem habent et celant. Aut impetuose ut terror vel timor. Aut leuiter ut angustia. Et sunt que commouent naturalem virtutem interius et extra: ut est tristitia.

Incipit tractatus rerum contra naturam.

Aria ergo contra naturam sunt morbi: morbi causa et accidentia morbum sequentia. Morbus est qui principaliter corpori nocet nullo mediatore qui eum adiunget: ut calor in febre succedente.

De febribus.

Febus est calor innaturalis: cursus supergrediens nature: procedens a corde in arterias: suoque ledens effectum. Cuius sunt tria genera. Unum in anima: dicitur ephimera. Aliud in humoribus qui putrescunt et putrida nuncupantur. Tertium ledit membra solida: et ipsa est ethica. Quartum ephimera nascitur ab acciden-

ti occasione. Putrida quoque a putridis rebus: cuiusmodi sunt simplices atque singulares: et sunt quatuor. Primum modus est qui fit de putredine sanguinis et humores: et a parte interiore et exteriori ut est sinochus. Secundus qui fit de putredine colere rubee: ut est trithemus. Tertius fit ex putredine flegmatis ut est quotidianus. Quartus vero qui fit ex putredine melancholicæ: qui itermissis duobus diebus affligit infirmum: dicitur quartanus.

De modis et speciebus febrium.

Modi preterea febrium ex putredine accidentium tres sunt. Est febris que quotidie minuit ut paugmasticus. id est decrescens. Est et que augetur ut augmasticus donec recedat. Est qui in eodem statu permanet donec iterum recedat ut homothenus. Continua febris de putredine venarum fit declinans quidem extra venas in alia: quibus corporis partibus. horripilatio fit in febribus ex infusione putredinis in sensibilibus membris moridus et infigidus. Ideoque horripilatio fit in febribus illis que habent anesim. id est interpollationesque putredines extra venas sunt.

De modis apostematum.

Apostematum autem quatuor sunt modi simplices. Aut enim fiunt ex sanguine et dicuntur flegmones. Aut ex colera rubea et dicuntur herisipile. Aut ex flegmate quod est coagulatus: et dicuntur vndimie vel cimie id est tumores. Aut ex colera nigra: et dicuntur cancri flegmonum. Ex sanguine signa sunt hec: rubor: duritia: pulsus: dolor: calor: et tumor. Ex colera flegmonum signa sunt hec: calor: rubor: mixtus citrino colo-

ri: magnitudo doloris cum pun-
etione et velocis augmentatio.
¶ Ex flegmate flegmonis si-
sunt hec: albedo: mollities: vt si
digitum impresseris: quasi si-
gnum facit foraminis: et est sine
doloze. ¶ Ex colera nigra fleg-
monis signa sunt hec durities
ingrescu nigredine absq; sensu.
¶ De re naturali in humano
corpore.

In humano corpore vnaq;
tres naturalis si propria
naturam retinuerit facit sanita-
te. Si vero eaz dimiserit: aut fa-
cit egritudinem: aut neutrum.

¶ De generibus egritudinum.
Omnia egritudinum sunt
tria. scilicet consimile: officiale: et
vniuersale. ¶ Est quidem egritu-
tudo consimilis sibi in membris
contingens que sibi sunt voca-
bula cu eadem passione: vt hec
pud dolens. ¶ Et e officiale: egritu-
tudo que accidit officialibus mem-
bris: sicut sunt pedes manus lin-
gua dentes etc. Que nomina sibi su-
munt ex sibi accidente infirmitate vt
podagra pedis: et chiragra ma-
nus. Vel que nomina sumunt ex mem-
bris quibus accidunt vt chiragra et po-
dagra. ¶ Et e vniuersalis egritudo que
sociatur superius dictis
duabus: vt est membrorum seium-
ctio et paralysis.

¶ De egritudinibus simili-
bus membris.

Egritudines ergo que par-
tiu habent similitudinem
octo sunt quatuor simplices: et
quatuor composite. Simples
sunt aut ex sola caliditate: aut ex
humiditate: aut ex frigidityte: aut ex
siccitate. Ex his inter se iunctis
sunt quatuor composite. scilicet frigidi-
tas et humiditas: et caliditas et humiditas: et

siccitas et caliditas. ¶ Harum octo per singulas
duo modi sunt egritudinis. Aut
enim fit ex qualitate simplici: aut
ex humoris alterius commixtione.
Ex simplici vero qualitate conti-
git infirmitas que solidis accidit
in membris que grece ethica dicitur. Egritu-
tudo calida que ex humoris accidit
est febris ex putredine: vt supe-
rius dictum est. Egritudo frigida
que sine aliquo humore accidit
est vt algor ex nimia frigiditate
aeris seu niuis. Et est egritudo
que cu aliquo humore frigido ac-
cidit: vt paralysis que fit in toto
corpore: aut in parte. Modus hu-
mectati morbi est que fit proprie vt
non indigeat alterius humoris
admixtione: vt est frigidum vul-
nus: vel vacuum: vel feridissimum
cu tabiditate corporis: que ad-
modum inflata caro hydropico-
rum vacuo squalore torpens.
Morbus vero humidus est alios
trahens ad se humores: vt hy-
dropisis. Morbus siccus est cu
humore: vt cancer durus et siccus.
¶ De morbis in officialibus
membris.

Morbi in officialibus membris
accidentes quatuor sunt. Ipsi
sunt qui accidunt in plasmatio-
ne. id est forma creature: et in quanti-
tate membrorum: et in natura-
lis numeri superfluitate: et in
membrorum positione.

¶ De morbis in plasmatione.
Morbi officialium in forma ho-
minis quinque modis fiunt. Mem-
brorum inconuenientia: et vt est
feda capitis longitudo. In con-
cauitatibus: vt si manuum pe-
dumque concauitas carne reple-
tur. In poris: vt eorum strictura
aut largitas. In asperitate: vt
gutturis: aut pulmonis canaliu

Joannis.

aspitas. In lenitate: veluti matricis lenitas vel stomachi.

De morbis in quantitate membrorum. Morbi in quantitate membrorum fiunt ex abundantia spermatum cum membra crescunt amplius quam decet. Sicut videmus fieri in magno capite: et in lingua grossa. Aut vicia puritate et indecencia: ut parvum caput: stomachus et epar.

De morbis in numero membrorum. Morbi in numero membrorum fiunt: aut ex augmento: aut ex diminutione. Secundum augmentum quidam: aut ex cursu nature: ut superfluum digitus. Aut extra cursum: ut lubrici ascarides per cruce: et acro cordines id est magne carnes additio nes: vel verruce magis late: vel porri. Secundum diminutionem homo aut universaliter ut omnium digitorum abscissio. Aut particula riter ut unus digitus.

De morbis in situ membrorum. In positione membrorum fiunt morbi aut per membrum motionem de loco suo: aut ex dispositione vicini membrum: ut sunt digitus et labia: quae conglutinantur: vel adherent et non separantur: aut quae separantur et non conglutinantur. Sed separatio adherentis membrum universaliter fit: aut in membrum sibi: aut officialibus. Consilibus membris ut ossibus: et nervis: carne: venis laceratis: et cute. Quod si acciderit ossi: fractura dicitur. Si carni ex recenti tempore: plaga dicitur. Si vero ex veteri: non tamen plaga sed putrida plaga nuncupatur. Quod si venis: nervis: et arteriis alio atque alio nomine nuncupatur. Si autem evenerit medullis lacernis: contusio siue commotio nuncupatur. Si vero in cute: excoriatio dicitur. Quae si lueterauerit putrida plaga nuncupatur.

In officialibus homo membrum perpetua fit separatio: ut est manus vel pedis abscissio.

De qualitatibus corporum.

Corporis qualitates sunt tres scilicet sanitas: egritudo: et neutralitas. Sanitas est tempus amens perfectum vel custodiens res naturales secundum cursum nature.

Infirmitas est intemperantia ex cursu nature naturam ledens: unde fit lesionis effectus sensibilis.

Neutrumque dicitur est quod nec sanum nec infirmum dicitur.

Sed neutralis qualitas tribus modis constat. Ut si in uno corpore sit conveniant infirmitas et sanitas. In diversis membris: ut est in corpore ceci et claudii: siue in corpore senis: cui nec unum membrum remanet quod non malum fiat et patiat. Et si corpus hominis aliquibus hominis sanum fuerit: aliis vero infirmum: ut eorum quae estate infirmant: hyeme sani sunt. Qui autem frigidius nature fuerint: hyeme infirmantur: estate sani sunt. et quod humidam naturam habuerint: pueritia infirmantur: in iuventute et senectute sanantur. Qui vero sicca habuerit naturam: iuventute sani sunt in iuventute autem et senectute infirmantur.

In tribus invenitur res sanitas et infirmitas et neutrum. Aut in corpore in quo trium qualitatum unaqueque reperitur. Aut in causa faciente illas: et regente et conservante. Aut in significantibus.

De modis occasionum.

Occasionis vero duo sunt genera: unum est naturale: et est aliud extra cursum nature: Occasiones autem naturales aut faciunt sanitatem: aut per

nat. Occasiones cōservātes pti-
nent ad sanitatē. ffaciētes vero
pertinēt ad infirmitatē expellē-
dā. Occasiones non naturales
aut q̄ vltra naturā pcedūt: alie
pertinēt ad infirmitatē: alie ad
neutralitatē. Sed egre occasio-
nes faciūt infirmitatem: et sunt
res easdē infirmitates pseruan-
tes. Ille v̄o q̄ p̄tinēt nec ad sa-
nitatē nec ad infirmitatē: cōsti-
tuunt neutrum atq; cōservāt.

De occasiōibus sanita-
tis et egritudinis vel infir-
mitatis.

Omnis occasiōis societate
h̄itū cū sanitate et infirmi-
tate sex modi sunt. Quorū unus
est aer. q̄ h̄ianū corp⁹ circūdat.
Cib⁹ et pot⁹. Et mot⁹: et quies:
Somn⁹: et vigilie. Inanitiō: et re-
pletio. Et accidentia ale. Que
oia si cū moderatiōe decēti fue-
rint: et in p̄titate: qualitate: tpe
ope: et ordine: custodiūt sanita-
tē ab accidētib⁹. Quod si cōtra
hoc aliquid fuerit: accidunt in-
firmitates: et permanent.

Modi occasiōis infirmitatē
facientiū sūt tres. Nā alie sūt q̄
vocant̄ p̄mitine q̄ exteri⁹ acci-
dūt corpori vt calor et frig⁹. Sūt
et accidētia q̄ admovent̄ intrin-
sec⁹ in corpore: vt repletio: et inani-
t̄io. Sūt et alie q̄ vocant̄ p̄iuncte
q̄ cū adsunt: et desit infirmitas: et
abeuntibus his infirmitas ab-
est vt putredo in febribus.

De diuersitate egritu-
dinum.

Egritudinum s̄m aliā diui-
sionem modi sūt duo. Cōi-
ter aut p̄prie. Que cōiter acci-
dūt aut accidētāl̄: vt pcussio:
cōbustio: mor⁹: deceptio: et cete-
re res nocive. Aut necessarij vt

alia superius memorata q̄ vt di-
ctū est sunt socia sanitati et infir-
mitati. Que vero p̄prie sunt egrit-
tudines: aut sunt in p̄similibus
membris et cōservant egritu-
dinem: aut officialibus: aut in
continua diuisione.

De modis morborum
ex caliditate proceden-
tium.

Modi morborum ex caliditate
pcedētium q̄nq; sūt. **P**ri-
mus fit ex cōmōtione spūs: aut
ex cōmōtione corporis. Ex cōm-
mōtione spūs vt ira. Ex cōmōtio-
ne corporis vt labor vel supbia.

Scōs vt est concursus visibilis
caliditatis cū effectu: vt h̄y-
panthasis. i. expositio ad solē.

Terti⁹ ex caliditate corpori ad-
ueniēte cū potestate q̄ recipit
caliditatē ex vsu acriminū.

Quartus fit ex interclusione
pororū: vt ex frigiditate hyem̄.

Quintus fit ex putredine h̄i-
morū: vt in febribus.

De causis frigidorum mē-
brorum.

Occasiones frigidorū mor-
borum octo sunt. **P**rima
est occurus frigorū visibilis cū
effectu: vt frigiditas niuis.

Scōd̄a vt frigiditas op̄i adue-
niēs foriter humano corpori.

Tertia ex abundantia cibo-
rum corpori adueniente atq; re-
plentez extingūte naturalē ca-
lorem.

Quarta ex paruitate
ciborū: vnde calor naturalis ex-
tinguitur.

Quinta v̄o ex abū-
dantia frigoris vel humoris fri-
gidi poros obturātis: vnde na-
turalis calor minuit̄.

Sexta
ex dissolutione et ap̄tione corpo-
rū ad dissoluēdū et enacuādū na-
turalē calorem. **S**eptia ex p̄mo

tide et exercitio nimio. vñ fit mo-
ta dissolutio hūoz et euacnatio
et sudor: vnde corp⁹ attenuat.
¶ Octaua fit ex requie et occa-
sione multa.

¶ De causis siccoꝝ morborum.

Siccōꝝ morboꝝ occasiones
sunt quatuor. ¶ Prima ē oc-
cursus aliene siccitatis visibilis
ac manifeste cū effectū: vt vene-
ni siccitas. ¶ Scda hō ex adue-
tu sicce rei i corpe cū fortitudine
vt acetū sal sinapis. ¶ Tertia
puitas cibi et potus. ¶ Quarta
cōmotio nimia et exercitium.

¶ De causis morboꝝ hūidoꝝ

Occasiones morboꝝ hūidoꝝ
quatuor sūt. ¶ Prima vt occur-
sus rei afferētis hūoꝝ cū effectū
vt balneū. ¶ Scda vt ingressio
rei afferētis hūoꝝ cū virtute i
corpe: vt recētes pisces. ¶ Ter-
tia at vt nimietas cibi et pot⁹.

¶ Quarta sicut requies et ocū.

¶ De modis morborum.

Modi morboꝝ ex innatura
li malitia cum aliq hūoꝝ
decurrēt ad infirma loca qua-
tuor sūt. ¶ Prim⁹ est virt⁹ mēbri
impellētis et debilitas mēbri su-
stinētis. ¶ Scds mltitudo hūo-
ris. ¶ Tertius debilitas virtu-
tis nutrientis. ¶ Quatus largi-
tas vie pororum.

¶ De malitia egritudinis.

Malitia egritudinis igredit⁹
et supuenit in p simile mē-
bri naturale quicq modis. Aut
ptingit i vtero materno. Aut i
tpe natiuitatis. Aut em pstrigi-
tur fascia. Aut ex malo nutri-
mēto: siue ex aliq ifirmitate ad-
ueniēte pdictis tpeb⁹ vt postea.
Si tpe pceptiōis in vtero debi-
litatur aliq cōsimile mēbrum
fit ex abundātia spermat⁹: ant

ex paruitate et indigentia cōue-
nientis qualitatis spermat⁹:
vt si fuerit grossū et pingue. vel
aqsūm: et tenue. ¶ Quando hō na-
scitur infans debilitatur aliq
leo mēbri si egressus fuerit no-
equa sed mala egressione vt i
pinus: aut sup genua incuru⁹.

¶ Cu igit rancia colstringit i co-
uenienti pstrictiōe duplicat⁹ de-
bilitat⁹. ¶ Qñ aut nutrit⁹ malez
incōueniēter lac suggendo vel
accipiēdo debilitat⁹. ¶ His vero
tpebus vel postea ifirmitate ac-
cidēte egritudinis malitia p si-
mili mēbro superuenit ex cuius-
libet nerui incisione. Et si pas-
s⁹ fuerit ex aliq accidēti. siue de-
bilitatē seu vln⁹. vel apostema.

¶ De egritudinibus mēbroꝝ
rum consimilium.

Ingredit⁹ egritudo p simile
mēbri naturale septeꝝ mo-
dis. Aut ex obstetrice si culpā
habuerit cū tē infante. Vel si p-
mulerit a bulare an debitu tpe
seu cognu. Vel ex medico: si p-
facta et collisa mēbra ignoꝝter
cōstituerit et pstrinxerit. Ex ifir-
mo si ea p mouerit a medico cō-
posita anteq solident et firma
sint. Ex fractura: vt si sup muscu-
lū vertebrū qd i femore est cōtoꝝ
queat cora. Aut ex pculsiōe: vt
si cō. pumat⁹ nasus et accidet vt
fiat chim⁹. Aut ex malo hūoꝝ
q accidit leprosis: siue ex parui-
tale hūoꝝ accidentis ptificis

¶ De modis constrictionis.
et largitatis pororum: lenita-
tis et asperitatis.

Constrictio poroꝝ fit tri-
bus modis vel occasioni-
bus. Aut ex constrictione atte-
nuatoria. Aut ex carnositate.
Siue ex coartatione. ¶ Con-

Strictio vero fit: aut ex nimietate virtutis retinentis. Aut ex debilitate virtutis expellentis. Aut ex abundantia frigoris. Aut ex abundanti constrictione copulante aliquam partem loci ut sepe fit ex ligatura costricta. Aut ex abundantia siccitatis. **¶** Ex carnositate vero costringitur porus: ut si acciderit aliquod apostema: fiat carnositas: aut si prorseuerit aliquod vulnus. **¶** Ex coartatione vero cutis deciderit aliquid in poris: ut humor siue lapis seu coagulatus sanguis: aut aliquod latitans in eis ut supflua caro: scabies. **¶** Lar gitas quoque pororum quatuor fit modis. Aut ex multa commotione impellentis virtutis. Aut ex debilitate retinentis. Aut ex abundantia colorum et humorum. Aut ex medicamentis aperientibus. **¶** Lenitas accidit duobus modis: videlicet deintus et de foris. Sed intus ex humore viscoso liquefacto. Foris vero ex cera liquefacta cum unguento. **¶** Asperitas autem duobus modis fit: deintus et de foris. Intus namque ex supfluo humore et acuto. Foris vero ex fumo et puluere.

¶ De superfluitate membrorum in numero.

Superfluitas membrorum in numero accidit duobus modis. Nam superfluitas si fuerit naturalis erit ex supfluo humore naturali et bono: vel ex abundantia virtutis informative. Que si fuerit extra cursum naturalem erit ex humore non naturali et inconuenienti aut ex abundantia virtutis vel debilitate.

¶ De diminutione membrorum.

Diminutio membrorum in numero duo duobus sibi fit modis: aut interi: aut exteri. Interi per diminutionem humorum. Exterius ex combustione ignis: aut ex frigore siue putredine: siue incisione. Putredo autem accidit: aut ex potestate mortificatione: aut putredinem faciente aut ex restrictione et retentione illius humoris qui soluit.

¶ De magnitudine membrorum.

Magnitudo membrorum tribus modis fit. Aut ex multitudine humorum. Aut ex abundantia virtutis. Aut ex promixtione utriusque. **¶** Paruitas fit tribus modis sibi. Aut ex debilitate virtutis. Aut ex incisione. Vel combustionem ignis vel ex frigore nimis.

¶ De commotione membri.

Commutio membri de suo loco duo duobus modis fit. Aut ex commotione voluntaria. Aut ex humore vicino equitati dissonanti membrum et lubricum facienti. **¶** Membri vero os egreditur a sua iunctura et mutatur duobus modis sibi. Aut ex iunctura in qua non conuenit separatio. Aut ex separatione ubi non conuenit iunctura. Si ex promixtione hoc fuerit sine separatione aut erit ex humore acuto patiens: aut ex accidenti vulnere: aut spasmo. Si vero fuerit ex separatione ubi non conuenit coniunctio: aut ex grosso humore: aut ex accidenti vulnere: aut ex spasmo.

¶ De separatione iuncture.

Separatio iuncture duobus modis fit: aut intrinsecus: aut extrinsecus. **¶** Intrinsecus non fit: aut ex humore acuto et icidendi. Aut ex vetulitate pingui distendendi et dissipati. **¶** Extrinsecus non fit aut cum scissura: aut fractione aut exercitio nimio: aut incisione.

Hysagoge

ut ensis: aut quod distendit ut funis. aut quod cōtundit ut lapis.

De modis et numero significationum.

Genera significationū sunt tria. Alia enim signifi-
cant sa-
nitatē. Alia egritudinem. Alia
neutrū. Quorū significationū vnū qđ
qđ gen⁹ in duo p̄t. Sūt em̄ qđ si
gnificatur de officialib⁹ mēb⁹.
et sūt qđ signant de p̄sib⁹ mēb⁹.

Confirmatiū p̄tū significatio
nū duo sūt mōi. Alie em̄ sūt sub-
stātiales. Alie accētales. Sub-
stātiales hō ut est calor: frigiditas:
siccitas: et hūectatio. Acci-
dētales aut qđā signant: aut p
tactū ut durū: molle. qđā p visū
ut coloratū. quedā p perfectio-
nē virtutum ut sunt operatiōes
plene et perfecte.

De signis officialiū mēbroz.

Significationū mēbroz
sunt modi s̄c̄r. s. substātiales: et
accētales. substātiales signatiōes
quorū sūt ars: mod⁹: nūer⁹: et po-
sitio. Accidētales signatiōes
sūt quatuor sunt: bonū: ma-
lū: perfectū: et imperfectum.

De generibus significationum.

Genera signationū p̄ficientiū
sūt gen⁹ tria sunt. Quedā
sūt qđ signifi-
cant p̄teritā rē qđ iam
abiit. et dñr cognitiua. vel agni-
tiua ut vidētes corp⁹ humiduz
agnoscimus qđ sudor precessit.
Alia signifi-
cant p̄ntia que a Ba-
leno dñr demonstratiua: et agno-
scunt p signationes veluti cū in-
uenit p̄lū magn⁹ et citat⁹. itel-
ligim⁹ qđ signat calorem superan-
tē. Sūt et alia qđ signifi-
cant futu-
rū et antecedit agnitio: ut cū vide-
rim⁹ labiū iseri⁹ citat⁹ p̄cipiū⁹

vomitū accidere: qđ postqđ acci-
derit vocat precessio signifi-
catua. Sed inter significationes
et accidētia distat quoniam est
diuisio cū augmento inter eas.
Quod si vnā quamqđ diuisio-
num scrutari volueris. vnā ha-
bet habitudinē: s̄ infirmo hec
sunt accidentia: medico autem
significationes.

De signis accidentium et numero.

Accidentia s̄ signifi-
catua tria sūt. Aliud em̄ est viri-
opatiua mutata: sicut indige-
stio. Aliud autē corporis quali-
tas mutata: ut ictēritia. Aliud
exiēs a corpore: ut nigra vana.

**De virtutis operatiue im-
mutatione.**

Virtutis opatiue immuta-
tio triplex est. Aut em̄ ex
toto est: sicut indigestio. Aut ex
parte: sicut oculorū obscuritas
vel tarda digestio. Aut de qua-
litate in qualitatē. veluti de bo-
na digestionē in fumosā vel aci-
dam vel quasi sicut musca: v̄ li-
gna in oculis apparentia: aut
ex parte visus vel obscuritas.

**De modis mutatiōis qua-
litatis.**

Qualitatis mutata corpis
significatio quatuor modis
fit. Aut em̄ per visum sicut ictē-
ritia vel morphea: et nigredo li-
gue et s̄lia. Aut p odoratum: ut
anhelitus fetidus vel sudor: v̄
polipus: vel hy: cū: et s̄lia. Aut
per gustum: ut salsum: amarū:
vel acidum. Aut per tactum: ut
molle et durum.

**De ereuntibus a
corpore.**

Exīēs a corpore bipartita est
significatio: vna cū sonitu

altera sine sonitu. Cū sonitu vt
ouis ruct⁹: vel intestinoꝝ rugit⁹:
vel p anū vēr⁹. Et⁹ hō q̄ est sine
sonitu innaturali triplici⁹ ha-
bet. Alia q̄ritate: vt lenteria.
Alia q̄litate vt vīa nigra. alia
vtracq̄ vt sanguinis fluxus.

De motione membrorum.

Membroꝝ mutatoꝝ signifi-
catio bifarie diuidit⁹: intri-
secus vcz et extrinsec⁹. Intrin-
sec⁹ sex mōis. Alia em̄ a muta-
tione opatiue p̄tutis i mēbro.
Alia ab exesitib⁹ a corpe. Alia
ex dolore i mēbro vicino p̄tinē-
ti. Alia ex p̄po loco. Alia ex in-
naturali semotiōe de loco: alia
ex patiētis iudicio. Extrinse-
cus fit trib⁹ mōis. Aut p vīsum
vt albū vel nigrum. Aut per ta-
ctum vt durum z molle: calidū
et frigidum. Aut per vtrumq̄:
vt magnum vel paruum: plus
vel minus.

De occasionib⁹ egritudinū.

Occasiones egritudinū sunt
tres. Nature mutatio. Of-
ficialis mēbri icōueniēs habi-
tudo. Juncture separatio.

De operatione medicine.

Operatio medicine hz tripli-
cē effectū. Aut em̄ custodit
sanitatē sū multitudinē suaz.
Aut ex infirmitate facit sanita-
tē. Aut ecōtrario.

De regimine sanitatis.

Regēdoꝝ sanoꝝ triplex est
mod⁹. Egrotare parati.
Incipiētes iſſrmarī. z defecti.
Inſrmarī paratos supradic-
toꝝ sex p̄petēti moderatōe re-
gū⁹. Incipiētib⁹ iſrmarī dū-
plicē curā adhibem⁹. Aut enī
chūm supabūdātiā trahimus.
Aut nature defectionem repa-
rando p̄dictoꝝ sex q̄ sunt neces-

saria adhiberi p̄cipim⁹. dfecto
rū alū infantes: alū senes: alū
ex iſſrmitate p̄ualeſcētes.

De diuisione medicine i ḡnālī.

Omnis medicina aut ē v̄lis
aut p̄ticularis. V̄lis ē sex
p̄cedētū recta ordinatio. Par-
ticularis p̄ p̄uū fit triplex. Alia
ei i p̄silib⁹ mēbri: alia i officiali-
bus mēbris. Alia i iūcturaz se-
paratiōe. Assimilatiua mēbra
mutata reddim⁹ silitudini z i
sua q̄litate stare colligādo cō-
pescim⁹. Cōcaua si p̄ter mo-
dū āpliata fuerit ad sui modū
p̄strigim⁹ z q̄etē iducim⁹. si mi-
nus: p̄uū. In largi āt silitr addi-
to p̄uo cause: v̄h̄vitiū acciderit
foramia strictiora suo mō faci-
mus. si dfectu p̄tētiue p̄tutis p̄ti-
gerit fomētis z cataplasmate
mollim⁹. q̄d si d̄ expulsiue ē dfe-
ctu: dyasoreticis z p̄fortatiuis. Si
d̄ stiptica cā: mollificatiōe. Si d̄
sicca: humectatiōe. Si de p̄stric-
tiōe. solone. Ea hō q̄ d̄ nālī di-
sp̄sitiōe fuerit mutata suo lo-
co restituim⁹. Si de āpate āpa-
maturādo sanam⁹. Si de nālī
iūctura: eā aut apitūo medica-
mine: aut chirurgia diſiūgim⁹.
Si de q̄libet nalcētiā: p̄paz dele-
mus. Si d̄ asperitate: lenitate.
Si de lenitate: asperitate.

De ablatiōe superfluitatis.

Superfluitatē i nūero aut tol-
lemus ex pte: vt serophu-
las. Aut ex toto: vt cācrū. ſepa-
tione i nūero sanamus. Si ex
abūdātiā sanguis fit: in omni-
etate tollim⁹. Si ex spermate
i pueritia tū sanam⁹. Paruita-
tē mēbroꝝ motib⁹ z fomētis ad
modū augmētam⁹. Magnitu-
dinē hō cōprimēdo quiete mu-
tamus et iminuius.

Liber pulsuum

De mutatione membrorum.

Mutationē mēbru de suo loco reddim⁹ loco ppo duo bus modis. Aut em̄ separatuz iūgim⁹. Aut iūctū separamus.

Necessaria ad separatoy iūcturā q̄tuor sunt. Separata iū gere. Iūcturā custodire. Ne re scindatur defendere. Naturam loci custodire.

De sufficientia et diuisione medicine.

Omnis enim medicina est: aut eorū sex modis que su pra diximus temperata exhibi tio aut potio. Aut chyurgia.

Operatio medicine h̄z tripli cē effectū. Intusyt ea q̄ ore: aut narib⁹: auribus: sine ano: siue vulua itromittam⁹. For⁹ vt epi rhīma: cataplasma: ēplāstra: et silia q̄ for⁹ opant. **M**edicine interior⁹ opatio i tria diuidit. Aut em̄ soluit vt farmacia. Aut cōpūnit vt coctana. Aut mu tat q̄litate: vt aq̄ frida in febu bus. **E**i⁹ at effect⁹ q̄druplex est. Aut ei minuit abūdantiā vt farmacia. Aut replet inopiā: vt caro vt sanguis. Aut pstrigit so lutū: vt scripticū. Aut mutat q̄li tatē: vt fri da aq̄ in febribus.

De chyurgia.

Chyurgia duplex est: i car ne et osse. In carne: vt inci dere: suere coq̄re. In osse: vt so lidaf: aut inectere: aut radere:

De specierū cognitione.

Specieruz cognitio quinqz modis fit: q̄litate: quātis tatis: temporis: ordinis: boni malive discretio.

Libri hysagogarū Joanni tū cum dei laude.

ff N S.

Articella.

Incipit liber philareti de pulsibus.

Atentionem

Habem⁹ i pñti cōscri ptiōe d pulsū nego tio p̄p̄diolaz expo nere traditionē et dicere p̄mūz qd sit pulsus: et q̄ vtilitas pul sus: et qd est arteria: et q̄re dica tur arteria: et vnde exoritur.

Quid est pulsus.

Incipiēdū a p̄io. Puls⁹ est motio cordis et arteriaz q̄ h̄z diastolē et sistolē fit ad isfri gationē calor⁹ inati: et egōnē vt eiectionē fumosaz supfluitatū

Quot sunt efficiētia pulsū.

Efficiētia pulsū sunt tria

Virt⁹ faciēs motionē: vtili tas iducēs et instm̄ obediens.

Quid est arteria.

Arteria ē corp⁹ oblongū ro tū dū ad istar canal⁹: dua bus tunicis p̄sistēs: a corde ici piēs: et in oē corp⁹ diuisus: aerē et spm̄ vitalē cōtinens.

Unde dicitur arteria.

Arteria dī a para topy: id est seruare aerē vitalē.

Unde oritur arteria.

Ecvero a sinistra auricula cordis q̄ dī adorti exorīt: q̄ scidit dupl̄r. Et h̄ qdē fert de orlū p̄teriora: et diuidit in dex trā et sinistra: ad coras et vsqz ad pedes et digitos. Altera ho rursus fert sursuz: et diuidit silt̄ i dextrā et sinistra: i man⁹ et ca put. et q̄ qdē ad caput fert: facit arterias q̄ dīr parotide. Que vero in dextrā et sinistra l̄trise cus fert tēdit ad brachia: et cu bitos: et vsqz ad extremos ma nuum digitos. Intentionez ve ro h̄z p̄sens p̄scriptio: ad pul sum

suū monitionē z cognitiōes et causas exponere.

¶ Quoties mutatur pulsus.

¶ Ripit ab his em qm na-
tura: z qm nāz: z qm nō nā:
velut crasib' viroz z mulierz: z
etatib' z alijs coniugatis. Holm
em hi qdē mares he ho femine
Et hoz ipoz hi qdē calidiores
qm crasim: hi ho frigidiores. z
hi qdē graciles nā: hi ho pin-
gues z carnosī. Et viri qdē mu-
lierib' oino calidiores z fortio-
res sz naturā sunt. Merito igitur
puls' in eis velociores z ve-
hementiores sunt: mulierū vt
frigidaz tardiores z leniores.
In vtrisq' ho hoz: dico autem
viris z mulierib' itēsa crasī in-
tendit z pulsus. ¶ In calidiori
qdē maiores z velociores sunt.
calidū ei velocit' mobile. In fri-
gidiori ho miores z tardiores:
frigidū ei tarde mobile. ¶ Ha-
bitudines ho in vtrisq' iueniū-
tur: velut gracile z carnosū. In
gracilib' em mltū lubiacēt
tactui pulsus: in pignib' ho et
carnosis humiliores. ¶ Cōside-
rādū ergo est ad coniugata velut
regiones z tpa/ z etates parti-
culares pstitutiōes: z est dice-
re i tpi' quatuor anni quidez
existētib': vere/ estate/ autūno
z hyeme. horū duo sūt bñ tpa:
ta: ver et autūnus: distēperata
ho hyems z estas. Merito er-
go vere z autūno pulsus sunt
magni z fortes valde pp tēpe-
ramētū q'litat': manifestū ē qm
qm etates pportionantur. In
estate em velociores z spissio-
res sunt qm vnaquāq' etatē ne-
cessitatē inducēt: propter cōti-
nentis nos exteri' caliditatem
aeris. In hyeme ho rariores z

tardiores pulsus sunt propter
aeris pinctis frigiditatē aut
constrictionē. ¶ Silr aut et in
vnaquaq' regiōe qm illi' Cra-
sim z pulsus pmutat. Calidior
siquidē magnos z veloces fa-
cit pulsus. frigidior est ecōtra-
rio. ¶ Dicam' aut de etatib'.
Si igitur etates differētes sūt:
z pulsus earū differētes moue-
bunt. Pueror' siquidē puls' ve-
loces sunt z leues z spissi: sz ho
magnitudinē z fortitudinē me-
dij: veloces qdē qm qm substā-
tiāz abundat in eis naturalis
calor: spissi pp abūdantē i eis
qm quātitatē caliditātē. leues
ho qm impfecte sunt in eis vir-
tutes. Dicim' em qm leues ex
imbecillitate virtutū sūt. Se-
nū vero ecōtrario tardiores et
rariores: qptū ad pueros ppter
imbecillitatē z frigiditatē q in
eis est. Augumasticor' ho ma-
gni z fortissimi eo q fortes in
eis magis virtutes sūt. Silr at
et qm tpi' q'litatē cōmutāt cra-
ses z pulsus. sicut em pdictum
est cōtinēs mutat cōtentū ad p-
pūā ei' crasim. In pgnatibus
ho mulier: b' sunt parui: spissi
et veloces. parui ho eo q gra-
uat virt' ex fetu. spissi ho z ve-
loces pp inducētē necessitatē
pregnatis z fet'. In somno ho
sunt pulsus minores z leniores
manifestus est: qm sit naturali
calore ingrediēte pfundū. In
superuenientib' ho crasib' ad
superueniētia mutantur z puls'.
Silr autēz in gracilib': vt qh
qm naturam virtus patit: aut
secundū substantiam alicuius
principalis partis: aut ab ali-
quo faciente vel grauāte eam.
¶ Veniam' igit ad ea que nō

Articella.

b

Liber pulsuum

natura. hec vero sunt gymnasia: balnea: cibi: multi vini potio: et aqua multe potatio. **S**imiliter in his quod propter naturam hoc est causas egritudinibus: et accidentibus sicut sunt per deum considerare oportet. Sciendum est quoniam quod sunt natura et quod non natura: si imoderate fiunt: in id quod propter naturam est vertuntur pulsus.

Quot sunt observanda in cognitione pulsus.

Cum ergo ad egrotum ingredi dieris quod nunquam vidisti: attende primum quod si masculus aut femina est. Et si masculus considera pulsus masculi. si vero femina: femine. Deinde namque laborantis et etate eius. Et post hoc ipse anni et regio natus. Et preparans omnia et plectans qualem pulsus laborantis habere oportuit quoniam sanus erat: tunc cognosces diligenter magnitudinem propter naturam et facte conversionis pulsus.

Quot sunt genera pulsuum.

Genera pulsuum sunt decem. **P**rimum genus habet quantitatem trium dimensionum considerat. scilicet habet longitudinem: latitudinem et profunditatem. Convenienter igitur iste augumentatur secundum tres dimensiones transcedens modum deus magnus pulsus.

Secundum genus pulsuum est secundum quantitatem motus arterie diastolis et systolis. id est quod considerat velocitatem tardum et mediocrem. **T**ertium genus pulsuum secundum genus virtutis: in quo considerat fortis debilis et mediocris. frequentia enim accipiens magnitudinem facit validum. quoniam vero dicitur virtus carum: tunc magis fit validus pulsus: et contrario.

Quartum genus pulsuum habet consistentiam arterie corporis. Dico autem arterie corporis: id est quod considerat durus: mollis et mediocrem. **Q**uintum genus pulsuum habet quantitatem quod est:

in quo spissus et rarus consideratur. Breve enim tempus quod est significat spissum: longum vero rarum. **S**extum genus pulsuum propter equalitatem et inequalitatem quod considerat in uno pulsu in pluribus. In uno quod est ut in capitulo zate. Que vero in pluribus fit deus considerat in equalitas ubi vero inequalitas: ibi fit iordatio ut in omnibus. aut ei decedit una percussio: aut incidit. et hoc fit quanta et afflictata te aliquando causa. **S**eptimum genus secundum plenam ordinationem et iordinationem est. incisio ei ab equali pulsu facit inequalem inequalis habet periodos ordinat fit: et ulterius considerat habet una percussione et secundum plures reditones. **O**ctavum genus pulsuum secundum plenum et vacuum: hoc est secundum arterie figuram. omne enim vas: aut plenum: aut vacuum. **N**onum genus pulsuum habet concordiam in quo mensurat proportio temporis ad tempus. unde cognoscunt deficientes et incidentes. **D**ecimum genus pulsuum considerat secundum calorem quod reddit per totum corpus arterie in quo consideratur qualitas supposite materie corporis per tactum veluti distemperata et mordax.

De causis et differentiis pulsuum. **I**ctis ergo decem generibus pulsuum dicamus breviter paucas causas et differentias eorum. Si quis enim ad diligentiam eorum pervenire voluerit: sciat quod xvj. libri sunt de pulsuum negotio. Ego enim longitudini parcens in paucis capitulis paucas quasdam differentias et causas pulsuum in brevi dicam.

Propter quam causarum pulsant arterie.

Pulsant arterie ut servet moderat habet naturam calorem cordi et omnibus partibus.

Quid differt saltus a pulsu.

Saltus a pulsu differt: quoniam quod est per accidens spiritum fit saltus in omni corpore: pulsus vero in operatione tantum mouetur et in solis arteriis.

Quid differt pulsus magnus a valido.

Pulsus magnus a valido differt: quoniam quidam secundum tres dimensiones magnus consideratur: validus vero secundum motionem: tenorem enim virtutis significat.

Quid differt pulsus spissus a veloci.

Pulsus spissus a veloci differt: secundum continuum et discretum. Spissum enim continuum dicimus velociter hoc discretum veluti si currat aliquis velocius et stet.

Quid differt rarus pulsus a tardo.

Rarus pulsus a tardo differt: quoniam rarus ex infirmiore magis virtute fit. Rarus enim pulsus difficilior. Tardus ex solo defectu fieri potest caloris. Rarus autem maioris defectum significat virtutis.

Quor differentie pulsuum sunt in dyastole.

Octo sunt pulsus differentie in dyastole: scilicet magnitudo puritas validitudo subtilitas velocitastarditas duritia et mollicies.

Quot sunt indicatua pulsus.

Duo: Intellectus et sensus. Sensus quidem iudicat presentia. Intellectus facta et futura.

Quot sunt efficientes cause pulsus.

Duo. Viri facies et mouens corpus valis. Et utilitas propter quam mouetur.

Quot modis consideratur moderatus et immoderatus pulsus.

Quadrupliciter: secundum magnitudinem: secundum velocitatem: secundum validitatem: et secundum spissitudinem.

Quid differt pulsus inequalis ab immoderato.

Quoniam inequalis quidem in uno pulsu consideratur: et in pluribus: aut enim secundum unam dyastole et systole aut multiplica congregata: quod diuersum consistens inequalitas in multitudine pulsuum considerata. Immoderatus vero fit secundum ritum id est numerum: ut si post tres magnos et unum paruum sequantur duo magni.

Quid differunt deficientes pulsus ab incidentibus.

Quia deficientes ex infirmio ri magis virtute sunt: aggregata ei et deficiente deficient. Incidentes hoc pugnantes resistentes: pertinet enim seipsam virtutem excitare velles repellere quia. Et videntur esse inter deficientes incidentibus.

Quid differt spasmosus a ramo.

Quoniam in spasmoso quidem tendit arteria ad instar choride tesse. In ramoso vero transferretur dextra in sinistra.

Quomodo fiunt fluctuantes pulsus.

Ex abundantia contenti magis humoris infundentis corpus arterie: sicut hypofarica et hydropisi.

Quid differt caprizans a bis pulsante.

Secundum quod caprizans quidem in una dyastole differenter moriōes facit: ut capra sursum saliens bis saltat pedibus in vere hic hoc sit coacta virtute grauata ab aliqua causa tribulante eam. bis pulsans vero bis: et secundum idem pulsat percussione hic hoc sit propter duritiem corporis

Liber vrinarum.

arterie: repentiēte em̄ et rursus
currēte violēter spiritu i secū-
dam venit percussione: vt i in-
cude malleus.

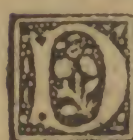
Quid differt vermiculosus a
formicante.

Quoniam vermiculosus quā-
dam plurimūz pueritū et venit
ad meli⁹: et manifestā magis hū-
inequitate. Formicans vero nō cō-
tēta iam virtute: sed dissoluta
et deleta sit et mortē significat.
Et hec vobis de pulsu ad p̄sēs
sufficiant.

Explicit liber pulsuū philareti

Incipit liber vrinarum.

Theophili.

De vrinarum

differentia negotium
multi veterū medico-
rū aggressi sūt scribe-
re. Quorū p̄m⁹ oim̄ fuit hypo-
cho⁹: tu⁹ libus isueum⁹. post
hūc vero tpa Gale. mirabil me-
dic⁹ aggressus ē et scripsit. De
hic post hūc magn⁹ medic⁹ so-
phista. hi ḡ viri laudib⁹ digni
sūt: qm̄ p̄mi studuerūt aliqd vti-
le iueni i vita. Null⁹ tñ hōz vi-
roz p̄fectā et h̄ diminutā doctri-
nā fecit. Nā hypocrates cho⁹
vunis exponēs aliū alibi i su-
tractatib⁹ sparsim tāgēs ḡna et
spēs et d̄rias vrinarū: et ex eis co-
gnitiōes i futuris partiū dispo-
sitiōib⁹ p̄ter naturā: et i sanis cor-
porib⁹: et i acutis egritudib⁹ mi-
nus habētē doctrinā reliq̄t. Et
sitr̄ ē post eū Gale. i tractatu
suo phycriseos p̄ponēs et docēs
valde multa et indeterminata et
obscura reliq̄t fm̄ genera et spe-
cies: et d̄rias. Cōsequēter his su-
pueniēs magn⁹ medic⁹ Rome:
inexp̄t⁹ hō re aggress⁹ est: et ip̄e

de his artē s̄z diuisione lēpiciēs
et d̄rias earū et spēs p̄scribere: et
p̄nostica signa q̄ ex eis sūt: aut
futura sunt fieri multa p̄termi-
tēs: imp̄fectā et ip̄e disciplinā tra-
didit itavt multa q̄rant ab his
q̄ postea facti sūt medici: et nullo
mō solutionē valētes inuenire:
q̄rere cogunt aliā doctrinā et nō
vane q̄: ex his q̄ didicerūt discer-
nūt observare et autumare vlt̄ cō-
iūcere ex ipsis manifestis obscu-
ras res et intellect⁹. Nā vrinarū
apta inspectio manifesta sciā nō
apparētes et patiētes locos co-
gnoscit: et quō dispositi sūt: et fm̄
q̄lē crasiz eoz singulū: aut s̄z na-
turā dispositi sint: aut p̄ter natu-
raz p̄stituti sint: aut dispositi eē
naturā. Et em̄ q̄ sanguinē opat̄
virtutis quolibet fm̄ op⁹ p̄pūū
ip̄edite nūci⁹ nō falla vrinaz di-
ligēs inspectio nata ē eē. C̄git̄
optimū nobis est de vrinis volē-
tib⁹ tractare inuocare Ch̄istū
dñm n̄m verū adiutorē et dūce⁹
fieri in h̄mōi doctria: vt mereas-
mur nō dimiutā et defraudatā
hāc p̄ficere. C̄opz igit̄ nō diffi-
nire qd est ip̄a vrina. Deinde ma-
nifestare locū i quo nascit̄. De-
hinc locū in q̄ discernit̄. Et dein-
de sic incipere doctrinā s̄z gene-
ra et species et differentias earū.

Diffinitio vune.

Vrina est colamētū sangui-
nis et alioz humorū. hanc
aut̄ aliū sup̄fluitatē sero similez
vocauerūt. Alij aq̄sam. Alij pu-
tredinē sanguinis. De nomini-
bus ergo nulla sit cōtentio.

De loco in quo nascit̄ vuna.

Ascit̄ igit̄ vuna in ramosa
vena circa simā epatis ex-
pāsa: in q̄ sanguinē virt⁹ faciens
opus suū p̄ficat. C̄st aut̄ ḡna

tio ei⁹ talis. Sanguine forma-
to et perturbatio facta in eo quod
cum quod de leue est superiora petes
quod ex colera rubea supfluitas
natura est esse. Accipit illud susce-
ptrix chylis fellis per suum mea-
tum posita prope epas. Terrenum autem
velut fecit sanguinis trahit splenem
per suum meatum. Relinquit ergo
aquosa supfluitas cum sanguine:
hanc accipientes renes per mediam
chylis. id est profundam venam et formant
illud in vane constitutionem. Dicit
autem aliquis et merito: ut quod fellis re-
ceptaculo: et splene exsimis epas
tis recipientibus sanguinis super-
fluitates: nonne et lumbi prope posi-
ti acceperunt aquosam superfluita-
tem. Et dicimus propter magnam ne-
cessitatem: hoc natura retinuit
Nam ramosa vena que sanguinem
operatur in sima epatis posita com-
fert per ramos suos chylis vene
iuxta curuaturas epatis expli-
cate per quosdam meatus angustos
et rotundos. Sanguine ergo hanc consti-
tutionem pigui existente: et non valen-
te gustas sine impedimento vias
pertransire: oportet fuit adesse cum ea
aquosa supfluitate: ut subtilitate
aquose supfluitatis facile cuncta
transiret sanguis ad chylis venam
quam dum impellit aquosa supflui-
tas ad ramum chylis vene que adia-
cet spine dorso a sursum usque deorsum:
et per ipsum: et per meatus lum-
borum: et dexter et sinister hanc labdam
literam grecorum positi in imposi-
tione sua trahunt per ipsos meatus
a chylis vena lumbi huius super-
fluitatem. Deinde sic formantes illam:
et in vane essentia transmutantes per
vinales meatus transmittunt ad
vane susceptricem chylis. Et si quod
de sincerum et purum sanguis et perfec-
tum fuerit: manifestum est quam rei⁹

supfluitas talis erit. Si vero semel
aliquem casum sanguis operatur
tus impedita fuerit oportet suum perficere:
hinc fit aquosa supfluitas: quas
et vinam vocamus. Propter hoc gale-
ni quod de subtiles vine et albe ap-
paret. Aliquam autem piguescit albe
crudiore sanguine facto: et ipse
cta sanguine operante digestionem
facta et velut crudiore. Alia autem
supincensio et velut feruente sangui-
ne talis et eius supfluitas fiat.
Itaque propter hinc causas et vris
ne semel species immutantur.

De notificatione natu-
ralis vine.

Dicamus igitur de ea que est hanc na-
turam vine que est ex perfecta ea-
rondie sanguis facta qualem oporteat
esse. Et diffiniamus bonam vinam: que et
hanc naturam esse nolat: et excedente
hanc autem minus habentem: non semel na-
turam: sed propter naturam reputemus.
Est ergo ei⁹ diffinitio talis.
Que est semel naturam vine bona:
Est sicut dicit hypocrates: albam
et planam et equaliter hypostasim ha-
bens. Manifestum quidem est quoniam
ante suba moderata et colore op-
portuno: quod sit diffinitio diffini-
ens perfecta.

De substantia vine.

Vina est bona: substantia que
de moderata hypostasi ve-
ro alba et plana et equaliter colore
non ruffa: aut subruffa: et rubor
paululum participans propter lim-
pitudinem et tempore similiter cōse-
quens. Galenus quod de subruffam
et sububeam bonam esse dicit. Ma-
gus vero ruffam et subruffam.
Nos autem ex cōtemperantia utro-
rum fecimus. Quocumque autem semel
aliquod istorum quatuor aut
abundat: aut minus habet: hanc
semel naturam dicimus non esse.

b iij

Liber vinarum.

De colorib⁹ ergo: & hypostasib⁹
 nō presentis ē dicere tēporis:
 pcedēs em̄ sermodocebit. Scōz
 vero presens tempus dicamus
 de effusione qm̄ omnis vrina s̄z
 substātiā ipsām effusio est. sub-
 stātia em̄ vrine humiditas est:
 hāc hūditatē multi sapiētū me-
 dicorū effusionē vocauerūt qm̄
 quid in mēbris effusum est i ea
 inspicit: vel p̄cipit. **C**huiusmō-
 di aut effusionis differēne p̄me-
 due sunt: subtilitas: & piguedo
 & ex his mixtis est cōtēperātia:
 ipsa aut cōtēperātia q̄ s̄m natu-
 ram est nō diuidit. **S**ubtilis
 igit aut migit tenuis & manet
 tenuis. Aut migit tenuis: & fit
 luculēta & piguis: & est prior q̄-
 dē idigesta v̄stume: luculēta nō
 facta & piguedinē trāsmutata
 digestiōis p̄cipiū significat ac-
 cipe. Si trāz & piguis diuidit du-
 p̄l̄. Aut migit piguis & manet
 talis. Aut migit q̄dē pinguis
 residēs vero fit tenuis. **E**t mō-
 strat quidē prior pturbationez
 in corpore factā validā humoz
 secundoario turbationē quidez
 determinari: sanguinis nō opa-
 rationis digestiōē resurgere.
Cūgam⁹ igit colorū substātiā
 & determinem⁹ ea q̄ ex ip̄is sūt
 cōplexiōis signa: & i sanis hoib⁹
 & quolibz egrotātib⁹. Et qm̄ al-
 bus color p̄cedit alios colores
 & tenuis effusio p̄cedit alias i
 effusiōe q̄litatez: pponam⁹ pri-
 uenē & albā substantiam.
De tenui & alba vrina: vel de
 v̄la cū tenui s̄ba: et albo colore
Tenuis ḡ & alba substantia
 vrine multa significat
 Urina ergo veniens multū te-
 nuis & alba i sanis hoib⁹. mltā
 potationē significat cū largoci-

bo: & maxime si est vinū exile et
 leue. **U**rina nō talis i pueris
 mala: nā vrine aquose i pueris
 pessime sunt. **U**rina talis ve-
 niēs significat debilitatē vtutis
 vt in senectute q̄ est s̄m naturā:
 significat: & debilitatē erdiutur-
 na egritudine q̄ appellata ē: a
 sapiētibus medicorū ex egritu-
 dine senect⁹. **U**rina tenuis &
 alba & multum micta & similis
 dyabetē significat quā sapiētes
 medicorū sanidā vocauerūt: &
 q̄dā sapientū maxim⁹ i vrinis
 dyariā vocauit. Alij autē dip̄sa-
 tion nō scōz naturāz h̄nt se ho-
 mie s̄z p̄ter naturā dispō appet-
 scōz calidā distēperātiā lūborū
 Infinita ergo attractiōelūborū
 p̄ter naturā dispositozum talis
 vrina venit. **U**ria tenuis & al-
 ba multū micta i febrib⁹ s̄phi-
 me rinis deficientē febrē signifi-
 cat p̄ h̄mōi humorē: & ea q̄ scōz
 naturā frigiditatis distēperan-
 tiā epatis tenues & albe mingū-
 tur vrine et p̄p̄ emphrazum ve-
 niūt s̄iles vt in nefreticis: & vt i
 quartanis in principijs. **U**ri-
 na tenuis & alba in hydropicis
 venit p̄pter abūdāteim causaz.
Urina tenuis et alba in leſis
 collū & caput et humeros gra-
 uatis. scotosim & lipothomiā si-
 gnificat. Significare aut i hitu-
 ro tpe hypostas: & in p̄terito: si
 cut dicit vtiſ. Sudor mult⁹ ex sō
 nō sine manifesta cā fact⁹ signi-
 ficat qm̄ corp⁹ plurio cibovtiſ.
Urina multa in febrib⁹ acu-
 tis tenuis & alba veniēs q̄etē
 significat. **U**rina tenuis & al-
 ba veniēs in fine eaz q̄ valde
 acunūt febrū discessuz fore si-
 gnificat: eas q̄ sunt sub freni-
 b⁹. p̄tes. vrina similr veniēs i cau-

febris sigat frenesiz. Nā causon
febris a multitudie rubei fellis
fctā vīnā nō colorata sup⁹ lata
fellea supfluitate existēte excel
sū locū caput⁹ occupant. Et si q̄
dē i āterior cerebri locoslegmo
nē faciēs: i his q̄ i eo sūt mirigi
frenesiz facit. r si q̄dē pp aliquā
cāz vt i fluxu sāguinis p nares:
aut pp sudorē multū i capite fa
ctū vīnā subtili et albā veniētē
q̄tē significat. Si em talis exi
stēs vīnā adest r frenesiz pma
net: ita disposit⁹ mouē tps igit
ē enarrare d color dīa: r dīc q̄t
sūt r q̄les r cū q̄li effusiōe pnt cō
pleri: aut omnes: aut quidam.

De colorib⁹ vīnarū signifi
cantibus indigestionem.

Est igit de colorib⁹ prim⁹
alb⁹ r huius latitudo i eo
ptēta est chustallus enim r nix
et calx r aqua purissima q̄dem
alba sunt: sed nō in summo oīa.
Imperfectior aut his color lacte⁹
q̄lis est ex ipsa denominatione.
Deinde remissior hoc glauc⁹: vt
cornu lucidū aut ictidōes. i. cor
neæ tunice oculorū. Deinde hoc
glauco adhuc remissior: līarō:
pos q̄lia camelorū vellera subal
bida: aut vt lapis onichinus: hi
ergo colores albi sū q̄litate r fm
magis r min⁹ sunt. Si hō infe
ctionē aliquā recipiat fellis al
ba vīnā: fm primā q̄dē rōnem
subpallida sit vt decoctio semi
crude carnis. Si hō permaneat
tpe aliq̄ decoctio: infectionē ma
iorē faciēs p̄ficat colorē pallidū:
significās abū dātus sel priore
aq̄sam vīnā suscepisse. Post
hūc aut ponit subruissus silis au
ro a celtica veniēti. Deinde hō
ruissus vt est fm veritatē chūson
aurū. Deinde subruissus remis

sior parū. Deinde rube⁹ q̄ assimi
lat hō croco. Deinde hyperiterō
factū ab ipso aq̄so sanguie vt ex
albō colore splēdore adueniētē
quē tinctores flāmeū nomināt:
q̄ hō sū Salenū finicon dī: id est
similis dactilorū colori maturo
rum. Supponere em vel p̄pone
re suppositionē in colorib⁹ oib⁹
nō oēs p̄suerūt sūr arbitrari.
Alī t̄m p̄ponunt: alī supponūt
Eridū hō sicut ipse sāguis pur⁹
r sine dolo. Nam intēsior hoc r
remissior nō est san⁹ sū not⁹. Ino
pos aut vt vīnū nigrū: aut p̄fun
dior vt purpure⁹ sanguis: sicut
est color epatis. Kyanos vt pū
trefact⁹ sanguis ex felle rubeo
r supadust⁹ r i colore vt gar⁹ r
ictericorū vīne. Regla aut līa
nī talis est colori fm Salenū al
bo splēdidū adueniēs r i nigrū
plurimū ictidēs līa hī facit. Fu
scus hō ex albo r nigro p̄uctis
lūcē sit sicut roisgadīa. Clorō
hō id est color viridis vt caulis
virēs r vt gramē latitudo aut i
eo p̄siderat. Nā violacē⁹ r sma
ragdin⁹ r hysothodis: oīa sunt
clora id est viridia fm inagis et
min⁹. hec oīa a calore plurimo
facta sunt. Pelithinō hō p̄fun
dī ē fuscovt plūbū: r q̄ sūt ex ac
cidētib⁹ plag⁹ corpi: r q̄ ex cassa
tiōib⁹ nigrātes colores. hic aut
aut a frigore sit aut a plaga. p⁹
hūc aut mag⁹ indicās aliq̄ q̄dē
frigiditatē: aliq̄ calorē. si hō ex
viridi p̄cedēte calorē si hō ex li
uido: frigiditatē. Est aut nigre
do sup illa ḡnā oīz colorū: r ni
gredo latitudinē mltū hīs fm
mag⁹ r min⁹: mltā ei nigra alīs
intēsiora dissimilia sūt. Et d co
lorib⁹ quidē sufficiēs doctrina
est collecta a disciplinis ātiquo

b iij

Liber vrinarum.

rum philosophorum et medicorum. horum vero colorum qui possunt coniungi cum pingui effusione et tenui: et que ex his signata siue in sanis corporibus: siue in egrotantibus precedens sermo docebit. Quoniam autem de coloribus docentes perdirimus ab albo nudissimo distans: et lacteus: et glaucus: et karopos: non ut aliquem colorum coniugatum premitamur: cum tenui effusione coniugamus: et ea quod significat exponamus.

Tenuis lactea et alba vrina.

In principibus febrium huiusmodi veniens mala: quoniam cunctitatem febrium seu egritudinis significat. In declinationibus vero si multa: solutionem significat.

Tenuis glauca et karopos vrina.

Quoniam igitur tenuis substantia: et alba indigesta est: manifestum est ex his quod ante nos fuerunt sapientibus. Colores autem hi conuenientes ei qui primi sunt albo et ipsi indigestione significant: non enim colorati sunt aliqua ibecillitate naturalis coloris. Igitur tenuis cum his coloribus consistens indigestione significat.

Tenuis pallida et subpallida vrina.

Prinicipium digestionis humorum vrine significat. Nam substantia: quasi difficiliorem naturalis calor non potuit densare. Colorem vero quasi faciliorem in principio digestionis mutauit.

Tenuis subruffa et ruffa vrina.

Hec melior a priori. significat enim humorum vrina: naturalis calor conualuisse eo quod plerumque colorum vrine accessit: quoniam non potuit materiam densare: vocamus et hanc indigestam. Et vrina talis veniens in hydropicis periculosa est quoniam admodum aquosa utilis.

Tenuis hypoxanthos et xanthos. id est. lubrubea et rubea.

Est tenuis quidem ut ponebat et hypoxanthos: aut xanthos: he tales enim substantia: quidem indigeste: enim colores non solum extra naturam extiterunt sed et materie indigentia: demonstrant. abstinente enim aliquo adolescente enim naturam enim etate propter indigentiam materie vrine apparet hypoxanthos aut xanthos: eo quod abundet in profundo calor quidem propter naturam abundantiam fellis generas quoniam multo calore in se mutatur sanguis: et maxime plaga causa in tempore est in quo tertiane plurimum superveniunt etiam eorum vrine xanthos sunt propter has causas: et vigilie et sollicitudo et labor rubeas ostendunt. Et de complexionibus tenuis substantie cum quibus coloribus possit componi: sufficiant quod dicta sunt. Reliquum est ut in descriptione propter manifestationem exponamus eas sic. Tenuis enim alba. Tenuis lactea. Tenuis glauca. Tenuis karopos. Tenuis hypoxanthos. Tenuis xanthos. Tenuis pallida. Tenuis subpallida. Tenuis ruffa. Tenuis subruffa.

De coloribus vrine cum grossa substantia.

Quoniam autem omnes complexionibus tenuis substantie cum quibus possunt coniungi coloribus sufficienter fecimus: et quod significet diximus: et descriptione eas exposuimus: transeamus ad complexionibus pinguis substantie et dicamus cum quibus coloribus possunt coniungi.

De pingui alba.

Alis complexio prestat et monstrat crudum humorem plerumque abundare in vasis: et diuersas dis-

ferētias negmatis: vt est vitreū
negma: et saluū: et sine qualitate
huius vana pinguis multa et al-
ba veniēs in egritudinib⁹ acut⁹
liberat apata in articulis nata:
his q̄ dolebāt eos et his q̄ quo-
dāmodo i egritudine erāt: his
q̄ diu fuerāt in multitudine pin-
guis humorum.

De vana pingui et lactea.
Et huiusmodi cōstat. Et si
in fine talis veniūt: lithiasis
vesice aut renum significat.

De pingui karopos et glauca
vana.

Hec cōplexio pstat. Et si in-
turbata manet demonstrat
tales humores multos i corpo-
re esse. Si vero turbate huius vi-
ne fuerit quales subiugaliū: de-
monstrat capitis dolorē: aut p-
sentē aut futurū. Quō aut appa-
rēt: si turbate iā sunt et clare res-
dētes manifestāt exteriori igne
pbate. Calefacte em̄ ampullas
in superficie demonstrabūt. Aliter
aut pinguis exiēs eadē substā-
tia si accidit febrib⁹ trūbos eē:
hāc sequēs multitudo vine te-
nuis solutionē febris significat.

De pingui subrubea vana.
Talis pstat. Et si ē hyposta-
sis huius diuturniorē egrit-
udinē declarat et landabilē vel
sanabilem.

De pingui rubea vana.
Talis pstat et declarat multū
humorē sanguineū esse in
corpore quē admodū i sinochis
et in acutis febrib⁹. Talis pau-
latim micta periculū significat
Sic autē huius vana. In talib⁹
febrib⁹ si turbulēta micta est cū
surditate et capitis et colli et hyp-
pocōdrii dolorē: ictericū fore
ante septē dies significat.

De pingui inopos vana.

Et huiusmodi pstat. Et si euene-
rit in febre causon capite
dolente et circūdolente sit crisis
et fert crisim.

De vana pingui kianos.

Talis pstat. Et in sanis sup-
ueniēs significat laborē vīe
aut cursū multū significat factū
esse. Seniorib⁹ vero supueniēs q̄-
bus ex multo tpe tales fiūt a ma-
lis humorib⁹ immutari vesicā
vt i plurib⁹ significat. In fine vero
si tales facte in lithiasis statuun-
tur: strāguriā significāt futurā.

De vana pingui viridi.

Talis pstat. Et in fine febris
huius veniēs ictericā signat

Pinguis liuida vana.

Talis vana in febrib⁹ et nō
residēs p acusticū. i. mēte
alienatū significat. Significat
et aliō: i febre ei causō talis vna
apparēs strāguriā futurā signat

Pinguis nigra vana.

Et ea cōplexio pstat et decla-
rat purgationē melācolici
humoris vt in declinationē q̄rra-
narū: et solutionē melācolie: et p
frigiditatem veniūt tales et ppter
eruptionē sāguinis. A talib⁹ vero
causis dēfata substātia signifi-
cat tales colores cū dēfate sū-
stātie fieri. Quā vero vera est rō q̄
tres dñe nigre vine piguiōres
sūt ea q̄ sū naturā est vna sū
substātiā et hinc manifestū est q̄
q̄rranario soluto et melācolico
humore p vias exiūt: vīe pin-
gues apparēt et nigre. Sic et dū
egritudo melācolica soluit. Et
p vias exit cā q̄ fecerat melāco-
liā: quā vero melācolic⁹ hūor terre-
nus et piguis et niger est: p hoc
et vilas facit et nigras et pigues.
Sic et q̄ ex adustione sanguinis

facit nigre sūt quēadmodū di-
ctū ē: dēnitatē possederūt sbe eo
q̄ eā q̄ iuasser hūiditate exhau-
rit adustio: et frigiditas manifeste
dēfat māzrōne p̄strictionis. ¶ Si
gnificāt at tales vrie ifebre spal-
mū ex siccitate. ¶ Si gant at ta-
les talzō i februb⁹ ei pacūt: tales
veniētescū sudore capitis: et colli-
z do: sūz cū suspirio male sūt: p-
pter exustionē. ¶ Si gant aut et
alid. tales emveniētes i februb⁹
acutiscū fetore nihil mali hñre
vesica: mortē si gant. ¶ De pple-
xionib⁹ ḡ tenuis sbe cū q̄b⁹ colo-
rib⁹ pñt p̄stare p̄scripsim⁹: et si gā-
ta eaz dixim⁹: et cās p̄p̄t q̄s facta
sūt māifestauim⁹: et i descriptiōe
eas exposuim⁹ hoc mō. et i p̄gui-
sba cōponētes et p̄iūgētes eos q̄
cū ea pñt colores p̄uenire: p̄ueniē-
ter scripsim⁹: et si gāta eoz diligē-
ti⁹ i q̄sum⁹: et cās eoz enarraui-
mus. Reliquū hō est vt p̄ descri-
ptionē eas apponamus.

Pigu⁹: alba: pigu⁹ lactea: pigu⁹
glauca: et liaropos: piguis sub-
ruffus: pigu⁹ viridis: pigu⁹ lunda
pigu⁹ nigra: piguis liyanos.
Relinquit ḡ d̄ mediocri sba
dicere: et manifestare cū q̄b⁹
colorib⁹ possit p̄uenire. Eā ei est
fm naturā substātia: cū hac igit
substātia vt Gale. dicit in pery-
crileon. subruffū et subrubeū p̄si-
stūt magn⁹ hō ruffuz: et subruf-
fuz. Nos aut viros tātos et tales
rephēder veremur: th eb vtrifq̄
p̄termiffa p̄iūgētes cōplebim⁹:
cōueniētēq̄ mixtionē mediocri
substātie cōmisceam⁹ ita: qm cū
in mediocri substātia pōt aliq̄s
color p̄uenire except⁹ subruffo et
subrubeo in medio habētib⁹ ruf-
fum. ¶ Isti ḡ colores sūt medio-
cris substātie. s. subrube⁹ ruffus

et rubicūd⁹. Et vt sit manifesta
ratio reliquū est: vt i descriptiōe
exponam⁹ ita hoc.

¶ Pinguis alb⁹: pinguis lacte⁹
liaropos: pinguis subrube⁹: pi-
guis inopos: pinguis liyanos:
pinguis viridis: pinguis lund⁹

Quoniam hic ergo p̄ueniēter ex-
posuerim⁹: et p̄ueniētē ordi-
nem in his q̄ scripta sūt seruare
rim⁹: et in descriptiōe ea manife-
stauerim⁹: et clara oib⁹ discētib⁹
fecerim⁹: de hypostasib⁹ dispu-
tem⁹ ostēdētes q̄ bona hypostā-
sis: et q̄ ē ab hac siue intēsa: siue
remissa: et q̄ ex ea aut ex eis pñt
p̄fici: et q̄ p̄iculose et minores ha-
ruz: et q̄ ad sanitatē p̄ueniētes h̄
cōposituri: et hypostasim et sub-
stātie et coloub⁹ mixtas vt p̄se-
ctū terminū assignem⁹: inuocē-
m⁹ x̄p̄z v̄z deū n̄z ducē fieri vt
hūi⁹ p̄missiōis nihil p̄mittam⁹
¶ Hic determinat de hypostasi
in generali.

Incipiam⁹ igit bone hypo-
staseos expositiōe: meli⁹
aut a sapiētissimo hypo. hāc di-
ceret neq̄ a dictionē: neq̄ abla-
tionē aliquā faciam⁹: appositio
em̄ et defect⁹ non fm naturā. Est
ergo dictio sapiētis hypocr. de
ea que fm naturā hypostasi.
hic dēfīniat d̄ hypostasi i spāl̄.

Arina aut bona est qm talz
ba hypostasis fuerit: et le-
uis: et q̄lis fm omne tps. Et ita
vir sapiēs et amicus breuitatis
existēs ex cōtento diffinitionē
protulit: contēnens substātiā et
colorē quasi particularia. Nos
autē ab eo p̄termiffa apponam⁹
vt omnes appropinquātes lite-
re non qualescūq̄ habeant gau-
dium: multoz em̄ intellect⁹ nō
perfectā diffinitionē audiret

quasi sapientē summū exposito
rē opinatur. Est ḡ perfecta diffi-
nitio ei⁹ fm naturā vrine talis.
¶ Hic ponit diffinitionē cōple-
tam hypostasis: z de hypost. al-
ba leni z equali.

Arina bōa est z laudabilis
cū alba hypostasis fuerit z
leuis z eqlis p oē tps: fm substā-
tiā nō moderatā. colore ruffo z
subruffoparū aliqd picipās ru-
borz. Et qz diffinitio ita figavit
inspicere opz i vrina hec qtuor
hypostasim: colore substantiā: z
tps. Dicam⁹ aut vnūquodqz in
vnoquoqz eoz qle oportet esse.

¶ Hic declarat hypostasim na-
turalē penes suas conditiōes.

Que qdem ḡ fm naturā hy-
postasis hz albū colorē et
inferiorē locū z est leuis z indi-
uisa z equalis in multos dies
talis pmanēs hoc ei est equale
in tpe seruatiū. Quēcūqz ergo ex
his qtuor hmoi quidē que fm
naturā sediminis pneritūtur in
ptrariū: siue vnū: siue duo: hoc
tale nō fm naturā. Quēadmo-
dū añ pponē supius de substan-
tijs z coloribus fecim⁹: z sic nūc
omnia cū hypostasi componen-
tes exordiri habeam⁹. Conuer-
tam⁹ autem ex his que obseruā-
tur in hypostasi omniū vltimū
qđ est equale: z tribus fm natu-
rā manētib⁹ ineqlē sit quartū.

¶ Quid significat alba hypo-
stasis z continua z inequalis.

Huiusmodi infirmitatē vir-
tutis digestiue figt. Nō ei
omnino potuit digerere natu-
ra: sed reliqt vnum indigestum
eo qđ oibus dieb⁹ digestio non
fit: sed aliquando quidem dige-
stum sedimē: aliquando vero in-
digestum. ¶ Rursus igit cōuer-

tamus z continuum: vt sint cō-
uersa illa duo in vnū: vt nō sit
hypostasis cōtinua: neqz eqlis.

¶ Quid significat alba hypo-
stasis nō cōtinua z nō equalis.

Ec priori minus digesta z
deficientibus fm digestio-
nē duob⁹: non solum em equale
amisit: sz z leue: vt non sit conti-
nua sed discreta. Incidit autē
continuum sedimen spūs indi-
gens pinguis: z nō dimittens il-
lud esse equale: propter has igit
causas reliquūz sedimē ab his
duobus minus digestū vno est.
¶ Certamus autem rursus in pñ-
cipio quod concessum est.

¶ Quid significat alba hypo-
stasis nō continua z equalis.

Est sedimen nō leue sz di-
uisū: eqlē nō. ¶ Tale malū
eo q null⁹ spūs fit: z nō possit a-
nā dyaforesim hfe vt sit digest⁹

¶ Quid significat alba hypo-
stasis nō cōtinua z nō equalis.

Rursus aut est vrina nō pti-
ua z inequalis hec melior
priore nō em quotidie dissipat
quēadmodū equalis: aliquā do-
tamē dispergitur: aliquā do ve-
ro nō: z pterea declarat mino-
rē esse spm diuellentē cōtinuita-
tem. ¶ Hoc aut ostendamus in
exemplo deficientis pulsus si em
deficiēs pulsus vsqz ad multos
dies idēz pmanet: maius malū
est qz quotidie permutari. hoc
ei est ineqlē. igit meli⁹ ē diuul-
sum inequale diuulso equali: z
q stupor est audiētib⁹. Et d hac
quidē cōplexione tāta sufficiāt
Quid figt continuū eneozima.

Sit igit sedimē albū qđē trās
mutet āt a loco suo vt sit i
medio qđ vocat eneozima a po-
tu yenoimie qđ ē pēdere. Est nō

Liber vrinarum.

et continuū et equale hoc medio-
criter indigestū nō valuit eū na-
tura digerere: et inferiorē accipe-
ret locū. hoc em̄ est digestū: sed
participatione alicui⁹ spūs in-
cidētis eleuatur illud circa me-
diam regionem.

Quid significat alba nu-
bes: et cōtinua: et equalis.

Si vero mult⁹ spirit⁹ fuerit
simpellit sedimē et sup me-
diā fert regionē occupā s supe-
riorē supficiē et vocat nubes: q̄si
a metaphora nubis. **E**a nu-
bes q̄ superiorē locū occupat al-
ba existēs in febre acutis spumo-
sis colericos hūiores significat.
Et aliter. Si in febre continua
albavrina nubes spumosas ha-
bēs malū valde: significat enī
dextrū hypocun. dolere. Si i fe-
bre causon nigras nubes hz in
quartanarū trāsmutari signifi-
cat. Si hō nō oīno fuerit spūs
ac inferiorē accipit locū: et dmo
strat pfectā digestionē q̄ est km-
naturā. **H**ypostasis itaq; et q̄
cūq; de hypostasi dicta sunt to-
tidē de eneozimate: et d nube di-
cta oportet arbitrari: huiusmo-
di em̄ positiōe sola tātū differē-
tia. **E**t itaq; manifestū est: qm̄
ex loco apli⁹ nihil dicem⁹ spmē
suram signatorū et significatorū
permutatur igit albi⁹ color ex
hypostasi et fit niger.

Quid significat alba hyposta-
sis nō cōtinua et equalis hoc do-
cet cognitionē malā hypost. s; z
magis et minus.

Hoc tale malū si fuerit qdē i
nube nigrū: minus malū.
Si hō i eneozimate: mai⁹ malū
Si hō i hypostasi: pfecte malū.
Quid significat alba nubes
nō cōtinua et inequalis.

Similiter et in alba. Si em̄
alba et ptinnū et q̄les fuerit
hypostasi bonū. Si hō nubes
mai⁹ bonū. Si hō eneozia ma-
nifestū: et meli⁹ bonū. Et de triū
qdē positiōe sufficiēter dcm̄ est.

Notificatio hypostasis a p-
te coloris.

Quoniam aut dixim⁹ d tpe et
substantiā et loco. reliquū
apponam⁹ de colore. Erat aut
scdm naturā: color sediminis al-
bi⁹. hoc igit nō fit albi⁹ s; nigrū
aut liuidū: aut pallidū: aut sub-
ruffum: aut rubes: aut viride.

Quid significat rubrum
aut subruffum sedimen.

Subrubeus ergo ab aquo-
so sanguine fit vt supi⁹ dcm̄
est: et significat indigestionē sed
nō mortē. Rubes hō factū a sin-
cero sanguine significat digestio-
nē: et si qdē fuerit moderatū: ne-
q; abūdatiā habēs: neq; indige-
tiā: sine periculoē marime. Qm̄
igit neq; subrubeū adducit pi-
culū materie familiare est: pio-
ptiū hō materie aquosi sāgni-
nis primi existens sanguini vt
amicū corpōi nō adducit peri-
culū. Qm̄ hō i digestionē signifi-
cat pp hoc et tēp⁹ expectare opz
Et hoc manifestū est qd sequitur
tēp⁹ humorū. hi qdē sanguine
fiūt prius. vt flegma et liquor: hi
hō post sanguinē vt colera et me-
lācolic⁹ humor: sincer⁹ hō san-
guis i medio āborū est. Quādo
igitur subruffa apparet vrinā si
gnificat ab aquoso sanguine ha-
berē colorem. Aquosus hō san-
guis prior est sincero sanguine
et pp hoc i digestionē significat
nō em̄ pfectū appositū natura
aquosū colorem: manifestū ē igit
qm̄ neq; digest⁹ ē. Indiget q̄

ipe natura ad digestionē aquo
si sanguis. Rubeū hō sedimē z
crisiz futurā l. viij. die sīgt. Si ei
in q̄rta die superi⁹ nubē hz vii
na rubea z alia digestōis signa
viij. die manifestū qm̄ egritudo
indicabitur. Qd̄ ergo significat
subiūsum z rubeum dictuz est.

Quid sīgt sedimen liuidum.

Enē manifestat virtutis. Est
autem dicere z aliter. in a cuti
enim febribus vna liuidā hz
postasim habens in superueniē
ti die non sine periculo.

Quid sīgt sedimen viride.

Viride hō sīgt calozē pluri
mū: z cacoetieū egritudis

Quid sīgt sedimen subnigrū

Subnigra vna deficiat a
pfecto nigro. In febre em̄
causon vna subnigra eneou
mata hīs excelsa isaniā sīgt: z
oēs flux⁹ sanguis plurimū sup
ueniēs crysis cū rigore z sudore

Quid sīgt sedimen nigrum.

Nigrū aliqñ qdē i dicat fri
giditatē: aliqñ hō calozē:
determinem⁹ illd̄ ita. Si qdē p
cesserit liuidū: deinde sic factū
est nigrū: frigidā hz sīgtionem.
Si vero viride pcesserit. secutū
aut est nigrum manifestū est q̄
niam a calore factum.

Hic docet quandā cautelam.

Quoniam at̄ albus color bo
ne ypostasis creditur esse
signum nosse oportet quoniam
calor multoties deludit artifi
cē q̄st alba hypostasis bona sit:
cū nō sit: s3 crud⁹ humor albus
in sedimine apparet post albū
decipit artificē q̄st alba hypo
stasis bōa sit. S3 hoc qdē odore
discernit: sed dū em̄ est. S3 lū
bis ylceratis z vesica: aut epate

aut aliqua particula per vias
euacuatis: pus emittit: quē ad
modum dicit hypocrates. Si
sanguinē migrit q̄s: aut p⁹: lūbo
rū: aut rhenū: aut vesice ylcera
tionē significat. Et rursum. Qui
buscūq; in vinali virga pustu
le nascunt: his sanie facta z eru
pta solutio sit.

De sedimine crudi humoris.

Manifestū qm̄ sanies p ean
dē viā euacuata est: crud⁹
hō hūor ex inequali substantia
determinat sediminis. nō enim
est p̄tinuū ipm̄ sedimē crudi hu
moris: s3 velut dissolutū in min
ma velut harena. hec qdē dētā
sūt: vt nō decipiat medic⁹ colore
s3 discernat hypostasiz a sanie
z a crudo hūore. Si em̄ sangui
nē z pus mingat z squamas: et
odor gnis ē: aut lūboz: aut rhe
nū: aut vesice ylcerationē sīgt.
hec qdē dicim⁹ vt nō decipiat
artifex. S3 z harenosa i vunis
sedimia: z diuturna vesicā aut
lūbos lithiasim hfe sīgt. z ali
ter. Si sanguinē mingat: lūboz
rū z vesice significat ylcera
tionē. hoc qdē dicim⁹ vt nō decipia
tur artifex inspectione sedimis
facti z a sanie z a crudo hūore.
Et q̄tuor qdē dīa sedimis ex
posum⁹: z colorē: z locū: z sub
stantiā: z tps. Et reliquū est vt
hoc scōz quatuor partes demō
stremus in descriptione sic.

Alba hypostasis cōtinua eq̄lis
Alba hypostasis p̄tinua ieq̄lis
Alba hypostasis n̄ p̄tinua eq̄lis
Alba hypostasis n̄ p̄tinua ieq̄lis
Ec sunt q̄tuor differētie de
scriptionis sedimis. Qm̄ at̄
sedimē dicim⁹ tres hfe locos: z
significata eoz dicim⁹: z i d̄scri
ptione ei⁹ quē admodū z appen

Liber vinarum.

ratio manifestat. Aut em̄ inferiorē locū habz z hypostasis noīat. Aut mediū z eneouma dī. Aut superiorē z nephilis vocabīf. Et cās oīm propter quas acceperūt locos z signavūt significata eoz dixim⁹: z descriptio nē eius q̄ inferiorē locū accepit hypostasis. Differentias exposuim⁹ ad eūdē modū: z i media hypostasi q̄ eneouma vocatur faciam⁹ eiusdē differentias. In descriptione dicamus ita.

Articella.

Albū eneouma ptinuū equale.
Albū eneouma ptinuū iequale
Albū eneouma n̄ ptinuū ieqlē.
Albū eneouma h̄ ptinuū eqlē.

Iste ergo eneoumat⁹ diffērentie sunt quas z in descriptione exposuim⁹. Procedēs sermo docebit significata vniuscuiusq̄ diffērentie qd̄ significēt. Secundū hō tertiā diffērentiā sediminis supiorē locū tenētis q̄ z nubes noīat: z hui⁹ diffērentias in descriptione exponam⁹: z qd̄ significēt subsequēti rōnez dicem⁹ z siḡata h̄mōi h̄ p̄termittētem. Est igit̄ rei⁹ descriptio sic. Alba nubes nō ptinua equalis. Alba nubes nō cōtinua ineqlis. Alba nubes continua equalis. Alba nubes ptinua inequalis.

Et de pplexiōibus qd̄ diffērentiaz triū hypostaseō dixim⁹ nihil p̄termittētes: et in descriptione exposuimus.

Diuersitas vine a pte corporis.

Quoniam humanū corpus ex trib⁹ p̄sistit: scz ex spiritib⁹ humouib⁹: z ex terreis. i. firmis partib⁹. humida vero corp⁹ cōstituetia sunt humores: eoz sup̄fluitates: quecūq̄ quidē ex putrefact⁹ hūouib⁹ p̄ vinas exeūt

sufficiēter exposuim⁹. Dicam⁹ igit̄ nūc q̄ ex ip̄is ptibus firmis corporis mingūtur: vt pfecta z nō minus h̄s de vinis doctrina fiat. Etem̄ eaz partiuū meliores qd̄ sūt liq̄facte i olei substātiā aut in aliquā aliā formā assimilant. Qñ ḡ pinguedo molliora firmarū ptū sunt z humidiora. Primū qd̄ resoluit piguedinē z oīm firmaz partiuū solubilitatē deinde carnē. Pinguedine ḡ liq̄facta i olei substātiā trāsmutat calidū. Et quoniā eadē non simul resoluit: sz hz quoddam principium resolutionis z ascēsum z statum temporum: eius cognitionem dicamus.

Quid sīḡt vina oleaginosa: z d̄ diffērentijs oleaginarū vinarū.

Pincipiū qd̄ oleaginarū vinarū ē cū oli colorē h̄ntes: augmētū hō apparētes vt oleū. stat⁹ vero est: q̄ sūt oleagine. **E**rgo olei colorē h̄ntes p̄ncipiū liq̄factiōis declarātes q̄ si aquose apparēt. Que hō apparenti oleū t̄pis augmento facte mixtionē perfectiorē olei ad vinā h̄nt. Oleagine vero facte q̄ in statu sunt vine tote oīno: z i colore z i substātiā velut oleū sunt. Vina i febre oleagia subnigraveniēs icēsiōē ex sp̄asmo z mortē significat. **Q**uā autē pinguedo vniuersalis est scdm̄ plures diuidit̄ partes. Aut em̄ secundū lumbos z circūuoluitur: z q̄ si operit. i. cooperit eos. Aut scdm̄ om̄es corporis partes circa lūbos pinguedine resoluta z p̄ vinas exeūte magis simul exitus fiet q̄ ea q̄ in toto corpore est pinguedine: eo q̄ hec qd̄dem ppe vinales meatus sit hec hō loge ab his hypocra. hō

discrete p̄siderās scripsit ita in
aphorismis. Quibuscūq; pigue
sedimē et mltū: his nefreticā si-
gnificat. manifestū qm̄ lūborū
pinguedie resoluta. Et aliter.
Urina in caulon pingue hypo-
stasiz habēs: mortē sigat. Sine
febre nō semib⁹ hoc tale factū
perapligiā sigat. i. solutionem
partis. Et de oleaginis q̄dez
vunis ex liq̄factiōe pinguedis
factis sufficiāt que dicta sunt.
¶ Quid significant petaloides
in vrina.

Quoniam igit solide partes
corporis habēt i seipsis ex
lōgitudine et latitudine et p̄fun-
ditate. Quicūq; nō i latitudine
dilacerant v̄l i superficie radunt:
q̄si q̄dā petalū i vni⁹ apparen-
tia: vesice vitij talia sūt demon-
stratiua: dnoiationē at hnt ex
his q̄ sūt filia petalis: q̄ ex de-
trit⁹ tritric⁹ sūt. Scōz nō supra
dictū modū ex lūbis d̄terminā-
tur. Si em̄ fuerit febris et vrina
petaloides substātiā hīs: totū
patit corp⁹. Si nō sit febris
vesice passio est. hec p̄ digestio-
nē et idigestionē terminant. Si
em̄ cū idigestiōe toti⁹ corporis
malum est. Si nō sit digestio
vesice malum est.

¶ Quid significāt fursuree hy-
postases.

Quando nō febris occupat
corp⁹ s̄z p̄fūda vasoz hy-
postases fursuree sūt et grossio-
res: d̄ petaloidib⁹ sūt. Et tales
igit vrine p̄dictis hypostasib⁹
s̄z eūdē modū significatiue sūt
et vesice passionē eē et toti⁹ cor-
poris. Si ei adsit febris: toti⁹ cor-
poris malū. Si nō: vesice. Et
si q̄d indigestū sit: toti⁹. Si nō
digestū: vesice: sic hypocr. d̄r.

Quibuscūq; i pingui vrina fur-
sura cōueniūt: his vesica sca-
bit.

¶ Quid significant crinoides.

Sed nō occupet febris s̄z tres
dimēiones corporis. i. lōgi-
tudinē: latitudinē et p̄fūditatē:
h̄mōi fursuree grossiores sūt et
vocant crinoides. Scias at tā-
le h̄ fieri si aliq̄d subleuās mo-
lā triticū molētē in grossiores
ptes tritici opat tales grossio-
res ptes tritici crinoides nomi-
nant. ex his igit et q̄ lyra appa-
rēt dnoiationē acceperit. ¶ Sūt
at h̄mōi crinoides vrine: aut p̄
pter liq̄factionē solidoz vehe-
mēter p̄ exustionē sāguis. S̄z
si q̄dē albe fuerit: solidoz ē pal-
li o. Si nō rubee sāguinis: quē-
admodū d̄r hypocrates. In fe-
bub⁹ acut⁹ vrina colerica crinoi-
des et albā hypostasim habēs
malū. Et aliē. In febub⁹ diutur-
nis vrina crinoidē hypostasiz ha-
bēs alijs salutarib⁹ exstibus
discessū significat. Urina i febris
bus eneouma crinoidē habēs
diuturnā significat egritudinē
¶ Et de grossiorib⁹ q̄dē hypo-
stasib⁹ q̄ in vunis sunt et appa-
rent sufficiant premissa.

¶ Quid significant fetide vrine
et diuerse.

Fetida nō vrina differētiās
significat. Urina mali odo-
ris et mordax: humorū putredi-
nē significat. Et rursum. In fe-
bub⁹ vrina aq̄sa et alba et mul-
ta cum albis eneouimatib⁹ feti-
da peracopin sedat: id est ma-
niam. Et aliter. Urina i acutis
febris⁹ p̄gn⁹ nigra et fetida: ve-
sica nihil mali habēte mortem
sigat: sigat nō putredinē: et mor-
tificationē nature. ¶ Et de hu-

Liber vinarū Theophili.

iusmodi quidē vīnis sufficiāt
que dicta sunt.

De sedimibus et colorib⁹ et
substātijs simul coniunctis.

Quoniam autē pri⁹ et substan-
tie tenuis et pinguis cum
colorib⁹ ppositiōes fecim⁹: nūc
cōiūgam⁹ effusionē ex sedimie
cū cōpetentib⁹ colorib⁹: et qđ si
gnificat horū singulū appona-
mus. Et qm̄ sedimētm substanti-
tiā est pigue manifestū aut qm̄
a digestionē tale factū est: aut
ex abūdātia pinguiūz crudorū
humorū. Ceterū sedimē hoc cū
tenui substantia cōuenire nō p̄t.
Iūgam⁹ igit ipaz effusionem
pinguē cū hypostasī et cum co-
lore rubeo et subrubeo. In ppo-
sitiōib⁹ em̄ his idigestionē si-
gnificātes colores puenire nō
possunt. Incipiam⁹ ergo cōpo-
sitiōē facere cū subrubeo co-
lore: qm̄ hoc ab aquoso sangui-
ne sit: hic vō ex pfecto. Oportet
aut cognoscere qm̄ qđē colo-
res cōiūcti in substantijs effusio-
nis: ipsi etiā in hypostasib⁹ nō
tñ perfecti quidā in substantijs
sunt: sed in hypostasibus im-
perfecti.

Quid siḡat sedimen pingue
subrubeū cū pigui sbia vine.

Hec ppositio cōstat quēad-
modū superi⁹ dictū est: et si
gnificat lōgitudinē egritudis
velut si sit vīa subrubea et hy-
postasis subrubea et cōtinua et
equalis: sedimen pingue et ru-
beū cū pingui substantia vine.

De sedimine pigui nigro cū

pingui substantia vine et nigra.

Et ea pstat cōpositio: et si-
gnificat mltitudinē san-
guinis et ex subia et ex sedimie.

De sedimine nigro et pin-

gui cum substantia pingui.

Ex h⁹ ppositio pstat et mon-
strat adustioē: et h⁹ subaz
et sedimē. Si h⁹ at et cū colorib⁹
cōtigētib⁹ cōiūgi substantie et se-
dimini eadē significata decla-
rant supfluitatis et idigētie ex-
cepta m̄diocritate virorūq sub-
stātie et sediminis cū fm̄ nām
colorib⁹ scz cū ruffo et subruffo
et ei hec significāt pfectā dige-
stionem. et in substantia: et in se-
dimine: et in colore. **Et** de vi-
narū quidē disciplina et secūdū
genera et species et differētijs
conuenienter exposuimus.

Explet⁹ est liber vinarū
Theophili.

Liber hyppocratis de lege
qui itroductor⁹ dicī traduct⁹
per Arnaldū de villa noua de
greco in latinum.

Edicina ar-

tiū pclarissima et ex-
cellētissima pp indi-
sciplinamyrētū et in
dicātū talis vana in defectu
est vtiq magis oib⁹ artib⁹: ho-
rū at peccatū maxie m̄hīr hā-
bere cām hāc: qz et q̄ meritum
medicie soli⁹ i ciuitatib⁹ nullū
determinatū est pter ingloria-
tionē. hoc aut nō vulnerat ppo-
sitos et ea. simillimi em̄ isti sūt
itroducti i tragedia: et em̄ illi
figurā et indumentū et faciē et
speciē hypocrite habent nō sūt
aut hypocrite. sic aut et medi-
ci nōle qđē m̄ri: ope aut valde
pauci. pgruit em̄ et si qđ d⁹ me-
dicalē sciaz hē doceri horū p-
ticipē eē nature discipline do-
ctrine loci altitudinis laboris et
tpis. Primū qđē op⁹ ē nāz: sup
oia habeat hāc hāc ei q̄ opāte
vana sunt

Hippocratis iusiurādū. Fo. xvij.

vana sunt oīa. natura hō itro-
ducta ars doctrinalis fit: quaz
cū sapiētia facere opz discipli-
natū scī i h loco q apt⁹ natus
fuerit ad disciplinā: apli⁹ at in-
ducere laborē i tpe mltro curā:
do qten⁹ disciplina i nām con-
nerla apte z bñ crescat z fruct⁹
afferat qlis at ē speculatio ve-
getabiliū q sūt i tra tal ē z me-
dicine disciplina: nra ei nā ē q-
lis ē regio: doctrine at docētū
qlia semia: disciplina at q ipa
cadat i terrā cultā fm tps loc⁹
in q ē disciplina ē qle nutrime-
tū qd est ex cōueniēti aere scī
vegetabilib⁹: labor at cultura.
tps aut corroboraui oīa et se-
cit nutriri pfecte. hec autē qb⁹
idigēt medicine artē ad discētes
z vere ipi⁹ noticiā accipientes
ita p ciuitates eūtes: n hōbo sz
ope medicos reputari faciunt
ignorātia at ē mal⁹ thesaur⁹ z
mala ppositio hñtib⁹ ipaz z sō-
niū z visio hilaritat⁹ z gaudiū
expō: timiditat⁹ z audacie nu-
tricio: timiditas i firmitatē sīgt
audacia hō iartificialitatē duo-
rū ei h qdē scī fē: altep hō ne-
scire: opinio at ignorare. sacre
aut res existētes sacrs hoibus
ostēdunt: prauis autē nequaq⁹
puiisq⁹ perficiat secretis scia.

Incipit iusiurā. Hippo.
Estor Apollinē et Escula-
Apū higinēq⁹ z Pānacem
Esculapū filias z deos z deas
oēs: me qstū i me erit z qstū in-
geniū meū valebit: hec oīa ob-
seruatur: q h iureiurādo atq⁹
his tabulis pñct. Tributurū
me pceptori meo a q hāc artes
sum edoct⁹ n min⁹ q parēti a
q suz genit⁹. vitā cū eo cōicatu-
rū. Res oēs q illi necessarias

eē itelligā p virib⁹ meis sub-
ministratur. Progeniē ei⁹ fratru
loco habiturum. hāc artē sine
mercede z sine pactionib⁹ edo-
ctur. Precepta oīa libēter z fi-
delit⁹ traditur meis z pceptorū
bus meis liber⁹ ceterisq⁹ disci-
pulis q se legib⁹ medicine ascrip-
sit atq⁹ iurati fuerit: alū pterea
nemini. In curād⁹ egrot⁹ p vi-
rib⁹: z p igenio meo necessarijs
reb⁹ vsur. Nemini egritudinē
dilatatur. Nihil p iuriā factur.
Rogatū mortale venenū nemi-
ni datur: neq⁹ id cuiq⁹ psultur.
Neq⁹ pgnātū mheri ad iterficiē-
dū pceptū fetū potōez porrectu-
rū. Vitā meā atq⁹ artē meā pu-
rā atq⁹ integrā suatur. Laborā-
ti lapillo haud quēq⁹ excisur:
sz expit ei⁹ art⁹ h negociū per-
missur. Quācūq⁹ domū igress⁹
fuero dūtaxat liberād⁹ egrot⁹
operā datur. oēs iuriā: oēs cor-
ruptelā: oē gen⁹ spitudis: res
ēt venereas spōte mea euitatu-
rū. Sine muliebua corpa cura-
uero siue virilla: siue hois libe-
ri: siue furi: q iter curādū v⁹ vide-
ro v⁹ audiero v⁹ ēt eē curā i vi-
ta hoiz cognouero. q reticēda
eē itelligā: nemini apitur: sz in-
temerata taciturnitatē suatu-
rū. Phs igit iusiurādū integre
atq⁹ icorrupte suati mihi ola-
tā i vita q i arte mea pspa feli-
ciaq⁹ succedāt: glia leternū pa-
tata sit. trāsgrediēti hō atq⁹ p-
iuro hia oīa euēiāt. iurisiurā-
dū domini hypocratis finis.

Incipit. s. liber pnosticorū.
Odis seu gloriā: seu delecta-
bilē amicorū copiam consequi
desiderat: a deo prudētū regu-
lis rationem suam muniat. 2.
Articella

Liber pronosticorum 6

Ut i singulis valitudinib⁹ pre-
rita presentia et futura cogno-
scat. Et egro reuelet q^d de ipso
eger minime p^rferat. Si ei le p^r-
cognoscat: totū se illi certius
committet. 3.
Finisq^{ue} medicine laudabil^{is} eri-
sit: cū actor futura in singul^{is} p^r-
pēdit ip^sius oēs minime curare
possit. 4.
Qd si posset: iā nō futuri p^ruisor^{is}
sz diuinis p^rphetis diceret nō-
bilior. 5.
Uerū q^{ui} vi et acunie egritudis
hūc repēte mori subito p^rtingit
aliū nō medicine appat^{us} p^ruenit
vt vir dieculā vite adiicit. 6.
Interest artificis vt vires egri-
atq^{ue} egritudinis bñ p^rpēdat. 7.
Est etiā quoddā celeste i q^{uo} op^{er}
ipm medicū p^ruideat: cui⁹ si tāta
sit p^ruidētia: mirabilis ē nīmū
q^{uod} stupēda. Nōne illi⁹ est vt fu-
tur periculū vel oīno p^rhibeat
vel p^rpetēti adminiculo tolera-
bili⁹ fiat. Et si morturo finez:
aliū nō salutē p^rnunciet: nunq^{uam}
accusationē in altero mereat. 9.
Op^{er} ergo te circa acutas egri-
tudines sollicitū fieri. Primum
eternū faciē egripernotab^{is}. vtrū
sit siliis sano. Et et si sibi sano si
milis sit: q^{uo} optimū est. Si nō
cōtrariū: pessimū est. 9.
Et si nares acute. 10.
Oculi cōcaui: tpa plana: aures
frigide et p^rete: et pulpe earū in-
uerse: frōs arida et tēsa tot^{us} fa-
ciei color viridis seu niger aut
pallidus aut plumbeus. 11.
Que si sic fuerit i p^rincipio egri-
tudinis: op^{er} inq^{ui} an vigilie p^r-
cesserint: aut vētris solutiōes:
aut ieiunij labores p^r affuerit.
Et si aliq^{uid} hor^{um} cognoueris p^r-
cessisse: min^{us} p^riculosū p^reberis.

Qd si die ac nocte p^rcedētib^{us} q^{uo}e
q^{uo} hor^{um} substinnerit: nō mltū p^r-
culosū spabis. Si nō nihil hor^{um}
cognoueris: mori signū spab^{is}. 12.
Et si h^{uius}modi egritudo triduana
fuerit qui precesserūt labores
nō min^{us} perscrutaueris: et oīa
q^{ue} sunt inquirenda circa corp^{us}:
perquirere debes etiam circa
oculos. 13.
Et si lumē effugerit nolētesq^{ue} la-
chrymas effuderint: atq^{ue} foras
tāq^{uam} i suffocato p^rminuerit: aut
alter altero minor appuerit: et
alba eor^{um} i sanguinea p^rmutata
fuerit: et tāq^{uam} vene nigrioris vel
pallor^{is}: it^{em} i se fuerit: et lippitu-
dinē habeat. et istabiles aut tre-
mili fuerit: aut ex nūq^{uam} extiterit
aut it^{em} multū delitnerit: et tota
facies horribil^{is} appuerit: oīa
p^riculosā et mortalia idicab^{is}. 14.
Op^{er} et te videre q^{uo}d de oculis
i somno videat: si cū sola alba
videant subclusis palpeb^{is}: nec
solutio: aut p^r se: aut p^r catarti-
cū p^rcesserit: neq^{ue} ex p^ruētudine
p^ruenierit: mori signa tieb^{is}. 15.
Et si palpebre inuerse fuerint
aut limide: siue labia sili fuerit
limida: aut nares distortē: his si
gnis siue solis siue cū p^rdictis:
mortē p^rorimā iudicabis. 16.
Bonū ē egrū inuenire iacētē in
laterē dextro aut sinistro: et man^{us}
et pedes et cervicē nō vt i spasma
distēsa: totū corp^{us} i sua positio-
ne flexibile: minime rigidū: q^{uo} h^{uius}
tudo san^{us} ē familiar^{is} et amica:
et iacere i modū sani ē meli^{us}. 17.
Quia nō est signum laudabile
egrum supino corpe iacere bis
ch^{ius} rigidis et pedibus. 18.
Et si repēte se a capite lecti ad
pedes iactauerit: malū esse nō
dubitabis. 19.

Et si pedes nudos et tepidos invenieris: et iordlate cum labore ceruicem atque pedes iactauerit: est pessimum et agustie signum. 20.
Et si eger iacuerit detecta ceruice et aperto ore. 21.
Et reiecta ceruice: pedibusque tortis. 22.
Et si super ventrem preter solitum iacuerit malum est et alienationem significat siue doloris ventris. 23.
Et si incrementum egritudinis reperiatur surgens steterit: malum in omni acuta egritudine et pessimum est in peripleumonia. 24.
Frendere dentibus in febribus preter solitum neque a pueritia mortem vel maniam significat. Quod si frangat cum insaniam mors sequitur vicina. 25.
Si in egro corpore fuerit antrax aut carbunculus: siue precesserit: siue egritudini superuenerit: opus est attendere. Quod si exiccatus fuerit et coloris viridis vel citrini vel luidum pertulerit: mortem dicit proximam. 26.
Manuum mobilitatis signa sic pernotabis in febre acuta: in peripleumonia: et in frenesi non vera et in capitis dolore: si manus ad faciem tulerit tamquam quidlibet posuerit vel quasi collecturum aliquid hac illac quaesierit: vel de vestibulo quasi pilos euulserit: vel quasi festucas de pariete decerpserit: pessimum est et mortale. 27.
Spiritus si frequens sit signum doloris et successionis in his que sunt super dyasfragma. Quod si magnus et cum intermissione signum alleviationis. Et si idem per os et nares frigidus exierit mortale. 28.
Spiritus vero bonus cognoscitur ordine suo proprio: et habet eundem salutis ostensionem in acuta egritudine: quam cum febre est

cuius terminus est in quadraginta diebus. 29.
Sudor bonus et laudabilis existit in omni acuta egritudine: quam idie critica fit et egrum liberat. Est autem bonus qui fit in toto corpore: et eger ex eo suavior fortior efficitur. Qui vero nihil horum fecerit: his est inutilis. Frigidus autem malus: peior si in ceruice et in capite solo: qui quidem in acuta febre significat mortem. Cum lenta vero prolixitate significat egritudinis. 30.
In hypochondriis si sine dolore fuerint: si mollia: si bene composita: hic inde bonum sit erit. Si vero feruentia: aut dolentia vel quodam spasmo distenta: aut inter se dissimilia in his considerandum est. 31.
Si enim in aliqua parte earum pulsus fuerit: angustiam vel alienationem significat. 32.
Oculi tamen sunt in hac egritudine intuenti: quod si velociter mobiles apparuerint: maniam significat. 33.
Acuta existente passione collectio si affuerit in hypochondriis cum timore et dolore malum est cum abas complectitur. Si vero in altera earumque in sinistra est melior est. 34.
Que collectio si in principio subita mortem non intulerit. 35.
Et si usque in diem vigesimum permanierit: neque febris deciderit: neque dolor defecerit: in pus convertetur. 36.
Solet huic acute egritudini infra septem dies sanguis fluxus ex naribus veluti superuenire. Per quod redum est autem an dolor adsit fronti: et scotomia: quam si affuerit: sanguis fluxus ex naribus nuntiabitur. 37.
In his tamen quibus etas annorum est. 38.
Apoplemate hominibus ex hunc sine dolore et sub tactu mutabili: contingit egritudinem terminari in

Liber pronosticorum

predictis tamen sepius. 39.
 Qd si vltz i die. 40. sic manserit
 febre nō deficiēte: in pus cōuer-
 tet: z oē aḡa circa vētrē ad hūc
 modum dīiudicabitur. 40.
 Apostema ḡo solidū cū dolore
 horēdū ē: z cito mortiferū. Qd
 aut molle sine dolore z sub ta-
 ctu cursile: tardius. 41.

Apostema ḡo circa vētrē min⁹
 colligit humorē q̄ qd i hyppo-
 cundrijs. Minime omnium qd
 sub vmbilico est. 42.

Elegantius oib⁹ signis signūz
 est sanguinis effusio ex his aḡa
 tibus que insunt in prenotatis
 locis. 43.

Omne aḡa diuturnū i p̄dictis
 locis in pus vertetur. 44.

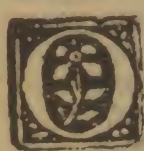
Oportet ergo te eē attētū i his
 q̄ cū putruerit sz hmōi discipli-
 nā. Quod eminet z oīno extra
 est: z int⁹ min⁹ est z pacutū: lau-
 dabile. Qd vero spatiosum et
 minime acutū: pessimū. 45.

HOrū at̄ q̄ int⁹ crepuerunt:
 si qua qdē exteri⁹ apparēt
 pessimū. Quoz ḡo nihil signi
 est extra: meliora. 46.

Putredo ea laudat̄: q̄ alba
 est z eq̄lis p̄ totū: neq̄ insu-
 pficie ineq̄lis: neq̄ mali odor̄.
 Que vero cōtraria pessima.

Explicet liber primus
 pronosticorum.

Incipit. ij. liber p̄nosticorū.

Quod n̄is hy-
 drops i acuta egrit-
 tudie malū. infestat̄
 em̄ fere z grauedie
 membrorum z dolore. Confur-
 git autem ex lumbis et hyl̄is
 et epate. 2.

Consurgēs ex lūbis et hy-
 l̄is significat̄ ex pedū ista

tiōe: z diuturna vētris ieffusioe
 non tñ cū defectu doloris: seu vē-
 tris tumoris. 3.

Quius ḡo origo ē ab epate
 sit cū iussicula: nec p̄iēit
 q̄c̄s z tumēt pedes: nec egerūt
 nisi modicū z cū āgustia: z circa
 vētrē sūt aḡata: n̄ p̄tinue ex ma-
 nātia sz q̄h̄q̄s veluti fugiētia. 4.

Et si caput z plante pedū z
 vole manuū frigide fuerit
 vēter ḡo z latera z mādibule ca-
 luerint: maluz est. 5.

Bonū ē at̄ egrū ex toto calere z
 mollē z sūuē puenienter: esse. 6.

Bonū ē modeste se h̄re z nō
 laboriole: z non repēte eū:
 dē latera commutare: z si sibi le-
 uis videatur. 7.

Gravis ḡo si fuerit man⁹ q̄z et
 crura pōderosa: horēdū. 8.

Quod si liuor admitt⁹ viri
 diuigui⁹ digui⁹q̄ affue-
 rit: mortē aduētare n̄ dubitat̄. 9.
 Et si color h̄ vngues nō ifecerit
 z cetera mēbra corripuerit: spet
 loc⁹ nō deerit. Proderit ḡo cū:
 etia signa p̄p̄dere. Qd si egrum
 sufficiētē videris: z vna boni si-
 gnificatio affuerit: termin⁹ tibi
 p̄mittet̄ cū q̄libet exteriori aḡa
 te z futura salute: sz caloris ip̄-
 dictis locis picula nō deerit. 10.

Si testes z ḡgā p̄ter solitūz
 diminui ḡh̄q̄ apparuerit
 aut minui: doloris aut mortis
 aduentum p̄nūciabis. 11.

Sōnus vt moris est cōueniens
 z naturalis vt noctē nō effugiat
 z diē nō impediāt: laudabilis.
 Cōtrari⁹ ḡo i probād⁹ minustñ
 si a m̄e vltz ad f̄tā tenuerit. 12.

Pessimū est aut nō dormire
 ris siḡt: aut alienationē. 13.
 Stercoris egestio sineq̄ exsicca

ta: neq; liuida oino: sz iſicta z
hora ſolita: ſignū ē ea q̄ ſt ſub
dyaſtmate eē ſalubua. 14.
Si liq̄da: bona eſt ſi ſine ſonitu
vetoſo fuerit: nec inordinate
manauerit. Si ei frēq̄nt ma:
nat: egrū marſio labore ac vi
gilijſ afficit: z in defectū ad:
ducit. 15.
Utile ē ſterc⁹ ſz q̄titatē ciborū
aſumptoz euenire: z bis vel
ter i die. In nocte vero ſemel
z iam luce prima: aut ſolito
more contingere. 16.
Utile ē ēt appropiquāte iā terio
egritudis idē ſterc⁹ deſari. 17.
Et colore ſubcitriño fieri: nec in
ſolidum denſari. 18.
Bonū eſt etiā ſi lumbucos ad:
mixtos habuerit. 19.
In oī acuta egritudine vētrē nō
plenū ſz vt vacuū tractari: et
non tenuem ſed carnoſum in
ueniri: bonum. 20.
Aquoſum ſz ſterc⁹ z liquidum
ſiue albū: aut nimis citrinum
aut ſpumofum: malū eſt. 21.
Item modicū ſterc⁹ z viſcoſum
z leue ſiue albū ſeu citrinum
aut ſpumofum: malum. 22.
Peſſimū aut z mortale ē viſco:
ſum nigrū fetidū z viride. 23.
Variū ſz p̄ductionē ſiqt egritu
dinis: neq; min⁹ ſignū ē mor:
tis ſz qđ loturā inteſtinorum
proſert: aut colore porrozū ſi
ue nigrū. Contingit ēt colo:
res iſtos ſimul euenire. 24.
Vetoſitas ſine ſonitu laudabi:
lior ē. Que ſz cū ſono melior
q̄ illa q̄ intus claudir: ſignifi
cat tñ amētē aut dolore labo
rantē: niſi ſit volūtariē. 25.
Dolor ſub hypocūdris hāc p̄
prietatē hz: ſi recēs z ſine ca:
lore fuerit: ſi rugit⁹ ſapue:

rit z cum egeſtione vel vīna
eruperit: ſoluit: alioq̄n ad in
feriora transmittitur. 26.
Uīa laudabilis ē que hyposta
ſim albā ſubſidētē z eq̄lē z cō
tinuā atq; leuem habebit. Et
ſi permanens vſq; in criſim
erit: eſt em̄ fidelis nūcia ſalu
tis: z ſiqt breuitatē egritudi
nis. Qđ ſi modo cū hypostaſi
p̄dicta: mō ſz ſine ea fuerit:
diuturnitatē ſiqt egritudis:
neq; oīno fidelis eſt. 27.
Uīa rubea nimis cū ſua ſimis
li hypostaſi: egritudinez ma
gis ſupioribus diuturnā di:
cit: eſt tñ nūcia certa et fide:
lis ſperande ſalutis. 28.
Sz ſi eadē hypostaſis furfurea
fuerit mala eſt. Peſſima vero
ſi ſpumofa. Alba aut z liqui
da z leuis mala. Peior tñ que
dicta eſt furfurea. 29.
Nebula p̄dēs i vīna ſi alba bo
na eſt nigra vero mala. 30.
Cū fuerit vīna citrina clara in
digesta: egritudinem ſiqt. 31.
Timēdus q̄ ē iſirmi defect⁹. 32.
Uīa mortis ſignificatima fide
lis z certa ē aq̄ſa: aut ſetens:
aut nigra: aut lutofa. 33.
In vtroq; ſexu nigra peſſima ē
in pueris ſz aq̄ſa malū. 34.
Uīa cruda clara et diuturna
cum alijs ſignis bonis: certū
eſt apoſtēma futurū ſub dya
ſtmate. 35.
Crāſſicies vt aranēe tela ſupna
tās i vīna vituperāda eſt: ſi
gnificat em̄ liquari egrū. 36.
Rōnis ſz eſt z ordinē i nebula
nō negligere vtrū ſupremum
aut mediū teneat locū: ſiſt et
colores. Que etem̄ media eſt
cum p̄dicto colore laudabili
laudabilis: ſuprema vero et
c iij

Liber pronosticorum.

nigra vituperabilis. 37.
 Cauēdū ē tñ ne vesicce vitio ca-
 piaris: vt qđ ab ea est alienum
 diiudices. 38.
 Laudabilē ē vomit⁹ cui flegma
 admixtū colorib⁹ fuerit: neq; ni-
 mis viscos⁹ q̄to x̄o a simplicita-
 te remotior: tāto suspectior. 39.
 Vomit⁹ si sit sicut succus porri:
 aut viridis: aut plumbens: aut
 niger: malus est. 40.
 Si oibus his infect⁹ fuerit: est
 nūcius mortis et: infirm⁹ morti
 est contiguus. 41.
 Qđ si vomat hō vnus oēs istos
 colores: tunc illud erit mortale
 valde. 42.
 Omnis ordo: malus in quocūq;
 vomitu malum est. 43.
 Sputū in egritudine pulmōis
 seu coste ē vtile. si sit velox: si fa-
 cile sine labore. 44.
 Si subrubeum et sano sputo ad-
 mixtum. 45.
 Si x̄o tardū i doloris pncipio: et
 rubeū: aut citrinū: neq; sano spu-
 to admixtū: et cū laboriosa tussi
 malum nunciat. 46.
 Et rubeū oīno molestū: et albū vi-
 scosum globosū: inutile est. 47.
 Viride spumosū: malum. 48.
 Si nigrū est mortale est. 49.
 Si i plmōe coherēs sōnuerit: nec
 q̄cūq; ide exierit malū ē. Sternu-
 tatio cū renmate i oi egritudine
 pulmonis et coste malū est: sine
 em̄ illa sternutatio pcedat: siue
 coequa sit egritudini malū ē. 50.
 Sternutatio x̄o sine renmate i
 oi acuta egritudine bonū ē. 51.
 Sputū sub sāguineū clarū i pul-
 monis valitudine i pncipio nul-
 lo colore turbatū: saluē s̄ḡt. Sz
 si vsq; in diē septimū aut āpli⁹
 idē sputū māserit suspectū ē. 52.
 Omne sputū pfluente dolore

malū est. Sputū nigrū pessimū
 est. Et oē sputū cū doloris dimi-
 natione bonum. 53.
 Ois dolor p̄dictorū locorū si sup-
 uenire sputo vel solutiōe ven-
 tris v̄l stōia adhibito: v̄l q̄libet
 p̄petēti medicamie n̄ fuerit dimi-
 nut⁹: pus ibi futurū dñūciat. 54.
 Putredo colerica sputo ad mix-
 ta. et sine sputo malū est. 56.
 Si tñ a die septimo p̄tigerit. 56.
 Mortē nāq; in q̄rto decio nūcia-
 bis: nisi signū qđlibet aliō sperā
 de salutē adēe p̄sideraueris: 57.
 Qđ si h̄mōi est robur et p̄stantia
 egri et bon⁹ spūs et facilis proie-
 ctio putredinis cū tussi: et equa-
 litas toti⁹ corpis i h̄itudine: ca-
 lor et multitudis: nec sitierit et
 si vrina et sterc⁹. et sudor et somn⁹
 bñ se habuerint. q̄ si bñ se sūt ha-
 bētia vitā sūt pollicētia. ex q̄b⁹
 si plura defuerit. post diē. 14.
 mortē futurā p̄nūciabis. Et p̄-
 riū qđ dē qđ ē mortis signū h̄mōi
 ē. s. debilitas egri. spūs anrius
 magn⁹ et dēsus. dolor p̄manēs:
 p̄iectio cū laboriosa tussi. sitie p̄-
 seuerās. corpis circa calorē leq;
 litas. vētris et laterum calor: ma-
 gn⁹ s̄z et frōtis et manū et pedū
 rigor. vrina et sterc⁹ et sudor et sō-
 nus vt dixim⁹ sūt minātia mor-
 tē. hec si p̄dicte p̄iectiōi colerice
 putredinis supuenerint. et mor-
 tē futurā añ diē. 14. n̄ dubitabis
 v̄l l. 9. vel l. 11. Ex hac ē p̄sidera-
 tiōe sputū dices esse mortale. et
 si vitalia mortisq; signa cognoue-
 ris. pronosticorū rectitudine iof-
 fense p̄gredieris. 58.
 Et illa signa sūt laudabilia. s. ro-
 bur. et p̄sistentia egri et bon⁹ spūs.
 59. p̄pata qđā in. 20. qđā in. 40.
 qđā in. 60. rupinā differūt. 60.
 Opz ergo medicū diē p̄cipiūns

ignozare et in q̄ hora corp⁹ p̄mū
habuerit calere: aut rigere: aut
p̄ ifirmū cognoscere q̄n̄ icēpit i
eodē loco doleſ: et p̄pūctiōes sen
tire. hec ei sūt p̄ma collectionū
idicia. Et q̄ erunt tibi dies com
putādi: et inde eruptionē expe
ctabis in predicta tpa. 61.
Et si hec collectio i vno latere cō
tigerit aut ā bob⁹ euenerit: vtrū
p̄cunctaberis. Et si i altero ma
gis caluerit: dehinc iacere sup
alterū videbis. Et si pōd⁹ i alio
sentiat: interrogabis. Et ex hoc
ap̄a in altero latere et nō ā bob⁹
esse d̄iudicabis. 62.
Et ex signis h̄mōi q̄ sūt putribi
lia p̄lecturabis: febris em̄ i defī
ciēs erit sed in die modica: i no
cte h̄o magis accēsa: et sudor mī
tus: et i tussī dō falsa q̄es: et ocu
lorū reductio: atq; i eorū āgul⁹ ru
bor. et vnguiū p̄strictio: et digito
rū calefactio. Ampli⁹ tñ in eorū
dē digitorū summitatib⁹: et i pe
dib⁹ fiūt et r̄cedūt mīuta ap̄ata
fastidiū patiūt: et p̄ corp⁹ eorū ve
lice nascunt: et nō morāt. Illi ep̄i
ci fiūt in q̄bus hec signa sūt. 63.
Qui h̄o veloci⁹ empici fiūt: vtrū
q̄ ex eis q̄ dicta sūt aliqd̄ p̄tige
rit: p̄siderab⁹ an spūs sit frēq̄ns
et sputū cū tussī i deficiēte: et vtrū
cū excreat̄ cepit dolor fiat āpli⁹
et i talib⁹ rupturā āñ. 20. diē ex
pectabis. 64.
Et quos febris i die rupture di
miserit: eos euasuros enūciab⁹
tñ ipsi cibū appetūt: et nō sitiūt
et modicū atq; p̄iunctū est q̄ege
rit: pus qd̄ eijciūt albū ē et leue
et p̄ totū egle et sñ labor: et cū mo
dica tussī et i breui sanāt. Prope
hos sunt q̄ p̄ria signa his signis
habuere eorū. Quos aut̄ febris
in ap̄at̄ rupturā nō d̄serit: et q̄ si

furtina postmodū iuaserit. et af
ficiunt siri et fastidio cibi et ege
runt molle: et post quod iactant
liuet et viret flegmatī admix
tum atq; spumofum his signis
p̄tractatis: perituros non du
bitabis.

65.
Qui vero qdā horū et non oia ha
buerint: eorū quidē hī moriunt̄
hī etiā in vita manebūt: vtrūq;
tamen difficīlem exitum conse
quūtur: hī tamē tuo prouidēti
iudicio discernūtur. 66.

Quib⁹ p̄ipleumoniciis supra au
rēvel infra apostēma cōtingit et
putredinē fecerit: et cū crepuerit
fistulam parit et sic euadit. 67.
Interest aut̄ tua diligenter fm̄
hec p̄cepta perpendere quan
do febris p̄manet: neq; dolor mi
nuitur: et sputū est incōueniēs: et
egestio non est colērica: neq; li
quida: vna modica cum hypo
stasi plurima et alia cūcta signa
boni sunt nūcia: tūc sub aure. vt
diximus apostēma futurum ex
pectabis. 68.

Sepius innascit̄ apostēma hoc
his quibus dolor aut calor est
sub hyp̄pocundrijs. Quib⁹ h̄o
peripleumoniciis hyp̄pocūdria
neq; dolent: neq; calēt: et spūs est
dēfus sine causa manifesta his
ap̄a super aurē nascitur. 69.
Apostēma vel vesica in pede na
tū peripleumoniciis salutē p̄
mittit: meli⁹ tamen si in p̄anci
pio sputi proiectio ex rubeo in
albū mutat quia his signis cer
ta salus p̄mittitur. Sed qd̄ reij
citur non est vt opz neq; in vri
na est hyp̄ostasis: timendū ē et
membro cui superuenit ap̄oste
ma p̄riculum. 70.

Quod si idez apostēma euanne
rit: atq; sputū putredinis non

Libro pronosticorum.

euenerit: neq; febris defecerit:
malū est: et egro amētā mortis
p̄niam expectabis. 71.

Pures ex his q̄ grandem
sūt: p̄plemonica depereūt
collectione. Alij vero alijs colle
ctionibus magis. 72.

Acutis febrib⁹ existētibus
si dolor a lumbis et femore
ad dyaphragma ascenderit: mor
tale est. Alijs tamen signis p̄e
niss: ex quoz pluralitate siue
paucitate iudicabis. 73.

Vesica dolens atq; frigida
febrib⁹ nō deficientib⁹ ma
lū p̄nunciat: magis tñ cum ven
tris strictura. 74.

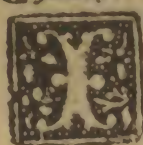
Sed si puenerit v̄ila sicut pus
cū hypostasi: dolor soluit. 75.

Si v̄o v̄rina nō sic fuerit: et
vesica nō mollescit: neq; fe
bris deciderit: mors in prima
per̄odo aderit. 76.

Ec aut morbi species am
plius pueris a septimo an
no vsq; in decimū quintum iue
nire consuevit.

ExPLICIT Scōs pronosticorum.

INCIPIT terti⁹ lib. pronosticor.

In febrib⁹ idē
terminus q̄buldam
ad vitā: q̄busdā ad
mortem. 2.

Illa dies idē i q̄b⁹ ex hoib⁹
saluatq; saluat: et perit qui
p̄it. 3.

In q̄b⁹ febrib⁹ si cūcta signa
bñ p̄cesserint: et spes mali i
qdā non h̄serit: in die q̄rta aut
p̄t⁹ terminū v̄ile iudicabis. Sz
in quib⁹ cūcta signa male p̄e
nerint: neq; boni spes v̄lla affue
rit: in quarta die vel ante mor
tem obibit. 4.

Prima p̄iod⁹ hoc nūero p̄tinet:

sc̄da in septio: tertia in v̄ndecio
q̄rta in q̄rtodecio: q̄nta i decio
septio: sexta i vigesimo. Qui nu
mer⁹ p̄ q̄ternariū augmētādo i
acuta egritudine vsq; i vigesimū
diē decurrit: neq; ē p̄putari i cō
pleto nūero diez: quāad modū
neq; āni: neq; mēses: ad q̄rū for
mā tres septianas i vigintidiez
spatio terminamus. 5.

Et p̄iodus p̄ma ex p̄iodis
ear⁹ apud hoc p̄uenit. 6.

Sinde h̄z h̄ac rōnē augmē
ti enenit p̄ma p̄iod⁹ i vige
simo die: sc̄da in q̄dragesimo: et
tertia in sexagesimo. 7.

In q̄b⁹ valitudinib⁹ deter
minatio ē tarda: p̄nostica
i illis in initio sūt latētia: earū
ei p̄ncipia p̄fusa sūt iccirco cau
ti⁹ i uigiliā dū ē: et i singul⁹ q̄ntis
dieb⁹ studiosi⁹ int̄uēdū: q̄ si fece
ris aut vix aut nūq; falleris. 8.
Et finis quartane h̄mōi est. 9.

Que v̄o i breui finiuntur:
facilius cognoscunt. D̄ria
enim illarū est euidentissima.
Exasuris q̄dē sp̄s suavis: neq;
dolor aliq̄s minuit: et noct̄na q̄es
naturalis: et fliq; signa cūctabōi
ordinis: vt diximus. Morituris
vero sp̄s anri⁹: et turbat⁹ alius
vigiliarū instātia: et ois signifi
catio mali nuncia. 10.

Considerabisigit angmētū
tpa vsq; in statū: an sint vt
supra disposuimus. 11.

Secū dū hanc q̄z rōnē et pa
rientib⁹ cautus eris: et non
parientibus similiter. 12.

Si dolor in capite acutiss:
mus cū febre fuerit: et signū
aliquod mortis apparuerit.
mors cito aderit. Et si signum
mali non affuerit: et dolor vsq; i
xx. diē p̄māserit: neq; febris ab

ierit: sanguinē de narib⁹ expectabis aliq̃d ap̃a inferiorib⁹ pti b⁹ corpis. S3 dolore adhuc restāte: sanguinē de narib⁹ expectabis: aut ap̃a expectabis magis tñ dolore frontem ac tpa non relinquere. 13.

Ellis q̃ sunt minus. 35. āno rui: ap̃a vero magis in his q̃ sunt amplioris etatis. 14.

Auriū dolor: acut⁹ cū acuta febre pmanēte malū ē. Expectabis i eo alienationē: timorē graue el ē: molestū. Interest q̃ tua bñ oia a pncipio egritudinis pscrutariz attēdes signa. 15.

Iuuenes em̃ q̃ sūt i hac passiōe: i septio vel pu⁹ peunt. Senes hō tardī⁹ q̃ febres: alie natio min⁹ eis q̃ iuuenib⁹ ptingūt: atq; aures eoz erūpūnt et pus emittūt. In senili tñ etate valitudo resurgit: iterimit. Iuuenes hō anteq̃ rūpāt ap̃a per eūt. Qd si crepuerit: et signū q̃libet apparuerit boni: aliq̃d boni sperabis. 16.

Apostema i gutture cū acuta febre malū ē. Et si aliud mali signū ex iā dictis visus fuerit: mortale est. 17.

Squinātia pessima et cito mortifera est q̃ i gutture h̃ apparet nec extat in ceruice cū rubēt timore: dolore tñ acutissimo existente et spū orthōie. 18.

Hec mali spēs i pma die suffocat aut scōa: aut tertia: aut q̃rta. Altera hui⁹ mali spēs est cū i gutture ap̃a rubet: et ip̃a mortifera est: tamen pigrior est puina. 19.

Tertia vero in qua ceruix et guttur rubēt priorib⁹ diuurnior est: et nisi tumor ad inte-

riora redierit: spei locus omnino non resistit. 20.

Et si delituerit: nō tñ ipsa die critica: neq; pp aliq̃d apostema rubentē tumorē alio trāduxerit: neq; putredinē patiens expuerit: ṽl ad modicū d̃ferat: et si dolor requiemēti: mortē ad itatiōis laborē pmittit. 21.

Bonū est asit tumorē et ruborem foras pmineri: a d̃ ap̃a si ad pulmonē intus lapsus fuerit: ip̃us ibi efficit et amentem reddit. 22.

Quā tumidā et rubentē incidere timendū est: q̃ velis anies inde sequi. vel sanguinis flux⁹ nimī⁹. Laborabis igit̃ ad aliā curā pfugere. Et si neq; poteris icisionē effugere: et āpli⁹ crescit et liuescit: et si q̃ palato adheret subtilia: tūc idē: spū i totū corp⁹ festinabis purgare: tpe fauente: et suffocationis timore minime reluctante. 23.

Quoz febris p modicū lēte scit: nec signū finēde egritudinis habuerit: nec febris defect⁹ i die critica fuerit: iterōne egritudinis habetis. 24.

Quib⁹ febrib⁹ pmanet: neq; labore grauāt: neq; mltuz molestātyue dolore: his ap̃a futurū ē i iūcturis inferior pti p⁹ diē. 20. q̃b⁹ febres lōge: his pusille aut i articulis dolores sūt. 25. Transactis. 20. dieb⁹ post febrē opz vt expectet̃ exitura cū ptra sit egritudo vigesimū diē. 26.

Hec aut ap̃a min⁹ euenit illis q̃ rūt etas est inferior a. 35. āno. 27. Quibus hō etas est plior: fiet ap̃a febrib⁹ manētibus. 28.

Eub⁹ hō inordinate vagantib⁹ q̃rtane sunt future certius tñ circa autumnum. 29.

Et sicut illis dēp diximus
apa out: sic q. 35. anū pteri
erit quartanarū efficiūt. 30.

One apa magis in hyeme
q̄ i alijs tpiib⁹ euenit: et am
plius morat: et si sanat non reci
procat. 31.

Quib⁹ adsunt febres si mor
tiferē: attestāt i capite do
lores et patietes an se putāt tāq̄
mascas volitare: et aliq̄ nigra.
Et si dolor i vitalib⁹ supuenerit
rubea colora vōituros spab⁹. Et
si rigor et frig⁹ affuerit: et si hyp
pocūdris fridū sentit: certiorē
subitū vomitū sperabis: et si ci
bū assumunt reijciunt. 32.

Quib⁹ ille dolor a p̄mordio
febris i capite ē: dolor q̄rta
die aut q̄nta augei i septia eua
dūt. Quib⁹ hō die tertia dolor
incepit et crescit vsq̄ i q̄nta et se
ptimā finit i nona et vndeclā. si
hō p̄rigat i oclia et vīa p̄on filis
est: in q̄rtadeciā die liberant. 33.

Que hō dirim⁹ tertianarū
eueniūt eq̄lī viri et mulieri
b⁹. Juniorib⁹ hō eueniūt i febrī
b⁹ diuturnis et i viri et i ian. 34.

In febrib⁹ si ē dolor capitis
neq̄ an oculos q̄buslib⁹ ni
gris apparētib⁹. Et veluti flāma
lāpadib⁹ et sub hyp̄pocūdrader
tra vel sinistra sūt tēsiōes et tu
mores et tetani sine dolore his
sanguis fluxur⁹ est de narib⁹. 35.

Pueris i acuta febre spasm⁹
p̄tigit: marie aut si vētres
p̄stipati sūt et vigilēt et expaueāt
et plāgāt et colorē variēt: ut mō ci
trini. mō rubei: mō liuidi: mō vi
rides sūt. hec veniūt pueri vsq̄
in septimū anū: maiorib⁹ hō h⁹
et inuenib⁹ spasm⁹ i febrib⁹ non
cōtingit nisi magnis existētib⁹
infirmis: ut ē frenesis. 36.

Interest ḡ tua ut mltō studio p
eūtes reuasuros sine pueros si
ue iuuenes discernas: nec i q̄lib⁹
egritu. te negligēt offeras. 37.

Honestū q̄z illd est q̄ sanita
tē huic vult pmitterē: illi hō
mortē vult p̄nūciare. Et in bre
ui et i plura egritudine oēs vō diri
m⁹ significatiōes opz dignosce
re et eq̄ rōne p̄p̄dere atq̄ vires
eaz cōferre: cauti⁹ iñ hec in vi
nis et sputis facere. 38.

Et hec est nra doctrina in acu
tis passiōib⁹ et in epidimic⁹ egrit
udinib⁹. i. lōgia ut in cācro et si
inilib⁹ p̄iculis: ne torpeas et tpa
p̄sentesq̄ morbos attēdas. 39.

Scito oēs valitudines posse eue
nire oib⁹ tpiib⁹ q̄dā iñ q̄busdā
magis ē euenire et q̄rū signa ma
la sunt malas esse: q̄rū hō bona
sunt econtra se habere. 40.

Adhuc significatiōes q̄d dixim⁹
in ethiopia et hesperia et septen
tride experti sumus. 41.

Nec despatio aliq̄ te p̄turber: q̄
locuplet⁹ q̄ existimes tibi arri
debit signoz series si ut monui
mus nre rōni inuigiles. 42.

Neq̄ ad alia egritudines et alias
p̄ceptiōes ab hac p̄ceptiōe velis
diffundere q̄ q̄cūq̄ determināt
nro nūero certo diez creticiōū
nro quoq̄ sint exposite ordine
p̄ceptorū.

Explicat liber tertius pronoz
sticorum hypocratis.

Incipit liber. i. aphorism. dñi
hyp̄p. scdm̄ antiquā trāslatiōē.

Ara brevis ars et longa.
Tps aut acutū. Experimē
tum fallax. Iudicium autē dis
ficile. Opz aut nō solū seipsuz p̄
bere facientē q̄ opz: s̄ et egrota
tē et p̄sentes et ea que extrinse
cus sunt. 43.

Primus aphorismorum. 650. xxij.

In perturbationibus ventris et vomitibus quod sponte sunt: si quidem qualia opus purgari purgant: et profert: et bene ferunt. Si vero non: contrarium. Sic et inanitio si quidem quale opus fieri fiat: et confert et bene fert. Si vero non: contrarium. Cōtemplari igitur opus et tempora et regiones: et aetates: et egritudines: in quibus opus aut non. 3. In exercitantibus ad summum bene habitudines sunt fallaces si in ultimo fuerint. Non enim possunt manere in eodem: neque quiescere. Qui vero non quiescunt: neque possunt in melius addere. relinquunt ergo ad periculum. horum igitur causa bona habitudinem soluere confert et non tardet: ut rursum principium nutrimenti accipiat corpus. Neque consilia ad ultimum ducere: fallax enim est. Sed qualis natura fuerit sustinentis ad hoc ducere. Similiter et inanitiones ad ultimum ducetes sunt fallaces. Et iterum resumptiones in ultimo existentes fallaces. 4. Tenuis et certe diete in diuini spiritus passionibus et in acutis egritudinibus quibus non perueniunt: difficiles. Ad ultimum tenuitatis quod adducunt diete difficiles. Et iterum resumptiones in ultimo existentes difficiles. 5. In tenuibus dienis peccant egrotantes: et ideo magis ledunt. Quod enim periculum est: utrum sit magnus sit magis in tenuibus dietis quam in grossioribus. Propter hoc et in sanis fallaces sunt valde certe et perstitute diete quam peccantia difficilius ferunt. Propter hoc igitur tennes et certe diete fallaces sunt amplius parum solidioribus. 6. Ad ultimas egritudines: ultimum curationes ad perfectionem sunt potestates. 7. Ubi vero habet acumen egritudo peruenit ultimos labores habet ultima et tenuissima dieta necessarium est. 8. Ubi autem non: sed peruenit grossius

reficere: et tamen subcōdescendere quod tunc egritudo mollior fuerit ultis. 8. Quia in statu est egritudo: tunc tenuissima dieta necessarium est. 9. Cōtemplari opus igitur egrotante si sufficiat dieta ad statum egritudinis: et utrum ille deficiat periculum et non sufficiat dieta: aut egritudo sufficiat et obtundatur. 10. Quibus igitur peruenit est statum peruenit et tenuiter reficere opus. Quibus vero posterior statum ad id et ante id parum afferendum. Periculum vero ubi reficendum: ut sufficiat egrotans. 11. In paroxysmis subtrahere cibum opus apponere ei lesio est. Et quod cumque habet circuitum exacuunt: et exacerbatibus subtrahere opus. 12. Paroxysmos vero et persistencias declarant egritudines: et tempora anni: et circuitum ad invicem incrementa: siue quod die: siue propter diem. siue per annum tempora fiat. Sed ex post apparentibus: quemadmodum in pleuretico sputum subrubeum si peruenit appeat ichthya quod abbreviat si vero posterior appeat perloget. Et vix egredientes et sudores et descriptas et eucritas longas et breves egritudines apparentia declarant. 13. Senes facillime ferunt ieiunium. Scio persistentes. Adhuc vero pueri. horum vero omnium maxime infantes horum vero ipsorum quicumque sunt animosiores existentes. 14. Qui crescunt plurimum habent inatualia lorae: pro igitur indigent nutrimento. Si vero non peruenit corpus. Senibus vero parvus calor inest: propter hoc igitur paucis fomentis indigent: a multis cibis enim extinguunt calor propter hoc igitur et febres senibus non sicut acute sunt: frigidum ei corpus habet. 15. Vires hyeme et de calidissimi sunt natura: et homini longissimi. In his ergo temporibus oblationes plures dande sunt. Et enim innatus

Liber aphorismorum.

calore ē mult⁹: nutritio igit^r
ampliori indiget. Signum et
etates et athlete. 16.
humide diete oib⁹ febricitatib⁹
albus pferit: maxime ho pue-
ris: et alijs sic assuetis refici. 17
Quibus semel: aut bis: aut am-
plius: aut minus: aut sem ptem
Wadu ho ē aliqd tpi: et horet
regioi et etati: et puetudini. 18
Estate ho: et autūno cibos quib⁹
sine ferūt. In hyeme ho faci
le. Vere vero secundo. 19.
his q in circuitib⁹ exacutur:
nihil dare: neq cogere: s3 au
ferri ex apposit⁹ aī crisi. 20.
Ea q crisis fit: et q pfecta ē e q
nō mouere neq nouū facere:
neq farmacis: neq alijs pro
uocatiōib⁹ vti: sed sinere. 21.
Que ducere opz vñcūq nā ma
xime reperit: idē ducere p cō
uenientes regiones. 22.
Digesta medicari: et mouere nō
cruda: neq in principijs: nisi
sint furiosa: multa vero non
sunt furiosa. 23.
Que egerunt nō multitudine
pconsiderare opz: s3 quō egerūt.
Et si qualia opz purgari pur
gētur: et pferre: et bñferūt. Et
vbi opz vsq ad defectionē du
cere: et hoc facere si sufficiat
egrotans. 24.
In pacatis passiōib⁹ raro et in
cipijs farmacis vti. Et h p
bñ dūdicantes facere. 25.
Si qualia opz purgari purgen
tur: et cōfert: et bñ ferūt. Si ho
contrariū impotune. 26.
Explicat liber primus apho
rismorum hypocratis.
Acipt liber secundus apho
rismorum.
In q morbo somnus laborē
prestāt mortale. Si ho sō

nus iuerit: nō mortale. 2.
Ubi desipitiā somn⁹ sedat: bo
nū. vbi ho pstat: malum. 3.
Somn⁹ et vigilie vtroq mō ma
gis facta: malum. 4.
Nō plenitudo: nō indigētia: neq
aliū qdcūq magis natura
fuerit nihil bonū. 5.
Labores spōtanei narrāt mor
bos. 6.
Quicūq dolētes aliqd corpis:
plurimum dolorem non sen
tiunt: his mens egrotat. 7.
Quecūq mltro tpe extenuāt cor
pora: tarde reuertisueuerūt
Que ho modico modice. 8.
Si ex egritudine cibū accipēs
q nō cōualeseat signum est
q corp⁹ plurimo cibovti. Si
vero nō accipienti hoc fit sig
qm corp⁹ ianitiōe indiget. 9.
Corpora vbi q vult purgare:
oportet fluxa facere. 10.
Nō pura corpora quantūcūq
nutries magis ledes. 11.
Facili⁹ ē repleti potū q cibo. 12.
Que reliquū i morbis post cri
sim: subuersiones facere con
sueuerunt. 13.
Quibuscūq crisis fit: his nox
difficilis est aī acūmē. supue
niēs ho leuio: vt in phib⁹. 14.
In ventris fluxib⁹ mutationes
egestionū iuuāt si nō ad ma
la transmutantur. 15.
Ubi fauces egrotāt aut pustule
in corpe nascūtur cōsiderare
opz egestionē. Si em coleri
ce fuerit. corpus egrotat. Si
vero saniei similes: certū est
corpus nutrirī. 16.
Ubi indigētia nō opz laborare. 17
Ubiqūq cib⁹ pter naturā itrat:
hic egritudinem facit. Mani
festat vero sanatio. 18.
Eoz q nutriunt copiose et velo
citer et qd. Si pīs ipte
dicat et nunqm hī dīficie
regulatiōe radiā agnam

Hypocratis. Fo. xxij.

citer: veloces secess⁹ fiūt. 19.
Acutorum morboꝝ nō omnino
certe sunt sanitatis pñuncia
tiones neq; mortis. 20.

Quibuscūq; iuuenib⁹ exstibus
ventres fiunt humidū: his se
nescētib⁹ exsiccanē. Quib⁹ vē
tres iuuenib⁹ fiūt sicci his se
nioribus factis hūectātur. 21.
Potus indigentia soluit. 22.

Ex plenitudie q̄cūq; egritudies
fiūt euacuatio sanat. Et que
cūq; ab euacuatiōe plenitu
do. Et alioꝝ cōtrarietas. 23.

Acute egritudies i quatuor de
cum diebus iudicantur. 24.

Septime quarta est iudicatiua
et alii⁹ hebdomade octaua ē
pñcipiū. Cōtemplaria vero
vñdecima: hec em̄ q̄rta secun
de hebdomade. Cōtemplaria
ruri⁹ septima decia hec est ei
quarta a quattadecia septia
vero ab vñdecima. 25.

Estiue hō quartane vt multum
fiūt breues. Autūnales hō lō
ge. Maxime hō q̄ ad h̄yemē
conlunguntur. 26.

Febre in sp̄asmo melius est fie
ri q̄ sp̄asmm in febre. 27.

Nō fm̄ rōnē alleuiatis non opz
credere: neq; vereri valde ma
la q̄ fiūt irrōnabiliter. Multa
em̄ taliū icerta sunt et non val
de permanere neq; morari cō
sueuerunt. 28.

Febucitātibus nō fortiter: neq;
oio i sup̄ficie pmanere: nihil
minuere corp⁹: aut tabescere
magis eo quod fm̄ rōnem fit
malū est: hoc em̄ longitudinē
egritudinis siḡt: hoc aut libe
cilitatem virtutis siḡt. 29.

Inchoatib⁹ morbis si q̄dyf mo
nere moue. In statu vero ha
bere silentium melius est. 30.

Circa pñcipia et fines oia imbe
cilliora. Circa hō status oia
fortiora. 31.

Ex egritudie hō bñ reficiēti et
nihil addere corp⁹ malū. 32.

Plerūq; oēs male se habentes
fm̄ pñcipia q̄dē bñ recipiētes
et nihil addētes i fine rursus
abstinēt. Scdm̄ pñcipia q̄dez
abstinētes fortit. Posterius
vero bene reficientes melius
commutant. 33.

In oi egritudie: pfortari mēte:
et bñ se h̄re ad oblatiōes bo
nū. Cōtrariū hō malū. 34.

In morbis min⁹ piclitant⁹ egro
tātes. Quibuscūq; pprie na
ture: et etat⁹: et h̄itudis: et
regiōis: et hore egritudō iest
magis q̄ q̄bus non ppria fm̄
aliquid horum inest. 35.

In oib⁹ morbis ea q̄ circa vmbi
licū et pectinē sūt i p̄ssitudinē
h̄re meli⁹ ē. Nimis hō tenue
et tabefactū malū. Fallax em̄
h̄mōi ad inferiores purgatio
nes. 36.

Sana habētes corpora farma
cijs purgati exoluunt. Cele
ri⁹ hō malo cibo vtētes. 37.

Sana habētes corpora farma
cijs vti difficile est. 38.

Parū deterior cib⁹ et pot⁹ dele
ctabilior vero meliorib⁹ qui
dem in delectabilibus magis
appetendus. 39.

Senes iuuenib⁹ plerūq; egro
tāt minus. Quecūq; hō egri
tudies eis cronice sint: mul
toties cōmouuntur. 40.

Bāchi et coriize i valde senib⁹
non maturantur. 41.

Qui exoluūtur freq̄nter et forti
ter sine manifesta occasione:
repente moriuntur. 42.

Apoplexiā soluere fortē i possi

*Si hō inchoatib⁹ morbis si q̄dyf mo
nere moue. In statu vero ha
bere silentium melius est. 30.
24. Hic ei i h̄igiti q̄s tempus
ad hō iudicatum i dicat eu
acuatōis talis 2. id est q̄dyf
aphor. 4. et 5. ibi.*

Liber aphorismorum. 6

bile ē. Debilē hō nō facile. 43.
 Strāgulatoꝝ & dissolutoz non
 dū mortuoz: nō refert q̄buscūq;
 q̄ spuma fuerit circa os. 44.
 Crassivalde s̄m naturā cito mo-
 riuntur magis gracilib⁹. 45.
 Epilēticoꝝ iuuēib⁹ alterationē
 mutatiōes maxie etatis hō-
 raz locoꝝ: faciūt & vltaz. 46.
 Duoꝝ doloꝝ q̄ simul fiunt: non
 s̄m eundem locū: maior dent
 grat alterum. 47. Circa gha-
 tionē saniet doloꝝ & febres
 accidūt magis q̄ scā sanie. 47.
 In oi moriōe corporis cū cepe-
 rit quis dolere: quiescere sta-
 tim remedium est. 49.
 Assueti assuetos labores ferre:
 & si fuerit ibecilles aut senes
 insuetis & fortibus & iuueni-
 bus facilius ferunt. 50.
 Ex mltō tpe p̄sueti: & si fuerit d-
 teriora insueti: min⁹ molesta-
 re p̄sueuerūt. Oportet igitur
 ad incōsuetā trāsmittē. 51.
 Scdm multū & repēte euacuare
 aut p̄plere: aut calefacere aut
 ifrigidaf: aut aliter quolibz
 corpus mouere: fallax est et
 oīno nature inimicū. Paulat-
 ti hō certū. Et ex alio ad aliū
 transire decet: non aliter. 52.
 Oīa s̄m rōnem faciēti: & nō eueni-
 enti s̄m rōnem nō opz trālire
 ad aliud manēte eo qd̄ visum
 est a principio. 53.
 iuicūq; vētres h̄nt hūidos iu-
 uenes q̄dem existētes: siccos
 h̄ntibus melius p̄mutant. In
 senectute hō deteri⁹ p̄mutāt
 siccantur em̄t in pluribus se-
 nescentibus. 54.
 In magnitudine hō corpis iu-
 uenescere qd̄ decēs est: & non
 insuaue. Senescere hō inuti-
 le: & prius minoribus.

Explicit liber secundus.
 Incipit lib. iij. aphorismorum.

Mutationes estē
 poꝝ maxime ḡnant
 morbos. Et i horis
 magne mutationes
 aut frigiditatis aut estus. Et
 alia s̄m rationem sic. 2.
 Naturarum hec quidē ad esta-
 tem: hec vero ad hyemē: bene
 aut male nate sunt. 3.
 Egritudinum alie ad alias b̄n
 aut male nate sunt. 4.
 Estados qd̄ ad regiōes: & horas
 & dietas b̄n aut male & nate s̄t. 5.
 In hōis qn̄ ea dē die: aliqñ qd̄
 estus: aliqñ hō frig⁹: autūna-
 les egritudines expectat oz. 6.
 Austrini stat⁹ grauāt auditū: ca-
 liginosi caput grauantes: pi-
 gri dissoluētes. Si hō boreas
 fuerit: tusses: fariges: vētres
 duri: dissuries: horrores: dolo-
 res: & pectorū & laterū: qn̄ isti
 preualuerint talia in morbis
 expectare oportet. 7.
 Cū estas sit h̄i s̄lis: sudores mlt-
 tos i febrib⁹ expectare opz. 8.
 In siccis t̄pib⁹ febres acute fiūt
 Et si quidē ann⁹ talis existēs
 amplius fuerit: qualē cōsti-
 tutionē fecerit in plurib⁹: & ta-
 les egritudines qn̄ isti preua-
 lēt talia in morbis patiūtur
 egrotantes expectare opz. 9.
 In moderat⁹ t̄pib⁹ si t̄palr t̄ps
 reddiderint: boni stat⁹ & bo-
 ne egritudinis determinatio-
 nes fiunt. In imoderatis hō
 maxime imoderate: & diffici-
 les determinaciones. 10.
 In autūno acutissime fiūt egrit-
 tudines: & maxie mortifere:
 vt in plurib⁹. Verō vero sanis-
 simū: & minime mortiferū. 11.

Autumnus ptificis malus. 12.
De tpi⁹: si qdē hyēs sicca z bo
realis fuerit: ver⁹ ho pluuiosū z
austrinū necesse ē estate febres
acutas z obtalmias: z dissinte-
rias fieri: maxime mulierib⁹: z
humidis natura. 13.

Si ho austria hyēs z pluuiosa
z trāqlla fiat: ver⁹ ho siccū z bo
reale mlieres siqdē qb⁹ pr⁹ ad
ver leſt ex oi occasiōe abortiūt.
Si ho genuerit: morbidos pue-
ros z ibecilles pūt: vt aut statū
resoluant aut morbidi z tēnes
viuāt existētes. Alijs ho iūior
bus qdē diffitirie: z obtalie sic-
ce fiūt. seniorib⁹ ho catarrhi ce-
lerit dissoluētes. 14.

Si ho estas sicca z boreal fiat:
autū⁹ ho pluio⁹ austrin⁹ capi-
tū doloresi hyemertusses brāchi
z couze fiūt qb⁹ dā ho z ptis. 15.

Si ho autū⁹ boreal fuerit z l
aql⁹ hūid⁹ nā z mlierib⁹ pfert
Reliqs ho obtalmie fiūt sicci
z febres acute: z couze diuſne
Quibsdā ho z melācolie. 16.
Cōstitutiōes āni ho oino qdē
sicce pluuiolib⁹ sūt saniores et
minus mortifere. 17.

Egritudies ho i pluuiolib⁹ vt
mktū fiūt: z febres lōge z vētr⁹
flux⁹ z putredies: z epilepsia: z
apoplexia: z sqnātes. siccis ho
cōsuptōes: prūis: z obtalmie: ar-
tetice: strāgurie. z dissintirie. 18.
Quotidiane ho pstitutiōes bo-
reales corpa pstitūūt qdē for-
tiora z bñ mobilia: z bñ colōra-
ta z meli⁹ audiētia faciūt: z vē-
tres siccāt: z oculos mordēt z cir-
ca thoracē faciūt: z si qdē prius
est dolendum magis dolet. 19.
Austrie ho corpa dissolūt z hu-
mectāt: z caput z audit⁹ graui-
tates faciūt: z vertigines i ocu-

lis et corpore difficilē motū et
ventres humectant. 20.

Scdm horā qdē ver⁹ z extreme
estat⁹ pueri z corz affines etati
b⁹ z bñ degūt z maxie sani sūt.
Estate z autūno vsq ad aliū q
dez senes. Reliq ho autūno et
hyeme mediū etate. 21.

Egritudines qdā oēs in oib⁹
hor⁹ fiūt: qdā ho maxie bz qdā
cap fiūt et exacuntur. 22.

Vere siqdē manie: z melie: z epī-
lepsie: sāguis flux⁹: sqnātes cor-
rixe: brāchi: tusses: lepre: lithi-
neis: alphi: rubores: vlcerosi plu-
rimū: pustule: z artetice. 23.

Estate ho qdā horū febres pti-
nue: z caufon: z ftiane plurime
z vomit⁹: z dyarie: z oculo⁹ et
auriū dolores: ois vlceratiōes:
z pudēdo⁹ putredies: z dissin-
dationes. 24.

Autūno ho z estiuoz mltā z fe-
bres qrranez errātes: z splenes
z hydropes: z ptis: z vlcera-
tōes: strāgurie: liēterie: z scia-
des z sqnātes: z ābelit⁹ z hylei
et epilepsie: z manie z melie. 25.
Hyeme pleurentides: pipleumo-
nie: couze brāchi tusses dolores
pectoz: latez z lūboz. dolor ca-
pit⁹. rtigines z apoplexie. 26.

In etatib⁹ ho talia accidūt pue-
r⁹ qdē z nouis genitis vlcera-
tōes ois: vomit⁹ tusses: fariges
ymbilici flegmōes: vigilie: tu-
mores: auriū ipūditates. 27.
Cū ho dētes pducūt: ginguas
rū prurit⁹: febres: ipasmi: dyar-
rie: maxie qñ pducūt caninos
dētes: piguissim⁹ pueroz z du-
ros vētres habētib⁹. 28.

Seniorib⁹ vero fact⁹ pithmia
spondilis km colū int⁹ ipulsiō-
nes: asmata: lithiasēs: lumbru-
ci rotūdi: ascarides: a crocordi

Liber aphorismorum. 6

ues sathiriasis. scrophule ⁊
 alie pustule. 19.
 Seniorib⁹ ho ⁊ ad iuuetutē ac
 cedētib⁹. ⁊ hoꝝ multa. et fe-
 bres diurne magis: ⁊ ex na-
 rib⁹ sāguinis fluxus. 30.
 Plurime ho pueri passiōes ter-
 minant. hec qđē i qđragita
 dieb⁹. hec ho i septē mētib⁹
 hec ho i septē ānis. h⁹ ho ad
 iuuetutē accedūt: qđq; ho p
 manēt pueris ⁊ n̄ solūt cir-
 ca iuuetutē: aut femis circa
 mēstruoz eruptiōes. vetera
 scire cōsueuerunt. 31.
 Adoleſcētib⁹ ho sanguis spu-
 raptis: febres acute: epilep-
 sie ⁊ alie egritudines: ⁊ ma-
 xime predictę. 32.
 Ultra ho hāc etatem asmata:
 pleuretides: pipleumonia: li-
 targie: frenesis: causō: dyarie
 diurne: colere: dissinterie:
 henterie: ⁊ emorroydes. 33.
 Seniorib⁹ diſnie: catarrhi cū tuf-
 si: strāgnrie: dissurie: articu-
 loꝝ dolores: nefreses: ⁊ tigi-
 nes: appoplexie: cacesie: pu-
 ri⁹ totū corp⁹: melancolie
 vigilie: vētris ⁊ nariū hūidi-
 tates: oculoꝝ habetudo: glau-
 cositas: ⁊ grauitas auditus.
 ¶ Explicit. iij. lib aphorismoz.
 ¶ Incipit lib. iij. aphorismoz.

Regnātes si
 cōuenit purgare: a.
 iij. mēse vsq; ad. viij.
 Min⁹ ho has. Min⁹
 ra ho ⁊ seniores vereri opz. 2.
 In farmacis talia duceſ ex cor-
 pore q̄lia spōte veniētia sunt
 vtilia. Que vero cōtraria ve-
 nientia quiescere. 3.
 Si q̄lia opz purgari purgenſ: ⁊
 pfert ⁊ bñ ferūt. Cōtraria ho

grauiter. 4.
 Purgare qđē estate superiora:
 hyeme vero inferiora. 5.
 Sub cane: ⁊ ante canē moleſte
 sunt purgationes. 6.
 Faciles ⁊ facile vomētes purga-
 re supius: timētes hyemē. 7.
 Difficile ho vomētes ⁊ medicar-
 nosos iferi⁹: timētes estatē. 8.
 Pulicos ho metuētes ad supe-
 riores farmacias. 9.
 Melācolic⁹ ho iferi⁹ ea. rōne ve-
 hemētius q̄ia apponētes. 10.
 Medicari in valde acutis si ex-
 pedit eadē die differre em̄ in-
 talibus malum est. 11.
 Quibuscūq; torſiōes: ⁊ circa um-
 bilicū dolores: lūbos ⁊ dolor
 nō solut⁹ sit: neq; farmacijs:
 neq; aliter in hydropē siccaꝝ
 perficitur. 12.
 Quib⁹ vētres henterici hyeme
 supius medicari malū. 13.
 Ad elleboro q̄hisq; nō facile sur-
 sum purgāt: añ bibitionē oz
 phumectare corpora plurio
 nutrimēto ⁊ requie. 14.
 Cū biberit q̄s elleborū ad mo-
 tiōes qđē corp⁹ magis oz du-
 cer. Ad lōnos ho ⁊ imobilita-
 tes min⁹. declarat at nauiga-
 tio: qm̄ mor⁹ corpa turbat. 15.
 Cū volueris magis duceſ ellebo-
 rū moue corp⁹. Cū ho statue-
 re: fac lōnū ⁊ noli mouere. 16.
 Ellebor⁹ piculos⁹ ē sanaſ carnes
 hñtib⁹: spāsmū ei facit. 17.
 Nō febricitātib⁹ exñtib⁹. si fiat
 fastidiū ⁊ cordis morſus ⁊ re-
 nebroſitas oculoꝝ ⁊ os ama-
 ricatum: sursum farmacia i-
 digere ſignificat. 18.
 Supradyaſragama dolores sur-
 sum farmacia indigere ſigni-
 ficat. Quicūq; vero inferius:
 ſignificant inferius. 19.
 Quicūq;

Quartus aphorismorum. 6 fo. xxv.

Quicūq; i farmachis n̄ sitiūt cū purgāt: n̄ q̄scāt dōec sitiāt. 20.

21.

Non febricitantib; ex̄tib; si fiat stroph; v; genuū fuitas et lū: boꝝ dolor deorsus farmacia indigere significat.

Egestiōes nigre v; q̄lis sāgu; spōte veniētes: et cū febre et sine febre pessime. Et quātūcūq; fuerit colores ples malū. Cū phar maco ho meli;.

Et quāto plures fuerit colores nō malū. 22.

Egritudinib; q̄buscūq; incipiētib;: si fel nigrū: aut sursum: aut deorsū exierit mortale. 23.

Quibuscūq; ex egritudinib; acutis: aut mlti tps: aut abortib; aut ali; extenuatis si fel nigrū exierit: aut q̄lis sanguis niger sequēti die morientur. 24.

Dysenteria si a felle nigro inceperit mortale. 25.

Sāguis sursum q̄dē q̄liscūq; malū: deorsū ho si niger exierit bonū. 26. Nigre egestiōes si a dysenteria habitoyt i testinoy carnes egerant mortale. 27.

Quibuscūq; in februb; sanguis fuit mltitudo: vñcūq; i r̄suptiōib; vētres his humectant. 28.

Quibuscūq; felle egestiōes sūt: surditate supueniēte q̄scūt. et q̄buscūq; surditas felleis egestiōib; supueniētib; q̄scūt. 29.

quibuscūq; i februb; sextāis ex̄tib; rigores fiūt discreti sūt. 30.

Quibuscūq; exacerbatiōes fiūt si qua hora febris acceperit: in crastinū eadē hora incipiūt discretā. 31.

Laboriosus in februb; circa artculos et circa maxillas maxie apostases fiunt. 31.

Quibuscūq; resurgētib; ex morbis si aliqd doluerit: ibi apostases fiunt. 33.

Si ho et pu; doluerit: aliquid ante egritudinē: illic cōfirmat egritudo. 34.

Si a febre habito tumore non existēte i fancib; suffocatio repēte supervenerit mortale. 35.

Si a febre habito collū puertatur vt vix possit d̄glutire: tumore nō ex̄te i collo: mortale. 36.

Febucitanti si ceperit sudores boni sūt tertiani: q̄ntani: septeni: et q̄ nono die. 7. 11. 14. 17. 20. 21. 24. 27. 30. 31. 34. 37. 40. Isti em̄ sudores egritudines indicant. Qui ho ita nō fiūt: dolorē significāt et lōgitudinem egritudinis et cōuersionem. 37.

frigidi sudores cum febre acuta quidē facti mortē significāt.

Cum molliori ho febre lōgitudinē egritudinis significāt. 38.

Et vbi i corpore sudor: ibi egritudinē narrat. 39.

Et vbi in corpore calidū vel frigidū: ibi egritudo regnat. 40.

Et vbi i toto corpore mutatio: nes: et si corp; aut in frigidat: aut statim calidū fit: aut calor alter ex altero fit: significāt lōgitudinē egritudinis. 41.

Sudor mlt; ex somno sine aliqua manifesta causa fact; significat qm̄ corp; plurio ciboyt. Si ho cibū non accipienti hoc fiat: significat quoniā indiget euacuatione. 42.

Sudor multus frigid; vel calid; semper fluens: frigid; maiorem: calidus ho minorem egritudinē significat. 43.

Febres quēcūq; non deficiētes tertia die fortiores fiūt periculose. Quēcūq; ho sic defecerint: significāt quoniam non periculose. 44.

Articella.

d

Quibuscūq; febres longe sunt:
his dolores: et pustule sunt i ar-
ticularis. 45.
Quibuscūq; ex februb⁹ resurgē-
tibus aut pustule aut dolores
sunt in articulis: hi āphorib⁹
cibis vtuntur. 46.
Si rigoz: inciderit febre nō defi-
ciēte: nāz debili existēte p̄tute
mortale. 47.
Excreatiōes si i februb⁹ nō defi-
ciētib⁹ liuide: vel sanguinee et
fetide: et fellee sint: oēs male sūt
Egeste p̄o bñ: bone sūt et km se-
cessum: et km vrinās. Si p̄o nō
aliqd vtiliū egrediat p̄ hec lo-
ca: malum est. 48.
In nō deficiētib⁹ februb⁹: si qdā
extra frigida fuerit: que p̄o in-
tus ardeāt et sitim habeāt: mor-
tale. 49.
In nō deficiētib⁹ p̄o februb⁹ si
labiū: aut ocul⁹: aut sup̄ciliz:
aut nas⁹ distorqueat: aut nō vi-
deat: aut n̄ audiat: iā debili exi-
stēte corpore: qdēq; horū fiat
prope mors est. 50.
Ubi febre nō officiēte: disīna sus-
peruenerit: et desipiētia morta-
le est. 51.
In februb⁹ apostema nō solutū
ad p̄mas crises: longitudinem
egritudis significat. 52.
Quibuscūq; i februb⁹ aut i alijs
egritudinib⁹ volūtarie oculi la-
chrymantur: nihil incōueniēs.
Quibuscūq; p̄o non km volun-
tatem inconueniēs. 53.
Quibus in dentib⁹ in februb⁹ li-
mositates sūt fortiores et diu-
turniores sunt febres. 54.
Quib⁹ plerūq; tusses sicce et
modice puocate i februb⁹ et vī-
tib⁹: non valde sitiētes sunt. 55.
In bubonib⁹ febres facte oēs
male: exceptis ephemeris. 56.

Febricitāti sudor superueniēs
nō deficiēte febre malum: pro-
longatur enim morib⁹ et humo-
rem plurimū significat. 57.
A sp̄asmo et terano habito fe-
bus superueniēs soluit egri-
tudinē. 58.
A causone habito rigore sup-
ueniente solutio fit. 59.
Tertiana vero si nō iudicatur
in septem periodis: longissima
erit. 60.
Quibuscūq; aures i februb⁹ sur-
descūt: sanguis ex narib⁹ fluēs
aut vēter turbatur: soluit egri-
tudinē. 61.
Que iudicantur in parib⁹ die-
bus discrita sunt: et amica puer-
sionis. 62.
Quibuscūq; i februb⁹ quotidie
rigores sunt: quotidie febres
soluuntur. 63.
Quibuscūq; in februb⁹ icteritia
supuenerit ante septimū diem
malum. 64.
Quibuscūq; i februb⁹ in septi-
mo: aut sexto: aut vndecio: aut
decimoquarto die icteritia sup-
uenerit bonum si non dextruz
hypocūdriū durū fiat: si p̄o
lit non bonum. 65.
In februb⁹ circa ventrē cauma
forte et cordis mori⁹ malū. 66.
In februb⁹ ex somnis timores
aut sp̄asmi malum. 67.
In februb⁹ sp̄us offendēs malū
sp̄asmi enim significat. 68.
In februb⁹ acutis sp̄asmi: et cir-
ca viscera dolores fortes ma-
lum. 69.
Quibus vrine grosse: globose:
pance: nō sine februb⁹ multitu-
do veniēs: ex his tenuis iuuat
maxie p̄o talia veniūt: qbus ex
p̄cipio aut celerius hyposta-
ses sunt. 70.

Quartus aphorismorum 6 Fo. xxvj.

Quib⁹ vane in febrib⁹ contur-
bate et puerie velut subingaliū
his capitis dolores: aut adlūt:
aut aderunt. 71.

Quib⁹ in septima terminatur:
his nubē h³ quarta dies vrinā
rubeā vel alia s^m rationē. 72.

Quib⁹ vane limpide aut albe
male: maxime si i freneticis ap-
pareant. 73.

Quibus hypocūdria suspensa
sunt et subrugientia lūbi dolore
supueniente: vētres his hume-
ctant si nō ventositates erūpāt
aut vane mltitudo supueniat:
in febrib⁹ vero fiunt hec. 74.

Quib⁹ spes ad articulo apā cō-
uerteru et ab apostemate: vri-
na grossa et mltā et alba fetā ve-
lut i laboriosis febrib⁹: et maxi-
me si quartanis quibusdā in-
cipit fieri. Si vō sanguis ex na-
rib⁹ fluat valde et celeriter sol-
uitur. 75.

Si sanguinē aut pus minxerit
rhenū aut vesice vlcationem
significat. 76.

Quibuscūq³ i vrina grossa: q³ si
carnū frusta: vel sicut pili sūt
his de rhenibus exeunt. 77.

Quib⁹ i vrina pingui exāte tur-
fura minguntur: his vesica sca-
bit. 78.

Quicūq³ sanguinē sponte min-
gunt: his de rhenib⁹ vene ru-
pturam significant. 79.

Quibuscūq³ in vrinis hareno-
sa substāt sedumina: his vesica
āt rhenes lūthiasim habēt. 80.

Si sanguinē mingunt: aut trū-
bos et stranguriā habent: et do-
lor incidit in pectinē: et sub vē-
tre: et perithoneō circa vesicā:
dolorem significat. 81.

Si sanguinē aut pus mingūt:
aut squamas: et odor grauis ve-

sice vlcationem significat. 82.

Quibus in vinali via pustule
nascuntur: sanie facta et erupta
solutio fit morbi. 83.

Urina multa facta noctu: modi-
cū secessu significat: et cōuerso.
Explicit liber quartus apho-
rismorum.

Incipit Quintus liber apho-
rismorum dñi hypocratis.

Spasmus

ex eleboro mor-
tale. 2.

In vñere spasm⁹
superueniēs mor-
tale. 3.

Sanguis mltō fluēte spasm⁹ in-
natus aut singult⁹ malū. 4.

Spasm⁹ innat⁹ et singult⁹ post
nimā inanitionē malū. 5.

In imoderata purgatione spas-
mus autem singultus innatus
malum. 6.

Si inebriatus aliquis repente
sine voce fiat: spalismo inato mo-
ritur: si non febris acceperit euz
autem ante horam secundum
quam crapule soluantur locut⁹
fuerit. 7.

Quicūq³ a tetano apprehēditur:
in quatuor diebus moriun-
tur. 8.

Si vero hos effugerint: salui
fiunt. 8.

Epilepsie quibus ante iuven-
tutem nascuntur mutationē ha-
bent: quib⁹ vero post vigesimū
quintum annum commouunt⁹
vt plurimum. 9.

Quicūq³ pleuretici facti in qua-
tuordecim dieb⁹ non purgātur
hi in euipima transeunt. 10.

Prisis sit maxime in etatibus
decem octo annis vsq³ ad vigesi-
mū quintū annum. 11.

Liber

Quicūq; squinatia effugiūt: et
ad pulmonē eis cōuertit: in ses-
ptem diebus moriunt. Si vero
hos effugerint: empici sūt. 12.
Qui a ptisi molesantur si spu-
rū q̄lecūq; expuunt grane fetet
sup carbones effusum ⁊ capilli
a capite defluūt: mortale. 13.
Quibuscūq; ptificis capilli de-
fluūt: dyaria supueniēte moriū-
tur. 14.
Quicūq; sanguinē spumofum
expuunt: his ex pulmone edu-
ctio sit. 15.
Ptisi habito diaria supueniē-
te mortale. 16.
Quicūq; ex pleuretide empici
sūt si purgent i. 40. diebus a q̄
die ruptura sit q̄scūt. si nō:
in ptisim transeant. 17.
Calidū nocet h̄ frequēter vtēti-
bus carniū effeminationem fa-
cit: neruorū incōtinētiā: mētis
stuporē: fluxū sanguinis: ⁊ defe-
ctiones spiritus. quibusdā nō
et mors sequitur. 18.
Frigidū nō spasmos ⁊ tetanos
⁊ nigrores ⁊ febriū rigores. 19.
Frigidū inimicū neruis ossib⁹
dētib⁹ cerebro spinali medulle
Calidū vero vtile ⁊ amicū. 20.
Quecūq; infrigidata sunt: reca-
lescere opz: except⁹ q̄buscūq;
sanguinē manare futurū ē. 21.
Ulcerib⁹ frigidū mordax: cutē
idurat: dolores sine sanie facit:
nigrores: rigores: spasmos: te-
tanos: et febres. 22.
Est at vbi i tetano sine vulnere
iuuene bñ carnosio estate me-
dia aq̄ frigide mltā lufusio: calo-
ris reuocationē facit: calor nō
hoc liberat. 23.
Calidum saniem faciens i om-
ni vulnere maximum signū ad-
certitudinē cutem mollit ⁊ at-

tenuat sine dolore: rigorū: tes-
tanorū ⁊ spasmorū mitiga-
torium est. Eoz vero q̄ in capi-
te sunt soluit grauedinem plu-
rimuz confert ossium fracturis
magis vero denudatis. horuz
aut maxie in capite vulnera ha-
bētibus: ⁊ quecūq; a frigiditate
oriuntur: aut vulnerant: ⁊ herpe-
tis vulneribus comedentibus:
ano pudendo vesice: ⁊ matrici.
Calidum quidē determinans ⁊
amicum. Frigidum vero cōtra-
rium: ⁊ occidens. 24.
In his nō opz frigidū: vt i s̄a
guis fluere futur⁹ est: non sup
loca sed circa ea. Et quecūq; fle-
mones: aut inflāmatiōes in ru-
beū aut sub sanguineuz colorē
sunt tēdētes ex recēti sanguine
quoniā veterat ⁊ denigrat: ⁊ in-
uat heripilā nō vulneratā quo-
niā vulnerate nocet. 25.
Frigida velut nix vel chrysalis
pectoris inimica: tusses cōmoue-
tia sanguinē fluere facientia: ⁊
catarrhos. 26.
In artichis dolores ⁊ flores si
neylceratiōe podagrā ⁊ spasmū
⁊ hoz plurima frigida aq̄ infu-
la refrigerat ⁊ attenuat et do-
lores soluit. Stupor enim medio-
cris dolorem minuit. 27.
Aqua que cito calefit ⁊ cito ifri-
gidatur. leuissima est. 28.
Quibuscūq; bibere desiderium
est noctu valde sitiētibus: si su-
per dormierint bonū. 29.
Muliebria educit calefactio ex
aromatib⁹. Multoties nō ⁊ ad
alia vtilis esset si nō grauedinē
capitis faceret. 30.
Mulier in ytero habens floborū
thomata abortus facit: ⁊ magis
cuius maior est fetus. 31.
Mulieri lyfophāti ab aliq̄a cutay

Quintus Aphorismorum. 650. xxx.

egritudinū accipi mortale. 32.
Mulieri sanguinē vomēti men-
struis supueniētib⁹ solo fit. 33.
Mulieri mēstru⁹ deficiētib⁹ san-
guinē ex narib⁹ fluere bonū ē. 34.
Mulieri i vtero hñti: si yēter mul-
tū fluat: piculū est abortiēdi. 35.
Mulieri q̄ a matrice molestaf:
aut difficile generāti sternuta-
tio superueniēs bonū. 36.
Mulieri mēstrua habēti sine co-
lore pprio ⁊ non sem se semp fa-
cta purgatiōe idigere sīg̃t. 37.
Mulieri in vtero hñti: si subito
mā mille g̃ciles fiāt abortit. 38.
Mulieri in vtero hñti: si altera
mā milla gracilis fiat. geminos
hñti: alter abortiet. Et si quidē
dextra gracilis fiat masculū si
vero sinistra feminam. 39.
Sitr q̄ neq; p̃gnās neq; g̃nauit
lac h̃z: h⁹ mēstrua defecerūt. 40.
Mulierib⁹ q̄b⁹ ad mā millas s̃ā
guis cōuertitur: manū sīg̃t. 41.
Mulierem si vis scire si p̃cepit:
mellicratū qñ dormitura est: da
bibere ei: ⁊ si q̄dē torsiones ha-
buerit circa vētrē p̃cepit: si h̃o n̄
Mulr si q̄dē mascul⁹ (minie. 42.
p̃cepit: bñ colorata ē: si h̃o femi-
nam: discolorata. 43.
Si mulieri p̃gnātī herisipila fit
in matrice: mortale. 44.
Que p̃f nāz tenues exñtes p̃cipi-
unt: abortiūt a h̃q; grossescāt. 45.
Quecūq; corpa moderate hñtes
abortiūt sc̃do mēse: aut t̃tio. si
ne oī occasiōe manifesta: h̃is co-
tilidōes mucillaginibus pleni
sunt: ⁊ nō p̃nt pre grauedine te-
nere fetum: sed abrupunt. 46.
Quecūq; existētes p̃ter naturā
crasse nō cōcipiūt: h̃is p̃guedo
os matricis obturat: ⁊ p̃ulq; ex
tenuētur nō concipiunt. 47.
Si matrix i h̃tebio posita fece-

rit sanie: necesse est p̃motū fieri
fet⁹ maris q̄dē i dextris. (48.
femie h̃o i sinistris mag̃s. 49.
Ad m̃ricis p̃cipitatiōes obtal-
micū apponēs app̃hēde os ⁊ na-
Mulieri in vtero hñti. (res. 50.
Tenasmō inat⁹ abortire fac. 51.
Mulier⁹ mēstrua si vel⁹ retinere
sitiā. maiorē ad mā millas appo-
Quecūq; i vtero hñt h̃is (ne. 52.
cōcluditur os matricis. 53.
Mulieri i vtero hñti lac ex mā-
millis multū fluens fetū sīg̃t de-
bilē. Si vero vbera dura fuerit
sanum fetum significat. 54.
Quecūq; corrupture sunt fetus
h̃is vbera gracilia fiūt. Si h̃o
rursus dura fiunt. Et si dolor ē i
yberib⁹ aut i vertebus: aut i ge-
nib⁹: aut i oculis n̄ corrupūt. 55.
Quibuscūq; os matricis durū
est: h̃is necesse est os matricum
concludi. 56.
Quecūq; i vtero hñtes a febrib⁹
accipiunt: ⁊ fortit calefiunt sine
ocasiōe manifesta: generāt pe-
riculose ⁊ difficulter: aut abor-
tiuntur periclitantes. 57.
In fluxu m̃heui spasm⁹ ⁊ ai de-
fectio si supueniat malum. 58.
Menstruis plurimis enenienti-
bus accidūt egritudines: ⁊ nō
venientibus a matrice: accidūt
egritudines. 59.
In ano flegmōes patiēti: ⁊ ma-
trice flegmonē hñti: strāguria
supuenit. In epate h̃o flegmo-
nes patiēti singultus supuenit
Et in rhenibus hñtib⁹ saniez:
stranguria accidit. 60.
Mulier si nō cōceperit: velis āt
scire si cōcipiet: cōtegēs vestimē-
tis suffumiga deorsum: ⁊ si q̄dē
trāsire videatur odor p̃ corpus
ad os ⁊ nares: cognosce qñ ea
nō propter se nō generat. 61.
d iij

Liber aphorismorum. 6

Mulieri in utero hñti si purgationes erent impossibile est feruere sanum esse. 62

Si mulieri purgationes si erent neq; febre: neq; rigore supueniente: angustie vero: abhorationes defectiões aī ei acciderit: reputa hanc in utero habere. 63

Quęcunq; frigiditas et dēsas matricēs hñt: nō cōcipiēt. Et q̄cūq; humiditas hñt matricēs nō cōcipiūt: exiguū ēm in eis semē. Et q̄cūq; siccitas et magis ardētes: hñt cōcipiūt: idigētia ēm nutrimenti cōrūpīt semē. Et q̄cūq; ex utrisq; tēperiē hñt moderate sūt huiusmodi generātes: anxietates abhominatio. 64.

Similiter et i marib⁹: aut ēm ppter raritatem corporis spūs extra fertur ut nō incidat semē: aut ppter densitatem humidū diffūdit extra aut ppter frigidū nō calefit: ita ut cōgreget ad hūc locū: aut ppter caliditatem ipsū: hoc fit. 65.

Lac dare caput dolētib⁹ malū ē. Malū hō et febricitantib⁹: et q̄bus cūq; hypochondria: suspensa rēgiūt: et siticulosi. Malū vero q̄bus fellis secessus: et in acutis febrib⁹: et q̄bus sanguinis multa egestio facta est. Cōuenit vero ptificis nō valde febricitantib⁹. Dare hō et i febrib⁹ lōgis nullo p̄dictorū signorū p̄sente: et extrarōnē tabefactis. 66

Quib⁹ tumores i vulnerib⁹ apparet nō valde spasmātur: neq; insaniūt. his hō nō apparentibus repēte: quibus quidē retro spasmū et tetani fiant: Quibus vero in priori parte: mania et dolor lateris acut⁹: aut empima aut dissinteria si rubei sunt tumores. 67.

Si in vulneribus malis et foris

bus existentibus tumor non appareat: magnū malū: laxa bona crudā mala. 68

Dosteriora capitis dolētia: in fronte recta vena lēsa iunat. 69.

Rigores mulierib⁹ incipiūt ex lūbis magis: et p̄ dorsū ad caput et viris retro magis q̄ i priori parte corporis: velut cubito et coxarū: et propter cutem raram declarat pilus. 70.

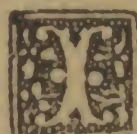
A quartanis habiti nō valde a spasmis apprehēdunt. si hō apprehendunt pri⁹ et supueniat quartana soluantur. 71

Quibus circūfēdit cutis dura et sicca sine sudore finiēt. Quib⁹ vero laxa et rara cum sudore finiēt. 72.

Ictericī non valde fiunt inflati.

Explicit lib. v. aphorismorum

Incipit lib. vi. aphorismorum.

Mdiuturnis liētibus oriremia superueniēs prius nō ex his bonū signū. et Quib⁹ nares humide naturaliter. et semē humidum cito in firmant. Quibus vero contraria salubris. 3.

In diuturnis dissinteris abstinentia malū. et cum febre pei⁹. 4. Circūfluentia vlcera male cōsuetudinis. malum. 5.

Dolores in lateribus et pectoribus: et in alijs corporis partib⁹ si multū differūt ad discernendum mali sunt. 6.

Nefretici et circa vesicam dolores laboriose sanantur i senibus. 7.

Dolores et tumores sim vētrez existētes: superiores q̄dē leuiiores inferiores formiores. 8.

Hydropicis q̄ vulnera in corpe

nascuntur: non facile sanant. 9.
Late pustule non valde purgig-
nose sunt. 10.
Caput dolenti vel circūdolenti: sa-
nies aut aqua: aut sanguis de-
fluens: et aures et nares solvūt
egritudines. 11.
Melancolicis et freneticis emor-
roides innate bonum. 12.
Emorroidas sanati antiqua est
non una fuerit relicta: periculum
est fieri hydropem: aut ptisiz: aut
maniam. 13.
A singultu habito sternutatio
superueniens soluit egritudi-
nem. 14.
Ab hydropse habito sem venas
in ventre: aqua fluente solutio
fit. 15.
A dyaria habita diuturna spō-
taneus vomitus superueniens
soluit egritudinem. 16.
A pleuretide habito et peripleu-
monia dyaria superueniens ma-
lum. 17.
In oculis patientem dyaria ac-
cipi: bonum. 18.
Uescam incisam: aut cerebrum:
aut cor: aut dyasfragma: aut
epar aut venter: aut rhenes: aut
intestinatorum aliquid gracilium:
mortale. 19.
Quando incisam fuerit os: aut
cartilago: aut nervus: aut maril-
le tenues: aut proutium: neque cre-
scit: neque coagulatur. 20.
Si in ventre sanguis fluat prater
naturam necesse est in sanem con-
verti. 21.
Maniacis emorroidibus aut va-
ricibus innatis: manie solutio
fit. 22.
Quibuscumque dolores a dorso in
cubitos transeunt: flobothomia
soluit. 23.
Si timor et pusillanimitas nul-

tum habeant tempus: habentem
melancholicum perficiunt. 24.
Intestinos si incidatur aliquid
gracilium: non coagulatur. 25.
Perisipilam extrinsecus factam:
intus converti non bonum: intrin-
secus vero extra bonum. 26.
Quibuscumque cause tremores
sunt: alienatio soluit. 27.
Quicumque empici aut hydropici
vunt: aut incidunt: his effluente
sanie aut aqua multa et repete
omnino pereunt. 28.
Eunuchi non podagrizant: neque
calui fiunt. 29.
Mulier non podagrizat: si men-
strua non defecerunt in ea. 30.
Puer non podagrizat ante affro-
disiam. 31.
Dolores oculorum meri potio
aut lacrima: aut pyria: aut flos-
mia: aut farmacia soluit. 32.
Trauli adyaria maxime capiuntur
longa. 33.
Acidum ructantes non valde pleu-
retici fiunt. 34.
Quicumque calui sunt: his varices
non nascuntur magne. Quibuscum-
que vero innascuntur rursus capilla-
ti fiunt. 35.
Hydropicis tussis superueniens
malum. Preexistens vero sine ma-
lo. 36.
Dissuriam flobothomia soluit
incidere hovenam que intus in
talo est. 37.
A squinante habito tumore fie-
ri in gutture bonum. Extra enim
convertitur morbus. 38.
Quibuscumque absconditi cancri
sunt: non curare melius est. Cu-
rati enim pereunt citius: non
curati multum tempus perfici-
unt. 39.
Spasmus fit ex plenitudine aut
evacuazione. Ita singultus. 40.
d iij

Liber 6

Quibuscūq; dolor circa hyppo-
chondria sine flegmone: his supue-
niens febris soluit dolorē. 41.
Quibuscūq; sanies facta in cor-
pore nō manifestat: his propter
spissitudinē saniei aut loci gros-
situdinē nō manifestat. 42.
Ictericis si epar durū fiat ma-
lum. 43.
Quicūq; splenitici a dissinteria
capiunt: his supueniēte longa
dissinteria hydrops nascit aut
lienteria: et pereunt. 44.
Quibuscūq; ex stranguria ileos
innascit: hi in septē diebus per-
eunt: si nō febre supueniēte mul-
ta urina fluxerit. 45.
Vulnera quēcūq; annua fuerit
vel lōgius tps habēt: os necesse
est emitti et cicatrices fieri cōca-
uas. 46.
Quibuscūq; gibbi ex asmate
fiunt aut tussi ante iuuentutez
pereunt. 47.
Quibuscūq; flobothomia aut
farmacia pferit: hos vere flobor-
thomare aut farmaciā dare cō-
uenit. 48.
Spleneticis superneniēs dissin-
teria: bonum. 49.
Quibuscūq; tumores podagri-
ci sūt in quadraginta dieb⁹ de-
fernescēte resident. 50.
Quibuscūq; cerebrū sursum cō-
cutitur: necesse est febrez et fellis
vomitu supuenire. 51.
Quibuscūq; sanis dolores repē-
te fiunt in capite: et cōtinuo sine
voce fiunt et sterūt pereūt in se-
ptem dieb⁹. si non eos accipiat
febris. 52.
Attēdere oportet et iudiciū ocu-
lorum in somnis. Si enim quid
alibi appareat cōmissis palpe-
bris: non ex dyaria existēte aut
farmacie potide moralū signū:

et mortale valde. 53.
Desipiētie cum risu quidē facte
securiores. Cum tristitia vero
moleste. 54.
In acutis passionib⁹ cum febre
luctuosa suspiria malum. 55.
Podagrica et maniaca verez au-
tūno mouent ut in plurib⁹. 56.
In melācolicis egreditudinib⁹ pe-
riculose eruptiōes: aut apople-
xiam: aut epilepsiā: aut spasmū
aut cecitatē: aut manīā signifi-
cant. 57.
Apopletici maxime sūt etatib⁹
a quadraginta annis vsq; ad se-
raginta vel septuaginta. 58.
Si omētum eruperit necesse est
putrefieri. 59.
Quibuscūq; a sciatica molesta-
tis et febrū resilit foras et rursus
incidat in locū suū: his musci la-
gines facte sunt. 60.
Quibuscūq; a sciatica molestatz
vertebrū resilit foras: his tabe-
scit crus et claudicat si nō vran-
t. **Explicit liber sextus: aphorismorum.**

**Incipit liber septimus
aphorismorum.**

A acutis

morbis frigiditas
extremitatū ma-
lū. In osse egrotā-
ti caro liuida ma-
lum. 2.
In vomitu singult⁹ et oculi ru-
bei malum. 3.
In sudore rigor malum. 4.
In mania dissinteria: aut hy-
drops: aut extasis: bonum. 5.
In egitudine diuturna: abstine-
tia et egestiōes colerice malū. 6.
Ex multa potione rigor et desi-
pientia malum. 7.
Ex apatisit⁹ ruptura: dissolutio

Septimus Aphorismorum. 6 Fo. xxix.

vomit⁹: & defectio animi fit. 8.
 In sanguinis fluxu desipientia
 aut spasmus: malum. 9.
 In hyleon vomitus: singultus:
 spasm⁹ & desipientia: malū. 10.
 In pleuretide peripleumonia:
 malum. 11.
 In piplemdia frenesis malū. 12.
 In vulnerib⁹ fortib⁹: spasm⁹ aut
 rhexanus malum. 13.
 In percussione in capite stupor aut
 desipientia malū. 14.
 In sanguinis sputo saniei spu
 tum malum. 15.
 In saniei sputo ptisis & flux⁹ ma
 lum: vbi hō salua tenet: moriū
 tur. 16.
 In flegmone epatis singultus:
 malum. 17.
 In vigilia spasmus aut desipie
 tia malum. 18.
 In ossis denudatione herisipi
 la malum. 19.
 In herisipula putredo aut sa
 nies malum. 20.
 In litargico tremor malū. 21.
 In forti pulsu in vulnerib⁹ emo
 rosagia malum. 22.
 In dolore diurno circa vētrē
 lantes malum. 23.
 In colerico secessu dissinteria:
 malum. 24.
 In ossis fractura desipientia si in
 vacuū acceperit malū. 25.
 In farmacie potione spasm⁹ mor
 talis. 26.
 In dolore forti circa vētrē frigi
 ditas extremitatū malū. 27.
 In ytero habēti tenasm⁹ supue
 riens abortit⁹. 28.
 Quibuscūq; os aut cartilago in
 cisū fuerit i corpe nō auge⁹. 29.
 Si ab albo flegmate habito
 dyaria supuenerit fortis soluit
 egritudinem. 30.
 Quibuscūq; spumose egestiōes

in dyaria: his a capite flegma
 defluit. 31.
 Quibuscūq; in febrib⁹ in vrinis
 crinoides hypostases fiūt: lōgā
 egritudinē significat. 32.
 Quibuscūq; cholerice hyposta
 ses fiūt superi⁹ hō tennes acutā
 egritudinē significat. 33.
 Quibuscūq; vrine distātes fiūt:
 his i corpe turbatio sit fortis. 34.
 Quibuscūq; i vrinis ampulle su
 pnatāt: nefreticā significāt: & lō
 gam egritudinē fore. 35.
 Quibuscūq; piguis hypostasis
 & cōglobata: his nefreticā & acu
 tam egritudinē fore. 36.
 Quibuscūq; nefreticis existētib⁹
 p̄dicta signa accidūt & dolores
 acuti circa musculos spīnales
 fiūt si qdē circa extrisecos locos
 fuerit apostema futurū expecta
 extrisec⁹. Si hō dolores magis
 circa interiores locos ap̄a futu
 rum expecta magis intus. 37.
 Quicūq; sanguinē vomūt si qdē
 sine febrib⁹ salubre. Curant⁹ hō
 stipticis & frigidatib⁹. Si hō ex
 febre: p̄niciosum est. 38.
 Catarri in supiori vētre i sanie
 puertunt i viginti dieb⁹. 39.
 Si sanguinē & trūbos mingit &
 strāguriā h3: & dolor icidit i pe
 ritoneon & subvētrē & pectinē: ea
 que circa vesicā sunt egrotā⁹ si
 gnificat. 40.
 Si lingua intēperata repēte fiat
 aut appoleticū aliqd corpis vl
 melācolicū h̄mōi efficit. 41.
 Si sup purgato seniori singult⁹
 supueniat nō bonū. 42.
 Si febris h̄ a colera habeat: aq̄
 multa calida infusa a capite so
 lutio fit febris. 43.
 Mulier ytrasq; dextrashabens
 non sit. 44.
 Quicūq; empiciyunt aut inci

dunt: si qdē sanies plura fluxe-
rit et alba enadūt. Si hō cenn
lēta et male olens percunt. 45.
Quecūq; in epate ppter saniez
vūtur: si quidē sanies pura flu-
xerit et alba euadunt. In tunica
em illius sanies est. Si hō velut
a marca fluxerit pereunt. 46.
Oculorū dolores: meri potior la-
uacru et obothomia soluit. 47.
Hydropic⁹ si tussim habeat: de-
speratus sit. 48.
Strāguriā et dissuriā vini po-
tio et flōmia soluit. Incider hō
venā q̄ int⁹ i talo est bonū. 49.
Squināte habito tumor et rubor
i pectore supueniēs bonū: foras
em puerit egritudo. 50.
Quicūq; spachilō in cerebro pa-
tiunt: in trib⁹ dieb⁹ pēit. Si hō
hos effugerint: sani fiunt. 51.
Sternutatio fit a capite ex ce-
rebro calefacto et humectato: q̄
est i capite vacuo: aere dscēdēte
i illud vacuū et faciēte sonitū: qm̄
exitus est ei per angustū. 52.
Quicūq; circa epar dolēt: his fe-
bris supueniēs soluit egritudi-
nem. 53.
Quibuscūq; puenit sanguine au-
ferre ex venis: hos oportet flo-
bothomare in vere. 54.
Quibuscūq; iter rhenes et vētrē
flegma pcludit et dolorē pstat: nō
habēs eritū i neutrū vētrū: his
sm̄ venas i vesicā pverso flegma-
te solutio fit morbi. 55.
Quibuscūq; epar aqua impletū
in omētū eruperit: his aqua vē-
ter implet et moriunt. 56.
Halices: oscitatioēs: rigores: vi-
nū et mēsurate bibitū soluit egrit-
tudinem. 57.
Quibuscūq; cerebrū mōtū fue-
rit ab aliqua actione necesse fie-
ri sine voce statim. 58.

Corporib⁹ humiditas carnes ha-
bentib⁹: famē adhibere puenit:
fames em̄ desiccāt corpora. 59.
Si a febre habito tumor si exis-
tente in collo: suffocatio repēte
innascit: vt deglutire non possit
mortale. 60.
Si a febre habito torqueat col-
lum vt deglutire nō possit et trās-
glutiēdo angustiet sinetumore
manifesto: mortale. 61.
Si a febre habito: tumore si exis-
tente i faucib⁹ suffocatio repēte
venerit mortale. Si a febre ha-
bito collū puerit ita vt vir de-
glutire possit: tumore nō existiēs-
te in collo: mortale. 62.
Sudore multo frigido calido
superfluente oportet mitti humi-
ditatē a corporib⁹ fortib⁹ supe-
rius: debilib⁹ hō inferius. 63.
Febres quecūq; non deficiētes
tertia die: sunt fortiores et peric-
uloſe. Quecūq; hō sic defecerit
significat qm̄ nō periculoſe. 64.
Quibus febres longe: his pusu-
le diurne: aut in articulis do-
lores fiunt. 65.
Quibuscūq; ex febrib⁹ aut pu-
stulediurne: aut i articulis do-
lores fuerint: hi ampliorib⁹ ci-
bis vtuntur. 66.
Cibus quem accipiūt febricitā-
tes sanis est virtus: infirmis hō
morbus. 67.
Premissis aliquibus creuntib⁹
non motis: sed quasi rasura in-
testini supnatauerit parua: par-
uus est morbus. Si multa mul-
tus. horum hō multa necessa-
ria est vētris solutio. Si hō ven-
ter non mūdificabit: sed potius
iacula dabunt: quanto magis
dabis: tāto magis pl⁹ peiorabit.
¶ Expliciūt Aphorismi hypo-
cratis fm̄ veterē translationē.

Incipit liber Aphorismorum domini Hippocratis a domino Theodoro Gaza medico e greco in latinum de noue translatorum.

Ars longa.

Ars longa. Occasio preceptis. Experimentum fallax. Iudicium difficile est. Nec solum seipsius officio fungentem exhibere oportet: sed etiam egrum et assidentes et exteriora. 2. In perturbationibus ventris et vomitibus spontaneis si tale purgatiuale purgari oportet res bene cedit et facile fertur. Sin minus contra. Simili modo conceptaculorum inanitio si fiat quiescere oportet res bene cedit et facile fertur. Sin minus contra. Igitur et tempus et terra et etas et genera morborum in quibus oportet necne conspiciari officium est. 3. Habitus athletarum ad modum boni tuti non sunt si ad summum deuenerint. Non enim in eodem subsistere possunt aut quiescere. Quod si non quiescunt nihil proficere in melius possunt. Restat igitur his de causis ut de terius labantur. Quod ob id soluer habitum expedit sine mora: ut denuo refici corpus incipiat. Nec idcirco compressiones in extremum ducende sunt. Haud enim tutum hoc est: sed pro eius qui corrigitur natura ducendum ut tollere. Omnino euacuationes in extremum deducte cum periculo sunt. Rursusque recreaciones extreme ad periculum agunt. 4. Tenuis exquisitaque victus ratio in affectibus tum diuturnis

omnibus: tum etiam acutis quibus non competit: grauius molestaque est. Itemque victus qui in extremum tenuitatem deuenerit: grauius est. Nam satietas quoque in extremum acta molesta est. 5. In tenui victus ratione egri periculantur quo fit ut maiore afficiantur detrimento quicquid enim committitur grauius obuenit quam in aliquantulum plenior. His igitur et sanis tanta non est illa admodum tenuis diligens exquisitaque ratio victus ob eam rem quod difficilius errore qui committitur ferunt. Ita fit ut tenuis et diligens victus periculo sit maxima ex parte sit eo quod paulo plenior recipiatur. 6. Summis morbis summa diligenter tisse remedia adhibenda sunt. 7. Ubi morbus pacatus est stauis et labores summi fatigant et tenuissimo victu uti necesse est. Ubi non ita est: sed plenius agere licet. Tantu indulgendum est cibo quanto morbus ipse sit summo leuior. 8. Cum vero morbus consistit suo vigore: tenuissimo victu uti necesse est. 9. Colligendum etiam est an eger possit eo victu quem preceperis durare ad consistendum vigorem usque egrotationis: et ille ut potius deficiat: nec durare possit ea ipsa victus ratione: an morbus ante deficiat atque hebetescat. 10. Quibus igitur persistens iuxta est: his tenuis victus iuxta precipiendus est. Quibus autem consistendi vigor postea futurus est: his in eo ipso vigore et paulo ante de cibo subtrahendum est. Tempore vero superiore vberius agendum est ut eger sufficiat. 11. In accessionibus abstinentiendum est assumere enim cibum nociuum est. et quibus per

¶ Noua traductio. ¶

circuitū veniūt accessiōes: his ī
īpā accessiōe abstinendū est. 12.
Accessiōes hō pditionesq; indi
cant a morbis 7 anni tpi b⁹ atq;
ēt circuitū successiuis icremētis
siue q̄tidie: siue vno interposito
die: siue ēt p̄ interualla āplora
eueniūt: necnō ex his q̄ superue
niunt iudiciū accipi pōt. Verbi
gratia ī morbo costalli si screa
tio purulenta statim iter initia
ertitit: breuē egritudinem fore
ōndit. Sin postea puruit lōgā.
Quin ēt vrina: alu⁹: sudor: mor
bus aut difficile aut facile nul
lo pacto iudicari finitiue posse
aut breues. aut longos fore si
gnificabunt. 13.

Senes facillime ieiuniū tolerāt
mor q̄ firma etate sūt min⁹ ado
lescētes. olz minime pūeri eorū
q; īpor q̄ oīo sūt ppēsiores. 14.
Qui increscūt plm calorū inati
obtinēt: itaq; plurimo cibo īdi
gēt alioqñ corp⁹ absumit. Seni
bus hō par calorū īē: 7 ob eā
rē paucis egēt fomitis q̄ppe q̄
a mltis oppōsi extinguant: hic
ēt feb. n̄ eā acute senib⁹ accidūt
corpus em̄ eoz frigidū est. 15.
Vētres hyeme 7 vere natura ca
lidissimi suntz somni lōgissimi
Itaq; per eatēpora cibi dari co
piosi⁹ debent. Caloris em̄ nati
ui copia magna īest: vt cib⁹ p
inde plenior requiratur. Argu
mento etates suntz athlete. 16.

Procalu
magu
humid
in an
indis
at hic
tristis
pendum
Tempori etati 7 p̄sue
tudini impartiendum aliquid

Victus omnis febricitantibus
humid⁹ pficit: sed p̄cipue pue
ris: 7 his qui ita viuere consue
uerunt. 17.

E: quibusnam semel aut bis af
sumendū sit: 7 plurane an pau
cia: particulatiz animaduē
tendum. Tempori etati 7 p̄sue
tudini impartiendum aliquid

est. 18.
Cibos estate 7 autūno difficillī
me ferūt: hyeme facillime mor
vere. 19.

Qui p̄cruit⁹ accessiōnū exacuūt
his nihil est dandū nec assume
re q̄cūq; cogendū: sed adiectioni
subtrahēdū ē añ iudicatōez. 20.
Que indicant aut iudicata sūt
integre: nō mouere neq; nouas
re vel medicamentis: vel alijs ī
citamētis: sed sinere debes. 21.
Que eūanda sunt eo duci debz
qua maxie nā cōmode tēdit. 22.
Concocta euacuare mouereq;
nō cruda opz nec ī p̄ncipio nisi
turgēt. Sed magna ex pte non
turgent. 23.

Delectiōes nō copia estimāde
sunt: sed eo qd̄ talia deijciūtur
q̄lia deijci opz 7 facile eger fert.
Atq; vbi ad aie defectionē vsq;
ducendū est: ita agendū modo
eger durare possit. 24.

In affectib⁹ acutis raro 7 inter
initia vtēdū medicamēto ena
enatorio est: idq; adhibito dili
gēter examine faciendū est. 25.
Si quale purgari opz tale pur
ga: prodest 7 facile fertur. Si
contra difficulter. 26.

Incipit liber scōsaphorismo
rū dñi hypocratis a dño theo
dorio gaza medico e greco in
latinum nuper traductorum.

In quocun

q; morbo somnus
laborem affert le
talis est. At si iu
uat letalis nō ē. 2.
Ubi somn⁹ deliriū tollit bñ ē. 3.
Sōnus aut vigilia si alterutrū
modū excesserit: male est. 4.
Nō satietas: n̄ fames: n̄ aliqd̄ q̄c
īp bonū ē qd̄ naturā excedit. 5.

Libri secundi humoris. 6 Fo. xxxi.

Lassitudines sponte euenientes morbos pronunciant. 6.

Quicūq; parte corporis aliqua laborantes laborem ipsum magna ex parte non sentiunt: his mens egrotat. 7.

Que longo temporis spatio extenuantur lente reficienda sūt. Que breui breuiter. 8.

Si q̄s a morbo cibū assumēs si corroborat: plus cibi q̄ satis sit assumi significat. At si non assumēti ita euenit: euacuatio ne opus esse sciendum est. 9.

Corpora quacūq; purgare libuerit: fluida eo facies. 10.

Corpora ipura quo magis nutritis: eo magis offendis. 11.

Potū q̄ cibo expleri facili⁹ ē. 12.

Que p morbos reliquunt: ab indicatione faciūt recidiuam. 13.

Quib⁹ indicatio instat: his nox difficilis est q̄ accessionē pcedit subsequēs aut nox facili⁹ magna ex parte accedere solet. 14.

In pfluujs alui mutationes directionū iuuāt nisi i pua mutēt. 15.

Ubi fauces egrotāt aut tubercula i corpe oriunt excreatiōes p̄siderāde sant nā si biliose sūt corpus egrotat: si similes sanis corpus alere tutum est. 16.

Ubi fames ē: laborādū nō ē. 17.

Ubi plus cibi p̄ter naturā ingestum est: morbum id facit: patet hoc ex ipa curādi ratione. 18.

Eorū q̄ vniuersim atq; celerit alūt excretiōes q̄z celerit sūt. 19.

Morborū acutorū p̄dictiōes non admodum tute sunt neq; mortis neq; salutis. 20.

Quib⁹ iuueib⁹ adhuc alu⁹ hūida ē: his senescētib⁹ siccat. p̄tra quibus iuuenibus adhuc alu⁹ sicca est: his senescentibus hūispectatur. 21.

famē vini potio soluit. 22.

Quicūq; morbi ex repletōe sūt euacuatiōe curāt. Quicūq; euacuatiōe: repletōe. Eodēq; mō ceterorū q̄ua remedio sunt. 23.

Morbi acuti intra quartūdecimū diē iudicari solent. 24.

Dies q̄rt⁹ septimi index ē. Octauus p̄ncipiū alteri⁹ septēnarj⁹ exordit. Undecim⁹ etiā considerandus est. Quartus enim scōi septēnarj⁹ est. Item decimus septimus p̄siderandus est. Quartus enim a quarto decimo et septimus ab undecimo est. 25.

Quartae estiuē breues magna ex parte sunt. Autūnales lōge p̄sertim q̄ hyemē attigerint. 26.

Febre conuulsioni superuenire melius est q̄ conuulsionem febri. 27.

His que nō ex ratione leuāt: cōfidendum non est: nec pre metu omittendum soluere: ea que p̄ter rationē incidunt mala: hec enim magna ex parte infirma sunt nec perseuerare aut immorari diutius solent. 28.

Febucitati nō admodū leuiter et p summā corpis formā si corpus p̄stat nec vllō modo collabit: aut si magis consumitur q̄ ratio postulat: vitiosum ē alterū enī lōgitudinē morbi: alterū imbecillitatē significat. 29.

Cū morbi incipiūt: si quid mouendū est moue. Cū cōsistunt et vigēt: quiescere melius est. 30.

Omnia cum incipiunt et finiunt lentiora sunt. Cū cōsistunt grauiora. 31.

Si cui ab egrotatiōe bene assumēti cibū corpus nihilo pficit signum est vitiosum. 32.

Omnes fere q̄ sese male habēt principio bene assumētes cibū

9 Noua traductio secundi libri. 6

nec quicquid proficientes: in fine medicinam exigunt. At vero qui principio vehementer exigentes postea bene assumunt: hi melius euadunt. 33.

In quocumque morbo mente constare et cibum appetere bonum est: contrarium vero vitio datur. 34.

Per morbos minus hi periclitantur quorum nature morbus conuenit aut etati aut habitui aut tempori quam quibus uno conuenit aliqua ex his ratione. 35.

In quamvis egritudine partem vmbilicis et inuentrem esse plenior rem melius est: admodum extenuari atque tabescere vitiosum est. Ad inferas et purgationes hoc idem tutum non est. 36.

Qui salubri corpore sunt: celeriter per euacuationes oppressi dissoluntur atque etiam qui prauo cibo utuntur. 37.

Qui corpore bene constant: difficulter ad usum veniunt medicamentorum. 38.

Potus et cibus paulo deterior modo suauior sit quam melior: sed qui insuauior: anteponendus est. 39.

Seniores magna ex parte minus egrotant quam iuuenes. Attamen qui longi his acciderint morbi: magna ex parte insanabiles tota vita comitantur. 40.

Rauedines et grauedines maioribus admodum concoqui nequeunt. 41.

Qui sepe et multum exsoluntur sine causa manifesta: hi de repente moriuntur. 42.

Stupor attonitus vehemens solui non potest. leuis non de facili potest. 43.

Qui strangulantur et euertuntur citra mortem: si ore spumant non reficiuntur. 44.

Qui obesi admodum sunt ex natura celerius moriuntur quam qui graciles. 45.

Qui morbo comitiali laborat: si iuuenis est liberari mutatione potissimum: etatis: loci: victus et vite munere potest. 46.

Si dolor geminus non eodem in loco infestat: qui vehementior est alterum leuiorem obscurat. 47. Dolores et febres accidunt magis cum conficitur puer: quam ubi confectum iam est. 48.

In omni corporis motu cum fatigari incepit cessasse protinus lassitudinis leuatio est. 49.

Qui assueverunt terre labores et si inualidi sunt aut senes facilius ferunt: quam qui non sunt assueti quamvis robusti et iuuenes. 50.

Quicquid longo tempore assuetum sunt etiam si deteriora sint minus infestat: sed qui insuetum sunt. Igitur ad insuetum quam mutasse perueniet. 51.

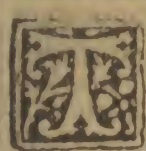
Nimis repente euacuare aut replere aut calefacere aut refrigerare aut alio quousque modo corpus mouere: tutum non est. Atque nimium omne inimicum nature est. Contra paulatim letius agere tutum est. Denique de alio transire in aliud prestat. 52.

Si cum omni ratione feceris: non id peruenit quod ratio postulat: noli in aliud transire dum maneat quod principio vultum est. 53.

Quorum alius est humida: hi quamdiu iuuenes sunt melius degunt quam quibus sicca est. At in senectute deterius. Siccat enim alius magna ex parte hisque senescit. 54. Magnitudo corporis in iuuenta quidem formam liberalem affert nec inuocundam. Sed in senectute vltu difficilis est: atque deterius euadit quod procerius est.

Incipit liber tertius aphorismorum Hippocratis a domino Theodoro Gaza nuper e greco in latinum traductorum.

Emporū mu

tationes potissimum pariunt morbos. magneque temporū mutationes: aut frigoris: aut estus et reliqua ex ratione grauius incidunt.

2. Naturarum alie ad estatē: alie ad hyemē bene maleve sese habent.

3. Ex morbis alij ad alia tpa loca et victus gha bñ maleve sese habēt eodē modo etates.

4. Per tpa quoties eadē die mō estus: mō frig⁹ existit morbos autūnales expectari oportet.

5. Austri hebetat auditū: caliginē obducūt: corpa diffūdūt: pigrioraq; faciunt. caput aggrauāt. vbi tēpestas ita pualuerit: affect⁹ eiusmodi existunt. At si tps aqilonū ē: tussēs: fauces: alij dure: difficultates vrie: dolores horifici costarū et pectorū accidūt. Ubi tēpestas ita exuperat: affect⁹ hui⁹ expectato.

6. Quoties estas sit similis veri sudorū copiam in febrib⁹ expectare oportet.

7. Per sēiores febres acute fieri solēt: et si magna ex pte talis sit ann⁹ q̄l fecerit pditionē: morbos q̄z tales expectare magna ex parte oportebit.

8. In tpi⁹ nature legitim⁹ quūq; tēpestiua tēpestiue fddūt: morbi pstatēs sincerī et faciles subeūt. At vō iniquis incōstātes et indicatū difficiles existūt.

9. Per autūnū morbi acutissimi et exitiosissimi accidūt magna

ex pte ver saluberrimū est minimeq; exitiosum.

10. Autūn⁹ tabidis mal⁹ est.

11. Qd ad tēporū attrinet rōnē. Si hyems squalida et aqilonia fuerit: ver pluuuū australeq; febres acutas fieri estate necesse ē: et lippitudines et intestinoꝝ difficultates maxie mulierib⁹ et his q̄ humidā habēt naturā.

12. Morbi aut per imbres sūt magna ex pte febres lōge: alui fluores: putredines.

13. Si hyems australis pluuia. et tepida fuerit: ver calidū aqilentūq; mulieres q̄rū pti⁹ iuxta ver pperāt: abortū ex q̄libet causa faciēt. Que aut pepererit: imbecilles aut moribidos edēt isantes: ita vt aut statim pereāt aut tennes atq; valitudinarū viuāt. Ceteris difficultates intestinoꝝ et lippitudines aride accidēt. seniorib⁹ vō distillationes q̄ cito interimāt.

14. Si estas squalida aqilentaq; fuerit: autūn⁹ pluuus austrinusq; dolores capitis: tussēs: rancedines: grauedines existunt. Tabes etiā nōnullos inuadit.

15. At si autūn⁹ aqiloni⁹ sit et sicc⁹: viris natura humidis et mulierib⁹ pderit: reliqs accidēt lippitudines aride et febres acute et grauedines: nōnullos etiaq; atra bilis exercebit.

16. Cōditionū anni squalores salubriores qd i totū dixerī q̄z l: bies minusq; mortiferi sūt.

17. Morbi p libres magna ex parte pstatēs: febres lōge: alui fluores: putredines: attoniti: āgine per squalores tabitudines: lippitudines: articuloꝝ dolores: stillicidia vīle: difficultates intestinoꝝ.

18.

¶ Noua traductio tertij libri. ¶ 6

Cōditionuꝝ q̄tidianarū aquilones corpora p̄stipatioꝝ: p̄tē-
tiora: mobilia: coloratioꝝ: facit. auditū etiā adiuuāt: s; aluū exiccāt: oculos mordēt: et si in pectore dolor aliq̄s p̄est acri⁹ excitatur. 19.

Austri corpora dissoluūt et humefaciūt: caput aggrauāt: auditū obrūdūt: p̄tigies mouēt: oculis et corporib⁹ afferūt tarditātē: aluos ēt humefaciūt. 20.
Per tpa anni pueri et qui etate his p̄imi sunt: vere atq; p̄ia etate optie degūt: et maxie valēt. Senes etate et autūno aliquid diu reliq; autūni tpe et hyeme q̄ media sūt etate meli⁹ valent. 21.

Morbi q̄dē oēs tpi⁹ oib⁹ accidere solēt. Sed nōnulli certis q̄busdā et oriunt et irritant. 22.
Uere em̄ atre biles: furores comitiales: p̄fusiōes s̄guis: angine: tusses: grauedies: lepre: i: p̄tigies: p̄tignes: pustule: vlceroſe plurie: tubercula: articulorum dolores. 23.

Etate nōnulli ex his ac febres continue: et ardores et tertiane plurime: vomitiōes: et alui p̄fluuia: oculoꝝ et aurū dolores: oris vlcera: genitaliū putredines et sudamina. 24.

Autūno magna pars estiuorū atq; etiā febres q̄rtane et erronee: lienes aq̄ iter cutē: tabes: stillici diaurie: leuitates itestinoꝝ: corēdices: angine: anhelationes: voluuli: comitiales: atre biles furores. 25.

Hyeme costales: pulmonie: grauedies: raucedines: tusses: dolores lateꝝ: pectorū: lūboꝝ: capitis dolores p̄tigies: attōiti. 25.
Per etates hec accidunt p̄s et

recēs nat; puerulis vlcera oris vomit⁹: isōnie: pauores: inflāmatōes vmbilici: hūores aurū. 27.
Paulo etate p̄grediētib⁹ cū dē t̄re i: cipiūt: ḡgiuaz p̄urigies febres: p̄uulsiones. alui fluores maxie cū caninos edūt: et his potissimū puer; q̄ corpulētissimī sūt et aluos h̄nt astrictas. 28.
Adultiorib⁹ iā cōsille. p̄trebie i: occipitio sine luxatio i: p̄tē ite: riorē: āhelatiōes: calculi: lūbri ci teretes: ascaride: p̄ruce: satiric strume: et reliq; abscess⁹: sed p̄cipue q̄ enumerauī. 29.

Adolescētib⁹ iaz et pubescētib⁹ magna eoz p̄s accidit: atq; et febres diurne poti⁹ et s̄guis: nis e narib⁹ p̄fusions. 30.
Plurimi nō affect⁹ pueril; etatis iudicāt siue finiunt: aut intra q̄dragesimū diē: aut itra septimū mēse: aut itra septimum ānū: aut cū ad pubertatē itur. Qui at p̄durarēt nec solui potuerint. pubescētī aut femie cū menstrua erūpūt: hī p̄senescere assolent. 31.

Adolescētib⁹ sanguinis screatiōes: tabes: febres acute: comitiales et reliq; morbi: s; p̄cipue q̄ enumerauī accidunt. 32.
Qui h̄c excesserēt etatē his anhelatiōes: costales: pulmonie: obliuarij: deliria: ardores bilares: alui flores lōgi: difficultates itestinoꝝ: leuitates itestinoꝝ: marisce. 33.

Sēiorib⁹ difficultates spirādī distillatiōes: tusses stillici diaurie: difficultates v̄ie: articuloꝝ dolores: rhenū dolores p̄tigies attōiti: mali habit⁹. p̄urigies corporis toti⁹ isōnie: alui oculoꝝ et aurū hūiditates. hebetudines oculoꝝ: grauitas aurium. 24.

¶ Incipit

Aphorismorum. Fo. xxxij.

Incipit liber quartus Aphorismorum domini hippocratis a domino Theodoro Gaza nupere greco in latinum traductorum.

Mulierem vero gerentem purgabis indicamento si menses turgent quarto mense: et ad. viij. usque: sed eas minus: ab recetioze aut et ab auctiore cauebis.

In indicamentorum usu si talia ducunt ex corpore quia vel sponte exeat: utile est. si prohibenda sunt. Si quale purgari oportet tale purgatur: prodest et facile fertur. Si difficile.

Estate potius supra: hyeme infra ducendum medicamentis est. Sub canet ahi canent medicamentorum usus difficilis.

Macilentos et ad vomitum faciles purgandos. curabis cauendo hyemem.

Qui aut ad euomendum difficiles sunt corpore mediocriter prestant infra purgabis cauendo estate. Tibi obnoxios caue ne vnquam ad supinas ducas euacuaciones. At vero atra bili commotos plenus infra eadem ratione contraria afferas.

In valde acutis statim et die primi euacuandum est si materia turgent. Supersedere enim in eiusmodi morbo. malo est.

Quos tormia ymbilicum fatigant et labor atque liborum dolor instat: nec medicamento aut villo alio modo solui cruciatur potest: his in aquam inter cutem siccam decumbitur.

Quorum a sui leuitate intestinorum infestant: hiberno tempore eos supra purgare malum est.

Qui non de facili supra veratrum purgantur: eorum corpora ahi potione humectanda sunt cibo pile

nioze quieteq.

Eum qui veratrum biberit ad corporis motus magis ad somnos quiesque minus ducito: motione corpus turbari. indicio est nauigatio.

Cum libuerit ut veratrum amplius ducat: corpus monebis. Contra cum sustendum celueris somnum molieris nec quicquam mouebis.

Veratrum periculosum his est qui corpore integro sunt: facit enim conuulsionem.

Si quis non febrens inedia exigit et cordis dolore aut caliginosa tristitia iniestat ac ovis amaritudinem sentit: purgatione se egere parte superiore signat.

Dolores qui supra pectora instant purgatione supra: quam infra requirunt.

Qui in medicamentorum potione non sentiunt cum purgantur. hi non desinunt priusquam sentiunt.

Si tormina acciderint non febricitanti et genuum grauitas et liborum dolor: purgatione infra oportet esse significatur.

Deiectiones nigre rei modo sanguis atrii sponte venientes siue cum febre siue sine febre pessime sunt: et qui plures sunt prauis coloribus: eo perius. Sed si ex medicamento tales egerunt: melius est et qui plures non prauis coloribus sunt eo melius.

In quocumque morbo incipiente si atra bilis vel supra vel infra exierit: letale est.

Quicunque ex morbis acutis aut diuturnis vulneribus aut alio quouis modo extenuati atram bilem sanguinei atro similem emisserit postridies moriuntur.

Difficultas intestinorum si ab atra bile iceperit: letalis est. Sanguis supra emissus quicquam

Articella

c

9 Noua traductio. 6

est mal⁹ ē: ifra aut bon⁹ ē. 26.
 Si difficultate itestinoꝝ laboꝝ
 rati carūcule exeūt: letale ē. 27.
 Quib⁹ p febres sanguis alicū:
 de large exierit: his i recreatio
 ne alui humide reducunt. 28.
 Quib⁹ deiectiones biliose exeūt
 surditate superueniente finiun
 tur. Et q̄b⁹ surditas precesserit
 desinit si deiectiones sequunt⁹
 biliose. 29.
 Quibus febricitātib⁹ die sexto
 frigora accidūt: his difficulter
 iudicantur. 30.
 Quib⁹ accessiones veniūt si fe
 bus quacūq; hora dimiserit: ea
 dē altero die repetit: his diffici
 le iudicatur. 31.
 Qui p febres lassantur: his in
 articulosz maxillas potissimū
 abscessus decumbunt. 32.
 Quib⁹ cōualescentibus a qua
 uis egritudine pars aliqua cor
 poris dolore veratur: his eā in
 partē absceditur. 33.
 Quin z si pūsq; egrotassent pte
 aliq̄ sui corporis pdoluerit eo
 dē morbus decumbit. 34.
 Si febricitāti nullo tumore fau
 ciū strāgulatio accidit subito
 letale est. 35.
 Si febricitāti collū puerit vt
 vix deuorare possit sine villo col
 li tumore mortiferū est. 36.
 Sudores febricitāti si statim in
 ceperit bono sūt. Et tertio die
 z. v. z. viij. z. ix. z. xi. z. xiiij. z. xv.
 z. xviij. z. xxij. z. xxv. z. xxviiij.
 his em sudorib⁹ morbi iudicā
 tur. Qui autem nō ita veniunt
 laborem significant: et longitu
 dinem morbi z recidiuam. 37.
 Sudores frigidi si cum febre a
 cuta accidunt: mortē significāt
 si cum mitiore: longitudinem
 morbi. 38.

Et qua pte corporis sudor est
 ibi morbum esse significat. 39.
 Et qua parte corporis frigus
 aut calor est: ibi morbus ē. 40.
 Ubi toto i corpore mutatio sit:
 et modo corp⁹ frigescit: modo
 calefit: aut colorem alium ab
 alio recipit: longitudo morbi
 significatur. 41.
 Si per omnū sudoris copia si
 ne causa manifesta euenit: vlt⁹
 cibi plenioris significatur. Sz
 si non per cibuz id accidit. ina
 nitione corpus egere significa
 tur. 42.
 Sudor multus modo frigid⁹
 modo calid⁹ assidue fluēs fri
 gidus magis: calidus minus:
 morbum significat. 43.
 Quēcūq; nō intermitētes ter
 tio die vehementiores reddūt
 magis periculose existūt. Sz
 si quouis modo intermittunt
 securitatē inesse significat. 44.
 Quos febres longe exercēt his
 vel abscessus i articulos: vlt⁹ do
 lores decūbunt. 45.
 Quos febres diutine habent:
 his in articulos abscedit si la
 bor accidit. Quib⁹ autem in
 articulos abscedit si labor ex
 febre: hi cibo pleniorē vlt⁹. 46.
 Si rigor accidit per febrem cō
 tinuam egro iam debili letale
 est. 47.
 Excretiones in febribus non
 interpolatis limide aut crūete
 aut fetide. omnes sunt male. Sz
 si bene excernit salutare sunt
 deiectiones etiam z vīne in
 uant que commode exeūt. At
 si nihil commode p ea loca ex
 cernitur: malo est. 48.
 In febrib⁹ nō interpolat⁹ si ex
 teriora frigēt interiora vīnē z
 sitiunt. letale est. 49.

In febre nō interpolata si labiū
aut ocul⁹ aut supciliū aut nas⁹
peruertitur: si visus: si audit⁹
defecerit egro iam debili: quic
quid ex his accidit: mors i pro
pinquo est. 50.

Quibus i febre nō interpolata
difficultas spirādi cū delirio ac
cidit letale est. 51.

Per febres abscessus nisi p̄mis
soluat iudicatiōib⁹ morbi lon
gitudinem indicat. 52.

Quib⁹ in febrib⁹ aut in alijs
morbis oculis volētib⁹ illacri
mant nullū est periculū: s; q̄b⁹
inuitis: periculosius est. 53.

Quib⁹ p febres lentore dentes
opplent: his febres incidūt ve
hementes. 54.

Quib⁹ tusses sicce leuiter irri
tantur in febrib⁹ arduis: hi nō
admodum siti afficiuntur. 55.

Febres que per accessus ingui
nuz accidūt: male sunt nisi ghe
ephimere hoc est dyarie conti
nentur. 56.

Febre tantū si sudor accedit fe
bre nō intermittēte malo ē. mor
bus em̄ prozogat: plusq; humi
ditatis esse significatur. 57.

Qui puulsiōe aut distēsiōe tene
tur si accidit febris morbum le
uat. 58.

Qui ardore tenetur si frig⁹ ac
cidit soluetur eo malo. 59.

Febres tertiane septen⁹ circui
tib⁹ iudicāt qd̄ lōgissimū ē. 60.

Quib⁹ per febres aures obsur
duerit: his sanguinis e narib⁹
fusus aut alius perturbata sol
uit morbum. 61.

Quib⁹ per febres morb⁹ regi⁹
an̄ septimū accidit: malo ē. 62.

Febres nisi die pari desierit so
let reciduarē. 63.

Quib⁹ p febres q̄tidie frig⁹ ac

cidit: febres q̄tidie soluant. 64.

Quib⁹ p febrib⁹ morb⁹ regi⁹ die
septio: aut q̄rtodecio acciderit
bono ē: nisi illa obduruerit. nā
si hoc in ita accidit: nō bñ ē. 65.

In febrib⁹ si circa aluū calore
hemēs ac dolor vētriculi verat
male est. 66.

In febrib⁹ acutis si cōuulsiōes
aut viscerū dolores vehemētes
acciderint: male erit. 67.

In febrib⁹ si pauores p somnū
aut cōuulsiōes accidunt ma
le est. 68.

In febrib⁹ spūs subsistēs malo ē
qm̄ puulsiōem significat. 69.

Quibus vrine crasse: grumose
pauce sūt: n̄ sine febre: si tenues
copiose prodierint: proderunt
maxie vero tales exiunt his q̄
statim aut breui sedimen ha
beant. 70.

Quibus vrina turbulenta quas
lis iumētōz ē: his dolor capitis
vel adest vel aderit. 71.

Quibus septimo die iudicatur
ad salutē: his vrina quarto die
nubeculā h; rubicundam reli
qua ex ratione. 72.

Quib⁹ vrina plucida alba emit
titur malo est: deliris potissimū
talis euenit. 73.

Quib⁹ illa suspēsa murmurāt: si
lūboz dolor accesserit his alui
ad modū hūectāt: nisi flat⁹ erū
pat aut vrine copia pdeat idq;
in febrib⁹. 74.

Quib⁹ i articulos abscessurū ē
his exiunt abscessus vrina casta
copiosa alba q̄lis i febrib⁹ labo
riosis quarto die nōnullis exi
re incipit. s; si sanguis q; erupit
breui admodū leuabunt. 75.

Si sāguis aut pus effluit p vri
nā: exulcerationē aut rhenū aut
vesice significat. 76.

9 Noua traductio 6

Quib⁹ cū vrina crassa carūcūle
eriguer: aut veluti capillamēta
exerūt ex rhēib⁹ his excernit. 77
Quib⁹ cū vrina crassa fursurea
qdā exerūt: his vesica scabie af-
fecta est. 78.
Quicūq; spōte sāguinē mingūt
his venulam ruptam esse i rhe-
nibus significantur. 79.
Quib⁹ in vrina decidēt hareno-
sa: his calco vesica laborat. 80.
Si q̄s sāguinē migīt grumos
et guttati emittit vrinā ac dolo-
rē advētrē imū et pectinēz semē
vitij vesice laborat. 81.
Si q̄s sanguinem aut pus aut
squamulas migīt: et cūz grane-
olētia in vrina exulceratio vesi-
ce significatur. 82.
Quib⁹ i vinario meatu tuber-
cula oriunt: his suppuratione
facta et eruptiōe leuāt dolor. 83
Mictio noctu copiose factā exi-
guā fore deiectionē sīgat. 84.
Incipit liber quint⁹ aphoriz-
morum qui hyppocratis a dño
theodoro gaza nup e greco in
latinum traductorum.

Conuulsio a

veratro letalis ē. 2.
Conuulsio a vulne-
re letalis est. 3.
Sanguinis multe profusionis
conuulsio aut singultus supue-
niēs malo est. 4.
Ex purgatiōe cōuulsio aut sin-
gult⁹ supueniēs malo est. 5.
Si ebr⁹ q̄sq̄ obmutuerit cō-
uuls⁹ emoriē nisi p̄hen⁹ a febre
sit aut cū ad eā venerit horā q̄
crapula soluitur facultatē reci-
piat loquendi. 6.
Qui a distentione p̄hēdunt: in-
tra quartū diē intereūt. Si tñ
hos dies euaserit: p̄ualescēt. 7.

Cōnutiales q̄bus ante vberta-
tē accidūt cōmutatiōez recipiūt
quib⁹ āno vigesimo quinto cō-
mouuntur. 8.
Costales nisi intra q̄rtūdecimū
diez repurgant in suppurationēz
vertuntur. 9.
Tabitudini maxie etas obno-
ria ē ab āno decimo octauo ad
trigesimum quintum. 10.
Qui tabe iseltant: si qd despuūt
et extulsiūt graui⁹ olet et capilli
defluūt: letale signū est. 11.
Qui anginā euaserūt: his i pul-
monē abscedit et intra septimū
diē mouūtur. si tñ hos dies eu-
aserint suppurantur. 12.
Quib⁹ p tabē capilli defluūt. hī
alui fluxiōe supuētē mouūt. 13
Qui spumātē sāguinē despuūt
his de pulmone educitur. 14.
Tabem detēti fluxio alui acce-
dens letalis est. 15.
Qui a costali supant si itra qua-
dragesimū diē a quo ruptio fa-
cta est repurgētur leuātur: alio
qn trāseūt in tabem. 16.
Calida si immodica sit detrimē-
ta hec infert: corp⁹ se effeminatio-
nē: neruoz cōtinētiā: mētis tor-
pedinē: sanguinis pfusionē aie
defectionē: quib⁹ mors seq̄t. 17.
Frigidiora conuulsiones distē-
tiōes: liuores algores febiles. 18
Frigida ossib⁹: dētib⁹ neruis: ce-
rēbri: medulle Dorsali inimica ē
Calida cōtra: amica est. 19.
Que p frixerit calefaciēda sunt
exceptis his que sanguinem p-
fundant. 20.
Frigida vlcērib⁹ mordax est cū
tē obdurat: dolorē i se parillē mo-
uer: liuorē trahit: algores febriles
puulsiōes distensionēz in-
uehit. 21.
Nōnunquam per distēsiōē si-

Libri v. aphorismorum. Fo. lxxxv.

ne vlcere inueni bñ corporato
estate media frigide aq̃ larga
perfusio renocat calorē: calor
autem mala hec tollit. 22

Calida suppuratoria vulnerū
oīm summū securitatis idiciū
p̃stat: cutē mollit: extenuat do-
lorē: lenit rigores: cōuulsiones
distensōes mitigat: capitis au-
tem grauitatem soluit: ossibus
fractis plurimū prodest: s; pre-
cipue his que exuta sunt eorū:
q̃ maxie his q̃ vlcera hñt cadit;
et q̃ ab algore vel moriunt ṽl vl-
cerant: necnō repētib⁹ cōessis:
sedi gñali vtero: vesice opitu-
latur: his calor amicus et decre-
torū est: frigus inimicum atq̃
interimens. 23.

Ufus frigide vbi sanguis p̃fū-
dit: attamē nō q̃ effluat s; iuxta
iniciēda est. Quinetiam vbi in-
flāmatiōes sunt aut inflāmina
ad rubrū cruētūve tēdētia san-
guine recēt. Nā veterib⁹ quidē
nigredinē affert: ignē ēt sacruz
nō exulceratū iuuat: exulceratū
ledit. 24.

Frigida qualis nix aut glacies
pectorū limica sūt: n̄lles mouēt
et sanguinē et distillationem. 25.
Tumores articulorū et dolores
sine vlcere atq̃ etiam podagri-
cos dolores et cōuulsa aqua fri-
gida large effusa magna ex p-
te leuat: soluit: dolorē extenuat
torpor enim mediocris dolorē
mitigat. 26.

Aqua que cito calescit et cito fri-
gescit leuissima est. 27.

Qui noctu bibere cupiunt: his
admodum sitiētibus si obdor-
mierint bono est. 28.

Mēstrua ducunt suffitu aroma-
tū: q̃ sepe vel ad alios vsus re-
siperent nisi caput tētarēt. 29.

Mulierē vtero gerentē purgas-
bis medicamēto si materia tur-
get quarto mēse et ad septimū
vsq;: s; eas min⁹ a recētiore au-
tē et ab auctiore cauebis. 30.

Mulierī grauide capi ab aliq̃
morbo acuto: letale est. 31.

Mulier pregnās sanguine emis-
so ex vena abortū facit: et magis
si fetus auctior est. 32.

Mulierī sāguinē euomēti si mē-
strua eruperint: leuatio mali
cōtingit. 33.

Mulierī mēstruis deficiētib⁹ si
sāguis e narib⁹ fluxit bono ē. 34.

Mulierī p̃gnāti si alu⁹ nimiam
fluxit piculū faciendi abortum
imminet. 35.

Mulierī quā vitia vteri isestāt:
aut que difficulter parit: si ster-
nutamētū supuenit: bono ē. 36.

Si mulieri mēses decolores nec
semp eodem tempore pueniūt
purgatione opus esse signifi-
cat. 37.

Si muliere vtero graui māmē
subito extenuāt abortio seq̃t. 38.

Mulierī grauide gemis si alte-
ra māmā extenuet alterū amit-
tit et si dextera mamma extenua-
ta est marem: si sinistra seminā
amittit. 39.

Si mulier nō pregnās nō puer-
pera habet: lac: menstrua ei⁹ de-
fecerunt. 40.

Quib⁹ mulieribus sanguis in
vbera colligit isaniā idicat. 41.

Si nosse libuerit an mulier gra-
uida sit mulsum ei bibendū da-
bis cui itura cubitū est: post de-
ide si venter torquet grauida
est si minus: nō est. 42.

Mulier si marē gerit probe co-
lorata est: si feminam decolor
est. 43.

Si mulieris pregnātis vterum
e iij

¶ Noua traductio sexti libri. ¶

ignis sacer ifestat letale est. 44.
Que preter naturā tenēs vte-
rū gerūt: abortū faciunt donec
crassescant. 45.

Mulieres q̄ mediocriter corpu-
lēte abortū faciūt sc̄o mēse aut
tertio sine cā māifesta: his acce-
ptabula vteri plēa n̄ u:oris sunt
ita ne fetū p̄tinere possint: s̄z pre
suo pondere p̄cipat elabāq̄ p̄-
tus necesse sit. 46.

Que preter naturā crasse cōcipe-
re nequeūt: his vteri os abomē-
to cōprimitur: itaq̄ impleri do-
nec extenuent non possunt. 47.

Si vter⁹ in corā positus suppu-
ratur liciamentum recipiat ne-
cesse est. 48.

fet⁹ q̄ mares sūt pte vteri dex-
tra p̄tinēt: qui semine magis si-
nistra. 49.

Si sc̄o p̄cidit sternutatio ap-
posito: nās ⁊ os app̄hēdim⁹. 50.

Si mēstrua sistere placet cucur-
bitulā grandem appōe ad mam-
mas. 51.

Que vterum gerunt: hie vuluase
compunit. 52.

Mulierī grauide si lac effluit e
māmis fetū ibecillē eē s̄ḡt. At si
māme sūt firme ac solide: fetū
esse validiorē significatur. 53.

Que abortū facture sūt: his mā-
me extenuātur. S̄z si denuo du-
rescāt: dolori māmis fatigauit
aut in coris: aut i oculis: aut in
genib⁹: itaq̄ h̄ faciet abortū. 54.

Quib⁹ vteri os durū est: his cō-
pressum id esse necesse est. 55.

Que vter⁹ gerētes a febrib⁹ ca-
piūtur: valdeq̄ extenuātur sine
cā māifesta h̄e difficulter piūt ⁊
cū piculo: aut abortū faciētes pe-
riclitantur. 56.

Si p̄finitio mlieris cōuulsio aut
ale defectio supuenit: maloe. 57.

Si mēstrua immodice fiūt: mor-
bi accidunt. Et si nō fiunt: morbi
matricarij accidunt. 58.

Uteri aut recti ltestini inflāma-
tiōe vrine stillicidium accidit.
Rhenibus ē purulentis vrine
stillicidium sequitur. 59.

Si mulier nō cōcipit ⁊ scire plz
an cōcipere possit veste obuolu-
tā suffles infra. Nā si ordo: trās
mitti p̄ os ad nares videbit nō
esse sua culpa sterilē cōgscēs. 60.

Si mulieri grauidemēstrue pur-
gationes p̄deunt fieri non pōt
vt fetus bene valeat. 61.

Si mulieri mēstrue purgatiōes
nō prodesūt: nec horroz aut fe-
bris supuenit ⁊ fastidia accidunt
gravidā esse arbitrare. 62.

Mulieres q̄ p̄ humidos habēt
vteros cōcipe nequeūt q̄ ēt frigi-
dos sp̄s s̄q̄ habēt nō cōcipiūt:
fet⁹ em̄ extinguit. Nec nō sicci et
admodū calidi cōcipe nō possūt

genitale ei semē cōrūpiūt ppter
inopiā alimēti. que aut modice
temperatos obtinent vteros he-
valent fecunditate. 63.

Pari mō v̄l marib⁹ euenit: aut
ei pp̄ corpis laxitatē distat eūe
scitq̄ sp̄s. ne semē genitale: trās
mitti possit. aut ob spissitudinē
hūor nō foras decedit. aut pp̄ fri-
giditatē foueri nō patit̄ ad eū
colligat locū. aut pp̄ nimīū ca-
lorē hoc idē accidit. 64.

Lac febricitanti dari aut caput
dolēti malū ē ⁊ q̄b⁹ ilia suspensa
murmurāt. ⁊ his q̄ sūt ibūdi sūt
Nocet ēt q̄b⁹ p̄ febres acutas bi-
liose diectiōes p̄desūt ⁊ q̄b⁹ san-
guinis multi delectio facta est ⁊
Cōpetit rabe p̄fectis nisi admo-
dū febrū. Dādū ēt i febrib⁹ lō-
gis tussibūdis. si nec vllū exp̄di-
ctis viget p̄ rōnē eger pluit. 65.

Quib⁹ tumores in vulnerib⁹ ap-
parēt: hi nō mariepuellū neq³ i
faniūt s; deletis tumorib⁹ alijs
de repēte puellōdes a tergo r di
stēsōdes accidūt alijs aut isania
aut lateris dolor acut⁹ r vōica
aut difficilas itestinoz si tumo-
res sunt rubicūdi. 66.

Si i vulnerib⁹ validis: r prauis
tūor: hāppet malū ē magnū. 67.
Uuln⁹ molle r cedēs bonū ē: cru-
dū r renitēs malū. 68.

Dolēti ptem capitis posteriore
frōtis venam surrectā incidisse
prodest. 69.

Mulierib⁹ frigora ichoant a lū-
bis r p dorluz ad caput dūeniūt
virisēt in pte posteriore corpis
poti⁹ q³ p ore: xbigra cubitoz
aut femozū cutis etiā rara est:
q³ plus declarat. 70.

Qui a quartanis capiuntur nō
admodū cōuulsiōib⁹ capiunt r
si anteacapiebātur: qrtana sup-
ueniente liberant. 71.

Quoz cutis obtēdit squalida r
sicca: hi sine sudore moriūt. Cō-
tra quoz cutis laxa solutaq³ ē:
hi obeūt cū sudore. 72.

Qui regio laborant: hi non ad-
modum inflantur.

Incipit lib. vi. Aphor. Do.
hyp. a. d. Theodoro gaza egre-
co in latinū nup traductorum.

Alongis le-
uitatib⁹ itestinoz
ruct⁹ acid⁹ supueniēs
q³ nō extitit prius si-
gnū est bonū. 2.

Quib⁹ nares humēt aut genitu-
ra: hi valitudinarū degūt q³ e⁹
rio ē melius valent. 3.

In lōgis difficultatib⁹ itestinoz
fastidiose i edie male sunt: peio-
res si accidūt cū febre. 4.

Uulnera obglabrata praua s. s
Dolores aut pectoris aut core
aut cuiusuis mēbri an multū in-
festent aiaduertendū est. 6.

Uitia rhenuz r vesice seniorib⁹
difficulter sanantur. 7.

Dolores ventris si suspensi sūt
leuius: si non suspensi grauius
infestant. 8.

Ulcera aq³ inter cutē que in cor-
pore fiūt nō facile sanant. 9.

Pustule late nō admodum pu-
riunt. 10.

Dolēti caput r vehemēt laborā-
ti pusaut aq³ aut sanguis effus⁹
per nares aut aures egritudi-
nem tollit. 11.

Uitjs a tre bilis r rhenū simari-
sce supuenerint bene erit. 12.

A mariscis diuturnis sanato: ni-
si vna seruet piculum vel aque
inter cutem vel tabitudinis im-
minet. 13.

Singultiēt si sternutamēta su-
puenerit: tollūt singultū. 14.

Ab aqua iter cute detētus si aq³
p venas in ventrem defluerit
morbo soluetur. 15.

Fluore alui diutino detento vo-
mitus sponte superueniens tol-
lit fluorem. 16.

Costali aut pulmonia detēto si
alui fluoz supuenerit malo ē. 17.

Lippientem deprehendi alui
fluore bono est. 18.

Si vesica pēdit: aut cerebz ant
cor: aut pēcordia: aut aliq³ ex te-
nuiorib⁹ itestinis: aut vēter: aut
iecur letale est. 19.

Cum precisuz os est: aut cartila-
go: aut genepicula tenuis: aut
preputium: nec augeri: neq³ coa-
lescere potest. 20.

Si sanguis preter naturā in vē-
trez transfunditur suppuretur
necesse est. 21.

¶ Noua traductio septimi libri ¶

Si varices aut marice insaniē
si supuenerint: isania soluet. 22.
Quēcūq; rupta de dorso ad cu-
bitū descendūt: sanguine detra-
cto solunt. 23.
Si mēstitia 7 met⁹ lōgo tpe te-
nent atra bilis in vitio est. 24.
Si qđ intestinū ex tenuiorib⁹ p-
cūm est nūq; coalescit. 25.
Ignē sacrū deforis 7 ti itrozuz
nō bh ē: interi⁹ foras bh ē. 26.
Qui p ardores cōtremiscūt his
deliriū affert solutionē. 27.
Qui suppurati aut aq; iter cutē
laborātes vunt aut locant: oēs
intereunt: si pus aut aq; vniuer-
sa effluerit. 28.
Spadōes neq; podagra laborāt
neq; calui efficiūtur. 29.
Mulier podagra nunq; laborat
nisi mēstrua defecerint. 30.
Puer podagra nō laborat aq; p-
concūbere incipiat. 31.
Dolores oculoꝝ soluit aut me-
ri potio: aut balneū: aut fomētū
aut vena incisa. aut medicamē-
tum epatum. 32.
Qui vitio lingue balbutiūt. hi
maxie ab alui p̄fusiōe longa ca-
piuntur. 33.
Qui acida ructāt: nō admoduz
costali morbo laborāt. 34.
Qui calui sunt: his varices grā-
des nō fiūt. Quib⁹ aut caluis va-
rices supuenerit: his capilli de-
nuo subnascuntur. 35.
Aqua inter cutē laborātī si tuf-
sis supuenit malo est. 36.
Difficultatē vne vena icisa sol-
uit incidēde sunt interiores. 37.
Ab āginadēto si tūor i collo ex-
titit: bono ē: foras ei morb⁹ dece-
dit. 38.
Quib⁹ cācri oclti fiūt. qđ em curā-
tur celerius pereūt. qđ nō curant
diutius durant. 39.

Cōuulsio fit vl̄ ianitiōe vl̄ reple-
tiōe eodēq; mō singultus. 40.
Quoꝝ illa dolores fatigāt sine
inflāmatione: his febris supue-
niens soluit dolorem. 41.
Quibus suppuratū qđ in corpe
abditum non innotescit: id pp
crassitudinem vel puris: vel lo-
ci delitescit. 42.
Arquatis iecur effici duruz ma-
le est. 43.
Lienosis qđ a difficultate itestioꝝ
capiūt: si ea ip̄a difficultas lōga ē
aq; inf cutē supnēiet: aut leuitas
itestioꝝ atq; ita iteriment. 44.
Quib⁹ p stillicidiū vr̄ne supue-
nerit voluulus: intra septimum
diē moriūtur nisi febre superue-
niente vr̄na effluat satis. 45.
In vlcēib⁹ annuis aut etiā diu-
turnioub⁹ os discedere cicatris-
celq; effici canas necesse est. 46.
Quigibbi exāhelitu aut tussi ef-
ficiūt aq; p̄ pubertatē itereūt. 47.
Qui leuādī sanguie aut sūt me-
dicamēto purgādī. his xno tpe
vel cultello soluēda ē vena: vel
medicamētū adhibēdū est. 48.
Lienosis difficultas itestioꝝ
supueniēs bono est. 49.
Podagrici morbi inflāmatione
sedata intra quadagesimū diē
desistunt. 50.
Quibus cerebrū precisum ē his
febrē 7 bilis vomitū supuenire
necesse est. 51.
Quib⁹ bh valētib⁹ dolores subi-
to accidūt capitis statiq; obmu-
tescūt 7 stertūt itra septimū diē
pereūt: nisi febris p̄hēdat. 52.
Oculoꝝ suspectōes ētp somnū
obseruasse cōsiliū ē: nā si qđ cā-
dide ptis inspicit palpebris nō
vndiq; sibi pmissis nec alui flu-
or aut medicamētū potio i cā ē
p̄raū hoc signū: letaleq; admo-

dum est. 53.

Deliria q̄ cū risu accidunt tutiora sunt q̄ que serio. 54.

In affectib⁹ acutis q̄ affligāt cū fe. inspiria luctuosamala sūt. 55.

Podagrīci morbi verezaursino magna ex pte mouentur. 56.

Attribiliardis morbis in picula hēc decūbitur: stuporē corpis: aut cōuulsionē aut furore indi cāt aut cecitatem. 57.

Stupores attoniti potissimū veniūt a. xl. ad sexagesimū annū. 58.

Si omentum decidat putrescat necesse est. 59.

Quibus a corendice infestatis cora recedit ⁊ redit: his mucos res ea in pte gignūtur. 60.

Quibus a corendice infestatis diutina recesserit cora: his crus cōtabescit ⁊ claudicat nisi adu ratur. 61.

Incipit liber septimus apho rismorū dñi hyppo. egreco in latinū nuper a dño Theodoro gaza translatorum.

In morbis acutis frig⁹ par tiū extremarū malo est. 2.

In osse egrotante caro liuida: malo est. 3.

A vomitu singultus ⁊ oculorū rubor: malo est. 4.

Horror a sudore nō bono est. 5.

Ab insaniā difficultas intestino rū aut qua inter cutē aut men tis alienatio: bono est. 6.

In morbo diuturno inedia ⁊ de iectionis: sincere malo sunt. 7.

Ex multa portione rigor aut de lirium malo est. 8.

A vomice ruptione interna re solutio aut vomitio aut aie de sectio euenit. 9.

A sanguis p̄fusio de mentis com motio aut cōuulsio malo est. 10.

A voluulo vomitus: aut singul

tus: aut mentis commotio: aut cōuulsio accidēs malo est. 11.

A costalli pulmonia: malo ē. 12.

A pulmonia deliriu ⁊ malo ē. 13.

Per estus vehementes conuul sio aut distensio malo est. 14.

In capitis ictu stupor aut men tis commotio malo est. 15.

A sanguinis sputo puris sputū malum. 16.

A puris sputo tabes ⁊ fluo: cū q̄ salua substitit moriūtur. 17.

Alectoris inflāmatione singul tus malo est. 18.

Ab i somnio conuulsio aut mē tis cōmotio: malo est. 19.

Ab ossis exurione ignis accidit sacer. 20.

Ab igne sacro putredo aut sup puratio sequitur. 21.

A forti vlcerū pulsu sanguinis profusio sequitur. 22.

A ventris dolore diutino sup puratio sequitur. 23.

A deiectione sincera sequit̄ dif ficultas intestinox. 24.

Ab ossis precisione stupor ⁊ de lirium incidet. 25.

Conuulsio ex medicamenti po tione letalis est. 26.

In vētris dolore forti algor par tium extremarum: malo est. 27.

Si mulier vterum gerenti ten ta acciderit abortū patiet̄. 28.

Quodcūq; os aut cartilago pre ciditur in corpe increfcere non potest. 29.

A pituita alba detento si alui fluo: supuenerit vehemēs egri tudinem tollit. 30.

Quibus per alui fluo: rem deie ctiōes spumāt his pituita a ca pite defluit. 31.

Quibus febricitantibus vine sedimentū speciem farine cras sioris refert: longaz egritudinē

forte significat. 32.
 Quibus sedimen biliosum de-
 super tenue est: acutum signifi-
 cat morbum. 33.
 Quibus vicia deducta disiecta
 qz est: his perturbatio vehemens
 in corpore est. 34.
 Quibz vicia bullat: his fore mor-
 bũ rhenalẽ z lōgũ significat. 35.
 Quibus sedimen pingue cōge-
 stumqz est: his rhenale vitium
 acutum indicatur. 36.
 Quibz igit vitio rhenali deren-
 tis predicta accidūt signa: eos
 dolores circa musculos spine fa-
 tigāt: qui si locis exterioribz ac-
 cidūt abscessus qz futurose odẽ
 existimato. Sed si interioribz
 magis laboratur. intº abscessus
 quoz fore expecta. 37.
 Vomito sanguinis sine febre
 salutaris est cum febre malo est
 curandum acerbis z refrigerā-
 tibus. 38.
 Distillationes in vētrẽ supiores
 suppurant intra dies viginti. 39.
 Si qz sanguinẽ migit z grumos
 atqz vixine stillicidio affligitur z
 dolore femorum ventris inape-
 ctinisqz infestatur morbũ circa
 vesicā esse significatur. 40.
 Si lingua subito incontines fa-
 cta est aut pars aliq corpis stu-
 pore elanguit vitium hoc esse a-
 tre bilis certum est. 41.
 Si mestrĩa z metus longo tpe
 tenēt atra bilis in vitio est. 42.
 Si natu maiouibus ppurgatio-
 nem singultus supuenit nō bo-
 no est. 43.
 Si feb. ortum nō ex bile trahit
 cale copia capiti affusa tollit fe-
 brem. 44.
 Mulierem fieri ambi dextram
 natura non patitur. 45.
 Qui superati adnũtur: si pus

effluit purum z album euadunt
 si cruentum feculentum et feti-
 dum pereunt. 46.
 Quorum iecur suppuratuz adu-
 ritur si pus effluit purum z al-
 bum euadunt: his enim conclu-
 sum in membrana est pus sed si
 qualis amurca est tale effluxit
 intereunt. 47.
 In oculoz doloribus sanguinẽ
 detrahe cum puris vinum p po-
 tionẽ exhibueris: ex calida aq
 multum dilueris. 48.
 Qui aqua inter cutem laborat
 si a tussi tenetur desperandus
 est. 49.
 Stillicidium z difficultate z vi-
 ne potio vini z detractio sāgui-
 nis tollit: incidende sunt vene
 interiores. 50.
 Ab angina detēto si tumor aut
 rubedo pectoris superuenit bo-
 no est. 51.
 Quibz cerebrũ sphacelatũ hoc
 est sideratũ est: intra tertiu diẽ
 moriunt. At si ab his diebz eva-
 serint sanitati restituent. 52.
 Sternutamentum fit ex capite
 cerebro calefacto aut humefa-
 cta pte capitis inani. Aer enim
 vbi cōtentus erumpit z cū stre-
 pitu: quoniam per angusta exi-
 tus datur. 53.
 Qui dolore iecoris admodũ cō-
 flictantur: his febribus supueniẽs
 leuat dolorem. 54.
 Quibz sanguinẽ trahi prodest:
 his vere detrahendus est. 55.
 Quibz interventriculũ z venas
 pituita constituta infert dolore
 vt pote que ad alterutrum ven-
 trem exitu careat: his pituita p
 venas in vesicam de lapsa mor-
 bus leuatur. 56.
 Quibus iecur aqua repletuz in
 omentuz erūpit: his vter aqua

Aphorismorum. Fo. xxviii.

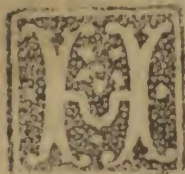
impletur atq; ita moriuntur. 57.
 Pādiculationē oscitationē hor-
 rore vinū par pari ingestū tol-
 lit egritudinem: 58.
 Quibus tubercula in vinaro
 meatu oriunt: his suppurationē
 factā et eruptiōe leniat dolor. 59.
 Quoru cerebrū cōcussū aliqua
 ex cāis eos repente obmutesce-
 re necesse est. 60.
 Corporib⁹ humidis fames affe-
 rēda est fames em corpora red-
 dit sicciora. 61. 62.
 Ubi in toto corpe mutatio fit: et
 mō corp⁹ frigescit: mō calefcit:
 aut calore aliū ab alio recipit:
 longitudo morbi significat. 63.
 Sudor copia calidi aut frigi-
 di fluētis humorē deduci robu-
 sto supra: debili infra signat. 64.
 Quocūq; nō intermittentes ter-
 tio die vehemētiores reddūtur
 magis periculose existunt: s; si
 quouis mō intermittunt securi-
 tatem inesse significatur. 65.
 Quos febres diutine habēt: his
 i articulos abscedit: si labor ac-
 cidit. Quib⁹ aut i articulos ab-
 scedit: si labor ex febre accidit
 hi cibo pleniorē vtuntur. 66.
 Quib⁹ tubercula diutina aut i
 articulos dolores ex febre decū-
 bunt. 67.
 Si cibū febricitātī des: vt vires
 sano: sic morbuū egro dder. 68.
 Que per vesicam excernunt cō-
 spiciēda sunt an talia sint qua-
 lia exeunt sanis. 69.
 Quorum delectionib⁹ si stare si-
 nas nec moueas subsistūt qua-
 si strigmēta: si pauca sunt parū
 morbi cōtractū est. si multa mul-
 tū his aliuū purgasse pducit.
 Qd si alio non purgata dabis
 sorbitiones nocebis. et quo pl⁹
 dederis eo magis nocebis. 70.

Excretiōes in febribus nō inter-
 pollatis liuide cruēte biliose fe-
 tide male sunt oēs. At si bñ ex-
 cernitur bene est: et qd tum p vē-
 trē tum per vesicam et quacūq;
 secedēs aliquid subsistit nō pur-
 gatum malo est. 71.
 Corp⁹ efficere fluidū oportebit
 quocūq; euacuandū censueris
 si supra firmari alium: si infra
 solui necesse est. 72.
 Somnus aut insomnia si alter
 utrum vltra debitum fiat mor-
 bus accidet. 73.
 In febribus nō interpollatis si
 exteriora frigent interiora viū-
 tur et sitiunt letale est. 74.
 In febre nō iterpollata si labiū
 aut ocul⁹ aut supciliū aut nas⁹
 puertit: si visus si audit⁹ defece-
 rit egro iā debili qcqd ex his ac-
 cidit. mors in propinquo est. 75.
 A pituita alba aqua inter cutē
 sequitur. 76.
 Ab alui pfluio difficultas ite-
 stinorum. 77.
 A difficultate itestinoꝝ leuitas
 intestinorum accedit. 78.
 A sideratione abscessus accidet
 ossis. 79.
 A sanguis vōitōe tabes et pur⁹
 purgatio supra: a tabe siuctio d
 capite: a fluctione pfusio alui. a
 profusione alui astrictio purga-
 tionis superioris: ab astrictiōe
 mors. 80.
 A sanguinis sputo puris: sputū
 et fluoz cūq; salua subsistit mor-
 riuntur. 81.
 Qualiscūq; aut per vesicā aut
 per alium: aut per carnem ex-
 cretio fit quacūq; omnino cor-
 pus excedit naturam: si parum
 excedit pua est egritudo: si mul-
 tum magna: si admodum mul-
 tum letalis est.

Aphorismi ad vnamquāq.

Diui hypocratis medici aphorismorum finis: a dño Theodoro Gaza medico nup̄ e greco in latinū trāslator. Deo gratias.

Is tamen ad tollēdū studētū laborē addere decreuit aphorismos medicine p̄tinentes: nō solū eos qui ad curandū morbos p̄ncipalr cōferre decernūtur: verū et pronosticos q̄ in curis morborū etiam magni sunt adiunamentū.

De egritudinibus capitit. Caplin. f.

De dolore capitis.

Quibuscunq; in febribus vrine conturbate velut subingalium his capitis dolores assunt.

Apho. 71. quarte particule.

Lac dare caput dolentibus malum. 64. 5.

Posteriora capitis dolētia: vena frōtis incisa iuuat: et maxime pōt poni ex eadem causa. 67. 5.

Duorū dolorū qui sūt sunt: et nō sūt eodē locū: maior denigrat minore faciūt etem h̄i p̄ canone qui est diuisio. 49. 2.

Dolores in laterib⁹ et in pectoribus: et i alijs p̄tib⁹ si multū durāt ad discernēdū mali sūt. 56.

Dolores et tumores circa vētrē existētes: superiores quidem leuiiores: non superiores vero fortiores. 7. 6.

Caput dolenti: et circūdolenti s̄nies aut aqua: aut sanguis defluens: s̄m aures: aut s̄m nares aut s̄z os soluit egritudinē. 10. 6.

Quibus dolores a dorso in cubitos transeunt. flobothomia soluit. 22. 6.

Quibuscunq; sanis dolores re-

pente fiunt in capite et cōtinne sine voce fiunt et stertunt: tūc pereunt in septem diebus si nō febribus eos accipiat. 51. 6.

De litargia.

In erisipila putredo aut sanies malum. in litargico tremor malum. 20. 7.

De subeth.

In quo morbo somnus laborē prestat mortale. 1. 2.

De vigilia superflua.

Somn⁹ et vigilia vtracq; magis modo facta: malum. 3. 2.

Apoplectici maxime sūt in etatib⁹ a. 40. ānis vsq; ad. 60. 57. 6.

Soluere apoplexiā fortē impossibile ē: debile h̄o nō facile. 42. 2.

Strangulatoz et dissolutoz nondum mortuoz non refectur quibuscunq; spuma fuerit circa os. 43. 2.

De melancolia.

Si timor et pusillanimitas multum tempus habet perficit melancolicum h̄mōi h̄ntem. 24. 6.

In melancolicis egritudinib⁹ periculose eruptiones apoplexiam aut spasmus aut cecitatem significāt: aut mania. 56. 6.

Melancolicis et nesceticis emorroydes innate bonum. 11. 6.

Melancolicis vero vehementius inferius eadem ratione cōtraria apponentes. 9. 4.

De mania.

Maniacis varicibus et emorroydibus inatis manie fit solutio. 21. 6.

In mania dissintheria aut hydrops aut extasis: non sūt. 5. 7.

De amentia.

Desipientie cum risu quidē facte securiores: que vero cum solitudine moleste. 53. 6.

De permixtione sensus.

¶ Egritudinem collecti. 6. fo. xxxix.

Ubi desipientiā somnus sedat bonū, vbi vero p̄stat malū. 22.

¶ De epileptia.

Epilepticorum iuuenibus mutationes etatum temporū et locorum euitare faciunt. 46.2.

Quibus epileptie ante iuētutem nascuntur mutationem habēt q̄bus x̄o a. 25. an. fiunt plerūq; cōmouuntur. 8.5.

¶ De dispositionibus nervorum. Cap. iij.

¶ De paralisi.

Frigidū vero nervis inimicum ossibus dentibus cerebro spina li medulle: calidam vero vtile et amicum. 18.5.

¶ De spasmo et tetano.

A spasmo et tetano febris superueniēs soluit egritudinē. 57.4.

In febre ex sōnis timores aut spasmi malum. 66.4.

In febre spūs offendens malū: spasmum enim significat. 67.4.

In febribus acutis spasmus et circa viscera dolores fortes malum. 79.4.

Spasmus ex elleboro mortale. 1.5.

In vulnere spasmus superueniens mortale. 2.5.

Sanguine multo fluente spasmus innatus malum. 3.5.

Spasmus et singuli post nimiam innationem malum. 4.5.

Si inebriatus aliq̄s repēte sine voce fiat spasmo innato moritur. 6.5.

Quicūq; a tetano cōprehēdunt in quatuor dieb⁹ pereūt si vero hos effugiūt sani fiunt. 7.5.

Frigidus et tetanos et frigores: et febrium rigores. 21.5.

Est aut vbi i tetano sine vulnere iuvene bñ carnosum estate media frigide aque multa infusio

caloris reuocationem facit: calor vero hoc liberat. 17.5.

Calidum saniem faciēs in omni vulnere maximū signū ē ad certitudinē: cūtez mollit et attenuat sine dolore: rigorum spasmorum tetanorum est mitigatorium. 23.5.

Spasmus fit ex plenitudine aut ex euacuatione: ita et singultus. 39.6.

In sanguinis fluxu: desipientia et spasmus malum. 9.7.

In ilion vomit⁹ singultus spasmus et desipientia malū. 10.7.

In vulnerib⁹ fortibus spasmus aut tetanus malum. 13.7.

In vigilia spasmus aut desipientia malum. 18.7.

In farmacie potione spasmus malum. 26.7.

¶ De stupore.

In plaga vel percussione in capite stupor aut desipientia malum. 14.7.

¶ De iectigatione aut saltu nihil.

¶ De tortura.

In nō deficiente vero febre si labiū aut ocul⁹ aut superciliū aut nasus distorqueatur aut nō videat⁹ vel vt natura audiat: iā debili existente corpore: quecūq; horū fiāt iā ppe est mors. 49.4.

¶ De dispositionibus oculorum. Cap. iij.

In t̄pibus vero si quidem h̄yēs siccatur borealis fiat: ver x̄o pluviosum et austrinū: necesse ē estate obtalmias fieri. 12.3.

Si vero h̄yems austrina et pluviosa fiat: ver vero siccum et boreale: obtalmie sicce fiunt. 13.3.

Si vero borealis fuerit autū⁹ et inaquosus humidis quidem natura et mulieribus cōfert ire

Aphorismi ad vnamquāq.

liq̃s h̃o obtalmie ērt sicce. 14.3.
In siccis temporibus obtalmie
fiunt. 18.3.

Cōstōnes h̃o q̃tidiane austrine
p̃tignes faciūt i oculis. 17.3.
Estate h̃o quedā horū oculorū
et aurū dolores. 22.3.

In nō deficiēte febre si ocul⁹ di-
storqueat et nō videat debiliari
stēte corpe iā ppe mors ē. 49.4.
Quibuscūq̃ inferiorib⁹ aut alijs
egritudinib⁹ volūtariē oculi la-
chrymant: nihil icōueniēs. q̃b⁹
h̃o non s̃m voluntatē: inconue-
niens. 52.4.

In oculis patiētez a dyaria ac-
cipi bonum. 17.6.

Dolores oclorū meri potio aut
piria aut flobothomia aut far-
macia soluit. 31.6.

Attēdere aut oportet et iudicia
oculorū et somnia si em̃ quid al-
bi appareat p̃missis palpebris
nō ex dyaria existēte aut farma-
cie potatione: malū est signū et
mortale valde. 52.6.

Oculorū dolores meri potioēs
et lauachia multa calide et flo-
bothomia soluit. 47.7.

**De dispositionibus au-
rium.** Cap. iij.

Quibuscūq̃ fellee egestiōes sur-
ditate supueniente q̃escunt: et q̃-
buscūq̃ surditas fit: felleis sup-
ueniētibus egestionibus quie-
scit. 2.82.4.

Aut nō audiat iā debili existē-
te corpore: quecūq̃ horū fiāt iā
prope est mors. 4.9.4.

Quibus in febribus aures sur-
descūt: sanguis ex narib⁹ fluēs
aut venter turbatus soluit egri-
tudinē. 9.4.

**De dispositionibus
nasi.** Cap. v.

Quibus nares humide natura

et semē humidū sanis egrius q̃
bus h̃o cōtraria salubrī. 2.6.
Branchi et corize in valde sent
bus non maturantur. 40.2.
Senioribus vero catarrī celeri-
ter dissoluentes. in fine aphoris-
mi. 23.3.

Si h̃o estas sicca et borealis fue-
rit autummis vero pluviosus
et austrinus capitis dolores in
hyme tusses branchi et corize
fiunt. 14.3.

Si h̃o borealis et corize diu-
turne. 15.3.

Senioribus vero disnie catar-
ri et. 32.3.

Catarrī in supiori vētre. i. pecto-
re isanem conuertuntur in. 20.
diebus. 36.7.

Frigida aut nix aut cristall⁹ et
cetera catarrōs faciētia. 25.5.

De fluxu sanguis nariū.

Seniorib⁹ h̃o et ad iuuentutez
accedētib⁹ et ex naribus san-
guinis fluxus. 37.3.

Quibuscūq̃ i febrib⁹ sāguinis
fluit multitudo vndecūq̃ i re-
sumptionibus ventres his hū-
mectantur. 27.4.

Quibuscūq̃ febribus aures
surdescunt: sanguis ex naribus
fluēs aut venter turbatus: soluit
egritudinē. 60.4.

Quibus spes ad articulos apo-
stema conuerti et cetera in fine.
Si vero ex narib⁹ sāguis fluit
valde et celerit soluit. 75.4.

Mulieri menstruis deficienti-
bus sanguinē ex narib⁹ fluere
bonum est. 32.5.

Caput dolenti et circundolen-
ti sanies aut aqua aut sanguis
defluens secūdū aures aut na-
res aut secūdum os soluit egri-
tudinē. 10.6.

In sanguinis fluxu desipientia

Egritudinem collecti. 6 Fo. xl.

aut spasmus malum. 9.7.

De sternutatione.

Mulieri que a matrice molestatur aut difficulter generanti sternutatio superueniens bonum. 34.5.

A singultu habito sternutatio superueniens soluit egritudinem. 12.6.

Sternutatio fit a capite excelsio cerebri aut hūectato quod est in capitis vacuo: effunditur enim aer intus existens foras. sonat vero quia perangustus est ei exitus. 52.7.

De varijs dispositionibus et lingue. Cap. vi.

In etatibus hō talia accidunt pueris et nouiter genitis ulcerationes et vomitus etc. 25.3.

Trauli dyaria maxie capiuntur. 32.5.

De dispositionibus dentium. Cap. vii.

Unicū regio aphorismi de medicina dentium et pronosticū propter illū quod positū est de difficili exitu dentium: et est. 26.3.

Quibus in dentibus in febribus li-mositates fiunt: fortiores et diuturniores fiunt febres. 53.4.

Cū vero dentes producunt gingiuarum puritus, febres spasmus dyarie: et maxie quā producant caninos dentes. 25.3.

De dispositionibus labiorum et gingivarum. Cap. viii.

De egritudinibus labiorum et gingivarum in aphorismis nihil reperio ultra que dicta sunt de egritudine oris.

De dispositionibus gutturis. Cap. ix.

Autūno vero et estiuorū multa stragurie liēterie et squinanties et anhelitus. 23.3.

Si a febre habito tumore non exīte i faucibus suffocatio repente supuenerit mortale. 34.4.

Si a febre habito collū puertatur ut vir deglutire possit tumore non exīte i collo mortale. 37.4.

Quicūque squantiā effugiūt et ad plmonē eis puertit: i septē diebus mouuntur. Si hō hos effugiunt empici fiunt. 11.5.

A squante habito tumore et rubor in pectore superueniens bonū foras enim conuertitur egritudo. 37.6.

Si a febre habito tumore non existente suffocatio repente nascitur ut deglutire non possit mortale. 60.7.

Secundū taliter inueniunt. Si a febre habito torquatur collū ut deglutire non possit: et trasglutiedo angustiet sine tumore manifestum mortale.

De dispositionibus pectoris et pulmonis. Cap. x.

De anhelitus cōstrictione sine difficultate ei: ut i quarto aphorismo. ut iam clarebit.

In febribus spiritus offendens malum: spasmus ei fieri significat. 68.4.

De asmate.

Quibuscumque gibbi ex asmate fiunt aut tussi ante iuuentutem pereunt. 46.6.

De tussi.

Quadragesimū sextus dictus.

De voce.

Si inebriatus aliquis repente sine voce fiat: spasmus inuictomortis si non febre acceperit eū aut ad horam veniens sed quā crapule soluuntur locutus fuerit etc. 6.5.

Quibuscumque dolores repente fiunt in capite continuo sine voce

Aphorismi ad vnāquāq;

fiūt z stertūt pēt i. vii. dieb⁹
z si h̄ eos feb⁹ accipiat. 51.5.
Quibuscūq; cerebrū p̄motū fue
rit ab aliq; cā necesse ēt statiz
sine voce fieri. 43.7.

De sputo sanguinis.

Adolescētib⁹ h̄o sputū sangui
nis: ptisis: febres acute: epi
lētie z alie egritudines: ma
xime vero predictae. 30.3.

Quibuscūq; i febrib⁹ sanguis
fluit mltitudo vñcūq; in re
sumptionib⁹ vētres hīs hu
mectantur. 67.4.

Excreatiōes i febre nō deficien
tib⁹ liuide z sanguinee z fel
lee z feride oēs male sūt: ege
ste h̄o bone. Bone h̄o sunt z
fm̄ secessū z vñā zc. 47.4.

Quicūq; sanguinez spumofum
spuūt: hīs ex pulmone edu
ctio fit. 14.5.

Caput dolēti z circūdolenti sa
nies aut aq̄ aut sāguis oflu
ens fm̄ nares aut aures aut
os soluit egritudinē. 10.6.

In sanguinis sputo sanici spu
tum malum. 15.7.

Quicūq; sāguinē vomūt si qdē
sine febre salubres: si h̄o ex fe
bre pnciosū curare h̄o oz sti
pticis aut ifrigidātib⁹. 37.8

De pleuresi.

Paroxisimos z p̄sistētiās ocla
rāt egritudines z tpa āni z cir
cuituū adiūcē icremēta. siue
q̄ndie siue p̄t diē siue p̄ āpli
us tps fiat. Sz ex appetitib⁹
post: quēadmodū pleuretic⁹
spūtū si p̄tinuo appet subru
beū ichoātē qdē morbū ab
breuiat. Si h̄o post apparet
subrubeū plingat. 12.1.

Austrini flat⁹ grauāt auditū. et
sdiuit. Si h̄o boreas fue
rit: tusses: fariges: vētres du

ri: diffurie: h̄o: rores: laterū
dolores. 6.3.

h̄yeme h̄o pleuretidēs: p̄pleu
monie: corize: brāchi. tusses
pectoris laterū z lumborum
dolores. 24.3.

Quicūq; pleuretici sci h̄ purgā
tur i q̄tuo: deci dieb⁹ h̄i i em
pima transeunt. 9.5.

Quicūq; ex pleuretic⁹ epici fiūt
si purgant i. xl. dieb⁹ aq̄ die
ruptura fuit: soluit. Si h̄o h̄i
in ptisim. trāseūt. 16.5.

A pleuretide supato aut p̄ple
mōia dyaria supueniēs ma
lum. 16.6.

Accide eructuātes si vald̄ pleu
retici fiūt. In pleuretide p̄
plemonia malum. 33.6.

De peripneumonia.

Dictus est de pleuresi. 34.6.

Dictus est de pleuresi. 16.

In peripneumonia frenesis ma
lum. 12.7.

De empimate.

Quicūq; empici aut h̄ydropici
vñt aut icidūt: si sanies qdē
pura fluxerit z alba euadūt
si h̄o cenulenta z male oēs
fuerit pereunt. 27.6.

De ptisi.

Autū⁹ ptisis malus. 11.3.

Si h̄o estas sicca z boreal fue
rit autū⁹ h̄o pluuio⁹ z au
strin⁹: capit⁹ dolores i h̄ye
me z tusses z brāchi z corize
fiūt q̄busdā h̄o z ptisis. 14.3

Autūno h̄o z estiuoz mltaz fe
bres q̄rtanez errātes z sple
nes z h̄ydropes veniētes et
splenes z ptisici. 23.3.

Dict⁹ ē d̄ sputo sanguis. 30.3.

Ptisicos h̄o metuētes ad supe
riores farmacias. 8.4.

Ptisifit maxie etatib⁹. a. xviij
ānis vsq; ad. xxy. ānos. 10.5.

Qui a ptisi

Egritudine collecti. Fo. xli.

Qui a ptisi molestant si sputu
qlecūq spuū fetet sup carbo-
nes effusū: et capilli a capite de-
fluunt: mortale est. 12.5.

Quibuscūq ptificis defluūt ca-
pilli. si dyaria supuenerit mor-
tale. 13.6.

A ptisi habito dyaria superue-
niens mortale est. 14.5.

Lac dare caput dolētib⁹ malū.

Malū hō et febucitātib⁹ et qb⁹
hyppocūdria suspēsa rugiūt et
sicculosi. Malū hō et qb⁹ fellei

secessus: et i acutis febrib⁹: et q-
bus sanguinis mltā egestio fa-
cta ē. Cōuenit hō ptificis non
valde febucitātib⁹. Dare hō et
in febrib⁹ lōgis nullo p̄dictorū
signorū p̄sente et extra rōnē ta-
befactis. 64.5.

In saniei sputo ptisis et fluxus
malū. vbi salua retinet moriū-
tur. 16.7.

De dispositionib⁹ cordis. Et
primo de tremore. Cap. xj.

In febrib⁹ circa ventrē cauma
et cordis morisus vel tremor ma-
lum. 66.4.

Qui exsoluuntur fortiter et fre-
quenter sine manifesta occasio-
ne repente moriuntur.

De māmillis et dispositioni-
bus earum. Cap. xij.

Mulier i ytero habenti si su-
bito māmille graciles fiunt
abortitur. 36.5.

Mulier i ytero geminos habē-
ti: si altera māmillarū gracilis
fiat: alterū abortit: et si quidem
dextra gracilis fiat masculū: si
hō sinistra feminam. 37.5.

Si mulier q neq̄ p̄gnans est:
neq̄ generauit: lac h̄z: hūc mē-
strua defecerunt. 38.5.

Mulierib⁹ qb⁹ conuertit san-
guis ad māmillas: maniā signi-

ficat.

2. Mulieri si vis mēstrua retinere
ficiam maiore ad māmillas ap-
pone. 50.5.

Mulier i ytero h̄nti lac ex mā-
millā multū fluēs debile fetum
sigat si hō dura fuerint ybera:
sanū fetū significāt. 52.5.

Quēcūq̄ corrupture sunt fet⁹:
his ybera gracilia fiūt. si vero
rurs⁹ dura fiāt: et si dolor est in
yberib⁹: aut p̄teb⁹: aut i genu-
b⁹: aut i oculis n̄ corrupūf. 54.5.

De meri et dispositione
stomachi.

De dispōnib⁹ stōachi. Ca. xij.
Vētres vere et hyeme calidissi-
mi sūt nā et sōni lōgissimi. 15.1.
Estare et autūno cibos grauif-
sime ferūt: hyeme hō facillime
mor vere. 18.1.

In oī egritudine p̄fortari mēte
et bene se habere ad oblatiōes
bonū: hūi hō malū. 33.2.

De difficultate trāsglutiedi.
Si a febre habito collū puerta-
tur vt vix d̄glutit possit: thore
n̄ ex̄te i collo sp̄p̄te inalcit vt
d̄glutire n̄ possit: mortale. 35.4.

De dolore stomachi.
In febrib⁹ circa ventrē cauma
forte et cordis moris⁹ malū. 66.4.
Pot⁹ indigentia soluit. 21.2.

De siti.
Quibuscūq̄ bibere desiderium
nocte valde sitiētib⁹ si dormi-
uerint bonum. 37.5.

De dispositionib⁹ mirach
et hyppocūdriorum.

Quibus hyppocūdria suspēsa
sūt et subingietia: lūbi dolore su-
pueniēte vētres his humectāt:
si nō vētositates erūpāt aut vi-
ne multitudo nō supueniat: i fe-
brib⁹ vero hec fiunt. 64.4.

De vomitu.
Articella. f

Aphorismi ad vñāquāq̃

In pturbatiōib⁹ vētris ⁊ vomi-
tib⁹ q̃ spōte sūt si qdē q̃lia opz
purgari purgent⁹ p̃festi ⁊ bene
ferūt. si nō non cōtrariū. 2.1.
Difficile vomētes ⁊ medic car-
nosos iferi⁹ timētes estatē. 7.4
Ex egritudinib⁹ q̃buscūq̃ si fel
nigrū sursū aut deorsūz erunt
mortale. 22.4.

In illō vomit⁹ singult⁹ spasm⁹
desipientia: malum. 10.7.

De singultu.

Spasm⁹ ⁊ singult⁹ post nimā
purgatiōē malum. 4.5.

A singultu habito sternutatio su-
pueniēs soluit egritudinē. 13.6.

A dyaria habito diuturna spō-
tane⁹ vomit⁹ supueniēs soluit
dyariam. 15.6.

In flegmone epatis singultus
malum. 17.7.

De dispositionib⁹ epa-
tis. Cap. xiiij.

De dolore epatis.

Quicūq̃ epar circūdolet: his se-
bus supueniens soluit egritu-
dinem. 53.7.

De apostematib⁹ epatis.

In epate nō flegmones patiēti
singult⁹ superuenit. 50.5.

Vesicā icisā aut cerebrū aut cor
aut dyasfragma aut rhenes aut
ltestinoz aliqđ graciliū aut vē-
trē aut epar mortale. 18.6.

Quicūq̃ in epate pp sanie vis-
tur: si qdē sanies pura fluxerit
et alba euadūt: in tunica enim
illic sanies est. Si vero velut
amurca fluxerit pereunt. 46.7

De hydropē.

Autūno nō ⁊ estiuoz mltā: ⁊ fe-
bries q̃rtane: ⁊ errātes: ⁊ sple-
nes: ⁊ hydropes venientes ex
splene ⁊c. 23.3.

Hydropicis si nascunt⁹ i corpe
vulnera: nō facile sanant⁹. 8.6.

Quicūq̃ empici aut hydropic⁹
vunt⁹ aut scindunt⁹: his effluēte
sanie aut aqua multa etiā repē-
te omnino pereunt. 22.6.

Quibuscūq̃ torziōes ⁊ circa vñ-
bilibū dolores ⁊ lūbos ⁊ dolorē
nō soluit neq̃ farmacū neq̃ ali-
ter: in hydropē siccā p̃ficiūt. 11.4.

Hydropicis tussis superueniēs
mala: p̃cedēs n̄ sine malo. 35.6.

Quicūq̃ splenetici ab issintēria
capiunt⁹: his supueniente disētia
longa hydrops nascit⁹ aut liē-
teria ⁊ pereunt. 43.6.

In mania dissintēria: aut hy-
drops aut extasis bonū. 5.7.

Hydropicus si tussim siccam ha-
bet desperatus est. 48.7.

Quib⁹ epar aqua impletū erū-
pit: hī aqua vēter implet⁹ ⁊ mō-
riuntur. 46.7.

De hypocūdris.

Quib⁹ in febricitantib⁹ in septi-
ma aut nona aut vñdecia aut
decima quarta die icteritia sup-
ueniens bonū: si non ad dextrū
hypocūdrū durum fiat. si nō
non: nō bonum. 64.4.

Quib⁹ hypocūdria suspēsa et
subrugiētia: lūbi dolore supue-
niētē vētres his humectāt: si nō
vētositates erumpāt aut vñne
multitudo supueciat: in feb. hec
fiunt. 74.4.

Lac dare caput dolentib⁹ malū
malū nō ⁊ febricitantib⁹ ⁊ quib⁹
hypocūdria suspēsa rugiūt ⁊ si
tuculosi ⁊c. 64.5.

Quibuscūq̃ dolor fit circa hy-
pocūdria sine flegmōe: his sup-
ueniēs febris soluit dolorē. 40.6.

De dispositionib⁹ fellis
et splenis. Cap. xv.

De ictericia.

Quib⁹ in febrib⁹ i septima aut
nona: aut vñdecima: aut deci-

Egritudinem collecti. Fo. xliij.

ma quarta die ictertia supue-
nerit bonum nisi dextrum hy-
pocundrium durum fiat: si vero
non bonum. 64.4.

Quibuscumque in febrili ictertia
supuenerit ante septimum die
malum est. 63.4.

Ictericus non valde inflans. 71.5.

Ictericus si epas durum sit ma-
lum. 42.6.

De splene.

Autumno vero estiuorum multa
et febres quartane et errantes
et splenes et hydropes venien-
tes ex splene. 33.3.

Quicumque splenetici a dissinte-
ria capiuntur: his superuenien-
te diuisa longa hydrops inascit
aut lienteria et pereunt. 43.6.

Splenetica dissintertia supue-
niens bonum. 48.6.

De fluxu ois modorum. Ca. xvi
In ventris fluxibus mutationes
egestionum uiuant: si non ad ma-
lum transmutentur. 14.2.

Egestionibus nigre vel quasi san-
guis sponte venientes et cum fe-
bre et sine febre pessime sunt: quic-
cumque colores plures fuerint
magis malum. cum farmacis ho-
milius est et quantum plures
colores fuerint non malum est. 21.4.

Egritudinibus quibuscumque in-
cipiunt si fel nigrum sursum aut
deorsum exierit mortale est. 22.4.

Quibuscumque ex egritudinibus
acutis: aut multi teporis: aut
abortibus: aut aliter extenua-
ti si fel nigrum quasi sanguis exierit:
sequenti die critico mouetur. 23.4.

Dissintertia si a felle nigro in-
choauerit mortale. 34.4.

Nigre egestionibus si a dissintertia
iam habito ut intestinorum car-
nes egerantur mortale. 26.4.

Quibuscumque felle egestionibus sunt

surditate superueniente quiescit
et quibuscumque surditate super-
ueniente quiescunt et quibus-
cumque surditas fit felleis super-
uenientibus egestionibus quie-
scunt. 28.4.

Mulieri in utero habenti tenas-
mon innatus abortum facit. 49.5.

In diuturnis ictericis oxiremia
ueniens prius non existens. signum
est bonum. 1.6.

In longis dissintertiis cibi absti-
nentia malum: et cum febre peius. 3.5.

Trauli a dysaria capiuntur: lon-
ga. 32.6.

Quicumque splenetici a dissinte-
ria capiuntur: his superuenien-
te diuisa longa hydrops inasci-
tur aut lienteria et pereunt. 43.6.

Spleneticis superueniens dissin-
teria bonum. 48.5.

In maiori dissintertia aut hydrops
aut estasis bonum. 5.7.

In colerico secessu dissintertia ma-
lum. 24.7.

Si ab albo phlegmate habito
dysaria supuenerit fortis soluit
egritudinem. 30.7.

Quibuscumque spumose egestio-
nes in dysaria: his flegma a ca-
pite defluit. 31.7.

De doloribus intestinorum.

Quibuscumque toriões et circa um-
bilicum dolores et lumbos: do-
lor non soluitur neque a farmacione
neque aliter in hydropem siccam per-
ficatur. 11.4.

In febrili acutis spasmus et cir-
ca viscera dolores fortes ma-
lum. 49.4.

Dolores in lateribus et pectoribus
et in alijs partibus si multum differunt
ad discernendum mali sunt. 5.6.

Dolores et tumores circa ventrem
existentes superiores quidem le-
uiiores non superiores. 7.6.

f ij

Aphorismi ad vnāquāqꝫ

De ilios.

Quibuscūqꝫ ex strāguria ilion innaicitur: hi in septem diebus pereunt si non febre superueniēte vīa mīta fluxerit. 44.6.
In ilion vomitus singultꝫ spasmus desipientia malum. 107.

De colica nihil.

De dispositōibꝫ ani. Ca. xviij.
Melancholicis et freneticis emorroydes innate: bonum. 117.
Emorroides habēti antiquas si non vna relicta fuerit periculum est hydropisim aut ptisim aut maniam fieri. 12.6.
Maniacis varicibꝫ aut emorroydibus innatis manie fit solutio. 11.6.

De dispositionibꝫ rhenum. Ca. xviij.

Quicūqꝫ nefretici sunt non sanantur post. 40. annos: intelligendo per nefresim passionem rhenū oēm indifferenter. 64.
Quibuscūqꝫ in vrinis arenosa subsistant sedimina: his vesica aut rhenes lithiasis patit. 80.4
Nefretici et circa vesicā dolores laboriose sanantur in senibus. Et p nefresim hic intellige vlcerationem et in fine commenti Galenus sicut alibi dixit hypocras. senes his passioibus cōmoriuntur. 76.
Quibuscūqꝫ in vrinis ampulę supernatant nefreticaz et longam egritudinem fore significant. 35.7.
Quibuscūqꝫ pinguis hypostasiz et conglobata: his nefreticā significat: et acutam fore egritudinem. 30.7.
Quibuscūqꝫ nefreticis existētibus p̄dicta signa acciderint et dolores acuti circa musculos spinales sint si quidez circa lū-

bos intrinsecos sunt apostema futurum extrinsecꝫ signant. Si vero dolor magis circa interiores locos fuerit: apostema futuruz expectabis magis intus. 37.7.
Quibuscūqꝫ inter rhenes et vē trem flegma concluditur et dolorem prestans non habet exitū in neutrum: his secundum vesicam conuerso flegmate solutio fit morbi. 55.3.

De dispōitibꝫ vesice. Ca. xix.
Egritudines vero in pluriatibus vt multum fiunt: et febres lōge: et ventris fluxus et putredines: epileptici: apopletici: et squinatēs. In siccis vero ptisici obtrahunt: aretice: strangurie: et dissurie. 17.9.

Autumno v̄o et estiuo v̄z multa febres quartane et errantes et plenes hydropes et ptisis: et strangurie: et lienterie. 23.3.

Senioribꝫ v̄o factꝫ perithymia spōdilis et lithiasis lūbici. 27.3
Senioribꝫ disnie: catarrhi cū tussis strāgurie: dissurie: articulorū dolores: nefresis: vtigines: apoplexie: cacesie: p̄ritus totiꝫ corporis: melancholie: vigilie: v̄stris et nariū humiditates: oculorū hebetudo: glaucositas: grauitas auditus. 32.3.

Quibuscūqꝫ vrine grosse globose pauce nō sine febribꝫ multitudo veniēs ex his tenuis inuat: marime vero talia eueniūt quibus ex principio vel post principium aut celerius hypostasiz fiunt. 70.4.

Quibuscūqꝫ in febribus vrine conturbate velut subiugalum his capitis dolores aut ad sunt aut aderunt. 71.4.

Quibꝫ se cōtinuo egritudo terminat: his nubē dꝫ rubeaz q̄rta

Liber vinarum. Fo. xliij.

dies in vrina z alia signa fm rationem. 73.4.

Quib⁹ vñe li:ide aut albe:ma le ho i frenetic⁹ appēt. 72.4.

Quibus hypocūdia suspēsa z brugiētia lūbi dolore supueniē te: vētres his humectant: si non vērositates erumpāt: aut vrine multitudo supueniat. 74.4.

Quib⁹ spes ē ad articulos apostema puerit: eruet ab āpate: vna grossa z multa z alba facta velut i laboriosis februb⁹ z maxime si in ārtanis qbusdāicipit fieri. Si ho sanguis ex narib⁹ fluat valde celerit solut. 75.4.

Si sanguinē aut pus mixerint: renū aut vesice vlcerationez significat. 70.4.

Quib⁹ in vrina grossa quasficar nū frustra vel sicut pili sūt: his de renib⁹ exeunt. 76.4.

Quib⁹ i vria pigui existēte furfura minguntur: his vesica scabit. 77.4.

Quicūq; sanguinē spōte migūt his de rhenib⁹ vene rupturā significat. 75.4.

Si sanguinē migūt aut trūbos z strāguriā hñt z dolor incidit i pectinē z sub vētre z peritoneō circa vesicā dolorē sīgt. 80.4.

Quibuscūq; i vrinis harenosa obstat: his vesicca aut rhenesli thiasim habet. 80.4.

Si sanguinē aut pus mingunt aut squasmas z odor grauis vesice vlcerationē significat. 82.4.

Quibus in vrnali via vel virga pustule nascūt: sanie facta z erupta solutio fit morbi. 83.3

Vrina facta multa noctu modicum secessum significat et econuerso. 84.4.

In ano flegmones patiētiz maxime flegmonē habente: strāgu

ria supuenit. In epate ho nemo nes patiēti singult⁹ supuenit: z in rhenib⁹ habētib⁹ sanie strāguria accidit. 58.5.

Nefretici z circa vesicā dolores laboriose sanāt i februb⁹ alias in senibus. 6.6.

Vesicam incisam: aut cerebruz aut cor: aut diafragma: aut ep aut ventrem: aut rhenes: aut i testinorum aliquod gracilium mortale. 19.6.

Quibuscūq; ex strāguria ileos innascit: hi in septē dieb⁹ peunt si nō febre supueniēte multū vrina fluxerit. 44.4

Quibuscūq; in febrib⁹ in vrinis crinoydes hypostases sūt longā egritudinē significat. 32.7.

Quibuscūq; vrine distātes sūt: his in corpore turbatio fit fortis. 34.7.

Quibuscūq; in vrinis ampulle supnatāt: nefreticā significāt: z longam egritudinē fore. 35.7.

Quibuscūq; piguis hypostasis z globata: his nefreticā signi. z acutā egritudinē fore. 36.7.

Si sanguinē z trūbos mingāt z strāguriā habeāt: z dolor incidit in peritoneō z sub vētrē z pectinē: ea q; circa vesicā sūt: egrotare significant. 40.7.

Strāguriā z dissuriā vini portio z sic flobothomia soluit: scidere vero venam que intus in talo est bonum. 49.7.

De dispositionib⁹ mēbrozuz generationis in viris. Cap. xx.

Similiter in maribus: aut eniz propter raritatem corporis spiritus extra fertur vt nō incidat semen: aut propter densitatem humidum nō diffūdetur extra aut propter frigidū nō calefiet ita vt congregetur ad hunc lo

f iij

Aphorismi ad vnā quāq̃.

eū; aut propter caliditatez hoc
 ipsum fit. 63. 5.
 Quando icisuz fuerit os aut car-
 tilago: aut neru⁹: aut maxille
 tenues; aut p̃putiū. neq̃ crescit
 neq̃ conglutinat. 19. 6.
De mēbus generatiōis in fe-
 mellis. Ca. xxi.
 Si vero austrina hyems et plu-
 uiosa et tranquilla fiat ver h̃o sic
 cū et boreale mulieres si quidē
 q̃b⁹ part⁹ ad ver inest: ex omni
 occasiōe abortiūt. Si h̃o genu-
 rit: moribidos pueros et imbecil-
 les pariūt: vt aut statim resolu-
 untur: id est mouant: aut morbidū
 et tenues veniant existentes.
 Alijs vero iunioribus quidem
 dissinterie et obtalmie sicce fiūt
 senioribus vero catarrhi celeri-
 ter dissoluentes. 13. 3.
 Pregnantes si cōuenit purgare
 a quarto mēse vsq̃ ad septimū
 min⁹ vero has: minora vero et se-
 niora vereri oportet. 14.
 Muliebria educit ex aromatib⁹
 calefactio: multoties vero et ad
 alia vtihs esset si nō capitis gra-
 uedine faceret. 28. 5.
 Mulier i vtero habēs flōt boma-
 ta abortum facit: sed magis cu-
 ius maior est fetus. 29. 5.
 Mulieri in vtero habēti: ab ali-
 qua egritudinum acutarū ac-
 cipi mortale est. 20. 5.
 Mulieri sanguinem vomenti
 mensuris superueniētibus so-
 lutio fit. 31. 5.
 Mulieri mensuris deficiētibus
 sanguinez ex naribus fluere bo-
 num est. 32. 5.
 Mulieri in vtero habēti si ven-
 ter fluat: periculum est abortiē-
 di. 33. 5.
 Mulieri que a matrice molesta-
 tur aut difficulter generāti ster-

nutatio superueniēs bonū. 34. 4.
 Mulieri menstrua habēti sine
 colore propulo et nō s̃m se semp
 facta purgatiōe indigere signi-
 ficat. 35. 5.
 Mulieri in vtero habenti si su-
 bito mamille gracies fiāt a-
 bortitur. 36. 5.
 Mulieri in vtero habenti si al-
 tera māmilla gracilis fiat: ge-
 minos alterū abortietur. et si q̃
 dē dextra gracilis fiat: masculū
 si vero sinistra: feminā. 37. 5.
 Similiter q̃ neq̃ pregnās neq̃
 generauit lac habet: huiusmo-
 di menstrua defecerūt. 38. 5.
 Mulieribus quibus conuertit
 sanguis ad mamillas: manā
 significat. 39. 6.
 Mulierē si vis scire si concepit:
 mellicratū quādo dormitura ē
 da ei bibere et si quidē toriōdes
 habuerit circaventrē cōcepit. si
 vero nō minime. 40. 5.
 Mulier si quidē masculū cōce-
 pit bene colorata est si h̃o femi-
 nā discolorata. 41. 5.
 Si mulieri pregnantī erisipila
 sit in matrice mortale. 42. 5.
 Que preter naturā tenues exi-
 stētes cōcipiunt: abortiunt ante
 q̃ grocescant. 43. 5.
 Quecūq̃ corpora moderate h̃i-
 tes abortiunt scō mēse aut ter-
 tio sine omni occasione manife-
 sta: his cōttilidones mucillagi-
 nibus pleni sunt: et non possunt
 pregrauedine tenere fetū: sede
 abrupuntur. 44. 5.
 Quecūq̃ existentes preter na-
 turam crasse non concipiūt: his
 pinguedo os matricis obturat
 et priusq̃ exiuentur non con-
 ci piunt. 45. 5.
 Si matrix in vertebro posita fe-
 cerit sanem: necesse est commo-

tum fieri. 46.5.
 Fetus maris quidē in dextris: fe-
 mine hō i sinistris magis. 47.5.
 Ad matricis p̄cipitationes ob-
 tal micū appone apphēdens os
 ⁊ nares. 48.5.
 Mulieri in vtero habēti tenas-
 mon inatus abortiri facit. 49.5.
 Mulieris menstrua si vis retine-
 re: sciam maiore ad māmillas
 appone. 50.5.
 Quecūq; in vtero habēt: his cō-
 cluditur os matricis. 51.5.
 Mulieri in vtero habēti: lac ex
 māmillis multū fluēs fetū signi-
 ficat debile. si hō vberadura sue-
 rint: sanū significāt fetū. 52.5.
 Quecūq; corrupture sunt fetus
 hīs vbera gracila fiūt. Si hō rur-
 sus dura fiūt: ⁊ si dolor sit i vbe-
 rib⁹ aut in vertebus: aut i geni-
 bus: aut in oculis non corrum-
 puntur. 53.5.
 Quibuscūq; os matricū durum
 est: his necesse est os matricum
 concludi. 54.5.
 Quecūq; in vtero habentes a fe-
 bus accipiūtur: ⁊ fortit̄ cale-
 fiunt sine occasiōe manifesta: ge-
 nerāt piculose: ⁊ difficulter aut
 abortiūtur periclitātes. 55.5.
 In fluxu mliebu spasm⁹ ⁊ ai des-
 sectio si supueniat malū. 56.5.
 Mēstruis plurimis eueniētib⁹
 accidūt egritudines: ⁊ nō veniē-
 tib⁹ a matrice accidūt egritudi-
 nes. 57.5.
 Mulier si nō pceperit: velis aut
 scire si p̄cipiet: p̄tegēs vestimen-
 tis suffumiga deorsum ⁊ si q̄dez
 trāsire videat odor per corp⁹ ad
 os ⁊ nares cognosce qm̄ ea non
 propter se nō generat. 59.5.
 Mulieri in vtero habēti si pur-
 gatiōes exeūt: impossibile est fe-
 tum sanū esse. 60.5.

Si mulieri purgatiōes n̄ exeūt
 neq; febre: neq; rigore supueniē-
 te anxietates abhominaciones
 defectiōes animi ei acciderint:
 reputa hanc in vtero habes-
 re. 61.5.
 Quecūq; dēfas ⁊ frigidās matrici-
 ces hnt nō p̄cipiēt. Et q̄cūq; hū-
 midas habēt matricēs nō cōci-
 pient. extinguit em̄ in eis semē.
 Et q̄cūq; siccas ⁊ magis ardētes
 nō p̄cipiūt idigētia em̄ nutrime-
 ti corrupisse em̄. Et q̄cūq; ex vtr⁹
 q; tēperie hnt moderate h̄mōi
 fiunt generātes. 62.5.
 Mulieri in vtero habenti te-
 nasmus superueniens aborti-
 tur. 28.7.
 De dispositionib⁹ apparēti-
 bus in extremitatib⁹ membrorū
 Cap. 22.
 Duorum dolorū qui simul fiunt
 non s̄m eundem locum: vehemē-
 tior denigrat alterū. Posit⁹ est
 hic aphorism⁹ ad euidentia do-
 lorum iuncturarū. 46.2.
 Non febucitātib⁹ existentib⁹ si
 fiat strophus vel genuū graui-
 tas ⁊ lumborū dolor: deorsus far-
 macia indigere signat. 20.4.
 Laboriosis in febr⁹ circa artī-
 culos ⁊ circa maxillas maxime
 apostases fiunt. 31.4.
 Si hō prius doluerit aliqd̄ an-
 te egritudinē: illic p̄firmat egrī-
 tudo. 33.4.
 Quibuscūq; feb. longe: his dolo-
 res: et pustule fiunt in articu-
 lis. 44.4.
 In articulis dolores ⁊ tumores
 sine vlceratione podagram: et
 spasmus: ⁊ horum plurima: frī-
 gida aqua iussa refrigerat ⁊ at-
 tenuat: ⁊ dolores soluit. Stupo-
 enim mediocri⁹ dolorem mi-
 nuit. 25.5.

Aphorismi ad vnamquāq3.

Manfacis emorroidib⁹ aut varicibus innatis manie solutio fit. 21.6.

Quicūq3 dolores a dorso in cubitos trāseūt: flobothomia soluit. 22.6.

Eunuchi non podagrizāt neq3 calui fiunt. 28.6.

Mulier non podagrizat si menstrua non defecerūt in ea. 29.6.

Puer nō podagrizat aī aphrodisiam: id est ante coitū. 30.6.

Quicūq3 calui fiunt: his varices nō nascunt^r magne: quibusq3 nō innascūt^r rursus capillati fiunt. 34.6.

Quibuscūq3 gibbi ex asmate fiunt aut tussi: ante iuuentutez pereunt. 49.8.

Quicūq3 tūiores podagrici sūt i quadraginta dieb⁹ deferuescētes resident. 49.6.

Podagrica 7 maniacavereraut tūno mouent^r. vt i plurib⁹. 55.6.

Quibuscūq3 ascatica molestat^r 7 tebrū resilit foras: 7 rursus incidat in locū suū: his mucillagines facte sunt. 59.5.

Quibuscūq3 sciatica molestat^r 7 tebrū resilit foras: his tabescit crus 7 claudicāt si non vran-
tur. 60.5.

¶ Finis

Tabulam itaq3

febrūm sūm morē solitū sic meo facili ingenio scribam: si prius eos numerauero Aphorismos de febrib⁹ ipsis loquētes: vt aī oculos tuos ponā: que in ipsis te doctissimū reddant.

Paroxismos 7 p̄sistentias declarant egritudines: 7 tēpora anni et circuitū ad inuicē incrementa. 12.1.

Qui crescūt plurimū habent

innatū calorē 7c. in fine. Et propter hoc 7 senibus nō similiter febres fiunt acute: frigidū enim habent corpus. 14.1.

Acute egritudines in quatuordecim diebus iudicant^r: qđ 7 de febribus intellige. 23.2.

Estiue quartane 7 multum sunt breues: autūnales nō longe maxime nō que ad h̄yemem cōiūguntur. 25.2.

Febrem in spasmo meli⁹ est fieri q̄ spasmū in febre. 26.2.

Feblicitatib⁹ nō fortiter neq3 oīno in sup̄ficie p̄manere: 7 nihil minūere corp⁹ aut tabescere magis: eo q̄ sūm rationē sit: malum est: hoc em̄ lōgitudinē egritudinis significat: hoc autē imbecillitatem. 28.2.

Circa p̄ncipia 7 fines oīa limbecilliora: circa stat⁹ omnia fortiora qui de febrib⁹ intelligendū est 7c. 30.2.

In morbis minus periclitātur egrotātes q̄buscūq3 pp̄ue nature 7 etatis 7 habitudinis et horū egritudo inest magis q̄ q̄bus non pp̄ia sūm aliquid horū inest. 34.2.

Cum estas sit veri similis sudores multos in febribus expectare oportet. 7.3.

In siccis temporib⁹ febres acute fiunt: 7 si quidem annustalis existēs amplius fuerit qualem constitutionē fecerit in plurib⁹ 7 tales egritudines expectare oportet. 8.3.

In autūno acutissime sūt egritudines 7 maxime mortifere vt in pluribus. ver nō sanissimū 7 minime mortiferū: quos duos etiam de febrib⁹ intellige. 10.3.

De temporibus siquidē h̄yems sicca 7 borealis fuerit: ver nō plu-

uosum et austrinum: necesse est
estate febres acutas et obtrahere
as et diffinitiones fieri: maxime mu-
lieribus et humidis natura. 12.3.
Estate vero quedam horum et fe-
bres continue: et causon et tertiane
plurime et vomit et dyarie: et ocu-
lorum: et aurium dolores: oris ul-
cerationes: et pudendorum putre-
dines: et desudationes. 22.3.
Quibuscumque in febribus tertianis
id est in sexta die rigores sunt dis-
scripti sunt. 29.4.
Laboriosis in febribus circalar-
ticulos et maxillas maxime apo-
stases fiunt. 31.4.
Febres quaecumque non deficientes
tertia die sunt fortiores pericu-
lose: quaecumque vero sic defecerint si-
gnificant quoniam non pericu-
lose. 44.4.
Quibuscumque febres longe: his do-
lores et pustule fiunt in articu-
lis. 45.3.
Si rigor incidit febre non defi-
ciente iam debili existente virtu-
te mortale. 46.4.
In non deficientibus febribus si
que quidem extra frigida fue-
rint: que vero interius ardeant et
sitim habeant mortale. 48.4.
Quibuscumque in febribus resurgē-
tibus: aut pustule: aut dolores
fiunt in articulis: hi amplioribus
cibus utuntur. 45.4.
In non deficientibus vero febrili-
bus si labium aut oculus aut su-
percilium aut nasus distorquea-
tur: aut non videat aut non au-
diat iam debili existente corpo-
re quaecumque horum fiant prope
est mors. 49.4.
Ubi in febre non deficiente dis-
crimina superuenerit: et desipientia
mortale. 50.4.
In febribus apostema non solitum

ad primas chryses: longitudinem
egritudinis significat. 51.4.
Quibuscumque in febribus aut aliis
egritudinibus voluntarie oculi la-
chrymant nihil iconeniens. Qui-
buscumque vero non secundum voluntatem
inconueniens. 52.4.
Quibus in dentibus in febribus li-
mositates fiunt fortiores: et diu-
turniores fiunt febres. 53.4.
In bubonibus febres facte: omnes
male exceptis ephimeris. 54.4.
Febrecitati sudor superueniens non
deficiente febre malum. Prologat
enim morbum et humorem plurimum
significat. 56.4.
A causone habito rigore super-
ueniente solutio fit. 57.4.
Tertiana vero: si non iudicat in se-
ptem diebus longissima erit. 58.4.
Quibuscumque aures in febribus
surdescunt sanguis ex naribus
fluens aut venter turbatus sol-
uit egritudinem. 60.4.
Quibuscumque in febribus quoti-
die rigores sunt: quotidie febres
soluuntur. 62.4.
Quibuscumque in febribus icteria
superuenerit ante septimum diem
malum. 63.4.
Quibuscumque in febribus in septimo
aut nono: aut undecimo: aut de-
cimo quarto die icteria super-
uenerit bonum: si non dextrum hyp-
ochondrium durum fiat. Si vero
fit: non bonum. 94.4.
In febribus circa ventrem cauma
forte et cordis morsus vel tremor
malum. 66.4.
In febribus ex somnis timores
aut spasmus malum. 67.4.
In febribus spiritus offendens
malum: spasmus enim signifi-
cat. 68.4.
In febribus acutis spasmi. et circavi-
scerati dolores fortes malum. 68.4.

De dieta in febribus ipsis conuenienti.

Quibus uine in febribus turbate
et conuerse velut subiugaliu his
capitis dolores aut adsunt aut
aderunt. 71.4.

A quartanis habiti non valde
a spasmus apprehendunt si vero
apprehendant et supueniat: quarta
na soluitur. 66.4.

Quibus cum in causone tremor
res sunt alienatio soluit. 26.6.

In acutis passionibus cum febre
lucrosa suspiria mala. 54.6

Febre citati si ceperint sudores
boni sunt: tertiani: quartani: septeni et
qui nono die et. xj. et. xviij. et. xxij.
et. xxviij. et. xxx. et. xxxiij. et. xxxviij. et. xl.
isti enim sudores egritudines in
dicant. qui vero ita non sunt dolor
re significat et longitudine egritu
dinis et peruersionem. 35.4.

¶ Finis

De dieta in febribus
ipsis conuenienti.

Aphorismi.

Tenuis et certe diete in diutur
nis semper passionibus: et in acutis
egritudinibus quibus non conueniunt
difficiles. Ad ultimum tenuitatis
que adducuntur diete difficiles.
Et iterum resumptioes in ultimo
existentes difficiles. 4.1.

In tenuibus dietis peccant egrotantes:
et ideo magis ledunt. Omne
enim peccatum quantumcumque sit ma
gnum fit magis in tenuibus dietis
quam grossioribus propter hoc et in sa
nis fallaces sunt valde et certe et co
stituta diete: quam peccata difficili
li ferunt: propter hoc igitur tenuis
et certe diete fallaces sunt amplius
parum solidioribus. 5.1.

Ad ultimas egritudines: ultime
curationes ad perfectionem sunt
potentes. 6.1.

Ubi vero sit acumen egritudo et ti
nuos et ultimos labores habet: ultia et
tenuissima dieta necessarius est
viti. ubi autem non: non sit puenit gros
si reficere et tamen subcōdescendere
quod egritudo mollior fuerit vl
timis. 7.1.

Quia si statum teterit egritudo. tunc
tenuissima dieta necessarius est
viti. 8.1.

Contemplari igitur oportet egrotantes si
sufficiat dieta ad statum egritudi
nis: et utrum ille deficiat prius et non
sufficiat dieta: aut egritudo de
ficiat et obtundatur. 9.1.

Quibus ergo peritum est statum: per
tinuo et tenuiter reficere oportet. Qui
bus vero posterior statum ad id rati
id parum auferendum: prius vero uerberi
reficiendum sufficiat egrotans. 10.1.

In paroxysmis subtrahere oportet:
appondere enim lesio: et quantumcumque sit cir
cuit exacuunt: et exacerbatio
bus subtrahere oportet. 11.1.

Senes facillime ferunt ieiunium:
secundo persistentes: minus vero pue
ri: hoc vero omnium maxime infan
tes: horum vero ipsorum quicumque
sunt animosiores existentes. 13.1.

Qui crescunt plurimum habent in
natum calorem plurimo igitur indi
gent nutrimento: si vero non: consu
mitur corpus. Senibus vero parum
calor inest propter hoc igitur pau
cis fomentis indigent. A multis
enim cibus extinguit calor: pro
pter hoc igitur febres senibus non
similiter acute fiunt: irigidum et
corpus habent. 14.1.

Ventres hyeme et vere calidissi
mi sunt natura et somni longissi
mi. In his temporibus oblatio
nes plures dande sunt. Etenim
innatus calor est multus: nutri
mento igitur amplius indiget.
Signum et etates athlete. 15.1.

Regiminis acutorum. Fo. xlvj.

humide diete oibus febricitati
bus cōferūt: maxime hō pueris
et alijs sic assuetis refici. 16.1.
Quib⁹ semel: aut bis: aut āpli⁹
aut min⁹: aut fm ptē: dandū hō
est aliqd tpi et hore et regioni et
etati et consuetudini. 17.1.
Estate et autūno cibos grauissi
me ferūt: hyeme vero facile: ve
re vero secundo. 18.1.
his q̄ in circuitib⁹ exacutitur:
nihil dare neq; cogere: s; aufer
ri ex appositionibus vel ex ap
positis ante crism. 19.1.
Incipit liber regiminis acu
torum primus.

Qui de egrotanti
um accidēt:
b⁹ i singulis egrī
tudinibus tractā
tes vōti⁹ cōsensit:
se ferūt: eos quidē
in his qui tradiderūt: inuenisse
quiddā non est dubiū: pōt em̄ et
quāuis medic⁹ quis eadē face
re: vbi egrī accidētia p̄cipiēs de
notauerit. Sed et eorū etiā que
cū his medico scire necesse est et
absq; egrī iudicio nota fieri de
bēt: pluria intacta omiserunt. 2.
Que quidē in diuersis egris di
uersa sunt ex parte: obscuras et
intelligi difficiles habent signi
ficationes. 3.
Si em̄ sagaci et oportuna inue
stigatione collata discutiānt in
vniuscuiusq; morbi typo nōnul
la ab eorū sententijs discrepan
tia poterunt inueniri. 4.
In quo tñ nō solū eos nō laudo
verū etiā quia medicine p̄ pau
ca numero atq; vulgaria: p̄terq;
in acutis passionib⁹ exercuerūt
vt catarticū et seruo tpi b⁹ su. 5.
Sed posteriores eorū corrigē
tes dicta medicinali vie quod:

dā sequacius vel sagaci⁹ et egru
tati familiarius relinquerūt. 6
S; antiqui proisus de dieta le
uia viribusq; carētia inutiliter
ediderunt: eo quod multa dimi
nute prescripserunt: proisus de
dieta nihil vtile tradiderunt. 7
Inde leuia viribusq; carētia in
utiliter ediderunt: non tamē in
hoc errauerunt quoniam ipam
vel ipsorum partium vel partē
variorum morborum eorumq;
multiplicitatē ignorarent. 8.
Sed potius numerum palā tra
dere conantes non inuenerūt:
aut quoniā fortasse difficile cō
prehendi: siquidē ex altissimis
inuestigandū sit aut quia non
alius morbus ab alio vt cūq;
differre videtur: nec idem esse
sentiantur: nisi eodem nomine
vocitentur. 9.
Si ergo quādo epidūme vlt epi
dimialis morbi q̄litas aut quā
titas: aut vniuersalr mortalis
est sed ipsi morbi varij aut ieq;
les sunt: et afficiūt plerūq; pluri
mos vt dixim⁹ et interimūt. 10.
Sed vulgus peritū ab imperi
to huiusmodi cognoscentiū di
scernere nequeunt. 11.
Alia laudantes et alia vituperā
tes. 12.
Quorū et in ijs morbis eorumq;
medela ignorātia hac ptz ma
xime quā dicturi sum⁹ significa
tione. Expertis nāq; toti⁹ medi
cialis sciētie ab ijs peritissim⁹
huius egritudine causa ablata
putat: que enim medicina in eo
iuuare videt: eius nomina sūt
habilia qui ergo ea dignonerit
ptisanā vcz et sirupū aquā quo
q; mellis et hmoi: et illi⁹ a vulgo
medic⁹ habet q̄ incipiēs indez
vt sapiens indicare putatur. 13.

Liber primus.

Scripturū itaq; me esse que ha-
cten⁹ ignorata fuerunt necessa-
riuz duco: quoz itaq; doctrina
excellētissima est in ijs q̄cūq; iu-
uamen vel lesionē sunt paritu-
ra. Id aut qđ ignoratura medi-
cis est cur medicorū pars toti⁹
vite sue nō desistit dieb⁹ ppina-
re in acutis passiōib⁹ ptisanā
ordeaceā nō colatā vtiliter ope-
rari confisi. Alij vero vt nec vñ
ordei granum trāsglutiāt egrī
summopere student. Quo si fie-
ret z nō collata eēt maximū cre-
dunt esse nocuumtū egrōto
Alij autē nec colatā nec nō cola-
tam dāt: quoz rursus pars nū-
q̄ nisi septimo die transacto.
Alij vero morbo deficiente i cre-
tica. 14.
Ad hec vero: aut interrogasti:
aut nō interrogasti: ne q̄cūq; do-
neum respondere solent. 15.
Sue res itaq; iam demū ita ad
hoc deducta eū vt etiam vulgo
liquidissime clare videat: z me-
dicine ars omnino ars essenon
videatur. 16.
Cum ergo huius dissensionis
magnitudo de acutis passiōi-
bus inter curatores eo vsq; in-
creuerit: vt quod vñ egrotāti
tanq̄ profecturū alicui alteri
videatur nociuū: sic ars medici-
ne in diuinationis vanitatē re-
ducta est. Qui em̄ diuinationes
exercent vt auspices: quas qui-
dē aues in sinistram partē vo-
lare viderunt: malum quas ve-
ro in dextrā bonum presagiu
protendere indicāt. Similiter
antē z aruspices hic hoc: ille ve-
ro hic contrarium videt. 17.
Quorum vcz oim a deo intēdi-
tur studiū: vt i firmo sanitatē sa-
no vero crasin z henestatem cū

hūana volūtate lucrent. 18.
Ptisāa hō ordeacea merito me
iudice super omne de grano fa-
ctum cibaru in his acutis pas-
sionib⁹ excellentissima habet-
tur: eiq; qui eam primo ac pre-
cipuum omnibus alijs pretulit
collaudando assentior. Primū
quippe quia vtilis viscosa est z
lenis iūcta: quoq; z mollis: nec
non z lubrica temperatāq; ha-
bens humiditatez sitinq; extin-
guit. Atq; si op⁹ fuerit ablui fa-
cilis nequaquam ptisana sti-
ptica: z nō ad tussim nec ad la-
borē furiosa. nec iſlatur stoma-
cho nec acescit: que vtraq; nūm-
rum in decoctiōe dū in ptāte ha-
beret expleuit. 19.
Quapropter cum eā i his mor-
bis cōgruā dixerim exhiberi ca-
uendū est: vt nec vna die venas
exinanire pmittas: s; absq; vlla
interpollatiōe dare nō desistas
nisi fortasse quādo portiōe vel
clisteri fuerit necesse. 20.
Si ergo bis in die sumere cibū
consuevit bis z ptisanā dabis:
similiter q̄ si semel z semel pri-
ma die postmodū si poteris bis
assuesce si illū repleti videaris
necesse habere. 21.
Itaq; primo hoc modo vñ hui⁹
quantitatis dādū est q̄ nec mī-
tuz nec parum fuerit. neq; gros-
sum vel nimis subtile fuerit. vt
videlicet corpori ea que nō fue-
rint necessaria vt cōsuetā intro-
ducantur: nec vne nimis exina-
niantur. 22.
Secundo vero si eger sicci⁹ sit
q̄ oporteat nō multū iuris dā-
duz est: sed ante illud aquā mel-
litam propinandum siue vinū
vtrumq; videlicet quod iuuant
uum videris esse: vtrum autē z

Regiminis acutorum. 650. xlv ij.

innantius sit in sequētibz ex-
planabimus. 23.

Quod si tunc demū os humidū
factū fuerit: et de pulmōe oppor-
tune expuerit: eis iuris tunc se-
cunda repletio deneganda nō
ex toto. Qui em̄ citiore nimiaq;
humiditate absūdat eius citior
est termin⁹. Qui em̄ tarda et p-
ua imin⁹ tardior expectat. 24.
De his autē que p̄missimus qua-
liter quidē dictū est maxime cō-
tingit. At vero quedā p̄termi-
simus q̄ elegātiōra magis et ne-
cessaria: nec ignoranda postmo-
dum exequemur. 25.

Sed quādo sputi plus est scdm̄
quātitatē refectionis quoq; pl⁹
aliquid dandū est his: hoc autē
ita vsq; ad termini sui tempus
et postea duob⁹ dieb⁹ exequen-
dū est. deinde hō cui⁹ terminuz
videbis. 5. vel. 6. die vel. 5. et vt
etiā parē et iparē numerū p̄side-
ratio tua amplectat eis ius ad
prandiu da: et ad cenā illū cibū
grossiorem muta. 26.

Sed hoc eis maxime cōuenit q̄
ptisanā ab initio i tempore to-
to exercuerint morbi. 27.

In pleureticis: si a p̄lacio ad-
sit facilis sputi diectio etem̄ do-
lor mor et pus expuere ceperit:
vltro quiescendo meliorat. pur-
gatio autē ad p̄fectionē curatio-
nis v̄turā p̄ducit: virus hō mi-
n⁹ coadunat: q̄ si ab hac diuer-
sa dieta tradit necnō ēt termi-
nus lentior: atq; purgatiōis effi-
caci⁹: minusq; recidivus v̄tur-
us est. 28.

Ptisanavero ex optimo ordeo
facta bene ad p̄fectionem ex-
cocta esse d3: precipue autē si nō
colatam dare volueris similiter
autem et si colatam. 29.

Cum enim omnes alias h3 bo-
nitates lubrica etiā est: vñ et no-
cium ordeum si quis transglu-
tierit et illud secū illabēdo sub-
ducit: neq; enim inherens trās-
meando vsq; locorum erecti pe-
ctoris remanet vel inuisat. 30.
Quippe em̄: q; lubricissima etiā
est sitim amputat: facile digeri-
tur. valde enim levis est si per-
fectā habuerit coctionem qui-
bus vcz oib⁹ necesse h3 eger. 31.
Nisi ergo medic⁹ in oib⁹ his q̄-
cūq; in accipiēda ptisana neces-
saria sunt egro curā adhibeat:
vbi vcz in illis que sibi ad op⁹
sunt sit perfecta: sit p̄culdubio
multis modis nociua. 32.

Quibuscūq; effi ciborū reliqas
in ventrē h̄ntib⁹ ea aq̄ purgē-
tur porrigit eis: si dolorem ha-
buerint augmentat. si autē non
efficit necnō fiat⁹ crebrius duci-
tur: et qd malū est excitat pulmo-
nāq; desiccāt sub hyp̄pocūdris
et dyasfragmate laboratur. 33.

Adhuc hō q̄b⁹ lat⁹ dolētib⁹ ca-
lesfactoriū adhibitu doloze non
alleviat: nec exit sputū bonū: s3
poti⁹ viscosius et idigestibilius
efficit. Rursus hō nisi catartico
aut flobothomia: vtrū. s. magis
necessariū videris dolor dissol-
uat i hui⁹ egritudinis statu po-
sitis: si ptisanadeē in breui mor-
tis imperio subiungātur. 34.

Ex quib⁹ nimirum oibus et his
similibus causis cōtingit eos q̄
ptisanā cū toto recipiunt in se-
ptimo aut āte necessario inter-
ire. Quorum quidam vtiq; men-
te patiūtur: alij vero orthomiā
vel stertendo suffocātur. 35.

Quos quidem vtiq; oēs celitus
esse percussos ātqui arbitrari
sunt: quia in eis cū mortui fue-

Liber primus.

runt: latus virefcere aut nigrefcere ficut in percuffis folet fieri locis reperiabant. 36.
 Quod quidem eo cōtingebat q̄ anteq̄ dolor diffolueret inorte p̄uēnti fuerunt propterea quia continuo defiderium magni anhelitus incurrerunt. 37.
 Sputum quippe q̄d nō excreat aerem introductū. contrahit et velocius exire cogit. 38.
 Quoniam vtrunq̄ alterum alteri ad periculum suggerit cōplementum: sputum nāq̄ vifcofum flatum inſpiſſat: flatuſpifus autem ſputi vifcoſitatē augmētat vifcoſitas vero elabiuetat et erumpi. 39.
 Quod non tantum cū ptifana ſi non ſuo tempore detar cōtingit: verūtamen et multo magis cum aliū cibum potumq̄ min⁹ ea aptum ſumere p̄mittat. 40.
 Uia autem ſubſtentanditā eos qui colatam q̄ eos qui nō colatam et qui neutrum illorum: ſed potum alium ſibi aſſumūt et qui non ſepiſſime vna eadēq̄: interdum autē diuerſa. 41.
 Quapropter vt ibi dicam facere oportet: incipiēte itaq̄ febre ſiue cum dolore: ſiue ſine dolore paruo poſt ſumptum cibum tempore tranſacto nondum v̄tre exinanito: ergo ius cōtradiciendum eſt accipere vſq̄ dū videlicet cibum ad inferiora iteſtinoꝝ noueris deſcēdiſſe. 42.
 His autem qui pleuretici ſunt de potibus oximellis dandum eſt ſi hyemis tēpus fuerit calidum: ſi autem eſtatis fuerit frigidū ſi nimia ſiti laborauerint dāda ē muſſa mellis cū aq̄. 43.
 Quo ſumpto ſi dolor loco igrue rit: egroq̄ accidentia in eſſe vi

deant timēda: expedit vt hui⁹ q̄titat⁹ ptifana deſ q̄ neq̄ ſit groſſa: neq̄ ſit multa: et hoc poſt ſeptimū diē ſi virt⁹ eius hoc tolerare queat. 44.
 Quod ſi antiqu⁹ cib⁹ nōdū deſcenderit ac breuis tēporis mora poſt cibū nouiſſimā trāſierit neq̄ ferre valeat patiens ſi ei⁹ virtus et etas p̄miſerit cliſteris op⁹ h̄z: ſi autē defect⁹ ſit virtut⁹ vel etatis ſuppoſitorū limitā dū ē: niſi cibi ſponte ſua bonoq̄ exitu egerantur. 45.
 Et vidēdū ē quo tpe ius dari debeat in primordio vel i oib⁹ t̄pib⁹ morbi: q̄n̄ em̄ pedū plāte frigide fuerit: tūc ius maxime et omnis alius potus patienti denegādus eſt ſz cū tā calor in calcaneū deſcēderit dandū eſt: nouim⁹ em̄ viz t̄pib⁹ hui⁹ i morbis q̄dē oib⁹ q̄ magna ſit: et in acutis maxie. In his ei q̄topl⁹ calor⁹ ē tāto magis cū fallacia ſunt. Poro ſuccū ptifane p̄mo deinde vero groſſū adhibeas op⁹ aſit poſt hoc p̄ſpicaciore rōnē p̄dictarū ſignificationū et cōditionum operari.
 Domini hypocratis liber ſecundus regiminis acutoꝝ morborum feliciter incipit.

Pleureſi vero accidentedo lore ſiue cōtinuo ſiue poſt moram p̄mo quidem calefactori⁹ eſt adhibendū diffoluenti intentione doloris: non ſit ſecundū inutile. 2.
 Eſt autem iuuatiu⁹ calefactorium vel vitreum vas: aut eneq̄ ſue terreū aq̄ calide plēnū. 3.

Regiminis acutorū. 66 Fo. clviij.

Sed antea quodlibet liq̄dorū
apponēdū lateri ē: vt videlz ca-
lefactoriū succedēs leni⁹ tolere-
tur: quoz vtriq; meli⁹ ē: spōgia
spatiōsa aq̄ calida infusa ⁊ post
ea expressa. 4.

Deinde calefactoriū ex oī late-
re et omni parte cooperiēdū:
quasi qdā vestis circūdet opz
vt qđ factuz ibidē diutius im-
moret. Cauēdū ē etiā nē fum⁹
inde ad egri nares vt id odo-
res ascēdat nisi qđ sibi inuamē-
tum videbit nam et hoc fz tē-
pus ipsum interdū inuat. 5.

Postea ordeuz ⁊ orobū i aceto
infusa aque mixto: q̄ mixtura
ita fortiuscula sit q̄ homo pos-
sit bibere fac bullire. post bulli-
tōez hō i sacculo missa lateri sup-
pone: sicut etiā et de fursure. 6.
Siccoz at calefactorioz ea cō-
uenientia sunt: que cū sale ⁊ cū
milio simul assatis i sacculo re-
cōdita apponunt miliū quoq;
qđ pondere leuius atq; subti-
lius est. 7.

Nam huiusmodi calefactoriū
illū quoq; qui vsq; ad furculas
idest spatulas ascendit dolorē
dissoluit. 8.

Incisio aut non fit nisi tūc tm̄
cum iam vsq; ad spatulas ascē-
derit dolor. 9.

Nisi q̄ calefactorio dolor dissol-
uatur nō in eo diutius imoran-
duz est pulmonē nāq; desiccari:
et empīma coadunari. 10.

Qđ q̄ dolor ad spatulas ascen-
dēdo iam saltim cōpleuerit si
granitas q̄ in bra. hio vel cir-
ca pectus vel dyafragma con-
tigerit de basilica vena est flō-
māduz. flōbothomo ergo ad
hibito nullaten⁹ reuoces quin
tantam minnas quātitatē san-

guinis: vsq; dum videlz illū in
splendidū colorē vel ex splēdis-
do in rubeū: aut ex rubeo i ni-
gredinē videas querti: q̄ vtriq;
colores i sanguine accidūt. 11.
Porro si passio sub dyafragma
te fuerit: dolorq; vsq; ad furcu-
las nō ascēderit: naturā cū hel-
leboro nigro fellichino lentas
oportet helleboro nigro daucū
vl lizeleos aut ciminū sine ani-
sum: siue quodlibet aliū odori-
ferum: fellichino aut assam cō-
misceas quod si vtraq; commi-
sceanť ide opus faciūt. Sed tñ
ex helleboro nigro solutio fit
vtilior et ad crīsum prouocana-
dam efficacior. Illa vero que
ex fellichino est ad dissoluēdū
inflatuā ventositatē prōptior
est. 12.

his itaq; factis post solutionē
de ptisana dandū est: min⁹ qui-
dem q̄ cōsueuerat: sed irrep̄hē-
sibilē expedit minuas quantī-
tatem. 13.

Tempore enim solutiōis nul-
lum ius puenit ppinari solu-
tione hō cessante: pumū quidē
de ptisana minus sumere q̄ cō-
sueuit dandū est deinde hō sp̄
ascēdēdo vsq; dum plus detur
si dolor quieuerit: neq; qđlibz
aliud contrarium occurrēs ob-
stiterit. 14.

Iste sermo etiā est me⁹ ⁊ si ne-
cesse sit vti aqua ordeī. 15.

At hō vbi ptisanā op⁹ fuerit ac-
cipere: illā dare a pīcipio cau-
se vel morbi fateor eē meli⁹ q̄
venarū exinanitionē precedere
postmodū hō i die tertia: mor-
bi autē quarta vel quinta siue
sexta: siue i septima dari icipe-
re oportet: nisi tantū crisis tūc
tpis fuerit peruentura. 16.

Liber secundus

In q̄b^o etiā p̄parationis p̄n-
cipiū maxime f̄z simile fieri v̄t
dictum est oportet. 17.

Similiter aut̄ z de potib^o illis
quos bibi p̄uenit quos etiā di-
cturi sum^o: nāq^z eoz q̄ dixim^o
plurima eadē sunt. 18.

Scio nāq^z multos medicos q̄
extra q̄ opportunū ē operātes
in morbi principio duob^o v̄l tri-
bus v̄l plurib^o dieb^o custodiūt
egros postea h̄o ins z potum
illis sumere p̄mittūt q̄d ē par-
uipēdūt. Cū em̄ corp^o maxima
mutatiōe mutet̄ ei maximū p̄-
riū illi^o mutatiōis opus esse di-
cūt: maximū at̄ illi^o mutatiōis
p̄riū optimū est: sed f̄m v̄tilita-
tē z cōcordissime securitati ex-
hibēdū: z maxime i dādo cibū
his que media sunt. 19.

Nociu^o h̄o in mutatione dere-
linq̄t q̄ p̄tisanā cū fece mīstrat
nocet ēt z qui t̄m succū ei adhi-
bet: nocet ēt q̄ solū p̄inat po-
tum: sed nociuētū ei^o ad illos
non est tantum. 20.

Jam z p̄suetudines i dieta: dū
ēt sanitas adest f̄m iuuamētū
p̄cedere debēt. Cū ergo ex die-
ta in sanis maxima diuersitas
z alia h̄mōi videant^r: quātoma-
gis necesse est fieri i morbis et
maxime in peracutis. 21.

Quod quidē facile est p̄p̄hen-
di: mala nāq^z dieta cibi et pot^o
q̄ f̄m sile fit securior est i omni
tēpore tueri sanitatē q̄ ea que
melior est si in ea mutatio subi-
ta fiat. 22.

Qui em̄ semel vel bis in die su-
mere cibū p̄sueuerūt si a solito
v̄su in aliū subito mutet̄ nocu-
mētū eis generat z defectionē.
Quib^o at̄ nō est p̄suetudo p̄ā-
dere z p̄ādēt: mox d̄ficiūt z ag-

grauant^r corpora eoz ac torpēt
atq^z mollescūt: si cenāt post eru-
ctuāt acidā. Alij aut̄ sūt q̄ na-
ture mollitiē patiunt^r p̄pea q̄d
stōach^o eoz p̄tra cursuz sue na-
ture aggrauat^r cui videl^r: etina-
nitio fuerit assueta: nō aut̄ bis
ipleri: z bis dirigerē p̄nt i die. 23.
Si quoq^z oxiremiā emittāt p̄t
fieri v̄t adiuuent^r sic alleuiādo
se ab his q̄ ex mutatiōe diere i
p̄trariū patiunt^r: oportet itaq^z
v̄t post cenā p̄ integrā dormiāt
noctē. si hyems fuerit a frigo-
re si estas a calore tū q̄ si non
dormiāt diutissime suauiter de-
ambulādo nō cessent deinceps
h̄o aut nihil: aut leuia: aut mi-
nime nociua cenent bibātq^z pa-
rū vini nec aqua cōmixti. 24.
Similiter autē et qui bis i die
comedere cōsueuerūt: z si pran-
dium dimiserint corpora eoz
in se deficiunt atq^z ab oī opere
ereunt p̄cordia dolent adeo
v̄t eoz v̄scera sibi suspēsa esse
videant^r. v̄rina colerica viridis
q̄ coloris stercus incēsum: qui-
dam autem oris amaritudinē
oculos obductos tēpora formi-
cantia frigidos sentiūt articu-
los. 25.

Plurimi h̄o qui prandiu^z ob-
miserūt cenam nequeūt exple-
re qui si cenauerint stomach^o
eis grauatur: somnum h̄o mo-
lestiorem q̄ si pransi fuerūt du-
cunt. 26.

Que accidentia si quidē etiā
sanis cōtingūt ex immutatio-
ne diete diei medie in cōtrariū
q̄ solebāt. Iustum est apud me
v̄t ne quicq^z in egritudine sub-
iungatur. aut subtrahat^r. 27.
Si em̄ ei qui semel in die cōtra
consuetudinē suam comedēdo
tota

tota die venas euacuauerit: et post solito more cenauerit corpus grauat scz post p̄missuz p̄adiūveratōe corporis ac de fectione: post cenam vero graue dine sequente. 28.

Si itez cenent post largiorem venarū exinanitionem multo magis corpus ag. rauatur. 29. Iuuat itaqz corp⁹ ⁊ venas p̄ter solitū exinanitio: si ab his que in eadē die patit: mēdo se a frigore et calore atqz labore alleuiet qz illi⁹ passio i his qz duplicatur: cena qz sua leuior sit solito: nec sicca sed humida sit. potus vero non sit aqua m̄xtus nec cibi quātitate minor postera autem die p̄andū al. leuiet: sicqz gradatim ad solitū reuertatur vsum. 30.

Quorū ho in lumino corporis colera dñat ipsi plurimum hoc molestius patiuntur. 31.

Quoz aut̄ flegma eis dñans ē maxie si ieiunent cōtra p̄suetudinem suā leuius ⁊ facili⁹ ieiunium ferūt q̄re semel in die p̄ter vsum comedere facile sustinent. 32.

De autē nostre ad hoc significatiōes sufficiunt qz maxia mutatio his que nostre nature accidūt corporūqz figure generat morbos. 33.

Nō igit opz multū exinanitiōnē venaz fieri añ suuz tps nec dari cibum in statu ⁊ acumene morborū nec dietā subito i his: neqz in illis nec in alijs semper permutari. 34.

Sed alia his pueniētia dicem⁹ de his qz stomach⁹ patit qz videlz cibos solitos ēt si sint il. laudabiles leui⁹ ferret: ⁊ pot⁹ s̄lū solitos ēt egri⁹ ⁊ si nō sint

mali cibi ⁊ pot⁹ s̄lū. 35.

Quapropter eos qz mltā carnē ⁊ allia ⁊ similia magnā vim habentia cōtra vsuz recipiunt nō vehementer admiror hui⁹ esse qualitatis: ⁊ in stomacho que dam plus faciunt doloris alijs ⁊ alia min⁹: ita si ea que sequūtur perpendēdo perceperis necesse est vt i hac nra p̄portione nostrorum ciborum vehemētī⁹ admireris. 36.

Hoc em̄ cōtra illd est: immutatio ergo diete fit in his tantuz cum corpus non fuerit ⁊ dieta immutatu nisi ad vegetationē virtutis: vnde necesse est vt addamus in cibo: et non in defecitiōe vñ necesse sit subtrahi. 37. Cū quo etiā morbi cuiusqz dispositionē egriqz virtutē atqz naturam: et in dieta tam cibi qz potus consuetudinem oportet vt cognoscas. 38.

Nec nō etiā i mutatione tua sp̄ minime adiungēdū est: minui nāqz maximū iuuamentū est: si tñ egro tolerabili⁹ sit ⁊ morbo in statu sit vsqz dū statū p̄pleat et digeratur. 39.

Quod est qz diminutio vniuersaliter est magis iuuatius s̄m plurimū qñ infirm⁹ est magis tolerās dum p̄manet egritudo ei⁹ stans vsqz quo cōsequat̄ statum suū vt maturetur. 40.

Quod autē in quib⁹ morbis ⁊ etatibus opz fieri dico. 41.

Et alia his necessaria atqz p̄cipuas significationes subiungere parū post oportet. 42.

Necqz morbi sentētiā mobilem subiūgere in quo plurimū sermo n̄r continet: sed qd p̄cellētissimū est ibi dicēdū ē: morbo aut̄ acut⁹ eadē die qua initia

Articella

g

Liber secundus.

h3 vel postea q̄tūcūq; cibi aliq̄
recipiūt alij aut q̄lucūq; iuris
partem assumunt. Ceteri vero
potum in quo panis fuerit ifu-
lus q̄ quide oia peiora sunt q̄
si his contrarijs ditarent: sed
tamē minus nocuum hoc tpe:
q̄ duob⁹ vel trib⁹ dieb⁹ venas
exinanire: transactis 30 q̄tuor
diebus vel quinq; h̄mōi dieta:
impartiri: peior vero his oib⁹
venarū euacuatio. In fine aut
h̄mōi diete añ morbi digestio:
nē facta exhibitione: q̄ z hac z
illa dieta vrentib⁹ celerit⁹ mors
plurimū intēdit nisi qñ morbi⁹
impfecta fuerit salute: nec ēt er-
ror i principio morbi facti emē-
datio sicut hec impossibilis est
sed medicabilior est: 43.
Ecce cñ inuamētū q̄ mihi vi-
deor tibi maxie pfuturū: cauē-
dū itaq; ē ne i p̄mis dieb⁹ a p̄-
cipio morbi ab aliqb⁹ iuriū q̄
ē diuersa puenit eē egrū phi-
beas paulop⁹ eisdē flectur⁹. 44.
Sūt em̄ q̄ ptisanā grossam dāt
i p̄cipio morbi z nocitiuā ig-
norāt cū rurs⁹ dēfēt eā post ve-
narū inanitionē duob⁹ dieb⁹ vl
trib⁹ seu plurib⁹ factā: sūt z aliq̄
q̄ succū ei⁹ dāt sūt nocuum ne
sciūt esse si dādi p̄cipiū s̄z vti-
litatē nō fuerit nec q̄cūq; atten-
dūt aliō aut intelligūt nisi q̄
si ptisane grossuz añ morbi di-
gestionē fuerit datū ei q̄ secum
lumere cōsuevit: maxima lesio
inde contingit. 45.
In q̄b⁹ plurimū ipi errare p̄ti-
nef: q̄ppe q̄ sepi⁹ egros euacua-
tis venis ad accipiēdū ius trās-
mutat: cū poti⁹ ab accepto iu-
re ad euacuādā venas eēt mu-
tandum maxime si tūc molest⁹
fuerit morbus. 46.

Multoties autem z a capite a
partibus circū pect⁹ crudi de
genere colerum attrahunt hu-
mores: vnde z illis vigilie acci-
dunt q̄ pfecto digestionī mor-
bi repugnāt et angustia super
abundant: z murmurant z mē-
te perturbantur: oculi quasi su-
bito splendore obtūduntur an-
ricule vocum finitibus implē-
tur: articuli frigeni: vna idige-
stat z sputū subtile: z salsum z
paruu⁹ satisq; colore tinctū cir-
ca collu sudor inq̄etant flat⁹ z
tract⁹ inde sic p̄mutant: forti⁹
atq; crebri⁹ ducit: ipa planant
si enī defect⁹ spūs acciderit: s̄
peius est a pectore coo perimē-
ta repellūt: manus tremunt: vt
plurib⁹ aut inferiora labia pal-
pitant. 47.
Que quidem accidētia si in p̄-
cipio morbi appareant: nimiā
mentis alienationez significāt
et egrozū plurimū inde moriū-
tur. 48.
Qui 30 euadūt aut nato ap̄a-
te aut sanguine p̄ nares fluen-
te: aut grosso empimatis sputo
liberantur alioquin nō. 49.
Neq; s̄t q̄sp̄iā medicorū mihi
reperit⁹ est q̄ habitu dinē egroz
cognoscere queat: si ē opz si vi-
delicet virtutis defectionē pa-
tiunt: aut si ex ipa venaz lani-
tiōe ex alia furia: aut ex labore
egri efficiēte: seu quouis alio
torpore nature corporis acce-
dētē vel sibi⁹ accidētib⁹. 50.
Malū ē nimirū qñ egrū i dolo-
ris vel morbi acumine defectū
i diuortij die potū aut cibū aut
ius accipere permittunt: quia
ipsam defectionez ex inanitione
estimant eam et rursuz ecō-
tra malū est vtutis defectionē

ex inanitiōe eē qđ ignorās me-
dic⁹ cibū restrigit: qđ vtroq; er-
rore egri molestāt: verū tñ h̄ vl-
timū ē nūq; malū pōre: vñ tibi
familiari⁹ eē opz. Si qđ ei ali⁹
medic⁹ siue plebei⁹ ad egrū in-
gress⁹ h̄ accidēs itelleperit: ei qđ
ea cibi vl pot⁹ q a pōre medico
verita fuerāt accipe pceperit: n̄
ē dubiū qm̄ egro iuuamētū sit:
qđ h̄mōi magno hōi dedec⁹ ē:
qđ h̄is posterior siue medic⁹ vul-
garis fuerit: velut mortuum su-
scitasse videtur.

51. Et ego qđ dē suz dicēs significa-
tiones qđ opz significari sup
vnumquodq;.

52. Uicine at sunt he resz h̄is q ac-
cidunt stōacho si eī corpora q
psuetudinē suā magna torpue-
runt q̄ete nō pñt statī pfortari.
Qđ si q̄euerit atq; req̄euerit p
lōgū ips: postea nō ad laboris
exercitia fuerit subito trāslata
malū ē: sili nō mō 7 singula cor-
porū mēbra vt vcz pes vl q̄libz
artnū q̄esceat solit⁹: si qñ subito
ad isolitū trāsserat laborz exer-
citiū: eodē mōz i dētib⁹: 7 i ocu-
lis accidit: nullū deniq; incenit
mēbz cui nō itidē p̄ligat mol-
li ēt iacere culcitra p̄ter solitū
vsum fatigat corp⁹: iup cutē du-
rā 7 ēt sub diuo idurat: si inso-
litum est.

53. Verbigratia homo quiuis in-
crure dubiū vuln⁹ habēs cū cō-
miserit se in initio laboris ad
medicandum: ita vt nec pedez
a loco dimouerit: abūt itaq;
apostema hac ope atq; multo
citius sanus efficitur quam si
in medicando iuerit 7 rediue-
rit: quod si supra pedes stan-
do sexta vel septima die vel ci-
tius vel circiter: plus illico ac-

cidit sibi doloris qđ si a punci-
pio in medicando iuerit 7 redi-
uerit: si quoq; aliud opus exer-
cuerit: sit eius causa grauior qđ
si hoc modo in medicando eun-
dē laborem eisdem assueuerit
diebus.

54. Que itaq; iam dicta oia ad se i-
uicē testifican^t: qđ videlicet im-
mutatio subita in q̄uium tam i-
ūs qđ in alijs nocumēto magno
constat esse.

55. Plus tamē leditur stomachus
ex subita mutatiōe ab inanitis
venis ad accipiēdum cibū mul-
to magis qđ consueuerit: vel cū
totum corpus commutatur su-
bito a nimia quiete ad multuz
laborem: qđ ex mutatione ab ac-
cepto cibo multo ad euacuandā
sūenas necesse est at corp⁹ vt
q̄escat 7 req̄escat: si mutatio ei⁹
sit: subita de labore i q̄ete opz i-
ter stomachuz: ab accepto cibo
multo cessare: qđ nisi fiat corp⁹
vexatur atq; fatigatur.

56. His aut oib⁹ de immutatione
qđ repletiōis 7 inanitiōis ma-
xime agit: valēt aut ad olz acci-
dētium cognitionem: 7 ad eam
vnde sermonē habui in acutis
scz morbis ad modū dandi cibū
sū vtilē immutationē ad surie
qđ significationē necnō sicut ap-
parent a loco qđ est sub dyasfrag-
mate: sicut datur⁹ sum: opz ei vt
sit pmutatio: sicut precepi de ea
deide vt nō admistrat aliqd de
sorbitiōe donec digere^t egritu-
do: aut vt appeat i intestinis si
gnū prouocās ad dimittenduz
p̄hibitionē ab vsu cibi.

57. Multe vigilie faciūt contra cia-
bi potiusq; digestionez. Similit⁹
aut mutatio in diuersaz partez
eius mollit instrumentum ips.

Liber tertius. 6

humor quasi coctū reddit et gra-
uat caput.

Confinit liber secundus.

Dñi hyppocratis regimi-
nis acutorum liber Tertius
feliciter incipit.

Dolcis autem

dolcis vel vinū siue
albū siue nigrū et aq̃
mellis et aq̃ oximel-
lis: siue secaniabin acutis mor-
bis exhibenda sunt post multā
considerationem in his. 2.
Dolcis autem potus min⁹ ag-
grauat caput q̃ vinū mentem
percutit min⁹ intestina vtrāq̃
magis expurgat: sed viscera in-
flat: splenem vcz et epar opillat
colerā autē habentib⁹ ineptus
est q̃ eis sitim infert: superiori-
bus quoq̃ intestinis est iuuas-
tiuus. nec tñ contrari⁹ inferio-
ribus. lz inflatiu⁹ sit presertim cū
eius inflationi facilis minime
sit descensus: sed poti⁹ in locis
qui sub dyaphragmate sunt im-
moratur. 3.
Mentem leuius et minus q̃ for-
tiora vina percutit. 4.
Cuius ergo dispositio ē hec ex
vinis ipsum etiam inflat. 5.
Sed plurimū in vna min⁹ pe-
netrativū q̃ vinū albū. 6.
Et eam quē cū sputo sit excrea-
tionē plusq̃ ali⁹ pot⁹ iuuat. 7.
Qui autē hūmōi vinū bibēdo pa-
tiuntur sitim: minus screant q̃
si aliud biberēt vinū: qui vero
non contrarium. 8.
De vino autē albo vtrūq̃ sit lau-
dabile vel illaudabile p̃lo di-
ctū est i his que de dolci potu
tractauim⁹: sed eius trāsīt⁹ in
vesicā facili⁹ est q̃ cuiuslibet
alteri⁹ pot⁹ cū quo ēt vim ape-

ritinam h̃re dignoscit q̃ in eis
morbis sp̃ iuuatiua est ṽxetiā
i alijs min⁹ alio vino cōueniēs
est: sed tñ si qd in corpore mūdi-
ficat p̃ viā vesice ē necesse a mor-
bo liberet sit prout opz ppinet
q̃ bonū est cognoscere illam si-
gnificationē vini q̃ iuuamēti et
nocumēti ē mōstratiua cui⁹ lqdē
toti⁹ notitie oēs qdē medicine
priores exptes fuere. 9.

Palme⁹ pot⁹ qdē m̃ niger et pō-
ticus in his morbis vtilis est si
non fuerit capitis grauitas ac-
mēti nō timeas: nec fuerit diffi-
cilis sputi screat⁹ et exit⁹ vrine
nō est difficilis. et sterē hūidū et
liquidū: et simile loture intesti-
nōi: hos em̃ si qd lz affuerit al-
bū vinū et oia vmoz similia nō
dare bonum est. 10.

Sciendū est etiā tibi q̃ superio-
rib⁹ et inferiorib⁹ mēbris min⁹
nocivū est si aq̃ supmiscet: cir-
ca autē intestina salubrius si fue-
rit purum vinū. 11.

Hydromel si oibus temporib⁹
morbi bibitur in acutis egritu-
dinib⁹ ei⁹ cōueniētia plurimū
minor ē eisq̃ colerā habēt ama-
ram quāq̃ magna habent visce-
ra q̃ nō habentib⁹. 12.

Hydromel autē plurimū minus
sitis furia accēdit q̃ vinū dulce
q̃ pulmonē humefacit et ad spu-
tū excreandū iuuamētū tēpera-
tum p̃stat: tussim sedat: hoc autē
ideo q̃ virtutis h̃z qd dā lanati-
ue: et sputū viscosū plusq̃ opor-
tet reddit. 13.

Aqua mellis multum prouocat
vinā: nisi huic aliq̃ viscerū cō-
tradicat. 14.

Humores de genere colere pur-
gat ab ifra: q̃ aut purgat aliq̃
est bonum in colore: aliq̃ satis

Regiminis acutorum. 650. li.

plusq̃ dz tinctū plusq̃ spumofū
qđ maxime colerā hñtibus qđ
magna viscera hñt ptingit. 15.
Screat⁹ opportun⁹ cū spūto ac
pulmōis hñectatio maxime fit
ex potu aq̃ mellis pl⁹ mixte. Sz
egestio stercois colerā habentū
calorē fit ex potu aq̃ mellis
cul⁹ mixtio puro vicina fuerit
multo plus q̃ ei⁹ cul⁹ cōmixtio
ni aqua dominatur. 16.

Sed etiā cui⁹ egestio hanc ha-
buerit qualitātē ipi maximo no-
cūmēto est: neq̃ em ardorē qui
sub diafragmate est extiguit sz
poti⁹ furorem z feruorem stimu-
lat: atq̃ infirmo infert morbi in-
tolerantiā: membrisq̃ generat
molestiam: i intestinis aut z in
stomacho vulnera generat. 17.
Diuersitatē aut medicamento-
rū necessariorū ad hos morbos
medicādos postea itimabo. 18.
Sed si in his morbis acutis p-
iurevel potu aquā dederis mel-
litā vtile tibi in multis oparis
nec multū delinquis: quem au-
tem oporteat illā bibere z quē
non dictum est: vt oportuit dixi-
mus etiā cur denegetur infir-
mo. 19.

Sed qđā iam dimittūt dare il-
lā qz vcz debilitat illā virtutem
bibentiū vnde z illi⁹ causa citā
mollē credūt impendere qđ ita
esse idcirco videtur sibi qz is q̃
bibit minime pōt sustentari: de-
bēt em quidā ea tñytētes q̃ z si
opportune vtunt⁹ ea. 20.

Nō tamen hic sensus hoc modo
perfectus est. 21.

Que tñ fortior est si sola bibat⁹
nisi ventrem soluerit. 22.

Est etiā qñq̃ illud forti⁹ illo
leui vino q̃ aquam sustinere nō
potest est z qñq̃ debilius. 23.

Differentia autem que est in-
ter virtutē vini aquosi z mellis
vel vtriusq̃ nō cōmixti magna
est qui enim duplū vini puri bi-
berit q̃ mellis eius virtutē ma-
gis illud mellis pfortat nisi na-
turam hñefaciat: stercois etiā
duplum egerit. 24.

Post ptisanā vero si aqua mel-
lis bibat saturat nimis reple-
tione z iflat z eis q̃ sūt sub dia-
fragmate locis minime iuuat.
Antea hō nō sit adeo nociua: sz
etiā iuuamēto humilior hñ. 25.
Coctum autē mel vsui appet-
melius: qz subtile z albū lucidū
qz vñ perforabile. Sed eam bo-
nitatē illud habere qua crudo
preferatur dicere nō possum: nō
em saporosior crudo si mel an-
te coctionē bonū inueniūt. sed ē
plus defectū z ad egerendū ster-
cus iualidius cōprobat: quo-
rū neutrū quantū ad iuuamen-
tum necessarium est. Ad qđ aut
coq̃ expediat iudicabo. Si er-
go mel malū fuerit aut immū-
dum inepti odor: nigriq̃ colo-
ris coctio eius malignitatē mi-
nuit aut turpitudinem. 26.

Poti⁹ autē oximel dī in hyeme
datus in acutis passionib⁹ plu-
rimū iuuatior est: qbus enim ne-
cesse est scicare iuuat flatum bo-
num facit. 27.

hore vero qbus vtitur eo sunt
iste. 28.

Acidissimus vero his quibus
sputum scicare est necesse nō pa-
rum facit iuuamenti q̃ si id qđ
inclusū est adiuuat excreari lu-
bicum faciens atq̃ canalia pul-
monis dilatans pulmōi pstat
quiddā quietis: qz illud humi-
dum reddit itaq̃ maximum im-
pendit iuuamētū: quandoq̃ ve-

Liber tertius.

ro plin: vez acidissim⁹ opportu-
nū sreatū p sputū fieri amit-
tēs adiuuare n̄ pōt: quare sputi
viscositas augmentatur. vnde
opus illius impeditur. 29.
Accidit autē hoc illis maxime
quorum morbus periculosus ē:
vnde cūq; fuerit. neq; tussire ne-
q; ea que in pulmone sunt clau-
sa screare possunt. 30.
Quod si ita fuerit vires infirmi
necesse vt cognoscas et an sibi
cū illud dederis lal⁹ speres. 31.
Sed egroto oximel qñ dare vo-
lueris illud i ultimo tūc tepidū
esse oportet atq; paulatim da-
ri: neq; multū necesse est. 32.
Parum acidissimū datum: os et
palatum humidū facit: sputū
adiuuat excreari: sitim extinguit
locis q̄ sub diafragmate sūt. vi-
sceribus aptū est: atq; lesiōi q̄
ex melle acciderit repugnat et
amaritudinē ab eo procedentē
mortificat. 33.
Rursus ventositatē relaxat: vi-
nam puocat. 34.
Sed in inferioribus intestinorū
vltia opus sit humiditatem
infert eaq; excoiat. 35.
Quod malū in acutis plerūq;
accidit morbis: maxime q; vē-
tris ventositas exire prohibet:
sursumq; remittit: et quia debi-
litas virtutem articulis etiam
frigus importat. 36.
Itaq; qđ nocumētū ex oximel-
le nascitur: illud necessarium
est. 37.
Bonum quidē est bibere egrū
inde parū de nocte ieiunus an-
te accipiendū ius: nec quicq; in-
de prohibet dari post cibū sed
post longum tempus. 38.
Qui autem solo potu dietātur.
nō grossa ptisane quicq; accipit

tes nō illis oximel cōuenit: so-
lum precipue cum constet qđ
excoiet intestina ad hoc enim
agendum cum vene inanes sūt
sua maior preualet potētia. q̄p-
pe non habz fecē s; aqua mellis
minuit eius virtutem. 39.
Si ergo infirmi iuuamē oximel
lis omni tpe morbi noueris ēē
necessariū aceti parū in aq̄ mel-
lis immiscere put tibi. s. ad iu-
uamentū tū vi detur posse suf-
ficere: qđ eius qđ minuit nocu-
mentum: ac iuuamentū impe-
dit necessarium. 40.
Uniuersaliter aut aceto aceti
eos iuuat q̄ hñt colerā a marā:
nō aut qui nigrā: colera aut eua-
nescendo in materiā flegmatis
trāsfertur: cū ab aceto trahit ni-
gra nō bullit et crescendo mul-
tiplicatur. Acetum enī colerā
nigram adiuuat multiplicari et
procreari. 41.
Acetū femellis plusq; masculis
inimicat: q; vultu nociuū. 42.
Aque vero nullum opus inue-
ni nisi quia in acutis bibi mor-
bis neq; em̄ i pleuresi vel pleri-
pleumonia situm vel tussim se-
dat sputum non adiuuat screa-
re et in his omnibus alijs poti-
bus operat: maxie si eger om-
ni tempore morbi vtitur ea. Si
vero de ea parū inter oximel
bibat et aquam mellis sreatui
sputui adiutorū largitur cu-
ius rei causa est potū ipsorū
qualitatis mutatio q̄ ab ea fit.
Aliiter em̄ nullo modo reperi-
m⁹ eā siti sedare verū magis
furiā icitare. et aq̄ potū in cole-
ricis et i q̄b⁹ sub diafragmate
colera dñatur i colerā mutat.
Qui aut eā bibūt vētre eorū
exāteianito: eorū corporis dñectio

nē adducit: magnitudinez sple
nis repat: anget: si licentia ha
beat rugitū facit: stomacho na
tat qz transire morat: quod in
de est. qz frigiditati ptinet: ridi
gestibilis est neqz fecem descen
dere facit necrinā puocat no
cuior est: qz naturalr nō hz fecē
sed si cui pedes frigēt aquā bi
bat ei⁹ nocumentū augmentat
multo magis. 43

Si dolorē capitis timeas mēris
qz percussione abysu vini sūmo
pere tibi canēdū est: dandū er
go pro eo tm aque aut vinū pal
mar coloru simile sine odore ad
sum 7 pl⁹ mīxtū: post qd etiā aq
ppinādū ē par qd ei⁹ tutē mi
nuat in capite 7 in mēte. 44.
Cui aut solā aquam vni bibere
expediat: cuiqz mīxtū aut parū:
7 cui calidum aut frigidum pa
rum iam diximus: quod vero
restat: suo tempore subiunge
mus. 45.

Dicam quoqz quo tempore de
bet dari potus: sicut ille qui ex
ordeo est factus: 7 qui cū herbis
qz quoqz de vuis passis: 7 qui de
frumēto: 7 qui de melle: 7 qz de iu
re: 7 qz de malis granatis: 7 qz de
alijs factis cū speciebus. 46

Balnea vero in quibusdā mor
borū iuuant: in quibusdā no
minime: rursus bona quidez in
quibusdā locis plus: in quibus
dā minus sū: idelicet necessaria
aliquādo presto nō sint. Cū vti
qz huic instrumenta operi neces
saria sine vtilia: aut idonei mi
stri raro inueniuntur. Cū vero
infirmus nō bene balneat maxi
mum inde patitur nocumentū
necesse est enim huic officio lo
cus coopert⁹ 7 a fumo tut⁹ 7 ma
xima aque plenitudo: si aut cre

bro balneandum est: nisi fuerit
forte necesse. 47

Ubi autē corpus egroti deponē
dū est nō nisi calidusqz ipse con
suevit esse oportet: pūmo itaqz
parū aque: deinde crebrius sup
ponendū est. 48.

Via ergo brevis sit ad solū. 49
Introitus vero 7 exitus esse fa
cilis debet. 50.

Qui aut lauā quiet⁹ tacit⁹: ne
qz quicqz agens: sed aquā alius
supponens corpus diligēter fri
cando pertractet. 51.

Deinde multe aque permixte
preparatio. 52.

Multū deinde sup versa. 53.

Postqz loco fricatorū vtere spō
gia ad desiccādū corpus. 54

Neqz oleū qd multū siccū sunt
adiunge. 55.

Sed caput quantū pl⁹ possit cū
spōgia desiccādū est. 56.

Et canendū est ne articuli 7 ca
put neqz quicqz totius corporis
frigescat. 57.

Sed neqz balneandū est parua
temporis mora transacta post
acceptum ius vel quemcūqz po
tum. 58

Neqz qd potū circa ipsam ho
ra balnei ppinandū est. 59

Qui balneū amat vel sanū con
sueuerūt eis: maxie adhibēdū ē
ū nāqz desiderāt 7 iuuat si ergo
dimiserint nocet. 60.

Balneare in periplemonia iu
uati⁹ est qz in acutis febrib⁹: in
latere em tenero coste atqz iter
spatulas erigentē dolorē miti
gat. Itē excoquitur quod p spu
tum necesse est excreari 7 adiu
uat statū etiā bonificat 7 serea
t⁹ aufert laborē quia artus mol
lit: cutē hūidā facit vūnā expel
lit capitis releuat: gravitatē na
s iij

Liber quartus

res humiditas reddit. 61.
Balneare humidū vltra modū
ventres habentibus nō est plu-
rimū necessarium: neq̃ eis q̃ sti-
ptici sunt pl^o defecto nisi vētre
prius purgato: neq̃ defectis cō-
uēit neq̃ fastidio vomētib⁹ neq̃
eruct⁹ de genere colere emittē-
tibus: neq̃ fluxū sanguis p^o na-
res habentib⁹: nisi illud minus
opportunū fuerit. Tu quoq̃ sc⁹
quātū oporteat ēē: si ergo min⁹
sit balneū est adhibēdū: si tñ vi-
detur corpi necessariū. 62.
Balneare nō nocet amātib⁹: et si
bis in die preceperis. 63.
Balneū multo pueniēti⁹ est pti
sanā fece sumētib⁹ q̃ eis qui ac-
cipiūt solū succum. quib⁹ tñ in-
terdū conuenire videt⁹ quādoq̃
rursus et in his min⁹ congruū
est qui solo potu dietant: sed in
illis aliquādo conueniens est.

Regiminis acutorū liber
quartus incipit.

Causon aut

fit: cū resiccate ve-
nule estina hora
euulserit diuinos
i. acres et colericos
hycoros. i. liq̃res

ad ipsos.

64. Sz et febris mlt̃a desiet corp⁹: si
cut ab osteocopo. i. ossū labore
habitū: laborat et dolet. 65.
Fit aut̃ q̃ multū et ex ābulatiōe
longa: et siti lōga: cū resiccate ve-
nule diuina. i. acris et calida reu-
mata euellunt ad seipsas. 66.
Fit aut̃ lingua aspera et sicca et
nigra valde et q̃ fin indicō. i. ven-
trē morisus dolet et subegestiōes
hūide et acre fiūt et sitis vehemēs
inest insunt et vigilie aliqñ vero
et alterōnes frenū. i. sapientie. 67.

huic bibere aquā et mellicratū
coctū da aquosum q̃tū vult. 68.
Et si amarū os fuerit vomere
cōfert et ventrē clisterizare. 69.
Si hō adhuc soluat⁹: lacte ass-
ne coquens purga. 70.
Salutū aut̃ nihil neq̃ dūmi. i.
acre offerre. nō em̃ subducat. 71.
Sorbitiōes aut̃ donec ex̃ crisim
dies facta fuerit ne des. 72.
Et si sanguis ex narib⁹ fluxerit
soluit passio et sudores supuene-
rint cretici guis. i. ppiū: et certi
et cū vinis albis et grossis lenib⁹
subsistentib⁹ hypostasis. 73.
Et si ap̃a aliq̃ factū fuerit. 74.
Si hō sine his solita fuerit re-
uersio rursus erit egritudo vel
h̃tebri crurū dolor et tinge et ex-
puet grossa si d̃z san⁹ esse. 75.
Causi gen⁹ aliud vēter subdu-
cēs sitis plen⁹: lingua aspa: sic-
ca: salsa: vine defectio: vigilie:
extremities infrigidate. 76.
Tali caso nisi sanguis ex naso
fluxerit vel ap̃a circa collum fa-
ctū fuerit vel crurū dolor et tige-
rit: vlt̃ spūta grossa expuerit hec
em̃ p̃sistētē vētre fiūt vertebroz
dolor vlt̃ pudēdorū liuor nō in-
dicat̃ cū testiculis tensis creti-
cum. 77.
Et hic id est vēter subducēs scōz
eūdem dictū est modū. 78.
Rosmata vero. i. sorbitiōes epi-
spaticas. i. euulsinas da. 79.
Acutas aut̃ passiones flebo tho-
mabio si fortis appareat egritu-
do. et q̃ habēt iuuenescūt etate et
robur aderit eis. 80.
Igr̃ qdē si q̃s s̃qñatic⁹ electroele-
ctuariorū mūda siue aliq̃d pleu-
reticorū: si vero imbecillior ap-
pareat si et plus sanguinis aufe-
ras: clisteri fin ventrem vti per
tertiū diem donec in fallacia fa-

etus fuerit egrotans et fame indiget. 18.

Fleuminantia hypochondria non spirituum assumptioe fremō. i. dyasfragmatis incēsiōis vel spirituum accēsiōes orthomie sicce quibus non pus subit: sed ad defensionem spirituum passiones he superueniūt: maxime homo et patis dolores et cōuersiōes egritudinis nū non possunt solui: si quis putentauerit farmacare. i. farmacū dare: sed flobothomia talium hygentonicū. i. pncipale ē. Deinde homo in clisteribus nisi magna et fortis fuerit egritudo: si homo non postea farmacia indiget aut in fallacia: et moderatiōe post flobothomiā farmacia. 19.

Quicūque homo fleuminantia in principio egritudinis mori conatur soluere farmacia pntēti quidē fleuminantis nihil auferūt neque remittit cruda existēs passio: resistentia homo egritudini sana colligitur quāt imbecillivero corpe fiēte egritudo dñā cū aut egritudo dñā corpori hoc tale insanabiliter habet. 20.

Si homo allonū. i. inuocalē repēte venarū assumptiōes fiūt: si sano hoc homini cōtingat sine occasiōe vel alia causa forti. 21.

Et auferre sanguinē sē habitū et etatem excogitans quidē quod plurimū et quod minus. 22.

Accidūt aut plurimū ex ophthalmia rubores faciei: et oculorū statio: nes distatīe manū stridores dē tū pulsi maxillay coactio infriigidatio extremitatū spirituum et sectiones in venas. 23.

Quicūque dolores pgenite. i. aduenerit nigre colere et drimeorū. i. acris reumatū influxiōes fiūt: pollēt aut intus moria: mor-

se homo vel sicce facte vene tēdunt et fleuminantes enellūt influētia vñ corrupto sanguine et spiritibus non potētibus in eo vias quā sū natura ābulare isfrigidatiōes fiūt accēsiōes et scotosies. i. tenebrositates et affonia. i. inuocalitas: et caluaria. i. capitis gravitas et spasmū si iā in cor vel epar vel in venā venerit: vñ epileptici fiūt vel paraplīges. i. apoplectici: si in loca pntētia inciderint spiritus et spiritibus non potentibus trāsire desiccatus fuerit. 24.

Et opz hos tales pfomētantes flobothomare in pncipio pfesti sublimibus existētibus oībus circūstantibus spiritibus et reumatibus facile em auxiliabiliora sunt. 25.

Et resumētē et criseos sup cōsideratē pharmacare: si non alleuiat sursum. Inferiorē aut ventrē si non subegerit clisterē a sine lac coctum dā et bibat non minus. 16. coctilis. i. pugilis si vero robur circūtenet non minus sed pl⁹. 12. 26.

Sinanches aut sit vel squinantes: cū reuma ex capite multū et aglutinosū hora hyemali vel hyali ad sagittidas. i. occisiuas venas supluat et spiritum ampletiorem propter latitudine et epispason euellent. Cū reuma autem frigidum existens et aglutinosum est eufractabit. i. opilabit transitus spiritus et sanguis eufractās coagulat eas que pue sanguinem et immobilem et stabilem facit natura frigidum existens et euphraticū. idest opilatum et propterea coagulat: lingua liuida effecta et rotundata et recuruata propter venas quā sub lingua sunt: succise enim vene huiusmodi columnulā vocāt aliter atrunc venam grossā. Cū

Liber quartus

igitur plene existētes he ad lin-
guam firmanantur et terminantur
rara existentem et spongiosam
propter siccitatez: deinde hec a
violentia humidum quod exve-
nis suscipiens ex lata quidē ro-
tūda fit ex bene colorata vero li-
uida: ex molli vero dura ex bene
vero curuabili incuruabilis ut
cito suffocet nisi quis cito auxi-
liabitur sibi ob hominam faciēs
a brachijs et venas que sub lin-
gua succidens et pharmanas at-
tractius et gargarismis calidis
et caput radens et cerotum colla-
et capiti circumpone: et lanis cir-
cumuoluere et spōgīs molli-
et aqua calida experiente for-
mentare et bibere aquam et mel-
licratum non frigida: succu au-
tem offerre cum crisis in falla-
cia iam fuerit. 27.
Cum vero in aestiua vel autūna
li hora eē calidum reuma deflu-
erit et nitrosum seu ab hora di-
mi. i. acre et calidū factū moidet
aut hoc tale exis et vlcera et spu-
to implet et orthomia aduenit et
siccitas multa et q̄ inspicunt h̄y-
sophia. i. subtilia apparēt. 28.
Et posterior est et tanosi collo tē-
dis et videt et tetan⁹ tēdit et vox
apofoge et spūs paru⁹. 29.
Et antipasis spiritus spissa et
violenta fit. 30.
Sed et arteria vlcera h̄is q̄ ita di-
sposti sunt: erit autem propter
dumica id est acridinē humo-
ris videlicet. 31.
Si febus assūperit veteri ster-
core subeūte vel nouit comesto-
ri existēt sine cū dolore coste si
ue nō: quietē agere donec descē-
derit cibus primum ad inferio-
rem ventrem. 32.
Potu aut yri oximelle. 33.

Si nō lappato. i. fluxibili existit
causus supuenerit: si tibi videbi-
tur farmacie apte habere i ho-
ris triū diez nō pharmanare de-
bes sed quartanum. 34.
Cum autem pharmanaueri for-
bitionib⁹ vtere obseruās paro-
xismos febrū: ut nunq̄ offeras
existentibus neq̄ debētib⁹ esse
futuris: sed desinētib⁹ vel quie-
scentib⁹. i. cessantibus et tōgī-
sime a principio. 35.
Quibuscūq̄ vero diathelos. i.
finaliter venter humidus in fe-
bribus: his differēter pedes ca-
lefaciens et pistellens. i. cōstrin-
gens cerotis et coronis circūvol-
uens caue ut non sint frigidio-
res alio corpore: calidis nō exi-
stentibus calefactiones nullas
offerres sed obserua ut nō infri-
gidentur: potu vero vtantur q̄
minima aqua frigida vel melli-
crato. 36.
Quibuscūq̄ in febribus venter
humidus et mens turbata: et mul-
ti taliū croidas id est velleri au-
ferunt et nasos fodiūt et km paz-
quidem respondent: ad interro-
gata ipsi nō ad seipsos nihil di-
cunt rectū: videtur igitur mihi
hic talia melancolica esse si nō
talib⁹ existētibus venter humi-
dus fuerit et colliquat: videt mi-
hi forbitiones frigidiores et gros-
siores offerre et pot⁹ stipticos. i.
cōstipatiuos et vinosiores vel cō-
pactiores. 37.
Quibuscūq̄ vero febrū versio-
nes a principio et pulsus capitis
sunt et vna subtilis his opz ex-
pectare ad crises exacuiturā eē
febrū: nō admirari vero si desi-
puerint. 38.
Quibus vero in principio vine-
nebulæ formes vel grosse: hos ta-

Regiminis acutorum. Fo. liiij.

les subpurgare et si alia pferat: q
buscuq; vero in principio vune
subtiles ne pharmaces hos ta-
les: sed videtur vtile clisteriza-
re hos confert ita curari. 39.
Corpori quidē quietē ducentez
et vnguentum perisellonata. i.
circum constringentem homa-
les: idest eq̄liter: potaxo mel-
licrato aquoso et sorbitione suc-
co ptisane ad vespē vtrē aut
subducit secundū principia cli-
stere pharmaca ne adducas
his in principio: si em̄ aliqd mo-
uebis secundū ventrem vrina
non matura sed amēdros. i. in-
sudabilis: et acrythoy. i. incrisi-
bilis febris per multum tempus
erit. 40.
Sorbitiones at̄ cū prope crisis
fuerint ne des si turbet̄ cuz aut
remiserit et addiderit ad meli-
custodire vero oportet et oim fe-
briū crises et auferre sorbitiones
fm̄ hoc tempus. 41.
Didicerūt aut̄ he longe febres
fieri et apata. i. abscessus habere
si quidē inferiora frigida fuerit
sed habent trāsmutationes: fuit
aut̄ sanguis ex narib⁹ et ventres
talibus turbantur. 42.
Quicūq; vero febres affodes. i. an-
xie sūt et hypocūdria. i. p̄cordia
tenduntur et iacētes nō sustinēt
in eodem et extrema ifrigidata
oia plura diligētia et custodia
indigēs: deducere vero eis offerē-
tes nil aliud q̄ oximel aquosū
sorbitiones aut̄ nō offerri donec
desinat vna digesta fuerit. 43.
Accubare vero ad obscuras do-
mos et accubare i mobiliissimis
stratis multo tēpore ad eandē
defluētē: et vt minime reūciet
se: maxime vero hoc tale tales
luuat. 44.

Hypocundrio vero lini semen
gens appone: cauēs vt nō frixe-
rit. i. frige appositū sit aut̄ sum-
me tepidū coctū aq̄ et oleo. 45.
Coniecturari vero ex vniis qd
futurū est esse: nam si quidem
fuerit grossiores et occothere. i.
flauiores sunt meliores: si vero
subtiliores et nigriores p̄ncipio-
siores. 46.

Si autem transmutationes ha-
buerint: et tps significāt: necesse
est egritudinē transmutari ad
deteriora et meliora anomalā
id est inequalitatem. 47.

Inconsistentes autem februm
sinere donec stant: cū vero stete-
rint obuiare cū dieta et cura de-
cēti fm̄ naturā cōsiderās. 48.

Sunt aut̄ visiones multe labo-
rantium. 49.

Itō attendēdū est sananti vt nō
obliuīdi tradatur aliqua occa-
sione. 50.

Nec eorum que fm̄ mentē. 51.
Igitur maxime quidē oportet i
parē numerū vereri qd hi dies
heteropes. i. artero repetentes
faciunt laborantes. 52.

Custodire igitur opz p̄mā diē q̄
incipit ibecillis esse q̄ laborat
scientē p̄ncipiū ex quo et qd añ-
cedit ei hoc em̄ p̄mū scire: cuz
aut̄ interrogauerit eū et scruta-
tus fuerit oia: p̄mū quat̄ qdē
caput hz si indolorosum et non
grauēdinē hz in seipso: deñ hz
pocūdria et costas si indoloro-
sa nā hypocūdriū qdē si doloro-
sum est vel eleuatū vlt̄ scolia
i. p̄uersionē hz vlt̄ satietatē: vel
coste dolor insit et simul cū dolo-
re vlt̄ tussicula vlt̄ tortio vlt̄ dolor
ventris cū aut̄ qd horū affuerit
hypocūdrio: tūc maxime solue-
re vtrē clisterib⁹ bibat̄ at̄ melli

Liber quartus.

eratū calidū coctū. adūcere hō
sive surrectiōib⁹ si lippotomi-
zat ⁊ si spūs euforia. i. bōa pa-
tiētia cū hz videas at egestiōē
ne aliquē forte nigrū egresserit
colorē vltimū qlesā vt tūq hoies
egestiōes ⁊ febuis ē i tertiā diē
superacerbata īspiciēs vald bñ
tales i his egritudinib⁹: tertia
nas adhuc iā ⁊ alia pspiciēs si
q̄rta tertiē diē si se qd hz: qd ho
rū ipsoꝝ piculosi⁹ sit signa vero
nigra qdē egestio moriē sūt si
milis aut sano cum otibus vti-
q̄ dieb⁹ appareat salubre. 53.
Cum aut nō obediť balnāno. i.
suppositoꝝ: isit autē spiritus
euforia. i. bona patientia: sur-
gēs in thori vlt thronū vlt ibi i
lectulo: si absinthia. i. ināiositas
isit: hoc aut cū: aderit laborati
masculo vlt seie ⁊ hz pncipia īna-
scūt dēspiciētiā expecta futurā. 54.
Attēdere hō ⁊ manus si hō tre-
mule fuerit expecta talī distilla-
tioneꝝ sanguinis per nasum fu-
turam. 55.
Inspicere hō oportet ipsas na-
res: si sūt spūs p vtrasq̄ trahat
⁊ si mult⁹ ferat ex narib⁹ amat
fieri spasmus. 56.
Si hō in febre h̄yemali lingua
aspera facta fuerit: ⁊ absichie. i.
ināiositates i sint amat huic ta-
li ⁊ remissio esse febuis sed tamē
hūc talē custodire īfamē velis ⁊
aq̄ potu ⁊ mellicrati potu ⁊ etiā
in succis custodi: neq̄ credes re-
missioni febuis huic: q̄ qui qdē
talia habent signa piculosi sūt
mori. 57.
Cū in febub⁹ terribile qd factū
fuerit q̄ntanis exñtib⁹ vel vlt-
ter repēte hūida egresserit: vel
absinthia. i. īsaniositas sc̄tā fue-
rit: vlt affonia idest inuocalitas

assumpserit: vel spumofus fa-
ctus fuerit vlt singultuos⁹: in ijs
affodis. idest anxi⁹ amat fieri ⁊
circa hyppozino. i. quod sub na-
res ⁊ frōtē sudores ⁊ collū res-
troisuz capitis. Qui hō hec pa-
tiuntur moriuntur inflati. nō ī
longum. 58.
Quibuscūq̄ aut in febub⁹ cru-
ra sūt h̄ysma dra idest vlcerosa
⁊ morantia nō maturant existē-
tib⁹ in febub⁹ si acciderit suf-
focatio pharigis idest faucib⁹
subtilib⁹ existentibus que cir-
ca pharingam: ⁊ neq̄ digeritur
neque extinguit: sed amat huic
talis sanguis fluere ex naso. ⁊
si quideꝝ mult⁹ fluxerit solutio
nē significat egritudinis: si ve-
ro non longam q̄tōcūq̄ vero
paucioꝝ fluxerit: tāto deteriore
⁊ longiore: si vero alia facilli-
ma facta fuerint huic expecta-
re ad pedes dolores: si hō tetti-
gerint pedē: ⁊ dolorosus fact⁹ p
maneāt ignit⁹ fact⁹ ⁊ nō solut⁹
fuerit paulatiz vtiēť ad collū do-
lores ⁊ ad clauū ⁊ humer⁹ ⁊ ad
pect⁹ ⁊ articulū ⁊ hoc īdigeat
sima thodis. i. vlcerosi⁹ fieri ex-
tinctis autem ijs si man⁹ cōtra
hūc vel tremule facte fuerit cras-
mus hunc talem suscipit ⁊ desi-
pientia. s. ⁊ phligaria. i. ampu-
le supercilioꝝ rubores hz ⁊ pal-
pebra altera circa alterā pala-
strarū. i. germinat durus flegmō
detinet: ⁊ hydent. i. tument ocu-
li ⁊ desipientia multū sup addit:
noctes autē magis sup signifi-
cāt q̄ dies ea q̄ circa desipientia
signa hō maxima multa sūt in
imparē numerū q̄ parē. quicūq̄
q̄ vero horum numeroꝝ sunt
periculosi superueniunt. 58.
hos autem tales a principio

Regiminis acutorum. 65o. lv.

pharmacare eligens ante quin-
tam si vomuit. i. gurgulizat
veter si ho si finire apharmali-
tos. i. purgatos ee si ho diano-
riste et egestiones cholericæ fue-
rit scamonea suppurga mode-
rate alia vero cura q̃ minus
offerre pot' et sorbitioes vt me-
li' sorbeat. si ho nō supuenerit
quartadecimā excedentes. 60.
Cum feblicitati quartadecima
existenti affonia. i. inuocalitas
affuerit: nō amat solutionē citā
neq̃ egritudinis electionem fie-
ri: s; tempus hoc tale significat
cū autē apparuerint in die hac
quartadecima lōgius accidit. 61.
Cum aut februedi quartano lin-
gua turbata vba loq̃t et venter
colērica subegerit hūida: amat
delirare hic talis. 62.
Estiua et autūnali hora et i acu-
tis sanguis distillatio repente
fies synconia. i. fortitudinē et mē-
tam inflāmatōnem secundum
venas ostendit: et i posteriorē sub-
tiliū vinarū sup apparētias et
si tendit ad statū etate et corp'
ex ginasio v' eusarchia. i. bonā
carnositatē habeat vel melāco-
licū: vel ex potu man' tremule
bonum h; desipientiā predice-
re vel spasmus. 63.
Et si q̃dez in parib' supuenerit
meli' in crisi ho pnciosum nisi
multus abūdāter excurs' sāgu-
nis exitū faciet superabūdātie
qm nares v' anū epysees v' apo-
stases v' dolores hypochondrio-
rū v' ad testē v' ad crura: solut'
aut hīs exit' fiūt p sputa v' spu-
tor' et grossarum vinarū leuius
albarum exitus. 64.
Febru siticulose opū vel opo. i.
succū sulphū oximel daucum te-
rē bibere da et gulbanū in mel-

lez ciminū electicū. i. electuariū
et succum ptisane in hīs sorbere
afflictos. i. impassibilis aut hic
talis: nisi sudores critici v' som-
ni humales supernenerit et vile
grosse et dumies decurrant: vel
in apostemata firmentur. 65.
Cotallus et mirtha elictio. i. ele-
ctuariū: bibere aut hīs talibus
oximel da q̃ minimum. 66.
Si ho siticulosi vehemēter fue-
rit ordeacee aque bibāt q̃dē. 67.
Peripleumōica et pleuretica ita
oportet scrutari si acuta febris
fuerit et dolores lateris vel abo-
rū et spū sursum delato si doleat
tusses insint et sputa expuit ig-
neav' liuida et subtilia et spūmo-
sa et anthura. i. floida v' crocea
et si quid aliud diuersus h; pter
ea q̃ reducta sunt hos ita opor-
tet deducere. 68.
Si vero dolor sursum finiat ad
clauū v' circa vbera v' brachia
incidere oportet i brachio venā
que intus ad qualescūq̃ partiū
fuerint fm hanc. 69.
Subauferre ho fm habitū tor-
poris et horā et etatē et calorē pl'
aut audens si acutus dolor fue-
rit ducere ad lipothosim. i. defe-
ctionem animi. 70.
Demū subclisterizare p' hoc. 71.
Si ho subt' inferi' thorace do-
lor fuerit et tēdit valde pleureti-
coventrē subpurgare. in medio
vero purgationis nihil da post
purgationem aut oximel phar-
macare vero quaternum. 72.
Si vero non facile erectus fue-
rit: minorem potum et sorbitio-
nem paucum succum subtilem
et semel in quacūq̃ hora meli'
agit cognosce autem ex vni-
us. 73.
Matura vero sunt pariscella. i.

Liber quartus.

putacū scā fuerit siliapyro. i. pu-
rissime hō maturi sūt q̄ ypostales
hñt subrubeas q̄les orobū. 74.
Peripleumonie electuariū co-
tallū galbanū attractiuū cūz
melle attico abrotanū i oximel-
le pip helleboz vel electuariūz
nigrū decoquēs z pleuretico et
pipleumonicō in principio circū
doloroso exire da bibere: bonū
aūt z panaces i oximelle bulliē-
tem z colantem da bibere. 75.
Dissenteria apostema aliqd vl
elevationē q̄scēs. i. castās facit
nisi in febrib⁹ z sudores z viue
grosse z albe z lenes sup appa-
rent in tertianis dieb⁹ vl achir-
son. i. varicē vel ad testē vel ad
crura dolor vel ab hyschion. i.
vertebrūm firmetur. 76.
In febre colerica ante septimū
cū rigore hysternus super inat⁹
soluit febrē: sine rigore hō si su-
perinnascat̄ extra tēpora per-
niciosum. 77.
Tetani hō lumboz z in melā
colicum per venas spiritum de-
fectiones cum fuerint flobotho-
mia soluit. 78.
Cum aūt tetanib⁹ anterius ve-
hemēter spasmātur: z circa col-
lū z facies sudores a dolore in-
teri⁹ mortis z siccatis tenētib⁹
vrideib⁹. i. caudatis vl grossio-
res dorsum cōtinent vel medie
coligationes innate vt pedes
desinit huic tali nisi febris z sō-
nus supuenerit: z frequētes vri-
ne digestionē habētes venerint
z sudores cratici: bibere vinū ci-
trinū vinosū: z alicio. i. pullētā
coctā comedere z ceretovngere
crura circūuoluerē vsq̄ ad pe-
des calidosz itundētes schape
.i. cathino z brachia deuoluerē
z lūbos a collo vsq̄ ad hystebra. i.

scyam incerāsynt z anteriora cō-
tineat z dimittēs somētavitreo-
lis calidā autem aquam infun-
dens z extendēs lyntheo! accu-
bans eum z ne ventrem soluas
nisi balano. i. suppositoio si mē-
to tempore existens non egesti-
bilis. 79.
Egritudines aūt soluūtur oēs
vel fm os vel fm ventrem vel se-
cundum vesicam. 80.
Hellebozare opz eos quibus
a capite fertur reuma. 81.
Quibuscūq̄ ex apostematib⁹ vl
flebotomia. i. vene scissione vel
propter aliam fortē causam em-
pici fiunt: ne des helleboz neq̄
enim proderit z si quid patia-
tur: causā videbit helleboz esse
si vero dyalipite corpus vel do-
lor in capite vel implastrate au-
res vel nasus vel expuitio vel
geniculoz grauedo vel corporis
tumor preter p̄suetudinē quod-
cūq̄ contigerit hellebozare
oportet neq̄ a potibus neq̄ a
venis vel veneria: neq̄ a tristi-
cia neq̄ a solitudinibus neq̄
a vigilijs hoc si quid quidē ho-
rū hēat cām ad facere curā. 82.
Que ex itinere dolores laterūz
dolorosi hysthion. i. vertebrorū
et quecūq̄ respirantes dolent
occasionem habentes multo-
ties enim didicere venire ex cra-
pulis: z escis ventosis doloresz
ad lumbum et ad hyschium et
hiliū quibuscūq̄ autem ho-
rum fuerint talia dissurie. i. dis-
suriuntur. i. difficulter mingun-
tur: horum autem item causa z
corizarum z branchorum. 83.
Quecūq̄ vero a dyamatib⁹. i.
dietis sunt multa q̄dē vnusq̄sq̄
sicut vtiq̄ p̄ter cōsuetudinē die-
tatis fuerit maxime insignit:

Regiminis acutorū. Fo. lvi.

et em̄ q̄cunq; nō distātes p̄ade
re z p̄aderint vel p̄ansi fuerit
eis tumor vētris erit multus z
rictasm⁹ .i. p̄iectio z plectoria
.i. multitudo: z si cenauerit vē-
ter turbat: mihi hō nō necessa-
riū i talibus p̄longare sermo-
nem. 84.

Ecce hō maxime insigniūt nō
ex ratione aliqua: sed experiē-
tia docet iudicare cibarioum
virtutem. 85.

Allez sisam. i. ventositatē z ca-
lorē ad thoracē et capitis gra-
uitatē: z si quidē alium dolorē
vidicerat ante exacuit vetricū
autem est: et hoc habet bonū:
optimum autem et id come-
dere debentī ad potuz ire vel
ebrio. 86.

Caleus autem sisam. i. ventosi-
tatem gestora. i. strictionē z ci-
barioz accensionē facit crudū
autē adhuc z indigestum pes-
simum aut potu comedere re-
pletis. 87.

Legumina hō oia ventosa et
cruda z cocta et frixa minime
hō infusa z viridia: z his at n̄
vti nisi perysmon. i. cibaria: hz
aut z p̄prias malitias singulū
horum. 88.

Cicer sisam. i. ventositatē qui-
dem crudum z fripxz z laborē
facit. 89.

Lens at stupicat. i. stipat z ari-
dū facit si cū cortice fuerit. 90.

Lupinū aut hoz minime mala
habet minima. 91.

Silfium aut z opos idest succ⁹
est quidem quib⁹ maxime: in
expertis autem non transit vē-
trem. 92.

Et causodes. i. estuosū hoc. 93.
Maxime vero fit si cum multo
caseo mixtū fuerit vel p̄mixtio

ne bouinarū carniū. 94.

Melancolice quidem exacuū-
tur passiones bouinis carni-
bus aniperblitos. i. isepabilis na-
tura earum z nō contingentis
ventris est digerere. 95.

Optime hō vtq; eripient sicut
si z coctis vtatur z vt veratissi-
mus. 96.

Caprine hō carnes et q̄cūq; in
bouinis sunt male oia em̄ h̄nt
z idigestionē z vētosiores z eru-
ctuosiores z colerā faciūt: sunt
aut bñ odorabiles solide z de-
lectabilissime: hē optime cocte
et frigide: q̄ vero indelectabi-
les fetide z dure hē pessime z l̄
recētes: optime hō sunt estina-
hora aut finalī hō pessime. 97.

Chiri idest porci p̄niciose cum
enorme. i. crude vī sāguinee. i.
circū asse: colerice hō vtq; erūt
et turbatiue: suine hō omniuz
carnū optime validissime ve-
ro omniū que nō fortiter cras-
se neq; subtiles macre neq; eta-
te ierū idest sacrificū veteri: co-
medere hō z sine forma vī sub-
frigidat. 98.

Colera hō sicca vēter inflat z
sonit⁹ insunt z dolor costaz et
lūbi: egerūt em̄ nihil iferi⁹: sed
constringuntur. 99.

Hunc talē custodi vt n̄ vomat
sz venter subducāt clisterizās
q̄ cito aq̄ calidaz pinguisima
et etiā aquā yngens. plurimā
imitte calidā i scapha. i. pelui
accubā faciēs: z calide aq̄ pa-
rū supinfunde: z si calefact⁹ ei
venter subducitur soluit. 100.

Confert autem z dormire huic
tali. 101.

Et bibere vinum subtile: z ves-
tus et acresteron. idest mera-
cius. 102.

Liber quartus. 6

Et oleū da vt q̄scaat v̄ter sub
eas. i. egerat ⁊ soluit dolor. 103.
Acibis at ⁊ potib⁹ abstineāt q̄
bus idigētia q̄dē nulla ē h̄z cor
pus neq⁹ op⁹ appositio: idige
sta h̄o q̄dā p̄tinent digōne idigē
tia: huic q̄dē q̄ete ē op⁹ ciba
rūz at nō aūq̄ digerant mode
rate q̄ cōtinent si h̄o nō remise
rit dolor lac asine da bibere vt
purgetur. 104.

Si h̄o humid⁹ v̄ter fuerit: et
colera subit. i. egerit ⁊ torsioēs
⁊ vomit⁹ ⁊ mordicatōes his va
lidissimū q̄scaat bibes mellicra
tū ⁊ n̄ vomere: subducere at fm
cū moderamine ⁊ quiete. 105.
Eth̄ydropū due sunt spēs siue
nature: q̄ū h̄ q̄dē hypofarchi
di⁹ cōs fieri ineffugibilis. h̄
h̄o cū islatiōib⁹ mltā bona for
tunatiōe idigēs maxime h̄o af
flictiōe ⁊ pyria. i. fomētatōe et
eucrasia. i. p̄tinentia cibi: sicca
h̄o ⁊ dumia. i. acia cōdat ita
em v̄titotar⁹. i. v̄natissimus
erit ⁊ fort⁹ erit maxie: si h̄o di
sputus. i. difficile spirabilis fa
ct⁹ fuerit: ⁊ hora h̄nalz ex̄is cō
tigerit: ⁊ etas i statu suo sit et
robur fuerit a brachio sangui
nem auferre. Deīn panes caliz
dos ex vino nigro ⁊ oleo ifun
dēs cōdat: ⁊ q̄ m̄ime bibēs q̄
plurimū laborer: ⁊ carnes sui
nas carnosas cōdat cū aceto
coctas vt ad difficiles ābulatio
nes obuiet id est sufficiat. 106.
Quicūq⁹ v̄tres ifirmos iferio
res calidos h̄nt et dumia. a.
cres egestiōes ⁊ anomale. i. ine
q̄les exeūt a colliq̄tione eis fit
si q̄dē potētes fīat eleboro atis
passe. i. fūeller: si h̄o n̄ succ⁹ fru
mētarij tritici gross⁹ factus et
sabbati⁹ ⁊ etnos. i. fabe inte

gre aq̄ cocte iur⁹ pūgnamē: et
panes eucit⁹. i. subcinerici ⁊ pi
sces febr̄eti q̄dē cocti: sebuert
h̄o ex̄ti assi ⁊ vinū nigrum ife
buerti si h̄o n̄ aq̄ a nespulis vel
mirtib⁹ v̄l mal⁹ gnat⁹ vel fmi
co balanis. i. dactilis vel anas
thos. i. florē vineaz vitis. 107.
Si h̄o febr̄e habeat ⁊ torsiones
fuerit lac asininū paucū ⁊ cali
dū plurimū deīn ex inductiōe
pl⁹ ⁊ linospma. i. semē lini ⁊ tri
tica alphita. i. polētas. i. faria
nouī tritici v̄l ordei tosti ⁊ co
cti: ⁊ egyptiaz fabaz: auferēs
aniara excoctas semia bibat v̄l
oua semi coagulata comedat
assa ⁊ similagīnēz mltūz cōiā
drū coctū v̄l p̄driū i lacte cocto
frigida cōedere ⁊ q̄ his silia ⁊
pot⁹ ⁊ cibaria offerantur. 108.
Dietarie v̄l dietatiue maximū
ē obkua⁹ ⁊ custodire sic i acut⁹
et i lōgis egritudinib⁹: ⁊ inten
siōes febuū ⁊ remissiōes vt tpa
custodiat q̄n op⁹ cibaria offer
re ⁊ ifallaciē q̄n oporteat affer
re sciāt adhuc at q̄n plurimuz
distāt ab intentione. 109.
Sci⁹ h̄o cephalargicos. i. capi
te dolorosos ex gymnasij vel
cursib⁹ vel ābulatiōib⁹ v̄l vena
tibus vel aliq̄ alio labore i tpa
neo vel ex veneris decolorēs
brācosos spleneticos liphemi
os. i. sanguie defectos ⁊ sifode
ras. i. istatos et sicce tussietes.
i. siticulosos venis dfectos ⁊ tē
sos hypocundr⁹ ⁊ lateribus
et metaphrenis. id est scapulis
torpentes ⁊ obtuse vidētes q̄
bus sonit⁹ aurium incidūt et
v̄nationē nocturnam in con
tineri dispositos ictorodes: ⁊ q̄
rum ventres cruda emittūt e
mouogētes ex naribus vel fm
anum

annū vehementer vel in ephise
matib⁹ exites vel in eis labor
occurrit vehemens: et nō cōtinēt:
horū nullū phārmacare: et em
pericula: q: em acuta et nihil iu
uat et eas q: ad curā electiones
et crises auferes. **110.**

Si hō sāguinē alicui pferat au
ferre solidū facit vētrē et ita au
ferre et fame cruciare et vinū au
ferre ab eis deū dieta pueniē:
ti reliq: eorū et pyua. i. fomenta
tione et ignis. i. immūsiōib⁹
cura. **111.**

Si hō tibi vēter dēsus videat
eise molli clisteri clisteriza. **112.**

Si vero phārmacare opz hele
boro infallaciter sursum pur
ga: inferi⁹ aut nulli talis. **113.**

Calidissimū aut ad vūnatiōez
et ad sudores et ambulationes
ducere: et fricatiōe qeta vti vt n
dēses habitū: si hō chinopees
i. sedēs fuerit alij fricēt eū. **114.**

Et si qdē i thōrace sup frenas
idest dyasfragma cōtristat pas
sio eū: resedeat q: multoties et
mīme acclinēt: donec valentes
fuerit et sedētē fricēt mltō tpe
multa aq: calida: si hō in infe
riorē vētre suffrenes habeat do
lores ei iacere pferat et nullo mo
tu moueri tali corpi extra fri
cationem. **115.**

Que ex ifertore vētre soluunt p
vūnas et sudores vt lubricitate
ocidāt moderate a casu soluū
tur q: parua: q: hō vehementia
pniciosa: tales em vt pereūt vt
sine malis alijs nō fiūt sani: s:z
cōsistūt huiusmodi morbi: post
hydropem cātarides tres au
ferens caput vniuscuiusq: et pe
des et alās terens trib⁹ ciat:
idest pugillis aq: corpora. Cuz
autē doluerit qui bibat calida

infundant: vinct⁹ autē prius ies
unus aut bibat et comedat pa
nes calidos ex aliphato: idest
oleo. **116.**

Opū idest succū fici in lana ap
ponere int⁹ ad venā. i. narē vel
piterā. i. coagulū conuolvente
bize. i. obstruere in nasuz vt de
calchādide. i. vitriolo circūuel
lēs cōprime: et cartilagines ex
trosum cōprime alter vtriq: et
vētrē solue asine lacte cocto et
caput radēs stiptica. i. pstipati
ua offer si hora calida fiat.

¶ Domini hypocratis libū re
giminis acutorum finis.

¶ Liber epydimiarū diui hy
pocratis.

Quibuscūq: ex
dissolutiōe circa ma
tricem: et tumor est i
capitis grauedinem

conuertuntur: et iuxta bregma
dolores maxime et q: cūq: alie a
matricib⁹ istis i. viij. vel. x. mēsi
bus in hīschiam terminat. **2.**
ffigure he qdā tenaces cerui
ce fortes: et alia et ossib⁹ fortes
he hō obiles vt capita dolētes
et aurib⁹ fluētes his hyperoe
concaue et dentes pmutati. **3.**
Quibuscūq: ossēū ab hyperoa
discessit his medi⁹ inducit na
sus: quibusdā hōyñ dētes sum
matim signantur. **4.**

Infantiū epilepsie vel inflāma
tiones simul pubertatib⁹ qui
busdam et permutationes ha
bent et alia. **5.**

In rhenem dolor pōderos⁹ qñ
replent cibo: vomūt fleg. cū au
tē ampliant dolores veneno
sa: et facile quidē fiunt: soluunt
vero qñ cibis euacuant hares
nosa rubeasq: subsistant et san

Articella,

h

¶ Particula. ij. ¶ 6

guinē mingūt: stupor femoris
cōsequēter sequit: q̄lescere non
cōuenit: s; exercitare: nō reple-
ri: iuuenes hebeorizare venā
icidere diuretic; purgare: sub-
tiliare: z mollificare. 6.

Muliebria quib; aquosus si in
multū permanēt: qñ hō non ci-
to inerint instantur. 7.

In cranone ātiqui dolores fri-
gidi: noui hō calidi. Sāguine
hō plurime et que ab hyschia
frigida. 8.

Que in rigores fortes eūtia nō
oīno aī alleuiantur sed prope
statum. 9.

Ante rigore retētiōes viina; z
si in vili ierit: z vēter si p̄cesse-
rit z somni affuerint: parit au-
tē z mod; febris: pariter aut et
que ex laboribus. 10.

apostasies nō oīno q̄b; rigores. 11
Tibia; effeminatiōes aut aī
egritudinē ābulāti aut ex egri-
tudinē cōtinuo p̄p qd̄ forte qd̄
ex laborib; i articulos dimittit:
p̄p hoc z cruz effeminatiōes. 12.

Phimata extrisec; manēdū et
ex acuta z capitata z qualr cō-
maturātia z nō circūdura: z vōz
sūtēdētia z nō bicipitia hō ma-
la: quāto āt pl; hūa pessima. 13
Qd̄ ferinū autūno z cord; dolo-
res z q̄ frictile: z qd̄ melācho-
licū ad p̄cipia cōmotiōis spe-
culari z i omni mēbro vt i occa-
sū eracui z lūbici z ascarides.
sic si ann; in occasum. 14.

Pueror; tusses cū vētr; pturba-
tiōe z febre p̄tinua significant
determinationē exñti duor; mē-
sium vt mltū vel. xx. z tumores
in articulos si qd̄ iferi; vmbili-
co p̄stituerit vel sursum i arti-
culos bonū si hō superi; nō si-
milis solūt morbū nisi putre-

scāt. Que hō in humeris putre-
scētia p̄fectis galiācones facit.
Solutiones aut z vlce; dispo-
sitioni si rotūda z p̄funda sint:
talia hō pessima: z aliē. Solu-
tiones hō z sāguinis flux; ma-
gis qd̄ p̄fectiōib; apparet. 15
Lachryme i acut; morbis mo-
leste volētū qd̄ vtile inuitor;
autem existens malū. Et q̄bus
circūdunt palpebre malum:
malū aut z sup̄ desiccātū velut
spuma z caliginosū malū z ari-
dū: z sordidi introitū et stupi-
di z vix p̄uertibiles z p̄caui: et
alia que relinquuntur. 16.

Febres he qd̄ demordētes ma-
nū: he hō mediocres: he hō nō
demordētes superredētes hō.
he hō circūurētes p̄festi: he hō
p̄ totū lēte sicce: he hō saluigi-
nose. he hō ex rubicūde: et he
āt ex croce. he hō luide. he hō
luide et alia talia. 17.

Distēsiōes corpor;: z durities
articulor; z idē dissolut; malū
et p̄fractiōes articulor; malū.
Oculi virilitas rep̄cussū. z re-
iectatiōes: z p̄fractiōes malū.

¶ Diui hypocratis epy-
dumiarū particula secūda
incipit.

Adapire cōagustare hec q̄
dē: illa hō nō. hūores hōs
qd̄ exercere: hōs āt apponere.
illos aut exsiccare: z hūc qd̄
illi hō non. 2.

Attenuare: ip̄guare corp; cutē
carnēz alia. hec qd̄ illa hō nō te-
nere exaspar. Indurāz mollifi-
care h; qd̄ illa hō nō. Suscita-
re stupefacere alia mltā talia
q̄cūq;. Coeffūdere subducta e;
euellē p̄festi e;
distēta s̄ducē. 3
Aliū hūore nō eūtē agere: eūtē
autē coeffūdere: cōmoueri sim;

Epydmiarū Particula. ij. 6 Fo. Ivlj.

pliciter: vt dolor dolorē soluat. Dissimilia si repūt sursum erecta deorsū soluit: et cōtraria eadē dolor dolorē soluit vt capiti purgatio robothomia quāq; nō est auferri. Apostasies vt bubonis signū qdē blastinata habētū etiā aliop: maxime autē eorū que circa viscera male cōsueti verbo isti.

4. Spiritib⁹ parui spissi: magni rari exteri⁹ magni introi⁹ parui introitus magni exteri⁹ parui. Illud quidem extēdēs hec vero contendens: condensans. Dupla introitus respiratio et reiteratio vt respirātibus calidum: calidum frigidum. 5. Medicamētū ptinnarū oscitationū plixie inspirantes. in nō bibētes et laboriose vel prolixie breuiter anhelantes. 6.

Consequētia et laterū dolores et distensiones hypochondriorū et splenis et lubi euatiōes et ex naribus relectatiōes et aures sē ordinem istorū plima hec et in oculos. Utrū ne oia deorsū aut hoc qdē deorsum lupi⁹. Quia q̄ circa maxillā vlt̄ circa oculū et aurē vlt̄ circa faucē erithina: q̄ at sursū deorsū nō sē pntiā vt inferius epate oia deorsū attri buētia vt q̄ i testes et tirsos speculāda ista quo et vnde et q̄b⁹ et propter quid. 7.

Vene temporū nō trāquille neq; viriditas splendens si spūs derelinquitur. 8.

Tussis sicca nō ferina i articulos cōfirmari speret sē ordinē extensorū eorum que circa vētrem vt multum et clauda facit membra. 9.

habēt aut plima q̄cūq; nō finaliter determinant p̄ inanitionē

reuertentur per ap̄a determinātur et rubicūda: et natura alboris mōi. et si sanguinē fundūt sē nares aut modice sanguinē fundūt. ei si qdē sētū derelinquit̄ p̄optū. Sitis derelicta et oris desiccatio et insuauitas et fastidiū. feb. vero nō acute: tales vero re ditantes. 10.

Derelicta post crīsim reditātia. Ista namq; est interceptio vtro runq; et hypostrophe ex istis. quādoq; Apostasim igitur facere eum incipientem. Eam recipere: si omni fuerit conueniētes vt opz: et quō opz: et quantū opz et quando opz. q̄n autē nō satis coopandum. Maxime quidem factas si aut nō mor̄ceptas. 11. Quartane emorosa i cede descripte intermittētes aut vnam altera: tūc rigescunt si crīsi ex q̄nq; in vj. quicūq; tritophie his difficilis nor̄ q̄ est ahi peroximū recedens bene ferēs vt in multū. 12.

Tusses sicce breuiter incitātes vt a febre circūrentes non sē rōnem siticulose neq; lingue desiccate nō ferio sē spūs: manifestum aut q̄n loquunt̄ vel diffundūt tūc tussit: q̄n vero nō. hoc in laboriosis febrib⁹ maxie fit. Nihil frustra: nihil despiciēduz. Que vero ex inductiōe cōtraria inferre et quiescere. 13.

Posteriora capitis dolēt in frōte recta vena incisa pdest. 14.

Susceptiones hypochondriorū ex qualz quia solūt et viscerūa flegmonū q̄rta pnt siue ex epate ad splenē et ecōtrario. 15.

Cōtra euellere qdē opz reclinari si non vbi repit: si aut vbi opz his aperire vt singula repūt. 16. Lata exāthinata nō valde priuā riginosa qualia si mō hūit h̄yēz

h̄ q̄

¶ Particula. ij. ¶ 6

me stetit in tra ignē calefactiōe
scā sunt exanthinata. Uomit⁹
ñ inuaf scio sz excalefactio. 17.
Quecūq; maturaf opz obtura
re forti stutē q̄ hō neq; diafre:
netic; neq; amplis pausant: sz
subito nigrescūt nouū fac. 8.
Oculorū habentiū rīandā si al
ter appet puenire ecōtra euel:
lendū in faucē. Et vbi eructua
tiones solutio finalis. 19.
Egressus adaperire vt nares z
alios. Quomō opz et vt opz et
qualia oportet: z qñ opz: z quā
tū opz. Ut sudores sicut nares
et alia vtiq; omnia. 20.
In magis malis facies si sit cō
grua bonū signū. modicis q̄uā
siq;ans bōe dsignatiōi malū. 12.
Circa magnū locū mulier q̄ re
tro iecori icterico facto. Para
tieneo soror sic nigre colorate
vel sic q̄ cū timeo sorore hoc ni
gre coloratus. 22.
In piritho velut semē vīna ta
lis qz determinatiua z hūidop
z talia qz vīne fiunt. neq; enīz
ventositates multe: neq; sterco
ris mlti viscosa veniēte mala:
fabatur non enim magnū erat
hypocundriū siue bonū. 23.
Basilicani tenus comedit dif
ficulter spirans existens et tu
mor circa pectinem quieuit et
bene spirans statim factus est.
De sanguine hycorodeos. 1.
hycor sanguis mediocris ni
greq; colere acutus quidem et
agrestis in timentibus. Siue
molestum. 24.
Quib⁹ spē procliniū pedes et
genua calida: manus aut z au
res z nares frigide an pp h̄ di
rit subtilis sanguis: an ppter
hoc z tumores hi habēt. 25.
In putrefactionibus videndū

quidem futura ex putrefieri vē
tres commouentur. 26.
Splē dur⁹ inferiora supiora ro
tūd⁹ lat⁹ grossus tenuis. 27.
Min⁹ a capite corizātib⁹. 28.
Que circa egrum pcuratio in
egritudine interrogatioq; mani
festat qualia recipiendū sermo
nes que circa egrotuz circa coa
stātes circa exteriora: qz calidio
ri z firmiori masculi z nigri pro
pter hoc exterius vene. 29.
Que circa egruz pcuratio z in
egritudine interrogatioq; mani
festat qualia vt recipiendū ser
monesque circa egrotum circa
coastātes circa exteriora quia
in calidiori z firmiori qd in dex
tris muscoli nigri ppter hoc ex
terius vene. 30.
Magis commiscetur cōstat. 31.
Acutius mouere q̄escit: z tardū
q̄ crescit. z p ampli⁹ crescit. 32.
Et amplius ips qz firmatū: estz
magis colericū z magis sangui
neum est hoc: z ppter calidior
est locus animalium.
¶ Diui hypocratis epydimia
rum pticula. ij. incipit.
Sicut raritas vētr⁹ dēfitas
tum ventis stupor olim confusio
vasculorū imūdicia: cerebri dis
sipatio ppter qd z caluities or
ganorum z contritio. 2.
Expurgatio cursibus luctatio
nibus repausationibus multis
deambulationib⁹: excitatis his
elixamassa plimq; panis modic
us. Expurgatiōis signū lapsus
ex subleuatiōe. Eādē horā diet
suaf. d subito nāq; labiū subes
do labores. sicut ei totū corruit. 3.
Quando aut corruit offeri por
cinas assas quando hō replenē
lignuz eis color flouidus sit. 4.

In gymnasijs signū sudor qui
fluēs deguttationē ōfert quasi
ex imbribus.

5. Mulieris q̄ prius curauit i car-
none splen natura magnus fe-
causonidis ex rubicunda. Spi-
ritus decima die fact⁹ est sudor
circa superiorem partē. xij. ve-
ro factus est sudor minus.

6. A capite corizātib⁹ ⁊ brācho-
sis super febuentibus vt scio:
ergo redite rationes.

7. Omne exputrescens irredītās.
sic. sin. maturatio: ⁊ crisis simul
⁊ apostasis est. Eis q̄dē q̄ spūa:
scunt inflat v̄eter vt dānagore:
quibusdā vero ⁊ in hoc tumor.
archescia aut sic.

8. Uētosum cōcausale alatis etem
sunt alati.

9. Frigidū valde venarū eruptiuū
⁊ tussiculosum vt nix cristallus
⁊ cōuersū. Ut furea ⁊ gāgrene:
cōcāle ⁊ durities fiunt.

10. Post vīne coadunatio pueris
magis an q̄ cali.

11. Figuras mitigantes velut sar-
menta manu plicans vel distor-
quens predoloribus iacens ac-
cipiēs furculis extremū desup
infixi retinuit ⁊ liberat⁹ est.

12. Quem ex montano labore vidi
ego circa gephirā iactare cru-
ra tibiā alterā minime extēua-
uerūt: femora aut valde vīna ⁊
semen nō sunt retenta.

13. Que velut alate nature costa-
rū ppter virtutē occasionis.

14. In catarris male cōsuetis si ex-
purgatio fuerit vel non fuerit
malum.

15. Rigores inchoant mulieribus
quidem magis ab ofros. i. a lū-
bis ⁊ per dorsum ad caput: vi-
ris magis retro q̄ aī frigesūt
exteriora magis q̄ interiora cor-

poris vt cubitoꝝ femorū etiā ⁊
cutē rariore manifestat pil⁹: ab
his aut alijs rigescūt recte ab
v̄lcerib⁹ icipit ex occasiōib⁹.

16. Capitellū ex generatiōe ⁊ occa-
sione ⁊ plurimis rationib⁹ sed
modica cogit colligunt ⁊ addi-
scūtur paria ⁊ impia sicut erim-
parib⁹ paritas sit vna: sicutiq̄
erat via deorsum ⁊ recte habē-
tū experimentū ⁊ nō recte.

17. Sanguinis flurus ex naribus
aut a subuiride nigr⁹: aut a ru-
bicūdis: aut a subuiritib⁹.

18. Breuia subducta impinguare.
alijs aut min⁹ impingunatio: sic
co vero oportet albo stiptirīa
galla.

19. Cum spumascūt aut rancescūt
sanguinē fundūt minus.

20. In processionib⁹ sunt q̄ sonant
minus vt archiselaus.

21. hi vero facti friculēti: hi autē
pcedūt inflant ventrē vt dāna-
goras.

22. Permutationes conseruabiles
modicū nutrimentū illaborio-
sum infitulosum.

23. Omne extenuatū deponit cutē
deinde vero distendit nutrime-
tum cōtraria.

24. Corporis iactura collabētis di-
stensis nutriti.

25. Frictile continuum alterius si-
gnū.

26. Subuiride subnubeum.

27. Sic deprimi māmas graciles
vero sub tolli et circuntendi: ⁊
quidez nequa q̄ quis dignoscit
ppter hec sed incarnati hoc fie-
ri valde repletio.

28. Clauis apparens vene manife-
ste.

29. Jredic⁹ febricentes interficitur
culis luctationibus multis ca-
lesfactionibus.

Particula tertia.

Malum febrile fame oppugnā
tes dolorem dolore ipsisq. 31.
Tenarū rubedo liuor viridi-
tas laterū dolores molles. 32.
Quū cōuenit insitientē seruare
os: tacēdū vētū cū potu infrigi-
dum inducere. 33.
Occasionesynde ceperint labo-
rare cōtēplādū siue capitis do-
lor siue auris siue lateris signū
dētes et bubones. 34.
Ulcerā facta determinātia fe-
bries et firmata q̄b⁹ hec nō fiunt
distemperantīis vero derelinq̄-
tur certissime reiterationes et
pessime. 35.
Rotundum sputum percussio-
rium. 36.
Emorofagias habētes nō plen-
res exagitant nō periplemonia
neq; cū medēti fagedene: equa-
liter vero neq; leperis qualiter
autē neq; alphis. 37.
Medicātes qd̄ intēperate de si-
catorū istis nō tarde dereliq̄-
rūt et pessima sicut alie aposte-
ses: vt fistulate reuelatiōes. 38.
Reuelationes et cōtemplatio ex
his facte ea liberāt: his ante fa-
ctis impediunt. 39.
Alterius loci loca suscipiētia si
ue dolor siue pōd⁹ siue aliud qd̄
liberāt adinuicē cōmemores cō-
muniones ppter cōmixtiōez.
Et nō rursus sanguis pcedit:
s; secundū humoris cōfinitatē
talīa erpuunt. 40.
Est quib⁹ sanguinē dimittāt in
tpe in his vel in alijs qd̄ vult i
his hoc nōq; sit impedimentū
sanguine aspuentibus tpius
pleuresis colera.

¶ Dini hypocratis epidi-
miarū particula q̄rta incipit.
¶ O existētibus dubia crisis
generata si repausator nō

putreferis hoc depresso reitera-
ratio fit sicut feb. reiterationes
in simili periodo istis sperās i
articulos dimitti. 2.
Urina piguis et alba vt antige-
neos in laboriosis quartanis ē
q̄ incipit liberat apate si xō añ
hāc et a naribus sanguis fluit
sufficienter. et valde. 3.
Cui intestinū i dextro artetico
factū est licet quietior: cū vero
hic curat superdolentior. 4.
Agasū qd̄ puella existēs dēfati
spūs erat mulier xō scā exptu-
ritiōe supdolēs nō valde s; i su-
pficie eleuauit pōd⁹ magnū cō-
festum aliqd̄ sonare visum ē i u-
xta pectus posteriori aut asma
habuit et dolebat isciā dextrū.
vti capite enē pri⁹ adaptata est
stiptitia checaumene. 5.
Alio apostema equaliter: qz au-
fertur ide erat apatizari affluit
sexagesimum. 6.
Sola hñt q̄lia cōis aut cōiter
maioris vero dicunt mesocolis.
hec etiā ex latētibus circa vē-
trē a spina. 7.
Cōcessionēs ad infirmos vt mū-
de agere vel pot⁹ vel cibus in-
tuetur si videt molliter que at-
tingit. 8.
Que nō multum ledunt: qz non
magna inde ledit fri. et ybi opz
parum deterior cibus. 9.
Aquam elixā hoc quod vt reci-
piat aerē hoc vero nō plenū ēē
et suppositionū habere. 10.
Quoniam ex emorofagijs ina-
quatur. 11.
Si qualia opz purgari purgēt
et confert et bene ferunt. 12.
Ineno legumina comedētes i
fame et tūne femina masculina
crurib⁹ icōtēptibilia facta sūt
et finaliter etiā: zoroobos come-

dentes genua dolentes. 13
Manifeste vigilāscaldior exte-
rius interi⁹ frigidior dormiens
econtra. 14

In calido natura frigiditas po-
tus aqua causare. 15

Sōnus infrigidat invelato. 16

Sōn⁹ sedilis erecto soporifer. 17

Debiles diete frigide. fortes ho-
nove calide. 18

Aquarū inertiu hoc qdē ab ethe-
re deducta vlt tonitrualis bona
globatilis autē mala. 19

Aquaporabilis et vigilia vora-
bilis. 20

Per calido natura in calidamā-
sione frigida māsio impiguat i
calida subtiliat. 21

Studiū salutis repletio nutri-
menti impigricies laborū. 22

In vigilā do sitis ex supficie som-
nus medicamētū cui ho ex som-
no erectio. 23

Quib⁹ plurim⁹ calor magne vo-
cis etem⁹ frigidus aer plurim⁹
duob⁹ ho magnis magna pge-
nita fiunt. 24

Qui calidi ventrib⁹ frigidi car-
nibas ⁊ subtiles isti sunt supue-
nenosi ⁊ acuti furoris. 25

Siccitate in terra auium gen⁹
multiplicatur. 26

Tragos qd apparet exterior te-
stis si dexter masculū si ho fini-
ster feminam. 27

Oculi vt habeāt fortitudinis sic
et membrorū ⁊ oculorū: sic ⁊ totū
corpus. 28

Signa mortalia: sine dubio cali-
dissim⁹ fum⁹ prius nares frigidi
spū dimiserūt vltali ho e⁹. 29.

¶ Diui hypocratis epydi-
miarum particula quinta
incipit.

Apores cibis pre dispone-
bantur.

Natura morborū medicina. 2

Inuenit ipsa eadē natura q sūt
dispositionis introit⁹ ⁊ exit⁹ nō
ex doctria ⁊c. vt palpebuzare li-
gua aut subministrare ⁊c. cūq;
alia talia. 3

Bene docta natura existēs non
addiscēs pueniētia facere. 4

Lachryme nariū humiditas ster-
nutationes oris auris sordicies
saluae deductio. 5

Spiritus introit⁹ ⁊ exitus osci-
tatio tussis singultus. 6

Non eo dē oia oibus modo. 7

Urīne exitus ⁊ v̄tositatis hui⁹
⁊ alterius nutrimentū ⁊ spiraculi
mulieribusq; istis ⁊ h; aliud cor-
pus scordissim⁹ ⁊ puiritus. 8

Hominis anima semper oritur
vsq; ad mortem: si ho ignescit si
mul cum egritudine corpus de-
pascitur. 9

Morbi connutriti in senectute
deficiūt ⁊ per maturationē ⁊ dis-
solutionē ⁊ raritatem. 10

Salus dissentiēti non cōsentire
passioni frigidum ⁊ distēdit ⁊ su-
percurat. 11

Quaecūq; ex ira hic acutus fu-
ror eleuat cor ⁊ pulmonē ad ca-
put calidum ⁊ humidū ⁊ ad au-
res trāquillitas fit cum hoc re-
sistet. 12

Labor articulis ⁊ carnicib⁹ som-
nus visceribus. 13

Anime exercitiū meditatio ho-
minibus. 14

In scissuris sanguis confluit: au-
xiliandum igitur vt vacuum re-
pleatur. 15

Si auris doluerit effundere vn-
ctionē calidā: oportet ho super-
ponere stupā naturali organo.
Et videbis quidē exire: ⁊ nō ob-
stare pefieri: deinde in ignē proq;
cere fallacia 16

Particula sexta.

Lingua vinā designat lignev:
rides colerice. 17.
Cholerici hō a pignoso: rubee
a sāguie: nigre aut a nigra cho
lera: aride aut aberustioe. fūli
ginose hō a matricē parte: albe
hō a flegmate. 18.
Uria similis colorū corpori rpo
tui rvt intrinsec⁹ existēs. Pot⁹
humectatio colliquatio. 19.
Lingue similes colorū descēsiō:
ni humorū ppter q de ea cogno
scim⁹ hūiores si false carnes fue
rint gustāti supflui signum. 20.
Simāmarū capitella r rubēz
viride est morbidū vas. 21.
hominib⁹ in auribus sordicies
dulcis qdē mortalis: amara hō
non. 22.
Terram demutare pnutriētē in
prolixis passionib⁹: terrā demu
tare connutrientē. 23.
Debilioza nutrimēta modicaz
vitam habent. 24.
Purritū in auribus retrovenas
incidere. 25.
Libido a flegmate egritudinū
profreutrea. 26.
Calidis vētre validi cibi rpot⁹
perturbatiui. 27.
Nigre colere i simul sanguinis
fluxus. 28.
Superanciles morbos cōiun
ctio infrigidat. 29.
Frigiditas aque iuxta ventrem
indurat. 30.
heleboz bibentē cito purgatsi
vis lauare vel comedere. 31.
Flux⁹ r intrinsec⁹ r extrinsec⁹. 32.
Sanguinis in somno introitus
recepit magis. 33.
Rigor a superiori venire: ignis
hō ab inferiori magis. 34.
Attractio pulmo siccus cauma
superuacū gracilitat somnus
multus. 35

frigidissim⁹ cibus lenticule mī
lium chentri cucurbite. 36

Ulcera apponunt r exoriūtur si
impurgatus existens laboraue
rit. 37

femina capra ex electerio: r cu
cumerē agrestē comedēs purga
tio pueris. 38

Per calido nutrimēto infrigida
tio intrinsec⁹ labor extrinsecus
solis calore sensibili parte esti
uo cōtrario autem cōtraria. Ci
bi hī quidem velociter tenētur
hī vero tarde.

¶ Diui hypocratis epydi
miarum particula sexta
incipit.

¶ Arnes trahūt r ex vētre in
terius r exter⁹ manifestū
sensui r inducētes spiritū redu
centes. 2

In calidiorib⁹ venis sanguinis
militudo subleuat caufonides
r confestum expellit. 3.

Quib⁹ pinguis quidē colerā ru
beam sanguis hō nigrā. Ratio
ne memoria odoratu r alijs: et
fame organoz studiū labores
balnea cibi potus somni libidi
nes: r omnia mēsurata. 4

Perfrigidior aer in frigido tpe
r in regiōe pcalidior erit. 5

Dolorū proximū ventrē purga
re sanguinis hō ventrē diuiderē
incisione exustio: est⁹ frigidatio
sternutatio plantarū humores
ex quib⁹ virtutē habēt r chiceō:
male operatiū lac: allia: vinum
feruidū: acetū: sales. 6

Non ex laborib⁹ ex itinere debi
litas r pōdus expuit extussit.
nāq ex vertice feb. acuta adma
nus submordēs: secūdo hō capi
tis grauedo lingua exarsit: nāq
vngula scalptus non egressit san
guinem: sinister splen magnus

9 Epydimiarum. 6 Fo. lxi.

durus doluit.

7. A quartanis comoti magno morbo non accipiunt: quasi declinent prius et superuenit quartana passat.

8. A quibus morbi.

9. Cholera ut dixi aut quoniam colerica.

10. Caliditas ac redinis signum grauedinis et transitus.

11. Alienati b^o deficiunt dolores late rum est ante et quibus feb. est aut et quibus non: sed cum sudoribus est aut quibus cum grauedine est hoc quibus aridum et distensum corum et saluginosum.

12. Stupores quales ex auribus: et quales hyschiam in auribus et ex auribus multa occidunt.

13. Quibus coria circuli tendunt sicca et dura sine sudore. quibus hoc relaxata et mollia cum sudore finis tur.

14. In mutabilibus per mutationes in uant his permutare prius mali gnentur incongrua ut cherioni comonetur ex quibus ex creatio nes.

15. Diffinitio quidam quibus sanis efficiunt relinquit sublata occasio nis vel mundandum vel educen dum vel abscindendum vel necten dum vel exurendum quibus hoc non.

16. Quibus sanguis fluit multus et multoties ex naribus quibus quibus mali colore pura modice per sunt quibus hoc rubei colores dis similiter et quibus capita bene fe rentia puram prodest: quibus hoc non.

17. Aut quibus nares humidiores na tura: et semel humidius et plus sa ni sunt hi morbidiores quibus et contra.

18. Rotunda spata repulsiuayt in

plinthio adiacente a calore: et non to die fluxu sanguinis ex naribus bene determinat est morbus. 19. Urina multa hypostasis habens liberam repulsionem. Ut que de rippi cum lapsu.

20. Quartanus hoc ad unum annum. 21. Quibus estatis tactus quintus est aut et quasi et plinius.

22. Que circa gingiuas et ligna putrescent septenis: maxime hoc bec iuxta nares putrefactiones. 23. Quibus in dentibus dolor a supci lio subtilis venit his aperire co uenienti pinguiori posteriori de uenit: siquidem alia non obtinet magis hoc iterum et paulum et vio lentus.

24. A capite ossium natura: deinde neruorum et uenarum. Et carniuum et aliorum. Et humorum et aliorum. Et su periorum et inferiorum ventris. Et ra tionis et modorum et factorum semel an num tempore quodam tunc intempe stiui anni. Ut exanthinata et si milia: simile quibusdam quotidie tempestiuus occupatis aut tar dius similiter.

25. Per cholericum et per sanguineum corpus melancholicum non habens extractionis. Licet la splen magnus dolens in quarta vel quinta

¶ Diui hypocratis epy dimiarum particula septima incipit.

¶ Asses ceperunt circa solis tropicas hyemales in ualibus persistens factis vel quinta: vel decima: vel vigesima die ex mutatione densa australis et bo reali uentorum et nivalium. Et his hinc quidam breuiores. hic et plio xiora facta sunt. Et peripneumo nica a condensa. Post hoc aut circa ismerinaz mor reiterauerunt plurimis ut multum hydragenis.

¶ Particula septima. ¶

ab initio et quibusdam quod nimis bre-
uia et eucrita facta sunt his homo
fauces et gemonem passe sunt illis
autem chinachy: his homo perapligi-
ca. Quibusdam homo nictilopes ma-
gis aut pueris peripneumoni-
ca homo nimis breuia facta sunt. Ni-
ctilopes quidem non tussierunt po-
stremo sed nimis breuia per tussi
facta sunt. fauces autem breues: ma-
gis autem noctilopes chinachy
autem et perapligica aut dura et sic-
ca vel parua et modice rationa-
ta. hi ergo plerumque voce exercitates
vel rigentes in chinachy magis
finiebant: manu homo laborantes in
manu solum perapligici hi autem
tates aut viam ambulantes aut
aliud quod cruribus exercitates his
in lumbis vel crura circa vel circa
irretitiones perapligice et in fe-
mur et tibia: et labor: et dolor du-
rissimi homo et fortissimi in vicina
agentes omnia sunt hec. multis autem
horum inseparabiles tusses in me-
dio conualuerunt et non demutate
sunt cito: sed post hypostrophin
quibus voces rupebant in tussicu-
losum horum plurimi non febricita-
bant. alij quidem breuiter etiam neque
peripneumoniaca facta sunt nul-
li horum neque perapligia neque ali-
nullus factus est morbus. Quibus
voces abscessisse sunt. scilicet in voce de-
terminata est. Nictilopica homo se-
derunt: ut ex alijs occasionebus
sunt facta. 2.
Facta sunt autem nictilopica
pueris maxime oculorum aut per
nigra et subuaria quicunque pupillas
quidem paruas habent oino aut ni-
grum in multum. magnorum oculorum
autem magis et non rectorum et paruo-
rum et rectorum crinium plurimi et
nigrosum. 3.
Mulieres non similiter labora-

uere a tussi sed pauce passe sunt
et modice in peripneumonicam ve-
nerunt: et ipse homo qui passe sunt vetu-
stiores erant et omnes circa aduenie-
bant causabant autem et hoc non exi-
re similiter viris et quod neque aliter
similiter occupant viris et quibus
virtus debilis existit et menstrua
purgatio nequaquam facta est et in
eisdem mulieribus deseruietes ma-
gis: dominarum homo aut nec passa
est aut vna aut due solum: et ipse
chinachy secute sunt boni mo-
ris hanc homo non oino valentes
transglutire solum nimis boni mo-
ris et bene ferenda: grauiora et pli-
xiora. hi namque et disputantes cum
his in manifeste grauiora et pli-
xiora quibus autem et vene circa
tempora et collum sublenant mali-
ciosa: his autem et spiritus sublenant
malus. hi namque suppetefacti sunt
ut scriptum est neque contingit pas-
sionum fuerunt prima quidem scri-
pta siue posterius scripta facta
sunt: que homo posterius non sine
prioribus. 4.
Ditissime homo non moriebantur quibus
rigor in febribus superuenit hos de-
pressos non dignum sermone nil in-
ui tunc usus sui sibi obthomia et
purgatione et nihil profeci sed fi-
niti sunt isti ut superior causa est
ut celestis cohabuit. circuli. Ne-
que ventris turbatio. 5.
Incidit autem et sub lingua venam.
hos homo superius curauit. hec igitur
omnino in estate ut et superiecta
multa. 6.
Primum in siccis ophthalmis oc-
currere cum dolore. 7.
Venarum sanguinis discursus in
obthomia figura irrepens. 8.
Sed interceptio. 9.
Bubonum autem neque pleraque propter
quod epatica si autem et arterie male

cōsue te malū signū. Sicut possi
donie sanguinē emittētes. finie
tes nō sudaret i fronte sangui
nem emittētes s3 icidētes z cō
cidentes. 10.

Finiebāt aut cōcidētes: z pneu
matie et qz sudorib⁹ dispse la
borsosum. 11.

Ventriū bone sufferētie turba
tionū sicut possidonie in ptur
batiōe vētriū bōe sufferētie de
clarāt qz fiāt secūdū naturam
vt possidonie et ferina qualia
procreātur. 12.

In tēuitate circūtēssio añ faciē
z vmbilic⁹ pduct⁹ vlcērū eius
añ faciē z fetida abeūtia circa
dentem. 13.

Qz multa deynoquoqz est recte
determinare: hic qdē eadē va
lētia. hic xō qlia sunthmōi. pca
liditatē qdē diffūdere educere
p frigiditatē vero condensare z
vbi oportet. 14.

Et stratū demutare vbi opz nō
temerarium. 15.

In que post posuerunt. 16.
Aquosos cito incidere pthys
cos incidere continuo secare ca
pita z talia. 17.

hidropicū nō ptigit medicone
qz itrosus. s3 itez ei gēiculis. 18.
Que circa cor renarcho z cali
dū sufficiēs flatū attrahere in
vleus pro euerfione calefacere
conuenit a pumo: dio. 19.

A signo furoris z taliū zc. Uox
qlis furibūd⁹ si talis ē nō furē
tibus natura z oculi qb⁹ vtiqz
fuerūt nā mobiles z quales quō
irascūtur nō tales z talia s3 rōnē
z morbū qle ptificā fecit spēm
vel si talis natura fuerit in tali
egritudine aderit z alia ita. 20.
Tussis laboriose attingūt debi
lia sed maxime articulos. 21.

In laboriosis se. tusses sicce fiūt
Cū febre fieri si dereliquūt. 22.

Spiritas ptificis absconsi ma
li z sterilib⁹ qcuqz alia talia ex
eadē instantia. 23.

Ptificis autūnus malus. malū
asūt z ver cū sic⁹ folia cornicis
pedibus adequantur. 24.

In piritūo xē plimi pcale vero
tussis hyemal⁹ cōsue ta pualuit
z alijs qcuqz lōgeua: etei qb⁹ du
bitāter habuerūt affirmata sūt
ē nāqz qb⁹ pluxoz nō supuenit
vt nephreticos dolores hñtib⁹
sed etiā in alijs sicut hō ad quē
ciniscus induxit. 25.

Dolorū in costis z in pectore z
i alijs tpa si xō magnūdistant ad
discēdū: qz qñ meli⁹ hñt cōfesti
peius habebūt licet nihil offē
dentes. 26.

In diuturnis dysenterie malū
fastidiū malū aliter qdē: z si su
p febricitauerit. 27.

Circa defluxiua vlcera malecō
suetudinis. 28.

Osphi dolēti excursus ad lat⁹ z
phiatha qlia putredo vocāf. 29.
Nephreticas nō vidi sātatas su
p qinquaginta annos. 30.

Que i somnis cōmota z qb⁹ sū
mutates circūfrigesūt z mens
turba: z alia qcuqz circa sōnū
talitā z quib⁹ cōtraria. 31.

Quib⁹ nihil qdē ē ifra ordiatū
tēs singulis part⁹ fet⁹ fiūt. 32.

Apparētia i qb⁹ mēfib⁹ fiūt. 33.

Labores in periodis quia i se
ptem mouentur triplicibus fi
niuntur: z quia in nouem mo
uentur etiā i triplicitate ter
minantur. 34.

Qd post muliebua dextra sini
stra quidē effundens. 35.

humorositates p pcedētia die
ta desiccatoria. Quia citius de

Particula. viij. 6

terminatum commotum auge-
tur tardius. 36.

Labores trino quino: septimo
vel quarto vel sexto vel octavo.

¶ Cum hypocratis epydimia-
rum particula octava et ultima
incipit.

Que ex parua tabula pscr-
pta diete fiat repletio
inanitio ciborum et potuum pmu-
tatio horum ex qualibus qua-
lia ut habet. 2.

Odores releuatores delectabi-
les replentes proficientes pmu-
tationes ex qualibus ut hnt. 3.
Incidentes et intrantes spiritus
et corporum. 4.

Auditus hi melius sunt peiores
hi vero mestificantes. 5.

Et lingue gustus ex qualibus qua-
lia aduocantur delectabilia. 6.

Spiritus similiter calidior siccior
frigidior pinguior subtilior sic-
cus humidus minuens replens
et plus unusquisque quibus per-
mutationes qualia qualibus ut
habent. 7.

habentia vel habita: vel mobi-
lia. 8.

Sermones silentium non pferre
que vult vel quibus loquitur si
magni si multi si parui si pauci
si veri si friuoli. 9.

Procedentia sudoribus incepit si-
ne quo pausat vel quibus extir-
pauit colorem his vel calidiores
vel falsuginem aut dulcedinem
aut pinguedinem aut equaliter aut
inequaliter corpus tempus. 10.
Permutationes quales ex qua-
libus habent. 11.

Obtinuit et non obtinuit. 12.
Lachryme voluntarie et inuolun-
tarie multe paucæ calide frigi-
de pinguedo. 13.

Sustus sputum inde excreatur

vel extussit vel vomitus. 14.
Molestus frigus liquor desicca-
tio. 15.

Labores otia somni et vigilie. 16.
Que in somno somnia. 17.

Mansiones in quibus et a quibus.
18.

Animi vel mentis noticia defi-
cit ipsa secundum eadem absque
organis: et rebus delectatur et
tristatur et timet et confidit et spe-
rat et desperat ut passa ut domes-
tica hyppotoi mentis siue secun-
dum eandem sciens existens su-
peruenientium in egritudine. 19.

Etas quidem etatis et etatem prius
vel posterius conuenientem. De-
tium depunctiones pilorum or-
tus semel. Magis et minus. Ca-
pillorum augmentum. Impin-
guatio continentia diminutio. 20.
Quod affine et quidem secun-
dum seipsum. 21.

Animi tempus in quo et mane
aliud et vespere aliud tempus factum
pluuiosum aut siccum aut frigi-
dum aut calidum cum vento aut
sine vento et qualium ventorum
superuenientes aut frigus aut
calor temporis et ubi temporis
aut medio aut ultimo aut per to-
tum: aut preterito aut presente. 22.

Tempus in quo generatum est. 23.
Tempus egritudinis superue-
nientia. 24.

Periodi et periodorum maio-
res et vel per multitudinem sup-
datio: et aut totius morbi super-
datio: vel distensio vel status et
quibus quidem maius: et qui-
dem minus determinauimus: et
quando qualiter et in quo tem-
pore estate. 25.

Epydemicorum morborum mo-
di. 26.

Et si quis inceptorum inceperit

vix vomens aut bene vomens et
sive bibentes quidem: sive con-
tinentes: sive tarde purgati. 27
Ignitum forte qui exalbat et
rum et labia. 28.
Qualis modus que tempora. 29.
Opus corp⁹ in speculatione age-
re visus auditus nasus tracta-
tus lingua ratione addiscere. 30.
In palpebris superioribus de-
relicti tumores alijs circūgraci-
litationis redit rationes in som-
no. 31.
In extremo vero sububea du-
ra: et minus his molesta. Et ex-
tantia et inhibita vel habita.
Inhibita vero ut farsali et poli-
medi. 32.
Delectatorios tumores et liti-
res sive in ophthalmijs sive in vl-
ceribus: sed etiam que exsema-
tibus et epimatibus delata: quae
signa. 33.
Mellio torsiones circa umbili-
cum et dolores est quibus a por-
ris etiam et alleis et hoc poste-
rius. 34.
Herpila est quibus a cervice
eorum que circa ipsam in facie
determinata est nigra. Nigra et
quibus cervices mala: et quib⁹
fictene mala: quibus commouē-
tia mala. 35.
Melancolicus adomantus a
peplis vomuit quandoque nigra
aliquando a cepis. 36.
Febres quibus ulcerantur labia
forte intermittentes quidem et
tertianis infrigidationes que
vero circumferentes pestum ad
manum solute semper. 37.
Qualis est in articulis videndum
incisionem non experiaris si non
in sanis sunt. 38.
Consuetudinem vero ex quib⁹
bus sanissimus dietis operimē-

tis laboribus somnis libidini-
bus mente. 39.
Qualiter egritudines a quib⁹
quas figuras. Ex quib⁹ modis
et locis generantur inchoant. im-
minent. pausant. 40.
In quibus incontinens pauen-
dus. 41.
Contrarie in morbo diete. 42.
Quod bene fertur quod vix fertur. 43.
Dieta quantum cognoscere non
inconspicere. congrue natura
multe. 44.
Bonis vero medicis similitudi-
nes errores ad derivationes sed
econtra occasio. Scio quod diffici-
le est rocinari speculantes vias
aut figurā si modo subaridus cho-
lericus bene vomens vel vix vo-
mens color: dieta existens certe
simul hic ad alia conferri et i ma-
gis et minus difficile. 45.
Quod fistulosus super iactavit
impedire tusses manere. 46.
Cui iam simitas epatis dupli-
cata est cum tussi continuo do-
lor pausavit. 47.
Satirus in ihaso apud numus
vocatur grippalopix circa annos
5. et 20. ex quibus effundit mul-
toties: processit vero et in die ple-
rūque. factus est autem circa an-
nos. 30. puerilis et mortuus est. 48.
In abdirus palestre conservator
clysteneus factus pugnans plus
versus fortiozem et ruens super
caput abiens bibit aquam mul-
tam frigidam et ei vigilia facta
est et angustia et infrigidatio ex-
tremata. Posteriori vero ad-
ueniens: intulit ei suppositorum
et mediocriter egressit et mixxit
puns aut non mixxit: in nocte vi-
gilavit non minus vigilia et fa-
cta: in mala sufferentia. existenti
autem tertia die infrigidatio ex-

Epydimiarum. 6

tremittatum postea febriles et su-
das et mellicratum bibens mor-
tuus est.

49.

Melancholici et epileptici soli-
ti sunt fieri plerumque et epilepti-
ci melancholici. horum autem alter
magis fit super quem repserit morbus:
si quidem in corpore epileptici. si vero
in noticiam melancholici. 50.
In abditis facibus alyppote
mulier supsecunda existens an-
teriori parte. viro autem eius
fugiente: pudica manens omni-
no muliebria defecerunt et pilos
emittit. et virilis facta est postea
facta est ei arihetis et multa feci-
mus ut menses ei veniret et nihil
perfecimus sed tempore disperuit. Et vox
ei exasperata est.

51.

Contigit et notavi gouppe mu-
lieri in thaso eadem visum est aut
omnibus medicis quos ego noui
spem vnam esse effeminati: et in hac
multa fecimus et nihil perfecimus
quod non omnino mulieres omnes curant.
¶ Diu hippocratis epydimiarum
particula octaua et ultima finit
¶ Eiusdem de natura fetu siue na-
tura embryonis aut puerorum
libellus vnicus incipit.

Sperma

ab utrisque primasces-
cit in matrice mu-
lieris primum quod mi-
scet: simul tamquam mu-
liere non quiescit et colligit et in-
grossat calefactum. deinde quando re-
pletur spiritu huius sicut ex his in calido
prima matrice spirante. deinde quando
repletur spiritu viam sibi ipsi
extra facit: et huius medium spermatis
spiritus erit. cum autem vis sit extra spi-
ritui calido existenti iterum alius
frigidus spirata matrice. et hoc fa-
cit per totum tempus calefit quod sicut in

calido ex his: frigidum autem huius
matrice spirante omnia autem quicunque ca-
lescit spiritum huius: spiritus autem frigidus
git et facit sibi ipsi viam et tendit ex-
tra: spiritum autem quod calefit attrahit
ad se ipsum spiritum frigidum per fractionem
a quo nutritur: hoc autem fit in lignis
et in fructibus et cibis et potibus
quicunque vehementer calefit: itelle-
ctum autem prebet ligna cum aduruntur
omnia enim ligna faciunt hoc maxime
autem subuividia emittunt semina
sectione spiritum: spiritus autem quando extra ten-
dit reuoluitur circa sectionem: ut
fieri videmus: manifesta igitur
rotationem est spiritus qui in ligno exi-
stens calide attrahit alterum fri-
gidum a quo nutritur et a se dimittit: si-
quidem ei non attraheret non utique re-
uolueret spiritus extra tendens omne ei
calidum frigidum nutritur modera-
to et quando calefit humidum quod in ligno
existit spiritus factus tendit extra et ita
existens extra calidum quod in ligno exco-
tra attrahit aliud frigidum a quo nu-
trit. Faciunt autem hoc et fructes vi-
rides quando videntur. spiritum enim habent
deinde erumpit spiritus et facit: viam:
et tendit extra reuolvens se tendens
autem sonum prebet: semina quod inspiratio
nem prebet: et legumina: et frumeta:
tum et fructus calefacta spiritum habent
et extra venit ruptionem faciendo: et
si humidiora fuerint plerumque spiritum ha-
bent et emittunt: et ruptionem maio-
rem faciunt: et quod opus plerumque ser-
monem: omnia enim quicunque calefit spiritum
emittunt: et alterum frigidum huius hoc
extra attrahunt quo nutriuntur.
Et homini necessitates inducte sunt
a me quod sperma calefactum in ma-
trice spiritum huius et emittit: similiter
a matrice spirante spiritum huius et sp-
ma quando ei matrix frigidum attra-
heret ab aere ad se ipsam sperma
calidum est tamquam in calido ex his. et tunc

De natura fetus. 6 Fo. lxxiiij.

vtiq; spm h3 z emittit: et sper-
ma iflatu facit pāniculū: extēdi-
tur aut circa ipm exteri⁹ conti-
nuus fact⁹ sicut viscosus tāq; i
pāno affato subtile i specie pā-
niculi stat supficialit⁹ calefact⁹
z inflat⁹ pānis eleuat km q; in-
flatur sicut pānicul⁹ fit. Sper-
mati aut calefacto z inflato to-
to pāniculis exteri⁹ circūfit: iux-
ta mediū at spmat⁹ spū trāsi-
tus z int⁹ z extra fit p pānicu-
lū z hoc pāniculo distat tenui
z spma in se parum est: hoc aut
aliud sperma rotūdū est i pāni-
culo: at 30 sex dieb⁹ manēs in
matrice z spma extra cadens.
ego vidi: z qle mihi videbat i
mēte: tūc ab illis reliq; argumē-
ta feci. qualr at vidi spma sex
dieb⁹ existēs ego narrabo. Mu-
lier⁹ ppa famula erat: p̄cio ad
viros iens: quā n oportebat cō-
cipere i vtero qualr nō eēt iho-
notata audiebat aut cātatrix
q̄lia mulieres dīcūt adinūcē cū
mulier dz p̄cipere in vtero non
egredit⁹ sperma: sed iteri⁹ ma-
net hec audiēs intēdebat z ob-
seruabat sp: z postea vt nō sen-
sit exire semē: dixit dñe sue: z 30
bū puenit vsq; ad me ego aut
audiēs p̄cepti ipaz salire ad ter-
rā z son⁹ fact⁹ ē illa vidēs aspi-
ciebat z admirata ē. Quale at
hoc erat: ego dicā: vt si q̄s oui
crudi exteriorē corticē circūau-
ferat: z i iteriōu pāniculo ite-
ri⁹ hūidū appareat: mod⁹ qdē
talis fuit sufficienter vt dicere
opz. erat at rubēū z rotūdū: in
pāniculo at videbant⁹ existere
fila alba z grossa cū grosso san-
guine z rubeo z circa pāniculū
exteri⁹ vestigia: i medio at pā-
niculi distabat subtile qd mihi

videbat eē ymbilic⁹: illū at spi-
ritū iteri⁹ z exteri⁹ fere pmū: z
pānicul⁹ ex illo tēdebat totus
cōtinēs spma: tale at ego vidi
sextū existēs spma. Dicā aut z
aliā cognitionē: z i hoc poste-
ri⁹ apparētē cuilibet volēti sci-
re de hoc: z ad argm non oino
mēo sermoni qui est virt⁹ vt di-
cat hō de huiusmodi re: et hec
qdē adhuc dicta sunt a me: qd
aut spma in pāniculo est: z spi-
ritū h; interi⁹ z exteri⁹: z auge-
tur a sanguine matricis descē-
dente ad matrices. Mēstrua at
egrediunt⁹ qñ mulier cōcipit a
se si debet puer sanus esse: si nō
est quib⁹ supersignat km pmū
mēsem quātū modicū: sed de-
scēdes sanguis a toto corpore
mulier⁹ circularit⁹ stat circa
pāniculū exteri⁹: simul aut spū
attractio interi⁹ sanguis p pā-
niculū km perforatū z distans
coagulatur: z auge qd dz fieri
animal qñ aut tps fiet rursus
aliū pāniculū eq̄liter primi pā-
niculi subtiles circūtendūtur
multi tali modo quo et prim⁹
pānicul⁹ fact⁹ est: tensi aut sūt
et isti ex ymbilico ex adinuicez
ligamēta habēt qñ vtiq; hic fie-
ri descēdēte sanguine a matricē
ex coagulatoz caro fit: scdm
mediū autem carnis ymbilic⁹
distat per quem spirat z augu-
mētū habet. mulier autē qñ in
vtero habet a menstruis non
descendentib⁹ pp hoc nō dolet
quia sanguis non perturbat: z
affluenter descendens: quoli-
bet mēse sed tēdit quiete pau-
latiz sine dolore q̄tidie ad ma-
trices et in matricib⁹ existens
auget quōtidie aut hmōi cau-
sa tēdit: sed nō semel km mens-

De natura fetus. 6

sem: quoniam in matricibus spermata existens attrahit a corpore spiritum quo utitur et potestate habet: sic spiritus et primum quod de parvis spiritus fit. et sanguis modicus tendit ad matricem: quando autem spiritus in plus fit: magis attrahit sanguinem: et in plures descendit sanguis ad matricem. Non habentibus autem in utero quando menstrua non egrediuntur propter doloris fit. Primum quidem perturbatur sanguis in corpore secundum quolibet mensem a necessitate huiusmodi: quia menses a mense differunt multum: et secundum frigiditatem et caliditatem et hoc sentit mulieris corpus humidum et est quod videtur et perturbatur sanguine et repletur venas descendit ab ipso. Et qualiter hic a principio nature fit: si quidem si quidem euacuat a sanguine mulier concipit in utero si autem repleta fuerit non vacans aut matricibus et venis factis a sanguine percipiunt a se mulieres pueros post menstruum siquidem de purgatione mulieres matricem concipiunt in utero. causa autem quod dicitur quando autem perturbatur sanguis et non tendit extra segregatur. sed ad matricem: matricem autem non remittunt: calefacte autem a sanguine diuturno matricem parant alteri corpori caliditatem: est autem quando et tamen de sanguine in venis corporis et venae replete doleant et tumorem prebeant est autem quando et plenum ex hoc purgatur: autem quando et ad vesicam percipiunt: et primum et claudunt vesicam. et straguriam prebent autem quando replete sanguine exstant matricem declinant: aut ad ischiuriam aut ad lumbos: et doloris prebent. Est autem quando et diuturnum fuerit sanguis quando mensibus. aut sex in matricibus putrefactis putredo fit:

in quibusdam autem secundum testiculum egredietur. est autem quibus iuxta femur: si est alia fit. exinde sanies facta egredietur: et alia multa huiusmodi mulieribus fiunt cum non purgantur menstrua: sed non oportet dicere hoc hic: dictum est enim in mulieribus egritudinibus: sed vix dimissi sermonem complebo. Quando autem fit caro tunc panniculi aucto eo quod est in matricibus augentur: et ipsi cavantur maxime exteriores et sanguis qui est a matrice descendens: quodcumque caro fuerit spirans attraherit: et augmentum fit et si utile non fuerit in praecavitate panniculorum segregatur et quando cavantur et sanguinem recipiunt: tunc autem nominantur regio: hec autem a me in hac parte dicta sunt. Caro autem aucta a spiritu articulatur: et venit in ipsa singulum simile: ut simul: et densum ad densum: et rarum ad rarum: et humidum ad humidum: et vix quodcumque venit in propriam regionem: secundum cognatum a quibus et factum est quodcumque a densis sunt et sunt. et quodcumque ab humidis humida sunt et alia secundum eandem rationem sunt: et augmentatis et ossa inducuntur a caliditate coagulata et iam ramificantur ut arbor: melius interiora corporis et exteriora et caput fit distans a spatulis et brachia et cubiti a lateribus: et crura distant ab invicem: et nervi involunt circa nasos articularum et ipsi habent os: et nares et aures eleuantur in carne: et perforant oculi replentur humido puro et testiculis manifestus fit quod est et viscera articulantur: et iam a superioribus spirationem facit ore: et nasos: et veteris ista: et intestina ista et superiora accipiunt spiritum qui est per umbilicum et obthuratur: et ad intestinum via fit a ventre: et ab illo

stinis extra. Singula aut horum articulantur a spiritu singula inflata quod cum distant omnia. Scilicet cognitionem etiam si volueris fistulas ligare ad vesicam: et per fistulam immittere in vesicam fraxinem et harenas et plumbi frusta subtilia et aquam infundens fistulam inflare primum quod illa nascens aqua: deinde tempore inflata: veniat plumbum ad plumbum: et harena ad harenam: et fraxinem ad fraxinem: et si quod ipsa desiccare dimitteret: et circumfrangeret vesicam inueniet: et videbit ipsorum simile sicut ad silem veniens: itaque autem et spiritus et caro articulantur: et veniet unusquodque silem ad silem. hec autem ad huc dicta sunt a me: et factum est utique puer et ad hoc accidit femina quidem in .xl. diebus ad longissimum sicut enim accidit in placentia hoc tempore aut paulo placentia aut paulo minus hoc articulare. etiam purgatio fit in mulieribus post partum aut in placentia accidit aut in puella quod de .i. mulieris pariete puellam in diebus. pluribus. ita quod durissima et finalis periculum utique erit et l. xxxv. diebus purgaretur in masculo aut multum difficultas fit in diebus. xxx. ita diuturnissima et finalis periculum utique esset et si l. xx. diebus purgaretur: postremo autem tempore nimis egreditur purgatio in iuuenibus aut paucis diebus purgantur in vetustioribus aut pluribus. Maxime autem dolent mulieres in partu et in purgatione partus: primo parietes: et in mora parietes magis dolent: purgationes autem mulieribus ex partu homini causa sunt quia in puorum temporibus usque ad quadagesimum diem et duos in puella. in puero autem usque ad .xxx. diem minus sanguis descendit in augmentum puero. hic autem in his plus quousque

pariatur: oportet utique purgationem retribui in purgatione partus: et exire foras secundum purgationem dierum. Primum autem sit huiusmodi mulieribus in dolore perturbatur sanguis mulieris. et calet totum a motu pueri forti existente: perturbatur autem primo quod venit extra post partum autem putredo grossa sanguinea: et meatus egressus factus est chimus sicut aqua immensa: deinde post illud secundum plurimos dies egreditur purgatio usque ad dictum tempus secundum similitudinem hore mensis cotile. i. pugilli aut tota aut media: primo aut paulo placentia: aut paulo minus secundum rationem homini quousque finiat. Egreditur autem sanguis ut ab occisa victima si sana fuerit mulier et deus sana esse: et cito coagulatur: si autem mulier non fuerit sana neque debet sana esse egreditur purgatio minor: et secundum speciem prauior et non coagulabilis: ita autem hoc habet si qua mulier in utero habens egritudinem habebit non existeret cognata purgationi primum destruit nisi purgetur in anterioribus diebus in utero habens mox sana ex hoc mox inter si manserit aut ipsi purgatio siue a medicis siue a spontanea subito secundum rationem dierum egredietur: quod non egredietur: in semel vel simul. Si autem non purgata fuerit mulier purgatione primum: egritudo ipsi magis et periculabilis mori: neque si curam habuerit in breui: et ipsa deorsum agat purgatione: hoc autem reduci habet propea qualiter enunciatur quod puorum sit segregatio membrorum longissima in puella quod de in .alij. diebus in puero hoc in .xxx. diebus diuturnus. Debeo autem secundum nunc notare

Articella,

De natura fetus.

cām explanatiōis: dico nō retri-
bui q̄ i matricib⁹ exñti spmati
min⁹ sāguis venit a mulier ad
matrices hñte femineū spma i
xlj. dieb⁹: in his aut dieb⁹ ar-
ticularit mēbra infantū ab hoc
aut tpe ipsi in plus venit san-
guis in puero km ipm numez
et rōnez. xxx. diez: sicut aut hz
aliud argm hic q̄ hec vera sūt
primis aut. xxx. dieb⁹ qñ spma
in matricem cadit minim⁹ san-
guis venit ad matrices a mu-
liere deinde in pl⁹: si em coadu-
natus: et mult⁹ venerit: nō vti-
q̄ sperma posset spiritū habe-
re: suffocaretur vtiq̄ a sangui-
ne vehemēte multo. Retribuit
aut i purgatiōe ecōtrario egre-
ditur aut purgatio part⁹ i pri-
mis dieb⁹ plurima. deide i mi-
nus donec finiatur multe vtiq̄
mulieres corruerunt pueram
pauloante. xxx. diē: et inarticu-
lat⁹ apparuit: q̄cūq̄ hō poste-
ri⁹ aut fil. xxx. dieb⁹ articulata
apparebant exñtia: et in puella
km rōnē. xlj. diez. qñ corrupū
videtur articulatio mēbrorū:
siue prius corrupatur puer si-
ue posteri⁹ sic videt rōne et ne-
cessitate articulatio exñs i puel-
la quidē in. xlj. dieb⁹ i puero.
in. xxx. testat em aborsus infā-
tium et immundificatiōes pt⁹.
causa autē est. q̄ semina coagu-
latur posteri⁹ et articulaf: q̄ sp-
ma infirmius et humidius mu-
lieris q̄ viri: et necesse ē km hñc
rōnem posteri⁹ feminā coagu-
lari q̄ masculū: et mundifica-
tio diuturnior hñmōi cā. cū in fe-
mina magis de suba sit q̄ i ma-
sculo. Redibo aut iterū retro vn-
de discessi: qñ aut articulaf in
fans km formas mēbrorū ipso

aucto ossa et membra duriora
fiunt et cauant: et aut hec a spū
fiūt cōcava at exñtia attrahūt
ad se a carnib⁹ sāguis pinguis
simū: et tpe pcedēte ramifican-
itez extrema ossū sicut arbor-
is extrema postremo ramifi-
cant: ita et pueri distāt: adiuncē
digiti manū et pedū extremi
at vngues oriunt: sicut at ve-
ne hoīs: oēs i digitos manū et
pedū: et grossissime q̄dē sunt in
corpe et q̄ i capite: deñ at i cru-
rib⁹ et brachijs. et cubitis: in pe-
dib⁹ at et manib⁹ subtilissime et
dēsissime et plime vene sūt et ner-
ui subtilissimi et dēsissimi plimi
digiti at manū et pedū hi ma-
xime sūt ex dicit at sic ex hñti-
b⁹ dēsa ossa pua et venas et ner-
uos: ita et vngues oriūt ex ipis
subtiles et dēse: et accipiūt extre-
ma venaz q̄ nō āpli⁹ augeant
ipse neq̄ emineat aliq̄ alfa: q̄-
re nō ē mirādū q̄ vngues i ex-
tremo corpis dēsissimi sunt filr
aut et vnguib⁹ et capilli in capi-
te radicanē. hz at i capite sic q̄
sunt de natura capilloz: oriunt
em maximi et plurimi vbi cor-
poris cutis rarissima est: et hoc
vbi capilli moderatā hūidita-
tē in nutrimentū hñt et vbi cu-
tis posteri⁹ rara fit: et ibi pilū
posteri⁹ oriunt in mēto et pecti-
ne et scubi: simul em spermate
fctō caro rara fit: et cutis et vene
apiunt magis q̄ i pore tpe pue-
ro exñti subtilib⁹ ei venis exñti-
b⁹ hñc dēscēdit p ipsas spmaz de
mēstru puelle eadē cadit rō: si
mul at via fit et mēstrualib⁹ et
spermatis vginib⁹ et capillaf pe-
cten pueri et puelle rara fctā cu-
te et siml crinis vel cutis hūidi-
tatē temperatā in nutrimentū

De natura fetus. Fo. lxxvj.

h3: nō minorē ita et barba viri
h3: rara ei sit cutis tēdēte i ipaz
humiditate a capite: simul qdē
em et i coitu: pariter aut et i me-
dio tps crinib⁹ mēsuratam h3
hūiditatē i nutrimentū: tūc ma-
xime qñ tps sit hūido descen-
dēt a capite: et in coitu descen-
dēdo a pectore ad barbā: si-
gnificatio at: q i rarissimis cu-
tis oriunt pilī: si quis voluerit
aduerere cuti et crustā solū fa-
cere et sanare dēsa fctā cutis i ci-
catrice pilos nō pducet. Quicq̃
q̃ at eunuchi pueri exñtes sūt
pp h neg pilos hñt in pectore
neg i mēto lenes sūt toti: quia
via nō fctā spmati rarificat cu-
tum i toto coio. ¶ Secāt at viā
spmatis sicut mibi dictū ē pau-
lo ante: et mlires at lenes sūt
hñ mētu et corpus: q i coitu
ipaz hūidū silit iectigatū
sicut id qd id est viri cutis non
facit rarā: quicūq̃ at calui. sūt
isti autē flegmatici sunt: et i ca-
pite ipsoz simul coitu iectiga-
tū et calefactū flegma cadēs in
epitvrit capilloz radicēz fluit
capilli. Eunuchi pp hoc nō sūt
calui: q i ipsoz nō sit mot⁹ vhe-
mēs neg calefactum flegma in
coitu vrit capilloz radices: ca-
ni aut pp hoc fiunt: q i mto tpe
descēdēt hūido in hōie seq̃-
strat albiissimū et cadit ad cu-
tum: et crinis albiore hūiditatē
habens q̃ in priorē tpe albiore
sit: et cutis vbi cani sunt albiore
altera sit et q̃cūq̃ ex genitura
caniciē quādā habēt i capite:
illis vbi canicies ē albiore alia
est: illic ei albiissimū hūidū est:
h3 at et hoc sit vbi vtiq̃ caro hu-
miditatē attrahit siue albā si-
ue rubeam siue nigram: tales

sz colorēz pili sūt hec aūdicta
sunt a me. Adhuc veniam autē
ad residuum sermonis: qñ vtiq̃
extrema corporis pueri ramifi-
cant extra: et vngues et capilli ra-
mificabūtur: tūc vtiq̃ et mouet
tēpus ad hoc sit masculo quidē
tres mēses: femine hō. iij. sic ei
in plurimū accidit: ē aut et quos-
dam puerozum ante hoc tēpus
moueri: mouetur aut añ mascu-
lus: q i est fortior femina: et ante
coagulatur masculusa grossio-
ri em et fortiori spermate sit ma-
sculis femina: qñ autē mouebit
embryo tunc vtiq̃ et lac super si-
gnat matri: māmille enim ele-
uantur et pupille quiescunt lu-
cescūt aut liuescunt: lac hō non
egreditur et feminis densatur
carniū posteri⁹ lac supsignat et
venit: et rarum autem carniū
ante ppter hanc necessitate sit
lac quando matricēs tumorose
fuerit a puero comprimunt ven-
tre mulieris huiusmodi autem
quando repleta repressio sit: re-
silit pinguissimū a cibis et poti-
bus et ad omētū et carnē: sicut si
q̃s coriū inūgat oleo multo. et p-
mittat imbiberet postq̃ ibibe-
rit repmat coriū represso coio
resilit extra oleū ita vtiq̃ et ven-
tre habēte i ipo pingue a cibis
et potib⁹ represso a mīcib⁹ resilit
pigue ad omētū et carnē. et si fue-
rit mulier rare carnis citi⁹ sen-
tit saltū: si hō nō posteri⁹: et be-
stie in vtero habētes si qdē non
egrotauerūt ab eodē cibo et po-
tu piguiiores fiunt ppterea. silt
autē et femina a pingui calefa-
cto et albo exñte: quod dulcoratū
a caliditate q̃ est in matricibus
repressū venit ad māmillas et ad
matricēs parū venit p eadē ve-

De natura fetus.

nas: pcedūt ei vene ad māmū
las et ad matrices et he alie si-
miles et qñ accidit ad matrices
lac puer ab ipso augetur: māmū
mille hō fciptētes lac elenāt re-
plete: et qñ parit pūo motu scō
tēdit lac ad has māmūllas si la-
ctauerit: hz em sic lactātib⁹ māmū
millas āpliores fiunt vene km
māmūllas āpliores alit facte
vene a vētre attrahētes pigue
tradūt māmūlle et em si vir co-
ierit multū āpliores fiūt vene
et magis ducūt coitū hz alit et
hoc sic. Nutrimētū et augmētū
puerorū fit qñ in matricib⁹ va-
dūt q sūt a matre: et quomodo
mī hz sana et i firma: ita et puer
hz quēadmodū q i terrā vege-
tabilia nutriunt a terra. et qñ
vtiqz terra se hnt: ita et vegeta-
bilia se habēt et q i terra: semen
em qñ deponitur in terrā hu-
miditate replet a terra. hz em
in seipsa terra humiditate om-
nimodā qua nutriunt vegeta-
bilia: hūiditate at repletū se-
men inflatur et tumescit et co-
gitur ab humiditate conuerti
fetus q est leuissima in sperma-
te: cōuersa alit virt⁹ a frōde et
humiditate facta frōdes rūpit
sperma: et oriunt pūo exterius
frondes: orientia autē qua nō
ampli⁹ possunt nutriri frōdes
ab hūiditate que est i sperma-
te rūpūtur inferi⁹ sperma et frō-
des. et coactū a frondib⁹ trans-
mittit a pondere in dorsū aut
in ipso delinquit propter gra-
uitatem. et fiūt radices ex fron-
dibus dēse. qñ autē dorsū fir-
miter radicatū fuerit vegeta-
bile et nutrimentū a terra fa-
ciēt. tunc vtqz elauit oē: et qd
consumptum est et vegetatum

preter corticē. qz solidissimū
est: iterum aut cortex putrescēs
in terra immanifest⁹ fit tēpore
vtiqz: et ramificātur quēdaz frō-
dium ex spermate igitur sic ab
humido factum: tamen momē-
tale existens et aquosum et augū-
mētū motum et in dorsū et in
sursū nō pōt fructum emittē-
re nō enim ipsi est virtus fortis
et pinguis ex qua semen cōuer-
tetur. quando autem infirmabi-
tur magis vegetabile ad gen⁹
a. tēpore tunc vtqz et venas hz
amplas et in sursū et dorsū et
tunc vtqz ex terra extrahit non
amplius aquosum sed grossius
et pinguis et plus vt calefactū
a sole ebullit ad extrema: et fit
fruct⁹ km cognitū ex quo et fa-
ctum est et multus ex medico: et
propter hoc fit: qz attrahit vñū
quodqz vegetabilium ex terra
potentiam magis q ex quo fa-
ctum est: et extra vñū nō hz vñū
sed km multa. Quando aut frū-
ctus egreditur: nutritur a vege-
tabili attrahens enim vegeta-
bile a terra fructū attrahit: sol au-
tem maturat et solidat fructum
attrahēs ab ipso ab aquoso ad
se. Et hec dicta sūt a me de vege-
tabilib⁹ a terra et aqua et semi-
nibus. Que autem plātatur ex
arboribus plante fiunt hoc mo-
do. Vñus autem vñus habet
ram⁹ in infirmo versus terram
hzqz ab arboze ruptū ē vñū radi-
ces emittūtur: hoc modo dicto
trāsmutant qñ plāta que ē i ter-
ra humiditatē sumit a terra in-
flāt et spm habet: que aut sup ter-
rā vñū spīritus hic et humiditas
puertunt ad inferi⁹: plāte virtu-
te quecunqz erat grauissima rū-
pit in dorsū: et sūt ex ipso radi-

De natura fetus. Fo. lxxvj.

ces molles: quando autē iſerius accipiantur: tūc attrahit a radice humiditatem: et tradit exiſtēti ſup terra et tūc rurſū ſuperius inflatur: et ſpiritu huius: et quāta virtus in plāta lenis eſt cōperſa frondes facta germinat: et in ſuperi⁹ augmētū facit. et ad iſerit⁹ ita in cōtrariū accidit vtiq; eorū q̄ ſūt ex ſemine et plātarū de germinē. Prīmū ei ex ſemle frōdes oūdē. deinde radices ad inferi⁹ emittunt arbor: ſit radi caſ prius deinde frondeſcit: pp hoc q; in ſemine quidē ipſo humiditatis multitudo inest. et in terra oī exiſtenti nutrimentum inest primo ſufficiens frōdi: vñ frons nutrit quouſq; radiceſ: i ramo autem non ſicut: non eſt ſit ex alia: inde frons primū nutrimentū habet: ſed ipſe ram⁹ eſt ſicut et arbor ſe huius: et hic ſuper terram eſt multa. quare nō poterat ſup terrā repleti hūiditate niſi ex iſeriu magis virtus quedā veniens extra det q; ſuperius eſt humiditatis et primo qd plāta necesse eſt i ſeipſo nutrimentum facere a terra radicibus: deinde ſit a terra at trahens ſurſum tribuere et frōdes mouere in germen et augmētū. quādo autem auget plāta et ramificat ab huiusmodi neceſſitate: quā dicā q; pl⁹ hūiditatis ipſi adueniat ex terre extra et a multitudo rūpit ſz q; plurima erat et ſic ramificat plāta auget alit et i latitudinē et i ſuperi⁹ et i iſerit⁹ pp hoc q; iſerit⁹ terre hyeme qdē calidū eſtate ho frūm: hoc aut pp hoc ē: q; terra hūida hyeme ab aq̄ q a celo de ſcēdit: et repmū i ſe ſicut grauior exiſtēte hūiditate: deſior aut

ab hac: et nō huius aliqua reſpirationē nō ei ampli⁹ inest magnū rerū: et pp hoc iſerit⁹ terre hyeme magis eſt calidū. et em ſim⁹ colle: et qdē calidior eſt huius q; rar⁹ exiſtit: et atr. hūida aut reſſa a ſe ipſis calide ſūt et i veloci valde a caliditate cōbuſta putreſcūt: nō ei trāſit reſpiratione p ipſa tā q; deſa exiſtētia. Si aut ſicca fuerint et rare poſita multomin⁹ caleſcūt et nō putreſcūt. ſic aut et frumētaz et hordeahūda exiſtis et ſuſa calidiora ſūt q; ſicca fuerit et rare poſita. Et idumentis colligata et cōpreſſis fortit tuos luta: vñ a ſeipſa ſicut ego vidi tā tāq; ab igne: et alia ſi q; voluerit eſtimare: oīa q; cōq; repmū a ſeipſis calidiora inest q; rare poſita: huius ei reſpirare frīdū a vñ ita ſit et terra iſerit⁹ repleta exiſtēte: et ipſa a ſeipſa repleta tāq; graui et deſa exiſte ab hūiditate calidū eſt hyeme: huius ei ipſi⁹ exalatio aliq; calidi: ſz q; ceciderit ex celo aq; in ipſaz q; reſpirat in terra ab ipſo nō trāſit aq; tāq; tra exiſte deſa ſz ſpūs retro ad aquā venit. et pp hoc ſotes calidiores ſūt hyeme et maiores q; in eſtate: q; reſpiratione ſpūs retro venit ad aquā tāq; terra deſior exiſte et non trāſit p eā ſpūs et aq; multa exiſtis inest ſi cōtingat: huius aut rūpit diſtēdes et viā ſibi ipſi facit ampliorē q; ſi modic⁹ fuerit: aq; em in terra nō ſtat. ſz ſpūs tēdit i deſclūm: ſi aut trāſiret hyeme ab aqua ſpūs terre p ſe minor aq; pcederet ab ipſo ex ipſa et ſotes huius eſſent vtiq; hyeme magni: hec aut dicta ſunt a me: et terre iſerit⁹ calidi⁹ vñ exiſtis hyeme q; eſtate. Nūc autē volo dicere: q;

De natura fetus.

estate lferi⁹ fre frigid⁹ v⁹ ex⁹is
 q⁹ hyeme estate em⁹ rara ē terra
 z leuis tanq⁹ sole atrahente ad
 se ab ipa humiditate: h⁹ aut ter
 ra i se aqua plus aut min⁹: spūs
 aut oēs sūt nobis ex aqua: hui⁹
 aut simile ē q⁹ ita se h⁹: ab oib⁹
 enim fluminib⁹ z nubibus spūs
 pcedūt q⁹ tudie z cōtinue: nubes
 aut sūt aq⁹ p⁹tinua in aere: z tūc
 vtiq⁹ terra rara ē z leuis estate
 z tāq⁹ i ipsa h⁹is z aq⁹ sūt ad de
 cliuia decēdēte aūtaqua sp⁹ expi
 rat exinde ali⁹ spūs ex alio: q⁹ at
 erat p⁹ terrā venit leuē z rarā exi
 stētē: z frigidu terre facit. z ipsa
 aqua similiter infrigidatur. h⁹
 autem sic quēadmoduz si q⁹ in
 vtre aqua existētē represserit for
 titer z exalationē aq⁹ fecerit i pū
 cta vel in punctura aut magna
 aut pua ac⁹ z vtrē pēdēs suble
 uet nullus spūs p⁹ perforatū pro
 cedet se aqua: non enim habet
 amplitudinē qua expirat aqua
 sicut aut habet hyeme de aqua
 in terrā: si aūtaqua i vtrē ampli
 tudinē fecerit z pendēs subleua
 bis vtrē spūs pcedet p⁹ perfora
 tū. amplitudo em⁹ est spūi ab aq⁹
 mota exire p⁹ vtrē z p⁹ perfora
 tū spūs pp⁹ hoc pcedit. Sic aut
 habēt se aque estate terra: apli
 tudo em⁹ est ipsi tāq⁹ terra rara
 existētē z sole atrahente ab ipa
 humiditatem ad se: z transit
 spūs tāq⁹ frigid⁹ existēs ab aq⁹ p
 ipaz rarā exītē et leuē pp⁹ hoc i
 feri⁹ ipi⁹ existēs frigidū estate.
 et aq⁹ magis spiritu q⁹ est i terra
 frigido existētē: et ipa dimittit
 sibi ipsi spiritū ad terrā et parit
 q⁹ dē q⁹ haurit in puteo semper
 mouet spūm tanq⁹ flabellum et
 ipsum facit frig⁹ prebere aque:
 que autem nō hauritur aq⁹ esta

te s⁹ ē stās dēfuz exītē nō similē
 recipit spūm ad se a terra: neq⁹ in
 terrā ad se tradit: z pariter a so
 le z aere nō dispso i puteo: s⁹ sta
 bili exītē calefit pūo supficiale
 ipi⁹: deinde alterz ab altero a dise
 ri⁹ tradit caliditatē: z pp⁹ hāc aq⁹
 q⁹ nō hauritur estate calidior est
 ea q⁹ haurit. fōtes aut p⁹fundi
 aquarū estate valde sunt frigi
 di z aqua hausta hyeme a terra
 calida existente cōfestum em⁹ ca
 lida est q⁹ at tēpus sit frigida
 est ab aere frigido existente ex
 arefcit enim a vento z spiritus
 per ipsam transit quemadmo
 dum z aqua que hauritur esta
 te q⁹ hauritur frigida confestiz
 sit calida ppter hoc q⁹ terra ra
 ra existētē z spiritu existētē i ipa
 infrigidat: q⁹ aut hauritur tem
 pus fiat stabilis: calefit enim ab
 aere calido existētē quemadmo
 dū z aqua q⁹ nō haurit in pu
 teo estate: z ppter hoc calida
 sit: q⁹ dē adhuc dicta sūt a me.
 Resumā iterū quare estate ter
 re lferi⁹ frigid⁹. ē hyeme aut
 calidū: supi⁹ aut terre p⁹riū hu
 i⁹. z opz arborū duo nō calida
 fieri neq⁹ duos frigida. simul si
 d⁹ sana eē. s⁹ si ex lupion adue
 nit. ex lferiori opz frigidū adue
 nire sibi radices aut q⁹ attraxe
 rit arbori retribuit z arbor a
 radicib⁹. z ita sit p⁹seruatio z fri
 gidi calidis tāq⁹ z hoib⁹ itrātū
 b⁹ i vtrē cibis q⁹ cūq⁹ digesta ca
 lefaciūt oportet infrigidare tra
 dendo arbori a loco z arbori.
 ita z arbor ex lferiori opz retri
 buere ad supiora et ecōuerso. z
 auget arbor et supi⁹ z lferi⁹ pp⁹
 hoc q⁹ nutrimentū ē z ex supiori
 z lferiori z quousq⁹ molis fuerit
 vehemēter nō fructificat. nō em⁹

De natura fetus. Fo. lxxviii.

ē ipi pignus h̄t neq̄ grossa q̄ in
 fructū pferūt q̄le est. qm̄ aut̄ ip̄s
 fit tūc vtiq̄ in ipsa vene ample
 facte faciūt in ipsa ex terra pin
 guē & grossum fluxū. sol āt diffū
 dēs sp̄m̄ ip̄m facit extraviuere
 v̄lexire sicut leuē ex̄itē in extre
 mitatibus & fructificare & subti
 lē q̄dem humiditatem a fructu
 auferit grossa āt maturās sol et
 calefaciēs: dulcorat. Arbores h̄o
 q̄ nō fructificāt nō h̄nt pignedi
 nē in seipsis q̄ta in fructu tra
 dāt extra. ois aut̄ arbor qm̄ atpe
 firmabit & sumat ex inferioribus
 vtiq̄ a radicib⁹ terre cessat au
 geri q̄buscūq̄ āt arborib⁹ abla
 t̄is arborib⁹ oculi insiti sunt. et
 arbores facti in arborib⁹ viuūt
 & fructificāt fructū: nō silez qui
 bus isite sunt talī modo hoc fit
 Accidit loco p̄mū quidē ger
 minare. alimentū em̄ habuit. p̄
 mū qdē ab arboze qui decisus ē
 deinde in qua situs est: qm̄ aut̄
 germinabit ita transmutat i ar
 bozem radices ab ipsa subtiles
 in p̄mū augetur ab humidit
 ate que est in arboze in qua is
 tus est: deinde tēpore facto mit
 tit radices in terrā p̄pterea q̄ i
 q̄ situs est eleuat a terra attra
 hens humiditatem & nutrimen
 tū ipsū: exinde est q̄re nō admi
 rādū insitas arbores alteri⁹ fru
 ctus eē: viuūt em̄ a terra. hec āt
 dicta sūt a me de arborib⁹ & fru
 ctib⁹: p̄pter hoc q̄ non est pole
 mihi sermonē semper factū de
 relinquere. Redibo aut̄ ite p̄ re
 tro cui⁹ sermonis cā hic de his
 dicta sunt dico em̄ vegetabilia
 in terra oia viuere ab humidi
 tate terre: & qualiter se habzter
 ra humiditate: que est in ipsa:
 ita et vegetabilia habere ita et

puerviuūt a matre in matricib⁹
 & quomodo mater sana se habz
 & ita puer se habet: si quis autē
 voluerit intelligere ea que dic
 ta sunt de huiusmodi inueniat
 ex principio ad finē. naturā oēz
 similē existere vegetabilū enim
 ex terra & humana natura & hec
 a me ad hoc dicta sunt. puer āt
 in matricib⁹ existēs manushz
 apud mētum & caput prope pe
 des: & nō est vere iudicare neq̄
 videbis in matricib⁹ puer vtrū
 caput superi⁹ hz aut inferi⁹ ex
 vmbilico distēsi sunt pāniculi. p
 positi sibi: nunc aut̄ dico cogni
 tionē quā dixi enūciare paulo
 ante sicut possibile est humane
 mēti manifestā ex̄tem cuilibet
 volenti scire de hoc: q̄ sp̄ma in
 pāniculo est. & h̄m mediū ipsius
 vmbilicus est exinde p̄mū spira
 tionē attrahit ad se & trāsīt ex
 vmbilico pāniculi sunt i aliā
 naturā pueri sic se h̄ntē quā dī
 xi inueniē totā vsq̄ ad hec q̄tr
 a me in sermōib⁹ nō fuerit as
 tū. si voluerint em̄ aliquib⁹ testi
 bus quib⁹ debeo dicere vti. Si
 q̄s em̄ voluerit oua. xx. aut plu
 ra q̄lī excoziant supponē gall
 vel gallinis siue duob⁹ aut plu
 rib⁹ & incipēs singula die a seba
 vsq̄ ad vltimū hz q̄ deficiet ouū
 auferat frāgēdo intēdēs inue
 niat oia h̄ntia scdm̄ meaz rōnē
 vt p̄gruit auis naturā cōpara
 re nature hominis. q̄ enim pan
 niculi sunt ex vmbilico distēsi: &
 alia quecūq̄ dicta sunt de pue
 ro multa se habere i ouo auicu
 lari inueniēs ex p̄ncipio vsq̄ ad
 finē: & t̄ si q̄s nondū sciuit admi
 rabi in ouo auis existere vmbi
 licū. hic aut̄ sic se habēt: & hec a
 me dicta sunt: qm̄ autem mulie
 i iij

De natura fetus.

ri ptus aduenit accidit tūc puer
ro moto & calcitrandi manib⁹
& pedib⁹ rūpere aliquē interior
pāniculorū: rupto autē vno alij
vtriusq; infirmiorē fortitudinē hñt
& rūpuntur: primus quidē illi⁹
continui deinde postremus. qñ
autem franguntur vel pannicu
li tunc soluitur a ligamento em
bryo: & tenditur extra iectigatū
venietib⁹ enim pāniculis ante
rius & his apertis matrices nō
hñt amplius potentiā puer re
tinere: simul capiunt vel coope
riūtur em & pāniculi matricū qñ
puer circumuoluitur nō multo
post. qñ autē egreditur puer co
git & dilatat matrices in exitu
molles existētes egreditur autē
ad caput si scōm naturā exierit
grauiora em sunt ipsi supiora
exumbilico liberata existens in
manib⁹ incōtinens magis sit ex
panniculis secūdum ruptionez
simul. x. mēse qñ part⁹ matri ad
uenit. Si autē violentā passionē
passus fuerit puer & ante hoc tē
pus ruptis panniculis egrediū
& hoc si nutrimentū prius fiat a
matre puero. & sic prius partus
māi aduenit: veloci⁹ autē. x. mēse
bus egreditur. sed quicūq; opi
nati sunt habere puerū tps pl⁹
x. mensibus. iam em multoties
hoc audiui: extraxerūt hoc mō
quo oīeo dicere. Quādo matri
tes spiritū acceperūt in seipsas
& ventre vētositatē prebente in
flabūtur: si em hoc poterāt & pu
tant vti mulieres ad se habere:
tūc & si mēstrua nō existētia con
uertant in matricibus & fuerint
diuturniora: se impediūt i ma
trices est quidē qñ a ventosita
te q̄ est a ventre est autē quando
q̄ & calefacta: se detrahunt tunc in

utero putant habere mulieres
tanq̄ mēstruis nō egredienti
bus & matricib⁹ inflatis: deins
de qñ mēstrua rumpūtur spon
tanea: aut alijs supdescēdētib⁹
ad matrices & ducētib⁹ deorsū
priora & ventositas egressa est &
mulieris vtiq; cōfestim post pur
gationē matrices aperte sunt. &
ad testiculū cōuerse sunt & coeū
tes cū viris mulieres cōceperūt
ad se eodē die aut simul paucis
dieb⁹ putāt mulieres in expte
harū rōnē & cārū illo tpe in ven
tre habere tūc qñ mēstrua nō
egrediebant ab ipsis et matris
ces inflata erant. Quō autem nō
est diuturnū. x. mensib⁹ habere
i utero dicā nutrimentū & augmē
tū quidē a matrice descendētes
non ampli⁹ sufficiens puero est
qñ. x. menses aduenerint & em
bryo augeat attrahit em ad se
sanguinē dulcissimū pariter at
& a lacte angei par: cū aut ipsi
rariores hoc fiūt & grossior: ex his
puer petēs pl⁹ nō existēte nutri
mēto calcitrat & pāniculos rum
pit & mulieres prio parietes hic
patiunt magis: deficit em nutri
mētū pueris & ad sufficientiā vsq;
ad. x. mēses plus deficit autē his
ppter q̄ hoc sūt aut hic purgāt
a mēstruis plurimis alie vero
pauciorib⁹ hoc aut sp̄ fit. & nā &
in genere matricū est. q̄ aut mē
strua modica trāsmittūt: nutri
mētū rarius se prebēt pueris in
ultimo tps. quando vtiq; ergo
superiori nutrimentū indigēt fa
ciūt calcitrare: & ante. x. mēsem
egrediū: parū em ab ipsis egre
diū sanguis: sic aut in placentia
dite sine lacte magis eē has mu
lieres q̄ modica mēstrua mit
tūt durioris em carnis et dense

De natura fetus. 66 Fo. lxx.

carnis sunt hac aut rōne q̄ defi-
ciente nutrimento egredit̄ em-
bryo: nisi aliqua passio violēta
accidat: testimonium aut̄ est aus
q̄ sit ex vitello oui hoc modo ac-
cubante m̄se calefit ouū: q̄ erit
sit in ouo a matre mouet. cale-
factū aut̄ quod existit i ouo spī-
ritū h̄z̄at trahit aliā frigidum
ab aere p̄ ouū em̄ rarū ita tanq̄
apertū spīritū attractū sufficēte
ire existēte inferi? & augē aus
in ouo varticulat̄ hoc modo: si
mili quo & puer: sicut & prius di-
ctū est a me: sit aut̄ ex vitello oui
nutrimentū aut̄ & augmentū
est ab albo quod ē in ouo & hoc
v̄tq̄ manifestum est omnibus
factū quicūq̄ & intellectū inten-
dūt: quando aut̄ deficit nutri-
mentū auicule ex ouo nō habēs
sufficiens a quo vīnat monetur
fortiter in ouo appetēs nutrime-
tum plus & p̄niculi circum frā-
guntur: t̄q̄ mater sentit auicu-
laz moueri fortiter rumpens ex-
trahit: & hec accidunt sibi l. xx.
diebus: & manifestum est q̄ ita
se habet qm̄ enim sculpsit aus
in cortice oui: nihil est humidū
quod sit dignum ratione. con-
sumptum enim est in auiculaz.
Ita autem & puer quādo auge-
tur non amplius potest mater
p̄bere nutrimentū sufficiens ap-
petens igitur pl̄ nutrimentum
presente embryone calcitrans
frāgit p̄niculos & solutū a liga-
mento tendit pariter foras hec
fiunt in x. mensibus ad lōgissi-
mū. Et scdm̄ hāc rōnē & bestis &
feris part̄ aduenit tpe in quo
singulū parit ad longius. Uni-
cūq̄ em̄ aialiū necesse est t̄ps in
quo nutrimentū rariū est em-
bryoni: & deficit & partus adest

& que quidem habent min⁹ nu-
trimentū embryonib⁹ minus pa-
riūt q̄ vero plus posterius: & hec
quidem ad hoc dicta sunt ame.
Puer aut̄ qm̄ circūfrāgunt p̄ni-
culi siquidē v̄tq̄ in exitu ad ca-
put facile parit mulier si aut̄ h̄z̄
latus aut̄ fm̄ pedes egrediet̄ sit
em̄ hoc si ita egressus accidat fa-
ctus aut̄ ab amplitudine matrici
cū & si mater in dolore nō q̄scat
prius aut̄ si ita egreditur diffi-
culter pariet mulier multesq̄ v̄ti-
q̄ aut ipse destructe sūt aut pue-
ri aut simul. Partientes autem
mulieres maxime dolent q̄ pri-
mo parit p̄pter inexperientiā
dolorum: & maxime dolēt q̄dam
secundū lumbos & anchas. do-
lent aut̄ & totum corpus distant
& anche ipsarū que autē maxie
ex parte partus minus dolēt pri-
mo parientib⁹ que vero multo-
ties minus dolent. Si a capite
ierit embryo caput p̄mo extra
egreditur deinde alia mēbra cō-
sequētia postremo aut̄ vmbi-
licus: & vmbilico aut̄ regio tēsa
est: post hoc autē putredo venit
sanguinea a capite & ab alio cor-
pore segregata coactiōe & labo-
re & caliditate fecit vel facit vīā
purgationi part̄ post exitū pu-
tredini mūdificatio fit h̄z̄ t̄ps p̄-
mo dictū & m̄a m̄lla alia mēbra
mulierū quecūq̄ h̄uidiora sunt
rūpuntur minus quidē in p̄mo
partu. deinde tanq̄ plurib⁹ cor-
rūpūtur partib⁹ adhuc magis
rūpuntur & vacuatis venis & mū-
dificatiōe p̄v̄. hec aut̄ a me di-
cta sunt ad hoc Semelliat̄ sūt
ab vno coitu: h̄t em̄ v̄tres & si
nus matrices densos hos q̄dez
lōgiores: alios v̄o p̄p̄nquiores
testiculi et multorū generantia

Libro secretorum hypocratis

alialiū plures hñt paucorū gha-
tius: sñt aut oues ⁊ bestie ⁊ a-
ues. Qñ aut mulieri accadat di-
uersa aut diuisa accidēs ad du-
os vētres ⁊ infices rapiāt sper-
ma ⁊ vētriū neq; alr ad alteruz
vētrē relaxet diuisaz aut lytro:
q; vēter pticulat ⁊ viuificat eo:
dē mō quo ⁊ nūc dictū est. qñ
abvno coitu gemellifūt hoc est
signum canis ⁊ sus ⁊ alia alalia
sunt qñq; abvno coitu pariūt
⁊ duo ⁊ plura ⁊ singulū alaliuz
in matricibus in vētre ⁊ pñnt:
culo sūt. ⁊ hic nosipñ dicam⁹ fie-
ri ⁊ hec pariunt eadez die olayt
multū sic antē ⁊ mulieri abvno
coitu pñri facti. vterq; in ven-
tre ⁊ regione est. ⁊ pariūt ea-
dē die vtriq; et pñmū alr egre-
ditur foras et regio ipsius. Qñ
aut femina ⁊ masculus gemelli
fiūt. dico in femia et viro ⁊ vno
quoq; animali sperma esse ⁊ fir-
mius ⁊ fortius nō insimul egre-
ditur sperma: sed in duas ⁊ tres
erectiones vel electiōes et non
est possibile semp simile esse to-
tū forte. qñ pñmo egredit ⁊ qñ
posterius siquidē ptingat gros-
sum ⁊ forte sperma intrare i al-
terz vētriū illic masculus fit. si
vero in alterū humidius ⁊ im-
becillius ibi femina fit. si vñ in
vtrōq; forte ingrediat vtriq; ma-
sculi fiunt. si vero infirmū vtre-
q; femine fiūt. Iste sermo sic di-
ctus totus finem habet.

Deo gratias.

Et hic finis imponitur libel-
lo hypocratis de embryōe siue
natura fetus.

Etiusdem liber secretorum
incipit.

Dixit hypocra-
tes cum in somnis ap-
paret apha nigrum in
posteriori pte auris
moriatur infirmus. 18. die.

Et cū i iūcturis hydropis exi-
uerit apha aut in pede liberabit
post mēsem a die q̄ apparuit. 3.

Sup nasuz aut si apparuerit
pustula sicut pñnus lineus mū-
dus aut nigra moriet i fine ani-
a die apparitionis. 4.

Et qñ februens habuerit do-
lorem sub hypochondrijs sinis-
tris: ⁊ appareat in loco apha: ⁊ de-
lituerit subito morietur in die
quarta. 5.

Et si pustula nigri coloris aut
paonis coloris in poplite sinis-
tri pedis: scias quod est pesti-
lencia. 6.

Si patiens alienatus fuerit
ante tertiu diez morietur añ. 7.
Et si exitura pustule nigra in li-
gua fuerit februentis in die non
cretico pñsticatur mortē. 8.
Alienatio cito post dolorem to-
tus corporis et cardiacam sta-
tim post somnū significant abū-
dantiā hu. in corpore ⁊ pñsti-
cantur mortē subitanā. 9.

Cū exierit in palpebra patiē-
tis apostema quasi auella nasi
ne dolore ⁊ grauitate morietur
in. xxxij. die. 10.

Cū exiret in summitate nasi
apostema nigrum subito cum
forti dolore: morietur in tribus
mensibus. 11.

Qui carent odoratu sine rea-
mate fe. pñsticantur. 12.

Dolores iuncturarum in iu-
uētute breuitatem vite signifi-
cant. 13.

Tremor genuuz post somnū

Et regionibus hypocratis. Fo. lxx.

cum remanentia virtutis pronosticatur paraliſim. 14.
Cum in ancha appuerit apoſtēma acutum morietur i tribus mensibus. 15.
Crauitas ligue poſt ei⁹ leuitatem in iuuentute: ſignificat mortem ſubitanēam. 16.
Cū in auris cartilagine exierit apoſtēma fortis doloris morietur in tribus mensibus. 17.
Qui patitur ephimeram: et fluxerit ſanguis ab eius naribus: morietur trigesimo tertio die. 18.
Qui dormierit oculis apertiſ abſq; conſuetudine epileſiam ſignificat. 19.
Quando febriles huc illuc manibus queſierit et viderit mortuos quinto decimo die morietur. 20.
In quo febrile apparuerint diſpoſitiōes inſuete ſi diſcooperit pudenda abſq; pudore et loquitur verba turpia morietur omnino. 21.
Alienatio in omni egritudine peſſimum. 22.
Permanētia ſenſu nō ſignificat euāſionem oīno. 23.
In cui⁹ crure apparuerit puſtula cerulei coloris et flammei omnino morietur primo menſe. Et ſi fuerit ſine ardore et pruritu in ſeptem mensibus morietur. 24.
Puſtule nigre et virides mortale maxie ſi ſiāt cum febre. 25.
Tortura mādihule vel obliquatus viſus in febre acutam ſignificat mortem ſtatim. 26.
Cuius oculi fuerint obliqui cito alienationē ſignificāt. 27.
Cui⁹ ſenſ⁹ odorat⁹ ſubtilior ſit ſuero ſurd⁹ pnoſticator. 28.

Qui appetit comedere in horis non aſſuetis humores in ei⁹ ſtomacho pnoſticator: qui ſi fuerint ſparſi vel congregati inferunt mortem. 29.
Qui multū ſtuderit i libris philoſophorū pnoſticator vigiliā maniam vel melancolicam. 30.
Qui loquitur ſubito turpia: et appetit ſubito cibaria nociua debilitatem ſignificat membrorum principalium. 31.
Qui multū ſufferūt fortis ſūt complexionis. 32.
Acuitas malitiā ſignificat intelligentie: ſed tēperantia magis eſt conueniens. 33.
Qui trāſierint ſm ānū et acciderit eis dolor renū non curantur ſz q̄ magis pſūt: ſunt medicīne a virtute occulta opantes qui ſi trāſierint primum et acciderit eis frenēſis morietur. 34.
Cū acciderit febris cū tuffi et ſubito tuffis reſceſſerit pnoſticator aprea in aliqua iuncturā. 35.
Iuuenis cui acciderit pleuriſis magna morietur. 36.
In cui⁹ corpore acciderit ſepe dormitio mēbroz ſiḡt ipſum mori ſubito ppter paucitatem ſpirituū in corpore. 37.
Qui piger eſt ad motū pnoſticator dolorem iuncturarū. 38.
Cui⁹ ſudor aſſellarū fetet pnoſticator lepram. 39.
Quicūq; iuuenis hñt febrē cū dolore capitis icurrēs cardiacā moriet⁹ q̄ ſubito p tres vltimos dies poſt pncipium febris.
Prologus haly in librum hypocratis de eſſe egroꝝ ſecundum lunam.
Dixit hypocras medicorū optimi cuiuſmodi medic⁹ eſt q̄ aſtronomiā ignorat: eſt em

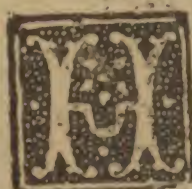

Liber secretorū hypocratis.

tāq̃ cec⁹ viā baculo examinās:
huc illucq̃ miserabilr cespitās
p̃ qualibet boni maliue appa-
rētia fantastica ⁊ inani vt fatu⁹
trepidās ⁊ exultās. Null⁹ hō se
mittere deberet in man⁹ ill⁹: q̃
nō est medic⁹ p̃fect⁹ nec noie me-
dici meref̃ dcorari. Cognōti g̃
q̃ op⁹ erat sciēdi astronomiā: ⁊
asperi in libro hypocratis: et
inueni librū parū sed optimū
quem qui bene sciuerit efficit
magnus: ⁊ est valde necessari⁹
omnibus medicis.

¶ Incipit libellus dinin⁹ quē
hypocras de esse egroū km
lune existentiam ac disposi-
tionem edidit.

¶ De hora ⁊ crisi recum-
bentium km lunam.

Hypocrates

dixit q̃ primum
aspice lunā q̃ est
plena lunis ⁊ tūc
crescit sanguis ⁊
medulla in oi ho-
mine ⁊ bestiis oib⁹ km augmē-
tū: ⁊ in mari ⁊ in cūctis reb⁹ mū-
danis. **¶** Cū igit̃ isfirm⁹ cadit in
lecto op⁹ ē ei videre si luna ex-
eat de p̃bustione: tūc em̃ crescit
infirmetas q̃ usq̃ venerit ad op-
positiōis g̃dū: ⁊ q̃n̄ itrat̃ i oppō-
nē vide si fuerit cū malo plane-
ta aut in malo loco: ⁊ si aspe-
rit dñz dom⁹ mortis: ⁊ p̃ hoc po-
ter̃ scire vtrū hēat mori an nō:
⁊ si hēbit longā infirmitatē aut
nō. Nūc videam⁹ naturā oim̃ si
gnor̃ iuxta p̃stiam lune i eis.

¶ De luna in ariete.

Qum infirmitas cuiq̃ ac-
ciderit cum luna fuerit in
ariete cum sole erit infirmitas
in capite ⁊ pp̃ calorē solis ⁊ do-

lebit ei pul⁹ capitis hz q̃z febres
calidas ⁊ si vadit caliditas ab
eo patit̃ q̃z arietatē ⁊ vix loq̃t̃:
in pectore nimis calorē patit̃: ⁊
dolorē i pulmone. ⁊ hz vehemē-
tissimū pulsum. Necesse est g̃ ei
vt minuat̃ sibi sanguis devena-
cordis: ⁊ opz vti reb⁹ frigidis i
potu ⁊ cibo ⁊ minuētib⁹ vtiq̃ ca-
lorē: ⁊ hec infirmitas deuenit in-
frenesim nisi pueniat medicina
⁊ periculū ē mortis. **¶** Si si cūz
fuerit mars aut saturn⁹ moriet̃
ex hac isfirmitate infra. vñ. dies
a die cū luna fuerit cū sole per
4. aspectū pl⁹: hoc ē si luna ad-
dat suo lumini. **¶** Si luna fue-
rit in ariete ⁊ in fortuna aspe-
rit eā ex q̃dratū vlt̃ oppositiōē
Si fuerit saturn⁹ cū ea ista isfir-
mitas erit i capite ⁊ ducet eū ex
mentē ⁊ isan̄t. ei tūc crescit nūc
minuit̃: ⁊ ē siliis illi q̃ videre nō
pōt ⁊ si astronomiam nescis nō
poter̃ ei⁹ iudicare infirmitatē.
¶ Et si ista fuerit i diminutione
g̃dū vñ luis q̃n̄ reuertit̃ ad p̃-
mū aspectū s̃a n̄. i. q̃n̄ eū dimi-
sit: ⁊ p̃ aliū aspectū eū aspererit
terminat̃ isfirmitas i bonū siue i
malū: q̃ si inspererit aliā infor-
tunatā moriet̃: ⁊ si nō aspererit
meliorabit̃: ⁊ q̃n̄ luna dimiserit̃
istos aspect⁹ de q̃b⁹ dixim⁹ q̃ dñz
terminare ⁊ luenerit iouē vñ ve-
nerē p̃ aliquē aspectū a h̄q̃ vciat̃
ad p̃bustionem isfirmitas stabit
supra eū donec luna venerit in
aspectū vñ oppōnē sol: ⁊ si istos
nō luenerit ⁊ mercuriū luenerit
moriet̃: ⁊ si iūderit martē melio-
rabit̃: ⁊ hec isfirmitas erit ab ali-
q̃ s̃egmate albo. Et q̃n̄ isfirm⁹ p̃-
mo sentit isfirmitatē ⁊ fuit luna
addēs suo lumine ⁊ gradib⁹ et
mars ⁊ sol i ariete erit isfirmitas

Et regionibus hypocratis. Fo. lxxi.

in capite et insanit et nascit apha
l capite de flegmate albo: rexit
sanguis de naribus et oz eunti fri
gidus et opus ei facere medicinam
vbi apha remoueat. Et si luna
fuerit cum mercurio in loco solis eua
det infirmus: si prius erit in magno
periculo: Iocundus mercurius concordat
cum Marte in negotio: si Mars
non facit sicut Saturnus si mouet
quoniam Saturnus est in loco solis. Et si
si fuerit iupiter cum eadem vel mer
curius vel uenens habet infirmitatem
diuersam. Si aspexerit eam Mars
vel Saturnus aliquid aspectum opus est ut
des ei leuare medicinam et leuare die
tam quam sedeat: quam se uoluit: et
pone eum sedere in aliquo loco ut pos
sit per totum videre: et balneo utatur:
et fac eum sedere plane et dormire
et da ei bibere aquam frigidam: et
da ei masticare quod vis: quoniam quoniam est
aspectus: non est ei opus dare medicinam
nisi secundum physicum nisi sicut uolet.

De luna in tauro.

Quando incidit infirmitas
et luna est in tauro et as
piciat eam Mars ab oppositio
ne vel quadrato illa infirmitas
est ex sanguine sentit calidita
tem et siccitatem: et dolet in nocte
et non potest dormire: et habet uoluntatem
bibendi uinum aut res frigidas: et
est necessarium ei minuire sangui
nem et dare ei medicinam que reddat
eum frigidum et humidum. Et si fuerit
in isto aspectu Saturnus cum luna
aut uenerit ad eum: et non inuenit
fortunam morietur infra .14. diem a
die quam inceperit ei prius infirmitas
Et si fuerit luna addens in suo lu
mine et gradibus: et inspexerit eam
Mars ex trino vel ex quadrato et lu
na uenerit ad Saturnum et mercu
rius cum hec infirmitas ex frigidita
te et siccitate erit: et erit totus fra

ctus et diuersus: et uix etiam pauca
loqui poterit: et stomachus eius non
potest digerere: et interius calor non
habebit: et medicina laxatiua erit
ei necessaria quoniam ista frigiditas est
et colera alba. Aspice ergo lunam quoniam
uenerit ad oppositum loci in quo fue
rat: et cum ibi fuerit habebit ma
gnum periculum et laborem et mortem si
non inuenit cum luna fortunam ali
quam in uno signo et si inuenit cum
ea fortunam euadet usque ad .8. di
es. Et si quoniam accidit alicui infir
mitas et luna fuerit in tauro et
Mars et sol ibidem cum ea: habet istam
infirmitatem in nocte in pectore: et li
gua sibi erit robusta: et habet ma
gnum calorem in ore et in oculis citri
nitatem: vadit et ad sellam et balbu
tiet et habet febres ex sanguine sicut
nimiam patitur ei opus medicina
laxatiua et sanguis minuitur et
masticat quicquid uult: et bibat de
frigido: et caueat a calido. Et as
pice quoniam luna fuerit in trino aspec
tu ad solem: si minuat infirmitas
uiuere. et si crescat morietur quoniam erit
luna erit in oppositum solis. Sed
si inuenit iouem vel uenerem non
morietur: et si est in fortuna morietur.

De luna in geminis.

Si luna fuerit in geminis quoniam
alicui acciderit infirmitas
et aspexerit eam Mars aut Saturnus
ex quarto vel septimo: est illa in
firmitas id quoniam perdidit somnum
aut quoniam habuit aliquam tristitiam
vel habuit nimiam cogitationem
de aliquo negotio: quoniam amisit aliquid
de rebus suis et dolebit totum cor
pus: et durabit hec infirmitas per
centum dies et plus: postea uero
habebit calorem in corpore sed
cum iacet in nocte se multum ex
tendit: et dolorem habebit in epa
ta. Et si non fuerit cum luna una ex

Liber pronosticationis hypocratis.

fortunis morietur vsq; ad dies triginta. ¶ Cū luna aut fuerit i gemis addēs i suo lumine et gradibus z mars aspererit eā ex quarto vel septio: erit hec i firmitas ex colera rubea: z h3 febres z pulsus est vehemēs. Minuat itaq; sibi ita sāguinē fridus ytaf cibis. Sz si fuerit saturn⁹ i isto aspectu: z nulla fuerit fortia cū luna moriet qñ luna venerit ad oppositionē illi⁹ i q̄ erat qñ incepit infirmitas. Et si aliq̄ fortuna eā aspererit. euadet: sz i magno piculo erit. ¶ Si fuerit luna i gemis z saturn⁹ i ea: hec infirmitas ex hūiditate ē: z friditas ei⁹ erit i capite z iō diligēter aduertat ne minuas tali infirmo sāguinē: et ne ytaf reb⁹ fridis z hūidis: sz da hūmōi infirmitatē patiētires cōueniēter tēperatas. Et aspice qñ luna venerit i oppositionē ipsi⁹ solis: si iuenerit aliquā fortunā aspiciētē viuet debilitat⁹: si at nullā fortunā iuenerit moriet infirm⁹. ¶ Si hō in gemis fuerit luna ipa z aspererit eaz alia fortuna ex bono aspectu puiuet infirm⁹. Sz ei⁹ infirmitas in aliā infirmitatē mutabit. Sz qñ dimiserit istā fortunā z nō inuenerit aliā fortunā quousq; venerit i aliā oppositionē loci in quo erat nō pōt scire medic⁹ quā infirmitatē habebit. Sz tūc euadet ab infirmitate sua cum luna fuerit i oppositiōe p̄dicta. ¶ Si aut luna sit in geminis z cū ea sol z mars ceciderit aliq̄s i infirmitatē. h infirmitas erit magna: z n⁹ ei ocul⁹ lachrymabitur. Veniet quoq; in frenesiz z inest ei magnus timor: z apparent ante faciem eius diuer

se figure z imagines horribiles z eius pulsus nō inuenietur: et puls⁹ capitis dolet ei. Cave igitur ne minuas ei sāguinē z da ei cibū leuē z nō multū: fac eū iacere i loco ppetēter t̄pato. Aspi ce igr qñ lūa fuerit ad aspectū q̄rtū loci in quo p̄mo erat: z tūc moriet infirm⁹. Si luna fuerit ifortunata. Si hō fortunata tūc viuet. ¶ Sz qñ luna fuerit cum sole z marte: z aspererit eā fortunata ex bono aspectu: z luna sit addēs suo lumini z gradib⁹ cū luna venerit ad quartū aspectū loci in quo prius fuit: vide ne des ei potionez aliquā: sed etiam ytaf leui cibo z balneo: z sedeat in loco alto z eminēti.

¶ De luna in cancro.

¶ Si luna fuerit i cācro qñali q̄s i infirmitatē iciderit: et aspererit eā saturn⁹ ex q̄rto vlt septio: ei⁹ infirmitas erit q: frig⁹ itēsum eū inuaserat post exitū balnei ipō nō sentiētē: z nō sentit odorē aliquē: dolebit q̄z ei pect⁹ z tussiz patit⁹ z pax h3 caloris pulsus q̄z in eo exigū⁹ respit aut null⁹: dolēt ei ēt lumbi z stomach⁹: z est ei medicina p̄necessaria ad mūdificā dum pectus z ad tussiz rep̄mēdā. ¶ Si vero nō fuerit cū luna z etiā nō aspererit eā aliq̄ fortuna bono aspectu donec venerit ad q̄rtū aspectū loci i quo fuerat qñ incepit eum infirmitas molestari: aut ad oppositū illius: tūc h3 mori hinc vsq; ad decē dies infallēter. Sed si aspererit eaz fortunā aspectu bono: tūc reanebit i vita: sz magnā hēbit fatigationē. ¶ Si ēt luna fuerit i cācro z mars eā aspererit ex aspectu q̄rto: p̄tēt ex oppositiōe

Et regiōibus hypocratis. Fo. lxxij.

quē ifirmitas cepit p̄mū nīmū vomit: vel alit euacuationis: et malū stōachū h̄z valde: et est ei mltū necessaria medicina frigidā et stōachi sui restrictiua: et si n̄ aspererit eā aliq̄ alia fortūa pueniēs et bōa i ip̄o loco infirmus mouet ahiq̄ ad q̄rtū aspectū veniat. ¶ Si v̄o luna i cancro et cursu suo sit vacua: h̄ debilitas siue ifirmitas orta fuit ex nimio potu ex q̄ vene implete sūt sāguie et se nīmū distēdūt. h̄z q̄z dolorē nō modicū i nocte h̄z etiā volūtātē sedēdi in altū cōtinuōq̄ appetit stare discooperi? et nō vult audire loq̄ntē iuxta se aliquē. vtaf q̄z reb⁹ frigidis: tēperat⁹ tñ q̄ eū ifridēt. Qñ āt luna venerit ad oppositū cācri tūc ifirm⁹ euadet: si eā fortūa bōa aspexerit. S̄z si ip̄a iuenerit martē aut solē infirmitas h̄ puerit ad febres calas: et pull⁹ ei⁹ nō p̄miscet s̄z sp̄ vn⁹ est ei. Igit̄ minutio ei foret necessaria qd̄ p̄t medic⁹ moderata re sciet et duret km ifirmitatē: si fuerit vt dixim⁹ i loco vbi fuerit ad q̄rtū q̄dū v̄l appositū. si ēt iuenerit. a. 90. vsq̄ ad oppositū h̄z tūc ad ifirmū: q̄ habebit malū i nocte: et clamabit et nīmū fatigabit: s̄z qñ venerit ad aspectū trinū ifirm⁹ euadet. s̄z si iuenerit aliquā fortunā i illo bonā: nec ei r̄sdua ifirmitas i aliā. infirmitatē puerit et euad̄z qñ illa fuerit fuerit ad locū suū i q̄ fuerat qñ ifirmitas eū i naserat. et si aduersatē sibi fortunā iuenerit ifirm⁹ morietur. ¶ S̄z si fortūa eā aspexerit aliq̄ aspectu bono r̄māebit ifirm⁹ viu⁹ et exadet. ¶ Si āt lūa i cācro fuerit et sāt⁹ cū ea vna cuz

Ione morbu⁹ hēbit p̄ spacium trid̄ die⁹ et tādē p̄ualebit et viuet. si āt lūa i cācro fuerit sāt⁹ n⁹ et mars venusq̄ cū ea et aliq̄s icepit ifirmari: h̄ ifirmitas p̄surgit ex nimia fatigatōe itin̄eris: et post suū aduētū ex itinere nīmū se cū muliere exercuit voluitq̄ se h̄ic de et mltū fact⁹ debilis: et p̄pea neq̄q̄ minuire ei d̄beas. S̄z fac vt vtaf carne assa et pull⁹: et maxie v̄vtaf cibo p̄fortatino. et caueas ne ei des res fridas: et cū exierit a loco illo et venerit ad oppositōez et nō iuenerit aliquē planetā ifirm⁹ euadet qñ veniet ad oppositōnē loci i q̄ erat. et si fortunā bonā iuenerit valde breui in t̄p̄e euadet. et iuenerit malā fortunā c̄scit ifirmitas et q̄p̄mū moriet. Si āt lūa i cācro sit: et sāt⁹ n⁹ et mars et mercuri⁹ cū ea: et ifirmitas aliquē iuakit: ifirmitas tal⁹ p̄cedit ex nimio labore scribēdi et legēdi: et p̄cūt ēt ex sup̄fluitate coler̄ nig. tal⁹ vti d̄z m̄dicia v̄tiq̄ t̄p̄ata coler̄ nigrā diuidēte. qñ āt fuerit eḡssa d̄ loco illo et iuenerit fortunā euadet cū lūa v̄erit ad q̄rtū aspectū illi⁹ fortūe. s̄z si iuenerit aliquē plāetā bonū euadet qñ v̄erit ad oppositōez loci i q̄ fuerat qñ ifirmitas eū iuaserat. s̄z si iuenerit ifortunā durabit tal⁹ ifirmitas q̄usq̄ venerit ad locū i q̄ fuerat p̄lo et tādē euadet. s̄z si iuenerit ifortunā pp̄ malū aspectū: tūc qñ luna se reuoluet ad oppositōnē talis infirm⁹ efficiet vesan⁹: furiosus: et mēte captus. Si v̄o fortunā aliquā iuenerit ifirm⁹ cadet i aliā infirmitatē sed tamē euadet.

De luna in leone.

Liber pronosticatiōis hypocratis.

Cum luna fuerit i signo leo
nisz aspererit eā saturn⁹
ex qrtovl oppositiōe:z aliq̃s i-
ciderit i ifirmitatē ifirmitas h̃
erit ex flegmate albo:z habes-
bit dolorē itēfū i capite:ita qđ
est⁹ veniūt:z hēbit febres mul-
tas:z nimīū durabit hec ifirmi-
tas:z maior erit iteri⁹ q̃ exte-
ri⁹ z erit q̃ maxie stiptic⁹:et si
penit⁹ nullā fortunā aspererit
mouet⁹ q̃primū ad qrtū leōis
aspectū applicuerit d loco cō-
putādo l q̃ fuerat qh eū ifirmi-
tas luaserat. Sz si fortunā ali-
quā ispererit euadet. ¶ Si ho
luna i leone fuerit z eā aspere-
rit mars ex qrtovl septio:z ali-
qđ iciderit l aliq̃ ifirmitatē tal
ifirmitas erit ex abūdātia san-
guis:z calorē nimīū patiet⁹ z eū
dne feb. fortes luadēt: vitet res
fridasz siccas. z si aspererit eā
fortuna bono aspectu euadet
post fatigationē magnā. Sz si
fortuna bono aspectueū h̃ alpe-
rerit absq̃ dubio mouet⁹ qh ve-
niet ad oppōnē loci l q̃ fuerat
qh eū ifirmitas illa cepat. Cū
itez luna sit i leone z aspererit
eā mars aut sol ex aspectu op-
posito hēbit calorē maximū ite-
ri⁹ i pectorēz hēbit pedes z ma-
n⁹ itēfissime z excellēt fridas z
dolorē i capite:op⁹ ē ei vti mi-
nutōe sāguis: si potes qh luna
ē i illo signo. sz si i illo n̄ potes
minuer⁹: dimitte eū donec i me-
dieratē sui lumis vnge sibi pe-
des vinctōe q̃ tollat sibi ifrigidi-
tatē. ¶ Sz si mars vl sol sit cū
ea i vno signo:erit h̃ ifirmitas
ex dolore cordis. qh ho luna ve-
nerit ad qrtū aspectū loci in q̃
fuerat euadet. qh ho luna rece-
det d vno ex locis qđ dixi z lue-

nerit iouē i itinē ad venerē an
q̃ venerit ad qrtū aspectū:op⁹
ē pponē z balnea z i alto loco
seder. Si ho sāfū iuenerit cō-
uerit h̃ ifirmitas i vitiū vesice
euadet qz cū lunayēerit ad lo-
cū i q̃ fuerat pmiū. z qh luna lue-
nerit solē aut martē z fuerit cū
ea saturn⁹ aut mercuri⁹ erit in-
firmitas sic diximus ex dolore
cordis z erit lōga:z timēdū ē qz
neveniat i mētē obliuionē. vtaf
qz reb⁹ frigidis:z caueat a cali-
do z ne iaceat in loco lucido.
aspice qh venerit luna ad qrtū
aspectū loci i q̃ fuerat:z si h̃ ifir-
mitas c̄scit mouet⁹: si minas:
euadet dōec luna pgar t̄m q̃tū
vsqz ad locū qh venerit i oppo-
sitōe. sz si fuerit i fortuna eua-
det donec luna t̄m pgar q̃tū ē
vsqz ad locū i q̃ fuerat qh ifirm⁹
eū cepit. ¶ De luna i h̄gine.

Cum luna fuerit i h̄gine sa-
turn⁹ aspererit eā ex qrtō
vl septio qh ifirmitas ei ac-
cidit hēbit dolorē stōachi:z vē-
tris tele sustinētis itestina:z i-
teri⁹ hēbit apā de flegmate al-
bo:interi⁹ qz calorē patiet⁹:z d-
bil pul⁹ ē ei:z nemo pōt astro-
logice de ifirmo cogitare. vta-
tur qz reb⁹ frigidis z ppetēter
tēperat⁹ z op⁹ ē vt sanet apate-
ita q nō apiat. Et ista infirmis-
tas ē lōga. Si ho fortuna eam
asperit euadet post multos di-
es:et si in fortuna eā alpererit
mouetur ad dies. 40. ¶ Cum
luna fuerit i h̄gine et asperes-
rit eā mars aut sol ex qdrato
vel septimo erit infirmitas cū
magno calore iterius:z nimīū
ascēdit ad sellā:z proūcit san-
guinē z venenū et pulsus est ei
fortis:z qh nō inuenit⁹ anxie-
tatem

Et regionibus Hypocratis. Fo. lxxliij.

tatem quoque patitur: h3 est malum stomachum. Est igitur medicina ei necessaria stipiativa et stomachi confortativa: ut ait quoque rebus leuibus: medicina etiam leuis ei desit. Sed si non aspexerit eam fortuna aliquid mouet usque ad .xxx. dies et si aspexerit eam fortuna aliquid uiuet. ¶ Cum luna fuerit in virgine et cursu infirmitas vacua erit: nam stomachus erit debilis. habebit quoque fluxum ventris: et quando facit vrinam pugit eum vesica: h3 quoque color viridescit et vix facit vinam. S3 si fuerit cum ea mars vel mercurius seu sol erit infirmitas magna et vix loquitur opus est ei medicina que paulatim fluxum ventris restringat habebit quod magnum periculum quando luna venerit ad loci oppositionem in quo fuerat. et si aspexerit eam fortuna uiuet: si non mouet: et si fuerit sic inuenerit saturnum cum luna vel mercurium aut venerit aut iouem hec infirmitas erit minus longa: et habebit dolorem capitis: et non euadet donec luna venerit ad locum in quo fuerat quando infirmitas cepit.

¶ De luna in libra.

¶ Cum luna fuerit in libra et venerit ad quadratum aspectum et saturnus aspexerit eam ex quadrato vel oppositione erit hec infirmitas ex nimia potatione et maior infirmitas quam luna erit in diminutione luminis et gradu et tempore ei dolent pectus quod strictum est: et h3 flegma album in pulmone et sternutat multum. h3 quod feles opus est ei medicina stipiativa et cibo tepato et leui ut ait. Si vero aspexerit eam mars ex malo aspectu mouet. et si non aspexerit uiuet quando lunavenerit ad oppositionem loci in quo prius fuit. ¶ Si

aut fuerit luna in libra et aspexerit eam mars ex quadrato vel oppositione: hec infirmitas erit de sanguine et habet magnas febres et pulsus sunt vehementes: et in nocte videt pessimas visiones: et non potest dormire: et h3 aqua ex flegmate alba: et est ei necessaria minutio: et est ei opus medicina tepata. S3 si non aspexerit eam aliquid fortuna mouet usque ad .xxiiij. dies: s3 si aspexerit eam aliquid fortuna euadet cum lunavenerit ad oppositionem loci in quo fuerat. ¶ Cum luna fuerit in libra pegrina est et infirmitas est ex dolore pedum et manuum iterum h3 calorem et oculos grues quasi violentos: et balbutit cum loquitur: et medicina est ei de necessaria et dieta frigida et humida et minutio sanguinis. Cum autem luna exierit de loco illo et inuenerit fortunam aut fuerit cum ea euadet cum luna venerit ad oppositionem: si autem mouet. ¶ Cum autem luna fuerit in libra et fuerit mars: et sol in oppositione ei erit infirmitas in capite valde magna: s3 si fuerit mercurius cum luna erit dolor in capite et oculi eius lachrymantur: et minutio est ei necessaria et medicina laxatiua. et si luna inuenerit iouem aut venerit quando egredietur de loco illo euadet alioquin mouet.

¶ De luna in scorpiione.

¶ Cum luna fuerit in scorpiione et aspexerit eam saturnus ex quadrato vel oppositione erit ista infirmitas ex sanguine putrido aut de veneno: et si fuerit luna in diminutione sui luminis et sui gradus et non aspexerit eam fortuna mouet: et si fuerit addens luminis et gradus et fortuna aspexerit eam uiuet. ¶ Cum autem luna fuerit in scorpiione et mars in scorpiione cum ea

Articella.

k

Liber pronosticorum

et iupit' aspererit eā ex q̄drato
v' oppositiōe hēbit feb. 7 vald
necessaria ē ei medicina larati
ua 7 tpata dū exiuerit lūa d lo
co illoz iūget se Joui 7 euadet
Cū āt luna i scorpione pegri
na est. i firmitas erit qñ p̄mū i ci
pit eē leuis 7 p nihilo h' 7 va
dit 7 mutat i malū: postea p̄o
patit i vesicca 7 pustula ei nasci
tur i narib'. Cū āt lūa venerit
ad septimū aspectū loci i q̄ fue
rat patiet febres mltas. 7 cū lu
na fuerit ad q̄rtū aspectū loci 7
h iuenerit fortunā mouet. Sin
aut iuenerit fortunā nascet ei
ap̄a i aliq̄ illoz 7 viuet. 7 ē op'
ei medicina ad illā i firmitatē vt
apiat i balneo nec i loco cali
do v' frido mouet. Cū āt lu
na i scorpione fuerit 7 cū ea mars
et saturn' iste i firm' habebit
febres calidas 7 als fridas et
renasceit flegma: 7 fac vt in die
vadat ad sellā 7 nō minuas ei
sanguinē. qñ p̄o lūa egrediet d
loco illo 7 aspererit eā fortūa
euadet vsq̄ ad diē. xiiij. si āt n
aspererit durabit vsq̄ ad diē.
lxx.

De luna i sagittario.
Cū āt luna fuerit i sagit
tario 7 aspererit eā safn'
ex q̄drato v' oppositiōe erit i
firmitas i flegmate 7 hēbit do
lorē in iecore: pedes q̄z erūt ei
fridi: durabitq̄ hec i firmitas
q̄usq̄ luna iunget cū saturno
bis. Si iuenerit fortunā nō du
rabit āpli' q̄usq̄ luna venerit
i oppōnē loci in q̄ fuerat. Cū
āt lūa fuerit i sagittario 7 aspe
rerit eā mars ex q̄drato v' op
pōne: 7 addiderit i suo lumie 7
s̄du est hec i firmitas quā me
dic' scire n̄ p̄t nisi astronomiā
habuerit q: mō dicet q̄ dolet

ei caput: 7 tota psona: mō aliē
q̄ ita ei accidit qm̄ nimū fuit i
balneo: 7 nimū itrouit i pect'
suū 7 i caput: vomit q̄z mltū et
assellat: op' ē ei iudicia p̄stipa
tiua: 7 vtaf' dieta 7 leui sirupo
p̄t acetosū. qñ p̄o lūa exiuerit d
loco illo 7 iuenerit saturnū mo
riet s̄z si iuenerit fortunā viuet
s̄z maximā hēbit fatigatione 7.
Cū lūa fuerit i sagit. cū ioue
v' v̄ere 7 erit i firmitas ex tussi
7 dolorē i pectore hēbit 7 qñ exi
uerit d loco 7 aspererit sagitta
riū ex q̄drato euadet. et est ei
medicina mollificatiua necia:
caueat aut balnea ne intret.

De luna in capricorno.
I Aspererit eā safn' ex q̄dra
to v' oppōne 7 fuerit i lumi d i
minutōe 7 q̄d' ē i firmitas ex ni
mia fatigatōe sudor 7 frig' eū
accepit: 7 nim' ē claus' 7 sternu
tat mltū 7 stōach' q̄z 7 pect' ei
doler: h̄z q̄z febres ex sanguine:
vtaf' f̄b' tēpat: 7 sirupo tēpa
to. qñ āt lūa i p̄pererit fortunā
euad 7 s̄z hēbit magnā fatiga
tōe 7 si p̄o fortūa n̄ aspererit mo
riet vsq̄ ad. 30. dies. Cū āt lu.
fuerit i capricorno 7 aspererit eā
mars ex q̄drato v' ex septio erit
h̄ i firmitas ex vomitu 7 mlti ca
lor 7 h̄z v̄etr' fluxū 7 ardet stōa
ch' 7 ihat: 7 h̄z magnā febrē 7 su
dat mltū 7 p̄l' si iuenit sp̄ vnt'
manerit: op' ē ei medicina fri
da. si āt lūa aspererit fortunā
euadet: 7 si n̄ aspererit moriet
vsq̄ ad dies. vi. Cū āt lūa i ca
pico no fuerit 7 mars 7 sol cū ea
fuerit i firmitas ex nimia fatiga
tōe 7 calefactōe ad ignē 7 acce
pit cā fe. ex colera citria caueat
a balneo 7 se n̄ iudat i aq̄ frigi

Secundū lunam. Fo. lxxliij.

da. s3 si erierit ide lūa euadet
vsq3 addies. 7. De lūa i aq̃rio

Una cū fuerit i aq̃rio ad-
dēs in lumine 7 gradib⁹ 7
aspererit eā saturn⁹ ex q̃drato
vel septio erit ex nimio labore
et parit sanguinē: 7 ista infir-
mitas q̃h3 crescit. q̃h3 minuit
cauendū est eo: aspice q̃n vene-
rit ad oppositiōē si meliores
viuet. Sin autē moriet vsq3 ad
q̃tuor dies. Cū āt luna i aq̃-
rio fuerit peregrina p̃mū ha-
bebit malū 7 dolebit interi⁹ h3
q3 febres calidas 7 durabūt m̃l
tū. 7 habebit magnā infirmita-
tem siue anxietatē: sed q̃n luna
fuerit cū sole habebit se meli⁹
aspice lunā q̃n egrediet̃ d̃ sole.
si inuenerit fortunā aq̃q̃ vene-
rit ad locū in q̃ cepit infirmari i
firmus euadet. si autē inuenerit
mouet. Cū āt lūa fuerit i aq̃-
rio: et saturn⁹ vel mercurius.
alias mars cū ea est infirmitas
ex colera nigra. S3 si luna erit
addēs lumini 7 gradib⁹ 7 iue-
nerit eā fortuna aq̃q̃ sit i oppō-
ne loci i quo erat euadet: si āt
fortuna nō inuenerit mouet in-
firm⁹. Cū autē luna fuerit in
aq̃rio addens in suo lumine et
gradib⁹ et saturn⁹ aspererit ex
q̃drato vel oppositiōē ē infirmi-
tas ex frigore qd̃ eū accepit: et
h3 dolorē i capite 7 vētre: 7 op⁹
est ei medicina calida q̃ frig⁹
expellat: 7 si aspererit fortunā
euadet: sed vene nodi: 7 nerui:
dolebūt ei. De lūa i piscib⁹.

Uni luna fuerit i pisce ad-
dens suo lumini 7 gradib⁹
7 saturn⁹ aspererit eā ex q̃dra-
to ṽl ex septio est hec infirmitas
ex terrore quod eū suscepit: et
habet in capite dolorē et in vē-

tre: 7 ē ei opus medica calida
que frigus expellat. 7 si aspe-
rit fortunam viuet 7 postq̃ eua-
det: tñ nodi dolebūt ei. Cū hō
luna fuerit i pisce addēs lumini
7 gradib⁹: 7 aspererit eā mars
ex q̃drato vel oppositiōē erit i-
firmitas ex nimio cibo 7 nimio
sanguine 7 colera 7 opus ē ei vt
minuat sanguinē 7 maiorē dolo-
rē habebit in nocte q̃ indie. s3 si
nō aspererit eā 7 fortuna in loco
illo in quo accepit eū infirmitas
moriet. si autē aspererit euadet
quādo venerit ad locū illū in q̃
incepit infirmitas. Cū autē lu-
na in pisce est: 7 ven⁹ 7 iuppiter
cū ea infirmat q3 sudauit et bi-
bit aquā 7 habebit dolorē i o-
culis: 7 habebit febres cū frigore: 7
postea cū calore. opus est ei me-
dicina laxatiua 7 caloris expulsi-
ua: et cum luna venerit ad oppō-
nē illi⁹ euadet. Cum luna est i
pisce 7 mars cum ea: erit infirmi-
tas ex nimio calore. 7 opus est ei
vt minuat sanguinem. 7 si fortu-
na eam aspererit viuet. si autē
mouetur.

Explīcit libell⁹ diuin⁹ hypo-
cratis chū: quē de eē egroz km
diuersā lune dispositiōē dedidit
Liber hypocratis dictus cap-
sula eburnea. Qui in ei⁹ sepul-
chro inuentus fertur.

Prologus in librum.

Quenit ad nos
qd̃ Cuz hypocras
tes morti appro-
pinquaret p̃cepit
vt virtutes istelcri
pte ponerentur in capsula ebur-
nea: et poneretur capsula cum eo
in sepulchro suo ne aliquis eaz
detegeret. Cum ergo voluit

k 4

Liber pronosticorum hypocratis.

cesar videre sepulchrum hypo-
peruenit ad ipsum asperit ipsum:
erat autem valde abiectum precepit
ut ipsum renouari et fabricari et cor-
pus eius si integrum inueniret deferri
sibi: cumq; fodere sepulchrum iue-
ta est in eo hec capsula eburnea
et in ea iste virtutes: delata est et
cesari: qui in ea aspiciens Mil-
dos amico suo fidei tradidit.

Quando fuerit apud cui
non inuenitur tactus: et fuerit ma-
nus sinistra posita super pectus
suum scias quod mouetur usque ad
xxij. dies: et precipue quando in egritu-
dinis sue principio palpat se-
pe nares suas. 2. **Quando** fuerit in
utroque genibus apud magnam cum
vehementia sit scias quod morietur
usque ad octauum diem: et precipue quando
in egritudinis sue principio sudaue-
rit sudore multo. 3. **Quando** fuerit
super venam que est super ceruicem que ge-
nerat somnum: pustula parua super
ipsum sicut forma pulueris: scias
quod infirmus morietur. 4. die a die que
infirmus est: et signum est quod sit in princi-
pio sue egritudinis sit vehemens
4. **Quando** fuerit super linguam pustula
la si enaurati. et est naurea que dicitur
musca canina aut sicut grana-
petadacili scias quod morietur in
die illo: et signum est quod desiderat in
principio sue egritudinis res cali-
das in suis naturis. 5. **Quando** fue-
rit super aliquem digitorum pustula
nigra parua sicut horobus et dole-
bit scias quod morietur in duobus die-
bus ab egritudinis sua. et signum erit
quod fuit in generatione sua quibus cor-
poris. 6. **Quando** fuerit in pollice
manus sinistrae pustula parua si
milis fabae fusci vel pallidi colo-
ris que non dolet: scias quod in sexto
die morietur in principio egritudinis

Et signum est quod a principio egritudi-
nis assellauit assellationibus multis
valde. 7. **Quando** in digito me-
dio sinistri pedis iuerit pustula
cuius color est sicut terribilis au-
rificis scias quod habes eam morietur
xxij. die a principio egritudinis. Et si
signum est quod desiderat in principio egritu-
dinis res habentes arimoniam
desiderio vehementi. 8. **Quando** fue-
rint ungues digitorum fusci vel pal-
lidi coloris: et in fronte fuerit pu-
stula sanguinea scias quod morietur
in secunda die a principio egritudinis
et signum illud est: quia erit multe
sternutationis in principio inceptionis
sue egritudinis et multarum
oscitationum. 9. **Quando** fuerit in
pollicibus duorum pedum pruri-
tus vehemens et fuerit color cer-
uicis fuscus valde scias quod mo-
rietur quanto die egritudinis occa-
sum solis: et signum est quod minxit in
principio sue egritudinis vinum
multum exuberantem. 10. **Quando**
fuerint super palpebram in-
firmi tres pustule: quarum una sit
nigra: et alia fusci coloris et palli-
di et alia subalbedi in diebus sci-
es quod habes eam morietur. xxvij. die
a principio egritudinis sue: et signum
est quod in principio erit sputi multi. 11.
Quando fuerit super palpebram vni-
us oculorum pustula sicut auellanale
uis fusci coloris: scias quod morietur
secunda die sue egritudinis: signum
est quod in principio sue egritudinis do-
mit somnum multum et grauem. 12.
Quando fuit ex naribus infirmi san-
guis trahens ad subalbedinem et ruf-
fedinem et appetit in manum eius dextra
pustula alba que non dolet scias quod
morietur. iij. die a principio sue egritu-
dinis. et signum est quod non considerat ci-
bum oino. 13. **Quando** appebit in cora
infirmi sinistra rubedo vehemens

Hypo. de humana natura. Fo. lxxv.

q̄ nō dolet scias q̄ moriet̄ in.ij. die sue egritudinis. 2 signū ē q̄ in p̄ncipio iceptiōis sue egritudinis habuit puritū vehemētē 2 desiderat comedere olera. 14. ¶ Qñ fuerit post aurē sinistram pustula nigra scias q̄ morietur xxviij. die sue egritudinis: et signū ē q̄ desiderat potare aquā frigidā desiderio vehemētē. Et si fuerit dura gūis alba similis grano frumenti: scias q̄ morietur vigesima die a p̄ncipio sue egritudinis i illa hora i qua appuit pustula: 2 signū ē q̄ migrit i p̄ncipio sue egritudinis vrinā multā. 15. ¶ Qñ fuerit post aurē dextrā pustula rubea ca. similis cōbustioni ignis scias q̄ morietur. vij. die a p̄ncipio sue egritudinis. 2 signū est q̄ vomit in p̄ncipio egritudinis sue vomitū multū. 16. ¶ Qñ fuerit sub mēto pustula rubea i magnitudine febre egyptiace scias q̄ morietur. 52. die ab iceptiōe sue egritudinis 2 signū ē q̄ sputat i sue egritudinis p̄ncipio sputū multū. 17. ¶ Qñ accidit dolor alicui i p̄putio 2 in pellicula. q̄ coopit caput h̄ge deide appet i cubito pustula fusci coloris scias q̄ morietur. v. die egritudinis: 2 signū ē q̄ desiderat vrinā bibere in iceptiōe sue egritudinis. 18. Qñ fuerit sup lat⁹ dextrū pustula si dolet fusci coloris: scias q̄ morietur. ix. die egritudinis añ ortū solis 2 signū est q̄ i egritudine sua facit multas oscitatōes. 19. ¶ Qñ fuerit in titillico sinistro pustula fusci coloris i magnitudine citiōij: scias q̄ morietur. xv. die egritudinis: 2 signū ē q̄ accidit i iceptiōe egritudinis somn⁹ mult⁹ 2 grauis. 20. ¶ Qñ fuerint sup

calcaneum pustule nigre mltē scias q̄ morietur. xxij. die egritudinis 2 signū ē q̄ desiderat i p̄ncipio aerē friz 2 cibos fridos desiderio vehemētē. 21. ¶ Qñ fuerit supra pectus sinistrū pustula subalbida scias q̄ morietur. iij. die egritudinis 2 signū ē q̄ accidit i p̄ncipio egritudinis purit⁹ vehemēs in oculis: 2 nō sufficit scalpere oculos suos. 22. ¶ Qñ fuerit in medio capitis pustula nigra sicut nux nigra lenis q̄ nō dolet morietur. xl. die a p̄ncipio egritudinis: 2 signū ē q̄ accidit ei i p̄ncipio egritudinis desiderū melonū 2 exuberatio vune. 23. ¶ Qñ sub cervice fuerit pustula pua 2 i palpebra inferiori oculi sinistri pustula etiā alba: scias q̄ morietur. xi. die egritudinis sue 2 signū est q̄ accidit ei in iceptiōe egritudinis desiderū dulciū vehemens. Finis.

Hypocratis de hūana natura vel de elemētis liber.

Quicunq; autē cōsuevit audire dicētes de natura humanaliteri⁹ q̄ q̄tū ip̄a ad medicinā p̄tinet: huic q̄dez nō est cōueniēs q̄ audiat hūc sermonē. Nō em̄ esset totū aerē hōiez dicēdo esse p̄tra neq; ignē neq; aquā neq; terrā neq; aliqd aliud. Nāq; hoc manifestū est ex hīs i hōie: s; volētib⁹ hoc dīe p̄mitto. 2. ¶ Euidē autē mihi nō recte cognoscere qd sit q̄ huiusmodi dicūt itētiōe qdē eadē oēs vtunt dicūt at nō eadē. S; itētiōis qdē rōtinationē eādez faciūt. Dicūt em̄ qdāq; ē 2 hoc esse vnū quidā 2 hōiem: km vero nomina non cōstituentur. di
k iij

Hypocratis liber.

erūt em̄ ipsorū hīc quidē asserēs
derē esse hoc vñū z oēs alius at
ignē: ali⁹ aut aquā: ali⁹ hō frā
z assertorū q̄sq̄ suo sermōi testi
mōia z argumēta q̄ nihil sūt. 3.
¶ Quidē igit̄ eadē intētiōne
oēs vtrū: dicūt aut nō eadē ma
nifestū est hīs q̄ cognoscūt ip̄a.
Sciet aut vtrūq̄ aliq̄ hoc maxi
me adueniēs ip̄is dīcētib⁹. 4.
¶ Idē em̄ hoīes sibi inuicē dīcē
cūt eisdē audiētib⁹. Nūq̄
em̄ infra p̄r idē hō accedit leo
dē sermōe. Sz q̄nq̄ q̄dē iste obti
net: q̄nq̄ hō ille: q̄nq̄ aut p̄tigit
lingua labēs ad pplz z iustū ē
vel pplm̄ cognoscere recte dicē
tē p̄bere sermōnē suū semp vñ
cētē cū reb⁹ si quidē ea q̄ sūt co
gnoscit z recte asserit. 5. ¶ Sed
mihī q̄dē vident hōmōi hoīes di
cere se ipsos in oībus ip̄orū ser
monū ab insciētia. 6. ¶ Mellis
aut z parmenidis sermōnū diri
gere. 7. ¶ De hīs quidē igit̄ sus
ficiāt mihī ea q̄ dicta sūt. Me
dicoz hō aliq̄ dicūt q̄d hō q̄dē
sanguis solū ē: aliqui hō horū
aiunt colerā esse hoīem: q̄dā hō
flegma. Rationē nō faciētes. Et
isti omnes eādē quidē esse aiūt
quod vnusquisq̄ eorū notare
voluerūt et hoc vñū existens
permutare scōz formā potētā
coactū a calido z frigido et fie
ridulce z amarū z albū z nigrū
omnimodū: mihī aut nō vident
hec sic habere. ¶ Plurimi q̄dē
igit̄ talia quedā z adhuc p̄ria
horū asserunt.

Capitulū secundum.

¶ Ego autem si vnus esset ho
mo nūq̄ vtrūq̄ doleret: nō
est em̄ a quo doleat vñū exi
stēs: si igitur et doleret necesse
est et quod sanatur vñū esse:

nunc autem multa. 2. ¶ Multa
enim sunt in corpore que quan
do ab inuicem preter naturā
calefiunt z in frigidatū z desic
cātū z humectantur egritudi
nes generant. 3. ¶ Quia multe
sunt quidem species egritudi
num: multa autem et medica
tio ip̄sarū est. 4. ¶ Dignior aut
ego dicerem sanguinē solum
esse hominem et non aliud ostē
dere ipsum nō parū tantē for
mā: neq̄ fieri omni modo: sz aut
hoc secundum tempus aliq̄
anni aut etatis hominis. I quo
sanguis existens videtur solū
in homine conueniens est enī
aliquid tēpus esse in quo videt̄
ipsum in eodē esse: hoc autē di
co z de eo qui dicit hominē fleg
ma esse z de eo q̄ dicit colerā. 5.
¶ Ego quidem de morbo quo
cūq̄ dixerō secundum legem
et scōm naturā si hec sūt simi
lia z iuue existēte: z sene z tpe
z frido z calido existente: z ar
gumēta prebebo z necessitates
nunciabo: per quas singulū an
getur z diminuitur in corpore. 6.
¶ Primum quidē igitur neces
se est generationem fieri nō ab
vno. Quomō ei vñū existēs vñū
generabit nisi alicui misceatur
deinde nisi eiusdē generis sint q̄
miscentur et eandē habeant po
tentā nō generāt: neq̄ in hoc
nobis cōferunt. Et iterū nisi ca
liduz frigido z siccum humido
moderate se habeant adiucē
et eq̄liter: sz alterū alteri mul
tū preemineat et fortissimū in
firmissimo generatio nō vtrūq̄
fiet q̄re quō cōueniēs est ab vno
aliq̄d generari. 7. ¶ Quod aut
neq̄ a plurib⁹ generat nisi con
tingat bñ se habēna cōplexiōe

De natura humana. Fo. lxxvj.

que est ad inuicē. 8. ¶ Necesse est
igitur natura tali existēte talior
et ea quod hominis humorē nō eē vnū: s3
vnūquodq3 quod pferunt in genera
tiōe habere aliquā potentiā in
corpore s3m quā pueniūt: et iterū
necesse est vnūquodq3 eorū disce
dere in sui naturā siēte corpore
hōis humidū ad humidū: siccū
ad siccū: calidū ad calidū: frigi
dum ad frigidū. 9. ¶ Talis aut
et alialū natura est: taliorū oīm:
sunt aut s3lī oīa: p3sistit em̄ ipsorū
natura ab ipsis p3dictis oīb3 et fi
nit s3m p3dicta in hoc: vnū cōsistit
singulū hoc: et accessit. 10. ¶ Cor
pus hōis h3 in se sanguinez
flegma. co. rubeā: et ni. co. et hec ē
natura corporis: et ppter hoc do
let et sanū est. 11. ¶ Sanū qdē igitur
ē qñ moderate se habēt hec
cōplexioni quod est ad inuicē: et potē
tie multitudīne: et maxime s3q3
mixta fuerūt: dolet at qñ aliqd
hōz min3 aut plus fuerit in cor
pore: aut discedat et nō mixtū fue
rit oīb3. 12. ¶ Necesse ē qñ ali
quid hōz discedit pstatim disce
dit in se non solū egregie egro
tat: sed qñ supfundit sup reple
tum laborē et dolorē prebere. 13.
¶ Etenim qñ aliquid hōz extra
corpus effluit: plus supabūdāte
dolorē pstat euacuatio. 14. ¶ Si
aut itez intus faciēt euacuatio
nez et trāsmutationē et expulsio
nem ab alijs necesse est duplicē
laborē p3bere s3m p3dicta vnū disse
runt et quod supabūdāt. dixi aut
vtiq3: quecūq3 dixerō hōiem as
serere esse sup hec existētia s3m
nām. 15. ¶ Dico aut esse sangui
nem et flegma et colerā rubeā et ni
gram. 16. ¶ Et hōz qdā pūm
s3m legē nōia determinat dico:
et nullus eorū idē nomē esse de

inde s3m naturā formas diuisas
esse: et neq3 flegma non assimila
ri sanguini: neq3 sanguinē coles
re: neq3 coleram flegmati. Quō
em̄ hec vtiq3 assimilātia erūt ad
inuicē. 17. ¶ Hōrū colores neq3
similes vident neq3 manu t3gē
ti similia vident esse neq3 frigi
da similiter sunt neq3 sicca: neq3
humida: necesse ē igitur ex quod itez
differūt ad inuicē s3m formā et po
tētiā ipsa nō est vnū. 18. ¶ Si quā
dem ignis et aqua nō idē sūt: scies
vtiq3 his quod hec oīa nō idē sunt
sed vnūquodq3 ipsorū h3 naturā et
virtutē p3pūā: si em̄ cuidā homi
ni dederis pharmacū quod fle
gma agat: euomet tibi flegma.
Et si dederis pharmacū colago
gū: euomet tibi colerā. 19. ¶ Se
cūdū h3 aut et co. ni. purgabit: si
dederis pharmacū quod coleram
nigrā agat: et si percusseris partē ali
quā ipsi3 corporis ita quod vulnus
fiat: fluēt exīde sanguis. 20. ¶ Et
hec oīa faciet tibi tota die et no
cte: et hyeme et estate: quāq3 potēs
fuerit spiritū attrahere ī se: et te
rum remittere et nō potēs fuerit
si in aliquo eorū quod p3stiterit pūa
bit p3stiterūt hec p3dicta quō em̄
cōstiterint. 21. ¶ Prīmū aut ma
nifestū est quod hō h3 in se hec oīa
semp3 quāq3 vīuit eīde facta sūt
ex hōie habēte: h3 oīa postea īfl
gunt ī hōie habēte hec oīa que
cūq3 ego dico et demonstro. 22.
¶ Qui aut dicūt quod vnū est hōvī
dent mihi hac itētiōe vt ī aspiciē
tes eos quod bibūt pharma et de
struūt ī supflua purgatiōe: hōs
qdē colerā vomētes alios hō flā
hoc singulū ipsorū cogitauerūt
ē hōiez quod cū purgaret viderēt
ipm moui: et dicētes sanguinē esse
hōiez eadē itētiōe vt nū aspiciē
k iij

De natura humana.

riētes hoīes iugulatos ⁊ sāgui
 nem fluentē ex corpore: hāc esti
 mant esse animā in homine ⁊ te
 stimonij vtū i suis rōnibus. 23.
 ¶ Et primū quidem in supfluis
 purgationib⁹: nullus mortu⁹ est
 solā colerā purgat⁹: sed q̄re ali
 quis bibit pharmacū qđ cole
 ram vomit deinde flegma. 24.
 ¶ Postea i colera coactivomūt
 eo. nī. finiētes autē sanguinē vo
 munt purū hec autē patiunt⁹: et
 a pharmacijs agentibus flā. 25.
 ¶ Primū quidē em flā vomunt:
 deinde colerā rubeā: postea ni
 gram. finiētes autē sanguinē pu
 rum ⁊ in hoc moriunt pharma
 cum em cū ingredit⁹ corpus pri
 mum qđ agit qđcūq; eorū que
 sunt in corpore: si s; naturā ma
 xime fuerit: demū autē ⁊ alia at
 trahit ⁊ purgat. 26. ¶ Quē ad
 modū vegetabilia ⁊ seminalia:
 qh in terram venerint attrahet
 vnū qđc; s; naturā qđ inest in
 terra. 27. ¶ Inest autē rascēsus ⁊
 amarū ⁊ dulce ⁊ salum ⁊ omo
 dum. 28. ¶ Primū qđē igit plu
 rimū hui⁹ attrahit in se qđcūq;
 vtiq; maxime fuerit sibi s; na
 turā demū attrahit aliā. ¶ Ta
 le autē qđē ⁊ pharmaca faciunt
 in corpore qđcūq; vtiq; coleram
 agūt: primū quidē immixtā pur
 gauerūt colerā: deinde mixtā. 29.
 ¶ Pharmaca flegmatis etiā pri
 muz qđē unmixtū flegma agūt
 deinde mixtū ⁊ interfectis san
 guis fluit. 30. ¶ Primū qđē cali
 dū ⁊ valde rube⁹ deinde fluit
 magis flegmatic⁹ ⁊ coleric⁹ au
 get autē i hoīe flegma qđē i hye
 me: hoc em in hyeme maxie s; na
 turā eorū qđ sunt in corpore fri
 gidissimū est. argumēta autē ho
 iuz qđ flegma qđē frigidissimū

si volueris tāgere flegma ⁊ cole
 ra ⁊ sanguinē flegma inuenies
 frigidissimū existē. ⁊ etiā visco
 sum est: ⁊ violētia maxime ducit
 post colerā nigrā. qđcūq; autē vio
 lētia veniūt calidiora sūt coa
 cta a violētia: at: nō ⁊ ad hāc oīa
 frigidū est flegma: videtur autē
 natura: qđ hyems replet corp⁹
 flegmate: scies vtiq; hi hoīes
 spuūt screāt flegmaticū hyeme
 ⁊ tumores albißimi sūt maxi
 me s; hoc tps ⁊ alie egritudies
 flegmaticę: vere autē flegma qđē
 est fortissimū i corpore ⁊ sāguis
 auget⁹: ⁊ frigora exeūt ⁊ aq sup
 ueniūt. 31. ¶ Sāguis autē s; hoc
 auget ab ymbrub⁹ ⁊ calidis die
 bus: s; naturā em ipsorū hec
 sunt maxime annū humidū aut
 est ⁊ calidū: scies autē his hoīes
 verē ⁊ estate: occupant⁹ maxie a
 dissenterijs ⁊ ex narib⁹ sanguis
 fluit ipsi⁹ ⁊ calidissimi sūt et ru
 bei estate nō sanguis potēs est
 ad hec ⁊ colera excitat⁹ in corpo
 re ⁊ descendit vsq; ad autū. 32.
 ¶ In autūno autē sanguis modi
 cus sit s; ei ipsi⁹ autū⁹ natu
 raliter sit. 33. ¶ Colera autē esta
 te ⁊ tinet corpus ⁊ autūmo. 34.
 ¶ Cognoscēs autē his homines
 spōte hoc tpe colerā vomūt ⁊ in
 accessionib⁹ medicinarū colere
 purgant. 35. ¶ Manifestū autē et
 in febrib⁹ ⁊ in colorib⁹ hoīm fle
 gma autē estate infirmū ē ipsum
 seipso: s; ei est tps nature ipsi⁹
 siccū nāq; est ⁊ calidū. 36. ¶ Sā
 guis autē in autūno sit min⁹ in
 hoīe. 37. ¶ Sicc⁹ em est autū⁹
 ⁊ ifrigidare vtiq; incipit hoīes.
 38. ¶ Nigra autē colera autūno
 multa est ⁊ fortissima. 39. ¶ Qñ
 autē hyems aduenit colera ifri
 gida modica sit ⁊ flegma au

get iterū a multitudine eorū dē
et a lōgitudine nociuū habēt: q̄
igī hēc oīa sup corp⁹ hoīa tpe
aūt circū imittēte qñq̄ qdē plu
rā sūt ipsīs ip̄a qñq̄ minora sin
gula sū partēz sū naturā: quē
admodū ann⁹ tot⁹ participatoī
būs et calidis et frigidis et siccis et
humidis. Neq̄ em̄ vtiq̄ manet
illo tpe aliqd̄ horū sine oīb⁹ que
sunt in hoc mūdo. Sed si aliq̄s
deficeret oīa perirēt: ab h̄mōi ei
necessitate oīa p̄stiterūt et nutriū
tur adinuicē. ita aūt et si qdē ab
hoīe deficiāt ex hīs cognat⁹ nō
vtiq̄ posset viuere hō. dñat em̄
in anno qñq̄ hyems maxie: qñq̄
aūt ver: qñq̄ hō estas: qñq̄ hō
autū⁹. 40. ¶ Sic aūt et in hoīe
qñq̄ qdē dominat flegma: qñq̄
aūt sanguis: qñq̄ hō colera. 41.
¶ Primo qdē rubea deinde ni
gra dicta: testimonīū aūt mani
festi⁹ si volēs eidē homini dare
id pharmacū: ter i anno vomet
tibi. hyeme qdē flegmatice: ver
aūt humidissime. Estate aūt co
lerice: autūo nigerrime: debēt
igī hīs ita se habētib⁹ quecūq̄
quidē egritudinū hyeme augē
tur: estate finire. 42. ¶ Quecūq̄
hō estate augent hyeme finire
43. ¶ Quecūq̄ ipsarū in peryo
do dierū nō pmutant: peryodū
autem dierū iterū dicem⁹. 44.
¶ Quecūq̄ aūt vere supueniūt
egritudines expectare puenit i
autūo pmutationē esse egritu
dinis. 45. ¶ Quecūq̄ hō autū
nales egritudines harū pmuta
tionē necesse est esse. 46. ¶ Qd̄
aūt s̄z hēc tpa excedit morib⁹ sci
re opz q̄ an⁹ ip̄e s̄z medicū sic
opz curās facere: ad egritudines
vt singula harū dñatur i corpo
re sū qd̄ tps qd̄ est sū naturāz

ipsi⁹. Maxime aūt p̄gruit scirez
hoc cū illis q̄ egritudines ex re
pletionē sūt: has euacuatio sa
nat. 47. ¶ Quecūq̄ hō egritu
dines ab euacuatiōe sūt: reple
tio sanat. 48. ¶ Quecūq̄ ab otio
egritudines generant labor sa
nat. ¶ Uniuersaliter autē scire
oportet medicum.

¶ Hypocratis de aere et
aqua et regionibus Liber.

Quisquis ad

medicie statū ac
cederē curat neces
se ē p̄ annū tpa z
q̄ i eis gñant attē
ti⁹ req̄rat. 2. ¶ Que qdē n̄ solū
dissimilia adinuicē sepe distat vi
dent: vepetiā et singula se in se
variādo sibimet alterant: i an
nis nāq̄ sua tpa eorū dē comple
riōib⁹ suū tēperamētū custodiē
tib⁹ qui morbi nascunt non ab
eis dē degenerare: sed similes et
cōcreari vident. 3. ¶ Contra hō
tpa inter se dissonātia et se alie
na dissolui que difficiles p̄creāt
egritudines: hyems hō ē frigi
da et humida: ver hō calidū et hu
midū. Estas hō calida et sicca: au
tū⁹ hō frigid⁹ est et sicc⁹: q̄ cau
sant vtrūq̄ si decreuerit s̄z ma
gnitudinē eiusdē cōplexiōis ac
paruitatē in tā tā vt neutra natu
re sue familiare existat tps qd̄ i
eistpib⁹ qd̄ diuersa sunt accidere
solet. 4. ¶ Est etiā qñ hyēs frigi
diorē humiditatē suā i sua reti
net q̄ litate. 5. ¶ Est qñ estas cali
diorē et sicciorē hēc iō p̄tigūt: q̄
a v̄etis tā calidis q̄ frigidis: si
ue vniuersales siue locales sint
corpori mala tēpora mutant. 6.
¶ Oportet aūt te esse attētū cir
ca virtutes aquarū: vtpote qd̄

De aere et aqua. 6

nerse in pōdere et sapore sint: de hac enim qui bibūt eorū vētres calidi ac tūmidi sūt: corpora macra: cubiti et spatule tenues. Si trā faciesq; maximū carnis ad splēnem pfluere cogit vñ mal⁹ sanguis pcreat. 7. ¶ Illam hō bibētes multa supabūdāt: comestione, esuries em illis pseuerat atq; crescit: sitis quoq; sūt: supiora vētriū cū media islant. quā propter fortib⁹ catarticis vtēdū est illis hac egritudine h̄yeme restate p̄tinēt accidit aqua illis citrina: et intereūt estate hō dissintēria: liētia lōga q̄rtana laborāq; morbi naturā p̄uertūt, et mutāt et i aquā cadūt citrinā et p̄sūt. 8. ¶ Iuuenes illoz pulmōis dolore alijsq; passiōib⁹ eoz mētes p̄turbātib⁹ affligunt. 9. ¶ Senes acuta febre ardēt: ex vētriū cōstrictiōe accidēte verātur. 10. ¶ Mulierib⁹ apostemata de genere flegmatis albi innascunt: neq; p̄cipiūt neq; pariūt nisi cū magna difficultate atq; molestia corpora eoz magna et grossa. quāto plus p̄tendunt in lōgitudine: tāto graciliora sūt: mēstrua nō sūm q̄d opz pfluunt. 11. ¶ Pueri si hernia. viri causō crurium vulnerib⁹ infestant. Sed et q̄ h̄mōi nature sunt eis impossibile est vitā extēdi. Sed intēpestina senectū p̄rapiūt. 12. ¶ Mulieres sibi grauidē vident: cum hō part⁹ aduenerit t̄p̄s vteri festu sanestumore relaxant: h̄mōi passiōe decepta matris q̄cūq; aq̄ citrie coadunatiōe intumuerit laborat. 13. ¶ Ad hāc itaq; quā p̄dixim⁹ aquā p̄tinēs est: et ea q̄ a calida terra surgit: aut a ferro: metallo: vel ere: siue argēto: vel auro: vñ sulphure: aut alumīne

vel pice: vel nitro: q̄soēs ab ingēti p̄stat exire calor huius ergo aquarū vel terrarū generi nulla oīno species inuatiua vel salubris: s; dure oēs habent atq; bibentib⁹ strāguriā nimiāq; impōnāt solutionē. 14. ¶ Verum ea q̄ in altis locis aque siue puluerulēt: mōticulis alijs et optima et saluberrima saporata talis neq; multa vini cōmitione indigēs est h̄yeme calida estate frigida: sūt quoq; villa q̄ a profundiusculo exurgit fōte aq̄rū etiā melior ē ea q̄ ab ortu solis et maxime estino tēpore decurrit alba: perspicua atq; p̄culdus bio odorifera est. 15. ¶ Que hō est lēta et grauis currēs: ea sicca atq; bibētib⁹ nisi opus fuerit minime est inuatiua: q̄bus dā enī naturis egritudinib⁹ p̄futura videt. 16. ¶ De p̄hēdim⁹ hō hoc ex lapidib⁹ qui in pueris nascuntur. sed p̄pterea quia vīna clara et subtilis est emittunt: q̄d hō grossum et turbidū remanet: et lapides efficiūt: lac etiā si malū est lapidē in vesica lactēis facit. Maxime aut si calidissimū colorib⁹ rubeis p̄tinēs est. vētrē em et vesicā calefacit: et vīnū incēdit et lapides facit. quā propter h̄mōi infantes vīnū subtile bibere inuat q̄d nec venas scindit nec excoīadōdisrūpit. 17. ¶ In mulieribus aut nō crescit lapis: quia ea quib⁹ mingūt loca parua sūt larga lata: nec fortiter fricāt vel scalpūt ea nec tractādō manib⁹ cum illis sicut masculi ludunt: neq; enim ad eorum ora que intra vuluam latēt longius remota tangere possunt. 18. ¶ Ceterum masculi mictorum in summo est virge. 19. ¶ In feminis

Et regionibus. 6to fo. lxxviii.

vero longius est os vesice. 10.
De temporib⁹ nō expedit cō-
tēplationē tuā adhibeas vt an-
ni habitudo si salutifera sit vcz
aut egrota cognoscas. Si enim
ort⁹ stellaz put dz fuerit 7 occa-
sus i autūno aq̄ multe. 21. ¶ In
hyeme nō paucē neq̄ serenū: ne-
q̄ frigidū pl⁹ opportuno. Vere
dz 7 estate aquar cōtēperantia
annū sanū atq̄ saluberrimū ne-
cesse ē eē. 22. ¶ Si nō signa secū-
dū q̄ debēt in ortu 7 occasu non
fuerit opportuna: hyems nō sic-
ca 7 borealis. Ver aut pluuiosū
et australe febres acutas: atq̄
lyēterias in estate necesse est ve-
nire: q̄ vcz intrans autūnus vel
estas terrā vernalis pluue non
in estate infusam inuenit sic dz
austrinū duplicare necesse fue-
rit: ppter ea qui terra insula sit
7 alios ardore calida vētres igi-
tur graues molles humidū: vn-
de 7 multa egestione abūdant.
Cerebra aut tenera fiunt in hac
itaq̄ qualitate dū aer habetur
mordet carnē 7 corpus: acutis-
sime febres tūc ingruunt vel ir-
ruūt 7 maxime his qui flegma-
tici sunt. Lyēteria vero mulie-
rib⁹ 7 quibuscūq̄ viris natura-
lis cōplexio humida est. Si aut
canticulare temp⁹ pluuiiale fue-
rit multūz hyemale ventiq̄ sup-
ianuas irruūt morbi extingunt
atq̄ autūnus speratur futur⁹ sa-
lubris multoties pueri 7 mulie-
res commouūtur sed 7 sensum
pauci quoz qui euadūt in quar-
tanā febrem: a quartana nō in
aquā citrinā deueniūt. 23. ¶ Qd
si ecōtra hyēs austrina nimisq̄
pluuiosa fuerit. Ver aut siccū: 7
boreū: mulieres pregnātes i ve-
re abortiūtur si tūc eis tps pa-

riēdi fuerit. 24. ¶ Si quoq̄ fet⁹
emiserint ānihilatos atq̄ defe-
ctos emittūt: q̄ aut p̄tinuo mo-
uent: aut viuūt semp ānihilati
atq̄ defecti. hominū lyēteria:
oculorūq̄ dolorē. Alij catarrū d
capite i auriculā patiunt: sz de-
licatis 7 mulierib⁹ lyēteria: i de-
licatis nāq̄ a capite i ventrē de-
scēdit eis flegma. Eis at q̄ cole-
rici sūt sum⁹ ascēdit ad cerebrū
7 cir tegit illd. 25. ¶ Mulieres eo-
rū sp̄ egrote mlti fluis mēstruis
redūdant nūq̄ piguescūt q̄ vcz
nō illis naturalr sz ex morbo cō-
tingit: sz cūz concipiūt plurime
abortiunt. nati vero eoz pluri-
mū spasmus 7 anhelitu: morboq̄
pleos afficiuntur. 26. hunc aut
locū viri inhabitantes lyēteria
7 colerica disinteria 7 ephymō
id est febus longa et vētus ac-
emorrois affligit: pleuresis nō
aut peripleumoniam aut causon
morbiue acuti: ppter ea q̄ ven-
tres liquidos hnt oculi eorum
cacecia infestatur: nec tñ fortivl
longa nisi quando super illos
vniuersalis accidit morb⁹ voto
vcz austro aerēq̄ mutātem eoz
capita nebula 7 fumo implent
Et si deniq̄ ad quinquaginta p-
uenerint annos in os a capite
reuma ipsi q̄ in epilepsiam ca-
dūt que cui aduenerit totū cor-
pus possidebit: 7 maxie si caput
subito calore vel frigore pcutiat
q̄sq̄ nō loc⁹ frigidorū ventorū
locis oppositus est sine ortui p-
tinens sine occasui illi venti sui
locales vēti sunt a calidis at ob-
tegit: aq̄ itaq̄ sue sicce graues
digeri plimū dulces sūt. hitato-
res duriz fortes sz eoz crura g-
cilib⁹ totisq̄ sūt p̄tinētia: vētriū
nō inferiora hnt durissima supio

Et regionibus. 6

ra ho lenia z mollis atq; currē
 ria plimūq; d colera nō flegma
 te capita sana durissima: s; ipi
 plurimi rūpūnt: vñ z hernia one
 ranē plimū ho i pleuresiz mor
 bosq; acutos necesse ē icidātq;
 vētres cōstricti sunt sicq; ex q;
 cūq; morbo i epima ducunt ei
 rei cā ē tetan⁹ corpis z cōstipa
 tio vētris i qb⁹ etiā vene rēpūnt
 ex frigiditate sue aque multū
 comedūt nec tñ multū bibūtq;
 vtriq; sufficere nequeūt nō illis
 obthalmia facile euenit: s; si eue
 nerit oculi cōcrepāt. 27. ¶ Iuue
 nes eorū cū ad annorū trigin
 ta etatem peruenerint multū i
 estate sanguis p nares fluxū q
 multū patiunt nōnulli i epile
 psiā cadūt si tñ ceciderit fortis
 sima est: alij diutius viuunt qz
 quecunq; exennt super corpora
 eorū nō infunduntur neq; dolēt
 habitus rudis animiq; minime
 modesti sūt qvīq; locales mor
 bi nunq; in huiusmodi morbi
 loci incolis adueniunt nisi qñ
 vniuersales affuerint. mulieres
 ibidē steriles ex frigiditate aq
 z siccitate cū tarda digōne neq;
 cū mēstrua illis p oppositio: s;
 parua z mala adueniūt que cū
 pceperint difficiles ex maligni
 tate aque parturiūt: neq; ei plu
 rimo abortiūt. q aut pariūt fi
 lios lac hñe nequeūt: s; hoc pp
 cōgelationē ac frigiditatē aq z
 asperitatē: spasm⁹ qz accidit il
 lis: dolor quoq; pulmōis atq;
 consumptio qd grece epilētos
 nominat z maxie in parturien
 do: z ex eiusdē part⁹ difficultate
 qz videlicet nerui z vene que in
 pulmōe sūt distrīpūnt: pueri ea
 rū z puellē ex aq citria laborāt
 pueri qdē i testiculis: s; cū ado

lenerit euanesce ac dissoluitur
 pueri tandem polliuntur.

D Evētis calidis z frigidis
 z vrbibus q in eis site sūt
 eadē intētiōe cōtinent. Itaq; de
 omni vrbe qcunq; est iter estiuū
 ortū z hyemalē sita: z qcūq; huic
 cōtra posita sic est accipere om
 nis vrbs q in ortu solis posita ē
 securior est q̄ que in septētriōe
 est vel in calidiyenti statu sedet
 in illa ei calor z frigus minora
 z sicciora. 2. Morb⁹ qz minor et
 leuior. necnō z aqua q km solis
 est ortū clara leuis z hūida nē
 pe aer ibi nūq; gross⁹ habet qz
 nimūa solis pñtia phibet qd
 ex hoc dat intelligi: qz aer hūi
 dior in mane grossior z spissior
 repit: ea ho que apposita ē i so
 lis occasu: humiditātē semp hz
 aeris. habitātū facies pulchre
 ac leues colores splēdidi perlu
 cētes nisi his qdlibz aliud acci
 dēs obstat. 3. ¶ Masculoz voces
 sūt clare z acute hño facile ira
 scunt nec obrepant germina
 nascētia loci meliora alijs atq;
 salubriora. 4. ¶ Alq; salugini p
 tinētes male sunt ac nocive: aq
 fontū km ortū solis existentiū
 omniū sunt meliores: scōo vero
 omniū eorū q inter estiualem z
 hyemalē ortū sunt: quoz etiam
 meliores sunt oriētes ortui pti
 nētes. Postea vero q inter occa
 sum estiuale z hyemalē existūt
 s; hāz oim peiores meridiane
 sunt hyemalē ortū z hyemalem
 occasū existentiū: ille ho que i
 septētriōis parte sunt alijs me
 liores. Quaz illas q currūt qz
 qz san⁹ fuerit z fortis bibere si
 ne timore pōt: de qbus nūmū. si
 cut egrotātū bibere opus fuerit
 illa q sue egritudini pueniat ē

De aere et aqua. Fo. lxxix.

eligēda qđ si ita fecerit non de
uiat a salute: ventrē durū hñtē
aqua saporata leuis z clara iu
uat. 5. ¶ Mollem vero vinctuo
sum atq; flegmaticū dura ac tar
da digerit omnis aq; q̄ cito di
geritur vētrē facit mollē z humi
dū: tarda autē dura calefacit at
q; pstringit. praeue autē itelligūt
palāq; delinquūt: qui p aquam
falsam vētrē mollire ex sue sciē
tie paruitate estimāt. illa ei cō
tra solutionē q̄ dura est z tarde
digerit vētrē desiccāt postq; hūi
dū reddūt. 6. ¶ Aq; pluuiiales le
ues saporate ac lucidissime sūt
p̄mo nāq; sol ab aq; qđ subtili
z leui⁹ est attrahēdo assumit qđ
inde dep̄hēdim⁹: q; id qđ graue
z saluz fuit i suo mō remanere
videm⁹ s; sol qđ leui⁹ z subtili⁹
est nō solū d fluminib⁹ attrahit
s; ēt de narib⁹ z qbuscūq; locis
hūdis humiditas nāq; i rebus
hūdis inuenit: necnō i oib⁹ qđ
hūditatē subtili⁹: ac leui⁹ est a
sole desiccari sic cōprobatur: si
q; ei sedeat ad solē optus etiā
vestimēt; sudat eq̄liter. 7. ¶ Si
vero in ymbra est inequaliter:
q; est longinquus a sole z remo
tus vnde z aque pluuiiales pu
trent malūq; odorē exhalāt: q;
ex multis cōgregate sunt aq;:
z iō leuiore alij; putrescere so
lēt ac mutari. cū autē sol accipit
eas z in altū suspēdit frigescūt
z aerī cōmuscant: turbidū vero
suum nigredinem reddit seor
sum in nube iungit: quod hō le
ui⁹ est purgat atq; dulcescit. Qu
dē sole decoquit sicūt z oē cum
coquit saporitū dulce efficit. 8.
¶ Hac ergo humiditate fit a so
le dispersa in aere atq; suspēsa:
s; eā in vñū coadunatā ventrex

diuersis p̄tib⁹ cōcurrētes colli
dūt dissoluētē q; corrūit: rurū
maxie cū eā tractē s; q; opzñt
q; vcz plimū nūq; fit nisi cū nū
biū grex a vētis in vñū pfecte
ē coadunat⁹: atq; alij; vētis p
currētib⁹ intercept⁹ disp̄git: z
idē sublequēs nubes illā p̄mit:
z hūditas cadit. Cū nubibus
grossis nigrescētib⁹ spissis at
q; grauat; obuiā vēti veniētes
p̄fugēdo cōprimūt. hūditas ca
dit sicq; pluuiā crebrā dscēdit.
He itaq; oēs aq; putribiles qđ ē
sunt s; nō dñt habere odorem:
q; si contingit odor: bibentes
biācosi fiunt atq; tussim: vocib⁹
sustinēt grauitatē: he aque sico
quātur nihil p̄sunt. 9. ¶ Aqua
vero glacialis atq; nivalis om
nis mala est: postq; ei semel sue
runt cōgelate nūq; in pristina z
uertunt naturā. q; qđ em aq;
saporitū ē z leue clarūq; fuerit
ac purum id gelu adueniēte to
tū recessit: qđ hō turbidū p̄mā
sit: qđ sic poteris probare si em
aquā in vase ad mēsurā positā
sub celo p̄gelari dimiseris cūq;
cōgelata fuerit in sole vel quoli
bet alio calido loco liq̄facta ea
dē remeteris mēsurā: mltomi
nus iuenies eē. 10. ¶ Silr autē
de gelu z niue: ex qb⁹ nūm; ol
bus significat: q; sol aque subti
litate ac leuitate accipit z disp
git gelu sup eā nihil pōt. gros
sum hō nō dissoluit aut deloco
remouet. 11. ¶ Ois qđ niue z fili
bus prior ē oib⁹ aq; multiplicat
bibētib⁹ strāguriā: z i vesica pe
tra: atq; i sub:henalib⁹ dolorē: z
i cor; z herniā i testiclis gignit
z maxie ea qđ de magn; flumi
bus alioq; lacuū stagna recipiē
tib⁹: vel ex multis z diuersis ri

De aqua et aere. 6

nis fluentibus est similiter et ea que de altis locis currunt. non enim omnes similes sunt: est enim saporita et dulcis et salsa hyemalis: et que de calidis currit locis. habet ergo cum aliis alijs commiscetur modo dicitur fortior modo minor secundum ventos. Hec et septentrionalis propterea vento. illa vero meridiana: quod quidem si in vase moram fecerit: fecit quoque necesse est ut faciat: et harenam. bibentes autem homines quos diximus morbis afficiunt. ¶ Quibus vero veter mollis est et lenis: neque vesica multum calida: neque in collo iuncta: hi sine difficultate mingunt neque quicquam turbidum in vesica relinquunt: et quod vesica inferiora habet calidissima: necesse est ut collum habeat tortum: quia ergo illa in calore naturam excessit: ei inde collum intumescit: quapp et urina non egreditur: sed in inferioribus retenta comburitur. Et quod itaque lenius est et subtile mictu emittit: quod turbidum et grossum est ibidem congelatur. Sed congelatio illa in primo quidem anno fit parua: postea vero capit augmentum: quoniam abundantijs mingunt: quod cumque grossum in vesica retinetur: et sic ibi immiscatum in lapidem convertitur. Cum ergo iningere volunt: in os vesice lapis descendens obstruitur: et urina refragatur: tunc homo dolor augmentatur: quomodo iuvenum virgo priuriunt. Unde ipsi scalpunt et excoquant eas: causam illam ibi deesse putantes: vis autem huius rei varia est. ¶ Si quis vero ignorat sibi adeatur: illius situm inquirat oportet ergo quomodo vixit erga ventos et ortum solis posita habeat: non enim omnibus hoc equaliter est septentrionalis namque et naturam meridianam est: atque situm orientalis

non sicut occidentalis est. Si illi civitati que contra solis ortum ac septentrionalis situm ventum habet et aquam saporitam parum inter alia supradicta loca ab aeris mutatione nocet: contra vero cuiuscunque humiditates et aquas saliares bibunt atque paludestres nec aperta est secundum orientem nec liberum habet odorem eis multum est aeris nociva mutatio. Et etiam maximum est studium adhibendum bonitati aquarum vel malignitati earum. ¶ Si paludestris vixit aut stagna aut mollis aut grossa aut ne ab orientis locis decurrat: siue petrosa siue salsa sit: aut digeri dura. ¶ Sed nec in terris negligentiam habeat: si sicca sit et inaquosa vel humida et aquosa aut concava aut arcta vtrum edita et eminens. ¶ Si vero autem est et inhabitatum dietarum illis amabilius vel saporosius sit potius ne an cibum an quies an exercitium vel labor vel manducare. de his autem omnino inquirendum est. Sciendum namque quod si quod hec omnia vel horum plura quod diximus cognoverit. ¶ Si vero aliquid quod oppidum ingreditur: quod non habet antea adiuverit vel sciuerit quicquam ex eo nihil aliud latebit: tamen de civili morbo: quod de corporum habitatorum naturis: et cuiusmodi sint: morbum itaque curare poterit: neque in subtilitate opportune curationis errabit: neque ei hec ignorantia quicquam curare: vel arbitrio poterit operari. postquam quod aliquod tempus transierit accidit a via et accidentalia loci in locis in hyeme et estate ventura predicet: necnon et singulos morbos quod singulis hominibus accidere debeant ex eorum dieta: nisi vero morbi ex aeris prauitate procederent: non quod de vniuersali sed pri-

De diuersitate aquarum. ¶ Fo. lxxx.

culariter igererēt. 18. ¶ Cū igitur medic⁹ tēperatiā aeris tēporū discordiaz pnotauerit. sciētia sua semp vtilis et ad sanitatē igeniū puenit morbi: ea hō q̄ ore artissima tractauim⁹ recta tenēt et credūt noūt astro nomia nō minimā ptē eē medicū q̄ q̄ppe hoīes pmonet mutatiōes pūis tēporū. 19. ¶ Itē ciuitas q̄ cōtra posita est calidis vētis. s. q̄ inter ortū et occasum eq̄noctialis mediū tenet: ea sp̄ ab eis incutit: aq̄ hō illi⁹ multē et calide sunt: aq̄ false calefiūt in estate et refrigerant i hyeme. 20. ¶ habētū capita humida et flegmatica vētres sp̄ salubres et defectio sp̄ possidet corpora multo cibo vel potu. sufficere pp̄ corporū defectiōez nō possunt. et ideo multū recipiūt potū: q̄ eius multus est ascensus: que quidē ciuitas tēporis vernalis est similis in tēperamēto caloris et frigoris. Egritudo i ea minor ac iualidior. Sitr autē et oīs ciuitas in vētōs parum caloris sita habet.

¶ De diuersitate aquarū que est inter bonitatem et maliciā et diuersitate terrarum.

¶ Itē etiā dicturi sum⁹ q̄ aq̄ rū sunt meliores vel salubriores q̄ petiores plusue nocive et q̄cqd iuuaminis vel nocumētū eas comitē. q̄ videlz sciētia multa est: et ad corporee sanitatis ingenium.

¶ Aque igit turbulēte stagnantes salinares et palustres: estate calide sunt: et grosse: austeri odoris pp̄ue q̄ nō currūt: sed pmanēt pluuia supueniēte: atq̄ solis splēdore ppetuo eas cō-

burente. Itaq̄ necessario fiunt male: et absq̄ calore colerā rubeam generant.

¶ The q̄dē in hyeme frigide cōgelate atq̄ turbide sunt ex nubiis et earū cōgelatione: q̄re flegmatice deneniūt. Brachos et colerā pcreātes. dolor q̄ accidit oculis ex caloris et siccitatis in corporib⁹ dominatiōe senibus catarrus: ex defectiōe nervorum et cōsumptione: q̄dā vero moriuntur: alijs autē latera desiccantur dextera.

¶ Si em̄ hyems calida pceserit: et austria: neq̄ a natura corpora induruerint et vene. Uer aut subsequit siccū: et septētrionale: cuz itaq̄ id supflui q̄d hz cerebrū cū reumate: et tussi deberet dissolui: tūc poti⁹ cōgelatū reddi: atq̄ coagulātū: post ea hō itrāte estate cū suo calore sic magna mutatio fiat: p̄dicte accidunt egritudines. Sed et illi ciuitati q̄ ptra solis ortū ac septētrionis ventū siccū hz: et aq̄ saporita: pap̄ iter alia supradictaz ab aeris mutatiōe nocere p̄ hō et cuiuscūq̄ habitātes salinares aquas bibūt: atq̄ palustres: neq̄ posita ē hz ouētē neq̄ libez hz odorē: eis multū est aeris mutatio nociua.

¶ Si hō estas sicca nimis calida fuerit morbi cito euanescent. si hō pluuiosissima extēdetur. q̄cūq̄ ei morbi occasiōe aduenerit illū i putredinē necesse est pueriti: q̄s q̄dē morbos mollicies vētrū quā greci vocāt: et aq̄ curina sp̄ cōsequit: q̄ nutriti sunt non cito vel leuiter: nec grauius desiccantur.

¶ Si hō estas nimis pluuiosa fuerit et austria et autū⁹ simili

De aqua et aere.

ter hyemē egrā ē necesse futu-
rā. flegmatici ergo et qui. xl. an-
noz sūt in causon. Colerici in
pleuresiz ac pipleumōiā cadēt
¶ Qd si estas sicca: et austria: au-
tūnus hō sūt pluuiialis sit atq;
septētrionalis: in hyeme do-
lores capitis facillimeq; cerebri
atq; tussis: raucitas q; accidit
et reuma quibusdā hō et ptisis.
¶ Si at septētrionalis sit: neq;
dieb; canicule pluatur: neq; artu-
ri euadūt flegmatici et pfortāt.
¶ Si hō at et qui hūide nature
sunt atq; mulieres. Colericis
hō est valde nociuū: q; eoz sic-
citas suscipit incrementū: acci-
dūt itaq; illi accidētia febrisq;
acuta ac diuturna.
¶ Alijs hō colera nigra: qd em
est ex colore rubeo subtili et aq;
so icēdit: qd hō grossū relinqt.
sūt quoq; et de sanguine: q; pp
hec pnotata passio contigit in
flegmaticis aut contra est.
¶ Iuuenū corpora hī mollia sūt
sūt sicca et spissa. itaq; q ea q di-
xim; bñ pscrutādo nouerit p
pēdere: poterit pñtiā q mor-
bi sūt vcturi ex tps mutatiōe.
¶ Cōsiderādo ipsaz et mutatiōis
essentiā et rurs; maxime q for-
tior sit et superās i q videlz me-
dicū hī vltro dāt catarticū opz:
neq; coqre añq; decē dies v; plu-
res trāsacti sint: fortior autem
plusq; nociua ea mutatio q so-
lū ē mutatio estiuā. mutabilior
hyemali et autūnali. hec vero
duab; d causis. Cōsiderādū q;
et arturi ortū et occasū pleiadū
his nāq; tps morbi prolōgā-
tur: sed qdā magis: alij hō mi-
nus: alij aut mutantur in aliū.
¶ Dicēdū quoq; est a nobis de
asie et europe distantia quorq;

diuersitates adiucē hnt: in ois
bus at reb; nature: et in forma
in q etiā h parū distare noscūt
de q re: q; multa sunt q referi-
mus ad eas q plurime sunt et
ad fortiores resolutiones ier-
monē redigere volo. Asia euro-
pe valde hūa est i oib; nascenti-
um hominūq; naturis.

¶ In illa q; quecūq; meliora
q; in ista sunt: atq; p;cipua ho-
minū hō q; litas māsuetior: atq;
modestior ē necnon et aie vires
excellētiores ibi q; v; locorū
sint: q; itaq; oim bona ipsorū
cōplexio cā est: illi; em loci re-
gio in medio solis ortu est. vñ
inhabitantes neq; calore neq;
frigore superabūdāt: qd hō m-
tudo ibi rerū ac magnitudo
maior: q; vbiuis locorū est inde
venit q forte ē id qd a natura
est: q; cōplexio equalis est: non
tamē omnis asie terra equalis
est cōplexionis: sed varia est.
¶ Que hō ciuitas iter calidū et
frigidū: ibi media locata ē ei;
cōplexio tēperata: arbores igē-
tes et excelle: et aq; saporite: et ap-
te siue de celo descendētes siue
de terre fontib; surgētes: neq;
nūmo exardēt calore neq; mul-
ta exardent siccitate.

¶ Semina q; et plante ibidem
multiplicant: necnō et ab ipa ter-
ra vltro generant hoies etiam
suorū arborū fructib; vescunt:
q; d loc; sup ad alia sibi magis
cōgrua trāplantant: atq; gñā-
re faciunt pecora sua castrāt et
armenta: ideo q; nimis quiera
sunt: bonū quoq; habent alimē-
tum: homines ipsi beniuoli no-
b; les habitu: carnosī corporis
atq; magni: formosī parum dis-
similes magnitudine voce et
pulchritudine:

pulchritudine nā loci et regionis illi cōtēperātia: tēporū vicine vernalis cōplexionis p̄similes sunt. qui ergo hui⁹ nature sūt sollicitudini apti atq; labori n̄ inuite: sed voluntatis effectū.

¶ Et sciēdū q̄ ex temperamēto abūdāt alalia et eoz forme varianē egypt⁹ q̄dē de nuberib⁹: sufficit hec n̄ra i hoc snia ptinētiā ad dextrā hyemalis orit⁹ vsq; ad illū trāsītū q̄ michonitus nolaē europe filis est. Ubi enī multa tēporū mutatio ē illa regio aggressis: et ineqlis lōgos mōtes et altos h̄ns multāq; arborū varietatē. Ubi nō pua mutatio: illic ineqlis regio est. Si q̄s at hoīm qlitate et h̄itu timeatur q̄sdā eoz excellis mōtib⁹ nimitūq; aq̄sis siles eē repientē qlitate. alios at subrili⁹ parūq; aq̄sis ptē nō palustri terre mltū herbe fieri alios sicce ac grosse.

¶ Adhuc q̄z si tpa iter se variatur et eoz forme diuerse efficiuntur: de gēte nō illa q̄ parū inter se distat vlr dixim⁹ restat vt de illis iter q̄s multū diuersitatis est natura ac similitudine sicut ē loq̄mur: ab his igit q̄ capita lōga h̄nt exordiū capiam⁹: quia alijs nullis similes sunt.

¶ Causa ergo lōgitudinis capitū p̄mū a mlierib⁹ ē habitata. i. cōsuetudo: dein nō nā p̄suetudinē est cōsecuta. qd̄ iō factū ē vt illi hoies aiosi eē atq; audaces insinuarent: cōsuetudo autē hec adoleuit q̄ vcz mor vt nascebat i fās illū accipiebāt: ei⁹ q̄z caput i lōgitudinē aptabāt sicq; ligabant ingeniātes rotūditatē amitteret. q̄ res eoz capita i lōgitudinē adduxit q̄z vcz ipsaz nāz ad h̄ cogit postea

ea nō lōgioris t̄pis mora vsū i naturā cauillādo iseruit. Jam nūc itaq; nō ē cā lōgoz capitū cōsuetudo: s̄z sola nā ē. Q̄z vero sp̄ma ab oib⁹ mēbz corpis descendit: sanū q̄dē a sanis: ifirmū q̄dē ab egr⁹ currēs: et rursus q̄dē sic opatiōes sūt vt calui caluos: varū oculos varios: strabo q̄z generat strabonē. Cur q̄ lōgū caput h̄z s̄l̄r nō p̄creet longū: sed iam parna est capitū longitudo ad p̄iscorū comparationem: eo qd̄ nūc cōsuetudo remota est: et ipsa gens est alijs cōmixta. Qui vero habitant in terra phēphynos: eoz regio paludestris et cala vñ filios p̄creant multos fortes. ciuaria ex paludib⁹ habēt mansiones calamis et viminib⁹ i ipsis paludib⁹ moliunt. q̄ p̄op̄t ex ipsis pauci ad als trāsēūt regiones: trabes itaq; summis et inuis: cōstruētes minuēdo semper ineqlitatē loci machinant bibūt at aq̄s calas nō currētes putrefactas a sole ac pluuiarū nimietate: s̄z. et hoc mare quod phēphynos d̄r: stās est nūq; currens p̄ter q̄ quidē in illud flumina d̄currūt qd̄ si currat paracac pigrū est: atq; subtile: q̄z maximū chaos illud cōcurrēdo: pluuiā d̄scēdit: q̄re forme habitantiū phēphynos inter hoīuz formas prodigales sunt i crassis quidē crasse in corporez corporee. Iūcture q̄z illoz et vene i carne latētes: nō appent. colore qd̄ citrino siles sunt aquaz citrinā h̄ntib⁹: hui⁹ itaq; regionis v̄tri austri sūt: h̄nt etiā quē dā aliū localē statū vehemētē: et corrūpētē caliditatē exhalā: tē incole piceon dicunt.

Articella.

De aqua et acre

Septentrionalis vero non eis in-
sufflat: quia eos plene pertigerit mi-
nime potest. quod si sufflat: sufflat de-
fecte. hec itaque nostra est sententia de di-
uersitate naturarum atque formarum
in asia habitantium.

De iracundia autem eorum et au-
dacie puitate subiugendi est. minime bellatores sunt quod
illi qui europam colunt quia quietiores
atque modestiores cuius rei
causa tria sunt quia in calore quidem vel
frigus non multum permittant sed
similitudinem atque vicinitatem:
neque enim eorum alios perturbant:
vel corpora plena de completionem
in completionem permittant
quamobrem non facile irascuntur.
Mutatio namque aeris causa est com-
motionis hominis ad iram: ne-
que illi quiescere permittit. hac
quidem de causa asiani quieti sunt at-
que modesti: sed etiam aliqua con-
suetudo est vniuersae namque asie
non suis dominant. quidam ergo
asiani non alijs obsequuntur quem-
admodum helleni et trabi sibi met
ipsis fortasse dicunt prodesse: qui
vtriusque fortiores et animosiores et
audaciores omnibus sunt: qui pug-
natoribus oppugnantes sibi met
capiunt praedam vnde et ruffe alias
iuste dedecus proferunt inueniunt
etiam asiani diuersi: quidam ei iu-
sti: alij iniusti: diuersitate tempo-
rum sicut diximus causa qui etiam nu-
biam tenet eleni. sedaces sunt
atque molles pigri pugnare ex-
temperantia temporum.

Et in europa quidam gens traco-
rum: trachi tamen plusquam queli-
bet alia gens sibi consimiles
sunt. Similiter vero egyptij in
calore. turchi viget in frigore:
terra turchorum viridis est et petro-

sa ac mollis: tria vero eorum ac for-
me ab omni gente diuersae: sibi
que consimiles sunt. regio miler-
ra sub polo est in motibus vnde septen-
trio sufflat: et ad quam sol cum occi-
dit estiuo tempore appropinquat par-
uo quidem tempore paruumque calore
calefaciens eam: ad hanc autem vtri-
ex calidis partibus spirantes
minime peruenire possunt nisi
minores atque frigidiores. va-
leant a parte vero poli frigidi
turgent per nives gelumque: et a quorum
multitudine sine quibus illa mo-
tana non sunt: vnde et inhabi-
tata deseruntur.

Ceteri illius regionis multoties in
die nebula occupant: quapropter
hominum forme crasse sunt et car-
nosae: ita ut neque iuncturae in eis
apparent: humidi et molles
et inualidi ventres humidissimi
numquam curretes: quod quidem
desiccari impossibile est. in huius
regione nam nostra est acrea atque
tria habente: quae enim corpo-
ra humida atque frigida sunt com-
plexionis ex eis parum dissolu-
tur: praesertim si in humida sunt
et frigida pariter regione. cete-
rumque cibaria in ventre aut in me-
bris prout eripit non decurrunt
quia colere rubec ad id operis de-
ficiunt: sicque corpora eorum gra-
uissima necesse sunt: sed et in figu-
ris vtriusque sexus masculi vero
masculo. femina vero femine si-
miles sunt eadem causa: quia eorum
tempora vicina sunt: nullo mo-
doque sperma corrumpitur: nisi
abundantiae siue morbi accidens
incurrat: hi itaque crassi sunt et la-
ti quia infantulos suos panis sicut
egyptij non inuoluunt: quod ideo fit
ut super eorum fixis natibus latiusque
stare possint etiam masculi illorum

semp in:currib⁹ deportant. vsq
dū ad eqtādū puentū fuerit tps
fit at paulatim eorū de loco in
locū i excell⁹: nasoz⁹ ho latitoz⁹
iam dictum est esse. 4.
¶ Turchoz⁹ at gēs rubeū hz
colorē: neq ei sup eos sol cum
suo ascēdit calore. Albedo ho
cū frigore itēdit i ruborē muta
tur. h⁹ at nā h mltū ē pcreatura
filioz⁹ neq ei masculinavolūtas
i coitū fit: qre z mun⁹ generāt q
ho femie raro pariūt: hoc ē qz
matris spma attrahere h p⁹ in
q ē subtili⁹ itueri opz: mēstrua
ei illis h oportune: s3 parū post
q lōgū tps adueniūt. vis. n. ma
tricū: ex mltā eis corrupta est
crassicie: ociose nāq ac vlicate
gerētes ex nlla i qetāt motiōe
vētres ho eoz frigidī z hūidi
sūt i q re magnā sīgñōne desphē
dim⁹ qz cliētes z famlas frequē
ti⁹ mor vt masco coierit: gūi
das pcepisse inuenim⁹. qd pfe
cto ex mltā exercitū p motione
corporūq attenuatiōe euenit.
mlti ē trach⁹ castrat⁹ siles sūt.
neq coire pht. feminas qz femi
nei corpez⁹ exercitio atq locu
tiōis mō imicātes. Quibusqz
vene d post auriclas icidūt eis
vltra p⁹ ab ol ghatōe oibāt.
illa ho alfa gēs q europā z mlt
tū adiūcē magnitudie lōgitu
die atq forma p suoz tēpoz va
rietate differt qz qdē tēpoz va
rietas magna ac valida est ac
crebra i calore nimio v⁹ h yeme
forti: mltā ho pluuia postmo
dū ho nebula subseqnte creb⁹
vēt. hac g diuersitate ppetua
spmat⁹ qz coagulatio: atq p
creatōes diuerse sūt alio nāq
mō coagulāt i estate: alio ho i
hyeme alio ho pluuiaz effluē

tia alio ho i neblav⁹ pluuiaqua
itaq q europā pl⁹ ab iūicē diffe
rūt qz q asiā colūt. Differt qdē i
vltu: qz forme nimiz i ipa sper
matū cōceptiōe ppter diuersita
tē ipsoz diuerse figurantur. 5.
¶ Et quēadmodū i forma cor
poree differunt figure: ita qz ne
cesse ē eos differre ai q litate. sūt
em iracūdisimi duri iculti atq
aggressissimi. hoc aut ex mltā
p mutatione pua qz stabilitate
sic hitatores europe fortiorial
qz q asie sūt. ociū qppe ac pigri
tia ex aeris eq litate puenit: p
quā ieq lē aie z corpi: laboris z
exercitū tolerātiā pstat. Quies
aut treqes timorē z ignauā la
bor ho exagitatio aiositatē: mlt
strat: qre europe z militia gau
dēt: z pugna: cui q subhūci: vltū
liari respuētes. Differūt hac p
mo varietate: scōo ho qz eiusdē
europe: terre ps alfa ē z magna
illa ho parua. hic aut pfundi
tas: hic qz planicies. rursus in
temporibus mutatio parua. 6.
¶ Sili ho mō i puulis. Vlt at q
cūqz sicca z altissima multumq
aqua s3 habitāt regionē tpa. qz
multū hābēt diuersa: necesse est
qz hos formas hē diuersas: ad
laborē duriciē aiorū firmā aspe
rā z angustā q vero loco profun
da incollunt: z petrosa eos scali
di plusqz frigidī venti sufflant
aqua tepidas bibunt corpora
eoz nō magna nec bene pposita
sz lata sunt z carnosā: pulli nigri
sūt qz caloris albi flatici: cole
rici aute z nequaqz patiētes sūt
labores nisi fortassis i psuetudi
ne fiāt neq ei naturalr hnt. Qui
aut flumina hnt in q pluuiales
z alie pfluāt aq: hū magis icolu
mes sūt illis ac meliores: q ho

De pharmacijs hypocratis libellus 6

nō: s; post sibi fontes sūt pigre-
q; paludes siue falsaz fluit vn-
da bibēt; i vsuz. oēs hos mltē
et varie faciūt distare figure.
sunt q; citrini: vter eis larg⁹
multū q; z splenis habetur. 7.

¶ Qui hō i alta habitāt regio
ne eq̄lis odore atq; aq̄sa: eoz
forme: z corpa bona magna: cō-
similes vsu: atq; natura boni tē-
peramenti audaces. 8.

¶ Quelibet hō tra macra atq;
subtilis inaquosa z aspa aer;
cōplexio intēperata illi asperi
sunt formaz tetanosi colore q̄si
citrini: z nigri iracūdi rigidi.
Ubi nimia mutatio: mltaz di-
uersitas habitātū forme z ale
atq; nature mltē sunt diuerse:
variant ei z nature ex varieta-
te tēpor. deide regionū: e q̄b⁹
cib⁹ est postea hō aq̄rū iueniū-
tur z forme hoim varie s; q̄li-
tatē nature regloris. vbi em ē
terra crassa z hūda p sez aq̄sa
ea q̄dē est in estate fri. cal⁹ hō i
hyeme: tpa bōa z sibi puenien-
tia: hnt habitantes crassos nā
fortes hūdos i labore illis ex-
ercitio minime pdurātes ani-
mi segn; z otiosi i artificis: i ge-
nū duri z grauis: non sunt aut
acuti siue subtilis. 9.

¶ Quib⁹ vero regio leuis ē z p-
funda: pfundit aut i hyeme z a
sōle icēdit in estate z hi corpi
aspi sunt z tenu; ad laborē for-
tis ad imodicā trā veloces: ni-
hil illis pter suū aspiti ani-
mi viciniores q̄ modēstie siue
quieti i artificiali igenio subti-
les: audaces: atq; pugnātes: s;
regiōis nascētia hūc natur sūt
vicina. Et sciēdū q; nature z for-
me mltū hūc sūt: atq; diuerse.

¶ De his at q̄ diximus ita ē si

q; q̄ras: q̄ o naturis restāt illa
contēplare ab his z nō errabis
a veritate.

¶ De aqua z aere finis.

¶ Hypocratis de pharmacijs li-
bellus incipit.

De pharma

cijs autē cause nō
vt; estimant sunt:
eadē eim pharma-
cia purgant: ē qm

alia purgat q̄ q̄ plueuit purga-
re: est at q̄d suppurgauit: ē q̄ et
cōueniētia facit: q̄re nō vt; pigit
pharmacie debēt dari. Arbitra-
ri em opz z cibos nutriētes non
pharmacas esse min⁹ autē illis
hoies em hos recte quidē ap-
petētes salui sūt: nō hō recte la-
borāt si pdatur aut purgantur
sicut a puris medicinis manife-
stum igit ē z hos pharmacias
min⁹ z tardi⁹ pur; pharmacijs.
Uex hi tardiores z pueti nob;
sūt q̄tidie itrātes i corp⁹. Vane
aūt z negligēt traditi cibi ptur.
bāt hoies z egrotare faciūt q̄dā
mō z puras z acutas si absq; pas-
siōe z absq; cā tradat aliq; h d;
opari aliqd pferēs. Opz igit p-
mū trader coleric; q̄dē q̄ colerā
purget flatic; at q̄d flegma: hy-
dropicis q̄d aquā: melācolicis
hō q̄d nigrā colerā. Si vero eē
hui⁹ purgaueris cōueniētia hō
nō purgas: q̄ hō nō pueniūt pur-
gas: q̄re ad vtraq; peccare ē. q̄m
igit oēs alicui medicinā tra-
dere supi⁹ siue inferi⁹ i terrogat
ipz opz sicut; bibit medicinā: z
vix vēr i iferiorib⁹ pharmacijs
acut⁹ ē. z obedit cito aut dur⁹: z
si acut⁹ z bñ solubil fuerit: mol-
liorib⁹ z miorib⁹ pharmacijs di-
get: si hō dur⁹ fuerit fortiorib⁹

regit. Idē aut mod⁹ rad supiora
si hō nūq̃ dicat neq̃ supi⁹ neq̃
interi⁹ purgatū fuisse: aut potat
se pharaciā scire opz si ad in
grediētia sano exhti bñ solubi
lis eratveter ad iferiora aut bñ
vomēs ad supiora: et si ad reple
tionē quādā fact⁹ diāria supue
nit ipi. hui⁹ oia opz inquiri qūo
possis recte psulere: malū em̃ ē
accidēs tradētē pharaciā hoi
interficere. Quicūq̃ qdē igit a
febrib⁹ vehemētib⁹ occupat ne
q̃ oportet his medicinas pur
gatiuas tradere est utiq̃ post
feb. si hō nō in quatuor et decē
dies: colere em̃ carnes exhtes
ipoz et vētres accipiūt pharma
ciā et nil purgatz feb. fit maior
et color mutat⁹ et yterici fiūt. mo
ta em̃ corpa et nō purgata neq̃
comedere volūt neq̃ bibere: sed
oia horēt: et frequēter peunt
Si hō accipiat pharaciā et añ
meridiez nil purgat: a meridie
hō purgās subtilis fit et finit. Si
hō hūc diē circūfiat⁹ sūl purga
tiōe post fe. san⁹ fit. Si hō feb.
iterū occupet ipm destruit non
puenit fortib⁹ passionib⁹ phar
macias purgatiuas offerre: s; si
quē opz clisterizare pgruit q̃
riescunq̃ volueris ut periculo
suz ei ē. Scdm aut eādē rōnē et
in estino tpe a canis oitu dies.
eo. observare opz non tradere
pharaciā sed clisterijs uti
id est enim periculum.

De pharacijs finis.
Hypocratis liber de insonijs.

Si somnijs
ea vcbj bona sūt
que ad vltimā no
ctis partē itelligē
tiē rēpētēt res

eo q̃ interdū agebant mō: aut
de illis deliberatōes atq̃ psilia
Sanitatē em̃ signāt: q; diurnis
in psilijs anim⁹ pmanet nulla i
pletioe nulla exinanitiōe: nulla
alia deniq̃ re externa aut adue
titiā supat⁹. Quē hō his dua ac
interse repugnātia sunt: si vehe
mēter vehemētē si modice infi
mā in corpe pturbationē esse te
stāt. An igit a negocijs abstine
ri oporteat necne iudiciū nō fe
ro. Verūtū corp⁹ iō purgādū ēē
psulo q̃ ex mā quapiā superāte
ptingit secretio aim et intelligē
tiā pturbās. Qd si vehemētē di
screpēt: pdestvomitū mouere: et
i qntū diē modicos et leues cibos
sumere. Erin cū deābulatiōib⁹
miltis et acrib⁹: tū mediocribus
exercitatiōib⁹ vtēdū. Sin min⁹
vomit⁹ ociū: et tertia ps cibis de
mēda. Rursusq̃ eadē vict⁹ rōne
qntū vsq̃ diē vtere: adiecta de
ābulatiōis et vocis exercitatiōe
Deinde postea dijs imortalibus
supplicādū. Sol luna celū stelle
ex psuetudie pure lucide splēdi
de pspectui subiecte i bonis sūt
indicātes q̃ppe oi ex pte corp⁹ bñ
valere. Quare hic hit⁹ pñti vt
ctu psuādus ē. Si qd hō p ap
paruerit: morbi corpi a validis
validiorē: ab ifirmis leniorē in
stare māifestissimū ē. Atq̃ si stel
laz extern⁹ circuit⁹: solis medi⁹
lune: q̃ causis adiacet: extingui
qd aut ledi aut occultari aut ol
no ipediri visus fuerit: eidē cir
cuit⁹ pti morbum supuenire: te
nuiorē qdē: si ab aere vel nube
stellaz aliq̃ afficiat⁹: si ab aq̃ sen
grādine: vehementiorē. Signo
nāq̃ ē hūiditatz et pituite excre
tionē in interiorē circūferētiā i
cidisse. Huic igit expedit i vesti

Lib^{er} hypocratis.

mētis sudoris q̄ maxie enocan
 di cā p̄mo q̄dē sensim. deide ve
 hemēter currere posthō exerci
 tationē mltis subinde deābula
 tiōib⁹ vti pradio itermittēdo.
 Ac tertia demū cibus ablata p
 te i q̄ntū diē pusū assumere. tū si
 maior offensa appet: fouere. Si
 q̄dē ea de re corp⁹ p̄ supficiē ex
 purgari p̄fert: q̄ i exteriorē cir
 cūferētiā detrimētū lest. Preter
 ea cibus siccis: acrib⁹ austeris:
 meracis: z exercitatiōib⁹ maxie
 siccis vti. At hō si q̄d eiulscemo
 di pati lūa videat: int⁹ euulsiō
 nē fieri p̄dest ab acrib⁹ salis:
 lenib⁹q; cibus vomitū excitare
 magna vi currere: vocē exerce
 re: pradiū itermittere vtiq; cibi
 detractiōe z vict⁹ moderatiōe
 hita. Deide vomitu iterū facto
 i q̄ntū diē modicū cibū adhibe
 re. Ubi āt sereno celo circuit⁹ a
 siccitate affligi laborare supā
 ri v̄ egrotatiōis piculū ē. Jgit
 op⁹ ē laborib⁹ omere: victū hūi
 diore leni balneis maiore q̄te
 sōno multo: donec cōsistat vti.
 Si igneū q̄d z lēcū stellis illis
 repugnāsp̄spiciē: bilis excretio
 nis nota ē. Si victē demū occul
 tēt piculū ē ex egrotatiōe mori
 Si in fugā aut h̄rūt: aut h̄se ce
 leriter fugiūt alijs deiceps lse
 quētib⁹ future nisi hō curet:
 isanie met⁹ ē. his itaq; oib⁹ ve
 ratro i p̄miseuinci: victū mode
 rari cōuenit: aliter victū ab aq̄
 repeti h̄ alienū ē: v̄ inū neq; gu
 stare p̄t q̄ tenuissimū lene dilu
 tū. Jtē ab asrib⁹ siccitib⁹: sal
 sis calefaciētib⁹ abstinere: nec
 n̄ exercitatiōib⁹ nālīb⁹ z cursib⁹
 i vestimēto vti q̄ plinīs absit
 frictio: lucra: saltatio: z vehē
 mēs exagitatio molis cubet de

fideat p̄terq; nālīb⁹ laborib⁹.
 Post cenā deābulet. Bonū ē ē
 foueri h̄z somēta subide vomio
 re. Ad trigessimū diē ne impleat.
 implet⁹ bis i mēse vomitū a dul
 cib⁹ hūidib⁹ z lenib⁹ prouocet.
 Que aliūde alio nlla necessita
 te aut vi v̄gēte: vagant: alm so
 litudinē z cura affici docent
 huic nēpe p̄dest ex toto p̄q̄esce
 re: z alm ad spectacula risū p̄ci
 pue mouētia h̄tere. Si min⁹ ad
 id saltē q̄d p̄ biduū aut triduū
 spectādo mēs exhilaret. post h̄
 stet. si id h̄ p̄derit: egrotatiōē
 eē metuēdā. Oino stelle q̄ circū
 ferētia pure z splēdide glabi ac
 oriētis p̄tē petere vidēt. bōe va
 litudinis testimōia sūt: p̄p̄ea q̄d
 q̄cqd v̄ i corpē ē spatū: v̄ i aluo
 excretū v̄ i carne pululās id p
 be oē occidui circuitu cui recte
 adheret excidit. Que hō ex il
 lis nigre z obscure siue ad occi
 duū siue i mane siue i trā siue
 paulo supra deferri vidēt mor
 bos denūciās. Que. s. g. uedies
 q̄ i mare: malos alui h̄t: q̄ in
 terrā: tubercula in carne maxie
 nascētia his p̄fert tertiā portio
 nē cibus omere exercitatioq; vo
 mitu i q̄ntū diē victū tēperare
 alio deiceps q̄nto die cuiusli
 bz gñis cibū adhibere. Tū ite
 rū scō vomitu ad eūde supiorē
 victū redire. his deniq; celesti
 b⁹ i s̄idere q̄cqd tibi videbitur p̄p̄
 z hūidū: bonā valitudinē cōndit
 Qm̄ id ab ethere d̄scēdisse i ho
 minē. Tale āt alo representari q̄
 le hois i trauerit. Ecōtrario ni
 grū q̄ dubz i purū z minie illu
 stre: mali morbi: nō ab impletōe
 certe aut exināitōe: s̄z ab exter
 na cā instantis iudiciū habet
 huic ergo cōducit multat cur

De insomnijs. Fo. lxxxiiij.

tere: ut quæ minima corporis liqua-
ctione: ac spiritu spissimo usus
aduētitiū malū ppellat: p̄tinus
q̄ fm cursu acrib⁹ deambula-
tionib⁹ vtendū: vict⁹ aut in q̄r-
tū diē mollis ⁊ leuis adhibeāt.
Quodlibet tibi a deo puz dari
visum: secūde valitudinis signū
est q̄ ingreditia corp⁹ pura
sint. Cuiuscūq̄ horū q̄i in spe-
ctio extiterit: nō est bonū. Ador-
bū em corp⁹ inuasisse p̄stat. Idē
hūc sicut p̄iorē curari opus est
Aquā lenē sereno celō sine velhe-
menti quidē madefactione aut
gravi tempestate pluere videri
bonū: tēperatū nātq̄ ⁊ p̄rū e ce-
lo sp̄m intrasse demonstrat. Ecō-
trario magnā ipure aq̄viz cū p-
cella ⁊ grādie pluere: morbū ab
aduētitiō spū notat. Sicut hūc te-
nui victu ⁊ cibis oī modo perq̄
paucis vtq̄ oportere. Si q̄ cele-
stiu astroz signa cognoscēdi in-
dicio p̄dit⁹ fuerit: debet ex ill
cū sibi suiq̄ valitudini vict⁹ ge-
nere p̄spicere: tū etiā dīssuppli-
care. Pro bonis q̄dē. Soli ioui
celesti ioui f̄restri. Minerne ter-
restri Mercurio: apollini: Pro
q̄iis aut Dīs maloz auersou-
bus terre ⁊ heroi⁹ vt oīa gra-
uia ⁊ aduersa a nobis auertant
Insup̄ ēt ex sōno p̄pinquāt q̄d a-
criter itueri: aut audir: tuto ice-
dere secure ⁊ sine vlla formidē
curref. Itē terrā planā b̄h̄q̄ cul-
tā arbores florentes ⁊ fructuosas
⁊ mites fluuios p̄ more aq̄ lipi-
da: nequaquāusto pleniores mō-
resue fluētes fontes itidem ⁊ pu-
teos in sōnio aī oculos observa-
ri: his oib⁹ indicijs cū corp⁹ b̄h̄
h̄re tūho oēs circuit⁹ ⁊ vict⁹ atq̄
excremēta p̄ nā eē cognoscūtur
q̄cqd istoz q̄iū apparet: malide

trimenti est. Nā auditum ledi:
circa caput esse norā docet. Igi-
tur matutine: quinetiā fm cenā
aptissime erūt deābulatiōes ad-
dito sup̄ioris vict⁹ genere. Cru-
rium offensa vomitu cōuellēda
est pleniore luctaytēdū: seruata
eadē in cibis rōne. Aspera corp⁹
impurū esse dicit. rer amat plu-
res post exercitationē deambu-
latiōes. Arboz sterilitati hūa-
ni corp⁹ p̄nices ostenditur.
Si q̄dē sine folijs arbores ab hu-
midis ⁊ frigidis detrimētū: cuz
folijs aut sed sine fructu a cali-
dis: ⁊ siccis: vtilr vict⁹ rōne hec
refrigerāt ⁊ humefiūt: illa siccāt
⁊ calefiūt. Fluij non pro natu-
ra fluētes sanguinis circuitū si-
gnāt: largi⁹ quippe excessū: mi-
nus defectū. Cōmodū igit ē vi-
ctu hoc implere: illud tenuaf. Si
ipuri fluūt: p̄turbatiōnē signifi-
cāt. purgāt āt a cursib⁹ ⁊ deābu-
lationib⁹ multo spū citati. No-
cturne fontiu ⁊ puteoz p̄magies
ventos circa vesicā esse indicio
sunt. Res igit vniā mouentes
ad purgationē aptissime sunt.
Mare turbatū alius maluz sub
esse testimonio est. Auxilio sūt
res alium soluētes leues ⁊ mol-
les. Terraz dom⁹ mouēs sano
aduersaz valitudinē. Egro sanī-
tatē ⁊ instātis mutatiōnē polli-
cet. Valēti ideo victum mutare
perutile ē: q̄d totū a p̄hti corp⁹
afficitur. Egrotati aut in eodē
persistendū: q̄ ab instante cor-
pus mutatur. Terrā vlt a mari:
vel ab alia quāpiā aquaz mul-
titudine inundari: egrotatiōez
multe q̄ in corpore inest humi-
ditatis expectandā esse testat.
Quare vomit⁹ p̄iāq̄ intermis-
sio exercitationes siccivict⁹ per
i iij

De insomnijs.

necessarij sunt. Deinde ex modicis et parū assumēdo ad p̄suetudinē reuertendum. Utiq; nec id i bonisē i somno terrā nigrā aut crematā videre. Qñdo qdē in vehemētē et mortifex morbi incidere piculosissimū est. Sicci tatisem exuperantiā carni istā tē deprehendit. Laboub⁹ ergo. Itē in cibis quicqd siccū calidū aeris et vinā mouētis: demēdū. vict⁹ esse d̄ptisane decoctū ius res deniq; oēs molles leues et modice qdē: potui vinū dilutū albū copiosū dādū ē. balneo frequentiore et calido vtēdū. Sz ho minime ieiuno: emolliat: cōqescat. frigus solē caueat. Telluri mercurio heroib⁹ diuinā rē faciat. In palude sine mari fluminib⁹ natāre videri: nō bonū. Quid humidi excessus testat opz hūc lperare victui et se exerceat: febri citātī aut bonū qd calidū ab humidis extinguit. Quicqd neq; maius minusue: sz ex cōsuetudine et p sui natura eē apparuerit p bono valitudinis habet. Uel itē candidā sine pulcherrimos calceos indui bonū. Qd ex mēbris mai⁹: nō bonū: utiq; qd minus opz vict⁹ rōne hoc augeri: illud minui. Nigra oīno morbi da atq; piculosa sūt. Utili emolliūtur et humefiūt. Nonā mutationē p̄dicūt. Paros et i albis uel imētis mortuos videre: bonū Itē ab illis aliquid puri accipere in nobis ē. Nā et corpis et reip̄ ingrediētium integritatem declarant. Ex mortuis quippe nutrimenta incremēta et semina p̄ficiscūtur. p̄pterea q; hec si plura in corpus serpunt: sanitatis sūt. Rursū nudatos uel pullatos uel sordidos uel e domo qd ca-

pientes auferētē sue cōspici: nō aptum. Morbnz ideo arguit qz res corp⁹ ingrediētes noīe sūt. Confugiendū ergo ad cursus atq; deambulationes: ac vomitu facto alimentum molle et leue adhibēdū. Corpora quecūq; in somnijs deformia in cōspectum veniūt: hominēq; terrēt insoliti cibi satietatē: excrementum: cholera: deniq; morbum piculosum exponūt. Necesse itaq; erit vomitū mouere: et in quintum diē cibis q; lenissimis et modicis minimeq; acrib⁹ siccis uel aut calidis: p̄fertimq; laborib⁹ natura lib⁹: p̄ter q; sz cenā deambulationib⁹. Item balneis: sed uero calidis ac quiete uti a sole pretereaz frigore cauēdū ē. In somno videri qd assueti potus aut cibi sumere: alimēti inopia et animi laborē pbat atq; carnes validissime qd marimi excessus infirmissime aut minoris. Ut ei qd assumit bonū: itaq; est quod apparet. Cibis ideo demēdū ē quod alimēti exuperatiē id testimonium sit. Simuliter etiā panes caseo et melle confecti i somno edī si videant: eiusdem signi sunt. Atq; pura epota: bonū sūt qd ho oēs noīe. qd assueti hōs peccare vī: animi desiderii testatur. Quodcūq; vero fugit perterritus: sanguinem a siccitate infestāte detegit. Utilissime q; corp⁹ refrigerat et humefit. Pugnare uel vulnerari: cruentari uel in circuitu corporis secretionē circuit⁹ ium: cauztigiū signū sunt. Optimū igitur est attenuare deambularū cibis facilibus uti. Tum scdm vomitum intra quinq; dies sibi tēperandū. Quinetiam ex visis errores: vagatiōes ascēsus ma-

li & graues atigūt. Flunioꝝ tra
iecti: armati hostes: diuersi ge
neris mōstra: egrotatōis siue i
sanie argumēta sunt. Pernece
sariū igit sic errantib⁹ sūt cibi mo
dici leues & molles. Tū porro p
multe: pterq̃ post cenā exercita
tiōes. Necnō ad q̃ntū diē cū vo
mita vict⁹ paulatim tēpat⁹ sit.
Insup a calidis balneis desidia
frigore sole canēdū. hec q̃ serua
re volueris: put vict⁹ rō dictata
vobis quantū p hominē deo iu
uante fieri potuit: excogitata in
uentaq; his semp in vita bñ va
lere poterit.

Et ad dei oīpotentis laudes
cū libro de insomnijs iponit⁹ fi
nis oibus operib⁹ hypocratis
que ad manus nostras perueni
re potuerunt.

Joannis Damasceni medici
clarissimi Aphorismi incipiūt.

Hberet te

deus fili amātissi
me a deūto error
& in via cōseruet p
spitatis: atq; meū
velle de te mihi dignē posse cō
cedere: atq; in eodē agilez face
re: sic desiderium tuū iunctum
meo compiat in te. Nouerit di
lectio tua fili mi: q̃ petitionem
tuam de aphorismis medicine
scribendis propter nihil aliud
prolōgavi nisi quia verebar ne
aliquādo fastidiretui dīderē
meam longitudinem velle tēta
re: & pctādo cognoscere. Jā nūc
vero quantum inde cognoue
rim sufficere videatur: quia cuz
maiores nostros peritissimos
viros quemq; fastidiosuz noue
ris sepe arguisse non egre tibi
ferendū est. Ceterū ipse presen

siste potes me semp vtilitatem
tuā quesuisse: & nunq̃ te deserē
do plus aliū coluisse. Deus oī
potens dirigat mentē tuam in
beneplacito suo ad vtilitatē ser
uoz suoz. Ecce iā aphorismos
quos me scribere rogasti: tuedi
lectioni mando.

Cere in medicina immēsa: p
funditas est. 1.

Opari aut scdm libros absq;
perfecta rōne & solerti ingenio:
molestum est. 2.

Ingeniū aut naturale adiu
uat artē & naturā regentē: q̃uuz
autem contraria. 3.

Abūdāter aut libros pitoruz
vetēz relegere: & secreta eoz di
ligēter discutere: iuuat oēm sa
pientem &c. 4.

Vita brevis est ad cognoscēdū
vires oīm terre nascentium. 5.

Tu aut ea q̃ palā sūt: & i q̃b⁹
oēs pueniūt: maxie q̃ pbasti te
ne. Que hō i dubio sūt & in q̃b⁹
dissentit omittē. 6.

Illud hō nō dī nos cōmonere
q̃d in sapientū dictis hī. 7.

Quedā sunt q̃ nō vñ nobis ad
plenū rō attestari: s̃ poti⁹ credu
los habere. 8.

Illō q̃ppe q̃ medicamur sub
tili suba est: neq; em hūana nā er
roris piculū incurrere nō pōt: p
sertim in subtilibus. 9.

Quidedit⁹ oīno secularib⁹ ne
gotijs: alas delitijs: negligit fū
damētū medicine: philosophie
& artiū doctrinā nō er fides ad
hibēda est: & maxie i eaybi Gal.
& Aristō. pcordāt: vbi discordāt
difficile veruz inuenit. Animal
scdm frigidū & hūidū nutrit: km
calidū & hūmidū vinit. 10.

Vit⁹ siue vtutes nāles vī spūa
les varia nōia hntes vna eadēq;

Aphorismi

est. s. virtus.

Sed h3 diuersa i subiect; mē-
bris officia: diuersis vocabulis
nuncupantur.

Cōplo nālis sē vicinitatē q̄
dē ē sepabil: actu tñ ē lēpabil.

Quā dmodū tā vitia al q̄ si-
guī corpis ab auis pparētib⁹ ca-
dūt r hē ditanē ita q̄ morib⁹ diu-
turn⁹ r maxime si fueris i prin-
cipali membro.

Medicina q̄ tēperamēto vici-
na est r est odorifera si cibus q̄
fieri possit optimum est.

Colligatio corpis r aie h3 or-
dinis naturalis cōsonantiā fa-
cta ē vt subsistat. Uñ canēdū est
ne des ei fortē medicinā q̄ fortit⁹
mutet eā: vt ea q̄ ē i tria pte.

Cōplexio corpis alati ad fi-
gurā nerui cōsona est. Non igit
temerarius sis in medicina for-
tis: que eam dissoluat: r aperien-
do corpus in aliam complexio-
nem mutet.

Medicina scriptica r odorifera
r tēperamēto ppinq̄ custodit r cō-
fortat pncipalia mēbra r virtutē
naturalē hmoi tibi sic semp
vtendum vt confortes naturaz.
Si enim naturam cōfortaueris
morbum medicādo inuat cura-
ri. Si vero eā neglexeris r negle-
ctam deficere permiseris nihil
prodest.

Epar r stomachus sunt positi
ta inf efficacia nature vt nutriūt
sicut i frumēta: q̄ si accidēt ali-
quo amiserint cōplexionē r mi-
nuet cursum nature.

Calidi morbi pl⁹ frigidis sūt
mortiferi propter ignei motus
velocitatem.

Qñ corpi aliq̄ diaciderit non
ei dandū est q̄ noceat pncipali
bus mēbris. Qd si feceris inde

nocuius eris: r magnuz iudare
non videberis.

Vitiū animi seq̄tur cōplonez
corpis: cū igit corp⁹ patitur: et
maxie pncipalia mēbra medici-
nā maxie aie exhibere minime
negligas: vñ v3 gaudeat vt odo-
ratu: visu: auditu: quod nō nulla
medicines pars est.

Medicinaz q̄ dā r maxie q̄ fa-
ciūt in summo capitis: post ce-
nā: r qñ itur dormituz dāde sūt
vt natura ad interiora intenta
ab altissimis membris attrahē-
do sensus alletet. Si r aut vbi
morib⁹ iā pualuerit r maxie in
principalibus mēbris.

Nulli medicīne mēbrū pmit-
tendū est aliq̄ nisi ei que ad cō-
plexionē ei⁹ aut ex parte: aut ex
toto ptimeat ad similitudinē
medicīne nutritis mēbrū: que
medicina si nutritilis q̄ fuerit
utilis est.

Medicina tria ad contrariū
deponendū est: r non sē cōple-
xionem eandem.

Infirmis defectis nulla me-
dicina aut cibaria danda sunt ni-
si ea q̄ facile possit natura patir:
r pprie tēperamētū in quā tita-
te r qualitate sit.

Medicamina pauca tibi tenē-
da sūt: nisi quoz iuuamēto se-
pi⁹ erpt⁹ p̄siderare possis: toti⁹
em̄ m̄titudis notitia icōprehē-
sibilis est. Ne cū p singla volue-
ris iqrēdo discurrere m̄tiple: ci-
diuersitate sensus distractus i
nullo possis fidē habere.

Rerum proprietates adubia est.
Ea nāq̄ multi olim experiēs
tes arbitrati sunt facere a pro-
prietate quod pleriq̄ faciebāt
natura.

Unde vidēdū ē ne i p̄petatis

Joannis damasceni. 6to Fo. lxx xvi.

purgatione negligas naturam
que notior est. 29.
humiores in hyeme natura pl⁹
dispergit: et vere int⁹estate aut
et autumno min⁹: tunc itaq⁹ op⁹yt
medicinemur q⁹n potior est. 30.
+ Frequētatio morbi in pncipali
mēbro dissolutionē corpis pnci-
piat. hūiores calefaciēdo: et dissol-
uēdo: et nāz pfortādo: salubrius
purgantur q⁹ per catarticū: aut
per vomitū: quoz neutrum sine
detrimēto sit nāse: si tñ eos ca-
lefaciēdo dissolutos ad pncipa-
lia mēbra defluere nō ptinetur
Qd si timetur ad qdlibet aliud
ingeniū recurrēdū est. 31.
Cauendū est ne ab egritudine
cōualecētib⁹ innatū a⁹pa ad in-
teriora medicamento redire co-
gatur: ppter pncipaliū mēbroz
defectionē: sed aliter dissolutuz
expellatur: qd leui⁹ fieri potest
q⁹ tñ addi: nec q⁹ sibi sufficiat
ad distributionē minuendoruz
pncipaliū membrorum. 32.
+ habitātes in qnto aut sexto cli-
mate pl⁹ minuere sanguinē ex-
pedit q⁹ septio: aut in pmo: aut
in scdo: aut in tertio. 33.
A⁹pa in membro pncipali sine
doloze naturam in regimē dimi-
sisse sigt: maxie si ex co. ru. aut
ex sanguie est qd rarum est. 34.
Corpora naturaliter frigida et
hūida parū i vētre recipiūt. mi-
nus vō reddūt: vētres quoq⁹ eo-
rū plurimū liquidi sunt: et infir-
mitas diuturna. 35.
Calidis enim et siccis contrariū
conuenit. 36.
Ab infirmitate surgētibus ciba-
ria sibi nociua petētibus nō ne-
gāda sūt: sed ingeniādū in qli-
tatē sibi vtilem mutando. 37.
+ Opz aut in infirmo salutē pro-

mittere semper: nec vnq⁹ illuz a
spe deponere et si ipse desperet.
Cōplexio em corpous animi af-
fectui semper inheret. 38.
Ingeniū naturale medici cum
pno artis fundamento adiungat
natura in naturale pncipium. 39.
Medicorū illiteratorū simplici-
um: adolecentiū luxui subiacē-
tiū vt plurimū homicide. 40.
Opz etiā egrotū de oibus vnde
egritudo nasci solet tā exteriori-
bus q⁹ interioribus inq⁹ri: et sz
potiorem partem iudicare. 41.
Gloriosoz supbiā: et ad natura-
le multiloquiū si sapias contē-
nas nec te egrū ifrogare p oia
pudeat. vna em vbi morb⁹ in-
tra venas existit fallax est. 42.
Si interrogatus spvelociter rñ-
deas: dubitandus es. 43.
Circa infirmū cōstitut⁹ sui sani-
tūtatē: et ai affectionē puenit co-
gnoscas ea vō q⁹ illū noueris a-
masse p ceteris aut cōcupiscere
ad memoriā reuocando lauda-
re: et si licitū sit añ oculos pñtare
aut se mor facile hituz pñtāter
pmittere: et sic in eoz spe illum
animare non desinas. 44.
+ Multū iuuat paliticos ad eoz
latera nālē calidē apponere nō
tñ igneū: sz adolecētia puelle.
Una medicinaz i iuamē: (45.
to eqliū: et sapore odorifero et le-
uior eligenda. 46.
Mutare consuetudinē nociuū
pessimū ē et maxime veterē. 47.
Quō nulla puenientia sit inter
aquā et calidē nālē ita nō est pur-
gādū nisi medicina q⁹ nō sit lon-
ge a temperamento. 48.
+ Timendū est em ne horēs eaz
nā resciat: et nō misceat humori-
bus: nec corroborata nociuum
expellere possit. 49.

Aphorismi.

COpz gvt ad purgādū iterclu-
sos hūiores i similitudinē sibi puer-
taf medicia pigeniū vt natura
eā recipiat apte: z receptā p ve-
nas deportet: z sic pfortata faci-
li inimicū suū excludat. Nā si i
qlitate fortior fuerit deficit nā:
nam contrariatur ei. 50.

Ante purgationē hō p aliqt
dies hūiores cōmouēdi sūt z dis-
soluēdi cū medicia cibali z cibo
medicinali. z sic cū phtis diei
abstinētia sunt purgandi. 51.

Balnea nō sūt necessaria no-
bis ad refrigerandū calidū aut
calefaciēdū frigidū: s; vt dissol-
uāt z sudare faciāt: z desiccēt z
humectent. 52.

Triaca magna necessaria cūt
dissoluāt z dissipat z mūdet. S; z
pueris adolescentibus z seni-
bus z defectis parū dandū est
inde. 53.

Morbi exteriores vere z esta-
te magis sunt curādi. Interio-
res hō per cōtrarium. 54.

Morbi ex penuria quātitat; vl
qualitatis nō minus q̄ de plēi-
tudine nimia nascūtur: vñ me-
dici mlti i temeraria purgatōe
delinquent plerunq;. 55.

Medicina data si victa natura
nō eos q̄s q̄rim⁹ expulerit hu-
mores remanet in corpe: z i hu-
morū mutata qlitatē morbos
inde intendit generare. 56.

Corpora frigida z hūida ossa z
neruos inuāidos habēt. vñ sa-
na egritudine: z egra sāitati ha-
biliora sunt. 57.

Apā in pueris cū summa dili-
gētia z cautela curandū ē: neq;
ei introitus violēta medicia re-
digēdū ne natura i modū vali-
da ex hūore quē h; adhuc a ma-
trice copia rep̄ssa succūbat. 58.

Morbido corpori nō forte
rū. vl eadēdie p⁹ nimis aeris
cal. dandū est z contrario. 59.

Acute egritudines pl⁹ in seni-
bus q̄ iuuenib⁹ timēde sūt ci-
tiusem in bonū malūve firmat
cibaria q̄ppe q̄ recipiūt mutat
natura eoz in similitudinē fri-
giditatis: vñ celer⁹ ad sanita-
tē reuocant timēde hō sūt: q; de-
fect⁹ caloris nālis acumē egrit-
tudinis sustinere non pōt. 60.

Frigidi morbi in senioribus
difficilius: in iuniorib⁹ facilius
curantur. 61.

Balnea z tēpata potio iuuat
causam z cōtrarium cause. 62.

In nimio exercitio pōstos
aū cibum paz q̄scere ociosos
aut parū exerceri oportet. 63.

Labor: z exercitiū qdā dolorē
vñ i eo possit nō dolēt s; plurib⁹
morbis illaboriosi etem sūt ad
cōpatōez illi⁹ laboris nisi cū do-
lor morbi laborē excesserit. 64.

Iuuenib⁹ spmatis emissio ra-
ro ex frigiditate accidit. 65.

Iunēib⁹ epilepsia z spasm⁹ i
pmo z scdo z tertio z q̄to clima-
te ex nālis color; lopia z tēpa-
mēti defectōe ē vñ sanitas eoz
ex calore z tēpamēto cōstare dz
magis euēnit raro ex nimia fri-
giditate sub qlitate vel quātī-
tate multiplici tēperamēti vñ
purgādo puidēda est medicia
calidissima nō ad vltimā subti-
litate pducēda. 66.

Cum q̄s vult caput purgare
aut cerebrū aut istra sensuū. pil-
lulis maiorib⁹. i. grossioribus:
et post cenā eūti dormitū datis
faciendum est. 67.

Ad nimia hūiditatē i stoma-
cho subtilē puluerē dam⁹. 68.

Si cui pncipalia mēbra defe-

cta habēti aut debilitata catar-
ticum necessarius fuerit clistere
faciamus. 69.

Abundantia stomachi pillulis
pulis et recentibus humidis ieiuno
stomacho datis purganda est: et
his qui biberunt deambulando
commouendum est. 70.

Pillule veteres et desiccate
prius quam dētur humectande sūt
per noctē in aqua calida. 71.

Omne catarcticum necessario
corru. commouet. 72.

Qui. 50. annorum aut plurimū
sunt: in medicina eorum nō est insi-
stendū quod cole. rub. purget: quia ip-
sa per se facit humectatio corpo-
ris fundamentum est. 73.

Principalia membra natura-
liter defecta habetibus cauendum
est ne acutā medicinā: sed ad vi-
cinitatē temperamenti redactā
accipiant. 74.

Due species si simul mixte bi-
bite sint necessario tanquam si sepa-
rati: vtraque lacertos et carnē ge-
nerando suū nālē reddit effectū.

Conalescentes scilicet infirmi: (75.
tate suā: dñt quidē tractari: non
tñ ex toto pmittātur haberi per-
ut añ consuerunt sani. 76.

Opus medicinā fieri ad similitu-
dine opant nature: et si dura
aut tarda fuerit: et non scilicet quod vi-
deat iunamentū absque ratione: abs-
que ratione quidem fallax est. 77.

Eger diu fidelis medico pmittit-
tedus est: cuius error a recti dis-
stantia rarus est.

Qui si plurimos consulit in sin-
gulis errorē plerūque cadit. 78.

Aspa in senibus nō retroisū me-
dicamine cogat. Vidēdū est em̄
ne natura deficiat ad dispergē-
dū illud: et quod expulsiōe totas vi-
res cōsumpserit extrahēdū quod

pe est: sed nō cū forti medicina ne
natura cū eo exiēs corp⁹ exina-
niat: mediocriter igitur ē extrahē-
dū. Est nēpe quod deperdit in seni-
bus multū: ad differentiā illi⁹
quod restaurat. Similiter et in pne-
ris vis nāque medicine fortior ē
natura eorum. 79.

Infirmitas ad solitū statū ex quo
iegritudine cecideritis tñ: reuo-
candus est: nō autem ad tēpamen-
tū in omni substantia. 80.

Cuius qualitatem cōplexiōis
nō nouim⁹ sani: eius infirmita-
tē an grauis sit necne: nō bñ p-
pendimus infirmi. vñ medicina
incerta quę subsequit. Redde-
re em̄ sanū ad cōplexiōnē tēpe-
ramenti morbus est ad sui sani
qualitatis opationē. Nā virt⁹
est causa motionis. 81.

Cū in purgādo corpe si forte
sit ipm cōmouēdū est forti me-
dicina et illi manifesta. 82.

Singulis infirmitatibus propria
fieri medicamina ad ingeniū et
ad arbitrium medici: perfectiō
propinquū est. 83.

Nulla res sub lunari globo
vel circulo posita: quocūque gra-
du mutet circulus: vltra reuocat
in eternū ad illā qualitatem: vñ quā-
titatis in quo fuerit in ipso cir-
culi motu. 84.

Nulla medicina lenis ē in cō-
tēplatione et opatōe ea em̄ que
lenis vñ graue: que aut grauis
lenem: si attentius eam inspex-
ris comprehendēs. Nō igitur le-
uiter vel absque rationis cōside-
ratione determinandū ē. 85.

Credere experimento sine rō-
ne fallax est. 86.

Nulla egritudo est que non
habeat opus interrogari infir-
mum. 87.

Aphorismi.

Colis fe. calor extra naturā est
Sed inter fortē & leuem differt
fm suā materiā qua ppter ei q̄
ex co. ru. est fortiter: que vero ex
co. nigra lēte resistam? op3. 88.

Quodcūq; mēbrū suscepit de
trimentū aliquod seu naturali
morbo seu quouis exteriori ac
cidenti: nō ulterius priori statui
perfecte reddi potest. 89.

Morbū diuturnū: & dfectionē
mēbroꝝ hereditat q̄dem filius:
sz differēter: aut minorē si alter
pater parentū fuerit san? 90.

Nulli etiā credendū ē studio
so medico: nisi etat? & pbato. 91

In morbo diuturno cui? vni
na vtine sani similis fuerit: & in
vna eademq; qualitate permā
serit: nō euadet egritudine. 92.

Medicus mediocris qualita
tis est: & ne nimis mundū admi
retur: neq; ex toto aspernatur
oportet. 93.

In tpe veris si ex multa hu
mectatione fiat mutatio aeris
estate nascūtur variole: apāta:
frenesis: & febres: nec solutione
purgatiua curantur. 94.

Mulier in dextera pte conci
piēs raro feminā pariet. 95.

Catarrico dato pregnāti: defi
ciūt principalia mēbra nati oi
bus diebus vite sue. 96.

Quō nascūtur morbi ex hūo
rū q̄ritate vel q̄litate abūdan
tia. Si fr est ex dfectione. Pro
pterea p̄o medicū purgando &
exinaniedo errare ptingit. 97.

Olfact? & maxime si saliat su
mus in caput celeri? q̄ bibitur
cerebrum iuuat. 98.

Ex mutatione stellarū i lōgi
tudine & latitudine: vitia & cō
suetudines mutantur. 99.

Ex diuersitate spacioꝝ regio

nū variantur q̄q; cōplexiones &
vitia nature etiā & cibaria atq;
medicine: adeo vt ea que fiunt
in. 2. ascendant in. 4. & econuer
so. velut herba hortilana et as
grestia seu syluatica & domesti
ca differunt. 100.

Emplastra atq; vnguenta fm
vicinitatē qualitatis pplexiōis
in similitudinem illius membru
cui apponuntur. 101.

Co. ni in iuuenibus forti me
dicina purgare noli. Eoꝝ nam
q; quātitas parua: & equalitas
defect a. neq; enim corpori cohe
rentia sunt. 102.

Si poterit medicus medica
ri cum dieta absq; postione pro
spera euenient. 103.

Si quis per multum tempus
neq; vomitum neq; solutionem
habuit: & eueniat illi subito im
petu: videndum est ne restrin
gere festines. 104.

Sumus in corpore aliud ē q̄
ventositas: & pauci nouerūt di
scernere. 105.

Urina sanitatem significās in
oi hole nō est eq̄lis: nec in quā
titate: nec in qualitate nec in li
quore. 106.

Cui? vrinā nō prenoueris sa
ni: i ei? medicina nō appropia
bis virtutem egroti. 107.

In conualescētib? apā sic me
dicare vt nō ingrediatur intus
sz foras: nō fortiter quidē sed le
niter extrahatur. Si fr quoq; in
pueris: & in senibus. 108.

Si dementia ex frigiditate &
siccitate procedens ad cerebrū
incutiens sit sumum odouferū
ca. & hu. tam itus q̄ foras ei ad
hibemus. & excitandū calorem:
ad iras quoq; interdum patiē
tem prouocamus. 109.

Cōpositio cōplonis sanitatem significās in omni hoīe nō ē eālis: nec in quātitate nec in qūlitate. 110.

Quib⁹ in iuuetute q̄ter i anno tñ flebothomari p̄suetudo fuerit h̄mōi. 40. ānoꝝ erūt aut ter in. 50. aut. 60. semel cōferēdū ē. Alteri⁹ vero ex toto dimittendū est. 111.

Senes a. 40. āno cephalicā venā. 50. medianā: post. 60. basilicā incidere designant. 112.

Qui in iuuetute p̄stituti mltū et frequēter sanguine minuti fuerint annos. 60. calor eorum in frigidū et siccū conuertetur: maxie si fuerit frigide nature. 113.

Custodia virtutis principalia membra confortat: et a morbis tuetur. 114.

Principalia vero membra confortata virtutes q̄z vices reddēdo confortant et a morbis defendunt. 115.

Nati iuuenib⁹ patrib⁹ principalia membra fortiora et sana naturaliter habent: et econuerso. 116.

Sicut ignis ad ea q̄ sunt ca. et hu. semper intendit: ita et morbus ad huiusmodi complexionem. 117.

Qui aromatū abhorēt odorē nec saporitam sentiunt dietā vitium est corrupte complexionis illorum. 118.

In omni regione quibuscunq̄ ex ventis nubes procreari videntur: ex illis habitantiū capita fumo replentur: et sic corripe nascuntur: et sensus aggrauantur. 119.

In q̄cūq̄ puicia q̄cūq̄ āno mulcule supabūdauerit: putredine

nes q̄z morboꝝ supabūdabūt i corporib⁹ habitatoꝝ. 120.

Ieiunare in estate corp⁹ ossicat colorē citrinat: melācholiā p̄creat necnō vluꝝ ad defectum perturbat. 121.

Sanguinē uior vt exierit i aerē p̄gelare: fre abūdantiā p̄signat et q̄to magis quāt: tāto magis contrarium contingit. 122.

Ois puincie q̄ lōgi⁹ est a mari remota nō i meridiē p̄tēsa habitantium cor. sunt sicciora. 123.

Nō ē eadē nā ipis i oi regiōe.

q̄n sol ē i q̄drāgulocirculo: q̄p̄pe extat h̄ estas: et h̄yēs alibi.

ver q̄z i alio loco: et autūnus in alio: ad q̄rū diuersitatū silitudinē differt: et p̄plexiōes: et vitia

p̄suetudines habitatoꝝ q̄n enī ver ē i egypto ē estas i idia vep̄

et habitātib⁹ sub eāli die due hyemes: et due estates: et duo

h̄a: et duo autūni i āno sūt. vñ il

lis fruct⁹ abūdātes p̄creāt arbores: memoria est subtilis: et alia huiusmodi multa. 124.

Deficiēte virtute efficiūt p̄cipalia mēbra et morbi afficiunt: ne

q̄ illā defendere possunt. 125.

Ubi plurimi p̄cordāt: et rō attestat: et exp̄imētū p̄probat: illud

ān oculos pone. contrario h̄o contrarium. 126.

Medicina p̄qdā et maxie q̄ faciūt i sūmo capitis post cenā: et

q̄n itur dormitū dāde sūt: vt nā sic itēta circa iteriora ab altissi

mis mēbris attrahēdo sēs al

leuet. et sic vbi morbi p̄ualuerit h̄ est obseruādū maxie i p̄cipalib⁹ membris. 127.

In nullū medicie aliqd̄ p̄mittēdū ē morbi q̄ ad p̄plexionē ei⁹ aut ex toto: aut ex p̄e h̄ p̄creat

vt ad silitudinē cibi mēbra nu

triētis. q̄ medicina si sic fuerit
nutribilis q̄z vtilis est. 128.
Accipe nūc fili carissime postu-
lato a te aphorismos q̄b⁹ sp̄ si
dus pmanēs s̄z eoz autoritatē
opare cōfidēter. Ad q̄s put po-
tūi sudās ob tuā discretionem
solicite laboraui. 129.

Nā te diligentē sapientiam no-
ui pre omnia. 130.

Preterea valde ceptū op⁹ si ne-
gligere hortor p qd me nim⁹ le-
tificasti. Et qz libz Saleni glia
sistimū trāstulisti: cui⁹ titulū ei
placuit vocari mega tēgnū: q̄ li-
ber ē vbi maxia ē p̄prietas me-
dicoz. Nūc at deo gr̄as ago: qz
te hūmōi p̄mū trāstatorē iueni.

Expliciūt aphorismi
Ioannis damasceni.

Flosculi medicinales extra-
cti ex libris Cornelij celsi medi-
corum omnium ornatissimi. Ex
primo libro.

Alimenta
sanis corporib⁹ agri-
cultura: sic sanitatē
egris medicina pro-

mittit. 2.

Verbi non eloquentia: sed re-
medijs curantur. 3.

Cui⁹ rei n̄ ē certa cognitio: ei⁹
opinio certū remediū habere
nō p̄t. Uez ē qz ipaz curādi rōe
nihil pl⁹ p̄fert q̄z expiētia. 4.

Interest ei an fatigatio morbi
an sitis: an frig⁹: an calor: an vi-
gilia: an fames fecerit: an cibi
viniqz abūdantia: an intempe-
rantia libidinis. 5.

Neqz ignorat medicū opz q̄ sit
egri nā: hūidū mag⁹: an mag⁹
siccū corp⁹ ei⁹ sit: validi nerui:
an infirmi: frequēs valitudo: an
rara eaqz cū ē vehemens eē so-

leat an lenis: breu⁹ an lōga. 6.

Quā par scia sit: tñ vtilioz
medicum esse scias amicum q̄
extraneum. 7.

Ignauia q̄dē corp⁹ hebetat
labor at firmat illā naturā se-
nescentem: hic lōgā adolescen-
tiam facit. 8.

His i die poti⁹ q̄ semel cibū
capere homo potest. 9.

Cōcubit⁹ neqz nimis cōcupi-
scēd⁹: neqz nimis p̄timefcēd⁹ ē:
rarus excitat corpus: frequens
soluit scire lz eū nō inutile esse
quē corpus neqz languor: neqz
dolor sequit. idē iter diu peior
ē noctu tutior: ita tñ si neqz eū
cibus neqz hūc cū vigilia labor
sequitur. 10.

Imbecilli stomacho q̄ i nūe-
ro magna ps vibanoz est oēs qz
pene literarū cupidi obstruatio
maior ē necessaria: vt qd v̄l cor-
poris vel studiū vel loci rō de-
trahit cura restituat. 11.

Ex hoib⁹ q̄ nocte bñ cōcorit
mane tuto surgere q̄ v̄o parū
q̄escere debet qui non cōcorit
ex toto q̄escere dz: ac neqz labo-
ri neqz exercitationi: neqz nego-
tio se credere. 12.

Si lucubrādū ē: n̄ post cibū
id facere sed post concoctionē
facere oportet. 13.

Quē iter diu v̄l domestica v̄l
ciuilia officia tenuerit huic tps
aliq̄d suādū ē curatiōi corporis
sui: p̄ila corporis curatio ē exerci-
tatio q̄ sp̄ aīcedet dz cibū: exer-
citatiōis at plerūqz dz finis eē
sudor: aut certe lassitudo q̄ ci-
tra lassitudinem sit. 14.

Nūqz vtilis ē nimia satietas
Sepe inutilis nimia abstinē-
tia. Sepe si q̄ itēperātia ē du-
rior in portione q̄ in esca est. 15.

Scōa

CScda mensa bono stomacho
nihil nocet: ibecilli accessit. 16.
CPost satietate nihil est agen-
dum. 17.
CUbi q̄s est explet⁹ facili⁹ con-
coct si q̄qd assumpsit potioe
aq̄ frigide includit: tñ paulisp
inuiulat: deinde bñ dormit. 18.
CNeq̄ ex salubri loco i grauē
neq̄ ex graui in salubre trāsīt⁹
satis tut⁹ est. ex salubri i grauē
prima hyeme. ex graui i eum q̄
salubri⁹ est p̄ia estate trāsire
melius est. 19.
CNeq̄ hō ex mlt̄a fame nimia
satietas: neq̄ ex nimia satietas:
te fames idonea est. 20.
CPericlitat̄ et q̄ semel: et q̄ bis
die cibū incōueniēter assumit
cōtra cōsuetudinem. 21.
CNeq̄ ex nimio labore subitū
ociū: neq̄ ex nimio ocio subit⁹
labor sine graui noxa est: ergo
cū q̄s mutare cōsuetudinē vo-
let: paulatim debet assuesce-
re. 22.
COmni⁹ fatigatis aptū ē ci-
bū sumere: eoq̄ humidovti: aq̄
vel certa diluta portione esse cō-
tentos. 23.
CIllū quoq̄ nosse opz q̄ ex la-
bore sudāti frigida potio pni-
ciosissima ē: atq̄ etiā cū sudor
se remisierit itinere fatigatis
inutilis. 24.
CQ̄s ē cōsuetudinē nocet. 25.
CQui vomere bis i mēse vult
meli⁹ p̄sulet si bi duo euomue-
rit q̄ si post. xv. diē vomuerit. 26.
CPurgatiōes v̄l iterdū neces-
sarie sūt: sic vbi frequētes sūt
piculū afferūt: assuescit ei si ali
corpus: et ob hoc infirmū erit. 27.
CUnū diluti⁹ pueris: senibus
mercacius conuenit. 28.
CIn autūno p̄ celi varietas

tem periculum est maximū. 29.
CHyeme ven⁹ nō p̄niciosa: ve-
re tutissima: estate et autūno f
utilis: tolerabilior: tñ p̄ autū-
num: estate totaz si fieri potest
abstinendum.

CEx secundo libro.

Saluberrimū ver est: deinde
ab hoc hyeme: piculosior
estas: autūn⁹ longe periculo-
sissimus. 2.

CEx tēpestatib⁹ pessime sūt q̄
variāt marie: quo fit vt autū-
nus plurimos opprimat. nā fe-
re meridian⁹ t̄pibus calor nos-
cturnis atq̄ matutinis: sūt etiā
vespertinis frig⁹ ē. corp⁹ ergo
estate: et subide meridianis ca-
lorib⁹ relaxatum subito frigo-
re excipit: s̄ vt eo t̄pe id marie
fit: sic q̄ncūq̄ euenire noxiū ē. 3.

CSaluberrimi sūt sereni dies
meliores plunq̄ q̄ tantū nebu-
losi. 4.

CNā fere v̄tus vbiq̄ a medi-
terraneis regionib⁹ veniēs sa-
lubris a mari grauis est. neq̄
solū in bono tēpestatū habitu
certior valitudo est: s̄ priores
morbi q̄z si q̄ inciderūt: leuior
res sunt: et prompti⁹ finiuntur:
pessimū ergo celū est qd̄ egruz
fecit adeo vt i id q̄z gen⁹ qd̄ na-
tura penus est: in hoc statu salu-
bus mutatio sit. 5.

CLōgis morbis senect⁹: acut⁹
adolescētia magis pater. 6.

CLōga statura vt i iuuet̄a de-
cora ē: sic matura senectute cō-
ficitur. 7.

CGracile corpus infirmū: obe-
sum hebes est. 8.

CSi plenior aliq̄s et speciosior
et coloratior fact⁹ est: bona sua
suspecta habere debet que: q̄
in eodē habitu subsistere: neq̄

Articella. m

ultra p̄gredi possūt: fere retro
quasi ruina quadā reuoluunt.
peius tñ signū ē ubi q̄s p̄sue-
tudinē emacruit ⁊ colorē deco-
rēq̄ amisit: qm̄ in his que supe-
rant est qd̄ morib⁹ demat: i his
q̄ desunt non est qd̄ ipsuz mori-
bum ferat.

Facile secur⁹ est aliq̄s in his q̄
sepe sine periculo euasit.
Ille sollicitari d̄z cui hec noua
sunt: aut qui ista sine custodia
sui tuta habuit.

Neq̄ terrere d̄z ea feb. q̄ eodē
die finita est: ac nec ea quidē q̄
q̄uis longiore tpe euauit: ra-
men ante alteram accessionez
quieuit.

Pessimū ē si somn⁹ neq̄ noctū
neq̄ inter diu accedit: id em̄ si-
ne p̄tinuo dolore esse non pōt.
eque x̄o signū malū est: somno
ultra d̄bitū vigeri: peiusq̄ quo
magis se sopor inter diu noctū
q̄ continuat.

Mali etiā morib⁹ testimonium
est vehemēter ex cerebro spira-
re.

Sanguinem incisa vena mitti
nouū nō est: s̄z nullū pene mori-
bum esse i quo nō mittat: nouū
est. Interest nō que etas sit ei⁹
a quo sanguis mittēd⁹: neq̄ qd̄
in corpore int⁹ gerat: s̄z q̄ vires
sint. ergo si iuuenis imbecill⁹
est: aut si mulier q̄ grauida nō
est: parū v̄z: male sanguis emit-
titur: emouit em̄ vis si qua sup-
erat: hoc mō erepta est. At fir-
mus puer ⁊ robust⁹ senex ⁊ ḡui-
da m̄lier valēs tuto curant.

Tenuiorib⁹ magis sāguis: ple-
niorib⁹ magis caro abūdat. fa-
cili⁹ itaq̄ illi d̄tractōez sangui-
nis sustinet celeriusq̄ ea si ni-
miū est pinguis affligit.

Sati⁹ est anceps experiri au-
xilium q̄ nullum.

Si morbi ratio patit: sangui-
nis d̄tractiōi tps̄ aptissimū ē
dies aduerse valitudinis scd̄s
aut terti⁹: sed aliq̄s ⁊ p̄io die
sanguinē mittere est necesse. si
vehemens febris viger: in ipso
i petu ei⁹ sanguinē mittere: ho-
minē iugulare ē: ergo remissio
expectāda: ⁊ sanguinis d̄tractio
fere diuidēda in biduū.

Satius enim est primo leuare
egrum: deinde propurgare: q̄
simul omni vi effusa fortasse p̄-
cipitare.

Cū ex vena incisa sanguis erū-
pit: colorē ei⁹ habitūq̄ op̄ at-
tēdere. nā si is crassus ⁊ niger
est: vitiosus extat: adeoq̄ vitit⁹
effundit. si rubet ieger est ea-
q̄ emissio alio nō p̄dest: vt etiā
nō noceat protinusq̄ is suppri-
mendus est.

In acutis q̄busdā cucurbitula
sanguinē extrahim⁹ cū ex vena
vires nō patiunt: idq̄ auxiliū
vt min⁹ vehemēs: ita magis tu-
tū: neq̄ vnq̄ periculosum est ēt
si in medio febris: impetu: etiā
si in cruditate adhibeat: idq̄
vbi sanguinē mitti opus est in
cisa vena p̄ceps periculū est.
huic poti⁹ cōfugiendū cū eo tñ
vt sciam⁹ vt hic nullū periculū
ita leue p̄siditū esse neq̄ posse
vehemēti malo: nisi eque vhe-
mens auxiliū succurrere.

In ita morborū primū famē: si-
timq̄ desiderant: neq̄ vlla res
magis adiuvat laborātē q̄ tē-
pestiua abstinentia.

Plus alimenti est in carne q̄ in
nullo alio cibo.

Brassica subcruda aluum mor-
uet biscoc̄ta stringit.

Ex tertio libro.

Natura repugnante nihil medicina proficit. 2.
Magis ignoscendum medico parum proficienti in acutis morbis quam in longis. hic enim breue spatium est intra quod si quod auxilium non profuit eger extinguitur: ubi et de liberatione: et remediorum mutatione tempus perit: adeo ut raro si iter initia medicorum accessit obsequens eger sine illius vitio pereat longum tempus morbum cum penitus in se dit quo ad difficultatem pertinet: acuto pariter et acuto quam vetustior longum aut quo recitior facilius curatur. Ignorari non oportet quod non omnibus egriis eadem auxilia conveniunt. 3.
In acutis morbis serius eger alendus est: neque nisi iam inclinatis ut prius deperita materia impetum frangat: in longis maturius ut sustinere spatium mali affecti possit. 4.
Multum interest ab initio quis recte curatus sit: an perperam. 5.
Sola abstinentia sine ullo periculo medetur. 6.
Asclepiades ait officium esse medici: ut tuto. ut celeriter: ut incuncte curet. 7.
Id votum est: sed fere periculosa esse nimium et festinatio et voluptas solet. 8.
Medicamentorum potiones: et alius duci non nisi raro deditur. 9.
Ex egri imbecillitate summum periculum est. 10.
Infirmitas neque nimium potest: neque nimium sitit crucietur. 11.
Optimum medicamentum est opportune cibis datus. 12.
Ubique servandum ut egri vires medicus inspicat. 13.
Ab uno medico plures curari non possunt. 14.
Scire oportet optimum cibo temperare

pus esse febre finita. 15.
Semper egros lecueros agere convenit ut corpore tantum non etiam animo laborent. 16.
Periti medici est non pertinere ut venit apprehendere manu egri brachium. sed prius residere hilariter vultu: precorarique quemadmodum se habeat: et si quis eius metus est eum probabiliter timore lenire: tandem inde eius corporis manum admove. 17.
Medicorum neque in tenebris neque a capite egri residere debet: sed in loco illustri adversus eum ut oculus notat ex vultu perspicat. Cum in summo incremento morbum est: utique non ante diem quartum magna siti antecedenti frigida aqua copiose praestanda est: ut bibat etiam ultra satietatem: et cum iam veteris et per cordia ultra modum repleta satisque refrigerata sunt vomere debet quidem nec vomitum quidem erigunt: sed ipsa aqua frigida tamen ad satietatem data per medicamentum utitur. ubi utrumlibet factum est: multa veste coopiendo est: et collocando ut dormiat: fereque post longam sitim et vigiliam: per multam satietatem: post fractum calorem plenus somnus venit: per quam ingens sudor effunditur: idque praestantissimum auxilium est: sed in his tamen quibus praeter ardorem nulli dolores: nullus per cordiorum tumor: nihil prohibens vel in thorace: vel in pulmone vel in faucibus: non videtur: non deiectionis: non alui profluvium fuit. 18.
Semper pertinacia iuvantis: corporis malum vincit. 19.
Quartana febre. neminem ingulat. Uterque quartana raro nisi se soluit.
Facilius quis quam in liberis tollit hydropis: quia cum consideret famem siti: mille alia tedia: longam patientiam propter hoc succurrit quae faci-

Flosculi Cornelij Celsi.

le coguntur quibus inutilis libertas est. sed ne hi quidem sub alio sunt: si ex toto sibi temperare non possunt: ad salutem perducuntur.

¶ Et ideo non ignobilis medicus chrisippi discipulus apud antigonem regem: amicum quendam note interpe ratione mediocriter hydropico morbo implicitum negavit posse sanari. Cum alter medicus epirotes philippus se sanaturum polliceretur. respondit illi ad morbum respicere: se ad egri animi: neque ei res fefellit. Ille enim cum summa diligentia non medici tantummodo sed etiam regis custodiretur: tamen malignitate sua deuorando bibendum suam vinam se precipitauit.

¶ Ex quarto libro.

¶ Nodie fluere alium sepe per valitudinem est: atque et pluribus: dum se absit: et intra septimum diem id conquiescat: purgatum enim corpus: et quod intus lesurum erat utiliter effunditur.

¶ Verum spatium periculosum est. interdum enim tormenta ac febri culas excitat utriusque consuetudo: interdum euenit ut fluxus diu neglectus curari difficilius sit.

¶ Medicamentis uti nisi in vehementibus malis superacuum est.

¶ Ex quinto libro.

¶ Quibus articulis dolor certis temporibus reuertitur. hos ante et curioso victu cauere oportet: ne inutilis materia corpori supersit: et crebriore vomitu.

¶ Cum omnia fere medicamenta stomachum ledant: non sine causa asclepiades ad ipsius victus rationem potius omnem curam transtulit.

¶ Verum ut illud in plerisque morbis utilius est sic multa admodum corporibus nostris incidere consueuerunt: quae sine medicamentis ad sanitatem peruenire non possunt.

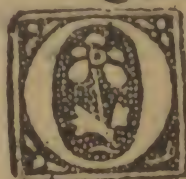
¶ Uti soni feris nisi nimia necessitas urget alienum est sunt enim ex vehementibus medicamentis et stomacho alienis.

¶ Est enim prudentis hominis primum eum qui seruari non potest non attingere: nec subire speciem eius ut occisi: quae fors ipsi peremit. deinde ubi grauis metus est sine certa tamen desperatione indicare necessarium spectantibus in difficili re eum si victa a malo fuerit vel ignorasse: vel fefellisse se videat. Sed ut hec prudenti viro conueniant: sic rursus histriosis est parua rez attollere quo plerumque stitisse videatur.

¶ Dubia spes certa desperatio ne est potior.

¶ Expliciunt flosculi cornelii celsi. Incipiunt aphorismi sine parabolis uersales Arnaldi de villa noua medici clarissimi: et sunt doctrine. vij.

¶ Doctrina prima.

¶ Quis melius procedit a summo bono.

¶ Qui iuste voluerit ac utilem medicari figat in animo suo nobile appetitum.

¶ Elegans appetit aut feruet in cultum dei aut in commodum proximi.

¶ Qui non ut sapiat sed ut lucretur adiscit in facultatibus quas religit efficitur abortiuus.

¶ Sollicite vacans commo temporali non solum inutilis sed nocuus est.

Doctrina prima. 6. Fo. xci.

pluries in medendo. 5.
Uagus animus et voluptati-
 bus irretitus artis peritiā ste-
 rilitate sedat. 6.
Omnis motus animi vel ap-
 petitus inordinatus mētem la-
 cerat operantis: et impedit re-
 ctum opus. 7.
Cū determinato lāguēs iuua-
 mento indigeat: necesse est me-
 dicantē ad specialē effectū diri-
 gere opus artis. 8.
Ex effectib⁹ preintensis tota
 ratio agibilis deriuatur. 9.
Cū exēplar exterioris opus in
 mente gerat artificis: necesse est
 ut sit clar⁹ speculū mētis ei⁹. 10.
Mēs informata cūctis p̄bēti-
 bus directionē ad op⁹ claro mō
 strāt intuitu quid agendū. 11.
Corporum nās morboꝝ spēs
 causāꝝ varietatē et vires istroꝝ
 agnoscēs cū rōne medebit⁹ et ar-
 te iuuabit egros. 12.
Proprietates indiuiduales:
 corporū sanabiliū l3 scribi non
 valeāt necesse est tñ vt operari⁹
 non ignoret. 13.
Per ignorantia indiuidualis
 nature propriū regimen cuius-
 libet corporis ignorat⁹. 14.
Propriā natura cuiuslibet in-
 diuidui formā p̄p̄ū regiminis
 determinat exquisite. 15.
Proprietas incognita ratiōe
 vel syllogismo reuelatione vel
 experimento iuuantiū et nocen-
 tium innotescit. 16.
Artificialis noticia passionū
 non acquiritur nomine sed dif-
 finitione ipsarum. 17.
Notitia nōm̄ proficit ad do-
 ctrinam rebus aut significatis
 medela perficitur. 18.
Nota morbis iposita s̄m mē-
 bꝝ diuersitatē vtroꝝq̄ p̄bēt

noticiā cognatiui s̄monis. 19.
Conuenit medicū efficacē eē
 in ope nō loquacē: q̄ morbi nō
 vocibus sed rerū essentis aut
 viribus expelluntur. 20.

Doctrina secunda.

Uitando nocua et vtendo
 iuuantibus prosperat in
 egris opus curationis. 1.
Anteq̄ innotescant egritudi-
 nes species aut proximē cause:
 tēperatis aut neutris regēdus
 est patiens. 2.
Sicut ex singulis corpis mē-
 bꝝ toti⁹ p̄stat substantia: sic al-
 terū alteri⁹ auxilio gubernat⁹. et
 iō totū corp⁹ in curatione cuius-
 libet morbi cōuenit aliquo be-
 neficio procurare. 3.
Medicus fidelis et sapiens co-
 gnitis agnoscēdis q̄to celeri⁹
 poterit subueniet egrotanti. 4.
Illa opatio breuior est q̄ pau-
 ciorib⁹ instrumētis effectū cōse-
 quitur preoptatum. 5.
Opus rectissimū nō efficacio-
 ribus tantum: sed tutiorib⁹ con-
 summat⁹. 6.
Quicūq̄ nature subiecti sūt
 magis amabilia securi⁹ mo-
 uent ipsum. 7.
Prudens et p̄s⁹ medicus mor-
 bum expellere satagit ante ci-
 bis medicinalib⁹ q̄ medicinis
 puris. 8.
Cuicūq̄ potest per alimēta
 restitui sanitas: fugiendus est
 penitus vsus medicinarum. 9.
Medicatio que pur⁹ agitur
 medicinis aut diu non poterit
 tolerari: aut non est diu conti-
 nuanda. 10.
Modestus et sapiens medi-
 cus nunq̄ properabit ad phar-
 maciam nisi cogente necessita-
 te: cum etiam debilia quibus

Doctrina secūda. 6

corp⁹ nō idiget sint nocua. 11.

In pueris & decrepitis verē-
duz est pharmacare: inuenib⁹
quoq; suspectū est crebro sume-
re pharmaciam. 12.

Quicūq; in iuuentute sepius
pharmacatur cito deflebat in
cōmoda senectutis. 13.

Callax aut ignorās est medi-
cus querens inusitata et rara:
cum possit communib⁹ langu-
do subuenire. 14.

Potens mēderi simplicibus
composita medicamina dolose
aut frustra querit. 15.

Simplicē medicinā species
rerum elementalium admini-
strant: compositaz vero ex illis
ars preparat. 16.

Morbis simplicibus medici-
na conuenit in virtute simplex
compositis vero multiplex in
eadem. 17.

Cum in simplicibus non oc-
currit amplexus virium debi-
taruz composito lapsu: necessi-
tas vigeat preparare compositas.
18.

Motina precipua cōponēdi
medicinas surgūt a morbis vel
mēbris aut medicinis. 19.

Morborū pluralitas aut cō-
trarietas cause ad ipsum mor-
bū vel accidentis ad eū diuer-
sitas viget diuersas cōfigere
medicinas. 20.

Ut dūcatur ad membrum di-
stans vel penetret in compactū
aut si communis est plurib⁹ vt
ad vnum determinetur. aut ad
hereat ei: aut immoret: vnare
aliū societur. 21.

Ne vis medicine corpi neces-
saria virtutem eliminet mem-
bru nobilis aut offēdat ab ea
mēbrum passibile vel acuti sen-

sus in termino vel in via: ne vis
ipsius nocua cuiq; ingerat le-
sionē aut horribilitate p̄turbet
ne cito pereat virt⁹ eius vt cō-
fortetur vel vt rep̄ssa qualitas
proposito conformetur medici-
ne alterius copulaz necessario
sustinebit. 22.

Quāto plura sunt componē-
tia medicine: tanto est cōponēti
minus certus effectus eius. 23.

Sicut medicine cōposite ba-
sim permutare nō licet: sic neq;
medicine a proprietate iuuan-
tis eam vel eius maliciam cor-
rigentis. 24.

Quorumcūq; componentū
iunamina sunt plura vel pau-
ciora conuenienter eorū ponde-
ra maiorantur. 25.

Sicut cōponēs efficax ad iu-
uanduz augetur in q̄titate: sic
efficax ad nocēdū a quibuscūq;
mēbris necessario minorat. 26.

Licet componens excellētis
fuerit iuamēti vt auruz respe-
ctu cordis: tñ q̄ grauitate sua
diuertere pōt cōpositū ad seces-
sum: ideo q̄tūlibz ei⁹ quātitas
nō auget & sic de similibus. 27.

Sicut i medicinis ordinatis
ad membra longinqua pōdus
augetur: hec debet cōueniēter
in oppositis minorari. 28.

In componentibus quorum
sapor austerus vel odor exite-
rit: aut qualitates prime fuerit
excellentes rationabiliter pon-
dus minuitur: in oppositis nō
potest augeri. 29.

Quecūq; solēt p̄tristari sumē-
tē rōnabiliter minorant: q̄ vero
delectāt poterāt augeri. 30.

Quarumcūq; medicinarum
virt⁹ corpori necessaria potest
resolui celeriter augeri: conue-

nit quātitatē. in oppositis autē
minuū cōpetenter. 31.

¶ In cōponētē cui⁹ potētia iu-
uatiua ceteris est cōsūz minue-
re quātitatē cum plures habeat
adiutores. si hō ppua sit eidez
cōueniēter augetur. 32.

¶ Testiū vniuersoz p cordia cla-
rum pcessum indicat operati.
discordātib⁹ signis declinādūz
est semp ad plūra vlt fortiora. 33.

¶ Cū significatiōes augēdi vel
minuēdi pares fuerint numero
seu virtute mediocris erit quā-
titas cōponentis. 34.

¶ Mediocris quātitas medici-
ne dosis terminū respicit: serua-
ta proportionē medicine cōpo-
nentis ad componentē. 35.

¶ Inter salubres causas illa po-
ti⁹ est eligēda sanabili que plu-
ra pōt iuuamēta pferre. 36.

¶ Medicina q̄ plures cōgregat
per naturā virtutes accommodas
mēbro vlt corpori ceteris est sem-
per eligibilior. 37.

¶ Medicina tyuacalis pre cete-
ris sui generis est eligēda. 38.

¶ Motiua p̄cipua cōponēdi me-
dicinas surgūt a morbis. 39.

¶ Medicina potēs a p̄prietate
cōferre melior est pferente virtu-
te cōplerionis. 40.

¶ Effect⁹ pueniens a p̄mis me-
dicināz virtutib⁹ etiā vulg⁹ at-
tendit cōiter. Sed in his q̄ pro-
ueniūt a secūdis z tertijs p̄pol-
lere debet consideratio sapien-
tis. 41.

¶ Doctrina tertia.

¶ Rarioribus morbis obuiā
dum est studiosius non ex-
pedi tamen leuioribus non me-
deri. 1.

¶ Morbis malignis z petuosis
subita z fortis medicatio corre-

spōdet: mitibus hō atqz tardis
debilis z diuturna. 7.

¶ In virtute medicaminis cu-
iuslibet mensurāda est non vis
morbi: sed corporz z mēbroz di-
uersitas vigilati⁹ attēda. 3.

¶ Sicut etas z habitudo diuer-
sificāt regimē nō solū i quātitā-
te sz etiā qualitate: sic z cetera
particularia quib⁹ corporz vir-
tus differt. 4.

¶ Sicut infans z mulier nō tñ
corpore differunt sed virtute: sic
per eandē distāt rationē. 5.

¶ Iuuenis calid⁹ mollis corpe.
atqz senex z frigid⁹ atqz dur⁹.

¶ Tenuis porosus audax
z spissus ac dēsus z pavidus
estiu⁹ vire rure laboriosus
z hyemal⁹ q̄ degēs z ociosus.
Solit⁹ pati atqz insolitus.

¶ Sicut isoliti parce viuere ieiunio
tabescūt velocius: sic isoliti
crebro pativī passionis aut me-
dicaminis citi⁹ p̄sternūtur. 6.

¶ Sicut mēbra mollissima velo-
citer a forti medicamine resol-
nūtur nisi p̄teganē testudine ve-
lut cerebrū: ita q̄ sensibilissima
vt os stomachiz ocul⁹ eo q̄ gra-
uiter indignātur. 7.

¶ Sicut mēbra sensus acuti diu
non tolerant medicamē forte: si
muliter mēbris obtusi sensus pa-
rum aut nihil prodest ad motū
celeriter. 8.

¶ Medicamē appositū mēbris
obtusis sensus amoueri nōd̄ sal-
tem quousqz sentiat ab eis. 9.

¶ Mēbra q̄ medicine grauē sar-
cinā diu tolerāt priusqz idignē-
tur vt pulmo splen z iurib⁹: hebe-
tem sensum habent. 10.

¶ Medicamē corpori applica-
tum absqz mora sufficiēti nō p̄fi-
cit opus suum. 11.

Doctrina quarta. 6

Doctrina quarta. Cap. 1.
Humoris vitio carens discra-
 sia solum corrigitur alte-
 rantibus causis. opposita vero
 cogit ut plurimum excludere vi-
 tiosum humorem. 1.

Morbi quos generat euacua-
 tiōis p̄suece cessatio: eadē f̄deū
 te vel reuocata cessabūt. 2.

Nihil phibetvum alterantis
 adequare si leuis extiterit dis-
 crasia. 3.

Mēbristabefactis aut marci-
 dis vires alteratiū in intēsib^{us}
 crasiss^{is} nō puenit adequare: sed
 hoc est cum virt^{us} est fortis et mē-
 bra sunt solida. 4.

In lueteratis discrasiss^{is} et ma-
 xime pūncipaliū paulatim mē-
 bra sūt tēperamētorestituēda. 5.

Mēbrapgelata si repēte cami-
 no appropinquant nō effugiūt do-
 loris acerbitatē et in posterū sca-
 bie sedabuntur. 6.

Signata frigiditas circa scu-
 tū ruptorijs aut p̄fūdītatis cau-
 terijs extirpat. 7.

Mēbrū qđ substantia liter exsic-
 catur velut in senio p̄tabescit: at
 qđ destruit naturali caliditate. 8.

Lactis alimētū solūmodo: vt
 humectātia similia mēbra pti-
 fica per se fouent. 9.

Sup̄ humectatis mēbris aut
 nimis tātmōdo calefactis: leni-
 ter in oppositū alterantib^{us} sub-
 uenitur. 10.

Capitulum. 11.

Secundū speciē et locū peccā-
 tis humoris eius exclusio
 variatur. 1.

Intercutane^{us} humor si subti-
 lis fuerit vel aquosus resoluit^{ur}
 per sudorē: grossus v̄o atq^{ue} me-
 diocri^s cutis incisioib^{us} sangui-
 sugis aut ventosis. 2.

Intercutane^{us} sanguis nitro-
 sus aut eruginosus vel purulen-
 tus v̄tosis euacuātib^{us} cōueniē-
 ter extrahit maxie si grossus ex-
 titerit: aut profundus superfi-
 cialis aut atq^{ue} subtilis sangui-
 sugis 3.

Ubi prauo sanguine solacitis
 inficit: sufficit vt multis incisio-
 nib^{us} Robothomi perforet. 4.

Nile v̄tose tñ euacuāt sensi-
 bilit^{er} q̄ sensibilib^{us} poris ac natu-
 ralib^{us} applicant^{ur}: vt auri sanies
 cōcludēt^{ur}: vel artificialib^{us}: vt in
 cise cuti. 5.

Uetosa q̄ solū trahit aut suo
 cat sanguinē effluētē aut disloca-
 ti mēbrū sitū rectificat: vt in ma-
 trice p̄cipitata: vel mēbro infri-
 gidato calorē adducit: vt in pa-
 ralitico: vel mēbrū dolētis hebe-
 tat sensum p̄stringēdo et diuertē-
 do: sicut i colicis: vel submersū
 facit emergere vt i emorroyda-
 rum capitibus. 6.

Uetose que turno vel succiōe
 trahūt parū aut nihil p̄ferūt mē-
 bus infrigidatis: plurimū v̄o q̄
 cum igne sunt applicate. 7.

Cutis lēsis tāto p̄fūdior esse
 debet quāto est grossior ipsa cu-
 tis: atq^{ue} sanguis euacuād^{us} pio-
 fundior. 8.

Si sanguis ltercutane^{us} a quo
 sus fuerit aut subtilis cutē suffi-
 cit carare. 9.

Si grossus fuerit aut p̄fund^{us}
 non superficialiter incidenda est:
 sed profunde quod greci vocāt
 scarificare. 10.

Sanguis immoderat^{us} vena-
 ram incisione v̄t naturali fluxu
 minuitur. 11.

Cum sanguis arterialis acu-
 mine suo mēbrū sagittat vt ocu-
 lum nō solum per incisionem

arterie debet euacuari: sed etiā ipsa detruncat vtiliter maxime reumatismo inueterato. 11.

¶ Chimus prauus abundas in concatenatib⁹ viscerū aut in venis: medicinis excludit educen-
tibus ipsum per exitus breui-
res ac securiores. 12.

¶ Capitulum. iij.

¶ Euacuaciones vniuersales particularibus premit-
tur nisi particulares ad tollen-
dum prohibens ordinētur. Si-
cut interdum elidere flobotho-
mie premititur cum eam pro-
hibeat cōstipatio fieri. 1.

¶ Euacuatio ministratis debet eius cui ministratur euacuatio-
nē precedere quapropter visceri-
bus non purgatis aut venis ven-
tosatio sit nociua. 2.

¶ Prauo chimo cum immode-
rato sanguine abundante debet
flobothomia pcedere pharma-
ciam. 3.

¶ Capitulum. iij.

¶ Pharmaciam et flobotho-
miam eadem die verendū
est exercere. 1.

¶ Fortis euacuatio rāz in eadē
specie q̄ in diuersis nunq̄ gemi-
nabitur vna die. 2.

¶ Ubi multus est sanguis et pra-
uus et timetur virtuti secundā
flobothomia seu fiat apophore-
sis. 3.

¶ Triduum recreationis expo-
scit flobothomia notabilis in
quo fortis medicatio perdit lo-
cum. 4.

¶ Post pharmaciam notabilez
infra triduum flobothomia non
sequatur. 5.

¶ Capitulum. v.

¶ Omni euacuationi pre ceteris
oris anni partib⁹ est electis-

simum vernal tempus. 1.

¶ Urgehs necessitas nec prebet
inducias expectandi tēpus ele-
ctionis neq̄ tardandi opus ex-
pediens. 2.

¶ Sicut dispositio continentis
arefacientis corpora flobotho-
miam prohibet et feruo: estiuus.
similiter et infrigidans vt hye-
mis algor. 3.

¶ Quibus est sanguis grossus
timendum est in algoribus exer-
cere flobothomiam ne solū eua-
cuet quod subtile est: propterea
si cogatur sub frigore minui: h
igne sed tolerabili motu mēbra
contemperabunt. 4.

¶ Capitulum. vj.

¶ Secundum lunarem influē-
tiā et aelunationis ad flo-
bothomiam eligitur cuz passio
tribuit inducias expectandi. 1.

¶ Influētia stellarū proueniēs
a virtute specifica fortior ē illa
que prouenit a virtute commu-
ni. 2.

¶ Virtus lucis solarisq̄ ceteris
stellis communicatur recipit in
formationem a propria natura
ipsarū: quia quod in altero reci-
pitur sequitur modum recipiē-
tis. 3.

¶ Cum ex propria virtute luna
mouet et extendat aquosas sub-
stantias et augmento disponat
quanto fortius irradiabit tan-
to magis augebitur reumatif-
mus. 4.

¶ Cum effectine sit luna frigi-
de complexionis et hūmide in
nulla etate poterit ab effectup-
pūo calida vel sicca denomina-
ri. 5.

¶ Et eadem ratione qua p̄ci-
pales etates in viuētib⁹ dis-
tinguuntur per similitudinem

Doctrina quarta

notantur in luna.

Sicut pri^a etas est in qua cre-
mentū inchoat et pcedit vsq; ad
notabilē mēsurā stature viuen-
tis. Sic et luna i prima etate ici-
pit augeri vsq; ad mediā. Et si-
cut etas sc̄a viuentiū est i qua
cremētū ipsoꝝ notabile termi-
natur. Sic et in luna. Si t̄r quoq;
tertia viuentiū est in qua viuens
incipit occulte decrefcere. s. in vir-
tute lz in processu manifestetur.

Quarta h̄o est in qua decremētū
sensui manifestū in ipsa substā-
tia p̄seq̄t terminū: s. i. lūa. 7.

Licet cremētū et decremētū in
inferiorib; sequat̄ varietatē su-
perior; et non ecōuerso: tñ q̄ no-
tiora sunt nobis inferiora supe-
riorib; variationē superior; ab
inferiorib; nominam⁹.

Cum calida et humida cōple-
rio sit cremētū promptissima: p-
pterea prima etas lune in q̄ cre-
mentū nullaten⁹ sistit: ab ea de-
nominat̄: quia h̄o notabile cre-
mentū etatis secūde viuentiū effi-
cit caliditas: et siccitas terminat̄.

Quoniam etati sc̄e lune accō-
modat̄ ppter similitudinē sup̄-
dictā: et sic in alijs.

Etas lunaris in qua min⁹ aq̄-
sitates reumatice multiplicant̄
aut fluitāt: et in qua minus obdi-
minutionē aquositate desatur
sanguis magis est flobothomie
conueniens.

Cum in tertia quadra luna-
tidis moderate minuant̄ aquo-
sitates p̄stat q̄ electio in flobo-
thomia debetur ei.

Capitulum. viij.
Si membrū cretica non gra-
uetur collatione vel mate-
ria venenosa: flobothomā est

eger per venas lōginquiores op̄a
positiōis vni⁹ diametri, vel mul-
tarū si fuerit corpus plectoriciū.
Verbo h̄o pfirmato et fluxu ces-
sante per venas p̄pinquiores. 1.

Intra p̄mū dyatrictū rarissi-
me fluxus cessat et plectorica fre-
quēter occurrit: quia propter vt
plurimū oppositio lōginquior
seruit flobothomie. 2.

In creticis et venenosis mate-
rijs exercef flobothomia perve-
nas p̄pinquissimas mēbro leso
nisi fuerit nobile. 3.

Capitulum. viij.
Quibus in vena secūda ea-
dē die flobothomā iacet⁹ cu-
stodiet incisiois apertione. **C**ū
incisionis foramē cōsolidatione
minuit̄: tantū excludit qd̄ subti-
le est. Quib; sanguis est grossus
aut flobothomā di necessitas in
valido frigore paget flobotho-
mia larga incisione. Quib; h̄o
ecōtrario cōstricta. 1.

Capitulum. ix.
Prois ad syncopim mari-
me frigiditate cordis apa-
phoresis est amica sanguine iā
fluente. 1.

In promiorib; ad defectū vt
in melācolicis fluxus sāguinis
intercipit sepius in eadē flobo-
thomia. 2.

Capitulum. x.
At enore virtutis queq; cir-
cūstantie variātescū notū
ficant̄: et ab exuberātia sāgui-
nis eius euacuatio mēsurat̄. 1.

Quibuscūq; fortibus et auda-
cibus vna die geminatur flobo-
thomia conuenit vt prima eua-
cuatio maioretur. In debilib;
et meticulosis gradatim est pro-
cedendum ad multū sanguinis
fusionē: quapropter in illis fle-

bothomia succedens maior est
precedenti.

¶ Cap. xi.

In quorū gustui suavis et re-
dolens ad infrigidandū
fornaces corporis atq; venas san-
guine fluente fugitur compe-
tenter.

¶ Quicūq; sunt p̄opti ad caco-
chimiā stomachalem floborho-
mati deficiūt nisi p̄mū def sto-
mach⁹ ⁊ corroboret os eius. 2.
¶ Quēcūq; resistunt fluentib⁹
chimis ad stomachum facta flo-
bothomia mox poterunt sumi
competenter.

¶ Cap. xij.

Quemadmodū estas i eua-
cuādo colerā p̄ueniūt: sicut
hys purgatio flegmatis ⁊ ni-
gri humoris p̄cedere debet.

¶ Sicut euacuatio frigidi hu-
moris in vultu estatis parit acu-
tos morbos. sic ⁊ i introitu hye-
mis euacuatio calid⁹ gignit
diuturnos.

¶ In exacerbatiōibus aut die-
bus paroxysmoy verēdū est far-
macare seu floborhomare: i die
tranquillitatis fortes euacua-
tiones conueniūt exercere.

¶ Cap. xij.

Sicut exclusionē peccātis
humoris alteratio sequit̄
corrigens discrasia derelictam.
Sic prauū chimi eductio p̄cede-
re debet ad illius malitiā emendā-
dam vbi extiterit furiosus.

¶ Si prauus chimus ad exitū
compellatur vitio per digōnem
non emendato aut difficulter
euacuabitur: aut offendet mem-
bra per que transibit.

¶ Ex grossis humoribus nō di-
gestis: aut impfecte subtile tan-
tū euacuat farmaciā residuum

compingendo.

¶ In chimis furiosis ⁊ q̄ p̄vui-
nas euacuāt emendatio vitij
⁊ eductio fiunt simul.

¶ Alleviata purgatio nō expe-
ctat digestionem sed eradicās
chimum prauum.

¶ Alleviatiua purgatio clyste-
ribus fit vt plurimum aut leniē-
tibus medicinis.

¶ In materijs aq̄sis vel fluidis
vitanda sunt liquida digestiua
nisi vim habuerint educēdi pec-
cantē humorē: vt serū in hydro-
pe: aut p̄sumēdi vt aqua ardēs
in palyticis non repletis.

¶ In reumatismis p̄pter aquo-
sitate distillatibus in guttur
aut pectus: ingrossatiuum syru-
pum absq; mixtura limphe con-
uenit exhibere.

¶ Ad suauitate purgationis atq;
suauitatem nō sufficit corpora
fluxa facere digestiuis humoris
euacuandi: sed apertiuis ⁊ leni-
tiuis ac dilatantibus.

¶ Sicut balneum lauans corp⁹
⁊ excludens reliquias nocuoy
sequitur farmaciā. Sic p̄bui-
mectās ⁊ corpora fluxa reddēs
p̄cedere debet: maxime si fue-
rint chimi terrestres.

¶ Colera cinerea ⁊ eruginosa ⁊
nigra terrestreitate sua possi-
dent immobiliter cauernas in-
teriores.

¶ Terrestres chimi p̄fūda cor-
poris occupantes etiā post alio-
rum emissionem repentinis al-
terationibus ⁊ improuisis p̄tur-
bant medicatū ⁊ medicantē.

¶ Qui a secum duricie consti-
pantur: nisi clystere premiserit
farmacie tortionibus verabun-
tur.

¶ Cap. xij.

Doctrina quarta.

Erima ardēat euforbium
dyagridiū per grossas portōes
siue p se: siue cū alijs glutieda. 1.
Cutum pharmacum nisi lu-
bico velatu deglutiatu offen-
dit guttur & si fuerit macilentū
& aridum perpetuo ledit vt plu-
rum. 2.

Pharmacū violentum prohi-
bendum est cibus occurrere nisi
necessitas perurgeret. 3.

Capitulum. xv.

Emplastris vel vnguētis at-
tractiuis chimorum veren-
dū est pharmacare p̄cipue cum
occurrit euidentis plectoria. 1.

Exteriorib⁹ locis plectoricor⁹
trahētib⁹ pharmacis apposi-
tis vel apatis idignatio vel sca-
biei feditas preueniet ea. 2.

Pharmacie trahētes applicā-
tur exterius vigente necessita-
te videlicet cū omnino respuit
pharmacandus applicationez
ear⁹ per partes conueniētes. 3.

Attractiuis exterius applica-
tis repercussiuā & confortantia
conuenit sociare. 4.

Licet chim⁹ eradicet a phar-
macia: tamen eius expulsio p̄fi-
citur a natura. 5.

Chimū cōmotū a pharmacā
expulsiua mēbroz obuiās incli-
nabit ad exitus naturales si p̄-
ualuerit pharmacie q̄propter
op̄v̄t interiora mēbra & exte-
riora sint fortia cū pharmacā tra-
hens exterius applicatur. 6.

Nunq̄ tabefactis corpibus
cōuenit solutiū trahens exte-
rius applicare. 7.

Capitulum. xvi.

Pharmacis venenosis vt
dyagridio & elleboro sup-
dormire nō cōuenit: aut per mo-

dicū ne principalia mēbra con-
clusis vaporibus offendātur: &
maxime si debilia fuerint.

Capitulum. xvii.

Humoris eūandi per phar-
maciā nequit quātitas cer-
tis rationibus mensurari. 1.

Ex regulari ventris officio &
vi medicīne atq̄ dosi & humoz
digestione numerus assellandi
frequenter estimatur vltra ne-
cessitatem. 2.

Tandiu solutio proficit quā
diu peccātis humoris eūatio si-
ne defectu agustia tolerant. 3.

Capitulum. xviii.

Post pharmacā p̄uenit ali-
mentis exitus retinere me-
diocriter laxos ne nouam pro-
curet offensam constipatio for-
tis et repentina. 1.

Capitulum. xix.

Dyscrasia membrorum post
pharmacā & maxime for-
tem nunq̄ est corrigenda excel-
lenti alteratiuo. 1.

Mēbra dyscrasiata multipli-
cant superfluitates p̄formes eo-
rum dyscrasie: quibus eucrata fue-
rint alimenta. 2.

Corpora quorū interiora dy-
sclerantur oppositis qualita-
tibus sunt vt plurimum caco-
chima. 3.

Oppositas dyscrasias in inte-
rioribus pariētes leniter offen-
duntur distincto vsu cōtrarior⁹
si sumātur interi⁹: ideo media
debent sumi vel commixta con-
traria. 4.

In oppositis membrorum dy-
sclasiis nociuior semper apli⁹
impugnatur. 5.

Dyscrasia fortior: aut mēbri
nobilioris apta est plus nocere. 6.

Inueterata discrasia trāsit in habitum. 7. respuit extirpari. 7.
 Chēditarie passiōes iheritir pabilis sunt radcis: 7. sufficit ne pullulent in deterius cōnue nienti regimine prohibere. 8.

Capitulum. xx.

Utra morboꝝ durationem sunt tempora mensuranda perfecte curationis. 1.

In morbis annū trāsgredien tibus cūcta sanationis opa ne queūt in minorī tps̄ spatio ter minari. 2.

In annualibus morbis nō so lū in quadris anni pportiona liter medicari opz: sed etia3 in quolibet mense. 3.

Capitulum. xxi.

Anguor diurn⁹ peregrinationibus aut loci muta tione fugatur. 1.

Morbi diurni7 humores extirpantur cauterijs aut iher malibus aquis. 2.

Omnis medicina pollens vi ribus opiate congruit excellen ter i morbis diurnis cacochi mia diminuta. 3.

Febres multiplicat vsus opia taz cacochimia dñante. 4.

Sub eadē specie febres vt plu rimū opiate multiplicat vt du plādo vel triplādo quartanā. 5.

Quocūq; regimine patiens emendat eodē proportionabili ter obseruato cōsequitur possi bilem sanitatem. 6.

Quāto plus egritudo minui tur tanto minus fori mēbro vī corpori medicamen est applicā dum. 7.

Doctrina quinta. Cap. p̄mū.

Malitia compositionis aut exhibitōe medicīnaz aut chirurgia corrigi aut vtroq;.

Mēbris qbus nequeūt appli cari manus aut instrumenta q manus officio regi pōssunt: ma nualis operatio nūq; pdest. 2.

Innata malitia figure nūq; l adultis corrigitur in crescenti bus autem raro. 3.

Malitia figure accidētali ter superueniēs corporibus adul torum cum deperditione sub stantiē incorrigibilis est vt plu rimuni: que vero sine deperdi tione substantiē contingit sepe corrigitur vt in dislocationib⁹ iuncturarum. 4.

Sicut obliquitatem disloca tionis aut spasmi mollificatio prius aut resolutio deinde pul sio vī tract⁹ aut extēsiō dirigūt

Sic tortura mollificationis ericcantibus7 contrahentibus aperte corrigitur. 5.

Rectificata figura mēbri con grua ligatura situatio queta 7 firma parūper cōstringentia medicamina seruant eam. 6.

Utilis ligatura neq; verat cō strictiōe: neq; fluitat laxitate. 7.

In situatiōe firma vel astellis fulci mēbrū vel suspenditur linteo vī tabulis coartatur aut gerit: vel stuellis lpositis suble uatur vt in naso 7 virga. 8.

Quibuscūq; pūlis aut pas sibilib⁹ dislocatio spondiliū cor rūpit figurā dorsi vel pectoris vt plurimū nequit rectificatio solidari. 9.

Passibilia membra et maxi me calida si diu a sensibilibus coartentur aut suffocatiōis pe riculum: aut febrūz incōmoda non euadent. 10.

Superficies tabularum abs q; plumaceolis nequit vtiliter superficiē mēbri coaptari vī

Doctrina. v. Ca. ij. iij.

corporis.

¶ Quibuscūq; relaxatione ligamentorum spondilia dislocantur preceptis exiccatius efficacius balnea sulphurea: vel cauteria conferunt iuuamen.

¶ Cap. m. ij.

Quicquid preter naturā replet concauitatē membri vel minuit eius capacitātē debet quantum possibile fuerit cōgruis exitib⁹ ab eodē expelli.

¶ Cap. m. iij.

Quod meatū obturat ⁊ impedit transitum naturalē expellendum est ab eodem.

¶ Secundum diuersitatem corporis opilantis ⁊ membrorū in quibus transitus obturatur cōuenit de opilantia preparare.

¶ Sicut intestina deopilantur a stercore duro clisteribus mollicatius: sic ⁊ rursus meatus renum a calculo medicinis cōminuentibus calculum aut facientibus lubricare.

¶ Sicut humor opilans multitudinē sola detrahūt tamen ad apertionem meatus vt in venarū repletionē sic ⁊ opilās viscositate inuāte siue grossicie dīncidi vt subtiliari vt detrahāt.

¶ Medicina apitiua meatuum occultorum quanto subtilioris substantie fuerit tanto pre ceteris eligibilior.

¶ Sicut medicina resolūēs absq; stipticitate non conuenit epatī: sic nec fortiter aperiens meatus ipsi⁹ carere debet pauca stipticitate.

¶ Sicut i pustul; aut ragadijs vlceribus membrorum interiorum acuta et incisua per se vel cum aliquo introducta: mordicationis ingemant cruciatū sic

lenitiua et frigida sine tormento illorū sument vt plurimū.

¶ Inter lenitiua communia ragadiarum et vlcerū occultorū pluslac prisana tertie decoctionis vendicat sibi gradū.

¶ Quod opilat meat⁹ si nequit expelli a mēbro vel corpore trasponendum est: ⁊ q̄tum possibile fuerit elōgādū ab eodē vt calculus a collo vesice vel a pupilla catharacta deponitur.

¶ Cap. m. iij.

Meat⁹ inaturalis qui diu manauit vt in fistulis antiquitatis nequit obturari absq; timore grauioris incōmodi nisi manatio consueta deriuēt ad proximā.

¶ Innaturalis manatio p̄grue permutatur ad exitum naturalē vt fistula lachrymalis ad calamos nariū in osse corrupto.

¶ Quibuscūq; superfluitas manans adducitur a proximorū naturali meatu sicut vīna distillans p̄ foramē incisiōis vesice in calculo nūq̄ timendum est claudere foramen innaturale.

¶ Quicūq; meat⁹ innaturalis pōt absq; timore claudi si fuerit strict⁹ ⁊ antiquitate suspect⁹ ad immūdicias coartatas elargiendus est in incisione vel medicis vt a profundo sincera cōsolidatio procuretur.

¶ Manatio quedīnerti neq̄t ad exitum naturalem vicinis cauterijs abducī cōpetenter.

¶ Enacuatiua cauteria sp̄ i fontanellis vbi lacertas a lacerto manifeste disūgit: aut non fieri subsistit p̄sideratiore cautet.

¶ Cauteria q̄ distrahūt flux⁹ in ueteratos efficacior opant si p̄pinq̄ sint magis venis sicut q̄ di

uertit a ptib⁹ capitis: cepha-
lee debet appropinquare. 7.
Quādiu vixerit fistula nūq̃ po-
terit obturari humiditas do-
minās & acilla frigiditas fistu-
le vitam prebet. 8.

Quādiu sanies fistularis adsa
vel glutinosa seu praua q̃lita-
tē extiterit fistula viua m̃et. 9
Ex q̃cūq̃ sui parte fistula sanie
perfecta & purā emiserit: ibi est
iam extincta. 10.

Fistula tortuosa & itricata nū-
q̃ p̃mit nisi felleis aut nitro-
sis liquorib⁹ imbua^r. 11.

Fistula inossata nūq̃ medica-
tioni obediet donec extirpatū
fuerit os corruptum. 12.

In cūctis vlcerb⁹ os infectum
respuit incarnari: virulētas in-
tus cauernulas gignens. 13.

Capitulum. v.

Ossis asperitas radendo
corrigit vel liniendo. 1.

Cutis innaturaliter aspera le-
nitius vnguētis aut balne⁹ v^l
mūdicatis lotiōib⁹ emēda^r. 2.

Cōcauitatib⁹ interiorū mēbro-
rū humectantia infusua: aut
mucilagines: aut q̃cūq̃ nitrosū
vel terrestrē chimū euacuāt et
naturales restituūt sanitatē. 3.

Exasperata cōcauitas plurali-
tate ragadiarū: infusius leni^r
mucilaginosi aut glutinosi
precipue lactis vsu. 4.

Nutritius exasperatis plāli-
tate verucap̃ limantia subue-
niūt vt pulueres metallini vel
abstergentia incisua. 5.

Pustulis exasperatib⁹ mēbra
interiora lac subuenit: aut vn-
ctuosa quecūq̃ pap̃ mūdicāt
et ericcant. 6.

Sicut i pustulis aut ragadiis
vel vlcerb⁹ mēbroz̃ iterioz̃

acuta & calida mordicationis
ingeniāt cruciatū. sic lenitua
& frigida sine tormēto illorū su-
mantur vt plurimum. 7.

Inter lenitua cōmania raga-
diarū & vlcerez̃ occultoz̃ post
lac ptisana vēdicat sibi q̃dū. 8.

Capitulum. vi.

Lenitas innaturalis quaz̃
mucilagines inferūt emē-
datur incisuius & abstersuius. 1.
Concaua mēbra quoz̃ superfi-
ciem intrinsecam cicatrices vl-
cerū lenierūt cōuenienter pon-
ticis mordicatione carentib⁹
incrispantur. 2.

Capitulum. vii.

Quicquid p̃ter naturā ad-
dit numero vel mēsurā si-
tute fieri queat totū est auferē-
dum. 1.

Incisio: & vstio: & corrosio: & cō-
sumptio auferūt qd̃ excedit. 2.

Ubi vene sunt et arterie nota-
biliter magne corrosio & lēisio
propter emorofagiā sunt verē
de. 3.

In excrescentiis mēbroz̃
passibilium et sensus acuti cor-
rosiua non mordicātia sūt ap-
plicanda. 4.

Vstio vel igne pficitur: aut cō-
burentibus medicinis. 5.

Metallis ignitis breui⁹ & effi-
caciis cōpletur adustio & cer-
tius regulatur. 6.

Meticulosos tātmōdo pne-
nit viere medicinis. 7.

Ferrū ignitū efficacius auro et
argēto r̃soluit supflua: pellitq̃
frigiditatē & crustā obuiantez̃
emorofagie facit solidiorē. 8.

Circa mēbra multis irradiata
spiritib⁹ & resoluti p̃optissima
quales sunt oculi tuti⁹ fit auro
vel argento cauterium. 9.

Cap. viij. ix. x. xi. xij. xij. xij. xv.

Exercitari fortiter ahi cibū z fames z sitis z duricies stramē torū atq; vigilię: solitudinis spinis angariātes cōsumūt excessū piguedinis atq; carnis. 10.

Tennis dieta pcurres cum balneo termarū celeriter macerat corpora nimis crassa. 11.

Excedēs moles vni⁹ membri vt māmillarū assidua cōstri-
ctione seruat humiditatē. 12.

Capitulum octauum.

Alimēta resumptiua z hu-
mectātia bal. quies mētis
z corporis habitudinē reparat
accidentaliter diminutam. 1.

Mēbrū extenuatū diminutio
ne piguedis atq; carnis abun-
dātia sanguinis z q̄etę pseue-
rantibus ingrossatur. 2.

Capitulum nonum.

Qui his qui corrigūt signū
re maliciā rectificat i pte
membrū naturāl situatū. 1.

Mēbrū discedēs a sede ppā
sine lesiōe figure vel pulsiōe re-
ducit sicut an⁹ vel horrido va-
pore fugat: vel alliciat placido:
aut ventosatiōib⁹ trahit sicut
matrix. 2.

Capitulum decimum.

In vulnerib⁹ z figurā mē-
brū z sitū partiū ei⁹ vt plu-
rimū oportet rectificare. 1.

In quibuscūq; vulnerib⁹ mē-
brū substantia n̄ depdit sola co-
equatio et cōglutinatio resti-
tunt sanitatem. 2.

Labia vulneris glutinant si
nihil alienū intercidat: z natu-
ralis membrū cōplexio fuerit
custodita. 3.

In magnis vñerib⁹ ligatura
nequit absq; sutura labia vul-
neris contiguata seruare. 4.

Consiluz sericinū labia disticta

nodās in moderata distātia su-
turam efficit meliorem. 5.

Estia p̄solidatio vulney po-
tissime causat a sanguine pau-
ce aquositate: quapropter aq-
uos potus vulneratis conuenit
euitare. 6.

Capitulum xi.

Potio q̄ cōsumit atq; seq-
strat aquositatē a sangui-
ne non aqua sed vino z stipti-
cis diureticis cum aromatico-
rū cōmixtione conficitur. 1.

In vulneratis flegmaticis z
in hyeme mel p̄iugit potiōi. 2.

Capitulum xij.

Aopilata vel tumida spūa-
lia sicca vel toti⁹ ariditas pro-
hibet vulneratis offerre potio-
nes stipticas et acutas. 1.

Capitulum xij.

Quanto vulnerati maiore
fuerit emorosa giā passi-
tāto securi⁹ pigmētis aromati-
cis imbuuntur.

Capitulum xij.

Sicut vulneratis emorosa
giā passis merū p̄cipue cō-
gruit: sic prunis ad eā brogat
omne vinū: et q̄cqd acuit san-
guinē vel stimulat ebullire.

Capitulum xv.

Sicut inflāmatia z subti-
liatua cogūt effluere san-
guinē: sic et infrigidātia et in-
grossantia phibēt emanare. 1.

Sicut inq̄etudo et clamor z
ira sanguinē faciūt ebullire sic
eū retinēt q̄es et taciturnitas
et pax cordis. 2.

Qui vena corrodit piano chi-
mo vel putrefactione dissoluit
absq; cauterio dissolvente cām
apertionis eius nō sistit fluxus
sanguis. 3.

Medicina

Doctrina. v. Ca. xvi. xvij. xviii. xix. Fo. xcviij.

Medicina cōburēs cū manife-
sta stipticitate vt attramentuz
nō solū corruptionez extirpat.
sed escarā seu crustā fluxui ob-
uiantem efficaciter generat. 4
Arteria vulnerata quāto plus
dilataf plus sanguinē euomit
q̄ circa necesse est vt ei⁹ dilata-
tio quantuz possibile fuerit re-
mittatur. 5.

Latitudinalis arterie sectio prō-
ptius solidatur q̄ apertura se-
cundum longum. 6.

Modica vene pulsatis aptu-
ra i corpe molli ⁊ hūidovt pue-
rili ⁊ mliebu sanari p̄t: magna
p̄o vix aut nūq̄ in sicco ⁊ cali-
do corpore. 7.

Ubi san. arteriaz pre vulnere
cogit scaturire necesse ē stipti-
cis exterius applicatis iūgere
glutinosa. 8.

Capitulum. xvj.

Quibuscūq̄ vulnerat̄ itra cor-
pus recēter sanguis coagulaf
his potio resolutiua sudorem
prouocans confert cito. 1.

Capitulum. xvij.

Consolidat efficaciter suppo-
sitū medicamē vehemēter exic-
cans ⁊ vim glutinādi gerēs. 1.
Lotio vulneris exiccātib⁹ te-
pidis exerceri dz vt vino vl aq̄
vini. 2.

Recentia vulnera cū aq̄ ardēti
lota sanationis effectū citissi-
me consequuntur. 3.

Non solū aquositas omni vul-
neri: sz frig⁹ inimicantur ⁊ cus-
iusq̄ pplexionis malicia: q̄pro-
pter opz medicinā variare fm
diuersitatē corpōz et mēbroz:
sz exiccantia cōter exiccant. 4.

Capitulum. xviii.

Sanies et marie in vulnerib⁹
concauis deperdite carnis p-

hibet substantiam generari. 1.
Alimētū attractū et non incor-
poratū in sanie cōuertitur: ⁊ iō
vulneratis obest supfluitas ali-
menti. 2.

Sicut aquositati debent exic-
catiua: sic vulnera saniosa mū-
dificantibus indigent medici-
nis. 3.

In vulnerib⁹ q̄ nō saniant vel
corp⁹ nō aliē aut pre defectu na-
turalis caloris deficit attracti-
ua vel immutatiua. 4.

Sanatio vulneris vbi est op⁹
debilis cōuersiue nullo mō dz
a medico procurari. 5.

Minister nature supplere tene-
tur defectū ei⁹ non facere p̄pea
sanie ex vulnerib⁹ effici. nō in-
ducit nisi supfluitas prohibēs
ipsorū sanationē nequeat aliē
extirpari. 6.

In q̄buscūq̄ vulneribus cruda
supfluitas p̄globaf cassatione
vel extrisecoꝝ alteratiū obuia-
tione seu alijs causis ⁊ putrefa-
ctiuis cogenda est sanare nisi
nerui prohibeant. 7.

In neruosis vulnerib⁹ calefa-
ctiuis leptomeris nō putrefa-
ctiuis aut sanientib⁹ est super-
fluitas resoluenda. 8.

Supfluitas vulneris nisi p̄ta-
tur in sanie aut alr resoluat vl
cōglobata gnat apatavel spas-
mum accelerabit. 9.

Capitulum. xix.

Ulcera sordida non tm̄ emit-
tūt sanie sz virulēt̄s lachrimā-
tur: ideo exiccāda sunt abster-
siuis. 1.

Sordidis vlcētib⁹ tumefactis
exiccatiuis congruit absq̄ mor-
dicatione resoluens vt p̄si-
dia vel plantago in vino deco-
cta. 2.

Articella.

2.

Doctrina. vi. Cap. i.

Ulcerib⁹ corrosiuis q̄ spōte dilatant^r ac pfundantur: siptica mordicatione carētia ēbent^r eric catiua. Si hō fuerint venenosa vt lupus et cācer t̄yuacalia debent esse.

Ulcerā deābulatina sipticissimō medicamine cōpescunt^r. 4. Ulcerā q̄cunq³ partim a grosso chimo et ignito cauant^r pri⁹ hō a subtili et calido sicut noli me tāgere: manifeste resoluētib⁹ et pure sipticis indignantur.

Et ideo solūmodo cōgruit medicamen has vires eq̄tas hñs fortiter colligatas.

Ubiq³ subtilis et grossus humor inēqualiter causant vlcus p̄domināti ē obuiādū fortiori virtute.

In quibuscūq³ vlcērib⁹ caro ē mortua p̄putrescit: et iō vlc⁹ ferro secari vlc⁹ igne cōburi d̄z aut medicinis.

In vlcērib⁹ caro moriēs et iam p̄p̄ vite retinēs vt cācrene in dīciū subit cū ceteris auferēd̄s. q̄ vero incipit adhuc mori caraxationibus et scarpellis ab humore mortificante conuenit vt purgetur.

Sicut sclerosi diu radicit⁹ in calefcens trāsit in herpetē: sic in vlcērib⁹ calidop mēbroz caro mortua nisi radicit⁹ ieuellat et prope festinabit gignere sacrum ignem.

Capitulum. xx.

Punctura neruosi mēbri fomētis oleozū subtiliū perdit doloris acerbitatē.

Virulētia q̄ cōcludit in pūcturis acerbō dolori potissime cāz prebet.

Oleū terebētine p se vel olinarū cū euforbio moderate cōfē-

ctū efficaciter subtrahit erugēnem a puncturis.

Par est iudiciū i pūcturis neruoz et chordaz ligamenti et p̄nuculorum.

Neruus oino sect⁹ infrigidatione veloci spasmabit nisi cauterio vel fomētis oleozū subtiliū p̄seruet^r: et q̄libz vitiat⁹ eq̄ i fusione celeriter p̄putrescit.

Nerū infrigidatū q̄hens frigus nō spasmat tñ i3 supfluitas vaporosa in eodē multiplicata.

Capitulum. xxi.

Rimula cranei q̄ interi⁹ terminat opz scalpello et trepano dilatef vt possit educi sanies aut virulentia subdistillans.

Sanies aut virulentia distillās in durā matrē incōmoda letifera multa parit.

Abiq³ poro sensibili possibile est fracturam infantium solidari.

Nunquam i dura parte s3 molli sicut extremiratib⁹ ossis pecia alias fractura solidat.

Doctrina sexta. Cap. i.

Diuertendo fluentia et dissoluēdo coadunata vel extirpando curantur apostemose collectiones.

Fluxū diuertit humorē: qd retrahit ac repellit.

Euacuantibus aliunde q̄ per partem apostematam et maxime sensibuliter fluentia retrahuntur.

9 Doctrina septima. Cap. i. 6 fo. xcviij.

Pullulantib⁹ in corpore bubo
 nibus aut furunculis detractio
 sanguinis et resectio tenuis ex
 terminant exituras. 4.
 Abiq³ cibi tenuitate nuq³ hu-
 moralis collectio comode res-
 soluetur. 5.
 Non solu repellit mebru vt po-
 te fluxui resistendo: sz medicina
 percussiva refrigerando et sti-
 pricando. 6.
 Ubi calid⁹ mediocris aut sub-
 tilis humor ad collectione no
 fluxerit percussio fit nocua. 7.
 Euaporatiua moderata cali-
 ditate dissoluit insensibiliter
 globum collectionis. 8.
 Magna collectio scipue gros-
 si humoris tui⁹ in sanie vertitur
 q³ euaporatione dissoluatur. 9.
 Collectiones qucuq³ fuerint in-
 tra craneu et thorace nuq³ ite-
 rone directa vertit in sanie ar-
 tifer erudit⁹: sz indirecte cu co-
 gitur lenire maturatiuis dolo-
 ris acerbitate. 10.
 Euaporatiua et sanatiua nisi
 notabili caruerit siccitate peri-
 culu est in sclerosim verti colle-
 ctionem. 11.
 Collectio saniosa p incisionem
 dissoluit et saniei exclusionem. 12.
 Ne corde vel nervi putrescant
 in collectionibus lucturaru co-
 pleta generatio saniei preueni-
 tur incisione. 13.
 Multa parit incommoda tar-
 dare apertionem saniose colle-
 ctionis. 14.
 Coglobata sanies et maxime q³
 in sclerosim vertit cancer: aut
 lupu: aut fistula machinat: aut
 transit in bocium. 15.
 Turnia scrophularu colli secu-
 rius extirpat corrosione medi-
 cinali et sanatione q³ ferro. 16.

Quelibet extirpatio pestis in
 guinarie vl subassellariis pluris
 scrophularu i pueris et debilib⁹
 euerenda maxie i estate ne corpo-
 ra febril⁹ aut nimia purulenta
 cotabescant. 17.

Scrophularu extrinseca multitu-
 do clamat eaz pluralitate itri-
 secā tio talib⁹ scrophulis nihil
 pficit exterius operari. 18.

Bocium colli verendu est inci-
 sione vel corrosioe dissoluere vel
 extirpare. 19.

Usus aquar³ mineraliu et ma-
 xime saporis tartarei vel acuti:
 no solu interiora bocii s³ extrin-
 seca valde extenuare. 20.

Glandulosa collectio no iheres
 nervis aut magnis venis vt no-
 dus extirpari debet incisioe cu
 cisti sua. 21.

Doctrina septima. Capitulum primum.

Vera conua-

lescentia nec morbu
 patit nec radices
 eius. 1.

Declinando a pri-
 mitiuis causis abscissi morbi co-
 nalescentia solidatur. 2.

Tranquillus et purus aer so-
 lummodo conualescentibus est
 amicus. 3.

Mansio quam infecit egri tuda-
 nis preterite longitudo conua-
 lescentis profecti squalore carce-
 ris aduersatur. 4.

Conualescens incautus recidi-
 uat festinanter. 5.

Sobrietas et perfecta digestio
 corroborant membra conuale-
 scentis. 6.

Puritate alimentorum et poti-
 bus aromaticis conualescentia
 incommoda reparatur. 7.

n ij

Doctrina septima. Ca. ij. iij. 6

Dulcibus melodys et amenis aspectibus conualescentium animus reflorescit. 8.

Stellarum sublimitas: gemarum varietates: plantarum viriditas: aquarum puritas: itursum focillat. 9. Exteriori corporis lotione et maxime capitis non solum allentantur membra conualescentis verum animus recreatur. 10.

Lotio crebra pedum: capiti conualescentis et visui prebet sinceritatem. 11.

Exercitia consueta et placida quod morbum preteritum nullo modo commouent: si resumantur paulatim et moderate plura conualescenti. 12.

Aromaticis perfusionibus et temperate studio peritorum factis: conualescentes viuificantur matutinis horis et vespertinis. 13.

Capitulum secundum.

Debiles et incauti promptissime me recidunt. 1.

Grave recidivum in conualescentia superueniens minatur periculum. 2.

In grauius debilius recidivis perplexus est medicus. 3.

Impugnare morbum et virtuti subministrare fomenta in recrudatis debilibus valde graue. 4.

In validis recrudatis aut citius medicinalibus erit subueniendum aut leuissimis antidotis conueniet medicari. 5.

Suaves fricationes debilius in recidivis prouenit frequenter. 6.

Prudentia medicantis in grauius recidivis nunquam omittit periculum protestari. 7.

Capitulum tertium.

Parabole salomonis ostendunt quod sapientes in considerationibus naturalibus protulerunt conuenienti metaphoram morabilibus adaptantur. 1.

Doctor: graciosus et efficax parabolis utitur ad occulta persensibilia declaranda. 2.

Eterni doctoris euangelica lectione testatur eundem fuisse parolanum. 3.

Sapiens igitur ad exemplum illius premissa reducet in parabolas opportunas. 4.

Crebri sunt: vel in tegumentis aut in ramis eius. 1.

Quaecumque passionibus in capite sunt protinue a priuata causa capitis iunguntur. 2.

Que vero a causis exterioribus interpolant ab alijs membris eis comunicantur. 3.

Malitia stomachi et intestinoꝝ atque matricis: ut plurimum caput ledit. 4.

Omnino cum actionis cuiuslibet membri significat inesse passionem aut morbum priuatum vel ab alio comunicatum membro. 5.

Omnino cum actionis singularis actionis protinuus: cum omnino cum signifi-
cat esse priuatum et membro cuius actio leditur. 6.

Documenta continua plurimum actionum habentium ad se inuicem ordinem significant membrorum prime actionis pati immediate. Et posteriorum actionum lesiones ab ea procedere. 7.

Ablatio repentina cuiuslibet actionis absque causa extrinseca testatur exuberare humiditates. 8.

Omnino cum actionis interpolatum: non tamen interpolans propter causas primitiuas nisi sit paroxysmale: sicut epilepsia signat causam passionis esse intrinsecam materiale. Et aliunde mandari particule patienti. 9.

Causa passionis ab eo membro comunicatur patienti cuius immutatio precessit vel concomita-

Doctrina. j. de egritudinibus capitis. Fo. xcix.

tur lesionē patientis ad quā se-
quitur immutatio eius. 10.
Si membrū aliqđ patiat̃ ppter
cām cōicatā a mēbro vicino vel
colligato: pculdubio aliquaſ
immutant̃ cetera mēbra ſibi vi-
cina vel colligata pter naturā
mēbro mandati precipue ſi fue-
rit ſenſus acuti. 11.
Omne nocumētū vicinū i ramis
alicuius membri ſignificat cām
paſſionis in toto ramo contine-
ri vel radice. 12.
Nocumentū oē ex radice pue-
niens indicatiū eſt cōe mēbris
ortis ab illa radice. 13.
Nocumentū diuturnū qđ in ſo-
lo ramo manifeſtaſ nō prouenit
a radice: ſed ppiū illius eſt. 14.
Ois materia cōmunicata mem-
bro patienti: vel humor eſt: vel
aliquis vapor. 15.
Omne nocumētū ſubitum ⁊ mo-
mentaneū ſi ab interiori pceſſe-
rit oriſ a vapore: ſi ſiſo talr non
fuerit oriſ ab humore. 16.
Si morbo aliquis aggrauatur
phte p̃rio vel precedente per ac-
cidēs illud p̃trariū eſt cauſa ag-
grauationis: ſicut accidit epile-
pticis colicis nefreticis ex frigi-
ditate nā i feb. aut poſt febrem
grāuius moleſtantur per vſum
aque aut aliquorū inſtudentiū
contra febrem. 17.
Si morbus aliqđ abſciatur phte
ſimili vel preſente per acciſ
illud contingit. 18.
Quibus ſudor aut cōſueta euac-
uatio dīn ceſſauerit neceſſe eſt
digestionē grauari i organo vel
impedirī: ⁊ nocumenta digestio-
nis in interioribus appere. 19.
Omne nocumentum actionis
repentinū ⁊ ſine cauſa exteriori
atteſtaſ repletioni veteri vel

antique. 20.
Cerebrū qđ iuuatur calefactio-
nibus excellenter frigidū eſt. 21.
Quod iuuatur calefactionibus
moderate vel frigidum eſt vel
leditur ab humore quem mode-
ratus calor reſoluit. 22.
Quod iuuatur ab inſtudenti-
bus calidum eſt. 23.
Quod iuuatur humectantibus
ſiccum eſt ⁊ econuerſo. 24.
Quod ab euacuātibus leditur
vt ſtobothomia vel coitu ⁊ cete-
ris ſiccum eſt. 25.
Quod velociter caleſcit calidū
eſt. vel rarum. 26.
Quod tarde caleſcit frigidum ē
aut denſum. 27.
Quod tarde abundat humidis
tatibus ſpiffis ſiccum eſt. 28.
Quod ſatis abundat ſupfluita-
tibus tēperātis humidū eſt. 29.
Qđ cito abundat humiditati-
bus ſpiffis acutis fetidis velut
putridis calidū eſt ⁊ hūidū. 30.
Cuius calidum trahendo mul-
tiplicat humiditates frigidius
maxime in gulosis et multum
potantibus. 31.
Qđ tarde leditur a vaporibus
vini fortis ē in ſtute p̃pactū et
quaſi durum in ſubſtantia. 32.
Quod cito leditur ab eo debile
eſt et molle. 33.
Dolor qđ ſentiſ in profundo ven-
tre vſq; ad radices oculorum vel
oculos cauſam doloris in ſub-
ſtantia cerebri aut in ventricu-
lis eius contineri ſiſt. 34.
Dolor qui non ſentitur in pro-
fundo: ſed magis extra in alijs
partibus capitis a cerebro cau-
ſam doloris contineri ſignifi-
cat. 35.
Dolor profundus p̃ryodis-
cus in fronte vel proa: maxi-
mū iū

De vertigine et scothomia.

me in altero cornu flecti capiti
tina causam doloris significat
ouri a stomacho. 36.

Dolor peryodicus in fundo se
pe et septem eueniens in ieiunio ma
xime si acutus fuerit vaporis acu
tu a stomacho pcedere ad caput
significat: et stomachus esse cali
dus naturalis aut calidis et acu
tis humoribus aggrauari. 37.

Dolor peryodicus et profundus
maxime eueniens in ieiunio et to
ta prope occupans ac diuidens
frontem per lineam circumquaque p
tensam dum tamen sine ponderosita
te sit et acumine significat cum
doloris siccitatem eiusdem partis
ab inanitione ieiunij vel coitus
vel alterius inania impref
sam. 38.

Dolor peryodicus profundus
in capite maxime letus sine cau
sa primitiua significat quod pcedit
a flegmate vel vapore resolutio
a membro flegmatis copiam con
tinentem. 39.

Quibus cranij spissum aut ce
rebrum medullosum et temperame
ntum quoque miringe solide talibus
ut plurimum est caput forte et non
leuiter patiuntur doloribus in eo. 40.

Gravissima cephalaea et maxi
me in repletis futuram predicat
apoplexiam. 41.

In omnibus cephalicis quo
tidiana secum expulsio iuuat
egros. 42.

In omnibus capitis passio
fricatio pedum et cybiarum pre
stat remedium. 43.

Ab omnibus vaporosis et ma
xime generantibus grossum fu
num conuenit cephalogicos
abstinere. 44.

Humor viscosus qui solum in
capite continetur vel fomentis

extrinsecis et odoribus tantum
digeritur vel aromaticis absque
potu sumptis post cibum preci
pue ne ab ore stomachi elongetur. 45.

Chilinus opprimens capitis
regionem vel pillulis in somno
ad stomachum trahitur: vel ad
palatum et nares dissoluentibus
obtalnicis inclinatur aut lo
tionibus consumptiuis resolu
tur in vaporem. 46.

Pillule capitales debent aro
maticis abundare. 47.

Uehementia resolutiua non co
uenit capiti applicari sine stipti
corum coniunctione. 48.

In emigranea violenta et subi
ta declinati ad alterum tempus ni
si vena frontis celeriter incisa fue
rit: et multum exinde sanguis efflu
xerit. aut secetur arteria tempo
rum periculum est oculis eici a
sua coacuitate vel rupta cornea
humores effluere aut intus cor
rumpi aut conturbari. 1.

**De vertigine et sco
thomia.**

Quibus vertigo et scothomia
causantur a stipticitate intesti
norum: hos grauius in ieiuno
verant fumositates caput gra
uantes. 2.

Fumositates in capite gene
rantur propter cibi humidita
tem: et eius impositione prohi
bentur ascendere. 3.

Scothomia quam causant squa
la inclusa in intestinis i exer
citijs frequenter exacerbant. 4.

Scothomaticus nauseas et sa
pale luteo molestat: i ore nec ci
bum abhominas: imo copiose ma
ducas et anide procul dubio gi
gnit multitudinem humorum nec a p
dictis liberabitur accidentibus do

De epilepsia. frenesi et litargia. Fo.c.

nec ab levis fuerit emundatus et quotidiana letetur secuzerpulsione.

5. Sicut in hñtib⁹ stomachū colericū esuries lōga et tiginē parit et scothomiā: sic in hñtib⁹ fleumaticū refectio festinata.

6. Qua rōne tubē i passiōibus capitis vaporosis et subitis frictio māmilla in feminis: eadez cōuenit in marib⁹ frictio testiculorum illesa dicēsa sicut in pueris.

7. Scothomia fortis apoplexiam pñosticat cū a parua epilepsia non differat.

De epilepsia.

Epilepsia quē seq̃t motū lune si pñuctionē seruauerit ac vicinos aspectus pñcipalr a frigiditate causat: q̃ nō in plenilunio commouet nascitur maxime ab humiditate.

2. Epilepsia cōcutiēs in sōno et cū tremore medicinaz aut curam non recipit mortalium medicorum.

3. Epilepsia p̃surgens a mixtura humorū p̃cipue ruffi et nigri silt maligna ē curari difficilis.

4. Bulosi et infrenati maxime violenti sicut ab epilepsia tardissime liberātur: sic ab eadē facillime capiuntur.

5. Epilepticus negligens a potibus abstinere nūq̃ opprobriis carebit epilepsie.

6. Epilepticus iis p̃iis q̃litatib⁹ ei⁹ iteciora discrasata: et maxie nutritia nō multum poterit emendari.

7. Qui vero qñq̃ mania torquentur: quādoq̃ epilepsia nūq̃ sanabitur.

De frenesi et litargia.

2. Frenesis et litargia permix-

tantur alterutrū sine contrario nā frenetici p̃fites fiūt litargici: s̃z hi frenescēdo salutē recuperant.

2. Intuitus picturarū et multū diuersorū et splendor et sonitus freneticos nimis turbat.

3. Multa lux et tumultus et q̃cqd euigilare facit litargicis multū confert.

4. Sicut freneticū non ligatum ex terminat inquietudo: sic et litargicū quietatum pernecat sopor mendax.

5. Uenter stipticus et nimis solutus ambo litargicū ipellūt aut impedire dicuntur.

6. Ubi cerebrum cōpūit a p̃a tūc et humorū illuc directio et naturalis coloris abinde subtractio festinat pñiciē maxime q̃ manet eger immobilis.

De mania et melancolica passione.

Maniacis et melancolicis frigidus aer semp inimicat: et q̃cqd in eorū corpib⁹ fumos cōcludit horribiles: somn⁹ tñ et humectatio profunt eis.

2. Sicut timor est a melancolicis extirpāndus. sic est incutiēd⁹ terror maniacis minarum et flagellorum.

3. Quātū melancolicis obest habitaculū tenebrosū: tñ pōt cōferre maniacis potissime si ad fletum eos induxerit.

4. Melancolicorū fantasmata subuertēda sunt igenio: nō dānāda ne puocati respuāt medētib⁹ obedire.

5. Melancolici non curati sepius trāseunt in maniam.

6. Maniaci quorū aures falsis vocibus crebre sonant si ligati nō fuerint seipsoz extermināt.

n iij

De paralyſi ⁊ apoplexia

De paralyſi ⁊ apoplexia.
Paralyſis totius corporis ē mor-
tis imago apoplexiā vicariam
ei⁹ pretendit ꝑceſſiſſe aut veie-
rē immoderatam atteſtatur re-
pletionem.

Non ſolū reſectio nimia: ſz ina-
nitio ſtomachi ꝑcipue cali ꝑōt
fumofitatibus incubum gene-
rare.

Infelix terminus apoplexie v3
impotētia ſemicoꝑis lateralis
demonſtrat repletionem immode-
ratam.

Immoderata ⁊ vltis repletio ſi-
ne hydropiſi nunq̃ caret exu-
berantia ſanguinis.

**De paſſione membrorum
nervuſorum.**

Quocunq; hūido replēte v̄as
ceteroſq; meat⁹ imoderate ꝑht
⁊ nervi ⁊ lacerti ⁊ corde molliſi
cari ſupflue.

Lacertus ibibitus aq̃ſa hūidi-
tate vel iſuſiua ſedib⁹ cor reſpō-
det nimīū demollitis.

Corde remollite cedūt: ſz non
obediūt pulſantis impio nā re-
gere nequeūt ad mouēdū aerē
vel ſanādū ꝑ nimia laxitate.

Lacertus molliſicat⁹ ꝑdit ꝑſtā-
tiā naturalis firmitatis ⁊ laxi-
tate cadit a naturali ſitu.

Corruēs lacert⁹ ꝑre nimia laxi-
tate ſequit⁹ via centri.

Lacerans ꝑſtrat⁹ lax⁹ ſeu nāſr
ꝑlōgat⁹ neq̃t ſurſū ſeu laterāl-
r mouet iūcturā cui ſupiacet aut
deputat⁹ ad mouēdū.

Membra relaxata ꝑre nimia la-
xitate non ſolū impotētia ſunt
ad motum ſed etiam ad ſenſus
inepta.

Quia temperamento ſpiritus
animalium ꝑſficitur: ideo ſen-
ſus deficit vbi non admilcentur

aut eorum temperantia corrū-
pitur.

Mēbra que corruerūt ſpūs non
recipiunt vt ſolebāt: ⁊ ſuſceptos
extinguunt artā doꝝ humectan-
do.

Quanto digniora ſunt opa ſpi-
ritus animalis tanto tempera-
mentum eius melius eſt q̃ in ce-
teris.

Quod magis elongat⁹ ab excel-
lentis ſemper facilius vincitur
ab extremis.

Cuius tēperantia magis decli-
nat in alteꝝ extremorū corrūpiē
leniter ab illi⁹ oppoſitis.

ꝑre cunctis ſpiritib⁹ ē aīal⁹ ſub-
tilior atq; lucidior: min⁹ calid⁹
quapropter imoderata calidi-
tas ⁊ frigiditas velocius eū di-
ſtēperat ceteris.

In medicatiōe vlcera diutur-
na igne ſanant⁹ aut vicine regiōis
niſi core ꝑtegant⁹ opimētis ꝑi-
culū ē in poſterū ſpaſmari lacer-
toſe oꝝ ac tñ in frigidari vt ſint
admodū inepti.

Qd̃ aut obtenebrat ⁊ ingroſſat
citi⁹ extinguit ⁊ ſterile efficit.

Membrū paralyticū lz ſenſu ꝑ-
neſ ⁊ motu calere ꝑōt vt in ſan-
guineis q̃ venarū ⁊ arteriarū ꝑh-
ſicio nō ꝑmanant.

De ſpaſmo.

Repletio vaporofa ſm latum
offendens organa motionis et
longitudinē contrahenda ſpaſ-
mat.

Replicatio inſuſuavel aquoſa
molliſicās omnes partes iſtru-
menti motui paralyticat ip-
ſum.

Spaſmo repletionis reſolutiua
magis palyſi ericcatiua magis
cōueniūt ⁊ ruptiua.

Uniuerſalis ablatio vel di-

Doctrina. ij. de spasmō & visu. Fo. cj.

minatio subita mor⁹ volūtarij
frigiditatē & humiditatem cere
bri significat. 5.

¶ Ablatio hūiditātū repletio
nē vt in apoplexia. 6.

¶ Diminutio & laxitas siue stu
por frigiditatē & humiditatē si
gnificat. 7.

¶ Per mutatio mor⁹ vel ināli
tasmor⁹ & spasmofitas oīm mē
broꝝ subiecta corūptā hūidita
tē cerebri vel vaporē venenosuz
aliū de venientē in epilepsie spē
bus significat. 8.

¶ Spasmofitas vltis paulatim
mēbroꝝ siccitatem sūt. 10.

¶ De visu.

¶ Lapsus cerebri nerui optici
tunicaz oculi vel humoriseius
aut spūs ingerunt visui nocu
mentum. 1.

¶ De mēbris organicis & pri
mo de passionib⁹ oculoz.

¶ Illesis organis pōt spūs vi
tiari vaporib⁹: vt cōfirmat sco
thomia & vertigo. 2.

¶ Non patit⁹ lucē solis oculus
plenus aquositate. 3.

¶ Quibuscūq; vapores colerici
aut calidi a stomacho resoluti
visuz obtenebrāt his i fine refe
ctiōis expedit aquā sumere fri
gidā cū manifesta siti & maxime
circa somnū. 4.

¶ In hñtib⁹ palpebrā scabio
sam vel piloz reflexionē pūgen
tē oculus pfluūt lachrymus icel
santer. 5.

¶ Quib⁹ cerebrū reumatizat et
cibus ingurgitatur vel potib⁹
oculi quisaura leuissima prom
ptissime lachrymatur. 6.

¶ Quibus palpebra supidi pre
magnitudine cōplicat i oculuz
necesse est orbem eius pungere
suis pilis, 7.

¶ Rugosa palpebra sit eturbe
in medio cessabit cruciare. 8.

¶ Si ruga supueniēs in medio
palpebre forpicib⁹ aut diu pstri
cta cū macellis inflexibilib⁹ deci
dat arefacta mātica palpebra
oculo poterit cōfirmari. 9.

¶ In palpebra moderata si pli
reflectant oculū cū fuerit extir
pati moruenit siti eoz cū acu
pūde cauterizare. Sanato cau
terio meat⁹ vni⁹ pili cauterizan
dus est al⁹ porus: & interim cete
ri reflexi cū exterioribus guttine
tur. 10.

¶ Palpebra scabiosa cū inuer
satur granosa rubea sit sempest
grauis. 11.

¶ Pignedo pgesta iter i triseccā
tunicā & extrinsecā & nodus & sca
bias palpebrā grauāt & oculuz
phibent aperiri. 12.

¶ Venositates i cornea inatura
les semp pcedūt a cōiunctina &
ideo cū extirpant⁹ ab ea mace
scūt in cornea. 13.

¶ Vlnērū cicatrices in cornea
semp albe: q̄vero in cōiunctina
vt plurimum rubee. 14.

¶ Videre clare res quas tm̄ ex
pplquo claritatē cerebri sūt cū
siccitate & paucitatē spiritū. 15.

¶ Videre turbide res grossas
tm̄ ex propinquo turbiditatem
cerebri significat ex materia va
porosa in venis eius imo in re
thi. 16.

¶ Quib⁹ vterq; oculus caligat
altero clauso clarus videt. 1.

¶ De aurīū passionibus.

¶ Ablatio auditus & diminutio
frigiditatē cerebri vel instrumē
ti significat. 2.

¶ Permutatio audit⁹ audire i
petū aq̄ cāpanas sufflatiōes vē
toꝝ maleatiōes cōcussiones ar

Aphoriz. de passio. nari. doc. de cōser. memorie.

borū tonitrua fricationes imo
deratā siccitatē in mediapte ce
rebrū aut velaminū sūnt res gros
sas vapores aut v̄tositates aliū
de veniētes vel ibi generatas.
Audire quasi a remotis humi
ditatem.

3.
¶ Quibuscūq; post obturatiōez
auris reuiscit audit⁹ hūc p
culdubio fr̄ditas hebetavit. 4.

¶ Densatio reumatis intra cas
put nō solū parit grauedinē: s; z
tinnitum.

5.
¶ Surditas magna z antiq; me
dicamis auxilia nō admittit. 6.

¶ Surditas paulatim supueniēs
z cōtinue cū se. vel sine feb. ppe
tua maxime qbus etas decli
nat manifeste.

7.
¶ Quēadmodū naturales efflu
xiōes aurū fellee surditate sup
ueniēte curantur: ita z surditas
fellis emēda līquorib⁹ z maxie
aurum.

8.
¶ Olea nitro cōdita vel acutis
apitius sellibus cōparant.

9.
¶ In vulnerib⁹ auris p̄cipue lō
gi t̄pis fabularū auditus vitan
dus est z sonorum.

10.
¶ Fluores aurū diuturni tēpe
randi sunt non cōstringendi et
maxime subito.

¶ De passionibus narium. 1.
¶ Ablatio odorat⁹ sine strictu
ra z eius dimissio sine opilatio
ne narium frigiditatez cerebri
significat.

2.
¶ Permutatio odoratus fetor
siue immūdicta nariū humores
corruptos significat i cerebio. 3.

¶ Olfactus recēter amissus a
cutis odouribus z obtalmicis re
stauratur frigidis z humidis li
quorib⁹ z viscosis diminutis. 4.

¶ Quibus olfactus triennio de
fuit semp̄ deficiet.

¶ Carētes olfactu nec delecta
ri nec tristaripossunt odorib⁹. 6.

¶ Quicūq; diligētius vigilādo
q̄ dormiēdo caput operiūt his
vt plurimū sanguis e narib⁹ cre
bro instillat.

7.
¶ Si fluens aquositas in cori
zam subito restringatur non so
lū grauabitur proza capitis: s;
auditus et visus recipient ne
cumentum.

8.
¶ Indecens rubedo nasi et ma
xillarū cum manifesta ventosi
tate illarum partium nequit ex
tergi quousq; ruptorū corrosi
uis. vultui proportionatis ex
tirpatio venarum premitrat: ci
catrix ibidem equalis solida p
curetur.

¶ Doctrina de conserua
tione memorie et aliarum
virtutum sanitatis cerebri

¶ Anterior ex

cedēs frigiditas
ledit memoriā
p̄cipue nocturna
propter malaz ca
pitis coopertu

ram.

1.
¶ Caliditas intēsa valde qñq;
pmiscet rōnē z memoriā: z illaz
inde ledit.

2.
¶ Excedēs cibi z pot⁹ quātitas
memoriā multū ledit.

3.
¶ Ciboz fumosorū comestio et
pot⁹ vt alliorū porroz ceparū
porri casei z leguminū virtuti
nocēt plurimū memoriali.

4.
¶ Et frigidis fructib⁹ atq; hūi
dis z alijs crudis refectio ledit
memoriā atq; corpus.

5.
¶ Fructū stipticorū vel p nām
aut p artē post comestionē tēpa
ta acceptio phibēdo fumos ele
uari memoriā iuuat valde.

De conseruatione memorie. 6to. cū.

Fructibus aliquibus per as-
sationem stipticis bonitas ac-
quiri sicut sunt pira hyemalia
regulata. sicut et sunt auellane
castanee nuces atq; ficus. 7.

Carnium nō castrati arietis
medulleq; mutonis frequēs co-
mestio a tota ppietate memo-
riam debilitat atq; ledit. 8.

Temperatorum ciborum et
potus sicut gallinarum et perdi-
cum: precipue cerebelloz: ea-
rum temperata resectio nō tan-
tum confortat memoriā: sed et
totum corpus. 9.

Potus excedētis vini vel aq̃
specialiter excedētis frigidita-
tis actualis corpore nimis cali-
do calorem naturalem dpaupat sto-
macho: et per consequēs memo-
riam debilitat atq; ledit. 10.

Potus post comestionem dū
cibi fiat ebullitio digestionē in-
terruppens memoriē cerebro
nocet valde. 11.

Ante refectionem corporis p-
curare moderatum et conueniēs
exercitium nō tantū memoriē:
sed ceteris virtutibus prodest
valde. Spatiari em̃ et delectari
sensui sunt intellectus. 12.

Quies autē supflua calorem de-
bilitat: superfluitates retinet et
aggrauat: quare ledit memo-
riam et vsurpat. 13.

Somnus superfluus et vigilie
nimie caput et etiam memoriā
valde ledunt. 14.

Somnus comestioni ppinquē
puiusq; cibis ad fundum stoma-
chi descenderit surripit memo-
riam atq; aufert. 15.

Superfluitatū per istestina per
nares per palatum per ynam
per os per aures: et per fricatio-
nem capitis cum pectine cōue-

niens et debita expulsio pfert vir-
tuti plurimū memoriali: et hoc
est post somnum et exercitium fa-
ciendum. 16.

Sollicitudo visorum seu audi-
torum frequens recordatio me-
moriā corroborat et confir-
mat. 17.

Saudium temperatum et hone-
sta delectatio nō solum memo-
riā: sed virtutem intellectiuam
et ceteras virtutes corporis et
iam augmentat. 18.

Sepe lauare pedes in aqua ca-
lida in qua bullierint mellissa
et folia lauri: camo. et similia me-
moriē capiti et oculis valde cō-
fert. 19.

Dormire calciatis pedibus p-
cipue sotularibus memoriā im-
pedit atq; sensum. 20.

Lauare caput de decimo in de-
cimū diem cū lixiuio in quo ca-
lesfacta fuerit camomilla: melis-
sa: vel saluia: vel maiorana vel
lauri folia et similia: memoriā
corroborat et confirmat. 21.

Stare pedes post comestiones
suauiter deambulare multum
expedit atq; confert. 22.

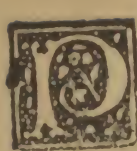
Coriandri preparati post come-
stionem assumptio prohibendo
fumos ad caput ascendere me-
moriā multum inuat. 23.

Masticatio masticis cum medi-
co. 33. facta ieiuno stomacho ab
hūiditate flegmatica sine mole-
stia caput purgat: et inde impe-
dita memoriā confortatur. 24.

Pluris cuz musco pastule et ana-
cardina confectio mirabolani
quoq; conditi cōfortant memo-
riam et restaurant.

Doctrina prima.
Capitulum primum.

Dificili et quilibet
cunq; extenuati celer
rime caliditatib; aë-
ris in pundo corpis
alterant: maxie si rari fuerit na-
turaliter vt colerici: vel accidē-
taliter vt qui diu febribus lan-
guerunt. 2.

Quicūq; febricitates exposue-
rūt mēbra nuda frigido cōtine-
ri vt in laboriosis febrib; dolo-
rē i articulis patiunt et molestā
incurrunt tussim. 3.

Extenuatos p̄cipue iacentes in
māssione frigida vel reumatica
tussis infestat nisi tunicatis bra-
chijs et torace iacuerit et capite
pileato maxime si rasum extite-
rit. 4.

In extenuatis corpib; pannicu-
li spūales et aiales et cerebrum
repēte et imoderate ledūt a fri-
do aere vel a quibuscūq; actuali
frigidis. 5.

Repētina pāniculorū spūaliū q̄
fridatio subitā itroducta ahe-
lādī difficultatē q̄ si nimis p̄tra-
hent imoderatū causabit dolo-
rē iterdū sincopi atq; mortē cō-
strictis capsulis cordis. 6.

Tunica lanea q̄re sēssibilr calefa-
cit et angustiat patientē: bōbici-
na vō vlt sericia vlt linea iterclu-
sa bōbace sufficiēt a frigore p̄te-
git neq; estimatōe verat ifirmū.

De sudore.

Quotiescūq; sudauerint tunica
ti maxie graciles expedit mu-
tare tunicā ne corpus ledatur i
frigidato sudore. 2.

Quāto tunica calidior aut mi-
nus fuerit spōgiola tāto copio-
sius reflectit sudorē. et iō cōuenit
i predictis festinātius dponere

De epate calido.

Quibuscūq; caliditas epatis
causat p̄stipationē ab aq̄s dul-
cib; velut viuis et cerasis forti-
p̄stipāt maxie si fuerit melera-
ce late nā terrestri fortit̄ epiccaū
p̄stipat intestina. 2.

In habētib; meleraicas latas
et epar calidū mltitudo pot; n̄
tñ imoderata cōstipationē phi-
bēt solui frigidiorib; et itestis
nimis mollificat; nequeūt ife-
riora supior p̄strictōe innari. 3.
Si vero imoderata fuerit nec
epar attrahere: nec intestia po-
tuerunt retinere.

De febribus.

Qui in multis tēporib; i cōtem-
platiōe vixerit: et maxie cibo pau-
cissimo celerit̄ eos feb. vitali de-
pauperat spiritu.

De administratione vi-
ni in febricitantibus.

Quibuscūq; febricitantib; arte
rie sūt anguste medisiq; spūum
cōtinētes necesse est vino subti-
li et d̄bili spūs fouere vitales. 2.
Febricitantes q̄ penuriā spūum
patitū nisi vino cantere focilen-
tur: cito deficiūt. 3.

Quibuscūq; febricitātib; stoma-
chus fuerit frigid; caput autē
forte et vix passibile vinū cōgru-
entius ministratur. 4.

Soluti sudoris ablatio tam in-
sanis q̄ i lapsis: et maxie febrici-
tātib; opilatos aut clausos in-
dicat poros cutis. 5.

Febricitantes ex putrida car-
nosa necesse est ad aerē subti-
lē et libez trāsportare: maxie si
poros habuerit opilatos ab esu
q̄z carnū cōuenit eos abstinere
penitus. De voce.

Diminutio vocis euanesceus p̄
clamorē loquēdi conatū aut p̄
sudorē et calefactionē ex motu a

frigiditate causatur et partim
ex humiditate.

2. Vox rauca in loquendo et non in clamando vel in loquendo submisso et non in alte humiditate tamen circa epiglottidem esse significat: quod per clamorem excutitur aut consumitur. 3. Raucavox in clamando signum humiditatem dissolutam ex conatu ad organum vocis procedere: si cum rascatione ex capite: si cum tussi aut cum subito saltu granorum ad guttur intercipientium voces a pulmone procedit.

4. Quorum caput humidum est et reumatisimus abundans in acutis vocibus festinanter mutescunt. 5. Raucedo quam introducunt fortiter et subite alterationes quanta tum oppositarum ut plurimum est perpetua.

6. Quicunque mastigabilia bene deglutit: potabilia non transglutire non potest vel difficiliter his vocalis arteria neque obturari sufficienter ab epigloto ex vno quodam latere si difficiliter aut ex ambobus sibi modo valeat deglutire.

7. Si trachea arteria prohibeatur obturari ex vno latere propter oppositam lateris ingeniatur natura potum transire.

8. Nimi et assidui cantandi usus vel alte clamandi pectoris meatum dilatat: et panniculos spiritualium membrorum relaxat.

9. Quibuscumque spiritualium meatus nimis dilatantur his attractus aer ab eorum pectore cito egreditur. 10. Aer inspiratus si moderata distensionem nequeat expelli vocis officium non poterit diu continuari.

11. Quibuscumque catartibus inferior clibanus aut stomachus estuat: alius resonat his multa viscositas et subtilis ibidem includit circa fre-

quentem aut circa stomachum habentes tunicas siccas et tenues.

12. Quibuscumque sanguis flegmaticus dominatur et viscera sua naturaliter sunt calida et robusta his flegmatica superfluitas ad cutem copiose pellitur et candida morphea sepius maculatur. hoc autem illis precipue contingit.

13. Sicut anhelitus et insufflatio cum ictu et vox et loquela sunt actiones per ordinem se habentes cum leditur ex posteriori necessario leditur quolibet illi posteriori et non e converso. Sicut in digestionem prima secunda et tertia necnon in sensum et ymaginationem estimationem et memoriam et sic de aliis. 14. Sicut anhelitus leso leditur lacerati pectoris abientes: sic lesa tamen insufflatione primo necessario patiuntur lacerati qui sunt intra costas. Et lesa solus ictuali patiuntur gula lacerati: lesa quoque voce tamen leduntur solum musculi gutturis hoc est regionis epiglotti. Si tamen loquela leditur sine precedentibus tamen leditur lingua vel aliquid coadunatum membrorum ad loquelam labia: dentes: palatum et nares.

De passionibus membrorum nutritivorum: et primo meri et stomachi.

Quibuscumque subito sine nausea globus aut nodus ab ore stomachi ad guttur ascendere videtur et cibi transitum impedire his grossa viscositas iter yso-phagus et laceratoscludit: aut iter tunicas meri si cum dolore ascenderit. 2. Quibus non cum fastidio et nausea globus ascendit glomeratos lubricos superius pelliculi significat. 3. Quoscumque sollicitudo immoderata veraverit: somnum impediens naturaliter: si copiose reficiatur necesse est eos indigestione gravari et reumatismis ressuere: quod propter

Doctrina. i. de epate.

timēdū est ydropisim aut obli-
uionē. i. litargiā aut scrophulas
aut glādulōsas collectiōes gñā
ri nūi supuenerit fluxus vētris.
Quod si solitudines importu-
nas sepe timor concomitatur
alienationem vel cardiacā pe-
riculum est oriri.

¶ Importuna solitudo corp⁹
macerat et extenuat: precipue si
crebra tristitia vel illud conco-
mitetur.

¶ In pruri tu et pustulis saniosis
pedū et tybiarū expedit calcia-
menta deponere saltem stricta et
lanea.

¶ Fomētationes aq̄ calide sūt
vitādes sed carnositas est ytile bal-
neum aque frigide.

¶ Quibus epar calidū et stoma-
chus frigid⁹ necessariū ē venas
eorū crudis hūoribus et stāticis
abū dare p̄cipue si copiose refi-
ciātur nā cruditas chili p̄ actio-
nē epatis nequit corrigi.

¶ Quibuscūq̄ sitis ex falso fleg-
mate causatur his vinum pus-
rum vel aqua calida sedat effi-
cacius eam quā mixtum vel fri-
gida.

¶ Quibuscūq̄ tendit cutis imo-
derate: sicut hydropicis vel suda-
re nequeūt vel difficilr: et em̄ pe-
ritensione strigūtur et obliquā-
tur.

¶ Quoscūq̄ sine feb. verauerit
amaritudo si deliquerit sūpto
cibo necesse est hos aut indura-
tis et aridis fecib⁹ p̄stipari vel p̄-
ter solitū ad pilorū. i. ad fūdū
vētris effluere colerā. Si hō sū-
pto cibo et maxie humido nil re-
mittat aut parū necesse est i ve-
nis ori stomachi concludi cole-
ram.

¶ Quibus in ore stomachi cole-

ra cōcluditur: alio cōculcat. hos
dolor pregrauat in proia capi-
tis et amaritudo et siccitas cole-
rico molestat.

¶ In crapulosis hñtibus vētrē
stipticum vt plurimum scrophe
multiplicantur.

¶ Quibuscūq̄ strop⁹ abūdat in-
tus vt exteri⁹ his extrema cito
infrigidātur gñissima q̄ sūt cor-
pora et mox i labore deficiūt.

¶ Uorātes et q̄cūq̄ deglutiūt vt
plurimū cibū imasticatum non
euadūt capitis nocumenta: nā
visus caliginē aut dolorem aut
putredinē dentū patiūt: aut
aliquam cephalēam.

¶ Quib⁹ cor est parum et epar
anguste sunt oēs vene.

¶ Quibuscūq̄ febucitātib⁹ sto-
mach⁹ fuerit frigid⁹ caput aut
forte vir passibile vinum p̄gruē-
tius ministratur.

¶ Quib⁹ craneū spissum et cere-
brū medullosum et tēperatū mi-
ringe q̄z solide talibus vt pluri-
mum caput forte nec leniter pa-
tiuntur dolores in eodem.

De epate.

¶ Quib⁹ epar est calidū necesse
est chimos corporis quantūcūq̄
crudi extiterint aliquantū sint
acuti.

¶ In habentibus epar calidū
et miseraicas latus vt plurimū
sicce sunt egestiōes et velut adu-
ste.

¶ Corpora que crudis et acutis
abundant chimis contrariarū
qualitatum mutationibus alte-
rantur: et cum exercitijs incalē-
scunt punctis: id est pustulis ru-
beis prius maculata cutis tan-
dem albescit. ¶ Calidi enim et
acuti humours impressio vapo-
rosa preuenit frigidi et compa-

Doctrina. j. de epate. Fo. ciiij.

eti humoris impressionem. que
tardius illo dissoluitur. 4.
In quibus corpus abunda-
uerint chymi crudi si celi et acuti
humoris impressio excedens sup-
uenerit in aliqua parte corporis
immoderata illius ostendit mali-
tia quam nimis est fortis ignis quam vi-
get in aqua vel quam in aqua non extinguit. 5.
Epar huius calidum et colericum si
ceciderit in asclute vel hyposar-
cha: neque calidis neque frigidis
poterit emendari: sed sufficit me-
dico retardare periculum. 6.
Colerici et in quibus epar est calidum in
moderato potu vel usu fructuum
aqua in hyposarcha: iterdum et se-
pius incidit in asclute. his pro as-
sistentibus igni: sicut exigit coco-
rum offitium crebro percutiunt arthe-
tica vagatiua cruda aquosita-
te petere iuncturas quam sepius motu
dilatant ut spondile laborum. 7.
Quibus corpus languentibus asclute
vel hyposarcha supuenerit car-
bunculus vel antrax proculdu-
bio mortem vicinam esse denunciat. 8.
Quibus corpus iuuenibus epar cum
constipatione inducit his potus aqua
frigide subuenit precipue si su-
ma circa principium refectionis. 9.
Quibus vapores a stomacho co-
lerico vel cilio resoluti visum ob-
tenebrant: his in fine refectionis
expedit aquam sumere frigidam
cum manifesta sit: et maxime cir-
ca somnum. 10.
Qui lacticius cibis et piscibus
atque oleribus vescunt ut plerumque ne-
cesse est horum sanguinem abundan-
te flegmate: maxime si cum his
fructibus aquosis utantur. 11.
Quibus corpus sanguis flegmaticus
dilatatus et viscera sua naturaliter sunt
cra: et robusta: his flegmatica su-
perfluitas ad cutem copiose pro-
pellit

tur: et candida morpheia sepius
maculant. Hanc illis precipue co-
tigit quibus corpus sub vestibus cre-
bro sudor concluditur. 12.
Circa ventrem ubi sudor maxime co-
artatur morpheia sepius incipit: et
ad superiora sepius pertendit vaporum
flegmatici motum sequens. 13.
Purgati et alimenta flegmatis
euitantes a morpheia celeriter
emendatur aqua sulphurea et ardenti-
bus atque ruptoribus medicinis.

De intestinorum et partium
ventris passionibus.

In diuturnis ventris solonibus
nisi caute protegeretur anchorum re-
gip patientes sederit in sella panis
calidis circumsecta verabitur in po-
stere nefressi vel dolore laborum. 2.
Quibus corpus veratque torpidibus
aut alijs ventris doloribus abique
feb. vel ulcere non remediatur per cale-
factorum vel clistere vel balne. aqua
calide: his phylonijs aut alia
ex magnis opiatque recedunt aut non
recedunt semibus aut iuuenibus co-
uenit ministrare. 3.
Quibus corpus veter fuerit sti-
cus et chymi crudi atque acuti mul-
tiplicantur in ventis ut plerumque scabie
verantur et imundities cutis. 4.
Iuuenes quam a fluxu colerico mo-
lestantur et maxime in estate copiosus
potus aqua frigide liberat si suma-
tur viget sibi precipue circa re-
fectionis principium. 5.
Iuuenibus colericis in vix vuna-
libus ulceratque fluxum patientibus vi-
nale expedit abstineri a potu vi-
ni: et maxime acuti. 6.
In assuetis diu sedere quam mens
studio distrahit: precipue quam di-
uersoria sunt remota nimis re-
tenta coartantur egestio et vix. 7.
Quibus egestio et vix superflui-
tates diutius retinentur necesse est

Doctrina. j. de epate.

timēdū est ydropisim aut obli-
uionē. i. litargiā aut scrophulas
aut glādulofas collectiōes gñā
ri nisi supuenerit fluxus vētris.
Quod si solitudines importu-
nas sepe timor concomitatur
alienationem vel cardiacā pe-
riculum est ori.

4. **I**mportuna solitudo corp⁹
macerat et extenuat: precipue si
crebra tristitia vel illud conco-
mitetur.

5. **I**n piuritu et pustulis saniosis
pedū et tybiarū expedit calcia-
menta deponere saltem stricta et
lanea.

6. **C**onmētationes aq̄ calide sūt
vitāde sed carnositas est vitale bal-
neum aque frigide.

7. **Q**uibus epar calidū et stoma-
chus frigid⁹ necessariū ē venas
eorū crudis hūoribus et stāticis
abū dare p̄cipue si copiose refi-
ciātur nā cruditas chili p̄ actio-
nē epatis nequit corrigi.

8. **Q**uibuscūq; sitis ex salso fleg-
mate causatur his vinum pus-
rum vel aqua calida sedat effi-
cacius eam quā mixtum vel fri-
gida.

9. **Q**uibuscūq; tendit cutis imo-
derate: sicut hydropicis vel suda-
re nequeūt vel difficilr: et em̄ pe-
ritensione strigūtur et obliquā-
tur.

10. **Q**uoscūq; sine feb. verauerit
amaritudo si deliquerit sūpto
cibo necesse est hos aut indura-
tis et aridis fecib⁹ p̄stipari v̄l p̄-
ter solitū ad pilorū. i. ad fūdū
vētris effluere colerā. Si hō sū-
pto cibo et maxie humido nil re-
mittat aut parū necesse est i ves-
nis ori stomachi concludi cole-
ram.

11. **Q**uibus in ore stomachi cole-

ra cōcluditur: alio cōculcat. hos
dolor pregrauat in proia capis-
tis et amaritudo et siccitas cole-
rico molestatur.

12. **I**n crapulosis hñtibus vētrē
stipticum vt plurimum scrophe
multiplicantur.

13. **Q**uibuscūq; strop⁹ abūdat in-
tus vt exteri⁹ his extrema cito
infrigidātur gñissima q̄z sūt cor-
pora et mox i labore deficiūt.

14. **Q**uorātes et q̄cūq; deglutit vt
plurimū cibū imasticatum non
euadūt capitis nocumenta: nā
visus caliginē aut dolorem aut
putredinē dentiū patiūtur: aut
aliquam cephalēam.

15. **Q**uibus cor est parum et epar
anguste sunt oēs vene.

16. **Q**uibuscūq; febricitatib⁹ sto-
mach⁹ fuerit frigid⁹ caput aut
forte vix passibile vinum p̄gruē-
tius ministratur.

17. **Q**uibus craneū spissum et cere-
brū medullosū et tēperatū mi-
ringe q̄z solide talibus vt pluri-
mum caput forte nec leuiter pa-
tiuntur dolores in eodem.

De epate.

Quibus epar est calidū necesse
est chimos corpis quantūcūq;
crudi extiterint aliquantū sint
acuti.

2. **I**n habentibus epar calidū
et misericordias latas vt plurimū
sicce sunt egestiōes et velut adu-
ste.

3. **C**orpora que crudis et acutis
abundant chimis contrariarū
qualitatum mutationibus alte-
rantur: et cum exercitijs incalē-
scunt punctis: id est pustulis ru-
beis prius maculata cutis tan-
dem albescit. **C**alidi enim et
acuti humours impressio vapo-
rosa preuenit frigidi et compa-

Doctrina. j. de epate. Fo. ciiij.

eti humoris impressionem. que
tardius illo dissoluitur. 4.
In quibus corpus abunda-
uerint chymi crudi si est et acuti
humoris impressio excedens sup-
uenerit in aliqua parte corporis
immoderata illius ostendit mali-
tiam quam nimis est fortis ignis qui vi-
get in aquis vel qui in aqua non extinguitur. 5.
Epar huiusmodi calidum et colericum si
ceciderit in asclitum vel hyposar-
cham: neque calidis neque frigidis
poterit emendari: sed sufficit me-
dico retardare periculum. 6.
Colerici et in quibus epar est calidum in
moderato potu vel usu fructuum
aquis in hyposarcho: iterdum se-
pius incidit in asclitum. his non as-
sistentibus igni: sicut erigit coco-
rum offitium crebro percutiunt arthe-
tica vagantia cruda aquosita-
te petere iuncturas quam sepius motu
dilatant vel spondile laborum. 7.
Quibus corpus languetibus asclitum
vel hyposarcha supuenerit car-
bunculus vel antrax proculdu-
bio mortis vicina esse denunciat. 8.
Quibus corpus iuuenibus epar clim-
pustipationem inducit his potus aqua
frigide subuenit precipue si su-
mat circa principium refectionis. 9.
Quibus vapores a stomacho co-
lerico vel cetero resoluti visum ob-
tenebrant: his in fine refectionis
expedit aquam sumere frigidam
cum manifesta sit: et maxime cir-
ca somnum. 10.
Qui lacticius cibis et piscibus
atque oleribus vescuntur vel plim ne-
cesse est horum sanguinem abundan-
te flegmate: maxime si cum his
fructibus aquosis utantur. 11.
Quibus corpus sanguis flegmaticus
dominat et viscera sua naturaliter sunt
cra: et robusta: his flegmatica su-
perfluitas ad cutem copiose pro-
pellit

tur: et candida morphea sepius
maculantur. Has illis precipue con-
tingit quibus corpus sub vestibulo cre-
bro sudor concluditur. 12.
Circa ventrem ubi sudor maxime co-
artat morphea sepius incipit: et
ad superiora sepius procedit vaporis
flegmatici motu sequens. 13.
Purgati et alimenta flegmatis
euitantes a morphea celeriter
emendantur aquis sulphureis et ardenti-
bus atque ruptoribus medicinis.

De intestinorum et partium
ventris passionibus.

In diuturnis ventris solonibus
nisi caute protegat anchoram re-
gio patiensque sederit in sella panis
calidis circumtectis verabitur in po-
stetate nefressi vel dolore lumborum. 2.
Quibus corpus veratibus torridibus
aut aliis ventris doloribus abique
febre vel ulcere non remediatur per cale-
factorum vel clistere vel balneum aqua
calide: his philonium aut alia
ex magnis opiatibus recedant aut non
recedant senibus aut iuuenibus con-
uenit ministrare. 3.
Quibus corpus venter fuerit stipti-
cus et chymi crudi atque acuti mul-
tiplicantur in venis vel plim scabie
verantur et imundiciis cutis. 4.
Iuuenes qui a fluxu colerico mo-
lestantur et maxime in estate copiosus
potus aqua frigide liberat si luma-
tur viget sibi precipue circa re-
fectionis principium. 5.
Iuuenibus colericis in visum vena-
libus ulceratibus fluxum patiensibus vi-
naliter expedit abstineri a potu vi-
ni: et maxime acuti. 6.
In assuetis diu sedere quantum mens
studio distrahit: precipue quando di-
uersa sunt remota nimis re-
tenta coartantur egestio et via. 7.
Quibus egestio et vane superflui-
tates diutius retinentur necesse est

De cōseruatione sanitatis aphorismi.

liborū aut circūiacētū mēbro-
rū passiones incurrere. 8.

Assuefactio simplicis supposi-
torij vlt clisterijs i illis q̄ a p̄sti-
patione grauant q̄tidiana nō
offendit naturam. 9.

In r̄r cōstipatis obseruantia
diēte laudabilis vltus nocumē-
ta nō corrigit: s̄ phibet augmē-
tari: 7 iō meli⁹ ē vt corrigan̄ s̄z
q̄ nature cursus pmiserit. 10.

Intentiones rerū cōspectarū
tpe ḡnationis efficaces i geni-
tis relinquūt impressiones. 11.

Vigilie vespertine solēnitatis
vētralis leuitatē strāgulāt ma-
tutinam. 12.

Quibuscūq̄ venter imoderate
tumescit absq̄ dolore vel ipre-
gnatiōe his iter sifach 7 nutri-
tiua multa coartat aq̄sitas ve-
lut i asclite sicca: 7 multa vēto-
sitas vt i tympanite: s̄z si m̄her
fuerit a matrice extensa avēto-
sitate mediocr̄ tumor cārī po-
test. 13.

Venter q̄ mediocri ventosita-
te tumescit exteri⁹ p̄cuss⁹ tym-
panizat interius. 14.

Si ventus clausus in matrice
tetēderit mulieris vētrē tunc
exi⁹ femine. i. vulue sepius ru-
ctuabunt. 15.

Quibuscūq̄ vētr⁹ a siphach his
sumptis apitiuis ructuat p̄ os
sursum. 16.

Tumor q̄ delitescit fomentis
moderate calidis: 7 infra diez
nālē resurgit: aut circūsa tenui
vlt mediocri vētositate cātur.

De cōseruatione sanitatis.

Conseruatio sanitatis in
lapsis corporib⁹ cū his q̄
lapsum corrigunt leuiter secu-
rius exercetur. 2.

Etas et inata cōplexio atq̄ cō-

suetudo sp̄ attendi debēt mo-
derāda v̄tute correctiorū. 3.

Ubi cōplexio naturalis cū eta-
te cōiūgit declinādi p̄cipuū est
vltus tēperatorū i qualibet an-
ni quadra. 4.

Sicut calidiora modicū tēpe-
ratis cōueniūt vsui tpe hyema-
li: sic estatis tpebus frigidiora
conceduntur.

De cōserētib⁹ 7 nocētib⁹
iūcturis 7 p̄lo d̄ nocētib⁹.

Assibilitas iūcturarū ne-
q̄t vltum nocētū i q̄titate
notabili tolerare: pedes corpo-
rū p̄dictorū offēdit excellētē i
frigidās 7 faciēs estuare: oīs
fatigatiua deambulatio ledit
eos: 7 maxie sūpto cibo: p̄laxa
q̄ suspensio pedū facit idē. 2.
Hyemalia pira 7 mala cocta:
na castanee: v̄ue brumales et
substātie leguminū 7 raparū
iūcturis oibus aduersant. 3.
Lactās porcellus aut fluuias
les aues 7 vetuste gallie p̄di-
cialiter feriunt iūcturas infe-
riores cū modico iteruallo. 4.
Minas terribiles ifert iunctu-
ris lesis 7 capiti q̄ lac alalium
cum cibus et vino frequenter
sumit. 5.

Pisces belluales vt murex et
anguilla iūcturis inferioribus
semp inimicantur. 6.

Potus q̄ nō expectat iudiciū
vere sitis iūcturis mīstrat gra-
uamina lesionis. 7.

In dormiētib⁹ nimis ledit ar-
ticulos decubit⁹ resupin⁹. 8.

Sicut anarus venter opp̄mit
oēs art⁹ sic ei⁹ q̄tidiana largi-
tas fouet eos. 9.

Extremis artub⁹ naturāl̄ ex-
citat iracūdia tempestatem.

De cōferentib⁹ iūcturis.
Flores

Aphorismi materiā febrilū cōcernētes. Fo. cv.

Hiores amigdali: necnon
mirti et camomille melli-
loti atq; rose sp iuncturis pos-
sunt pueniēter administrari. 2.

Achorus et edera nō arbo rea:
sed terrestres iuncturis oibus
specialiter amicantur. 3.

Nux indica iūcturis et neruis
pre ceteris terre nascētib⁹ mlti-
pliciter est amica. 4.

Salvia parū cocta et crebro sū-
pta in fine refectionis ministrat
eis inestimabile iuamētū. 5.

Qui sepi⁹ calcit vias ac mu-
sto recēti balneat pedes suos
rarissime podagrizat. 6.

Florib⁹ alcāne laxi pedes fra-
giles ppetuo roborantur. 7.

Verbena gestata recens circa
colūnas peduz virib⁹ occultis
prebet iuamentum eisdem. 8.

In terris alūinosis pedib⁹ nū-
q̄ deest robur p̄speritatis. 9.

Fomentationes q̄z aq̄ calide
sunt vitande: sed carnosus est
vtilē bal. aque frigide. 10.

Celeste sigillū dolores pedum
fugat in eternum.

Aphorismi eiusdē mate-
riam febrilū concernentes:
cū annotatione proprioz
locoz quo facili⁹ reperi-
ri possint.

Qui in multis t̄pib⁹ 2c.
de febribus. 1.

Quibuscūq; febricitantib⁹ ar-
terie 2c. Apho. 1. ca. 8 admini-
stratione vini in febricitantib⁹.

Febricitantes q̄ penuria spi-
rituū 2c. 2. de administratione
vini in febricitantibus.

Soliti sudoris ablatio 2c. 4.
de administratione vini 2c.

Febricitantes de putrida 2c.

Quintus de administratione
vini in febricitantibus.

Quibuscūq; febricitantib⁹ sto-
machus fuerit frigid⁹ 2c. 3. de
administratione vini vt supra.

De apostematibus.
Quibuscūq; strophus abun-
dat 2c. 13. de passionibus mem-
broz nutritiuoz.

De sudore.
Quotiescūq; sudauerit tuni-
cati 2c. de sudore. 1.

Quāto tunica calidior 2c. de
sudore. 2.

Soliti sudoris ablatio tā in-
sanis 2c. de administratiōe vi-
ni in febricitantibus.

Quibuscūq; tendit cutis 2c.
de passionibus membroz nu-
tritiuoz. 9.

Circa ventrem vbi sudor 2c.
de epate. 12.

Purgati et alimenta flegma-
tis. 2c. de epate vltimus.

Explicit Aphorismi parti-
culares ab Arnaldo de villa no-
ua editi ingenij nocuis curati-
uis et p̄seruatiuis morboz spi-
rituales p̄tes corporis huma-
ni respicientes.

Deo gratias.
Incipit Liber primus
Tegni Galeni.

Prima pars primi libri.

Res sunt

omnes doctrine
que ordine ha-
bentur. 1.

Prima quidē est
finitis notione que secundū dis-
solutionem fit. 3.

Secūda vero que ex cōpositio-
ne est s̄z resolutionē luētoz. 4.

Tertia h̄o ex termini dissolu-
tione: cui nunc insistim⁹. Appel-
lare at̄ l̄z huiusmodi doctrinā
nō solū termini dissolutionē: s̄z

Articella, 0

Liber primus

etiā aptionē vt qdā notauerit:
aut resolutionē: aut diuersionē
vt alij qdā: aut explicationē:
aut expositionē vt alij.

5. Conati sūt qdā herophilorum
hmoi facere doctrinā quē ad:
modū eraclides et heritheus. 6.
Conati sunt et eā qm cōpōnez
ipsi herophili: et qdā eraclida:
torum: et atheniensis athaleus. 7.
Nullus tñ añ nos scripsit eā q ex
finis notiōe incipit: ex q oēs ar:
tes cōsistūt km rationē. 8.
Sed et illā quidē alibi pertrā:
siuimus. 9.

Hic hō diffinitiuā faciem⁹ do:
ctrinā q p̄tū reliquit ab ea q ē
km dissolutionē: et dignitate et rō:
ne: tñ abūdās ē ad cōphēsiōē
toti⁹ et memo. eorū q hz p̄tē. fa:
cile ei memorabilia sūt latē ex:
fimi dissolutionē oia: eo q p̄ti:
neat i se toti⁹ artē capta et opti:
mū finitū: quē et ibalē qdā no:
mināt eūuo diuidentes his q
notiōes appellāt. et ille si qdē
ab accētib⁹ diffiniunt reb⁹: hi
hō in substantia ipsa p̄sistūt. 10.
Que hō hz p̄tē ē tractatio vni:
uerse medicinalis speculatio:
nis: i multis alijs a nobis scri:
pta est negocijs. Quib⁹ expe:
dit vti ad tres doctrinas. 11.
S; nūc a diffinitiuā incipiem⁹
tñ adhuc apponētes q sola ca:
pitla et velut p̄clusionē: hz expli:
cationē: demonstratorū dicei nūc.

Secūda pars primi li:
bri Tegni Galeni de tpe.

Medicina ē sciētia: sanorū:
egrorū: et neutrorū. 2.
Sciētie ergo nomē cōiter et nō
proprie audire oportet. 3.
Sanū aut et egrū et neutrū tri:
plici⁹ vñ qdōq dī: hoc qdēz vt
corp⁹: h aut vt causa: hoc hōvt

signū. Etem susceptibile sanū
ratis est corp⁹. et efficiēs et p̄fer:
uās eā est cā. Et declarās eam
signū. oia āt hec vocāt helenes
sana. Scdm hō eūdē modū et
egra: et susceptiuā egritudinū
corpora et efficiētes et p̄ferētes
egritudines: cās: et signa decla:
rātia: et neutra km eādē rōnē: et
corpora: et signa: et causas. 4.
Et km primā qdem rōnē sciētia
cārū sanarū medicinalis ē post
illā aut et aliarū: scdm hō et egra:
rū: et tertio neutrarū: et post hoc
corporū. Primū qdē est sanorū:
deinde egroū: deinde neutrorū.
Et de signis hō km eādē rōnē.
In actiōib⁹ hō pri⁹ qdē corporū
cognitio ex signis manifesta ē: p⁹
hec hō et earū carū iūctio. 5.
S; qm efficiēs: et declarās: et su:
sceptiuū dupl⁹ vñ qdōq dī h qdē
simpl⁹. h hō vt nunc: sciēdū est
vtroūq sciaz eē mēdicinalē. et ipz
hō simpl⁹ dupl⁹ dī: hoc qdē vt
sp. hoc hōvt multū. et ē vtroūq:
q ēt hōz scia medicinalis. 6.
Neutrorū hō et cā: et signū: et cor:
pus. et qd simpl⁹ dī: et qd vt nūc
tripl⁹ vñ qdōq dī. h qdē eo qd
neutro hūorū p̄cipet. hoc qdē
eo qd vtriūq hūorū eē lū. h
aut eo q aliquā qdē hoc: aliquā
illa. Et hōz vero ipoz hz duos
modos dī. Aliquā qdē p̄cipā:
do vtroūq hūorū equal⁹. Ali:
quā hō ampli⁹ altero. 7.
Est aut de toto termino dubi:
tatio qdā km locutionē: quā et
ipsam opz determinare. In eo
em qd dicit medicinā esse sciē:
tiā sanorū egroū et neutrorū: si:
gnificat quidē et omnū p̄tūz.
Significat aut et quarūdā. Si
gnificat etiaz et qliū. Sed oim
quidē incōprehēibile est et im:

possibile. Quarūdā vero ipse-
ctū: et nō artificiale. Qualiū hō
et artificiale siml et sufficiens ad
oēs partes artis quas cōtine-
ri dicim⁹ i medicie diffinitōe.

Tertia pars libri primi

Teg. Gal. de corpore.

Incipiam⁹ igit a corpori-
bus. Primo quidē q̄lia sa-
na et egra et neutra ptingat eē
existētia: post hec vero d signis
et causis ofonē percurram⁹. 2.
Sanū est aut simplr corp⁹ eu-
cratō qdē exhs ex generatiōe
simplicib⁹ et primis particulis
coequale hō his q̄ ex his cōpo-
nunt organicis. Sanū vero vt
nunc est corpus quod secundū
pretens tēp⁹ est sanum. Est aut
et hoc qd secundū tempus sa-
num est corp⁹ eucratū et coeq-
le non secundū optimam eu-
crasim et coequalitatem sed se-
cundum propriam ipsius sani
corporis essentiam: vel secundū
ipsius propriam sani corporis
qualitatē. Semper est tale ma-
xime eucratum et maxime coe-
quale. Ut multū vero ab opti-
ma compositione derelictū est:
non multum tamen. 3.

Egrum vero corp⁹ simpliciter
est quod ex generatiōe est aut
distemperatū in his que simi-
les habent partes: aut nō coe-
quale in organicis: aut vtriusq̄
simul. 4.

Egrum vero vt nunc est corp⁹
egrotās in tempore in quo di-
citur tale existens. Manifestū
est autem quod et hoc quod se-
cundum tēp⁹ dicitur esse egrū
aut distemperatum est in simi-
les habentib⁹ partes: aut ines-
quale i organicis: aut i vtriusq̄.

Et semper quidem egrū est

quodcūq̄ ex generatiōe aut di-
stēperatum satis existens i sim-
plicibus particulis: aut in om-
nibus: aut in quibusdā: aut ma-
xime dominantibus: aut etiam
inequale in organicis. **U**t mlt-
tum vero egrū est corpus ab hu-
iusmodi malitiaderelictum: nō
dum vero in medio neutralita-
tis constitutum. 5.

Quoniam autem et neutru⁹ cor-
pus tripliciter dicebatur: hoc q̄
dem in eo q̄ neutra extremarū
dispositionū participet: hoc ve-
ro vtriusq̄. hoc autē eo q̄ aliquā-
do quidem hac: aliqñ vero hac
Secūdū primū qdē significatū
neutrum erit corpus mediū ve-
re existens sanissimi corporis et
egerrimi. 6.

Et hmoi qdē: hoc simpliciter
tale est quoniam ex generatiōe
tale constitutum est: hoc vero vt
nunc quodcūq̄ in p̄senti tēpore
mediū vero existit et sanissimi
corporis regerrimi. **E**t ius hō
quod simplr est. hoc quidē sem-
per tale: qm i oib⁹ etatib⁹ semp
maxe permanet tale. hoc vero
vt multū qm mutatiōes qdā est
accipiēs. **S**cōd⁹ hō secundū si-
gnificatū neutrum erit corp⁹ cō-
trarijssimul dispositionib⁹ par-
ticipans ex generatione aut se-
cundum vnā partē: aut sz duas
differentes. Secūdū vnā qdē: vt
si sim alteram oppositionem eu-
cratū fuerit effectiua: qualita-
tū: aut sz vtriusq̄ qdē oppositio-
nes: sz circa formationem: aut
magnitudinez: aut nūerū pticia-
larū: aut positionē lapsū: aut
ecōuerso. In his qdē correctū:
aut i oib⁹: aut i qbusdā. In cra-
si hō derelinquēs: in differētib⁹
hō partibus et km oēs oppositio

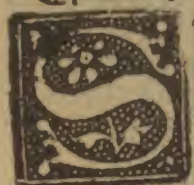

Liber secundus

nes pōt aliqd p̄trarioꝝ partici-
pare siml. ¶ Et sp̄ qdē tale est
h̄z oēs etates manēs simile. Ut
multū h̄o est qd̄ z p̄mutat̄ fm̄
aliqd. ¶ Ita vero z qd̄ vt nunc
neutrū erit corp⁹ fm̄ significa-
tū: aut eo q̄ fm̄ vnā ptē: hec ha-
beat sana: hec h̄o egra: aut in-
herentiū ei: aut circa ptes dif-
ferētes. ¶ Scdm̄ h̄o tertiuꝝ si-
gnificatū neutrū erit corp⁹ qd̄
qdē mō sanū sit mō egrū in pte
tpis: quēadmodū inheret ali-
quib⁹ puer⁹ qdē ex̄tib⁹ sanos
eē: adoleſcētib⁹ h̄o fact⁹ egros
vt ecōuerſo. In vno h̄o tpe ita
neutrū vere p̄tigit qdē cōſiste-
re: fm̄ h̄o latitudinē nō p̄tigit.
Scim⁹ h̄o qm̄ nunc dupl̄. 7.
Sanū h̄o z egrū z neutrū cor-
pus q̄ties dī z q̄le vnūq̄q̄ est:
ſufficiēter determinatū est. De
ſignis h̄o deinceps dicēdū est.

Incipit secundus liber
Tegni Galeni.

Incipit p̄la p̄ li. Gal. d̄ cāis
Prima pars de capite.

Sant autē z
h̄oꝝ ſignoz sana
qdē q̄cūq̄ p̄ſent⁹
ſanitat⁹ ſunt ſi-
gna demōſtrati-
ua: et future p̄noſtica et p̄u-
facte rememoratiua. 2.
¶ Egra h̄o ſigna p̄ntis egritu-
dis demōſtratiua ſūt z future p̄-
noſtica: z p̄fectē rememoratiua. 3.
¶ Scdm̄ h̄o h̄ z neutra: z q̄ neu-
traꝝ diſpoſitionū demōſtratiua
ſūt: z p̄noſtica: z rememoratiua
Et ſūt ſigna h̄z aliqd qdē ſanā
fm̄ h̄o aliqd qdē egrā declarā-
tia diſpoſitionē. Et hec qdē fm̄
tpa ſanis z egris inſunt. 4.
Appellant autē hec oia qdē

ſigna a veterib⁹ medicis p̄noſ-
tica z ſi p̄ſentiū aut p̄teritoꝝ
aut futuroꝝ declaratiua ſunt. 5.

¶ Et vtilitas qdē magna eſt: et
demōſtratiuoꝝ z p̄noſticoꝝ mi-
nor h̄o rememoratiuoꝝ. 6.

¶ Exiſtentib⁹ h̄o corp⁹ib⁹ ſa-
nis: h̄is qdē ſimpliciter: h̄is h̄o
vt nūc q̄ z ſana dicunt. Simpli-
citer ſanoꝝ corp⁹oꝝ duplicē dixi-
mus eē differētiā. hec qdē ſeiorū
ſp̄ eē talia. hec h̄o vt multū. Sē
p̄ qdē talia q̄cūq̄ h̄nt optimā
cōpoſitionē. Ut multū h̄o q̄cūq̄
ab hac non multum deficiunt. 7

¶ Cognitiōes h̄o eoꝝ: z ab ihe-
rētib⁹ h̄z ſubſtātie eoꝝ rōnē op̄
fieri. z ab h̄is q̄ neceſſitate hec
p̄ſequunt̄ effectibus z caſibusq̄
et accidētiis vocamus p̄prie. 8.

¶ Subſtātia qdē ip̄a eoꝝ q̄ i op-
tima p̄poſitiōe ſūt p̄tēperatiua ſi-
miles qdē ptes habētū i calidi-
tate z frigiditate: z ſiccitate: et
h̄miditate: organicoꝝ h̄o i quā-
titate z q̄litate p̄ponētū ea rad
huc i formatiōe z poſitiōe p̄ticularū
vniuſcuſq̄ z toti⁹ organi. 9.

¶ Ab h̄is h̄o q̄ ex neceſſitate hec
ſequunt̄: ſiles qdē ptes habētia
q̄tū qdē ad tactū in duritie et
mollitie mediocritas q̄tū ad vī
ſui bonus color z fm̄ lenitatē z
aſperitatē mediocritas. 10

¶ Secūdū h̄o effect⁹ op̄ationū
p̄fectio quā z p̄tutē nolumus. 11

¶ Eoꝝ h̄o q̄ organica p̄ſequūt̄
in cōeqlitate z pulchritudine om-
nis corp⁹is organicoꝝ: āplius
z inherētū eis effectū in p̄tute
Optime: ergo p̄poſitiōis corp⁹is
demōſtratiua ſigna ſūt hec. 12.

¶ Eoꝝ h̄o q̄ qdē deficiūt ab hac
ſana h̄o ſunt: hec qdē in ſimiles
partes habētū lapſa ſunt con-
tēperatiua fm̄ quēdā p̄uū lapſus

hec ho z i coeqlitate orgaicoz
pap aliqd: z hic laps^o aut e olz:
aut aliqd: fz aut vtrūqz. 13.

¶ Ha aut lapsu eadē sunt cū
his q̄ h̄tutē eoz cōplēt: t̄pantia
in h̄tīb^o siles pres: nūer^o vero
z formatio z magnitudo: z po
sitiō i organicis. vtrūqz verocōe
vnitas: quā z cōtinuitatē eozū
nominamus. 14.

¶ In eis dē ho ip̄isgnib^o lapsuū
z egroz corpoz ē vitū km sin
gulū egri significatū. Termin^o
ho vtrūqz discretiū^o est opera
tionis sensibilis lesio. 15.

¶ Ab optima ho deficiētia ppo
sitiōe: corpa q̄dē breue lesa sunt
z ipsa km veritatē: non tamē
sensibile est hoc. 16.

¶ Determinat aut ea magis z
minus in operationib^o z egriis
causis repugnare. 17.

¶ Simpliciter ho egra corpa
determinata sunt eo q̄dē facilius
ab egriis causis vincant: z ab eo
q̄dē km mltū aliqd h̄tutē ope
rationū delinquat. 18.

¶ Sunt ho horū vtrūqz i me
dio neutra: z q̄dē dicūt neutra
z que cū latitudine quadā. 19.

¶ Et diuidit toti^o sanitatis la
titudinē i tres ptes latitudinē ha
bētes z ip̄as multā: quaz p̄ma
q̄dē erit sanoz corpoz: secunda
vero egroz: tertia neutroz. 20.

¶ A quib^o deinceps sunt egro
tātia corpa lesionis sensibilis
operationū determinata. 21.

¶ Polētia ho z quozū motiōes
sunt deliquētes: aut oīno perie
runt manifestos h̄t terminos.

¶ Quēcūqz ho i firmas h̄t opa
tiones in maximis quidē dif
ficultibus facile discernūtur km
vero minores ambigue sant: et
propter hoc km hoc gen^o lesio

nis neutro h̄io participās p̄fi
sit in illa dispositiōe quā z ip̄az
neutrā dicim^o noiari. 22.

¶ Omnib^o his d̄iudicatis non
km ip̄az rerū naturā sensu pe
riculū est sempiternae passiōis
irrepere dogma. 23.

¶ Signa ho hoz q̄ sanant corpo
rū z egroz z sanioz vt nūc ex
tū q̄titate distātie differt. 24.

¶ Ponētib^o nobis duos extre
mos terminos cōtrarios alter
utrū optimā cōpositionē z nūc
factā egritudinē. Cōsiderātib^o
ho cui hoz sunt viciniōra: z q̄
p̄bātur corpa: p̄p̄inqui^o enim
optime cōpositioni sanū. Qd̄ ho
ab hac lōgi^o iam ho egrotanti
p̄p̄inqui^o egrū. Utrozūqz ho me
diū equaliter ab vtroqz ab esse
apparēs: neutrū erit hoc. Opti
me ergo cōpositionis corporis
dicte sunt cognitiōes. Deficien
tiū vero ab hac equalia quidē
nūero sunt his genera: z magis
z minus diuidi potentibus z se
paratis in tres latitudines. 25.

¶ Signa ho egri corporis sim
pliciter dicemus: ex his enim
erunt relique due latitudines
manifeste. Secundum ergo ge
nus dictum est prius in optime
compositionis oratione: secun
dum vero speciem nunc dicetur
p̄ri^o nobis diuidētib^o ptes. 26.

¶ Quatuor aut sunt earū diffe
rētie oēs. Quedā em̄ earū sunt
p̄ncipales. Quedā vero ab il
lis exorte sunt. Quedā ho neqz
aliarū dominātur neqz alie earū
innatas habentes virtutes: z re
gentes eas dominātur. Quedā
vero z innatas simul habent et
influentes. 27.

¶ P̄ncipalia igit sunt cor: cer
brum: epar: z testiculi. 28.

Liber secundus.

Ab illis vero exorta sūt: et il-
lis famulant: nerui et spinalis
medulla cerebro Cordi vero ar-
terie. Vene epati. Semialia va-
sa testiculis.

Ipsa vero seipsa regūt cartila-
go: ossū cōiunctio: mēbrana glā-
dula: pinguedo: caro.

Alie vero oēs ptes cōe his ha-
bētes ad suū ppsū regimē arte-
rijs et venis et neruis indigēt.

Capillorū vero et vnguiū negre-
gimē ē aliqd: l3 gñatio sola.

Hec qdē partiū sunt differē-
tie: signa vero vniuscuiusq; cras-
seos deinceps dicent.

Priūcipiū aut a cerebro nobis
facientibus. Sūt enim quāq;
inata genera cognitionū eius.

Primū quidem totius capi-
tis dispositio. Secundū vero
sensibiliū operationū virtus

et vitium. Tertium operatiū
Quartū pūcipaliū. Quintū na-
turalium. Aliud est gen^o i his

oibus generib⁹ ab his q extrin-
secus ei accidūt alteratio.

Totius quidē capitis dispo-
sitiō ex magnitudine et figura
ei⁹ et capillorū accipitur.

Parū vero caput prae pposi-
tiōis cerebri pūcipū ē signū.

Magnū vero ex necessitate bōe
cōpositiōis est signū. Si enim
propter vehemētiā factū ē ma-
gnū eius que inest virtutis i

materiā multā et bonā operātis
bonū est signū. Si vero ppter
solā materie multitudinē nō bo-
nū ē signū.

Determinādū ergo
est ex ea figura et ex hisq; ab eo
nata sunt. Figura quidē si bōe

forme est: semp est bonū est si-
gnū. Ab his vero q ab eo nata sūt
vt si collū forte ē: et i alijs ossib⁹

opime dispositū est: et si oē qdē

ei⁹ neruofum est et plenū et vlti-
dū. Propria vero capitis figura
est velut si videas spherā perfe-
ctā cereā ex vtraq; pte leuiter
cōpressam. Necesse est enim hu-
iusmodi talis gibbosa quidē se
cūduz spherā posteriora fieri et
anteriora rectora vero fieri q
ex vtraq; parte.

Si vero fm occipitiū eminetia
fit minor alicui: cōsidera et ner-
uos et collū cū alijs ossib⁹. Scōz

naturā siquidē his se habenti-
bus idigētiam materie nō vtutis
imbecillitate taliter factū est

hoc. Ineptiorib⁹ vero exstib⁹
infirmū ē pūcipiū. In plurib⁹

vero scōz occipitiū indigētā im-
becillitas eorūque dicta sunt se-
quē et rarū valde et tale cōtigit

Grossus vero fm occipitiū cōsi-
dera caput eodē mō eisdē in to-
to magno nato determinatis.

In plurib⁹ et hec bona figura fa-
cta p acephalidos bonū signū
quā qdā medicorū posteri⁹ cere-
bri nomināt: quēā dmodū igit

et posterior⁹ dērmia tū: formave-
lut lauda hñte pmissurā. Spie

vero pūcipiū hec ps ē et p illā oim
sz totū atalis corp⁹ sūt neruo-
rū actiōes. Itaq; posterior pa-

fm se in oibus paucorū sensib⁹
liū picipat multorū vero opera-
tiū.

Itaq; hec et bene disposi-
ta pfectas habēt nās sz vnūq;
q pūcipas. Eadē vero et ante-

riorib⁹ capitis eorū q sūt sz frō-
tē determinatiōes sunt his que
sunt sz posteri⁹ ad pūtatē et ma-

gnitudinē ei⁹ nobis respiciēti-
b⁹ et figurā: et que sunt i his sen-
sus: scz visum gustū et odoratū.

Alterutrū enī sunt cognitiōes
et sibi inuicem attestantes. Et a
pūcipio nata pūcipū virtutū et

vitio. Et principū his que ab eo
nata sunt. 38

Pricipaliū tñ operationū vir
tus et vitū eiusdē principū soli
fm seipsum sunt cognitiones.
Uoco aut principales operatio
nes ea q̄ a solo pncipio fiūt. 39.

Facilis igit intellect⁹ subtilis
substātie cerebri ē cognitio. tar
ditas hō intellect⁹ p̄gūtoris. 40.

Facilitas hō discēdi est mol
lis. et memoria pmanētis. 41.

Sic hō et difficultas discēdi
dure. Oblivio hō fluētis. 42.

Et bene mobile i opinionib⁹
est calide. manēs hō frigide. 43

Ad huc hō mihi videtur duo
deesse genera cognitionū q̄ ex
principio suscepi dicere. Unum
qdē naturalū. Alterū hō extrin
secus accidentiū. Erit aut cōmu
nis de utrisq; ratio. 44

Nā si eucratū cerebriū existit
fm quatuor qualitates: oia que
dicta sunt habebit cum modo et
mensura et supfluitates quecūq;
per palatū aut nares aut oculos
purgant: et hec habebit modera
te minime ledit ab omnib⁹ que
cūq; extrinsec⁹ calefaciūt et infri
gidāt et desiccāt et humectāt. 45.

Talib⁹ quidē infantib⁹ existen
tibus capilli fiūt subrussi. Pue
ris hō subrubei. Perfectis hō ru
bei. Medij hō quodāmodo ex
stētes crispior et simplicior. i. pla
norū: neq; calui fiūt: facili⁹. 46.

Audire hō oportet que dicte
sunt et que dicēde sunt cognitio
nes vt in bene tēperatis habita
tionibus. 47.

Quecūq; hō fm capillos non
in regionib⁹ tñ: sed in humorū
temperātia proportionē habēt
temperātie eorum que sunt fm
cerebriū. 48.

Si hō calidius tēperato fue
rit cerebriū: fm hō alterā oppo
sitionē eucratō: si qdē plurimū
fuerit calidi⁹ fortiora oia que di
cta sunt et dicēda sient signa. Bre
ui hō superabūdātia existēte le
uia. Cōmunis hō hec ratio sit
omnib⁹ q̄ dicēde sunt mihi par
tibus earum que in omnib⁹ tē
perantib⁹ dicēde sunt cognitio
nes. 49.

Deinceps hō signa eius que
in cerebro est caliditatis in his
que pri⁹ dicta sunt rubicūdiōra
et calidiora que sunt circa caput
omnia que in oculis vne sensi
biles. Capilli horū natoꝝ citius
in capite nascunt. Multū quidē
calidiorib⁹ existētib⁹ bene tēpe
ratis nigri et fortes et crispi fiūt.
Non multū hō calidiorib⁹ sub
rubei quidē primū fiūt: deinde
nigrescūt. Accedētib⁹ hō etatis
b⁹ calui fiūt et mag⁹ plurimū cali
di. Supfluitates hō fm palatū
et nares et oculos et aures breues
et digeste his sunt qñ irrep̄hēsi
biliter sani sūt. Repleto aut ali
qñ capite p̄tinuer maxie his qñ
dietas negligēter obseruāt hoc
tale accidit: Plurima qdē s; nō
indigesta fiūt supflua. Replenē
aut et grauant capita ex cibis ca
lefaciētib⁹: et potibus: et odoribus:
et extrinsec⁹ accidētib⁹ oib⁹
calefaciētib⁹ in quibus est et
continens aer. Ad huc autē ma
gis si non solum calida sint ta
lium natura: sed et hūmida bre
uib⁹ somnis huiusmodi tem
perant et dominantur adhuc ne
profundi ipsi fiant. 50.

Frigidioris q̄ oportet cere
bri cognitiones sūt. Plurima su
persua fm p̄prias effusiones. et
capilli rufi et recti et manentes et

o uij

Liber secundus.

post multū tēpus nascētes sub-
tiles teriles primū. Et faciles a
causis frigidis ledunt. Et frigidē
tēpus lesiōis catarris et corizis
cōsumunt. Neq; tangētib; cal-
da que circa caput sunt. Neq; in-
spiciunt rubea. Et oculorū vene
inuisibiles. Et somnolentiores
quodāmodo sunt.

51.
¶ Sicciorū hō cerebri cognitio-
nes. Non superflū est in efflu-
xionib;. Et sensū perfectio. Vi-
gilātes hō sunt. Et capillos for-
tissimos habēt citissimeq; pdu-
cunt nati crispōs magis quā re-
ctos. Calui in breui fiunt. Hu-
midiorū hō cerebri capilli sunt
plani. Et nō omnino calui fiūt.
Et sensus hebetes sunt. Et sup-
fluitatū multitudo. Et hec qdē
simplices distēperātie sunt.

52.
¶ Cōposita quidē calida et sicca
puma quidē est hūi quā si abū-
dantes sunt in supfluitatib;. Et
perfecti senib;. et vigilātissimi. et
calui fiunt citi. Puma tñ gene-
ratio capilloz citissima est eis et
plenissima. et nigri capilli. et cris-
pi fiunt. et calidi sunt tangētib;
caput. et rubicūdi vsq; ad status
tempora.

53.
¶ Si hō humiditas accedat ca-
lidity: parū quidē supegrediē-
tib; vtriusq; mediocritatē: fit bo-
nus color: et caliditas. et i oculis
vene magne. et supfluitates plu-
rime mediocritē digeste. et capil-
li recti et subrubei. et nō calui fiūt
facile. Replent autē et grauānt ca-
pita a calefacientib;. Si hō hu-
mectent multo magis statim su-
perabūdantiā habēt superfluita-
tum. ¶ Quando hō ad plurimū
humiditatis et caliditatis vene-
rint egrum. his caput: et supflui-
tatib; plenū et facile ex calefaciē-

tibus et humectatib; ledit. No-
thus hō hissempet huius. Opti-
me hō in borea degit neq; exci-
tari possent vsq; ad multū: et ad
somnū puerētes seipsos. Simi-
liter et grauātur dormiētes: et vi-
gilātes: et fantasias vidēt: et sen-
sus sunt imperfecti. ¶ Si hō mul-
tum tēperato sit calidi cerebri
parū hō humidius: remanebūt
calide craseos cognitiōes misce-
būtur autē eis leuiter humidita-
tis cognitiōes. Velut ecōtrario
et si multo quidē sit humidus ce-
rebrum: paulo hō calidi: mani-
feste quidē erunt vehemētis hu-
miditatis: leues hō caliditatis
cognitiones. quia si qualitates
intendunt: et signa erant inten-
siora. Si hō remisse: remittunt
et signa. Cōis hō ratio est hec in-
omnib; hūi cōplexionē distem-
perantijs.

54.
¶ Frigide hō simul et sicce cra-
seos cerebri frigidū et sine colo-
re perficiūt caput q̄tum in ipis
est. Sēper enim oportet memi-
nisse eiusque in principio deter-
minationis dicta sunt. Conside-
randū autem q̄tum ex humorū
crassi alterant q̄ circa illud sunt
Statim hō huiusmodi craseos
ne venis circa oculos sunt: et a
frigidis causis cito ledunt: ideo
inequaliter sūt sani. Aliquādo
qdē leuissima sunt capita: et non
sunt supflue effluxiones. Aliqñ
hō corizis et catarris in paruis
causis cito cōsumunt. Sensus hō
eis in pueritia quidē pfecti: pue-
ritis hō emarcescūt citius. Et vt
breuiter dicā cito senes circa ca-
pita sūt omnes: ideo canescūt ci-
tius. Capilli hō eis nati qdē ve-
niūt vix eriles et ruffi. Accedēte
hō tpe domināte quidē amplū

frigiditate q̄ siccitate nō calui
fiunt plurimū. Ecōtrario si acci
dat siccitatē q̄dē āpli⁹ d̄hari hu
miditate: frigiditatē vero cali
ditate: parū h̄mōi calui fiūt. 55.

¶ Hūde hō 7 frigide crases ce
rebr̄ granit̄ faciūt dormiētes.
7 somnolētos. 7 inutiles sensi
bus. 7 facile patiētes a frigore
7 facile repletos caput. 7 facile
patiētes catarrū 7 corizā. neq̄
calui fiūt huiusmodi. 56.

¶ Hec igitur sūt signa earū q̄
in cerebro crasium. 57.

¶ Ex his ergo tendēs ad vñū:
quodq̄ organū sensus scies co
gnitiōes trāsferens te de alio
ad aliud. Sufficiet vero in ocu
lis tantum dicere. 58.

¶ Quicūq̄ ergo tāgētib⁹ oculi
manifeste sūt calidi 7 mouent̄
facilius: 7 frequēter: 7 venas la
tas habēt: calidi sūt oēs hī. fri
gidi vero q̄ his h̄iū: humidi q̄
dem q̄ molles simulz multe hu
miditatis fiūt. Sicci vero q̄ du
ri simulz aridi sūt. 59.

¶ Et ledunt q̄dē a similib⁹ cau
sis sue crasi facile. Iunātur ves
ro a h̄iū: s̄z moderato vsu. 60.

¶ Et hoc cōe in omni cognitio
ne craseos omnis partis memi
nisse oportet. 61.

¶ Magnitudo vero oculorū p
portione q̄dē 7 operationū vir
tute multitudinē substantie eu
cratā ex q̄ oculi facti sūt osten
dit. Que vero sine his multā q̄
dē substantiā: s̄z nō eucratā decla
rat. paruitas vero oculorū cū p
portione q̄dē 7 virtute opera
tionū: parūā q̄dē s̄z eucratā de
clarat substantiā: ex qua facti
sūt oculi. Cum nō pportione
vero q̄dā 7 vitio operationum
parūā simulz 7 inutile esse signifi

cat substantiā oculorum. 62.

¶ Ea hō que sūt s̄z colores sic
opz determinari. Glāuci quidez
oculi splēdētes h̄umiditate pu
ra et multa: luminis splēdidi
sūt p̄tinentia. Nigri hō ecōtra
rio. Medij aut sūt s̄m medias
causas. 63.

¶ Glaucus hō oculus: aut pro
pter magnitudinē aut splēdo
rez cristalloydos: aut in somno
positionē: aut p subtilis 7 aquo
si humoris qui est s̄m pupillaz
paucitatē 7 puritatē fit. Omni
bus q̄dē simul pueniētib⁹ sūt
glauccissimi. Si hō hec q̄dē horū
adsint: hec hō nō magis 7 min⁹
in glaucedine p̄sistunt. 64.

¶ Niger hō oculus sit: aut pro
pter in profundo positionē: aut
ppter paruitatē cristalloydos:
aut quia splēdidū 7 rutilās p̄fe
cte nō est: aut qm̄ subtile humi
dum: aut ampli⁹: aut purū non
est: aut ppter quedā horūz aut
propter omnia natū est fierima
gis 7 minus in eis quēadmodū
dictum est prius. 65.

¶ Subtile quidem huiusmodi
humidū aquosi⁹ amplius factū
humidiorē demonstrat oculum
Quēadmodum si spissius 7 mi
nus fiat sicciorē. 66.

¶ Cristalloydes hō si quidē du
rius sit: sicciorē operat̄ oculum
Si hō mollius: humidiorē. Ita
hōyt si quid superaddat cōtem
perat̄ie subtilis: sicciorē. Si hō
deficiat: cōtrarium.

¶ Pars secunda secundi li
bri Tegni Galeni que est
de corde.

¶ E cordis autem crasibus
deinceps dicat. Prius hec
cōmemorantib⁹ nobis qd vñā
quāq̄ partē calidiorē: aut frigi

Liber secundus.

diore: aut sicciore: aut humidio-
rem seipsa facta essedicim: non
ad aliq̃s aliā cōparātes: quātū
cūq̃ em cor fiat qdā natura fri-
gidissimū: multocalidi⁹ est fm
crasim calidissimo cerebro. 2
Calidioris ergo vt ad ppiū
modū referam⁹ cordis signa ise
parabilia q̃dez? familiaria hec
sunt. Magnitudo respiratiōis.
et pulsus velocitas. et frequētia.
et audacia. et actiōes impigrū.
Si hō cor ad plurimū veniat
caliditatis: furor est eis. et mania
ca p̃fidētia. Est aut et pilosus et
pect⁹: et que circa hypocūdria et
his prima. In plurib⁹ hō et totū
corp⁹ calidū ex calido corde fit:
nisi maxime cōtra opere epar.
Dicent aut paulo posteri⁹ toti⁹
corporis cognitiones. 3
Est aut latitudo pectoris cali-
di cordis cognitio: nisi et huic ali-
qñ cerebrū maxime cōtra opere-
tur. Qñ autē spinalis medulle
magnitudo pportionalis est illi
plurimū: spōdilia fm magnitu-
dinem quāta spinalis medulla.
Itaqz spina tota. Coniūgit hō
thorax ad posteriōrē partē et lō-
gitudinē qdē equalis metha fre-
mo: fm latitudinē hō cū quadā
pportionali grossitudine spōdi-
liū p̃ficiō fit fm illā spinā. Cū
hō caliditas cordis dominata
fuerit augmētabit thoracē. i. di-
latabit fm p̃mā generationē p-
portionabilr hui⁹ caliditatis. iō
etiāz cū i paruo qdē capite tho-
rax possit⁹ fuerit: maxima fm cor
fit cognitio caliditatis. Qñ hō i
magno parū marie et hoc p̃puz
signū ē cordis frigidioris. si hō
pportionē hēat cū capite: alijs
signis determinādū erit d cor-
ita vt ex thoracis quātitate nil

accepturus sis.

In frigidiorū hō corde pulsus
miores sūt p̃plectētib⁹ n̄ tñ ex ne-
cessitate tardiores aut rariores. 4
Spiritus vero siquidē tāto mi-
nor thorax sit q̃to cor frigid⁹
pulsib⁹ est pportionalis. Si hō
thorax maior fuerit et q̃titate
cordis frigiditatem n̄ miorē tñ: et
tardiorē declarat pulsū naturā. 5
Tales et timidi et curiosi. et na-
dum eis pilis est pectus. De
paruitate hō ei⁹ determinādū
est: vt prius dictū est. Scdm hoc
hō et de toti⁹ corporis q̃titate. 7
Siccū vero cor pulsus operat⁹
duriores. Et furorē nō p̃optum
qdē et ferocē et difficile placabi-
lez. Ut multū hō et totū corp⁹ sic-
cū si nō epar et opes. hūidioris
hō cordis signa sūt. Pulsus mol-
les. Et cōsuetudo facile mobilis
ad irā. et facile placabilis. et totū
corpus humidius: nisi ea q̃ fm
epar contra operentur. 8.
Secundū cōpositionē hō pri-
marū qualitātū distēperātie cor-
dis sic se habēt. Calidi qdē et sic-
ci cordis signa sūt. Pulsus duris:
et magni: et veloces: et spissi. et spūs
sūt magni: et veloces: et frequētes.
Et mltomag⁹ ad velocitatem acce-
dūt: et frequētiā nō crescēte et p-
portionē cordis thorace. 9.
Oz pilosissimi sūt hi et pect⁹
et hypocūdria. ad actiōes hō pa-
rati. et alios. et veloces. et tyānici
morib⁹. et ei furiosi sūt et difficile
placabiles. De toti⁹ hō corpo-
ris crasi adhuc: et thoracis aplitu-
dine pportionalr d his q̃ pri⁹ di-
cta sunt determinādū est. 10.
Si hō hūiditas obtinuerit cū
caliditate. Pilosi qdē min⁹ his
q̃ pri⁹ dicti sunt huiusmodi. Et
pati ad actiōes nō min⁹ illis nō

th ferociiores in furore: sz in irā
tm parati. Pulsus ho molles z
magni z veloces z frequētes: et
spūs thorace qdē pportionalr
se hñte cordi sz eādē formā erit
sitis pulsibus. Minore ho exñte
tāto velocior z frequētiō ē p dī
ctis spūs pto z thorax minor.
Mltā ho puerfioe km crasim scā
z maxie si km hūiditatē accidit
hec pterea q dicta sūt adhuc z
in putridas egritudines ex cor
ruptis z putrescētib⁹ leis hūo
rib⁹ icidūt. Et expiratiōes ma
iores z velociōes inspirātib⁹.
Et in pulsib⁹ sistoles velox. 11.
Thumidioris vero z frigidio
ris cordis signa sūt. Puls⁹ mol
les Et psuetudo timida: z formi
dolosa. z pigra. Sūt vero z nu
di pulis hi km pectora. Et mini
me irascūtur. Et in irā nō sūt pa
rati. Qd vero circa thoracem
z totū corpus his que prius di
cta sunt similiter determinan
dum est. 12.
Thumidū vero z sicci cor pul
sus qdē duos opat z paruos.
Spūs vero siquidē proportio
naliter frigiditati paruos tho
rar sit cōpetentes. Si vero ma
ior: rarum z tardū. Minime ve
ro omnium iracūdi hi: coacti ta
men aliquibus irasci seruāt me
moriā. Sunt vero z hi nō pilosi
pectora omniū maxie. De p
uitate vero thoracis z toti⁹ cor
poris frigiditate similiē deter
minandum est. 13.
Unū cōe in oībus hīs q dicta
sunt cōmemorātes q qūq; de
mouibus aut nūc scdm aliā ali
quā scripta sūt orōnez ad agni
tionē in craseos: nō p bonis aut
pauis mouib⁹ ex philosophia ex
ercitatorū: sed pro naturalibus

unicuiq; dictum est.

¶ Tertia pars Scdi libri Te
gni Saleni. que est de epate.

¶ Datis vero calidi cogni
tiōes sunt. Venarū ampli
tudo. Colera rubea multa. In
tpe vero augmastice etatis ni
gra. Calidior enim est sanguis
eis. Et propter hoc vniuersum
corpus calidius nisi ea que km
cor cōtra operentur. Densitas
vero eorūz que km hypocūdriū
et ventrem. 2.

¶ Frigidioris ho epatis cogni
tiones. Angustia venarū. Fleg
ma plurimū. Sāguis frigidior.
Et vniuersa corporis habitudo
frigidior nisi ea q circa cor cali
da fuerunt. Nuda pilis hypocū
dria z venter. 3.

¶ Siccioris vero epatis cogni
tiones. Sanguis quidē spissior
z paucior. Vene dure. Et vniuer
sa corporis habitudo siccior v
durior. 4.

¶ Humidiores vero epatis co
gnitiones. Sanguis quidē plu
rimus z humidus. Vene autem
molliores. Ita vero z vniuersū
corpus nisi ea que circa cor cō
tra operentur. 5.

¶ Calidi qdē simul z sicci epa
tis signa. Pilosum hypocū
drium dextrum. Sanguis spis
sior z paucior. Amara colera:
multa circa augmasticam vero
etatem nigra. Venarum ampli
tudo et duritia. Ita vero z vni
uersum corpus. 6.

¶ Caliditas siquidem a corde
prommpens potest prommpen
tem ab epate frigiditatē. Quē
admodum z frigiditas quidez
caliditatem. 7.

¶ Siccitatē ho impossibile est
ad contrariū a corde: humidio

Liber secundus.

ri facto adduci.

8. **M**edia vero est quae ab epate humiditatis eorum quae dicta sunt. Et magis siquidem ab ea quae in corde est vincit siccitate quam siccitas ab humiditate.

9. **M**inus vero caliditate. Amplius autem minus frigiditate. facile enim vincibilis est hec eorum quae ab epate praesupponunt qualitatem.

10. **M**anifestum est ergo quoniam si in id ipsam concurrant principiorum utrorumque crases: totum corpus profecte circa eas disponetur. Dicitur ergo paulo posterior totum corporis cognitiones.

11. **H**umidum quidem simul et calidum epas minus quod est calido et sic eo ea quae circa hypochondria sunt operatur pilosa. Plurimum vero sanguinis et venas magnas. Et corporis habitudinem humidum et calidum si non ea quae circa cor sunt contraria operantur. Si vero amplius utrisque qualitatum aueratur ab eo quod est naturae propter consumuntur a cacoehymis et putrefaciuntur egritudinibus. Adhuc vero magis si plurimum augeatur humidum paululum vero calidum si vero contrario parum quod est humidum plurimum vero calidum: minime cacoehymi fiunt.

12. **H**umidum vero et frigidum epas sine pilis quod est hypochondrium sanguine vero magis operatur fleumaticum cum venarum gracilitate. Et uniuersum corpus similiter se habet: nisi ea quae a corde sunt ad contraria illud transducant. Frigidum vero et siccum epas pauci sanguinis et gracillum venarum efficit corpus. Et frigidius. Et hypochondrium nudius pilis: nisi et hic vincat cor.

Quarta pars secundi libri Tegni Salerni quae est de testiculis sequitur

Testiculorum vero crasis calida quod est maxime venerea est. et masculorum generatrix. Et citius pubescunt eis partes genitales.

2. **F**rigida vero crasis est contraria.

3. **H**umida quidem et multi seminis et humidius est. Sicca vero et pauci seminis: et mediocriter spissum est.

4. **C**alida vero et sicca crasis et spissum seminis est. Et maxime generatrix masculorum. Et citissime ad coitum excitat. A principio ergo et homini citissime pubescunt in partibus genitalibus et in omnibus circuitu sui sursum quod est usque ad regionem circa umbilicum: deorsum vero usque ad medium corporis. Petulca igitur est homini crasis satis ad ventrem. Citissime vero satiat. Si cogatur nocet.

5. **C**onuenientibus siquidem caliditate et humiditate pilosi quod est minus homini his quae dicti sunt. Multi vero seminis magis. Non precipiscunt vero magis alius. Sufficiunt vero sine lesione magis venereis plurimus. Si vero satis augeatur utraque et calidum et humidum: non sine lesione abstinere a venereis.

6. **S**i vero frigidi et humidum semine crases fiunt testiculi: nuda sunt qui sunt in circuitu pilis. Et tarde coire incipiunt. Neque vehementes sunt ad operationes. A quo sum vero et tenue semen eis: et parum generans vel non generans et si generat: seminas generans est.

7. **S**icca quidem et frigida crasis similis quidem plurimorum ei quae predicta est crasi. Spissum vero semen eis: et omnibus magis exiguum.

8. **T**otius vero corporis habitudines dicte quod est sunt prius in

his que assimilantur cordi: dominatur vero similitudo vehementior habentis membri quam libet primarum qualitatum quas et operativas nominamus. 9.

¶ Totius vero corporis habitudo in illis maxime discernitur partibus quecumque videntibus primo subiacent. Multum vero sunt his omnibus ossibus circumvoluti et compositi quedam carnes sunt ex simplici et prima carne et nervis quibus he circumvolute sunt. Pro prima enim musculorum substantia hec est vtrique ad eos vero convenientia hec vasorum velutrumque quidam sunt non completentes eorum substantiam: sed servientes ad conservationem. 10.

¶ Discuntur igitur et eorum craseos cognitiones secundum bene temperatam habitationem. permittant enim distemperantie regionum cates secundum se formantes et corrumpunt quasdam cognitiones. Ita vero et secundum bene temperatam regionem tempore mensis seipsum soli aliquis nudum exponat et permittat eas cognitiones quecumque secundum colores sunt et in mollicie et in duritia: secundum consistentiam. Si vero ut bene temperata est regio: ita ipse bene temperata dieta utatur. Neque exuratur in sole iaceat nudus vna: quaque die plurimum. Neque ut quidam more virginis in ymbria degens perfecte craseos demonstrabitur signa. Quasi in his igitur in oratione futura intendamus tam intellectum est. 11.

¶ Competentis vero craseos cognitione secundum totam animalis habitudinem sunt. Color quidem ex rubeo et albo comixtus. Capilli vero rubei et mediocriter mixti

crispi ut in pluribus. Mediocritas vero carnositas in quantitate et equalitate. Medium enim perfecte est homini corpus omnium superfluitatum: ut hec dicatur et intelligatur ad hoc necesse est enim spissum corpus ad hoc ut spissum. Et tenue sicut adhuc. Et multa carne habens et paucam carnem. Et crassum et macrum: et molle et durum: et pilosum et nudum pilis. Nihil igitur horum est mediocre: sed quasi policleti regula ad summum venit mediocritatis uniuersae. ut tangentibus quodcumque neque molle: neque durum appareat. Neque calidum neque frigidum. Uidentibus vero neque pilosum neque nudum pilis. Neque grossum: neque gracile. Neque aliam habens intemperantiam. 12.

¶ Quecumque vero temperata calidiora quodcumque sunt: non tamen humidiora aut sicciora secundum carnem: de his enim presens ratio est. Apparet quodcumque et tangentibus calidiora tanto quanto secundum crassum sunt calidiora. Et pinguedinis minus habentia. Colore vero rubea. et nigros capillos habentia. 13.

¶ Frigidiorum craseos corporis signa. Non pilosum: et pigue. Frigidum tangentibus. Color vero eorum cum capillis magis rufus. Multa vero frigidityte existente liuida quodcumque modo est caro: sed vocare consuetudo quibusdam medicorum est hos tales plumbei coloris. 14.

¶ Sicca vero crasis gracilior est et durior bene temperata tanto quanto siccior: et alia vero proxima signa sunt his. 15.

¶ Et humida vero alia signa quidem similiter. Magis carnosae vero: et mollior. 16.

¶ Et secundum pilationem primam qualitatum qua sunt distemperantie compositam cognitionum formam habent. Calida quidem sicca crasis pi

Liber secundus.

lofior: et durior: et calidior: et mi-
 n⁹ piguis est: et f⁹ilis: et nigri ca-
 pilli. Si h^o ad apli⁹ caliditas.
 veniat et nigri coloris cutis. 17.
Humida vero et calida crasis
 mollior. Et calidior. Et multo
 carnosior optima crasi inquātū
 aucte fuerint tres qualitates.
Ad plimū h^o aucte. Putridis
 psumitur egritudinib⁹. Et caco-
 chymi cito fiūt. **S**i h^o pap q⁹-
 dē hūidior sit mlt^o h^o calidior
 molliores qdē pap ipato hi ta-
 les: et magis carnosī. Pilosiores
 nō modicū. Et tāgētib⁹ nō pap
 calidiores. Nigri h^o his sūt ca-
 pilli: et caro nō sine pinguedie.
Si h^o pap qdē sit calidior mlt^o
 to h^o hūidior. Molliis est his ca-
 ro. et mlt^a. Et color p⁹mirt⁹ ex al-
 bo et rubeo. Et tāgētib⁹ paululū
 calidiores. Uniuersaliter h^o est
 dice⁹ q⁹ h⁹ copulatiua craseos sp
 dñant⁹ q⁹litat⁹ dñabūt signa. 18.
Frigida h^o et humida crasis.
 Paululū quidē trisq⁹ augmēta-
 tis. sine pilis ē. et alba: et mollis:
 et spissa: et piguis. **S**i h^o apli⁹
 alia qualitas augmentē: consi-
 derant signa qdē fm p⁹portionē
 augmētatiōis qualitātū. Color
 vero cū capillis magis rufus:
 quēadmodū plm⁹ trisq⁹ augmē-
 tatis liuid⁹ fit et i eis cut⁹ color
 Si h^o lequalis sit augmētatio
 q⁹litatū: dñabunt magis augmē-
 tate qualitatis p⁹pria signa. 19.
Si h^o frigidū cū secco equali-
 tate augmētē: naturaliter du-
 rū et gracile habetur corpus. Et
 nō pilosū. Et tāgētib⁹ frigi-
 dū. Pinguedo vero similiter est
 in eis. Et gracilib⁹ existētib⁹
 dispersa est per carnem. Capilli
 vero et color p⁹portionaliter sūt
 mensure frigiditatis. 20.

Decidēte vero calida et sicca
 crasi tpe paugmāstice etatis in
 frigidā et siccā: hūitudo h^o taliū
 gracilis qdē sit et dura et melan-
 colica est et p⁹pterea nigra sit et
 pilosa. Dñante h^o altera q⁹lita-
 te mlt^o: altera h^o pap a medio
 cri mutata. Dñabunt qdē dñan-
 tis signa: mediocres vero erunt
 alterius cognitionis. 21.
In oib⁹ h^o q⁹ p⁹dicta sunt et q⁹
 dicēda sunt oīs agnitio craseos
 si qdē facile frigescēs sit ps: aut
 frigiditate: aut raritate sit. Si
 vero difficile frigescēs: aut calo-
 re: aut spissitudine. Si h^o ex de-
 siccātib⁹ sit aridū et siccū et diffi-
 cultate mobile fiat: ex siccitate
 fit. Quēadmodum si graue⁹ hu-
 midus ab humiditate. 22.
Considerare h^o op⁹ similem
 adinuicē oēs musculi: aut nō si-
 milē crasim habent simul. 23.
Si l⁹ op⁹ p⁹luderare in oib⁹ q⁹
 titatē inolutoz ossiū. Aliqñ em
 gracilior v⁹ ē ps nō ex h⁹ graci-
 lior q⁹tū ad musculos: s⁹ p⁹pter
 angustia ossiū talis v⁹ ē appa-
 res. Si l⁹ aut et spissior v⁹ ē mul-
 totes nō p⁹ amplitudinē ossiū:
 sed p⁹ carnis multitudinē. 24.
Que aucta et diminuta et du-
 rior et mollior duz sit sicci⁹ aut
 hūidior apparet parū ps si q⁹-
 dē pauca et dura sicci⁹. Si vero
 multa et mollis hūidior. 25.
Similiter h^o et medie regio-
 nes similes ptes h⁹ h⁹ūū corporū
 aut apli⁹oz: aut minore hūidi-
 tatē in seipis: continētes aut te-
 nuiores: aut hūidiores: aut sicci⁹
 rē demōstrant partē: humida q⁹
 dē ps est vbi tenuior et ampli⁹ ē
 hūiditas. Sicca h^o vbi spissior
 et sit minor. Ipas tñ corpis soli-
 das ptes et solidas et p⁹mas s⁹

Nullū modū possibile est humi-
diores facere: s; satis est si q̄s
phibeat eas siccatī n̄ cito eas
h̄o p̄tinētes regiones: s; reple-
re humiditate aut tali. Id h̄o
ppriū est nutrimentū siles par-
tes habentiū ex appositione nō
per vasa factū. Cōmunis vero
hec ratio est oim partiū. Et de
hoc dicet postea in sanarū et
egrarū causarū doctrina. Nunc
vero que sequuntur dicamus.

Quinta pars secundī li-
bri Regni Saleni de ven-
tris dispositione sequitur.

Anter cognitiōes natura
quidē siccioris. Velocius
sitiētes fiunt. Et parū eis suf-
ficit pot⁹. Et grauant āpliori.
Et fluctuationes habēt: et sup-
ernat superflū in eis. Cibiq̄
gaudent siccioribus. 2.

Humidioris h̄o vētris signa.
Si neq̄ sitiētes fiāt. Et āplio-
rem humiditatē moleste ferāt.
Cibiq̄ gaudēt humidiorib⁹. 3.
Calidior h̄o natura vēter di-
gerit q̄dē melius q̄ appetat et
magis quecūq̄ dura sunt na-
turaz difficile mutabilia. Gau-
det h̄o calidis cibis et potib⁹.
Neq̄ a frigidis nihil ledit s; 4.
moderatum vsum.

Frigid⁹ h̄o natura vēter appe-
tere quidē bonus: digerere h̄o
non bon⁹: maxime quecūq̄ dif-
ficile mutabiles et frigidi cibo-
rū sūt. Acescūt em̄ cito in eo.
Propterea et acide eructūs ē
h̄mōi venter. Et gaudet q̄dem
frigid⁹: ledit h̄o facili⁹ imode-
rate vitēs. Ita h̄o extrisec⁹ em̄
accidētib⁹ nō fert eorū diutur-
nā dispositionē: quēadmodum
neq̄ calidus calidorum. 5.
Ex egritudinib⁹ tamē i ventre

distēperatiōe in hoc differunt a
nālīb⁹: s; qd̄ h̄ua p̄cupiscūt et n̄
silia: quēadmodū et nāles. 6.
Scd̄ cōplexionē h̄o in ventre
distēperatiōe p̄posite per simpli-
ciū cognoscunt cōpositiōes. 7.
Diligēter h̄o opz adhibere in-
tellectū h̄i q̄ dicta sūt discernē-
tes ea ab his q̄ dicēda sūt. Nō
solū em̄ vēter sitiētes et nō sitiē-
tes operat⁹: et frigidū et calidū
potū desiderātes: s; etiā ea q̄
circa thoracē et par et cor et pul-
monem. 8.

Sed p̄pter horū caliditatē si-
tiētes inspirāt āpli⁹. Et exsuf-
flant lōgi⁹: et sentiūt fm̄ thora-
cem cauma: nō quēadmodū q̄
p̄pter vētrē fm̄ hypochondrium
patiunt calorē. Hi quidē bibē-
tes nō statim q̄lescūt. Et frigidus
pot⁹ sistit magis eorū sitim q̄
multū calid⁹. Refrigerat autē
eos et frigid⁹ aer inspirat⁹ ni-
hil alleviās ex ventre sitiētes.
Ita h̄o et ecōtrario habētes a
frigida ispiratiōe sensibili⁹ le-
dunt⁹: et maxie hec est cognitio
in pulmōis frigiditate. quēad-
modū frigidū ispirātes sētiūt
manifeste lesionē et ifrigidatio-
nē: ita calidū est eis amicu⁹: sed
etiā flegmaticas supfluitates
loquētes et cū tussi expuunt. 9.
Sicci. h̄o pulmōis sine supflui-
tate sūt et pure a flāte et vocē h̄nt
clarā: quēadmodū et hūidit.
obscurā q̄dē et raucā operant⁹
vocē. icurūt at eis supfluitates
mag⁹ et acuti⁹ loq̄ volētib⁹. 10.
Nō h̄o ip̄a voc⁹ magnitudo a
caliditate sit quēadmodū neq̄
paritas a frigiditate sit. s; h̄ q̄-
dē ab āplitudinē trachee arte-
rie sit: et ex exufflatiōe vehemē-
tiori. Paritas h̄o h̄ua seq̄. 11.

Liber secundus

Itaque neque semper: neque principi-
paliter: sed secundum accidens et ex so-
lis naturalibus crasibus supuenien-
tibus non sequitur vocis magni-
tudo et paruitas. 12.

Quoniam vero huiusmodi or-
gana propter crasim facta sunt talia
scilicet ampla vel stricta: talis vox
consequitur: et propterea ex voce est ali-
quid de naturali crassi colligere.

Etenim vox levis: leuitatez
trachee arterie sequitur. Et aspera
aspiratē. Leuitas vero arterie co-
ntemperatā craseos sequitur. Asperi-
tas vero siccitatē. Aspiritas liqui-
dē inequalitatem quādam est secundum cor-
pus durum. Arteriā vero operatur du-
ram omniomerū partium eius siccita-
tem. Inequalē vero eius disperse
humiditatis indigentia. Ad
eundem vero modum neque acuta vox
nā: sine angustia gutturis: ne-
que gravis sine latitudine fieri po-
test. Angustia enim naturalis fi-
lia est frigiditatis. Amplitudo
vero caliditatis. Proportionaliter
vero naturalibus differentiis vocū
quod habet passionē efficiunt cognitiones
existentes efficientium causarum
sunt: de quibus omnibus de his que de
voce dicta sunt sufficienter de-
terminatum est. 13.

Alię vero animalis partes quę in-
trinsecus sunt non leues habent
craseos cognitiones. Tētatū
est tamen ea quę adiunctiua et nocē-
tia cognoscere. Amplius et habet na-
turalium potentiarum operationes.
Dictum est autem in tertio loco de
causis quę vniuscuiusque potentie
virtutis et vitij dñatrix est crassi.
Craseos igitur cognitiones et
species dicte sunt. 14.

Que vero propter magnitudinē:
aut plasmationē: aut numerū:
aut positionēz labuntur: ita se

habent. Quęcumque igitur cadūt sub
sensus cognosci facilia sūt. eorum
vero que non cadūt sub sensu: hec
quidē difficilia sunt ad cognos-
cendū: hec vero ignota sunt. 15.
Capitis igitur magnitudo et fi-
gura et cum eo cerebri manifesta
est: ut prius dictum est. Scđz hoc
vero et thoracis. Ita vero et quęcumque
labunt. Secundū homoplas-
tas: aut humeros: aut brachia
aut cubitos: aut sumas manū:
aut hyschion: aut suras aut pe-
des: non est difficile cognoscere:
siue secundum plasmationē lapsus sit
aliquid talium: siue secundum magnitu-
dinē: siue secundum numerū: aut ordi-
nationē componentium ea manife-
ste vero et operationum inynoquo
que sunt lesiones. 16.

Ea vero que intra corpus sunt:
non omnia sunt cognosci possi-
bilia. 17.

Ventrem siquidē cuiusdam
ita parvū et rotundū et propensū
iuxta hypochondriū vidi ut ma-
nifeste apparet et secundum circūspe-
ctionē propriā ut videntibus et tā-
gentibus. Si vidi et vesicā cui-
usdam extra positā: et parvā: ita
ut si aliquis tardaret ad egestio-
nem vinarum tumor circūscri-
ptus appareret manifeste: non
tamen aliorum que intrinsecus sunt
manifestā dedit mihi cognitio-
nē aliquādo. Tentare tamen
oportet cognoscere ut possibile
est per virtutē et vitium eorum: et si
non secundum disciplinā certā: sed secundum
conjecturā quādam artificialem. 18.
Velut si ita accidat epati. Vi-
di quosdam iam et multos graciles
quod venas habentes. Si colore
vero vniuersus corpus: et si paulo
apertius cibi intulerit ut magis si
sunt ista et spissa et glutino-
sa: hos

sa: hos qdē velut quodā pōde-
re s3 dextrū hypochondriū sen-
tiētes i pfūdo: hos hō cū extē-
sione quadā dolētes. In his g
cōueniēs parū esse epar z an-
gustū in suis exitibus. 19.

Alterū aut vīdi flegmaticū to-
tū km habitudinē: vomētē hō
qūdie colerā citrinā. Agnouī
g oportere me egestiōes ei⁹ vi-
dere: z minime habuerūt fellē.
Cognoui ergo ex hoc signo fel-
lēū humorē emittēre pop nō p-
uā ei⁹ ptē in pilleron vētrī trās-
mittere vt in qbusdā apparet
animalibus. 20.

Ex quib⁹ manifestū est q in re-
motis a sensib⁹ valde pficit ad
cognitionē ex anathomīs ap-
parētū mēbroz noticia z opa-
tionū z vtilitatū inuētio. Qui-
cūq; igit cognitor eē vult sic di-
ctū ē nūc lapsoz corporū i ana-
thomīs ei exercēdū ē z opatio-
nū z vtilitatū inuētiōib⁹. scriptū
ē āt de oib⁹ his separati i alijs
negocijs de qb⁹ i fine toti⁹ oīo-
nis dicei grā cognoscēdi amā-
tes discere singuli qum deside-
rant scire ex quo maxie nego-
cio eligere opz. 21.

Quecūq; hō i pnti egra sūt cor-
pora cognoscere opz: s3 z qdez
sensib⁹ subiacētia imutatione
eoz cognoscunt q km naturā:
eis insunt i magnitudine: z co-
lore z figura: z nūero: z positio-
ne: z mollicia: z duritia: z cali-
ditate: z frigiditate dīa. 22.
Nō apparētia hō z vlr qdē di-
cere sit lesionib⁹ opationū aut
egestiōib⁹: aut dolorib⁹. aut tu-
morib⁹ pter naturā: aut qbus-
dā horū: aut omnib⁹. 23. 24.
Scdm vero partē km cerebrū
qdē egre dispōes: aut desipien-

tie specieb⁹: aut sensibiliū: aut
fantasiarū lesionib⁹: aut appe-
titū mouēdi: aut egestionib⁹
p palatū z aures z nares z ocu-
los: aut km illud dolorū diffe-
rentijs. 25.

Ea hō q s3 cor patitū ex disnie-
spēb⁹: z motib⁹ km ipm: z arte-
rijs z aiositatib⁹: z pusillanīmi-
tatib⁹ z febrīb⁹ z ifrigiditatiōi-
b⁹: z i colore dīijs: z dolorib⁹ q
circa ipm et circa arterias. 26.

Ea hō q km epar z humorū idi-
gentia et abundātia: z conuer-
siōe caloris in nō nāles discolo-
ratiōes: z adhuc ex his q sunt
km digestionē aut nutrimentū
aut supfluoꝝ km gestionē imu-
tatis: sed pōderib⁹ km ipsum z
tumorib⁹: et dolorib⁹ non in re-
gione epatis tantū: sed km cō-
passiones quecūq; fiunt alicui
membro: vt sunt disnie species
et tussis. 27.

Ita hō z km vētrē circa digōs-
nē z oīxi hūide aut sicce obla-
tiōis supfluoꝝ egestiōib⁹ peccā-
tib⁹: s3 hō z nauseis: z singul-
tib⁹: z eructatiōib⁹: z vōitib⁹: z
ipīs eoz q vomunt formis: z do-
lorib⁹ z tumorib⁹: z disnīijs. 28.

Ea hō q km pect⁹ ex disnīijs: et
tussib⁹: z dolorib⁹: adhuc et ex
eorū que expuntur differen-
tīs oportere cognoscere in p-
senti egra. 29.

Et km tracheā arteriā egritu-
dines disnia z tussis: z km locū
dolor z sputū et vocis lesio in-
notescunt. 30.

Proportionaliter hō his et in
olibus alijs partib⁹ ex tumore
et dolore z lesiōe operatiū: aut
ampli⁹ z egestionū differētīs
cognitiones erunt. 31.

Ex tumoribus quidem ptey
Articella, p

Liber tertius.

naturā: ut in flegmonibus: et in
chirōsi et herisipilis inspicien-
dum est. 32.

Dolores quoque quē incubūt locū
aut p̄tinitatē solutionē aut al-
teratiōes subitas ostēdūt. Sol-
uit igitur p̄tinitas: incisiōe: et co-
mestiōe. i. corrosiōe: et fractura:
et tēsiōe. Alterat quoque substantia:
caliditate: frigiditate: siccita-
te: et humiditate. 33.

Noceat autem opatio: aut leuiter
aut mediocriter: at oīno si sit. 34.
Quocumque quoque egrediuntur hec qui
dē ut particule eorum quae patiuntur:
hec vero ut in ipsas cōtēta sūm
naturam. 35.

Et ostēsiōne p̄pria vñquodque
faciet. 36.

Dicitur est autem de huiusmodi omni-
bus amplius in patiētū locorum
negocio: nullo hoc in arte p̄-
redigēte aut perfecte assignan-
te: quēadmodum igitur aliud nī
hīl eorū que incipiunt perfece-
runt veteres. 37.

Egrotatū quidē corporū ex illo
negocio discere op̄ cognitio-
nes. Egrotatiuorum vero et sanā-
dorum ex presenti sunt faculta-
te. 38.

Ea quidē quae sunt signa egrota-
tiuorum in medio sūm formā eorum
sunt quae sanis et egrotantibus acci-
dunt. Scdm naturam quidē om-
nia sanis sunt. Preter natu-
ram vero egrotantibus inquā-
tum egrotant. 39.

In medio vero his sunt decla-
ratiua egritudinum. Quedam
ex gēe exstia eorum quae sunt sūm na-
turā: sed in quātitatibus aut t̄pi-
bus pmutata. Quedā vero ex
his quae sunt preter naturā quidē
sed minora his quae in egritudini-
bus sunt. 39.

Et propter hoc et dispōnes he-
corporum quocumque egrotatiua eē vi-
dentur: neutrorū sunt: et declara-
tiua quoque ipsa sunt signa. Primo
quidē hec sanitates designāt. Se-
cūdo quoque egritudines. Et sūt ea
dē signa sūm primā habitudine
et sana egra et neutra. 40.

In eo quidē quod iam exstē dispōne-
demonstrant neutra: in eo ve-
ro quod futuram declarant
egra. 41.

Secūdū vero eandē rationē quae
cumque apparēt in egrotantibus si-
gna sanitatis. Dicent quidē sana
eo quod futura sanitatē denūciāt.
Dicent vero et egra inq̄tū egrī-
tudine existentē ostendunt. Et
manifestū est quidē quod si utrorū
quae sunt declaratiua. dicunt neu-
tra sūm vñ aliquod significatorū.
neutrorū voce. 42.

Nihil quoque mirādū est eadem si-
gna tres h̄re rōnes in differēti-
bus habitudinibus: et sana: et
egra et neutra dici. 43.

Secūdū quoque alterū significatū
quocumque ex egritudinibus p̄ualecē-
tib⁹ sūt signa dicim⁹ neutra sūm
quod arbitror: et ea quae sūt i senectu-
te: hac igitur rōne oīa sub p̄les' ca-
dūt intellect⁹ et rationes. 44.

Quocumque quoque signa perfecte sa-
nis insunt sub sola sanoū ca-
dunt cognitione. 45.

Et quaecumque egrotantibus nō sūt
manifestantia futurā sanitatē:
sub sola et hec egrotū cadunt
cognitione. 46.

De his quidē deiceps dicef. 47.

Futurū vero egritudinis signa
p̄nostica pcurram⁹ p̄ri⁹ dupli-
ci vero existente eorū differen-
tia. 48.

Aggrediamur p̄ora q̄titatibus
aut q̄litatibus aut t̄pibus nō ipsis

pprijs formis pmutata ab his
que secundū naturam. 49.
Uelut orem ciborū intensam
aut remissam: aut que non secū
dū tps consuetum sit. 50.
Aut nō fm cōsuetā ciborū ege-
stionē supfluorū: s3 scōz egestio
nez esce paucorū aut plurimorū
aut humidiorū: aut duriorū. 51.
Ita vero z hūidorū supfluorū
indigentia: aut abūdātia pter
naturā: aut coloris: aut cōsistē-
tie permutatio aut temporib⁹
euacuationis. 52.
Et vigilie et mult⁹ somn⁹: aut
in tpe nō psueto. Scdm hoc hō
z supfluitas aut āplior: aut mi-
nor. Aut calidi aut frigidi ꝑcu-
piscētia pter psuetudinē. Quez
admodū z circa venereorū vsū
imēsurata z nō h3 tpa ꝑcupiscē-
tia. Et sudores plures q̄ opor-
teat: aut pauciores. Aut pigri-
tia ad motionē. Aut tētātibus
moueri aggrauatio. Aut disso-
lutio maxia z valida. Mēstruo-
rū ē frētio: aut āplior: aut mi-
nor eūatio. Sic hō z q̄ p emor-
roydas. s3 z h3 eūdē cibū z po-
tū n̄ sili sei q̄ pōr fuit dlectatio
cognitio ē future egritu. Sitr
z intellect⁹ hebetudo n̄ h3 nāz:
aut obliuio i n̄ psuetis: aut fan-
tastici somni mag⁹ q̄ pri⁹. Et si
qdē audit⁹ odorat⁹ z visus he-
betiores z ifirmiores. Et sim-
pliciter dices est q̄cūq̄ fm natu-
rā sūt. hec qdē aucta: h3 hō di-
minuta: hec hō tpi⁹ q̄busdaz
aut quātitatib⁹ pmutata: z cor-
poris tumor z mior z maior fa-
ct⁹: et rubicūdior aut albior āt
liuidior āt nigrior. z eructatio-
nes z icternutatiōes z vētositā-
tes plures aut pauciores z nā-
lib⁹: signa sūt futur⁹ egritudis.

Ita hō z q̄cūq̄ per nares an-
res z palatū q̄b⁹ cerebrū expur-
gat quantitatib⁹ aut q̄litatib⁹
aut tpi⁹ pmutata. hec igit oia
ghis sūt eorū q̄ sūt scōz nām. 53.
Torsio hō i vētre aut scōz sto-
machū aut h3 aliqd intestinozū
aut in egestiōib⁹: aut i his q̄euo-
munt: aut mingunt: aut ali⁹ ali-
q̄s mediocris dolor de ghe ē eo-
rū q̄ sunt pter naturā. Nondum
hō egrotare ita se habentes di-
cuntur. 54.

Quēadmodū grauati caput:
aut dolētes caput: aut vigilātes
aut dormiētes: q̄n nōdū ꝑp hec
a psuetis opationū ipediūt. Et
termin⁹ qdē iste ē egritudinis i
talibus dispositionibus discre-
tius. 55.

Et ppterea ad aliqd eādē di-
spōnē zegrā z neutrā dicim⁹. Ad
huc z ꝑp vigorē em ferētis faci-
li⁹ q̄ iā victē p̄tutis: aut egra ē:
aut neutra dispositio singulari-
eaz que dicta sunt. 56.

Ita hō z alia nocumēta q̄cūq̄
sūt fm sensus: nō i eo qd ē z ma-
gis z min⁹ differūt alterutrū s3
toto ghe pter naturā sunt: z hec
sūt egritudinū signa: quādiutū
fuerint pua: z nōdum a psuetis
vnicuiq̄ actiōib⁹ impedire suffi-
ciētia dicimus neutra. 57.

Talia hō s3 h3 gustū qdē q̄n sal-
se: aut amare: aut alicui⁹ alteri⁹
q̄litis manifestatio ē i come-
stis z bibitis oib⁹: aut sine acce-
ptiōe cibi salua eis vī talis. 58.

Scōz odoratū hō q̄n aliq̄n sē-
tim⁹ vñā q̄litate odorati nullo
phiteodorabili: aut afferēte splu-
rima z diuersa oia vt similia sen-
tim⁹. Plerūq̄ hō oīno sensus no-
bis est null⁹: aut fetoris alicui⁹
licet nullo presente fetore. 59.

Liber tertius.

Scdm auditu vero sonitus et
strepit⁹ generis eoru q pter na-
turam sunt. 60.

Quēadmodū et fm visu qcuq;
apparere vident^r añ nigra et al-
ba et rubea et ruffa: hec qdē ro-
tūda: hec ho oblōga: hec qdēz
gracilia: hec ho grossa: et pter-
uolare omnia videntur. 61.

Scdm tactū ho qñ ineqlitas q
dā: aut spissitudo: aut gūitas:
aut tēlio: aut stupida: aut do-
lēs dispositio apparet secūdu
totam habitudinem. 62.

Itaq; ho et fm quālibet partē
tēlio aut tribulatio: aut pūctio
aut grauitas: qñ pue qdē fūtz
nō manētes dispositionē qdēz
neutrā esse declarāt: pñūciant
ho egritudinem futuram. 63.

Quicūq; ho iā egrotātib⁹ sunt
signa: hec qdē sanitatem demō-
strāt: hec ho mortē. Sana qdē
puoria: altera ho ghe quidem
egra: fm speciē ho pñiciosa di-
cunt^r. Accipiunt ho yniversalit^r
qdē dñe ex operationū pñute
et vitio. Scdm ho partē ex his
que sunt secundum partē ope-
rationibus. 64.

Earū gñā pu⁹ dicta sūt. Prīmū
qdē pñcipaliū. Scdm ho eoru
q ab illis nata sunt. Et tertiu
quidē pñūū habētū regimē a
pñcipijs ho qdā supplemēta
recipiētū. Quartū ho gen⁹ eo-
rū q dicta sūt ex se qdē inutile
est ad cognitiōes. Secundū ac-
tidens ho ex his erit aliqñ pre-
notatio quēadmodū et ex sup-
fluitatib⁹: et ex his quidem ra-
tione cōpassionis: et ex supflui-
tatibus vero semper: quoniam
digestionis et indigestionis in
his erunt signa. Itaq; nō cōtin-
git nō demōstrare ea semp: aut

naturam superare materiā: aut
materiā superare naturam: aut
neutrū neutrū. Sana igit^r dicē
signa, superante natura. Egra
ho supata natura. Neutra vero
inequalibus pugnis. 65.

Manifeste quidē digestionis. si
gna sanorum sunt. 66.

Quēadmodum et indigestionis
egrorum signa. 67.

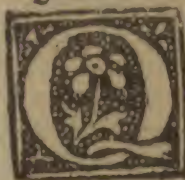
Necq; digestionē ho: necq; indi-
gestionē manifeste indicātiana-
ture neutroz. Sūt neutra ho et
quecūq; nunc quidē hoc nunc
ho cōtrariū declarāt: quēadmo-
dum denigrati digiti: tales ho
sūt et cretice supfluitates. 68.

Dicitur est aut de his oibus in
his q de crisib⁹ quemadmodū
et de ynuscuiusq; virtutis ope-
ratione in libro de causis accidē-
tiū morborū dictū est. Ex his er-
go opz fm partem oēz naturam
signorum colligere. 69.

Ego autē iam lōgitudinē pcens
hic quidē finio de signis oratio-
nez: trāseo ho ad eā q de causis

¶ Libri scōi Tegni Saleni
finis de signis.

¶ Incipit liber Tertius Te-
gni Saleni de causis.

Quoniam ve

ro et harū causarū
qdā sūt salubres
qdā egre: qdā neu-
tre Prīmū de causis
sanis sermo erit. 2

Quoniam vero et harum ipsarū
hec quidem conseruantes sunt
hec ho efficiētes sanitatē: sūt ho
et dignitate et tpe piores pseruā-
tes facientibus. 3

A seruātibus icipiēdum est. 4.
Cum igit^r sit non vnū sanū cor:
pus sed plura corpora: quemad-

modum prius determinatū est
secundū vnūquodq; eorum erit
cōseruatiua causa qm̄ et omnis
causa est ad aliquid. 5.

¶ Rursus igitur principū hic
ab optima cōpositione corpis
faciendū est considerantes que
sunt ad hanc salubres. Inuen-
tionem earum rei ipsius natu-
ra demonstrat. 6.

¶ Si em̄ esset impassibile et imu-
tabile corp⁹ et semp maneret in
optima ppositione: tūc nihil in-
digeret arte constituyente ipsū.
Qm̄ vero immutatur et corrūpi-
tur et cōuertit̄ non seruās quaz
habuit ex pncipio p̄sistentiā p-
curatione fm̄ hoc idiget. Scōz
hoc igitur quot modis alterat̄
corpus: totidē et genera pcura-
tionū habebit: hoc est cōseruā-
tium causarum. 7

¶ Que manifesta sunt iā ex his
que dicta sunt vt corrigētia ex
gñe accidit existere. in eo x̄o qd̄
velociter faciūt correctiōes p̄s-
t̄simul occurrat lesionū p̄serua-
tiua a futuro malo appellata
sunt a medicinis: sed seruantia
presentem consistentiam. 8.

¶ Alteratur igit̄ corp⁹ a quibus
d̄ ex necessitatē: et a quibusdā
nō ex necessitatē. Dico aut̄ ex ne-
cessitate quidē qbus impossibi-
le est ipsum non appropinquare.
Nō ex necessitate x̄o vt sūt reli-
q̄. Nāq; semp incōtinēti imora-
ri et comedere et bibere et vigila-
re necessariū est ei. Gladys x̄o
et bestiis nō necessariū ē vti. Vñ
in priori quidē gñe causarū cir-
ca corpus ars p̄ficitur: circa fm̄
vero nequaq̄. 9.

¶ Quot igitur ex necessitate al-
terantia sunt corpus diuidētes
fm̄ proprium vnūquodq; eorum

aliquod genus causarū salubriū
inueniamus. 10.

¶ Est igitur vnū quidē ex conti-
nente nos aere. Alterū vero ex
motiōe et quiete et totius corpo-
ris et fm̄ partē. Tertius vero ex
somno et vigiliis. Et quartus ex
his que offerūtur. Quintum ex
his q̄ egerunt et retinent. Sex-
tum ex anime passionibus. 11.

¶ Sub his em̄ oibus necesse est
corpus quodammodo disponi.
Sub cōtinente qd̄: aut calefa-
ctū: aut infrigidatū: aut hume-
ctatum: aut siccatum: aut fm̄ cō-
plexionē eorum aliquid patiēs
aut fm̄ totam substantiam alte-
ratum totum. 12.

¶ Et motione x̄o et quiete imo-
deratis vtriusq; existentibus: aut
calefactū aut infrigidatū: aut
siccātū: aut humectatū: aut fm̄
copulationem eorum aliquid
patiēs. 13.

¶ Ita x̄o ex sōno et vigilia neces-
se est pati ip̄s fm̄ eandē rōnē. 14.

¶ Et ex his que offeruntur. 15.

¶ Aut egerūtur: aut retinētur.
Et ex anime passionibus. 16.

¶ Omnia enim hec: hec quidez
manifeste: hec vero per medias
causas alterant corpus. 17.

Et corrumpunt salutem. 18.

Et scriptū est de his omnibus
separatim per singula in salu-
brium causarum negocio. 19.

¶ hec igitur ola nunc dicta gñā
salubriū causarū materie quedā
sunt et cū ppetenti vsu cause sūt
cōseruātes et salutem prestantes
peccātes vero a cōtemperantia
egre constituuntur. 20.

¶ Itaq; vero ex hoc iam manife-
stum est qd̄ nō alias qd̄ substantias
earūq; extra has replanas
nobis. Als x̄o egras arbitrādū

9 Liber tertius. 6

est. Sed easdem in aliquid ali-
quando quidem sanas aliquā-
do vero egras factas. 21.

¶ Quando siquidē motione ldi
get corp⁹: gŷmnasīū quidē sanū
ques nō egrā. Quando nō qe
te: quies quidē sana: egrum nō
gŷmnasīū. Similiter nō i cibis
z in potib⁹ zin alijs oibus Sin
guū effi si corp⁹ adducat z cuz
cōpetēti quātitate z qlitate sa
lubre fit. Nihil vero indigenti
omnino oblatū aut non in cō
petenti mensura et quantitate
egrum constituit.

Et he sunt due cōsideratiōes
circa salubrie ⁊ egrum scz qua-
litas ⁊ quātitas ei⁹ qđ offerē. 23.

Et tps velut alteru aliqd
ab his tertium inducere i his q
dicta sunt contemptum et non
bene dictum est. 24.

Si enim indiget corp⁹ tāta et
tali oblatiōe manifestū ē qm̄ ⁊
h³ tempus opportunū offert Et
gñatio idigētia tpis ē ex eo qđ
fluxū ē ⁊ mutabile. Et mortale
corp⁹ indiget fm̄ mutationes
alias alteratiū: ⁊ alias adiunā
tiū. Itaq; nō est qđē gñe tertiu
i his q̄ dicta sūt tps. Ad doctri
nam nō plerunq; qđi tertio vti
mur ppter eā que dicta est cau
sam.

Quam aut in his considerationibus duabus sunt alie et alie carum salubrium et nunc nobis propositum est hoc genus earum rursus repetamus eas. 26.

¶ Perfecte igitur cōpōnis corpīs
qñ siquē bñtē patū fuerit ptinēs
cōuenit vt si tēperātia ⁊ aliorū
perfecta: de quibus modo dixi-
mus qētis. s. ⁊ motionis ⁊ sōni
⁊ vigilie ⁊ ablatozū: ⁊ egesto-
rum.

¶ Quando ho disſeperatum fue
rit cōtinēs in tātū 2 contēpera
tias minui opz inquātuz eucra
ſia corrupta fuerit. 28.

¶ Considerationes. No cōtēpe
rātīe ī cōtīnēte hec quid ē sūt vt
neq; rigere p frigus: neq; suda
re propter estum. 29.

¶ In gymnasijs &o qñ primus
incipit dolere corpus: q̄sceresta
tim remedium est. 30.

Incubatio pfectio digestiois
et egestiois modus secundum
quantitatem et qualitatem. 31.

Equatur vero quodāmodo
his orexis digestiō: itayt p̄ce
ptore nō idigeat quātitatē in
oblationib⁹ metiēte: optia em̄
natura tantuz appetit quantū
digerere pōt.

Et ita hō rōmni quātitatē me
ti ipānā i his q̄ sunt i optia cō
positiōe. Et q̄scūt statī dormi
tes cū nō amplius indiget cor
pus.

Et ita eis dicta viētib⁹ i ege
stionib⁹ nihil derelinquiturci
ca ventrē ⁊ vrinas ⁊ totū corp⁹
has enī egestionestemperātia
metitur oblationū: sīm ꝑo totū
corpus gymnasiōrū mediocri
⁊ salubris efficit vsus. 34

Abstinere nō manifestū ē qñ
ab itēpārātia opz olum animi
passionū scz: ire: tristitie: z gau
diū: z furoris: z timoris z iudici
z solitudinis. Extermināt enī
hec z mutant corpora ab ea
est km naturā cōsistētia. 35

Uenereorū hō fm epicurū
null⁹ vsus salubris. fm hō v
epicurū ex internallis tātis
vsibus coitus neg dissolatio
sentiat: z letior seipso videat
ctus: z melius dormiens. 34

Tempus veroyfus est quād

perfecte mediū fuerit earū q̄ ex
trinsec⁹ oīm circūstantiarū: ne-
q̄ sup repletū corp⁹: neq̄ idigēs
neq̄ sup infrigidatū: neq̄ sup ca-
lesfactū: aut ericcatū: aut hūecta-
tū imoderate. Si nō peccet ali-
qñ corp⁹ parū esto pctm: meli⁹
nō est calefacto magis q̄ i frigi-
dato: et repleto magis q̄ euato
et humectato magis q̄ ericcato
corpore vti venereis. 37

**Qualitates vero singulorū eo-
rū q̄ dicta sunt eligere i his que
sunt optime compositionis opz.
Gymnasiorū quidē in q̄bus oēs
partes corpis proportionaliter
moueantur: hoc mēbrū quidē
nō superdoleat: hoc vero min⁹
doleat. 38.**

**Eorum vero que comeduntur
aut bibuntur maxie eucrata eli-
gere: hec enim maxime sunt cō-
uenientia eucratis naturis. 39.**

Similiter vero et in alijs. 40.

**Si vero fm aliquid ab optia
cōpositione deficit corpus non
multū vero huic et cōseruantes
sanitatē cause fm proportionē
mutabuntur. 41.**

**Pluribus vero talibus existi-
tibus corporibus singulum ge-
nus separatim dicendū est. 42.**

**Cra si igitur permutatū cor-
pus in organicarū vero partiū
conuenientia non permutatur
duplicem habent formam salu-
brium causarum: alteram qui-
dem seruantium eius crasim: al-
teram vero earum que ad opti-
mam ducunt. 43.**

**Seruantes vero eius crasim
tantum permutantur ab eucra-
ta natura cause quātū et totius
corpore crasis ab illa perfecta
mutatur. 44.**

Calidiora vero corpora cali-

**diorib⁹ indigent adiutorijs: fri-
gidiora frigidiorib⁹: et sicciora
siccioribus: humidiora humi-
dioribus. Et scdm complexionē
calidiora et sicciora calidiorib⁹
et siccioribus. Et his proportio-
nabiliter in reliquis tribus cō-
plexionibus. 45.**

**Utetur vero et materijs causa-
rum recte innatas virtutes ea-
rum sciens. 46.**

**Qm motio quidē indigētia
et vigilie regestio et oēs aie pal-
siones siccant corpus. 47.**

Cōtraria vero his hūectāt. 48.

**Ita nō et in calefactionib⁹ et
infrigidatibus studijs vte-
bis et potibus. 49.**

**Et simpliciter est dicere oib⁹
his que fm corpus sunt cōgno-
scēs aliquas materias et vtutes
salubribus causis vte-
similibus offerens quando ser-
uare vult corporis crasim q̄ ac-
cipit. 50.**

**Si nō pmutare vult et trāsire
ad melius aliud est genus salu-
briū carū hūū q̄dē supradictis:
eq̄le vero distans ab altera cra-
si eucratarum et mediarū quas
optimis naturis cōuenire dice-
bamus. 51.**

**Calidiorē em̄ et sicciorē cra-
sim nō calide et siccediete faciūt
eucratā perfecte: sed que tm̄ eu-
crata crasi frigidiora et humidio-
ra quātū natura eiuserat cali-
dior et siccior. 52.**

**Hoc siquidē genus causarū
corrigit innatas discrasias. Al-
terum vero prius dictum con-
seruat. 53.**

**Utilitas nō vtroq̄q̄ est i pte
medicis corrigere quidem ex
multo studio paulatim transfe-
rentes in melius. Non enim sus-**

Liber tertius.

tenet natura repentinasmuta-
tiones. Seruare vero in eiusdē
hūneccarias occupatiōes. 54.

Quomō igit̃ ⁊ hūmōi spērū
cārū conseruātem nolam⁹
conueniebat enim magis eam
forsitan permutantem ⁊ curan-
tem: et innata peccata corrigen-
tem vocari. Quoniam vero ad
totū genus sanitatis referētes:
nō ad eas que sūm speciem sunt
in ea differentias. Quecūq; qdē
sanos custodiūt seruātes oēs vo-
cabim⁹: siue conseruādo salutē
ad melius ducant totā crasiz: si
ue cōseruent existēte a p̃ncipio.
Quecūq; hō deteriozem faciūt
consistentiam egre. 55.

Similē igit̃ discrasia hūtib⁹
oibus corporis partib⁹ filis est
procuratio: dissimilem vero dis-
similis. 56

Potest em̃ vēter alicui qdē
frigidior q̃ oporteat esse: caput
hō calidi⁹ ⁊ idigere ad intorūs
pprijs singula. Scdm̃ vero hoc
⁊ aliaz vnaq; ps aut hūidior:
aut siccior: aut frigidior: aut cali-
dior: exis p̃ter modū p̃p̃is di-
stēperātie idiget dietis. Nō igit̃
exercebim⁹ eq̃liter oēs hūmōi cor-
pis ptes: neq; sūm humectabim⁹
aut siccabim⁹: aut aliqd hōz fa-
ciem⁹. Ampli⁹ hō dicef de his
in negocio de salubribus cau-
sis. 57.

Organicorū hōcause salubrio-
res scdm̃ lapsus. ⁊ hec ab optia
cōpōne adinuicē differūt. Aliē si
qdē sunt salubres circa plasma-
tionē lapsū. Aliē hō eoz q̃ cir-
ca magnitudinem: aut numerū
aut positionem. 58.

In plasmatioē q̃ sunt plures
lapsus. Etem̃ figure partis. Et
si alicubi in ea curuitas aliq̃ est

aut cōcauitas ei⁹ q̃ scdm̃ naturā
Aut porū p̃strictio. Aut orificiū.
Aut aspitās aut lenitasq; ē ali-
qd ē p̃p̃iā cōtēperātiā. Parū
qdē hoc patiēs corp⁹ sanorū cor-
porū appellationem hēbit. Am-
pli⁹ hō ⁊ neutrorū. Si hō sit tm̃
vt noceat opatiōi i egrotare vi-
detur. 59.

Scdm̃ q̃titatem vero super-
fluitas ⁊ defectus: ad eas dez de-
ducunt differentias. 60.

In nūero hō deficiēs aut abū-
dās velut omiomerōn vñi aut
plura hūmōi gñis sunt: ⁊ q̃cūq; p̃-
ter nām i nobis sube p̃sistūt. 61.

Reliquū hō gen⁹ pp̃ vniūscu-
iusq; positionē simpliciū p̃tūm
q̃ ⁊ ipse q̃tuor sunt oēs d̃rie. Pri-
ma qdē optima. Scda hō parū
p̃mutata ⁊ p̃pter hoc sanū ad:
huc p̃ficiēs corp⁹. Tertia vero
neutrū q̃n ampli⁹ extra naturā
fit. Quarta vero iā egrotans q̃
plurimum. 62.

Quecūq; igit̃ peccauerūt par-
tes scdm̃ figurā qdē quē ad mōm
q̃cūq; distoite itusṽl ex̃. Et hec
recēte nate qdē existētes: ⁊ mol-
les plasmatioē ⁊ superligatioē
ad id qd̃ scdm̃ naturā est reuer-
tunt. Pure hō ⁊ si contingat ad
augmentū peruenire: ad corre-
ctionē nō perueniunt. 63.

Et q̃cūq; qdē circa curuitatē
peccauerūt: ⁊ hec sūm p̃nt corri-
gi qdē adhuc augmētāde. Per-
fecte hō nō possunt. Paruas igit̃
curuitates alligatio ⁊ q̃es.
Magnas vero operatio p̃tium
⁊ retentio spūs operatur. Itave-
ro ⁊ quecūq; secundum poros
aut orificia. 64.

Et q̃cūq; quidē maiora q̃ opz
quies ⁊ alligatio apta nata est
maiora efficere. Maiores vero

efficit ptes motio fm naturā cū
fricatiōe moderata z alijs q̄cun
q̄ nata sunt ad supficies sangui
nem trahere multū. 65.

¶ Deficiētū h̄o optiū q̄cūq̄ q̄dē
ex sanguine h̄it generationem
nō impossibilis est eoz correctio.
Quēcūq̄ h̄o ex semie paucō h̄it
generationē: eaz impossibilis est
correctio. Est tñ p̄ his aliqñ fa-
cere alia proxima his habentia
utilitatem. 66.

¶ Omnū aut̄ horum natura q̄
dem operatrix: medicus vero
minister. 67.

¶ Quēcūq̄ h̄o abūdāt fm nūez
ablatis eorū cā salutis est. Cōsi-
derādū h̄o in q̄b⁹ possibīle est.
Si h̄o impossibile appareant
transponere: tentare opz. 68.

¶ Eadē h̄o eoz q̄ fm positionē
peccant est correctio. 69.

¶ Manifestū est aut̄ qd̄ duo vel
tria plerūq̄ pctā consistere p̄t
circa eandem vnamquāq̄ par-
tem. 70.

¶ Quēadmodū i h̄te vētrē puū
sil⁹ z rotūdū fm dyasfragma po-
sitū peccauit em̄ in eo z magni-
tudo z plasmatio z positio. Si
h̄o z natura frigidior: hūc in id
qd̄ est fm naturā ducere ipossi-
bile est. Qñ aut̄ difficulter respi-
rāt repletō vētrē pauciora z nu-
triētia z nō tardī⁹ exētia offe-
rant bis vel ter in die. 71.

¶ Alijs h̄o eufrasi⁹ in epate h̄n-
tib⁹ ppter angustia vasoz cōri-
nue factā salubris cā inuenta ē
extenuās dieta. 72.

¶ Reliquū igitur adhuc genus
vnū commune est omiomeronz
organicorū solutio continui-
tatis. 73.

¶ Quā forsītā aliq̄s nō cōcedet
pfecte sanis inesse: aliqñ enim

esse sp̄ passionē diceret: nesciens
similem esse dubitationē p̄ oib⁹
lapsū gñib⁹ futurā. Si enim
opatiōis sensibilis lesio nō de-
terminat egritudinē a sanitate.
sz h̄z q̄litate cuiusq̄ dispositiōis
agnoscit tñ: tūc necessariū est
sempiternē passiōis irrepe dog-
ma: nullo optia h̄ite opatiōes
oēs sz hoc quidē ergo vt subti-
lior cōsideratio secūdum se tra-
ctatū habeat. 74.

¶ Ad manifestos h̄o egros: salu-
bres causaz deiceps pcurram⁹
adiscrasie icipiētes gñe. Deter-
minādū est igit̄ p̄us hic qd̄ oēs
ferē medici p̄mittūt: qd̄ alie
qd̄ sūt salubres iā facte discra-
sie. Alie h̄o eius q̄ adhuc sit: quē
admodū z future. 75.

¶ Et h̄mōi qd̄ vltime. he qd̄ ex
in preseruāte parte artis sunt:
hec vero in salubri. 76.

¶ Pume vero omnium in curā
te parte sola. 77.

¶ Utrarū vero medie dicte in p̄
seruante z iurante. 78.

¶ Iā si qd̄ factā ex̄tem z egri-
tudinē medicari opz. 79.

¶ Nōdū h̄o ex̄tē: futurā h̄o ex
dispositiōe q̄ est fm corpus p̄hi-
bere fieri. 80.

¶ Eius h̄o q̄ adhuc sit sanateq̄
iā factū est: qd̄ futurū est: p̄hibe-
re fieri. 81.

¶ Prohibetur igitur dispositio
ne in qua nata est fieri ablata:
nominatur autem huiusmodi
dispositio causa p̄cedēs. 82.

¶ Facta vero egritudo curabi-
tur dispositiōe a qua principa-
liter que fm naturā in operatio
leditur ablata: quā et ipsam
dicimus esse egritudinis cau-
sam. 83.

¶ Curatio qd̄ vnū h̄z modū: z

Liber tertius.

marle cōmunē intētionē. s. ei q̄
soluēdū est cōtrariū huiusmodi
em̄ generis sunt oēs p̄ficientes
salutē cause. 84.

¶ Scōm vero partē sunt ex sin-
gulis contrariis. 85

¶ Calide igit̄ dispositiōi frigi-
da cā contraria est frigide ve-
rō calida et sic in alijs p̄portio-
naliter. 86

¶ Si em̄ immoderatū est oē p̄-
ter naturā: moderatū vero s̄m
naturā necesse est oē immodera-
tū ab imoderato s̄m p̄trariū ad
moderatū adduci. 87.

¶ Manifestū vero q̄ s̄m virtu-
tē nō h̄z apparitionē calefaciēs
et infrigidās: et q̄cūq; h̄mōi alia
accipiēdū est. Dico aut̄ s̄m vir-
tutē qd̄ essentialiter et p̄prie et ve-
re est ut d̄r. Scōm vero appar-
itionē qd̄ s̄m presentem sensum
h̄mōi esse videt̄: essentialiter ve-
ro nō existēs h̄mōi. Quomodo
vero opus cognoscere ea in ne-
gotio de simplicibus farmacijs
dictū est. 88.

¶ Ad inuentionē vero salubriū
cārū quēcūq; quidē cause ad iā
factā egritudinē sunt salubres
illa rōne vtendū est qua illud q̄
s̄m apparitionē determinat̄ ab
eo qd̄ est s̄m virtutē. 89.

¶ Quēcūq; vero cause ad eaz q̄
adhuc sit ipsa eadem cōsidera-
tione vtendum: et adhuc q̄ quā
inueniūtur egritudinū cāe. 90.

¶ Ferūt em̄ si ita cōtingat i hu-
morib⁹ putrefactis accēdi febrē
demonstratio in talib⁹ est ena-
cuatio et alteratio. Alteratio q̄-
dem est faciens cessare putredi-
nem manente substantia. Eua-
cuatio vero totā a corpore edu-
cēs substantiā. 91

¶ Sed dicta quidē species alte-

rationis digestio est quā adbus
dā causis cōtingit facere sciētes
erimus in illis si habeamus iā
cognitionem ita causarum salu-
brium. 92

¶ Euacuationes vero per flobō
thomiā et p̄ clystere et per vinā
et per respiratiōes s̄m cutē fiūt
Amplius vero et per p̄trariā de-
tractionē et deriuationē ad alia.
huiusmodi enim generis sunt
et mēstrua mouet̄: et morroidas
aperire. Et per nares et per pala-
tum purgare. 93

¶ Sciētes igitur et hic mate-
rias et virtutes quibus in tem-
pore et qualitate et quantitate et
modo vsus oblati euacuatio
fit. 94

¶ Scōm hāc partē artis inue-
nimus salubria. Et scripta i oīs
inuentio in terapētico negotio
Scōm eūdē vero modū et alijs
tribus discrasijs. 95

¶ Unum cōmune habētes p̄ce-
ptū efficiētē vnāquāq; eaz cāz
opz abscindere prius: deinde sic
venire ad eā discrasia q̄ facta ē
ab illa egritudine salubriū cāz
intentionē facturos. 96.

¶ Scōm hō p̄posita ad discrasias
ex simplicib⁹ p̄positio ostēdūtur
salubria p̄cepta. et hic habētib⁹
nobis medicamē p̄portionale
magnitudini discrasie ad illā
cōueniēs inuenire. 97

¶ Velut si ita accidat. Si decēq̄
dē numeris s̄m calidi⁹ excedit
aliquid ab eo q̄ s̄m naturā: se-
ptē vero s̄m siccus esse oportet
et salubrem causaz in talibus di-
sp̄ositionibus: frigidiorē q̄dem
decē numeris: septēz hō humi-
diorē. 98

¶ Si igit̄ ipsi parti patiētī ad-
ducas h̄mōi medicamentum in

tm frigidus sit et humidus: in qua
tu partis patiens manifestatio
precessit. 99.

En profundo vero posita que pa-
titur parte operis considerare humidi
efficere salubre ut non contingat
erolui in via. 100.

Si igitur calidus esse operis mode-
rato: non in tanto sit solus calidus
quanto indiget passio: sed sup-
modum apponatur propter positio-
nem necessario aduenientem. 101.

Si vero frigidius sit non sim-
piter operis tanto facere illud frigi-
dus: sed materiam medicaminis
considerare prius. Si enim para-
chimeres est non perueniet usque
ad profundum multum. Contrarium vero
operatur aliquando spissam sup-
ficiem. Si vero leptomeres sit: pos-
sibile est peruenire usque ad plu-
rimum profundum. 102.

Ita vero et in humectantibus
et desiccantibus parachimeres
et leptomeres substantie consi-
derande sunt. 103.

Expositione quidem patientis
loci manifestatio inuenitur salu-
bre ut dictum est nunc. 104.

Ex plasmatione vero et posi-
tione quam fluxus sensibilis habet
consuetos ad aliud membrum aut
nullum habet. Namque ad principalia que
ferunt fluxus aduertemus pro-
cabimus vero eos ad non princi-
palia. 105.

Manifestum vero quam facientium
causarum discrasiam per euacuationes
sanatio est: ipsarum autem discrasiarum
alteratio sanatio est. 106.

Soluta vero continuitate cura-
tionis quidem intentio unio est. In
organicis quidem partibus impossibile
est. In omiomeris vero non om-
nino impossibile est: sed in quibusdam
possibile ut in carnosiss et con-

glutinatio est sanatio. 107.

Non differt vero si consolidatio
nem nomines. 108.

Precedit autem ea quam maius fue-
rit vulnus adductio distantium par-
tium ex genere plasmationis extrinsecus. 109.

Ut vero ea fiat permanens: supple-
mentum adductio distantia labia et co-
suture utiles sunt ad hoc. 110.

Conglutinatio vero distantia: res que
est in principio unionem reddit na-
tura. Nam vero operis est primum quidem ut
dictum est conducere in idipsum distan-
tia labia. Secundum opus vero suare
in quod ducta sunt. Et tertium ut ni-
hil incidat intra labia puidere.
Et quartum ipsam partis substan-
tiam sanam seruare. 111.

Primum quidem et secundum opus quo
aliquis faciat dictum est. Tertium
vero in conducendo distantiam fiet quidem
si nihil extrinsecus incidere permit-
tamur sicut plurimum pilas aut
oleum aut humiditas alia in medio
constituta perglutinandoque prohibet
eorum unionem. In posteriori vero
tempore per effluxiones tertie intentionis
custodia est. Ad effluxiones vero
ipsas ex subdiuisione et tria diui-
sione et figura apta accedendum est.
Substantia vero partis sana serua-
bitur per mediocriter desiccantia.
hec quidem curatio est continuitatis
solutionis in carnosissima parte fa-
cte eius secundum seipsam solius. 112.

Si vero alicui alteri misceatur
egritudinum erunt plures intentiones
preceptorum curationum quas in
compositorum doctrinis deinde
dicemus est. 113.

In presenti vero ad reliquas
intentiones solutionis continua-
tis veniendum. 114.

Fractura igitur in osse est qui-
dem continuitatis solutio. insana-
bilis quidem quantum in prima

Liber tertius.

cōsideratione. Iuxta hō scōam
fm quēdā modū curabilis quo
dāmodo fit. Pila igr cōsideratio
est cōsolidatio ipotens pp duri
ciē partē fieri. Scōa hō ligatio
cōtingēs fieri p porū ligantē in
circuitu fracturam. 115.

CGeneratio hō pou inquantū
ex materia natura fit cōis ē ad
alia inquantū hō ppe est formā
ossis ex illi⁹ est alimēto. 116.

Molle vero z puerile os pso-
lidari quidē possibile est. 117.

Raro hō z hmōi passionis ge-
neratio sine cōpassione alteri⁹
mēbri est. Sepissime em̄ circum-
positi muscoli cuz alijs partib⁹
corpis ppatiunt fractis ossib⁹:
itaq z intētio curatiōis duplex
est altera quidē in ossib⁹: altera
in his que circa ea sunt corpori-
bus hec qdē talis in carnosarū
partiū dispositionibus dicef: de
fracturis hō dicendū est. 118.

Qm hō harum curatio est ex
porro: vt hō hic fiat ppiū alimē-
ti ossis est opus. Opz igitur sup
fluitatē nutrimenti ad pou gene-
rationem nature submitti. 119.

Superfluitas hō hec z quāti-
tatē z qualitate moderata esse
debet. 120.

Propterea deductione indi-
get talem z tantum influentem
sanguinem ossibus preparantē
ex quali z qsto fiat porus. Quo-
niam vero pertransit hic per cō-
caua fracti ossis attēdere opor-
tet eius multitudinē etiaz qua-
litate z ita sicciorē oportet fa-
cere deductionē vel magis hu-
mectantem. q̄ amplius intera-
pentice facultatis litteris sunt
dicta. 121.

Nervi vero z tenanthos pun-
ctura pp plm sensū z pp hoc qd

ptinua ē fz pncipiū pticulas pa-
rata ē aduocare spasmūzmarle
cū nō respiret exteri⁹ execata cu-
tis pforatiōe. hāc igit oz aperi-
rez ericcat substātia leptomeri
ptrāfire potēti ad pfunduz vsqz
ad pforatū neruū. Dictū ē at de
hoc pfecte lterapētica facultatē
lris. In simplicib⁹ igitur hmōi
gnis dispōnibus salubritati cau-
sa ē forma talis quā dixi. 122.

Scōm ppositas hō complere
vt in vlcerib⁹. Prima qdē est cō-
cauitas quā qdē nō aliā dispō-
nēis vlceris tm arbitrantē diffe-
rentiā. Est aut nō tm differētia
hoc tale: fz alterz quoddā gen⁹
egritudinis toti⁹ in quo substā-
tie ipsi⁹ est pditio. Et igit cura-
tio ipius in duplici passione du-
plici idigēt itētiōe: cōtinuitatis
em̄ solutio vnione substātie hō
perditio gñatiōe indiget. 123.

Dicte hō sūt paulo pu⁹ fene-
rationis intentiones. 124.

Et qdē oportet curare pumū
hāc dispositionē deinde aggredi
vnire: sicut ipsa nā rex iudicat.
Quādo igit repletum fuerit qd
cōcauū z equale vlcus extiterit
tunc alterā intentionem affer-
ri opz. Media ei noua carne exi-
stente labiorū vlceris vniri qdē
impossibile est distantia. 125.

Intētiōē ergo curatiōis aliā
inuenire opz. Inuentionē hō ex
eo q fm naturā habebimus qd
circūfacere pti puenit. Scōm na-
turā hō erat eā cooperire cute.
hoc igit nobis ē faciēdū: aut si
ipossibilis ē intētio: aliqd simi-
le cuti carnē. s. callosam faciēdū
est. Erit autem hmōi caro sicca
similis priori cuti z callosa. Sic
cantibus igitur z stipticis sine
mordicatiōe erit opus pharma

et ad cicatrizationes. 126.
Ita vero si vlcus in putredinem
mutatus: itatio quod est purgare: phar
macu vero salubre repticu. 127.
Dieta est aut horum in his que de
pharmacis materia. 128.
Et quidem si flegmo et cassatio et
sclerosi aut tumor cum vlcere fue
rit: curadu illa prius eas: que di
cte sunt rationes. Ita vero et si in
fluat aliquid vlcere: curadu est
sem influentiu curatione. Simi
liter vero et si discrasia aliq fiat
sem vlcere locum: ad discrasie
prius ire oportet adiutoria. 129.
Et de his quidem sufficenter di
ctum est. 130.
Ad id vero quod propter plasmatio
nem veniedu iam genitum est in plures
differetias diuisum. Sed a mani
festissimo principiu oroni pone
dum est quod sem figure permuta
tionem fit. 131.
Eorum igitur quod adhuc crescut possi
bile est figuram plurimam partium
corrigere: horum vero quod excre
uerunt nequaquam. 132.
Intentio vero ut si possibile est
curari ad contrariu adducere
distoriones. 133.
Si vero fractura non recte plas
mata peccauerit alicuius mem
bru figura si adhuc reces porus
existat frangere iteru: et hoc plas
mare cōfestum recte: deinde po
rum fieri. 134.
Est autem et emphrasis ex hoc
genere egritudinum. 135.
hec quidem a glutinosis et pin
guib9 humorib9 fit: vna quidez
et eadem intentionem hīs contra
riā passiōi ēphrasis. Cause vero
salubres riptica et incisiva phar
maca. 136.
Que vero ex stercore duro quod
adhesit in intestino priore quidez

habebit in duritie correctiones
ex humidis et pinguib9 clisterib9:
deinde vero euacuationem ex a
cribus. 137.
Que vero ex lapide circa vesica
est: pnti quidē trāspōitione in
diger. Curatiois vero pfecte gra
tia per incisionē cura est. 138.
Eius vero quod preter naturā in pte
continetur humiditas est curatio
in pfecta euacuatione: quemad
modu in putredinibus. 139.
Immoderata vero repletio indi
get imoderata euacuatio: quē
admodum est in sanguine circa
venas. 140.
Quibuscuq; vero circa vētrē ve
nas et intestinū et tracheā arte
riā et pulmonē putredo aut san
guis cōtinetur perfecta euacua
tione indigent. 141.
Amplius vero cibi et potus re
centis adhuc sem euacuationez
corruptio est. 142.
Quecuq; igitur in pulmone et tho
race cōtinentur: cum tussibus quod
euacuatio est et pharmacis exte
nuantibus. 143.
Quecuq; vero sem epar: aut ve
nas: aut arterias: aut lumbos:
aut per vinas: aut pventrem dnt
euacuari. Sed per vinas quod ab
extenuatib9 vehemēter. Per vē
trem vero attrahētib9 et ape
rientibus. 144.
Quecuq; igitur sem superiorem
ventrem per vomitū. Quecunq;
vero sem inferiorem per subdu
ctionem. 145.
Quecuq; vero sub cute per inci
sionē aut per cauteriū aut phar
maca caustica. 146.
Ita vero et quecunq; scdm con
cauitatem naturalem: ut in tho
race. 147.
Uno vero capitulo breuiter me

Liber tertius.

expediā. hōz qdē q̄ a toto gene
re sunt p̄ter naturā in q̄busdam
ptibus p̄tentoz intētio curatio
nis ablatio est. Si hō impossibi
le est ita fieri : transpositio fiat
ad min⁹ piculosum locum. 148.

¶ Quēcūq; hō nō sunt a toto ge
nere p̄ter naturā: s; km q̄titate
intētio hōz sanandoz tm sup
flui euacuatio est. 149.

¶ Intētio hō sanandoz km p̄ter
qdē aliquā ex ip̄a accipit dispo
sitione. Plurima hō cū patien
tibus particulis. 150.

¶ Quēcūq; hō aspera facta sūt
p̄ter naturā: ad ea q̄ km naturā
eis adducendū ē leuitatē. Scdm
os qdē radētes. Scdm tracheā
arteriā aut linguā leniētē p̄ hūi
da sine mordacitate ⁊ per gluti
nosa. 151.

¶ Quēcūq; hō leuitatē p̄ter na
turā hnt ad eam q̄ km naturam
est eis adducendū asperitatem
p̄ pharma sufficiētē rupticā:
⁊ per breuē facientia rasurā. 152.

¶ Quēcūq; hō emphiases ⁊ an
gustatōes egritudines alias se
quūtur curāduz ē pri⁹ illas per
eas que dicte sunt rōnes. 153.

¶ Oñsum est aut in tractatu de
egritudinū differētia q̄ de reg
monib⁹ ⁊ scirofi ⁊ inflationib⁹
⁊ siccationib⁹ imoderatis adhuc
⁊ ineptis figuris ip̄oz p̄tinētū
corpoz p̄sequūtur plerūq; ea q̄
dicta sūt: quēadmodū ⁊ i timori
bus q̄busdā eozū sunt in circui
tu corporum. 154.

¶ Si hō adinuicez eoz q̄ dicta
sunt amplectunt: aliqua oñsio
nes habebunt varias. 155.

¶ Sufficiet aut manifeste vt in
exēplo faciam⁹ oñonē: ampli⁹ ei
de his oib⁹ i terapēticiis di lris.

¶ Subiaceat igitur i exemplo

alicui influere p̄ti multitudinē
sanguis vt distēdant q̄ km p̄ter
sūt vasa nō magna solū: s; etia
pua pri⁹ effugiēt visionem : ex
plēitudie hō nūc apparētia quē
admodū i oculis v̄ manifestuz:
p̄pter albedinē tunice oculoꝝ:
conueniēs hō ē alia vasa minora
his q̄ dicta sunt vasis distādi re
pleta nondū hō ea apparere p̄
puitatē: ⁊ piculū ē effūdi aliqd
magnum fūdās exvasis i has q̄ i
medio sūt regiōes vacuas : aut
effusuz iā esse aliqd paruū. 156.

¶ hmoi hō passiois curatio ha
bebit qdē p̄siderationē per eu
acuationē: aut hō dicam⁹ manife
stius ex p̄te euacuationem qm
passio erat i eo q̄ repleta esset
pars immoderate. 157.

¶ Necessariū aut ē aut p̄ recur
rēs euacuari supflūū aut p̄ recur
patientē p̄tē. Rursus igit recur
rere: aut p̄ pulsum: aut p̄ tractū
aut per transmissuz: aut km ali
qd horum: aut km omnia. 158.

¶ Per ipsaz aut q̄ patit p̄tē eua
cuabit: hoc qdē manifeste ⁊ sen
sibilr: hoc vero per euaporatio
nes extenuatum. 159.

¶ Si igit fuerit totū corp⁹ ple
ctoricum: nō opz p̄ ipsaz p̄tē pa
tientē euacuare. Si em carraxa
tionib⁹ ⁊ incisionib⁹ sensibiliter
euacuauerim⁹ p̄tes dolētes: at
trahem⁹ p̄ dolorē ampli⁹. Si
vero caletacientib⁹ dyaforesim
aggressi facere fuerimus: trahē
mus p̄ calorē amplius in p̄tē pa
tientē quā dyaforesim faciam⁹.
Si hō velim⁹ recurrere cogere
qd̄ influxū est: nō recipiēt plenū
corpus existēs. Abytraq; igitur
hec opz euacuare totuz corpus
Aut ecōtrario trahere oino ad
alias regiōes qd̄ est influxū pa

tiēti pti. hoc ei patiēte repelle
re a pte pri⁹: deīn dyaforetis fa
cēre aggredi: paratio: em̄ eūa
tio quāto per maiora. 160.
Repellemus aut a patiēti pte
si infrigidemus et stiptica ap
ponam⁹: s; euacuata ipsa vasa
qđ repellitur ad seipsa attra
hēt. Ostēsus est em̄ et hoc p phi
sicarū virtutū orationē. et trās
mittūt vase cōformata stiptic⁹
pharmacis. Si igit omne ita
recurreret rursus bñ se habebit
pars. 161.

Relicto vero aliq supfluo i pte
opz qđē significari hoc pgluti
nosum esse aut spissum: et pp h
cōpactū eē indissolubilit. Pōt
igit et non tale exñs in eas q in
medio sunt regiones effundi:
tunc igit iam est tēpus venire
ad euacuandū illud per partē
patientē supponētib⁹ supra ia
cētib⁹ partib⁹ apocrusticas in
Agentium virtutis. 162.

Euacuatio hō fit maxie si fm̄
medias regiōes significet pti
nere aliqđ p carraratiōes: sil et
p pharma dyaforetica. 163.
Sed qm̄ dyaforetica oia calis
sunt virtutib⁹: eius hō craseos
est op⁹ mordere qñ imoderati⁹
fuerūt calida. Obseruādū igit
ileis ne oia sint nimis calida: et
maxime si in supficie corporis
fuerit mēbrū qđ patit⁹: dolebit
em̄ nō si simul patit et mordet.
Et ois dolor prouocat reuma.
Mediocriter igit calido anodi
norū his vtendū est. Et magis
si humidum sit. 164.

Et tñ sufficiens est dyaforesim
facere i supficie: si nō vehemēs
sit dyaforeticū pharmacū. Si
hō ea q i supficie sūt sine passio
ne oīno existāt i pfundo hō sit

pars euacuatiōe indigēs intē
dere et augere opz dyaforetici
pharmaci virtutē et caliditatē
euanesctet em̄ deficiēs pri⁹ qđ ad
pfūdū veniāt: neq; tñ ledet ali
qđ ea q i supficie sūt q attiget:
qm̄ nō passa sunt. Itaq; em̄ i id
ipm vtracq; accidūt ad calidop
sil et acrium vsuz medicaminū
et q in supficie p̄sistētia sunt: et q
in pfundo idigētia: hāc igit ex
positiōe partis accipiam⁹ ostē
sionem. 165.

Dehinc vero intēdam⁹ si de
est aliqđ ad curationē. 166.

Uideēt aut deesse nō pap ipō
rum em̄ mēbrorū in quib⁹ q pa
tiunt⁹ est supfluitas reumatis
quedā rara et lara mollis h; na
turā sunt: qđā vero spissaz stri
cta et dura. 167.

Priora igit facile euacuānt:
altera hō acrioribus indigent
euacuatorijs et medicaminib⁹
euacuātib⁹ ea: et eis q sūt lepto
mera. Si hō et h; multā posita
sunt pfunditatē: ampli⁹ aut et
magis indigēt his hec igit rur
sus ostēsiō altera est et substan
tia patientis partis. 168.

Alia vero a plasmatione et po
sitione. 169.

Supponat em̄ si ita accidat in
epate p̄dictā esse dispōnē in an
gustis finib⁹ vasoz constrictis
humorib⁹ aut pglutinosi aut
spissis aut mltis: igit p̄dptū est
vri cibis et potib⁹ extenuātib⁹.
Spissitudinē qđē p̄mū glutino
sitatē tenuē efficere. Scđo nō p
invisibiles vias et angustas solū
vt in alijs pti⁹: sed p poros et
p venas amplas euacuare. Am
plissime hō sunt fm̄ eparyene:
quēadmodū et plurie finit⁹: he
qđē in gibis ad kilin: he hō in

Liber tertius. 6

simis ad pilā. Itaq; iā tibi facillimū i qbuscūq; fuerit pstri-
ctiōes eūare pōpte eas trahē-
ti qdē i vētrē p trahētia medi-
camina qdēq; humorū cōstricti
erāt fm eas q i simis sunt ve-
narū. Ad vīnas hō cōuertēti
p kilin venā qdēq; fm eas q in
ea sunt venas. 170.

Altera hō p̄sideratio i his q p̄-
dicte sunt oñsionib⁹ ab epate
q̄ si a p̄cipio venaz. qm hō nō
seip̄z solū quēadmodū pluriē
alalis ptes regere natū ē: s; im-
mitit suā vtutē venis. piculū
em ē si dissolnam⁹ ei⁹ vtutē em-
broc⁹ z cataplasmatib⁹ calasti-
cis: z ip̄z p̄cipiū obilitare cir-
ca opationē z ibecilles oēs ve-
nas efficere: vñ admisceri opz
stipticorū aliqd pharmacorū in
curationib⁹ eius. 171.

S; qm ē i p̄fūdo piculū ē dissol-
ui stiptici vtutē si nō reducat
ab aliq; sba leptomeri qle aro-
matū ē meli⁹. hō si ip̄z stipticū
pharmacū statū sit z aromati-
cū. Insitas em duas h̄s q̄lita-
tes z vtutes forti⁹ opabit. 172.
Igit eūē qdē qdē p̄ter naturā i
ptē illatū ē: vt hēat contēperā-
tiā hūorū fm nām. Cōsiderādū
igit nobis i hoc. ne aliqd a reu-
matis q̄litate imutatū sit scōz
crasim. Si igit magis erit fleg-
maticū ifrigidatū ē. Si hō est
magis colericū calefactū ē. Ut
z hāc ei⁹ distēperātiā sanātes
p̄fecte sanū reliq̄m⁹ illō: sanabi-
mus hō h̄ue adducētes q̄lita-
tē quēadmodū in distēperātiā
rū dictū est curationib⁹. 173.
Inquātū hō vnūq; sc̄m ē ca-
lid⁹ intm ifrigidātes itaq; h̄-
rur⁹ necessariū ē scire eā q fm
nām eucrasia ei⁹. Quō ei scie-

mus p̄tū ab eo qd fm nām est
fridi⁹: aut qn ifrigidātes cessa-
bim⁹: nō cognoscētes modū ei⁹
q fm nām caliditatis. Ita hō
et si frigid⁹ sc̄m ē calefaciam⁹
h̄ cognoscētes modū ei⁹ q h̄z na-
turā frigiditat⁹ ipossibile ē no-
bis neq; calefaciendi inuenire
medicamē cōueniēter neq; cale-
facientes cessare. 174.

Qm hō et de his sufficiēter di-
ctū ē: trāsire iā tps ē ad ea que
fm numerū non fm naturā se-
habent. 175.

Duplici hō exāte eorū d̄ria: q;
buscūq; qdē deficit particula:
opari hāc itētio est seruītes
vz nature fm modū quē pau-
loante diximus. 176.

Quib⁹ hō supabūdat pticula
itētio ē hāc abscondere ipaz: aut
p noulā: aut p ignē: aut p phar-
macū causticū. 177.

Hac igit rōne possibile ē fere
ola curare: gignere hō oia nō
ē possibile: vt i ea q de semine
ostēsum est oratione. 178.

Quedā hō z si ea nō possibile
ē gignere: possibile ē th aliqd
facei p eis: vt i osse p̄fecte abla-
to alterā sbam: fm eūdē locūz
differētē ab osse z carne ē ei sba
q sit h̄z locū ei⁹: vt qdā caro po-
roidis aut por⁹ sarcoid⁹: z tpe
pcedēte i duri⁹ trāsmutat fm
p̄cipiū hō sarcoidos magis
existens. 179.

Scdm hō quācūq; p̄tē p̄dictā
nec eādē sbam fm spēm: neq; si
milē opari possum⁹: tertia no-
bis itētio ē inuenire aliquā ppo-
sitionē vt i decorationib⁹. 180.
Epiche nō hō manifestū est qm
gen⁹ ē totū hoc eoz q fm p̄tū.
Quātū em ei⁹ circa hoc qd fm
naturā ē appropinqt illi: h̄ hō
qd in

qđ in genere pter naturā sepa-
ratum est tantum. 181.
In quo quidē prima intentio
est ablatio. Si hō impossibilis ē:
īsta trāspōitio est scđa inten-
tio vt in infusionibus. 182.
Quēcūq; hō non in totis parti-
bus: sed in partib⁹ partiū defi-
ciunt ⁊ supabūdāt ab eo qđ ēz
naturā nutrimentū qđem ⁊ gñā-
tio in deficientib⁹: ablatio hō
⁊ purgatio i supabūdātib⁹. 183.
Unde nec intētio in eis altera
nec forma medicaminum alte-
ra fm genus. 184.
Sed ad reliquū adhuc genus
veniēdū salubritū cārū quidem
qđ est correctiuū eoz qđ pp posi-
tionē lapsa sunt corpora: vt ex
archimētra: ⁊ qñ labunt ītesti-
na in oxem. 185.
Fit autē hoc quidē in triū ex
violēta tēsiōe aut impulsioe:
hoc vero ex raritate: aut ex ru-
ptura continentis. 186.
Itaq; curō qđē huic ex p̄traria
tēsiōe ⁊ in contrariū impul-
siōe huic hō si fiat soliduz ex
eo continens. 187.
Ex quib⁹ hō facultatib⁹ aliqđ
ea que sunt fm partē inueniat
per terapēticē facultatis de-
claratum est negocium. 188.
Deinde hō dicēdū est de eis q
cūq; fm priorem orationē acci-
piebam⁹: vocāt autem ea p̄ser-
uatiue. 189.
Triplex hō est ⁊ hoz fm gen⁹
differētia. Prima qđē perfecte
sani hōis. Secūda imperfecte.
Tertia hō egrotātis. Primuz
igī gen⁹ ex salubri negocio du-
plex existēs vt pu⁹ dictū. Scđz
hō ex p̄seruatiōe. Tertiū vero
ex terapētico. 190.
In humouib⁹ vero maxime hz

cōsistentiā omne hoc gen⁹. 191.
Quos neq; glutinosos opz ēē:
neq; spissos: nec aquosos: neq;
multos: neq; calidos amplius:
neq; frigidos: neq; mordaces:
neq; putridos: neq; veneno-
sos. 192.
Augmētati hō mali humores
cause cōsistūt egritudinū. 193.
Augmentant hō aliqñ quidez
ab eadē causa q̄ eos genuit pri-
mum est aut qñ sunt nō cōmu-
tātes eos sibi qui fm corp⁹ sūt
humores. 194.
Intentio hō in his curationib⁹
duplex est: alteratio ⁊ eua-
cuatio. 195.
Alterant igitur aut digesti ab
ipso corpore: aut a qbusdā phar-
maticis p̄tutib⁹ in quib⁹ sunt
⁊ qđā virtutes q̄ vir⁹ venenas-
toz alaliū curāt ad h̄ delynria
pharmaca recipientes. 196.
Euacuant hō sufficiēter a cali-
dis pharmacis ⁊ purgationib⁹
bus et clysterib⁹ sudoribusq; ⁊
vōitib⁹. Hec igī hoz sūt cō-
munes euacuationes. 197.
Proprie hō ex loco in q̄ cōgre-
gati fuerint accipiunt quēad-
modū in salubrib⁹ declaratū ē
fm tertiū ⁊ quartū: maxie no-
bis de laborib⁹ tractātib⁹ ⁊ q-
cūq; adiacēt alijs laboriosis di-
spōitionibus. 198.
Euacuant em̄ prompti⁹ q̄ qđē
in primis venis per ventrem.
Qui hō in his que fm eparper-
vīnas. Qui hō sunt fm totam
habitudinē p̄ sudorē. Quēad-
modū ⁊ q̄ fm caput aut p̄ pa-
latū: aut p̄ nares: aut p̄ vtrāq;
Qui hō in thoracis latitudini-
bus purgant p̄ guttur cū tussi-
bus. Qui hō fm rhenes ⁊ vesi-
cam per vīnas. 199.

Articella. q

Liber primus

Antipaseos ꝛo cōis omnium
partiū ostēsiō ad ea q̄ longissi-
ma sunt. 200.

Deriuatio ꝛo ad proxima lo-
ca. 201.

Omnia igit̄ quecūq; curāt hu-
iūmodi dispositiōes salubres
vocantur cause. 202.

Queniamodum eracuentia
egre. 203.

Neutre vero neq; ledētia: neq;
adiuuantia. 204.

Potest aut̄ aliq; eas neq; cau-
sas appellare oīno q̄les sunt
m̄lti sophistarū negligētes q̄-
dē ipsarū rerū inuenire differē-
tiā: in nominibꝫ ꝛo plurimum
temporis consumentes. 205.

Dictū est aut̄ amplius in alijs
negocijs aduersus eos. C̄pre-
seruatiua q̄dē species artis ta-
lis est. 206.

Resumptina vero ꝛ enutriēs i
ualescētibꝫ ex egritudibꝫ ꝛ se-
nibꝫ q̄lis ꝛo ē ꝛ eoz dispositio
et a q̄bꝫ causis marie ad id q̄
fm naturā est reuertunt. 207.

Perfecte q̄dē in terapētica sa-
cultatꝫ l̄is demonstratū est p̄ ca-
pitula ꝛo dicat̄ et nunc. 208.

Sic igit̄ dispositio ē talis bonꝫ
q̄dē est sed paucꝫ sanguis: ꝛ cū
eo vitalis q̄ appellat̄ sp̄s et
aialis. Ipse ꝛo solide ptes sic-
ciores. Et p̄p̄ea virtutes earū
debiliores ꝛ infirmiores. Et p̄p̄
has totū corpꝫ frigidū. 209.

Cause ꝛo salubres ea q̄ dcā ē
corrigētes dispositionē vno q̄-
dē capitulo vt app̄hēdat̄ q̄cūq;
p̄fectā ꝛ velocē digestiōē ope-
ratur. fm p̄tē ꝛo imoderatis
motiōibꝫ ꝛ cibis ꝛ potibꝫ ꝛ sō-
nis sūt materie q̄dē motionū:
sunt suspēsiōes ꝛ deābulatio-
nes ꝛ fricatiōes ꝛ lauacra. 210.

Et si multum meliores adhuc
fiant: ad cōsuetā opa paulatim
atingat. 211.

Ciborū vero in principio quez
humidi ꝛ bene digestibiles et
nō frigidi: postea vero magis
nutrientes. 212.

Potus ꝛo aptꝫ vinū est: etare
q̄dē mediū: forma ꝛo purū lu-
cidū: in colore ꝛo aut̄ albū aut
subrubēū: odore ꝛo suauē: i gu-
stu ꝛo nec adsum oīno nec ali-
quam vehemētē qualitātē ostē-
dens: nec stipticā: nec ama-
rā: nec dulcem. 213.

Dictum est autē vt modo dixi
in terapētica facultate ampliꝫ
super his.

Finis.

Saleni Pergameni ars
parua interp̄te Laurētio
Laurētiano Florētino vi-
ro literatissimo.

Laurentius Laurentianus
Francisco Pandulphino. S.

Am his diebus tecū ꝛba
facere de n̄ro Saleno dixi
sti te eiꝫ definitiōes medicina-
les vertisse in latinū sermonē:
q̄d sane nō potui nō magnope-
re cōmēdare: ratꝫ fore vtilissi-
mū si vna cū alijs eiꝫ volumi-
nibꝫ q̄ feci latia imp̄merēt. est
em̄ liber nōdū Romanis cogni-
tus hoibꝫ: q̄ tñ adeo ē necessa-
riꝫ vt nemo sit q̄ medēdi pitiā
discere fere sine eiꝫ notitia pos-
sit: cū sint d̄finitiōes oīz sciētia-
rū p̄icipia necessaria. cura igit̄
mi fr̄acile vt absoluiꝫ p̄deat
i vsū latinum: vt hec ēt Saleni
scripta b̄nficio ac labore tuo
ab iniuria obliuīōis asserāt. In-
terī legas artē puā nō em̄ hec
lōge abs̄t a studio sapiētie vbi
rerū definitiōes m̄lte existūt.

Artis parue Salent. Fo. cxxij.

Ea tuo nomini dicaui qui acri-
polles ingenio: et in hac nostra ciui-
tate pia mura sis merito obi-
tur: nam et pariter tui Pet. Phil.
maria in ipaz re. p. beneficia nro e-
qn sciat. Idib⁹ febru. 20. cccc.
Liber prim⁹ incipit feliciter.
De triplici gne doctrinaru.
Nec visum atrea resoluendi doctri-
na excoluisse. Et ut hoc libro sit
diffiniendi ratione factur⁹. Cap. 1.

Res sunt omnes
doctrine ordine sub-
sequentes. Prima ex
finis cognitione per re-
solutionem efficitur. Secunda ex
compositione eorum que sunt per resolu-
tionem inuenta. Tertia ex diffini-
tionis dissolutione de qua nunc tra-
ctamus. At licebit talem do-
ctrinam appellem⁹ non solum diffi-
nitionis dissolutionem sed et ex-
planationem: quoniam aliquando notaue-
runt. Aut resolutionem: aut diui-
sionem: aut quoniam aliquando quidam expli-
cationem: aut enarrationem: quoniam
alij. Nonnulli igitur Herophilus
sectatores tale doctrinam effice-
re sunt aggressi: velut Heracli-
des erithiensis. Componendi vero
doctrinam sunt ipsi Herophilus se-
ctatores efficere aggressi: et alij
qui qui ab Erasistrato fluxerunt:
atque etiam Attalus athemiensis.
Nemo tamen ex maioribus scri-
psit doctrinam ex cognitione fi-
nis incipientem ex qua artes om-
nes videntes docendi via et ratio-
ne consistunt. Sed illa alibi do-
cuim⁹. hoc loco diffiniendi do-
ctrinam sum⁹ facturi. Quatum effi-
superat a scientia resoluendi di-
gnitate. docedumque viam ratione: tunc
superat propedionem artis ac memoria per-
ticularum preceptorum. oia ei precepta

satis in memoria haberet ex diffinitio-
nis dissolutione: quoniam optima diffini-
tio capita totius artis seipsa comple-
ctitur: quam non solum essentia
sed et aduerso diuisa accidentali-
bus appellatur. Ille ei ab acciden-
tibus rebus que diffiniunt. Nec ab ipsa
essentia persistit. Ceterum in multis
alijs commensuratis omnem medendi
preparationem periculatim excolui-
mus: quoniam vtaris ad hanc triplicem
doctrinam licebit. Sed hac parte dif-
finiendi orationem persequimur. Id preterea
adicietes nos hunc libro esse dictu-
ros sola capita: ac veluti percones
eorum que latius explanata iam sunt.

Quidnam sit medicina: et que pa-
cto corpora cause: ac signa sana
egra neutraque nominent. Cap. 2.

Medicina est sanabilium sci-
entia egrotabilium: et neutrorum
Nec interest si dixeris valitudi-
narium. Igitur scire nomen communi-
ter: et non proprie intelligere oportet est.
Sanabile vero egrotabile ac neu-
trum vnumquodque trifariam dicitur. Tum cor-
pus: et causa: tum et signum. Et ei cor-
pus suscipiens sanitatem: et causam ef-
ficietem: atque custodientem eam: et ite-
signum indicans. Nec oia auctores
medicine sana appellant. Summi-
li ratione noiant egra suscipientia
egritudinem corpora: atque etiam
causam efficietes et custodientes egritu-
dinem et indicantia signa. Nec
secus neutra pari modo vocant: cor-
pora: causas: signaque. At vero me-
dicina primaria ratione sanarum cau-
rum scientia est deinde egrarum:
ac demum neutrarum. Tunc au-
tem corporum in primis sanorum
deinceps egrotum: postremo neu-
trorum. Idem de signis dicen-
dum. In actionibus autem per corpora.
scilicet cognitio ex signis est. Post
ea vero causarum inuentio. Poi-

Liber primus

ro cū indicās suscipiensq; z effi-
ciēs: ac custodiēs vnūq; bifa-
riaz dicat simpliciter ac nunc.
Sciendū est de vtriusq; scientiā
medicinalē tractare. Quia etiā
cū id qd simpliciter est bifariā
dicat sp z plerūq; de ā bob⁹ sciē-
tia medicinalis cōmunit. Cete-
rū neutra cā: signū corp⁹ tū sim-
plr tū ēt nūc appellatū: vnūq; d
q; trifariā dī: aut q; neutri hū
aut q; vtriusq; aut q; iter dū hu-
ius: idū illi⁹ pnceps est. Atq;
ex his ipsis sū duob⁹ dī mod⁹
aut q; vtriusq; ptrarū equalit:
aut q; alteri⁹ magis cōpos ē.
Ceterū de tota diffinitōis di-
ctione ābiguitas qdā ē quam
qdē soluere necesse est. Qd enī
dī medicinalē sciētiā ē sanabi-
lū: egrotabilū: ac neutroq; si-
gnificat eā ipsaz sciētiā medici-
nalē de oib⁹ pticularib⁹ doce-
re: atq; etiā de quibsdā: z itez
de qlib⁹. Sz ipaz de oib⁹ pticu-
larib⁹ agere: indefinitū z ipossi-
le est. De quibsdā autē i perfe-
ctū nec artificiale. De qualib⁹
hō artificiale parit ē atq; abū-
de: cūctis artis pticularib⁹ sa-
tisfacit: qd i diffinitōe medici-
ne dicim⁹ ptineri. In pms igitur
ordiemur a corp⁹ib⁹ ostē-
dētes qnā sanabilia: egrotabi-
lia: ac neutra existāt: mox de si-
gn⁹ z causis pcurrem⁹ oīonē.

**De corpore sanabili. Quid
nā corpus sanabile sit. Ca. iij.**

Sanabile simpliciter corp⁹
est qd ab ortu nature mo-
dice tēperatū ē i simplicib⁹ pū-
misq; partib⁹: moderatū vero
in mēbris que ex his cōposita
sunt instrumetalibus. Sanabi-
le vero nunc corpus est qd i p-
sens bñ valet. Porro hoc corp⁹

quo tempore bene valet modice
tēperatū moderatūq; est: nō op-
timo tēperamēto ac moderatio-
ne: sed proprio z suo. At vero ip-
sius sanabilis simpliciter corp⁹
ris sp tale est: q; maxime tpatū
moderatūq; plerūq; hō tale ab-
optia qdē pparōe hī mltū absistit
**De corpore egrotabili. Quid
nā corp⁹ egrotabile sit. Ca. 4.**

Egrotabile corpus simplici-
ter est quod ab ortu natu-
re aut imodice tpatū in simila-
rib⁹: aut imoderatū in instrumē-
talib⁹: aut vtroq; modo affectū.
Egrotabile nūc corpus est egro-
tās: eo tpe quo dī tale ē. At cō-
stat: vt hoc q; eo tpe quo dī esse
egrotabile sit imodice tēpe-
ratū in similarib⁹: aut imode-
ratū in instrumetalib⁹ aut vtro-
q; mō affectū. Quia etiā egrota-
bile sp corp⁹ est qd cūq; existit ab
ortu nature aut imodice tpatū
in simplicib⁹ pūmisq; partibus
oib⁹ aut quibsdā: aut pūcipa-
lissimis: aut etiā instrumetalib⁹
similiter imoderatū: aut oib⁹
aut quibsdā: aut principalissi-
mis. Corpus aut plerūq; egro-
tabile ē: qd ad hoc vitio absistit
qdē nondum tamen est in me-
dio collocatū.

**Quot modis neutrum corp⁹
appelletur. Capi. 5.**

Quā neutruz corp⁹ trifariā
dicat: aut quia neutre affe-
ctiōes extreme sit pnceps: aut q;
vtriusq; aut q; iter dū hui⁹: iter-
dum illius cōpos sit. Neutrum
corp⁹ ex pma significatiōe erit
qd diligēter mediū existit: sana-
bilissimi corp⁹is egrotabilissimi
q; z itē ex eo ipso simplr tale q;
cūq; ortu natur ita pparatū nūc
hō tale qd cūq; pnti tpe mediū

diligenter existit sanabilissimi corporis egrotabilissimique. Porro simpliciter neutrum semper est tale si cunctis etatibus tale permaneat plerumque non si quasdam suscipiat mutat: oēs. Ceterum ex secunda significatione corporis neutrum erit: si humarum dispositionum simul sit particeps ab ortu nature: aut in uno membro aut est duobus differētib⁹: in uno quod si per alteram oppositionem efficiētis qualitatum modice fuerit temperatum: aut per ambas quod si orta signum: vel magnitudinis: vel numerum partium: vel positionem fuerit affectum: aut e contrario in his quod impessum omnibus vel quibusdam sit temperamento peressum. In membris aut differētib⁹ fieri potest: ut aliquid simile per oēs oppositiones humorum princeps sit: ac semper tale erit si per oēs etates maneat. Plerumque aut si aliquatenus permute. Nec secus neutrum nunc corporis erit ex secunda significatione: si aut circa unum membrum partem sanabile sit primum egrotabile: aut circa differētia membra. Neutrum aut corporis ex tertia significatione erit: quod interdum sanabile interdum egrotabile iucē reddatur quodammodo nonnulli extiterunt pueri quodam sanabiles: pueriores vero etate egrotabiles: aut non. At uno tempore ita neutrum consistere non peruenit. Porro constat ut illud nunc bifariam dicat. Item corpus sanabile: egrotabile: neutrum quot modis dicat et quodnam unum: quod sit abūde definitum iam est. Restat ut de signis agamus.

Liber secundus
incipit feliciter.

De signis quibus affectio corporis cognoscitur et quo pacto talia signa trifariam diuidantur.

Cap. j.

Indicatio signa sunt si partem sanitatem ostendunt. Pronostica si futuram. Commemoratio: si preteritam in animu reuocant. Nec secus egra signa si partem egritudinem demonstrant indicatio existunt. Si futuram pronostica. Commemoratio non si preteritam in memore reponunt. Pari modo signa neutra indicatio ac pronostica: item commemoratio habent: aut ubi nulla penitus indicent affectionem: aut nihilo magis sanam quam egram dispositionem: aut aliquatenus sanam: aliquatenus egram disponem: aut ubi interdum sanam: interdum egram. Nam et hec quoque pro trium temporum diuersitate similiter indicatio: pronostica ac commemoratio cōsent. Atque vocatur interdum hec omnia signa ab antiquis medicis pronostica: quauis partem aut preteritam significet dispositionem: ac maior utilitas est indicationis: et pronosticorum: minor promissionis. Cum igitur corpora sint sanabilia simpliciter et nunc: quod etiam beneuolentia notant: simpliciter sanabilium corporum duplicem haberi differētia docuimus: eo quod hec semper talia: illa plerumque existant: semper quidem quoties optimam habeant preparationem: plerumque non quoties ab ea ipsa optima preparatione non longe absistant.

Quibus indicibus optima corporis preparatio cognoscatur.

Capitulum. i.

Ad cognosci talia opera ab his quod insunt secundum substantiam rationem: et actionibus necessario subsequētib⁹ et casibus: quod proprie accidentia notiam⁹. Ab ipsa quod substantia optime preparationis corpora

q. iij

Liber secundus.

diagnoscit quoties ptes simila-
res: calore frigore: siccitate: hu-
miditate: modice cōstet. Instru-
mentales hō mediocrit accōmo-
dent q̄titate: ac nūero eaz q̄b⁹
cōponunt: atq; cōfigmēto singu-
larū ptiū: totiusq; instrumēti. Por-
ro ab hisq; necessariis subsequi-
tur: tactuq; dē: duritiei ac molli-
ciei mediocritas. Usus hō si nec
oīno lenis nec admodū hiri⁹
apparet. Si colorat⁹ existit. Si
actiones pfectas hz. Si instru-
mentales ptes se hnt mediocri-
ter. Si decore instrorū toti⁹ cor-
pis p̄spicue sūt ractionū virtu-
te pollet. Atq; hec optime ppa-
rationis corporis indicia sunt.

Quibus indicijs cognoscant
corpora q̄ ab optima pparatiōe
abstinent. Capi. 3.

Alter q̄ ab ea absūt corpa
sed insup sana sunt: pti si-
milarū tēperamēto impedita
sunt exiguo quo dā impedimē-
to ptiū instrumētaliū lesiōe af-
fecta sunt: exiguo q̄q; lpedimē-
to aut oīm aut q̄rūdā ptiū. Im-
pedimētorū hō gñā eadē habē-
tur his: q̄ virtutē eoz absolūt
Tēperamentum in partibus si-
milaribus. Numer⁹ aut figmē-
tum magnitudo: ac positio in i-
strumētaliū. Utrisq; aut cōis
vniō ē quā sane p̄tinuitatē eaz
nosam⁹. Porro i his ipsis gene-
rib⁹ egrotabiliū corporū vitiū
habēt ex traq; egrotabilis cor-
poris significatiōe. Termin⁹ At
iter stiguēs ē sensibilis actionū
lesiō. Que hō ab optima ppara-
tiōe absunt paululū corpa: ipa
ēt reha: lesa sūt: atq; id sensibi-
le nequa q̄ est. Igit d̄finit iō qd
magis minusq; ex actiōib⁹ mor-
bos causis obstāt. Simplr hō

egrotabilia corpa definita sunt
ppea qd facile de causis mor-
bos vicāt: z qd mltū eropatio-
nū vtute abstāt. Igit i medio
vtroiq; neutradiligēter corpa
collocāt: nec nō et q̄lati⁹ neutra
dicūt: secabitq; toti⁹ sanitatis
latitudo i ptes tris latitudinē
isignē habētes. Ex q̄b⁹ p̄tia sa-
nabiliū corporū erit. Scōa neu-
troū. Tertia egrotabiliū. q̄b⁹
deiceps habēt corpa iā egrota-
lesiōe opationū sensibili itersti-
cta. Igit dolorifica corpa q̄q;
motiōes obtrinet peditas: aut pe-
nit⁹ abolitas p̄picuo ostermos
hnt q̄ hō lfirmas gerūt actiōes si-
marie abscedūt facile indicāt:
sin parū ābigua remanēt: z ob-
eā rē hoc lesiōis gñē nature p̄-
rie opatiōis p̄iceps affectio cō-
sistit: q̄ dixim⁹ neutra cognosca-
ri. At cūcta hec sēlu iterstigiū d̄-
bēt hō ipa rez nā alioqn p̄ pbes
oportebit medēdi facultatē nū-
q̄ nā affecta corpa p̄siderat: cetex
idicia bñ valētū corpe: s; aut e-
grotabiliū: sanabiliūq; distātie
q̄titate inuicē discrepabūt: vbi
p̄stituerim⁹ extremos terminos
sibi inuicē p̄uos: tū optiā ppara-
tiōez ac nup pfectā egrotudinē
p̄siderātes huicne an illi fuerit
pp̄iora. Si ei fuerit pp̄ior⁹ op-
tle p̄patiōi sanabile ē. Si lōgi⁹:
s; iā egroto corpi pp̄ior⁹ egrota-
bile ē si hō i medio āboz fuerit
eqlis ab vtrisq; recedēs neutriū
id erit itaq; optle p̄patiōis in-
dicia dicta iā sunt. Eoz hō ab-
sunt ab ea ipa p̄patiōe: gñā nūe-
ro paria sūt: maioris minorisq;
rōne inuicē disticta. Porro cū
hec diuisa sint trifaria: simplr
egrotabilis corporis idicia ex-
ponem⁹. Ex illis ei due reliq̄ la-

Artis parue Galeni. Fo. cxxljj.

titudines pspicne erūt. Genera-
tim igit̃ antea dictū est: dum de
optima ageremus pparatione.
Speciati h̃ loco dicem⁹: si p̃us
partes corporū dīsserimus.

¶ Quenam partiuꝝ differentie
sint.

Cap. 4.

OMnes earū differentie qua-
tuor sunt. Quedā em̃ preci-
pue partes existūt. Alię ab illis
nascunt̃. Nonnullę h̃o nec alias
gubernāt: neq; ab alijs guber-
nant̃: insitas habētes quib⁹ gu-
bernāt se vires. Alię h̃o insitas
habēt pariter ⁊ influxas. Preci-
pue ergo sūt cerebrū: cor: iecur:
testes. Ab illis h̃o nascunt̃: illis
q; subseruiāt nerui: ac dorsalis
medulla cerebro: cordi aut̃ arte-
rie: vene iecori seminaria vasa te-
stibus. Porro seipsas gubernāt
cartilago: ossa copula: membra-
na: adeps: pinguedo: caro sim-
plex. Et alię oēs ptes cōem h̃i-
les gubernationem: arterię ve-
nis: ac neruis egēt. Pilor⁹ h̃o et
vnguīū nulla gubernatio. Sed
generatio sola cēset. he igit̃ p-
tiū dīe sunt. Indicia aut̃ vniū
cuiusq; t̃pamenti deinceps dicē-
tur sumentes initū a cerebro.
¶ Quenam propria indiciorū
genera habeantur.

cap. 5.

Propria signorū genera qn-
q; existūt. Primū toti⁹ capi-
tis dispositio est. Scdm̃ sensibi-
lū operationū virt⁹ ⁊ vitū. Ter-
tiū h̃o admīstratiū. Quartū pn-
cipaliū. Quintū nālū. Demum
aliū gen⁹ ab his oib⁹ ē alterati:
quā extrīsec⁹ icidētia puehūt.

¶ Et quib⁹ signis vniuersa ca-
pitis dispositio ducatur.

Ca. 6.

Vniuersi capitis dispō ex ma-
gnitudine: figura: capillis
q; ducit̃. Igit̃ parū caput pia-

ne crebri pparatiōis peculia-
re indicū ē. Magnū h̃o n̄ neces-
sario bone pparatiōis idiciū ē.
Sed si p̃ robore extitit facultas
ibi existēt: materiā pbā mul-
tāq; pparatiōis indicū bonū est.
Si h̃o ppter solā materiē multi-
tudine bonū est. Id aut̃ diffiniri
dī tū figuratim ēt āneris mem-
bris. Figura quidē si idonea sit
hoc em̃ bonū signū semp̃ h̃etur.
Mēbris h̃o āneris: q̃ties ceruicē
valida sit: ac reliq; ossa optime
sint disposita: atq; ēt pars oīs
neruosavegeta firmaq; sit. Ca-
pitis porro figura p̃pā h̃etur
velut si cōgites spherā diligēte
cereāvtrūq; lenit̃ astrictā ita nā
q; fiet: vt p̃ora sphere posteriora
q; p̃mineāt. Latā h̃o fctiora red-
dāt̃. At q̃ties occipitiū minnas:
cōsideres oportebit neruos ac
collū vna cū ceteris ossib⁹. Si em̃
habeāt p̃ nāz: iopia m̃e haud
q̃q; factat̃ īfirmitas: si vittosa
d̃bilis facultas extitit. S̃magna
ex pte occipitiō īcertiorū p̃dicto-
rū īfirmitas comitat̃: raroq; alr̃
accidit. Nec sec⁹ p̃minēs occipi-
tiū p̃siderab⁹ parit̃ cū alijs oib⁹
finitioib⁹. Si em̃ cerebelli figu-
ra idonea sit idiciū bonū ē. Qui-
dā medici noīant cerebrū p̃stre-
mū Ut igit̃ postremū est: futura
ad sp̃z labde. a. l̃fe d̃finitū: ita
dorsalis medulle litiū ē p̃ quā ⁊
neruosi vniuerso alali mouētes
ordit̃. Pars aut̃ ip̃a posterior ex
sepenit⁹ paucis p̃cipat̃ s̃ctiētib⁹
mlr̃ mouētib⁹ quā d̃modū p̃or
altera s̃ctiētib⁹ mlr̃ mouētib⁹
p̃ncis. Quo circa si p̃be affecte
sint: firmas vtraq; suas app̃dēz
cesh̃ebūt: atq; he ip̃e i pte capitis
p̃ore finitiōes existūt vt circa frō-
tē vbi parua fuerit aut magna.

q liij

Liber secundus.

Idem i sensib⁹: ubi gra: visu gu-
stu odoratu. hec ei sibi inuicē in-
dicia sunt: ac sibi inuicē astipu-
lantur: tum que ab aliquo mē-
bro principali oriunt^r: virtuti vi-
tioq³ principalis: tum etiā prin-
cipale his que ab se oriunt^r.

De virtute ac vitio principa-
lium operationum. Cap. 7.

Prinicipaliū operationū vir-
tus ac vitii membri plici-
palis vnus per se indicium est.
Intelligo aut plicipales opera-
tiones: que ab aliquo mēbro p-
cipali tātummodo efficiunt^r. Si
quis igit solers ē cerebri mate-
ria tenuior indicat. Si tardus
crassior. Si docilis est: substantia
cerebri mollior est. Si memoria
pollet stabilis est. Nec sec⁹ si in-
docilis fuerit: cerebri duri⁹ est.
Si obliuiosus fluens. Ceteruz
quoties opiniones facile mutet
caloris: quoties retineat frigo-
ris indicium existit. Arduo signo-
ruz generavi deorū dimisisse: que
statim ab initio docere pmissi.
Unum ex actionib⁹ naturalib⁹
ductū: alterū ab hisque extrin-
sec⁹ incidūt. Sed de vtriusq³ pro-
miscue sermo erit.

Quenam cerebri bene tempe-
rati indicia sint. Cap. 8.

Si cerebri bene tēperatum
existit in quatuor qualita-
tib⁹: omnia pdicta mediocriter
obtinebit roia excremēta qcu-
q³ ex palato: aut aurib⁹ excernū-
tur mediocriter obtinebit ac mi-
nime ledes ab oibus que extrin-
secus incidūt: qcuq³ calefaciūt
refrigerāt exsiccāt: humefaciūt
In talib⁹ capilli quidē si infan-
tes sint submissi: si pueri subfla-
ui existūt: mediū quodāmodo i-
ter crispōs simplicesq³: nō tñ fa-

cile caluescūt. Sz itelligere op³
dicta adicēda indicia in regio-
nib⁹ moderatis. Que hō de ca-
pillis dicta sunt nō in terris so-
lum moderatis: sed quoties hu-
mor tēperamētū cerebri tēpera-
mēto pportione respōdeat. Qd
si calidi⁹ fuerit moderato: in al-
tera aut oppositiōe bene tēpe-
ratū. Si admodū fuerit calidi⁹
indicia dicēda cuncta validiora
reddunt. Si hō excessus parū⁹
existat debilioia. Atq³ hic sermo
pmiscue sit pdit⁹ in cūctis par-
tibus quarū temperamēta su-
mus indicaturi.

Quenā cerebri calidioris in-
dicia sint. Cap. 9.

Estat vt ab his q dicta sūt
calidioris indicia nomine-
mus. Caput igit vniuersum ru-
bet: caletq³. In oculis vene sensi-
biles existūt. Capilli hō i tali-
bus celeriter oriunt^r. Qd si mul-
to calidiores fuerint q³ qui mo-
dice pstant nigrescūt ac calidiz
crispi reddunt. Si hō nō multū
calidiores existant: in primis q
dem subflauī sunt: deinde nigre-
scūt: ac pcedēte etate caluescūt
maxieq³ q admodū calidi sunt
Excremēta aut per palatū ocu-
los: aures exigua cōcoctaq³ ex-
cernūt quoties ad itegruz bene
valēt. Ubi hō caput impletur. Se-
pe em eis potissimū si negligē-
ter viuāt id accidit multa qdez
sed nō cruda excremēta reddū-
tur. Caput aut implet^r granatur
q³ ex calido cibo: potu: odore: z
oibus que extrinsecus incidūt i
qbus est circūueniēs aer. Pres-
sertim si talia nō solū calida ex
natura: sed etiā humida sūt: et
vt somn⁹ per hmoi tēperamēta
breuis ita neq³ p fūd⁹ sufficiet.

Quenam frigidioris cerebri indicia sint. Cap. 10.

Erigidioris quod puenit cerebri indicia sunt. excrementa multa ex ppe: his emissaculis: capilli recti: ruffi: plapfi: et quod tarde erupant tenues: exiles: facile: quod ex frigidis causis offendunt at tantisper dum offendunt: defluxione: grauedine afficiunt: nec tangenti caput calidum apparet: neque cernenti rubrum: ac venule oculorum visum effugit: et somnolentiores quodammodo sunt.

Quenam siccioris cerebri indicia sint. Cap. 11.

Siccioris indicia cerebri sunt si emissacula vacant excrementis. Si sensus diligentiores existunt. si somnes existunt: si capillos validissimos habent ac ocyssime erumpentes magisque crisposque rectos. Si cito calui efficiuntur.

Quenam cerebri humidioris indicia sint. Cap. 12.

Humidioris autem capilli simplices sunt: ac nullo modo calui efficiunt: porro sensus maridi sunt: atque excrementorum affluit multitudo. Somnus multus profundusque est: atque he simplices cerebri intemperies sunt.

Quenam calidi siccique temperamenti i cerebro indicia sint. Ca. 13.

Calida siccaque est i sensus diligentes existunt: atque excrementis vacant: maximeque insomnes agunt: ac cito calui efficiunt: At quod prima capillorum generatio celerima atque abundatissima est capillos nigros crisposque habent: caputque calidum: atque rubens ad vigorem usque etatem.

Quenam calidi humidique temperamenti i cerebro indicia sint. C. 14.

Quod si humiditas cum calore adfuerit: nec admodum traqueilitas excedat modum: colorationes: calidioresque sunt: ac venae i oculis gradiores: atque excrementa plura mediocriterque cocta et capilli recti sublauique nec facile calui efficiunt. Caput propterea replet ac grauatur ex causis calefactionibus. Quod si humefiat multo magis id accidet: ubi multitudo abundet excrementorum. At quod quoties plurimum calidi et humidifuerint: his caput morbosum est atque excrementosum facileque ab humidis et calidis causis leditur. Aufer illis nunquam non inimicum existit: sed optime degunt flate aqilone. Non tamen vigilare diutius queunt: sed per si in somnum pariter somnolenti vigilesque existunt ac insomnia videntur. Visus marcidus est: ac sensus idiligentes. At si cerebrum multo calidius moderato fuerit sed paulo humidius exuperabunt calidi temperamenti indicia: permiscens illis signa humiditatis interiora: quod admodum si multo humidius fuerit: paulo vero calidius: humiditatis signa validiora erunt: caliditatis debiliores. atque hic sermo per vnaquamque intemperiem composita composita est.

Quenam frigidi: siccique temperamenti indicia sint. Cap. 15.

Erigidum simul ac siccum temperamentum: caput efficit frigidum decolorumque tunc in seipso est. Semp enim meminisse dicte definitionis oportet: ut capitis partes que tunc est ex humorum natura afficiantur. Porro tale temperamentum venis in oculis vacat et ex causis frigidis facile offenditur: quod propter inequalitatem sanis degunt: iter dum capite leuissimum: et emissaculis purgatissimum: interdum grauedine ac defluxione

Liber secundus. 6

et leui cāpōpte afficiūt. Sēsus aut i eis i iuuetute diligētes et i tegri ex toto sunt. v̄cessu v̄ocito em arcēt: et v̄t semel dicat. caput v̄niuersū cito senescit: q̄circa ci to cānitie sentiūt. Capilli virab ortu erūpūt exiles: ruffi. Proce dēte aut tpe si frigiditas pl⁹ su perat caliditatē q̄ siccitas hūi ditate: hānd q̄q̄calui efficiunt. E⁹riō hō si siccitas plurimū sup hūiditate: frigiditas aut calidi tatē parū: tales calui efficiunt.

Quenā humidū: frigidūq̄ tem peramētū indicia sint. Cap. 16

Hūmidū p̄terea ac frigidūz tēperamētū obstupidū cō mittit sōnū: redditq̄ hoies sōnū culosos ac sensus vitiosos: et ex cremētis redūdātes: atq̄ etiā ca put efficit frigiditātē: repletōiq̄ paratū: et fluxiōi grauediniq̄ hū calui efficiūt: atq̄ hec tēpera mētū in cerebro signa sūt. Ex h⁹ at dicē signa ad v̄nūq̄q̄ opificiū sēp cognoscēdū te p̄feras licebit

De signis quibus oculi co gnoscuntur. Cap. 17.

Oculi differuisse sat erit. Si igit̄ oculi calidi p̄spicue sint ac facile moueant: et sepe: ve nasq̄ latiusculas habeāt: calidi oēs sūt. Frigidū hō qui h̄ habēt. Quicūq̄ hō molles parit sūt at q̄ hūiditatē plēi: hūidi sūt. Qui cūq̄ aut squalidiparit sūt ac du ri: sicci sūt: ac ledūt hīs tēpera mētō silia habēt: iunāt q̄ iūsmo derato v̄lū. S3 h̄ p̄miscue de cū iūstibet tēperamētū cognitiōe p̄ ditū esse intelligi oportebit.

De magnitudine oculor. C. 18.

Magnitudo oculor si idonea sit: et ocul⁹ suo mūere et offi cio p̄be stiga: multitudinē sub stantie de qua sint p̄fecti bene tē

peratam ostēdit. Si hō sine his sit: substantie copiam quidē s3 ma le temperatā ostendit.

De paruitate oculor. Ca. 19.

Paruitas oculorū si idonea sit: et ocul⁹ suo munere et of ficio p̄be stiga: erigūā q̄dez substantiā sed minime vitiosam designat. Si hō nō: et parū et vi tiosam substantiā designat. De colore hō ita agendum.

De celsitate oculor et q̄nā mō oculi celsū efficiantur. Cap. 20.

Cels⁹ ocul⁹ mūdo lucid⁹ hū more nec mltō splēdi di co pia hūioris p̄sistit. Nigri ecōtra rio. Medi⁹ hō p̄p̄ medias cās. Cels⁹ ergo ocul⁹: aut p̄pter ma gnitudinē: aut splēdorē chūstal loidis ita a glacie notati: aut p̄ p̄saz positionē: aut p̄p̄ tenuis et aquosi in pupilla hūioris par uitatē mūditiā efficiūt. Si igit̄ cūcta simul p̄currant q̄ maxime celsus reddiūt. Si hō quedā ad sint: quedā desint: magisq̄ et mi nus celsus euadit.

De oculo nigro. Cap. 21

Niger ocul⁹ aut p̄p̄ parui tate chūstalloides ita a gla cie notati: aut p̄pter in p̄fundo positionē: aut q̄ splēdi d⁹ clarus q̄ exq̄site nō ē: aut q̄ tenuis hu mor: aut abūdās: aut imūd⁹ est aut p̄p̄ hōzaliq̄. aut oia fieri so let atq̄ ea i re: magisq̄ et min⁹ ē: vt antea docuim⁹. Itaq̄ tenuis humor si aq̄sior sit et abūdās hu mectiorē oculū ddit: quēadmo dū si crassior sit: aut icernior: sic cior ē. Chūstalloides aut ita di ctū q̄ glaciei filis est. Si durior fuerit sicciorē oculū facit: si mol lior humidiorē. Nec sec⁹ si supe ret tenuis mediocritatē hūioris siccior est: si superec ecōtrario.

Artis parue Galeni. 6to. cxxvi.

De corde.

De signis calidi i corde temperamenti. Ca. 22.

Dinceps agam⁹ id prius in animū reuocātes: vt vnāquāq³ pte: aut calidiorē: aut frigidiorē: aut sicciorē: aut humidiorē: esse cōparantes: nō ad aliquam aliā s; ad seipaz dicam⁹. Ita ei fit: vt cor frigidissimum natura multo calidius tēperamēto: sit quā cerebrū calidissimū. Calidioris ergo cōparatione pprie moderatiōis iudicia sūt i separabilia ac ppa: si spiratio magna ac pulsus vel oxspissusq³ ē: si audax hō atq³ ipiger ē. Qd si calitas plimū augeat: iracūdi⁹: effectus: furibūdu⁹ est. Thorax pterea hirt⁹ maxieq³ pect⁹ ē. atq³ etiā in alijs loca quecūq³ prope posita sunt: ac magna ex pte totū corp⁹ calidū ex corde calido reddit: nisi iecur admodū ptraegerit. S; paulo post oia corporis indicia dicent⁹. Quinetiam thoracis āplitudo caloris indicii cēset: nisi cerebrū admodū ptraegerit. Cū dorsalis magnitudo medulle magna ex parte illi pportione⁹. Vertebrozū aut magnitudo tāta q̄ta dorsalis medulla: pindeq³ tota spia ē. Thorax ei annectit⁹ dorso: velut i nauigū carine: quocirca necessario lōgitudinē hēbit parē dorso: latitudinē aut pportionalē corpulētie vertebroz: vbi p natura illaz innex⁹ sit. S; vbi cordis calor exuperās iſlet āplificetq³ statim a pma origine thoracē: pportionalē calori illi⁹ latitudinē obtinebit: et ob eā rē: q̄ mes capite puo thorax āplior h̄t: indicii caloris in corde est

maximū. Quoties vero magno capite paru⁹ existat: id q̄ est indicii frigiditatis i corde maxie peculiare. Sed si pportionale caput habeat: ceteris indicijs diffiniri cor ipm oportebit: pinde q̄ si de thoracis q̄titate: nullum sis indicium accepturn.

De signis frigidi in corde temperamenti. Ca. 23.

In corde frigidiori pulsus minor q̄ moderat⁹ est: nō tñ tardior necessario rarior ve. Spiratio hō vbi tāto minor thorax existit: q̄to cor frigidior pulsus pportione rēdet. Vbi hō minor fuerit q̄ frigiditatis q̄titas postulet: nō solū miorē s; et tardiorē rarioreq³ naturā ostēdit. Talestimidi: sūt obliuioſi et cogitabūdi. In his pect⁹ lene est ac pilis nudū. De paruitate pterea diffiniendū quēadmodū ante a dictū est. Itidem et de totius corporis qualitate.

De signis siccī in corde temperamenti. Ca. 24.

Siccior vocor pulsus efficit duriorē: atq³ iracundiā nō p̄optā quidē: s; efferā: ac cūctā tem⁹: et qd ppe dixerim corp⁹ oē siccior redditur: nisi iecur contra egerit.

De signis humidi in corde temperamenti. Ca. 25.

Humidioris cordis indicia sunt si pulsus mollis est: si facile mouet⁹ ad irā s; faciliter sedatur. Si corp⁹ omne humidius est nisi iecur ptraegerit. Temperamenta autē composita cordis in primis qualitatibus ita se habent.

De signis cordis calidioris ac siccioris. Ca. 26.

Liber secundus.

Calidi ac sicci cordis pulsus durus magnusque est: et velox et spissus ac spiratio magna velox spissa ac multo magis in velocitatem crescit et spissitudinem quoties thorax cum corde non ex proportionem augeat. Hi ex omnibus pectus habent quam maxime pilosum: et illa ad actiones obesitas prompti animosique et celeres sunt: ac moribus imitant tyrannos iracundi efferi. De totius autem corporis temperamento: atque etiam thoracis amplitudine: quod proportionem respiciat supra dictum agendum est.

De signis cordis calidioris et humidioris. Cap. 27.

Si caliditas simul cum humiditate exuperet: pilosi nunc predicti sunt. Ad actiones autem obesitas nihilominus prompti: non tamen fera iracundia est: ad iram primum dum tarat. Pulsus preterea mollis: magnus: velox ac spissus est. Et spiratio quoties thorax cordi proportionem respondeat: perinde ut multis existit. Quoties vero minor sit tanto velocior ac spissior predictis: quanto thorax minor habet. Ceterum ubi multum a mediocritate temperamenti receditur: maximeque si accidat per humiditatem ad ea que sunt prodita: putride egritudines corruptis humoribus putrefactisque incidit ac spiratio maior velociorque et in pulsu distractio velox.

De signis cordis frigidioris et humidioris. Cap. 28.

Humidior frigidiorisque cordis pulsus mollis est. Hi preterea timidi: meticulosi pergrise sunt: ac pectus nudum pilis: minimeque irascuntur: potest etiam ad iracundiam prompti non sint. De thorace preterea ac toto corpore perinde

ac de predictis agendum est.

De signis cordis frigidioris ac siccioris. Cap. 29.

Omni frigidus et siccus pulsus durior efficitur: ac paruum. Spiratio non si paruitas thoracis proportionem frigiditati moderata: si maior fuerit: rara ac tarda. Tales ex omnibus minime irascuntur: sed ubi irasci cogantur conservant iram. Tales preterea omnimode pectus habet nudum pilis. De thoracis vero paruitate: atque etiam totius corporis frigiditate similiter agendum est id unum promiscue in cunctis preterea addentes ut quaecumque de moribus hoc loco aut alio libro disseruimus in cognitionem temperamenti: haud quamvis de illis dictum sunt quos sapientie studium bonos aut malos inuenit. Sed de his quod natura statim ab ortu vnicuique iniecit.

De signis iecoris calidioris. Cap. 30.

Iecoris calidioris signa sunt amplitudo venarum: flava bilis multa: ac sub ipsa vigoris tpe etiam nigra. Sanguis preterea calidior: proinde totum corpus humidius coloris egerit. ventritus illa pilosa.

De signis iecoris frigidioris. Cap. 31.

Rigidioris vero signa sunt angustia venarum: multa pituita. Sanguis frigidior: atque et uniuersa corporis habitudo frigidior: nisi calefiat ab ipso corde. Nuda autem pilis illa et venter

De signis iecoris siccioris. Cap. 32.

Siccioris vero signa sunt ubi sanguis crassior ac parcius sit: ut venae duriores: et uniuersa corporis habitudo siccior.

Artis parue Salent. 6 Fo. cxxvij.

De signis iecoris humidioris. Cap. 33.

Humidioris signa sunt: vbi sanguis humidior et abundanter sit ac vene humidiores: atque etiam corpus vniuersum nisi cor contra egerit.

De signis iecoris calidioris ac siccioris. Cap. 34.

Calidioris sicut ac siccioris iecoris idicia sunt: ilia quae maxime pilosa. Sanguis paucior sicut ac siccior. Flaua bilis plurima ac sub ipso vigoris tempore etiam nigra: amplitudo venarum: ac durities. Item vniuersum corpus exstet. Caliditas enim de corde procedens vincere potest vbi iecore procedente frigiditate quodammodo frigiditas caliditate. Siccitas vero a corde humidiori in hunc duci neque potest. Media vero est de iecore procedens humiditas: magis enim a cordis vincta siccitate quam siccitas ab humiditate. Minus vero quam caliditas item minus quam frigiditas, hec est ex qualitatibus a iecore procedentibus maxime vincta. Quo circa perspicuum est: ut si temperamenta aetherum membrorum principalium in idem concurrant: vniuersum corpus per illam naturam afficiatur: ac paulo post illarum indicia exponemus.

De signis iecoris calidioris et humidioris. Cap. 35.

Calidioris simul et humidioris iecoris idicia sunt: quae calidi et siccissimi: ilia minus pilosa: sanguis vero plurimus: amplitudo venarum maxima: totius temperamentum calidius humidius: nisi cor opere sit. Vbi plurimum his qualitatibus augetur ab eo quod secundum naturam mediorum: putridas propter corruptionem tur egritudinibus quoniam malis humoribus repleti sunt: adhuc magis si

plurimum augetur humidum supra calidum. Si vero e contra: paulo scilicet humidius: multo calidius moderatius minus repletur malis humoribus.

De signis iecoris humidioris ac frigidioris. Cap. 36.

Humidius rursus ac frigidius iecur ita huiusmodi nuda pilis ac sanguinem efficit pituitosiorē cum angustia venarum: atque etiam vniuersum corpus similiter affectum nisi in hunc ab ipso corde ducat.

De signis iecoris frigidioris ac siccioris. Cap. 37.

Rigidius vero ac siccius iecur sanguinem efficit parciores venulasque angustas: ac corpus frigidius. Item ilia nuda nisi cor ipsum vincat.

De calido testium temperamento. Cap. 38.

Calidum testium temperamentum veneris appetentissimum est mare gignit ac secundum est. Pili in partibus genitalibus cito nascuntur: et attingunt membra quae circiter sunt. Frigidum autem e contrario huiusmodi. Humidum vero semis efficit multum. Sic cum vero par sit: ac modice crassum.

De calido et sicco temperamento. Cap. 39.

Calidum et siccum temperamentum crassum obtinet semine et quod maxime secundum: atque ocysime extat statim ab initio alai ad concubitum. Porro tales in partibus genitalibus celerrime pilos habentes et in cunctis membris quae circa sunt supra usque ab umbilici sede infra usque ad media femora. Hoc namque temperamentum ad rem veneream nimium commouet: sed ocysime implet: atque offenditur vbi inferas vim.

Quenam signa sunt vbi caliditas cum humiditate concurrunt. Cap. 40.

Liber secundus. 6

Ubi caliditas cū hūditate
occurrat: tales pilosi min⁹
existūt: s; mag⁹ abūdāt semine
nō tñ magis q̄ alij appetūt mi
nusq; offendunt vbi sept⁹ cōcum
bāt. Qd si ābo nimū creuerint:
tū calor: tū ē hūditas nō sine
leside a reb⁹ venereis abstinēt.

**De signis humidi ac frigi
di testū tēperamēti. Ca. 41.**

Ubi testes frigidiores hūi
dioresq; tēpamēto sint: p
tesq; circū sūt pilis vacāt: ac tar
de cōcūbere icipiūt: nec ad tale
mun⁹ admodū cōmouēt. Aquo
sum preterea ac tenue semē est:
atq; infecūdū: ⁊ seminā gignit.

**De signis siccī ac frigidi tē
peramenti. Ca. 42.**

Rigidū ac siccū tēperamē
tū: sile qdē in reliquis pre
dictis est. Sed semē crassius ac
penitus exiguum est.

**De totius corporis habi
tudine. Ca. 43.**

Antea diffinitū iaz est: silis
reddīt cordi: iecorq;. Eruperat
aut similitudo hñtis quālibet
primarū q̄lratū fortiorē q̄s sa
ne actiuas cognomināt. Toti⁹
vero corporis habitudo v̄ illis
potissimū dī partib⁹: q̄cūq; cer
nētib⁹ p̄le subiaccēt. Tales v̄o
musculi sunt cūctis ossib⁹ obuo
luti: cōposite qdā carnes ex sim
plici primaq; carne atq; etiā fi
bus: q̄b⁹ he ānere sunt. Propria
em̄ suba musculorū hec vtrāq;
est. Vasa aut ad eos p̄tinentia
velut aq̄duct⁹ qdā sūt nequāq;
absoluētes substātia: s; seruien
tes ad salutē. hōz igr̄ idicia di
cent i regiōib⁹ moderatis. Im
moderata ei regio p̄mutā docu
tē p̄ nā sua format ac nōnulla si

gna corrūpit. Pari mō si q̄s i re
gione moderata p̄ estatē lei p̄m
soli nudū exponat: idicia q̄cūq;
ducunt ex colore: ac mollitie: et
duricie variabūt. At si quēad
modū regio moderata habet:
et ipe moderate viuat: neq; eru
stus i sole nud⁹ vnoq; die pluri
mū. S; nec istar h̄ginis vt qdā
i ymbria nutrit⁹: signa t̄pamēti
diligētiora reddent. De his igr̄
disputātes idicia moderati in
vniuerso alai corpe p̄siderem⁹.

**De signis corporis tempe
rati. Ca. 44.**

Color ex rubro cādidoq; p
mixt⁹ ē. Capillimodice fla
ui ac magna ex p̄te crispī reddū
tur. Caro modica i q̄litate exi
stīt. Tale em̄ corp⁹ mediū oim
excessuū qdāmō ē vt q̄ hui⁹ ipi⁹
cōpatiōe pingue ⁊ gracile nota
tur. Itudē cōpatiōe hui⁹ obesus
macilētū duz molle pilosuz nu
dūq; dī nullū q̄ tale moderatū
est s; q̄si r̄la polycleti sumā ob
tinuit mediocritatē vt attractā
ti neq; molle appeat neq; durū
neq; calm neq; frigidū. Cernēti
v̄o neq; pilosuz: neq; nudū: neq;
p̄gue: neq; gracile neq; aliqua
alia immoderatione affectum.

**De signis corporis cali
dioris. Ca. 45.**

Quecūq; v̄o carnē modera
to calidiorē hñt: nō tñ sic
ciorē: aut hūdiore. De tali ei p̄
sens sermo est. Apparet em̄ at
tractāti tāto calidior: q̄to etiā
tēperamēto calidior est: tāto p̄
terea pilosior q̄ tertio calidior
pinguedinis v̄o minus habe
bit. Colorem vero rubrū ac ca
pillos nigros.

**De signis corporis frigi
dioris. Ca. 46.**

E Rigidiorū tēpamētū in:
dicia sunt: si pilis vacat: si
pigue corp⁹ est: si frigidū attre
ctātū apparet: si color rubidus
vna cū capill⁹ ē. Ubi hō mltā fri
gidity habeat: liuid⁹ qdāmō
est: ac pleriq; medicorū solēt ta
les hoies liuidos nominare.

De signis corporis siccioris. Cap. 47.

S cci⁹ p̄terea tēpamētū tā
to ḡcileti⁹ ac duri⁹ mode
rato est quāto sicc⁹ fuerit mo
derato: i reliq; sub simile est.

De signis corporis humi
dioris. Cap. 48.

H umidi⁹ hō tēpamētū i re
liq; sub simile est: carnosius
aut ac molli⁹ est. Ceterū p̄posi
ta primarū q̄litatū tēpamēta:
p̄positā quoq; speciē habent.

De signis corporis calidioris
et siccioris. Cap. 49.

A lidi⁹ ac sicc⁹ tēpamētū
pilosi⁹: calidi⁹: duri⁹: atq;
extenuatū ē z gracile: capillos
nigros habet z corp⁹ nigrū
si caloi admodū augetur.

De signis corporis calidioris
et humidioris. Cap. 50.

A lidi⁹ ac hūidi⁹ tēpamē
tū molli⁹ z carnos⁹ optio
tēpamēto tāto est quāto q̄lita
tib⁹ augeť. vbi plurimū augeť
putrid⁹ p̄opte corripit morib⁹
qñ mal⁹ r̄plet hūorib⁹. Ubi hō
fuerit mltō calidi⁹ paulo vero
hūidi⁹ moderato: tales carno
siores: nec paulo pilosiores exi
stūt: nec sec⁹ attrectātū n̄ paulo
calidiores h̄fr. Capilli hō ni
gri s̄ nec sine piguedie caro ē.
Qd si paulo calidi⁹ fuerit mltō
aut hūidi⁹ in his caro mollis
mltāq; est: ac color ex rubro cā
didog p̄mixt⁹: ac tāgēti paulo
calidiores apparēt: z vt semel

dicas i tēpamētis cōpositis sp
exuperantis qualitatis indi
cia exuperabunt.

De frigidiorū humidiorū tē
peramento. Cap. 51.

E Rigid⁹ hō atq; hūidi⁹
tēpamētū quoties ābo pa
rū augent sine pilis est candi
dū molle crassū pingue. Quo
ties hō āpli⁹ augeť in alijs q;
dē qd p̄portionet augmētū q̄li
tatū. color at s̄l cū capillis ru
fus: quēadmodū si plurimū au
geant liuid⁹ est. Qd si augmē
tum ineq̄le fuerit q̄litarū indi
cia auctioris q̄litis p̄pā exu
perabūt. S; si s̄l frig⁹ cū siccī
tate ex q̄ augeat: nā durūz gra
cile corp⁹ h̄fr: ac nudū attrectā
ti frigidū. Pinguedo vero ip
sis alioqñ extenuat⁹ carni dup
sa est. Capilli hō ac color men
sure frigiditatis p̄portionant⁹.
Ceterū vbi calidū z siccū tēpa
mētū i ipso vigorē tpe h̄fr ad
h̄itū frigidiorē ac sicciorē. Cor
p⁹ talū: gracile: duri⁹ ac melā
colicū: p̄indeq; nigrū s̄l pilo
sūq; ē. S; vbi altera q̄litas m̄
tū erupit: alia pax a mediocri
tate euariet: erupabūt qdē exu
perāt: alii⁹ hō signa reddēt o
biliora. At hō p̄terea q̄cūq; deā
st: aut dicēda cōe tēpamēti idi
ciū ē: vbi mēbrū facile refrige
ret friditat⁹ aut raritatis: vbi
difficile f̄frigeret caliditat⁹ at
dēfirat⁹. si hō ledať ab exiccāti
b⁹: reddaturq; siccū: s̄lidiū: ri
gidū siccitat⁹ quēadmodū si ḡ
uel abh̄uēctatib⁹ hūid. p̄siderā
dū p̄terea vñ oēs muscū s̄le an
dissile iuicē habuerit tēpamētū
scrutātes i oib⁹ lubiectoz os
suum quātitatē. Nā interdum
pars gracilior videt q̄ haud

Liber secundus.

quāq̃ graciles: quantū ex musculis est. Sz propter angustia ossū talis appet. Itidē crassior interdū videt nō pp ossū aplitudinē: sed propter carnis multitudinē que et crescens et decrescēs: z durior: z mollior efficitur: partem modo sicciorē: mō humidiorē facit. Si igit pauca puraq̃ sit: ptē efficit duriorē. Si mltā ac mollis hūidiorē. Nec sec⁹ similariū corporū interceptiōis plus humiditatis aut minus in seipsis cōtinētes partē reddunt aut crassiorē: aut graciliorē: aut humidiorē aut sicciorē. humidiores qui dē quoties humiditas tenuior multaq̃ sit. Sicciorē vero quoties crassior: paucaq̃ habeat. Ipsas em̃ partes corporis solidiores que hō solide primeq̃ sunt: nullo pacto fieri pōt vt efficias humidiores: sz satis erit si phibeas eas cito neq̃q̃ excari. Sedes autē interceptas repleas humore tali vt tali licebit. Tale ē ppriū alimētum ptiū similariū ex adiectōe nō p venas attractū. Atq̃ hic sermo cūctis pti⁹ sit: rib⁹ cōis ē: ac rursus dicet dū de causis sanis agef: nūc ad reliq̃ veniamus.

De signis ventriculi natura siccioris. Cap. 52.

Ventriculi signa nā siccioris sunt si cito sitiat ac paucus pot⁹ sufficiat ac mltō grauetur z dolorē sentiat: quatenus supfluus fluitat esculētisq̃ gaudeat siccioribus.

De signis hūidioris. Cap. 53.

Humidioris vero signa sūt si nō sitiat: ac potū apliorē in ocue ferat: esculētisq̃ gaudeat humidioribus.

De signis ventriculi calidioris natura. Cap. 54.

Calidior: pterea vētricul⁹ cōcoquit meli⁹ q̃ appetat ac mltō magis q̃cūq̃ dura sūt: et alterari difficult⁹ queūt. que em̃ facile alterant in eo corūpūtur. Porro gaudēs calidis esculētis z poculētis minime ledit a fridis ex vsu moderato.

De signis vētriculi natura frigidioris. Cap. 55.

Frigidior natura vētricul⁹ hū bñ appetit q̃dē: sz nō bñ pcoq̃t potissimū q̃cūq̃ esculēta frida sūt atq̃ alterari difficult⁹ queūt: vt q̃ celerit i eo acescāt: z ob eā rem talis vētricul⁹ ructat acidū: z gaudet fridis: q̃b⁹ nisi seruet modū facile ledit. Nec sec⁹ ea q̃ extrinsecus incidāt diuti⁹ adhibita neq̃q̃ tolerat: quēadmodū neq̃ calidus vētricul⁹ tolerat calidiora. Intēperies em̃ pp egritudinē i vētriculo h diffidēt ab his que nature existūt: q̃ quia appetūt non sūt. quēadmodū nature. Intēperies at pposite ex simpliciu ppositiōe cognoscēt. At hō diligenter p̃siderare oportet q̃ sunt dicta interstingentes ab his q̃ dicēda sūt. Nō solū em̃ vētriculus facit vt sitias aut nō sitias aut vt appetas frigida aut calida: sed etiam viscera in thorace condita cor ac pulmo aliqd tale efficiunt. Sz qui pre caliditate taliu partiū sitiūt: aerē ispirāt pleniorē lōgumq̃ effāt: atq̃ i thorace sentiūt estū: n̄ circa illa: quēadmodū qui pre caliditate vētriculi sitiunt. Quinetiā bibētes nō statim q̃escūt: ac frigidus potus sitit eoz pot⁹ sicut q̃ mlt⁹ calidus.

Artis parue Galeni. **Fo. cxxix.**

calid⁹. frigid⁹ preterea aer i-
 spirat⁹ refrigerat eos: nequaquā
 leuās eos q̄b⁹ vētriculi calor li-
 rim affert. Itē q̄ ecōtrario hñt
 ab ispiratōe frida isignit⁹ affi-
 ciunt: adq̄ frigiditatis i plmo-
 ne signū ē maximū 2 quēadmo-
 dū ispirādo fridū pspicuā sen-
 tiūt friditatē ac lesionē: ita ca-
 lor illis amic⁹ ē. Excremēta p-
 terea expuūt pituitosa ac cum-
 tulli excreāt. Atq̄ pulmōis sicci-
 tas excremēt⁹ vacat ac pituita-
 neq̄q̄ h3 vocē clarā quēadmo-
 dū hūiditas obscurāz raucāq̄
 vocē emittit atq̄ excremēta in-
 currūt: vbi clar⁹ loq̄ libeat: nō
 itē voc⁹ magnitudo calore effi-
 ciē quēadmodū nec paruitas
 frigore p̄sistit. S3 h̄ āplitudinē
 aspe arterie efflationēq̄ vehe-
 metiorē: paruitas nō cōtraria
 comitat⁹. Quocirca vocis ma-
 gnitudo paruitasq̄ nec sp: nec
 p̄maria rōne: s3 ex accidētī so-
 lūq̄ natiuū tēpamētū n̄ aduēti-
 ciū sequit⁹. Opificia em̄ tēpera-
 mento tali extiterunt. Idcirco
 talis vox comitat⁹ ex voce: p̄ter
 ea natiuū tēpamētū colligas
 licebit. Et em̄ vox leuis arterie
 seq̄ leuitatē: quemadmodum
 aspa aspitatē. Arterie igit⁹ leui-
 tas tēpamētū sequit⁹ mediocri-
 tatē: alpitās siccitatē Aspitas
 em̄ corpis ineq̄tate efficit sic-
 cioris. Arteriā at̄ durā siliariū
 ipsius partū siccitas. Ineq̄lez
 nō disp̄si humoris inopia fac̄.
 Sili mō neq̄ acuta vox p̄ nām
 sine angustia lauciūt: neq̄ gra-
 uis sine amplitudine fieri p̄t.
 Angustia igit⁹ natūe frigidita-
 tis alūna ē: amplitudo calidi-
 tatis. Cetēz discriminavocū p̄
 affectiones efficiunt: q̄d p̄por-

tione r̄hdeāt naturalib⁹. Nā 2
 illa efficiētū cārū idicia sūt de
 q̄b⁹ i libro de voce abūde p̄pē-
 suz iā est. At alie corporis p̄tes
 aialis interiores obscura tpa-
 mētū idicia hñt. S3 enitēdū itē
 eas cognoscere ex his q̄ iunāt
 ac nocēt: atq̄ ē naturalium vi-
 riū actōib⁹. Dcm̄ ē tertio libro
 de causis accētū: vt p̄gressū tē-
 peramētū it⁹ ac vitū vniūscu-
 iusq̄ facultatis existat. At de
 tēpamētōz signis dictū iā est.
 ¶ De p̄tib⁹ cognitu faciliōib⁹
 ac difficiliōib⁹ 2 d̄ eis q̄ nullo
 pacto cognosci possint. Ca. 56.
Partes q̄ magnitudie: aut
 figmento: aut nūero: aut
 positioe sūt ipedite: q̄cūq̄ sub-
 iacēt sēlib⁹ cognosci facile p̄nt
 q̄cūq̄ nō nō subiacent sensib⁹
 aut difficilē cognosci aut nul-
 lo pacto p̄nt. Capitis igit⁹ ma-
 gnitudo ac figura sili cū cere-
 bro pspicua ē vt ātea docuim⁹
 atq̄ etiā figura: magnitudoq̄
 thozac⁹. sili mō scapule: hūeri
 brachia: cubitus summe man⁹
 core: femora: tibiae: pedes vtrū
 sint figmento: nūero: magnitu-
 dine an positioe simpliciū ipe-
 dita: cognitu neq̄q̄ difficile ē.
 Itē lesiōes opationū: in vnoq̄z
 pspicue sūt. At p̄tes corpis in-
 terioris cognosci nō oēs p̄nt:
 Vidi em̄ vētriculū cuiusdā ita
 puū rotūdū ac p̄p̄sū i illa vt
 p̄pria circūscriptio pspicue ap-
 pareret spectanti 2 attrectāti.
 nec sec⁹ vidi vesicā ita positā vt
 si qñ vīne secretio cunctaret:
 moles circūscripta pspicue ap-
 pareret. Nulla alia ps iterior
 pspicuā aliqñ mihi p̄buit co-
 gnitōe: s3 eniti itutē cognos-
 cere put fieri p̄t ac vitū eaz:

Articella.

r

Liber tertius 6

Quod non firma scientia sed artificii coniectura perueniet. Agamus de iecore gratia exempli. Uidi non paucos iam habere venas angustiores ac totum corpus decolor. quod si paulo prius accepissent cibi potissimum inflatis crassius glutinosi: quasi podus positum ac pedescircum dextrum illud in profundo sentiebant: aut triste extensionem in his igitur par est: ut iecur paruum angustumque meatibus habeatur. Uidi praeterea alium pituitosum quod de tota habitudine vomere singulis diebus croceabilem. Noui igitur oportere scrutari excrementa ipsi ac parum bilis habere: existimauimus igitur meatum emittere humorum felleum non parum sui partem ad ostiolum ventriculi pilorum: noiant transmutare: quae admodum in quodbusdam accidit alalibus. Ex quibus perspicuum est ut in his quod sensu cognosci non queunt: cognitio diffinitionis operationum et verum primum admodum producat. Sicut ergo libet edictum cognoscere impedita corpora dissecandi: exerceat arte et operationes: versusque primum cognoscat. Sed de vtriusque seorsum dicato volumine docuimus de quibus in fine libri dicemus: ut arti studiosi scire valeant ex quoniam libro talia precepta colligere conueniat. Sed de his satis.

Quibus signis cognoscatur corpus egrotum. Cap. 57.

At quicquid corpora nunc egrotant habita sunt. id quicunque egrotant cognosci oportet si sensibus subiacent mutatione naturalium affectionum veluti coloris: figure: numerum: positionis: molliciei: duricie: caliditatis: frigiditatis: et ut in totum dicat lesione operationum aut excretionem humorum: aut dolore:

aut tumore propter naturam: aut obibus his: aut quibusdam. Particulariter vero cerebri affectiones morbo se cognoscunt delirio sensuum: aut cogitationis: aut motuum lesione: aut excretionem humorum exhalato naso oculis auribus: aut dolore quod in ipso fatiget. Cordis vero egritudines cognoscuntur difficultate spirandi: subsultu cordis pulsu arterie: iracundia placiditate: febris: frigore: colorum diuersitate ac dolore qui in ipso fatiget. Iecoris dispositiones cognoscuntur humorum inopia aut copia ac mutatione ad habitum propter naturam: pallore: ite distributione: concoctione: aut excrementorum mutatione: atque et podere: loci tumore dolore non solum quod ibi affligat sed quod ratione consensus spirationis afferat difficultates aut tussis. pari motu ventriculi egritudines inotescunt concoctione appetitu humidum siccum: et excrementorum secretionem euariatum. Tridex singultu ructu: nausea: vomitu: ac spiritus materie reiecte per vomitum: dolore: tuiore: et spirandi difficultate. quietiam thoracis dispones cognoscunt spirationis difficultate tussi dolore loci: creatione. morbi vero aspectu arte cognoscunt spirationis difficultate: tussi ac dolore loci: creatione: vocis lesione atque in reliquis omnibus quod proportione respondet: ex tuiore dolore: lesione operationum: atque et excretionem humorum indicia ducunt. Tui autem propter naturam inflammatione: duricie: tuiore describitur. dolor quous loco fatiget aut solone perituitas: aut alteratione significat subitam. Cointuitas vero solum ubi membrum erosum sit aut icisum aut collisum aut extensum. Substantia alterat cetera

luditate: friditate: humiditate: siccitate. Vnde propterea aut obile fac opatiōez: aut mēdosaz. aut nullā. at q̄cūq; excernūt: siue ptes affectaz ptiū siue extremēta siue materie i mēbris p̄dite ppā exhibebūt significationē. Sz de his libro de affectis p̄b^o lati^o definitū iā ē: quē null^o ex maiorib^o viā docēdi et rōnē redegit aut ad itegrū tradidit nec aliquā aliā p̄mētationem quā ātiquiores ichoarūt q̄dē: sed neq̄q; absoluerunt.

¶ Quib^o signis cognoscat corp^o egrotaturū et qualiturū. Ca. 58.

Egrotatiū igit indicia ex illo volumine pducūtur. Egrotaturi hō conualituriq; signa hac via et rōne discunt. Egrotaturi igit signa media quodā mō sunt inter ea q̄ sanis egriq; accidūt. In sanis enim cūcta p naturā existūt: in egriis pter naturā iquātū egri sūt: in cōfinio horū sūt ea q̄ significāt egritudinē. Quedam q; p nām q̄dē existūt sz q̄litate aut quātitate: aut tpe euariāt: q̄dā p̄ nām sūt q̄dē sed minora q̄q; in morbis hñt: et ob eā rē corporū dispōnes q̄cūq; egrotatura sūt neutre cēsent: ac signa eaz p̄maria rōne indicāt sanitatem scōaria egritudinē. Ita sit ut h ipsa p diuersitate hitudis tū neutra: tū ēt egra dicant. Neutra q̄ten^o p̄sentē indicāt affectiōnē. Egra q̄ten^o p̄nunciāt futūrā. Sili mō se hñt q̄cūq; signa sana in egrotis appēt: vt sana sint q; futurā significāt sanitatē. Egra hō iquātū p̄ntē dispōnē oñdūt. ita efficiēt vt q̄cūq; signa ābas significāt dispōnes neutra existāt ex p̄na neutre vo

cis siq̄tione. Porro neq̄q; videri mirabile debzvt ea ipa signa p habitudinē diuersaz tres obtineāt rōnes tū sana: egra tum ēt neutra: ac vt ex vtraq; significatiōe q̄cūq; signa in cōualescētib^o existūt neutra vocēt: quē ad modū signa q̄ i senectute hñtur hec q̄ cūcta plurib^o notiōib^o rōib^o bulq; subiact. Quēcūq; hō i sanis ad itegrū sūt: soli sanoz subiactē notiōi. Itē q̄cūq; i egriis hñtur nequaq; p̄mōstrantia sanitatē futurā. Sz de his deinceps dicemus.

¶ De signis p̄nosticis. Ca. 59

De signis p̄nosticis i p̄mis agēdū est. Cūq; duplex eorū differētia sit i p̄mis aggredimur ea q̄ q̄ritate aut qualitate aut tpe si ipa forma euariāt ab indicijs naturalibus verbi grā appetitū cibi intensum aut exolutū aut tpe nō cōsuetū aut non soliti cibi aut excretionē materie hūidioris aut durioris. Itidē extremētoz humētū iopia aut exuperātia pter naturā aut coloris p̄ditiōisve mutatio aut tēporis eūatiōis et somnia ac somnus plurim^o aut in tpe minime p̄suetū. Pari mō circa potū multū aut parū aut calū aut frigidū cupiditas minle p̄lueta quē admodū circa rei veneree vsum imoderata aut iportuna cupiditas sudorā plior: iusto aut mior. Pigrities circa motū: aut tētati moneri q̄uitas: aut exolutio fortis: mēstruoz sup̄p̄ssio: maiorve aut mior eūatio: nec sec^o vacuatio ex mariscis. q̄netiā circa edulia aut potionē si sili sup̄p̄ssio uoluptas futuri morbi idiciū ē. eodē mō mētis hebetudo nō naturalis aut insolita obliuio: aut i

Liber secundus

sonno visa h̄ p̄snetat: atq; ēt au-
dit⁹ olfact⁹ ac vīl⁹ hebetiores
marcidioresq;: et i vniuersū q̄cū
q; p nām extiterūt p̄tim crescen-
tia ac discrecētia p̄ti: p̄tim tpe
aut q̄titate variātia. Itidē cor-
poris moles maior aut minor. et
vbi maior sit: rubidiorq;: et albi-
dior: aut velut luidior: nigrior
q;. Nec sec⁹ ruct⁹: sternutamen-
tū: ac flat⁹ āplior: aut scertior:
q; q̄ p nām est. Pari rōne q̄cūq;
ex narib⁹ aut aurib⁹: aut pala-
to excernūt q̄b⁹ cerebrū expur-
gat q̄titate q̄litate aut tpe va-
ritātia. Itaq; oīa subnāli ḡhe
ptinent. Moridicatio h̄o vētris
aut stōachi aut intestinop̄ aut
deiciēdo aut vomēdo aut min-
gēdo aut aliq; ali⁹ dolor mo-
derat⁹ sub ḡhe p̄ter nāz ptinēt.
Nōdū tñ egrotare ita se h̄etes
dicunt quēadmodū neq; ḡuati
caput: aut dolētes: q̄ties nōdū
ab illa solita opatiōe ipediāt
atq; egrotādi finin⁹ talib⁹ di-
spōnib⁹ talē. Quocirca ex ha-
bitudie eadē dispōnē morbosā
neutrāq; dicim⁹ istar opatiōe ro-
boris ferēt: aut euicte facultatē:
vnaq; dispositio p̄dicta: aut
morib⁹ aut neutra dispō ē. Nec
sec⁹ vbi sens⁹ nō maior: minor
q; rōne a se iuicē dissidēt: s; p̄-
ter nāz existūt: idicia morborū
sūt: q̄ ad erigua fuerit: nec dū so-
litas adducere quēat opatio-
nes vbi ḡra. i gustu q̄ties salā
aut amarā aut aliquā aliā q̄li-
tatē lētiat: sp̄ cōcedēdo: aut bi-
bēdo: aut ēt nlla re tali igestat
salina ipa talis appareat. In
odoratu h̄o q̄ties aliquā vnā
sentiam⁹ q̄litate nullo odorabi-
li p̄nte: aut ēt p̄tib⁹ plura ac
diuersa cūcta perinde q̄si simi-

lia sentiam⁹. Sepe h̄o nulli⁹ sen-
sus aut rei male olētis efficitur
nullare p̄nte male olēte. In au-
ditu h̄o sonit⁹ ac strepit⁹ p̄ter
naturā quēadmodū in visu que-
cūq; obuersari vident nigratur-
bida cerulea: ruffa flana: rotun-
da: oblōga: extenuata: crassa cū-
cta ob oculos volitātia. In sen-
su h̄o tāgēdi q̄ties inequalitas
q̄dā: aut dēsitās: aut ḡuitas aut
extēsiō: aut stupor: aut vlcerosa
affectio vniuersa corpis habita-
die appear: quēadmodū i quis
pte extēsiō: aut collisiō: aut mor-
dicatio: aut grauitas q̄ties eri-
gua fuerit: nec diuti⁹ inmorent
dispositionē q̄dē neutrā eē ostē-
dūt: prenunciant vero moribz.

¶ De signis corporū iā egro-
tātū. quo pacto mortē aut sa-
nitatem ostendant. Ca. 60.

Quēcūq; vero signa i egro-
tis appēt indicātia sani-
tatem ac mortem. Prima quidē
sana: alia vero generatim q̄dez
egra sunt: speciatim exitiosa dñr.
Ducūt vt in vniuersum dicat ex
opationū vtute vitioq;: pticula-
tim ex opationib⁹ pticularibus
q̄rū ḡra antea docuim⁹. Prio
genere continent partes princi-
pales. Scō h̄o ptes illi anere.
Tertio ḡhe collocāt ptes q̄seip-
sas gubernāt: s; a mēbus pnci-
palib⁹ appēdices q̄sdā suscipiūt
Porro quartū gen⁹ eorū q̄dicta
lūt ad p̄sentiendū inutile est. S; ex
accedēti inter dū p̄sensio fieri
pt quēadmodū ex oib⁹ excremē-
tis: ex his q̄dē rōne cōsensus ex-
cremētis: q; cōcoctionē crudita-
tēq; indicāt. Quocirca nequa q̄
fieri p̄: vt nō sp̄ aut naturā dñā
ri materie: aut materiā nature
aut neutrū alterius indicēt. Si

Artis parue Galeni. **Fo. cxxxj.**

igitur dñe natura: sana signa di-
 cunt. Si natura vincatur egra:
 neutra hō q̄ties equalr pugnēt
 Perspicue igitur cōcoctiōis signa
 sana sūt: quēadmodū cruditatē
 indicia egra. Ubi hō neq; cōco-
 ctionē pspicue indicēt: neq; cru-
 ditatē neutra dicant. Neutra p̄-
 terea sunt: q̄cūq; mō hoc modo
 cōtrariū indicāt: quēadmodū
 digiti nigrescētēs signa decreto-
 ria. Alia sūt de quib; lib. de idi-
 cūis pp̄sum iam est: quēadmo-
 dū de singulis opatiōib; lib. de
 causis accidētū. Ex his igitur lo-
 cis pticularē materiā oēm col-
 ligere cōuenit ip̄e breuitati stu-
 dēs hic sisto sermonē de signis:
 deinceps de causis agemas.

Artis pue Galeni liber ter-
 tius interpretē Laurētiana medico
 De causis sanis custodiētib; et
 efficiētib; sanitatē. Caput. i.

Qum cāe sane: egre. neutre
 q̄ sint: in primis de causis
 sanis agem. Cūq; earū ipsarū
 he custodiant sanitatē: ille effi-
 ciāt sintq; custodiētēs p̄ores ef-
 ficiētib; tpe ac dignitate: a cus-
 todiētib; exordiemur. Cū ḡ sa-
 nū corp; nō simplex sit: s; multi-
 plex vt antea definitū iaz est: in
 vnoquoq; eorum causa custo-
 diēs pp̄ia erit: quādo quidem
 causa ad aliqd est. Rursus igitur
 hoc loco ab optima corpis
 p̄paratiōe petito initio cās p̄pa-
 ratiōe illi; sanas p̄sideremus.
 Eorū inuētiōe rei ipsius natura
 subministrabit. Si em̄ corp; nō
 poss; pati: nec alterari sp̄ optia
 p̄paratio p̄maxeret nec indige-
 ret arte gubernāte. S; cū alte-
 ret corrūpāt: ac p̄mutē minime
 custodiēs quā omīssio obtinuit
 cōditionē: idcirco auxilio eget.

Ergo q̄t modis alterat: tot ḡna
 auxiliorū hēbit. i. cārū custodiē-
 tiū sanitatē: q̄ vt p̄stat ex dictis
 corrigētescāe ḡne sūt. S; q; pau-
 latim corrigūt p̄usq; lesio vni-
 uersim icidat: medici neq; dñt
 futurū p̄cauere malū: s; p̄ntē cus-
 todire p̄parationē. Corp; igitur
 alterat a q̄busdā necessario: a q̄-
 busdā nō necessario. Intelligo
 necessario alterari ab illis q̄b;
 abstineri nō p̄t. Nō necessario hō
 q̄b; p̄t abstinere. Ergo i aere cir-
 cūeūte necessario diuersat cōe-
 dit: bibitū vigilat: dormit necessa-
 rio. Gladio non vtit necessario
 nec bestijs. Quocirca i p̄mo cā-
 rū ḡne ars circa corp; p̄sistit. In
 scōo mīme p̄sistit. Si igitur q̄cūq;
 corp; alterat necessario diuise-
 rum; i vno q̄z eorū pp̄ū ḡns cārū
 lueniem. Primū itaq; ē aer cir-
 cūueniēs. alterū mot; ac q̄es to-
 ti; corpis ac p̄tiū. Tertiū sōn;
 ac vigilia. Quartū ea q̄ ingerūtur.
 Quintū ea q̄ excernunt ac substi-
 stūt. Sextū aīales affectiones.
 Corp; igitur ab aere circūeunte:
 aut calefit: aut frigescit: at exic-
 cat. aut humectat: aut p̄uctū af-
 ficīt. at ex tota substātia altera-
 tur. Porro ab ip̄o motu q̄eteq;
 si vtrūq; fuerit imoderatū cale-
 fit: aut frigescit: aut siccat aut
 hūectat: aut p̄uctū afficit. Itidē
 ex sōno ac vigilia necessario af-
 ficīt. Simili mō ex his q̄ ingerūt
 aut excernūt aut subsistūt: et ex
 aliis affectiōib;. Et em̄ cūcta
 hec p̄tū pspicue p̄tiz p̄ medias
 cās alterat corp; corrūpūtq; sa-
 nitatē. At de his seorsum p̄pen-
 sum iā est libro q̄ est d̄ tuēda va-
 litudine. Cūcta ḡ dicta ḡna sa-
 narū causarū materie que p̄iam
 sūt p̄grue q̄ adhibite p̄seruāt sa-
 r iij

Liber tertius.

nitatē scōgrue hō morbos con-
mittunt. Quo circa pspiciū ex
his est: vt non alia substātia cā
sana sit: alia egra: s; eadē sub-
stātia exhabitudine iterdū sana
iterdū egra reddat. Ubi em̄ cor-
p⁹ idiget motu: exercitatio sa-
na q̄esegrah̄. Ubi q̄ete idiget
q̄es sana est: exercitatio egra.
Nec sec⁹ de cibo potu z alijs oi-
b⁹ dicēdū est. Unūq̄q; em̄ vbi
egēti corpi adhibeat cū ppua
q̄titate z q̄litate sanuz efficit.
Ubi hō aut nullo pacto egēti
corpi p̄cipiat: aut neq̄q; p̄grua
mēsurā morbosū cōsistit ac du-
plex itētio circa sanū egrūq; ē
rei adhibite q̄litas ac q̄titas.
Ifferre aut t̄p̄z ceu tertiū ab his
diuersū: alienu ē a rōne q̄n q̄dē
in his ipsis p̄tineat. Si em̄ re-
tali ac tāta opus est sc; z p̄gruo
tpe adhibeat nece ē: atq; idcir-
cō t̄p̄s inducit. q; corp⁹ morti
obnoxū est ac facile mutat: z
fluit: ac p diuersitate mutatio
nū alias alijs subsidijs indiget
Quapp t̄p̄s in his q̄sūt dictage-
nere tertiū nequaq; est: s; ad fa-
ciliorē doctrinā se penūmero tā-
q̄ tertiūtimur ob cāz p̄dictā.
Sed cū in his intentionib⁹: tū
alie cause sane: tū etiam p̄posi-
tum genus est rursus eas ipas
causas recensēbimus. Optime
igitur preparatiōis corpi: vbi
circūueniēs aer fuerit modera-
tus cōgruēt ēt alie cause mode-
rate: q̄s maxie docui: puta q̄es
motus: somn⁹: vigilia modera-
ta: z q̄ igerunt atq; egerunt mo-
derata. S; vbi fuerit imodera-
t⁹ tū a mediocritate recedēdū
quantū a mediocritate variat.
Intētiōes mediocritatis sūt in
aere q̄dē circūēute: vt minie ri-

geas pp frig⁹: neq; sudas. p̄pter
estū. In exercitatiōe aut vbi p̄-
mū ceperit sudare corp⁹ statiz
q̄escat necesse ē. In edulys p̄co-
ctiōis diligētia excremētis me-
diocritas! quātitate z q̄litate
Ceterū in his appetit⁹ equat q̄
dāmō cōcoctioni. Quo sit vt nō
op⁹ sit p̄ceptis ac regul quāti-
tatē adhibēdorū dimetiētib⁹.
Nā optia nā quātū appetit tū
bñ cōcoqt. Simili mō nā ipa sō-
numetif q̄titate i habētib⁹ opti-
mā p̄parationē: ac excitant a sō-
no q̄n corp⁹ nō lsup idiget. quē-
etiā ipis ita viuētib⁹ p excremē-
ta: aut excretiōes alui: vne: ac
toti⁹ corporis nihil cōmittit. il-
la nāq; mediocritas adhibēdo-
rū sana reddit. Toti⁹ aut cor-
pis spiratiōe exercitatio mo-
derata efficit salutarē: bi p̄ter
ea fugēt. s. opz excessū oim aia-
liū affectionū. ire: tristitie: furo-
ris: timoris: z iudie. Nec em̄ re-
mouēt nālē p̄ditionē: corpusq;
alterāt. Atq; rei veneree vsus
ap̄ Epicurū null⁹ salutaris h̄.
S; rexa san⁹ ē ex tāto t̄p̄is iter-
nallo: vt corp⁹ i vsu neq; sētiat
exolutionē: ac leni⁹ spiratiūsq;
reddat. Porro p̄cūbēdi t̄p̄s ē q̄n
corp⁹ diligēter mediū fuerit oiz
exteriorū intēperierū. neq; ni-
miū repletū neq; ieiunū. neq;
nimū refrigeratū neq; nimū
calefactū aut exiccatū aut hūe-
factū imoderate. Qd si iterdū
peccet exiguum est peccatū sed
prestat vt repletū calefactū ac
humefactum potius q̄ ieiunū
aut refrigeratū exiccatū cor-
pus vtatur concubitu. Ceterū
qualitatem vniūq; iusq; eoz q̄
dicta sūt in optima natura eli-
ge op̄oiet. Exercitatiōis q̄dē

In qua oēs corporis partes ex p
portione moueātur: neq; hec ni
mū laboreat: illa pcius laboreat.
Cibus aut ac potus maxie mo
derat⁹ adhibeat necesse ē. Ille
em ppu⁹ moderate nature eri
sit. Itidē in alijs dicēdū ē. Ubi
vero corp⁹ ab optia pparatiōe
recedat: nō mltū tñ cāe qz custo
diētes sanitatē pmutāde sūt q
pportione rñdeat. Sed cū hec
corpora multa sint: de vnoquo
q; eorū seorsum agendū est.

De causis qbus intēpe
ries insite custodiunt qbus
q corriguntur z ad habitū
optimū perducūtur. Ca. 2.

Corpus igit tēperamento
variās: mediocritate aut
partū officialium non variās
duplicem habet formā sanarū
cārū. Alterā custodientiū ipsi⁹
tēpamētū alterā pducētū ad op
timā preparationē. Cause igit
custodientes temperamētū tm
variabunt a causis nature opti
me cōgruētib⁹ qtu toti⁹ corpis
temperamentū ab illa variet.
Corpus em calidius victu indi
get calidiou: frigid⁹ frigidio
ri: sicc⁹ sicciou z humid⁹ humi
dior. Sili mō copulatiz calidi⁹
ac sicc⁹ calidiou ac sicciou: z
in reliquis trib⁹ copulis: qd p
portione rñdeat. Utē em mate
ria causarū recte: qui virescā
insitas agnoscit. verbi grā: vt
mot⁹ media insomnia excretio
z oēs affectiones aiales ericcēt
corpus. Contraria vero ijs hūe
ctent. Eodē mō de calefacienti
bus ac refrigerātib⁹: studijs: po
culentis: esculentis: z vt simplr
dicetur: q oim circa corp⁹ causa
rū agnoscit materiam ac vires
causis suis vtetur. Similes sili

bus adhibēdo quoties pustinū
corpi libuerit custodire tempa
mētū. Quoties vero libuerit p
mutare: z ad habitū ducere me
liorē: aliō est cārū genus sanum
predictis cōtrariū equaliter an
diuersum recedēs a causis tēpe
ratis ac medijs: qsoptimenatu
re cōgruere docuimus. Calid⁹
em z sicc⁹ vict⁹ nequa qz efficiet
bene temperatā diligenter cali
dus ac sicc⁹ tēpamentū. Sz vi
ctus tāto frigidior z humidior
moderato quāto natura fuerit
calidior. sicci⁹qz. Tale em cāz
genus natuas corrigit intēpe
ries. Alterū vero qd est predictū
custodit: ac medicivtroq; cārū
genere inuicē vtūtur. Verū cor
rigere insitam intemperiem ex
multo ocio opus est paulatī de
ducendo corpus ad habitū me
liorē. Natura em nō tolerat su
bitā alterationem. Per negotia
vero necessaria in eadē dispōne
custodire opz. Sed quodā mō
tale causarū genus custodiens
appellauim⁹. forte em rectius
dixeris alterās curā z ipedimē
tū insitū corrigēs appellari qz
ad vniuersum gen⁹ sanitatis re
spiciētes nō ad splāles ei⁹ diffe
rētiās: quecūq; custodiūt sanita
tē custodiētes cunctas cās nola
uim⁹: siue adeo custodiāt sani
tatē: vt ēt deducāt ad habitum
meliorē: siue pustinā corpis pre
parationē tm mō custodiāt z cō
seruēt. Quecūq; vero dispōnem
efficiāt deteriorē morbosas. vbi
igitur oēs corporis partes ma
le temperate similiter sint: simi
lia adhibeātur subsidia: vbi dis
sili dissimilia necesse est. fieri
em potest vt ventriculus frigi
dior iusto existat: caput aut cas
r uū

Liber tertius.

lidius: & utrumque propriis remedijs egeat. Itidez & aliaque naqueque ptiū aut humidior: aut siccior aut calidior: aut frigidior moderatoque victu idiget ppo itēpe rieī. Non igitur equiter exercebimus oēs tales corporis partes: neque sicut humectabimus & excicabimus aut aliqd aliud tale efficiemus. At de his libro de tuenda valitudine latius diffinitū iā est.

De causis quibus impedimenta figmentis corriguntur & ut quatuor corporum discrimina habeantur.

Caput. 3.

Cause partium officialium sane optimi impedimento figurati partium magnitudinis numeri positionis existunt. In figurato igitur multa impedimenta habentur. Nam figura partium: & sicubi in ea canū ē p natura aut ostiolū: aut meatus aut asperitas quādam: aut leuitas: quoties excesserint propria mediocritate parū quidē affecta sana corpora nolantur. Multū vero perpeffa dñr egrotabilia. Quoties autē tñ affecta sint ut offendāt operationē: iā egrota vocantur. In quātitate ergo excessus ac defectus ad eas ipsas deducūt differentias. In numero vero excedēs aut deficientes quilibet similitudinū partium aut plēs hoc genere continetur. Item quicūque substantie in nobis preter naturam consistunt. Restat aliud genus positionis cuiuslibet simplicis partium: in quo quatuor differētie existūt. Prima in quā optima est. Secūda paululū quādam variat: & ob eā rem sanū adhuc efficit corp⁹. Tertia egrotabilis est ubi multū excessit. At quarta egroti corporis ubi plm remouet. Quicūque ergo partes peccāt figu

ra quādam modū bleff: vari: distorti: si recēs affecte sint fingēdo ac ligādo ad habitū nālē reuocātur. Si duriores effecte sint corrigi minime pñt. Eodē mō quicūque peccant cano sicut incrementis corriguntur: ubi pfecte sint emendari nō pñt. Itaque deligatio ac quies parū efficit cauū: functio partium ac spiratiōis cohibitiō magnū. sicut mō ostiolū aut meatus quoties fuerint equo maiora: quēs ac deligatio minora efficere solēt. Maiores efficiūt partes motu nālī simul cū moderata frictione & alijs quecūque plus sanguinis trahere assolent. At partium deficientiū quicūque ex sanguine gignūtur nequaquam ipos emendatio est. Quicūque vero ex semine creātur ppe impossibilis ē. Veruntamen interdū loco eapialia efficias similes habentia vsum licebit. At oīm earū natura opifer: medic⁹ minister est. Quicūque vero exuperant numero: sublatio cā sana est. Sed cōsiderandū est in quibus id fieri: aut nequaquam fieri possit: quod si nō cōmutare tēta dū est. simili modo positionis vitia emendātur. Ceterū cōstat. viduo aut tria sepe numero impedimenta circa vñā partē cōstant: quē admodū in eo qui habebat ventriculū parū simul ac rotundū ac super septo trāuerso positū peccabat em̄ in eo magnitudo figmentū ac positio: quod si frigidior temperamento extiterit ad habitū naturalē reuocari minime pōt. Quippe qui ab ipso temperamento ledať. Cū enī difficulter spiraret repletō ventriculo: parū cibi: & quod nō grauet ac multū nutrit bis aut ter in die afferre necesse est. In alio ubi infartio in

tecore subide existeret ob angustia vasorum victus extenuas curauit infartionem.

De causis sanantibus solutio ne continuitas. Caput. 4.

Equus est ut agamus solo ne ptnuitatisque inest similitaribus partibus ac officialibus corporis est ac forte quod non pcedet iter dum est inesse itegre sanis: quippe quod si affectio sit nequaquam videtur simplex dubitatione super uno quodque genere futuram. Nisi enim sensibilis operatio nis lesio morbum iterstigmat a sanitate: sed ex qualitate dispositionis tantummodo consideret assidue affectio nis decretum admittas neccesserit cum nemo sit: quod operatio descriptas optimas habeat. Sed hec questio ut pote contemplatione requirere diligetior per se seorsum dicato ope tractabit. De causis corporum confecte egrotantium deinceps agendum est ab intemperie penitentes initium.

De causis corporum confecte egrotantium. Caput. 5.

Definiendum antea est id quod omnes fere medici pretermittunt: ut alie cause sint intemperie in confecte: alie ei quod propterea perficiatur que admodum alie future. Supreme ergo intemperie: que futura est: cause partim sub ipsa precautionis diligentia: partim sub ipsa sanitatis perseruatioue ptenent. Prout sub ipsa tamen curatiua collocat. Intemperie autem iterum utraque medie cause sub ipsa precautionis vigilantia: ac curandi ratione collocatum. Morbus enim si iam existat confectusque sit curetur oportet prohibeat autem si nondum existat sed futurus sit ex his positione in corpore. Ubivero perficiatur: quod perfectum est curet. Quod vero futurum est prohibeatur necesse est. Porro per

hibebitur dispositio: qua fieri solet sublata: ac talis dispositio nominatur causa progressa. Morbus vero qui iam confectus est curabitur dispositio qua primum naturalis operatio leditur soluta: quam egritudinis causam nolumus. Sanatio vero unam habet ac primam et maxime propriam intentionem dispositioni que est soluenda in natura. hoc enim genere omnes cause efficientes sanitatem continentur: particulatum pro natura dispositionum prout eligantur convenienter. Itaque calide dispositioni frigida causa contraria est frigide calida: et in alijs eodem modo dicendum. Si enim quicquid est preternaturam: immoderatum est: quod vero per naturam moderatum: quodlibet immoderatum ab immoderato contrario ad habitum naturalem reuocet necesse est ac prout ut calidum ac frigidum potentia non ipsa imaginatione sumendum sit. Intellego potentia tale quod per priuereque tale est. Ipsa autem imaginatione quod primum sensu tale esse videatur: sed vere tale minime sit. Sed quantum talia cognosci proueniat libro de simplicibus medicamentis perpensum iam est. Ad inueniendas igitur causas sanas in morbo qui iam confectus est docendi via videtur est qua talia potentia interstinguantur ab hisque imaginatione talia videntur. In morbo vero qui pretereacoficit: ea ipsa docendi via videtur est atque etiam ea qua morborum cause parue stinguent. fingamus putridis humoribus accedere febrem indicatio in his est alteratio euacuatioque. Alteratio quod est sedas putredinem manet causa. Euacuatio omnem de corpore educens subam. Sed predicta species

Liber tertius.

alterationis cōcoctio est: quā a
nōnullis causis fieri cōuenit in
ueniētes in illis an habeamus
ita sanorū cognitionē. Euacua
tio efficit sanguis missiōe cliste
rivina rspiratiōe p cutē atq; et
auocādo deriuādo ad aliū locū
hoc gñe cōtinent mouere men
strua: apire mariscas: purgare
ex naso palato inueniētes mās
qbus qualitate r q̄titate r mō
vltus adhibet: euacuatio efficia
tur: si hac artis pte cās sanas in
ueniētes: ac de mō inueniēdi ta
les cās libro de curādi via. r rō
ne dictū iā est. Simili mō r per
alias tres itēperies. Etē m vnu
tōeq; habēdo pceptū vnāquāq;
cām efficiētes excidere. tū aut
tre ad egritudinē: q cōfecta est:
causalū sanarū inuētiōne ad ipr
scemur. Tū dē per itēperies cō
positas simpliciū cōpositio pce
pta sanitatis idēcabit: si studue
rimus vt magnitudini itēpe
riet qd ppositiōe rñdeat: cā sana
peruestiget: verbi gratia: si q̄s
decē numeris recessit a natura
li in dispōnē calidiorē septē in
siccorē: cā sana p talē dispōnem
decē numeris recēdat in habitū
frigidiorē septē in humidiorē
opz. Si igitur tale medicamen
tū affecte parti adhibeat tanto
frigidior ac humidior erit quātū
indicatio p̄cipit: at vbi ps affe
cta posita fuerit i pfundomol
liri opz: tale efficere medicamē
tū quo min⁹ in itinere pri⁹ exol
uat. Si igit op⁹ sit medicamētō
calidiorē moderato n solūtātō
sit calidi⁹ quātō idiget passio: sz
ex sup ab h dātū ab hciat id qd pp
positiōne fuerit necessariū. Si
frigidiorē nō simpliciū tāto fri
gidi⁹ efficere opz: sed etiā mām

psiderare necesse est. Si emicra
ssior fuerit nequaquā pfunde ad
modū penetrabit sed eūio effi
ciet cōdensando cutē. Si hō te
nuior fuerit fieri poterit vt pfū
de admodū se insinnet. Tū dē i
humefaciētib⁹ r exiccātib⁹ cras
sior ac tenuior. Ita sumēda ē: ac
ab affecte partis positione idē
catio sanā vestigat cām: quē ad
modū hoc loco definitū iā est.
A figmento vero ac positiōe q
ties emissacula sensibilia ha
beat per nia tendētia aliorū sum
aut quoties nihil eiusmodi ha
beat. Emissacula igit deferētia
in mēbra p̄cipua aduocabimus
ac in nō p̄cipua mēbra irritabi
mus: Cōstatq; vt sanatio efficiē
tū itēperiez cārū: per euacua
tiōne existat. Ipsarū enim in
tēperierū tantummodo altera
tio sanatio est. Ceterum vbi sol
uatur continuitas sanatiōis in
tentio vnio est: que inq; i parti
bus officialibus impossibilis est.
In similaribus vero non semp
possibilis est. Sed in qbusdā vt
in carnosīs agglutinatio sana
tio est: nec interest vbi libeat ap
pellare cohalitum. Atq; ipsam
antecedit: quoties vulnus grā
de extiterit: adductio dissidētū
partiū: que sub ipō figmenti ge
nere cōtinuetur. Ut hō deliga
tio adducens dissidentes ptes
stabilis maneat: r habēde ac fu
ture vtiles sunt. Natura autem
agglutinat dissidentes partes
ac p̄stinam reddit vnitatem.
Medici vero officinū est in pri
mis vt est proditum adducere
in vnum dissidentes partes: de
inde custodire quemadmodū
adducte sunt. Postea prouide
re quominus inter labia aliqd

incidat: ac demum ipsam ptis substantiā sanā custodire. Primum ac secundum: quoniam modo facere liceat dictū iam est. Tertiū ad ducēdo ptes dissidētes fiet si nihil extrinsecus incidere sinamus: quēadmodū sepe numero pilus aut oleū aut aliū humor cadēs inter ptes agglutinādas earum prohibuit unionem. Postea hoc tpe sequenti tertia intentio perficitur: si materia effluat. Effluet aut materia incidēdo ac pgrue figurādo. Porro substantia mēbris sana custodietur p ea q̄ medio critere ericcent: atq; hec curatio est solonis p̄tinitatis i mēbro carnosio q̄ties ip̄a p se sola existat. Quod si cui alteri p̄miscet morbo plures indicationū intētiōes h̄ar: q̄s deinceps docebim⁹: vbi de p̄positis aut incomplexis p̄ceptis agemus. hoc loco ad reliq̄s p̄tinitat̄ solones eūdū est.

¶ De fractura. Cap. 6.

Fractura ergo p̄tinitatis solo in osse ē: q̄ inq̄ curari nō potest quantum ex prima intentione est: sed secūdo quodāmodo curari aliquatenus pōt. Prima igitur intentio vt in vnū coalescat: fieri minime pōt propter duriciē partis. Scd̄a vero delegatio est: quam facere pōt porus. i. tophus lapis ligatus circa fracturā. Porus. i. tophus lapis inq̄stū ex masia et a natura efficitur. cōis cum ceteris est. Inq̄stū hoc prope formā ossis ex alimēto illius fieri debet. Ceterum molle ac puerile os coalescere potest. Sed raro huius affectionis generatio est: sine implacatiōe alioz. Nam magna ex parte muscoli adiacētes simul cum alijs corporibus patiuntur ef-

fracto osse. Quocirca curatiōis intentio duplex est. Altera in osse: altera in corporibus que circa sunt. Sed de tali intentione implexis affectibus partiū carnosarum dictum iā est. De fractura hac parte agendū est. Cū igitur affectiōis sanatio ex poro: id est topho lapide sit: p̄prio ossis alimento opus est. Cuius excrementum ad porū id est tophi lapidis generationē subiiciat nature oportet. Quod moderatum quantitate et qualitate sit: necesse est et ob eam rē sanguis talis ac tantus eo ducendus est: quali quātoq; porus. i. tophus lapis fieri possit. Cūq; ille effluat p fistulas effracti ossis considerare puenit ip̄ius q̄titatē ac q̄litatē et ita ducere licet ciorē aut humidiorē. Sz de his oibus libro de curandi via et rōne diffusius dictum iam est.

¶ De punctione nerui ac tendonis. Cap. 7.

Nerui preterea ac tendonis punctio ppter exuperātem sensum et q̄ pars cōtinua origini est prompte aduocare potest conuulsionē: maximeq; quoties nihil possit foras efflari: occcator vulnere cutis. Igitur apire opz ac siccare materia tenuiore que se insinuare in profundum possit vsq; ad neruū vulneratū. At de hoc libro de curandi via et rōne satis iā dictū ē. Hacten⁹ de simplicū dispositionū cāis sanis.

¶ De implexi disponsū. Cap. 8.
De implexi deinceps agendū est. In vlcere ergo implacatur in primis quidem cauum quā nō aliam dispositionem sz vlcereis differentiam esse existimāt. Est autem nō vlcereis diffe-

Liber tertius.

rentia: s; alter genus toti⁹ morbi in q̄ substantie corruptio facta est. Itaq; sanatio duplici affectu duplici eget intentione. Nā cōtinuitatis solutio vnionē substantie corruptio gñationē requirit ac gñationis intentiones paulo ante explanate iam sūt. Quinetiam rerū natura ostendit: vt i primis talē sanare dispositionē deinde venire aggredi op⁹ sit. Quoties ergo pars sanis repleta fuerit: vlcus hō equale extiterit alterā intentionē auferri p̄tingit. Interposita em̄ recens genta carne inter vlcus labia: partes vniri dissidētes impossibile est. S; aliā intentionē curationis inuenire opz. Inuenim⁹ autē si naturā ipsam p̄sidereim⁹ p̄tis cui p̄ naturā inest tegi cute. Igit̄ a nodis efficiendū est. Qd̄ si impossibilis intentio est: simile aliqd̄ cuti. i. carnē cuti subsimile efficiendū. Talis hō siccior atq; astrictior est. Quocirca siccantib⁹ ac stringētib⁹ medicamentis minime mordētibus coalescendo vlceri opus est. Nec sec⁹ vbi sordes affuerint intentio est detergere. Medicamentū hō salutare deterforū ē. At de his libro de medicamētis dictū iam est. Quinetiā vbi inflāmatio q̄dā: aut effractio: aut durities: aut tumor ex vlcere fatiget: illa prius curari p̄dicta via opz. Iridem si qd̄ vlceri affluat sanād⁹ antea fluor est. Eodē mō si intēperies quedā in vlcere affligat intēperiei auxilia antea adhibēda sunt: sed de his satis.

De curatione sigmēti. Cap. 9.
De sigmento deinceps agendum est qd̄ in plures differentias secari pōt. S; ab eundē

ti incipiendum est: qd̄ ex figure mutatione efficit̄. Corporis igitur si increseat figura multarū partiū corrigi pōt: sin increuit emendari vltius nō pōt intentio aut in his que curari p̄nt: in diuersum abducit distortionis. Quod si fractura nō recte explanata alicuius mēbrī figura peccet h̄cto iam poro. i. top̄ho lapide. Si p̄terea porus. i. top̄h⁹ lapidis recēs fuerit: effringēdo rursum recte fingere: deinde inducere porum. i. top̄hū lapidē opz. Infartio p̄terea hoc gñe morbi continetur. Vbi igitur ab humore crasso ac glutinoso efficiatur: vnam habebit intentionem. Quāz affectioni: intelligo infartionem. Causa autem sana detergens atq; incidens medicamentū existit: vbi a stercore duro efficiatur opilato intestino. In primis quidem habebit duritiei ei emendationē ex humido ac pigui clysteri: deinde euacuationem ex actione. Vbi vero a calculo in vesica efficiatur tātisp̄ p̄pellēdus est. S; a vero omode curationis: ex leisione cōuellendus. Ceterum humours p̄ter naturam p̄tenti sanatio ommoda euacuatione efficitur: quem admodum in purulenti. Sed immoderata repletio immoderata euacuatione discutit̄ quemadmodum sanguine in venis condito. Sili modo si quibus in vētre aut intestinis aut arteria: aut pulmone pus: aut sanguis p̄tinetur omnimoda indiget euacuatione. Quibus vero plus cibi aut potus adhuc recentis cōtinetur euacuatione sanatio est. Que cūq; ergo in pulmone aut thorace p̄tinet cum tussi euacuatione

Artis parue Galeni. Fo. cxxxv.

ac cū medicamentis extenuanti-
bus fieri dicitur. Quęcūq; hō in ieco-
re: aut uenis aut arteria aut re-
nib⁹ aut p⁹ uinā aut p⁹ aluū eua-
cuari conueniet. Per uinā qđē
adhibitis medicamentis uelhe-
mēter extenuantibus. Per aluū
vero adhibitis medicamentis
trahentibus atq; aperiētibus.
Quęcūq; in ventre superiore
continentur vomitu. Quęcūq;
inferiore deiectione euacuāda
sunt. Quęcūq; sub cute incidē-
do: purēdo aut adhibitis medi-
camentis perurentibus. Simi-
li modo quęcūq; in cauo aliquo
naturali condūtur uelut in tho-
race. Et ut semel dicat: eorū que
preter naturam in quibusdam
partib⁹ cōtinentur intentio sa-
nationis sublatio est. Talia in-
ueniūtur p⁹tm ex ip̄a dispositio-
ne: sed magna ex parte ex ipsis
locis affectis. At q̄cūq; preter
naturam sunt rōne asperitatis
ducunt ad habitū naturalē p⁹ le-
uitatē. In osse qđē radēdo in
arteria uero aut lingua leuigā-
do adhibitis humidissimissime
mordētibus ac glutinosis. Por-
ro quęcūq; recedunt a natura
suā ratione leuitatis asperitas
naturalis inducenda est ex me-
dicamentis admodū detergētib⁹
ac paululum reprimētib⁹. Ue-
rum quoties infartio aut angu-
stia alijs comitetur morbis: hi
prius curādi sunt. Ceterū in li-
bro de morborum differentia di-
ctum iam est: ut dicte dispositio-
nes inflammationi ac duritiei:
tumorib⁹ siccitati interdū imo-
derare: et item prauis figuris cō-
tinentium corporum sepe nume-
ro comitentur: quę admodū
quibusdam tumoribus cor-
porū

que circa sunt. Quod si inuicem
quidem talium morborum im-
plicantur: indicationes varias
obtinebūt. At sufficiat sup⁹ vno
ueluti exemplo facere orationē.
Nā de his omnibus libro de cu-
randi via et ratione lati⁹ p⁹p̄sū
iam est. Subiiciatur ergo san-
guinis multitudinē cuiusdā par-
ti affluere: ita ut uasa in parte il-
la extēdantur: non maiora solū
sed etiā minora: que antea effu-
giebant uisum: nūc apparentia
quia repleta sint: quę admodū in
oculis perspicue cernit̄ interdū
p⁹pter albedinē tunicle: ac par-
est ut alia uasa que non vidētur
extendant̄ repleta: nondū tñ ap-
parentia p⁹pterea q⁹ exigua sūt.
Sane mā resudās ex uasis effū-
dit̄: aut ēt aliqđ effusus iā est ad
interceptas sedes inanes. huius
igit̄ affectio intentionem habe-
bit euātionem. Cūq; affectio
fit: q⁹ pars immoderate repleta
fuerit: necesse est excrementum
euacuetur: aut recurrendo aut
per ipsam affectam partem. Re-
curret igit̄: aut pellēdo: aut tra-
hēdo: aut trāsmittēdo: aut aliq̄
horū: aut oib⁹ modis euacuādo
Per ip̄as hō p⁹tē euābit̄: aut p⁹-
spicue et euidenter: aut in uapores
extenuatū. Si igit̄ totū corpus
fuerit repletū p⁹ ip̄m affectū: lo-
cū euāre minime puenit. Si em̄
incidēdo ac secādo euidenter eua-
cuem⁹: iherētes dolorē pl⁹ mate-
rie attrahem⁹ p⁹pter dolorē. Si
vero calefaciētib⁹ discutere ag-
grediamur: trahem⁹ p⁹ calorem
magis ad affectā p⁹tē quā discu-
tiam⁹. Quō si rursus libeat coge-
re: ut materia q̄ fluxit recurrat:
corp⁹ ut pote plenum nequaquā
admittet. Ut ergo ambo hec fie-

Liber tertius.

ri possint totū corpus euacuare oportet: aut oīno auocare ad aliū locū materiam que in partem affectā influit: atq; ita efficiendū vt de pte affecta pu⁹ expellatur quo fieri pōt per loca āpliora. Nā euacuatio promptior est. Euacuabim⁹ autē de pte affecta, si repumam⁹ aut refrigerem⁹. S; etiā loca euacuata ad se attrahūt. Idē em̄ libro de virib⁹ naturalibus diffinitū iā est. Et trāsmittent vasa corroborata repumētib⁹ medicamētis. Si igitur cuncta ita recurrāt res bene se habet. Si quod aut in parte remāserit: cōiūciendū est glutinosum existerē aut crassum. Proindeq; stipatū vehemēter. Quinēt fieri potest vt ne q̄q; tale sit: s; ad interceptas sedes effusum. Id igr̄ per locū affectū euacuari necesse est adhibēdo medicamenta repellētia. Porro euacuabis potissimū: si i locis interceptis pieceris aliqd cōtineri sacrificādo parit ac discutiedo medicamētis. Sed cū oīa medicamēta discutiedna calida virib⁹ existāt mordēt q̄ties imodice calida fuerint. Cauēdū igr̄ est a nimia maxieq; q̄ties affecta ps sum: noten⁹ fuerit: nō parū em̄ dolebit. Si loc⁹ simul fuerit affect⁹ ac mordeat: oīsq; dolor irritat fluctiōes: modice ergo calidū sedat dolor: maxieq; si hūidū extiterit. Ceterū sufficit discutere positā sūmotenus materiā q̄q; discutiedns medicamētū vehemens minime fuerit. Qd si sūme ptes ippesse penitus existāt. Qd aut idiget euatio: e si fuerit in pfundo: intēdere atq; augere opz discutiedns medicamētū caliditate: q; piculus foret ne

pius exolueret q̄ iret in pfundū: non tñ afficeret summas q̄s tāget ptes: etq; minime affecte sūt. Quocirca ambo in idē pcurunt ad medicamēti calidioris acriorisq; vsum: cū summe ptes admittāt ac pfunde indigeant hāc itaq; expositione duximus indicationē. Deiceps p̄siderem⁹ si qd restet ad curationē. Vidēt em̄ nō pauca restare affectarū partiū in q̄b⁹ est excrementū fluctiōis. Quedā ergo ptes rare laxeq; z molles nā sūt: alie dense z alstricte ac dure. Priores ergo facile euacuātur. alie acriorib⁹ egēt euacuātib⁹. Itē tenuiorib⁹ ac multo magis id fieri dz: vbi in pfundo ponūt. Atq; hec rursus alia indicatio erit a substantia affecte pti alia ducit a figmento simul ac positiōe. Subiūciat em̄ iecore p̄dictā esse dispositiōnē i āgustis finib⁹ vasoz stipatis hūiorib⁹: aut glutinosis: aut crasis: aut multis: nōne p̄optū erit esculētis aut poculētis extenuātib⁹. Crassitudinē q̄dē i p̄tibus simul cum lēiore facere tenuiorē: mox nō p̄ inuisibiles atq; āgustas vias s; āplasmateriā nocuā euacuare. Ampliores em̄ in iecore vene quēadmodū plurime sunt: ac desinūt he i gibbo ad venā causā: ille i simo ad portā. Quocirca facillimū erit vtrovis loco stupent hūiores p̄opte euacuare trahēdo i ventrē hūiores q̄cūq; in simo: per v. nā hūiorib⁹ in gibbo cōdanf. Ceterū alia indicatio ducit a iecore cū sit initū venaz cum em̄ non seipz solū quemadmodū multe alalis ptes solent gubernare: s; influit vires venis periculum est quoties prohibeamus ipius

firmitatem rigando aut laxando cataplasmatibus in primis iecur ipsius debilitare circa actiones ac debiles venas cunctas efficitur. Propter primum comprimens aliquid medicamentum curando ipsius necessesse est. Sed cum profunde admodum positum sit periculum est ne vires medicamenti reprimuntur exoluantur nisi manu ducatur ab alio aliam tenuior: quibus arduum est. Ac rectius est si ipsum reprimens medicamentum statim aroma extiterit insitas ei habendo duas qualitates ac vires vehementius operabitur. Ubi igitur suppuraculum humoris fuerit euacuatum: ac medicum habeat naturalem humorum mediocritatem: considerari oportet naturam qualitatem aliquam ductio intulerit: ut si pituitosa sit frigiditate: si biliosa caliditate: ut hac sublata sanam partem integre efficiamus. Curabimus hoc quia imprimuntur qualitatem quemadmodum dum de curatione intemperiei ageretur docuimus: quanto aliquid calidius extitit tamen refrigerando: quod fit ut necessarium sit cognoscere naturalem ipsius temperiem. Nam quod pacto scire possumus quanto natura calidius fuerit: aut quoniam calefacere desinas. Non cognoscetes enim mensuras naturalis caliditatis fieri minime potest abunde copia medicamentorum calefacientium aut calefacere desinas.

De morbo numeri. Ca. 10.

Sed cum de his abunde dictum iam sit: tempus est ut ad egredies morbi veniamus. Cumque duplex earum dicitur sit: in quibus pars quipiam deest: eam efficere intentio est subseruendo. scilicet nature quod antea diffinitum iam est. In quibus exuperat eam excidere vel gladio vel igne vel medicamen-

to puritate propositum est. Cuncta igitur hec fere sanare possibile est. Cuncta autem gignere impossibile est quemadmodum libro de semine docuimus. quedam vero et si ea impossibile est gignere: possibile tamen est aliquid alterum facere. Ergo loco eius sub alia efficere possibile est: ut in quibus pars quepiam ossis integre sublata est substantia altera loco eius diffidentem ab osse carnesque. que vero loco eius gignitur substantia caro est. Tophi lapidis institutio consistens: aut tophus lapis carnis institutione consistens ac tempore precedere topho lapidi si nulluma efficitur. inter initia vero carni sub similis potius habetur. Ceterum quis arte sublata neque eadem sub alia secundum speciem: neque simile efficere possumus. Tertia intentio honestam mentem quoddam inuenit ut in manibus. Ad hoc genus eadem cum quantitate inuit rationem. Quod enim circa nature disponere potest illi propinquat. Quod autem genere propter naturam nulli tamen modo dissidet: in quo prius quidem intentio sublatio est. Si vero impossibilis sit: sequens est ut transferatur: quemadmodum per suffusiones. Porro quicquid non in totis partibus: sed partibus partium defuit: aut exuperat: si desint: reficienda sunt generatio. si exuperet: excidenda auferendaque sunt. Ita fit ut neque alia intentio: neque species alia medicamentorum genere sit. sed ad aliud carum salutarium genus eundem est quod positionis impedimenta emendat ut luxationes intestinorum ac testium. he sunt autem quod violenter reduntur: aut pelluntur: aut quod membrum continens laxatur aut effringitur. Quocirca curatur partim quia econtrario tenduntur aut in diuersum pelluntur

Liber tertius

partim q: mēbrū ptinēs angustū efficiat. Sz q̄ via pticularia q̄suestiget p̄cepta: libro d̄ curā di via z rōne pp̄sum iam est.

¶ De precautionē. Ca. 11.

Sequit̄ vt dicam⁹ q̄cūq; i p̄cedētē distulim⁹ ofonem: hāc medici noiant p̄cautionē. Vex triplex corporūz d̄ria est. Quoddā em̄ integre sanū est. Quoddā nō integre. Aliq̄d nō egrotat. Prīmū igit̄ gen⁹ sub sanitatis p̄seruatōe cōtinet̄: ac duplex ē vt antea docuim⁹. s̄m ad p̄cautiōis vigilātiā. tertiu ad curatiōis diligētiā relegat̄ atq; totū hoc gen⁹ i humorib⁹ potissimū p̄sistit: q̄s minime cōuenit glutiososec: neq; crassos neq; mltos neq; admodū calidos aut frigidos: neq; mordaces: neq; putres: neq; venenosos. Increscētēs ei cā morboz p̄sistūt. Increscūt at̄ it̄dū ab eadē cā q̄ eos pmū genuit. Est q̄h seiūicē i corpe alterāt. Intētiō nō sanatiōis hōz duplex ē: alteratio. eūatioq;. Alterāt igit̄: aut ab ipso corpe p̄cocti: aut a q̄busdā medicamētis i q̄b⁹ cōtinent̄ medicamina curātia venena aialū venenatoz. Item medicami a venenosa p̄mutāt. Euacuant̄ at̄ a medicamētis admodū calidis: ac purgatōe: z clysteri: ac sudore: z vomitu. Atq; hec d̄seuatiōes existūt. Prope nō ex locis i q̄b⁹ colligunt̄ cōsistūt quēadmodū it̄tiō z q̄rtovolumie d̄ tuēda valitudine diximus dū d̄ dispōnib⁹ laborib⁹ z āperis agerem⁹. Eūant̄ em̄ prōp̄tū si i p̄mis venis sint p̄ aluū. Si i iecore p̄vinā: Si i habitu totū p̄ sudore: quēadmodū si i capite existāt p̄ palatū: aut na

res: aut p̄ vtrūq; meatū. Si in thorace: p̄ fauces s̄l ac itussiz. si in renib⁹ aut vesica p̄ vinam. Ceterū mā auocat̄ p̄miscue ab oib⁹ ptib⁹. Indicatio ē vt z ad loca q̄s maxie lōginq;. Deriuat̄ vero ad loca vicina. Quēcūq; ḡ curāt tales dispōnes: salutare cās appellam⁹ quēadmodū q̄ augēt morbosas ac neutras: q̄ cūq; nec ledūt neq; iuuāt: ac fieri p̄t: vt eas ne causas q̄dē nominēt: quēadmodū pleriq; sophiste ptēnētes q̄dē iuestigare d̄rias rez: plurimū t̄pis i fmo: nib⁹ p̄terētes. Sz aduersū eos alibi diffusi⁹ disputauim⁹. At p̄cauēdi ars ita se habet.

¶ De modo recreādi corpora. Cap. 12.

Dēiceps de mō recreādi reñciēdiq; corp⁹ agēdū est. Sz q̄ nā hōz dispō sit z a q̄bus causis ad habitū nature reuocet̄: sūmati hoc loco dicet̄. Dispō igit̄ talis ē. Sāguis q̄dē bon⁹ ac erigū⁹ ē. Itē spūs vitalis nolet̄: z alac. Itidē se h̄nt p̄tes ip̄e solide sicciores: p̄ide vires eoz d̄biliores existūt: ob eā rē vniuersū corp⁹ frid⁹ est. Porro cause salutare h̄mōi corrigētes dispōnē vt semel dicat̄: sūt q̄cūq; celerē q̄dē ac securā efficiūt nutritionē. Particulati nō motu moderato: ac cibo: potu s̄ōno. S̄hā motuū sūt: gestatio: deābulatio: frictio: balnea. Ac mltro meliora sūt si paulatim fiāt: z actiōes solitas paulatim attingāt. Cib⁹ inter initia hūid⁹ ac p̄coctio facilis eē d̄z: nec frid⁹ p̄cedēte t̄pe magis nutrit̄ pot⁹ idone⁹: vinū ē erate moderatū ac p̄p̄tū splēdidū at̄ albū aut s̄bflauū: ita: vt odore suauē moderate

moderate gustui sit: neq; ex to-
to aq̄suz nec vehemētē aliquā
indicās q̄litate: neq; dulcedinē
neq; acrore: nec amaroze. At de
his quēadmodū dixim⁹ paulo
ante libro de curādi via expla-
natū iā est. Hoc loco nō decre-
uim⁹ docere oīa particularia:
sed capita rez tātūmō pcurrerē
de q̄b⁹ alijs libijs lati⁹ disserui-
mus q̄s scribēs quot q̄s sint
finem faciam orationi.

Quo ordine libri legēdi
sint.

Cap. 13.

Itaq; supra dictū iā est: vt
ali⁹ liber sit in q̄ de statuē
da medēdi arte tractem⁹. hūc
duo ali⁹ de statuēdis artibus
āncedāt. Sed hi sūt cū eo quez
nūc absolui⁹ summam sūt
effecti. Illi hō hunc ordinē ha-
bent. De elemētis hypocratis
vn⁹ liber est. Deī tres libri d̄
tēperamētis. Quoz duo de aīa-
liu tēperamētis. Terti⁹ de tē-
peramētis medicamētoz expo-
sūt: et ob eā rē libru de virib⁹
simpliciū medicamētoz nō bñ
telliges: nisi tertiū de tēpera-
mētis diligētē euolueris. Ali⁹
pterea liber paru⁹ est sequens
duos p̄imos libros de tēpera-
mētis q̄ de inequali intēperie
inscribit. Itē ali⁹ parui sunt.
Alter de optima corporis p̄pa-
ratioe. Alter de bono habitu.
Porro ali⁹ liber est i tria volu-
mina diuis⁹ q̄ de virib⁹ nālib⁹
est: quē post duos libros de tē-
peramētis: aut ē post libru de
elemētis euoluas licebit. Post
hūc i mltis libris de actiōibus
aīalib⁹ disputam⁹. Cūq; ad eo-
rū d̄mōstratōes si parū pducatur
ex dissectiōe: cognitio in ea p̄i-
mū exerceri oportet. Atq; vti-

lissimi sunt p̄gress⁹ dissectiōnū:
etiā ali⁹ plures libri: vn⁹ q̄dem
de discordia dissectiōnū: alē d̄
dissectiōe defunctor: q̄b⁹ deinceps
existūt: duo ali⁹ d̄ dissectiōe
viuētū. In alijs q̄busdā p̄icu-
lati instruēdis discipulis feci-
mus dissectiōnē ossiū musculo-
rū: neruoz: atq; venarū: et arte-
riarū. Itē aliq̄ libri ali⁹ ex q̄b⁹ ē
ali⁹: in quo disserit vtrū s̄guis
per naturā in arterijs p̄tineat.
Ceterū ali⁹ indicātes actionez
earū. Duo q̄dem sunt de motu
musculoz. Tres de thoracis ac
pulmōis motu. Quib⁹ deinceps
est liber de causis spirationis.
Quib⁹ sequit⁹ liber de voce. de
parte animi ac virtute q̄ prin-
ceps est: et alijs omnib⁹. Quēcū-
q; de naturalib⁹ et aīalib⁹ actio-
nib⁹ q̄runt: mltis editis volu-
minib⁹ docuim⁹. Que de hy-
pocratis ac Platonis decretis in-
scripsim⁹. Eodē p̄siderādi ge-
nere p̄tinent libru d̄ semine seor-
sū editi. Itē libri de dissectiōe
hypocratis: quib⁹ omnib⁹ li-
ber de vsu partiū sequit⁹. In de-
notationē p̄terea morborum li-
ber de locis affectis et venis: li-
ber d̄ p̄sib⁹ vtilis est: q̄ loco etiā
p̄sensioes docem⁹. Antecedūt
p̄terea libru de pulsib⁹ duo ali⁹
libri. alē d̄ vsu spiratiōis. alē d̄
vsu pulsū. Liber p̄terea d̄ pul-
sib⁹ i quatuor partes distribu-
tus est. P̄ia est de differentia
eoz. Sc̄da de denotatiōe. Ter-
tia de causis pulsū. Quarta d̄
p̄sensioe pulsū. Ex eodē ḡne ē
liber q̄ scribit de instituēdis di-
scipulis de quo artē aut d̄ pulsi-
bus cōpendiū inscribā. Utiles
p̄terea sunt ad hāc cōsidera-
tionem libri de pulsib⁹ aduer-

Articella,

8

Liber primus

sus archigenē: quo enarro ac
 iudico. Porro vtilis ad p̄sensio
 nes ē liber de iudicijs: hūc p̄ce
 dit liber d̄ dieb⁹ decretorijs: q̄n
 etiā de aspiratiōis difficultate
 in cognitiōe p̄sentis dispositio
 nis ac p̄sensionē futuroꝝ malo
 rū aut bonoꝝ: circa egrū vtilis
 existit. hū igit̄ oēs libri: ac cuꝝ
 eis alij q̄dā sūt libri singlares:
 q̄s euoluere vsui ē. Qualis ē li
 ber d̄ causis p̄catarticijs ac li
 ber d̄ pitia medicinali: ac liber d̄
 victu extenuāte. itē liber d̄ mit
 tēdo sanguinē aduersus erasi
 stratiū. ac liber d̄ tumorib⁹ p̄ter
 nām. Itidē liber d̄ nimietate: z
 alij istiusmodi. Vex maxie ne
 cessarij sūt ad curādi viā z rōnē
 liber de morboꝝ d̄ fia: ac de di
 uersitate accidētū: ac tertio li
 ber i q̄ morboꝝ cās docuim⁹: a
 q̄b⁹ alij tres existūt: accidētū
 cās enarrātes. Libri de simpli
 ciū medicamētōꝝ virib⁹ sunt.
 q̄m̄ antea fecim⁹ mētionē. Itē
 libri d̄ p̄positiōe medicamētōꝝ
 q̄b⁹ libri d̄ curādi viā z rōne se
 quunt̄ p̄uati scripti atq̄ etiā li
 bu d̄ tuēda valitudine. Ceterū
 an̄ exerceri opz i libijs d̄ demon
 stratiōe eū q̄ sit artē mēdēdi rō
 nabilē p̄fessur⁹: libro d̄ optima
 heresi diffinitū iā ē. Ceterū de
 alijs libijs ac cōmētarijs: q̄s scri
 psim⁹ minie necesse ē h̄ loco p̄
 se q̄. Nā de his oib⁹ alibi dictu
 ri sum⁹: forte vno: aut duob⁹ li
 bjs editis habitur⁹ iscriptionē.
Explicit Saleni Ars parua.

Liber Canonis primus
 quē princeps Aboali Abin
 sceni de medicina edidit.
 trāslatus a maḡo Serar
 do Cremonēsi in Toletō
 ab Arabico in Latinum.

Verba Aboali Abin sceni.

IN p̄mis deo

gratias agamus si
 cut sui ordinis celsi
 tudo et beneficij ip
 sius multitudo meretur: cuius
 misericordie super omnes pro
 phetas existūt. Et post dicā
 q̄ quidā de meliorib⁹ amicis
 q̄s habere videor: cui in oib⁹ p
 q̄b⁹ me de p̄cat⁹ fuerit satisfāce
 re debeo: de re quā possum me
 rogauit vt ei librū de medica
 na faciā ei⁹ regulas vniuersa
 les z particulares talit̄ cōpre
 hēdētē vt explanatio cū breuit
 tate in eo cōiūga: z fm pluri
 mū afferā q̄rū ē afferēdū d̄ de
 claratiōe i v̄bis paucis. Qd̄ eq̄
 dē p̄cessi. et mihi placuit vt i p̄
 mis loq̄rer de cōib⁹ z vniuersa
 lib⁹ vtriusq̄ p̄s medicine theo
 rice v̄z z practice. Postea v̄o
 loq̄r de vniuersalib⁹ iudiciōꝝ
 virtutū medicinarū simpliciū.
 Et post hec de p̄ticularib⁹ eo
 rūdē. Deinde loq̄r de egritu
 dinib⁹: q̄ in vno q̄z contingunt
 mēbro. p̄u⁹ tñ incipiā ab ana
 thomia illi⁹ mēbru et ei⁹ iuuā
 mēto. De anathomia ei simpli
 ciū mēbroꝝ: z s̄līr iuuamētis: i li
 bro p̄lo vniuersali iā tūc locu
 t⁹ ero. Cū āt mēbru anathomiā
 cōsumauero: i p̄ plurib⁹ loc⁹: de
 mōstrare lēptā quō ei⁹ p̄fuect
 sanitas. Dein sermone absolu
 to ostēdā ei⁹ egritudines vni
 uersales z causas: z semitas co
 gnoscēdi eas: z vias eas medi
 cādī i sermone etiā vniuersali.
 Postq̄ āt has res vniuersales
 expleuero ad egritudines d̄ibo
 p̄ticulares: z in cōplurib⁹ earū
 etiā d̄mōstrabo i p̄mis iudiciū

vniversale in eius diffinitione
et ipsis causis et significationi-
bus. Deñ ad iudicia fuerit
particularia. Post ostendā re-
gulam vniversalem in medicā-
do deinde descēdā ad medicā-
dū p̄ticulariter cū vnaquaq; me-
dicia simplicis aut p̄posita. Ad
illud autē qd p̄t dīcā de iua-
mēto medicinarū simpliciu in
egritudinib; i libro medicina-
rū simpliciu i tabulis pictis q̄s
bonū ē fieri: sicut in discipline
modo aspicias cū ad ipsum p-
uenies: nō reuertar ad dicēdū
nisi modicā rē. De medicinarū
q̄z cōpositar; q̄ mihi videbunt
in ātīdotario meli; ponēde in
iuanmētis: et qūo misceant; vsq;
ibi loq; dimittā. placet āt mihi
vt postq; hūc libru p̄summaue-
ro. aliū libru cōponā de rebus
p̄ticularib; in quo sit proprie-
tas nominandi egritudines: q̄
cū accidūt non sunt vni eidem
mēbro p̄prie i quo etiā de pul-
chritudine loq̄mur: et vt i hoc
libro eo calle. p̄cedā q̄ in libro
p̄ticulari q̄ est añ ipsū p̄cessi.
¶ Qd si mihi deus auxiliatus
fuerit: et hūc p̄summauero libru:
addā postea i vno libro ātīdo-
tariū. ¶ Nō ē aut bonū vt hui;
libri plurimū n̄ sit apd vnūquē
q̄: et i ei; memoria q̄ huius do-
ctrie noie vocari et p̄ eā lucrari
desiderat. Min; nāq; qd medi-
co necessariū ē cōprehēdit. Qd
hō sup ip̄z auditū: icōphēabile
ē. ¶ Qd si de; meū plōgauērit
terminū: et scdā successerit for-
tuna: me ad alia p̄parabo. nūc
aut cōponā libru; quē in q̄nq;
sic diuidam libros.
¶ Fen p̄t: Doctrie p̄t: Libri
p̄m d̄ diffinitōe medicie. Ca. i.

Dico q̄ medici-
cina ē sciētia qua hu-
mani corpis disposi-
tiones noscunt ex pte
q̄ sanat; v; ab ea remouet; v; ha-
bita sanitas p̄seruet et amissa re-
cuperet. ¶ Pōt aut aliq; dicere
q̄ medicinā diuidit i theoricā et
p̄cticā: s; tu totā ip̄z posuisti
theoricā cū dixisti q̄ est sciētia.
¶ Nos aut respondebim; et di-
cem; q̄ artū q̄ddā est quod est
theorica et practica. Et de philo-
sophia q̄ ē theorica et practica.
Et de medicinā dīcī q̄ est theo-
rica et practica. ¶ In vnaquaq;
autem harum diuisionū; aliud
volum; dicere cū dicim; theori-
cā: et aliū cū dicim; p̄cticā: nō tñ
nobis necesse ē declarare diuer-
sitatē q̄ iter eas existit nisi i me-
dicina. ¶ Cū ergo de medicina
dixerim; q̄ ei; ē theorica et ex ea
est practica: nō est existimādū q̄
velim; dicere q̄ vna diuisionū;
medicie est scire: et altera opari:
quēadmodū mlti hūc locus per-
scrutātes existimāt. ¶ S; vbes
scire q̄ illud qd volum; est aliū
et q̄ nulla duarū diuisionū medi-
cina est nisi sciētia. Sed vna ea-
rum est ad sciēda p̄incipia. Et
altera ad sciēdū operandi qua-
litate. Post hō primā eaz no-
mine sciētie aut theorice appro-
pauim;: et alterā appropauim;
noie practice. ¶ Per theoricā hō
ipsi; volum; q̄ qñ eā sciuerim;
sciētiā tñ acq̄remus: ita q̄ inde
claratiōe qualitatis operatiōis
nos nō imitem;. Sicut dīcī in
medicina q̄ genera febrū sunt
tria: et cōplexiōes sūt nouē. ¶ Et
p̄cticā ip̄i; volem; nō opatio-
nē i effectū neq; laborē notōnū

Liber primus.

corporear: sed diuisione operationis medicine: que cum ea sciuerim: auxiliabitur nobis ad inquirendum scientiam vel sententiam: et ipsa scientia erit in quantitate operationis. Sicut dicitur in medicina quod apostematibus calidis adhibenda sunt in principio quod repellat et infrigidet et inspillet: et postea spellentia cum resoluentibus temperabimus. Et post statim. Post ea in declinatione: sufficienter molliciantia resoluentia. Preterquam in apostematibus quod sunt de materialibus quod membra expellunt principalia. hec igitur doctrina in sententia tibi auxiliatur. Et hec sententia est declaratio quantitatis operationis. Cumque duarum diuisionum quantitate sciueris iam scientiam scientiam: talem et scientiam operatiuam adeptus eris et si nunquam operatus fueris. Neque est aliquid dispositiones corporis humani sunt tres egritudo: sanitas: et dispositio: quod neque est sanitas: neque egritudo cum tibi due suffecerit. possibile namque est cum homini doctor bene considerauerit non inueniat unam duarum rerum affirmantem hanc trinitatem neque negantem. Amplius si hanc trinitatem necessaria fuerit: quod diximus tibi remoueri a sanitate colliget infirmitatem et disponere sententiam: quam non habere sanitatis diffinitionem posuerunt quod est habitus aut dispositio ex qua operationes subiecti ipsius sane proueniunt. Neque huius diffinitionis operositum: nisi sanitatem diffinierit quemadmodum considerauerit et posuerit in ea additionem quam non indiget. Preterea cum medicis in hoc non litigemus. Neque enim sumus qui cum eis in huiusmodi disputare debeamus. Neque litigium hoc eis neque illis quod contra eos sunt in

medicina auxiliabitur. huius enim rei certitudo alterius doctrine principis pertinet.

De subiectis medicine. Ca. 2.

Quoniam medicina corporis humani ex parte unde sanat et a sanitate remouet considerat: et cuiusque reiectia non acquiritur neque completur cum causas habuerit: nisi si per suas causas sciat: ergo debemus in medicina scire sanitatis et egritudinis causas. Et quod sanitas et egritudo earum cause plerumque sunt manifeste: plerumque occulte que non sensu neque nisi per significantes accidentium comprehenduntur debemus etiam in medicina scire accidentia quod in sanitate accidunt et egritudine. Ita autem declaratum fuit in scientiis veridicis quod rei scientia non acquiritur nisi per scientiam causarum: et principiorum ipsius si causas habuerit et principia: aut non completur nisi ex parte sciendi eius accidentia et concomitantia essentialia. Causarum vero quatuor sunt species materiales: efficientes: formales: et finales. Cause vero materiales posite in quibus sanitas et egritudo mensurantur sunt. Subiectum quod de propter quod: membrum: aut spiritus: Et subiectum quod de longinquum humores. Et eis longiora sunt elementa. Et hec duo sunt subiecta secundum positionem in se sunt cum alteratione. In cuiusque autem rei compositio et alteratione que componitur ad aliquam homini peruenit unitatem: et hec unitas ad quam homini reuertitur multitudo: aut est complexio: aut forma complexio vero est secundum alterationem et forma secundum positionem. Efficientes autem cause sunt cause permutantes et conseruantes humani corporis dispositiones: sicut sunt aeres et que eis continuantur. Et comes

Qñones z aque pot⁹ z q̄ eis con
tinuāf. Et enacuatio: z retētio.
Et regiōes et ciuitates: et loca
habitabilia: z q̄ eis p̄tinuāf: et
mot⁹ z q̄etes z corporei aiales:
et ex eis sūt somn⁹ z uigilie. Et
alteratio i etatib⁹ z diuersitas i
eis: z i gñib⁹: z in artib⁹: z in mo
rib⁹ z in reb⁹ q̄ in humano sup
ueniūt corpore ipm tāgentib⁹:
siue sint p̄ naturā: siue non sint
p̄ naturā. ¶ Formales hō cau
se sunt cōplexiones z vtutes q̄
post eas eueniūt z cōpositiōes.
¶ Cause aut̄ finales sunt opa
tiones. Et in sciētia quidē opa
tionū est sciētia virtutū pculdu
bio z sciētia spiritūū q̄ sunt vir
tutū subiecta: quēadmodū nos
declarabim⁹. ¶ Hec ḡ sunt sub
iecta doctrine medicinalis vñ
aliq̄s inquit de corpe hūano
q̄ñō sēñat aut infirmat. ¶ Hui⁹
aut̄ inquisitionis pfectionē scz
vt sanitas cōseruet z egritudo
remoueat opz etiā h̄re par
tes fm istaz duaz dispositionū
z suoz instrumentoz causaz.
¶ Et huiusmodi quidē cā est re
gimē cum comestioe z potu. Et
electio aeris. Et mēsurā motus
z quietis. Et medicatio cum me
dicina. Et medicatio manua
lis. ¶ Hoc autē totum apud me
dicos est fm tres spēs: sanoz z
egrozū: z mediorū quos mō no
minauimus: z dicem⁹ q̄ñō inter
duas diuisiones inter quas p
culdubio nō mediū media vo
centur. ¶ Et postq̄ iam diuise
rimus has demōstrationes: tūc
iā collectū est nobis q̄ medici
na tractat de elemētis: z cōple
xionibus z humorib⁹: z mēbris
simplicib⁹ z cōpositis: z spiritib⁹
bus z virtutib⁹ eoz naturalib⁹

et animalib⁹: z vitalib⁹: z ope
rationib⁹: z dispositionib⁹ cor
pous. s. sanitate: z egritudine:
et medio: z causis earū: scz co
mestioe z potu: z aerib⁹: z aq̄s:
et regionib⁹: z motib⁹: z quieti
bus corpous: z animalibus: et
etatib⁹: z generib⁹ z extrinsec⁹
accidētibus q̄ corpori eueniūt
ex rebus extraneis z regimine
cū comestionib⁹ z potib⁹: z me
dicinis: z manuū opationibus
ad sanitatē cōseruandā z vnā
quāq̄ egritudinē medicādam.
¶ Harū vero rerū q̄daz sunt de
q̄b⁹ medico nihil aliud est agē
duz nisi vt q̄d sint tm essentiali
formatione informet: et vtrum
sint vel nō sint doctori sapiētie
physicalis credat. ¶ Et earum
sunt de q̄b⁹ in sua arte rōcinari
debet. ¶ Que ergo earū sunt si
cut p̄ncipia vtrū sint vel nō sint
credere dz. Scientiarū nāq̄ p̄ti
culariū p̄ncipia credita recipiū
tur et in alijs scientijs que fm
ordinē sunt ante eas ratiocinā
tur: z ita fit donec sciētiay oim
p̄ncipia ad p̄hiam primā que
methaphysica nūcupat eleuen
tur. ¶ Cūq̄ aliquis medicorū
loq̄ iceperit z affirmare elemē
ta z cōplexionē z q̄ ista sequunt̄
ex eis: q̄ scientie naturali subie
cta existūt aggress⁹ fuerit: erra
bit ideo q̄ in scia medicine mīt
tit q̄dēi⁹ nō est: z errabit q̄ se
aliq̄d declarasse existimabit cū
nihil declarauerit. ¶ Et hō de
quo medic⁹ formare dz q̄d sit: z
vtrū sit vl nō sit cui⁹ eē nō ē ma
nifestū credere hec est summa.
¶ Elemēta an sint: z quot sint: z
q̄ñō sint: z que sint. Et cōplexio
nes q̄ sint: z quot sint. Et humo
res an sint: z q̄t sint: z q̄ñō sint.

Libri primus.

Et virtutes: vtrū sint: et quā sint. Et
spūs vtrū sint: et quot sint: et ubi
Et quę mutatio habet dispo-
sitione et eius mora habet cau-
sam. Et cause quot sint. Membra
aut et eorū inuamēta sēsu et ana-
thomia discernere debet. ¶ Ea
aut de quib⁹ formādo ratiocina-
ri debet sunt egritudines et earū
cause particulares et earū signa
et quā egritudo remoueat et sa-
nitas pseruet. Et cuiuscunq; ea-
rū eē occultū fuerit ad aliud de-
clarādū demonstratiōē asserre
debet ipsum diuidendo nume-
rando et complēdo. ¶ Galenus
nāq; cū demonstratiuā argumē-
tationē super diuisionē primā
facere aggressus est si debet ag-
gredi inq̄tū est medicus sed in-
q̄tū est philosophus. ¶ In sciē-
tia enim naturali dī loq̄ sicut
alphachi: qui cū affirmare ag-
gressus fuerit q̄ cōmunitatē se
qui debēt nō dī loqui de hoc i-
q̄tū est alphachi: sed inq̄tū ipse
ē mutachelin. Medic⁹ em̄ i q̄tū
est medic⁹: et alphachi i q̄tū ē al-
phachi: nō p̄t de hoc ratiocina-
ri. Quod si nō: perueniem⁹ ad
circūtionem.

¶ De doctrina secūda.

¶ Doctrina secūda de elemē-
tis cuius est vñū capitulū.

¶ Elemēta sunt corpora et sunt p-
tes primi corpis hūani et
aliorū q̄ i corpora diuersarū forma-
rū diuidi minime possūt: ex q̄
cōmixtiōe species diuerse gene-
ratorū fiūt. ¶ Medic⁹ at̄ physico
credere dī qd sunt quatuor: et nō
plura quorū duo sūt leuia: et duo
grauia. leuia sunt ignis et aer.
Gravia terra et aqua. ¶ Terra ē
corp⁹ simplex cui⁹ loc⁹ natura-
lis in medio toni⁹ existit i quo

naturalit̄ manet q̄eta et ad ip̄s
cū ab eo sepata fuerit natura-
liter mouetur. et hec quidē ei⁹
naturalis grauitas existit. Cui⁹
ius quidē natura frigida et sicc-
ca. Ipsa em̄ talis existit qd si di-
missa fuerit: neq; altera res ex-
trifeca eā puerterit appebit ex
ea frigiditas sēfibilis et siccita-
tas. Et nō eē i generatis inua-
mētū p̄stat ad retētiōē facien-
dā et fictiōez et ad p̄eruādas fi-
guras et formas. ¶ Ad aut̄ eorū
p⁹ simplex cui⁹ nālis loc⁹ ē vt
sit circūdās terrā et circūdata
ab aere cū i suis sitib⁹ nālib⁹ p-
māserit. Et hec qdē est ei⁹ gra-
uitas cōparatiua q̄ frigida ē et
hūida. s. ei⁹ natura talis existit
qd si dimissa fuerit sicut ē neq;
vlla cā extrinseca ei⁹ p̄ria fuerit
apparebit ex ea frigiditas sēf-
bilis et dispō q̄ est humiditas.
Et ip̄a quidē est eius generatio
in creatione sua que reddit eā
aptā ad spargendū: et extendē-
dū pro qualibz re: quous sit pan-
ca. Et recipit oēs figurā que est
sed nō retinet. Cui⁹ eē i gñatis
inua-mētū p̄stat ad figurā das
formas quas in suis diuisiōib⁹
aliq̄ figurare volūt: et ad figurā-
dū et ad lineādū et t̄pādū. hūi-
dū ei⁹ l3 cito formas figurales
amittat cito tñ eas recipit. Sic
siccū l3 eas durit̄ suscipiat durit̄
tñ retiet eas. Cūq; hūidū et siccū
se adiniciētpauerit: adipisceſſic-
cū ab hūido vt cito suscipiat tē-
sionē et facile figurari possit et
acq̄ret hūidū a sicco vt retiat
firmū qd i eo accidit ex rectifi-
catiōe et eq̄tiōe. e p̄ hūidū phī-
bet siccū a sua sepatiōe. Et p̄
siccū phībet hūidū a sua flu-
xibilitate. ¶ Aer aut̄ eorū p⁹ sim-

plex cuius naturalis locus est: ut sit
super aquam et sub ignem: hec enim est
eius leuitas comparatiua. Ipse enim
natura calida est et humida secundum re-
gulam quam diximus. Cuius quidem esse in
generatibus inuatur ratificentur: et al-
leniuntur: et subtiliuntur: et ad superiora
eleuentur. Ignis vero est corpus
simpliciter cuius naturalis locus super
omnes elementarias existit partes:
quod est prae caua celi superficies: ipse namque
ad celum peruenit. Et hec quidem est eius
leuitas absoluta. cuius natura ca-
lida est et sicca. Et eius esse in gene-
ratibus inuatur ut maturet:
et subtilietur: et permisceatur: ut eius pe-
netratione currat per ea substantia
aerea: et ut duorum elementorum gra-
uium frigidorum puram frigiditatem
frangat: ut de elementaria proprie-
tate ad complexionalitatem redeat.
Duo autem graua plerumque inuatur ad
membrorum generationem et eorum quod est. Et
duo leuia plerumque inuatur ad generationem
spirituum et motionem eorum: et ad mo-
uenda membra: licet motor non sit nisi
anima. Hec sunt elementa.

Doctrina tertia

Doctrinae tertiae de com-
plexionibus. Cap. i.

Complexio est qualitas que ex
actione adinuicem et passionem
quarum qualitatuum in elementis in-
uentarum: quorum partes ad tantam
paruitatem redacte sunt: ut cuiusque
earum plurimum contingat: plurimum
alterius peruenit. Cum enim ad in-
uicem agunt et patiuntur suis virtuti-
bus: accidunt in earum summa qualitas
in toto earum similis quod est comple-
xio. Et quoniam virtutes primeque
sunt in elementis predictis sunt qua-
tuor: caliditas: frigiditas: humi-
ditas: et siccitas: tunc manifestum
est quod complexiones in corporibus
generatis et corruptis sunt quae sunt.

Et illud quidem est secundum quod oportet
per diuisionem rationalem cum
consideratione absoluta absque ulla
comparatione ad rem aliquam. Et
est duobus modis. Quorum unus est
ut sit complexio equalitatis ut quatuor
tates qualitatuum quarum in comple-
xionato sint equales: non superan-
tes: neque superate: et sit complexio
qualitas in medio earum vere.
Aliiter vero modus est: ut non sit
complexio qualitatuum quarum me-
dia absolute: sed ad unam magis
declinet extremitatum: aut in con-
trarietate que est inter calidita-
tem et frigiditatem: aut in contra-
rietate que est inter humiditatem
et siccitatem: aut inter utramque.
Quod autem in doctrina medi-
cine consideratur quale: aut extra
equalitatem non est hoc neque illud.
Sed medicus physico credere de-
bet quod quale secundum hanc intentionem
quam diximus impossibile est ali-
quo modo inueniri quod magis
ut sit hominis complexio: aut membri
humani. Debes autem scire quod
equale de quo medici in suis inquisi-
tionibus tractant non est denomi-
natum ab equalitate in qua equa-
litas cum potestate equaliter exi-
stunt: sed denominatur a iustitia in
diuisione. Et hoc est quod in comple-
xionato in primis attenditur: siue sit
corpus totum: siue sit membrum unum ut
sit in eo de elementis cum suis qua-
titatibus et qualitatibus mensura
quam humana natura habere debet
secundum meliorem proportionem et diui-
sionis equitatem. Accidit autem
diuisio cum homo eam habuerit
ut vere equalitari quam primum
diximus valde sit propinqua.
Huic vero equalitati que secundum hu-
mana attenditur corpora: et que est
in comparatione aliorum que hanc

Liber primus.

nō habēt equalitatē: neq; hnt p
pinquitatem equalitatisquam
pu^o nolauimus quā hz hō: octo
considerationū acciduntmodi.
¶ Aut em̄ erit fm̄ spēm cōpara
tā ei q̄ ab ea diuersificatur 2 est
alia ab ea. ¶ Aut fm̄ spēs vlt ali
ter fm̄ vnā maneriē speciei ppa
tā ei qd̄ est diuersuz ab ea ex eo
qd̄ ē i ea. ¶ Aut erit fm̄ aliquaz
ptē speciei cōparatā ei qd̄ ab ea
diuersuz existit 2 est extra ip̄az
in ei^o specie. ¶ Aut erit hz ptem
speciei pparatā ei qd̄ diuersum
est ab ea ex eo qd̄ est i ei^o pte sue
speciei. ¶ Aut erit fm̄ singularē
cōparatū suis dispositiōib^o q̄ in
ip̄o sunt. ¶ Aut erit fm̄ mēbrū
cōparatū ei qd̄ ab eodiuersū exi
sit ex eo qd̄ est extra ip̄zī corpo
re suo. ¶ Aut erit hz mēbrū ppa
ratū suis dispositiōib^o i seip̄o
¶ Prīm^o mod^o est equalitas q̄ i
hoīe attēdit cōparatione alioz
generatorū 2 est res magnā ha
bens latitudinem q̄ diffinitione
minime pōt cōprehendi: neq; ē
qualitercūq; cōtingat existit: s; z
inter multitudinē 2 paucitatez
duas obtinet extremitates: ab
vna q̄rū cū egressa fuerit: nō po
terit eē hūana p̄plo. ¶ Scōs hō
mod^o medialisq; inter duas ex
tremitates hui^o late cōplexiōis
exis inuenit in idiuīduo qd̄ ē i
vltimo equalitatis ex specie q̄ ē
in fine equalitatis et in etate i
q̄ augmētū ad suū puenit finez.
Et hec qd̄ ē equalitas: hz ē nō sit
ēq̄litas certa quā in huius capi
tuli p̄cipio nolauimus eo qd̄
hanc inueniri nō est possibile: est
em̄ ei p̄pinq̄. Et hic etiā hō ēq̄li
tati nō qualitercūq; vicinū exi
sit s; hz suoz mēbroz alteratio
nē vlt alternatiōē: calidop̄sicut

cor: 2 frigidop̄ sicut cerebrū 2 hu
midop̄ velut ep̄az 2 siccop̄: sicut
ossa. ¶ Cū ergo pōderabūt 2 ēq̄
būtur erit vicin^o equalitati cer
te. In p̄sideratiōe hō cuiusq; mē
bru nō nisi vni^o qd̄ est cutis: quē
admodū postea dicem^o. In cō
paratiōe aut spiritus 2 mēbroz
p̄cipalium ip̄osibile est ip̄suz
huic certe ēq̄litati esse p̄pinq̄:
sed egrediā ab ea tendēs ad ca
liditatē 2 hūiditatē. ¶ Uite et ei
p̄cipiū sunt cor 2 spūs: q̄ q̄dem
ambo vēhemēter calida existūt
ad sup̄fluitatē declinātia. Et vi
ta qd̄ ē existūt per caliditatē. Et
augmētū per hūiditatē. Et ei
caliditas i hūiditate existit 2
ab ea nutrit. ¶ Mēbra hō p̄nci
palia sūt tria sicut declarabim^o
Et ex eis qd̄ ē vñū frigidū q̄
est cerebrū cui^o frigiditas nō p
uenit ad cordis caliditatē tēpe
rādā 2 ep̄is caliditatē tēperādā
Et ex eis vñū est sicciū aut siccita
ti p̄pinq̄: 2 ip̄m est cor. sed ei^o
siccitas nō puenit ad hūiditatē
cerebri 2 ep̄is tēperādā. Neq;
etiā cerebrū tm̄ est frigidū. Neq;
cor tm̄ est sicciū. Sed cor cōpara
tione alioz duoz est sicciū. Et ce
rebriū alioz duoz pparatiōe est
frigidū. Modi hō stū latitudo
angustior est latitudie p̄mi mo
di. s. ēq̄litis sp̄alis: latitudinē
tm̄ hz magnā. Et est cōplexiō q̄
alicui gētū p̄grua existit fm̄ cō
paratiōē alicui^o climatis 2 ali
cui^o aeris. In di^o nāq; cōplexiōez
habēt insimul qua sani existūt:
2 clauī aliā habēt p̄plexiōē: q̄
sani degūt 2 vnaq; earū per cō
paratiōē ad suā speciē sue spei
cōparatiōe est tēperata q̄ com
paratiōe alteri^o non est p̄tem
perata. Corpus nāq; indicū fm̄

cōplexionē sclauī quale fiet: aut infirmabit: aut morietur. Et similiter cū sclauī cōplexiōe indiſſe reddet. erit corporis dispositio tria. ¶ Que igit spēs i terra habitabili cōmoratiū habebit cōplexionē eis ppuā aeri sue climatis pueniētē et habebit latitudinē: cui⁹ qdē latitudo hz duas extremitates institutinis et paucitatis. ¶ Quart⁹ aut mod⁹ est mediū qd est iter duas extremitates latitudinis cōplexiōis climatis. Et ipm est cōplexio pplexionis speciei tēperatiōis. ¶ Modus ho qntus est angustior primo et tertio. Et est cōplexio quā dz habere indiuiduū designatū qua viuūz sanū regit. Que etiā latitudinē hz ad quā due terminant multitudinis et paucitatis extremitates. ¶ Debet at scire q omne indiuiduū dz hfe pplexionē sibi solūmodo ppuā in q aliud ei associari est impossibile. ¶ Sext⁹ aut mod⁹ est mediū qd est iter istos duos terminos q est cōplexio: quā cū habuerit indiuiduū erit melioris cōplexiōis cuius ipm esse opz. ¶ Mod⁹ aut septimus est cōplexio quā vnaqz mēbrorū spēs hfe dz in q aliud diuersificat. Eqlitas nāqz ossis est vt siccitas in eo plus abundet. Et cerebrū vt hūiditas i eo plus rimū abundet. Et cordis vt in eo sit plus caliditas. Et neruorū vt in eis plurimū abundet frigiditas. ¶ Modus aut octau⁹ est cōplexio mēbri singularis: quā cū habuerit erit melioris dispositionis q habere pōt. ¶ Cum aut spēs pſiderauim⁹ inuentem⁹ hominē certe eqlitati ppinquiorē. ¶ Cūqz regiones attēderim⁹ certificatū nobis erit q si fuerit lo-

cus q inhabitabit sub equatiōe diei: neqz aliq de rebus terrenis obuiādo unpēdiuerit vcz mōtes aut maria oportebit ibi habitātes eqlitati certe ppinqz existerē q alicui⁹ regionū. ¶ Jam autē nobis affirmatū est q opinio q accipit q excessus ab eqlitate est causa ppinqtatis solis est falsa. Rectitudo em solis super capita min⁹ ibi malū operat: et min⁹ mutat aerē q rectitudinis propinqtas apud nos aut apud eos qui sunt in maiori latitudine q nos: lz rectitudinē nō habemus. ¶ Ampli⁹ aut oēs dispositiones moratiū in linea eqnoctiali sūt dispositiones nobiles siles. Neqz aer ibi ipedit ipedimēto sensibili: s eoz cōplexiōib⁹ semper est similis. Et ad hāc sniam affirmādā iam fecim⁹ dictionē. ¶ Post istos aut qui in qto morant climate magis tēperati existūt. Non em adurunt ppter moram rectitudinis solis super capita. Neqz elōgat ab eis parū quē admodū sit in clima secūdo et tertio. Neqz cōgelant sicut cōtingit his qui in extremitate qnti climatis habitāt: et qui lz latitudinē sunt remotiores ppterea q sol ab eoz capitib⁹ est remotus. ¶ In mēbris ho iam manifestū fuit q mēbra pncipalia nō sunt eqlitati certe multū ppiqz. Imo oportet vt scias qd caro ē mēbrū illi eqlitati magis ppinquum q cetera mēbra. Cūqz tñ carne ppiqz est. Quasi em nō patit ab aq equali tēpata cui⁹ medietas sit nix: et altera medietas sit aqua feruēs. Et forsitā caliditas venarū et sanguinis neruorū frigiditati in ea equat. Si militer quoqz non patitur a cor-

Liber primus.

pore q̄ bene tēperatū existit ex
 sicciōib⁹ corporib⁹ ⁊ humidiori
 bus cū in eis ēq̄lia fuerint. ¶ Et
 nos q̄dē scim⁹ q̄ nō est causa q̄re
 non patiat nisi quia nō sentit il
 lud. Neq̄ est tale q̄le illud: nisi
 quia ppter iusuz nō patit. Nisi
 em̄ tale esset quale illd̄ propter
 illud pateret. Resem̄ queynius
 sunt originis ⁊ in naturis oppo
 nunt: vne ab alijs patiunt: s; ab
 eo q̄d ei in qualitate cōmunicat
 res non patit. ¶ Qd̄ aut in cute
 magis existit tēperatū est cutis
 man⁹. Et qd̄ in cute man⁹ tēpe
 ratius est est cutis vole. Et tēpe
 ratius eius est qd̄ est super digi
 tos. Et tēperati⁹ ei⁹ qd̄ ē sup̄ idē
 cem. Et qd̄ tēperati⁹ eius est qd̄
 est in pulpa extremitatis eius:
 ⁊ ppter illud est meliōis sensibi
 litatis. Et qd̄ in cute vole magis
 existit tēperatū: est qd̄ in digito
 rum extremitatib⁹ iuenit. Qua
 pp extremitates digitorū alio
 rum quasi indices existūt q̄lita
 tū natura tactualitū. Debet em̄
 declinatio indicis ēq̄lis existere
 ad vnāquāq̄ extremitatū: ideo
 vt egressum ab ēq̄litate ⁊ a me
 dietate p̄cipiat. ¶ Debes aut̄ sci
 re vltra hoc qd̄ sciuit q̄ cū dici
 mus de medicina q̄est tēperata
 nolum⁹ dicere q̄ sit tēperata cer
 te: qm̄ illud est impossibile. Ne
 q̄ volum⁹ dicere q̄ tēperamēto
 humano in sua cōplexiōe sit tē
 perata. Si em̄ ita esset: tūc esset
 ex ipsa methumana substantia.
 ¶ Sed volum⁹ q̄ cum ppter ca
 lorē naturalē qui in corpore exi
 stit humano patiet qualitate af
 ficietur que hominis qualitatē
 non supergredit in aliqua dua
 rum extremitatū equalitatē ex
 cedētium. Non ergo in ipso ope

rabitur effectū qualitātē excedē
 tez. Cōsideratione igit̄ sue ope
 rationis in corpore humano est
 equalis. ¶ Et similiter cum dici
 mus q̄ ē calida aut frigida: nō
 lumus dicere q̄ in sui substantia
 sit in vltimo caliditatis aut fri
 giditatis: aut in sui substantia sit
 calidior corpore humano aut fri
 gidior. Si em̄ ita foret: cui⁹ cō
 plerio esset sicut hoīs cōplerio:
 esset tēperatū. ¶ Sed volum⁹ di
 cere q̄ ppter ipsaz in corpore p
 nenit caliditas ⁊ frigiditas ma
 ior illa quā ex se hēbat. ¶ Qua
 propteryna medicina plerūq̄
 est frigida humani corporis cō
 paratiōe ⁊ cōparatiōe corporis
 scorpionis calida ⁊ humani cor
 poris cōparatiōe calida: ⁊ frigi
 da corporis serpētis cōparatiō
 ne. Imo q̄nq̄ et vna medicina
 existit calida cōparatiōe corpo
 ris Petri magisq̄ cōparatiōe
 corporis Pauli. Ideo q̄ p̄cipiē
 eis qui medicant vt cum cōple
 rionem mutare voluerint ⁊ vnā
 adhibuerint medicinā que non
 ptulerit ab ea discedāt. ¶ Post
 q̄ igitur de cōplexione tēperata
 que edicēda erant cōplenim⁹: ad
 loquēdum de cōplexionib⁹ dis
 tēperatis redeam⁹. ¶ Dicem⁹
 itaq̄ q̄ cōplexiones distēpera
 tas equale est: siue cōprehēde
 ris km̄ cōparatiōē speciei: aut
 partis: aut indiuidui: aut mem
 bri: que sūt octo. Et sunt oēs cō
 municātes in hoc q̄ complexio
 ni tēperate sūt opposite. Et he
 octo proueniūt quēadmodū di
 cemus. Et est q̄ egressus ab eq̄li
 tate: aut est simplex qui equali
 tatem non excessit nisi km̄ vnaz
 p̄trarietate: aut est cōposit⁹ qui
 eq̄litate km̄ duas p̄ietates ex

cessit. Et simplicis quidē qui
fm vnā excesserit contrarietate
aut est excessus fm quietate agē
te. Qd est aliquo duoz modoz.
Qm aut est calidior q̄ dz: sz nec
est hūidior nec siccior: aut frigi
dior q̄ dz: sed neq̄ humidior ne
q̄ siccior. Aut fm p̄trarietatem
patientē. Quod est vno duoz
modoz. Qm aut est siccior: q̄ dz
sz nō est calidior: neq̄ frigidior:
aut hūidior: sz nō est frigidior:
neq̄ calidior. Et tē tamē quat
tuor nō diu pmanēt. Caliditas
nāq̄ maior q̄ dz reddit corp⁹ sic
cius q̄ opz. Et frigiditas maior
q̄ dz facit corp⁹ hūidius q̄ opz
hūiditate eēnea. Et siccitas ma
ior q̄ dz cito reddit ip̄z frigid⁹
q̄ opz. Et humiditas maior q̄
dz si valde fuerit sup̄fluaveloci⁹
reducit ip̄m ad frigiditatem q̄ sic
citas maior. Que si plurima nō
fuerit: p̄seruabit ip̄z pluriore tpe
Ad vltimū hō reddit ip̄m frigi
dus q̄ debet. Tu tñ ex hoc itel
lige q̄ equalitas et sanitas ma
gis p̄tinet caliditati q̄ frigidita
ti. Et he q̄dē sūt simplices q̄t
tuor. Et cōposite aut sūt i q̄b⁹
fit egressus ab equalitate scdm
vtrasq̄ quietates: velut si sit cō
plexio calidior et humidior sit
q̄ opz aut calidior et siccior sit q̄
opz: aut frigidior et hūidior sit
q̄ opz: aut frigidior et siccior sit q̄
opz. Et nō em̄ pōt eē frigidior et
calidior simul: neq̄ siccior et hu
midior sit. Et unaq̄q̄ aut haruz
octo p̄plexionū: aut ē sine mate
ria. Qd q̄dē est cū p̄plexio corp⁹
qlitate solūmodo afficit ita q̄
corpus hac qualitate nō afficit
p̄pter humore in ip̄m penetran
te qui hanc habeat qualitatem
ad quā immutat corpus. Neq̄

fiat nisi sicut tunc caliditate ei⁹
qui calefit ad ignē aut frigidita
te ei⁹ q̄ ad niuē ifrigidat⁹ est.
Et aut est cū materia. Qd q̄dē ē
cū corpus nō afficit qlitate hui⁹
cōplexionis nisi p̄pter vicinita
te humoris in ip̄m penetrantis
in quo hec eqlitas sup̄abundās
existit. quēadmodū corp⁹ huma
num causa vitrei flegmatis ifri
datur: aut causa colerici hūoris
prassini calefit. Tu aut in libro
tertio et quarto cuiusq̄. xvi. p̄ple
xionū exēplū inuenies. Et est
tibi sciendū q̄ cōplexio cū mate
ria duob⁹ modis est. Membriū
em̄ q̄nq̄ exteri⁹ a materia ma
defactū ē. Et q̄nq̄ materia pene
trat retinet in foraminib⁹ et vē
triculis ipsius. Et est cū receptio
et penetratio est apostemās. Et
est cū nō. Et hec est de p̄plexione
dictio. Medic⁹ aut phisico cre
dere dz fm semitā positiōis qd
non est ei manifestum per se.

De complexionibus mem
brorum.

Cap. 2.

Deo q̄ deus cuiq̄ animali
et cuiq̄ mēbro donauit ex
cōplexiōe qd magis meref et qd
eius actionib⁹ ac dispositioni
bus fm possibilitatē melius eri
sit. hoc aut certificare philoso
phi et nō medici. Et donauit au
tem hominē cōplexionem tem
peratorem q̄ in hoc mūdo esse
est possibile cum suarum virtu
tum cōuenientia quibus agit et
patitur. Et vnicuiq̄ membro do
nauit de p̄plexione quod mere
tur. Posuit ergo quedā ex mem
bris calidiora: et alia frigidiora
et alia sicciora: et alia hūidiora.
Et qd aut i corpore est calidius
est spiritus et cor a quo procedit
Deinde sanguis: et in epate ge

Liber primus.

neretur: qz em cū corde cōtinu⁹
 existit ab eo pl⁹ acqrit calor^{is}
 q̄ epar habeat. Postea epar qz
 est sicut sanguis p̄gelat⁹. Post
 qd̄ est caro q̄ minoris est calo-
 ris q̄ epar: propterea q̄ neruo
 ruz villi in ea mixti sunt q̄ sunt
 frigidi. Deinde sunt musculi q̄
 minoris sūt caliditatis q̄ caro
 simplex propter illud qd̄ de ner-
 uis 7 ligamentis eius admisce-
 tur. Postea est splen. ppter illd̄
 qd̄ est i eo de fece sanguis. Post
 ea renes eo q̄ non mult⁹ in eis
 existit sanguis. Deinde arteria-
 rū tunice: nō ppter ipsarū ner-
 uosa corpa: s; ppter illd̄ qd̄ re-
 cipiūt de calefactiōe sanguinis
 et spūs qui sunt in eis. Postea
 sunt venarū nō pulsatiū tuni-
 ce ppter sanguinē solū. Postea
 cutis vole tēperate. ¶ Frigidi⁹
 hō qd̄ in corpe est flegma. Post
 ea pili. Deinde os. Postea car-
 tilago. Post ligamētū. Deinde
 chorda. Post pānicul⁹. Deinde
 neruus. Post nucha. Post cere-
 brū. Deinde adeps. Postea pin-
 guedo. Postea cutis. ¶ Humi-
 dius hō qd̄ est i corpore est fleg-
 ma. Post sanguis. Postea pin-
 guedo. Postea adeps. Postea
 cerebrū. Postea nucha. Postea
 caro māmillarū 7 testiculoruz.
 Post pulmo. Post epar. Deinde
 renes. Postea musculi. Post cu-
 tis. ¶ Et hic qd̄ est ordo q̄ Sa-
 len⁹ disponit ea. ¶ Scire tñ de-
 bes qd̄ pulmo in substātia 7 nō
 natura est humid⁹ vehemēti hu-
 miditate. ¶ Os ei cōplexio mē-
 bzī naturalis silis est ei q̄ nutri-
 tur. Et h̄m suā accidētālē cōple-
 xionem simulatur ei qd̄ ab ipso
 superfluit. ¶ Pulmo autem nu-
 trit⁹ calidissimo sanguine 7 mul-

to a mixto colore 7 hoc qd̄ ip-
 semet Salen⁹ nos docet. In ipo
 vero multa humiditatis super-
 fluitas colligitur propter illud
 qd̄ ad ipsum ascendit de vapore
 corporis 7 propter illud qd̄ ad
 ipm descendit ex catarris. Post
 q̄ igit sic est res: epari mltoma-
 gis hūidū est pulmone hūidita-
 te naturali: 7 pulmo magis est
 madefact⁹: s; hūiditatis mora
 ipm in sui ēt substātia molliorē
 fecerit. Et dispositiōes flegma-
 tis 7 sanguinis ita intelligēde
 sunt fflegmationāq̄ hūectatio
 est h̄m modū madefaciendi. Et
 sanguis hūectatio est s; modū
 augmētū faciēdi in substātia: s;
 flegma naturale aqueū plerūq̄
 sit maioris humiditatis q̄ san-
 guis. Ex sanguine em cū quātū
 digeri d; digerit: multū humi-
 ditatis ex eo resoluit⁹ q̄ erat fle-
 gmat^{is} naturalis aquei qd̄ ad
 ipsum cōuersum fuit. In sequē-
 tibus aut scies qd̄ flegma natu-
 rale est sanguis q̄ aliqua cōuer-
 sus est pueriōe. ¶ Res autē sic
 cior q̄ est in corpe sunt pili. sunt
 em ex vapore fumoso q̄ eleuat⁹.
 Resolutuz nāq̄ fuit qd̄ in eo de
 vapore multū erat 7 pura fumo-
 sitas p̄gelata. Postea est os: ipz
 nāq̄ oib⁹ mēbris duri⁹ existit:
 humid⁹ tñ pilis est. Ossis nāq̄
 generatio ex sanguine cui⁹ fu-
 mus est siccus q̄ humores natu-
 rales ericcat locat⁹ i eis. Quia
 propter os multa nutrit aīalia.
 Pili hō eoz nullū nutriūt. aut
 fortasse: si nutriunt ex eis aliqd̄
 valde ē rapz extraneū sicut exi-
 stimāt quidā qd̄ vesperiliones
 eos digerāt: 7 in eis delectent⁹.
 Nos at cū duas quātitates of-
 sis 7 pilor in pōdere eq̄lū assum-

Fen prima. Fo. cxliij.

perim⁹ et eas in cucurbita a lē-
bico supposito distillauerimus
egredietur ex osse pl^aq⁹ et pl⁹ olei
et remanebit minus fecis. Os g⁹
pilo hūidi⁹ est. Post os aut⁹ in sic-
citātē ē cartilago. Postea liga-
mētū. Post chorda. Post pānicu-
lus. Post arterie. Post nerui
motini. Post cor. Post nerui sen-
sus. Motiōes em̄ nerui frigidio-
res sūt exiūt tēpato. Nerui aut⁹
sens⁹ frigidiores qdē: s; nō mul-
tū sunt tēpato sicciores: et fortasse
sunt ei p⁹pinq⁹: et neq⁹ ē in frigi-
ditate sunt ab eo valde remoti.
Postea est cutis.

De complexionibus etatum
et generum.

Cap. 3.

Etates oēs sunt quattuor.
Etas adolēdi q̄ vocat⁹ etas
adolescētie: et est fere vsq⁹ ad. 25.
ānos. Postea est etas p⁹sistēdi
q̄ vocat⁹ etas pulchritudis et est
fere vsq⁹ ad. 35. aut. 40. ānos.
Etates minuēdi cū h⁹t⁹ nō ad-
mittitur: et hec est etas senectū-
tis q̄ fere est vsq⁹ ad ānos. 60. Et
est etas minuēdi cū manifesta
h⁹tus debilitate et hec qdē est
etas senū et finis vite. Ado-
lescētie h⁹o etas dinidit⁹ i etatē
infantie. Et hec qdē est cū mem-
bra pueri nōdū ad motiones et
ambulādū sūt apta. Et i eta-
te dētiū plātatiuā q̄ est post am-
bulatiōē: et anteq⁹ sit fortis: et
illū est cū nōdū gingiue sunt oi-
bus dētib⁹ replete. Postea est
etas p⁹cussidīs qdē qdē est post ve-
hemētā et natiuitatē dētiū et
anteq⁹ polluant⁹. Deinde est
etas algulemati⁹ v⁹l alguadiz⁹ re-
hac. i. cū ab eo egredit⁹ sperma
q̄ est q̄usq⁹ barbescat. Postea
est etas fortitudinis q̄ est donec si-
nat⁹ crescere. Infantiū h⁹o so-

lū ab infantia vsq⁹ ad iuuetutē
cōplexio in calore fere tēperato
et in hūiditate fere supflua exi-
sit. Medici aut⁹ antiq⁹ iter se
disceptauerūt de duab⁹ calidi-
tatibus pueritiae et iuuentutis.
Fuerūt em̄ eoz quidā q̄ dire-
runt qd⁹ caliditas pueri est ma-
ior: et ideo p⁹pter illā pl⁹ crescit.
Ideoq⁹ oēs eius opationes na-
turales desiderij et digestiones
sunt maiores et diuti⁹ durātes:
qm̄ calor innatus q̄ inest eis
ex spermate magis est aggrega-
tus et est minoris tēporis. Et
ex eis fuerūt q̄ dixerūt quod ca-
lor innat⁹ in iuuenib⁹ est valde
fortior qm̄ eozū sanguis est ma-
ioris quantitatis et magis spis-
sus. Ideoq⁹ accidit eis flux⁹ san-
guinis ex narib⁹ pl⁹ et forti⁹. Et
qd⁹ eoz cōplexio plus ad colerā
declinat: et pueroz cōplexio pl⁹
declinat ad flegma. Et qd⁹ iue-
nes vehemētiorū motionū exi-
stūt motus h⁹o nō est nisi p⁹pter
calorē. Et ipsi ēt vehemētioris
istimb⁹ existunt: et sunt melio-
ris digestionis: et hoc ex calore.
Desideriū nāq⁹ nō est ex calore
s; ex frigiditate. Jōq⁹ canin⁹ ap-
petit⁹ ex frigiditate sepi⁹ p⁹tin-
git. Signū autē qd⁹ vehemētio-
ris istimb⁹ isti existāt est: q⁹ ne-
q⁹ nausea accidit eis: neq⁹ vom-
itus neq⁹ fastidiū: quē admodū
contingit pueris p⁹pter digesti-
ue eoz maliciā. Et signū q⁹ eoz
cōplexio magis colere p⁹tinet est
q⁹ omnes eoz egritudines sunt
calide: sicut febris tertiana: et eo-
rum vomit⁹ totus est coleric⁹.
Egri tudines aut⁹ plurime que
pueris eueniunt sunt frigide et
humide: et eoz febres flegmati-
ce et plurimū qd⁹ vomunt est fle-

Liber primus.

gma. Et augmentū qđ est i pueris nō est pp fortitudinē caliditatis eorū: neq; est nisi pp multā iporū hūiditatē: maximū etiam eorū desiderū significat caloris eorū diminutionē. ¶ He qđ sūt duarū sectarū sniet ipsarū rōnes. ¶ Galenus ambabus vero sectis contradicit. Dicit enim qđ eorū caliditates in radice sunt equales. Sz puerorū caliditas ē maioris quātitatis z minoris q̄litas. s. acuitatis z iuuenū caliditas est minoris quātitatis et maioris q̄litas. s. acuitatis. ¶ Et hui⁹ qđ declaratio sicut ipē dicit est vt opinemur vnā solā caliditatē in mēsurā aut corp⁹ subtile calidū vnū in quantitate z qualitate i substantiā hūidā multā semel penetrasse sicut aq̄ z alia vice penetrasse in substantiā siccā z paucā sicut lapis. Et cū sic fuerit inueniem⁹ caliditatē aqueā maioris quantitatis z minoris caliditatē lapideā minoris quātitatis z acutioris q̄litas. Et ita debes agnoscere caliditatem qđ est in pueris z iuuenibus. ¶ Pueri em̄ nō fuerūt generati nisi ex spermate quod est multū calidū: z huic calori nondum accidit res qđ ipsum extinguat. Puer namq; augeri nō cessat sz crescēdo gradit. Neq; adhuc stetit: nedum qđ iam retrocedat. Iuuenibus hō nihil accidit quod eorum calorem augmentet innatū neq; etiā aliquid qđ ipm̄ extinguat: sed ille calor in eis conseruatur hūiditate minoris quātitatis z qualitaris simul donec ad declinationē perueniat. Neq; tamen huius hūiditatis diminutio est adhuc diminutio qđ caliditatē retinere

nō possit: neq; est nisi qđ augmentū facere nō v̄z. Quasi hūiditas tanta erat pus qđ duas res facere poterat custodire v̄z calorem z superesse etiā ad augmentū faciendū. Ad vltimū hō ad hoc deueniet qđ neutrā duarū rerū efficere valebit: opz qđ vt in mēdio talis existat qđ possit vnā rē efficere z nō alterā. ¶ falsum aut est vt dicam⁹ ipm̄ posse augmentare: z nō posse retinere calorem innatū. Quō em̄ in re augmentū prestare potest qđ radice nō valet custodire? Restat ergo vt dicamus qđ calorem custodire pōt: z in corpe augmentū prestare nō pōt. Et scitum est qđ hec est etas iuuentutis. ¶ Quod autē dixit secūda secta qđ augmentū quod est in pueris nō est nisi propter hūiditatē z nō propter calorem est dictio falsa. hūiditas nāq; augmenti est materia: Et materia nō patit p se creari: imo apud operationē p̄tutis in eam agentis. Viri⁹ aut hoc agēs est alia aut natura p̄ceptodei. Neq; agit nisi cū instrumento: z illud est calor innat⁹. ¶ Qđ aut dixerūt ē qđ vehemēs desiderū qđ est in pueris nō est nisi propter frigiditatē p̄plexiōis eorū est dictio falsa. Ex malo nāq; desiderio: qđ ē pp frigiditatē p̄plexiōis nō puenit istimbri: neq; nutrimentū. Puerorū em̄ istimbris melior est qđ esse potest in pluribus hōis. Neq; in eorū corporibus nisi foret pp hoc de p̄mutatione ei⁹ qđ comedit plus prouenit qđ sit illd qđ dissoluit: ppter quod crescūt. Aliqñ hō accidit eis malitiam istimbri ppter eorū gulositatem: z qđ eorū comestiones malis disponūt ordinib⁹

et comedūt res malas et humi-
das: et multas desup malis mo-
uent motib⁹. Quapropter d su-
puitatib⁹ pl⁹ in eis adunat:
vñ purgatiōe indigēt et p̄cipue
eorū pulmones. Ideoq; eorū an-
helit⁹ ē spissior et velocior. Ma-
gnitudinē tñ n̄ h̄z eo q; eorū vir-
tus nōdū ad p̄plemētū puenit.
¶ Hec est dictio d̄ p̄plexiōe pue-
ritie et iuuetutis: quēadmodū
Sal. declarauit cui⁹ nos sum⁹
interp̄tes. ¶ Preterea faciēdū
est q; caliditas post t̄ps cōsistē-
di minui incipit: p̄pterea q; aer
circūdās materiā ei⁹ q̄ ē hūidi-
tas exsiccat. Calor quoq; innas-
tus q̄ est int⁹ ad hōc adiunat.
Et labor pueniēs ex motiōib⁹
corporeis et aialib⁹ q̄ necessarie
sūt i vita. Et defect⁹ nature ad-
resistēdū illi toti semp. ¶ Om̄s
ei⁹ virtutes corporee sunt finite.
Hoc aut̄ iā ratiocinatū fuit in
sciētia naturali: ei⁹ ergo opa-
tio n̄ sp̄ existit i materijs. Am-
pli⁹ si hic virt⁹ infinita foret et sp̄
p̄mutationē in corpore faceret
ei⁹ qd̄ dissoluī eqliē et vno mō
dissolutio tñ vno modo nō eēt:
imo semp q̄tidie angeretur: et
corpus dissolutionem tolerare
nō posset: et dissolutio humidi-
tatū finiret quāto magis cum
due res se iuuet ad mīnoratio-
nē faciēdā retro cedēdū. Et
postq; sic est opz necessario vt
mā d̄struat: et calor extinguat: et
p̄cipue cū ad ei⁹ extictōez adiu-
uet p̄ter vñ pp̄ materiē d̄fectū
alia cā. Et illd̄ ē hūor extrane⁹
q̄ accidit assidue p̄p̄ea q; cib⁹
p̄uina digestiōe. et adiunat ad
extingūēdū ipm duob⁹ modis.
Uno suffocādo et tegēdo. Alio
qlitati obuiādo. hic ei⁹ hūor ē

stegmatic⁹ frid⁹. et hec ē mor-
nālis cui⁹ idiuiduo destinata
sem suā p̄mā p̄plexionē vsq; ad
t̄minū quē i sua potētia h̄z ad
suā hūiditatē p̄seruādā. Unū
qd̄q; em̄ eorū terminū p̄fixū h̄z
q̄ i idiuidu⁹ diuersificat pp̄ cō-
plexionū diuersitatē. et hi q̄dez
sunt t̄mini nāles. Sūt h̄o et ali⁹
t̄mini abbreviati. Totū tñ di-
uino puenit p̄cepto. ¶ Qd̄ ḡ ex
h̄ acq̄lūim⁹ est q; puerorū et iu-
uenū corpora q̄stū ad qlitatem
sūt calida. et corpa senū et decre-
pitorū sūt frida. S; puerorū cor-
pa eqli sūt hūidiora pp̄ augmē-
tū. et h̄ qd̄ nobis insinuat expe-
rimētū qd̄ de mollicie ossiū ē et
neruorū vñ mēbrorū iporū. Et cō-
sideratio qm̄ parū est ei⁹ q̄ fue-
rūt sp̄ma et sp̄s vaporāl. ¶ Se-
nes at̄ et d̄crepiti p̄p̄e p̄ter h̄ qd̄
sūt frigidiores adhuc sūt siccio-
res. Et h̄ qd̄ scit exp̄imēto qd̄
h̄ēt d̄ duritia ossiū eorū et alpi-
tate cutis eorū. et p̄sideratiōe. Eo
q; p̄lixū ē t̄ps ex q̄ fuerūt sp̄ma et
sāguis et sp̄s vaporāl. et i pue-
rīs qd̄ et iuuenib⁹ ē igneitas eqli.
S; in puerīs pl⁹ abūdat acri-
tas et aq̄itas. et i senib⁹ et d̄crepi-
tīs pl⁹ abūdat t̄restreitas p̄ i il-
lis duob⁹: et ē i d̄crepitis plus.
¶ Iuuet⁹ at̄ h̄z p̄plexionē ma-
gis eqli p̄plexiōe pueri. Cōpa-
tiōe tñ pueri ē ei⁹ p̄plexio sicca.
et sen⁹ et d̄crepiti cōpatiōe ē hūi-
da. Decrepit⁹ h̄o ē siccior iuue-
ne et sene i mēbris simplicib⁹. et
hūidior vtrūq; hūiditate eqli
nequa madefaciēte. ¶ Scd̄z h̄o di-
uersitatē p̄plexionū genex fe-
mie fridiorū existūt p̄plexiōis.
Iōq; sūt i creatura mīores ma-
scul. Et sūt hūidiores. Ergo pp̄
p̄plexionē eaz et friditatē mlti

Liber primus.

plicant eaz supfluitates: et pp paucū ipsaz exercitiū. et subltātia carniū ē rarioz: l3 viri caro ex pte pplexiōis ei⁹ qđ ei admiſceſ ſit rarioz. Sua nāq3 ſpiſſitudie pl⁹ phibet i ipam pene- trare qđ a venis et neruoz vtilē ad eā pfluit. ¶ Qui ſo frās in habitāt ſeptētrionales hūidio res ſūt. Et q̄ artes exercēt aq̄as hūidiores exiſtūt. et q̄ ab iſtis diuerſificāt diuerſi exiſtūt. Si gna aut pplexionū narrabim⁹ vbi vha ſigna et ptiē. fferem⁹.

Doctrina quarta.

¶ Doctrine q̄rte ad ſciēdū qđ ſit humor et ei⁹ diuiſiōes. Ca. i.

Humor ē corp⁹ hūidū liq̄ dū liqđ in primis nutriēs cōuertit. ¶ Ei⁹ ſo est hūoz bo- nus. Et est illō de cui⁹ ppieta- te est vt fiat ps ſubſtātie nutri- ti ſol⁹: vñ cū alio et aſſimilari ei ſol⁹ vel cū alio et i ſūma mate- ria reſtauratiōis ei⁹ qđ ex ea diſſoluit. Et ei⁹ ſupfluitas est hūoz mal⁹. et ē qđ iſtō agere nō pſueuit aut raro i bonū puer- tit hūozē: vñ antea a corpe ex- pelli et p̄ci d3. ¶ Dicim⁹ q̄ q̄ hūiditātū corpis: qđā ſūt p̄ie qđā ſcōe. ¶ P̄ie ſūt q̄tuor hu- mores q̄s paulo poſt notabim⁹. Scōaz ſo due ſunt diuiſiōes. Aut em ſūt ſupfluitates: aut h ſupfluitates. ¶ Supfluitates ſo i ſequētib⁹ notabim⁹. ¶ Et q̄ ſūt h ſupfluitates ſūt hūozes q̄ a p̄cipali diſpoſitiōe puerſi mēbris olegati fuerūt: l3 nōdū alicui⁹ mēbroz ſimpliciū opa- tiōe pfecta ps effecti ſūt. Quo- rū ſūt q̄tuor ſpēs. ¶ Un⁹ ē hu- mor i foraminib⁹ extremitatū puarū venarū p̄tē⁹ mēbz ſim- plicib⁹ p̄pinq̄rū ibibētū ea vñ

eā. ¶ Ali⁹ ē hūoz p oīa ſimpli- cia trāſiēs mēbra ſic ros q̄ i nu- trimētū cōuertit ē apt⁹ cū corp⁹ nutrimento caret: vt mēbra hūe- cret: cū aliq̄ cā fortis mor⁹ aut alia exicauerit. ¶ Terti⁹ est hūoz q̄ paz añ ea p̄gelat⁹ fuit. Et ē nutrimentū qđ in ſubſtātiā mēbroz ex pte cōplexiōis con- uerſuz est. Sed ex pte eſſentie p̄plēte et ſititudis cōuerſū fuit. ¶ Quart⁹ ē humor q̄ est i⁹ in mēbz ſimplicib⁹ a p̄cipio na- tiuitatis: p quē partiū eoz p̄ri- nitas exiſtit: cui⁹ p̄ncipiū ē in ſpmate. Spmatis ſo p̄ncipiū eit ex hūozib⁹. ¶ Et dicem⁹ ē q̄ hūozes humorofi boni et ſup- flui vñ nō ſupflui q̄tuor p̄tinet generib⁹ gñe ſanguinis q̄ oib⁹ illis melior exiſtit. et genere fle- gmatiz: et genere colere rubee et gñe colere nigre. ¶ Sanguis ſo nā calid⁹ exiſtit et hūidus. Cui⁹ ſunt due ſpecies: nālis et nō naturalis. ¶ Naturalis at est cui⁹ color ē rube⁹ malo ca- rēs odore et ē valde dulc⁹. ¶ Nō nālis ſo ſunt due diuiſiōes. Ali⁹ em ē q̄ a cōplexione bona fuit mutat⁹ nō p̄pea q̄ aliqđ ei admiſtū fuerit: ſed q̄ ei⁹ p̄ple- xio in ſe vitata fuit. vñ gñe: q̄ aut fuit inſrigidat⁹ aut ca- lefact⁹. Et ē ali⁹ q̄ nō fuit muta- tus niſi pp humores malū q̄ ei admiſt⁹ fuit. Qđ est ſ3 duas di- uiſiōes. Aut em ad eū humor deſoz venit et penetrauit i ipm et corrupit. Aut i ipſomet fuit generat⁹ humor. verbigñe. ali- qua eius pars putruit et eius ſubtile i cholera rubeam et ſpiſ- ſum i colera nigrā puerſuz est. Et remanſerunt ambe aut vna eaz i eo. Et hui⁹ qđē diuiſiōis partes

partes km illd qd ei admisceat
 et ipi spēs de spēs flegmatis:
 spēs colere nigre: et spēs cole
 re rubee diuersificat et aq̄sitas
 ei. Plerūq̄ ḡ fit turbidus. Et
 aliq̄n fit sibilis. Et aliq̄n niger
 multa ifect⁹ nigredine. Et ali
 q̄n alb⁹. Sitr q̄z in odore sui et
 sapore mutat. Fit nāq̄ amar⁹
 aut salus aut acetos⁹. ¶ Fle
 gmas at aliū ē naturale: aliū
 nō naturale. ¶ Nāle est qd est
 aptū vt i aliq̄ ipe fiat sanguis:
 qm̄ ē sanguis nō bñ coct⁹. et est
 qdā mod⁹ dulcis flegmatis qd
 nō valde existit frigidum: imo
 corpori pparatiōe ē frigiditas
 pauce: sanguinis nō pparatio
 ne et colere rubee est frigidus.
 ¶ Et ē flegma dulce qd nō est
 naturale qd nō ē flegma sapo
 re nō hñs qd noiauius. qd fit
 cū accidit vt cū eo sanguis mi
 sceat naturalis: et qd mltoties
 in rheumatismis et i salua sen
 tit. Dulcis nō naturalis rece
 ptaculū. Dixit Galenus natu
 ram non fecisse mēbrū propiū
 quemadmodū duabus fecit co
 leris. hoc nāq̄ flegma sangui
 ni propinquū hz silitudinez: et
 egēt eo membra oia: ideoq̄ fe
 cit natura vt cū sanguine va
 dat. ¶ Dicim⁹ at q̄ hec indigē
 tia est pp duas res. Una est ne
 cessaria: et alia inuatiua. ¶ Ne
 cessaria vero est pp duas res.
 Una est vt sit iuxta mēbra ad
 hoc vt cū mēbra nutrimentum
 qd ad ipsa psuevit venire ami
 serint qd est sanguis bon⁹ pp
 retētiōē materiei eius que a
 stomacho fit et epate: pp aliq̄s
 causas q̄ acciderūt operent⁹ in
 eo virtutes naturales eorum
 et coquant: et digerant: et nutri

antur ex eo. Et sicut calor inna
 tus digerit ipz et certificādo fa
 cit ipm sanguinē: sitr calor ex
 trane⁹ ipm plerūq̄ putrefacit
 et corrūpit. hanc nō necessita
 tis partē non hñt due colere.
 Due nāq̄ colere flegmati i h
 nō cōcant qd calor naturalis
 ipz rectificat: et facit ex eo san
 guinē licet in hoc cōcent ei qd
 calor accidētalīs ipm mutat: et
 facit ex eo rē putridā et corru
 ptā. Altera est vt sanguini ad
 misceat vt ipsum aptū reddat
 ad membra flegmaticarū com
 plexionū nutrienda in sangui
 ne: quū q̄ ea est nutriturus opz
 flegma actualiter esse hz mēu
 rā notā: sicut est cerebrū. et hoc
 quidē in duab⁹ est repertū cho
 leris. ¶ Inuatiua nō est vt hu
 mectet iūcturas et mēbra q̄ mlt
 te existūt motionis: ne siccitas
 eis accidat ppter calorem q̄ ex
 motu puenit i fricatiōe. et hoc
 quidē est inuamētū stans i ter
 minis necessitatis. ¶ Nō nālis
 aut flegmatis aliū est supflui
 tas diuerse essentie vsq̄ ad sen
 sum et istud est mucilaginosus
 Et aliud est in substantia eq̄le i
 sensu: et in veritate diuersū. et ē
 flegma crudū. Aliud est valde
 subtile et ipm est aquosus. aliū
 est valde grossū albū vcz. et illū
 qd vocatur gipsum: et ipm ē cu
 ius subtile fuit resolutū id q̄ i
 foraminib⁹ et iūcturis diu fuit
 retentū qd oib⁹ existit grossū.
 Et ex flegmate est quoddā qd
 est salsum: qd omnib⁹ flegma
 tis speciebus acutius est et sic
 cius et leuius. Ois vero salsu
 ginis causa ē: vt aquose hūidi
 tati pauci saporis: aut priuate
 eo terree ptes aduste cōplexio

Liber primus

nū siccatū et saporis amari eq-
li temperamento misceantur.
Si em̄ multe fuerint: amar⁹ sa-
por prouenit. Et ex hoc quidez
sitr̄ sunt sales et aque salie. Et
ē etiā cū sal sit ex cinere alcha-
li et calce: et ex alijs cū in aq̄ co-
quūtur: et colatur et coquitur il-
la aq̄ donec in salem coagulet̄
aut ita dimittit̄ donec coagu-
letur. ¶ Sitr̄ q̄z flegmati tenui
qđ saporem non h̄z: aut cuius
sapor adeo est paru⁹ qđ nō lu-
perat: cū colera sicca natura se
miscuerit adusta equalitatis
admixtiōe ip̄m faciet salsum et
calefaciet: hoc igit̄ flegma est
colericū. ¶ Salen⁹ nō dicit fle-
gma hoc salsum fieri ppter ip̄i⁹
putredinē aut aquositatem q̄
ei admista sunt. ¶ Et nos qđez
dicimus putredinē ipsum sal-
sum efficere: adeo qđ in ip̄o adu-
sionem facit et cinereitatē. que
cū eis humiditate cōmiscetur.
Sola autē aquositas cū ei ad-
miscet̄ salsedinē in ip̄o efficere
non ualet: cum ibi vlla alia non
fuerit cā. Et mihi quidē v̄r qđ
illa aut p̄mutationis est. s̄z con-
tinuitatis: tūc enim locutio cō-
pleta erit. Et ex flegmate est qđ
est acetosum. Et quēadmodūz
dulce est s̄z duos modos: dulce
per suā essentiam: et aliud pro-
pter rē extraneam que admix-
ta fuit. Sitr̄ acedo flegmatis
acetosi km̄ duos contingit mo-
dos. Uno iō qđ res extranea ad-
mixta fuit: qđ colera nigra ac̄
quā i subsequēti notabim⁹. Al-
tero ppter causaz q̄ in ip̄o met-
p̄tingit: et illud quidē est v̄r fleg-
mati dulci qđ dixim⁹ ip̄o dulci
ex h̄te accidat sic̄ accidit alijs
succis dulcib⁹ qđ pri⁹ bulliunt et

postea acescūt. Et aliud pōtēst
cui⁹ dispositio est quēadmodū
h̄ dispō. et fortasse erit eis pōti-
citas p̄p̄tea qđ colera nigra pō-
tica ei admixta fuit et fortasse
erit ei⁹ pōticitas ppter cām q̄
in se vehemētē in frigidatiōe in-
frigidatū est: adeo qđ ei⁹ sapor
ad pōticitatē sit cōuersus. Itē
ei⁹ aq̄sitas p̄gelata est et ad sic-
citātē pap̄ et terre streitātē alfa
est. Et neq̄ fuit calor debilis q̄
ip̄m bullire faceret et quēteret
i acedinē: neq̄ calor fort⁹ q̄ ip̄z
p̄coqueret. Et est flegmat⁹ spēs
vitrei sp̄s grossi vitri liq̄facto
siliis i sui viscositate et pōderosi-
tate. Qđ plerūq̄ est ac̄: et ple-
rūq̄ saporē nō hēbit. Et v̄r qđ il-
lud ex eo qđ est grossus saporē
non h̄ns sit crudū: aut cōuertit̄
in crudū. Et hec qđē est illa fle-
gmatis spēs q̄ in principio rei
erat aquosa frigida: q̄ neq̄ pu-
truit: neq̄ res alia ei admixta
fuit: sed sic p̄mālit recōdita do-
nec fuit ingrossata et frigiditas
fuit ei addita. ¶ Itā igit̄ decla-
ratūz est qđ corrupti flegmatis
modi ex p̄te saporū ip̄si sunt. q̄
tuor: salsum: ac̄: pōticū: et insi-
pidum. Et ex parte sue essentie
sunt quatuor aquosus: vitreū:
mucilaginosus: et gipleus. Cru-
dū vero in collectiōe mucilagi-
nosi cōtinetur. ¶ Colera autēz
rubea: alia ē naturalis: alia est
qđ est supfluitas non naturalis.
¶ Naturalis ē spuma sanguis
cui⁹ color est rubeus clarus: et
leuis: acuta: et ip̄to magis fuerit
calida erit eius rubedo maior.
Que cū in corpe ḡnat̄: in duas
diuiditur partes: quarum vna
cū sanguine vadit: et altera ad
chistum trāmittit̄ sellis. Illud

vero qđ de ea vadit cū sanguine: cum eo penetrat cā necessitatibz iuuamēti. Necessitas vero ē vt sanguini admisceat ad nutriēda mēbra: in quorū complexionibz magnam colere rubee pte esse opz fm modū quez merct de diuisione sicut pulmo. Sed iuuamētū est vt sanguinē subtiliet z i itineribz ipm penetrare faciat. Qđ hō d ea colatū ad chistum trāsmittit fellis cā necessitatibz trāsmittit: z utilitatis. Necessitatibz aut aut est scōz totū corp⁹ qđ est ipm a supfluitate mūdare: aut fm vnū ipsi⁹ mēbrū qđ ē fel nutrire. Utilitatis hō duo sūt iuuamēta. Unū ē intestina a stercore et flegmate viscoso abluere. Et aliud intestina z ani mūsclos pūgere: vt qđ sit ei necessariiū sentiat: z egestiones euertat. Jōqz sepe accidit colica cā opilationis q̄ sit i foramine qđ a felle descēdit ad intestina. ¶ Nō naturalis. hō colera: alia est q̄ a natura egreditur ppter causas extraneas que ei admisceat. Alia ē q̄ a nāegressa ē pp cām in se: q̄ ei⁹ substantia est nō naturalis. Partis pme ē alia q̄ est scita z famosa: z ē illa cui ex neū illd qđ ē admixtū ē flegma cui⁹ gñatio magis ē i epate. Et alia est que est minoris famez ē illa cui extraneū qđ est admixtū est melancolia. ¶ Nota autē z famosa: aut est colera citrina aut est colera vitellina flegma nāqz cui admisceat colera: qñqz est tenue: z gñatur ide pma. qñqz ē grossuz z gñatur ide scōa. s. colera q̄ ouoz vitellis siliis existit. ¶ Que aut minoris ē fame ē illa q̄ colera vocat adusta que aliq̄ duoz gñat modorū. Un⁹ ē

vt cola in se adurat z accidat i ea cinereitas s; ei⁹ subtile nō separet ab ipsi⁹ cinereitate imo cinereitas i ea ptiuat: z hec qđ ē peior. Et ali⁹ ē vt colera nigra extrinsec⁹ ad eā veniat z cū ea misceat: z hec qđ ē melior. hui⁹ aut spēi colere color ē rube⁹: s; nō ē clar⁹: neqz florid⁹: imo magis ē similis sanguini: s; nō ē tenuis: z plerūqz a suo colore pp aliq̄ mutat eas. ¶ Que hō hui⁹ substantia extra nām est: alia est cui⁹ gñatio sepi⁹ ē i epate. Alia est cui⁹ gñatio magis ē i stomacho. Et illa qđ ē cui⁹ generatio magis ē ab epate est vna spēs q̄ cū qđ in sanguine ē subtile adurit cui⁹ spissitudo colera est nigra. z q̄ i stomacho magis gñat duas hz ptes: prassinā. s. z viridē: vt erugo eris z mibi qđ dēv q̄ prassina ex vitellina gñat cum adurit. Cū ei adurit adustio in ea efficit nigredinē q̄ cū citrinitate mixta gñat viriditas. z zinnaria hōv mibi q̄ gñat ex prassina cū im adurit donec ei⁹ hūo rositas siccat z ad albedinē fdi re incipit pp sui siccitatē. Calor nāqz i hūido corpe i pms nigredinē efficit: deinde dnudat ipz nigredine qñ ei⁹ olno finit hūiditatē. Et qñ supfluit i eo ipz albeficat. Et hoc qđ ē i lignis attēde q̄ pu⁹ i carbonē x tūnt: deinde i cinerē. Calor. n. in hūido efficit nigredinē: z i ei⁹ ptrario albedinē. Et frigiditas i hūido albedinē operat z nigredinē i ei⁹ ptrario. hec thduo iudicia q̄ i prassinā z zinaria indicant estimatis sunt iudicia. hec aut spēs q̄ d; zinaria oibz colere rubee spēbus calidior existit: z peior z magis pncipiosa: z d; q̄ ē de suba ve

Liber primus.

nenorū. ¶ Colere aut nigre: alia est naturalis: alia si naturalis superfluitas. Nalis ē bōi sanguinis ferz z ebullētia z superfluitas in ppatioe ad sanguinē: qz oēs hūiores dicūt superfluitas i ppatioez sanguis: cui⁹ sapor inter dulcedinē z pōticitatez existit. Que cū i epe gñat i duas sepat ptes: qru vna i sanguinē penetrat z alia ad splenē transmittit. ¶ Pars aut q cū sanguine penetrat vadit cū eo cā necessitatē z vtilitatē. Necessitas hō est vt sāguini admisceat eo mō q dz i nutrimento cuiusq mēbro rū i qru cōplexionib⁹ magnam melācolie ptē esse opz sicut sūt ossa. Utilitas hō est vt sāguinē restrigat z pfortet z inspisset i pulz. ¶ Et pars ei⁹ q ad splenēz trāsmittitur est illud quo sanguis nō indiguit que ad ipsuz vadit cā necessitatis et vtilitatis. Necessitas hō aut est scōm corp⁹ totum. s. vt a superfluitate mūdē: aut hōmū mēbrū qd est vt splenē nutriet. Utilitas hō iō accidit qz i os stōachi qsi mēgēdo pfluat. Et hec qdē vtilitas duob⁹ ē modis. Uno qz os stōachi strigit z confortat: et inspissat. Alio vt i ore stōachi cōmotionē faciat pp acedine: z excitet ad famē z facit desiderū. ¶ Debes aut scire q colera rubea q ad chistim trāsmittit fellis ē illd q sāguis nō idiget z illd qd a felle egredit est illd q fel nō idiget. z sicut colera nigra q ad splenē trāsmittit ē illd q sanguis nō idiget: et illd qd a splenē egredit ē illud q nō idiget splē. Et quēadmodū illa colera rubea postrema euigilat pntē expulsiuā lferi⁹ sic colera

ista nigra postrema pntē appetitū euigilat supi⁹. Unisitudo oib⁹ meliorib⁹ factori la⁹. ¶ Melācholia hō nō naturalis nō est admodū hypostasialis z fecis: imo ē admodū adustiois z cineritatis. Res nāqz hūide cū reb⁹ terrestrib⁹ admiscēt: separat terrē streitas ab eis aliquo duoz modorū: aut ad modū hypostasis z tale qle illd de sanguine ē melācolia naturalis: z admodū adustionis: qdē cū resolutū subtilez spissum remanet: z tale qle illd est de hūiorib⁹ est melācolia superfluens: ista qdē vocatur colera nigra: z neqz habuit hypostasiz nisi sanguis. Ex flegmate em ppter sui viscositatē nihil descendit. Sicut ex olo ex colera rubea ppter sui subtilitatē terrestretatis paucitatis: z sui motus assiduitatez: z ppter ea illud qd de ea a sanguine separatur in corpore est parū: nō descendit res de qua sit curādū: nec cū separat morat nisi parū: s. putrefit aut a corpe expellit: z cū putrescit ei⁹ subtile resolutū z spissūz manet z sit colera nigra adusta z hō hypostasina. ¶ Melācholia aut que est superfluens: alia est que est cinis colere z qd de ea adurit q est amara: iter quā tñ z colera rubea quā adustā vocam⁹ existit differētia q illa ē colera rubea cui cinis hic fuit admixt⁹ hec hō nō est nisi cinis per se cognitus cui⁹ subtile fuit resolutū. Alia ē q ē cinis flegmatis z qd de eo adustū fuit z hō flegma valde subtile z aquosum fuerit cinis ei⁹ erit salus. z si nō trahit ad acedine z pōticitatez. Alia est que est cinis sanguinis z qd de eo ē adustus z hec qdē salia

ad paucā trahens dulcedinem
Alia ē q̄ est cinis melācolie nā:
lis: q̄ si subtilis fuerit: erit eius
cinis: et qd̄ de ea adustū est vald̄
acre: sicut acetū qd̄ cū sup̄ terre
faciē cadit ebullit: et ei⁹ odor est
acris a quo musce fugiūt et alia
et si grossa fuerit mior: erit acre
dis cū pōticitate pauca. ¶ Ma:
le igif colere nigre species sunt
tres: colera rubea cum adurif
et eius subtile resoluitur: et due
alie diuisiones quas post eā di
xi⁹. Melācolia hō flegmatica
ē tardioris impedimēti et mali
tie. Et melācolia colerica est q̄ ē
fortioris malitie et velocioris
corruptionis: verūth̄ est suscepti
bilior curatōis q̄ ille. De alijs
hō duab⁹ diuisionibus q̄ magis
acris est deterior existit. Si th̄ i
ei⁹ pncipio auxiliū p̄sto fuerit:
citi⁹ medicationē recipiet. Ter
tia hō q̄ min⁹ sup̄ terrā ebullit et
min⁹ i mēbra penetrat: tardius
pimit: s; ad resoluēdū et ad ma
turandū et medicationē recipiē:
dū magis est effrenis. he ḡ sunt
species humorū nō naturalū et
supfluentū. ¶ Inquit Gal. q̄ di
xit q̄ humor naturalis solūmo
do est sanguis: et alijs hūores sūt
supfluitates quib⁹ nō eget: non
dixit verū. Si em̄ solus sanguis
esset humor q̄ mēbra nutrit: oīa
in suis pplexionib⁹ et essentis si
milia foret. Os aut̄ carne durū
nō existit: nisi q̄ sanguis cui sub
stantia dura melācolica fuit ad
mista ipm̄ nutrit. Neq̄ cere
bri mollius est carne: nisi q̄ s̄
guini q̄ ipm̄ nutrit: substantia
mollis flegmatica fuit admixta
Ip̄m quoq̄ sanguinē alijs inue
nimus admistū humorib⁹ q̄ ab
eo separant. Cum em̄ extrahit

ordinatum ponit ichoatimvisu
discernitur qd̄ separatur in par
tē q̄ est sicut spuma: et est colera
rubea: et ptez q̄ est sicut fex et res
turbida etiā est melācolia: et pte
q̄ est sicut albumē ouorū et ē fleg
ma. et partē aquosam q̄ ē aquo
sitas cuius supfluitas in vuna
euacuatur. Aquositas nāq̄ non
est ex humoribus sc̄dis: neq̄ est
nisi ex eo quod bibitur et nō nu
trit: neq̄ ē necessaria nisi i nutri
menti attenuatōe et penetra
tiōe: humor nāq̄ est quod ex ex
quod bibitur et comeditur ē nu
triens. Quod autem dico nutri
ens volo intelligi qd̄ est in potē
tia sile corpi. Qd̄ aut̄ in potētia
corporis. s. hūani similitudine
h̄z est corp⁹ p̄mistū nō simplex.
Et aqua qd̄ est simplex. ¶ Sūt
autē quidā hominū q̄ opinātur
corporis virtutē sanguinis seq̄
multitudinē: et ipsius debilitatē
sequi eius paucitate. S; nō est
ita. Qd̄ vero attenditur est dis
positio ei⁹ quātītatis que de eo
corp⁹ ingredit. ¶ Et sunt quidā
q̄ opinant q̄ cū humores aucti
fuerint: aut diminuti postq̄ cor
pora hūana s̄m cōparationem
fuerint qua d̄nt in q̄titate vni⁹
ad alterū sanitas erit p̄seruata
S; nō est ita. humores nāq̄ p̄
ter istud mensurā i q̄titate p̄ser
uatā h̄nt d̄nt nō in cōparatione
alteri⁹ hūoris: imo i se cū custo
dia mēsuratiōis quā h̄nt i p̄pa
tione vni⁹ ad alterū. ¶ Adhuc q̄
dē remāserūt de reb⁹ humorū q̄
stiones: q̄ nō medicis s; t̄m per
tinēt phis: ideoq̄ eas p̄termisi.

De equalitate generatiōis
humorum. Cap. 2.

Nutriens masticatiōe aliq̄
habet digestionē. Sup̄fici
t iij

Liber primus.

es est omnis superficiei stomachi
 pugnua existit: imo est ac siyna
 esset superficies: neq; in eo virtus
 digestina ex ipso: cumq; masticatu
 tetigerit: aliqua ipm puerfioe
 pmutabit. Et i hoc qdē aurilia
 tur salina acq; sita p digestionē
 quē cadit calor innat⁹. Ideoq;
 triticū masticatū in maturatio
 ne furculorū & exituraz opera
 tur qd nō opat triticū cū aq tri
 tū neq; illud q cū aqua coq; tur
 et dixerūt qdā qd signū ostēdēs
 nobis masticatum iamparū in
 cipit digeri ē q neq; p m⁹ odor
 neq; sapor in eo inuenit. ¶ De
 de postq; stomachū ingredit i
 tegra digeritur digestioe: nō pp
 stomachi calorem tñ: s; ppter ca
 lorem membrorū que ipm circun
 dāt: & a dextra qde; epar: & a si
 nistra splen. splē nāq; calefacit
 nō ppter sui substantiā s; ppter
 arterias & venas multas q i eo
 sunt: & ab interiori qde; est zir:
 bñ adipinū q cito suscipit calo
 rē causa adipis & ad stomachū
 reducit: & superius quidem cor
 mediāte diafragmate ab eo ca
 lefacto. ¶ Cūq; nutritiō i p mīs
 digerit fit sua essentia in mul
 tis aialium auxilio ei⁹ qd ei ad
 miscetur de eo quod bibit. ple
 rūq; chil⁹: & est substantia liq; da
 ptisane in spissitudine similis.
 Deinde ei⁹ subtile & stomacho
 & intestinis attrahit: & p vias ve
 naz q mēsarai: e vocant i pellicu
 tur q sūt vene subtiles dure: oī
 bus intestis continue. Cūq; p
 eas impellitur ad venaz puenit
 epatis q porta vocat: et pene
 trat in epar in diuisionibus et
 ramis porte intrātibus & se mi
 noratib⁹ & subtiliātib⁹ ad mo
 dū capilloz: occurrentib⁹ orifi

cijs diuisionū radicū vene que
 a gibo epatis ascēdit. Et nō fa
 cit ipaz penetrare in illas coan
 gustatiōes nisi melior pmutio
 aque bibite supra id quo in dē
 get corp⁹. cū q in istaz venarū
 villis diuidit sic q si epar totali
 ter tāgat hui⁹ chili totalitatē:
 & pp illud tūc ei⁹ operatio est
 vehemētior: & fortior: & velocior:
 & tunc coquit. ¶ In oī aut deco
 ctione que est hī mōi est res q est
 sicut spuma: et res que est sicut
 hypostasis: & res fortasscerit cū
 eis aut q ad adustionē ptinet:
 si decoctio supflua fuerit: aut
 res q nō ē bñ cocta & decoctio
 fuerit mior q decet. Spūa aut
 est colera rubea. Et hypostasis
 est melācolia q ambo sūt natu
 rales. Adusti: vero subtile ē ma
 la colera rubea. Et ei⁹ spissuz
 melancolia mala nō naturalis
 Et qd nō bñ coctū est flegma est
 Quod autē de hoc toto res co
 lata ē q est bene cocta ē sāguis
 Qui tñ p diu est in epate subri
 lior existit q debet ppter ad sā
 supfluitatē q ppter rem quā di
 rimus ē necessaria. ¶ Istud nō
 qd est sāguis cū ab epate sepa
 rat ab aquositate supflua illi
 co mūdāt, q necessaria nō ē nisi
 ppter causam quādam q iam
 sublata est. ¶ Extrahit ergo ad
 sitas a sāguine in vena q ad re
 nes descendit et fert secū sāgui
 nē q ad renes nutritēdos sua q
 titate & q litate bonus existit:
 nutritq; renes vnetuositatē hui⁹
 ad sitatis & sāguieitatis: de i de
 alijs qd remanet ad vesicā ten
 dit: & post ad vīrgā. Sāguis aut
 eēntie bone p venā magnā ad
 gibositatē epatis ascēdentē va
 dit & tēdit p venas que ab eayt

rami separāt: deinde gedegul
venarū: postea sedenechi gedé
gul post in suggētib⁹ segnechi:
deide in venis q̄ sunt sicut villi
capillarib⁹ siles: postea sāguis
ab eap⁹ificiis resudādo labiī
mēbra ex pte diuisa. ¶ Sāguis q̄
cā efficiēs calor est ipat⁹. ¶ Et
cā materialis est qđ de nutriēti
bus est temperatū rde potibus
bonis. ¶ Et formalis cā ipsius
est decoctio noua. ¶ Et ei⁹ cau
sa finalis est vt nutriat corpus.
¶ Efficiēs vero colere rubeē cā
est igneus calor supflus: r pro
prie in epate. ¶ Et ei⁹ cā mate
rialis est qđ de nutriētib⁹ ē sub
tile calidū dulce r vnetuosum r
acutū. ¶ Et eiuscā est formalis
decoctionem ad superfluitatez
pcedere. ¶ Et ei⁹ finalis cā ē ne
cessitas r vtilitas quas nolani
mus. ¶ Efficiens aut flegmatis
causa est caliditas attenuata.
¶ Et ei⁹ materialis cā est qđ de
nutriētib⁹ est grossum humidū
viscosuz frigidū. ¶ Et ei⁹ cā for
malis est decoctōis attenuatio.
¶ Et ei⁹ final cā ē necessitas ei⁹
¶ Et vtilitas ipi⁹ q̄noia uim⁹.
¶ Melancolie aut hypostasie
qđ cā efficiēs est calor tempe
rat⁹. Sz cā efficiēs aduste est ca
liditas q̄ ab eq̄litate ē egressa.
¶ Et ei⁹ cā materialis ē qđ nu
trientib⁹ ē vehementer grossuz
paucē hūiditatis: r eoz cal⁹ est
forti⁹ illo. ¶ Et cā ei⁹ formalis
ē fer hypostasiua km vnū duoz
modoz: vnde neq labiī: neq re
solui. ¶ Et ei⁹ cā final ē necessi
tas eius r iuamētū ipi⁹ q̄noia
uim⁹. ¶ Melia aut fit mltā: aut
propter caliditatem epatis aut
splenis debilitatem: aut ppter
frigoris vehementiam cōgelan

tis: aut ppter p̄strictiōis pseue
ratiā: at pp egritudies q̄ multe
r plire fuerūt q̄re pp illd hūores
facti sunt cineres. ¶ Cūq meliā
cholica multiplicat r inter sto
machū repar stat: sanguis r bo
noz hūoz għatio cū ea miorat.
q̄ sanguis minuet. Debes at sci
re q̄ għatiōis hūoz cāe calitas
r frigiditas cū alijs existūt cās
Sz caliditas cōtē sāguinē għat.
Et supflus col⁹ r gignit rubeā
Multūq supflua meliam għat
pp supfluitatē adustidīs. Et fri
giditas qđ em flegma għat. Et
multū supflua għat meliam pp
superfluitatē p̄gelatiōis. ¶ De
bes aut attendere vtutes passi
uas cū vtutū actiuaz equi dis
tātia. ¶ Neq opzvt sit creduli
tas q̄ oīs p̄plo sibi għat sile r n̄
sui p̄uū p accēs: lz nō sit p essen
tiā. ¶ Cōplonē em mltoties ac
cidit vt p̄uū għet. Frigida nāq
cōploz sicca plerūq għat hūidi
tatē eñeā nō p̄pueniētā: sz p
pter digestiue debilitatē. Et h⁹ i
qđez cōplonē hīs est hō macer
cui⁹ iūcture sunt late: rē leuis: r
ipse ē timorōsus: r frigid⁹ tactu
r saauis. r vehē āguste r silatur
huic q̄ għat leuū deflegmatis
lz certa senij p̄plo frida sit r sic
ca. ¶ Debes at scire q̄ sanguis
r q̄ cū eo labiī tertiā hz lvenis
digōnē. Et cū p m̄bra diuidit vt
vnūqđq suū r̄cipiat nutrimentū
h̄z digōnē q̄rtaz. ¶ Supfluitas
igit digōnis pie q̄ est in stomas
cho p intestinoz egredit viam.
Et scde digōnis q̄ sit in epate su
pfluitas plm cū vrina egredit.
Qđ aut de ea remāet: ad splenē
r fel tendit. Duarum vero dige
stionū remanentiū superfluita
tes per resolutionem q̄ non sen
t iij

Liber primus.

titur: et per sudorem et per sordicies extrinsecā egrediuntur. Cuius pars est quod per foramina egreditur sensibilia sicut per nares: et instrumentum auditus: aut non sensibilia sicut per poros: aut extra nāz sicut per apā cū aperitū: aut quod nascitur ex additionibus in corporib⁹ sicut pili et ungues. **De**bes autē scire quod si alicuius hūores subtiles existūt: eorum euacuatio est debilitas: cui multū nocet in sui fortitudine suorum pororum amplitudo: propter quod resolutionē sequitur debilitas et quod hūores subtiles ad euacuandū et resolvendū sunt faciles. Quod autē ad resolvendū et euacuandū est facile spiritui facile associari potest in sua resolutione: cū eo igitur resoluit. **Et** debes scire quāquāmodū hūores isti in suis generationibus cōsistūt sic et in suis motibus habent causas. **M**otus nāz et res calide sanguineas movent: et colerā rubeā: et fortasse mouebūt melancholiā: et forte faciet eam. **Q**uiēs hō flegma forte reddit et aliq̄s mellē spēs. **E**t ipsemet estimationes mouēt hūores hīc grā: sanguinē ei mouet res itueri rubeas quod propter phibem⁹ illū ex cui⁹ nari b⁹ sanguis fluit: res splendore hñtes, rubeū aspicere. **E**t hec quod dicim⁹ de hūorib⁹ et eorum generationibus. **Q**uod vero propter uos et deuātes debent sapientiarum opifices et non medici.

Doctrina quinta

Doctrine quāte ad sciendū quid sit membrū et sue partes. **C**ap. 1.
Membra autē sunt corpora quae ex prima hūorū generantur commixtione: quāquāmodū hūores sunt corpora quae ex prima ciborum generantur commixtione

sicut cibi sunt ex prima commixtione generati elementorum. **M**emborum autē alia sunt quae sunt simplicia: alia sunt quae sunt cōposita. **E**t simplicia quae de sunt quorum quāquāque sensibile assumpseris partē in noīe et diffinitio ē erit toti cōicās: sicut caro in suis partibus: et os in suis partibus et hīs similia. **I**deoq̄ similivocatur partitū. **C**ōposita hō sunt illa quorum quāquāque acceperis partem in noīe et diffinitione toti cōicās non erit sicut manus et facies: per se faciei non est facies: neque per manus est manus. **E**t vocatur membra instrumentalia: eo quod sunt alia instrumenta ad cōplendū motus et operationes. **P**rimū membrorū similitū ē os: quod durū ē creatū: quoniam ipsum est corporis fundamentū et substantiā motuū. **P**ost ipsum hō est cartilago quae ex osse existit mollior idēq̄ flecti potest et est omnib⁹ alijs membris durior. Cui⁹ iunamētū in creatioē fuit: ut ossi cū corporibus mollior per ipsam melior fieret cōtinuatio: et ut durū cū molli non absque medio proponeret: duro enim molle lederet: et precipue in hora percussiois et perstrietiois si non eēt cōpositio ordiata sicut est in osse spatulae et hypochondriorū et in ossib⁹ costarū: et sicut ē epiglotalis cartilago: et illud quod ē sub thorace et ut per ipsam etiā foret melior sūctarū se ad inuicē fricātū vicinitas: ne sua duritie rūperēt: et etiā ut aliq̄s musculus se extendēdo ad aliq̄d pueniret membrorū in quo os non existat cui innitatur et a quo confortetur: sicut palpebrarū musculi ut sit ibi substantiā cor dis eorum: et defensio: et plerūq̄

etiam in multis locis est necesse
rem aliquam rei inniti q̄ nō sit
dura in ultimo sicut epiglōti.
¶ Postea sunt nerui q̄ sunt cor
pora a cerebro orta aut anucha
alba: ad flectēdū mollia: ad se
parādū dura: ad hoc creati vt p
eos mēbra sensum habeāt et mo
tum. ¶ Post neruos sunt corde
q̄dē sūt corpora q̄ ab extremi
tatibus musculorū oriūtur et ner
uis simulantur. et ad mēbra ten
dētē mobilia plerūq̄ sua retra
ctione retrahūt mēbra pp̄ mu
sculi et tractionē et aggregationē
et ppter retroisuz reductionē: et
q̄nq̄ relaxāt relaramēto sui p
pterea q̄ musculus dilataf euz
ad suū redit sitū: aut supra mē
surā q̄ ei⁹ hz lōgitudō: et supra
dispōnē quā hz cū i suo natura
li existit situ addit: sicut i q̄bus
dā videmus musculis: qui q̄dē
sim plm sunt ppositi ex neruisq̄
ad musculū tendūt: et ab altera
parte egrediunt: et ex corporib⁹
de quib⁹ post chōidarā relatio
nē tractabim⁹. Et hec q̄dē sunt
q̄ ligamēta vocātur q̄ etiā hz vi
suz et tactū neruosa existūt: et ab
ossib⁹ veniētia ad musculū va
dūt: et sūt fila ip̄a et nerui in eo.
Qd̄ ergo est supra partē muscli
vocat caro. Et qd̄ ab eo separaf
et ad iūcturā vadit et mēbrū mo
tū colligit i seipso et pmutaf cor
da. ¶ Post eas aut sunt ligamē
ta q̄ p̄dixim⁹: q̄ etiā sunt corpo
ra neruo filia: quorū qdā sūt q̄
absolute ligamēta vocātur: et q̄
dā sunt q̄ noie alahachab: vt al
chachab appropriant. Illud hō q̄
ad musculū extēdit nō vocaf ni
si ligamētū. Et illud qd̄ ad mu
sculū nō extendit: s̄ tñ qd̄ est in
ter duo extēma ossium iūcture

cōtinuat aut iter alia mēbra: et
vna rē alū firmiter annectit pp̄
qd̄ ligamētū vocaf: et q̄nq̄ noie
alahachab vel alchachab appo
priet. Ligamētū hō nullū sen
suz habuit: ne pp̄ motū et frica
tionē doleret. Iunamentū at li
gamēti ex eo qd̄ pmissuz est per
pendit. ¶ Et post ligamēta sūt
arterie: q̄ sūt corpora q̄ a corde
nascunt cōcaua: in lōgitudine
extensa: neruosa et in sui suba li
gamentalia habentia moriōes
dilatādo se et pstringendo: q̄ ex
q̄etibus discernūtur qdē ad hoc
fuerūt create vt cor enētes: et fu
mosus vapor ab eo expellat: et
spūs mēbris corporis distribu
tur. ¶ Post sunt vene q̄ arterijs
similes existūt: s̄ sunt ab epate
et sunt quiete: q̄ qdē fuerūt crea
te ad hoc vt sanguis mēbris q̄
sunt in corpe partiat. ¶ Deinde
sunt pāniculi q̄ sunt corpa de fi
lis neruosis nō sensu pcepti ter
ta: quorū spissitudo tenuis exi
stit dilatata: aliorū corporū sup
ficies coopietia et cōtinētia ea pp̄
inuamēta. ex q̄b⁹ est vt summa
eorū i sua figura et factura custo
diat: et ex eis ē vt ea ab alijs cor
pib⁹ suspēdāt: et eis anectāt me
diatibus neruo et ligamēto: q̄ fi
la facta fuerūt: ex q̄b⁹ texti fue
rūt sicut rhēnes dorso: et ex eis ē
vt mēbra sim sui subam sensum
nō hntia per ipsos habeant sup
ficiē sui essentia sentientē: q̄ illd̄
qd̄ ei occurrit sentit: et accidēta
liter sentit qd̄ i corpore accidit
qd̄ eis inuolutū est: et hec qd̄ em
mēbra sūt sicut pulmo: eparsplē
et rhēnes: hec em sua suba nullo
mō sentiunt: sed neq̄ sentit illd̄
qd̄ in eis pcussionē facit nisi qd̄
de pāniculis sup ea existit cūq̄

Liber primus.

in eis accidit vñtus aut a pñ sen-
tit: s; vñtus sentit pñnicul^o acci-
dētāliter ppter extensionē q̄ cō-
tingit in ipso: a pñ ho sentit pñ-
cipiū pñniculi z eius appēsiōez
accidētālī: ideoq; mēbrū a pñtis
grauitate lazā. ¶ Postea ē ca-
ro q̄ ē locorū vacuorū impletio: q̄ i
horū mēbroz situ in corpore
existūt: z ipsorū fortitudo qua
sustentat. ¶ In vno quoq; vero
mēbro ē virt^o naturalis q̄ ei res
nutrimētū pplet. Et hoc quidez
ē nutrimentū attrahere z retine-
re: z assimilare z vñre z supflui-
tatē expellere. ¶ Et post hec q̄
dē mēbra diuersificant. Sūt eiz
eorū qdā q̄ ppter hanc virtutē in
sup aliā virtutē hñt q̄ ab eis ad
aliud pcedit. Et quedā sunt eo-
rū q̄ hoc nō hñt. Et aliter. Que-
dā eoz sunt q̄ ppter hāc virtutē in
sup virtutē hñt q̄ eis ab alio in-
fluit z sunt eoz qdā q̄ nō. ¶ Cuz
ergo cōpositio fiet: sequet^r q̄ est
mēbrū suscipiēs z tribuēs. z mē-
brū tribuēs z nō suscipiēs: z mē-
brū suscipiēs z nō tribuēs: z mē-
brū neq; suscipiēs neq; tribuēs.
¶ De mēbrū aut tribuētis et su-
scipiētis inuētiōe nō dubitam^o
in cerebro nāq; z epate oēs pue-
nerunt medici q̄ vnūq; eorū
virtutē vite suscipit z calorē na-
turālē z spm a corde et vnūq; eoz
eorū pñcipiū hz virtutis quam
alijs tribuit: sed cerebrū quidē
pbet sensum s; quosdam abso-
lute: z s; quosdam nō absolute z
epar ē pñcipiū nutrimentū s; m
quosdam absolute: z s; quosdam
nō absolute. ¶ De mēbrū aut su-
scipiētis z nō tribuētis inuētiōe
non dubitamus: sicut caro est q̄
sentiedī virtutem z vite suscipit
z nō ē alicui^o virtutis pñcipiū

quā aliū vñlo mō tribuat. ¶ De
alijs ho duab^o diuisionis ptib^o
in vna earum medici a magno
pñorū diuersificati sunt. Pñorū
nāq; magnus dixit q̄ mēbrū tri-
buēs z nō recipiēs ē cor: ipm est
olm virtutū pñmā radix: z oib^o
alijs mēbris suas tribuit virtu-
tes q̄b^o nutriunt z viuūt z q̄b^o
cōphendunt et q̄b^o mōuent. Me-
dici z quidā primorū pñorū has
virtutes in mēbris partiti sunt: z
nō dixerūt q̄ sit mēbrū tribuēs
z nō suscipiēs. Et pñi qdē s; mo-
cū subtiliter certificat est vera-
cior. Sed medicorū sermo in pñ-
mis cū attenditur ē magis ma-
nifestus. Postea in alia diuisiō-
nis pte diuersificati sunt medi-
ci inter se. z pñi inter se. Una em̄
secta dixit q̄ ossa z caro nō sen-
tiētia z eoz similia nō pdurant
nisi p virtutes pñuas que sunt
in eis: q̄ nō ab alijs pñcipiis eis
influerunt: sed p illas virtutes
cum nutrimentum eis trāsmie-
titur sibi sufficit: neq; ipa aliū
rei virtutē tribuunt: neq; etiā
aliud mēbrū eis aliā tribuit
virtutem. Alia verō secta dixit
q̄ virtutes iste nō sunt eis pñue
sed ab epate z corde in genera-
tionis pñcipio eis influerunt
z in eis quiete pmanerūt. Me-
dico tamen non attinet vt in se-
quendo demonstratiua proces-
dat argumentatione. Unde de
his duab^o diuersitatibus ad ve-
ritatem exitus proueniat: neq;
patet ei semita ad hoc inquātū
est medicus: neq; hoc ipz in ali-
qua suarū pscrutationum z sua-
rum actionū impedi. ¶ Debet
aut scire z credere in diuersita-
te pñma qd est non ei curandum
vtrū cor sit pñcipium sentiendū

Liber primus.

gulari vitā: aut species pmanen-
tiā: quēadmodū pulmo aerē p-
paratū pstat. Ergo inq̄tū dige-
stionē scdaz ad eo pfectā efficit
q̄ad sāguis ad ip̄met nutriē-
dū sit bon⁹ actionē opatus est.
Et inq̄tum opationez efficit q̄
in alia expectata operatiōe au-
xiliatur: inuamentū efficit. Etā
denuo dicemus q̄ mēbroz alia
sūt q̄ gñantur ex spermate que
sūt similiū partiū mēbra preter
carnēz adipē. Et alia sūt q̄ ex sā-
guine generātur sicut adeps et
caro. Qd cimen preter hec duo
ex duobus gñatur spermatib⁹
masculorū spermatez spermate
mulierū. ¶ Sed secundū sermo-
nē eius qui de sapientib⁹ verifi-
cavit de spermate masculi gene-
rat sicut gñatur caseus de coa-
gulo: et de spermate mulieris ge-
nerat sicut caseus gñat de lacte
Et sicut pncipiū coagulationis
est i coagulo: ita pncipiū coagu-
lationis forme ē in spermate vi-
ri. Et sicut pncipiū coagulationis
est i lacte: ita pncipiū coagula-
tionis forme. s. virtus patētis ē
in spermate mulieris. Et quēad-
modū vnūquodq̄ duoz coagu-
li vcz et lactis ē ps substātie casei
q̄ fit ex eis: ita vnūq̄q̄ duoz sp-
matū ē ps substātie embriōis.
¶ Hoc autē vbi nō parū imo mltū
verbis Sal. est p̄trariū. Sibi
nāq̄ vī q̄ cuiq̄ duoz spermatū
īnest virtus coagulatiua et virtus
coagulationem suscipiēs. Et p-
pter hoc nō se prohibet quin di-
cat quod virtus coagulatiua in
masculis est fortior: et virt⁹ co-
agulationem suscipiens est for-
tior in feminis. ¶ Qualiter autē
sermo in hoc certifice: inueni-
tur i nr̄is libris q̄ sūt de sapien-

tis radicalib⁹. ¶ Postea vō san-
guis q̄ in tpe menstruoz a mu-
liere separabat fit nutrimentū.
¶ Sz alia ps ei⁹ ē q̄ in similitu-
dinē puerit̄ substātie spermat̄
et mēbroz q̄ ex eo generant⁹ erit
nutrimentū augmētās ip̄m. Alia
pars ei⁹ est q̄ non nutrimentū fit
adhuc sz est cōueniēs vt coagu-
let ad iplenda loca mēbroz pri-
moz vacua et fit caro et adeps.
Et alia pars ei⁹ est supfluitas q̄
nulli harū duarū reze bona: et
remanet vsq̄ ad horā p̄quam
vt pote natura supflua expellit.
Cūq̄ infans parturit: sanguis
quē ipsius epar gñat huius san-
guis vices supplet: et gñatur ex
eo qd ab illo sanguine gñabat.
Et caro quidē ex sanguine gñat-
tur spisso quem caliditas et siccī-
tas coagulant. Adeps vero ex
eius aquositate et vinctuositate
gñatur quam frigiditas coagu-
lat: idq̄ ip̄az caliditas resoluit.
¶ Mēbra at̄ q̄ ex spermate sunt
creata: cū solutionē continuita-
tis patiuntur certa cōtinuitate
nō restant: nisi pauca ex eis
et in paucis habitudinib⁹ et i eta-
te pueritie: sicut ossa et rami ve-
narū parui: non em̄ magni neq̄
arteriarū. ¶ Cū em̄ aliq̄ eoz ps
seuūq̄ nihil loco eius nascit⁹: et
hec qdē sunt sicut ossa et nerui.
¶ Illa vō q̄ ex sanguine sūt crea-
ta: renascunt post p̄dionē suā
et p̄tinuant tali subā q̄lis sūt ip̄a
sicut caro. ¶ Et illud qdē qd est
creatū ex sanguine in q̄ adhuc
virtus existit spermat̄is dū non
dum inter ip̄m et sperma ip̄s in-
tercessit nisi parū: illud mēbrū
q̄n tollit iterū nasci pōt: sicut dē-
tes in etate pueritie. Cū at̄ san-
guis ad aliā p̄uersus fuerit con-

plexione nō iterum renascetur.
¶ Et dicemus etiā q membroru
 sentiētū mobiliū plerūq mot⁹
 ⁊ sensus sū pncipiū est vn⁹ ner-
 uus: ⁊ plerūq separant: et erit
 pncipiū cuiusq virtutis neruus.
¶ Et ē dicem⁹ q oim iterioꝝ q
 pāniculis sūt iuoluta: pannicu-
 lus ex vno pāniculoꝝ pect⁹ aut
 vētrē coopientū nascit. Et eoꝝ
 q in pectore sunt pāniculoꝝ ori-
 go sicut dyaphragmatis ⁊ vena-
 rū ⁊ arteriaꝝ ⁊ pulmonis est ex
 pāniculo iteriore q costas tegit
 ⁊ mēbroꝝ qdē ⁊ venay q sunt in
 vētre pāniculi oriū ē ex omphac
 q interi⁹ vētris coopiūt muscu-
 los. **¶** Oia qz membra carnosā
 sunt: aut villosa sicut caro q est
 in musculis: aut villis carētia si-
 cut epar. Et nullus qdē mot⁹ fit
 nisi p villos. Voluntari⁹ ho mo-
 tus fit cā villoꝝ q sunt i muscu-
 lis. Et naturalis sicut mot⁹ ma-
 tricis ⁊ venay. Et cōposit⁹ sicut
 motus trāsglutiedi sūt villis p
 prijs p formā situ lōgitudinis ⁊
 latitudinis: ⁊ trāsfuerfionis. At
 tractioni ho sunt villi q in lōgi-
 tudinē protēdunt. Et expulsiōi
 villi q in latitudinem tendunt
 pstringētes. Et retentoriū villi q
 ex transuerso vadunt. **¶** Mēbro-
 rum autem que vnā habēt tu-
 nicā sicut venarum ⁊ vesice tres
 villoꝝ species adiuicē sūt texte
 Et mēbroꝝ q sunt duas habent
 tūcas villi qui in latitudi-
 nē tēdūt sp in extrinseca existūt
 eoꝝ tunica: ⁊ aliū duo in tunica
 eoꝝ extrinseca. Illi tñ q i lōgitu-
 dine ptēdunt ad supficiē magis
 declināt extrinsecā. Qui taliter
 nō creati fuerūt nisi ne attrahē-
 di et expellendi villi simul exi-
 stāt: imo meli⁹ ē vt villi attrahē

di ⁊ retinēdi sint sū nisi in testi-
 nis: nō em multa indigent retē-
 tiōe: sed attractiōe ⁊ expulsiōe.
¶ Et dicemus etiā membrorum
 neruosoꝝ corpa a sui substātia
 aliena ptenētū: alia sūt q vnā
 habent tunicam: ⁊ alia q duas.
¶ Que autem duabus cōsistunt
 tunicis nō aliter creata fuerūt
 nisi propter iuuamenta multa.
 Quoꝝ vnum est multa necessi-
 tas multe custodie fortitudinis
 sue corpeitatis: ne scindatur cā
 fortitudinis mot⁹ ei⁹ qd ptenēt
 i eis: sicut arterie. Scd⁹ ē multa
 necessitas multe custodie in re-
 corpis quod in eis est recōditū
 ne resoluat ⁊ egrediatur. Reso-
 lutionis vero timor prouenit cā
 sue raritatis si vnā haberet tu-
 nicam. Et exitus timor est ideo
 q propter hoc etiam ad scindē-
 dū essent apte. Et hoc quidē cor-
 pus quod in eis est reconditum
 est sicut spiritus ⁊ sanguis qui
 in arterijs sunt recōditi in quo-
 rum custodiā valde est studēdū
 ⁊ de qbus timetur ne pro nihilo
 recedāt. Spūs quidē ppter res-
 olutionē. **¶** Et sanguis quidez
 ppter fissurā. ex hoc nāq mari-
 mū timef malū. Terti⁹ ē qm cū
 alicui mēbro fuerit necessariū:
 vt sit ipius attractio et expulsiō
 motu vehemēti: factū est vnicui
 qz eay singlr instm sine pmix-
 tione: ⁊ hoc est sicut stomach⁹ ⁊
 intestina. Quarū est qm cū volū-
 tas fuerit vt vnaqueq mēbru tu-
 nica opatiōi: q ē ei ppria sit ppa-
 rata: ⁊ vnaqueq duarū opatio-
 nū acciderit pp pplexione ab al-
 teri⁹ operationis cōplexione di-
 uersam: fuit meli⁹ iter eas diui-
 dere: sicut stomach⁹ in quo fuit
 volūtas sentiēdi virtutē esse: qd

Liber primus.

quidem nō fit nisi in mēbro ner-
uoso et digerēdi. qđ sūt nō fit ni-
si p mēbrū carnosū. ¶ Unicuiq;
igitur harū duarū rez tunicā
posuerūt p se tunicā neruosa
p tūti sentiēdi: et tunicā carnosā
digerēdi. Et nā qđ ē trisecā tu-
nicā fecit neruosa. Et extrinse-
cā carnosā. Pōt nāq; digeren-
tis opatio ad id qđ digestū ē in
potentiā sine occurſu puenire.
Sentiens hō id qđ sentitur non
potest sentire; nisi obuiando ei
sensu vcz tactus. ¶ Et dicemus
etiā q sūt qđā mēbra: quoz cō-
plexio sanguini est ppinqua. nō
ergo indiget sanguis in eoz nu-
trimēto multoties pueri: sicut
carnis. Quapp i ea neq; forami-
na facta fuerūt: neq; vētriculi: in
qđ^o aliquāto tpe nutrimentū qđ
ei digeri i moret: et deinde caro
ex eo nutriat: imo illico cū ei nu-
trimentū occurrit i ipaz puerit.
Et sūt ex mēbris qđā quoz pple-
xio a sanguis pplexiōe valde ē
remota. Ideo qđ necesse fuerit
sanguinē ea nutrire: oportebit
vt in similitudinē substantie eoz
multis puerſionib⁹ ordinati cō-
uertat sicut os. Quapropter in
creatiōe ante vnū positū fuit fo-
ramē qđ eoz nutrimentū tāto cō-
tineat tpe quāto illō in ei⁹ simi-
litudinē cōuertatur. sicut in osse
cruris adiutoriaut foramina
multa in ipsis diuisa: sicut i osse
mā dibule inferioris. Et mēbris
qđē q sic sūt necesse est vt nutri-
mēto āpliori q̄ eis tūc sit neces-
se repleant vt paulati et paulati
pcedāt illud i sui similitudinez
puertēdo. ¶ Membra aut fortia
supfluitates suas ad mēbra de-
bilis sibi vicina expellunt: sicut
cor ad ascellas: et cerebrū ad lo-

ca q sunt post auriculas: et epar
ad inguina.

¶ Doctria. vi. cuius est summa
vna: et vnum capitulum.

¶ Summa est de virtutibus cu-
ius sex sunt capitula.

¶ Sūme q ē doctrine sexte q est
dictionis prime quod est de
generibus virtutum km ser-
monem vniuersalem.

¶ Capitulum. i.

Virtutum et

operationū adlui-
cē alie ex alijs co-
gnoscutur. Ois ei
virtus opationis

existit initū. Neq; aliq opatio
puenit nisi ex virtute. Ideo vtras-
q; in vno posuimus capitulo.

¶ Virtutū aut gha et opationū
ex eis puenientū apđ medicos
sūt tria q sūt gen⁹ virtutū vitaliū
et gen⁹ virtutū naliū et gen⁹ virtutū
aialiū. ¶ Et multis qđez philo-
sophoz et medicis oib⁹: et pcpue
Sal. vi q vnaq; virtutū mēbrū
pncipale hz qđ ei⁹ existit mine-
ra: et a q ei⁹ pcedūt opationes.
Et vñ eis q virtutis aialis sedes
sit cerebrū: et ipi⁹ ab eo pueniāt
opatiōes. ¶ Et q virtus nalis du-
as hz spēs. Et vna spēs ē cui⁹ fi-
nis ē custodire idm iduū et pser-
uare ipz q mīstrat i re nutrimentū
q̄usq; ad finē crescētie ei⁹ nutri-
at corp⁹. Et hui⁹ qđē spēi sedes
et opationū ipi⁹ pcess⁹ est epar.
Altera hō spēs ē cui⁹ finis ē spe-
ciē pseruare q ē mīstrās i re gha-
tiōis: et sepat ex hūonib⁹ corpis
spmans substantiā: deide ipm in
format sui creatoris pcepto. Et
hui⁹ qđē spēi hitatio et opatio-
nū ipi⁹ puert⁹ sūt testiculi. ¶ Vi-
talis hō virt⁹ ē illa q spūs i eē cō-

feruat: q̄ sens⁹ ⁊ mot⁹ vehiculū
existit. ⁊ ip̄s reddit aptū ad eo
rū ip̄siones recipiēdas cū ad ce
rebrū puenit: ⁊ facit ip̄m potē
te dādi vitā vbiq̄ expādit. et
hui⁹ qd̄ stut⁹ sedes ⁊ opatiōis
ip̄s pcell⁹ ē cor. ¶ Oib⁹ at p̄his
maiori. i. Aristoteli v̄ q̄ omniū
istaz opationū pncipiū existit
cor. S3 p̄maz opationū eaz ma
nifestatio i h̄is p̄dict⁹ existit p̄n
cipiū. quēadmodū apud medi
cos cerebriū ē sentiēdi pncipiū.
⁊ post h̄ q̄sq̄ sens⁹ h3 mēbrū i q̄
ei⁹ appet opatio. Prefea cū p̄si
derāt sicut dñt ⁊ certificāt inez
niūt rē sicut v̄ Aristoteli: ⁊ nō
quēadmodū ip̄s v̄: ⁊ inueniūt
tractat⁹ suos ēctos ex p̄pōni
bus sufficiētib⁹ ⁊ n̄ necessarijs i
q̄b⁹ nō assequunt nisi q̄ ex reb⁹
appet. Medico at inq̄tū medi
cus n̄ attinet vt p̄sideret q̄ sit ha
rū duaz sniaz vitas: s3 illd̄ p̄si
derare p̄his aut ph̄ylicus d3.
¶ Medico aut cū p̄cedit ei mē
bra h̄ p̄noiata istaz stutū p̄nci
pia existere n̄ curat i eo q̄ d̄ eē
medicatōis p̄siderat an ex alijs
habeāt p̄ncipijs q̄ sūt ip̄is prio
ra vel non: neq̄ illud ex eis exi
stut que p̄his non ei lenia facit.
¶ De virtutibus naturalibus
quibus ministratur. Ca. 2.
Uirtutū h̄o nāliū: alie sūt q̄
sūt ministrātes: alie sūt q̄
ministratē. ¶ Et ministratarū q̄
dē duo sunt ḡna. Unū gen⁹ mi
nistrat i re nutriti⁹: ad hoc vt i
diuiduū remāeat: qd̄ i duas p̄
tē spēs: nutritiuā: ⁊ crescitua.
Et alternū gen⁹ ministrat i nu
triciēte ad hoc vt remaneat spēs:
qd̄ etiā in duas diuidit spēs in
generatiuā ⁊ formatiuā. ¶ Vir
tus h̄o nutritiua ē illa que nu

triciēs in nutriti p̄uertit silitudī
nē. iōvt p̄ ip̄m restauratiōez ei⁹
recupet q̄ dissolutū fuit. ¶ Vir
tus at crescitua ē illa q̄ i totū
corpis diametr⁹ addit h3 p̄por
tionalitatē naturalē quatenus
ip̄sum ad finē augmētū p̄uocat
p̄ illud qd̄ ip̄m ex nutritiēte igre
dit. ¶ Nutritiua h̄o virtus cre
scitue seruit: eo q̄ nutritiua
q̄nq̄ affert nutritiēs ei qd̄ dissol
uitur equale: q̄nq̄ minus: q̄nq̄
plus. S3 crescitua nō erit nisi
cum qd̄ ingredit⁹ plus fuerit eo
qd̄ dissoluit⁹. Non tñ totū qd̄ ta
liter existit est crescitua. ⁊ m̄
pinguari em̄ post macredinē i
etate p̄sistētie est hui⁹ sece: nō
tñ est crescitua. Nō est em̄ au
gmētū nisi illd̄ qd̄ fm̄ naturalē
p̄portionalitatē in oib⁹ existit
diametr⁹: q̄ten⁹ ip̄m ad crescē
tie p̄ducit cōplētiētū. Welceps
h̄o poli h̄ nullo mō ē ibi crescē
tia: ⁊ si sit ibi ip̄inguatō. Curē
admodū añ p̄sistētiā nō existit
ē ariditas: ⁊ si sit ibi macredo
l3 illd̄ lōgi⁹ existat ⁊ a necessa
rio exiēs maḡ. ¶ Et nutritiue
q̄dē opatio trib⁹ p̄ticularibus
cōplet opatiōib⁹. Una est p̄mu
tatiōis iube cōphēsiō q̄ est ian
guis aut h̄uor q̄ est i potētia p̄
pinq̄ in effectu silitis mēbro. Qd̄
q̄nq̄ fallit quēadmodū in egri
tudie p̄tingit q̄ atrophia vocat⁹
que est nutritiēti defect⁹. ¶ Et
alia ē adherētia q̄ est v̄ h̄ rece
ptū nutritiū p̄pleto effectū effi
ciat. s. vt mēbru p̄stiat. qd̄ plerū
q̄ fallit quēadmodū i h̄ydropi
si p̄tingit carnosa. ¶ Et tertia ē
multitudo q̄ est vt hoc receptū
q̄ iaz factū est ps mēbru p̄onat
ei ab oibus p̄tīb⁹ simile vsq̄ in
essentia ⁊ colore. Qd̄ q̄nq̄ fal

Liber primus

lit quēadmodū ptingit i alba-
ras ⁊ morpheā. Cābiū ei ⁊ ad-
herētia iā ibi sūt reptā: s; silitu-
do n̄ ibi iuenit. Et hāc qdē opa-
tionē efficit h̄t^o Immutatiua q̄ ē
vna d̄ h̄tutib⁹ nutritiue ⁊ ē in
hoīe vna i ghe ⁊ p̄lupio p̄io:
s; i mēbr̄ silitū p̄tiū diuersifica-
tur. ¶ In vnoq; em̄ mēbro exi-
sit h̄t^o s; ei⁹ p̄plexionē q̄ nutri-
mētū i ei⁹ p̄uertit silitudinē di-
uersa h̄tute q̄ nutrimētū alit⁹
p̄mutat. Immutata h̄o q̄ ē in
epate opatōez efficit toti corpi
cōez. ¶ S̄natiue h̄o h̄tutis due
l̄t spēs. vna ē q̄ i mascul̄ ⁊ semis
sp̄ma ghat. Alia q̄ diuidit h̄tu-
tes q̄ sunt in sp̄mates: p̄miscet
eas tēperādo s; q̄ vnicuiq; cō-
uenit mēbro: dās neruo cōple-
xionē p̄pā: ⁊ ossi p̄plexionē p̄-
pūā. hoc tñ totū puenit de sp̄-
mate silitū p̄tiū ⁊ silitis p̄mixtio-
nis. ⁊ hāc qdē h̄tutē vocāt me-
dici h̄tutē immutatiuā p̄mi.
¶ Virt⁹ h̄o iformatiua ip̄mēs
ē illa ex q̄ p̄cepto sui creatoris
p̄cedit mēbroz p̄cauitas ⁊ fora-
mina: ⁊ leuitas: ⁊ aspitas: ⁊ eo-
rū sit⁹: ⁊ ip̄oz p̄tinuitas: et ad
ultimū opatiōez q̄ ex finib⁹ di-
mēlionū eoz p̄dēt. ¶ Et huic
qdē virtuti ministrātes sunt q̄
rē nutrimētū ministrāt ad spe-
ciē custodiēdā et sunt virt⁹ nu-
tritiua et crescitua.

¶ De virtutib⁹ naturalib⁹ mi-
nistrantibus. Cap. 3.

Virtutes h̄o nāles q̄ mini-
strāt tñ h̄tute nutritiue
sūt ministrātes q̄ sūt q̄tuor: virtutes
attractiua retētina: digestina:
⁊ expulsiua. ¶ Attractiua vero
fuit creata ad attrahēdū nutri-
mētū: q̄ qdē opat h̄ villis mem-

bru i q̄ est s̄m lōgitudinē p̄tēsi.
¶ Et retētina fuit creata vt in-
uatiuū r̄tineat dū h̄tutes ip̄m
inuātes i eo opant q̄ ab ip̄o ali-
mēto suscipiūt: qdē eadē efficit
villis q̄ ex trāsuerso p̄tēdunt.
Et ē ēt cū villi q̄ s; latitudinez
icēdūt auxiliū p̄bēt. ¶ Digesti-
ua h̄o ē illa q̄ qdē attractiua at-
trahit ⁊ retinuit: retētina i effē-
tia p̄uertit aptā h̄tutū i ea p̄-
mutatōez faciētū opatiōi: ⁊ cō-
plexionē q̄ p̄uersiōi nutriētis i
effectu ē p̄petēs. ¶ Hec ē em̄ ei⁹
opatio i inuatiuo q̄ vocat digō
¶ Ei⁹ h̄o opatio ē i supfluitatē
bus: vt si possibile fuerit eas i
hāc mutēt dispōnē q̄ ē vocat di-
gō. Aut vt eaz egressionē a mē-
bro i q̄ s; retēte faciliē efficiat cū
expulsiōe eaz attenuādo effē-
tiā si q̄ p̄hibz fuerit grossities
aut igrossādo si qdē vetat fuerit
tēuitas. At icidēdo si qdē p̄hibz
fuerit viscositas. ⁊ hec qdē opa-
tio vocat maturatio. est tñ cuz
digō ⁊ maturatio synonima di-
cunt. ¶ Expulsiua at ē illa q̄ su-
pfluitatē expellit ex nutrimēto
residuā q̄ ad nutriēdū n̄ ē p̄ue-
niēs aut q̄ excedit mēsurā q̄ suf-
ficit ad nutriēdū: q̄ n̄ ē necessa-
ria: aut eūat i receptaculo sibi
apto sicut vinā in vesica. Et h̄
qdē virt⁹ has expellit supflui-
tates: aut p̄ p̄tes ⁊ foramina q̄
sunt eis p̄parata: vel si nō fue-
rit ibi foramina p̄parata a no-
bili expellit ad ignobile ⁊ adu-
ro ad laxū. Cūq; i p̄te expulsi-
onis fuerit dēclinatio meri sup-
fluitatē nō p̄uertit eā virt⁹ ex-
pulsiua ab illa semita iquātū
possibile fuerit. ¶ His at q̄tuor
h̄tutib⁹ naturalib⁹ q̄tuor p̄-
me kuitū q̄litates s; caliditas
frigiditas:

has fume

et ad p̄mo mē de
or q̄

frigiditas: siccitas: et humiditas.
¶ Sed caliditas seruitur om-
nib⁹ quoru p certo ē cōe. ¶ Fri-
giditas hō cū alicui eay seruit
accidētaliter ⁊ nō essētaliter.
Qd em frigiditati iest essētalr
est vt i oib⁹ virtutib⁹ sit quia qm
oim virtutū opatiōes p motuz
existūt. Et hoc qdē i attractiōe
⁊ expulsiōe manifestū existit.
S3 i digestiōe etiā qm digestio
cōplep p ptes ei⁹ qd fuit igros-
satū ⁊ inspissatū ptiēdo ⁊ adiū-
gēdo ei qd attenuatū fuit ⁊ sub-
tiliatū. Et he qdē motiōes sūt
separātes ⁊ tēpātes. Retētina
hō operat villos mouēdo trās-
uersos fm figurā pphēsiōis bñ
factā. Et friditas qdē est para-
liticū faciēs: ⁊ mortificās: ⁊ ab
oib⁹ phibēs opatiōib⁹. Ad re-
tētiōē tñ faciēdam accidētalr
cōfert qm villos fm bone cōpre-
hēsiōis figurā t3. Nō g i opatio-
nib⁹ virtutū essētalr igrediūt:
s3 tali pparat istm dispositiōē
q ipz suā custodit opatiōē. Et
expulsiua qdē a friditate inuaf
ppea q vefositatis phibet fie-
ri dissolutionē q ad expellēduz
inuaf ⁊ q i ei⁹ auxiliat grossi-
tie: ⁊ ppterea q villū q h3 lati-
tudine pcedit exprimētē phit
⁊ inspissat ipm: ⁊ h ē ēt instrumē-
tū pparare: ⁊ nō est in ipsamet
opatiōe auxiliū ferre. Et frig⁹
nō intrat i seruitiū harū virtu-
tū nisi p accidēs. Si nō in ipsa-
met ingrederet: opatiōib⁹ nō
ceret ⁊ motiōes debilitaret. sic
cū sitas hō i triū virtutū opatiōi-
bus necessaria existit: q sūt due
mutatiua localiter ⁊ retētina.
Quab⁹ hō localr mutatiuis: q
sūt attractiua ⁊ expulsiua: pbet
siccitas auxiliū eo q mltā eis

efficit sustētationē q i motu est
necessaria: motu vcz spūs qbas
virtutes ad suas ofert opatiōes
ipulsiōe vehemēti quā ⁊ talem
qlis ē ipsa hūoralis phibet flu-
rus cū in substātia fuerit spūs
aut instrumēt. S3 retētine pp
cōstrictionē. Digestiua aut pl⁹
idiget humiditate. ¶ Post hāt
cū iter qlitates actiuas ⁊ passi-
uas cōparauer: iquātū iste vir-
tutes eis idigēt repies virtutes
retētina pl⁹ idigere siccitate q
caliditate eo q tps i q dēscere
dz vill⁹ retētine mai⁹ ē tpe i q
moueri dz vill⁹ q h3 amplitudi-
dinē tēdit ad pstringēdu. Naz
tps qd est ad mouēdu est illud
qd caliditate idiget ⁊ ē breue.
Et totū reliquū tps ei⁹ opatio-
nis ē ad tenēdu ⁊ ad dēscēdu. ⁊
q: puerorū pplerio pl⁹ dclinat
ad humiditatē: iō hī h i eis pl⁹
est obilis. Attractiua hō pl⁹ in-
diget caliditate q siccitate:
qm caliditas adiuvat i attra-
ctiōe i eo q maior ps sue opa-
tiōis ē mouer: ⁊ pl⁹ necesse ē ei
mouere ptes sui instrumēt q
qetas facer: ⁊ cū siccitate strige-
re. hec ei hī n tñ idiget mltro
motu s3 plerūq ēt motu idiget
vehemēti. ⁊ attractio qdem fit
aut virtute attractiua quēda-
modū manes attrahit ferrum:
aut iplēdo vacuū: sicut aq tra-
hit i azaracha: aut calore sicut
in lāpade attrahit oleū l3 h ps
tertia reducat necessario ad i-
plēdu vacuū apō certificātes: i
mo ē ipamet. Cū g hī attracti-
ua caliditat habuerit auxiliū
fortior erit attractio. Expulsiua
hō min⁹ idiget siccitate q attra-
ctiua: ⁊ retētina. Nō em idiget
cōstrictione retētine: neq inse-

Articella.

Liber primus

parabilitate attractiue et pſtri-
ctione ei⁹ et circūdatiōe attra-
cti tenēdo ptes iſtrumēti dōec
ad illas alteri⁹ ptis attractio
pueniat. et ad vltimū nullo mo-
do idiget expulſiua quiete ſed
motu et inſpiſſatiōe pauca q̄ ad
expulſiōem et ad expellendū ta-
li adiuuet mēſura q̄ten⁹ p ipſaz
remaneant iſtrumētū: figuram
expulſiōis et pſtrictiōis pſeruās.
Quēadmodū i retētua tēpus
longū. et in attractiua tps bre-
ue ē neceſſariū donec partiū at-
tractio vnā applicet aliū iōq̄
ſiccitate parū idiget. Que aut
pl⁹ eis oib⁹ indiget caliditate
eſt digeſtiua: q̄ ſiccitate nō in-
diget ſed hūiditate vt nutriēs
efficiat ad penetrādū i forami-
na et ad figuras recipiēdas aprū
reddat. ¶ Neq̄ p̄t aliq̄s dicere
q̄ ſi hūiditas in digerēdo eſſet
inuatiua: pueri poſſent res du-
ras digerere. Nō em̄ puenit pue-
ris nō poſſe illō et iuuenib⁹ poſ-
ſe ppter hoc: ſz ppter homoge-
neā et homogenee elōgationē.
Quod ei ex reb⁹ durū exiſtit cō-
plexioni puerorū non eſt homo-
geneū. Virtutes igit digeſtiue
corā eo non operant neq̄ ipſuz
recipiūt retētue: ſz cito ipſum
expellūt expulſiue. Iuuenū ho-
cōplexionib⁹ eſt id cōueniēs: et
ad eos nutriēdos pueniēs. et ex
hoc quidē coilectū eſt qd̄ retēti-
ua idiget cōſtrictiōe et figurarū
pſtrictiōis fictione lōgo tēpore
et pauco motiōis adiutorio. Et
attractiua pſtrictione indiget
et fixatione pſtrictiōis tpe breuiſſi-
mo et in motu multo idiget au-
xilio. Et expulſiue ē neceſſariū
stringere iū ſine fixiōe de qua
non eſt curādū. Et indiget ad-

iuutorio ad motū faciēdū. Et di-
geſtiue eſt neceſſariū eliquare:
et tēperare: iōq̄ virtutes iſte q̄li-
tates illas q̄tuor iequatr ope-
rari faciūt et eis iequitr idigēt.
¶ De virtutib⁹ aialib⁹. Ca. 4.
Virtutes ſūt animales itel-
ligi volūt p illas: virtutes
illā que cum in mēbris recepta
fuerit pparabit ad recipiēdum
virtutē ſenſ⁹ et mot⁹ et opatiōis.
vite: q̄b⁹ etiā admilcent timo-
ris et ire motiōes: ppea q̄ i eis
reperiūt dilatationē et cōſtri-
ctionē q̄ accidit ſpūi q̄ huic cō-
parat⁹ eſt virtuti. ¶ Nos autē
explanabim⁹ ſummā hāc et di-
cem⁹ q̄ quēadmodū ex hūorū
ſpiſſitudine km̄ aliquā pplexio-
nē ſubſtātia generat ſpiſſa q̄ ē
membrū aut pars mēbru: ita ex
humorū vaporib⁹ et eorū ſubtili-
tate km̄ aliquā cōplexionem
ſubſtātia generat et ſubtilis eſt
ſpūs. et ſic apud medicos eſt punci-
piū: ita cor generationis ſecun-
de punciptū exiſtit. et hic ſpiri-
tus cū km̄ cōplexionē prouenit
quā debet habere: ad hāc virtu-
tem recipiēdā preparat: deide
omnia illa preparat mēbra ad
recipiēdum omnes alias vir-
tutes animales et etiā reliq̄s.
¶ Virtutes eq̄dē animales in
ſpiritu q̄dē et in mēbris nō pro-
ueniūt niſi poſtq̄ hec vitalis p-
uenit virtus. Ideoq̄ licet virtu-
tes animales alicui⁹ mēbru de-
ſtruant: vinum tamen mēbrū
adhuc exiſtit: niſi hec virt⁹ i eo
fuerit dſtructa. Nōne vides qd̄
membrū ſtupidum aut paraly-
ticū vnūquodq̄ km̄ humiditatē
eſt nō habens ſenſum neq̄ mo-
iū. aut propter cōplexionē que

prohibet ipm eos recipere: aut propter opilationē que accidit inter cerebrum et ipsum in neruis qui ad ipsum proueniūt et tamen ipsum est viuū. et mēbrum cui accidit est nō habens sensū neq; motū et accidit ei vt putrefiat et corrūpatur. In membro ergo paralitico est virtus que ei⁹ custodit vitā donec cum remotum fuerit quod prohibet profluat ad ipsū et virt⁹ sensus et motus. Ipsum nāq; preparatū erat ad suscipiendū eā propter virtutis vitalis sanitatē in eo. Prohibens em̄ non prohibuit nisi vt nō eam in effectu reciperet. Sed mēbrū nō sic est mortuum. et preparans non est virt⁹ nutriendi tantū: ita vt dicamus q^d q̄diu virt⁹ nutriendi affluerit viuū erit: et cū destruetur erit mortuū: qm̄ hoc ipm virtutū afferem⁹ nutritiue forsasse em̄ plerūq; in aliquo eius opatio destrueret. et membrū viuū remanebit. et forsasse plerūq; remanebit ei⁹ opatio et mēbrū rēdit ad mortē. et si virtus nutritiua inq̄tū est nutritiua esset ipsa virt⁹ q̄ pparat ad sentiendū et mouendū vegetabilia pparata foret ad sensū et motū recipiēdo. Restat ergo vt si preparās alias res q̄ pparat sequat⁹ pplexionē q̄ vocat⁹ virt⁹ vitalis et ipsa q̄dē est prima virt⁹ que in spiritu prouenit cū spiritus ex subtilitate humorū pcedit. Deinde ip̄s s̄m philosophū Aristotelem per eā recipit principū et aīaz primā ex q̄ alie pfluūt virtutes. Harū vero virtutū opationes ab hoc proueniūt spiritu in principio rei: sicut etiam sensus ap̄d medicos

non prouenit per spiritum animā malē qui est in cerebro nisi ad crystalloydē penetrat aut ad lēguā et alia. Cum ergo p spiritus in ventriculum peruenerit cerebri cōplexionem recipiet et erit pueniēs vt ex eo pueniant virtutū opatōes q̄ i eo p̄lo repte sūt: et s̄līr in epate: et s̄līr i testiculis. Et apud medicos quidē nisi postq̄ spirit⁹ in cerebro ad aliā cōuertitur cōplexionē non preparat⁹ ad recipiendū animā q̄ est principū motus et sensus. et s̄līr in epate l3 prima pplexio iā inuenit ad recipiendū virtutē primā vitālē. et s̄līr in vnoquoq; mēbro. Apud eos em̄ vnūquodq; opationū gen⁹ aliā h3 animā. et neq; est aīa vna ex q̄ virtutes iste pfluunt: qm̄ huius summe aggregatio est aīa. et siquidē pma cōplexio iā adiuit virtutē primā recipiendā: tūc iā dedit vitālē vbi puenit spiritus et virt⁹ q̄ sunt ei⁹ pfectio. hec aut virtus ap̄d eos nō sola sufficit vt spūs per ipsam oēs alias suscipiat virtutes nisi p̄p̄ia puenit cōplexio. Preterea dixerūt q^d virtus hec preter hoc q̄ ip̄a est pparat⁹ vitā: est etiam motus substantie spiritualis subtilis principium ad mēbra et principū cōstructionis et dilationis aeris attracti et pullus. Affert em̄ adiutorū in cōparatione vite. quod est passio: et in cōparatione opationū anime: et pullus prebet auxiliū quod est actio. et hec quidē virtus virtutibus naturalib⁹ simillat: ideo q^d non voluntate pueniunt vnde profluunt. et simillatur virtutibus aīalibus ppter opationū earū diuersitatē ipsa em̄ dilatat et pstringit. simul mo-

Liber primus

net ergo duobus motib⁹ ptra-
rū. ¶ Philosophi at cū aīam
terrenā dicere volūt perfectio
nē corporis naturalis istrumē-
talis: et volunt dicere principiū
omnis virtutis ex qua et ipsi
motus pueniūt et operatiōes
diuerse erit igitur hec virt⁹ se-
cundum philosophorum sentē-
tiam virtus animalis sicut vir-
tutes naturales quas nomina-
uimus apud eos virtutes vocā-
tur animales. Quod si nolue-
rūt dicere animam sū hāc in-
tentionē sed volūt dicere virtu-
tem que est principiū cōprehē-
dendi et mouendi qđ ex aliq̃
puenit cōprehensione volūta-
rie. et naturalem volunt dicere
pro omni virtute ex qua opa-
tio puenit in suo corpore scđm
hui⁹ forme diuersitatē: nō erit
virtus animalis: sed erit natu-
ralis et altioris ordīs q̃ sit h⁹
quā medici vocant naturalē. et
si naturalē vocauerint illā q̃ rē
nutrimēti ministrat et puerit:
siue ad h⁹ remāeat idiuiduū
siue vt remaneat species: h⁹ erit
hec naturalis sed erit tertium
gen⁹. et q̃ ira timor et silia eorū
huius h⁹ sunt passiones: tūc lz
eorū picipia sint sensus et esti-
matio et h⁹ virtutes apprehēdētes
huic th cōparate sunt virtuti.
huius aut virtutis declaratio-
nem certificare: et an sit vna an
plures: i sapiētia ptinet natu-
rali q̃ philosophie ps existit.
¶ De virtutibus animalib⁹ cō-
prehendentibus. Ca. 5.

In virtute autem animali
due copulantur virtutes:
q̃rū ipa est sicut gen⁹ vna est si-
cut virt⁹ cōprehēsiua. et altera
h⁹ motiua. ¶ Et pprehēsiua

qđ ē sicut duarū virtutū genus.
Vna virtus cōprehēsiua ē ma-
nifeste. et altera virtus cōprehē-
siua occulte. ¶ Et virtus quidē
manifeste pprehēsiua est sensi-
bilis q̃ est gen⁹ sū quosdā q̃nq;
virtutū et octo sū alios. Quod
si dixerimus q̃ sint quinq; erūt
virtus vidēdi: et virtus audiēdi
et virt⁹ gustādi: et h⁹ tēgēdi: et h⁹
tus odorādi. Et si dixerimus q̃
sint octo: erit hui⁹ cā: q̃ plurib⁹
certificatorū videf q̃ tact⁹ sint
plures virtutes. s. q̃tuor: et po-
nunt propue vnū quodq; q̃tuor
generū tactus virtutē per se: li-
cet in mēbro sensibili sint cōia
sicut gustus et tactus in lingua:
et visus et tact⁹ in oculo. hoc aut
certificare est phi. ¶ Et virtus
quidē cōprehēsiua occulte et
non sentiens est sicut gen⁹ q̃nq;
virtutū. ¶ Vna est virtus q̃ vo-
catur sensus cōis et phātasia. Et
apud medicos qđ ē sunt vna vir-
tus. Sed apud certificātes que
sunt ex phis: due sunt virtutes.
¶ Sensus em cōis est illa q̃ oīa
sensu percepta recipit: et ppter
eorū formas patitur q̃ in ipa co-
pulāt. ¶ Phātasia h⁹ est illa q̃
eas custodit postq̃ pūgūt et reti-
net eas post sens⁹ absētiā et q̃ hāz
duarū recipiēs alia ē a custodiē-
te. hoc aut certificare ē philoso-
phi. Sz q̃litercūq; fuerit ei⁹ se-
des et opatiōis ei⁹ picipiū ē ate-
rior cerebri vētricul⁹. ¶ Et scđa
qđ ē h⁹ quā medicis vocāt cogi-
tatiua. Sz certificatores vocāt
q̃nq; imaginatiua: q̃nq; cogitati-
ua. Si ei impauerit eis h⁹ esti-
matua aīalis quā postea nola-
bimus: et ipsam et ad suā puenit
opationē: vocāt eā imagiatiua
Et si h⁹ rationalis ei impauerit et

reducerit eā ad illū qđ ei pdest
vocat virtus cogitativa. Quo-
cūq; tñ modo fuerit iter hāc vir-
tutem ⁊ pūmā existit differētia
qđ pūa est recipiēs ⁊ custodiens
id qđ ad eā puenit d formis sen-
su pceptis: ⁊ ista ē illa qđ se exer-
cet i eis qđ in imaginatōe recōdi-
ta sunt exercitio pponēdi ⁊ diui-
dendi ⁊ singulas efficit formas
quēadmodū ad eā perueniūt a
sensu: ⁊ alias formas ab eis di-
uersas sicut hōiem qđ in mōte vo-
lat smaradino. Sz phātasia nō
ponit corā te nisi qđ tū recipit a
sensu. Et huius qđ ē virtutis se-
des ē vētriculus cerebri medi⁹.
Et hec quidē virt⁹ est instrumen-
tū virtutis qđ pculdūbio in aīali
est occulta pprehēsiua ⁊ est esti-
mativa. Et ipa quidē est virtus
qua aīal indicat qđ lupus est ini-
micus ⁊ filius est dilect⁹: et qui
annonā prebere p̄uenit est ami-
cus a quo nō est fugiēdū: ⁊ hoc
iudiciū sz modū existit nō rōna-
le. Amicitia em ⁊ inimicitia nō
sensu sunt percepta: neq; sensus
eas pprehēdit: neq; eis indicat
nisi virt⁹ alia. ⁊ licet nō sit ppre-
hēsiō rationalis: est tñ pculdū-
bio aliqua apprehensio non rō-
nalis. homo etiā plerūq; vtitur
hac virtute i multis suor iudi-
ciōz ⁊ procedit quēadmodū ani-
mal nō rōnale. Et hec qđ ē virt⁹
diuiditur a phāstastica: qm phā-
stastica sensu percepta retinet: ⁊
hec i pceptis sensu intētionis
discernit non sensu pceptas. Et
sepat ab ea quam imaginatiuā
vocamus ⁊ cogitatiuā: qm illi⁹
operationes nullū sequit iudi-
ciū: sed istius opationes nō solū
iudiciū: sed etiā iudicia sequit.
Et illius operatiōes sunt in sen-

su perceptis cōpositionē facere.
Et istius operatio in sensu pcep-
tis iudicare intētiōes extra
sensem. Et quēadmodū in aīali
sensus est iudicās de formis sen-
su perceptis: similiter existima-
tiua est iudicās de intētionib⁹
illaz formarū qđ ad existimatio-
nem perueniūt ⁊ nō ad sensum.
¶ Quidā aut hōim sunt qui pre-
sumūt ⁊ hāc virtutē imaginati-
uā vocant: sed non tñ curamus
qđ de nōib⁹ nō disputamus: sz
intentiones ⁊ differētiās intelli-
gere debem⁹. Et medico quidē
nō est curādū vt hanc virtutem
sciat. Impedimenta nāq; opera-
tionū ei⁹ impedimēta operatio-
nū aliarū virtutū qđ sunt anteq̃
ipsa seqntia sunt sicut phātasia
⁊ imaginatiua ⁊ memorialis qđ
postea nominabimus. Et medi-
cus quidē nō curat nisi de virtu-
tib⁹ ex quib⁹ cū in suis impedi-
mētis accidit lesio puenit egri-
tudo. ¶ Qđ si lesio accidit opa-
tioni alicui⁹ virtutis cā impedi-
mētū qđ accidit pū opatiōi alte-
ri⁹ virtutis qđ ei: fueritq; impedi-
mētū illud sequutū malitiā cō-
pleriōis alicui⁹ mēbri aut corru-
ptionē ppositiōis: sufficit medi-
co vt sciat impedimētū illud p-
pter malitiā pplonis mēbri aut
sue ppositiōis corruptionē acci-
disse: ad hoc vt cuz medicina ei
subueniat aut ipm ab eo custo-
diat: ⁊ nō curat scire dispōnē vir-
tutis: cui qđ accidit si accidit ni-
si nullo mediante postq̃ scie-
rit dispōnē ei⁹ cui accidit illū qđ
accidit sine medio. Tertia ho-
illaz qđ nomināt medici est qn-
ta aut q̃rta cū certificauerim⁹ qđ
est virt⁹ pseruatiua ⁊ memorialis
Et est thesaurus ei⁹ quod per-

Liber primus.

uenit ad estimatiuā de intētiō-
nib⁹ in pceptis sensu ex formas
eor⁹ sensu perceptas. Sicut phā-
tastica est thesaurus ei⁹ qđ per-
uenit ad sensuz ex formis sensu
pceptis. Et ei⁹ qđ ē loc⁹ est po-
sterior cerebri ventricul⁹. **C**hic
hō est loc⁹ cōsideratiōis phice
vtrū virt⁹ cōseruatiua et memo-
rialis et virt⁹ q̄ reducit illud q̄
est absens ad memoriā ex eis q̄
ab estimatiua sūt reposita sit⁹
tus vna: aut virtutes due. Medi-
co tñ nō est ide cura. qm̄ nocu-
menta q̄ eis q̄litercūq̄ sint acci-
dūt: sunt hō genea. sunt. n. nocu-
mēta q̄ i ventriculo cerebri poste-
riori accidūt: vñ de gñe pplonis
vel de genere ppositiōis. **V**ir-
tus vero comprehensiuā que ē
vna de virtutibus anime cōpre-
hēsiuis est humana rationalis
Et quia medicivirtutē estimati-
uā non cōsiderauerunt ppter
causaz quam diximus id hanc
virtutem non cōsiderauerūt:
non enim fuit eor⁹ cōsideratio
nisi in operationibus trium vir-
tutum tantum et nō in alijs.

*complan-
t 69* **De virtutibus animalib⁹
motiuis. Ca. 6.**

Motiuā vero virt⁹ est illa q̄
chordās cōtrahit et laxat
ppter qđ mouēt mēbra et iūctu
re dilatatione sua et flexione. et
eius qđ ē penetratio est cū ner-
uis qui sunt lacertis et inui. ēst
et gen⁹ qđ secūdu specificatiōez
principij motuū sigat. In vno q̄
q̄ igit musculo est alia natura
q̄ ē sequēs iudiciū estimatiue a
qua puenit cōmunis cōsensus.
Caplm̄ postremū hui⁹ doctri-
ne de operationibus.

Dicemus qđ operationum
singulariuz alie sunt q̄ ab

vna cōplens virtute verbigrat
gestio. Alie q̄ a duab⁹ pplet vir-
tutib⁹: sicut cibi dñderiū: quod
plet a virtute naturali attracti-
ua: et a virtute sensibili q̄ ē i ore sto-
machi. Attractiua hō opat⁹ ex
hoc qđ mouet villū q̄ hz lōgitu-
dinem ptedit retinēdo illd qđ
attrahit et sugendo ex hūiorib⁹
qđ ē sibi ppiū. Sensibilis aut
opat⁹ i hoc q̄ hāc sētīt passiōē
et q̄ sentit mordicationē colere
nigre q̄ ē excitās dñderiū cui⁹
esse noscimus. Et hāc quidez
opatiōē nō dicem⁹ duab⁹ com-
pleri virtutib⁹: nisi iō q̄ cū sensi-
bili acciderit nocumētū dñstrue-
itētiō q̄ vocat⁹ fames et dñderiū
neq̄ dñderabit⁹ cib⁹ lz eo corp⁹
idigeat: et silt trāsglutiēdi opa-
tio duab⁹ cōplet virtutib⁹: vna
est attractiua naturalis: et alte-
ra ē attractiue volūtarie. et p-
ma qđ ē suā pplet opatiōez pvil-
lū q̄ hz lōgitudinē ptedit q̄ est
in ore stomachi et isofago. Et se-
cūde pplet opatiō p villū la-
certi trāsglutiēdi. cūq̄ vna
duaz virtutū destruet: trāsglu-
tiēdi opatiō duriter puenit: lz
quando non fuerit destruetur.
S3 cū illa nō opata fuerit erit
trāsglutiēdi opatiō difficilis
Nonne vides q̄ cum dñderiū
nō recte pcedit duriter puenit
opatiō trāsglutiēdi illud
quod non desiderat. Imo cum
ab hōremus aliquaz rem: nan-
sea nobis prouocabitur. Et cū
eam postea trāsglutire volue-
rimus et tertia fuerit ab ea virt⁹
nostra attractiua desideratiua
dura erit opatiō volūtarie trā-
sglutiēdi. **T**ransitus quoq̄
nutrimēti perficitur virtute mē-
bri impellentis a quo procedit

et attractiua membri ad quod accedit et similiter supfluitatū egres-
sio que fit per duas vias. Et
forsitā plerūq; existūt operatio-
nis principii due virtutes. scilicet ani-
malis et naturalis. Et fortasse
plerūq; existūt eius causa virtu-
tis et qualitas sicut ifrigidatio
que prohibet materias: et iuuat
expulsiuā in parilitate supfluita-
tum que descendūt a mēbro et ve-
tat et in facie reuerberat. Et
frigiditas quidē est equalitas
que propter duas prohibet res. scilicet
cum essentia substantiā eius quod
effundit ingrossando et coāgu-
stando poros. Et res tertia quod
est per accidēs que est qua calidi-
tas extinguit attractiua. Et
qualitas caliditatis attrahit per
illud quod istis opponitur modis
quos p̄diximus. Et caliditas
quidē qualitas et necessitas
vacui nō attrahūt in primis nisi
illud quod est subtile: et postea quod
est spissum. Virtus vero attra-
ctiua naturalis nō attrahit nisi
quod est ei magis conueniens:
et quod nature eius est propriū at-
trahere: et plerūq; quod est magis
spissum est magis propriū: et
magis conueniens.

De eis que pueniunt ex his
que comedunt et bibunt. Ca. 15.

Quod comedit et bibit in cor-
pore humano tribus opera-
tur modis. Aut enim in ipso sola
sui qualitate operationē efficit. Aut
sui materia. Aut operationē fa-
cit tota sui substantia. Et fortasse
res que ex his tribus intelligunt
verbis p̄pinque erūt similes lingue
considerationē. Sed cum de his
loquimur intentiones exprimere vo-
lumus quas modo nominabimur.
Sui vero qualitate agēs est illud

quod calefieri solet cum est in cor-
pore hominis: aut in frigidari et
calefacere caliditate sua: aut frige-
facit sua frigiditate: ita quod nō ei
assimilatur. Et sui quidē operans
materia est illud quod a sui cōverti-
tur natura: et recipit formā aliā
cuius dimissionis mēbroz hūanorū.
Sed ei materia et forma illā reci-
piat: est tamen cū accidit et aliā sui
rū qualitatem quod habebat quod suo mo-
do fortior existit quod hūani corpo-
ris qualitas in ipsa remanere eā fa-
ciat a principio rei: donec p̄pleat
coagulatio et assimilatio: sicut
sanguis quod generatur ex lactucis: quoniam
in ipso est plura frigiditas quod sit in cō-
plexione hōis et sit factus sanguis
et sit bonus ad hoc ut mēbru hōis
pars fiat: et sanguis quod ex alijs ge-
neratur huic existit hūanus. Sui vero
substantia operans forma sui spe-
cifica agēs et est illa quā in est
id quod est: et nō qualitate sui: propter quod
corpi sibi fiat: aut fiat sibi ei cor-
pus. Cūq; dico qualitatem: vnam
quatuor qualitatum itelligo. Quali-
tate igitur sua operantis materia
in opere ingressum non habet.
Sua igitur operans materia
est illud cuius materia cum de
substantia quā habebat altera-
tur alteratione quā in ea fecit
virtus que est in corpore restau-
rat illud quod ex eo fuit disso-
lutum primo et accedit calorem in-
natum propterea quod in sanguine
facit augmentum secundo. Et est etiā
cū operatur suis qualitatibus
que remanserunt in ipso tertio.
Et sua quidem operans sub-
stantia est illud quod forma sue
speciei operatur quam acquisi-
uit post p̄plexionē: quod cū ei sim-
plicia se p̄miscuerūt: et ex eis ge-
nerata fuit res vna preparauit

Liber primus.

se ad recipiendā speciē et formam additā sup illud q habent simplicia. hec ergo forma nō ē q̄litas p̄me q̄ohz materia: nec cōplexio q̄ ex eis generat: s̄ est p̄fectio q̄ acq̄siuit materia h̄z aptitudinē q̄ fuit ei acq̄sita ex cōplexione: sicut i magnetē virt⁹ attractiua. Et sicut natura cuiuscūq̄ sp̄rū vegetabilis et alius. s. illa q̄ habet post cōplexionē: p̄ cōplexionis p̄parationē et neq̄ est de simplicib⁹ cōplexionib⁹: neq̄ ipsamet cōplexio: quia non est caliditas: neq̄ frigiditas: neq̄ siccitas: neq̄ hūiditas: neq̄ simplices: neq̄ cōmixte: sed est h̄bi ḡra color: aut odor: aut aia: aut alia forma d̄ nō p̄cept⁹ sensū. Et isti⁹ forme q̄ generat ex materia q̄nq̄ est p̄fectio passio alicui⁹ cū hec forma est virtus passiva. Et q̄nq̄ est ear⁹ p̄fectio facere et nō aliud. Et est cū hec forma ē virtus agēdi et nō aliud. Sed cū est agēs et nō aliud est q̄nq̄ ē eius actio in corpore hois: et q̄nq̄ nō. Et ei⁹ q̄dē forme q̄ post cōplexionem puenit: aliq̄n accidit vt sit p̄fectio passio ab alio cū fuerit hec forma virt⁹ passiva. Et q̄nq̄ accidit vt sit p̄fectio ei⁹ in aliud actio. Et q̄nq̄ accidit vt sit hec forma virt⁹ sup operationem i aliud. Et q̄nq̄ euenit vt sit hec forma adiunās sup operationē in aliud. Sed cum fuerit operatrix in alio aliq̄n euenit vt sit ei⁹ operatio in corpore hois: aliq̄n nō. Et si est virt⁹ in corpore hois agēs: aliq̄n efficit operationē cōueniētē corpori: q̄nq̄ operatiōnem nō pueniētē. Tota autē operatio hec nō puenit ex ei⁹ cōplexione: imo ex ei⁹ forma specifica adueniēte post cōplexionē.

Unde ppter hoc vocam⁹ h̄mōi operationē a tota substantia. s. forma specifica: et nō q̄litate. s. h̄ ali qua q̄tuor q̄litatū: neq̄ eo q̄ est earū cōmixtio. Cōueniēs h̄o est sicut peonie operatio q̄ destruit epilepsiā. Nō pueniēs aut sicut virt⁹ napelli q̄ hois corripit sub stantiā. Rediem⁹ ergo nūc et dicemus: quia cū dicis q̄ res q̄ comedit: aut quā sit inductio ē calida aut frigida: volum⁹ dicere q̄ est sic in potētia et nō i effectu. Et volum⁹ dicere q̄ est in potētia pl⁹ calida q̄ corpora n̄ra: aut pl⁹ frigida q̄ corpora n̄ra. Et cū hanc potētiam dicim⁹ volum⁹ d̄re virtutem p̄sideratā p̄ operationē caloris quā n̄ra corpa i ea efficiūt: qm̄ cū ei⁹ portitor a calore inato q̄ est i nobis patiet: accidet in ea tūc illō in effectu. Est etiā cū hāc potētiam dicim⁹ et volum⁹ rem aliā dicere. Et est vt sit potētia cū itētiōe bonitatis aptitudinis: sic cū dicim⁹ q̄ sulphur est calidū in potētia. Et est cum diximus q̄ res calida: aut frigida: et attēdim⁹ illō q̄d in ei⁹ cōplexiōe ex quatuor elemētis primis ē magis superās: et nō cōsideram⁹ opationē quā in n̄ris efficit corporib⁹. Est etiā cū de medicina dicim⁹ q̄ est i potētia sic cū fuerit ius potētia i itētiōe habit⁹ sicut potētia scribe q̄ iā dimisit scribēdi opationē: et tñ h̄z i scribēdo potētiam quēadmodū dicim⁹ q̄ napell⁹ i potētia ē corripēs. Inter hoc h̄or p̄mā existit differētia: quia p̄ia nisi postq̄ corp⁹ cōuersione manifesta ea cōuerterit nō exēst ad effectū: istō autē aut operat⁹ ipsamet obuiatione sicut venenūvi perarū: aut per quālibet cōuer

Non ē i sui qualitate sicut napellus. Et inter potētias quidē primas: etiā inter potētias primam quā nominam⁹ est aliqua potētia media que est sicut potētia medicinarū venenosarū. ¶ Preterea dicem⁹ q^o medicinarū gradusiam quatuor positi sunt. ¶ Et gradus quidē eorū primus est illud q^o cu^z comedit^r et bibitur ex quo fit infectio efficit in corpore sua qualitate operationē nō perceptam: sicut cum calefit aut irrigidat: et non percipit: neq^{ue} sentitur calor aut frigiditas: nisi postq^{uam} reiteratū fuerit et multū factum fuerit. ¶ Et gradus secundus est ut sit operatio fortior ista: s^{ed} tū non puenit ad impediendū operationes manifeste neq^{ue} cursum earū naturalē mutat: nisi per accidēs aut cum multoties aduenit et est multum. ¶ Et tertius qui de^z gradus est ut ex opatiōe ei^{us} essentialiter pueniat impedimentum manifestū: sed nondū tamē peruenit ad mortificandū et corrūpēdū. ¶ Et quartus est gradus ut illud ad mortificandū puenit et corrūpēdū. Et est quidē proprietas medicinarū venenosarū: hoc est illud q^o existit per qualitatem. Cum tota h^{oc} sui substantia mortificās est venenū. ¶ Dicemus autē denuo q^o totū illud q^o corpori aduenit q^o est ex eis iter que currit agere et pati: aut mutat a corpore et nō mutat ip^sz: aut mutat a corpore et mutat ip^sz aut non mutat a corpore et mutat ip^sz. ¶ Quod h^{oc} mutat a corpore et nō mutat corpus mutatione d^e qua sit curādū aut cōuertit in similitudinem corporis aut non cōuertitur. Illud autem q^o in eius puerit^r similitu

dinem nutrimentū est absolute illud q^o non in eius cōuertit^r si similitudinē est medicina tēperata. ¶ Quod h^{oc} a corpore mutat et ipsum mutat non est possibile quin aut si cu^z mutat a corpore matet corpus et post corpus mutet ipsum ad vltimū et destruat^r eius mutatio: aut non fit ita s^{ed} ipsum mutet corpus ad vltimū et destruat ipsum. Et prima q^{uod} diu^{isio}: aut puerit^r in similitudine corporis: aut non pueritur in similitudinē corporis. Si in corporis puerit^r similitudinem erit medicinalē nutrimentū. Et si in corporis non puerit^r similitudinē erit medicina absolute. Secūda autē diu^{isio} erit medicina venenosa. ¶ Illud vero q^o a corpore nullo modo mutat et ip^sz mutat est venenū absolute. Cū autē nos dicim⁹ q^o a corpore nō stro nō mutat: nolum⁹ dicere q^o non calefiat in corpore p^{er} operationes innati caloris i ip^so: imo plurimum venenoz non operatur in corpore nisi calefiat p^{er} operationē caloris innati q^{uod} est in ip^so. Sed volum⁹ dicere q^o nō mutat i sui forma naturali: imo nec cessat ab eo operatiōe eius virtute et forma manētib⁹ donec corpus corrūpat. Et est quidem cum eius natura est calida: et adiuvat tūc suam p^{ro}prietatem natura eius ad resoluendū spiritū sicut venenū viperarū et napelli. Et est cum natura eius est frigida: et adiuvat suam p^{ro}prietate et natura eius ad congelandū spiritum et debilitandū sicut venenum scorpionis: et iusquam. Totū vero illud q^o nutrit in fine rei naturali motione corp^{is} mutat. Et est calefaceri: quoniam

Liber primus.

cum in sanguine cōuertitur proculdubio in calefaciēdo augmētuz prebet itavt lactuce ꝛcucurbite taliter calefaciāt qualiter istud calefacere existit. Cum hō calefacere dicimus nolum⁹ calefacere istud sed illud qđ ex qualitate rei prouenit eius remanēte specie. Et medicina quidē nutriendi a corpore per sui mutat substantiā: et mutat ab ipso per sui qualitātē: sed prima mutatur i sui qualitate. Et alia quidem mutat primo in caliditate et calefacit sicut alia. Et est alia que mutatur prius in frigiditate: et frigidat sicut lactuca. Cūq; eius cōuersio in sanguinē completur plurimū operationis ei⁹ est calefacere ppter ea qđ in sanguine augmētum efficit. Quomodo enim non calefacit cum iā facta sit calida et sua frigiditate se expoliauerit. Sz unicuiq; earum etiam aliquid innate qualitatis associatur post persionem in substantia quoniam in sanguine qui generatur ex lactuce aliqua remanet ifrigidatio. Et in sanguine qui generat ex alijs aliqua remanet calefactio sed ex hoc vsq; ad tēpus. ¶ De dicinarū preterea nutrimentū alia est que medicationi magis existit ppinqua: alia est que nutrimento ē vicinior. Quēadmodum ipsorū nutrientiū alia sūt quorum natura vicinior est substantie sanguinis: sicut vinū et ouorum vitelli et aqua carnis. Alia que parumper sunt lōginq;ora sicut panis et caro. Et alia sunt que sunt valde longinqua sicut nutrientia medicinalia. ¶ Amplius dicemus qđ nutriendi mutat corporis dispositionē qđ li

tate sui et quātitate. Quālit⁹ hō qualitate sui mutet iā sciūsti. Quātitate autem quoniam aut augmētabit et pueniet ex eo ad fastidiū et opilationes: et postea ad putrefactionē: aut minuet et perueniet ex eo ad ptisim. Sed augmētū i quātitate ex nutriendi semper est infrigidās: nisi pueniat ex eo putredo: et calefactio que calefit: sicut enī putredo non accidit nisi ppter calorem extraneū: ita propter ipsas etiam calor accidit extraneus. ¶ Dicem⁹ etiā qđ nutriendi aliū est subtile: aliud est spissū: aliud est temperatū. Et subtile quidē est illud ex quo sanguis generat subtilis spissū ex qđ sanguis għat grossus. Uniuscuiusq; aut hāz diuisionū: aut est eius nutrimentū multū: aut est paucū. Exemplū subtilis et multi nutrimenti est aqua carnis et vinū: et oua solibilia calefacta: aut retinentia. Ista enim multi existūt nutrimenti qm plurimū substantie ipsorū nutrimentū conuertitur. Exemplū spissi et pauci nutrimenti ē caseus et caro salita et melōgia: et his similia. Res enim que ex eis in sanguinē conuertit. Exemplū subtilis et pauci nutrimenti est iuleprolera que in substantia sui temperata existunt: et in sui qualitate: et ex fructibus mactiana et mala granata: et que eis simulantur. Exemplū spissi multi nutrimenti est oua lixa: et caro vaccina. ¶ Cuiuscūq; etiam harum dictionū: alie sunt que sūt boni chimi: alie sūt que sūt mali chimi. Exemplū subtilis multi nutrimenti et boni chimi ouorū vitelli et vinū et aqua carnis. Exemplū subtilis pauci nutrimentū

ti boni chimi lactuce macianā
z mala granata. Exēplū subti-
lis pauci nutrimēti z mali chi-
mi: pulmo z caro anagaid. Exē-
plū spissi mlti nutrimēti z boni
chimi ona liraz caro annualis
agni. Exēplum spissi mlti nutri-
mēti mali chimi caro vaccia et
caro anat̃s z caro eq̃na. ¶ Exē-
plū spissi pauci nutrimēti mali
chimi caro salita. In hac aut̃ sū-
ma inuenies temperametum.
¶ Sūma p̃lia dictionis sc̃de de
pulsu: cuius sunt. 19. capitula.

¶ De p̃lsu z est s̃mo ṽlis. Ca. 1.

Pulsus est mo-
tus receptaculorum
spiritus ex dyastole
et systole compositus
ad regendum spiritum per aē-
rē attractū. ¶ Consideratio aut̃
vel scia q̃ attēdis i pulsu aut est
vniuersalis: aut p̃ticularis sc̃dm
vnāquāq̃ egritudine. Et nos q̃
dē hic de vniuersalib⁹ regulis
sciētie pulsus loquamur. Et p̃ti-
culares ad loquendum de egrit-
udinibus particularib⁹ in po-
steriorib⁹ reseruabim⁹. ¶ Dice-
mus ergo q̃ q̃s̃q̃ pulsus est cō-
positus ex duob⁹ motib⁹ z dua-
bus quietib⁹. Omnis nāq̃ pul-
sus ex dyastole z systole est p̃po-
sit⁹. Post hoc h̃o necesse est vt in-
ter omnes duos p̃trarios mot⁹
q̃es interueniat. Impossibile est
nāq̃ vt mot⁹ vn⁹ alij motui p̃ti-
nueat. postq̃ spacio eorū applica-
tur termin⁹ z extremitas in effe-
ctu. hoc t̃h i sciētia naturali de-
clarabitur. Postq̃ igit̃ hoc ita
est: impossibile est q̃n in vnoquo-
q̃ pulsu anteq̃ alius consequa-
tur quatuor interueniāt partes.
s. mot⁹ duo: z q̃etes due. s. mot⁹

elenatiōis z q̃es iter ipsaz z de-
pressionē z motus depressionis
z q̃es inter ipsam z eleuationē.
¶ Depressionis h̃o mot⁹ apud
plurimos medicorū nullo mō
sentit̃. Sed ap̃d alios est cū aut
in forti pulsu sua fortitudine sen-
tit̃: aut i pulsu magno p̃p eleua-
tiōez sui aut i duro mltā sui re-
frenationē: aut in stardo p̃pter
lōginitatez t̃pis: sui motus.
¶ Gal. q̃z dixit. Lōgo ipe nō fui
solicitus ex depressiōe. Postea h̃o
nō q̃eui t̃gēdo dōec ex eo ali-
quid percepi z postea illud cō-
pleui. Nāz postea porte pulsus
mihi apte fuerunt. Qui h̃o ista
studuerit vt ego p̃cipienti illud
q̃d cōsecutus fui. Et licet sit ita vt
dicit i plurimis t̃h dispōnibus
depressio nō est sensu percepta.
¶ Cā vero ob quā statutū fue-
rit t̃gēre venas brachij est faci-
litas p̃bēdi ip̃z: z q̃ h̃o nō ē sol-
licit⁹ vt ip̃z discoopiat̃ z rectitu-
do situs p̃pter rectitudinē cor-
dis z eius quod est iuxta ip̃m.
¶ Et oportet quidē vt sis tact⁹
manu super latus existēte. Qm̃
si manus sup vola plante exten-
da i latitudine augmentū p̃bet
et ex eleuatiōe diminutionē faz-
cit z etiā diminuet ex lōgitudi-
ne: z p̃prie in macilentis. Et re-
supinata augmentat in eleua-
tione et longitudine.
¶ Opz p̃terea vt tactus fiat in
hora qua ille cui⁹ pulsus est sit
ab ira remotus z gaudior z exer-
citio z oib⁹ passionib⁹: z satura-
tate que grauedinem facit z fa-
me z dispositiōe relinquēdi con-
suetudines z renouandi vsus.
¶ Et opz etiā vt sit de pulsu ex-
perimentū tēperati nobilis ita
vt aliud ei comparetur.

gale

Liber primus.

Ampli⁹ dicem⁹ q⁹ g⁹ha ex q⁹b⁹ medici pul⁹ dispōnē cognoscūt fm q⁹ ipsi referūt sunt. 10. q⁹uis eis fuerit necessariū vt posuisset ea nouē. Gen⁹ q⁹dē q⁹d ē sumptū ex quātitate dyastolis. Et gen⁹ q⁹d est sumptū ex qualitate pcus siōis vene i digitos. Et gen⁹ q⁹d est sumptū ex tpe cuiusq⁹ motio nis. Et gen⁹ q⁹d est sūptū ex esse tia instrumēti. Et gen⁹ q⁹d est sūptū ex ei⁹ euacuatiōe: aut reple tiōe. Et gen⁹ q⁹d ē sūptū ex calidi tate tact⁹ ipius aut frigidita te. Et gen⁹ q⁹d ē sūptū ex tpe q⁹e tis. Et gen⁹ q⁹d ē sūptū ex pul⁹ eq⁹litate aut diuersitate. Et ge n⁹ q⁹d ē sūptū ex ei⁹ ordinatiōe i diuersitate sui aut in ordinatio ne. Et gen⁹ q⁹d ē sūptū ex pōdere

Gen⁹ hō quātitatis pulsus si gnificat ex quantitatib⁹ suaruz triū dyametroz q⁹ sūt ipsi⁹ lōgi tudo z latitudo z ei⁹ pfunditas Sūt ergo in eo nouē pulsus di spōsitiōes simplices z cōposite. Et nouē q⁹dē simplices sunt: lon gus: curtus: z mediocris: z lat⁹ z strictus: z mediocris: z profun dus: aptus: z mediocris. **L**ō gus aut ille est cui⁹ partes in lō gitudine pl⁹ sentiunt q⁹ natura lis absolute: qui est p certo ei⁹ qui cōplexione habet tēperatā aut naturalis q⁹ est ei⁹ q⁹ huic est propinquus z est temperat⁹ cui est propriū. Et rū quidē iaz p⁹us sciūsti dīiāi inter eos. **C**ur tus vero est ei cōtrari⁹. **E**t in ter eos est mediocris. Et tu q⁹dē iudicabis fm hanc regulā i sex que remanserūt. **C**omposita rum vero ex his simplicibus q⁹ dam sunt q⁹ nomē hnt z quedā q⁹ nomine carent. **I**lle em qui in longitudine z altitudine z lati

tudine est augmētatus vocatur magn⁹. Et q⁹ i his oib⁹ ē diminu tus vocat paru⁹. Et q⁹ inter eos existit tpat⁹. **Q**ui hō in latitu dine z altitudine ē augmētat⁹ vo cat grossus. Et q⁹ i eis ē minut⁹ dī subtilis: z q⁹ ē iter eos ē eq⁹lis. **G**eneris aut q⁹d ex eq⁹litate p cussionis bene in digitos sum ptum est tres sunt species. **F**or tis z ipse est q⁹ apud diastolē ta ctui resistit: z debilis q⁹ est ei op positus. Et eq⁹lis q⁹ est iter eos. **G**eneris quoq⁹ quod ex tem pore cuiusq⁹ motiōis sumptum est tres sūt species. **V**elox z est qui motum in breui tēpore cō plet. Et tardus ei contrarius. Et equalis inter eos existens. **G**eneris hō quod ex essentia instrumenti sumit tres sunt spe cies. **M**ollis qui est recipiēs re ditum ad interiora z cōpressio nē facilē. Et durus q⁹ est ei con trari⁹. Et inter eos mediocris. **G**eneris aut q⁹d est sumptum ex eo quod cōtinetur tres sunt species. **P**lenus z ipse est q⁹ sen titur sicut si in ei⁹ foramine eēt humor implēs de quo sollicitan dum est: vt pure euacuet. Et va cuus est ei contrarius. Et inter eos mediocris.

Et generis quidem quod ex suo tactu sumptū est: tres sunt spēs: calidus frigidus: z tpatus

Generis vero quod est sum ptū ex tempore quietis species sunt tres. **F**requens z ipse est in quo tempus sensatum quod exi stit inter duas percussiones est breue: qui etiā vocatur psequēs z spissus. Et ei cōtrarius rarus qui etiam dicitur laxus et reso lutus. Et inter eos mediocris. Et hoc quidem tempus est secu

¶ Fen secunda. ¶ 650. cliv.

dum qđ ex systole cognoscitur. Si vero systole nullo modo cognita fuerit: erit tempus qđ inter omnes duas diastoles continuat: et si ipsa cognita fuerit erit semel duo tempora duorum extremorum.

¶ Genus vero quod est sumptum ex equalitate et diuersitate est: aut equale aut diuersum scilicet inequale. Et hoc quidem est per comparationem similitudinis aut dissimilitudinis pulsuum: aut paritatem unius pulsus: aut vniuersitatis pulsus in quinq; rebus: magnitudine et paruitate: aut fortitudine et debilitate et velocitate et tarditate: spissitudine: aut raritate duritie et mollitie: donec contingat quod unus pulsus est potestis sue diastoles citius per vehementem calorem: aut debilius propter debilitatem. Quod si volueris dilatabis sermonem et perscrutaberis in equalitate et diuersitate in tribus generibus predictis alias partes: sed considerationum fortitudo ad istas reducta est. Pulsus vero equalis absolute est ille qui in omnibus est equalis qui si in aliquo eorum solo fuerit equalis: in eo solo dicitur equalis: sicut si diceremus equalem in virtute: aut equalem in velocitate. Et similiter diuersus est ille qui non est equalis: aut absolute: aut in aliqua re.

¶ Genus autem quod ex ordinatione et inordinatione sumptum est duas habet species diuersas: ordinatus: et diuersus inordinatus. Ordinatus autem est ille cuius diuersitas habet ordinem conseruatum super quem transit. Et est secundum duos modos. Aut ordinatus absolute: et est cum totum illud quod ex eo puenit non

habet nisi tantum diuersitates unam. Aut ordinatus qui est proprie et ipse est qui habet duas diuersitates aut plures: sicut si ibi esset circulus et alius circulus ab eo diuersus: sed ambo ad suum redirent ordinem sicut si esset unus circulus. Et inordinatus est qui est ei contrarius. ¶ Cumq; certificaueris inuenies quod hoc decimum genus est: sicut est noui generis species intras sub inequali. ¶ Debes autem scire quod in pulsu reperit naturam musicam quod admodum ars musicæ plect per adiunctionem sonorum secundum proportionem commutat eos iter acuitatem et grauitatem per circulos casuum et temporum que sunt inter eorum percussiones: sic est dispositio pulsus: quia proportio suorum temporum in velocitate et spissitudine et debilitate et in quantitate est sicut proportio adiunctionis eius. Et quemadmodum tempora feriendi vel casus et quantitas sonorum est cum sint conuenientia: et est cum non sunt conuenientia: similiter est cum ibi diuersitates sunt ordinate: et est cum sunt inordinate. Et proportio est dispositionum pulsus in fortitudine et debilitate et quantitate est cum est conueniens: et est cum non imo diuersa est. ¶ Et hic quod est egrediens a genere considerandi ordinem. Galenus autem videt id quod potest sentiri ex proportionalitatibus ponderis est semel unam proportionem musicarum nominatarum aut non nominatarum. Nominatarum vero aut semel proportionem totam et quicquid est proportio tripli cum est proportio duplici: adiuncta cum proportione addentis medietatem: et ipsa est que dicitur proportio per quinq; Et semel proportionem que est per totum et est dupla. Et semel proportionem

Liber primus. 6

que est per quinq; et est addēs medietatez. Et est km pportio: nē q̄ est p̄ quor: et est addēs ter tiā. Et h̄z pportioez addētē q̄rtā. Postea nō sentiē. ¶ Et ego q̄dē mīroz q̄uo pportiones iste p ta ctū discerni p̄ht: Dico tñ q̄ ei ē facile q̄ i gradu tāgēdi p̄suevit et pportioat sonos p artē: post q̄ erit ei potētia cognoscēdi mu sicā acq̄sita: et cōpabit factū per notū hō ēt iste cū suā intētiōē ad pulsū reduxerit. h̄mōi pote rit discernere pportioēs p sen suz. ¶ Sen^o h̄o q̄d ex pōdere est sumptū est p cōparationem pro portiois quātitatū pportionū q̄tuor tēpoz q̄ sunt duob^o mo tib^o et duab^o q̄etib^o. Et si sensus totū hoc discernere nō p̄t: tñ est p cōparationē pportionis quā titatū pportionū tēpoz diasto les ad ips q̄d est iter duas dia stoles et ad vltimū t̄pis in q̄ est motus est ad tempus in quo est quies. ¶ Qui autem ponunt in hoc capitulo cōpositionē tem poris motus ad tempus motus et tēporis quietis ad temp^o mo tas quietis. mittunt capitulum in capitulo: licet h̄mōi missio sit tolerabilis et nō sit icōueniēs s̄z tñ non est bona. Et pondus qui dē est illō in quo pportioēs mu sice cadunt. Et dicemus q̄ pul sus aut ē boni pōderis: aut ma li pōderis. Et illius quidē q̄ est mali pōderis sunt tres species. Una est illi^o cui^o pōd^o est muta tū et est iuxta pōd^o: et iste est cu ius pond^o est pōd^o etatis q̄ est iuxta etatē illi^o cui^o est pulsus si cut cum iuuenes h̄nt pōdus pul sū pueror. Et altera est sepa rati pōderis: sicut cū pueri ha bent pōdus pulsus sicut senū.

Et tertia est egrediens a pōde re: et ille est cui^o ponderi pulsus hois nō simulat. Et multa egres sio pulsus a pondere magnā in dispōnibus s̄ḡt mutationem.

¶ De pulsu eq̄li et diuerso. C. 2.

Diversitas: aut est in multis pulsib^o: aut i vno pulsu. ¶ S̄z q̄ vno pulsu diuersificatur: aut in multis diuersificat partib^o. s̄z in locis separatis in quibus ca dunt digiti: aut in vna parte sci licet in loco vni^o digiti. Et mul tis q̄dē q̄ in multis diuersis exi stit ptib^o est diuersus gradat^o eq̄liter currēs: et ipe q̄dē est q̄ ab vno icipit pulsu et permutat ad maiorem eo: aut ad minorem: et p̄cedit sic km regulam donec p uenit ad finē in diminutiōe: aut in augmento per similit^o ordinē deinde intersecatur. et ad primā magnitudinē redit: aut rediēs ex paruitate sua simili reditu i ambabus dispositionib^o ad pri mam regulā: aut diuersificans postquā venerit a principio q̄d est h̄mōi ad finem qui est h̄mōi. Et est cū ad finē puenit: et est cū intersecatur ante ipsuz: et est cū addit supra ipm donec interse cat in medio cessando: et est cuz agit ab hoc diuersuz: et illud est vt in medio sui iterueniat mo tus. ¶ Et pulsus q̄dē cessationē habēs est diuersus in quo expe ctat^o mor^o et venit quies. ¶ Et il le q̄ in sui medio habet motū ē diuersus in quo expectatur q̄es et venit mor^o. ¶ Diuersitas h̄o pulsus in multis partib^o vnius pulsus. aut est in situ suarū par tum: aut in motu suarum par tiū. Sed diuersitas q̄ est in situ suarū partiū ē diuersitas ppor

tionis partiū vene ad ptes. et
qm partes sunt sex: erit illd qd
in eis cadit ex diuersitate filr.
¶ Diuersitas aut que est i mo-
tu aut est in velocitate et tardi-
tate: aut in cōsecutione et puen-
tione scz vt moueat pars eius
an hora sui mot⁹: aut post ho-
rā: aut i fortitudine et obilitate:
aut in magnitudine et puitate.
et hoc totū aut curret km ordi-
nē eqlē: aut diuersū in augmē-
to et diminutiōe. Et illud qdēz
aut erit i duab⁹ ptib⁹: aut i tri-
bus: aut in quatuor: scz in casu
digitorū. et tu quidē cōponere
poteris ordinare. ¶ Ex diuer-
sitate ho pulsus in vna parte
est ille qui est intersect⁹ et redi-
tiuus et cōtinuus. ¶ Intersect⁹
est aut i partē vnā cum paruo
motu separaf: et partis vni⁹ q
ex eo intersectat cū quiete est cū
duo extrema diuersificant i ve-
locitate et tarditate et i similitudi-
ne. ¶ Reditu⁹ ho est vt pull⁹
magn⁹ redeūdo fiat parū in
vna parte: deū i reditu subtili
recti. et hui⁹ qdē modi est ille
cui⁹ qdā specierū in alias igre-
diunt. et hoc est vt sit vn⁹ puls⁹
sicut duo pp diuersitatem: aut
duo sicut vnus: ppea q alie in
alias ingrediunt. et istud qdē
est km sniam eorū qui i hoc nō
cōuenerūt. ¶ Cōtinu⁹ aut ē ille
cui⁹ diuersitas est ordinata in
cōtinuitate nō sensu pcepta se-
paratiōe i eo ad qd ipa mutat
ex velocitate ad tarditatē: aut
ecōtra: aut ad eqlitatē: aut ieq-
litate i eis: aut ex magnitudine:
aut paruitate: aut eqlitate in
eis ad aliqd eorū ad qd mutat.
et hoc quidē est cū km similitu-
dinē sui pcedit. Et est cū acci-

dit vt cū p̄tinnatione sua sit in
aliqb⁹ suarū partiū plus diuer-
sitis et in alijs minus.

¶ De speciebus pulsus diuersi q
nomina habēt ppria. Cap. 3.

¶ X eis est gazallās q est di-
uersus i vna pte cū fuerit
tardatus: et deinde intersectat et
fit velox.

¶ Et ex eis est vndos⁹: et ipse q-
dem est q est diuersus i magni-
tudine partiū vene et earū pui-
tate et eleuatiōe ipaz ad supio-
ra et i latitudine et i p̄secutiōe et
p̄cessiōe i p̄cipio mot⁹ pulsus
cū mollitie q est i ipa. et ipse q-
dē nō est valde pu⁹: et hz latitu-
dinē quādā: et assimilaf vndis:
qru alie alias sequunt hz recti-
tudine cū diuersitate q est iter
eas i eleuatiōe eaz ad supiora
et descēsiōe ad inferiora et veloci-
tate et tarditate. ¶ Et ex eis ē
hmiculos⁹ q ē illis filis hz ē par-
uus mte spissitudis: cui⁹ spissi-
tudo existimat velocitas hz nō
est. ¶ Et fornicās q ē valde mi-
nor et vehemēti⁹ spissitudis.
et hmiculosi qdē et fornicat⁹ di-
uersitas i eleuatiōe ad supiora
et p̄cessiōe et p̄secutiōe i sēlu ē ma-
nifestior ipoz diuersitate i lati-
tudine: imo q si nō apparet id.
¶ Et est ex eis serrin⁹ q vndoso
in ptiū diuersitate simulaf: et i
eleuatiōe ad supiora et latitudi-
ne et p̄cessiōe et p̄secutiōe: hz ē du-
rior: et cū duricie ipsi⁹ pres i du-
ritie diuerse existat. et serrin⁹ q
dē ē pl⁹ velox spiss⁹ et dur⁹ cui⁹
pres i magnitudine diastoles di-
uerse existat iduritie et mollicie
¶ Et ex eis ē cauda foricina: et
est ille q ordinat in diuersitate
suaz partiū ex diminutiōe ad
augmētū: at ex augmēto ad di-

Liber primus

minutiōez. Et cauda q̄dē souci-
na ē cū est i pulsiō multz: z ē cū
i vno pulsu i partib⁹ multz: aut
in pte vna: z ei⁹ diuersitas p̄pa
est illa q̄ ex magnitudine p̄det:
z est cū est in cōparatiōe veloci-
tatis ad tarditatē: aut fortitu-
dinis ad debilitatem.

Et ex eis est mesali⁹: z ipe est q̄
ex diminutiōe p̄cedit ad aliquē
fminū in augmēto: postea recli-
nat i feri⁹ ad suū ordinē donec
ad p̄mū terminū diminutionis
pueniat. Est ḡ sicut due caude
soucine q̄ p̄tinueant apud maio-
res eius extremitates.

Et ex eis est bispulsans. Et in
ipso q̄dē disordati sūt medici.
Sūt em̄ q̄dā q̄ ipm̄ vñū pulsum
ponūt diuersuz in p̄fessioez p̄se-
cutiōe. Et sūt ali q̄ ponūt ipm̄
duos pulsi⁹ quoz vñū alterz cō-
sequit⁹: z ad vltimū iter eos nō
existit t̄psq̄ d̄ikatef ad colligē
dū systolē deinde diastolē. Nō
em̄ oē ex quo p̄sequit⁹ due per-
cussioes op̄zvt sint duo pulsi⁹.
Alioqn̄ ille cui⁹ itersecat diasto-
les z deinde redit: essent duo pul-
sus. Neq̄ em̄ oz vt sint duo pul-
sus nisi cū icipit⁹ sit diastoles z
postea redit ad fūdū faciēdo sy-
stolem: deinde redit iterū z dia-
stolem facit.

Et ex eis sunt q̄etē h̄ns z cadēs
i medio q̄s p̄dixim⁹. Sz d̄ria i-
ter cadētē i medio z gazellātē ē
q̄ gazellāt⁹ i cōda ānvenit q̄ cō-
pleat p̄ria: sz in cadētē i medio
est pulsus q̄ venit i tpe q̄etis cū
cōpletur percussio prima.

Et ex istis q̄dē caplis sunt pul-
sus spasmol⁹ z tremul⁹ z retor-
tus q̄ filo q̄ torquef assitaf: et
ē ex caplo diuersitat⁹ i p̄fessioe
z p̄secutiōe z i situ z i latitudine.

Et cordos⁹ q̄dē est ex sūma re-
torti z silitat tremulo: sz tñ in tre-
mulo diastoles ē mag⁹ occulta
z silit⁹ exit⁹ ab eq̄litate sit⁹ i ele-
uatōe ad supiora ē i retorto oc-
cultior: sz tēfio i cordoso est ma-
nifesta z ē cū ei⁹ torziōe ad vñā
ptē tñ. Plurimū h̄o tales acci-
dūt q̄les isti. s. cordos⁹ z retor⁹
ad vñū lat⁹ declinās i egritudi-
nib⁹ siccis. ¶ Pulsuū h̄o cōposi-
toz species quasi infinite sunt
et neq̄ habentes nomina.

¶ De primo q̄ ex speciebus pul-
sus est naturalis. Cap. 4.

¶ Quisq̄ genēz p̄notatorū i
q̄ est supfluitas augmēti
vlt⁹ diminutiōis naturalis est eq̄-
lis: nisi fort⁹ qm̄ naturalis i eo
ē augmētat⁹. Et si aliq̄d alioz
ghūz augmētū p̄buerit nisi for-
titudinis augmētū sequēs: z fa-
ctū fuerit mai⁹. verbi gr̄a: ipse
erit naturalis p̄pter fortē. Alio-
rū h̄o generū q̄ neq̄ augmētuz
neq̄ diminutiōe tolerāt: natu-
ralis est mediocris: z ordinat⁹
et qui est ponderis.

¶ De causis specierum pulsus
predictarum. Cap. 5.

¶ Ausarū puls⁹ q̄dā sūt cōes-
tutiōe puls⁹ igrediētes: z vocāt⁹
p̄tētiue. Et q̄dā sūt i p̄stitutiōe
puls⁹ nō igrediētes. et h̄az q̄dē
alie sūt iseparabiles q̄rū p̄mu-
tatiōe p̄mutaf iudiciū p̄l⁹ z vo-
cāt⁹ c̄ae iseparabiles. z alie sūt sepa-
biles q̄ vocāt⁹ mutātes absolute
Cōrētiue h̄o c̄ae sunt tres. Vir-
t⁹ vital⁹ q̄ ē i corde monēs pulsū.
et tu q̄dē iā sciuiti eā i caplo d̄
h̄tutib⁹. ¶ Et sc̄da ē ist̄m z ē ve-
ne pulsatiles q̄s iā sciuiti cuz
numerauimus mēbra. Et tertia
necessitas extingūdi z est ad-
ueniens

ueniēs p quātitatē notā extin-
ctionis q̄ renouat i termino ca-
loris opposita i suo scēdio: aut
extinctiōe aut equalitate sua.

¶ Et harū quidē causarum cō-
tētiarū operationes mutant
scōm id qd̄ adiungitur eis ex
causis inseparabilibus et ma-
tantibus absolute.

¶ De his q̄ pueniūt ex causis
cōtētiuis solūmodo. Cap. 6.

Qum istū fuerit obediēs
sui lenitate et virt⁹ fortis
et necessitas ad extinguēdū ve-
hemēs erit pulsus magn⁹. Ve-
rūth necessitas iuuantior his
tribus est ad hoc.

¶ Qd̄ si h⁹ fuerit debilis: p⁹
puitas eā pculdubio sequat⁹. z
si cū hoc instū fuerit durū: et
necessitas pauca erit minor.

¶ Et etiā cū durities efficit pui-
tatē: s; th paruitas cui⁹ cā est
durities sepat a puitate cuius
cā est debilitas: p hoc q̄ ē dur⁹
z nō debilis. Et breuitas ei⁹ et
pfunditas nō sic est mala: sicut
est cū est virtus debilis.

¶ Pauca q; necessitas puitatē
efficit: sed debilitas ibi nō erit.

¶ Et neq; est aliq̄ harū trium q̄
p⁹ efficiat puitatē q̄ obilitas.

¶ Et puitas qd̄ duritiei cum
hute p⁹ est q̄ puitas puatio-
nis necessitatis cū hute. Virt⁹
nāq; cū puatiōe necessitatē nō
minuit multū ex equali qm̄ a
diastole phibentē nō h; . Et nō
declinat ad hoc vt nō mltū sup
temperamentuz addat: nisi iō
q̄ nō multā habet necessitatē.

¶ Si vero necessitas mltā fue-
rit virt⁹ fortis z instū inobe-
diens ppter suam duritez ma-
gnitudinē: nō poterit eē qn̄ fiat
velox z velocitate restauret id

quod deest ex magnitudine.

¶ Quod si virt⁹ fuerit debilis
z puls⁹ nō poterit magnificari
z velocitas i eo n̄ opata fuerit
nō poterit esse quin fiat spissus
q; spissitudine restaurat illd̄ q̄
ei defuerit ex magnitudie z ve-
locitate: z mltē vices tenebunt
locū vni⁹ vlcis sufficiētis z ma-
gne aut duarū velocitū. Et hoc
qd̄ ē sicut cū hominī necesse ē
ferre rē ponderosam: quā si po-
terit vna vice totā feret. Si ho-
nō: diuidet eā in duas partes
festinabit. Et si non: in multas
partes ipsaz distribuet et feret
quāq; partem quocunq; modo
poterit cū spatiofate aut ve-
locitate. Deh nō cessabit iter
quaslibet duas oneraturas ei⁹
lz sit i eis tardat⁹. Qd̄ si multe
fuerit obilitatē stabit tunc z fe-
ret eā festine z redibit cum tar-
ditate.

¶ Si at̄ h⁹ fuerit fortis z instru-
mētū obediēs: s; necessitas erit
maior fortitudie tēperata: vir-
tutis augmentabit velocitatē
cū magnitudie. Et si necessitas
fuerit fortior: erit cū magnitu-
dine et velocitate spissitudo.

¶ Longitudinē q; magnitudis
cause p certo efficiūt cū aliqd̄
phibēs āplitudinē phibuerit
z eleuationē ad superiora nō p-
miserit fieri sicut durities instū
hbi gfa q̄ āplitudinē phibet
et dēstas carnis z cutis q̄ sursum
eleuari nō pmittūt. S; ē est cū
in āplitudine addit macies.

¶ Et āplitudinē qd̄ efficit aut
venaz vacuitas vt p ipsā tūca
supior sup iteriore dēclinet z di-
latet: aut mltā instū lenitas.
Spissitudis at̄ cā ē obilitas: at̄
mlta necessitas: aut caliditas.

Articella.

x

Liber primus.

Et raritatis quod dicitur causa est virtus quod necessitate in magnitudine superat: aut frigiditas multa diminuta a necessitate: aut nimia intensio virtutis et aduersus perditionem primum.

Cause vero debilitatis pulsus ex mutationibus quod dicitur sunt: tedium et vigilia et euacuatio et macies et humor nocuus et exercitium superfluum et humoris motus et ipsorum obuiatio membris fortis sensus: aut cordi vicinis et totum illud quod vehementer resoluit.

Et duritiei pulsus cause sunt: siccitas corporis: vene: aut eius fortis extensio: aut vehemens frigus congelans. Et etiam est cum pulsus in crisi durascit ex fortitudine pugne: propterea quod membra per ipsam extenduntur ad partem impulsione nature.

Lenitatis vero cause sunt: cause naturales mollificantes sicut nutritio et egritudinales mollificantes sicut hydropisis et letargia: aut ea que neque sunt naturalia: neque egritudinalia sicut balneatio. Et diuersitatis quod dicitur causa cum pseuerantia virtutis est grauitas materiei cibi aut humoris: et cum debilitate virtutis est pugna cause et egritudines. Et causis quod diuersitatis est repletio venarum ex sanguine: sed quod huic est simile remouet minutio. Et plures quod dicitur fit diuersitas cum sanguis est viscosus suffocans spiritum qui mouetur in arteriis et propterea cum densitas fuerit circa cor. Ex causis propterea ipsi quod ea in breui efficiunt tempore sunt stomachi repletio et tristitia et cogitatio in aliquid sed cum in stomacho malum fuerit humor non cessabit diuersitas: et forsitan ex eo pueniet tremor cordis et fiet pulsus tremulus. Et ferrini quod dicitur pulsus causa diuersitas eius quod in corpore vene

est fusu in putrefactione sui: aut ipsi cruditate: aut sui maturacione: aut diuersitas dispositionum venarum in duritie sua et mollitie aut apud in membris neruosis.

Dispullantis vero causa est virtutis fortitudo: et prima necessitas et durities istius. Quare non obedit ei quod virtutes ipsi percipiunt de dyastole in una vice: sic cum quis vult unam percussione aliquid incidere et non obedit ei adiunat ab alia et precipue cum necessitas subito augmentatur. Soricini vero plures causa quod est virtus debilis que de labore ad quietem ordiate preedit: et de quiete ad laborem sed simile quod in una premanet dispositione plures est virtutis debilitatem significans. Et cauda quod dicitur soricina et que eis similis existit est plus significans fortitudinem aliter: et quod debilitas est in fine. Sed eis deterior est cauda finitiua. Deum massius. Postea cauda reductiua.

Cadentis autem in medio causa est virtutis lassitudo et eius defectus: aut accensus subito veniens ad quod anima et natura subito redeunt. Et spasmosi quod dicitur pulsus causa sunt motus non naturales in virtute aut malitia in essentia instrumenti. Pulsus autem tremulus preedit ex fortitudine et instructo duro et necessitate fortis. Sine istis enim non prouenit tremor.

Undosi autem est cum eius causa existit virtutis debilitas secundum plures et non potest fieri dyastoles nisi paulatim et paulatim. et est et cum instructi lenitas eius causa existit: licet virtus non sit valde debilis. Instrumentum namque molle et humidum concussione et motum non que recipit in vnamquamque penetrent partem quemadmodum siccum quod est durum recipit quoniam sic

titas percussioi ē apta et tremori.
Et duri qdē siccifinis sui pri
cipū motu mouet. Mollis hō
humidi ptē possibile ē moueri
et aliam partem motu ipsi nō
pati propterea qd cito recipit
separationē et flexionē et diuer
sitate in figura.

Et vermiculosi qdē pulsus et
formicatis cā ē fortis obilitas
itayt tarditas et spissitudo et di
uersitas i partib' puls' pūgā
tur: qm vir' instrumētū in vna
hora dilatare nō valet: sed pau
latim et paulatim.

Causa aut pulsus mali pon
deris. Si puls' qdē fuerit i di
spōnib' tpsis qetis est augmētū
necessitatis. Et si in dispositiōi
bus tpsis mot' fuerit ē augmē
tū debilitatis aut necessitatis
pauatio. Sed pulsus tpsis mo
tus ppter velocitatem dyasto
les alius est ab hoc.

Et cause qdē pleni et vacui et
calidi et frigidi sursum et submer
si inferius manifeste sunt.

De pulsibus etatū et ma
sculorū et feminarū. Cap. 7.

Masculorū pulsus maiores
sunt et fortiores valde: p
pter vehemētiā virtutū eorū et
necessitatis iporū: et ppterea q
eorū necessitatis magnitudine
plet. Et ē eorū pulsus tardior
plū mlierū et rarior: s; plurimū

Et ois qdē pulsus in quo pse
uerat virtus est spissus et opor
tet pculdubio q sit veloc. Est
em cū ante est velocitas q spis
situdō: propter hoc igit sicut
pulsus masculorū est tardior
ita est rarior.

Puerorū hō pulsus lenior pp
hūiditate et debilior et spissior
qm calor ē fortis: s; hō nō ē for

tis eo qnondū sunt pleti. Pue
rorum hō pulsus comparatiōe
quantitatis corporis eorum est
magn': qm eorū instrumētū ē val
de molle: et iporū necessitas ē val
de fortis et eorū hō cōparatiōe
puitatis corporis ipsorū nō est
parue quātitatis. Verūth eorū
pulsus cōparatiōe pulsus com
pletorū est nō magn': s; est velo
cior et spissior ppter necessitatē.
In pueris nāq multiplicat va
poris fumosi collectio propter
multā digestionē eorū et frequē
tiā ei' eis. Et propter hoc val
de est necesse ipm extrahere et ca
lorem ipsorū innatū euentare.

Iuuenū hō puls' ē multe ma
gnitudinis: et nō est multe velo
citis: imo in ipsis est valde di
minut' et in spissitudine et ad ra
ritatē tendēs. Et illorū quidem
pulsus qui in principio iuuentu
tis existit est maior. Et eorū que
sunt in medio iuuentutis est for
tior. Et nos quidem iam decla
rauimus q calor in pueris et iu
uenibus fere ē similis: ergo ne
cessitas in eiserit ppinqua: sed
virtus iuuenib' est augmētata.
habebit ergo ex magnitudine
qd in ipsis restaurat qd defue
rit ex velocitate et spissitudine. Et
principiū quidem reuēde pro
uenit magnitudo est virtus. S;
necessitas est appetens. Et in
strumētū qdē est adiuvans.

Senū aut pulsus est minor p
pter debilitatem. Et minoris ve
locitatis ppter hoc etiā et ppter
diminutionē necessitatis. Et p
pter hoc est rarior.

Et pulsus qdē senum q iam
pcesserunt in annos est paruus
et rarus et tardus.

Et ē cū mollis pp hiores e
f ij

Liber primus.

neos et nō propter naturales.

De pulsu pplexionū. Ca. 8.

Pulsus calide pplexiōis vehementis ē necessitatis. Quod si h̄t^o cōuenerit et istrumentum: erit pulsus magnus. Si ḡ vnū diuersificabit: erit quēadmodum dictū est in pcedentibus. Et si caliditas qdē nō male fuerit complexionis: imo naturalis: erit complexio fortis et sana et virt^o multū fortis. Et neq^z exigimes q^z calor innatus si fuerit fortis quātūcūq^z sit minuat ex virtute: imo ex eo puenit h̄substātia spūs fortitudo: et in anima audacia. Calor vero cōplexiōis maliciā sequēs quāto plus augmētatus fuerit tāto i virtute pl^o debilitatē augmentabit.

Complexio h̄o frigida declinat pulsus ad ptē diminutiōis sicut pprie est puitas et proprie tarditas et raritas. Cūq^z istrumentū fuerit molle latitudo ei^o augmētata erit et ei^o s̄lt^o tarditas et raritas. Quod si durus fuerit: erit min^o hoc. Et debilitas quidem quā mala cōplexio frida hereditare facit maior est ea q^z mala cōplexio calida facit h̄rditatē qm̄ caliditas s. calori inato magis ē pueniēs. Complexionē vero humidā sequit^r insudatio et dilatatio. et sicca quidē sequitur coangustatio et durities.

Ampli^o si virt^o fuerit fortis et necessitas multa accidet bis: pulsans et spumol^o et tremul^o. Tu h̄o delceps ppone pseruando principia.

Est preterea cuz vni hoi accidit vt duorū laterū ipsius diuersificet pplexio. Erit ḡ vnū

ipsorum frigidū et alterum calidum. Et accidet vt diuersitate q^z puenit ex caliditate et frigiditate horū duorū laterū pulsus diuersi fiant. Eritq^z pulsus calidi lateris pulsus calide pplexiōis. Et lateris frigidi puls^o pplexiōis frigide. Et ex hoc qdē scitq^z pulsus idyastole et sua et sistole nō ē s̄z modū accessiōis recessiōis cordis imo s̄z modū diastoles et sistoles ipsi^o corporis arteries.

De pulsu teporū. Ca. 9.

N vere quidē est cum pulsus est paruus: non tamen in omni re et est in fortitudine augmentatus.

In estate h̄o ē veloc^o et spissus ppter necessitatē. Et pūns et debilis ppter virtutis resolutionē q^z est propter resolutionē spūs q^z sit propter calorem exteriorē dominantem superfluum.

Et in hyeme est maioris raritatis et tardioris debilitatē: et cū hoc est pu^o qm̄ h̄t^o debilitat^r et i qbusdā corpoub^o accidit vt calor i pfundo teneat et adunet et h̄t^o fortior fiat: et hoc cū pplexio calida ē dominās et refrenās frigus et nō p ipm̄ neq^z patiens neq^z frigiditas ad fundum vadit.

In autūno asit est pulsus diuersus et trahit ad debilitatem quāddā. S̄z ipsi^o diuersitas ē ppter multitudinē pueriōis complexionis accidētalis i autūno nūc ad calorem: nūc ad frigiditatem. Et ipsius quidē debilitas est etiā ppter hoc. Cōplexio enim diuersa semper deterius efficit nocumentū q^z similis et equalis licet sit mala. Et q^z autūnus est tempus nature vite contrariū qm̄ calor in eodem debilitatur et siccitas sit fortior.

Temporū vero pulsus q̄ sunt inter tpa tpius pportionant̄ que sunt circa ipsa.

De pulsu regionū. Ca. 10.
Regionū quedā sunt tēpe-
rate uernales: z quedā sunt
calide estiuē: z quedā sunt frigi-
de hyemales: z qdā sicce autū-
nales. Indicia igit̄ pulsū erūt
in eis s̄m modū quem sciuiti
de pulsu temporū.

De pulsu qui prouenit ex
cibo z potu. Ca. 11.

Exterio corp̄ adueniētia z
ip̄m ingrediētia pulsū dis-
positionē mutāt qualitate sui z
quātitate. **S**ed q̄litate qm̄ si
ad calefaciendū declinauerint:
aut ad infrigidandū mutabūt
ip̄m s̄m illud. **E**t quantitate
q̄dez: qm̄ si equalia fuerint: fiet
pulsus in magnitudine augmē-
tat̄: z velocitatis maioris: sp̄s
s̄m d̄m̄s propter augmētū vir-
tutis z caloris: z pmanebit hec
mutatio aliquādiu. Et si pluri-
mē magnitudinis valde fuerit
erit pulsus diuersus absq̄ ordie
ppter grauitatē nutritis supra
virtutē: quoniā ex omni graui-
tate puenit i pulsu diuersitas.
Et quidē existimant. Archige-
nes q̄ ei⁹ velocitas est tūc mul-
to maior: quā spissitudo. Et hec
mutatio est p̄seuerās: qm̄ causa
p̄seuerantie i3 sit multitudinis
minoris hac: tñ est diuersitas or-
dinata. Qd̄ si paucē fuerit quā-
titatis erit pulsus minoris di-
uersitatis z magnitudinis z ve-
locitatis: neq̄ eius permutatio
diu perdurabit quoniam mate-
ria pauca cito digerit̄. Ampli⁹
si h̄t deficiat z debilitet̄ ex mul-
titudine aut paucitate q̄cunq̄
fuerit: siles erūt pulsū i puitate

et tarditate vsq̄ i finē rei. Qd̄ si
natura fortis fuerit i digerēdo
z p̄uertēdo fiet pulsū tēperat⁹.

Et vinū etiā p̄prietatē h̄z: et
est: qm̄ ex magnitudine ipsi⁹ i3
sit subtile puenit diuersitas. Ex
ip̄so tamen nō puenit q̄ sit tan-
tum quātū illud qd̄ prouenit ex
nutrientibus q̄ sibi simulantur:
et hoc quidē est ppter raritatē
substātie ipsi⁹ z subtilitatē ei⁹
et leuitatem. **C**um autem vi-
num in actu est frigidū puenit
ex eo qd̄ prouenit ex alijs frigi-
dis in minorādo z rarificādo z
tardādo velocitatē sue penetra-
tiōis. **D**einde cū in corpe cale-
fit: remouet̄ velociter qd̄ ex eo
prouenit. **V**inū preterea cum
in corp⁹ penetrauerit z fuerit ca-
lidū non elongabitur multū a
natura: z accidet̄ velociter resolutio.
Qd̄ si cū est frigidū penetra-
uerit: Net ex nocumēto qd̄ nō sit
ex alijs frigidis reb⁹ qm̄ ille tar-
datur donec calefiat: neq̄ eorū
penetratio est ita velocis vt isti⁹:
illud em̄ veloci⁹ penetrat q̄ cō-
pleat̄ calefactio. Et eius quidē
impedimētū est magnum z pres-
cipue in corporib⁹ q̄ horripila-
tiōi sūt apta. Et neq̄ ē sicut im-
pedimētū calefactiōis ipsius
cū ip̄m calidū penetrat: qm̄ ei⁹
calefactio in p̄ncipio obuiatio-
nis nō puenit ad hoc vt magnū
faciat impedimētū: imo natu-
ra ei obuiat cū partitōe z distri-
butiōe z resolutiōe. **F**rigidū
vero est cum naturam deficere
facit: z ei⁹ virtutē extinguit an-
teq̄ ad p̄titionē z distributiōez
et resolutionem perueniat. Et
hoc quidē prouenit ex multitu-
dine sue q̄t̄tatis z calefactiōe
ipsi⁹ z frigiditate. **C**ū aut̄ ip̄s

Liber primus.

consideratū fuerit unde fortitudi-
 nez efficit: alia habebit indicia
 qm̄ ipsum sua essētia fortes effi-
 cit sanos ppter ea q̄ velocit̄ p-
 bet augmētū in substantia spi-
 ritus. ¶ Sed lz calefactio et ifri-
 gidatio que ex eo fiūt plurimū
 corpora impediāt: est tamē cū
 vna queq; earū cum aliqua cō-
 uenit pplexiōe et ē cū nō cōuenit
 cū cōplexiōe. Est nāq; cū res frī-
 gide eos fortes reddūt q̄ cōple-
 xionem calidam malam habēt
 sicut dixit. S. q̄ succ^o granatica
 lefactos sēper fortes efficit: et
 hydromel in frigidatos semp
 reddit vigorosos. ¶ Vinum p-
 terea vnde est calidum nā aut
 frigidum nā est cum quosdā for-
 tes facit et quosdā debilitat.
 Nō tñ sermo noster ē nūc d̄ hoc
 imo in virtute eius q̄ velocior
 ad spūm pueritur: qm̄ hic sem-
 p hz p sui essētiā. Qd̄ si vñū ho-
 rū duorū ipm̄ in aliq̄ corpore iu-
 uerit: augmētabilē i faciēdo for-
 titudinē. Et si ei cōtrariū exte-
 rit: minus fortitudinē faciet.
 ¶ Secundum hoc igitur ipsuz
 pulsum conuertet secundū hoc
 Quoniam si fortitudinē faciet
 in pulsu augmentabit fortitu-
 dinem. Et si calefaciet in neces-
 sitate efficiet augmentū. et si i
 frigidabit: minorabit necessita-
 tē. Et fm̄ plurimū i fortitudine
 faciet augmētū. Nunq̄ aut i ne-
 cessitate efficit augmētū quin
 in velocitate addat.
 ¶ Aqua hō ppter ea quod nu-
 trimentuz penetrare facit vigo-
 rat et similitudinē operatiōis
 vini operat. Et quoniam nō ca-
 lefacit imo in frigidat: non tātū
 augeat in necessitate quantū vi-
 num.

De eis que somnus et vigilia
 in pulsu operatur. Cap. 12.

Pulsus quidē indicia i sō-
 no diuersificant fm̄ horā
 somni et fm̄ dispositionem dige-
 stionis.

¶ Pulsus igit in principio som-
 ni est par^o: et debilis: qm̄ mot^o
 calous nālis tūc ē ad pstringen-
 dū et submergēdū et n̄ ad dilata-
 dū et māifestā dū: qm̄ ip̄e i hora
 illa tot^o tendit ad occultū: pp-
 ea q̄ ip̄z aia mouet ad nūtriēs
 digereñ. et maturāñ. Insuperfluita-
 tes et est sicut superat^o et obfes-
 sus pculdubio. Et pulsus etiā
 est maioris tarditatis et rarita-
 tis qm̄ licz in calore accidat
 augmētū fm̄ cōstrictionem et
 coadunationē: tamē priuatus
 est augmēto qd̄ hz in hora vigi-
 liarum propter motum calefa-
 ciētem. Et motus qdem plus ē
 ad inflamman. et iclinan. ad par-
 tē malitie complexionis. Sed
 cōstrictio et eorū coadunatio rē-
 perate minoris sunt inflamma-
 tionis et minus extrahūt calorē
 ad estuationē. et tu qdem hoc
 scies ex hoc q̄ anhelit^o laxi et ip-
 si^o estuatio multo maiores sūt
 āhelit^o et estuatiōe ei^o cui^o calor
 ē pstrict^o ppter causaz q̄ similis
 est sōno. Verbigratia submersi
 in aqua temperate frigidita-
 tis q̄ si expergefact^o licet calor
 constringatur et fugiat ex hoc nō
 tamen augmentum anhelitus
 ei^o perueniet ad id ad qd̄ pue-
 niet labor et exercitium q̄ sunt
 ei propinqua. Cūq; bene confi-
 deraueris non inuenies aliud
 quod calorem vehementius in-
 cendat q̄ labor et motus.

¶ Et vigilie quidē calorē nō effi-
 ciunt motu corporis: ita vt euz

corpus quiescit non sit ipse ne-
cessari^o. imo faciunt calorem pro-
pterea quod spiritus ad exteriora mo-
uetur: et motus eius ad ea est
continuitate cum ista est ei⁹ gra-
tio. Cum autem cibus digestus
est somno redit pulsus: et fit for-
tior: propterea quod virtus augmen-
tum recipit a nutriente: et redditur
lud quod ad profundum descenderat
ad regem. nutriens ad exteriora
et ad suum principium. Et similiter
propter hoc etiam magnificatur
tunc pulsus multum et propterea
quod complexionis caliditas propter
nutriens augetur quodammodo
diximus. Et instrumenti etiam
augetur lenitas per id quod ad
ipsum ex nutrimento penetrat.
Veruntamen sua magnitudine
non auget velocitatem neque spissi-
tudinem: quoniam hoc non est il-
lud quod in necessitate prebet au-
gmentum. Et hoc etiam non est pro-
hibens restaurari ex eo quod neces-
sarium est magnitudine sola. Dein-
de quando cum dormiente somno
perseuerauerit: fiet pulsus de-
bilis propter caloris innati con-
strictionem et virtutis compressionem sub
superfluitatibus que euacuandae
erant secundum euacuationis mo-
dos qui sunt in vigilis ex quibus
est exercitium et euacuationesque
non sentiuntur. Cum autem somnus
in principio euacuationem inue-
nerit: et nec inuenit aliquid ad quod
digerendum tendat: declinabit
complexionem ad partem infrigidan-
di. Perseuerabunt ergo paruitas
et tarditas et raritas in pulsu: et
incessanter augmentabuntur.
Vigilie etiam diuersa habent indi-
cia vel dissimilia. Cum enim dor-
miens euigilabit: natura sui de-
clinabit pulsus ad magnitudinem

et velocitatem ordinate: deinde ad
suam naturalem redibit disposi-
tionem. Sed subita cum euigilato
accidit: ut pulsus eius illico cum
a somno remouetur: quiescat: quoniam
virtus contra eo quod subito euenit
victa est: et deinde post hoc redi-
bit ad eum pulsus magnus velox
spissus et diuersus ad tremores.
Et quoniam motus iste est simi-
lis violento: ideo non inflammatur etiam
ipsus. Et quoniam virtus subito moue-
tur ad repellendum naturaliter il-
lud quod accidit: ergo motus acci-
dit diuersus et tremit pulsus: sed tamen
secundum hoc non longo perseuerat tem-
poris: imo ad equalitatem cito redit: quoniam
ei⁹ causa sit quasi fortis: ei⁹ tamen dura-
bilitas est pauca et cognitio de-
structionis ipsius est velox.

De iudicio pulsus exerci-
tij.

Cap. 13.

In principio quod exercitium et
dum est temperatum pulsus sit ma-
gnus et fortis: et hoc quod propter aug-
mentum caloris innati: et forti-
tudinem ipsius. Et sit et velox et spis-
sus valde: propter superfluam ne-
cessitatem quam facit morbus. Quod si per-
seuerauerit et fuerit plixum aut laxum
fuerit breue: erit tamen fortissimus:
destruet quod ex fortitudine pue-
nit. Et debilitatur pulsus. Et fiet
parvus propter repletionem caloris
innati. Sed ipse fiet velox et spis-
sus propter duas res: quarum una
est augmentum fortitudinis et necessita-
tis: et alia est: quoniam virtus retrahit
ne magnitudini sufficiat. Post-
ea velocitas incessanter minuitur
et spissitudo augmentatur sed quan-
titatem eiusque ex parte debilitatur.
Deinde ad ultimum si exercitium
perdurauerit et debilitauerit: fiet
pulsus formicans propter debilita-
tem et spissitudinem forte. Post
x iij

Liber primus.

ea si magis superfluum fuerit: et ex ipso ad mortem pueniat: efficiet quod omnia faciunt resoluenda et reducet pulsus ad hoc ut sit vermiculatus. Deinde faciet ipsum declinare ad raritatem et tarditatem cum debilitate et paruitate.

De iudiciis pulsus balneatorum. Cap. 14.

Balneatio aut erit cum aqua calida: aut cum frigida.

Si aut fuerit cum aqua calida in principio pueniet ex ea fortitudinis et necessitatis indicia. Cum multum resoluere debilitabit pulsum. Si dixit erit tunc paruus tardus et rarus. Dicemus ergo quod debilitas quod est et paruitas pulsus proculdubio existunt. Sed si calida cum in interioribus corporis calefactionem efficiet calorem accidentali: fortasse non durabit sed ad sui naturam que est in frigidandi redibit. Et fortasse durabit et permanebit. Quod si accidentalis qualitatis indicium superauerit: fiet pulsus velox et spissus. Et si superauerit quod ex natura sui proueniet fiet tardus et rarus. Et si calefactio accidentalis ad tantam virtutis resolutionem peruenit ut sincopi sit propinqua fiet etiam pulsus tardus et rarus.

Sed balneationis cum aqua frigida facte frigiditas si penetraverit: debilitabit pulsum et faciet pulsum et efficiet raritatem et tarditatem. Et si non penetraverit: imo calorem coadunauerit: augmentabitur fortitudo et crescit paruum et minuet velocitatem et spissitudinem.

Ex aqua vero in thermis exsiccatis sunt ericantes duritie in pulsu augmentantur ex eis magnitudine minuantur. Si calefacientes velocitatem in pulsu augmentant.

Si aut virtutem resoluerint: erit quod iam diximus.

De pulsu qui mulieribus est proprius et est pulsus pugnatio. Ca. 15.

Necessitas quod est in eis est multum. Quia propter constantem filum in attractione aeris ipse enim quasi duabus attrahit necessitatibus et duabus aeris attractionibus. Si virtus proculdubio non augmentatur: neque etiam minuit nisi quantum oportet propter latitudinem paucam: quod puenit ex pondere pgnationis propter hoc igitur indicium virtutis medie et necessitatis fortior vel citius: et augmentatur pulsus et fit velox et spissus.

De pulsu dolorum. Ca. 16.

Dolor mutat pulsum: aut propter fortitudinem sui: aut quod est in membro principali: aut propter longam moram sui. Et dolor quidem cum in sui principio fuerit: faciet virtutem ebullire et monebit ipsam ad resistendum et reserandum et inflammabit caliditate. Fiet ergo pulsus magnus et velox et maioris spissitudinis: quam si ratio magnitudinem faciet et velocitatem. Cumque dolor ad finem sue fortitudinis peruenit propter illud quod diximus de modis procedet minorando et redibit ad inferiora donec magnitudinem perdet et velocitatem et vicem earum supplebit spissitudo fortis et paruitas et forniculatio et vermiculatio. Et si augmentatus fuerit: adducet ad raritatem et perditionem.

De pulsu a postematibus. Ca. 17.

Apostematibus quidem alia sunt que febres faciunt. Et hoc aut propter eorum magnitudinem aut propter nobilitatem membri in quo sunt: Et pulsum in toto corpore mutant sicut mutationem

febris propriam: et nos ipsas dicemus in loco suo. Et alia sunt que febres non faciunt et mutant pulsum membri in quo sunt proprium per essentiam. Et est etiam cum reliqui corporis pulsum mutant per accidens scilicet non propter quod est apostema: sed propter quod dolorem efficit.

Apostema autem quod pulsum mutat: aut ipsius mutant per speciem sui: aut per sui tempus, aut per quantitatem suam: aut per membrum in quo est: aut per accidens quod sequitur ipsum et comitatur.

Quod vero per sui speciem mutat: est sicut apostema calidum ex quo per suam speciem prouenit ut mutetur pulsus ad ferrinum et ad tremorem et horripilationem et velocitatem et spissitudinem nisi ei contraria sit causa humectans que proprietatem ferrini destruat: et vice ipsius vndositatem supplere faciat verumtamen tremor et velocitas et horripilatio et spissitudo ipsum spem commutat. Et quemadmodum carum quidam sunt que ferrini proprietatem prohibent: sicut sunt quidam earum que ferrini proprietatem augmentant: et ipsam apparere faciunt. Et molle quidem apostema pulsum facit vndosum. Et si fuerit valde frigidum: ipsum efficiet tardum et rarum. Durum vero apostema proprietatem ferrini augmentat. In exitura autem cum sit collectio: ipsa pulsum prouenit de proprietate ferrini ad vndosam proprietatem per humiditatem et lenitatem que ipsam sequuntur et prebet augmentum in diuersitate per suam gravitatem: velocitas autem et spissitudo alienat per caloris accitum quietis causa maturatiois.

Mutatio vero ipsius causa suorum pre-

porum est. Quoniam dum calidum apostema existit in augmento: proprietas ferrina et quecumque diximus sunt sicut in augmento et eius durities se augmentat propter extensionem que auget: et in tremore propter dolorem. Cumque ad statum peruenierit omnia augmentantur accitum propter illud quod fortitudine sequitur. Ipsum namque debilitat impulsu: et in spissitudine et velocitate augmentum prebet: deinde si prolongabitur velocitas destruetur et redensio fiet formica. Cum autem minuetur et resoluetur aut apertum fiet pulsus fortis propterea quod humor exonerabitur a pondere: et cessabit ipsius tremor propterea quod dolor extensus minuetur. **S**ecundum quantitates vero sui. Quoniam magni faciunt sint iste dispositiones maiores et magis augmentate. Et paruum ut sint rariores et paruiores. **E**t secundum membra. Quoniam ex membris nervosis prouenit augmentum in duritie pulsus in proprietate quam habet ferrinus ipsius. Et ex venenosis quod deuenit augmentum in magnitudine sua et vehementia et diuersitas multa recipit si que in eis superate fuerint arterie sicut in splene et pulmone: et non durabit huiusmodi magnitudo nisi humor plenerauerit fortitudo et membra humefacta et lenia ipsum faciunt vndosum sicut cerebrum et pulmo.

Mutatio qua apostema mutat pulsum aliquo mediante est. Sicut apostematis pulmonis quod facit pulsum tremulum. Et sicut apostematis epatis quod facit ipsum mictualem. Et sicut apostematis renes quod facit ipsum stranguriale. Et apostema membri fortis sensus sicut

Liber primus.

stomachi et dyasfragmatis facit ipsum spasum et sincopizantes. **De iudicijs pulsus accidentium anime. Caput. 18.**

IRa quidē ppter ea qđ vir- tutē feruere facit et spm sub- to dilatat pulsum facit magnū ad superiora se eleuantem velo- cem et spissum. In quo non opor- tet diuersitatem cadere quoniā passio existit similis: nisi timor ei admisceatur qui vna vice su- peret et hoc alia superet vice. Et similiter si verecundia ei admi- sceatur: aut contrarietas ab intel- lectu qui tacere precipiat et ne ferueat ad malum: inferendum illi cui irascitur.

Et ex delitijs qđē ppter ea qđ ad exteriora paulatim mouēt nō peruenit ad illū qđ puenit ex ira i velocitate et spissitudine. Imo ē cū eius magnitudo sufficit ne- cessitate: et est tardus et rarus.

Et sicut pulsus leticie: qm ipse sit magn⁹ sicut psm cū lenitate et attinet tarditati et raritati.

In tristitia nō ppter ea qđ ca- lor suffocat et submergit et forti- tudo et virtus debilitatur opz et sit pulsus parvus et debilis rar⁹ et tardus.

Timor vero qui subito venit pulsum facit velocem et diuersum et inordinatū. Sed consuet⁹ et qđ ordinate prouenit: mutat pul- sum sicut modū mutationis soli- tudinis.

De sūma mutatiōis rerū p̄ia- rū nature eēntie pulsus. Ca. 19.

Ab eis sit mutatio. Aut pp hoc qđ accidit de eis ex ma- litia cōplexionis: et tu qđē iā sciul- sti pulsum cuiusqđ cōplexionis. Aut ppter ea qđ virtutē cōstrin- gūt et pulsum faciūt diuersum: et si

cōstrictio valde fuerit fortiserit sine ordine et absqđ pondere: et cō- strictionē qđē faciēs est oīa ma- terialis multitudo siue sit apa: siue non sit apa. Aut ppter ea qđ virtutē dissoluit et facit pulsum de- bilē: et oīa hec sūt sicut dolor for- tis et egritudines alales qđ sūt for- tis resolutionis.

Summa scđa. Doctrie tertie fen secū de de vrinaz et egestiōe et est cōtinēs. 13. capitula.

Est sermo vniuersalis de vri- na. Caput. 1.

De significa-

tionis dispōnū vrine non opz credere nisi postqđ pditiones ob- seruate fuerint.

Opz etem vt vrina qđ p̄sideret sit p̄ma vrina qđ in mane colligit. Et nō p̄maneant lōgo tpe. Et nō sit ex nocte reseruata.

Neq̄ sit ille cuius est qđ aqua nō bibit et cibū non comedit.

Et nō sit qđ i cibo aut potu rē tingētem accepit: sicut crocū et cassiam fistulam: quoniā vrina tingendo ad citrinitatem et ru- bedinē mutat: et sicut olera qđ ti- gēdo mutāt ad viriditatez: et al- muri qđ ad nigredinem: et vinū quod mutat vinam secundum suum colorez. Neq̄ sit qđ exte- rio- ra sui re tingente infecerit sicut alcanna: qm cum ex ea aliquis tingitur: fortasse ei⁹ vrina ex ea inficit. Neq̄ sit qui rē qđ cū vrina aliquem humorez expellit: assū- p̄sit: sicut qđ colerā aut flegma expellit. Neq̄ se exercuit motib⁹ corporeis aut opationibus aut dispositionibus que sunt ex- tra cursum nature que vrine co- lozem mutant sicut ieiunium

aut vigilie aut labor aut ina-
aut timor. Oia em̄ hec vīnā tīn-
gunt sc̄m citrinitatē aut rube-
dinē. Et coitus vīnā valde im-
pinguat. Et sicut vomitus reua-
cuatio quoniam hec colorem
mutat et substantiā que in vīna
esse debet.

¶ Similiter cū ip̄a multis per-
māserit hōis. Quapropter dixe-
rūt qdā q post sex horas īspiciē-
da nō est: qm̄ ip̄a significatio de-
bilitat et color mutat: et hyposta-
sis dissoluit aut mutat: et fit spū-
sior: quāvis ego dicam q nec post
horam vnam.

¶ Vīna pretereato tota ītegre col-
ligēda est in vīnali magno: ne
ex ea aliquid effundatur.

¶ Et eius quidē dispositio illi-
co cū mingit nō est cōsiderāda
neq; nisi postq̄ in vīnali residet.

¶ Et obseruandū est ne sol eaz
tangat: neq; vētus ne perturbet
et ne congeletur donec hyposta-
sis separetur et separatio com-
pleatur. non enim descendit illi-
co cū mingitur: neq; ī vltimo fi-
ne maturacionis. Et nō colligat
in vīnali in quo alia fuerit nisi
prius fuerit ablutum.

¶ Amplius vīne puerorū signi-
ficatio est parua: et precipue in-
fantū: ppter ea q lacte nutriūt
et q materia tīgēs ī eisē q̄scēs
et submersa in eorū quoq; natu-
ra existit ex obilitate et mītrador-
mitione qd maturitatis signifi-
cationem perneceat.

¶ Et instrumentū quidē colligē-
dū vīnā est corpus peruium sub-
stantiam habens nitidā sicut vi-
trum clarum vt cristallus.

¶ Scias aut q vīna quāto pl̄
eā tibi approximās tanto spissi-
tudo augmentat: et q̄to pl̄ elō

gas eā a te augmētāt ī ea clari-
tas: et pp hoc differt ab oib⁹ fal-
sitatib⁹ q sunt in ea qd⁹ medici
experīuntur cū eis ostendūtur.

¶ Cū vīna ī vīnali colligit: cu-
stodienda est a mutatiōe frigo-
ris et solis et venti.

¶ Et oportet vt in lumine aspici-
at ita q super eā nō cadat ra-
di⁹ imo ab ip̄o tegat: et sic ī ea in-
diceb⁹ accidētib⁹ q ī ip̄a appēt.

¶ Scito etiā q prima significa-
tio quā vīna h̄z: ē de dispositio-
ne epatis et vīnarū aquositatis
et sup dispositiōes venarū: et eis
mediātib⁹ alias demōstrat egri-
tudines. Firmior tñ ei⁹ significa-
tio ē illa q ē epate existit et ppe-
de dispositiōe gibbositas ip̄si⁹.

¶ Ampli⁹ significatiōes q ex vī-
nis habent ex septē sūt accepte
generib⁹. Genere coloris. Et ge-
nere substantie. Et genere clari-
tatis et turbulentie. Et genere
hypostasis. Et gñe q̄titatis in
paucitate et multitudine. Et ge-
nere odoris. Et gñe spume. Sūt
vero qdā q iter hec gñā ponūt
genus tactus et genus saporis.

¶ Cūq; dicimus gen⁹ coloris ī-
telligim⁹ illud qd visus ī ea sē-
tit ex colorib⁹. s. albedinē aut nī-
gredinē aut qui iter eas existūt

¶ Et cū substantie gen⁹ dicem⁹
intelligim⁹ dispōnem ipsius in
grossitudine aut tenuitate. ¶ Et
cum dicimus genus claritatis et
turbulentie: intelligimus q pe-
netratio visus ī ea ē facilis: aut
nō est. ¶ Inter hoc at gen⁹ et ge-
nus substantie existit differentia
qm̄ plerumq; ē substantia grossa
et clara sicut albumen oui et glu-
ten pisciū liquatū et vitrū liq̄-
tū et olenū. Et plerumq; est res
subtilis substantie turbida: sicut

Liber primus.

aqua turbida q̄ ē magis tenuis q̄ albumen oui. ¶ Turbulētie aut cā est pmixtio ptū colores habentū extraneos fuscōs aut alijs colorib⁹ ifectos q̄ ab aspiciēte sēsu nō sūt pcepti ⁊ phibēt puitatē ⁊ si p se pceptū. ¶ Inter eā, hō ⁊ hypostasim existit dīa qm̄ visus plerūq; cognoscit hypostasim. ¶ Et inter ipaz ⁊ colorē existit dīa: quonīaz color per totā humorū substantiā pcedit cum maiori permixtione.

De significationibus coloris vrine. Cap. 2.

EX coloribus vrine sunt gradus citrinitatis. Sicut palearius. Deinde citrinus. Post flauus. Deinde rufus. Post ea citragularis. Postea igneus qui tincture croci assimilatur: ⁊ ipse q̄dē est vehemēter citrin⁹. Postea crocē⁹ q̄ simulatur capillis zachafarani: ⁊ iste q̄dē est quē vocant rubēū clarū. ¶ Oēs aut qui sūt post citrinū caliditatē significāt s; th̄ sū suos diuersificant gradus. Et est q̄dē cū accidūt pp̄ vehemētiā mor⁹ ⁊ pp̄ dolores: ⁊ ppter famē ⁊ pp̄ aq̄ abstinentiā. ¶ Post istos hō grad⁹ p̄dictos existūt grad⁹ rubedinis. Sicut rubens rose⁹. Et rube⁹ obscur⁹. Et rube⁹ puluerulentus. Et oēs quidē sanguis dñi significant. ¶ Et in oib⁹ in q̄b⁹ est color zachafarano attinēs est significatio dñi colere ruber. ¶ Et in oib⁹ q̄ puluerulēto attinēt: est significatio dñi sanguinis. ¶ Et igne⁹ q̄dē magis sūt calores q̄ rube⁹ ⁊ puluerulentus sicut colera in se calidior ē q̄ sanguis. Et color q̄dē vrine egritudinib⁹ acutis incēdētib⁹ trahit ad colores zachafarani ⁊ igneitatez. Qd̄ si

ibi fuerit tenuitas: aliq; maturacionis significat dispositionē ⁊ q̄ iā incipit et nō appareat in substantia. Si aut citrinitas fortior fiat ⁊ vsq; ad igneitatez pueniat terminū ad finē in ea significat q̄ calor incessanter processit: ⁊ iste q̄dē ē finis citrinitatis. Qd̄ si in ipso claritas augmētetur calor iā sū diminutionez incedit. ¶ Et est p̄terea cū egritudinib⁹ acutis sanguineis vrina sicut ipse sanguis mingit ap̄tione vene ibi existente. Et sūt repletionē supflua: que si paulatim mingendo emittit ⁊ est cū odore malo: ē significatio timoris. ⁊ timef ex ea ne sanguis ad loca suffocātia sup̄ deriuat. Et peior quidē ea est cū est subtilis in colore sui ⁊ dispositione. Cū aut ex ea multū mingitur: est cū est significatio bona in febrib⁹ acutis ⁊ cōmixtis qm̄ cū ē significatio crisis ⁊ sanitatis nisi in principio subito attenuet aliq; sit hora crisis qm̄ tūc erit reciduationis significatio. Et sūt si tenuitas post crisin ordinata nō fuerit. ¶ In ictericia hō cum vrina adeo fuerit maioris rubedinis donec ad nigredinē trahat ⁊ p̄anum taliter tingat ne remoueri possit. Et p̄to plus fuerit erit sanius: qm̄ cū vrina in ipa fuerit alba aut rubea pauce rubedinis ictericia in sua dispositione manēte timetur ex ea hydropisis. ¶ Fames quoq; est ex eis que vrinam vehementer tingūt ⁊ ipsam valde acutit. Post vero sunt gradus viriditatis. Sicut vrina cuius color coloris fisticoz attinet: deinde cui⁹ color est similis colori eruginis eris. Postea illa cui⁹ est color similis

coloris ireos: deinde cui⁹ color si
milat indico. Postea q⁹ similis e
succo porri. Et fiscalis vero si
gnificat frigiditatem. Et si r⁹ oes
in q⁹ b⁹ existit frigiditas p⁹ter ea
q⁹ erugini eris aut succo porri si
milat: hec naq⁹ vehemens signifi
cat incēdū. Verūth succo por
ri similis sanior est ea q⁹ erugini
eris similat. Et illa q⁹ dē q⁹ eru
gini er⁹ similat post labore sūt
spasmi. Viridis h⁹o in pueris
spasmi significat. Que vero
colore ireos h⁹ frigiditatem vehe
mentē sū plurimū significat et
aū ipaz pcedit vita viridis. Et
q⁹ dā dixerūt q⁹ sūt venenum in
potu fuisse haustu. Et si fuerit i
ea hypostasis spes erit vite. Et
si nō: time⁹ ei. Erugini h⁹o eris
similis vehemētē significat per
ditionē. Gradus aut coloris ni
grus: ali⁹ est niger q⁹ ad nigredi
nē tēdit sū viā coloris croci: si
cut ē i icteritia: et sūt colere ru
bee spissitudinem: et ei⁹ adustio
nē: et colaz nigrā q⁹ accidit ex co
lera rubea: et sūt ictericiam. Et
ali⁹ est q⁹ ex fusco puenit ad ni
gredinem: et sūt colerā nigrā.
Et alius niger qui puenit ex vi
riditate et colore indico simili:
et significat colerā nigrā purā.
Et ad summū q⁹ dē vīna nigrā
significat aut vehemēs incēdū:
aut forte frigus: aut mortē: aut
caloris naturalis supationem:
aut crīsim et expulsionē nature
qua ipsa colere nigre expellit
supfluitates. Q⁹ aut ex incen
dio est cognoscitur: qm̄ illic est
fortis ardor: et ante ipsam fuit
vīna citrina vel rubea et hypo
stasis est diuulsa: et inēlis et in
cōtinua: et nō est vehemētis ni
gredinis: imo trahit ad colorem

croci et citrinitatē: aut ad fuscit
tatē. Et si ad citrinitatē trahit:
sūt multā ictericiā. Verūth q⁹
ex friditate sit cognoscit⁹ vt aū
ipm habeat vīna q⁹ ad viridita
tē trahit aut ad humiditatem: rest
sedimē paucū iūctū ac si eēt sic
cū et nigredo in ipsa est purior.
Et ē ē cū iter duas cōplones
dīa notat. Qm̄ qn̄ cū vīna ni
gra fortis odor fuerit significa
bit caliditatem. Et cū fuerit cū ea
odoris pūatio aut fortitudis
ei⁹ debilitas significabit frigi
ditatem. Cū em̄ nā valde fuerit
supata: odor nō erit i vīna. Illū
aut q⁹ ex casu caloris accidit i
nati cognoscit⁹: ppterea q⁹ ipm
sequit fortitudis cas⁹ et ei⁹ dislo
catio. Et illū q⁹ dē q⁹ accidit sū
modū purgatois et crīscogno
scit sicut q⁹ accidit in fine q⁹ta
naz: et cū splenis egritudines re
soluunt⁹: et dolores dorsū matri
cis: et febres melācolice: et nocu
mēta q⁹ ex mēstruoz accidūt re
tētiōe et retētiō ei⁹ q⁹ ex sangui
ne fluere solebat per anū et p⁹ci
pue cū natura et ars i p⁹ocādo
mēstrua iuuāt: et sic accidit mu
lierib⁹. Q⁹ mēstrua retinēt. Et
nō retinet natura sanguinis su
pfluitatē: ppterea q⁹ ante ipam
precessit vīna indigesta aquo
sa et propterea q⁹ post ipsaz ad
iūuet corpi alleviatio: et erit ip
sius quantitas maxima copio
sa. Q⁹ si non ita vīna fuerit ni
gra: signū erit malū: et p⁹ci pue i
acutis egritudinibus: et quāto
plus si ei⁹ quātitas fuerit pau
ca quoniaz ex sua paucitate est
sciēdum q⁹ humorē iā destruxit
adustio. Et quanto magis fue
rit grossa erit deterius. Et quā
to magis fuerit tenuis: erit mi

Liber primus.

noxiis malitie. Et est quidē cū ac-
cidit: vt vīna nigra aut rubea
obscura migat ppter vini potio-
nē qđ hui⁹ hz colorem cū nullo
modo natura aliquid i eo ope-
rata fuerit z exierit fm suā dis-
positionē: sz in hoc nō est timor.
Et est cū bone crisis significatio
existit z in acutis egritudinib⁹
sicut si eger eaz tenuē minxerit
z fuerit in ea suspēio in ptibus
diuersis. multoties em signifi-
cat sonitū capitis z vigilias et
surditatēz desipiētā. Et p̄cipue
si paulatī eā mixerit z i lōgo tpe
fuerit suspensa z fuerit ei⁹ odor
acut⁹ z fuerit cū febrīb⁹: qm̄ tūc
vehemētē significabit capitis so-
nitū z desipiētā. Sz qñ affuerit
ibi liōm̄nietas z surditas z de-
sipiētā z sonit⁹ capitis significabit
sanguis fluxū ex naribus. Et est
et cū existit cā lapidis in rhene
Ruff⁹ lq̄t. Urīa nigra bona ē
in egritudinib⁹ lapidis que ex
humorib⁹ pueniūt grossis. Et ē
significatio mortalis i egritudi-
nib⁹ acutis. Dixit etiā q vīna
nigra ē mala in egritudinibus
rhenū z vesice cū vehemēs ar-
dor ibi adest. Considera ergo
alia signa. Urīa nigra in fe-
rib⁹ nō ē bona pp illud qđ scis.
Neqz venit in eis nisi ex corrup-
tione mala. Et similiter i mulie-
rib⁹ vīna nigra post laborē si-
gnificat spasmū. Ad summū
hō vīna nigra in principio fe-
brīū est pernicioza. Et similiter
in earū sine qñ nō cū ea fuerit al-
leuiatio: neqz significauerit cris-
sim. Urīa aut alba fm duas
intētiōes ē sciēda. Una eaz ē cū
ipsa est tenuis trāslucēs qm̄ vul-
gus qđ translucens est albū vo-
cat sicut est vitrum qđ est clarū:

z cristallū clarā vocat albā. Et
altera est q p̄certo est alba cui⁹
ius color est disgregatiu⁹ visus
sicut laciz pergamenū: z ista qđ
dem nō trāslucet vt visus i ip-
sa penetret: trāslucētia enim pro-
certo nō est nisi oim colorū pu-
uatio. Albū igit secūdū intē-
tionē trāslucētis significat frigi-
ditatē oimino: et ē auferēs dige-
stionis fiduciā. Et si cuz grossi-
tudie fuerit significabit flegma.
Sed alba pro certo erit
cuz grossitudine. Et eius quidē
alia est cui⁹ albedo est muscilla-
ginosa z significat multitudinē
flegmatis z humoris crudi. Et
alia est cui⁹ albedo est vinctuo-
sa: z significat adipis liq̄factio-
nē. Et alia est cui⁹ albedo ē simi-
lis albule: z significat flegma-
tis liq̄factionē que accidit aut
accidet. Et alia cui⁹ albedo est
similis albedini que ē i fūgo cū
tenuitate z sanie: z significat ex-
turas vlcerosas in instrumētis
vie. Et si absqz sanie fuerit: erit
ppter superationē materie mē-
te crude non mature. Et est cuz
est cum lapide vesice. Et est alia
que spermati similatur: que cū
flegmaticorū apostematū adest
crisis z laxitas interiorū egrit-
udinū q ex flegmate accidunt
vitreo. Cum vero vīna sperma-
tis similis existit: et non est fm
modū crisis est propter aposte-
mata flegmatica: imo cū in pri-
mis puenit: pronosticabit apo-
plexiam aut paralysim. Et cuz i
oib⁹ horis febris alba supuene-
rit vīna cito i quartanā cōuer-
tetur. Et plumbina quidē sine
hypostasi est valde mala. Et la-
ctea etiā in acutis egritudinis
bus est pernicioza. Albedo pre-

tere a vrine in febribus acutis quicquid
quod modo fuerit post tincturam quam pre-
cessit: significat quod colera rubea
ad aliquod membrum declinavit quod
apertum aut ad fluxum ventris: et quod
magis significat quod declinavit ad
caput. Et sicut cum vrina rubea
est in febribus: deinde subito fit al-
ba significat desipientiam. Et
cum vrina in sanitate perseveraue-
rit in colore albo significat pu-
nationem digonem et albule sibilis
quam lacti simulat acetoso in febru-
bus acutis mortem significabit
aut ptisim. Scito autem quod pos-
sibile est ut vrina sit alba et plex-
io calida et colerica: aut vrina
rubea et plexio frigida flegma-
tica. colera ei rubea cum declinat
a via vile et si admisceat vile re-
manet vrina alba. Debes ergo vrinam
nunc albam considerare. Quoniam si fuerit
huiusmodi humor multus et luminosus: et ip-
sius sedimētum multum et grossum: et eius
substantia cum hoc trahit ad grossi-
tudinem: debes scire quod albedo est
ex frigiditate flegmatis. Sed cum
vrina non fuerit luminosa clara
neque eius sedimētum multum: neque per-
manet albedo ad fuscitatez tra-
xerit: scire debes quod colera ru-
bea est occultata. et si i egritudine
acuta fuerit in ea significatiōes
sunt ex quibus non timeat phrenesis:
et que sunt sicut ipsa: debes scire quod co-
lera rubea declinavit ad alium cana-
lem: et ad intestina: et accidet ei
perstrictio. Cuius propter ob quam vrina
existit rubea in egritudinibus frigi-
dis est una harum rerum. Aut fortis-
tudo dolens qui coleram rubeam
resolvit sicut in colica accidet frigi-
da. Aut opilatio que facta fuit
ex separatione flegmatis in cana-
li que est iter fel et intestina propter
fel ad intestina naturaliter non

descendit sicut solebat. imo vile
societas est ei necessaria cum qua
egrediat quomodocumque accidet
in colica frigida. Aut propter debilita-
tem epatis et sue virtutis defectum
que inter aquositate et sanguinez
separationem facere non valet: sic
accidet in hydropisi frigida et
in egritudinibus debilitatis epa-
tis sicut plurimum: quoniam propter eas
vrina est sibilis loture carnis re-
centis. Aut propter constrictiones
quam opilationes fecerunt: et muta-
tur color flegmatis in venis pro-
pter aliquam putrefactionem que ei
accidet. et eius quidem signum est
acquisitas vrine et eius sedimētum secun-
dum modum quem diximus.
Et eius tinctura est tinctura de-
bilis non luminosa. Colere enim
rubea tinctura est luminosa.

Urina quoque multoties in prin-
cipio egritudinum erit alba: sed
postea fiet nigra et fetebit: sicut
accidet in ictericia.

Amplius vrina post comestio-
nem albescit: neque sic cessat donec
digon fieri incipiat: tunc ei incipit
vrina tigi. Et propter hoc vrine vigilan-
tium sunt albe et adiuvat ad hoc co-
loris inati resolo. Sed non luminosus
se imo attinet fuscitati propter pu-
nationem digonem. Tinctura rubea in
egritudinibus acutis melior est quam aqua
sa. sed rubea que est sanguinea maio-
ris est securitatis quam rubea co-
lerica. Rubea quod colica si tantum est
timor cum colerica queta manet.
Sed si extet mobilis magni est ti-
mor. Amplius vrina rubea in
egritudinibus renu est mala: quoniam
sicut plurimum calidum significat
apertum. Et in doloribus capitis de-
sipientiam protendit. Cuius
vrina in egritudinibus acutis ru-
bere ceperit et sic permanserit et non

Liber primus.

Inferi⁹ descēsu fecerit: p⁹ditiois egrū timorē affert: et renuz a⁹pa significabit. ¶ Qd si cū rubedine fuerit turbida: et al⁹ p⁹māse⁹rit: a⁹pa in epate et caloris innati significabit debilitatem.

¶ Ampli⁹ color⁹ yvine sūt q⁹das p⁹positi. Ex q⁹b⁹ ē color q⁹ carnis recēt⁹ loture assimilāt: q⁹ ē san guini i aq⁹ dissoluto sili⁹ existit et ē ex debilitate apostematis. et q⁹h⁹q⁹ ē ex mltitudine sāguinis. Verūtm̄ sepi⁹ existit ex debilitate epatis ex q⁹cl⁹q⁹ cōple⁹xiōe supuenerit malitia vicēte quā digerēdi malitia v⁹ debilitas demonstrabit et tūt⁹ dissolutio. Qd si p⁹r⁹ fortis fuerit: tunc nō erit nisi ex sāguis mltitudi⁹ne et ei⁹ augmēto vltra mēsurā quā p⁹r⁹ dilgregatina penit⁹ se parare nō sufficit. et ex eis est et color oleagin⁹: et est citrinitas cui admixta ē siccinitas. et color olei similat p⁹p⁹ viscositatē q⁹ ē i ipso: et trāslucētā cum nitore adipio et cū splēdore sbe ad q⁹n dā spissitudinē trahit. et i pluri bus dispōib⁹ significat malū aut non significat bonuz: neq⁹ maturationē: neq⁹ melioratio⁹ nem. Sz fortasse raro materie rū vinctuosarū euacuationē se cundū modū crisis significat.

¶ Et hoc q⁹dē nō est nisi cū post ipaz⁹ aduenit req⁹es. Que p⁹o ex ea ē p⁹nciosa ē illa cui⁹ vinctuo sitas ē fetida: et p⁹p⁹e illa ex q⁹p⁹ na mingit q⁹ptitas. Cū p⁹o ci ali q⁹d misce⁹ q⁹d ē sile loture carnis recēt⁹ ē deterior. et hoc quide⁹z p⁹l⁹ p⁹ligit i hydropisi et p⁹isi et colica mala. et est cū oleagina post nigrā seq⁹t vrinā q⁹ p⁹cessit et tūc q⁹dē ē significatio bona. Mains aut q⁹ vuna significat

oleagina ē q⁹ i die q⁹rta idicet egrū i die septia mouiturū in egritudinib⁹ vcz acutis. Ad sū mū p⁹o oleagine yvine tres sūt spēs. Alia enim ex ea ē q⁹ tota ē adeps. et alia ē cui⁹ iferi⁹ ē t⁹m adeps. et alia ē cui⁹ sup⁹us est adeps. ex ea ē et q⁹ i suo colore t⁹m ē oleagina sicut ē i p⁹isi et p⁹pie i sui p⁹icipio: aut in sui sba t⁹m: aut i eis vtri⁹sq⁹: quēadmo dū ē i egritudinib⁹ renū: et i p⁹fectiōe p⁹isi et eius fine. ¶ Et ex his ē et carmini⁹ q⁹ mal⁹ ē et p⁹ncios⁹ q⁹m vtri⁹sq⁹ colore significat adustionē. ¶ Et q⁹h⁹q⁹ est color rubē⁹ i q⁹ currit nigredo. et si significat feb. p⁹positas et feb. q⁹ ex grossis sunt supfluitatibus.

¶ Qui si clarior fuerit et nigredo ad ipi⁹ sūmitatē scliauerit apostema significabit lateris. ¶ De significatiōib⁹ sbe v⁹le i q⁹ptitate ipius et in claritate sui aut turbulentia. Cap. 3.

S⁹ v⁹le ē: aut tenuis aut grossa: at mediocris. ¶ Val de p⁹o tenuis in oib⁹ dispōib⁹ maturationis significat puuationem aut in venis opilationes: aut epatis debilitatē: et cā naliū v⁹le q⁹ n attrahūt nisi q⁹d tenue ē: aut attrahūt sz ex non efficiūt nisi q⁹d nā subtile existit aut mltā aq⁹ potationē: aut vehemētis frigiditatis cōplexio⁹ nē cū siccitate. ¶ Et i acut⁹ q⁹dē egritudinib⁹ significat p⁹utis digestiue debilitatē et maturationis puatiōez. ¶ Et ē et cū reli q⁹rū p⁹utū tā⁹ s⁹gt debilitatē vt n⁹lo mō i aq⁹ opēt imo quēad modū lgredit ita labit. ¶ Et v⁹ia q⁹dē tenuis valde s⁹m hūc modū d⁹terior ē i pueris q⁹ i iuuenib⁹: q⁹m naturalis puerorū v⁹ina

Fen secunda. Fo. clxx.

urina spissior est urina iuuenū:
ideo q̄ sūt hūidiores: et q̄ eorū
corpa pl⁹ attrahūt hūiditates
p̄p̄ea q̄ materia sup̄flūēs ē eis
necessaria cā augmēti. si ergo
eorū urine i februb⁹ acutis mltū
fiāt tenues: iam valde elōgati
erūt a sua naturali dispositōe.
Et si hec i eis pseuerauerit: nō
significabit nisi p̄ditionē: qm̄
cū p̄durat sigat p̄ditionē: nisi
bōa sint adiūcta signa: et p̄tut⁹
stabilitas: tūc ei exitura sigat
q̄ accidit et p̄p̄e iferi⁹ sub parte
ep̄is. et si h̄c si hoc isanis p̄māse-
rit et se nō p̄uerterit ab eis sigā
bit ap̄a q̄d accidet illic vbi do-
lorē sentiūt. Et km̄ plurimū ac-
cidet eis vt cū hoc in alchatin
et in renib⁹ dolorem sentiāt. Et
sigat aptitudinē ad ap̄a. Qd̄ si
dolor et fūitas vni mēbro pro-
prio nō iuerit: imo sunt cōes si-
gnificabit bothor: et variolas: et
ap̄ata q̄ corpi erūt cōia. Et te-
nuitas q̄z urine i crisi sine ordi-
ne reciduationem p̄nosticat.
Uria aut mltū spissa h̄z pluri-
mū sigat maturatiōis p̄uatiō-
nē. Et km̄ min⁹ humorū grosse
substātie maturatiōnē. erit ḡ i
statu humorosarū febrū et in
aptiōe ap̄atū. et plurimū q̄dem
qd̄ in acutis sigat egritudib⁹ ē
malū. Verūth̄ tenuitatis dura-
bilitas pl⁹ sigat malū. Spissi-
tudo nāq̄ quādam sigat dige-
stionē: q̄ qd̄ substātie p̄fert in
eo q̄ digestionē sigat et q̄ p̄t⁹
expellēdi h̄z potētia est id in q̄
fiducia habet. Et iquātū matri-
ci significat corruptionē et eius
multitudinē et maturatiōis
p̄hibitionē separāt⁹ ad fundū
descēdētis significat malū. qd̄
aut sit illud qd̄ inter duas res

superātus est: cognoscit ex eo
qd̄ postea aduenit ex req̄e: aut
succedit ex debilitatis augmē-
to. Et urina qd̄ spissarū in
februbus sanior existit illa de q̄
multū subito euacuat. Illa ho-
q̄ paulatī euacuat multorū hu-
morū est significatiua et debi-
litis p̄tut⁹. et post illā qd̄ez q̄
vtilitatē affert: sequit̄ medio-
cris uria sit cū requie. Cū at
tenuis urina i acutis egritudi-
bus ad spissitudinē p̄uertitur
postq̄ nō aduenit req̄es sigat
liq̄factionē. Cūq̄ in sano vi-
na pseuerauerit spissa et in pte
capitis dolorē senserit et cōq̄ssa-
tionē idicabit ei febrē. Est tñ
cū hoc est ex sup̄flua expulsiōe
aut aptiōe: aut vlcērib⁹ i p̄tib⁹
viarū urine. Nō aut subtilitas
et spissitudo vireq̄ maturatio-
nis sigant p̄uatiōnē: nisi quia
maturatiōnē substātie comita-
tur mediocritas. Spisse ḡ ma-
turatio ē vt digerēdo ad tenui-
tatē mutet̄. Et tenuis matura-
tio est vt coquēdo mutetur ad
spissitudinē. Ampli⁹ uria spissa
quēadmodū pri⁹ dixim⁹ q̄nq̄ ē
clara trāslucēs: q̄nq̄ est turbi-
da. Verūth̄ inter spissaz trāslu-
cētē et tenuē existit differentia.
Qm̄ spissa trāslucēs cum motu
inūdat nō fiāt p̄tes ip̄i⁹ insida-
te multū parue imo magne in
ea accidūt vñ et ei⁹ mot⁹ sūt tar-
di et cū spuma multarū ap̄ulla-
rū et ip̄i⁹ ap̄ulle nō cito rūpū-
tur. et q̄ qd̄ h̄mōi existit ex fleg-
mate generat̄ bñ digesto aut
colera vitellina si ē i ea tinctu-
ra ad citrinitatē trahēs. et si ti-
ctura si ē i ea sigat flātis vitrei
resolutionē. Et hoc qd̄ i epile-
pticorū urinis multum existit.

Articella.

v

Liber primus.

In tenui at i q̄ mlt̄a existit tin-
ctura scit̄ ticturā nō esse pp̄ di-
gestionē. alioq̄n digestio i p̄m̄s
nō maḡ opat̄ substātiā q̄ colo-
ris p̄mixtionē. Prop̄a nāq̄ di-
gestionis opatio ē substātiā effi-
cere deīn ip̄az tigeī. ⁊ digestio
q̄dē i substātia melior ē q̄ i co-
lore. et pp̄ hoc cū vīa tenuis i
acuta egritudine pseuerat: si-
gnificat malū: ⁊ q̄ d̄t̄ digesti-
ua ē sopita. ¶ Cū at̄ vīnā vide-
ris tenuē i cui⁹ p̄tib⁹ rubedinē
⁊ citrinitatē fuerit diuersitas:
laborē cognosces i flāmātē. ⁊ si
tenuis fuerit: fueritq̄ i ea res q̄
sūt sic surfures egritudine i ve-
sica non existēte signū erit hoc
esse pp̄ flegmatis adustionem.
¶ Spissa at̄ vīa i febrīb⁹ acut̄
ad sūmū mlt̄os significat hūo-
res. et fortasse significat liq̄fa-
ctionē. ⁊ ipsa q̄dē est q̄ cū vīa p̄-
manet hora cōgelat̄ ⁊ inspissa-
tur. ¶ Ad vltimū hō turbulen-
tia vile ē pp̄ terreitātē cū v̄eto-
sitate q̄ aq̄sitati admisceat̄. Ex
ist̄ nāq̄ cū admisceat̄ p̄uit̄ tur-
bulētia. ⁊ ex ip̄oz abluicē sepa-
tōe puenit claritas. ¶ Ampli⁹
tres ob̄es attēderē dispōnes. est
nāq̄ cū tenuis mingit̄ ⁊ deīn in-
spissat̄: q̄ significat q̄ natura la-
borat̄ i maturādo: s̄z nōdū ma-
teria ei vndiq̄ obediuit et est
patiens: ⁊ fortasse est cū mēbroz
significat liq̄factionē. Aut min-
git̄ spissa: ⁊ postea clarificat̄ et
separat̄ ab ea grossum subtus
stans: ⁊ significat q̄ natura iā
superauit materiā ⁊ ip̄am ma-
turauit. et quāto maior fuerit
claritas et maior descēl⁹ ifert⁹
⁊ citi⁹ maḡ sig. significabit matu-
ratōez. Aut ē dispositio media
inter prima ⁊ alterā ex q̄ cum

pdurauerit ⁊ nā fuerit fortis ⁊
virt⁹ fixa scietur q̄ nō ad matu-
rationē perueniet̄ integrā. Si
vero virt⁹ fixa nō fuerit timen-
dū ne perditio pueniat ad ma-
turationē. Cū aut̄ perduraue-
rit et timorosa significatio nō
affuerit: significabit caput̄ do-
lorē qm̄ significabit ebullitio-
nē et ventositates vaporosas.
¶ Illa vero q̄ ex tenuitate ad
turbulētiā puenit ⁊ sic p̄cedit:
melior ē q̄ i turbulētia p̄manet
s̄m plurimashoras. ¶ Uria q̄
q̄ multoties sit spissa ⁊ est hoc
pp̄ casum virtutis ⁊ nō pp̄ na-
ture expulsionē. ¶ Sed vīa q̄
aquosa mingit̄ et aquosa res
manet: signū est puatiōis ma-
turationis penit⁹. ¶ Et vīa sp̄s-
sa laudabilior ē q̄ ad exēdū ē
facilis ⁊ mlt̄e sepatiōis fil. ex
h̄mōi nāq̄ sanat̄ p̄alysis et q̄d
est ei file. ¶ Cū vīa grossa min-
git̄ et deinde p̄cedendo s̄m or-
dinē attenuat̄ si multa est p̄ue-
niēs existit. et cū ipsa post sp̄s-
sam ⁊ turbidā ⁊ paucā sequit̄:
est signū bonū. et hoc q̄dē cū ē
spissa que turbulēta est aperit̄
que mingit̄ paulatim ⁊ subito
inde multa facile mingit̄ vīa:
cū hac em̄ multoties resoluit̄
egritudo siue ipsa sit vīa fe-
brili acutarū: siue sit vīa aliaz
egritudinū ex repletōe pueniē-
tiū: siue sit repletio exq̄: nōdū
manifesta accidit egritudo. et
iste quidē vīne mod⁹ est extra-
neus. ¶ Quando cū vīna na-
turalis coloris sup̄flua est sp̄s-
situdō: plerūq̄ significat boni-
tatē expulsionis multaz mate-
rierū cui exēdū associat̄ facili-
tas. et plerūq̄ significat perdi-
tionem: p̄p̄ea q̄ humoz sigat̄

multitudinē q̄ virtutis obilitatez
et hoc q̄dē demonstrat egrediē-
di difficultas: paucitas ei⁹ q̄d
egredit. **U**rina q̄dē spissa bo-
na ē q̄ ē crisis egritudinis splen-
z febrū p̄mixta: in q̄ nō expe-
ctat eq̄litas qm̄ natura i expel-
lendo ipe dit. **U**rina ad vlti-
mū turbulēta significat hūorū
multitudinē z naturā ab eis
occupatam in maturādo eos.
Urina spissa in q̄ sedimē exi-
stet harenosū significat lapidē
Uria spissa q̄ apostematū si-
gnificat aptionē cognoscit ex
eo q̄d ei admiscet z eo q̄d p̄ces-
sit. Ex eo em̄ q̄d admiscet sicut
pure q̄d mal⁹ odor demonstrat:
z exētib⁹ que cū ea separant:
sicut petala alba z rubea: aut
sic fursur: aut alia ab istis ex eis
p̄ q̄ cognoscit. Ex eo q̄dē q̄d p̄ce-
ssit: qm̄ ibi p̄ fuit significat
tio ap̄tis aut vlcis in vesica
aut rene aut epe aut i p̄tib⁹ pe-
ctoris et significat hui⁹ aposte-
matis aptionē si an ip̄saz v̄rina
fuit similis loture carnis recē-
tis q̄d ē ex gibbositate ep̄tis.
et si egestio talis fuit ap̄tis q̄d
est ei⁹ p̄cauitate: et si anhelit⁹
coāgustatio p̄cessit: z tu sis sic-
ca: z dolor i mēbz⁹ pectoris p̄gi-
tiu⁹: tūc ap̄a q̄d est apertū ē la-
ter⁹: z exiit a pte arterie maio-
ris: et si i pure illo est matura-
tio pueniēs est. **E**t est cū san⁹
euacuat⁹ q̄ exercitiū relinquit
mingit v̄rinā sicut pus z n̄i⁹ te-
nue q̄ ip̄s⁹ purgat corp⁹: iet ei⁹
auferē lapitas quam exercitiū
dimissiōe p̄secut⁹ est. z est ē cū
in epate aut i eo q̄d ē corā ip̄o
fiūt opilationes: z plerūq̄ con-
tingit vt earū apertione sit v̄ri-
na spissa p̄pterea q̄ earū egre-

die materia: hec talis spissitu-
do non est pus. Sed in ip̄a q̄ est
post apostematis apertione est
pus. Et cū v̄rina fuerit cū spissi-
tudine: ad nigredinē traxerit z
cū ea fuerit in latere sinistro do-
lor erit tūc ex parte splenis. Et
scōm hanc considerationē si su-
pra femur fuerit aut i sūmitate
ventris: erit tūc ex parte stoma-
chi. hoc tamē sepius est ex par-
te ep̄tis: z canaliculū v̄rine. **U**ri-
na turbulēta multoties signifi-
cat casus virtutis. Cūq̄ virt⁹ ce-
ciderit frigiditas superabit q̄
erit sicut illa q̄ exteri⁹ ifrigidat.
Urina turbulēta q̄ malo v̄no *alios v̄n*
similat aut aq̄ ciceris ē v̄rina p̄-
gnatū: aut habentis apostema-
ta calida longi temporis i inte-
riorib⁹. **U**rina q̄ v̄rinis a sino-
rū aut animalū assimilata ē q̄
si nulachlach p̄pterea q̄ ē mul-
tū turbida: corruptionē humo-
corporis significat. Quod tamē
magis significat est flegma cru-
dum in quo aliq̄ caliditas opa-
ta fuit z ip̄m cū grossa ventosita-
te ebullire fecit. Et propter hoc
plerūq̄ significat capitis dolo-
rē v̄turū aut alabachal. Et cū
perseuerat: significat lethargiā
Urina q̄ colorū alicui⁹ mēbz⁹
similat cum perducit egritudi-
nē in nullo mēbro significat. Et
q̄dā dixerūt q̄ cū i inferiori pte
v̄rine fuerit aliq̄d q̄d pulueris sit
simile aut fumo plōgabif egrit-
tudo. Et si i tota p̄durat egritu-
dine pronosticat mortē aut fleg-
ma crudū quod a puro discerni-
tur fetore. **U**rina habens par-
tes diuersas significat q̄ quāto
pl⁹ partes i ip̄a fuerit maiores
tāto plus nature operatio ē stu-
diosior: z natura plus potens. z

Liber primus.

27 = filia
 poru' pl^o aperti. Urina i qua videntur quasi a dinuicē mixta significat q' fuit micta postq' coitus fuit completus.

De significationib⁹ odoris vine. Cap. 4.

Dixerūt q'dam se nūq' viderisse egrū cui⁹ vile odor sit sic odor vile sani. Et nos q'dē dicem⁹ q' cū vīa nullo modo odorē h'z pplexiōis frigiditātē significat z superflūā cruditatē. z plerūq' ēt significat in acutis egritudinib⁹ moritez nature. Cū autē odorem habuerit fetidū z maturatōis significationes in ea fuerit: erit ipsi⁹ cā scabies at vlcera in instrumētis vile q' suis cognoscitur signis. Qd si maturatio nō erit possibile erit vt sit ex h' z possibile vt sit ex putrefactōe. Cūq' h' i febrib⁹ fuerit acut⁹: z nō fuerit cā mēbroz vīe: erit signū malū. Cū ad acredinem traxerit: sigabit putrefactiōnē q' ēi hūiorib⁹ frigidā hūitib⁹ substantiā q's calor supauit extrane⁹: z significabit mortē caloris nālis: z dñū friditatis in nā cū calore extraneo. Odor hō q' ad dulcedinē trahit sanguis significat dñū. z q' mltū ē fetida est colerica: z fetida ad acredinē trahēs ē mīlācholica. Cūq' vīa fetidi odorī san⁹ pseuerauerit: sigabit febres q' ex putrefactōe accidūt: at minorationē putrefactōis q' in ipsis est retēta. et hoc q'dē demonstrabit si illico alleuiatiōez habuerit. In acut⁹ egritudib⁹ cū fetor i vīnā cōicabit z postea ab ea f'mouebit: fueritq' ablatio hec subito z p⁹ ipaz n̄ subsequuta fuerit q'des: sigatio erit cal⁹ hūit⁹.

De significationibus vine ex spuma sumptis. Ca. 5.

Spuma accidit ex humiditate z ventositate piecta in vīnalē cū piectōe vīe. Vēto- sitas hō cū vīa egrediēs auxiliū pculdubio pbet i substantia vine z p'cipue cū vēto sitas i corpore superauerit: quēadmodū in vīna accidit opilatōes hūitū in qua mltē sunt ampulle. Et spuma q'dē q'q' cum suo significat colore: sicut significat lūa nigredine z ruffedine in icteritia. Et est cū puitate sui z magnitudie significat: qm ipsi⁹ magnitudo sigat viscositatē. Sui hō multitudo z paucitate: qm ip- sius multitudo significat viscositatem et multam ventositatem. Et ipsa quidē significat p rupturam ampullarū cito factam aut tarde: qm ruptura ampullarū tarda significat viscositates z parue quidem ampulle remanentes in egritudinib⁹ renū significant ventositates z viscositatem. Ad summū hō humor viscosus in egritudinib⁹ renū est mal⁹ z significat hūiores malos z frigiditatē: illū significāt granula que nominauimus.

De significationibus specierum hypostasis. Ca. 6.

In primis dicem⁹ q' medico rū pueniētia i vsu nominis hypostasis z sediminis iā recel sit a via cognita. Dicūt enim hypostasim aut sedimē: nō illud tā rū q' inferius descēdit: sed oēm substantiā q' spissioris existit eēntie q' aquositas: z est ab eadiuisa sine sit suspēsa: sine sit supra. Dicem⁹ igit q' hypostasis: mltis cognoscit mod⁹. I. ex substantia sui: z q'ntitate: z eq'itate: z sita

suarū partium: et loco sui: et tpe: equalitate sue permixtiōis. ¶ Si significatio vero ei⁹ ex substantia sui est. Quoniam hypostasis aut erit naturalis laudabilis demōstrans digestiōē et maturatiōnem naturalē: et hec erit alba et descendēs inferius et ei⁹ partes cōtinue et siles et equales: et oportebit ut sit rotundā habēs figurā equalem subtilem similē hypostasi aque rosacee. Et proportiō sue significationis sup maturatiōē materie i toto corpe est sicut proportiō significationis materie puris albi levis siles essentie sup maturatiōē apostematis. Sz pus est spissus. Et hec ē subtilis. ¶ Et hypostasis qdēz sediminis significationes sūt bone l3 tinctura deficiat et equalitas. Uex equalitas apud antiquos melior est tinctura. Equalis nāqz que nō tantū est alba: sed rubea est melior alba q̄ est aspa. ¶ Ampli⁹ plurime hypostases scdm colorem vrine existunt. Sz ex eis que diuersificantur alba est melior. Post illam rubea. Et post ipsam citrina. Et post eam illa que est ut arsenicū. Et malitia quidē a lentiginosa incipit. Tu autem nō attēdas illud qd alij dicūt: nam albedo erit qnqz nō ppter maturatiōē: et equalitas nō est nisi ppter maturatiōē. Et de albedine est q̄ ē ppter vehemētē v̄tositatis cōmixtiōnē. ¶ Male aut hypostasis incōtinuitas melior est q̄ ipsius cōtinuitas. Et hypostasis qdē mala ē quā e vicino scies. Bona autē hypostasis de qua loqmur puri assimilāz et flegmati crudo cū tenuis fuerit. Uerūth pus ab ea differt p fetorē. Et flegma crudū

sepat ab ea pculcatōe suarū partū et ipa ab vtriusqz differt subtilitate et lenitate. ¶ Et hec qdē hypostasis nō qrit nisi i egritudinib⁹ qm in sanitate nō requirit: et illud est qm nō dubitat quin in corpe egri male retēte sint materie in venis ipi⁹ q nisi mutarent: poritēdūt corruptiōē. Invenis aut sani nō sp oz eē humorē q sit excutiend⁹. Sz si ē meli⁹ est q hoc significet ex eis supfluitates q i eis superfluit ex cibo a digestiōne puate: deinde superfluitas q i vrina sit hypostasis: siue matura: siue nō matura. ¶ Et i macilentis qdē est sedimē paucū qd descendit sz sanitatis dispōnē: et pue q exercitio vtunt: et artib⁹ se exercent laboriosis. Et nō mltiplicat hmoi hypostasis nisi in corpib⁹ pinguiū ociose viuētū. Et pp hoc ē in vrinis egrozum macroz nō est expectāda hypostasis tm q̄tū i vrinis egroz pliguium: qm eoz egritudo mltoties recedit ita q nil descendit: et mltoties hypostasis i eoz vris nō puenit ad hoc ut descendat: sz tm plerūqz ē modicū ei⁹ i eis natis aut pedēs. Et i mltis qdē vris hypostasis illico cū mingit: descendit: nisi i eis q valde mafe sūt imo i eis pax expectandū ē. Et plures ex hypostasis coloribus sūt sz plm sz colorē vrine sz melior ex eis q diuersificāt ē alba postq̄ ē rubea deide citrina. ¶ Nō naturalis hō hypostasis alia ē silis rasure itestinoꝝ corticalis q ē surfurea: aut herbina: aut similaginea: aut silis arsenico rubeo aut ei qd valde citrinū. Alia ē carnosa. Alia ē adipina. Et alia ē saniosa. Et alia ē mucilaginosā. Et alia ē q ē silis frus

Liber primus.

stulisfermēti in aqua soluti. Et alia ē sanguinea sanguisugalis. Alia ē capillaris. Et alia ē harenalis gnosā. Et alia ē cineritia. ¶ Si is hō rasura itestinoꝝ corticalis alia ē petaloides magna rū ptiū rubear aut albaꝝ q̄ sīgt h̄z plm q̄ separate fuerūt ex mēbris q̄ sunt propinqua mēbuisa q̄b⁹ diuidunt vīne. Et albe si gnificāt q̄ sunt ex vesicca ppter vlcera q̄ sunt i ea: aut scabiē:āt corrosionē. Rubee aut carnosae significāt q̄ sūt ex rene. ¶ Et ex petaloidib⁹ q̄dē sūt q̄ sunt coloris fusci robiscuri aut s̄q̄mis: pīsciū siles: et hec ē vehemēter mala et oib⁹ specieb⁹ hypostasisq̄s notauim⁹ dterior. Et significat petaloides mēbroꝝ radicaliū rasurā. Clerū duo pma ipsi⁹ gha nullo mō ipediūt imo plerūq̄ vesicā mūdādo sanāt. Et dixerūt q̄dā cuidā hōi se i potu tribuissē cataridesq̄ cortices albosq̄ si venosos mixit: q̄ cū aq̄sitate fricabant resoluēbāt et tige bāt tictura rubea q̄ fact⁹ ē san⁹ et vixit. ¶ Et ex ea q̄dē q̄ est sicut rasura itestinoꝝ est q̄dā q̄ est minoris latitudinis q̄ due p̄dicte: et spissioris substantie: q̄ si rubea fuerit: vocat herbina: et si rubea si fuerit: vocat fursurea. et herbina q̄dē si fuerit rubee ptes plerūq̄ sunt ptes epatis aduste: et plerūq̄ ē sanguis i eo adust⁹: et plerūq̄ ē ēt ex rene. Sz q̄ ē ex rene ē maioris p̄tinitatis carnosā. Alie vero due plus simulant ei q̄ nō est carnosā: et fracturas ē magis recipiēs. et cū vehemēter trahit ad citrinitatē ē ex rene pculdubio. Qm̄ illa q̄ est ex epate ad rubedine tēdit fuscā. q̄h̄q̄ associat ei i hoc illa q̄ ē ex

rene. ¶ Fursurea hō hypostasis q̄h̄q̄ ē ex scabie vesice: et q̄h̄q̄ est ex liq̄factiōe mēbroꝝ. et differētia inter eas est q̄ cū illic i radice mēbri fuerit prurit⁹ et fetor erit ex vesica et p̄prie cū pus p̄ nictū fuerit: et p̄cipue cū alie si gnificatiōes vīne demonstrauerint maturationē: et fuerit vene supiores sane cōpletiōis: et non fuerit heismacula imo i vesica. Sz si cū inflāmatione fuerit: et tutis debilitate et mēbroꝝ mīgēdi incolūitate et color fuscitati attinnerit erit tūcer liq̄factiōe hūous. ¶ Et crinoides hō plurimū ē ex adustiōe sanguinis q̄ ad rubedine trahit. et multoties ē ex liq̄factiōe mēbroꝝ et oꝝ rū rasura si albedini attinz. et q̄h̄q̄ ēt est ex vesica scabiosa h̄z minus. et tibi q̄dē possibile est vt modū differētie iter eas itel ligas p̄ illud q̄d iā sciūsti. Si aut nigredini attinet: est ex sanguinis adustiōe et p̄prie i splene. ¶ Omnes preterea petaloides hypostases q̄ non sunt ex causa que fit i vesica et rene et cānali bus vīe i egritudinib⁹ acutis malū protendunt perniciosuz. ¶ Et tu quidē iā sciūsti ex hac summa carnosae dispositionē: et q̄ plurimū ei⁹ ē ex rene. et q̄h̄q̄ ipsa nō est ex rene. Naz ex rene non est nisi cū caro est sane carnositatis et nō est i corpore liq̄factio. ¶ Et vīna quidem venarum significat sanitatē: qm̄ renū egritudines maturationem non prohibent vīne quia ipsa supra ipos existit. ¶ Hypostasis vero ad ipina: adipis et pi guedinis et ēt carnis significat liquefactionē. et earū peior est que auriis. aque similat. Duo

sūt ipsius principia cognoscuntur ex paucitate et multitudine et cōmixture et separatione. Quia cum est multa et separata existimatur quod sit ex parte renis et propter liquefactionem sue adipis. Et si est minus et maioris cōmixture est ex loco magis remoto. Et est cum in urina frustum albi granati grano simile visus fuerit et erit ex adipe renis. ¶ Saniola vero vrens significat quod apertum fuit et proprie in membro mingendū et precipue si ibi fuerit sedimentum laudatū ad fundum descendens. Et mucilaginosi quidem significant humorem spissum crudū: aut quod est in corpore multum autem instrumentis vire egressi diens: aut crassum aptum venescit: aut dolens iuncturaz. Et hoc quidem cognoscitur ex alleviatione quod non ipsa sequitur. Plerumque ei subtiliat et attenuat et putatur hypostasis laudabilis. Quia propter in acutis egritudinibus non est confidendum in eo quod apparet secundum similitudinem laudabilis hypostasis: cum non dum fuerit maturatio horum: nec presentes fuerint eius significationes. Et etiam est cum vehementer complexionis renis frigiditate significant. ¶ Inter saniosam vero et crudam existit differentia. Quia saniosa existit cum febre et precedunt ipsarum significationes apostematis: et eius partes faciles sunt ad coniungendum et separandum. Et quedam ex ea est que cum aquositate vehementer miscetur. Et quedam ex ea que separat sed cruda est turbida et spissa et non facile coniungitur: nec facile separat. ¶ Et urina quod est in qua plurima mucilaginosa hypostasis appet quod est exu-

berans cum in fine podagre appareat et dolor arteticorum: significat bonum. ¶ Capillaris autem est propterea quod humor occultus solidatur ex calore in ipsis agere quod quicquid est alba: quicquid est rubra et ipsis solidatio est in rene. et ferunt quidam quod in eius longitudine plerumque palmi mensura inveniunt. ¶ Que autem fermenti infusi frustulis siccis existit debilitatem signat stomachi et intestinorum digerendi malitiam in ipsis: et est plerumque causa eius comedere lac et caseum. ¶ Charenosa vero semper significat lapidem qui solidatur aut solidando procedit: aut quod resolvitur. et que quod est ex eis rubra est ex rene. et quod non est rubra est ex vesica. ¶ Plurimum autem quod cineritia est flegma signat: aut pus cui propter longam moram accidit caloris mutatio et sectio partium: et est quicquid propter adustiones que ei accidit. ¶ Sanguisuga vero hypostasis sive vehementer est mixta epatis debilitatem signat. et si minus hac significat vulnus in canaliculis vire et continuitatis solutionem in ipsis. et si fuerit separata plurimum eius erit in vesica et in virga. et nos quidem perscrutabimur hoc in particularibus egritudinibus in capitulo de mictu sanguinis. et si in urina fuerit sicut sanguisuga rubra infirmo splenem habente resolvetur splen ipsis.

¶ Scito autem quod in egritudinibus vesice non multum egreditur sanguis: quoniam eius vene mixte sunt in ipsius corpore calcate et anguste et pauce.

¶ Hypostasis vero significatio ex quantitate ipsius sumpta multitudine quod est sui et paucitate declarat cause ipsarum efficiētis mul-

Liber primus.

titudinē aut ei⁹ paucitatē. Eter
quātitate qđē sui i magnitudi
ne aut paruitate sui est quēad
modū dixim⁹ in hypostasi mu
cillaginosa.

Ei⁹ at significatio ex q̄litate
sui: est ex colore qđē ipsius. Qm̄
que ea nigra est significat malū
fm̄ diuisiones q̄s nominauim⁹.
Que tamen ex ea sanior est illa
cui⁹ hypostasis est nigra et aq̄si
tas non est nigra. Et rubea qui
dem sanguinis significat pprie
tatem et fastidiū. Et citrina qđē
significat calorem fortem et egri
tudinem insidiosam. Et ex ea qđē
que alba est qđā est bona: sicut
dixim⁹. Et quedā est mala sicut
mucillaginosa: aut saniosa: aut
spumosa maturatiōi sua. Uri
dis quoq̄ semita est ad nigras.
Ex odore hō eius est quēadmo
dum diximus in his que p̄mis
sa sunt.

Et ipsius hō situ: et leuigatiōe
sui: et diuulsiōe. Qm̄ leuitas et eq̄
litas hypostasi laudata est me
lior. Et in non laudata est dete
rior. Sed diuulsiō significat v̄
tositates et degerēdi obilitatē.

Eius aut significatio ex loco
sui est. Qm̄ aut ē natans: et voca
tur nubes. Aut pēdēs: et hec qui
dem est in medio stans q̄ est ma
ioris maturatiōis q̄ p̄ma. Et ex
pēdēte illa melior ē cui⁹ ruge et
simbrie ad inferiora declināt. Aut
ad fundū descēdens que est me
lioris maturatiōis: hec quide
z est de hypostasi laudata.

Nō laudata hō que leuior ē
melior existit sicut nigra: et hoc i
febris acut⁹. Et sicut si humor est
flegmatic⁹ aut melancolicus: qm̄
eā qđē vt nubes melior ē ea que
inferi⁹ descēdit significat em̄ ei⁹

subtilitatē: nisi euz causa muta
tionis fuerit multa v̄tositas: et
si non fuerit ita natās ē melior
q̄ pēdēs. Et inferi⁹ descēdens
est deterior. Et causa quidē na
tandi superi⁹ est caliditas cum
qua ē acuitas et v̄tositas. h̄y
postasis aut diuisa in grossa su
perius natat et proprie euz sit le
uis: et in tenui descēdit inferi⁹ et
pprie cum sit grauis. Cūq̄ in
principio, egri tudinis apparet
pendens et natans: postea perse
uerat: significat q̄ crisis euz eri
tur aueniet. Macilētoz hō egri
tudo plerūq̄ remouet sedimine
bono natāte aut pēdēte: quēad
modū diximus in p̄cedentibus.

**Et cū inter nephilim et enor
maz hypostasim fuerit aliquid**
sile tele aranee aut dēstas erit
signū malū. **Et multo ties qđē**
natās sedimen non bonū appa
ret ex quo prouenit terror. Sed
istud erit p̄cipiū maturatiōis
et p̄mutatiōis ad bonitatē: post
ea pende bit: deinde discedet: et
erit signū non malū. Qđ si post
ipsum p̄uenierint hypostases: ti
mor quem in primis habebam⁹
fiet necessarius.

Significatio hō hypostasis
ex suo tempore est: Quoniam si
velociter postq̄ mingitur descē
dit: est significatio bona fm̄ ma
turitatem. Et cum tarde descē
dit: est significatio priuationis
maturationis fm̄ quātitatē sue
dispositionis.

**Significatio autem forme cō
mixtiōis ipsius est sicut dixim⁹**
cū de mictu sanguinis et adipis
mentionem fecimus.

De significationibus
multitudinis et pau
citis ipsius Cap. 7.

Urina que pance existit q̄-
ritatē virtutē significat de-
bilitatē. ¶ Et illa q̄ est min⁹ eo
qđ bibi resolutionē significat
multā: et vētrē habere: et aptitu-
dinē ad hydropisim. ¶ Illa v̄o
que est multe quātitatis q̄h̄q̄ si-
gnificat liq̄factionē: et supfluita-
tū liq̄factarū in corpore i v̄ina
euacuationē. et nos qđ differē-
tiā inter eas cognoscere possu-
mus fm̄ virtutis dispositionē.
¶ Urina mali coloris malū signi-
ficās quāto plurima fuerit: tāto
erit magis salutis nūtia. ¶ Et
cū interfecta fuerit plus malitiā
significabit sicut nigra et grossa.
¶ Urina diuersarū dispositionū
q̄ q̄h̄q̄ mingit multa: q̄h̄q̄ pau-
ca: et q̄h̄q̄ retinet: ē signatio pu-
gne et laboris nature: et est signi-
ficatio mala. ¶ Urine multitudo
in acutis egritudinib⁹ cū nō post
ipsam aduenit req̄es: est signifi-
catio ethice et spasmū ex islāma-
tiōe. Et sicut sudor. ¶ Urina q̄ in
acutis egritudinib⁹ guttatim in-
uolūtariē mingit: signat i cere-
bro nocumētū: q̄ neruis accidit
et musculis. ¶ Et si febris quieta
fuerit et signa affuerit salutis p-
nosticat sanguinis exitū ex na-
rib⁹. Sz p̄ma desipiētis p̄nosti-
cat et corruptionē. ¶ Cū aut̄ sani
v̄ina minuit et attenuat et pseue-
rat hoc totū et sentit grauitatē
et dolorē in renib⁹: signat durū
apostema i partib⁹ renis. ¶ Et
cum in egritudine colerica mul-
tiplicat plerūq̄ portēdit p̄spe-
rū euētū: et propiū cum est alba
et ad egredendum facilis.
¶ De v̄ina sana optima. Ca. 8.
Hec est mediocris substātie:
et subtilis tincture: ad citri-
nū trahēs. Et hypostasis si ibi

fuerit bona ex albedie et lenita-
te eq̄litate et figure rotūde et o-
dorē tēpati: neq̄ fetida: neq̄ ex-
tincta. ¶ Quidā aut̄ dixerūt q̄
cum h̄mōi v̄ina subita in egritu-
die q̄ est i vltio acuitatis *visa*
fuerit: sanitas die seq̄nti aderit.

¶ De v̄ina etatum. Cap. 9.

Infantū v̄ine ad lactis p-
rietatē trahūt ex pte nuz-
tri mēti eorū et ppter humidita-
tē cōplexionis ipsorū et tunc de-
clinant magis ad albedinem.
¶ Puerorū aut̄ v̄ine sunt spis-
siores et grossiores v̄inis iuue-
num et turbidiores. Et nos iam
nominauimus hoc ante.

¶ Iuuenū vero v̄ine ad ignis
formam trahunt: et ad substan-
tie mediocritatem.

¶ Et v̄ine senū ad albedinē et
subtilitatē. Est tñ cū sunt grosse
fm̄ supfluitates in eis existētes
quarū euacuatio multiplicat.

¶ Decrepitorū v̄o v̄ie maioris
sunt albedinis et tenuitatis. Est
tamē cum p̄dicta grossities eis
accidit: sed raro cum v̄ina vehe-
menter fuerit grossa apti erunt
vt lapis eis accidat.

¶ De v̄inis viroꝝ et
mulierum. Cap. 10.

Mulierū v̄ine semp sūt ma-
ioris grossitiei: et albedinis
et minoris pulchritudinis q̄ vi-
rorū v̄ine. Et hoc quidē est pp-
debilitatē digestiue earū: et pro-
pter superflūā ipsarū multitu-
dinem: et ppter amplitudinē cā-
naliū vnde egrediunt̄ ea q̄ ab
eis exeūt: et propter illud qđ ex
earum resoluit̄ matricib⁹ et ad
v̄ine instrumenta tendit.

¶ Masculorū v̄o v̄inas cū mo-
ues: turbant: et declinat earū tur-
batio ad superiora: et est q̄ fm̄

*per se de
contus.*

Liber primus.

plurimū turbident. Sed mulie-
rum urine fere turbidant ex mo-
tione ppter paucā separationē
sui: & habēt fm plurimum supra
summitatē suam spumā rotun-
dam. Et si turbide fuerint earū
turbidatio pauca erit. ¶ In vi-
nis viroz illico cum mulierib⁹
cōmuscant sūt fila a diuicē texta.
¶ Urinē pgnātū sunt clare: & su-
pra earū superficiē est nebula.
Et qñq; trahunt ad colorē aque
cicerū aut aqua pedū citrinū in
aqua coquunt pedes asalinū: &
in ipsa est irinus. Et supra sumi-
tatē earū est nebula. Sed quocū-
q; modo fuerit i medio videbit⁹
sicut cotūz carminatū. Et est cū
in eis sunt velut grana q̄ ascen-
dunt & descendūt. Cūq; irin⁹ ma-
nifestior fuerit: erit impgnatio-
nis principū. Et cum loco ipsi⁹
fuerit rubedo erit in fine impre-
gnationis: & pproprie si turbant⁹
commouentur.

¶ Patientiū urina fm plurimū
est nigra: & i ipsa est velut attra-
mentum & sicut sordicies.

¶ De rebus vinarū ani-
malium & diuersitate ipsa-
rum ab vniis hoīm. C.ii.

Plerūq; pferit medico cum
animaliū vias cognoscit:
propterea q̄ cum ipse eis experi-
tur certitudinē facit: & hoc qdē
difficile est. ¶ Quidā autē dixe-
runt q̄ urina asini est sicut buty-
rum liquidū cum turbiditate &
grossitie exteriorē. ¶ Et subin-
galis urine ei simulant⁹: sed sunt
citric: & videbit⁹ q̄ superior me-
dietas vialis sit clara: inferior
medietas sit turbida. ¶ Quinz
ho urine sunt albe ad citrinita-
tem trahē eas p̄p̄inque vniis ho-
minū: sed substantiā nō habent:

& eas sedimē ē sicut oleū: aut sicut
amurca. Et cuiuscūq; nutri-
mentū fuerit meli⁹ erit vniis cla-
rior. ¶ Urina ho caprioli vniis
hominū & ouū simulat⁹: sed neq;
substantiā habet neq; sedimen-
tū est clarior vniis ouium.

¶ De rebus alijs que vniis si-
mulantur & differētia inter eas &
viniā. Cap. 12.

Srupū acetosum & oēs liq-
res qui sūt ex aqua & melle
& aqua & ficub⁹ & reliquosq; sūt
ex croco & eis similib⁹ quāto pl⁹
tibi appropinquēris erūt in cla-
ritate magis augmētati. & quā-
to plus elōgauēis eas sidera an-
oportet vt augmētet grossitudō
Urina vero ab hoc est diuersa.
¶ Hydromellis p̄terea spuma ē
citrica. & aque ficū sedimē a la-
tēre descendit: & nō in medio: neq;
ordinate: neq; h̄z motū. ¶ Sit q̄
sufficiēs i noīando dispositiōes
vinarū. In libris ho particula-
ribus pueniēt ad te diuisiones
dispositiōnū vne.

¶ De signatiōib⁹ egestiōis. C. 13.

Sextio plerūq; declarat ex
sui quātitate: q̄ est vt p̄side-
ret si est mior eo q̄ comedit⁹: aut
maior: aut eqlis. & notū qdē ē q̄
ipsi⁹ augmētū est ppter humorū
institudinē. & paucitas pp̄ iporū
paucitatē: aut q̄ ex ipsa i testio
monoculo & i colō & i fascijs mul-
tū sūt retētū. q̄ ē signū colica p̄-
cedēs: aut ppter expulsione debili-
tatē. ¶ Et cognoscit⁹ ēt ex essētia
sui. Qm̄ q̄ ex ea hūidū est: aut si
gnificat opilatōes: aut digesti-
ue malitiā. & plerūq; signat mes-
saraice vilitatē q̄ humorē su-
git: & qñq; est ppter caput rheuma-
tismū: aut ppter comestione rei q̄
egestione hūectauit. Qd̄ aut in

[alia 6 signa]

¶ Sen secunda. ¶ Fo. clxxiij.

hūido viscosus ē plerūq; signifi-
cat liquefactionē ⁊ hoc est cū fe-
tore. Et plerūq; significat malo-
rū hūorū ⁊ viscosorū multitudine
⁊ hoc nō cū mltā existit lenitate
⁊ plerūq; sūt nutrientia viscosa
q̄ cōesta fuerūt ⁊ nō pauca cū ca-
lore forti i pplexiōe nō fuit iter
ea digestio bōa. Sz qđ ex ea est
spumosum fortitudinis caloris
significat ebullitionē: aut mltā
rū vētositatū p̄mixtionē. Qđ āt
ex egestiōe est siccū: aut laborē
significat ⁊ resolutionē: aut mul-
tā vīne p̄uocationē: aut igneū
calorē: aut nutriētū siccitatem:
aut multā morā i intestinis: sicut
in suo dicem⁹ caplo. Cūq; hūidi-
tas sicco qđ est durum admisce-
tur significat qđ ei⁹ siccitas est p̄p̄ea
qđ multū fuit retēta in humidita-
tib⁹ ip̄az exire phibētib⁹: ⁊ p̄-
pter p̄uacionē fellis p̄gētis ⁊ fe-
stināns. Sed cū ibi nō est lōga
retētio neq; hūiditatis i intesti-
na ad sūt significatiōes: cā i ip̄a est
supfluitatis famose ⁊ pungētis
effusio qđ ab epate fluxit i eo qđ
est corā ip̄o ⁊ sua euacuatiōe nō
q̄uit donec p̄misceret. ¶ Et est
etiā cū calore sui dignoscit ege-
stio. ¶ Ei⁹ hō calor nālis igne⁹
est levis existēs igneitatē. Qui
si augmētatur fellis significat mlti-
tudinē. Et si minuit: significat
cruditatē ⁊ maturatiōis p̄uatio-
nē. Et si alb⁹ fiat qđ est eius al-
bedo propter opilationē i can-
nalib⁹ fellis: ⁊ hoc significat icte-
ricā. Et si cū albedine est virus
saniei hūis odorē magni aposte-
matis sūt apertionem. ¶ San⁹
qđ qui non exercitat multoties
erit vir⁹ ⁊ saniem qđ est ei purga-
tio ⁊ euacuatio laudabilis qm̄
p̄pter hoc remouet ab eo lari-

tas qđ ei p̄p̄uacionē exercitū ac-
ciderat quēadmodū dixim⁹ in
vīa. ¶ Preterea scito qđ egestio
colorē igneū vehemēter supflūū
habens multoties in hora finitū
egritudinū sūt maturatiōem.
Et multoties significat disposi-
tiōis malitiā. Et nigra qđ dē sūt
taliter qualiter sūt vīne nigre
significatiōes. Significāt ei aut
adustionez fortē: aut egritudis
melācolice maturatiōē: aut nu-
triciēs tingēs: aut potionez rei qđ
melācolia euacuat: sz p̄ma ē ma-
la. Et illa qđ dē qđ ē p̄p̄ melācolia
nō sufficiēter cognoscit ex calo-
re sui imo cognoscēda est ex as-
credine suizbullitiōe terre ex ip-
sa. Et est mala: siue sit egestio: si-
ue vomit⁹. Et ex ip̄ius p̄p̄ietati-
bus est qđ in se luminositatē hz.
¶ Ad vltimū hō humor melāco-
lic⁹ purus p̄necās est sūm plimū
cū egredit⁹. s. est mortis signifi-
catio. ¶ Chimī hō nigri exit⁹ mul-
toties cōfert: ⁊ illd est qm̄ melā-
colie radicalis exit⁹ vltimā cor-
poris adustionē significat ⁊ hu-
miditatem ipsius peremptionē
¶ Viridis āt egestio caloris ina-
ti sūt extinctionem: ⁊ sūt fusca.
¶ Egestio quoq; plerūq; ex sui
cognoscitur forma ex absentia
inflationis sue: aut ex inflatiōe.
Quoniam inflata sicut stercus
vacce significat ventositatem.
¶ Et est cū ex hora sui cognosci-
tur qm̄ cū egestiōis exit⁹ festiat
⁊ horā qua egredi solebat añce-
dit: signū est malū: qđ fellis sūt
multitudinē: ⁊ virtutis retētiue
debilitatē. Et si ei⁹ tardat exit⁹
digestiue significat debilitatē
intestinoz frigiditatē. Et humi-
ditatis ⁊ somni multitudo ven-
tositates significat inflatiuas,

alias:
Somnia

Liber primus.

Colores quoque extranei et di-
uerſi mali exiſtunt: et nos ipſos in
libro notabimus particulari.

Queſito ex egeſtione eſt melior
eſt iuncta que eſt ſimiliu partiũ et in
que aquoſitas ſiccitati eſt vehemẽ
ter admixta et cuius ſpiffitudo eſt
ſicut mellis ſpiffitudo: et cuius exi-
tus eſt facilis: et non pugit: et cuius
color attinet citrinitati: et non eſt
multi fetoris: neque eſt puata fetor-
re: et non habet gurgulationem: neque
rugitũ et habet ſonum. Et exitus eſt
in hora i qua ſolet: et ſimilis quantita-
tis que ei quod comedit eſt proportioni i quanti-
tate ſui. Et ſcito quod non omnis ege-
ſtione eſt laudabilis: neque
omnis ei lenitas quia quicquid ſunt pro-
vehementemurationem in omni parte
ſilem: et quicquid ſunt pro aduſtione
et liquaſtiones ſiles: et tunc quidem
ſunt ex deterioribus ſignificatiõibus.
Et ſcito quod egeſtio que eſt tpa-
te eſſentie que eſt ad tenuitatem non
eſt laudabilis: niſi cum non ſunt cum
ea rugitus neque vtoſitates ne-
que in ſui exitu paulatim interſe-
catur. Et ſi non poſſibile eſt ut ei
exitus ſit propter intus mole-
ſtans quod eſt ei admixtum et non
permittit ut coniungatur.

Eſt autem cum plerique ſolliciti fue-
runt de ſignificationibus que in ſudo-
re et alijs apparent rebus: verũtamen
de ipſis loqui proprius eſt in ſer-
mone particulari. In ſermone quoque
particulari ſimuliter repies ex-
poſitionis augmentum in re ege-
ſtione et vine et reliquorum.

Eſſenſa de diuiſione modorum
medicationum ſimiliter eſt eſt eſt eſt eſt
uerſales. Et continet capitula. 31.

Dictionis quarte eſt locutio uni-
uerſalis de medicatione. Ca. 1.

Item quod res medicationis
ex una triu reru completur.

Una earum eſt regimen et nu-
trientia. Et alia medicinarum
eſt exhibitio. Et tertia eſt opera-
tio manualis.

Per regimen autem intelligimur
admiſtrationem que fit in cauſis
neceſſarijs numeratis que ſimiliter uſu
ſunt currentes: ex quibus eſt nutriens

Et idicia quidem regiminis ex
parte qualitatum earum ſunt propor-
tionalia indicijs medicinarum.

Nutriens quoque ex eis omnibus iudicia
habet que ſunt ei propria ex modo quanti-
tatis. Nutriens enim quicquid phi-
bet: quicquid minuitur: quicquid equa-
tur: quicquid augetur. Sed non phi-
bet niſi cum medicus vult ut non oc-
cupeſt i maturatiõne humorum. Et
non minuit niſi cum vult ſtutem cum
hoc cuſto dire: que inſtutur nutrit:
cuſtodit partem ſtutis: et inſtutum mi-
nuit: cuſtodit partem materiei: ne
nam tunc occupeſt in digerendo mul-
tum cibum. Ipe quoque ſemp ſit ſollicitus
de eo quod magis ſuſpectum eſt: et eſt
virtus ſi fuerit valde debilis: aut
egritudo ſi fuerit multum fortis.

Nutriens quoque ex duabus minuitur
partibus. una earum ex parte quantita-
tis et ibi quod poſſibile eſt ponere co-
iunctionem duarum partium diuiſionem
tertiam. Dicitur autem inter duas di-
ctiones quantitatibus et qualitatis eſt.
Quoniam nutriens quicquid eſt multe quanti-
tatis et pauci nutrimenti ſicut ole-
ra et fructus: quoniam qui ex eis multum
comedit ex quantitate nutriens mul-
tum recipit abſque eius quantitate. Et
quicquid eſt nutriens pauce quantitatibus
et multum nutrimenti ſicut oua et gal-
lorum teſticularum. Nobis quoque quicquid eſt
neceſſarium quantitate minuire et in
quantitate augmentum facere. et his
quod eſt cum deſiderium fuerit ſupans
et i venis crudi fuerint humores:
et voluerimus deſiderium ſopire

per stomachi repletionē: et a ve-
nis multā phibere materiā: id
ut pus maturet illud quod est in venis
aut per itētiōes alias ab istis. et
quodq; necessariū ē nobis in q̄lita-
te augmentū facere et minuire
q̄titatē: et hoc quod dē est cū volue-
rim⁹ h̄tutē pfortare: et stomachi
nā rē mltā digerere nō v̄z. Pluri-
mū aut quod nos laboram⁹ in mi-
nuēdo cibū aut phibēdo: est cū
egritudines medicamur acutas.
In egritudinib⁹ q̄z cronicis mi-
nuim⁹ s̄z minus q̄ i acutis. In
egritudinib⁹ nāq; cronicis pl⁹
de h̄tute solliciti sum⁹: quia scim⁹
q̄ eaz crisis ē lōginq; et ipaz sta-
t⁹ est remot⁹ q̄pp nisi h̄t⁹ custo-
diat⁹ vsq; ad horā crisis stare nō
poterit: neq; illud quod i lōgo dige-
rit tpe digerere valebit. In acu-
tis h̄o egritudinib⁹ crisis ē ppi-
q̄ et p̄fidim⁹ q̄ h̄t⁹ añ statū nō re-
soluet. Quod si hoc timuerim⁹ nu-
triēs nō plurie minuem⁹. Et q̄z-
to egritudo pl⁹ pncipio p̄pinq̄
fuerit: et acūa magis q̄eta nutrie-
m⁹ h̄tutē pfortātes. Et q̄tū egri-
tudo s̄m augmētū pcesserit et ac-
cidētia ibi etiā augmētata fue-
rit minuem⁹ dietā p̄p fiduciam
eius quod iā dedim⁹ et p̄p ea vt h̄-
tus alleniet in hora luciaminis
In tpe q̄z stat⁹ regimē vehemen-
ter subtiliamus. Et q̄to magis
egritudo fuerit acuta et crisis p-
pinq̄ior erit n̄ra regiminis sub-
tiliatio maior: nisi cause accide-
rint q̄ nos ab eo phibeāt: quē ad
modū i libris noiabim⁹ p̄tacula-
rib⁹. Nutriens p̄terea s̄m hoc
quod ex eo fit nutrimentū duas
alias h̄z opatiōes q̄ sūt. Veloci-
tas penetratiōis: sicut dispō vi-
ni. Et tarditas penetrationis: si-
cut assatorū dispōz fruxor. Et ē

spissitudo substantie ei⁹ quod ex ip-
so ḡnatur in sanguine et ei⁹ rez-
tētiō: sicut ē dispō nutrimenti car-
nis porcie et vituline. Aut ipsius
subtilitas et resolutio ei⁹ necessi-
tas: sicut est dispō nutrimenti quod
fit ex vino et ex lacte et ex sicub⁹.

Et nobis quod dē est necessarium
nutriēs quod cito penetret cū ca-
sui h̄tutis aialis succurrere vo-
lum⁹ et ei⁹ resolutiōi: et nō p̄t sto-
mach⁹ et h̄t⁹ tolerare vt nutriēs
digerat quod tarde digerit. et nos
quidē a nutriēte terremur quod ci-
to digerit cū accidit vt nutriēs
p̄cedat quod tarde digerit: et tume-
m⁹ ne cū eo misceat⁹ fiat h̄z mo-
dū quē iā declarauim⁹. Et terre-
mur ēt a nutrimento grosso cū p-
certo scim⁹ quod accidūt opilatio-
nes. S̄z eligim⁹ cibū fortis nu-
trimenti et tarde digōnis p̄p euz
quē pfortare volum⁹ exercitijs
fortib⁹ et sp̄pare. Rap q̄z nutriēs
eligimus p̄pter illū cui veloci-
ter accidit porox. *spissitudo et opilatio*

Medicatio aut q̄ fit cū medi-
cinis tres h̄z regulas. Una eaz
est regula eligēdi ei⁹ q̄litatē. i.
eligēdi ipaz calidā aut frigidā
aut hūidā aut siccā. Et sc̄da ē re-
gula ipi⁹ eligēdi q̄titatē: et hec
quod dē regula diuidit i regulā mē-
surā di pōd⁹ ei⁹: et i regulā mēsu-
rā di ipi⁹ q̄litatē. i. sue calidita-
tis q̄dū aut frigiditatis aut reli-
q̄rū ab istis. Et terna ē regula
ordinādi suā horā. In electio-
ne aut q̄litas medicie absolute
nō habet cognitio nisi p̄ cogni-
tiōē sp̄ei egitudinis qm̄ cū egri-
tudinis q̄litas scita fuerit: erit me-
dicia eligēda q̄ ei in sua q̄litate
sit h̄ua qm̄ egritudo suo medi-
cat h̄uor et p̄hūat sanitas suo sili.
Quantitatis aut ipi⁹ mēsurā ex

Liber primus.

duab⁹ cognoscit p^{ri}ib⁹ s^z modū
mēsure artificialis. Ex nā mēbrū
Et ex q^uitate egritudinis ex reb⁹
q^u sup illū sua s^{ig}ant p^{re}hētia z
aptitudie ipaz q^u sūt gen⁹ z etas
z p^{ri}uetudo z ip⁹ z regio ars z
h^uit⁹ z forma. Nā h^uo mēbrū co
gnitio q^utuor rez cōtinet cog
nitōē. s. p^{ri}plexiōis mēbrū z crea
tōis ei⁹ z ei⁹ sit⁹ z ei⁹ ip⁹ h^uit⁹. Et
p^{ri}plexiōis q^udē mēbrū: q^um cu⁹ ei⁹
nālis p^{ri}plexio scita fuerit: z ip⁹
p^{ri}plexio in egris sciet p^{ri} mēsurā
estimatiuā q^uru ei⁹ p^{ri}plexio nā
lis elōgata fuerit: sciet q^u mēsurā
q^utitatis qua ip⁹ia reduci possit
ad tēperie h^ubi gratia: q^um si sana
tua complexio fuerit frigida z
egritudinalis calida: tūc ia mētra
elōgatio erit a p^{ri}plexione sui: z
tūc mētra idigebit istridatōē. Qd
si ambe fuerit calide sufficet ei
p^{ri}ua istridatio. Et creatiōis
q^udē mēbrū iā dixim⁹ q^u creatura
mēbrū i q^utuor diuidit⁹ modos: z
tu q^udē eā ibi cōsiderare debes.
Post hec scire debes q^u mēbroz
q^udā sūt q^u i foramib⁹ suis sūt fa
cilia: z sūt i eis iteri⁹ aut exteri⁹
loca vacua p^{ri} q^u expellit⁹ supflui
tas medica subtili z t^{ri}pata. Et
eoz sūt alia q^u nō sūt ita: s^z medi
cia idigēt fortiore. Et s^z eoz ē
q^ud ē rap⁹. Et eoz ē q^ud ē spissū. Et
raro q^udē medicina sufficit subti
lis. Et spisso ē medicina fort⁹ ne
cessaria. Qd at fort⁹ medicie ma
gis idiget ē illū q^ud i nulla duaz
p^{ri}tiūyētriculū h^z neq^u receptacu
lūz p^{ri} ip⁹ ē illū q^ud a duab⁹ p^{ri}ib⁹
h^z receptaculū: s^z ē solidū z spis
sū sicut rigno. Postea est illū q^ud
ea h^z a duab⁹ p^{ri}ib⁹: z est rap⁹ si
cut pulmo: z sit⁹ q^udē mēbrū q^um
p^{ri} sitū cognoscit quēadmodū tu
scis loc⁹ aut societās. Utilitas

h^uo q^u ex societatis puenit cog
nitōē ē magis p^{ri}ua p^{ri}ea q^u p^{ri}ez
magis eligis ad q^u medicina tra
hit z ad q^u eam declinare facis.
h^ubi g^{ra}. Cum fuerit materia in
gibbo epat⁹ euacuabis eā p^{ri} vit
nā. Et si i epat⁹ p^{ri}cauitate fuerit
euacuabis eā p^{ri} vit⁹ q^um epatis
gibbositas mēbris vine ē asso
ciata: z ei⁹ p^{ri}cauitas ē associata
testinis. S^z ei⁹ utilitas q^u ex p^{ri}te
sciēdi locū puenit: ē triū modo
rū. Un⁹ eoz est ei⁹ lōgitudō z
ip⁹ius propinquitatis: quoniam
si fuerit p^{ri}pinquum sicut stoma
ch⁹: perueniet ad ipsum medici
ne tēperate z operabunt⁹ in ip⁹o:
z si longinquū fuerit sicut pul
mo medicinarum temperatarū
virtutes corrūpentur anteq^u ad
ipsum perueniant. Quapropter
erit necessariū vt in eaz virtuti
bus augmentum fiat. Op⁹ itaq^u
vt cū membrū est propinquum
cui obuiat medicina sit h^uit⁹ ip⁹i
us medicine s^z mēsurā q^u egritu
dini sit opposita: z si iter ea fue
rit longitudo z spatū: z ē egrit
tudo cui est medicina necessaria
quam virt⁹ profundās penetra
re faciat: tunc necessarium est in
h^uite medicine plus addere q^u
p^{ri} erat em⁹ necessariū: sicut ace
tū in emplō sciaticæ z reliquis.
Et scōs modū est vt sciat⁹ q^ud
medicinis sit ad miscēdū vt per
illud velociter ad mēbrū perue
niat quēadmodū medicinis mē
broz vine admiscantur diureti
ca: et medicinis cordis crocus.
Et tertius quidē mod⁹ est vt
sciam⁹ qua p^{ri}te medicinā ad ip⁹z
transire faciamus verbigratia.
Si scuerim⁹ q^u vlcera i inferio
ribus existūt intestinis per cly
steria in h^uo sciem⁹ z si scuerim⁹

q̄ sint in superiorib⁹: p̄ illō qđ
bibūt afferem⁹. ¶ Qñq̄ etiā cō
fert loci ⁊ societatis sūt solici
tudine h̄re. ⁊ hoc qđ ē est in eo
qđ facere debem⁹ cū fuerit ma
teria tota iā i mēbro eūata. ⁊ i
eo qđ facere debem⁹ cū mate
ria adhuc eūat: qm̄ cū sciueri
mus q̄ materia fuerit adhuc i
descēsu: a suo loco materiā eū
hem⁹: postq̄ q̄tuor p̄ditionum
curā habuerim⁹. ¶ Una ē ptis
diuersitas quēadmodū a de
stra ad sinistrā trahim⁹: ⁊ a su
periorib⁹ ad inferiora. ¶ Et scda
est vt societatis curā habeam⁹:
sic mēstrua v̄tosis retinemus
q̄s māmullis supponim⁹ socio
attrahētes. ¶ Et tertia rectitu
dinū curā habere quēadmodū
i egritudib⁹ epas i dextra mi
nutionē facim⁹ basilica: ⁊ i egi
tudinib⁹ splenis i basilica sin
stra. ¶ Et q̄rta qđ ē est cū soli
tudine elōgatōis: ne qđ eūhi
tur valde sit p̄p̄quū ei a q̄ eū
hit. ¶ Sz cū accidit vt tota ma
teria iā sit eūata: vtreq̄ res ei
p̄ferūt ex pte: qm̄ si voluerim⁹
accipiem⁹ eā ex ipso mēbro et
si voluerim⁹ trahem⁹ ip̄am ad
mēbrū p̄p̄quū qđ associatū ē ⁊
eā ab eo eūhem⁹: quēadmodū
duas minūm⁹ saphenas i ma
tricū egritudinib⁹ ⁊ venā que est
sub lingua cū medicari volum⁹
ap̄a duarū amigdalaz. ¶ Cūq̄
ad diuersuz p̄trahere voluer⁹
mēbrū a q̄ p̄trahis dolorē pu
seda. ¶ Et caue tibi ne transir⁹
sup p̄cipale fiat. ¶ Et vtilitas
qđ ē q̄ seq̄t ex pte virtutis mēbrū
est triū semitaz. Una est digni
tatis ⁊ p̄cipat⁹ curā h̄re: qm̄
sup mēbra p̄cipalia h̄ faciem⁹
aliqd cū fortib⁹ medicinis i q̄

sit abigēdū quāto magis po
tuerim⁹ ne nocumētū toti cor
pori cōe faciam⁹. Quapp ex ce
rebro ⁊ epate nō eūabim⁹ illō
qđ ab eis eūare debem⁹ in vna
hora neq̄ vllō mō vehemētī in
frigidabim⁹ i frigidatōe. et cū
epati ēplastrū supponemus ex
medicinis resoluētib⁹: nō relin
qm̄ qñ i eo res retētinas ⁊ bo
ni odoris ponam⁹ p̄ virtutē
custodiēdā. Et sūt in eis q̄ p̄
eā ad bibēdū dam⁹. Qđ āt iter
oia mēbra hac tota custodiadi
gni⁹ existit est cor. et postea ce
rebrū. et post ip̄m epar. ¶ Et se
cūda qđ ē semita ē curā habere
opatiōis mēbro associate l̄ nō
sit p̄cipale sic stōach⁹ et pul
mo. Quapp in febrīb⁹ cū stōa
chi debilitate aquā frigidā in
potu q̄ sit vehemētis friditat⁹
nō dam⁹. ¶ Et scias q̄ dare ea
pura q̄ lara faciūt p̄cipalib⁹
mēbrū: ⁊ eis q̄ sūt corā ipsis est
valde timorofuz i re vite. ¶ Et
semita tertia ē habere solici
tudine acuitat⁹ sens⁹ ⁊ ei⁹ he
betudis. D̄z nāq̄ sibi cauef ne
mēbrū acuti sc̄sus neruosis det
medicias malaz q̄litatū ⁊ mor
dicatinas ⁊ nocitinas sic sūt ti
timalli ⁊ r̄liq̄ ab eis. medicina
rū h̄o a q̄rū datiōe nobis canes
mus sp̄s sūt tres. Resoluētes.
et vehemēter inrigidātes. et
cōtrarias habētes qualitates:
sicut flos erit ⁊ cernisa ⁊ calcu
ce caumenō: ⁊ eisilia. ¶ Hoc q̄
dem est electionē medicine di
uidere secundū mēbrū naturā.
¶ Secundū vero egritudinis
quantitatem quantum illi. ver
bigratia. Cui⁹ corporis calidi
tas egrotatiua est fortis neces
sariū est ipsaz extinguere cum

Et a iup
iunir idic
o p̄ h̄y p̄
si affa.

Quantū
raynady
d̄i m̄
tiri m̄

racas iup
7. Math. c. 13 ag. c. 14 ibi

Liber primus

medicina q̄ sit in infrigidādo fortissima. et illi cui⁹ accidēta lis frigiditas est fortis ē neces sariū eā calefacere cū medicina fortis calefactionis. si hō nō fue rint fortes medicine debiliores q̄litas nobis sufficiēt. ¶ Ex tē pore aut egritudinis est ut scia mus i q̄ suoz tēporū sit egritu do. vbi grā. Cū ap̄a i p̄ncipio fuerit sup ip̄z ponem⁹ qd̄ solū rep̄cutiat. et cū i statu fuerit: po nem⁹ illd̄ qd̄ solūmō resoluat. In medio aut miscebum⁹ vtra q̄. Et si egritudo fuerit acuta ip̄a i p̄ncipio exīte tēpate regi mē subtiliābim⁹. et si i statu fue rit i subtiliādo studebim⁹. et si fuerit plura n̄ t̄m i p̄ncipio sub tiliābim⁹: s; i statu tēpata vte mur subtiliatiōe: l; multas p̄ lixaz egritudinuz p̄ter febres subtiliatiūū resoluat regimē. Egritudo nāq; si m̄lte ebuliēt materie fuerit i p̄ncipio eam eūabim⁹ nō expectātes matu rationē. et si mediocris fuerit: maturābim⁹ eā et postea eūabi mus. ¶ Cognitio at̄ rex q̄ sua si gant p̄ueniētia ē ad sciēdū ti bi facilis. et aer qd̄ qui et earū existit sūma est dignior cui⁹ rē custodiri op̄z an sit medicine iuuamētū p̄stans: an egritudi ni. ¶ Et dicem⁹ q̄ i egritudib⁹ i q̄b⁹ ē timor et nō sum⁹ securi a defectu virtutis si qd̄ facere obe mus tardauerim⁹ vt ex eo ali qd̄ alleniuauerim⁹ et miuerim⁹ a forti medicamie p̄cio icipere obem⁹. Ille hō i q̄b⁹ n̄ existit ti mor s; ordinē ad fortiorē p̄ce dēt: si non suffecerit eis obilis. ¶ P̄ref h̄ q̄z tibi caue ne a fcti tudie fcedas: l; videris q̄ ip̄az tardef iuuamētū: neq; i errore

moreris: et si videris q̄ ei⁹ n̄ appa reat ipedimētū. ¶ Et cū h̄ n̄ s; vnā m̄dicatōez cū vna tibi stā dū ē m̄dicia: imo i vna m̄dica tōe m̄dicias pmuta: qm̄ ab ip̄o qd̄ pluetū ē n̄ sit passio. et vnicui qd̄ qd̄ corpi et vni mēbro i vna horaz n̄ i altera test p̄petas ab vna m̄dicia pati et nō ab alia. Cū aut ignoras q̄ sit egritudo relinq̄ eā nature et nō p̄peres: qm̄ aut nā supabit egritudinē aut ip̄z māifestabit. cūq; egritu do dolori p̄iūcta fuerit aut cāe doloris aut a q̄ puenit dolor: sic est p̄cussio aut casus: icipies se dare dolorē. ¶ Et si tibi neces se fuerit stuporē i ducere n̄ trā scēdas tale q̄le est papauer al. qm̄ cū suo stupore ēēt domesti cū vlt̄ p̄suetū. ¶ Cūq; vehemētia calorū mēbri tibi nocumētū se cerit: nutri ex eo qd̄ sāguinē ve hement̄ igrossat: sic frumētū co ctū. et si ex hoc qd̄ regimie nō alleniuabit: nutri cū l̄ridatib⁹ sic lactucis et eis silib⁹. ¶ Scias p̄terea q̄ ex p̄grus medicatiōi bus q̄ p̄ferūt: ē iuuamētū qd̄ sit ex eo qd̄ vtutes p̄fortat aiales et vitales: sic letitia: et obuiare ei qd̄ sibi plz et assidue sedet cū eo cū q̄ ḡtulaf: qm̄q; ēt p̄fert se dere cū eo a q̄ verecūdaf et quē erubescit: qm̄ egrū p̄hibet a re bus q̄ ei nocēt. ¶ Ex eis p̄tea q̄ huic mō m̄dicatōis s; p̄pinq̄ ē mutatio d̄ fra ad trā: et d̄ aere ad aerē: et d̄ formis ad formas: et p̄cipue cū foras efficeret mot⁹ q̄ mēbrū dirigāt at̄ p̄plexōez mu tēt quēadmodū puero luscosp̄ cipit vt scitillas itueat at̄ rē q̄ ei appet: at̄ sic p̄cipit torfā pa nēt vt speculū itueat chalib⁹ qm̄ h̄ p̄ducit eū ad h̄ vt laborat i re crificando

etiam cado facie sua et fronte et oculi et fortasse iuuat redibit ad hunc ut meliores. **E**t regulis preterea que observare debes et fortes dimittere medicaciones in temporibus fortibus quanto plus poteris: sicut venter vehementer solvere: aut provocare vomitum: aut aprire et adurere in estate et hyeme. **E**t rebus que in quatuor medicacione subtilis est adhibendum studium est cum in una consurgunt egritudine duo que fieri debent tria quod opus habi gratia ut egritudo infrigideat: et eius caliditas aut e converso quod opus ut egritudo calefiat et eius caliditas infrigideat: sicut materia colice indiget calefactione et incisione et subtiliatione: et opus ut fortitudo doloris eius infrigidetur et stupefiat et e converso. **A**mplius scire debes quod non omnis repletio neque omnis complexionis malicia suo medicatur contrario ex evacuatione et oppositione: imo multoties sufficit multa regiminis bonitas in repletionem et malicia complexionis.

De medicacionibus egritudinum malicie complexionis. Ca. 2.

Que ex eis quedam sine materia exiit propter totam permutationem. Sed si cum materia fuerit ipsa euabitur. Et plerumque quidem eius sola sufficit evacuatio: si complexionis infusa que preterita est: malicia non ibi reliquerit. et quando non sufficit nobis istud si complexionis dimiserit malicia: imo erit nobis necesse complexionem permutare cum in evacuatione sine fecerim. **D**icemus quod malicie complexionis medicatio multis fit modis. **C**omplexionis namque malicia aut erit infusa et erit ipsius medicatio ex contrario absolute: et hec est medicatio absolute.

lute. Aut erit in termino ut ipsa generetur. et erit eius sanatio: sanatio que fit cum permissione servationis. Quoadmodum putrefactione que est cum febre quartana medicamur cum iuxta: et aqua frida in triana damus ut extinguat. et exemplum permissionis servationis est euacuatio in quartana que fit cum elleboro: et in triana cum scamonea cum principio interpollationis que accidit perhibere volumus. et exemplum permissionis servationis solummodo est euacuatio, quartane apte per melie superationem cum elleboro: et febrile tertiane per colere diu cum scamonea. **C**um autem in alia egritudine dubitaueris an sit eius caliditas an frigiditas et experiri volueris: non experiaris cum superfluo. et cave tibi ne decipiat te ipsio que erit accidentalis. **E**t debes scire quod infirmitatis et calefactionis tempus est unum. Sed in infirmitate est plus timoris quam caliditas est amica nature. et in humectando quod et exiccando est timor equalis. Sed humectandi tempus est longius. **U**naqueque preterea humiditas et siccitas perservat per suarum carum confortationem: et permutat per carum suum ipsius fortitudinis augmentum. et caliditas quedam sit fortior causis quam iam explemus sermonem. Deinde per mundi siccitatem et est superfluitates expellere et repletionem et opilationem et aperire. Deinde ex eo quod ipsa conservat et est humiditas tepata. Frigiditas vero fortior ex eo quod ipsa perfortat causas et quod caliditatem suffocat: et ex eo quod ipsa superflue resolvit et est siccitas secundum essentiam et caliditas secundum accidens. **Q**ui autem caliditatem superfluitatem cum opilationibus medicatur

Articella.

Liber primus

sibi canere debet ab ifrigidatione supflua ne in cōuertēdo opilationē in lapidē augmētū faciat: et ne calide pplexōis maliciā augmētet: imo paulatim pūo medicari debet cuz qđ ab sterigit. et si qđ ifrigidat ei suffecerit sicut aq̄ ordeī et succ⁹ scarīole erit cōueniēs. et si h suffecerit: tūc cū illo qđ temperatuz existit. Qđ si hoc nō suffecerit: tūc cum eo in quo subtilis existit calor. Neq; ex hoc sis sollicit⁹ qm̄ inuamētū ei⁹ diaphoresis i ifrigidādo plus confert q̄ sit nocumētū qđ facit ei calor: qđ ad extingūndū ē facilis post ap̄tionē. ¶ Et ē etiā cū acutoz humorū digestio extingūendi supfluitatē prohibet: lz quidaz hominū sint qđ pteruiāt ad hāc destruēdam sententiā et ignorerēt qđ fort; extinctio deſcit virtutē: et quātomagis in corpori bus qđ ab egritudine obilitata fuerūt: lz aliqđ directionis modo materiā rectificet qđ est cū post ipsam alie proueniūt egritudines aut ex malicia pplexōis simplicis: aut ex materijs fridis pplexiōi dūis quā rectificauit. ¶ Complexionē vero frigidaz calefacere qđsi difficile est cū iaz est ifusa. et multū facile in principio. et ad vltimum calefacere frigidum in principio rei est facilis qđ calidū in principio in frigidare. Sz calidum in fine in frigidare lz sit difficile: est tñ facilius qđ frigidū i fine calefacere: qm̄ supflua frigiditas est ipsa mors inati caloris aut ei p̄p̄mā. ¶ Et debes scire qđ ifrigidatio qñq; siccitati p̄iungitur. Et qñq; humiditati. et qñq; ab vtriusq; separatur. Verūtamen

siccitas magis sit māsiua cū frigiditate qđ senuit. et hūiditas ē magis adducēs frigiditatē qđ accidit. et iam quidē omnes caloris cause cū supfluunt i ericando iuuāt. et qñq; etiaz oēs frigiditatis cause cuz supflue fuerint in humectādo iuuāt. et nulla qđē res ad h̄ tñ puenit quātū ociositas et assidua balneatio qđ est facilis in tina. At nos qđē te faciem⁹ scire hoc in eo qđ est pmissuz. Vinū p̄terea tēperate bibitū i humectādo ē forte. ¶ Ampli⁹ scire debes qđ cū senex ifrigidatiōe idiget et hūectatione: nō sufficit ad illō qđ ipsuz ad equalitatē reducit imo qđ ipsuz trāsire facit ad cōplexionē frigidā et humidaz qđ ei debet: qm̄ ipsa lz sit accidētalis est tñ ei quasi naturalis. ¶ Scire qđ debes qđ sepe est nobis necessariuz in permutādo cōplexionē dare illō quod huiusmodi p̄fortat complexionē. Quēadmodū est nobis necessariū dare acetū cū medicinis calidis alicui mēbro ideo vt ipsa rū penetrēt virtutes. Et sicut est nobis necessariū dare crocū cū medicinis in frigidatib⁹ cor̄p̄ea vt eas ad ipsum ferat. et multoties quidem est medicina vehemētioris operatiōis in permutando cōplexionem: sed pp sui subtilitatē nō permanet donec suam perficiat operationem. est ergo nobis necessariū ei aliqd admiscere quod ispiset et retineat lz ex ea sua op̄atiōis pueniat p̄trariū: sicut balsamo admiscemus cerā et resl qua ad hoc vt ipsuz tanto tpe retineatur i quo suā perficiat operationem.

Ad sciendū qualiter et qñ
oportet euacuari. Cap. 3.

Bes q̄ de mōstrāt rectitudi-
nē iudiciū lēuando sūt. 10.
repletio et h̄r: p̄plexio et acci-
dētia pueniētia: sicut si contin-
geret q̄ naturā soluere velle-
mus deīn accideret p̄tr̄ solū-
tio qm̄ v̄tr̄ soluet sup̄ v̄tris
solutionē ē timorōsū et figura:
et etas: et t̄p̄s: et aer̄ et regiō: di-
spōitio: et p̄suetudo eūandi: et
ars euacuādi: hec nāq̄ cū fue-
runt cōtraria significationi p̄
quā euacuatio faciēda erit p̄
hibebūt euacuationem.

Clacuitas itaq̄ sine dubio
euacuationē fieri prohibet.

Et s̄l̄r cū d̄bilitas cuiuscūq̄
triū virtutū fuerit. Meritā mē
qñq̄ p̄l̄ eligimus alicui⁹ h̄m̄-
tis d̄bilitatē q̄ impedimentū
relinquēdi euacuationez. et hec
quidem est in virtutib⁹ sensibi-
libus et motiuis cū fiduciā ha-
buerim⁹ succurrēdi rei timoro
se si acciderit: et s̄l̄r in omnib⁹
virtutibus.

Cōplexio q̄ calida et sicca
ad h̄ prohibet. et frida et h̄ūida
caliditatē non h̄ns aut debilitatē
habens ab ea etiā prohibet.
In calida at̄ et h̄ūida fa-
cile faciemus illud et fortiter.

Figura at̄ scilicet sup̄fluitas
maciei aut raritas ab ea phi-
bet p̄ timorē ne spirit⁹ resol-
uatur. et s̄l̄r opz in regendo de-
bilem et macrū multam colerā
rubeam in sanguine habentē
vt ei blādiaris et non ipsū ena-
cues: et vt eū nutrias ex eo qd̄
bonū generat sanguinē ad fri-
ditatē et humiditatē declinatē:
qm̄ ex hoc sui h̄ūoris cōplexio
rectificabit: aut fortasse ipsū

fortem efficies et euacuationes
tolerabit. Et similiter oportet ne
illū euacuare sis ausus q̄ ex con-
suetudine pax comedit quādiu
ab ei⁹ euacuationē abstinere po-
teris. Superflua q̄ pinguedo
ab eo phibet p̄ timorē ne frigi-
ditas dominet̄ et ne caro venas
p̄primat: eas extigat cū vacuas
inuenerit et calorem suffocet in
natū: aut sup̄fluitates exp̄mēdo
ad interiora expellat.

Accidētia q̄ mala sicut apti-
tudo colerice passioni et sp̄asmo
ab ea prohibent.

Etas p̄terea etiā que nondū
ad augmētū cōplementū perue-
nit: aut ad cōlumptionis termi-
num est trāsītēs ab ea prohibet.

hora quoq̄ multū calida aut
multū frigida ab ea prohibet:

Et regio quidē meridionalis
vehemētē calida ab ea phibet
qm̄ plurima eoz q̄ ventrē solūūt
sūt calida et duarū acuitatū p̄un-
ctio tolerari non pōt: qm̄ virtutes
in eis debiles erunt et dissolu-
te: et q̄ exterior calori materiā ad
exteriora trahit: et medicia ip̄az
trahit ad interiora q̄re tñ pue-
nit idiuersas p̄tractio et ad
resistētā pducit. Et septētriona
lis multū frigida ab ea phibet.

Parua quoq̄ euacuandi con-
suetudo ab ea prohibet.

Ars etiam qua multū fit ena-
cuatio: sicut seruēdi in balneo
et onera dorso deferētū ab ea p̄-
hibent. Et ad vltimum omnis
ars laboriosa.

Scias p̄terea q̄ intētio in oī
euacuatione ē vna quinq̄ rerū.

Aut euacuatio illi⁹ qd̄ ē ena-
cuandū et sequit̄ ip̄m p̄culdubio
trāquillitas: nisi q̄ receptaculo-
rum lassitudo ipsū sequat̄: aut

Liber primus

caliditatis ebullitio: aut febris
effimera: aut alie egritudines quae
comitantur sicut excoctio quam ve-
tris solutio intestinis facit: aut
ulcera quae vicia provocatio in vesica
facit: et haec quidem sunt iunamētū
conferat: et tamen utilitas non senti-
tur: imo quandoque presentiali-
ter dolet donec accidēs remo-
neat. Et secunda est consideratio
partis suae declinationis: sicut nau-
sea quae vomitu munda et mordica-
tio in ventre quae ventris resolutione
remouet. Et tertia est membrorum
egressionis eius a parte declinatio-
nis eius: sicut basilica dextra in
egritudine epatis. et non cepha-
lica dextra: quoniam si error puen-
rit in tali quae est illud quod sequatur
inde timor. Et oportet quod deus sit
membrum egressionis ignobilibus
illo a quo sit elatio: ne materia
ad illud declinet quod est nobilius.
Oportet propterea ut sit eius exitus
naturalis: sicut membra vane gibbosi-
tati epatis: et intestina precauita-
ti ipsi. Et est tamen cum membrum a quo
expellitur est ipsum membrum per quod
euacuatio facienda est: sicut est in ipso
egritudo vel aut recessus propter
quam est timendum de cursu humorum
super ipsum. Ipsi ergo ad illud quod
sit melius transponendi sunt. Et
est etiam cum ex superatione humorum ti-
metur super ipsum egritudo: sicut cum
tractus sit ab oculo ad gulam: quoniam
timeatur ne illi quod superueniat sus-
locatio: id quod est humoris suauiter et
mollius fieri debet. Nam quod plerumque ta-
liter operatur et euacuat non per partem quae
consuevit: adeo ut membrum cu-
stodiat cum debile fuerit. et ple-
rumque est ut sit illud quod natura
euacuat partem longinque et oppo-
site et remaneat cum ipso ambi-
guitas: sicut cum a capite ad an-
-

ant crus aut pedem enacuat: et est
per certo scilicet ex toto sit cerebro
aut ex vno ventriculo. Et quarta
quod deus est hora euacuationis ipsi.
Nam dicit Galenus: Penitus quod in
cronicis egritudinibus maturatio
temporis: et nihil plus expectanda.
Et tu quod deus iam sciisti quod sit ma-
turatio. Et antequam euacues post
murationem ex subtilitatis in
potu tribuere debes sicut aquam
philosophi et haec et seminum. Et in
acutis est egritudinibus maturatio:
non expectare melius est: precipue cum
quod fuerit. Quod si mobiles
fuerint tunc ad euacuandum mate-
riam festinare erit melius: quoniam mor-
tus eius est maior quam suae euacuationis an-
tequam ipsa sit matura: et prope cum
humores fuerint subtiles: et precipue
cum in precauitatibus venas fuerit et
non in membris egredientes. Cum
autem humor in vno fuerit membro
prophens: nullo modo moueat do-
nec mutetur reentia habeat tempe-
ratam vel apertam quam tu sciisti in
suo loco. Et sicut cum non fuerim
securi quod sit vel ad maturitatem
horam perduret euacuabimur eam
postquam nobis cauerim ut eius sub-
tilitatem et grossitatem sciamus: quoniam si
spissa fuerit et grossa ipsam moue-
re non debemus nisi post subtiliza-
tionem. Et homo grossitatem cognos-
cemus propterea quod fastidium propter
iam processit: aut sub hypochondriis
dolor extensus aut aduenit apertis
in interioribus. Quod autem magis
custodire debemus humoris dispositio-
ne habitudo canalium ne ipsi sint
clausi: et per hoc quod deus totum tibi possi-
bile erit antequam materiam de ventris sol-
uas. Et scias quod materiei ena-
cuationis ipsi de suo loco eradica-
tio est communis duorum modorum. Unus
eorum est per attractionem quod sit ad locum

ginquā diuersitatē. Et alter propter eā q̄ ad p̄pinqūā. Et suaz q̄dē horaz dignior ē cū in corpe nullo mō ē alicuius materiei repletio. Ponam⁹ itaq; ab ore viri supius mult⁹ fluat sanguis: ⁊ ab emporoidib⁹ mulieris sup flue fluat sanguis. Unum itaq; duoz faciemus. Aut trahem⁹ p declinationē q̄ sit ad p̄pinqūaz diuersitatē ⁊ oportebit tūcyt materiā ad nares declinem⁹ faciendo sanguinē ex narib⁹ fluere: et in altero ad matricē puocando mēstrua. Aut si voluerim⁹ ad lōginquā diuersitatem attrahere euacuabim⁹ in p̄mo sanguinē a venis ⁊ locis q̄ sūt i inferiorē pre corpis: ⁊ in scdo a venis ⁊ locis q̄ sūt i sup̄ma pte corpis. ¶ Et n̄ opz q̄dē vt i duas diametros p longationem facias: sed in vna tm̄ que sit diameter magis longinqua. Nā si materia fuerit in sup̄mo dextre ptis non erit attrahēda ad infimū sinistre: imo ad infimum ipsi⁹ dextre. Et hoc quidē est illud quod est magis necessariū: aut ad sinistrā a sup̄mo si fuerit tantum longinqua quantum est ab humero ad humerum ⁊ non fuerit dispositio eius sicut dispositio duorum laterum capitis. Materia nāq; si in dextra capitis fuerit: eā ad inferioraz nō ad sinistram trahes capitis. ¶ Cūq; materiā ad longinquum trahere volueris: loci dolorem prius sedabis vt ipsius minuat cōpressio per attractionem: quoniam dolor est trahēs. ¶ Cūq; ad locum nō obedit ad quem ipam trahis: nō violēter agas: quoniam quandoq; violentia illa ipam mouebit ⁊ subtilabit: ⁊ nō trahet ⁊ fiet veloci⁹ de

clinans ad dolētē locum. Et forsitan tibi sufficiet vt trahas licet non euacues: quoniā ipa attractio ei⁹ iter ad membrum p̄hibet: ⁊ non extrahatur: per ipsam ergo attractionem ad intētionem pueniem⁹: licet cum ipa non euacuaueris: s; declinatione cōtent⁹ fueris que sit ligādo mēbra opposita: aut ventosis ⁊ medicinis rubificātib⁹: ⁊ ad sūmū cū oī qd̄ dolorē efficit. ¶ Ex materijs aut q̄ ad euacuādū sūt faciliores sunt ille que sūt in venis: deinde ille q̄ in mēbris ⁊ iūcturis: qm̄ qñq; est difficile eas extrahere ⁊ euacuare: iōq; necesse est vt cū euacuabū: alie cū eis egrediantur. ¶ Euacuatio preterea est necessariū ne properet comedere nutrientia multa ⁊ mala que natura indigesta trahat. Qd̄ si aliquid ex hoc fieri necesse fuerit oportebit parlati ⁊ suauiter fiat donec sit in ordinē ⁊ vt sit qd̄ corpus ingreditur digestum et conueniens. ¶ Minutio est euacuatio humoribus equaliter augmētatis p̄pria. ¶ Euacuatio hō humorū q̄ in q̄titate soluz augmētāt aut corrumpit p̄pria ē alia a minutione. ¶ Qd̄ p̄terea euacuatio q̄ est sup̄flua sūm p̄m febres generat. ¶ Cūq; vētris cōstrictio qui fluere solebat aliquē egritudinē possidere fecerit: illi⁹ euacuationis reuersio sūm p̄m ipm̄ medicabit: sicut ab eo quē cōstrictio saniei auris aut mucosariū ⁊ tiginē possidere fecit: ei⁹ reuersio ipam remouebit. ¶ Et scito qd̄ residuū materiei dimittere qd̄ necesse erat euacuare: min⁹ nocumētū ē q̄ exq̄sitissime euacuare ⁊ puenire i ipa ad q̄

Liber primus.

ut huius terat: quoniam multoties natura hoc resoluit residuum. ¶ Cum huiusmodi illi fuerit generis cuius esse oportet et eger tolerare potest non tereri debes ex superfluitate. Quoniam etiam contingit cum te euacuare oportet usque ad lipotomiam. ¶ Cumque alicuius virtus fortis fuerit et ipsorum humorum materia multa et mala ipsam paulatim euacua. Et similiter cum materia vehementer fuerit pene tratina aut cum sanguine multum mixta non poteris ipsam una vice euacuare sicut est in sciatica et artetica longi temporis et cancro et scabie antiqua et carbunculis veteribus. Et debes scire quod ventris solutio a superioribus trahit et ab inferioribus eradicat. Quibus ergo attractio est apta convenienti et diuerse que etiam post materiam quater est conueniens. cum ergo materie fuerit a superioribus ad diuersum trahet eas et ipsas et eradicabit a locis ubi sunt vomitus non sit attractio et eradicatio e contrario. Minutio nis preterea dispositio diuersificat secundum loca a quibus sanguis accipit sicut sciuit. Minus itaque cunctis omnibus euacuatione dignus est ille cuius cibus bonus fuerit et digestio bona. In regionibus quibus calidis morantes euacuatione parum indigent. ¶ De regulis ciborum vomitus et solutio ventris quibus trahit id quod ventrem soluit et vomere facit. c. 4.

Oportet ut illius cibi cuius soluetur est veter aut vomitus puocandus partiat ut ei in vna die sufficiebat multis comedat vicibus. Et ut sint cibi diuersi et potus etiam diuersi. Ex hac namque dispositione accidit stomachorum

expellere desideret quod est in eo sit peri aut inferi. Ex cibo autem non diuerso neque super alium cibum ingrediente stomachus est auarus et ipsum forti continet retentio: et prius si fuerit eius quantitatis parua. Mollem vero habens ventrem nihil ex hoc facere debet. et scias quod vomitus et ventris solutio et que eis assimilatur non attinent ei quod bono uti regimine: quoniam ille qui bene regitur non indiget nisi eo quod sit istis lenius: et fortasse excusabit ea exercitum et fricatio et balneum. ¶ Amplius si eius corpus repletum fuerit plurimum talis repletionis qualis est ipsius: erit ex eo quod humorum melior est. scilicet ex sanguine. Minutio igitur est illud quod ad ipsum mundificandum erit necessarium: et non ventris solutio. ¶ Cum autem minutio necessaria fuerit et ventris solutio ex alio quod sit ventrisbor et violente medicinis: a minutio incipere debes: quoniam hoc est exceptis hypo. libro epidemiarum hec est veritas. et si si humores fuerit flegmatici cum sanguine mixti. Quod si viscosi et frigidi fuerint: fortasse minutio grossitudinem et viscositatem eis augmentabit incipiens. ergo erit a solutio ventris. Et ad summum si huiusmodi fuerint equales premitte minutionem et si postea superabundauerint euacua. Quod si equales non fuerint in primis superabundante euacua humorum donec equas. postea minus. ¶ Et ei qui ante minutionem premittere debebat: postquam minutionem diebus paucis. Et cui parum intercessit spatium ex quo minutus fuit et euacuatione indiget: medicinam sumere est ei convenientius. ¶ Multoties

Propterea exhaustum medicine ille qui
minui debebat: puenit ad febre
et ad estuationem. Et si ex eis qui de
scere faciunt non generit: scias quod
minutionem premittere debebat.
¶ Non omnes propterea euacuationes
sunt necessarie propter supfluitatem re-
pletionis: imo quicquid sunt necessarie
propter egritudinis magnitudinem in-
et propter repletionem secundum qualitatem et non
secundum quantitatem. ¶ Et in toties quod de
est euacuatio necessaria sed sup-
uenit aliquid quod prohibet. Et non est
ibi ingenium nisi in ieiunando odor
miendo et emendando complexionis
malitiam quam ex repletionem puenit.
¶ Amplius euacuationis est quod de quod est
secundum modum preservationis sicut indi-
get ille cui podagra euenire so-
let et epilepsia et reliqua ab eisi ho-
ra cognita: et propter in hyeme. Et si ne-
cessarium est ut preservatione utat an-
tius horam: et euacuat ea quod propter in
ipsius egritudine sunt euacuanda
sive sit minutio: sive ventris solo
Et fortasse desiccata exteriori ap-
ponere et medicinas abstergentes
est euacuare: quod admodum hy-
dropisim patientes faciunt. Quicquid
etiam necesse est te dare medicinam
quod sit ex genere euacuandi humores in
qualitate: sicut cum scamonea est tibi
necessaria ad euacuandum coleram
rubeam. et ergo admiscendum est illud
quod ipsas in qualitate diuersificet: et
in ventrem soluendo cum ea pueniat:
et ipsas ab euacuatione non prohi-
beat sicut mirabolani: et emendat
complexionis malitiam si post accide-
rit. ¶ Habendum quod in interioribus
apud ventrem soluere est difficile et
facere ut vomat. Quod si tibi neces-
sarium fuerit: da eis quod sit sicut vo-
lubilis et semine croci horrens et
apozima polipodii et casia fistu-
la et his similia. ¶ Hippo. quod inquit

Qui fuerit macer et fuerit natu-
re cui vomere sit facile: melius
erit in mundando ipsum ut ad vom-
itum adducat: ut sit hoc in estate
aut hyeme aut autumno et non in hyeme.
Et hoc quod mediocris fuerit signum
conuenientior est ventris solo. quod si
sibi euacuatio quod sit vomitu ne-
cessaria fuerit usque ad estatem ex-
pectet: ab ipso tamen sibi caueat cum
eo non indiget. ¶ Verumtamen antequam
ventris fiat solutio aut vomitus
premittenda est humoris subtilizatio
qui est euacuandus: et amplifica-
tio cannalium et ipsorum aptio: quod
hoc est ex eo quod corpus a pena
securum reddit. ¶ Et scito quod fa-
cere nature consuetudine lent-
tatis et obediencie ei quod vis ex so-
lutione ventris et vomitu facili
antequam medicina desit aut vomitus
est ex regiminibus asperien-
tibus. ¶ Amplius ventris solo et
vomitus cum macredine ventris est
difficilis et laboriosus et timoro-
sus. ¶ Medicina quod vomitum fa-
ciens: quicquid sit ventris solutio
cum stomachus fuerit fortis aut
bibita fuerit super forte famem
aut quod eam bibit: habuerit pas-
sionem colericam et nature lenitatem
aut si vomere non consueuerit:
aut si medicina in sua suba gra-
uis fuerit et velocis descensionis.
¶ Et ventris solutio facit vo-
mitum: propter debilitatem sto-
machi: aut propter multam faciei sic-
citatem: aut propterea quod medicina
abhorret: aut propterea quod bibi-
tor fastidium habere solet. ¶ Ois
preterea medicina quod ventris est so-
lutio cum non ipsa soluit aut soluit
sed non id quod est maturum: mouet
humorem quem debet soluere: et dilatat
ipsum in corpore: superat ergo
corpus: et conuertitur ad ipsum

Liber primus.

humores alij: que humor iste in
corpe multiplicat. ¶ Ex humo-
ribus qz est q est velocius obediē-
tie vomitui scdm plurimū sicut
colera. Et ex eis ē q vomitui re-
belliserit sicut melācolia. Et
ex eis ē q iter hoc et hoc ē medi-
sicut flegma. Et febrē qdē habē-
tis vtrē solvere melius est q fa-
cere ut ipse vomat. Et cuius hūor
dīcēdū fuerit sicut lēteriā hnt
facere ut vomat: ē incōueniens.
¶ Medicinarum pterea vtrīs
solutionē facientū deterior est
q ex medicinis est pposita: mul-
te diuersitatis in tpe in quo sol-
uēdus est venter: qm vtrīs solu-
tio p̄turbat: et post vtrē soluit
anteq̄ scda: et qhū p̄ma ipam
scdam expellit. ¶ Amplius qui
biberit aliqd vtrīs solutionē
aut vomitū sibi faciēs corpore
ipius limpidus necesse erit ut ei
frigo accidat aut mordicatio i
vtrē et agustia et qd ab eo expel-
let: egredietur euz difficultate. Et
ad vltimū qdē dū medicina su-
p̄fluitates euacuat non erit i ea
estuatō. Cūqz q medicinā bibe-
rit estuatōnē habere cepit iaz
euacuat q superfluum non est.
¶ Humor pterea q vomitū aut
vtrīs solutionē euacuat cū ad
alū mutabitur humorē significat
bit q iā corp⁹ ē mūdātū a super-
fluo humore quē euacuat volum⁹.
Qd si mūdificatio vsqz ad testi-
nū rasurā puenit et ad rē ni-
grā fetidū hūre odorē erit malū
¶ Sōnus qz cū post vtrīs solu-
tōnē aut vomitū fuerit multū de-
mōstrabit q euacuatō iam pfecte
mūdauit corp⁹ et contulit. ¶ Et
scias q cū sitis post vtrīs solu-
tōnē aut vomitū fuerit fortis: maxi-
mā et vltimā purgatiōis bonita-

tem significabit. ¶ Scito etiā q
medicina vtrīs solutina expel-
lit illud qd euacuat euz virtute
attractiua q attrahit hūc et dē
humorē: et fortasse attrahit gros-
sum et relinquit subtile: quē ad
modū facit illa q melācolia ex-
pellit. ¶ Illi⁹ pterea verbū q
dīc qd ipsa ghat illud qd attrahit
aut q ipm attrahit qd est sub-
tile nō est aliqd. Et. S. quidē li-
cet hoc sentiat penit⁹ tūc dicit q
medicina ventris solutina in q
nō est vtrōstas cū ventrem non
soluerit et digeret: gñabit hūorē
quem attrahere solebat. Sz hu-
iusmodi dicta nō sunt puenien-
tia. Et v̄ quidem q. S. ex hoc q
certificat: sentiat q iter attrahē-
tē medicinā et humorē attractū
sit cōueniētia in suba: et propter
hoc attrahit ipm. Sed hoc non
est verū qm si attractio fieret cū
cōueniētia: ferrā attraheret fer-
rū cū ipm suparet: et aurū attrahe-
ret aurū cū ipm suparet quātita-
te sua hoc tū certificare nō ē me-
dic. ¶ Et debes scire q humor
attractio q sit potu medicinā
soluentium ventrem aut vomitū
facientū nō est nisi in venis
i qbus venerūt donec ad testia
perueniāt et stomachū et hic na-
tura mouetur ad hoc ut eos ex-
pellat eū. Et raro qdē accidit ut
cum ventris solutiuū bibat ad
stomachū ascēdāt: et si ascēderit
ad vomitū declinabūt. Qd aut
ad stomachū ascendere non di-
mittit non est nisi propter duas
cās. Una que est quoniam medici-
na ventris solutina velociter pe-
netrat ad intestina. Et altera ē
qm cum medicina ventris solu-
tina bibat: nāz properat ad hoc
ut ex venis mesariciis ad iferis

ra expellat et non ad superiora: quoniam hoc propinquius est et facilius: et quoniam illud quod est post eas non etiam ipsas comprimit: et hoc quod est ex eo quod natura mouet ut ex propinquiori bus expellat vires. Quod si medicina virtutem haberet attractiuam quam humorum comitaretur etiam natura virtutis expulsiue magis digna: in sano et forti superaret: sed medicina non attrahat nisi ad viam signatam. ¶ **M**edicine vero vomitus facientis dispositio est diuersa ab hoc quoniam cum in stomacho fuerit in eo morabitur et humorem ab intestinis ad se ipsam attrahet: et sua virtute superata ad resistendum virtuti naturali. ¶ **E**t scias quod primam attractionis humorum quos medicina attrahunt non est nisi ex venis: et ex eo quod est multe propinquitatis. quoniam attractio fit in venis et in eis quod non sunt venae sicut humores qui sunt in pulmone qui propter vicinitatem ad stomachum et intestina trahuntur licet in venis non vadant. ¶ **E**t debes scire quod attractio quam fit per nares ex medicinis siccis est causa euacuandi humores a corpore sicut in hydropisi.

¶ **D**e sermone purgationis ventris et regulis eius. Cap. 5.
Iam in precedenti sermone ostendimus quoniam sit corpus preparandum ad recipiendum id quod ventres soluit antequam purgeat cum amplificatione pororum et lenificatione nature et proprie in egritudinibus frigidis: et ad summum nam mollificare antequam venter soluat: est competens regula in qua existit securitas: nisi in eo quod colerice passionis valde est aptum ex hoc namque nihil istud est faciendum quoniam esset causa superfluitatis que et accideret. ¶ **S**olutio namque ventris

alicuius talis qualis est iste res admiscenda est in qua sit virtus vomitiua: ne propter descenderet de stomacho antequam suam perficiat operationem: imo equetur in ipsa duarum medicinarum virtutes: et perficiat ventris solutionem operationem suam et vomitiua suam e contrario illi. ¶ **T**rauli qui sunt ex eis qui colerice passionis sunt apparatus. Fortiter igitur non tolerat medicinam. Ipsorum tamen plurimum colericam incurrunt passionem ex reumatismis superioris capitis. ¶ **E**x causa propter ea timorosa est medicina ventris vomitiua sumat fecem in intestinis exente sicca: imo expellenda saltem cum clisteri aut iuramento molliciano. ¶ **B**alneu quoque ingredi antequam ventris solui fiat aliquantisper ex eis qui bene preparantur: nisi aliquid prohibuerit. Et oportet quod ut iter balneu et haustum medicine prout iterueniat tempus. Post medicinam quoque non ingrediat quod balneu: quoniam trahit magis ad exteriora. et neque est bonum nisi ad ventrem restringendum propter in hyeme: quoniam non est timendum primam balnei caliditatem ingredi tali modo ne calor sit villo modo impediens ad attrahendum sed sit ad mollicandum. Et ad ultimum oportet ut aer illi qui pharmaciaz bibit: sit caliditatis paucæ ne sudores faciat neque turbationem: quoniam hoc est ex preparatorum. fricatio quoque et ex oleis inungi est sicut et preparatorum. ¶ **C**um autem aliquis medicine assuetus non est neque ea bibit melius est medicum ut sibi caueat ne ventris solutiua violentas virtutes habentia ei tribuat. ¶ **F**astidium vero habentibus et humores viscosos et in hypochondriis tensionem: aut qui in suis interioribus habet inflammationem aut opilationes non est dandum aliquid donec ista rectificen-

Liber primus.

tur nutriētib⁹: mollificātib⁹ et balneo ⁊ requieꝝdumissioe eius qđ monet ⁊ ei⁹ qđ iñāmat. Jñ hō qđ stātes bibunt aq̃s ⁊ hñtib⁹ s̃plenes fortes medicie sunt necessarie. ¶ Cūq; aliq̃s medicinā vēri solutiā biberit: meli⁹ erit ei si medicia fuerit fortis vt sup eā dormiat añq̃s operet: qm̃ opa bit meli⁹. Et si dñbil fuerit meli⁹ erit ei ne sup eā dormiat: qm̃ nā digeret medicinā. Cūq; medicia opari cepit meli⁹ erit ei ne sup eā dormiat quocūq; modo fuerit. ¶ Ampli⁹ cū aliquis medicinā bibit nō illico lūpēā se mouere d̃z s̃z d̃z sup eāz q̃escere: vt ipsaz natura circūdet ⁊ ea opetur: qm̃ nisi nā in ipā opata fuerit nō opabit in naturā. ¶ Odores q̃z nāseā phibētes olfacerē d̃z sicut est odor mēte ⁊ ruter anij ⁊ cytonioꝝ ⁊ boli corasceni aq̃ rosacea ⁊ pauco aceto aspli. Et si ex odore medicie q̃s exteret cū medicinā bibit nares cōstrigat. Et q̃ medicinā abhoret d̃z masticā pax ex tarchō: nō vt sui ouis v⁹ odor: s̃t⁹ stupida fiat. ¶ Qđ si vomere timnerit extremitates p̃strigat ⁊ cū ipam biberit d̃sup rē stupicā bibat. Medi ei p̃terea pillulas q̃s ei daturū sunt qñq; i melle volūt qñq; super eas p̃ficiūt mel coctum aut succarū cocrū dōec ei s̃ide faciūt tunicā. Et eo q̃z ingeniū vtile ē vt sup eas p̃d̃at cera ⁊ pauco oīo mollificata. Et ex eo qđ magis pueniēs igeniū est vt os aq̃ aut alia re i ple rē: d̃ei d̃epillule sicut sunt bibant sup ipsaz: aut q̃ aliq̃ horū ingenioꝝ aptate fuerit: trās glutientur itaq; oēs ita q̃ medicie opatio nō cognosceat. Et oꝝ vt apozima tepidū bibat ⁊ pille

cū aq̃ tepida sumāt. ¶ Frigidā p̃terea stomachus ⁊ pedes calefaciēdi sunt. Cūq; ipsius aia sedata fuerit: ambulet ⁊ moueat paulatiz qm̃ motus hic ē inuatiuus. Et interpositioe horarū ex aq̃ calida tñ bibat q̃ medici nā nō liq̃faciat ⁊ expellat ipaz ei⁹ debilitet ⁊ tūte nisi fuerit in hora qñ necesse ē vt vētris stringat solo. In potu q̃z aq̃ calema litie medicie existit debilitatio. ¶ Qui aut medicinā bibere voluerit calide existēs cōplonis ⁊ debilis stomachi: erit ei meli⁹ vt eā bibat postq̃ prius biberit ali qđq; sit sicut aq̃ ordeī: aut succ⁹ granati: aut vt vlt dicā cū stōachus recepit nutriēs subtile ⁊ leue. S̃z q̃ nō ita fuerit erit ei melius vt eā ieiun⁹ bibat. ¶ Pluri mi p̃terea q̃b⁹ dat medicinā ventris solutiua in estate ex ea pueniūt ad febrē. Opz ergo ne medicine potator comedat vel bibat donec medicia suā p̃fecerit opationē: neq; etiā quā diu medicina opat dormiat nisi volūtas assuerit vt restringat. Qđ si ipsi⁹ stomachus nō tolerauerit ne comedat p̃terea qđ stomachus ei⁹ est coleric⁹ ⁊ cito descēdit ad ipm̃: colā: aut p̃terea q̃ a comestioe vehemēter ⁊ famez tolerauit: d̃et ei parū panis isu si pauco vino sup medicinā añq̃s vēter soluat: qm̃ hoc est ex eo q̃ medicinam fortasse adiuvat. ¶ Opz p̃terea ne an⁹ aq̃ frida lauet sed cū cala. ¶ Quidā etiam dixerunt q̃ pillule que sunt cū apozimatib⁹ dande: sunt dande cū apozimatib⁹ q̃ sunt cū eiā homogenea: pillule namq; que colerā expellunt rubeā cū apozimate dande sunt alicui⁹ qđ sit

omnis
post p̃p̃a
maru

hiac k
fa loma
ad g̃p̃la
a

verbi gratia sicut fumusterre.
Et que melācoliam euacuātur
cum apozimate alicuius qđ sit
sicut epithymū aut polipodiū
aut his simile. Et que flegma ex
pellunt cū apozimate alicui⁹ qđ
sit sicut cēsaurea. ¶ Cū autē eua
cuare volueris corp⁹ siccū carnē
hñs duram medicina forti sicut
elleboro z his similib⁹: vehemē
ter stude in humectādo ipm nu
triciis vinctuosis: Et ad vlti
mū cum fortes medicine multi
sint timoris tales vcz q̄lis ē elle
borus: qm̄ in corpore mundo ef
ficat spasmū: z repleti corporis
commouet humiditatem motu
turbido: z ad intestina trahit il
lud qđ ei difficile est expellere.
Et titimali venenosi sicut meze
reon z scerebrā: z eaz ipedimē:
tū cum superant remouet raib.
¶ Ampli⁹ medicina multoties
sui odorē in stomacho dimittit
est ḡ sicut si medicina ibi rema
neat: cui⁹ medicamē ē aq̄ ordi ei qđ
ipm lauat: qđ qđē melior erit
eoz que in potu sumūt. ¶ Cūq̄
tps prolōgabit z medicina ope
rari nō ceperit: si alleuiatio fie
ri poterit vt nihil moueat fiat.
Qđ si qđ affuerit timoris meli⁹
erit vt hydromel traſciat aut
ei⁹ sirupū aut aquam in qua
trum resolutū fuerit: aut subij
ciat ei collyriū aut fiat clistere.
¶ Ex causis hō pp quas medi
cina nō operat: est cānaliū coan
gustatio de natura: aut pp com
plexionē aut ppter egritudinis
vicinitatē. In habentib⁹ em̄ pa
ralysim aut apoplexiaz medici
naz vie ad suas materias coan
gustant: accidit ergo vt difficile
sit facere quaten⁹ vter eis cur
rat. ¶ Duas preterea medicinas

ventrē soluētes in vna die cōiun
gere est timorosum z extra recti
tudinē. ¶ Ois quoq̄ medicina
que alicui humori est ppria cū
ipsuz nō iuenit: perturbat z ven
trem cū difficultate facit: z simi
liter si ipm in suo contrario isu
sum inuenerit. ¶ Ois preterea
medicina humorem in p̄mis ex
trahit qđ est ei pprius. deinde il
lū qui est post ipsum in multitu
die z subtilitate: z reliq̄s hñc
ordinē: preter sanguinē: qm̄ na
tura vsq̄ ad postremū eum reti
net z recōdit humorem hō ex lō
gino attrahere est difficile.
¶ Amplius cū timor affuerit ne
nausea aut sincopis alicui acci
dat postq̄ medicinam biberit:
oportebit fieri vt antequam me
dicinā bibat trib⁹ dieb⁹ aut duo
bus cū aqua raphani vomat et
vt raphanū comedat. ¶ Opor
tet p̄terea ne multuz salis sit in
cibis ei⁹ qđ medicinā vult bibe
re. ¶ Multoties quoq̄ per haustu
medicie puenit ad nauseā z an
gustia z sincopin z tremorē cor
dis z vētris mordicationē: z p
pue cum non solutionē fecerit
aut sudorē. Multoties preterea
est nobis necessarium vt eum fa
ciam⁹ vomere. Et multoties ex
cusat nos ab hoc dare ei retēti
ua z facere vt aquā ordi bibat
quaten⁹ vter soluat: z medicine
malitia remoneatur: z qđ in in
testinis retentū fuit: lauet. ¶ Al
le vero cui⁹ cōplexio fuerit fr
gida z sup alios hūores fuerit
flegma supabūdās debet sume
re post medicinam z ipsius ope
rationem naustriū aqua calida
ablutum cum oleo. Et qui cali
de fuerit pplexionis p̄siliū bi
bat cū aqua frigida z oleo vio

Liber primus.

laceo et zuccarū tabarzet aut in
 leb. Et ille qđē qui tēperate est
 pplexiōis semē lini. Et illi qđ ex
 coriatiōe timuerit intestinozū
 bolū armenū cum succo granati
 def. Sumere ēt dz qđqđ dixim⁹
 post fluxū vētris et si nō ipz reti
 nebit. ¶ Oī pterea pharmaciaz
 bibēti cui postea aduenit febr̄
 melior ē aq̄ ordei. Sirup⁹ x̄o a
 cetol⁹ ē excoatiu⁹: et iō tardan
 d⁹ ē vsq̄ ad duos dies aut tres
 donec i intestinis sua redeat x̄t⁹.
 ¶ Ille qđ qđ medicinā bibit scđa
 die ē balneū itratur⁹. ¶ Et si ex
 hūorib⁹ ipi⁹ aliqđ relictū fuerit
 balneū ipz mūdare poterit. Nā
 si uideris qđ balneū sit ei sapidū
 et in ipō delectet: erit hoc signū
 qđ balneū ipz ab eo qđ relictū ē
 mūdificat: ipm qđ in eo dimitte.
 Qđ si iueneris qđ in ipō nō dele
 ctef: imo i eo estuationez patiaf
 expelle eum. ¶ Scias preterea
 qđ ei qđ intestinoz patit debilita
 tē plerūq̄ ex medicinis ventrez
 solutiōib⁹ aduenit vētris solutio
 fortis: et plonabit ei res: et mul
 tis idigebit medicinis donec re
 tineat. ¶ In senib⁹ ēt silt timef
 ex vētris solutiōe ipi⁹ nocumē
 tuz. ¶ Et scito qđ ex potu habito
 post medicias vētris solutiuas
 ad febres puenit et ad estuatio
 nem. ¶ Post solutionem qđ ven
 tris et minutionez multoties in
 epate aduenit dolor quē aq̄ calī
 de potus remouet. ¶ Et scito qđ
 tps qđ maior canis ascēdit et fri
 gous fortis nō ē tps sumēdi me
 dicinā. Medicina em̄ in x̄o: aut
 autūno ē bibēda. Et ver qđē est
 cū nives de montibus cadūt. Et
 post ver qđē venit estas i qđ nō ē
 sumēda nisi res modica vel sub
 tilis. Autūn⁹ x̄o est veri x̄uus.

¶ Ampli⁹ nature nō est faciēda
 psuetudo bibēdi medicinā cū qđ
 necesse sit mollificare ventrē: qđ
 fiet psuetudinaria: et hoc habēs
 ad ipedimētū male finis pueniet
 ¶ Unūquēq̄ etiam qđ fuerit sicce
 cōplexiōis deūcit fortis medi
 cina. ¶ Opz pterea vt sup debi
 lē medicinā ex motu minuatur
 ne eius virtus resoluatur. ¶ Ex
 medicinis quoq̄ debilibus bñ
 dictis sunt viole cum zuccaro.
 ¶ Et ille cui in hyeme necessa
 riū fuerit medicinā bibere vētū
 obseruet meridionalē. Et i esta
 te dixerūt quidā eozū ecōuerso:
 et hoc qđē diuisionē hz. ¶ Eger
 cū debili indiguerit solutionez
 nō opabit nō magis mouet sed
 dimittat. Egritudo quoq̄ mul
 toties ebullire facit ventris so
 lutionem et accidit febris. Et est
 cum minutio sufficit.

¶ De superfluitate medicine
 ventrē soluentis: et de hora cō
 stringendi eam. Cap. 6.

¶ Agnoscitur hora qua est cas
 tarticū pstringendum est sitis.
 Cum ergo ventris solutio pfe
 uerauerit sitis nō acciderit: nō
 erit timendū qđ supfluitas pue
 nit. ¶ Ueruntamē sitis qñq̄ ac
 cidit et nō ppter multitudinem
 solutionis vētris: neq̄ propter
 eius superfluitatē. Imo propter
 cāz dispōnis stomachi: qm̄ si fue
 rit calidus aut siccus aut vtrū
 qđ faciet cito sitim. Aut pp cām
 dispōnis medicine cū fuerit cali
 da pungitiua. Aut pp cām ma
 teriei in seipsa: qm̄ cū fuerit ca
 lida sicut colera: aut in talib⁹ qđ
 līs sūt cause h̄mōi nō erit longe
 quin festina veniat sitis. Et si
 cū hoc harū rerū accidit contra

ritū nō erit longe qn penit⁹ sitis
cū tarditate veniat. ¶ Cū g^o vi-
deris q^o sitis iā supfluit: et q^o vē-
tris solutio nō sit pauca: cōstrin-
ge et p^ocipue cū cāe festinatiōis
sitis et velocitatis ipsius nō fue-
rint i vētrē qm i h^omōi nō debes
dare p^ostrictionē cū sitis appue-
rit. ¶ Qnq^o ē exit⁹ ei⁹ qd egre-
dit: est demonstratiū⁹ hore p^ostrin-
gēdi. Qui em colerā expellit ru-
beā cū viderit q^o iam puenit ad
flegma: sciat q^o iā medicina sup-
flue opatur: et quātomagis si ad
coleram puenit nigrā. Sāguis
ho maioris ē timoris et deterio-
ris piculi. Et si cui pp medicinā
mordicatio supuenerit: p^osiderā-
dum erit qd in capitulo de mor-
dicatione diximus.

¶ De mō succurrēdi disposi-
tioni eius in quo superfluit
ventris purgatio. Cap. 7.

Inanitio supfluit: aut pp ve-
naz debilitatē: aut pp oufi-
cioz ipsaz amplitudinē: aut p^o-
pterea q^o pharmacia eaz pūgit
ouificia: aut p^opterea q^o ex p^ople-
tiōis malitia corpi acq^osita fue-
rit aut ex ea q^o est sicut ipa. Cū g^o
vētris purgatio supfluit: ligā ex-
trema supius et iferi⁹ icipiēs ab
ascellis et inguinib⁹ descēdēdo
ab eis. Et in potu parū tyriace
aut filonij tribue. Et si poteris
fac ipm sudare i balneo aut va-
pore aq^o calide sub pānis suisca-
pite exteri⁹ tracto. ¶ Cūq^o mul-
tū sudauerit p^ostrictiua ad potā-
dū da ei et friceit. ¶ Et siāt ei epi-
thimata ex reb⁹ bñ redolētib⁹
ex aq^o myrtor⁹ et sādalis et cāfora
et succo fructunz. Mēbra p^opterea
ip^o extrileca fricare debes et ca-
lescere vētosus cū igne sub hy-
pocūdris pus possit et iter spa-

tulas ipius. ¶ Qd si tibi necesse
fuerit stomacho ip^o et intestinis
supponere empla ex ordeo fctō
et aquis stipticis fac filr ex oleis
oleo de cydonijs et oleo de masti-
ce. ¶ Ipe p^opterea ab aere frigido
est separāndus: qm pmit eū et ip^o
resoluit vētrē et ab aere calido:
qm ip^o laxat et tūtē. ¶ Cōforta-
ri qz dz ex reb⁹ bñ redolētib⁹ et
ex stipticis ad traiciēdū et dādū
et ex tortellis i vino suauiter re-
dolēte. Opz tñ vt sint calide: et
vt pānis cū succo granatē: iā p^o-
cesserit: a sanguicha et cortices
papaueris albi triti. ¶ Ex eo qz
exptū ē vt gna nasturtū pōdere
triū. 3. sumant et torefiant: deñ
adhoc coquant dōec coagulent⁹
et ad bibēdū tribuat: ē nāqz vlti-
mū i bonitate. ¶ Opz p^opterea vt
ei⁹ nutriēs sit stipticū infrigida-
tū cum nine qle ē qd sit ex succo
vive acerbe et sibi siliib⁹. ¶ Ex eo
etiā qd i retinēdo solutionē in-
uat: est vt vomit⁹ pcedat cū aq^o
calida: et ei⁹ ē extrema i ea mlti-
tanf. Et nō ifrigides ea. ¶ Cum
aut alicui eoz sincopis superue-
nerit: da ei vinū ad potādū. Et
si hoc totū ptulerit: tribue ei i fi-
ne rei narcotica et medicamēta
fortia: nota q^o sūt i capto de pro-
hibitiōe fluxus vētris. ¶ Medico
ho ē vtili⁹ vt pūisor existat i
p^oparando trociscos et pulueres
pōticos añqz sit hora: et vt etiam
sit pūisor et in enematibus et ip-
sorum instrumentis.

¶ De eo q^o bibit medicinā et
non solutus fuerit. Cap. 3.

Quam pharmacia solutionē
nō fecerit et fecerit mordica-
tionē vētris et angustia i ip^o et q^o
sumpsit ipam estuauerit: scoto-
mabit et dolebit caput et pates

Liber primus.

alices et oscitatiōes: succurrere debes cū enemate et collyriis sic cis. Et ipse quidem bibat masti-
cis. 3. iij. in aqua tepida. Et Me-
dicina quā quāq; operat per stipti-
corū bibitionē et comestione tā-
liū qualia sūt cydonia et macia-
na propterea quod os stomachi com-
primūt et quod sub eo existit et pro-
pter quod nauseā sedant et medici-
nā a suo motu quā ē ad superiora
violēter ad partē mouēt inferio-
rē: et propterea quod nature vim infe-
rūt. Quod si enema nō inuerit et
mala supuenerint accidētia ex-
tēsiōis corporis et oculi exierit et
et fuerit motus ad supiora: neces-
saria erit minutio. Et cū me-
dicina vētrē nō soluerit et mala
eā nō secuta fuerint accidentia
melius etiā erit ut ipaz psequat
minutio saltem post duos dies
aut tres: nā nisi hoc factū fuerit
timendū est in ipso ne humores
ad vnum principalium mēbro-
rum moueantur.

De dispositiōibus medicina-
rū vētrē soluentium. Cap. 9.

Medicinaz vētrē soluentiū
quā dā sūt quaz malignitas
magna ē sicut elleborus niger et
turbith cū nō fuerit bonū imo
fuerit ex għe ipsi quod ē citrinū.
Et agariū cū nō fuerit album et
purū: imo nigredini attinuerit
Et sicut laureola. Et quia res iste
male sūt: tūc si bibite fuerint: et
mala inde accidētia puenerint
meli⁹ erit ut medicia a corpe ex-
pellat quāto plus possibile fue-
rit vomitu aut purgatiōe et me-
dice cū tyriaca. Multaz pter-
ea eaz remoueat malia et pter-
barlo quā faciūt aie dādo in po-
tu aquā vehemēter frigidā: et se-
dēdo i ipsa sicut turbith citrini

putridi. Ois quā res quā acuitates
frāgit glutinatiōe et lenificatio-
ne et vinctuositate i quā sit dulcedo
ad hoc cōfert. Quedā ē medi-
cinaz quāq; aliqūb⁹ pportio ales
existit pplexiōib⁹: et aliis nō cō-
ueniūt. Scamonea nāq; i eos quā
in frigidis morāt regionib⁹ nō
opat nisi debilitet: nisi magna
inde det quātitas sicut est mos
ei⁹ i terra turcorū. Et quāq; est ne-
cessariū quib⁹dā corpib⁹ i aliqūb⁹
regionib⁹ ne medicinaz corpa
dent: sicut virtutes eaz tūc. Et ē ne-
cesse ēt ut medicis soluentib⁹ vē-
trē bñ redolētes medicie misceā-
tur propterea ut mēbroz virtutes
pseruent. Et Medicine quā cordis
ad hoc inuamentū pferūt: ppea
spm aialē i vno quā mēbro cōfor-
tāt. Plurime quā eaz subtilitate
sua et facilitate inuāt. Due p-
terea medicine quāq; coniungūtur
quā vna suū hūorē cito expellit
et altera tarde. Una g suā opa-
tionē efficiet post quā pāiā alterā
ē i suo hūore ppsit et opabit in
ipaz et ei⁹ debilitabit virtutē. Cū
quā scōa post operari ceperit: erit
debilis virtutis mouens et nō pfi-
ciēs: quare erit aliqd ei admiscen-
dū quod ipaz i facili reddat et festi-
nare faciat sicut ziziber turbith
quā ipz stupesceri non pmitit: et
sitr fiet si eas bñ sciueris pmisce-
re. Amplius pconsiderare debes
principia que in virtutib⁹ medi-
cinarum ventris solutuarū de-
clarauimus cū locuti fuim⁹ de
principiis vniuersalibus medi-
cinaz simpliciū. Et Medicina p-
terea solutionē faciēs plurimū
opabit illō soluendo ppuetate
sui: sicut turbith. Et plerūq; effi-
cit illō expmēdo sui ppuetate: si-
cut mirabolani. Et quāq; operat

culō lenificādo pprietate sui: sic
cut siracost. 7 qñq opat id lā-
bificādo sic mucillago psilū et
pruna. ¶ In plurib⁹ qz violen-
tarum medicinarū existit aliq
venenositas 7 solutionem ven-
tris efficiūt sui modū q natu-
re violentia inferit. ¶ Ipse igit
sunt aptade medicinis in qb⁹
existūt bezariati. ¶ Plerūqz et
adnuāt amaritudo 7 acuitas
7 pōticitas 7 stipticitas 7 ace-
tositas i opatiōib⁹ medicie cū
ei⁹ pprietas ei p̄sens affuerit.
Amaritudo nāqz 7 acuitas i re-
soluēdo iuuat. 7 pōticitas 7 sti-
pticitas i p̄mēdo. 7 acetositas
in icisionē faciēdā q ad lābēdū
p̄parat. ¶ Ampli⁹ qd lābere fa-
cit nō est cōiungendū ei qd in
p̄mēdo iuuat talit⁹ vt sint eorū
eq̄les virtutes. Imo meli⁹ est in
h̄mōi vt vnū post aliud tardeſ
vt sit p̄bigratia vna duarū me-
dicinarū q lenificat prius suaz
perficiens operationem q̄ ea q
premit: deinde adueniat exp̄ssi-
ua et expellat qd lenificatum
fuit. Et in reliquis secūdū hāc
considerationem.

¶ De eo qd ex hoc capitulo in
alijs locis inquirēdū ē. Ca. 10.

Medicine vētris solutue 7
lenificātes q bibūt 7 epi-
tymant 7 reliq ab eis: i nro āti-
dotario sunt relinquēde. 7 sim-
etates vniuscuiusqz ēt medici-
narū simpliciū melioratio. 7 qz
lit sit ei succurrēdū. Et quō sit
ei i potu tribuēda: i medicinis
req̄rat simplicib⁹. Pillule pre-
terea ad bibēdū dāde nō sunt
postqz d̄siccate sunt 7 facie fue-
rit vt lapides. neqz ēt cū s̄t mol-
les: ne penetrēt 7 retineant: Sz
sint sic qñ siccati ceperint: 7 di-

gitis cedant si comprimantur.

¶ De vomitu. Cap. 11.

Hab h̄ vt medic⁹ eos vome-
re faciat leuē aut pp naturam
sunt homines q pectus habēt
strictuz q male anhelāt: 7 q ad
sanguinē spuendū iunt apti et
hoies colla habētes gracilia:
7 apatib⁹ q in ipsozū nascunt
gulis apti: 7 itomachos h̄ntes
debiles: et multū pingues qm
istis cōueniēt⁹ est vt vēter sol-
uatur: 7 macris melior est vo-
mit⁹ colere ipsozū aptus. Aut
propter vsum homines quib⁹
difficile est vomere: neqz vomē-
di habent consuetudinē qm si
istis vomit⁹ prouocatus fuerit
fortibus vomitib⁹ non remane-
bit quin ipsozū vene in mēbris
anhelitus scindant et pueniāt
ad p̄sim. Cū aut̄ alicui⁹ res
qualis sit ignorabitur vomiti-
bus leuib⁹ pu⁹ erit experiēdū
qui si ei fuerint faciles erunt
et fortes ausi dare sicut illic q
sit ex elleboro: et sibi sile. ¶ Et
si nō oportuerit vt fiat q̄tenu⁹
vomāt: aut fuerit vn⁹ cui necē-
sariūz erit dare vomitū p̄para-
ipm añ 7 facies ei p̄suetudinē 7
mollifica ip̄s⁹ nutritia 7 fac-
ea vinctuosa 7 soluta: 7 fac eum
q̄lesceſ ab exercitijs 7 postea da-
ip̄s ei. 7 da i potu vinctuosas et
olera cū vino: 7 ad cōcedēdū da-
ei añqz vomat nutritia bōa: 7
p̄pe si vomit⁹ fuerit difficile:
qm fortasse nō vomet ip̄man-
natura eū r̄tinebit 7 meli⁹ ē q
bonū retineat q̄ malū. ¶ Cūqz
post cibū quē cōedit cū vomē-
di vomuerit: tardeſ cōestioneſ
donec fames sit fortis. Et sedā
sitim eius cū aliquo quod sit

Liber primus.

sicut sirup⁹ macianor⁹ sine aq⁹
 et non cum iuleb neq⁹ sirupo aceto
 so: qm vomere faciunt. ¶ Cibus
 aut⁹ q⁹ est ei utilis est pullus in
 car dab⁹ tres phylevini post
 ipm. ¶ Et ille q⁹ de qui acetosus
 vomuerit et non consuevit et i pul-
 su aliqd signu febris habuerit
 comestione vsq⁹ ad mediu diez
 tardet et an ipsam aquam cali-
 da rosaceam bibat. ¶ Cui aut⁹
 acciderit vt colera vomat ni-
 gra: ipsi⁹ stoach⁹ spongia ace-
 to calido ifusa supponat. et me-
 lius q⁹ de est vt sit cibus qui ad
 vomem. sumit diuersus: qm cuz
 est vn⁹ q⁹ ipm amplectit sto-
 mach⁹ et in dimittendo ipsuz sit
 auar⁹. Post vomitu aut⁹ ipsi⁹
 superfluu conferunt aues parue
 et pulli cu ambulare icipiunt
 ossa th suaru extremitatu non
 comedat: q⁹ sunt graua et i sto-
 macho tardantur. Et fac eu in-
 gredi balneu. ¶ In hora autez
 vomedi currat et exercitetur et
 fiat vt laboret postvomat: sitq⁹
 h⁹ i media die. ¶ In hora pterea
 vomedi opz vt oculi ligent sup
 positis pilis duab⁹: deih venter
 leui fascia t⁹perate fascietur.
 ¶ Res q⁹ que vomitus sunt p-
 paratione sunt eruca et rapha-
 nus et carica et calametu mota-
 nu et reces et cepe et porri et aq⁹
 ordeu cu fece sua et melle et pul-
 tes fabaz dulcedine et vinu dul-
 ce et nuces cuz melle et q⁹ sut eis
 similia: et micla q⁹ facta e ex pa-
 ne azimo et oleo: et melones et
 cucumeres earuz sei: aut aliqd
 ex eoz radicib⁹ tritis et i aq⁹ ifu-
 sis cu dulcedie et hermodactili
 et raphan⁹. ¶ Qui aut⁹ vinu bi-
 berit iebrius ad h⁹ vt euomat
 non icipiat vomere donec ad-

huc pa⁹ bibat sz bibat multu.
 ¶ Suchaba q⁹ cu bibita fuerit
 post balneu faciet vomere: sol-
 uet v⁹tre. ¶ Ampli⁹ q⁹ vomere
 voluerit non fortit⁹ masticare dz
 ppe ipz. ¶ Cuz at aliq⁹ fortez
 vult vomitu sumere: sic q⁹ sit ex
 helleboro: ipm bibere dz nisi
 fuerit qd phibeat et post duas
 horas diei et postq⁹ sterc⁹ ab ite-
 stinis exierit. et si cuz pena vo-
 muerit: bn erit. et si non moueat
 parump. et si non balneu mittat.
 Pena q⁹ q⁹ sit vomit⁹ inuigeda e
 ex aliq⁹ qd sit sicut oleu sifami-
 nu. Qd si icessio acciderit et an-
 gustia stoi def i potu aq⁹ cala ei
 aut oleu: qm aut vomitu faciet
 at v⁹tre soluet. ¶ Ex eo pterea
 qd ad h⁹ iuuat e stoi extremoru
 calefactio: qm h⁹ nausea facit.
 ¶ Cuz medicina v⁹ere facies
 pparauerit et sua icepit opatio-
 ne vomitor quiesceredz. et odo-
 res bonos olfacere. et eius ex-
 trema coprimedo sunt fricada
 et paru aceti e ei i potu tribue-
 du. et comedat mactiana et cido-
 nia cu pauco masticis. ¶ Et sci-
 to q⁹ mot⁹ facit magis vomere
 et q⁹es min⁹. et estas e ip⁹ magi
 puenies vl qd e digni⁹ vt i ipo
 fiat vomit⁹. ¶ Qd si alicui ne-
 cessari⁹ fuerit et si fuerit figure
 ipi⁹ puenies estas erit dignior
 hora vt i ea pcedat. ¶ Et finis
 vomit⁹ logiq⁹ fm modu pur-
 gationis p⁹le e stoi soli⁹ et si ite-
 stinoz. et ad modu qd e purga-
 tionis scde capis et totu⁹ corpis.
 Ipi⁹ ho attractio et eradicatio
 est ab iterioub⁹. et tu qd e cog-
 sces vomitu pferet⁹ ab eo q⁹ no
 fecit iuuametu: ex eo q⁹ ipz seq⁹
 tur allenatiouis et osideru boni
 et aq⁹elit⁹ et pull⁹ b⁹itas: et s⁹tr
 ex

ex dispōnib⁹ aliarū x̄tutū: ei⁹
āt lceptio ē nausea. Et dīeri⁹
qdē malū qd̄ efficit: ē mōrdica-
tio fort⁹ i stō 2 adustio si medi-
cina fuerit fort⁹ sicut ellebor⁹:
2 qd̄ ex eo fit qm̄ icipit a salua
q̄ fuit: deīn seq̄t ip̄z vomit⁹ mlti-
ti flegmat⁹ multoties: post quē
sequit⁹ vomit⁹ rei liq̄de tenac⁹.
Mōrdicatio q̄z 2 dolor erūt
māsiui ita q̄ alia accētia n̄ mu-
tent nisi i nausea et āgustā: et
qñq̄ soluit ēt v̄ter postea i ho-
ra q̄rta icipit q̄scere et ad re-
quē declinat. Malū āt ē vt vo-
mit⁹ nō pueniat 2 magnificet
āgustā 2 accidat tēso 2 egres-
sio oculorū ad exteriora 2 fort⁹
rubedo i eis vtrīsq̄ 2 sudor mlti-
2 2 itersectio voc⁹. Si q̄ ali-
cui acciderit nisi ei subueniat:
pueniet ad mortē ide. Illud
āt q̄ ei succurrit: ē enema 2 do-
sis mell⁹ cū aq̄ cala. 2 i potu ei
dare olea i q̄b⁹ r̄yace n̄t⁹ exi-
stīt sic oleū d̄ lilio. 2 labora do-
nec vomat: q̄ si vomuerit non
suffocabit⁹. 2 adhibe ēt enema
qd̄ sit ap̄d te p̄paratū. Et egri-
tūdines qd̄ q̄ sūt digniores eo
vt i eis fiat vomit⁹ sūt cronice
sic h̄ydropisis 2 epilepsia 2 me-
lancolia 2 lepra 2 podagra et
sciatica. Uōit⁹ p̄tea cū suz iu-
uamēt⁹ plerūq̄ affert egritu-
dines: sic qñq̄ ḡnat surditatē.
Ampli⁹ minutio n̄ ē cū eo cō-
tinuāda: s̄z tardāda trib⁹ die-
bus 2 p̄cipue si i ore stōi fuerit
h̄uor. Vomit⁹ q̄z mltoties sit
difficilis pp̄ h̄uorū subtilitatē.
Ipe igit⁹ ē igrossād⁹ potu saui-
2 granis granati. Et scito q̄
exit⁹ male rei p̄ iheriora post vo-
mitū ē signū qd̄ illū q̄ faciebat
fastidiū d̄scēdit iheri⁹. Et vo-

mit⁹ post ascellationē ē signū
q̄ ē ex accētib⁹ ascellādū. Ho-
ra p̄tea vomēdi i estate melior
cā dolorū i meridie ē. Et vōi-
tus corpi p̄fert s̄z visui nocumē-
tū facit. Ampli⁹ faciēdū non
est vt p̄gnās vomat: qm̄ sup̄flui-
tates corpis ipsi⁹ i ea nō egre-
diētur: 2 vomit⁹ 2 labor eā ad
estuationē pducēt. faciēdū est
igit⁹ vt q̄scat. Aliū h̄o q̄b⁹ acci-
dit vomitus sunt iuuandi.

De eo qd̄ agere debet
ille qui vomit. Cap. 12.

Am ille qui vomuerit a
suo vomitu euaserit: os
suū 2 faciē post vōitū abluet d̄z
ex aceto aq̄ tēpato: vt ḡuitas q̄
qñq̄ capiti accidit: f̄moueāt. 2
pap̄ masticeis cū aq̄ macianorū
bibat. 2 caueat sibi a cōestide 2
potu aq̄. 2 diu q̄scat. 2 ip̄i⁹ iun-
gant h̄ypocundria. 2 igrediat⁹
balneū. 2 abluat se velociter 2
egrediat⁹. 2 si necessariū ei fue-
rit daf ad cōedē. sit res boni
saporū 2 bōe l̄bier veloc⁹ dige.

De iuuamētis que affert
vomitū. Cap. 13.

H̄pocrates p̄cepit vōitū f̄e
tri i vno q̄z mēse duob⁹ die-
bus p̄tinu⁹ vt i scōo emēdet id
qd̄ i p̄rio die fuit difficile vt ex
pellat id qd̄ aduenit stōacho.
h̄yp. nāq̄ securitatē f̄e q̄ cū eo
cōseruat sanitas: h̄ āt pl⁹ ē ma-
lū. Et vomit⁹ qd̄ q̄ est h̄mōi
eūat flā 2 coleram 2 mūdificat
stōachū. Ipe nāq̄ h̄z qd̄ ip̄m
mūdet sic i testina h̄nt cholera
rubeā q̄ ad ea d̄scēdit 2 mūn-
dat ea. 2 remouet grauitatē q̄
accidit capiti 2 clarificat visū. 2
aufert fastidiū. 2 p̄fert ei ad cu-
i⁹ stōachū d̄scēdit colera q̄ ip̄i⁹
corrūpit cibū qm̄ cuz p̄cesserit

Articella.

lib. 1. de
victus ra-
tione per
char. ant
finam

Liber primus. 6

vomit⁹ ei⁹ cib⁹ semp mūd⁹ veniet, et remouet abhominatiōē q̄ sit pp̄ vinctuositatē et casū desiderij ipsi⁹ meri et q̄ facit d̄siderare acutū et acetosū et pōticū. et p̄fert lassitati corporis. et vlceri b⁹ q̄ sūt i renib⁹ et vesica. et ē lep̄ forte medicamētū. et malicie colous. et epilepsie stōatice. et ictie ritie et asmatic⁹ et tremori: et paralisi. et ex curatiōib⁹ q̄ p̄ferūt habētib⁹ vlcera nigra magna. Ip̄sa q̄z fieri d̄z i mēse senel at bis p⁹ repletiōē: ita q̄ nō obseruet reuolutio scita neq̄ nūer⁹ diez nor⁹. Et ille q̄dē cui mai⁹ inuamētū affert vomit⁹ ē cui⁹ cōplexio p̄ta ē colerica et macer

De malicijs que pueniūt. ex supfluo vomitu. Ca. 14.

Supfluo vomit⁹ stōacho nocet et ip̄z debilitat et resoluit ip̄z et facit eū aptū ita vt materie ad eū pueniāt. et obest pectori: et visui: et dētib⁹: et atq̄s capiti⁹ dolorib⁹ nisi eis q̄ sūt pp̄ societatē stōachi. et facit nocumētū epilepsie capiti⁹ q̄n ē cā isferioz mēbroz. Et supfluitas q̄z q̄ ē i ip̄o nocet epatiz pulmōi: et oculo: et aliquā venaz q̄nq̄ scldit. Et hoib⁹ p̄tea ē q̄ vult cito impleri: deū nō tolerat imo p̄parat ad vomēdū. et actio hui⁹ ex eis est que perducūt eū ad malas egritudines māsuas. Ip̄se ergo a repletiōe phibēd⁹ est. et tu ip̄i cibū et potū mēsurā.

Ut succurrat dispositiōib⁹ que accidunt vomēti. Ca. 15.

Phibitiōe aut vomēdi dixim⁹ iaz qd̄ oportebat. Et cēsiōi ho et dolori q̄ sub hy pocūdrijs sūt p̄fert pāni aqua calida infusi et suppositi et olei lenificātib⁹ et v̄etose cū igne. For

tē at mordicatōez i stōacho res manētē i mouet bibere iura vinctuosa q̄ cito digerāt: et inūger locū ex aliq̄ qd̄ sit sic oleū vinctu laceū mixtū cū oleo de keiri et pauca cera. Et Sigultū ho si cū eo acciderit et p̄māserit i tinea: bit sternutatio et dare ei ex aq̄ calida ad trañciēdū paulatim. et d̄ sāguie q̄dē iā dixim⁹ i caplo de ipedimētis vōit⁹. Alucem ho et egritudib⁹ frid⁹ et suberib⁹ et ltersectiōi voc⁹ q̄ accidit post ip̄z p̄fert ligare eūma et striger ea et supponere stōacho pānuz infusū oleo i q̄ cocta fuerit ruta et siccidis: et dare ei ad bibēdū mel cū aq̄ calida. Et habēti quidē alsubet fiat hoc et in aurem eius mittatur.

De eo i quo supfluit vomitus. Cap. 16.

Fat vt ip̄e dormiat: et igeat quāto plus possibile iuerit quāto dormiat. et ligēt ei eūma talit⁹ q̄r ligant cū fluxū vētris retinere volum⁹. et ip̄i medicet stomach⁹ cū ēplastris pōticis fortitudinē facientib⁹. Qd̄ si vomit⁹ supfluerit et incessanter egrediāt hūiores donec sāguis exeat: da ei ad bibēdū lactis i vino mixti quatuor cotilas: qm̄ medicine vomitiue malitiā p̄mitit: et sāguinē phibet et naturā lenit. Qd̄ si p̄te pectoris et stōachi a sāguie cū h̄ mūdificare voluer⁹ ne ex eo aliqd̄ coagulet: da ei ad bibēdū sirupum acetosū. siue sit ex melle: siue ex zuccaro cū niue i fridatū paulatim. cū h̄ q̄z q̄nq̄ cōfert biber succū portulacē cū bolo armeno. Cū ḡ trefact⁹ fueris paliq̄ in q̄ supfluit medicina: fac ip̄m vomere. Et opz

quā te q̄rere medicinas vomiti-
uias s̄z suos grad⁹ ⁊ quo q̄q̄
ear⁹ ad bibēdū sint dāde: ⁊ p̄ci-
pue helleborūz in antidotario
⁊ medicinis simplicibus.

¶ De enemate. Ca. 17.

Enema ē medicamē nobile
i expellēdo supfluitates q̄
sūt i lēstin⁹: ⁊ i sedādo dolores
renū ⁊ vesice ⁊ ap̄ata i porum: ⁊
egritudines colice: ⁊ i attrahēdo
supfluitates a mēbris p̄ncipali-
b⁹ supiorib⁹. Que nō ex eis sūt
acuta obilitāt epar ⁊ p̄ducūt ad
febrē. ¶ Ex enematis p̄terea fit
inuamē i expellēdo reliq̄as q̄s
inaniētia reliquūt. Formā nō
clysteris ⁊ q̄mō clysterizēt iā re-
tulim⁹ i. c. de colica. ¶ Uf q̄z qd̄
clysterizati sūt melior sit vt su-
pin⁹ taceat: deīn renouat se ad
lat⁹ dolēs. ¶ Et clysterizādī ho-
ra melior est cū est aeris frigi-
ditas q̄m sequit̄ ide ne augmē-
tēt grauitas ⁊ dolor ⁊ estuatio
⁊ nauſea. ¶ Balneū p̄terea solet
facere vt ebulliat hūores ⁊ spar-
ganē. ¶ Clysteris q̄z p̄ditio ē vt
aerē ⁊ hūores retētos attrahat.
¶ Et pp hoc s̄z plimū nō est bo-
nū vt balneū enemati p̄mittas.
Qd̄ si q̄s i lēstinis pustulas ha-
bēs ip̄o idiguerit cā febus aut
alicui⁹ egritudis ⁊ timuerit ne
enema retineat: supponere d̄z
ano suo ⁊ femori ⁊ locis q̄ sūt i
circuitu speltā caleſcām cū p̄a-
no. ¶ De epythimatis. Ca. 18.

Epythimata sūt ex medicis
bōis q̄ ad ip̄am perueniūt
egritudinē. ¶ Et medicia fortal-
se duas h̄zētates: vnā s̄bilitati-
uā ⁊ alterā ingroſſatiuā: ⁊ erit
maior nēcitas s̄bilitatiue q̄ iſp̄i-
ſatiue. ¶ Cūq̄ ei⁹ iſp̄iſatio, fue-
rit tēperās s̄bilitationē ex ea

fiet ep̄l⁹ penetrabit subtilitas ⁊
remanebit iſp̄iſitudo ⁊ illa q̄dē
q̄ penetrat⁹ fert: sicut facit coriā-
drū cū hordeo fracto cū ex eis
fit ep̄l⁹ iſp̄iſcrophulas. ¶ Empla-
stra p̄terea sūt talia q̄lia epithi-
mata s̄z ep̄la sūt dura ⁊ epithi-
mata currētia. ¶ Est q̄z cum epi-
thimata fiunt cū p̄anis. ¶ Cūq̄
mēbris p̄ncipalib⁹ supponūtur
sicut epati ⁊ cordi: nō fuerit ibi
q̄ p̄hibeat: p̄ferūt p̄ani suffumi-
gati ex rilloaloe crudo ⁊ tūtib⁹
epithimathū bonū tribuūt odo-
rem quē p̄ncipalia diligunt.

¶ De embrocis. Ca. 19.

Embroce sunt medicamēta
p̄grua ei q̄ ex capite ⁊ alijs
mēbris op̄z resoluit⁹ illi cui com-
plexionē necessariū est p̄muta-
re. ¶ In mēbris autē q̄ ēbrocare
oportet ex calido ⁊ frigido si nō
in eis fuerit supfluitates quē de-
ſcendūt: fiat p̄i⁹ embroca ex ca-
leſacto. Deīnde fiat ex aqua fri-
gida vt constringant. Qd̄ si res
diuerſa fuerit a frigida icipiatē

¶ De flombothomia. Ca. 20.

Flomia ē euacuatio vniuer-
ſalis q̄ multitudinē euat.
Multitudo at ē augmētū hūoz
sup̄eq̄litate ip̄oz i vētris. ¶ Et
nemo q̄dē ē flōmand⁹ niſi vnus
duoz. Vn⁹ eozū ē egritudinib⁹
p̄parat⁹ qui cū ip̄i⁹ ſanguis m̄-
tiplicat⁹ fuerit: cadet i eas. ⁊ al-
ter ē cadēs i ea. Unusquisq̄ aut
eoz aut flōmat pp ſāguis mul-
titudinē: aut pp ip̄i⁹ malitiam:
aut pp vtrūq̄. ¶ Ex his quidem
egritudinib⁹ p̄parat⁹ est sicut
q̄ est expoſit⁹ ſciatice ⁊ podagre
fortibus ⁊ artetice ſanguineis
Aut ille cui accidit ſputū ſāguī-
neū ex fiſſura vne q̄ i pulmone
ei⁹ exiſtit tēuit ⁊ ſolidata: q̄m cū

Liber primus

ipsi multiplicat sanguis scinde-
tur. et apti epilepsie: et apople-
xie: et melancholie cum sanguis mul-
titudine: et squantie: et apatibus
interiorum: et obthalmie calide
et ex eis quibus emoroidarum sanguis
qui fluere solebat est retentus: et mulie-
ribus quibus menstruus sanguis est re-
strictus. horum tamen colores non omnino
strant quod flobothomari debeant
per ipsorum obscuritatem aut albe-
dinem aut viriditatem. et illi qui in
interioribus membris cum perplexione
calida debilitatem patiuntur. Nam
istis melius est ut in vere mi-
nuantur: sed in has non dum incidit
egritudines. et illis quibus percussio
accidit aut casus: quoniam quicquid mi-
nuuntur timendo ne eis accidat
apoplexia. et qui habet apoplexiam minuendus est:
quoniam timeat ne aperiatur a humoribus ma-
turetis: sed non indiguerit: et si fue-
rit ibi multitudo. Et debes
scire quod dum iste egritudines ti-
mentur et non dum in eas ceciderit i-
earum principio penitus flomina di-
mittat: quia humores subtiliat: et
eos per corpus fluere facit: et eos
sano sanguini admiscet. et est etiam
cum nihil euacuat ex eo quod oportet:
et facit quod necessaria sint medi-
camenta alieniantia. Cumque ma-
turatio appuerit et egritudo
principium aut statum preterierit: tunc
si oportuerit ut minutio fiat si
non fuerit quod prohibeat: fiat flomia.
Flomia quod neque euacuatio ven-
tris est facienda in die motus
egritudinis: quia est dies requie
scendi et inquirendi somnum et dies
ebullitionis egritudinis. Et
cum egritudo est habens crismum
in cuius tempore est longitudo nullo
modo sanguis multus est mi-
nuendus: sed si possibile fuerit
quies est facienda. Quod si non fue-

rit possibile ut quies fiat ex eo pa-
rum minuantur: et corpore sanguis
thesauri recedat: ad flomiam sa-
cienda si apparuerit et per confer-
uet ad resistendum in crisisibus. Quod si
multum preterierit tempus ex quo quies mi-
nuta fuerit: et in hyeme fuerit cum qua
stus quod sequebatur fractus fuerit: minua-
tur et sanguis per thesauro recedat
Amplius quia flomia propea quod ad-
diuersus trahit naturam sed pluri-
mum retinet. Cumque ex multa mi-
nutione debilitabitur multi ge-
nerabuntur humores. Sincopis
preterea accidit in prima minutione
cum subito euenerit ei qui non consue-
uit: sed vomitum premittere est ex eo quod
est prohibet: et si vomerit hora que ac-
cidit. et debes scire quod minutio est
perturbans donec quiescat. Flomia
quod et colica raro siue euacuat. Pre-
gnans preterea et menstruata non mi-
nuantur nisi propter magnam necessita-
tem sicut necessitas retinet in forte
sanguis sputum cumque fuerit conue-
niens. Et debes scire quod si quies
notata signa repletiois apparue-
rint oportet minuas. id quod est re-
pletio ex humoribus crudis et est tunc
flomia multum impediens quoniam si mi-
nueris non maturabis eos et time-
bis ne eger perdat. Non autem est i-
ueneris ut ille qui melancholia su-
perabundat: minuat: postea me-
dicina solutiva euacuet. Sed soli-
citum est debes ex dispositione calo-
ris et additione quam nunc dicemus:
et considerare rationem: quoniam propter ratio-
nem per totum corpus incedit magis
eris confidens quod flomare debes.
Cumque sanguis alicuius fuerit
bonus paucus et fuerint in ipsis
corpore multum mali humores: flo-
bothomia bonum rapiet et malum
relinquet. et cum alicuius sanguis
malus fuerit paucus et declinaue-

*in fine
era dicitur
quod de flomia
sympson
et m dicitur
pauca sunt
rem:*

rit ad membrū aliquod q̄deus
declinatio vehemēter impedit
fuerit necessariū vt ip̄e minuat
ex eius sanguine parū erit assu
mēdū. Et cibo bono erit alēdū.
Deinde erit minūēdū itē post
dies: p̄pterea vt malus sanguis
ab eo extrahat̄ et bon⁹ restauret̄
¶ Qd si mali humores colerici
in eo fuerit ingeniet̄ quatenus
subtili pharimicia euacuet̄: aut
vomitu: aut vt sedent̄. Et stude i
hoc vt eger q̄escat et digerat̄ et
ociet̄. ¶ Et si grossi fuerit antiq̄
p̄ceperūt vt balneet̄ et i suis mi
nisterijs moueat̄: et dabāt ei ad
bibendū añ flobothomiā et post
ip̄az añq̄ alia fieret minutio si
rupū acetosum subtilitatu co
ctū cū isopo: et hāce. ¶ Cū autē
flōia necessaria fuerit cū debili
tate p̄tutis cā febris aut aliorū
hūoz: p̄tire flobothomiāz sicut
dixim⁹. ¶ Ampli⁹ flobothomia
stricta magis ē p̄seruatiua p̄tu
tis: s̄z tñ subtilē et claz iter dū s̄a
guinē fluere facit et spissuz et tur
bidū t̄z. Ampla hō velociter est
ad sincopin et magis opatiua in
mūdicādo et tardior ad p̄solu
dā dū: s̄z tñ ē dignior ei q̄ s̄m pu
trefactionez flobothomā et in
grossis. Et amplā q̄dē efficere i
estate ē digni⁹ sit necessariū fue
rit. ¶ Flobothomā d⁹ p̄pterea su
pinus iaceat qñ flobothomā:
qm̄ hoc ē p̄ueniēt⁹ ad hoc vt ip̄i
us p̄sueet̄ h̄t⁹ et ne ei supueniat
sincopis. ¶ In febrib⁹ aut a mi
nutiōe cauēdū ē. s̄. i his q̄ vehe
mētis sūt calefactiōis et inflāma
tiōis: et i oib⁹ nō acutis febrib⁹ i
p̄ncipio i die p̄iodica. In febrib⁹
b⁹ p̄pterea cū q̄b⁹ aduēt spasm⁹
est a minutiōe cauēdū: s̄z fuerit
necessaria: qm̄ cū spasm⁹ accidit

vigilare facit et sudare multū: et
deicit̄ t̄tutē: quapp sanguis the
saur⁹ ē dimittēd⁹. ¶ Et s̄l̄r opz
vt ex minutiōe febricitātis cui⁹
febris nō ē ex putrefactiōe mino
ratio fiat p̄pterea vt ad resoluē
dū febrē thesaur⁹ relinquat̄. Et
si fortis inflāmatiōis nō fuerit
et fuerit febris putrida: attende
decē regulas et postea iture in
vinali. Et si viua fuerit grossa
et rubedini attinēs et puls⁹ ēt fue
rit magn⁹ et facies tūda et febr̄
i suo motu: s̄ p̄pt̄ flobothoma
re i hora q̄ stomach⁹ a cibo ē va
cu⁹. Et si viua fuerit subtilis aut
igneā et facies a p̄ncipio egritu
dis fuerit tormatilis: caue tibi
a flobothomia. Qd si interpolla
tio i ea fuerit et q̄es febris: i ip̄a
fiat minutio. ¶ Dispōnē q̄z q̄tre
moris p̄sidera: qm̄ cū tremor fue
rit fortis a minutiōe cauēdū erit
¶ Ampli⁹ sanguinis q̄ egredit̄
colorē attende. Et si fuerit subri
lis albedini attinēs ip̄z illico re
tine. Et summope tibi caue ne
egrū ad vnā duaz p̄ducas rez
s̄. hūoz colericoz ebullitiōē: et
frigidoz cruditatē. Cūq̄ i febre
te optebit flobothomare: s̄ attē
das qd qdā dicūt. s̄. q̄ nō ē bonū
vt post quartū diē fiat qm̄ bonū
ē vt fiat ēt si fuerit post. 40. dies
et hoc s̄z sniaz Sal. l̄z p̄mittere et
ppare sit meli⁹ cū signiōes cer
te fuerit. Qd si i hoc erratū fue
rit q̄cūq̄ hora inueneris egrū et
oportuerit flobothoma ip̄sum
postq̄ decē rerū sollicitudinē ha
bueris. ¶ Multoties p̄pterea flo
bothomia i febrib⁹ l̄z necessaria
nō sit: efficit vt nā fortis fiat sup
m̄z p̄ptea q̄ eā efficit paucā: et
hoc q̄dē cū fuerit figura et etas
h̄t⁹ et reliq̄ talia q̄ p̄mittat̄. ¶ In

has se
1. timo
2. m. l.
3. salter
4. f. m. g.
5. f. m. g.
6. f. m. g.
7. f. m. g.
8. f. m. g.
9. f. m. g.
10. f. m. g.
11. f. m. g.
12. f. m. g.
13. f. m. g.
14. f. m. g.
15. f. m. g.
16. f. m. g.
17. f. m. g.
18. f. m. g.
19. f. m. g.
20. f. m. g.
21. f. m. g.
22. f. m. g.
23. f. m. g.
24. f. m. g.
25. f. m. g.
26. f. m. g.
27. f. m. g.
28. f. m. g.
29. f. m. g.
30. f. m. g.
31. f. m. g.
32. f. m. g.
33. f. m. g.
34. f. m. g.
35. f. m. g.
36. f. m. g.
37. f. m. g.
38. f. m. g.
39. f. m. g.
40. f. m. g.
41. f. m. g.
42. f. m. g.
43. f. m. g.
44. f. m. g.
45. f. m. g.
46. f. m. g.
47. f. m. g.
48. f. m. g.
49. f. m. g.
50. f. m. g.
51. f. m. g.
52. f. m. g.
53. f. m. g.
54. f. m. g.
55. f. m. g.
56. f. m. g.
57. f. m. g.
58. f. m. g.
59. f. m. g.
60. f. m. g.
61. f. m. g.
62. f. m. g.
63. f. m. g.
64. f. m. g.
65. f. m. g.
66. f. m. g.
67. f. m. g.
68. f. m. g.
69. f. m. g.
70. f. m. g.
71. f. m. g.
72. f. m. g.
73. f. m. g.
74. f. m. g.
75. f. m. g.
76. f. m. g.
77. f. m. g.
78. f. m. g.
79. f. m. g.
80. f. m. g.
81. f. m. g.
82. f. m. g.
83. f. m. g.
84. f. m. g.
85. f. m. g.
86. f. m. g.
87. f. m. g.
88. f. m. g.
89. f. m. g.
90. f. m. g.
91. f. m. g.
92. f. m. g.
93. f. m. g.
94. f. m. g.
95. f. m. g.
96. f. m. g.
97. f. m. g.
98. f. m. g.
99. f. m. g.
100. f. m. g.

Libri primus.

febre aut sanguinea necesse ē vt euacuatio fiat minutione nō supflua i principio: et supflua cū affuerit maturatio febris q̄ mltoties remouet i hora flōmie. ¶ Tibi q̄z cauere debes a minutione i cōplexiōe vehemētis frigiditatis: et i regiōib⁹ fortis frigiditatis: et i hora fortis doloris: et post balneū resolutiū: et post coitū: et in etate q̄ est minor: et ānis quāto pl⁹ poteris: et i etate senū quāto magis poteris: nisi i figura p̄fīl⁹ faeris et i soliditate musculorū et venarū āplitudine: et cap repletiōe: et colorū rubedie. Hos nāq̄ ex adolefcētib⁹ et senib⁹ flōmare audebis. Adolescentes tamen km ordinem ad flobothomādū paulatim prouehere debes cuz pauca inminutione. ¶ In corpib⁹ q̄q̄ fortis maciei et fortis grossitiei et rarj et albis et lassis et citrinis sanguinē non hñtib⁹ a minutione tibi q̄tū plus poteris cauere debes. ¶ Ampl⁹ i corpib⁹ q̄ plitras p̄pessa sunt egritudines caue tibi a flobothomia nisi sanguis affuerit corruptio que te ad hoc perducatur: qm̄ tunc flobothomabis ea: et cōsidera sanguinē. Et si ip̄z videris nigrū et spissū extrahe eū. Et si ip̄z videris albū et subtilē eū illico p̄stringe qm̄ i ipo existit vehemēs timor. ¶ A minutione preterea tibi cauere debes sup cibi repletionez ne materiā n̄ maturā ad venas trahas loco eius qd̄ ab eis euacuasti. ¶ Et oz ē vt tibi caueas ab ea in repletiōe stomachiz ite flinorū facta ex fece iā cōsecuta et p̄pinq̄a imo in eā euacuādo stude. Et illud quidē qd̄ ē in stomacho aut corā eo vomitu. Et qd̄ i intestinis iseriorib⁹ q̄ pote

ris: et si non alio saltem clysteri. ¶ Caue p̄terea tibi ne fastidiuz flobothomes: sed plōga ip̄z ad hoc vt eius fastidiū digera. Et tibi ēt caue ne subtilitatez sens⁹ oris stomachi hñtem aut ip̄ius debilitatē flobothomes. Et ife: licē ex gñatiōe colere rubee in ipo. Imōi nāq̄ sibi cauere dz. ¶ A nimia quoq̄ audacia i minutione sibi cauere dz: et p̄pe cū ē ieiun⁹. Sensus vero subtilitatē oris stomachi hñtez dignosces p̄terea q̄ mordicatiua trañcere ei nocet. Et habentē oris stomachi debilitatē cognosces ex desiderij ip̄i debilitate: et dolorib⁹ oris stomachi. Et habentē ostomachi aptū receptiōi colere rubee in q̄ ipsa multum gñat dignosces ex pseuerātia nausēe ipsius et p̄pea q̄ colerā q̄q̄ hora vomit et ex oris ip̄i amaritudie. Istis nāq̄ cum flōmati fuerint: oris stomachi p̄seruatōe nō premissa accidet ide timor magn⁹ et q̄q̄q̄ mouit ide. ¶ Subtilitatē vero sensus hñtiz debilitatē bucelle mūdi panis in rob acetofo bonū hñtem odorē hñse sūt dāde. Et si fuerit debilitas p̄plexio nis frigide sint intincte in aliquo qd̄ sit sicut aqua cū zuccharo cū alefeniati aut in sirupo mēte muscato aut in mīna muscata postea minuat. ¶ Aptitudinem hñ gñatiōis colere hñs ē mūdā dus dādo in potu ei multitudi: nē aque calide cū sirupo acetoso: postea dent ei bucelle panis ad manducandū deñ fiat vt parūper quiescat: postea minuat. ¶ Preparādū preterea est vt qd̄ ex bono sanguine resolutū fuerit: restauret si fuerit fortis cuz assatura carnis q̄ sit super prius

nas: qm si digerit nutrit multū:
z bñverūtū opzvt sit pauca: qm
stomach⁹ ppter flōmā est debi-
lis. ¶ Ampli⁹ vene qñq flōmā
ppterea vt flux⁹ sanguis ex na-
rib⁹ zmifice z ano z pectore phi-
beat aut ex alijs exitur: idvt sū-
guis ad id qd a parte illa est di-
uersū ptrahat: z h qdē medica-
mē est forte i iuuādo. ¶ Opz hō
vt flōm⁹ sit vehemēter strictus.
¶ Et sint vices multe q nō sint i
vna die nisi magnenecessitatē cā-
fuerit sed in die post diē: z h cūq
vice mīoratio fiat qstū possibile
fuerit. Et ad summū meli⁹ est vt
flobothomievices sint multe q
vt ipsi⁹ quātitas sit multa. ¶ Et
flōmia qdē cū nō ē necessaria co-
lerā rubeā ebullire facit z post-
ea aduenit ligue siccitas z q sibi
sūt. Est igit ei succurrēdū cū aq
hōidei z zuccaro. ¶ Qui aut se-
cūdare voluerit nō acciderit ex
pma mīutioe malitia paralytis
aut qd sit sile: venā man⁹ i lōgi-
tudine flōmare dz: ppeavt iun-
cture motio ipsi⁹ phibeat pso-
litionē z vt amplificet. ¶ Qd si
cū hoc timo: affuerit q cito pso-
lides: supponat ipsi pān⁹ olo: cū
paucō sale ifusus z desup liget.
¶ Et si flōm⁹ ē oleo inūctus fue-
rit cū fiet flōmia phibeat pso-
litionis velocitatē z minuet do-
lor: hoc qdē est vt sup ipm oleū
aut sibi sile leuifinūgat: aut ipe
in oleo mittat: postea cū panno
exiccet. Inter flōmiā qz z scda-
tionē dormire flōmie pso-
litionē festinare facit. ¶ Recordare
pterea eius qd dixim⁹ dixim⁹ d
euacuatiōe i hyeme cū medicia
q dies eligēda est austrina: qm
sitr in flōmia. Et scire dñes q cū
minuūt melācolici z epileptici.

z illi qsmīnuere opz i nocte ho-
ra dormiēdi opzvt sit angustus
scz flōm⁹ ne sanguinis exit⁹ acci-
dat. Et sit i oib⁹ qui secūdationē
nō indigēt. ¶ Scire qz debes q
secūdatio km debilitat mēsurā
est tardāda. Et si debilitas qdē
nō affuerit sit vltia ei⁹ tardatio
vna hora. Qui voluerit eā facē
vt sanguis ipsi⁹ trahat sit dies
vnus. Ampli⁹ flōmia trāsuerfa
melior est ei q scbationē vult in
eadē hora. Et illa q est km lōgi-
tudine ei q vult nō vna esse pte
secūdationē: imo in corde t3p eā
p multos faciet dies quaq die.
Cūq flōmie dolor maior fuerit
tāto erit ei⁹ pso-
litionē tardior. ¶ Multis pte-
rea in secūdationē
ne euacuatio sincopiz affert: nisi
fuerit postq assature aquā sum-
pserit. ¶ Inter flobothomiā qz
z secūdationē dormire phibet:
ne supfluitates que extrahūtur
cum sanguine incēdant: ppter-
ea q supfluitates in somno ad
corporis pfundū trahunt. ¶ Er-
innamētis hō secūdationis est
q flobothomativirtutē cū per-
fectione sue euacuatiōis que est
necessaria pseruat. ¶ Et melior
qui dē secūdationis termin⁹ est
vt duob⁹ aut trib⁹ tardē dieb⁹.
¶ Er dormitione hō flobotho-
mie ppinqua plerūq accidit in
mēbus confractio. ¶ Balneatio
quoq anteq minutio fiat plerū
qz aggrauat minutioez ppter-
ea q cutē ingrossat z eaz lenificat
ad labēdū aptā efficit nisi flob-
thomā dū multā sanguinis ha-
buerit grossitiē. ¶ Et oportet ne
flobothomat⁹ in se repellēdo sit
audax: sed km ordinē nutriet: z
cibū primitus subtiliet. ¶ Et si
militer opz ne post ipsaz exerci-

z iij

Liber primus.

tes: s; declinet ad hoc vt supin⁹
iaceat: neq; post eā balneo vřat
resolutionē faciēte. ¶ Cū āt ali
q; flobothomaf 7 postea ipsius
brachiū apaf: ex altero brachio
minuat fm q; tolerauerit. Et su
per ipm emplm d cerusa ponaf.
Et ex fornter ifrigidatib⁹ i cir
cuitu ei⁹ fiat cataplasma. ¶ Cū
q; aliq; eorum flobothomaf in
quorū corporib⁹ superabūdātes
existūt hūiores flobothomia fit
causa ebullitiōis illoz humoz
7 eoz cursus 7 ipsoz pmutiōis:
fit ergo frequens flobothomia
eis necessaria. ¶ Sāguis quoq;
melācolic⁹ facit vt frequēs mi
nutio sit necessaria q; in pñentiā
dem alleuiat: s; in senio puenit
inde ad malas egritudines q;
bus est apoplexia. ¶ Ampli⁹ flo
bothomia multoties pmouet se
bres 7 multoties resoluit pu
trefactionē. ¶ Ois q; san⁹ q; flo
bothomaf: illud qd in caplo de
potu dixim⁹ accipe dz. ¶ Et de
bes scire q; venarū q; flobotho
mant alie sunt q; sunt iñ vene 7
alie sunt q; sunt iñ arterie. ¶ Ar
terie hō min⁹ flobothomant p
pter terrorē ei⁹ q; i eis existit de
tiore cursus sāguinis. ¶ Et sua
rum qdē dispositiōnū minor est
qd ex ea pñit emborisma: 7 hoc
qdē est cū fixura fuerit vehemē
ter angusta. ¶ Cū añt fuerit se
curitas q; ex ea sanguis nō fluet
maxie est iuuatiua i egritudini
bus pñis ppter q; flobotho
mant. ¶ Mai⁹ iñ iuuamētū qd
ex mñitiōe arterie puenit nō est
nisi cū i mēbro sibi vicino male
sūt egritudines: q;rum cā ē san
guis subtilis 7 calid⁹. ¶ Cū q; ar
teria flōmabit q; est ei vicia in q;
nō erit tumor: maximū affert iu

uamētū. ¶ Vene pñtea man⁹ q;
flōmant nō pulsatiles qdē sunt
sex cephalica: nigra: 7 basilica:
7 funis brachiū: 7 scilē: 7 illa q; p
prio noie ascellaris vocaf: 7 ipsa
qdē est ram⁹ basilice: eis hō sa
nior oib; est cephalica. ¶ Opz
aut vt oēs tres supra iūcturā pe
rianf nō sub ea: neq; in ea: iō vt
egrediaf sāguis bñ taliter vt sa
liat vt sit securitas a nocumētis
neruoz 7 arteriaz 7 iñ cepha
lica. ¶ Earū hō flōmia q; fit h; lō
gitudinē ad pñolidandū est tar
dior: qm ipse sunt pñuctiōnales.
In nō pñuctiōalib⁹ hō reest ad
hoc diuersa. Et i sciatica qdē: et
scilē: 7 in alijs venis meli⁹ est vt
h; lōgitudinē flōmēt. Et cū hoc
opz i cephalicavt a capite mus
culi moueaf ad locū lene: 7 dila
tef flōm⁹: 7 flōm⁹ flōmū nō pñē
tur: qm faciet apā. ¶ Plurimū
aut erroris q; euenit in minuēdo
cephalicā nō puenit ex pcussioe
vna iñ sit magna: imo nō accidit
nocumētū nisi pp iterationē p
cussionū. Et q; ex ipsi⁹ flōmia pl⁹
tardaf: ē illa q; fit iñ lōgitudie cui⁹
qdē flōmū dilataādi sūt: si volūtas
affuerit vt scdario fiat. Cū āt eā
nō inueneris q;re aliquē ramoz
ei⁹: q; sūt in siluestri a seid. ¶ Et i
vena qdē nigra est tumor ppter
neruū q; est sub ea. Et q; h; ē est
inter duos nernos. Tibi igit ca
uere debes vt ipsaz iñ lōgitudie
flōmes: 7 ad iñferiora. Et fortasse
sup ea erit neru⁹ subtilis tēsuasi
cut chorda 7 tūc qdē oportebit
vt hoc cognoscat. Et caueaf ne
pcussio i eo cadat 7 pueniat ide
stupor pseuerās. In eo aut cui⁹
nerui sūt grossiores ram⁹ iste est
magis manifest⁹. Et erro: qdē i
ipso est deterioris nocumētū q;re

ad error accidit neru⁹ ille per-
cul⁹ fuerit: nō p⁹solides flōmā:
imo sup⁹ eā pone qd⁹ ipsius phi
beat⁹ solidationē. Et ei⁹ qd⁹ dē me
dicamētū est sicut medicamētū
vulner⁹ neruoz. Et nos iā locuz
ti sum⁹ de ipso in libro q⁹ro. Ca
ue tibi p⁹tea ne res ifrigidā ad
ipm⁹ pueniat q⁹ sit xbi g⁹ra: sicut
solatrū z sandalū: sed ipm⁹ z totū
corp⁹ oleo calefacto frica. C⁹fu
nis aut⁹ brachiū meli⁹ est vt trās
uerse minuaf: nisi ytrin⁹ fuerit
flexuosa: qm⁹ tūc i lōgitudine flō
mat. C⁹Basilica q⁹ magni est ti
mor: p⁹tea q⁹ arteria cadit sub
ea: z q⁹ nerui z musculi ēt sub ea
cadūt. In ipā: q⁹ flōmā dōtibi ca
ue: qm⁹ si p⁹culio fuerit i arteria
sanguis nō restrigēf: aut restrin
gēf difficulter. C⁹hoim q⁹ sunt
qdā quoz basilice due associāt
arterie q⁹rumvna cū signata fue
rit: estimabit⁹ q⁹ iā sit securitas
fortasse p⁹uenit: altera hoc elsci
re d⁹bes. Cūq⁹ ligaueris q⁹ pluri
mū rei accidet ibi iflatio q⁹q⁹
ex artia q⁹q⁹ per basilica. Sz q⁹li⁹
cūq⁹ fuerit ligaturā soluere de
bes: z i⁹flationē mollif i⁹ngere
deide ad ligādū redi. Et si ifa
tio renerfa fuerit: reitera. Qd⁹ si
nō iuuerit qd⁹ erit i hoc si basili
cā dimiser⁹ z ad ramū q⁹ ascella
ris vocat redibis: q⁹ qd⁹ ē q⁹ sup
dōesticū ascid existit ad iferio
ra. Inflatio nāq⁹ errorē multo
ties efficit z ligatura sepe arte
rie pulsū q⁹escere facit: z ipāz ele
nat z ponit ipāz sup⁹mā: z existi
mat q⁹ sit vena z flōmatur. Cūq⁹
qnālibet ligauer⁹ venā z exliga
tura sup⁹ eā puenit q⁹ sit ifle lēti
āt ciceri faci ipā qd⁹ i basilicadi
rim⁹. C⁹In basilica q⁹ flōmāda
quāto pi⁹ ad brachiū d⁹scēderit:

erit sani⁹. flōm⁹ p⁹ter i venā p⁹ce
dere d⁹ad diuersitatē part⁹ arte
rie. C⁹In basilica q⁹ nō solū p⁹ti
git error ex parte arterie: sz etiā
muscul⁹ sub ea est z neru⁹ p⁹pter
qd⁹ etiā puenit error: hoc qd⁹ ē iā
tibi dirim⁹. C⁹Signū hō erroris
in basilica q⁹ arteria iā sit p⁹cul
sa est q⁹ sāguis egredit⁹ i⁹nbilis
ruffus q⁹ saliedomanat: lenifica
tur cū eo tact⁹ z ipā sit i⁹ferior:
tūc ergo succurr⁹ ei: z i⁹vulneris
ouificio parū de pilis lepouspo
ne cū paucō puluer⁹ t⁹ uris z san
guinis draconis z aloes myrrhe
z paucō alcolcotar z alzeqi. Et
sup⁹ ipāz ex aq⁹ ifrigida q⁹tū pote
ris roza. z sup⁹ locū ipm⁹ flōmatū
ligaturā apponet enacē. Q⁹ si te
nuerit vsq⁹ ad tres dies non sol
uas. Et post etiā tres dies quā
to plus poter⁹ tibi cauere d⁹bes
Et loco emplm⁹ ex stiptic⁹ suppo
ne. C⁹Multi p⁹tea hoim arteriā
illā icidūt penit⁹ vt ipsa q⁹hat z
caro desup⁹ eā coopiat z teneat.
C⁹Ampli⁹ pleriq⁹ hoim p⁹ p⁹ san
guis exitū moriunt. Et qdā eoz
sunt q⁹ moriunt p⁹ p⁹ fortitudinē
doloris ligature quā voluerunt
p⁹ p⁹ fortitudinē p⁹hibitiōe flux⁹
sāguinis arterie donec mēb⁹ fa
ctū est h⁹z iā mortū. C⁹Et scias q⁹
cursus sāguinis q⁹q⁹ puenit ēt
eruenis. C⁹P⁹tea scire debes q⁹
sanguis q⁹ plm⁹ d⁹ cephalica eua
cua⁹ est q⁹ ex collo z eo qd⁹ ē parū
sup⁹ ipm⁹ z parū sub ipō egredit⁹
z fminū parat⁹ epat⁹ n⁹ p⁹trāsitz
hypocūdrion⁹ z iferiora nō tāt
mūdicat vt inde sit cura. C⁹Ni
gre⁹ hō iudiciū iter cephalicā et
basilicā ē mediū. Et basilica qd⁹ ē
euacuat q⁹ ē a pte luminis z vē
tris iferi⁹. Funis hō brachiū filis
est cephalice. De scellē hō dicit⁹

Liber primus. 6

q̄ que dextra est dolorib⁹ epat⁹
 p̄fert. Et q̄ sinistra dolorib⁹ sple
 nis ⁊ q̄ sanguis fluere dimittat
 donec p se stringat. ¶ Man⁹ d̄z
 illi⁹ q̄ flōma⁹ in calidā aquā est
 ponēda: ne sanguis cito restrin
 gat: vt facile egrediat⁹ si ei⁹ egf̄s
 sio d̄bilis fuerit: sicut est in plu
 rib⁹ eoz qui ex sceile minuant⁹.
 ¶ Et sceile q̄dē flōmia melior ē
 ea q̄ sit i lōgitudine. ¶ Ascellar⁹
 aut̄ iudiciū est sicut iudiciū basi
 lice. ¶ Arteria p̄o man⁹ q̄ flobō
 tomat⁹ est arteria q̄ iter pollicē
 existit ⁊ indicē. Et ei⁹ q̄dē iuuas
 mētū in antiq̄s dolorib⁹ epat⁹ ⁊
 diaphragmatis est mirabile. Et
 Gal. q̄dē iā vidit hoc i sōnis p̄ci
 piebat em̄ homini hāc facē flō
 miā cā doloris quē i epate habe
 bat qui eā fecit ⁊ san⁹ effect⁹ est.
 ¶ Plerūq̄ etiā flōma⁹ alia arte
 ria q̄ ad iteriorē partē palmede
 cluior hac existit: cui⁹ iuuamē
 tū ē p̄pinquū iuuamēto istius.
 ¶ Qui aut̄ venā man⁹ flōmare
 voluerit ⁊ nō potuerit: nō erret i
 ligādo eā fortiter cū inolutōe
 iterationē faciēdo: s̄ vnā die aut
 duab⁹ dimittat. Verūt̄ si p̄cus
 sionē reiterare necessariū fuerit
 p̄ma p̄cussioe se remoueat ⁊ non
 ab ea descēdat. ¶ Ligatura p̄o
 p̄terea fortis a p̄a affert. Et infri
 gidatio p̄ni ⁊ p̄i hūectatio ex
 aq̄ rōk. aut aq̄ isfrigidata ē bōa
 ⁊ p̄ueniēs. Op̄zetia ne ligatura
 cutē d̄ suo loco añ flōmiam aut
 post eā remoueat. Et corporib⁹
 q̄dē macris ligature fortitudo ē
 causa euacuādi venas ⁊ retinē
 di sanguinē ex eis. In crassis au
 tem corporib⁹ p̄pter laxitudinē
 vene nō apparēt nisi p̄strigant⁹.
 ¶ Minutor p̄terea sūt q̄dā qui
 ingemiant quādo dolor regat⁹ stu

pefaciēdo manū p̄strictione b̄is
 chū ⁊ dimissioe h̄orevni⁹. ⁊ sūt q̄
 dā q̄ flōmū oleo inūgūt. S̄ hoc
 totū sicut iā dixim⁹ dolorē lenit
 ⁊ p̄solidationē r̄tardat. ⁊ si vene
 q̄dē h̄s i manu noiāuim⁹ nō ap
 paruerit s̄z appuerit ip̄a p̄rami:
 p̄mat man⁹ digito p̄trahēdo i se
 ri⁹. ⁊ si sāguis cito ad seip̄z reuer
 sus fuerit cū digit⁹ r̄conet⁹ ⁊ itū
 muerit: flōmet⁹. ⁊ si nō: minuat⁹.
 ¶ Cūq̄ lauād i affuerit volūtas
 cat⁹ trahat iōvt p̄cussio coopiat⁹
 ⁊ fiat ablutio: deide ip̄a ad sū
 sitū reducat⁹. p̄an⁹ q̄z eminētiā
 h̄ns r̄ctificet q̄ ē melior cū p̄lābz
 ⁊ d̄sup ligeat. ¶ Cū at̄ i ouificio p̄
 cussiois a de p̄s egredit⁹ molliter
 iteri⁹ r̄ducēda erit ⁊ n̄ erit icidē
 da: ⁊ i h̄oz q̄dē secūdatiōe h̄ ē fi
 ducta h̄nda sine p̄cussioe. ⁊ h̄ q̄
 dē i fine capli vehemēter p̄scrū
 tabimur: nā h̄mo iste accidētāl
 h̄ igressus est. ¶ Ampli⁹ scire de
 bes q̄ sāguinis retētiō ⁊ p̄cussio
 nis ligatio: terminatā h̄nt h̄o: ā
 lz sint diuersa. Nā q̄dā sūt q̄tole
 rare p̄nt ēt si feb̄icitāte essent
 vt q̄nq̄ aut sex sāguialib̄e ause
 rāf. Sūt ⁊ alij q̄ nō p̄nt tolerare
 ip̄is ēt sanis vt vna sāguis libra
 auferat⁹. ¶ Verūt̄ tres i hoc p̄si
 derāde sūt dispōnes. Vna ē leui
 tas corporis: ⁊ ip̄i⁹ laxitas. Et alia
 ē color sāguis: nā i hoc ēt mlti
 ties accidit error: q̄m in p̄ncipio
 sui egredit⁹ subtilis ⁊ alb⁹: q̄re cū
 replōnisibi affuerit signatio et
 oportuerit te flōmiā facē: n̄ d̄ci
 plaris pp̄ hoc: nā calor sāguis i
 eis repletōis signa h̄ns p̄miscet
 q̄nq̄ s̄ i h̄ ide h̄ ē curādū. In eis
 q̄z q̄ āp̄ata h̄nt color sāguis
 r̄ore fac̄ q̄m āp̄a sāguinē ad seip̄z
 trahit. Et tertia ē pulsusa q̄ r̄ce
 dere n̄ debes. ¶ Cū s̄ p̄trāstierit

*apulsu recedere
 nō debes. //*

Fen quarta. 6 Fo. cxc.

pulchritudo coloris: aut mutat
color sanguis: aut mutabit pul
sus et ppe ad debilitate retine
Et similiter si aduenerit oscita
tiois accidens: aut alibi: aut sin
gultus aut nausee: aut si cito mu
tabit color: aut pulchritudo ini
tere pulsui. ¶ Qui vero magis p
pati sunt ad hoc ut sincopis eis
velociter accidat: sunt illi qui cali
dus existit pplexionum macri: la
ra habentes corpora. Et qui sunt p
parati ad hoc ut istud eis eueniat
tarde: sunt corpora habentes tempe
rata: et carnes duras. ¶ Oportet
pterea ut minor flomios habeat
multos: quorum quidam sint pilum
habentes: et quidam pilo carentes.
¶ Et pilum quidem habentes sunt con
uenientiores ventis labentibus sicut
guidem. Et ut habeat glomerem ex
cuculo aut serico. Et instrumen
tum vomituum ex ligno aut pena.
Et ut secum teneat pilos leporis:
et medicamentum ex alooe thure: et
folliculis muscardia muscatum: et tro
ciscos et musco. Id est ut si sincopis
acciderit quod est vna ex rebus quod ex mi
nutioe timeat: et fortasse habens hoc
non vomuerit: succurrat: et glome
rem os eius mittat: et ipsum cum instru
mento vomere faciat: et folliculum ei ad
olfaciendum tribuat: et faciat ipsum
transcurre aliquid ex electuariodia
muscatois ex trociscis eius ppea
ut eius spiritus viuificetur. et si acciderit
ex arteria sanguis egrediat: suc
currat et repleat vulnere pilis leporis
et cum medicamine ex alooe ipso reti
neat. ¶ Sincopis vero raro acci
dit in sanguine egrediente. Imo sed
plum non acciderit nisi per retentionem
nisi superfluum fuerit sanguis exitus
sed in febribus synochis non curemus
si usque ad sincopi pueniat: et in prin
cipio apoplexie: et in sequentibus: et

in magnis apatibus punitiosis: et
fortibus doloribus: hoc tamen facere
debemus nisi cum spiritus fuerit fortis.
¶ Et id quod de acciderit nobis ut in
venis manus habemus amplificare
mus habemus aliorum scias et obliuiscere
remur venis pedis et alius venis
nos ergo in eis sermonem nostrum
pernuare oportet. ¶ Dicemus ergo
quod ex venis pedis est sciatica quod
flomatur a parte siluestri alca
bi: aut sub eo: aut supra ipsum et li
gatur illud quod est supra ipsum a
summitate core usque ad cabum: et in
uoluit fascia fortiter aut instita
Et melius quod est ut ante balneum
in aqua calida et ut ipsa in longitudi
ne flometur. Quod si ipsa fuerit oc
cultata: aliquis suorum ramorum flom
metur qui iter minimum et habet di
gitum ab eo existit. ¶ Et inuamem
tum quod est in flomia sciaticae est ma
gnum in dolore scie. et sicut in poda
gra. et in varice. et in elephatia.
Sed sciaticae scotatio est difficilis.
¶ Et ex eis est saphena quod est sup
per domesticam alcabi et est manife
stior sciatica. et ipsa quod est floma
pterea ut euacuet sanguis ex
membris quod sunt sub epate: et ut san
guis a partibus superioribus ad inferio
res declinet: quod est menstrua vehem
enter puocat: emorroydaz ou
ficia aperit: et id quod est facit opor
tere ut sciatica et saphena filis
existat inuamem: sed exprimentum fa
cit ut opatio sciaticae plim pue
niat dolori scie: sicut si hoc esset
obitum. ¶ Et saphene quod est flomia
melior est quam sit transuerse latitudi
ni attinens. Et ex eis est vena cur
uature quod flomat sub genu popli
tis: quod tamen efficit spiritum et saphena.
Sed est fortior saphena in puoca
tioe menstruorum et in doloribus anis: et
emorroydibus: et ex eis est vena quod est

Liber primus.

p^o alaurcob q̄ ē q̄ si ram^o saphe
ne: et opatur quantum ip̄a. ¶ Et
ad signū quidē venarū pedis flo
bothomia p̄fer egritudinib^o q̄
sūt ex materis ad caput decli
nātib^o et egritudinib^o melācolie
et ip̄a q̄dē magis obilitat. ¶ In
venis aut̄ qui flobothomant et
sunt i pte capitis excepta quidē
ē vt trāsuere flobothoment. Et
earū q̄dē q̄dā sūt q̄ sunt vene: et q̄
dā q̄ sūt arterie. ¶ Vene ḡ sūt si
cut vena frōtis q̄ iter duo existit
sup̄cilia. ¶ Et ip̄i^o q̄dē flobotho
mia p̄fert grauitati capitis: et p
pue illi q̄ ē i posteriore pte capi
tis et grauitati oculorū et stupo
ri: et dolori capitis perseueranti
antiquo. ¶ Et vena q̄ sup̄ caput
flōmatur pp̄ emigraneā et vlce
ra capitis. ¶ Et due vene tempo
rū que flexuose incedūt. Et due
vene que sunt in angulis oculo
rum lachrymalibus. Et km̄ plm̄
nō apparēt nisi p̄ p̄strictionē suf
focātē: et i ip̄is q̄dē flobothom^o
nō ē p̄fundā: q̄ fortasse sūt si
stule ex p̄cussione ossis et ex eis n̄
egredit̄ sāguis nisi pauc^o. ¶ In
uamētū hō flōmie ip̄sarū duarū
existit i dolore capitis: et in dolo
re emigrane: et optalmia anti
qua: et lachrymis: et p̄āno: et sca
bie i palpebris: et earū bothor et
noctilopis. Et tres vene pue q̄
rū loc^o est post illū vbi extreni
tas auris tāgit cū puenit ad ca
pillos. Et vna q̄dē harū trīm ē
magis manifesta q̄ flōmā in p̄n
cipio aque et cū caput stomachi
recipit fumū. Et pp̄ hoc p̄ferunt
vlerib^o auris et colli et postero
rum capitis. Et Sal. q̄dē negat
q̄d quidam dicunt q̄ due vene q̄
sunt post aures flōmant vt q̄ si

lios gignūt ipsos non gignant
¶ Et ex venis istis sunt quidē: q̄
sunt due. Et minunt in p̄nci
pio lepie: et fortis squinantie et
coangustatiōe anhelit^o: et asma
te acuto: et raucedine vocis: et in
habente ap̄a in pulmone: et dis
nia q̄ est ex multo sanguine cal
do: et egritudinib^o splenis et late
rū. Et op̄z vt dixim^o ante: vt flo
bothomo pilū h̄nte minuantur
¶ Mod^o hō ligādi eas ē q̄ op̄z
trahere caput ad cōtrariū p̄tis
flōmie vt vena extendēdo fiat si
cut chorda: et p̄siderē q̄ pars sit
magis declinās: et fiat flōmia ex
duo p̄tis illi^o. ¶ Op̄z p̄terea vt
ei^o flōmia fiat in latitudine: et nō
in lōgitudine: et sicut sit i saphe
na et sciatica. Et cū hoc toto op̄z
vt ipsius flōmia cadat in longi
tudine. ¶ Et ex eis est vena q̄ est
in lepore: cui^o flōmie locus est
ipsius extremitas q̄ digito p̄ssa
in duo p̄tis: vbi q̄dē sit flōmia: si
sanguis q̄ inde egredit̄ est pau
cus. Et ip̄i^o q̄dē flōmia p̄fert cas
lips et turbatiōi oculorū et emor
roydib^o: et botor que in naribus
nascunt̄: et pruritui qui sit in eis
¶ Veruntamen plerūq̄ accidit
ex eo coloris rubedo pseuerās
q̄ simulat saphat et corripit faciē:
et est ipsius impedimentū mai^o
suo iunamento. ¶ Et vene q̄dez
que sūt sub a sese a parte nocre
quarū flobothomia cōfert egrit
udini oculorū antique q̄ est ex
sanguine subtili et antiquis ca
pitis dolorib^o. ¶ Et ex eis sunt
vene que sunt in labijs et sūt q̄
tuor: et sup̄ vnūquodq̄ eorū exi
sit par que cōferūt vlerib^o oris
et alcola et dolorib^o ginginarū et
earū ap̄atibus et ip̄arū laxitati et
vleribus et fistulis et fixuris que

sunt in eis. Et ex eis est vena que est sub lingua sup occultuz mēti que minuit in squinatīs et apatibus duarū amigdalaram. Et ex eis vene q sunt sub lingua et exētes sup ipam linguā. Et minuūtur pp lingue grauitatē q est ex sanguie q qdē i lōgi tudine sūt minuēde: qz sāguinē pstringere q fluxit ex flōmia i latitudine sciā est difficile. Et ex eis est vena alāfuta que iter mētū et labiū est inferius q flōmaē pp oris fetore. Et ex eis est vena fucule que flōmaē in medicationibus oris stomachi. Et arterijs ho que sunt i capite est arteria tps que qnq flōmaē qn qz icidit: et qnq extrahit: et qnq adurit: et hoc fit ppea vt acuti rheumatismi: et subtiles pstringantur q ad oculos descendūt: et pp amplificationis principiu. Et due arterie que sūt post aures q flōmanē pp spēs obtalmie: et pncipiū aque: et pannū: et noctilopas: et antiquū dolorem capitis. In eaz tñ flōmia semp existit timor: et cū hoc tardat p solidatio. Sal. qz dixit q cuiusdā in gula vulnerati arteriā pmissio par ptegit ex qua magna sanguis ps manauit. Sz Sal. ei subuenit cū medicamento thuris et aloes et sanguis draconis et myrrhe et restrict⁹ fuit sanguis et dolor antiqu⁹ quē in exteriorē parte core posterius cōsueuerat habere recessit. Et ex venis q in corpore flōmanē: sunt due vene sup vētrē duarū vna super epar pstitit: et altera super splenem est posita: et flobothomatur dextra in hydropisi: et sinistra in egritudinib⁹ splenis. Scito preterea q flōmia duas habet horas ho

ram electā: et horā necessariam. Hora vero electa est eius que est in lumine diei: et post digōnis plementū et supfluitatū expulsionē. Et hora necessaria ē hora q fieri opz et q tardari non pōt: et in qua res phibitoria nō attēdit. Scias et q flobothomus obtusus est magno ipedimēto qm errat et nō seqt scz qd dz: et apostemare facit et dolere. Cū ergo flōmo opaberis nō manu pmdo ipellas sed suauiter blādiēdo. Et ē furtim agas vt flōmi extremitas ad iteriora vene pueniat: qm si illd duriter feceris sepe caput flōmi int⁹ in vena occulta rūpet fractura et facit vt vena refugiat et nō vulnerabit venā. Et si pfidiose institeris vt cū eo flobothomes: augmētabis malitiā. Quapropter experiri dbes qualis flobothom⁹ ingrediat eutem ante q cum eo flobothomes et cū percussionez secūdare volueris si tibi necessariū fuerit. Tibi preterea cauere debes venam impellas et sanguinē infles: qm tūc lapsus et re motio min⁹ erunt. Cūq vena tibi rebellauerit vt occulta uerit et ipi⁹ repletio sub ligatura nō appuerit: solue spaz et multoties liga et inūge eā: q pmdo descēde et ascēde donec eā mātifestare et appere facias. Et hec quidē experieris cū duobus digitis vnūquēq locoz tāgēs in quibus scis venam extēdi. Et qnq tāgens vtrūq: etiam quādoq vno ipsoz et cum altero facies sanguinem incidere donec altero cadēte ipsius senties sanguinis accessionē cū ad ipz perducit sanguis et eius recessionē cum dimittitur. Et scito q ca

Liber primus.

put flobothomi h3 spatium in quo penetrat: qđ tamē nō est lō- gum ne ad arteriā aut neruum penetrat: et ipm quidē plurimū impellere debes cū vena fuerit magis subtilis. ¶ Op3 at vt flō mi apphensio fiat pollice et ipu dico: et dimittat index ad palpi- dum: et vt in medio ferri fiat ap- phēso pollice: et nō apphēdatur superius: qm̄ non bene tenebit: imo erit vacillans. ¶ Cūq; ve- na remouendo se ad partē vnā mutabit: opponēs ei ligaturaz et stricturā e3uo ptis: et cū remo- uēdo se ad duas ptes eq̄tr muta- bit nō debebis eā i lōgitudine flōmare. ¶ Et scito op3 strictio et p̄ressio sint km̄ p̄tate dispō- nis cutis i duritie sui et grossitie et i mltitudine carnis et abūdātia. et op3 vt et ligatura sit propinq̄ Cūq; ligatura venā occultauē- rit: fac signū sup eā: et caue tibi ne a ligni rectitudine remoueat cū ligatura facies et cū hoc toto ipelle flōmū. Cū aut vene decli- natio et ipsi⁹ eleuatio tibi rebel- les extiterit scide locū q̄ est sup eā i corpib⁹ macris ppue et cuz vncino opare. ¶ Cal⁹ p̄terea li- gationis et p̄strictionis in iunctu- ra phibet venaz impletionem. ¶ Cūq; volueris lauare digito tuo tēde cutem vt a rectitudine remoueatur foraminis: deinde laua et ericca et pone pannū emi- nentiā habentē et dimitte cutez vt ad locū suū redeat. ¶ Et sci- to qđ qui multū sudat cā reple- tiōis est flōmia indigens. ¶ Et multoties et hnti febrē et habēt dolorem capitis qui ex consilio flobothomia esset medicandus superuenit fluxus ventris natu- raliter qđ flobothomyā excusat.

De ventosis. Cap. 11.
Ventose cutis pte magis mū- Adificat qđ flōmia. Et pl⁹ ex- hnt sanguinē subtile qđ grossuz. ¶ Et ipaz qđ iuuamētū in cor- pib⁹ p̄positis grossis et crassis et grossuz hntibus sanguinem est paruū: qm̄ ex illis nō extrahunt sanguinē: neq; extrahūt sicut oz imo qui ex eo vehemētē est sub- tilis et cū difficultate: et in mēbro v̄toso debilitatem efficiunt. ¶ Quidā aut p̄cipiūt vt v̄tose i p̄ncipio mēsis nō apponant qm̄ humores nōdum amoti fuerūt: neq; ebullierūt: neq; i fine mēsis qm̄ humores tūc sūt minuti. S3 in medio mēsis: cū humores sūt ebullietes: et i sui augmēto lumi- nis i corpe lune augmentū seqn- tes et augmētaf cerebrū i cranes et aq̄ in fluminib⁹ accessionē et re- cessionē hntib⁹. Ex his hō ho- ris in die melior hora secūda ē et tertia. Et op3 quidē vt a ven- tosis sibi q̄libet caueat post bal- neū: nisi cui⁹ sanguis fuerit gros- sus: qm̄ ipē sepi⁹ balneari d3 et vna hora morari: et postea v̄to- sas apponere. Plurimi at hoiz abhorēt v̄tosas i ahriorib⁹ ca- pitis apponere: et reperiūt i hoc lensū et intellectuz ipediti. ¶ Et v̄tose qđ sup nocra q̄ ē i collo posite nigre vicarie existūt: et cō- terūt supciliōrū grauitati et alle- uiāt palpebras et cōferūt scabiei oculoꝝ et fetori oris. Et super al- cheel vicē tenent basilice: et con- ferūt dolorib⁹ humeroꝝ et gule. Et sup alchada posteri⁹ sunt vi- carie cephalice: et cōferūt tremo- ri capitis et mēbris q̄ sunt in ca- pite sicut facies et dentes et mole et aures et oculi et gula et nasus. ¶ Ventose aut que nocte super

ponūt obliuionē hereditare fa-
ciūt veraciter sicut quidā dixe-
runt: qm̄ posterior pars capitis
est locus cōseruatōis quē ven-
tose debilitant. ¶ Alcheelle hō
debilitāt los stomachi. ¶ Et p-
pter alchadā qdē qñq; accidit
capit̄ tremor parūp: ita q; mu-
tem⁹ nos a nocra ⁊ ab alcheel
parūp ascēdam⁹: nisi cū fuerit
necessarie pp fluxū sanguis ex-
tullit: qm̄ tūc cū eis ē dscēdēdū ⁊
n̄ ascēdēdū. ¶ Et hē qdē vētose
q; alcheel sup ponūt ⁊ int̄ duas
spatulas pferūt egritudinibus
sanguieis: ⁊ pasimo sanguieo: ⁊ al-
mati sanguieo s; stomachū obli-
litāt ⁊ cordis tremorē generāt.
¶ Et vētose qdē q; crurib⁹ super
ponūt sūt munitiōi ppiq; ⁊ mū-
dificāt sanguinē: ⁊ puocāt smen-
strua. ¶ Et ei qdē q; ex mulierib⁹
bus alba existit ⁊ lara sanguinē
hns subtilē vētose i crurib⁹ po-
site sūt meliores q̄ flōmia q; sit
i saphena. ¶ Quidā pterea di-
xerūt q; vētose sup occiput posi-
te ⁊ sūmitatē capit̄ pferūt amē-
tie ⁊ scotōie ⁊ tardāt canos quē
admodū dixerūt. In hō pside-
rō ē habēda. Nā istō i his opaf
corporib⁹ ⁊ nō i alijs: qm̄ pluri-
mis corporib⁹ festinare faciūt ca-
nos: ⁊ ipediūt intellectū: ⁊ pferūt
egritudinib⁹ oculi. ⁊ h̄ qdē est
maior eaz utilitas qm̄ cōferūt
cor scabiei: ⁊ bothor: ⁊ alimuse-
ragi: ⁊ egressiōi vnee. s; intelle-
ctū ipediūt ⁊ faciūt hereditare
stupiditatē: ⁊ obliuionē: ⁊ mali-
tiā cogitationū: ⁊ egritudines p-
manētes: ⁊ nocēt aq̄ i oculo ha-
bētib⁹. s; fortasse si hora se pfen-
tauerit q; illō fieri d; n̄ ipediūt.
¶ Vētose aut sub mēto posite p-
sūt dētib⁹ replet; ⁊ faciei ⁊ gut-

turi: ⁊ mundāt caput ⁊ mandis-
blas. Et vētose rhenib⁹ sup po-
site pferūt apatib⁹ corarū: ⁊ ea-
rū scabiei: ⁊ bothor: ⁊ podagre
⁊ emoroydib⁹: ⁊ elephātie: ⁊
vētositatibus vesice: ⁊ piuritui
dorsi. ¶ Cūq; vētose iste fuerit
cum igne siue sint cū scalpella-
tiōe siue absq; ea inuabūt et in-
h̄. S; ille qdē q; s; cū scalpella-
tiōe s; fortiores pterq; i vētosi-
tate. Nā q; sine scalpella tiōe s;
i r̄mouēdo vētositates fridas ⁊
vt radicet⁹ euellant⁹ h̄ et vbiq;
s; fortiores. ¶ Vētose ptea i an-
teriori pte coraz testiculoz apā-
tib⁹ pferūt ⁊ vulnerib⁹ coraz et
crur. ¶ Et vētose in posteriori
pte coraz supposite p̄iūt apā-
tib⁹ ⁊ exituris q; i natib⁹ fiunt.
¶ Et vētose posite sub poplite
pferūt pulsatiōi poplit; q; ex ca-
lid; gñaf hūorib⁹ ⁊ exitur; ma-
lis ⁊ vlcētib⁹ putridis i crure
⁊ pede. ¶ Et vētose sup duas al-
cabi pferūt p̄hibitiōi istrumēto-
re ⁊ sciaticę ⁊ podagre. ¶ Ven-
tose aut sine scarificatiōe qñq;
ponunt p̄tea vt materia a pte
hui mot⁹ trahāt: sicut cū mam-
illis supponunt iō vt curius
sanguis mēstrui retineat. ⁊ qñ-
q; q̄rūt vt apā pfundū ad exte-
riora trahāt: iō vt medicamen-
tū ad ipm pueniat. ⁊ qñq; req̄-
rūt p̄tea vt apā ad aliū mētē
mēbrū qd; ignobili⁹ i vicinitate
existit. ⁊ qñq; r̄q̄rūt p̄tea vt mē-
brū calefiat ⁊ sanguis ad ipsū
trahāt: ⁊ ipsi⁹ resoluant vētosi-
tates. ⁊ qñq; req̄rūt p̄tea vt mē-
brū ad suū naturalē locū redu-
catur a quo remotū fuit sic fit
in ruptura inguinis. et qñq; re-
q̄runt ideo vt dolor sedet sicut
cū supponunt vmbilico in do-

Liber primus.

lore collice vehemēter cogēte: et
i v̄tositatib⁹ v̄tr̄s: et i doloub⁹
m̄ric̄s q̄ accidūt ap̄d morū mē-
struoz et p̄p̄e i adolēscētib⁹: et
sup laxitatē p̄t̄ exterior̄ cor̄e:
sic̄ sūt i sciatica et cū timet ossis
erit⁹ a iūctura: et iter duas an-
chas p̄sūt duab⁹ āch̄s: et duab⁹
p̄tib⁹ iteriorib⁹ cor̄az et emor-
roydib⁹ et h̄nti rupturā īguin̄s
et podagricis. ¶ V̄tose q̄z sup
nates posite a toto corpe tra-
hūt vt a capite. ¶ Et p̄fērt ite-
stinis et mēstruoz sanāt corru-
ptionē: et allēuat p̄ eas cor̄p⁹.
et dicem⁹ q̄dē q̄ i v̄tosis cū sca-
rificatōe tria existūt inuamēta
Prīmū eoz ē eūatiōis ex ipso
mēbro. et s̄m ē repositiōis s̄bie
spūs ne eūationē humoris qui
educit sequēdo euacuet. et ter-
tiū ē. qm̄ nō curat vt ex p̄ncipa-
lib⁹ mēbris fiat eūatio. Scarifi-
catio v̄o p̄funda est vt ex p̄fū-
do trahat. ¶ Loc⁹ p̄terea vbi
v̄tosa adheret q̄nq̄ ap̄at et fit
difficile ad ipsaz remouēdam.
P̄an⁹ s̄ aut spōgia i aq̄ tepida
isusa q̄ caliditati attineat: su-
mat et cū ea i circuitu fiat ebri-
ca. et h̄ q̄dē frequēter p̄ligit euz
sup māmilla p̄tes ventosas
ponim⁹ vt sanguis mēstruorū
fluit et ex narib⁹ arceat: quam
obrē sup ipas māmillas easpo-
nēt h̄ obem⁹. ¶ Cūq̄ loc⁹ v̄to-
se inūget: p̄p̄e ipaz suspēde et h̄
tardēs: s̄ ad scarificādū festia.
Sicq̄ p̄ia positio leu⁹ et cito re-
moueat ip̄z. Deīn s̄m ordinez
tarde⁹ ip̄s remotio et toleran-
tia. et op̄z q̄dē vt v̄tosal⁹ et post
vnā horā cibet. ¶ Inf̄s p̄tea i
stio āno v̄tose⁹ post trāsactis
duob⁹ ānis: qm̄ p̄l⁹ nō dz ven-
tosari cū ē vni⁹ anni. ¶ In v̄to

sis q̄z fit securitas ne materie
ad iteriora d̄scēdāt. ¶ Et coleri-
cus q̄dē v̄tosal⁹ post v̄tosas
comedere dz grana mali gra-
nati et ip̄oz luccū scariolarū: cū
zuccaro aut lactucas cū aceto.
¶ De sanguisugis. Cap. 22.
¶ Ndi dixerūt q̄ in q̄rūdā s̄ā-
guisugarū natura existit
venenositas. ¶ Ab eis igit cas-
uēdū ē q̄ sūt ex ḡne magna ha-
bētū capita: et quarūz colores
sūt ātimoniales et nigre: aut q̄
rū color est viridis: aut q̄ sūt la-
nuginē habētes et similes meza-
meiz: et sup q̄s existūt fila colo-
ris azuli: et q̄rū color s̄lat ma-
dion. In oib⁹ ei istis existit ve-
nenositas. Et pueniunt ex eis
ap̄ata et sincopis: et sanguis flu-
rus et febris: et laxitas: et vlcera
mala. Eas q̄z non accipias ex
aq̄s malis i q̄b⁹ lim⁹ alui ē ni-
ger et cenol⁹ et mor⁹ statit tur-
bat aquā et fetet: s̄ illas elige
q̄ i aq̄s colligunt cochalib⁹ ro-
lubiatu: et i q̄b⁹ morant rane.
Neq̄ attēdas illō q̄d q̄dā dicūt
q̄ si sint in aquis vbi morantur
rane sunt male. Sicq̄ earū co-
lor s̄ilis rei sup quā existit viri-
ditas. et tendant super eas fila
duo colorē arsenici habētis. et
ruffe rotūde que sunt coloris
epatis. et ille que simulant pue-
locuste et q̄ caude muris s̄iles
existūt et minute pua habētes
capita: oēs iste eligēde sunt. et
nullas magis eligas q̄ h̄ntes
v̄tres rubeos: et dorsum viri-
de: et p̄cipue si ex aq̄s fuerit cur-
rētib⁹. ¶ Extractio p̄tea sāgui-
nis a sanguisugis s̄ctā p̄fūdior
est extractione q̄ fit cū v̄tosis.
¶ Et ipse q̄dē ānq̄ ponant q̄n-
q̄ vnā diē colligēde sūt. et cons-
trictione

strictiōe faciēdū est vt euomāt donec qđ i earū existit vētrib⁹ egrediat^r si hoc fieri poterit. et ipsis parū sanguis agni aut alteri⁹ rei pūcia^r vt lde nutriat^r anteq̃ penant^r: deīn sumant^r et earū vilcositas et sordities cuz aliq̃ qđ sit vt spōgia mūdēt. ¶ Loc⁹ p̃rerea vbi sūt apponē de cū baurac lauet^r: et fricatiōe rubificet^r: posteaq̃ volūtas apponēdi sanguisugas affuerit i aquā pūcian^r dulce et emūdēt deīn apponant^r. ¶ Ex eo aut qđ eas efficit volūtarias ad se suspedē. ē vt loc⁹ luto linia^r aut sāguie. ¶ Cūq̃ he fuerit ple et eas pūcet^r volueris: pulueriza sup eas parū salis aut cineris aut baurac aut lete p̃buste aut lini aut spōgie p̃buste aut lane p̃buste et cadēt. ¶ Et meli⁹ qđ ē vt postq̃ cadūt loc⁹ vētosa sugat^r et ex sāguie loci parūper accipiat^r vt moīsurū ipaz malitia imoueat^r. ¶ Qđ si sāguis h p̃striget^r: galle p̃buste aut calx. aut cinis aut regula cōbusta et subtilit^r p̃luerizata supponat^r: aut aliq̃ ab istis ex eis q̃ sanguinē cōstringūt. et h qđ opz vt sint apud eū p̃parata q̃ sanguisugas apponit cū ipse se suspēdat. Appositio p̃rerea sāguisugaz cōfert egritudib⁹ succutaneis safac et alhube et eis filib⁹

De retentione eoz que euacuuntur. Cap. 23.

Et q̃ euacuānt retinentur: aut pp materie inclinatio nē absq̃ alia euacuatiōe. Aut ppter inclinationem cum alia euatiōe. Aut ppter ea q̃ ipsa met euacuatio inuat^r: aut medicinis infrigidātib⁹ aut stipticis: aut vilcosis: aut adurētis

bis: aut strictura. ¶ Et retētiō qđ ē euatiōis pp attractionez sine alia euatiōe est sicut appositio vētolarū sup māmillas facta ad h⁹ vt sanguis flux⁹ ex matrice phibeat^r. Sz melior attractiō ē cū q̃ existit sedatio doloris illius q̃ trahit^r. ¶ Et ea qđ ē q̃ sit pp attractionē q̃ est cū euatiōe est sicut flōmia basilice facta pp hoc aut retētiō vomit⁹ fluxu vētris: aut flux⁹ vētr⁹ vomitui: aut virozūq̃ itētiō puocatiōe sudoris. Et euatiōib⁹ qđ ē iuuamentū est sicut stomachi et intestinorū mūdificatio ab hūorib⁹ viscosis malis labere faciētib⁹ cum picra. et sicut studiū qđ adhibet^r ad os stōachi mūdificādu vomitu pp lēsiōnē materie vōit⁹ māsiue. ¶ Et medicine qđ ē infrigidātes liq̃de cōgelāt et orifica cōstringunt et coāgustāt. ¶ Et stiptice qđ ē medicine materiaz coarctāt et cānales cōstringūt. ¶ Et viscosē qđ ē medicine opilatiōes in cānaliū orificiū efficiūt: q̃ si fuerit acute pl⁹ opabunt^r illō. et a durētes qđ ē cortices efficiūt vt sup cānaliū orificiū maneāt et ipm claudāt et p̃firmēt: sz in eas lpe dimētū tlet. et hoc ē qm̃ possibile ē vt cortex rūpat^r et eradicet^r et āplificatio foraminis augmētet^r. ¶ Et ex adurētib⁹ qđ ē sunt qđā i quib⁹ ex istis stipticitas sicut attramentū: et qđā in qb⁹ non: sicut calx non extincta. Et adurētes qđ ē stiptice sūt necessarie: vbi volūtas ē vt cortex sit fix⁹. et alie sūt necessarie vbi volūtas ē vt cortex cadat. et eius qđ ē q̃ sit strictura alia ē cū clausura foraminis et coartatiōe ad hoc vt ipsi⁹ ptes i vnū cōducāt

Articella.

2

Liber primus.

sicut cōstringit illud quod est supra
cubitū cū flobothomator i ba-
silica errās pcurit artia. et alia
est quod fit opilatiōe ouficiū vulne-
ris et clausure vie euacuati sic
pilos leporis i vuln^o ponim^o.

¶ Dicem^o quod si sanguis curs^o
ex apertione ouficiozū venarū
fuerit: stiptic^o medicabit^o vt ori-
ficia venarū pstringant. et si ex
ruptura fuerit: stiptic^o glutino-
sis sic tra sigillata. et si ex cor-
rosiōe fuerit eo quod carne nasci fē-
cū eo quod corrosiōe abstergit.

¶ De sanationib^o opila-
tionum. Cap. 24.

Opilatiōes aut sunt ex hūo-
rib^o grossis: aut viscosis: aut
multis. ¶ Et mltroz quod hūoiz
quā cū eis alia nō fuerit cā mali-
tia remouebitur extractiōe ipo-
rū flobothomia: aut vēris flu-
xu facta. ¶ Et si grossi fuerint:
indigebūt eis quod resoluant. Et
si fuerint viscosi: et maxie si fue-
rit subtiles: erūt eis necessaria
ea quod leuāt. ¶ Et tu quod iā sci-
uisti dīam iter grossuz et visco-
sum. et quod est sicut differētia in-
ter glutē liqdū et lutū. et grosso
quod resolutiū est necessariuz:
ideo vt ipsuz attenuet: et ei^o ex
pulsio fiat facilis. et viscoso in-
cisiū est necessariū ideo vt in-
ter ipsuz et id cui adhesit pene-
tret: et iter ea sepiationē faciat
et vt ipsuz in parua secet frustra
quā viscosuz oppilat ppter ea:
quod adheret: et pp partiū suaruz
cōtinuationē. ¶ Opz autē vt in
resoluitiōe grossi a duab^o ptra-
rīs caueat reb^o: quaz vna est
resolūo debilis quod i raritate ma-
teriei augmentū efficit: ipsi^o lo-
cū augmentat ita quod ad folutio-
nē nō pueniet: quare oppilatio

nē augmentat. et altera est reser-
lutio fortissima qua ei^o subtile
fit vapor: et spissuz ipsi^o fit laps^o.

¶ Cū igitur resolutio fortis est ne-
cessaria iuuēt lenificāte subtili-
tē cū materia in quā nō sit grossi-
es: sed sit in ea calor tēperat^o quod
iuuet in resoluēdo totū illud quod
est oppilatum. ¶ Et ex oppila-
tionib^o quod peiores sunt oppi-
lationes venarū. et deteriores
eis sunt ille quod sunt i arterijs. et
adhuc peiores sunt ille quod i mē-
bris existunt principalibus.

¶ Ergo cū i aptiuitate stipticitas
et subtilitas pūgent: erit meli^o
quā stipticitas remouebit a mē-
bro subtilitati grauamen.

¶ De medicationib^o apo-
stematum. Cap. 25.

Apostematū quod sunt cala-
da sunt frigida fluxa: et
quod sunt frigida dura. et ea iā
dixim^o. ¶ Et ipsorū quidē cau-
se: aut sunt primitiue: aut ante-
cedentes. ¶ Et antecedentes
quidem sunt sicut repletio.
¶ Et primitiue sunt sicut cas^o
aut pcssio: aut morsus. ¶ Que-
dam vero quod sunt ex causis pu-
mitinis: quandoq; cum corpo-
ris resoluitiōe se representāt. et
quādoq; eueniūt cū equalita-
te humorū. ¶ Et ea quidem quod
sunt pp causas antecedentes
aut primitinas cū repletōe cor-
poris representata. Aut sunt i
mēbris que principalib^o sunt
vicina sicut euacuātia. Aut nō
sunt. et si non sunt nullo mō ali-
quod ex resoluētib^o ē eis applicā-
dū in principio. Imo mēbrum
expellēs ē meliorādū: si ibi fue-
rit mēbrū expellēs aut totū cor-
pus meliozet: si nō fuerit ibi mē-
brū singulare quaten^o ad ea p

ueniat q̄cqd̄ refrenat: et ad di-
uersū trahit ⁊ stipticū efficit. et
tū cū diuersitate illi⁹ mēbru sit
attractio ad illd̄ qd̄ i alio latef
diuerso ē positū pp̄ exercitiū ip̄
si⁹ aut pp̄rē pōderosaz sup̄ ip̄z
delatā nam multoties a manu
apostemosa trahit mā qñ cum
alia res ofert pōderosa ⁊ hora
yna tenet. ¶ Opz at̄ vt stiptica
p̄strictiua rep̄cussiuā fride cō-
plexionis pure existāt si āpata
fuerit acuta. ¶ Qd̄ si āpata fue-
rit frigida opz q̄ alicui sint ad
mixta in q̄ virt⁹ sit calida cum
retētiōe sicut s̄qnātū et blacte
bizātie. ¶ Cū aut̄ maturare vo-
lueris: minuas frētū: ⁊ admi-
scebis ei qd̄ sit r̄solutiū donec
ad statū perueniat: tūc est ip̄sa
admiscēda erūt equalis. ¶ Cū
aut̄ declinatio fuerit nō sit ibi
nisi qd̄ resoluat ⁊ laxū efficiat.
¶ Et opz qd̄ vt illd̄ qd̄ frigida
fluxa r̄solut sit abstergeaz exic-
cās. ⁊ hoc qd̄ plurimū luenit
in calidis. Ea aut̄ q̄ pp̄ causas
existūt p̄mutuas vbi nō ē hūo-
rū repletio medicari dñt i prin-
cipio rei cū eis q̄ fluxa faciāt ⁊
resoluāt. et si h̄ic: cū eo qd̄ sit sic
illd̄ qd̄ primū medicatum fuit.
¶ Si h̄o mēbru apostemosum
mēbru p̄cipalis emūctoriū fue-
rit: sicut loca glanosa i collo q̄
sunt in circuitu auriuz cerebri
aut ascelle cordis: ⁊ iguina epa-
tis: nullo mō erit ei applicādū
aliqd̄ qd̄ refrenet: nō iō qd̄ hoc
nō sit medicamētū āpatū eoz:
qñ hoc est ip̄oz medicamētū:
s̄z q̄ volum⁹ ip̄ioz medicari
apostemate: mo studiū ad hoc
impēdere vt ea augmētemus
⁊ materiā ad ip̄a traham⁹. Et
non curam⁹ si malicia i mēbro

augmētata fuerit. nō ei curam⁹
nisi de eo qd̄ mēbro p̄cipali est
meli⁹. Et timem⁹ qd̄ materiā si
refrenauerim⁹: redibit ad mem-
brū p̄cipale ⁊ pueniem⁹ ide ad
illud q̄ emendare nō poterim⁹.
Qua pp̄ter volum⁹ vt malicia i
mēbru cadat ignobile: cū p̄nci-
paliztulerit mēbro ita vt studiū
impēdam⁹ in attrahendo mate-
riā ad mēbru ignobile: ⁊ facere
vt ip̄m apostemet. Et si nō cum
alijs saltē cū v̄tosis ⁊ ēplastris
attractiuis acutis. ¶ Cūq̄ ad
collectionē puenierit h̄mōi āpā-
ta aut reliq̄ ab eis qñq̄ aperien-
tur p se aut inurationis adiu-
torio: ⁊ quandoq̄ indigent ma-
turatione ⁊ sectione simul. Ma-
turatione vero completur ex eo in
quo cū colore existit oppilatio ⁊
glutinatio vt per ip̄m calor reti-
neatur. Qui aut̄ maturationez
efficit cum aliquo quod sit sicut
h̄mōi maturatiuum: attendere
d̄z: vt si viderit calorem innatuz
debilem ⁊ q̄ mēbru iā declinet
ad hoc vt corrūpatur: remoueat
ab eo glutinosa ⁊ oppilatiua: ⁊
ponat ap̄itiua: ⁊ scarificationez
faciat profundā. Deinde adhi-
beas medicinas in quibus exi-
sit resolutio ⁊ desiccatio: sicut d̄
eis inuestigabimus in libris p̄-
ticularibus. Multoties preter-
ea erit apostema profundum: ⁊
erit nobis necessariū trahē ad
partē cutis: ⁊ si non cuz alio sal-
tem cum ventosis ignitis. ¶ In
apostemate aut̄ duro quod stat⁹
terminū p̄trāsiuit r̄la i ea est vt
mollificet qñq̄cū eo in quo exi-
sit caliditas ⁊ siccitas parua. Id̄
ne qd̄ ex eo spissum est propter
m̄ltā resolutionē fiat lapis: mo
totum ad resolutionem p̄parat

Liber primus.

Postea sup ipz r̄solutio fortior
fiat. Deī si timeſ ex reſolutio
ne ei⁹ qđ r̄ſoluit ne qđ reman
ſit lapis fiat: itē ad mollificā
dū ipz ſcđo redeat: ⁊ iceſſanter
fiat hoc donec totuz finiaſ iter
mollificādi ⁊ reſoluendi vices
alr vires. ¶ Inflata at̄ apata
curent ex eo qđ caleſcit ſubti
litate ſui ſubſtātie p̄p̄ea vt v̄
toſitates r̄ſoluat ⁊ poros apli
ficet: nā cā i apatib⁹ iſtat⁹ ē v̄
toſitas: groſſities ⁊ poroz clau
ſura. ¶ Studiū qđ ē adhibēdū
in phibēdo materiā ex qđ v̄to
ſus puenit vapor. ¶ Ex apati
bus p̄terea ſūt q̄ ſunt vlceroſa:
ſicut formica: q̄ ſūt iſrigidāda
ſicut ſlegmō: ſz nō ſunt molliſi
cāda: ⁊ ſi p̄p̄ea q̄ ſūt apata ſūt
mollificāda: imo ſunt ſiccāda:
qm̄ accidens hoc iā ſuperauit
cām. acciſ ei eſt vlceroſitas de
qđ timeſ qđ accidat aut qđ iā ac
ciderit. ⁊ vlceroſitatis qđ ē me
dicamētū eſt d̄ſiccatio: ⁊ res ei
mag⁹ ſua ē mollificatio. ¶ Oc
cultoz at̄ apatū materia mino
rāda ē ſcōmia et v̄tris ſolutio
ne. ¶ Et op̄zvt ea h̄nſa balneo
et vino et motib⁹ corporeis et
alib⁹ ſupfluis ſicut ira et ſibi
ſilibus caueat. Poſtea in pun
cipio rei adhibeaſ ei qđ abſq̄
nimia ſupfluitate reputit: ⁊ p
prie ſi in mēbro ſuerit quod ſit
ſicut ſtōachus aut epar. ¶ Cū
qđ hora reſoluendi affuerit: nō
debeſdi mitteſ qn̄ ſtipticas me
dicinas habētes odorē admi
ſceas: ſicut in p̄cedētibus tibi
narrauim⁹. Et epar quidem et
ſtomachus plus indigent hoc
qđ pulmo. ¶ Oportet p̄terea vt
mollificāria ſubtilia q̄ iſt⁹ ad
hibenē ſint medicine i qđ exi

ſit nō maturatio ⁊ ſint apatib⁹
cōferentes: ſicut ſolatrū ⁊ caſia
ſiſtula. Solatrū nāq̄ p̄p̄ietatez
h̄z reſoluendi apata calidaque
ſunt occulta. ¶ Et ea qđ ez h̄nſi
nō ē dāda cibis niſi ſubtilis.
Et non in hora paroxiſmi ſub
ſuerit. Neq̄ i p̄ncipio ſui: niſi p
pter mltā debilitatē fiat. ¶ Cū
at̄ ſinthoma ſupuenit p̄pter
collectionem apatis interioris
cum caſu p̄ntis in itinere mor
tis exiſtit: qm̄ virtus nō ſubſten
taſ niſi nutrimento: ⁊ nutrimen
tū ē res magis timoroſa. Ergo
ſi reſolutū fuerit valde bonum
erit. Qđ ſi apra fuerit: dāda ſūt
eis q̄ ea lauet ſicut aqua mellis
⁊ aq̄ zuccari. Poſtea denē eis q̄
ſuauius maturēt cum ſiccitate
Poſtea in fine rei nō adhibeaſ
niſi ericcatiua. Et tu qđ ez ſcies
hec ex libro qđ p̄ticulareſ egri
tudinē colligit ſm̄ declarationē
¶ Eſt p̄terea cū in apatibus oc
cultis q̄ ſub v̄tre exiſtūt p̄tigit
error: qm̄ qn̄ nō ſunt apata ſz ru
pture: exiſtit in perforādo ea ti
mor. Et plerūq̄ apā occultū nō
exiſtit p̄nticulo: ſed in ip̄o in
teſtino: ⁊ ē i aperiendo ip̄o timor.

¶ De ſectione.

Ca. 26.

Qui plagā ſecare voluerit:
Oportebit vt eiua ſectio in
cedat ſecundū rugarū colle
ctionem q̄ ſunt interi⁹ i illo mē
bro. Niſi fuerit tale quālis eſt
frons: qm̄ ſi leiſſo lcedet ſicut p
cedūt rugarū ipſi⁹ collectiones
incideſ muſcul⁹ frontis: ⁊ cadet
ſupciliū. Et ſi ſr in mēbris ruga
rū quāz inceſſus diuerſificatur
ab inceſſu villoz ſuoz muſculo
rū. Op̄z ergo vt ſector ex anato
mia ſciat anatomā neruoꝝ et
venaz ⁊ arteriarū ne errore, in

cidat aliqd ex eis. ¶ Et opz etiā
vt secū deferat multas ex medi-
cinis sanguinē cōstringentib⁹ ⁊
emplastris dolorē sedātib⁹ ⁊ in-
strumētis q̄ ad hoc ptineāt. Ha-
beat ergo secū qđ sit sicut medi-
cina S. ⁊ sicut pil⁹ leporis ⁊ te-
la aranee ⁊ albumē oui ⁊ ferra-
mēta q̄b⁹ adurūt: oia em̄ hec san-
guinis fluxū phibēt: siue ex er-
rore ipsius pueniat: siue necessa-
rio: ⁊ vt medicinas deferat q̄ flu-
xa faciūt. ¶ Cūq; exiturā pfora-
uerit ⁊ qđ i ea ptinet extraxerit
nō debet ei adhibere oleū ne-
q; aquā: neq; ep̄l⁹ i q̄ sit oleū ne-
q; sepū supabūdās sicut basilicō
imo aliqd qđ sit sicut emplastrū
ex calcādo qđ opponat cū eo in-
digebit. Et desuper iponat spō-
giam in vino stiptico infusam.
¶ De egritudinibus corruptio-
nis mēbri ⁊ de incisiōe. Cap. 27.
Cū mēbriū pp̄ pplexionem
aut materia aut sine mate-
ria corripit: ⁊ nō pferit ei sca-
rificatione: neq; epitumari ex eo q̄
cōferre cōsuevit de eis q̄ i libris
pticularib⁹ dicta sunt neces-
se vt caro corrupta q̄ ē supra ip̄z
remoneat. Et meli⁹ qđ ē erit vt
sit sine ferro si possibile fuerit:
qm̄ ferrū plerūq; iuenit tunicas
musculorū ⁊ venarū pulsatiū pi-
culose. Qđ si hoc nō cōtulerit: et
corruptio iā in carne pcesserit:
necesse erit vt ipsa incidat: et vt
locus incisionis oleo seruente
adurat. Ex hoc em̄ puenit secu-
ritas ab acuitate malitie ipsi⁹:
⁊ restrigit sanguis exitus: ⁊ na-
scunt sup̄ leisiōis locū caro ⁊ cu-
tis extranea: non pportionalis:
sed res que magis carni similis
existit propter sui duritiem.
¶ Cūq; incidendi voluntas af-

fuerit: tēta prius erit imittenda
in circuitu ossis voluēdo donec
qđ sane teneat reperiatur. Et vbi
dolor sit fortior cū tēta imittit:
qm̄ ē termin⁹ sanitatis. Et vbi-
cūq; inueneris laxitatē ⁊ reten-
tiōis debilitatē: totū erit ex col-
lectione ei⁹ qđ ē icidēdū. ¶ Qñ
q; autem perforatur illud quod
circundat os quod vis incidere
ita q; foramina circundent ip̄m
Ergo rumpetur per ipsum ⁊ in-
cidentur: ⁊ qñq; serrat. ¶ Cūq;
hoc facere volueris: separa iter
incidentē ⁊ perforantem: ⁊ inter
carnem vt nō redeat. ¶ Si ergo
ipsum os qđ est necesse incidere
fuerit frustum eminens qđ non
possit aptari ita vt debet: neq;
sit eius rectificatione fiducia: et
timeatur ne corumpatur ⁊ cor-
rumpat illud qđ est coram ipso
subleuabim⁹ carnem ab eo: aut
sciendēdo: deinde ligādo ⁊ ad di-
uersitatem partis illius extēdē-
do: aut alijs igenijs q̄ sensus de-
mōstrat. ¶ Et separabim⁹ inter
ip̄m ⁊ mēbrū nobile si ibi affue-
rit cū pānis q̄ ip̄m ab eo elōga-
bunt: ⁊ postea incidem⁹. Et si os
fuerit tale quale est os core: et
fuerit magnum ⁊ neruis ⁊ arte-
rijs ⁊ venis propinquū: ⁊ fuerit
ei⁹ corruptio multa: dz medic⁹
ab eo fugere absq; ipsi⁹ icisione
⁊ scarificatione cū ferro vel igne.
¶ De medicatiōib⁹ solutionis
ptinuitatis ipsoꝝ vlceꝝ. Ca. 28.
Solutio ptinuitatis in ma-
gnis mēbris medicat equa-
tiōe ⁊ ligatura pueniēte q̄ in do-
ctrina restauratōis dicta est. Et
tibi i suo loco postea veniet cū
quiete ⁊ comestione cibi pgluti-
natiui in q̄ h̄ fiducia q; ex ipso
nutrimentum gñatur cartilagi-
2 iij

Liber primus.

nosū qđ labia fracture claudat
 ⁊ in vnū pducat sicut cib⁹ qđ sit
 de extremitatib⁹ aialū. impos-
 sibile em̄ est vt os restauret: ⁊ p-
 prie i corpib⁹ p̄sistētū nisi fm̄
 hūc modū: qm̄ nullo mōre dicit
 ad p̄tinitatē. Et nos qđ de
 restauratiōe sermonē exq̄sūt lo-
 qmur i libris p̄ticularib⁹. In
 tētio aut i medicādo solutionē
 p̄tinitatis qđ i mēbris accidit
 mollior ē triū p̄ncipiorū curam
 h̄re. Prīmū eorū ē: qm̄ si cā. fue-
 rit fixa min⁹ qđ opz: est retinere
 illd qđ fluit: ⁊ cōstringere ei⁹ ma-
 teriā si ipsa fuerit currēs. Et se-
 cūdū ē fixurā p̄solidare cū me-
 dicinis ⁊ cibis pueniētib⁹. ⁊ ter-
 tiū ē putrefactionē p̄hibere qđ
 topl⁹ fuerit possibile. Cūq̄ ab
 vno triū te excusaueris redi ad
 cogitādū de duob⁹ remouētib⁹
 Tu hō iā scis quō illd quod
 fluit retineat. ⁊ p̄solidatio
 fit adiūgēdo labia si adiūgunt
 ⁊ exiccādo ⁊ comedēdo glutia-
 tiua. Et scito qđ itētio i medi-
 cādō vlcera ē exiccatio. Qđ qđ ex
 eis nōdū fuerit t̄m̄ exiccet. Et i
 illd qđ ex eis putridū fuerit me-
 dicine acute corrosiuemittant:
 sicut calcātū ⁊ alzege ⁊ arsenicū
 ⁊ calx: qđ si nō ptulerint necessa-
 ri⁹ est ignis. Et medicina qđ ē cō-
 posita ex flore eris ⁊ cera ⁊ oleo
 qm̄ ip̄a flore eris mūdificat ⁊ p̄-
 hibet moriōis supfluitatē oleo
 ⁊ cera. Ipsa ergo i hac re medi-
 cina existit tēperata. Et dice-
 m⁹ qđ oīa vlcera: aut sūt simpli-
 cia aut p̄posita. Et simplicia qđ
 dē cū fuerint parua ⁊ nil ex eorū
 hūiditate corrodet: tunc cōiun-
 genda erunt ipsorum labia: ⁊ li-
 gāda custodiendo ne iter ip̄a
 aliqd olei aut pulueris cadat

quoniam cōsolidabuntur. et si
 muliter magnum de cuius sub-
 stantia nil perditum fuerit ⁊ cu-
 ius vna pars aliq̄ applicari po-
 test. Magni vero cuius p̄tes
 applicari nō possunt siue sit fis-
 sura siue cōcauitas vel spatium
 plena sanie: ⁊ iā aliquid ex sub-
 stātia membri perditū est: cura-
 tio est exiccatio. Si ergo illd
 qđ perditū est tantum fuerit cu-
 tis ⁊ necesse erit vt cicatricē in-
 ducat. et hoc quidē p̄ essentia
 cū stipticis. et per accidēs qui-
 dē cū calidis cū ex eis parū qđ
 sit adustū supponet sicut alzege
 ⁊ calcātū: qm̄ magis iuuāt i exic-
 cādo: ⁊ magis perducit crustā
 nā si multū fuerit: corrodet ⁊ in
 vlcerebus augmentū faciet. Si
 aut illud qđ p̄ditū fuit fuerit ca-
 ro sicut ē i vlcerebus p̄fundis: nō
 erit festinādū i cicatrizādo ea:
 imo primo erit studēdū vt caro
 in eis nascat. et caro quidē nō
 generat nisi ex eo cui⁹ siccitas
 nō multū gradū p̄mū trāscēdit.
 Verūtāmē hīc p̄ditōes attē-
 duntur de quib⁹ cura est habē-
 da Et ex eis est p̄sideratiō di-
 spositionis p̄plexiōis mēbru p̄n-
 cipalis: ⁊ complexiōis vlcere.
 Qm̄ si mēbru in sui cōplexione
 fuerit multe hūiditatis: ⁊ vlc⁹
 nō fuerit multe hūiditatis: suf-
 ficiet siccitas pauca in p̄io gra-
 du: qm̄ egritudo nō multū fuit
 elōgata a natura mēbru. Sed si
 mēbru fuerit siccu ⁊ vlc⁹ hūidi-
 tatis multe: erit necessariū illd
 qđ exiccet i scdo gradu ⁊ tertio
 vt reducat ip̄z ad suā naturalē
 p̄plexionē. Et in tēperatis qđ ē
 dispositio erit equāda. Et ex
 eis est cōsideratiō p̄plexiōis to-
 tius corpis. Nā cū corp⁹ fuerit

multe siccitatis: et membrum augmen-
tatum in humiditate fuerit tepa-
rum secundum corpus equale ex temperamen-
to erit exiccabile. et si si corpus
fuerit in humiditate augmentatum
et membrum in siccitate. Et si ambo
ad augmentum deueniunt: tunc si
egressus fuerit ad humiditatem
amplius exiccabit siccitate. Et
si fuerit ad siccitatem minori exic-
cabit siccitate. ¶ Et ex eis est con-
sideratio virtutis siccantis: quoniam
ex siccantibus carne nasci facien-
tibus exiccatio fortis non querat
sed exiccatio que sit talis quales est il-
la que prohibet materiam secundum superfluum
que descendit ad membrum quod sit ap-
tatum ad hoc ut carnis generatio sit ex
ea in istum finem ea querit in siccanti-
bus que non sunt ad hoc ut caro pro-
ipsum generetur: sed ut cicatrizatio fiat
per ea. Ex eis est querit ut sint plures ab-
stergentia: et magis lauanda plus
quam siccantia: ex quibus non querit nisi
cicatrizatio et consolidatio et perma-
nentio. et omnes quidem medicine que sine
mordicatione desiccant: sunt in-
gredientes in genus earum que car-
nem nasci faciunt. ¶ Omne propter
ea vlcus quod in loco existit non car-
noso est inobediens ad hoc ut ci-
to medicez et siccet rotundum. ¶ Me-
dicinis autem siccantibus et stipticis
que in vlcere occultis adhiben-
tur sunt medicine mudificantes: si-
cut mel. Et medicine loco proprie:
sicut diuretica medicine vlcera
ra in istis vime curantibus. Cum
cicatrizare voluerim: ponemus
medicinas cum stipticitate sua vi-
scosas sicut terra sigillata. Et
scito quod quedam sunt vlcera sani-
tate prohibentia: ex quibus est malitia
complexionis membri quare studere
debemus ut ipsum rectifices. et malitia
complexionis sanguinis que ad

ipsum aduenit que succurrere de-
bes cum generatione boni chymi. et
multitudo sanguinis que ad ipsum
fuit et huc et illuc: cui succurre-
re debes cum euacuatione et subtilizatione
cibi et faciendo ut exerceat si pos-
sibile fuerit. Et ossis corruptio
que est sub eo et quod ei transmittit sa-
nietatem. Et huiusmodi quidem curatio non est nisi
ossis illius melioratio: et ipsius frica-
tio siccificatio tota ipsius corruptio
non remouere potest: et accipe ipsum
et incidere. ¶ Multoties propterea est
necessarium medicanti vlcera ut
secundum sferat emplastrum attractiuum. ut
eis frustra ossium et res extranee
carni infixe euellantur. Et si non pro-
hibebunt vlcus meliorari. ¶ Ul-
cera que nutrimento indigent propter
ea ut confortatio fiat. et minora-
tio nutrimenti propterea ut saniet
materia restringatur. Et iterum hec
duo quia existit diuersitas: quoniam
sanies debilitat: quare conforta-
re necesse est et multiplicat: que
necesse est nutrimentum prohibere.
Medicus ergo de hoc sollicitus esse
debet. ¶ Cumque vlcus in principio fuerit
non debet eger balneum ingredi: neque
ipsa que tangere calida: quoniam attrahet
ad ipsum quod in apertate augmentum
faciet. Sed cum vlcus quenerit et saniet
fecerit fortasse tunc facile fiet ei.
¶ Omne propterea vlcus quod cito re-
uertitur postquam carne repletum est et
considerari debet: est in semita pue-
nitendi ad fistulam: debes ergo spiritum iture
ri colore sanietis: et colore labiorum
vlcera. et si plures multiplicabit sicut
multiplicatio nutrimenti est sibi al-
fale. ¶ Loquimur ergo nunc de cura-
tione alfale. Et dicamus quoniam propter
ea que alfale est perituitatis solo-
ent infra cutem profundam: manife-
stum est quod oportet ut ei medicina
sint fortiora quam ei quod discooperit

Liber primus. 6

est. Et propterea quod multum sanguis
ad ipsum fluit: est necessarium illud
quod illud resoluit. Verum opus ut
ei resolo sit cum intra siccitate ut
si resoluatur quod ibi sterile est: et faciat
lapidem quod ibi spissus est. Cumque
ex resolutione profecerim illud quod no-
bis necesse est debemus apponere
consolidatiuum quod sit desiccatiuum:
ne sit sanies in periculis quod exire
hyaleat fiat lapis: et postea quod li-
bet cum putrefiat aut eradicet et
redeat continuitatis solo. Cumque
autem alfa sit profundior: cari-
ficabitur locum ut medicamentum magis
penetret. In medicando autem al-
fa et punctione leuiter fortasse suffi-
ciet slobothomia. Quod si alfa-
se fuit in primis cum percussione medicet
per percussio medicamentum percussio
ni apti donec sit possibile medi-
cari alfa. Et alfa quod de si ma-
gna fuerit: medicabitur cum siccanti-
bus. Et si fuerit pua ut punctu-
ra aut dimittat eam ei ipsi nae: si
non fuerit venosa pedes: aut fue-
rit foris doloris aut si tetigerit
nervum: et timeat idem apatis gna-
tio et pulsatio. In cotoisione autem
sufficit mollis ligatura: non dolo-
rosa: et ut super ipsam ponant me-
dicamenta cotoisioni apta. In
his autem quod sunt sicut calus et percus-
sio necessaria est slobothomia ex
parte diuersa. Et subtili adu est nu-
tricio. et dimittenda est caro: et quod
sunt sicut ipsa. Et regendum est ex apo-
zimatibus et portibus scriptis ad
hoc in libris picularibus. Sermo-
nem autem in solonibus continuitatis fa-
ctis in nervis et ossibus reseruabi-
mus posterius ad libros picularum.
De canterizatione. Ca. 29.
Canterizatio est medicamentum
valde utile: inuans: ad per-
hibendum ne corruptio sparga-

tur: et ad confortandum membris
cuius propter volumus rectificas-
re: et ad resoluendum massas corru-
ptas in membris retentas: et ad restri-
gendum sanguinem fluxum. Resoluo quod
canterium sit melius est aurum. Et
locus quod de quod cauterizatur: aut est ma-
nifestus: et ponitur canterium super ipsum
sensibiliter. Aut est profundius iterum in
membris: sicut in naso: aut ore: aut
ano. Et huiusmodi quod de forma indiget su-
per quod ponatur: quod sit sicut tale: aut ma-
gis in aceto infusa: postea ponatur
super ipsum panem ad rosacea vehe-
menter infundatur aut succis aliquibus.
Et mittatur canalitatem ita ut locus can-
terizandus ei buculla fiat: deinde
imittatur canterium propterea ut ad
locum perueniat: et in circuitu non
impediat: et prope cum canterium sub-
tilius fuerit quod forme vacuitas
ne lateribus forme obuiet. Cau-
terizato: propterea sibi canterium de-
ne fortitudo canterizationis ipsius
ad nervos perueniat: huiusmodi ad cordas
neque ad ligamenta. Quod si propter san-
guinem qui fluit canterizaueris:
oportebit canterizatio sit for-
tis: id est ut crusta grossitudo habeat
et spissitudinem ne cito cadat quod
ex casu cruste canterizationis fa-
cte propea ut carnem corruptam pro-
ficias: et ut sanguis fluxus prohibeatur
uenit ad malum iterum eo quod erat
Cumque canterizaueris propea ut
carnem corruptam proficias et minus
sani scire volueris erit ubi dolet
Et fortasse necessarium erit tibi cum
carnem canterizare os quod est subea:
et super ipsum morari donec tota ipsa
destruat corruptionem. Cumque fuerit
quod sit sicut craneum subtiliter ipsum
opare ita ut cerebrum si ebulliat
neque ipsius paniculi corrigent.
Et in alio osse ab ipso non cures
perquirere.

De sedatione doloris. Cap. 30.

Iam sciisti dolorum causas in duarum comprehendi diuisionibus. scilicet mutatione complexionis subito: et solutione continuitatis: **P**ostea sciisti quod postremum diuisionis earum puenit ad malitiam complexionis calide: aut frige: aut humide: aut sicce absque materia: aut cum materia chimosa: aut ad ventositatem: aut apata. **D**olorum ergo sedatio ex quietate harum causarum erit. Et iam sciisti qualiter vniuscuiusque earum contrarium sit. Et sciisti quomodo malitia complexionis rapa et ventositas medicetur. Et omnis quidam dolor qui fit fortior iterum fit quam ex eo in pumis accidit frigiditas corporis et tremor: postea fit pulsus paruus: deinde destruitur: et postea moritur. **E**t ad summum id quod dolores sedat: est aut id quod complexionem mutat. Aut quod resoluit materiam. Aut quod stupefacit. Et stupefaciens quidam remouet dolorem quoniam destruit sensum membrum eius: hoc sensum non aufert nisi propter vnam duarum causarum: aut propter multam in frigidationem: aut propter multam ventositatem que est in proprio contraria virtuti illius membri. **E**ta quod fluxa faciunt: sunt ex summa eorum que molliter resoluunt qualia: sunt anetum: et semina lini et mellilotum: et camomilla: et semina apii: et amigdale amarum: et oleum res in primo gradu calida: et propter quod fuerit cum ea glutinosa potenter afficit gummi prunorum: et amilum: et cerusa: et crocus: et laudanum: et altea: et amomum: et caules: et napi: et apozima eorum et adipos: et isopus cerat: et colera sicut dicemus in antidotario: et ventrem soluet et euacuat

quocumque modo fuerint: sunt istiusmodi. **E**t fluxa quidam facientia sunt ad a post euacuationem: sine cessariu fuerit euacuare donec materiam restringas que ad membrum descendit: et etiam illud totum quod a partem maturat: aut quod ea aperit. **O**ibis autem stupefacientibus fortius est opium. Et ex eis sunt poma munda dragorum: et eius semina: et cortices radicis ipsorum: et papauer: et beryllus: et iusquamum: et solatrum putrefaciens. et semina lactucarum: et ex eis sunt nix et aqua frigida. **I**n doloribus propterea multoties accidit error: quoniam eorum cause erunt extrinsece sicut calor: aut frigus: aut ceruus calis eminencia: aut loci corruptio aut casus qui fit in ebrietate: aut alia ab his: et quoniam eorum causa in corpore. Et puenit error. Quia propter scire de his hoc cognoscere: si ibi repletio: aut non: et sunt tibi causa repletionis nate. Quoniam et causa aduenit exterius deinde interius sit mansua: sicut cum aliquis bibit aquam frigidam et accidit ei fortis dolor in preesto machi et epatis. **E**t multoties quidam non est multum necessaria eius et sibi filia: quoniam sepe sufficit sibi balneum et fortis somnus in eo. Et sicut qui comedit rem calidam refert ei fortis capitis dolor: et sufficit ei aqua si frigidata bibere. **E**t quoniam est res que fiducia est quod dolor ea remoueat ut tarde operansita quod dolor ille usque ad horam illam tolerari non potest: sicut enim materiae doloris facientis colice retente in illis intestinis. aut cito operans est ex ea timeat finis vehementer malus: sicut stupefactio membrum dolentis in colica cum medicinis que hoc operari solent: fit medicus in hoc ambiguus. **U**bi ergo bene mensuratio: nis fortitudinem habere: ut sciat

Liber primus. 6

quod duorum temporum sit longius aut
tempus fixationis virtutis: aut tempus
doloris. Et est quoduarum rerum sit ei
deterior: an dolor: an malum finis
quod ex stupiditate timeatur: ut eligat
studium ei impedire quod magis est
impediens. Fortasse enim si dolor
remanserit fortitudie suae: magni-
tudine interficiet: et stupefactio for-
sit non interficiet: sed ex alia parte
impediat: cuius impedimentum fortasse
corrigere poteris: et redibit forti-
tudo: et tu redibis medicina pueni-
re. Et propter hoc totum stupefa-
ciens compositionem considerare debes
et ipsius qualitatem: et ut quod ex eo est faci-
lius donec: et ut tribuas id quod est
cum suis tyrnaciis propositum: nisi res
fuerit maxima quod forti indigeat
stupefactione. Sunt propterea membra
de quibus non curamus: et si eis suppo-
nas narcotica: quam non ideo ad ve-
hementer malum finem pueniunt sicut
dentes cum eis apponitur stupefa-
ctum. et fortasse quod de etiam bibe-
re erit melius in homini sicut bibe-
re quod stupefaciat propter dolo-
rem oculi: quam ex hoc minor mali-
tia prouenit oculo quam ut interi-
ponatur. et fortasse facile erit cor-
rigere malitiam quod ex potu aliquo ac-
cidit membris: in eo autem quod est sicut
colica magnificat malum finis
quam materiam augmentat frigorem
et congelationem et clausuram. Amplius
stupefacientia plerumque
sedat dolorem propterea quod dormi-
re faciunt quoniam somnus est una
ex causis ipsius sedationis dolo-
ris: et proprie quando cum eo fa-
cta fuerit fames et in dolore ma-
teriali. Et stupefacientia quod de
compositione quorum fortitudines alie
debilitant: medicine sicut tyrna-
ca sunt magis secura quam admo-
dum filonum et troisci quibus nomen

possit ternarij sed eorum stupefactio
est debilior. Quod autem ex eis est re-
cens maioris est stupefactionis. et
in antiquo fere nulla stupefactio
et quod est medicum. Et ex doloribus
quidem quod sunt multe fortitudinis
et sunt ad medicandum faciles et quod
buldam horis sicut dolores ven-
tosi quoniam quam doctores sedant
et sufficit ut super eos aqua cali-
da euacuet. Verumtamen in hoc
timor existit unde ab eo tibi ca-
uere debes quam plerumque causa
erit apostema et existimabit quod
sit ventositas. et si fortasse scitum
fuerit ei embroca ex aqua cali-
da et precipue in sui principio ei
affert magnum malum. et pre-
ter hoc quod impedimentum ve-
tose efficit cum ventositatem re-
soluere non poterit et in quantita-
te ipsius spatij augmentum faciet.
Et vaporaciones et sunt ex me-
dicationibus ventositatum. et ex eis
quod de melior est cum qua est id quod exic-
cat sicut nullum nisi in membro fue-
rit quod illud tolerare non valet si-
cut oculum. Fiat ergo vaporatio
cum panis. ex vaporationibus et
sunt que cum oleo calefacto fiunt
et ex vaporacionibus quod de fortibus
est ut oroborum farina cum acetoco
quod et postea siccat et fiat ex eo
vaporatio. et minor est ea est ut
furfur coctum sicut hoc. Salis autem
vapor est pugnatum. Sed nullum est
melior et debilior. et plerumque etiam
fit vaporatio ex aqua in vase posi-
ta quod est icolumoleus: sed opatio-
nem efficit quam nominamus si il-
lud non fuerit obseruatum. Ventose
et cum igne sunt istiusmodi et sunt
fortes in sedando dolore ventosum.
et si eas iterum adhibueris dolor
perit destruet. Verumtamen plerumque ex
eis accidit illud quod prouenit ex

¶ Sen quarta. ¶ Fo. cxcviii.

eo qđ dixim⁹. Ex sedātib⁹ pter
ea dolorē ē molliter lōgo tpe in
cedere pp illd qđ i ipso existit ex
stute faciendi fluxa. Et silr adi
pes subtiles notī: et olea q̄ nota
uim⁹: et dulcis cantilena: et ppe
cū ex ea puocat somn⁹. Et occu
pari in eo qđ gaudiū efficit: do
loris vehementiam sedat.

¶ In quo p̄cipitur a quibus cu
rationibus incipiamus. Cap. 31.

Cum multe p̄iugūtur egrit
tudines ab ea icipere debe
mus i q̄ vna harū triū p̄prietat
existit. ¶ Una earū ē q̄ alia sana
ri nō p̄t a h̄q̄ ip̄a sanet: sicut ap̄a
et vlc⁹ cū p̄iugūtur. Medicamur
em̄ ap̄a donec p̄plexidismalitia
q̄ cum eo venit: remoueat absq̄
cui⁹ sanatiōe vlc⁹ sanari nō p̄t
postea medicamur vlcus. ¶ Et
sc̄da earū est cū vna egritudo cā
fuerit alteri⁹ sicut cū occidit opi
latio et febris. Medicamur enī
opilationē p̄us: deinde febrem.
Et si nobis necessarium fuerit
opilationē apire cū eo in q̄ aliq̄
existit caliditas nō curabim⁹ de
febre. Et medicamur q̄dem pul
monis ap̄a cū desiccatiuis et nō
curabim⁹ de febre qm̄ impossibi
le ē vt febris remoueat cā ipsi⁹
remanēte. Et cāe quidē ei⁹ sana
tio ē ericatio q̄ febrī nocumētū
facit. ¶ Tertia h̄o cū fuerit vna
earum de q̄ maior sollicitudo sit
h̄da sicut si p̄iungat sinochus
et paralytis. Medicamur em̄ si
nochū extinguēdo et slobotho
mādor: et de paralyti nō curabim⁹.
¶ Cū aut egritudo et accidēs cō
iungūt: a sanatiōe egritudinis
incipiem⁹. Et si accidēs supraue
rit: tūc accidētis curā habebim⁹
et egritudinē nō p̄siderabim⁹: si
aut i colica dam⁹ stupefaciētia:

pp̄terea vt doloris fortitudo re
moueat. I. i. ip̄i colice impedimē
tū faciat. Et cū hoc q̄nq̄ tarda
mus q̄ facere debeamus pp̄ sto
machi debilitatē: aut pp̄ v̄tris
fluxū q̄ p̄cessit: aut pp̄ p̄tē nau
seā. Et q̄nq̄ nō tardam⁹ s̄ op̄a
mur: et tñ nō totā remouem⁹ cāz
sicut in egritudine spasmi nō ē
totū expellim⁹ humorē: imo ex
eo aliqd dimittim⁹ vt ip̄m sp̄as
mosus remoueat motus ne hu
morem resoluat naturalem.

¶ Operationis sigillatio et
gratiarum actio.

Sit q̄litas hui⁹ n̄ri sermōis
cōpendiosi de p̄ncipiū vni
uersalib⁹ doctrine medicinalis
sufficiēs. ¶ Deinceps aut labo
rem⁹ vt de simplicib⁹ medicinis
librū cōponam⁹ si de⁹ voluerit.
Et ip̄e q̄dē nos inuabit: cui sint
grates fm̄ sui innumerabiles mi
sericordias. ¶ Finis.

¶ Explet⁹ ē liber primus cano
nis: quē p̄nceps Aboali Abi
sceni de Medicina edidit.

¶ Liber canōis Quartus icipit
de egritudinib⁹ p̄ticularib⁹ q̄
cū accidūt nō appropriat vni
mēbro: p̄tinēs septē sen: de q̄
bus hic ponunt p̄ma tertia
quarta: et quinta sen quarti.

¶ Sen p̄ma est de febribus: et
continet quatuor tractatus.
¶ Tractatus p̄mus de febre
ephimera.

¶ De diffinitōe febris et gene
ribus febris. Cap. p̄mum.

Febris ē ca
lor extrane⁹ accē
sus i corde: et p̄ce
dens ab eo medi
tibus spū et sāgni
ne p̄ arterias et venas in totum

Liber quartus.

corp⁹: et inflāmat i eo inflāmatice
 q̄ nocet opatiōib⁹ naturalibus
 non sicut caliditas irez laboris
 cū nō vltimaf: et ipedit operatio
 nē ita vt retineat. Et sunt qdā
 holm qui diuidūt febres i duas
 diuisiones pūmas scilicet in fe-
 brem egritudinem: et in febrem
 accidens. Et ponunt febres apā
 rum de genere febuis accidētis.
 Et intentio qdē sermonis eo-
 rū est q̄ febuis egritudinalis est
 illa inter quā et cām que non est
 egritudo nō ē mediū: sicut feb⁹
 putredinis. Putredo el ē cā ei⁹
 absq̄ medio et nō ē putredo i se
 ipā egritudo: imo ē cā egritudi-
 nis. Febuis vero apostematis ē
 accidēs apostemati existēs dū ē
 apā sequēs ipm: et apostema est
 egritudo in seipso. Et cōtradice-
 di quidem inest vt dicat. Qm̄ si
 ppter ea q̄ febuis apostemat⁹ se-
 quit⁹ caliditatē ei⁹ et sequitur ex
 dolore ipsius est sile vt sit febuis
 accidēs: tūc opz vt sit plurimū
 febriū ephimerarū accidens. Et
 si ipsa sequitur putredinē q̄ est i
 apostemate tūc apostema nō est
 p cā ipso. Cā igit⁹ eius q̄ est essen-
 tialis est putredo: et apostema
 non est cā eius nisi p accidēs. Et
 dicemus q̄ non significauerunt
 p febrem accidens hoc: imo non
 intellexerunt p cā nisi q̄ ipsa se-
 quitur apostema hoc: et inue-
 niunt eam p inuentionem apo-
 stematis. Similiter ergo est di-
 spositiō febriū putredinis per
 comparationem ad putredinē
 clerū occupatio in huiusmodi
 cōtradictionibus est illud qd nō
 conf⁹ et in scientia medicine ali-
 quid et facit medicum pcedere
 ex arte sua ad inq̄sitiones: q̄ for-
 tasse impediunt ipsum ab arte

sua. Procedamus ergo s̄z id qd
 consuetum est. Dicamus ergo
 quod ppter ea febres apostema-
 tum et opilationum sunt febres
 accidētes: et alie febres sūt egrit-
 tudines: tunc conueniens est vt
 dicamus. Quoniam ppter ea q̄
 omnia que sunt in corpore hois
 sunt tria genera scz. Mēbra con-
 tinentia illud quod est in eiade
 hūiditatib⁹ et spiritibus: quorū
 ppatio est pparatio parietū bal-
 nei. Et hūiditas recōdita: et ei⁹
 cōparatio est cōparatio aq̄ bal-
 nei. Et spūs animalis vitalis et
 naturalis et vapores effusi: et cō-
 paratio eorum est comparatio
 aeris balnei. Et aer balnei quā-
 do infrigidat illud quod est vi-
 cinum ei non oportet vt ipse ex-
 tinguatur: imo possibile est vt
 remaneat et redeat: et calefaciat
 illud quod ei vicinum est. Simi-
 liter est vnum istorum trium ge-
 nerum extra quod nō inuenit i
 homine genus corporeū. Cā
 si accendatur febuis in membris
 radicalibus accensione prima si-
 cut accendit adustio. verbi gra-
 tia vt in parietibus balnei: aut
 per sollem ferrarū: aut per ollā
 coq̄ tunc illud genus febriū no-
 minatur febuis ethica. Et si ac-
 cenditur febuis accensione pri-
 ma in humoribus: deinde accē-
 datur ex eis in mēbris sicut ac-
 cidit vt effundatur aqua calida
 in balneo et igniantur latera
 eius causa eius: aut in a calidā
 in olla vt accendatur olla causa
 eius: tunc illud genus febriū
 nominatur febuis humoris. Et
 si accendatur febuis accensione
 sua prima in spiritibus et vapo-
 ribus. deinde accendatur ex eis
 in membris et humoribus sicut

Tractatus primus. 6 Fo. cxcix.

accidit ut perueniat ad balneū
aer ignis q̄ accendatur i eo: & ca
lesfaciat aerē eius & perueniat
ad aquā & parietes: tunc gen⁹
illud febris nominatur febris
ephimera: qm̄ ē accēsa in re sub
tili que resoluit cū velocitate.

Et raro p̄trānt diē cū nocte sua
nisi quertat ad gen⁹ illū febriū

Hec ergo diuīsiō febriū est p
modū p̄p̄quū diuīsiōi eueniēti
per differētiās. Et diuidūt fe
bres alio mō. Dī em̄ q̄ de febrī
bus sūt febres acute. Et de eis
sūt nō acute. Et de eis sūt chro
nice. Et de eis sūt nō chōnice.
Et d̄ eis sūt nocturne. Et de eis
sūt diurne. Et de eis sūt salubres
recte. & de eis sūt habētes acci
dētia horribilia. & de eis sūt di
mittētes. & de eis sūt inseparabi
les. & de eis inseparabilib⁹ sūt
q̄dā q̄b⁹ sūt remissiones: & d̄ eis
sunt quibus sūt itēsiōes. & d̄ eis
sunt q̄b⁹ sūt exfortiationes. et
de eis sunt siles. & de eis sūt fri
gide habentes rigores aut hor
ripilationē. & de eis sunt calide
& de eis sunt simplices. & de eis
sunt compositae.

De p̄paratis ad febres. C. 2.

Interunt quidam q̄ corpo
ra vehementius prepara
ta ad febres sunt corpora cali
da & humida & propue cum hu
miditas ē fortior caliditate. &
isti quidem sunt fetidi sudoris
et vrine & egestionis. & corpora
calida & sicca iterum sunt p̄pa
rata ad febres caliditas. & inci
piunt prius ephimere: deinde
festinant ad putredinem & adu
stionem. & quandoq; faciunt ca
dere in ethicam: & sequūtur ea
ambo que equantur in humi
ditate & siccitate & dominatur

caliditas. Et ista sūt de gene
re cor̄ in q̄b⁹ incipit febris va
poris calidi: deinde p̄mutatur
ad febrē humor. Postea illa t
quib⁹ equant calor & frig⁹ & mul
tiplicat humiditas. & istis quib⁹
dē febres putredinis accidunt sūt
plurimū incipiētes. Et cor̄p̄a
frigida & humida: & frida. & sic
ca sunt lōginq̄ora cor̄p̄a a febrī
bus & propue ab ephimera.

De horis febrium. Ca. 3.

Febrium hore sunt sicut re
liquarū egritudinū princi
pium & augmentū: & status ap̄
vltimū & declinatio. Et sunt q̄h
q̄ p̄ticularēs causae cuiusq; paro
xismi. Et timor est a princi
pio vlt⁹ ad statum. Apud decli
nationē vero nō mouet eger ex
ipsa febre: nisi per id q̄d dicem⁹
de causa cōmuniter. Et prin
cipium quidem est hora qua ca
lor naturalis p̄focatur a ma
teria submersa in membro tan
diu donec non appareat matu
ratiōi aut diuersitati eius p̄tra
rie maturationi vestigium. Et
principium quidem est inuentū
in omni egritudine. Verū q̄h
occultatur: sicut est eius occul
tatio i sinocho & epilepsia & apo
plexia. Et quandoq; principiu
est occultum paucorum accide
ntium & exstinguitur q̄ non sit p̄n
cipium in ea. Et similiter quā
doq; in die primo febrium acu
tarum videntur nubes & signū
maturitatis: & exstinguit q̄ non
sit ei principiu: & nō ē ita. Et
augmentū q̄d ē est hora in qua cō
mouet caliditas innata ad res
sistendū materiei motu manife
sto & apparēt signa digestiōis:
aut signa hūa digestiōni. Et
status est hora in qua vehemēs

in febri ordinē inter se duos p̄ma cor̄p̄a q̄a difficile

*in febri nō loquitur in hoc cap de febri ut febris ē sicut contradi
in febri et penes hoc d. hoc. l. illud corpus ē magis p̄n
paratū.*

Liber quartus. Fen. j.

est pugna inter naturā et materiā et apparet victoria vni⁹ ābarū earū super aliam et est hora pugne. Et ei⁹ spatiū est in habētibus paroxysmos acutos paroxysmus vnus. Et non cognoscitur nisi per illum qui sequitur ipm aut duo paroxysmi. Et cognoscitur in tertio ei⁹ id est quod non addit super illos ābos in plurib⁹: nisi egritudinib⁹ macronixijs. fortasse enim assimilatur paroxysmi plures in oibus iudicijs suis. Et illic apud statū cōplect vestigiū digōnis: aut contrarij eius. ¶ Et declinatio quādam est hora in qua calor innatus iam dominatur materiei et vicit eā: et existit in aggregationis eius separatione. Et rei post rē et tunc alleviatur caliditas caloris occulti: et expellitur ad extremitates donec resoluitur et multoties ingrossatur. Et status quādam diuersificatur in egritudinib⁹. Egritudinum enim valde acuta est longinquior stat⁹ est vsque ad quatuor dies. Et febres ephimere dicitur de hac summa verū ipse non numeratur acute quoniam non sufficit in acuitate egritudinis ut sit status eius prim⁹ imo sit de egritudinib⁹ hñtib⁹ timorē. Et sequuntur eas febres acute absolute non valde: et sunt ille quatuor status paucit vsque ad .14. dies quod est supra id. ¶ Et cognitio quādam egritudinum acutarum in ordinibus suis et cronicarū est inuatiua in regimine cibi egrorum quod dicim⁹ in sequētib⁹. ¶ Et plures quādam febrium complent principium et augmentum et statum in paroxysmo vno: et faciunt paroxysmū aliū declinando. et febres quādam diuersificantur in his temporibus. et de eis quādam sunt quarum augmentum plon-

gatur. Et de eis sunt quarum declinatio prolongatur.

De cognitione horarū vniuersalium egritudinis et proprie status. Cap. 4.

Cognitio horarū egritudinis vniuersaliū quicquid est ex specie egritudinis. Nā spasmi sicc⁹: et epilepsia et apoplexia et squinatia sunt ex acutis valde et tertiana pura et caisson de acutis non valde. et quartana et paralyxis de macronixijs: et quicquid ex motu egritudinis. Nā si paroxysmi sunt breues signant quod status est proprius: sicut tertiana pura. Tēpus enim paroxysmorum ei⁹ est ex tribus horis vsque ad .4. horas. Et si sint plures significant quod materia est grossa: et stat⁹ longinquius sicut in tertiana non pura. Et si fuerit illic paroxysmi: imo materia ei⁹ fuerit acuta sicut sinochi tunc egritudo erit acuta. Et si fuerit signa ei⁹ signa mātē frigiditatis: aut declinans ad grossitudinem: tunc egritudo non erit acuta. Et si remanserit cum dispositione sua tunc egritudo non erit illius acuitatis. Et quicquid est ex virtute egritudinis velociter aduenit debilitas: quare est egritudo acuta. Aut non apparet illud: et est egritudo non acuta. ¶ Et quicquid ex etate et tpe. Nā in tpe calido et etate calida testinatur stat⁹ egritudinū. Et in temporibus frigidis et etate frigidis tardatur status egritudinū. Et si multiter est dispositio regionum. ¶ Et ex pulsu. Nā si est velox frequens magn⁹: tunc egritudo est ad acuitatem declinans. Et si non: tunc non est acuta. ¶ Et ex rigore. Nā si est plures spatij: tunc egritudo est declinans ad pleritatem. Et si est breuis spatij: tunc egritudo ad acuitatem.

tate tēdit. et quādo nullo modo est rigor. tunc abbreviatur ei⁹ extēsiō. ¶ Et cognoscit^r hore egritudinis qñq; ex pte hore rarū paroxismoꝝ. Nā si fuerint pꝛecedētes fm antecessio nem supfluētē ita vt vn⁹ antecedit superfluitatem alteri⁹ tendens ad additionem: tūc egritudo erit in augmento qñ de egritudinib⁹ sunt que currunt vlt⁹ ad finem horarū suarū fm augmentū: et sunt quādoq; de genere tertiane: et de gñe assidue. Si autē steterit antecessio et steterint superfluitates: tunc sine dubio erit egritudo in statu. et seruans horam vnā est longi spatij. et si postponuntur tūc egritudo est in declinatione. et sicut cognoscit^r dispositio horarū ex augmento accidētium febꝝ et statione eorū et declinatione ipsorū. ¶ Et ex additione paroxismoꝝ eius in longitudine et breuitate ipsorū: et fortasse diuersificat^r et nō assimilāt. ¶ Et qñq; cognoscunt^r ex dispositione euacuationū. Nā cum accidit in paroxismo aliq; ludor aut vētr⁹ flux⁹: et paroxismo⁹ secundū qd est post ipz est in similitudine vehementie primi et fortitudine ei⁹ aut supra ipsaz: tūc euacatio ei⁹ est pp multitudinē: nō pp fortitudinē: et egritudo indicat^r lōga. ¶ Et qñq; cognoscunt^r ex pte digestionis et contrarij digestionis fm qd diximus. verbi grā cū apparet spiritū cū digestionē aliqua: aut vna in qua est nubes aliq; tūc est principij augmenti. Deinde qñq; multiplicat^r illud et apparet aut pium ei⁹: tūc est status. Et iterū quādo apparet digestio

aut pꝛariū ei⁹ velociter ex spiritu aut nube: tūc scias q status est pꝛinquus. et si tardat: tunc scias q status est longinquus. ¶ Cognitio autē horarū particulariū sic accipitur. ¶ Nāz hora pꝛincipij paroxismi est hora in q coartat^r pulsus: et tu iā scinlti intētionē ei⁹. et plumbeus sit color extremitatū et infrigidat^r extrema et pꝛe extremitas auri⁹ et nasi vsq; ad horā in q sentitur sparsio caliditatis. et qñq; associant^r pꝛincipio alteratio coloris et pigritia et āgustia et tarditas motū et pꝛuditās somni et mollificatio palpebrarū. et gñitas sermōis et horripilatio int^r spatulas et dorsū: et fortasse accidit in eo rigor fortis. et qñq; accidit curs⁹ saluē et salt⁹ temporis et tinnit⁹ aurij et sternutatio: et pꝛmotio mēbroꝝ corpis. et vehemēt⁹ qdē debilitat^r h⁹ pꝛ debilitatē q est in pꝛincipio aut statu. ¶ Et hore augmenti medietas pꝛia ē hora in q pulsus incipit apparere et magnificari et velox fieri: et spargit^r calor in toto corpe fm eq̃litate. et medietas ei⁹ altera ē hora in q nō cessat hec caliditas sparsa cū eq̃litate augmentari. ¶ Et hora stat⁹ ē hora in q rmanet caliditas sparsa cū eq̃litate et acētia cū dispōe sua: et pꝛ⁹ sit maior ipꝛ vn⁹ ipz et sit vehemēt⁹ vlt⁹ et frequē. ¶ Et hora declinationis ē hora in q incipit diminutio: et incipit pulsus tēperari et equat^r. Deinde illa in q incipit corp⁹ sudare et pducit ad eradicationē. ¶ Et multoties quidez accidit apd mortē dispositio q est sicut declinatio: et est qñ eger euaserit et nō oportet vt tu occuperis in

Liber quartus. Fen. j.

hoc imo cognoscas dispōnē plū
sus et an magnificet et fortis fiat.
Et si tibi videt: ponā tibi exē
plū de tertiana. Attēde g̃ q̃ cū
tertiana i plurib⁹ dispōnib⁹ in
cipit horripilatio deīn frigus
et rigor: postea sedat rigor et mi
noratur frig⁹: et incipit calefa
ctio: postea equat calefactio:
deīn addit: postea stat: deīn in
cipit minui vsqueq̃ eradicef.
Et scias q̃ egritudo qñq̃ p
lōgat: at pp multitudine mate
riel. aut pp grossitiē ei⁹. aut pp
frig⁹ ei⁹. et qñq̃ adiuuat ad il
lud tps frigidū: et regio frida:
et etas frida: et obilitas calor. s
lnati: et soliditas corporis.

De sermone vniuersali de
febris ephimeris. Cap. 5.

Cause oīz speciez feb. ephi
mere sūt cause pmutiue ca
lesciētes eēntialit: et calefaciē
tes p accēs: de summa occurrē
tiū et assumptoz. s. in cibo et in
potu. et passionū corporearū et
aialiū: et ex dolorib⁹ et apatib⁹
apparētib⁹: et sūt eis ex oppila
tiōib⁹ q̃rū cā h̃ ē pmutiua. et nō
pueniūt cause earū cū vehemē
tia sua ad h̃ vt p̃trāseāt illō qd
inflāmat spm: nā si p̃trāseāt il
lud: faciūt eadē i ethica: aut in
specie febriū hūorū quā dice
mus. Cause em̃ pmutiue plerū
q̃ mouēt aīcedētes. Qd si mo
nerit eas ad putredinē: erūt fe
bres putredinis. et sunt quidaz
holm q̃ existimāt q̃ feb. ephi
mera nō sit nisi ex labore spūs
et corporis: et illō ē error. Et iste q̃
dē te. km plurimū recedūt i die
vno: et raro p̃trāseūt tertiū diē.
Nā si p̃trāseāt illā q̃titate: exi
stimat de eē earū q̃ ipse pmuta
tant. et intentio qdē pmutatio:

nis ē q̃ retētio caliditatis p̃trā
sit spm: aut ad corp⁹ aut humo
rē. Et sint de hoib⁹ q̃ dicāt ipsa
qñq̃ remanet sex dieb⁹: et cōsu
mūt itegra p̃sūptiōe: cui nō eēt
sitis si pmutaret ad gen⁹ aliū.
Et h̃ qdē se. ē facil curatiōis
et difficilis cognitōis: et sūt p̃l
cipiū ethice. Et hoies qdē ve
loci⁹ cadētes i feb. ephimeras
et q̃ vehemētē ledūt ab eis si er
ret i eis: sūt illi i quib⁹ calor et sic
citas sunt magis vincētes: qm̃
pueniūt velocit ad ethicā et ter
tianiā. Deinde illi i quib⁹ calor
est pl⁹. Deīn illi in quibus est
plus siccitas. Et cū illi qui h̃nt
cōplexionē siccā et calidā acci
dit fames et adueniūt cū ea vi
gilia et labor animalis et labor
corporeus festinat ad ipm feb.
ephimera cum horripilatione
quadam. Quod si nō succurra
tur et cibetur statim. festinabit
ad ipsum se. putredinis.

De signis proprijs febriū
ephimerarū distinguētib⁹
eas ab alijs. Ca. 6.

De proprietatib⁹ earū est
q̃ ipse nō fuit a causis an
tecedētib⁹. Neq̃ incipiunt cū
coartatiōe. Et est q̃ ipse nō inci
piunt km plurimū cū rigore et
frigore extremitatū et p̃funda
tiōe caliditatis et declinatiōe ad
pigritiā et somnū et submersiōe
pulsus et subtilitatē ei⁹ et diuersi
tatē ei⁹ et prauitatē ipsi⁹. Imo
fortasse accidit in p̃ncipio earū
silitudo frigoris et horripilatio
nis et pūctio cui⁹ cā ē vapor chi
mi mali et remouet velociter. et
accidit sz raro rigor pp multi
tudinē vaporū ledētum lacer
tos propter punctionem suam
supflua multitudine. Et est ei⁹
inflāmatio

Tractatus primus. Fo. ccj.

Inflammatiō non mordicatiua
aspera: imo bona sic caliditas
corporis laborat et ebrat. Et
cū evia i pto die digesta et pul
sus bonus: tūc iudica q est fe.
ephimera. et illud ideo qm vi
na nō alterat i ea inquātū ipa
est ephimera. et est sedimē eius
digestū nō dclive ad colorē hu
moris. et qnq nubes ei pēdēs.
et qnq ē natās bōi coloris. et qn
q accidit et nō equef color ei
tū ei substantia ē eq̄lis et nō al
terat color ei: nisi ppter id qd
associat ei de causa alteratōis
vie q̄uis nō sit illuc fe. ephime
ra ex eo qd dicem i tertiana et
silib ei. Et pulsus ē dclivus ad
spissitudinē et fortitudinē: et ma
gnitudinē: nisi i ea q ē a passio
nib debilitatib: et nisi fuerit i
stomacho humor mordicativus
aut frigidus: aut cā alia de his
que mutāt pulsus preter febrē.
Et raro quidem diversificat. si
vero diversificet: erit ei ordo.
Nam si diversificet illud tunc
erit propter causam aliā ante
cedētē febrē aut vicinātē ei: sic
est labor vehemēs: aut mordi
catio vehemēs in silib: et silia
his. et qnq accidit vt induref
pulsus pp frig⁹ vehemēs et in
spissans et infrigidās: aut pp ca
lilitatē solis vehemētē exiccā
tē: aut pp vehemētē laborē exic
cātem: aut famē: aut agustias:
aut vigilias: aut eūationes. et
qnq festinat in eo dilatatio et
tardat p̄strictio: et nō festiat pl⁹
q̄ nātis nisi raro et cū velocita
te pauca: qm necessitas euēta
tionis i eo est vehemētor q̄ ne
cessitas educēdi vaporē corru
ptū. vapor nātis in eo nō est cor
ruptus pparatiōe sui ad equa

lem: imo est bonus cōparatiōe
sui ad eū. Et cum ambiguus
sit tibi pulsus et cōstrictio ipi:
tūc scias ex anhelitu. et pulsus
quidē redit post eradicationē
ei⁹ ad p̄suetudinē ei⁹ naturalē
in illo corpore: et hoc est signus
bonū. Et scias penit⁹ q quo
ties vna et pulsus sunt bōi si
gnificāt q fe. est ephī. et qn nō
sunt boni nō opz vt nō sit ephī.
Multoties em in ea est vna tin
cta: et est pulsus diuersus et vbi
lis et parus. Et d illis q signi
ficāt q ipa ē feb. ephimera: est
vt sit pncipiū ei⁹ facile et leue: et
sit augmētū eius nō addēs su
pra duas horas: et neq associet
statui accidētia vehementia: et
vt si accidāt i ea accidētia pra
ua et nō sit i ea ebullitio calor
vehemēs: et minorent cū ea do
lores. Qd si cuz ea dolor fuerit
capitis aut dolor ali⁹ nō sit fix⁹
inseparabilis post eradicationē
ei⁹: et hec qdē significāt q ipsa
est ephimera. Et plurimū q
dē eradicationē ei⁹ sit per sudo
rez et humoresitatē similē sudo
ri naturali nō humeroso. et nō
sit vehemēs supfluitas itez in
quātitate sua: imo appropin
quat sudori naturali i quātita
te sua sicut est prim⁹ ei in q̄li
tate sua. Si em videris sudorē
plurimum: tūc feb. erit nō ephī
mera. et de eis de quib⁹ fe. ephī
mera experit: est vt igrediatur
balneū habens eā. Cūq morā
fecerit euenire in quasi hori
pilationē non p̄suetam scilicet qd
febus ē febus putredis et egre
diat habēs eam ex balneo illi
co et si nihil alteratur a disposi
tione sua: tunc febus erit ephī
mera.

Articella.

z

Liber quartus. Fen. j.

Permutationis febris ephimere. Cap. 7.

Quam expedit ut febris ephimera patiens cibem et errat medicus super eam et non cibet ipsam: permutat febrim in corporibus cholericis ad ethicam licet dicitur et in corporibus carnosissimis ad synocham que est absque putredine: et fortasse permutat ad illam que est cum putredine. Et similiter quando necessarium est adiutorium in aperiendo poros et ratificando corpus et non sit: sit inflammatio in humoribus retentis in corpore inflammatione eius quod calefacit cum fortitudine eius quod putrefacit.

De signis permutationis febris ephimere ad febres alias. C. 8.

Significatio illius est quod ipsa declinat absque sudore: aut quorositate: aut cum sudore absque mudificatione per sudorem. et est declinatio longa difficilis et absque mudificatione pulsus. Immo remanet in pulsu aliquid. et remanet dolor capitis si fuerit. et hoc totum significat permutationem ad febrim putrefactionis humorum aut ethicam. Nam si caule fuerit vehementes: aut plonge mora eius: permutabitur ad ethicam. Quod si ad ethicam permutes: videbis tactum arteriarum calidum valde: et videbis febrim humilem vel fixam: et in omnibus membris addit calefactio super repletionem et in tempore acceptiois cibi: aut videbis pulsus servare equalitatem cum duritie parvitate. et videbis signa reliqua que diximus de signis ethice. Et quando permutat ad generis febrim quod nominatur synocha absque putredine videbis ad ditionem et repletionem caliditatis et inflammationem faciei. Et quando permutat ad febrem putre-

dinis appareret horripilatio et diversitas pulsus: et putas: et coartatio: et caliditas mordicatio na sicca et vehementia accidentium. In vasa autem fortasse remanet digestio ex substantia: et in plurimis non apparet in ea digestio.

De curationibus febris ephimere secundum modum universalem. Ca. 9.

In omnibus speciebus febris ephimere oportet ut afferatur super corpora patientium eas ea que nutriant eos nutrimento bono cum velocitate digestionis quam febris est eger: et eger est lesus. Aut quibusdam eorum concedit delitium in eo: sicut patienti ex labore et angustia et fame: et illis in quibus corporibus colera plura est. et qui conquiritur se pati horripilationem in principio deglutiat cibum insulum in aqua aut vino: ut sit magis penetrans. et isti quidam cibant etiam in principio febris. Et quibusdam prohibet delitium in ea: et innuit eis ut fiant subtiliatiua sicut in patiente ex oppilatione et soliditate et ex asperitate. et melius quidem est ut postponat cibatio visque ad declinationem nisi in illis quos excepimus. Et aqua frigida quidem oportet ut non prohibeat in principio rei: quam prius est fortis: quare non timeat debilitas eius: et est melior cura infrigidando. Verum si fuerit illic debilitas in visceribus et febris iam extenditur aut fuerit vehementis: tunc melius est ut de ea non multum sumatur. et concedit eis balneum cum eorum paroxysmus consumitur in febris ephimeris propter accidentia de quibus est humectatio et de quibus est sudatio et rarificatio pororum: et de eis est infrigidatio in queta dispositione. Et pro-

Tractatus quartus. 6 Fo. cclj.

hibet ubi timeat casus putredinis. Et non oportet ut euiet balneum nisi habes eam ex oppilatione propterea quod balneum generat egritudinem putridam. et similiter patiens eam ex satietate nauseatina: nisi in fine rei: et cum dilatatur porus et rescat dicitur nauseatina satietas. Illic ei oportet ut balneet. Et habens catarrhum non balneet nisi sit adustinus. Et omnes habentes febres ephimeras oportet non prolongent moram in aere balnei: imo in aqua ei quatuor voluit: nisi habentes eam ex soliditate et ex spissitudine: eis ei convenit ut plongerent moram in aere balnei donec sudent. Embrocatio autem si fuerit infundendo aut linendo tantum oppilat poros. Et in curatione omnis febris ephimere que est ab oppilatione extrinseca aut intrinseca fricatio apert poros habet: deinde si obuiat humiditati plurime resoluit eam si obuiat humiditati puer exiccat eam euacuatoe autem non indiget aliquo eo nisi habens oppilationem repletiolem: et habens nauseatinam satietatem et quod habet febrem ephimeram ex soliditate cuius corporis est repletum.

De speciebus febrium ephimerarum.

Ca. 10.

De febribus ephimeris sunt que oino comparantur ad dispositiones animales. et de eis sunt que comparantur ad dispositiones corporeas. Et de eis sunt que proportionantur ad res que eueniunt de foris.

Et de comparatis ad dispositiones animales est illa que fit ex angustia. Et illa que fit ex tristitia. et illa que fit ex estimatioue et cogitatione ira et vigiliis et somno et tranquillitate et timore et gaudio. Et de proportionatis ad dispositiones corporeas sunt ille que comparantur ad

res que sunt actiones et motus: et de eis sunt que comparantur ad non actiones et motus: et ad contraria eorum. Et preparata ad res que sunt motus est que fit ex labore: et illa que ex tranquillitate: et illa que fit ex euacuatoe et de eis est febris ephimera que est cum sincopi. Et de eis est illa que fit ex fame et de eis est illa que fit ex siti. Et de comparatis ad ea que non sunt actiones est illa que fit ex oppilatione: et de eis est illa que fit ex nauseatina satietate. et de eis est illa que fit ex apostemate. et de eis est illa que fit ex soliditate. Comparate autem ad res que accidunt de foris sunt sicut illa que sunt ex adustione quicquid adustio fuerit. Et sicut que fit ex frigore et soliditate et ex ablutione. Dicam itaque vnaquamque earum cum curatione sua.

De febre ephimera ex angustia et signis eius.

Ca. 11.

Quandoque accidit ex motu spiritus ad interiora et occidit ei in eis propter supfluitatem angustie febrem spirituales. Cuius signa sunt igneitas vire: et acuitas ei: ita ut habet sentiat acuitatem ipsius propter densum siccitatis in ea. et est motus oculi ad clausione declinans: et est oculi submersus propter resolutionem cum quate et subclusione. Et facies est terribilis ad citrinitatem propter profunditatem claritatis. Et pulsus est ad debilitatem et puitatem declinans et forte declinat ad duritiem.

De cura.

Ca. 12.

Oportet habere eam multiplicet introitu tinea: et ponat plurimum sue intetudinis in balneatioue cum aqua balnei absque aere ei. et multiplicet etiam inunctionem cum fricatione post illud. Oleum ei aliquod est magis unatiuum ei quam balneum

Liber quartus. Fen. i.

et vta lenificationib⁹ ⁊ odori
feris frigidis. ⁊ ponat sup pe-
ctus suū epithimata infrigidā
tia ex mucillaginib⁹ ⁊ succis ⁊
squis bonis. ⁊ sumat in potu-
vinū plurime cōmictionis est
ess bonū medicamē ei.

**De febre ephimera ex tri-
sticia.** Cap. 13.

Quādoq^{ue} accidit ex multi-
tudine tristicie pp rē q̄ sitā
mot⁹ laboriosis spm̄ calefaciēs
faciēs cadet i febrē. **Cui⁹ si-
gna sūt** sitia sign⁹ ei⁹ q̄ ē ex an-
gustia. Nisi q^{ui} mot⁹ oculi cū p-
fūditate sua pp resolutionē est
ad ptē extrinsecā. et pulsus nō
est dimissus depressus: imo est
in eo cū d̄bilitate: sed est cū eo
salt⁹. **Et cura ei⁹ est** sicut cu-
ra ei⁹ q̄ est ex angustia.

**De febre ephimera ex cogi-
tatione.** Cap. 14.

Quādoq^{ue} accidit ex mlti-
tudine cogitationis i reb⁹
feb. similis illi q̄ ex tristitia. Ni-
si q^{ui} mot⁹ oculi est equalis nō
ad clausiōē neq^{ue} ad exitū d̄cli-
uis: ⁊ est decliuis ad pfūditatē
⁊ pulsus est diuersus i dilata-
tione ⁊ cōstrictione: ⁊ plurimū
quidē est equalis. ⁊ facies ē ad
citrinitatē decliuis. **Et cura**
ei⁹ ē cura illi⁹ q̄ est ex tristitia.

**De febre ephimera ex
ira.** Cap. 15.

Quādoq^{ue} accidit pp sup-
fluitatē mot⁹ spirit⁹ ad ex-
teriora in dispositione ire cale-
factio superflua adurēs spiri-
tū ⁊ feb. **Cui⁹ signa sūt** rube-
do faciei: nisi p̄misceat ei rior:
⁊ quoniā citrinat. ⁊ inflatio fa-
ciei similis ei q̄ inflatur i dor-
mitione. et sunt oculi rubei ten-
dentes exterius propter vehē-

mentia motus spūs ad exteriora.
⁊ q̄h̄q^{ue} accidit q̄busdā eorū
tremor pp motū hūoris: aut pp
debilitatē naturarū. ⁊ est ad rū-
bea acuti tact⁹ pp acuitates suā
⁊ q̄h̄q^{ue} est cū ea aliquātū clari-
tatis. ⁊ pulsus est grossus plen⁹
pullans frequens.

Decura. Ca. 16.

Ecce eos q̄lescere. et fac vt oc-
cupent lenificantib⁹ ⁊ nar-
rationib⁹ ⁊ vocibus bonis ⁊ lu-
dis mirabilib⁹. ⁊ fac eos ingre-
di balneū in aqua tepida n̄ plu-
rimi caloris. ⁊ inungant pluri-
mum cū aliquo oleo plurimo:
illud enī est magis conueniēs
eis q̄ aqua calida. ⁊ cibetur eis
que infrigidant et humectāt. ⁊
phibeatur a vino omnino: ⁊ nō
est eis via ad ipsum.

**De febre ephimera ex vi-
gilijs.** Ca. 17.

Quādoq^{ue} etiā accidit ery-
gily⁹ feb. ephimera. **Cui⁹**
ius signa sunt antecessio vigilia-
rum: ⁊ grauitas palpebrarū: qm̄
fortasse non aperit eas. et pfun-
datio oculi pppter resolutionē.
⁊ inflatio palpebrarū pppter cor-
ruptionē cibi ⁊ multitudinē va-
poris. ⁊ conturbatio vine pro-
pter priuationē digestionis. ⁊
debilitas pulsus. ⁊ citrinitas fa-
ciei pppter malitiā digestionis. ⁊
inflatio eius propter excitatio-
nem ex malitia digestionis: sed
non est cum rubedine sicut in il-
la que est ex ira.

De curatione. Ca. 18.

Curatio aut ei⁹ est ociari ⁊
q̄lescere ⁊ dormire. ⁊ abio-
care caput cū eisq̄ infrigidāt ⁊
humectāt. et balneū humidū. ⁊
cibi bonorum chumorum. ⁊ inu-
ctiones humectantes. erynum

Tractatus primus. 6 Fo. cclij.

est ex rebus magis cōferētibus eis. Et sumāt in potu ip̄s sine ti more nisi fuerit dolor capitis.

¶ De febre ephimera ex somno et quiete. Ca. 19.

A Spiritu qñq̄ resoluūtur va pes calidi p̄ vigilias et motus. Cū ḡ plongat somn⁹ et trā q̄llitas et nō resoluūt accidit ex eis calefactio spūs et fe. ei⁹. Cuius signa sunt ista. Significant eīm eā añcessio sōni. Et trāquilitas plurima: et pprie q̄ nō est i cōsuetudine: et cadit cōtrarium cōsuetudinis. Et sīgt ip̄saz resolutio vaporosa et pulsus.

¶ De curatione eius. Cap. 20.

Curatio ei⁹ est sudatio i ae re balnei. Et ablutio eq̄lis cū aqua calida. Et paucitas cibi et declinatio eius ad id quod infrigidat et humectat ipsam. Et exercitiū temperatū. Et nō oportet vt bibat vinum.

¶ De febre ephimera ex gaudio. Cap. 21.

Quandoq̄ accidit ex gaudio fe. sicut illa q̄ fit ex ira. Nisi quia forma oculi est forma gaudētis nō forma irascētis. Et est frequētia in pulsu minor. Et cura eius est proxima curationi eius que est ex ira.

¶ De febre ephimera ex timore. Cap. 22.

Quandoq̄ accidit ex timore febris fm̄ semitā q̄ accidit ex angustia. Proportio nāq̄ timoris ad angustiaz est proprie ire ad gaudium: ex hoc q̄ mor⁹ timoris est ad interiora: et ire ad exteriora: et fit subito: et aliorum modorū fit gradatum. Cuius signa sunt proxima signis eius q̄ fit ex angustia. Nisi quia diuersitas i pulsu est vehemēti⁹. Et

forma oculi ei⁹ est forma territi.

¶ Curatio est prima curationi ei⁹ que fit ex angustia. Et oportet vt securetur a timore. Et veniatur ad eum cum nūcijs gaudere facientibus. Et letificātia sunt iuuatiua ei.

¶ De fe. ephimera ex labore. Cap. 23.

Labor qñq̄ puenit ad summū in calefaciēdo corpus et spiritū ita vt fiat fe. nocēs operationib⁹: et est plurimū nocumēt⁹: et grauitas ipsius sup̄ vitalem et aialem. ¶ Signa sunt añcessio laboris. Et additio calefactōis iūcturaz sup̄ alia. Et tact⁹ lassitudinis et siccitatis corporis. Et qñq̄ accidit in fine ei⁹ humectatio: si fuerit labor tēperatus in eo. i. qñ nō est in eo exiccatiū⁹ aut frigus phibēs sudorē. Sin alit labor fuerit sup̄fluus minorat hūectatio et sudor et qñq̄ sequit ip̄m tussis sicca pter communitatē pulmonis. Et qñq̄ declinatio cōplexionis est. Et pulsus ei⁹ parū debilis et qñq̄ declinat ad duritiem. Et vrina est citrina calida ppter motū subtilē et p̄dpter resolutionem.

De cura. Ca. 24.

Curatio eorū est tranquillitas et balneatio in tina. Et inunctio fricando pprie sup̄ iūcturas. Et acceptio cibi boni chimi humectantis fm̄ q̄tatem quā digeratur de gñe carniū pulloz et hedi et pisciū paruorū. Et qñ virtutes eorū sunt debiles: tunc nō oportet vt cōfidāt de se posse digerere qd̄ digerebāt in dispōe sanitatis: imo minus illo. et propter hoc cibent eis quorū paucū nutrit plurimū sicut ea q̄ diximus et sicut vitelli ouorū sorbi:

¶ iij

Liber quartus Fen. i.

liū & testiculū gallozū sūt eis bo-
ni. ¶ Quidā tñeristimauerūt q̃
opz vt patiētū lartudinē regi-
mē pl^o subtilief q̃ alioz. Sz il-
lud nō ē rectū. et opzvtsumāt d̃
fructibus humidis. et sumāt in
potu vinū plurime cōmixtiōis
si fuerit assueti: aut iuleb: z alid
si nō fuerint psueti. et oz vt eoꝝ
inūctio sit plurima q̃ inunctio
alioꝝ cū oleo aliquo vt h̃iectē
tur eoꝝ mēbra z iūcture ex siccī-
tate. z iterū vt mollificet illd̃ qd̃
accidit eis d̃ tēsiōe: z oleiuiol.
est de oleis meliorib⁹ eis. et oz
vt cōmunicet inūctio eoꝝ corpi
z pprie capiti collo z spōdilib⁹
dorsū et iūcturis oibus et pprie
post balneationē. Et opzvt ster-
nanē strata eoꝝ: et aromatizēt
indumēta eoꝝ z sedilia eorum.
Et si indigēt iteratione balnei
ppter reliq̃as iterent̃ ola q̃ scri-
pta sunt ī capitulo suo.

¶ De feb. ephimera ex euacua-
tione. Capi. 15.

Quandoq̃ accidit ex pmo-
tione humorū post vētris
solutionē mot⁹ spiritus supflu⁹
z inflāmās in ipso febrē pp̃ter
m̃ltitudinē lassitudinis q̃ seq̃t̃
ip̃az. ¶ Et qñq̃ faciūt eā medi-
cine solutiue pp̃terea q̃ calefa-
ciūt. ¶ Et qñq̃ sequit̃ flōmīa p-
pterea q̃ redire facit humidita-
tē z vaporē z sāguineitatē eoꝝ
ad furiositatē colericā.

¶ Curatio. Ca. 26.

Oportet vt subtilief ī retinē
ta in capitulis suis. z vt cibetur
eger cū eo qd̃ pfortat plus: z h̃z
quātitatē qua digerāt de eis q̃
infrigidāt z humectāt. et sint ī
eo pōtica sūptica. Et ponāt sup
stomachū emplāstra z embroce

pfortātia calefacta n̄ tepēfacta
Nā oē tepidū est mollificatiū
z resoluit virtutē. et de hac sū-
ma ē lana infusa ioleo nardino
aut oleo frigidore eo aromati-
cato: z exp̃mat̃ adeo donec se-
parent̃ ab eo ptes olei z ponāt̃
sup cor z repar ea q̃ infrigidant.

¶ De fe. ephimera ex dolo-
re. Ca. 27.

Dolor qñq̃ calefacit sp̃m
adeo donec inflametur fe.
¶ Signa dolor ī capite: aut ocu-
lo: aut aure: aut dēte: aut iūctu-
r⁹ aut extremitatib⁹: aut coli-
ca: aut emorroydib⁹: aut alijs
doloribus furunculoꝝ.

¶ De cura eius que fit ex dolo-
re. Cap. 28.

Regatur dolor cū eo qd̃ opz
in capitulo suo: deinde cu-
ret̃ cura ei⁹ q̃ fit ex labore. Qd̃ si
timeat̃ ex potu vini mot⁹ dolo-
rosus: non detur in potu.

¶ De febr. ephimera ex
syncopi. ca. 29.

Quandoq̃ accidit ei cui sup-
uenit syncopis pp̃ cōmo-
tionē sp̃us diuersa calefactio z
cōuertit̃ in febrē. et qñq̃ rema-
nēt de ea post oblationē timor⁹
ī syncopi reliq̃e. Signa. Vicini-
tas sincopis z casus virtutis
absq̃ signis febris aliarū q̃ nō
sūt ex februb⁹ ephimeris. z pul-
sus ī ea est diuersa dispositio
nū: qñq̃ el calor destruit̃: qñq̃
vincit̃ frig⁹ z qñq̃ fit velox z ap-
paret cū dñat̃ caliditas: z simi-
lat̃ pulsui patiētū extenuatio-
nem ericcatiuam in duricie cū
vermicatione.

¶ Curatio. ca. 30.

Cura eius est cura sincopis
et dare cibos velocis dige-
stionis bōi chīmi z de illis q̃s sci

uisti: et si idigneret ut des potu-
num: fac et non cures de febre. Cū
ergo libera est ex sincopi et remanet
feb. si quis ei quod est cū extenuatio-
cure et eum eo quod est in canone de
infrigidatione et humectatio-
De fe. ephmera ex fame. C. 31.

Quādoque accuunt vapores
in corpore quā inueniunt nu-
trimētū et generāt febrem. Et ei-
pulsus est obilis paru. Et quāque
declinat ad duritiē. Curatio.
Cibatio quāde in febre est sicut ex
forbitionib⁹ factis ex kist orde-
cū olerib⁹. Et post illascū cibis
bonis confortantib⁹. Balne et ef-
fundat sup caput ei⁹ aq pluria
repida: et sedeat in ea et hūctetur
corp⁹ ei⁹ cū eis quod sūt sicut olen-
violatū et rosatū et cucurbitinū.

De fe. ephmera ex siti. C. 32.
Hec prius est ei quod est ex fame
et est dignior ut accidat ppter
defectū ei⁹ quo sedat de aq cali-
ditas fortis in vaporib⁹. Curatio.
Dare ei potu aquā frigidā et
aq fructuū frigidor et ppter gra-
nator et humectare corpus cū ti-
na: et si possibilis ē ei balneatio
cum aqua frigida faciat.

De fe. eph. ex oppilatione. C. 33.
Oppilationes sūt in poris cu-
tis ppter spissitudinē ei⁹ et
paucitatē ebullitiōis: et multitu-
dinē cibor et ppter frigiditatē:
et ppter albuginē cū aq frigidis
stipticis: et ppter adustionē solis.
Et quāque sit in vīs venar et me-
tib⁹ earū et ouiscijs ipsarū et cur-
sibus vīs earū. Et cum de fe.
ephmera ex oppilationē nō pui-
tur nisi ad hāc speciē. Nā plerū-
q accidit ut minores resolutio et
multiplicet repletio et coartatio
et puer respiratio: et aggregat
vapor plurim⁹ et nō resoluit et sic

eueniet caliditas supflua. Et dū
pseuerauerit eius inflammatio in
debiliori ex corporib⁹ quod est spi-
ritus erit fe. ephmera. Cū ergo
inflammat in sanguine ē species
famosa synochē quā dicem⁹. Et
est illa que est de summa febrū
humor. Et non est ppter putre-
dinem: imo est ppter inflamatio-
nē et ebullitionē. Quod si ppter se
illud ad putredinē quā facit opi-
latio et pueratio respiratiōis per-
mutatur ad fe. putredinis. Et
huiusmodi quāde oppilatio: aut
fit ex multitudine humor et san-
guinis: aut ex grossitudine eor
aut ex viscositate eor: aut ppter
casum rei de causis oppilatiōis
in instrumēto non in cursu: imo
sicut frigus pstringēs: aut apo-
stema coartās: aut nascētia rei:
aut illud de illis quarū te oportet
remorari. Et hec quidē fe.
de febrū ephemeris parū per-
mutat ad ethicā: quā corpus in-
est plurime materie. et in hac fe.
iterū est sitis et inflammatio et ad-
herētia caliditatis: et urina me-
dia inter igneā. et hec fe. est diffi-
cilis ad cognoscēdū cui⁹ simili-
tudo est prius similitudini fe. hūo-
rū. et hec fe. quāque remanet vsq ad
diē tertiū: et eo quod ē ppter ipsū oppi-
latiōes plime fortes: et h sūt spis-
sates: et nō ppter sates foris: et si sūt
que festiat ei⁹ eradicatione si nō fue-
rit error. et hec fe. in fe. eph. quā-
q accidit et dicit ppter fixationē oppi-
latiōis quā ē cā que sūt ei paroxis-
mi. et h quāde fe. multoties pmutat
ad frig⁹ et horripilatiōes et signat
q ipsa sit putrida. et cū illa quā ē ex
oppilationē facit accidet dolorē p-
flōmā in latere sinistro nō est ex-
cusatio iteratiōis flōmē p pue-
cum sedat feb. et pseuerat dolor.

Liber quartus. Sen. j.

¶ Signa. qñq; accidit se. ephimera nō ex causa primitiua: et est lōge declinatiōis: tūc existima q ipa est opilatio: et pprie qñ declinat sine eūatione et humectatiōe. et verificāt existimationē tuā signa repletionis et corporib⁹ plurimi sanguinis et generatib⁹ eū: aut grossorū humorū viscosorū. et differētia qdē iter ea ābo est: qm si opilatio: nes i eis sunt ppter grossitudinem humorū et viscositatē eorū significāt ea signa nota eis et nō ē illis inflāmatio corporū et rubedo et extēsiō: et ad sūmū signa multitudinis. et illis in quib⁹ cā est repletio sunt signa repletiōis ex rubedine faciei et exuberatione venarū et inflatiōe et tēsiōe et alia apparētia. et si superfluūt opilationes puls⁹ est paruus: et si nō superfluūt: opozet ut minoret pulsus. ¶ Cura. Cū cā est multitudo humorū et repletio: tunc opz ut in pilcio ppea ad flōmā et euacuationē. et ut flōmes euz cum iam nō febrī tūc est meli⁹. et qñ febrī si nō fuerit necessitas: tunc statio ē magis pueniēs flōmā em facit humores currere et pmiscet iter eos. Si āt nō fuerit excusatiō: tūc nō opz ut postponat et tārde flōmā et eūatio: deīn fiat occupatio in eis que aperiuūt opilationes et mūdificānt meatus. et non ppēres añ eūationē ad mūdificādos meatus et apertionē: illō em fortasse fit cā ad attrahendū humores subito ad quosdā meat⁹ et inuiscādū in eis: et illud est res in q sūt errores plurimi: et fortasse addit i opilationib⁹ si fuerit grossi: et ppe si meat⁹ i crea-

tione sua fuerint stricti. Cūz flōmia iterū reuacuatio qñq; educant supfluitates viscosas sumo-
sas faciētes coartatiōe sua hāc febrē et phibeant ut pmutet ad putredinē et pprie cū ad vltimū facis eā pueniret facis appromare sincopi. Et si nō sentiaml-
titudinē humorum: imo sentis opilatiōes: et q ipse sūt accidētes a grossitudine eorū et viscositate ipsoz: tunc fortasse nō indiges flōmia supflua: et euacuatōe superflua: imo indiges aptione et aptio qdē est euz abstergetib⁹ ex medicinis et cibis. Et ppter ea q egritudo est se. nō est possibile ut redeas in aperiēdo ad abstergetia cala: imo ad illa q sūt in syrūpū acetosū purū vsq; ad illū q ē cū semlib⁹ et q endiuie vsq; ad aquā feniculi. ¶ Et cib⁹ sit ille in q est abstusio: et nō i q ē viscositas sicut kist ordeī. et zuc carū cū hoc q ipm est ppinquū cibo est in ipō aptio et absterfio nō est q malū si misceat euz kist ordeī. ¶ Demū opz ut pñderes cū euacueris si necessaria fuerit euō eius et apparuerit dixim⁹ an minuat se. et deficiat: et an si paroxismos habuerit. frāgat et debilitet paroxism⁹ ei⁹ scōs a prio. Et pñdera vrinam: et si inuenis eam non priuatā digestionē: et i pulsu si inuenis eum nō significare putredinē pcedes scōz hoc regimē. Et itromitte egrū i die tertio post paroxismū i balneū hora mollificationis paroxismi expectati si fuerit feb. vsq; ad qñq; horas. et inūge euz. et frica ipz cum reb⁹ in quib⁹ est absterfio equalis: sicut q est inter farinā fabarū vsq; ad farinā horobi et farinam radicū lulij: et aristo-

Tractatus primus. Fo. ccv.

logie emollite cum aliquantulo mellis et aque. Quod si fueris ausus uti fortiori hoc: tunc uteris spuma baurac. Et si existias quod balneum alterat naturam eius in aliquo facit accideret quasi horripilationem non morem in eo ictu oculi: oppilationes enim iste non sunt de genere earum quas aperit balneum. Cum ergo egredietur de balneo non oportet ut appetat cibum: neque vinum: nisi post securitatem ex paroxismo. Si autem exigit dispo ut cibum aliquantulum non tellat: deinde in potu id quod est aptio sicut aqua dei subtilis: plurime aquae: pauci ordines: plurime decoctionis decocta cum apio. Quod si paroxismus non iteratur ei: tunc balnea esse secundo si desiderauerit illud et cibus ipse. et si fuerit paroxismus diminuitur a paroxismo pilo et vinum si fuerit bona: tunc perfide in veritate curationis et paucitate oppilationis. et cura est post eradicationem eius sicut curasti cibus ipse. Et si venerit paroxismus sicut fuit fortiori illo et vinum non fuerit sicut oportet: tunc egritudo est tendens ad putredinem: et curatio eius est curatio putredinis.

De febre ephimera ex nauseatiua satietate et repletionem. Ca. 34.

Quando accidunt ex nausea et satietate vapores mali ex quibus accidit caliditas et inflammatio spiritus: quare accidit febris. Et prius corporibus colericis. et illis qui non habent amplos poros. Nam plurimum supfluitatum earum in vapores vaporationes fumosas. et minores in eis eructuatio acida. Et de illis qui sunt vehementer dispositi ad illam sunt illi qui incipiunt post nauseatiua latuerat et exercitio et moru et

ire sub sole et balneatione postquam accidit eis hoc: multiplicantur enim in eis vapores fumosi: et proprie quando habuerit in corporibus suis dolorem: et prius in visceribus eorum. De materia vero eructuationis acetosa: et in habentibus eam raro contingit ut generetur febris. Si autem generetur: erit debilis: imo non generatur. Et existimamus quod generatur ab eructuatione acetosa non est nisi satietas nauseatiua. Et isti quidem cum eorum soluantur naturae iuuantur valde: et remouetur febris. eorum propter expulsionem superfluitatis superflue fumose. Et diuersificatur quidem curatio eius cui retinetur natura ex illis: et cui soluitur. Et si natura illi quae febricit ex nauseatiua satietate leuatur duabus ascellationibus aut tribus: deinde si ob hoc fortis sit super eam fluxus ventris. Et fortasse fiet fluxus epaticus quem significant pulsus cordis et nigredo linguae. Et simulantur accidentia febris ephimerae ex repletionem accidentibus febris ex ira. rubet enim oculi et facies valde et fit inflammatio vehemens et magnificatur pulsus: et fit velox et rubet vena.

Amplius cum plius remanet non excedit tres dies. Et scias quod febris ephimera ex nauseatiua satietate quando venit cum periodicis quatuor aut septem: cum hoc est febris ephimera: verum pulsus est sanus.

Signa. Signa eius est alteratio eructuationis ad acetositatem aut fumositatem. Cum ergo alteratur eructuatio ad sanitatem indicatur sanitatem. Et vena quidem istorum est priuata digestionem aquosa. Et quando causa nauseatiua la-

Liber quartus. Fen. i.

pletatis est vigilia est in facie et
faucibus eorum inflatio: et in pal-
pebris eorum est grauitas.

De cura. Cap. 35.

Patiens hanc nauseantia sa-
tietate non euacuat quoniam aut
sit natura eius non soluta: aut so-
luta. Quod si natura eius fuerit
non soluta tunc proculdubio oportet
ut soluas eam. Et si fuerit aliquid
cibi: aut fecis: aut grauitatis re-
manens in stomacho. tunc oportet
bit ut facias vomere ipsum: deinde
solue eum. Et considera ubi inue-
nit grauitatem. Et considera tunc an
sit rectus euacuat illud cum clyste-
ribus et suppositoribus: aut cum aliquo
quod bibis desuper ut soluat: aut de-
ponat: aut digerat. Et significat
illud quod rectus est de hoc disposi-
tio eructuationis. Fortasse ei ne-
cessari fuerit si fuerit cibi stas for-
titer: et sit difficilis vomitus: ut non
aspiciat ad febrem: sed ad ministrum
diapipere ut precipitem et descen-
dat cum digestionem: aut admini-
stret quod est debilius eo: et admini-
stret embroce et emplastrum dige-
stiuum cognita in ea digestionis: et
solutiuum cognita in ea solutionis.
Cum ergo descendit: tunc aut egre-
die per seipsum aut iunabit eum
suppositorio et tolere famem su-
per eum tamen donec non remaneat
hesitatio in destructione satieta-
tis nauseantie: deinde sumat ci-
bum leuem velocis digestionis bo-
ni chymi. Et sit intentio ad famem
et somnum tamen quod excusat solitu-
dinem in alleviatione repletionis. Quod
si natura fuerit soluta considera
an res que euacuat sit illud quod est
corruptum. et si fuerit illud: non reti-
neat donec totum euacuetur tamen usque
ad postremum eius. et expecta deli-
nationem paroxysmi. Et fac igre-

di ipsum tunc balneum. et cibus ipsius
nisi fuerit illic superfluum destruetur
fortitudinem: tunc enim non facias ipsum
ingredi balneum: imo cibus ipse et
portio stomachum eius cum rebus que
scies: quod quidam scripte sunt in capitulo
de solutione ventris. et illud est la-
na infusa in oleo in quo est virtus ab-
sinthii: aut etiam in oleo nardino
postquam fuerit expressa et separata fue-
rit ab ea materia parsoli. Et si
perseuerat solutio et inuenis id quod
egreditur absque genere eius quod cor-
ruptum est: administra oleum de ci-
donibus tepidum recens scilicet hunc mo-
dum: et oleum de mastice: et non est
iter in oleo nardino quietas eius.
et fortasse administram cerata-
ria: et proprie quam non suffert disposi-
tio strictura eorum super ventres eo-
rum: et quodque indigem emplis for-
tioribus hoc de emplis predictis in
colerica passione: et da ei in potu
aque fructuum si tolerat eas: et da
ei ad eundem illud cum alleniat
nutrimentum et facilis sit digestio.
sicut testiculi galli et pisces gara-
drach: et permisce super illud aliquid de
fructibus et succis et robur stipticis.
Et si abscedit de appetitu aliquid
quod ad moue ipsum cum eis que scinisti:
et proprie cum eis que sunt ex cidonibus.
Et cum euacuat non est malum
ut admistres ei electuarium forte
de illis que digerunt et portat stoma-
chum et aperit oppilationes: et il-
lud post ablationem feb. et accide-
tium. Et iter quod de a floborho-
mia est ut non fiat in ea donec des-
clinet: tunc enim fiat: et illud quod prius
dat in potu est aqua ordi: et cibus sit
sicut ille qui fit de aggregata cum cu-
cubita et amigdalis paucis. Et
infrigideat locus eius et odoramen-
tum eius troiscis de caphora in quibus
non ponit reubarbarum.

Tractatus primus. Fo. ccvj.

De fe. ephiera ex apate. c. 36.

Febres sequentes apostemata interiora sunt putride: et quicquid associatur eis ethica: et non sunt de numero febrium ephimerarum. Apostemata vero apparentia sicut sunt furunculi: et exiture: vel bubones qui eneniunt in ea: et proprie apostemata magna que fiunt in membris glandulosis et in carnibus que vocantur molles: sicut illa que fiunt in inguinibus a superfluitatibus epatis: et in ascellis a superfluitatibus cordis: et sub aure a superfluitatibus cerebri. Quicquid sequuntur febres et non euacuatur quin aut sit illud quod puenit ex eis ad cor donec igneat ipsum calefactio sola: aut cum putredine. Quod si fuerit calefactio sola: tunc erit de genere febrium apostematum intrinsecorum. Et plerumque quod accidit de istis febribus sequentibus apata sequentia causas promittas ex ulceribus scabie et doloribus et percussionibus et casibus ad que expelluntur materie et retinentur in visceribus apud carnes molles est de genere febrium ephimerarum. Et plerumque quod accidit de istis febribus sequentibus apata que causas sunt antecedentes sicut repletiones et oppilationes preterite sunt putride. Et semper plerumque fe. sunt radices et apata sequentia: 13 quicquid accidat contrario. hypo. notauit has feb. malignas: que ex his sunt ephimeres. Et feb. que de sequentes ea semper plurimum sunt ephimeres et si non sunt ephimeres sunt male. Et plerumque quidem harum sequuntur apostemata sanguinea. et quicquid accidunt sequentes herisipilam et similia ei.

Signa. Signa earum sunt ea que diximus de accessione apostematum ante eas. Et facies est inflamata et

rubea: et est additum in ea super dispositionem sanitatis: et non est caliditas vehementer mordicans: quamuis sit multitudo eius in eis: quoniam huius apostemata sunt sanguinea: nisi sint feb. sequentes herisipilam: et tunc istis febribus succedit humectatio: et est pulsus in eis velox magnus frequens propter repletionem: et est vna aqua alba propter cursum materiarum et apostemata et vlcera.

Cura. Oportet ut accessio fiat in ea cum sloborhomia et fluxu ventris: et curet apata cum eo quod oportet in capitulo suo. Et subtiliter regimen: et non bibat vinum omnino: et non cibetur nisi post declinationem completam. et necessaria sunt ei extinguentia et in frigidantia et humectantia et emplastra in frigidata cum nune super membrum infirmum apostemosum ita ut non noceant apostemati: neque faciant ipsum cridum: imo infridetur via iter ipsum et cor infridatione penetrante in profundum.

De fe. ephiera ex frestretate. 1. quoniam cutis sit duravit testa. Ca. 37.

Hec febris iteque sequitur priuationem resolutionis pro oppilationes non profundas: et plures que de hominibus cum dimittuntur consuetudines suas balneandi februnt: et plures eorum sunt illi in quorum corporibus generatur vapor colericus pro complexionem corporum eorum: et ciborum ipsorum et aquarum ipsarum malarum et pro dispositiones eorum antecedentes ex vigilis. Curatio eius est extictio balnei: et sudare in eo pro declinationem: et fricari cum eis que sunt sic furfur et fari a fabarum et amigdale amare. et semine melonis et aliquid aluscen et baurac. et si cibus eius extinguitur et humectatur.

Libro quartus. Gen. j. 6

et vinū ei⁹ sit plurime cōmixtio
nis: et iteret balneū multoties.

**De febre ephimera ex
calore. Cap. 38.**

Quandoq; accidit ex calore
aeris et calore balnei et sili
um feb. ephimera: et plm illius
nō accidit nisi ex vehemētia ca
loris solis: et ē p̄ia suspēsiō eius
cū spiritu aīali: cū p̄mū qđ ei le
dit sit caput: calefacit ei aer ei⁹
et puenit ad cor vt sit fe. deinde
spargit i totū corp⁹. Et qñq; sit
ei⁹ suspēsiō cū corde pp calidita
tē āhelit⁹: et qñq; custodit caput
a calore. sz illa q̄ ex sole accidit
plm incipit i cerebro et capite: et
ppter illud q̄ nō est mūd⁹ imple
tur caput eius: et illa q̄ nō sit ex
sole sed sit ex diebus caniculari
bus et balneatiōe et ex alijs im
pressionem facit in cor.

Signa. Signa sunt causa eue
niens ex vehemētia inflamma
tiōis capitis in parte solari ce
rebru. et fortasse est cū grauitate
et repletōe: si nō fuerit corp⁹ mū
dū. et magnitudo anhelit⁹ in p
te cordiali. Et illud qđ apparet
de corpe vehemētis calefactiōis
calidi⁹ interiore ei⁹. et de illis q̄
bus scit illd est quod sitis ei⁹ est
minor sitis illius cuius caliditas
est illa caliditas: et est in hac ha
bitudine contraria vel diuersa
ei que est ex densitate.

Cura. Et necessarium vt inci
piat i curatiōe ei⁹ cū eo qđ infri
gidat ex embrocis super caput
et pect⁹ et ex oleis frigidis et ppe
oleo ros. infrigidato sup ninem
qđ fundat sup caput et pectus
ex loco longinquo. et detur i po
tu aqua frigida et que currunt
cursu eius et sine cessatione ei⁹
fiat illud vsquequo declinet fe.

cung⁹ auferē: ingrediatur tinā:
et nō tangat eū tina si fuerit cuz
eo fe. et balnea ipm aqua tepida
et non pmittas aerē ei⁹ caleface
re ipm: et non timeas ex effusiōe
aque calide super caput ei⁹: qm̄
ipsa humectat et resoluit febrez:
et necessitas ad balneandū plus
est q̄ necessitas ad vngendum.
Cum ergo egreditur: tunc frica
caput eius cum oleis frigidis: si
cut est oleum de nenufare.

**De febre ephimera q̄ accidit
ex frigore et balneatiōe. Ca. 39.**

Quandoq; accidit ex frigore
et balneatiōe cū aq̄s fridis
vt densent⁹ pori apparētes et co
artentur vapores fumosi scdm
qđdictum est in illa que sit ex te
stuositate: q̄re accidit feb. et mul
toties perducit ad putridam. et
nō perducit ad illā febrē nisi qñ
vapor pfocat⁹ est acutus nō sua
uis. Suavis em̄ nō generant eā
Signa ei⁹ sunt cause. et q̄ cor
pus in ea in primis cū tangitur
nō est vehemētis caliditatis. Cū
q̄ figit man⁹ sētis calore leuari.
et pulsas nō est i paruitate in q̄
est illa q̄ sit ex āgustia et tristitia
et fame: qm̄ nō est illic resolutio.
sz ē velox pp necessitatē scz at
trahēdi aerē: nisi sit frig⁹ vehes
mēs. et fortasse declinat ad du
ritiē. et ocul⁹ nō est pfund⁹: imo
qñq; ē islat⁹ pp vaporē coartaz.
Et vna qñq; ē alba qm̄ calidi
tas ē pfocata. et qñq; ē ricta qm̄
caliditas q̄ resoluit ex poris ex
pellit ad viā vne. **Curō.** Coo
periant in feb. donec sudēt. Cuz
ergo declināt: ingrediant balneū
et balneent cū aq̄ ad caliditatez
declini et cū aere calido. et ebri
cent sup ipos aq̄ i q̄bus decocta
sint sicut amaracū et anetū et sim

Tractatus primus. 6to. ccvii.

buū. et fricet cū eis q̄ dixim⁹ que
abstergunt poros et mollificant
eos. et post pōat i eis inunctio vī
quo sudet. et fricetur. et balne
entur cū aq̄ calida valde. et opz
vt aſcedat balneatio cū aq̄ bal
neationē cū aere. Deinde inūgat
cū aliq̄ ex oleis dilatātib⁹ poros
et fundat sup capita eoz sicut o
leū de ſēto et keiri et camomilla.
et cibetur cibis lenib⁹ et aroma
tizetur. et ſumāt in potu vinū al
bū ſubtile p̄mixtū. et eſt melius
eis q̄ aq̄ pp id qd eſt in eo de ſu
datione et p̄uocatione. et inunctio
cum oleo aliquo patiētibus ex
labore eſt magis inuatiua q̄ pa
tientibus ex ſoliditate.

De febre ephimera ex ſolidi
tate et ex aquis ſtipiticis. Cap. 40.

Quandoq̄ accidit illis q̄ bal
neant i aq̄s ſtipicitatē fa
cientib⁹ ſicut ſup aquā vinei vir
tus aluminis aut dragātī vīve
hemēs fiat ſpiffitudo pororum
apparētū: quare p̄primūt eo
rū vapores: et accidit eis qd dixi
mus aliquoties. et multoties qd
dem perducit ad putredinem.

De ſignis. Cap. 41.

Significant eā cauſe. Et qd
ſignificat de nigredine cu
tis q̄ ſi ip̄a extenſa ſit preparata
preparatione qua preparantur
coria et ſicut ſi t̄agatur cutis in
fuſa i aq̄ dragātī. et eſt diſpoſitio
in additione caliditatis p̄ ip̄s
id eſt nō ſtatim ex tactu cutis:
ſicut in alijs de illis que accidunt
ex oppilatione poroz. et pulſus ē
debilior et minor et vehementior
et velocitatis. et vīna eſt vehe
mentius alba et tenuis ſicut vīna
mulleris. et non eſt in corporib⁹
eorum diminutio. Neq̄ i oculis
eorum profundatio.

Cura. Oportet vt curetur cu
propinquitate curationis eozū
q̄ ſunt ante eos. Verumſi eis nō
datur i potu vinū: niſi poſt fidu
ciā vehemētie amplitudinis po
rorum: niſi ſit condenſatio par
ua: fortasse enim tūc aperit eam
vinū: et opz vt ſubtiliatio regi
minis ip̄orum ſit maior: et mora
eoz in aere balnei: et balneatio
eoz cū aq̄ calida maior: et opor
tet vt tardeſ inunctio eoz plus

De febre ephimera ex
vino. Cap. 42.

Quandoq̄ accidit ex vino fe
bus ephimera.

Cura eorum eſt cura ebrieta
tis. et fortasse indigent ſolutio
cum aqua fructuum et ſimilibus
et ſtobothomia et vomitu: et pro
prie cum perſeuerat dolor capi
tis eoz. et oportet vt ingrediat
balneum poſt declinationem.

De febre ephimera ex
cibis calidis. Cap. 43.

Ibi calidi faciūt febre eph
imerā. et ſicut illa que ex ſo
le ſecundum plurimum eſt cere
bralis et in ſpiritu animali. et il
la que ſit ex balneo ē cordialis
et in ſpiritu vitali. Similiter il
la que ſit ex cibo eſt epatica: et in
ſpiritu naturali.

De cura. Cap. 44.

Unus curatio eſt prouoca
tio cum inſrigidantib⁹ no
tis. et ſolutio nature eſt melior
cum ſiracoſt et tamarindis. et re
ctificare epar cū eis que ſūt aq̄
endime: et oleū et ſirupus aceto
ſus et emplaſtra inſrigidātia ex
ſandalis et camphora et aq̄ ro. et
oleū et ſucco ei⁹ et ex ſuccis oleo
rū inſrigiditatis actu. et extin
ctio cū cibis frigidis et humidis
Principiū ſemonis de febrib⁹

Tractatus primus. Fo. ccvlij.

nas: et quicquid extra venas. Et quoniam putrefiunt extra venas: si non est causa alia: neque est putredo in apertate intrinseca: quod de cordi putredine continua: faciunt proodos quas diximus. Sed unicuique accidit et eradicantur quousque flegmatica non eradicet quoniam ibi sint reliquie occulte. Et quando putrefiunt intra venas faciunt adherentiam febribus: et non eradicantur: neque est propria ei quod eradicantur: imo est assidua inseparabilis. Sed ei est vehementia per quam cognoscitur paroxysmus qui est ei. Et quoniam putredo est intrinseca dominans super venas omnes aut super plurimum eius quod sequitur ex eis: non sunt solita additiones et diminutiones apparentes. Cuius autem est similitudo quousque: apparerit alterationes manifeste. Et febribus putredinis quod extrinsece non eradicantur et redit nisi quoniam materiei quod putrefit superuenit putredo in tempore paroxysmi: et fiunt eius humilitates ex quibus predebatur caliditas et dissolvuntur et egrediuntur ex corpore: quoniam non sunt retentae in venis: ita ut prohibeat eas illud a complemto resolutionis et remaneat cinereitas eius et ipsius terretas que non sunt vehiculum febribus et caliditatis: sicut videtur de dispositione cumulo: stercoribus paulatim donec fiat cinis totum deinde non remanet caliditas: et quoniam non remanet in humore adusto per putredinem caliditas: destruitur febris quousque aggreget vice alia ad locum putredinis: et iam remanserunt in ea reliquie caliditatis ex putredine propria quousque non remaneat materia: aut propter inuentionem cause proprie putredinis in materia secunda secundum semitam putrefactionis. Res ergo

putredinis resoluitur secundum inuentionem caliditatis non deficientis putrefactionis et resolutionis et faciunt cinerem et pertrahuntur ad vicinum donec abscondat terminum et finiat materiam et non inueniat vicinum aliud et remaneat febris expectans materiam aliam et attrahat ad locum suum. Cum autem putredo est intra venas tunc accidit ut sit resolutio completa difficilis. et non resolutur putredo per continuitatem quod est in quibusdam venis cum alijs et putrefit omnis res quod vicina est ei: deinde resoluitur ad vicinum aliud. et iterum illud quod comprehensum est in venis est vehementioris continuitatis ad cor.

Et ille quidem febres quibus sunt paroxysmi eradicationis et temporis quandoque dimittunt ordinem suum propter diuersitatem materierum in multitudine et paucitate et grossitudine et tenuitate: et propter diuersitatem in eis in genere: ita ut permixtentur quodam materie: et fiant de genere materie alterius que diuersificatur in eis in specie: non in multitudine et paucitate et tenuitate et grossitie terminum. et quandoque fit ex malitia regiminis egri: aut propter debilitatem eius: aut propter multitudinem sensus eius.

Et paroxysmi quidem quod eradicantur incipiunt secundum plurimum cum horripilatione: aut frigore aut rigore: et dissolvuntur per sudorem: et non incipiunt cum frigore: aut horripilatione sed plurimum: nisi aut propter frigus humoris: aut propterea quia humor mordicat lacertos: aut propter profundationem caliditatis ad interiora redeuntis ad partem materie: aut propter

Liber quartus. Fen. i.

debilitatē virtutis: aut pp frigus aeris sicut ptingit tpe hyemis: et illud quod fit ex mordicatione caliditatis ē digni⁹ vt pportionet ad horripilationē q̄ ad frig⁹ et plurimū quod accidit d eo vt sit sicut pūctio aculū i omni mēbro. Verū folutio materiei cū sudore est: qm̄ caliditas putrefiēs vt putrida resoluit humiditatem et remanet cinereitas. Cū ergo sit illa humiditas nō obfessa i venis facilis sit expulsiō ei⁹ p sudorē in poris. Paroxysmi autē iseparabiles minuitur et nō eradicant per sudorē neq̄ incipiūt cū frigore nisi propter debilitatē virtutis: aut pp pfunditatē caloris innati tunc em̄ isfrigidant extremities: et illud est signū malū: et in quibusdam febrib⁹ cōponunt frig⁹ et horripilatio qm̄ materia q̄ putrefit est cōposita ex frigido et mordicatio. Et qñq̄ cōponunt quā febres putredinis tali cōpositione qua fiant in forma iseparabiles: et illud est. vbi gratia. qñ incipit humor putrefieri i loco et cū supuenerit ei putredo putrefit tota et sumit ab ea qñ incipit hūior d gñe ei⁹ at nō d gñe ei⁹ putrefieri: tūc obuiat paroxysm⁹ scōs tpi eradicationis paroxysmi pūm: deīn p̄tinuat res ita et qñq̄ pponunt feb. putredinis modis alijs cōpositis quos distiguā i capitulis suis. Et paroxysmi quod febriū plōgant qñq̄ et abbreviant. Pro longatio eorū est ergo aut pp grossitudine materiei et viscositatem ei⁹ et multitudinē ei⁹: aut ipsi⁹ quietē: aut pp debilitate virtutis: aut pp debilitatē sensus: aut pp spissitudinē poro-

rum quare nō resoluit humor. Et eorū abbreviatio est pp̄t hūa eorū. Et paroxysmi itē festinant et tardant. Et tarditas eorū est: aut p̄p̄ea q̄ eorū materia est pauca: aut tardi⁹ motus ad munerā putredinis pp grossitiē suā: et hoc quod est sicut materia t̄rtane. Et velocitas eorū est: qm̄ ip̄a est multa si ē flā: nisi sit vitreū qm̄ paroxysmi ei⁹ qñq̄ tardant: aut subtilis si ē colera. Et deteriores quod febres sūt iseparabiles i quibus putredo est itra venas: deīn ille q̄ eradicant i quibus est putredo i toto corpore: aut in p̄tib⁹ cordis. Et paroxysmi quod accidit senib⁹ febrib⁹ valde accēsa pp frig⁹ et plenitudinis eorū et paucitatem carnis ip̄orū. Pulsus vō dispōnes diuersificant i febrib⁹ putredinis sūm diuersitatē earū i generib⁹ suis: et sū diuersitatē speciei vni⁹ earū i vehemētia et debilitate: et in fortitudinē accidētis et vbi litate eorū. Et qñq̄ accidit ei durities: aut pp aīa calidū vehemētis extēlioni: aut ppter aīa calidū in mēbro duro: aut pp vehemētiā siccitatis: aut cū dominat frig⁹ in principijs. Et qñq̄ sit lenis pp materiā lenē slegmaticā et sanguineā. et propterea q̄ aīa est in mēbro leni sicut illud quod est i epate: et peripleumonia: et lithargia: aut propter humorositatē cum expectat qñ vult vt sudet. Et pulsus quidem sit in principio paroxysmorū debilis coarctationis pp aduētū virtutis super materiā et occupationem eius in mūdando et euētando. De sermone vniuersali de signis febriū putredinis. Ca. 2. Significant

Tractatus secundus. 6 Fo. cclx.

Significat feb. putredinis
aduer⁹ carū antecedentium
eas: et pprie qñ nō est in eis cā
pmitua. Et pulsus et anhel-
tus cui⁹ pstrictio est velox qñ
necessitas ē ad mūdificādū ve-
hemēs valde. et ē calitas mor-
dificatiua nō suauis sic ē calitas
ephimere feb. Et plurimū qdē
de febriū putredis aūcedit al-
meliletu. et almeliletu qdē ē dis-
positio cui admisce⁹ calitas nō
puenit ad h⁹ vt sit feb. et asso-
ciat ei lassitudo et pigrissia et
alices et salt⁹ et cōmotio sōni et
vigilie et pstrictio ābellit⁹ et tē-
sio venarū et hypocūdrion et do-
lor capitis et pulsatio capitis. Cū
g⁹ plōgat: facit cadere i febres
putredis: aut facit accidere de-
bilitatē et citrinitatē coloris. et
qñq⁹ associant almeliletu aūce-
dēt febres multitudo supflui-
tatis et muc⁹ nausea et vira plu-
rima et egestio plurima putri-
da et gūitas capitis et excitatio.
et accidit frequētia i pulsu nō a
cā intrinseca: imo ex labore: aut
ira aut alijs. Cū g⁹ accidit in eo
coartatio tūc iā puenit paro-
xism⁹. et coartatio qdē ē lūmer-
sio puls⁹ et paruitas diuersi in
q⁹ accidit pssatiōes magne: for-
tes: et nō est velocitas ei⁹ fortis.
Et diuersitas i pūcipio et in
augmēto ē ex ppetatib⁹ signan-
tib⁹ putredinē: qñ nō appeat
in tertiana plura apparitione
pp leuitatē materiei. Et d⁹ si-
gnū qdē q⁹ febris sit putrida ē
eūo pūcipio pūe sudoris et hū-
mectationis. Ephimera em̄ est
ecōtrario illi⁹: i⁹ in initio sit in-
tertiana pp leuitatē pdictā vt
sit filis ephimere q⁹ in ephime-
ra nō pmutat ad putredinē. et

si fuerit augmētū ei⁹ nō pmutat
nō pportioatū nō sile. Et pli-
xitas augmēti iterum sig⁹ at qd
ipā ē putrida. et additio pl⁹ i
magnitudine sūm pcessionem
sig⁹ at augmētū. Ampli⁹ si est
infpollata icipit cū rigore aut
horripilatione et dimittit h⁹ plu-
rimū cū sudore et hūorositatē et
resoluit cū paroxysmis: aut est
isepabil⁹ cū tpe. Et nō ē filis
ephimere i vira et pulsu et pple-
mēto mūdificatiōis et qete acci-
dētū. Et plurimū qdē putri-
de sit accētia plura ex siti et do-
lore capitis et nigredis ligue: et
pprie apātū: et mltiplicat inq̄-
tudo ex āgustia et agitatione
vehemēti quā facit pugna ma-
teriei et stut⁹: qñq⁹ em̄ eleuat
materia: et qñq⁹ p̄surgit stut⁹. et
pl⁹ silt qñq⁹ tēdit ad magnitu-
dinē et fortitudinē: et qñq⁹ ad
puitatē et dbilitatē et coartatio-
nē. Durities at sit qñq⁹. et nō
opz sp vt sit nisi sit cū febre āpa
durū i q̄cūq⁹ mēbro sit: aut āpa
in mēbro duro quāu⁹ nō sit du-
rū: aut iam acciderit potus aq̄
frigide: aut aliqd aliū d⁹ illis q⁹
indurēt pulsū de illis q⁹ dicunt
in libro plūū. Diuersitas at
in pūcipio et augmēto ē ex p-
prietatib⁹ feb⁹ putride. et de
significatiōib⁹ ei⁹ fortib⁹ qñ
nō appareat i tertiana plm p-
pter leuitatē materiei. et dum
nō sit pl⁹ fortis: et nō sit velox
velocitate pdicta: tūc febris
adhuc est ephimera: et nō pmutat
ad putredinē. Et ē vira
i pūcipio indigesta: aut pa-
rū digesta: et fortalis est acuta.
Et scias q⁹ a febrib⁹ acutis
interficiētib⁹ raro sit enasio: ni-
si cum contractione membru.

Articella.

Liber quartus. Sen. j.

Et qñq̃ alleniat febris post quietē apatis in pleuresi ⁊ sili- bus: tñc scias q̃ de materia re- mansit aliquid: et q̃ materia declinat ad locum vbi apparet dolor.

De signis inseparabili-
bus. Cap. 3.

In continua est diuersitas pulsus q̃ est sñ febrē appa- rens valde. et est in p̃mo ei⁹ nō hñs odorē: neq̃ p̃d⁹. et pse- uerat: et non separat post. ⁊ 4. hōias. **E**t non associat ei qđ diximus de dispōnib⁹ eradica- bilib⁹ ex antecessiōe rigoris et alijs. **E**t de illis q̃ significant eā est cuius assiduitas ⁊ vehe- mētia diuersitatē dispōnis ei⁹ ap̃d augmētū: minuit eñ qñq̃ et augetur vice alia.

De rebus in quib⁹ diffe-
rūt febres putredinis: ⁊ in
q̃b⁹ cōmunicant. Ca. 4.

Febus q̃ est pp̃ putredinē colere mor⁹ est tertianus siue sit mor⁹ p̃cipij paroxysmi aut p̃cipij vehemētie: nisi spe- cies ei⁹ q̃ dñ adusta cui⁹ mor⁹ est occult⁹ valde: et est sic inse- parabilis conclusa. **E**t tertia- na qđē pura est acuta pp̃ subti- litatē materiei. et ei⁹ caliditas magna mordicatiua pp̃ forti- tudinē colere. Sed est salutife- ra: p̃p̃ea q̃ colera est leuis sup̃ naturā: et qñ ipsa facit q̃erem. **T**ertiana qđ nō pura ē logior: spatij q̃ pura. ⁊ pura quidē ra- ro p̃trāsīt septē periodos nisi ab errore. **C**ōtinua qñq̃ psu- mit in hebdomada. **E**t illa q̃ ē ex putredine sanguis est p̃ti- nua inseparabilis. et ei⁹ calor est plurim⁹ cōis cū lenitate nō cū mordicatiōe colere. ⁊ qñq̃ pue-

nit ad statū in quatuor dieb⁹. **F**legmatica accessiōe faciens oī die ē leu⁹ calitatē p̃ p̃p̃atio- nē ad colericā lōgā pp̃ viscosi- tatē materiei: ⁊ frig⁹ ei⁹ ⁊ mlti- tudinē ei⁹. ⁊ ē magni rior: qñ h̃z p̃uū spatij iterpollatiōis et q̃etis. ⁊ qñ ipsa associat corru- ptionē et d̃bilitati i ore stoma- chi q̃ nō excusaf: ⁊ illō ē de illis q̃ attrahūt acch̃tia mala ex sin- copiz p̃nlsu cordis et casu appe- tit⁹. et qđ ea est inseparabilis ē res magis siliis erbice: si h̃ ē ēē lenitas pull⁹ quāuis qñq̃ fiat dur⁹ ē. et quātū ē min⁹ pura ē minor: et breuioris paroxysmi nisi declinet cū puitate sue pu- ritatis ad malitiā. **Q**uartas- na aut est nō acuta pp̃ frig⁹ ma- teriei: lōga pp̃ illud. et fortasse extēdit qđ de ea pura nō ē anno- vno. et nō pura ē breuioris spa- tij. **V**erū: ea nō ē timor qñ q̃e- tē facit i spacio lōgo: et qñ ipsa nō est talis acuitatis quam se- quunt acch̃tia vehemētia. ⁊ q̃r- tana qđē et tertiana assidua ⁊ interpollata cōsumunt p̃ vomī- tū et solutiōnē vētris: et aut su- dorē aut puocationē vrine. **I**n cōtinua at̃ psumit p̃ hui⁹ fluxū sanguinis nariū. **E**t scias q̃ p̃incipiū plongat in tertiana: et stat⁹ i cōclusa. et decliatio i incessiua. et stat⁹ et declinatio in p̃tinua. et stat⁹ et declinatio in q̃ridiana: quāuis raro inue- niat q̃rtana cōtinua: et quoti- diana integre eradicationis. **E**t febres qñ nō curant h̃z qđ opz et pp̃ue apostemose conuer- tunt ad arefactionē: et pp̃ue i februb⁹ acutis in q̃b⁹ opz vt pa- tiētes eas cibent. et nō cibant p̃ofter intentionem vt perue-

Tractatus secundus. Fo. ccc.

miat natura sup materiā. Aut
opz vt def i potu aqua frigida
et nō dat in potu pp intēionez
vt nō fiat cruda: et nō succurrit
cū extinctione alia. Quoniam si
fuerit alia intētio quod dictu
ri sum⁹ in cibatione: et dādo i
potu aquā frigidā fortior dua
rū intētiōe p̄dictarū p̄mittat
super eas ambas et dimittat
observatio illarū duarum.

De significationib⁹ acci-
dentium. Cap. 5.

Scias q̄ acceptio significa-
tionū febriū ē ex regimie
antedēte et quō fuit. et ex dispo-
sitiōib⁹ antedētib⁹. et ex re-
gionib⁹: et ipib⁹: et ex etate: et
cōplexione: et ex pulsu: et vīna
et vomitu: et egestiōe: et fluxu
sanguis nariū. et ex dispositiōe
febris i rigore: et sudore: et q̄li-
tate caliditatis. et ex poris: et
ex dispositiōe appetit⁹: et ex dis-
positiōe anhelit⁹: et ex p̄iunctis:
sicut dolore capitis: et vigilijs
et alienatiōe: et inq̄itudine: et
alijs. Et febrib⁹ em̄ ad sunt acci-
dētia ex q̄b⁹ significant dis-
positiōes earū de q̄b⁹ sunt acci-
dētia significātia magnitudi-
nē earū: et iparū paruitatē: si-
qualitas caliditatis et quāti-
tas ipsi⁹. et de ea est q̄ est mor-
dicatua vehemēter ex q̄ prius
inuadit vsq̄ ad finē suū. et de
ea est que mordicat in primis:
deinde minuitur propter reso-
lutionē materiei et lenitur. et
de eis sunt que mordicāt. et de
eis sunt quarū caliditas est hu-
mida. et de eis quarū caliditas
est sicca. Et sunt accidētia q̄
significant genus earū sicut ac-
cidētia propria cū tertiana: si-
cut p̄cipiū poris: cū p̄iunctio

ne et mordicatiōe caliditatis in
eo. Et accidētia signātia ma-
litiā earū sūt: sicut inq̄etudo et alie-
natio et vigilie. Et accidētia si-
gnificātia digestiōis et digestiō-
nē sūt: sicut illō q̄ dixim⁹ de di-
spositiōib⁹ vīne. Et accidētia
q̄ signāt crisi q̄ dicem⁹. Et
accidētia q̄ signāt sospitatē: et
eius et dicem⁹ oīa illa. Et for-
me sūt iudicia plura: sicut ille
cui⁹ p̄uertit color ad plūbētatē
et albedine et viriditate: et signāt
giditatē hūorū et paucitatē colo-
ris innati aut excitatione et in-
flationē: sicut accidit et cui⁹ cā-
ē sarietas nauseatina. et sicut ve-
locitas tumētis faciei et torna-
tilitas ei⁹: et tenuitas nasi: et si-
gnificāt aut vehemētiā calidita-
tis: aut subtilitatē hūoris et velo-
citatē resolutiōis eorū: pp apli-
tudinē pororū et mor⁹ i seipis: et
exit⁹ eorū a p̄suetudine: aut cal⁹
eorū hnt signatiōes et res de illis
q̄s dicem⁹. Et accētiū febriū
q̄dā sūt q̄rū hora ē hora stat⁹: si-
cut aliēatio et p̄mixtio mētis pp
inflationē capitis. et de illis sunt
q̄z hora ē p̄ncipiū: sicut horrip-
latio et frig⁹: et sicut p̄fūditas sō-
ni q̄ p̄sequit plurimū p̄ncipiorū
febriū pp debilitatē cerebri: et
declinatio caliditatis ad iterio-
ra corporis: vbi ē m̄a et mltitudo
vapōrū eleuatorū ab eo p̄ p̄mi-
xtionē scipiētē i corpore: et re-
soluit eos i inflammationē: et adiuvat
illō frig⁹ cerebri i seipō et frig⁹
hūmoris q̄ vult putrefieri et cale-
fit. Et res ex q̄b⁹ sciūt dispō fe-
bris ex q̄ specie fit sunt. Dispo-
sitiō febris i acuitate sua: et iua-
leuitate. et dispositiō febris in
hoc q̄ ipa accidit a causis p̄mi-
niis et antedētib⁹ secundū

Liber quartus. Gen. i. 6

conditionē predictā. et dispositio febris ad heretia sua et eradicatione. Et dispositio febris i acuitate sua cū rigore et frigore et horripilatione: aut ei⁹ duo et qd ē ex eo. et dispositio febris i diuisione sua cū sudore plimo aut pauco. Aut dispositio pteriti regimis: et etas: et forma: et tps: et ars: et dispō pull⁹: et vile. **S**ermo d rigore et frigore et horripilatione et fractiōe. Ca. 6.

Horripilatio ē dispositio i in frigore et pūctiōe i cute et lacertis. et añcedit eam pigritia et fractio. et qñ fractio ē maneries ei⁹. **F**rig⁹ aut est vt sentiat i mēbris suis et dorsis lacertoz suoz frig⁹ pup. **R**igor ho ē vt nō possit p̄tinere mēbra sua ex p̄motione et tremore eue nūte i eis et motib⁹ inuoluntarijs. et fortasse ē frig⁹ forte. et nō fit rigor fortis sicut i febrib⁹ hegmaticis et q̄rtana. et de causis vehemētie frigoris ē vehemētia virtutis expulsiue i lacertis. et pp illō quāto cā frigoris ē viscofior: ē rigor vehementior. **E**t sāgn⁹ submergit cū rigore ad interiora. **E**t scias q hūior frigidus ē qet⁹ qm iā p̄suevit mēbris in q ē: et qescit passio ei⁹ ab eo: qre nō sentit frig⁹ ab eo. Cū ergo mouet et spargit sparsione plima aut pauca pp aliquā cārū. s. pp caliditatē separātē aut aliō patit ab eo mēbrū qd erat nō occurrēs ei et sentit frig⁹ ei⁹ pp cām p̄plexiōis diuerse. et tu qdē sciuisti hoc i radicib⁹ vniuersalib⁹ sciētie medicie. **E**t mltoties qdē accidit a flegmate vitreo sparso i corpe rigor: nō pducēs ad febrē. et qñq sunt ei

prodi: et nō ē fortitudo ei⁹ fortitudo rigoris pducētis ad febrē. et mā q facit lassitudinē rigoris p paucitatē suā facit rigore p sua multitudinē anq̄ putrefiat: nā si nō putrefit: nō pducit ad febrē. et qñq accidit frig⁹ et rigor pp sabuersionē caloris i corpe cā cib⁹: et q sūt ei similia. **E**t rigor et frig⁹ añcedit febres: qm hūior crud⁹ effundit ad lacertos i primis et nocet frigore suo p pparationē ad lacertos: deinde cū incipit putrefieri incipit calefieri. **E**t qñq añcedit rigor febres pp mordicationē hūioris et fortitudinē virtutis expulsiue q est i lacertis sicut exentit hō effusiōe aque calide valde sup cutē: et p̄prie cū ē salus. et fortasse fit nocumentū ei⁹ qd mordicat eaz vt refugiat calor innat⁹ ad interiora et dominet frig⁹: quare fit cū mordicationē caloris frig⁹ quasi frig⁹ dominet. et mordicatio qdem caloris est apd panniculū tegentē interi⁹. **E**t qñq accidit rigor p̄pterea q̄ remanet calor ad interiora: sicut fit in apatibus intrinsecis. et qñq significat rigor et horripilatio sanitatē i febribus inseparabilib⁹: qm significant q materia expellit i venis regreditur. Verū qñ non est cū digestiōe et i hora critica et nō sequit eā lenitas est significatio q̄ expulsio illi⁹ quātitas nō est: qm hūior ē vincens imo qm materia multa expellit pp multitudinē suā. et de rigor ē q significat mortē: et est ille quē sequit debilitas virtutis et calus caloris inati et siccitas. **H**orripilatio vero fit ex causis paucioribus causis rigoris. **E**t cōmotio aie et periodi indicat pe

Tractatus secundus. Fo. cccj.

riodū. et senū quidē febres sunt sepulcre. Et qñq est causa i lō: gitudinē febris grossitudo i vi: scrib' quare resupinet febrēs et extēdat pedes suos et tāgan tur viscera sua. Et qñ denigra tur lingua febrētis cū alleniatio ne febris tūc febris ei' est sepul: ta. Et qñq associat febrū para lysis: g curet febris in p'mis. Et de eis que conueniunt illis ē sy rupus acetosus p'mixtus cū ge: leniabiz et aqua ciceris cū oleo si tolerat fe. et ratio capitis est ex eis que inspissant cutem ei' quare reuertuntur vapores et fit fortis febris.

De intentione ad cura: tiones yniversales febrū putredinis. Ca. 7.

SCias q intētio in medicā: do has febres: qñq vertit ad ptē febris qre est necessariū vt infrigidēt et humectēt. et qñ q ad ptē materiei: vbi necesse ē vt maturet vel digeratur: aut ne: cesse ē vt euacuet. et digō qdem in grossa. est eqtio eius cū subti liatōe. In subtili ē equatio ei' cū ingrossatiōe. et qñq hūa sūt illa q reqrit febris de infrigida tiōe: et illū qd reqrit humor de digōne et euacuatiōe et resolu: tiōe. Qñq em ē digestiū et eua: cuatiū calidū: imo est sz pluri mū ita: et tūc opz vt obkue' ma: gis tumorosa et vna duaz rez: et fortasse hūū ē illud qd puenit febrū de infrigida tiōe cum eis q sunt: sicut melones indi et reliq: plera ei qd cōuenit materiei de minoratiōe: qre phibet illud da: re ea in potu nisi vbi nō ē mate: ria: et oīno sollicitudo sit vt post: ponat aq fructuum vsq ad heb: domadā: et sit ptē' aq ordelet.

omnes fructus nocēt febricitan: tibus cum ebullitiōe sua et cor: ruptione sua i stomacho: et mul: toties qdē inuenit res q digerit: subtiliat et infridat cū eua tiōe sicut sirup' acetos'. Et scias q febr. qñq ē tāte vehementie et a: cuitatis q no lz vti regimie cāe imo indiget infridatiōe vltia et pprie cū nō inuenis hūū fortez resistētē tolerātē. Qd si inuenis eā resistētē tolerātē. abscede cāz et expelle hūū: et abscede cibū et nō infrides infridatiōe q p: hibeat resoluōē. Qd si inuenis virtutem deficientē: sis occupat' in equādo pplexionē hūū ei qre infrida eā: et viuifica hūū cūz cibo. Cūq sit fortis p viuifica: tiōē suā et vincit hūū sūū redi: ad cām. Et cum tu infridas de istis febribus: tūc infrides eā cū eo i q sūt stipticitas et ericca: tio sicut sūt trocisci infridātes: nisi p' purgatiōē et eua tiōē. Et scias q cura. febris putridē ē di: rita a curatiōe febr. ethice. Curā em ethice ē ptēta sup hūe: ratē egritudinis. et curatio fe: bris putride nō ē ptēta sup ptra: rietatē egritudinis tātum: imo super abscissionē cause eius: q: uis illū qd est conueniēs egritu: dini et cibatiōi sit amicū hūūi ex pte sui sz hūūi: et inimicū hūūi ex pte: qm est amicum ini: mico ei': et est materia: quare ē adiūās vtrunq: eaz: qobit in: digem' in regimine ei' canone et nos singulare ea. ei si deus vo: luerit faciem'. Et scias q nō est tibi possibile curare febrē nisi co: gnoueris eā. Qd si ignora: ueris tunc subtilia regimen. Et pvide ne occurrat paroxis: mo nisi ventrē habeat vacuum.

A iij

*Et sicut curet febrē qre
sūū prius cognoscat*

Liber quartus. Sen quarta.

Et nō moueas i die porissimi
aliqd p̄tū possibile ē tibi: neq;
cures febrē. Et opz vt obser-
ues i oib⁹ illis dispōnē h̄tutis.
Qd si fuerit fortis ⁊ fuerit il-
qd qd̄vicit s̄guis: aut cū h̄ore
q̄ vicis s̄guis: tūc flōmīa ē ma-
gis pueniēs: ⁊ pprie cū vuna ē
rubea grossa h̄ citrina ignea ex
q̄ timeat ap̄d flōmīa victoriaco-
lere ⁊ acuitas ei⁹. Deinde fac
seq̄flobothomiā solutionē ven-
tris subtilē: p̄p̄e si fuerit illic sic-
citas cū eis q̄ sūt sicut aq̄ ordei
⁊ alfiracost pauco: ⁊ aq̄ ordei
cū sirupo aceto so. ⁊ si nā nō fue-
rit l̄eis adde i eo qd̄ ē sicut sir-
acost qd̄ sit sicut sirup⁹ vio. Et
sit vltimitas lenificatio: nō flu-
r⁹ vētris: ⁊ nō solutio laboriosa
Et magis dilectū ē ap̄d me ad-
ministratio clysteriorū fm vlti-
mitatē q̄ idigēt i h̄tute. ⁊ de cly-
sterib⁹ cōis iuuamēti lenib⁹ est
clystere factū ex oleo violato: ⁊
succo folioꝝ sicle: ⁊ vitello ouis
⁊ zuccaro ru. ⁊ baurac. Cū er-
go lenieris hac lenificatiōe: for-
tasse idigebis eo debiliore q̄ il-
lō q̄ idigisti i p̄ncipio: ⁊ illō ē
q̄ nā est obediēs. Deinde fac
ip̄z seq̄ ea q̄ vuna puocēt sicut
sirup⁹ acetosus decoct⁹ cū radi-
ce ap̄ij et similib⁹. Deinde fac
ip̄z sudare ⁊ api meat⁹ cū illis
q̄b⁹ nō sit calor fortis: sicut cum
inūctiōe ex oleo camomillo ⁊
fricatiōe cū vino albo: ⁊ cū aq̄
dulci tepida. Et si febris fue-
rit acuta h̄ iuenis excusationez
ab iūctiōe ⁊ ebrocatiōe. Qd si
iuenis h̄ore i primis declina-
re ad stōachū fac vōere cū eis i
q̄b⁹ h̄ sit diuersitas p̄suetudis:
imo cū eis q̄ sūt sic sirup⁹ aceto-
s⁹ cū aq̄ cala cū nā mouet h̄urē

ad vōitū et non diuersifices eā.
Qd si fuerit illic declatio ad
l̄testina et sēseris rugitū ⁊ descē-
sū fecis: tūc adhibe qd̄ soluat vō-
trē. Et phibe eū a sōno i p̄ci-
pijs febrū pprie q̄ est horri-
pilatio aut frig⁹ ⁊ rigor: q̄m p̄-
lōganē sup eū frig⁹ ⁊ rigor. ipa-
nāq̄ repumūt materias si fue-
rit eūtes ad qd̄ viscera: ⁊ phibē-
t digestionē h̄orū. Apud
declinationē h̄o ē iuuatiū vale-
de: ⁊ fortasse h̄ nocet ap̄d statū.
Et h̄ phibeas ei aquā frigi-
dā: nisi fuerit h̄or: q̄ ē i eo crus-
d⁹ et grossus: tūc em̄ phibet di-
gestionē. Et scias q̄ q̄n flobō-
thomia iuuat: deinde vteris via
mala tūc h̄ purgat. Cū h̄orū
aut colerici digestio ē vt puer-
sus a subtilitate fiat spissus. et
aq̄ qd̄ frīgida facit illō. Nisi sit
stōach⁹ aut epar debile: aut fri-
gidū. Aut sit i viscerib⁹ aposte-
ma. aut sit i viscerib⁹ dolor. aut
sit cōplexio ei⁹ pauci sanguis.
Aut caliditas ei⁹ inata debilis
quare debilitat post potū aque
frigide. Aut sit nō p̄suetus pota-
re aquā frigidam: sicut illi qui
sunt de regiōe calida: isti enim
spasmāt velocit⁹ ⁊ associat eis
singult⁹: ⁊ extēuat⁹ ē de hac sū-
ma. Cū aut materia calida.
aut grossa iā digesta est. et cor-
pus est carnosū. et caliditas i-
nata exuberās: ⁊ virt⁹ ē fortis:
et viscera sana. Nō frīgida eoz
complexio radicalis. Non isue-
ta aque frigide: imo assueta aq̄
frīgida valde: tūc aqua frigi-
da est melior res Multoties et
adīuat ad expellēdum mater-
riā cum solutione nature: aut p̄
vomītum: aut per vūnam: aut p̄
sudorez: aut p̄ omnia illa: qua-

Tractatus secundus Fo. cccij.

re fit statim vt sanes. ¶ Et quā-
doq; dat i potu medic^o de aqua
frigida infirmo quātitatē pluri-
mā adeo donec color euasfiat vi-
ridis et tremat q̄ sit saltē pueniēs
vsq; ad emiñā ynā et dimidiam.
et fortasse conuertit febuis ad
flegmaticā. et fortasse cōfortat
naturā et expellit materiā cū su-
dore et vīna et fluxu vētris: et sa-
nitas. et quādoq; itez sunt q̄dā
prohibentia: deinde timef mali-
tia caliditatis et sitz et existimas
q̄ peruenit per eā ad ariditatē
vel extenuationes: nō phibeas
aquā frigidā. Nā additio apo-
stematis et cruditas eius melior
est q̄ extenuatio. ¶ Et sirupus
quidē acetosus quādoq; etiā se-
dat sitim et lecidit et soluit et no-
cūmētū ipsi^o apostematis nō est
plurimū sicut nocūmētū aque
et nō est ei vis aggregādi ma-
terias et spissandī eā. et similis
inlebe plurime cōmixtiōis. ¶ Et
cum nō licet vt bibat aquā frigi-
dam et sit audax p eā timeat q̄d
nō faciat accidere cōstrictiones
poroz: quarta fit cā febris alte-
ri^o: cū euētū oppilatōis alteri^o
et fortasse erit vehementior pri-
ma. et quando obuiat membro
debili corrumpit operationem
eius. et multoties facit degluti-
nationem difficilem. et facit dif-
ficultatē anhelitus. et facit acci-
dere tremorem: et spasmi: et de-
bilitatē vesice: aut renis: aut co-
lon. ¶ Et ille quē plurimū opz
ex eis phibere a potu aque fri-
gide est cui nocet i sanitate sua
imo cū videris calefactionē for-
tem et complexionē calidā et sic
cā et euacuaueris: tūc quandoq;
condecēs infusionem fieri i aq̄
frigida apō declinationē et ap-

tionē digestionis et euacuatio-
nem humor. et non est malum
vt administret balneū. et potus
vini cōmixti subtilis rinunctio
cū oleis lenificātib^o. ¶ Et cū ad-
ministraueris canones p̄dictos
i p̄cipio accidentiū febuis: tūc
opz post illud vt tu occuperis in
digestiōe et eūone q̄ nō est km se-
mitā minoratōis et desiccatiōis
et iā dixim^o eā: imo km semitaz
abscissiōis scāe. ¶ Et nō euacues
materiā in digestā i calido aut
frigido: nisi ppter necessitates.
Fortasse em̄ multiplicat eūo hu-
moris h̄ pueniēs ad statū p di-
gestionē vt eūet. et fortasse nocet
eūo maturatiōi. et fortasse pmi-
sces cū ea malignū cū bono pro-
pterea q̄ mouet malignū absq;
digestiōe sua. ¶ Et tu nō auscul-
tes vīz q̄ existimabat q̄ itētiō in
digerēdo est subtiliare: et humor
calid^o ē subtilis: q̄re nō ē neces-
se vt subtiliet. ¶ Reserū sicut di-
xit: imo itētiō i digerēdo ē eāre
substātiā materie: itavt fiat p-
pata ad expulsionē faciliē. et sub-
tile ibibitū et grossuz fixū et visco-
suz ad herēs totū illū h̄ ē ppara-
tū ad expulsione faciliē: imo ē ne-
cessariū vt ispiisset subtile: et sub-
tiliet spissū paulatiz: et lecidat vi-
scosū. ¶ Et si vir iste nō audiuit
set i sermōe ātignoz de digōne
aliqd a h̄is dixissem^o illū et reme-
moraret dispositiōis digōis hu-
morū fixoz. s. q̄ dē eis subtilis
est i digerit ispiisset: et q̄ dē eis spis-
sus ē i digerit subtiliet: oportet
retv scire hoc p illud. ¶ Et q̄
nō oportuit vt i seipso consideraret
et diceret: q̄re vīle i febris acut^o
h̄ h̄at i pncipijs eaz sedimē de-
de fiunt habēres sedimē: et an se-
dimē laudabile est al. q̄d nisi h̄n

A lū

Liber quartus. Sen. j.

mor faciens egritudinē q̄ iā di-
gest^o est. Quare ergo nō expellit^r
i pncipijs egritudinis ad salu-
tē si est subtilitas vltimū qd̄ itē
dixit in digōne: ergo necessariū ē
vt sit i pncipio febrili sanguinis
et colet sed imē laudabile. ¶ Si
et nature nō est possibile expel-
lere illā supfluitatē nisi post ho-
rā in qua sit pparatio ad expel-
lēdū i vīna: tūc sūp opz vt sciat^r
q̄ arti enacuare humorē illā
horā in q̄ appet digō in vīna ē
incōueniēs aut difficile malum
et fortasse mouet et nō operat^r vl-
time. et fortasse miscet malignū
cū bono. ¶ Et eēt meli^o hōi hūc
vt bene opinaret^r de illis q̄ fue-
rūt sicut Sal. et h̄yp. in eis que
scripserūt d̄ hoc: et valde attēde-
re: et tūc r̄dret ad p̄dictionē: q̄
ois p̄dictor i pūmis cuz est sup-
veritatē est excusat^o: verū meli^o
eēt ei vt nō p̄sideraret in cōside-
ratione sua. ¶ Et opinor qd̄ ra-
ro huic viro acciderūt expimen-
ta que p̄fuerūt i hoc caplo et ac-
cidit in eis. et h̄mōi qd̄ experie-
mētis q̄ nō sunt km̄ canones ac-
cidit eis vt nec vnū valeat: et ac-
cidit eis vt nec vnū eoz sit signū
hoc nāq̄ est pueniēs. ¶ Cū aut
materia est plūq̄ mobilis: per-
mutabilis de mēbro ad mēbrū:
et existimas q̄ nō est spatiū i di-
gōne ei^o: aut fortasse accidit ex
sa a p̄a pleureticū et aliū si dimit-
tat: faciet cadere in timorē ante
t̄ps in q̄ expectat digō e q̄liapro-
cul dubio: tūc est necessaria eua-
cuatio ei^o. Timor em̄ in hoc est
minor q̄ timor i illa: et cū hoc nā
mouet ad expellēdū eā pp mul-
titudinē sui nocumētī. Cū ergo
adiunat natura: puenit ei ad iu-
torū vltimū: q̄re nō est excusatio

ei^o. ¶ Et scias q̄ flobothomia
q̄n ē itētio sanguis h̄ ē ex gñe ei^o
in qua expectat digō expectatō
ne q̄ ē in solutiuis: et nō expecta-
tur digō nisi in hūorib^o alijs: et
cū postponit flobothomia i p̄n-
cipio egritudinis nō apli^o est ei i
tētio: et fortasse iterficit p̄ ad nē-
tū debilitatis virtutis. et sūp si ri-
mes victoriā hūoris: magis ne-
cessaria cautela ē euacuatio: et si
nō ē digest^o nō moueas nisi i p̄n-
cipio. Apd̄ statū hō nō moueas
aliqd̄ donec vincat nā et d̄igerat
et si ip̄a nō mouet: moue tu hora
mor^o ei^o et si ip̄a mouet: aut mo-
uit: tūc dimitte eā et opatiōe ei^o
et hoc ē illud qd̄ noianit h̄yp. su-
riositatē vbi dixit. Opz admini-
stret medicina solutiuā postq̄ di-
gerit egritudo. In pncipio aut
egritudinis nō opz vt admistret il-
lū nisi egritudo sit furiosa: et for-
sitā nō est km̄ plū furiosa: et ta-
lis est ista eūatio necessaria q̄ nō
est i hora suā sicut cibatio neces-
saria q̄ nō est in hora sua: et p̄por-
tio isti^o euacuatiōis ad cessandū
ex malitia materie ē sicut p̄por-
tio illi^o cibatiōis ad phibēdum
virtutē a casu suo. Cū ergo exer-
ces euacuationē tūc p̄sidera ho-
rā iterpollatiōis: aut horā ipi^o
t̄pis: aut frigidiorē horā q̄ ē in
die. ¶ Et nō euacues p fluxū vē-
tris in die periodi. Neq̄ flobotho-
mes. ¶ Et non agas cū eūa-
tione artis p̄ partē euacuatiōis
nature. ¶ Et nō d̄minuas hūo-
rē p̄ rē q̄ facit statiz habitudinē
mor^o periodi. ¶ Et oīno cauea-
tur a regimie grosso in hora pe-
riodi statz nō deē i potu aq̄ or-
dei p̄ccarū neq̄ iuleb vt nō frā-
gat plōdū cū p̄strictiōe meatuū
qm̄ est timor: imo adiunna. ¶ Di-

Tractatus secundus. 6 Fo. cccliij.

cit. Namq̃ hyp. Medic⁹ adiutor
est nature nō impediens eaz. et
op̃zvt scias q̃ multoties idigē
medicina forti obili: s; ei⁹ forti
tudo ē ex hoc q̃ soluit humores
viscosum: et ipsius q̃dem debili
tas ē ex hoc q̃ facit ascellare se
mel aut bis. et nō euacuet plm
simul itavt nō cadat virt⁹. Et
psiliū q̃dē meū in flobothomia
est vt dimittat q̃tū possibile est:
Si aut nō est possibile: tūc mlti
plicatio numeri ē melior multi
plicatione quātītatis. Op̃z em̃
vt nō euacuet sāguis multū su
bito: qm̃ euacuat multum de eo
cui⁹ nō ē necessaria euatio: et nō
est in sanguie excusatio ad eua
cuatiōes q̃b⁹ fortasse idigēt et ob
ilitat⁹ vtus a resistēdo i crisi b⁹
expectatis. Et scias q̃ qñ ag
gregat⁹ dolor capitis: et febris: tūc
curatio febris est dignior. Et
scias q̃ dolor capitis qñq̃ facit
redire febrē declinatā ad aug
mētū: q̃re op̃z vt sedet. Et cu⁹
infās lactēs febricitat: tūc op̃zvt
rectificet lac m̃is ei⁹. Et qñ
fuerit vna ictēritia i febre si
gnificat ap̃a: q̃re est curatio da
re in potu aquam ordeī aut si
rupū acetosum. Cū ergo acq̃e
scit febris intētio sit ad aposte
ma. Et quādo fuerit cū febre
colica: nō aperiet via in dando
in potu aquā ordeī. imo inegal
li et leni v⁹: et mltiplica vinctuo
sitātē ei⁹: deidēdē i potu aq̃ or
dei si necesse fuerit. De soluti
uis hō ē potio facta ex tamarin
dis et feniabi et siracost: et qñq̃
ponit i ea aq̃ iuleb: et qñq̃ pōit i
ea cassia fistu. et fortasse p̃ciat ob
sup scāonea: et fortasse dat i potu
scamonea sola i iuleb. et fortas
ē est necessarius administrare

ea que sūt sicut aloes: qm̃ mate
ria est grossa: et meli⁹ qd̃ est: est
vt abluatur et nutriatur cū aqua
endiuie: et aqua solatri: deinde
fiant ex eo pilule. Mirabola
nos vero citrinos qd̃ā admini
strauerūt: sed nō inuenit ab eis
intentio sūm quā operent⁹: p̃strin
gunt em̃ poros ei⁹ post solonez
vētris: et exasperāt viscera eoz.
Qd̃ si fuerint necessarii: tūc post
digōnē integrā. Et aqua duo
rum granatorū est maximū iua
uamētū expressa cū pulpīs aboz
rū. Et qñq̃ in horis de soluti
uis q̃ sūt ex violis et scamonea:
itavt de viol sit q̃titas aur̃. i. et
de scamōea vsq̃ ad siliquā. i. et
qñq̃ ponit i eis par mēte. Et
qñq̃ sit ex isfrigidatib⁹ extiguēt
b⁹ medicinā i q̃ ponit scāonea:
sic pilule h̃mōi. R. coriādrī spo
dij rok. añ. 3. s. cāphor̃ tofugi. i.
scamonee. xij. partem. 3. s. et vsq̃
ad sextā partē ei⁹. Et detur i
potu eis. Aliud. R. siracost. 3. s.
terentiabin. 3. v. succi pomoz de
semie succi cidonior p̃reseql̃es
coriādrī h̃mōi sextā partē vni⁹
Aggrega succos: et submerge i
eis siracost et terentiabin: et ispi
set cū eis donec fortasse coagule
tur: deinde sume cāphore pōd⁹
sextē. 3. s. et medietas sextē scāo
nee. 3. s. et pōe siracost sup ignē et
pluerit ob sup cāphorā et scamo
neā et p̃seruent ne resoluant⁹ cu⁹
vapore: deīn dimittat dōec coa
gulet⁹ p̃ se cū facilitate: et dosis
ei⁹ sit a. 3. s. vsq̃ ad. 3. s. et pō
sibile vt fiat ex terentiabi et sir
acost et zuccaro taberzet: natif. i.
forme q̃ sūt sicut penidie: et pōi
tur in ea scamōea et cāphora s;
q̃ritatē q̃ cadit i vna pōtiōe ei⁹
et cāphora vsq̃ ad tofugi. i. sca

Liber quartus Fen. j.

monet vsq; ad sextā. 3. 1. qre sit tūc aie nō horribile. Et febricitās qdē i estate febre frida nō ingrediat domūventi pprie qñ sudat: vt nō puertat materia rē solone sua. Et trocisci quidē nō sunt pueniētes pncipiis hāz febriliū: nisi post digōnē 7 eūonē. Et trocisci qdē sunt magis cōueniētes ei cuius febus est adherēs in suo stomacho: qñ ipsa sit ethica. Et dimissio p̄suetudinis in regimine suo sentit qñ q̄ febrē: 7 nō est tñ nocumētum quonīā cā eius est dimissio consuetudinis in regimine.

De cibatione febricitantis in generali. Cap. 8.

Scias q̄ cōueniētiōres cibi febricitantib⁹ sūt cibi hūidi 7 pprie cui⁹ cōplexio ē hūmida ex infantibus: 7 grossis. Cōueniunt em̄ ex hoc q̄ assimilantur cōplexioni: 7 ex hoc q̄ sūt cōtrarij egritudini. Cūq; accidit febris 7 natura est sicca: nō cibes penitus dū nō egreditur perfecte fer. Et oportet vt decurrāt eis paroxysmi periodici 7 paroxysmi qui sunt fortes ventrib⁹ ipsorū vacuis in quib⁹ nō sit cib⁹ omnino. Nā si cibati fuerint illa hora occupabitur nā i digerendo 7 dimittet digere 7 expellere: 7 confirmabitur egritudo 7 prolongabitur: 7 ppter illud oportet vt postponant cibationem vsq; ad declinationē 7 in eo q̄ ē post ipaz: 7 si accidat forte vt hora declinationis sit hora consuetudinis in cibo: tūc est melius quam esse potest.

Et scias q̄ de cibatione 7 regimine est qd est subtile valde: 7 de eo quod est grossū valde: 7 de eo quod est iter illa: 7 ē pars

eius declinis ad subtile plus: 7 pars eius declinat ad spissūpl⁹ et subtile vltimū in subtilitate est prohibitio cibi: 7 grossū valde est administratio ciborū sanorū hominū: 7 illiq; sequitur lat⁹ ei⁹ subtile qd est medius ē vt sit p̄tent⁹ in cibo succo granatorū 7 inlebe subtili valde: 7 post ipm aq̄ ordeī subtilis: 7 post ipaz aq̄ ordeī grossa: 7 de olerib⁹ fridis 7 hūidis: sicut attriplies alpina chya 7 blitis 7 siliis: et postea est ordeī sicut est: 7 ē mediū: 7 illi q̄ sequunt lat⁹ grossi sunt galli 7 galline extremitates: 7 subtiliores eis sūt alcubugi 7 pulli: 7 subtiliores eis sūt alcaniziona forbilia pauca subtilia: 7 pisces parui: 7 subtiliores eis est lūst ordeī sicut ē: et subtiliores eo panis sile solut⁹ i aq̄ bñ frida solōe bōa subtili. Grossum autē est cib⁹ fortis alcacugizar: grossus autē cibus fortior ē eo. Et lūst qdē ordeī ē bon⁹ cib⁹ ipz ei aggregat ad glutinationē 7 digōnē suā 7 lenitātē 7 planitiē 7 lubricitātē 7 absterfionē 7 humectationē 7 hūetātē febris 7 sedationē sit et velocitātē penetratōis 7 ablutōis et nō est i eo stipticitas: quapropter nō residet: neq; figit in poris 7 meatib⁹: quia sūt p̄stricti et nō ē i ea adherētia cū incidit p̄meri: 7 fortasse abstergit spissū flegmatis: et qñ bona sit ei⁹ decoctio nō istat oīno. et antiq̄ qdē vsi sunt vbi necessaria est subtiliatio regiminis subtilioris regimine q̄ est lūst ordeī: 7 aq̄ ei⁹ et aq̄ mellis plume aq̄ qñ nutritū ei⁹ ē puū: et q̄ ipsa facit penetrare aq̄: et ei⁹ humectatio 7 absterfio rei aptior 7 puocatō ei⁹ est multū et caliditas ei⁹ est

Tractatus secundus. 6to.ccxliij.

edfracta: et ipsa pculdubio qñq
addit i virtute additionē quādā
quāvis sit pua: et seqt ea sirup⁹
acetosus de melle: s; grossior et
nutribilior et fortioris icfidiis et
absterfidiis: et nō ē i eo de calefa-
ctiōe d nocumēto visceꝝ calido
rū qd ē in aq mellis. Nūc at mel
canne qd ē zuccay et ppue mun-
dificatū est meli⁹ melle apis: l; ei⁹
absterfio sit inior absterfio
ne mellis. Et s; sirup⁹ acetos⁹
de zuccaro: et sit sufficiētia i siru-
po acetoso: s; fortasse faciet icur-
rere rasurā ltestinoy: et hoc qdē
timorofū ē i egritudib⁹ acutis.
Et nos ponem⁹ aq oidei pota-
tionē et sirupi acetosi kmonē sin-
gularē. Et subtiliationē qdēre
giminis egri sūt nā materiei et
possibilitas nase i digerēdo ip-
saz et resoluēdo et euacuādo eā.
Et dignior horay ad subtilia-
tionē ē stat⁹: h em estvehemētia
occupatiōis nature i pugna ma-
teriei. Et non opz vt ab ea rece-
dēs occupet re alia: et ppue apd
crisiz: añho illd pugna nō dū est
psfirmata. Et de illis q sūnt et
faciunt puenire ad subtiliatio-
nē ēvt si sit necessitas flōmie aut
resolutiōis vētris aut clysteris:
aut sedationis doloris: tūc opz
vt des operā ad psummandū il-
lā necessitatē deinde ciba si ne-
cessari⁹ ē cib⁹ nisi sit phibēs ali⁹
Et i grossationē qdē regimē
sūt vt requit h⁹. Et dignior
horay ad igrossandū ē hora i q
virt⁹ nō ē valde occupata in ma-
teria: et est pncipiū egritudis. Et
opz vt succurraē nocumēto illi⁹
ingrossatiōis cū sparsione qm est
leni⁹ sup virtute itep. Et estas
qdē pp suā resolutionē indiget
additiōe cibatiōis et separatio:

nis ei⁹: nā virt⁹ nō sufficit ad di-
gerēdū illd qd multū est semel.
Et qm resolutio i ea ē p spar-
sionē tūc opz vt cābiū sit p spar-
sionē. Et i hyeme ē res ecōtra-
rio: qm pp puritatē resolutionis
ei⁹ nō facit idigere cābio mltro.
Ampli⁹ si multū dederit cam-
biū subito erit tolerās ipz et for-
tis apd expulsionē ei⁹. Et au-
tū⁹ qdē ē tps malū et pp hoc oz
vt subtiliet i eo iter cōseruatio:
nē virtutis et inter infrigidationē
et spgere paulatim in eo est me-
lius et pūsa spargere cū debili-
tate virtutis est melius egro. Et
scias q si nō esset illud qd perit
net virtuti eēt magis necessariū
vt subrillaē cib⁹ vltima subtilia-
tiōe: s; h⁹ nō suffert illd et dicit
et cū deficit nō v; curd. Curas
em sicut sciūsti est virtus nō me-
dic⁹ qm medic⁹ facit puenire in
sua ad virtutē. Et cū intellexeris
hoc: tūc oportebit vt cōsideres.
Nam si egritudo fuerit valde
acuta: et illd ē vt sit stat⁹ ei⁹ ppi-
qu⁹: et existimaueris q h⁹ non
deficiet i hoc tpe qd est iter pncipiū
occupatiōis ad statū ei⁹: alenabibis
occupatiōē a virtute: et icitabis
eā sup māz: et nō facias eā occu-
pari i cibo spisso uno subtilia re-
gimē statim cū dimissioe cibi ol-
no et ppue i die cris. Et si vi-
deris egritudinē acutā nō valde-
deimo acutā absolute tūc opor-
tebit vt subtiles regimē: nō i vl-
timo nisi apd statū in die cris. p-
pue: nisi ppter cām maximā.
Et si videris egritudinē chro-
nicā aut ppiquā cronice: nō sub-
tiles regimē. Virt⁹ em nō salua-
bit vsq ad statū subtiliatiōe re-
gimē. Uez ē tibi necessariū cū
hoc in oib⁹ specieb⁹ vt sit pncipi-

na em
rum Ma
castix
Hyg. 6.
f. dim
5. 4. 10.
ut dicit
pncipiū
nati
uari.

Liber quartus. Fen. j.

piū tui regimīs grossi⁹: et postre-
mum tui regiminis pueniēs ad
statū subtili⁹. Et gradatim pce-
das i eo qđ ē iter illa: ita vt h̄t⁹
sit consueta vsq; ppe statū: tunc
em̄ intēde sup materiā: et si non
sis occupat⁹ i alio. ¶ Et qñ scis
qđ h̄tus est fortis tūc fortasse ne-
cessariū facit dispositio: vt sis cō-
tent⁹ iuleb solo: et si nō plus sal-
tē hebdomada vna: et ppe in fe-
bribus apostematū. ¶ Qđ si ti-
mueris debilitatē sit contentus
aq̄ ordeī. Et cū abigua sit tibi
dispo i egritudine et nō cogno-
scis cā: tūc vt declines ad subti-
liationē ē meli⁹ q̄ vt declines ad
additionē: te obseruāte h̄tutē: et
tolerātiā. ¶ Et illi⁹ qđ ē q̄ existi-
stimauit q̄ cibatio i febre acuta
est melior: qm̄ nō ē itētio i digōe
et i euacuatōe cū volueris: faciat
id nā: aut nō faciat: errorē iā te
scire feci: imo qñ times casū h̄tu-
tis tūc cibatio ē melior. ¶ Et de
corpib⁹ sūt corpa colerica q̄ req̄-
rūt regimē diuersū ab illo qđ di-
ximus: et ppe qñ sūt assueta cōe-
stioe plura ipi ei cū non cibant
saltē i pncipio febris: imo i hora
q̄ ē prauior ea: et ē hora stat⁹: nō
vacue sūt dispoēs eoz a duab⁹
reb⁹. Qm̄ cū ipi sint debiliū h̄tu-
tū supuenit ei sincopis et moriūt
in p̄xismo. et si sūt fortis h̄tutū
cadūt i extenuationē et apparēt
sup eos signa ariditatis ex mi-
noratiōe nasi: et pfundatiōe ocu-
lor: et q̄ tpa sūt dep̄sa: et fortasse
supuenit eis sincopis añ illd qđ
effundit ad stomachos eoz de
colera mordicatina. ¶ Et sūt de
hoib⁹ qđā q̄ sūt exuberātis car-
nis: s; cū abscindit ab eis cibus
debilitāt et extenuationē icurft
q̄re nō tolerāt phibitionē cibi.

¶ Et oīs cui⁹ calor innatus for-
tis est valde aut plurim⁹: aut ca-
lor innat⁹ est valde debilis non
pōt dimittere cibū. et de eis sūt
qđ accidit dolor et lesio i stoma-
cho et dolor capitis ppter cōmu-
nitatē: et isti sūt d̄ hoc gñe. et isti
fortasse sufficit aq̄ ordeī: et fortas-
se egēt vt misceāt succū granor
et filia illi vt pfortetur os stoma-
chi. et qñq; est nobis necessariū
vt faciam⁹ eos vomere cū facili-
tate añ cibū. et in plurimis si de-
bilitantur et propue si supuenit
eis sincopis: cā nō est vehemen-
tia debilitatis: imo effusio ma-
teriei ad os stomachi. Cū ergo
sumūt in potu sirupū acetosū p-
mixtū cū aq̄ calida multa: aut
vinū pmixtū cum aqua multa:
euomūt in vomitu hūores cole-
ricos et h̄tus eoz fit fortis. Cūq;
cibant aliquo robub stipticorū
sedant. ¶ Et senēs quidē et debi-
les et ifantes sunt de gñe eoz q̄
nō tolerāt famē. De p̄mis h̄o se-
nib⁹ sunt q̄ nō sunt vehementis
tolerantie famis. et sequunt eos
adolescentes et p̄pue h̄ates soli-
da mēbra āplas venas i aere fri-
gido. ¶ Et multonēs qđē errat
medic⁹ in h̄mōi egrotis s; aliū
modū: qm̄ ip̄e phibet eis cibū
in pncipio reu: et qñ appropinqt
stat⁹ et sciūt q̄ cadit h̄t⁹ cibāt in
illa hora necessario. Jam h̄o ḡ
errauerūt duob⁹ modis. et si ipi
cibarēt eos i pncipio esset error
illez ignorātia infra hūc errorē
et accidit istis egris vt accidant
eis catarri nauseatui et colerici
et vigilatio ppter resolutionē et
p̄uatiōē digōnis: et indeti fiūt
et alleniant et coartant m̄ae et h̄-
tutes eoz: et multiplicant ip̄oz
vapores: q̄re audiūt id qđ nō ē.

Tractatus secundus. 630.cccv.

et tremunt et citantur vel salunt: et permutantur in lectis: et imaginantur quod non est: et tremunt vel salunt labia eorum inferiora propter doloris oris stomachi: et contristantur anime eorum propter gravitatem materie. **C**anō in dādo i potu aquā ordei et sirupum acetosum. Cap. 9.

Aqua ordei quā est i q̄ nō ē de corpore ordei nisi quod ē sicut virtus et forma. et non est ei introitus in curatione aut fiducia in iuuamēto nisi quā ē p̄plete decoctionis. **E**t q̄ de ea est melior ē vt sit aq̄ q̄ritas sacraia. 20. et ordei sacraia. 1. et sit iam reducta pprie ad .s. assumat illud quod de ea rubeū est et subtile. hoc enim est subtile cuius nutrimentum est minus et cuius humectatio est maior et ablutio eius et extractio supfluitatū ab ea digestio facta ab ipsa est mētra equalis. **E**t de ea ē in qua est aliqd de corpore ordei et farina eius. **E**t magis dilectum mihi in huiusmodi est vt nō sit plurimuz decoctū: imo sicut mensuram que auferat inflationem et nō pueniat ad hoc vt faciat ipsam viscosam vehementer et huiusmodi quidem est pluris nutrimentum et minoris ablutio et digestionis: et accidit ei multo ties vt acetet in stomacho frigidō i substantia sua: et si sit i eo calor extraneus multus de malitia p̄plexionis. **E**t aq̄ quidē ordei quāq̄ est decocta cū ordeo ipso si cut est: et quāq̄ ē excoctatū. **E**t melior quāq̄ ē sirupus acetosus apud me est ille in quo ponitur zuccarū in vase: deinde fundit super ipsum acetum forte quod sit de vino tate q̄ritatis vt eleuetur super dorsum zuccari: imo dimittat ipsum discoopertū: deinde ponantur sub

vase carbones quieti et cinis calidus donec liquefiat zuccarum in aceto sine bullitione: deinde colligitur spuma et dimittitur vna hora cū multo calore donec misceatur zuccarū cū aceto: deinde funditur super ipsam aquam quā titas duorum digitorum et bulliat vsq̄ ad spissitudinē. **E**t aggregare sirupū acetosum et aquā ordei simul ē illandabile: quoniam corrumpit aquam ordei simpliciter. **E**t non oportet vt detur in potu aqua ordei cū siccitas nature adest: imo ante ipsam fiat clystere. **Q**uod si acetet in stomacho detur i potu quod de ea est magis subtile. Quod si acetat: coquitur cū ea radix apij et eius sile. **S**i vero acetat iterum: tūc necessarium est vt misceatur aliqd piperis cum ea pprie quā materia nō ē vehemens subtilitatis et calidatis. **E**t quā multiplicat eius inflatio: tūc misceatur cū ea ad calefaciendū parū aceti vini acetosi. **U**terū cū sirupus acetosus in potu datur: incidit humores et preparat supfluitates ad expulsionem et tu consequenter post duas horas da aquā akisto: ordei subtile predictā vt abluat quod incidit et abstergat id et extrahat ipsum per sudorem et puocationē. **E**t nō est nocuum si detur in potu sirupus acetosus apud cenā cum iam separatus est cibus a stomacho. Quāq̄ est necessarium vt premitatur in lebet ante aquā ordei vt addat i humectationē: et illud ē cū vides siccitatem dñantem super corpus et linguam. **E**t quāq̄ est necessarium vt premitatur ante ipsam ad leniendū naturā aliqd de tamarinis ante illud per duas horas.

De curationibus febrium

Liber quartus.

Acetorum.

Cap. 10.

Quod dictum est de regimine
lenificationis et puocationis
et sudationis et digestionis deinde
de euacuationis cum medicina
post illud. et quod dictum est de cibatione
post ipsum est illud quod oportuit
nos rememorari hic. **¶** At motus
extinctionis vehementie calidi
tati sunt cum in frigidatione aeris.
et cum in frigidatione cibi. et
cum epithimatis et emplastris
et cum medicinis et cum retentione
ne eorum que sunt sicut mucillago
psyllii et mucillago granorum cydonii
et succus portulacae et succus liquiritie
in ore ut sedet sitis. Nam assidue
gutturi patientis egritudine calida
aliquid ut remaneat os humidum et non
ericeat in curis est inuatiuum valde et quicquid
inuat per administrationem clysteris
facti ex succo melonis indi et cucumeris
et cucurbite et portulacae cum oleo rosaceo
et cum alio. **¶** Et oportet sit aer infridatus
quod cum possibile est et eius infridatio
est per prohibitionem frequentie et per
suspensionem flagellorum multorum
et per positionem niuis plurime et si
domus est primi temporis ex quo li-
nita fuit luto et prope illo in quo
ponitur loco palee totum papyrum
tunc est melius et quicquid preparatur
in ea manationes ut fontium et ro-
tationes et currit in ea aqua dulcis
Aut stratum est super lacunam cooper-
tam cum reti et est stratum super que
dormit ex tabari et his filibus
reliquum stratum est ex extremitati-
bus salicis et cydoniorum et myrti
asperis aqua rosae violae et nenufarum
et rosae violae et ponuntur quicquid cala-
thi in quibus sunt ordines de fru-
ctibus fructuum boni odoris frigidum

rum sicut malorum acetosorum et
cydoniorum et minorum pitorum bo-
ni odoris aspersis in aqua rosae
et nenufare et salicibus super que
sunt pulverizata sandali et rose
et camphora et super que iam di-
stillatum est parum vini odoriferi
tunc est illud quod est ultimum. **¶** Hoc
est regimen aeris. **¶** Regimen autem
cibi iam sciuit. **¶** Et si voluntas
adeest ut cum in frigidatione sit leni-
ficatio tunc de aqua cucurbite et
aqua melonis indi prope et aqua
cucumeris et lactuca cum aceto est
ultima. **¶** Et quod conueniens est ad
sedandum sitis eorum est foca factum ex
pane simile cum aqua calei accepta
ex dogo post colationem vehemen-
tem. **¶** Et si adeest voluntas ut cum se-
datione sit retentio tunc de succo
granati muzi et acetosi et aqua
agrestis aqua mou de scemi et aqua
acetositate limonis non falsi et
aquam acetositate citri et que sunt his
silia et aqua cereculi et berberis.
¶ Epithimata hoc et emplastra sunt
ex succis notis et prope aqua rosae aut
succo rosae recentium cum sandali et
camphora et aqua coriandri endiuie
cum istis enim est infratio plurima et
mucillago psyllii cum aceto et aqua
rosae huius generis. **¶** Et embrocare
epar cum infractionibus est res maxima
et magis inuans. Nam cum equat est
in eo maior pars rectificationis et
fortasse rectificat aquam. **¶** Et quicquid
illic catarrus et tussis aut in capi-
te eius est grauitas aut tensio
sunt multitudinem vaporum. Quare
oportet ne fundatur super caput aqua
aut acetum imo occupetur cum incli-
natione capitis super vapores aqua
semper quod disponit facit illud necessarium.
¶ Si vero non fuerit catarrus
neque aliquid eorum quod diximus tunc ad-
ministra de embrocis et epithimatis

q̄ scis. ¶ Et nocibilior embro-
ca i h̄mōi dispōne repletōis ca-
pitis est nullio lactis sup caput
fortasse ei facit accidere ap̄a i
capite ⁊ p̄ditionē. ¶ Et magis
salua horarū embrocationis ca-
pitis cū repletōe ei⁹ ē vt sit va-
por colericus nō hūid⁹: imo in
h̄mōi hora fortasse nō nocet ap-
plicatio lactis: imo cōfert. ⁊ co-
gnoscat ex dispōne somni ⁊ vigi-
lijs ⁊ hūiditate supior p̄tū na-
riū ⁊ eap̄ siccitate. Cū ḡ videris
somnia aut p̄fūditatē sōni: aut
hūiditatē supior p̄tū narium
tūc caue ēbrocationē ⁊ inūctio-
nē ⁊ stude i attrahēdo materiā
ad inferiora. ¶ Et cū videris rube-
dinē i naso ⁊ facie vehemētem:
tūc nō erit malū vt scias curre
sanguinē ex narib⁹. ¶ Et isfrigi-
da epar cū ēplis. ¶ Et cū infrig-
idas caue ne occurras cū isfri-
dationē vehemētī hora sudoris
⁊ f̄solutōis: imo opz vt obkues
illō: fortasse em̄ sit cā i elōgatio-
ne egritudinis: licet q̄q̄ sit lō-
gitudo egritudinis saluor q̄
ipsius acuitas. ¶ Et opz vt ca-
neas in febrib⁹ acutis casum
rasure q̄m addis v̄bilitate vir-
tutis: ⁊ terretur natura a rece-
ptione supfluitatum ad testi-
na: ⁊ ab expulsionē eap̄ ab eis
pp̄ victoriā supfluitatū. ⁊ for-
tasse redeūt supfluitates ad
superiora ⁊ ledūt hypōcūdria
et infant ea et ledunt caput.
¶ Et q̄q̄ est i potu papaueris
iuuamentū mirabile in inspi-
sando materiā subtilē: quare
digerit in faciēdo somnum.
¶ Rememoratio accētū q̄ dif-
ficilia sūt i febrib⁹ acutis. Ca. ii.
IQuamur itaq̄ i p̄mis de
accidentib⁹ q̄ vehementia

sunt i febrib⁹: ⁊ de curatiōe eo-
rū: ⁊ festinem⁹ ad distinguēdū
febres acutas. ⁊ hec q̄dē accē-
tia sunt sicut rigor ⁊ frig⁹ ⁊ hor-
ripilationis: ⁊ sicut sudor p̄lim⁹ ⁊
sicut flux⁹ sāguis nariū supflu⁹
⁊ sicut vomit⁹ laborios⁹: ⁊ flux⁹
v̄etris v̄bilitas ⁊ sicut sit⁹ q̄ nō
tolerat⁹: ⁊ sicut p̄funditas som-
ni supflua ⁊ sicut vigilatio isē-
parabilis: ⁊ sicut aspitās ligūe
⁊ offuscatio oris: ⁊ sicut sternu-
tatio cōtinua: ⁊ dolor capitis
prau⁹: ⁊ tussis frequēs: ⁊ sic ca-
sus appetit⁹: ⁊ bolism⁹: ⁊ sicut
appetit⁹ canin⁹ et singultus.

¶ De regimie rigoris et horri-
pilationis cū supfluit. Ca. 12.

Quod est de hoc seq̄ns sus-
dorē rectificat velociter ⁊
nō indiget regimie. ⁊ cretico nō
opz vt q̄u fiat p̄ remotionē: et
nō ē de illis q̄ debilitāt ⁊ faciūt
aliud. ¶ Et q̄q̄ sedat cū liga-
tiōe extremitatū: ⁊ fricationē fa-
cili: ⁊ cū calefactione coopture
⁊ cū v̄nctiōe de oleo de aneto ⁊
de camomilla si indiget eo. ¶ In
forti aut q̄ p̄seuerat. siue sit i
febrib⁹: siue sit i alijs: opz vt li-
gent extremitates i locis plu-
rimis. ⁊ inūctio fiat cū oleo ca-
momillio ⁊ radice lilij. ¶ Et s̄
de hoib⁹ q̄ cōfortāt illud cū eis
q̄ sunt sicut cardamomū et ca-
storeū et ruta et sceba et cala-
mētū et baurach ⁊ pip et p̄re-
trū. ¶ Et q̄q̄ pertrāsit illō ad
administrādū linimēta ex sinapi
⁊ assa fetida. ¶ Et q̄q̄ decoquū-
tur medicine iste in aqua: deñ
coquit in ea aliquod oleum.
¶ Et ad cruce fort⁹ i hoc caplo
p̄ se sola aut cū oleo aliquo q̄
decoquit cū ea. et s̄l̄ decoctio
ozimi et aqua eius.

Liber quartus.

Confectio olei boni. Cap. 13.

Sumat anetū siccū et mirrha et ruta et calamētū et pip et pīretrū: coquātur i vino decoctiōe vltia: de sū decoquat colatū i tāto q̄tū est medietas ei⁹ de oleo sisamino vsqueq̄ cō sumat aq̄ et remaneat oleū et admistret inūgēdo. **E**t d oleū fortib⁹ i eis i tali q̄lis est rigor q̄rtane est oleū de costo: et oleū de sceha et oleū d abiotano et oleū de lilio: et oleū de mirrha et ponat. i. 3. j. olei pōd⁹. 3. iij. pipis. et. vi. 3. j. pīretri tritorū. **E**t admistret absynthiū decoctū i oleo aliq̄: aut oleū olīue i q̄ decoctū ē apū. **E**t itroir⁹ in oleū leuis caliditatis est iuuatū valde: et fortasse necessarie sunt potiōes. **E**t mltoties sedat cū aq̄ calida leu⁹ caliditatis et cū curatōe supvaporē ei⁹. **E**t qñ nō sedat p id si mā est grossa: decoquant i aq̄ anisum calamētū et semē apū et mastix et eruca et anetum et silia. **E**t balneet i aq̄ i q̄ decocta sint ea q̄ sūt sic sceha et abiotanū et calamētū et anetū et sūnatū et ruta et sansuc⁹ et cost⁹ et semina calida. **E**t oēs medicie fort⁹ pūcatōis sedāt rigore. **E**t d medicin⁹ sedātib⁹ rigore maxīmū i q̄rtana et silib⁹ sibi ē vt bibat de costo aure. i. cū aq̄ cala: et de agarico q̄tū de ipso i aq̄ cala: et in agarico est iuuamētū. **E**t qñq̄ ponit cū eo parū opū qm̄ facit dormir et facit sudare et phibet vehemētā rigoris et alia. **E**t itez ireos q̄rtitas aurei. i. i aq̄ cala. **E**t d cōpositis ē tyuaca diatesserō: et electuaria alia et dyacuminū: et dyacalamētū: et dyapipereō

et sirup⁹ d melle i q̄ fernēt sic asla ruta et pīretrū et pip. Pille expte q̄ dant i potu añ rigore p horā vñā i firmo erecto vltate sup lectū suū et aere ei⁹ calefacto cū igne et coopimēto: qm̄ tēperāt ipz at phibēt q̄ pfectio R. storac⁹ myrrhe opū oppoponaci oīm ana ptē. s. cōficiant cū butyro et sit dosis ei⁹ q̄rtitas fabe. **E**t iterū sumat oppoponaci castorei dauci asse pīretri opū. añ. ptes eq̄les: fiat sic pīlo sit. **D**escriptio bōa. R. oppoponaci serapini aniudē et cimini carmeniz seīs apū pipis añ. aū. j. k. seīs insq̄ami albi croci aristologie castorei eusorib⁹ myrrhe ameos zinziberis oīm añ. pōd⁹ ftie. 3. j. seīs halmel pīretri oīm. añ. aū. j. phidant cū melle: et dosis ei⁹ sit auellana cū aq̄ cala valde. **E**t fortasse ē necessariū i eo vt det in potu vinū calefactū et cibi calefacti **E**t solutio vētris cū eis q̄ sūt sicut hiera et diacidonitē et dyafinico. Imo qñ ē rigor parū et ppe sine feb. dent i potu pille fetide qm̄ ipe sunt sanitas ei⁹.

Regimē sudoris supflui in febribus. Cap. 14.

Oportet ne sudor cretic⁹ q̄tū possibile ē restrigatur. **C**ū aut euenit necessitas et p trāsit tminū: tūc opz vt enētet et isridef loc⁹. **S**i at nō excusat: tūc sup instm̄ posit⁹ q̄ pueri vlt iuuenes solēt i aere cōcuti pmoueāt in loco frigido. **E**t nō opz vt occupet i ericcādo illud qd̄ roūdū egredit faciendo ernccationē post eruccationē: nā illud est occasio ad illud p nocādū et multiplicādū: et fortasse attrahit sincopiz. Nā ei⁹ absterfio

sterisio addit in ipsum: et ei⁹ di-
missio restringit ipm. Et opz
vt inugat eū cū oleo rok. forti:
et oleo myrtino: aut cū oleo de
salicib⁹ et cū oleo d balauſtīs.
Aut fiat oleū cū aquis i qbus
decoquunt cydonia pontica et
mala pōtica et rose z balauſtie
et charabe cōtritū sicut puluis
qui apparet in radio solis: z si
mala qm restringit. Et qñq
restringit acetū mixtū cuz aq et
succ⁹ agreste z decoctio balau-
ſtiarū: z decoctio gallarū: z deco-
ctio myrti: et succ⁹ salicis ē mi-
rabilis: et aq semperuue. Et
cū res sit vehemens liniaē cum
mūscullaginib⁹ frigidis et cuz
gūmū: z ppue cū ēplastrā his
duob⁹ z euētaē. Et qñ vehe-
mēs sit res oportet vt ponatur
nix sup extrema: et sola sint in
ea extrema aut balneē cū aq
frigida si suffert eam.

Regimē fluxus sanguinis na-
rium superflui. Cap. 15.

Oportet vt nō properet ad
prohibendū illū qui creti-
cus ē qstū possibile ē. Cū aut
est necesse phibere fluxuz san-
guinis nariū i febrīb⁹ acutis:
tūc liga extrema: et pone vēto-
sas sup lat⁹ qd seqt lat⁹ fluxus
sanguinis nariū. Deñ psequē-
ter adhibe regimē illi⁹ loci: for-
tasse ei possibile erit tibi vt in-
frigides et restringat p illud
et ante vel nō ponas ventosas
desuper: et distilla in nasuz ali-
quas distillatiōes pdictas i ca-
pitulo flux⁹ sanguinis nariū: z
cū nō est phibēs aliqd infrigi-
da caput cū infrigidatib⁹ pdi-
ctis in eo: z qñq aduenit patie-
tib⁹ quartanā flux⁹ sanguinis
nariū: qre oportet vt iuues cuz

faciētibus fluere sanguinē ex
narib⁹ scitis: in ipso enī est sa-
natio quartane. Si hō supflui-
tatem timuerim⁹: faciem⁹ sicut
illud quod fecimus.

Regimen vomitus quo acci-
dit eis. Cap. 16.

Retie⁹ iterū nō abscinda-
tur nisi apud necessitatē:
et km plurimū abscindaē i eis
per vomitū: et per adiutorium
eis q extrahit humor nociū: si
cut est sirup⁹ acetosus z aq ca-
lida. et qñq est necessariū vt cō-
fortet virt⁹: quare ponat loco
sirup⁹ acetosi puri sirup⁹ aceto-
sus cū semib⁹. Et si hūor est
imbibit⁹ et gross⁹: tunc opz vt
fiat solutio dādo i potu qd est
sicut aloes z hiera. Et qñ nō
est ibibit⁹ fortasse cōfert hiera
et aloes. Et si est ibibit⁹ non
grossus: mūdat ipsum sirupus
acetos⁹ cuz aq calida: deñ eqt
ipm: post illud aq granatorū q
bibat. Qd si enomuerit eā bi-
bat ipsaz vice alia donec equef
et quiescat. et similiter sirup⁹
de mēta cū granis granatoz z
fortasse sedat ipsum infrigida-
tio stomachi. Et nō opz vt ap-
proximet reb⁹ pōticis et sedā-
tibus vomitū cū pōticitate sua
et acetositate sua stiptica ille
qui vomit pp humorē imbibitū
qz est malū: z addit imbibitio-
ni. Sed nō imbibito fortasse fa-
ciēt eū deicere deorsum qñ
sit grossus. et fortasse inuabit
virtutē stomachi ad expellendū
eū per superiora. Et qñ assi-
duauerit vomit⁹ de colera et
nō fuerit de genere lbibiti: tūc
vtere stipticis: z ppue ēplis in-
uātib⁹ factis ex corticib⁹ gna-
torū et gallis et his sibi⁹ cuz
Articella.

Liber quartus. Fen. i.

vino p̄mixto aut aceto p̄mixto.

Et ad vomitū q̄dē colere n̄
gre supflū submergat spōgia
in aceto et ponat sup stōachū.
q̄d si necessariū fuerit aliqd̄ for
ti⁹ admistra medicinas p̄di
ctas i caplo retētionis vomit⁹.
Regimē flux⁹ ventris qui ac
cidit eis. Cap. 17.

Iam singularit̄ i caplo flu
xus v̄tris locuti sumus in
hac itētiōe. Ergo redeam⁹ ad
illd̄. **E**t de illis q̄ p̄fert ex via
ciboz sūt almes torefacti: et lē
tes torefacte: et coriādrū: q̄d cū
q̄ hoz duoz fuerit: elixet: et fū
dat aq̄ ab eo et p̄pe q̄n fit aceto
sū cū gnis gnatoz q̄m ē bonū.

Regimē sitis eorum super
flue. Cap. 18.

Oportet vt inūgat caput cū
oleo frigido valde q̄d fun
dat sup ip̄s: et ponat sup caput
si nō fuerit q̄d phibeat: et cum
aqs̄ l̄frigidatib⁹: et retētiōe mu
cullaginis semis cydonioz p̄
mixte cū oleo ro. vltio. Aut i fū
siōis prunoz et medullaz cucu
meris et alkhed et cucurbite: et se
minis lactuce nigre et radicū liq̄
ritie: et pillulaz descriptaz i an
tidotario ad situm. Et d̄ illis: q̄
masticant ē almosos et sūt ta
marindi: et sitis q̄dē q̄n fit ex
frigore: et abscindit eaz somn⁹.
Et q̄n fit ex calore: et abscin
dūt eā vigilie.

De profunditate somni q̄
accidit eis. Cap. 19.

Oportet vt remoueat a p̄
funditate somni cū fabu
lis et his silib⁹ p̄ voces: et ligen
tur mēbra eoz inferiora liga
tione dolorosa: postq̄ nō fuerit
q̄d phibeat. **E**t superponat
colliriū subtile si natura fuerit

restricta et in hora q̄etis et tpe
assiduitat⁹: et v̄tosef q̄d est iter
ambas spatulas et spondiles.

De ḡuitate caputū eoz. Cap. 20.

Oportet vt alienetur ab eis
emulsio lactis sup capita
eoz: aut effusio olei sup ea: aut
ēbroca: aut caput purgiū. Imo
sint p̄fēti vaporatiōib⁹ fact⁹ cū
ēbrocis ex camomilla: et sint in
eis viole et surfur: et his filia.

De inquietudine habentinz
febres et aliorum. Cap. 21.

Oleo d̄ semis lactuce et oleo
nenufarino: et oleo de cucurbi
ta: et adherere aliqd̄ d̄ stupefa
ciētib⁹ famosis sup tpa et icur
uare caput sup vapores hume
ctātes et odorare nenufar: et po
ma mādragore et alsehefebraz
aspsū ex lōgiq̄: et ēbroce hūectā
tes: et res q̄s scis: et silt si h̄ fue
rit q̄d phibeat: def i potu siru
pus papaueris et lohoc eius.
Dei⁹ multiplicent inter man⁹
ei⁹ candelē et eleuent voces cū
fabulis et ligen cū insitiis ex
tremitates ei⁹ ligatione dolo
rosa parū cū ansis q̄ resoluant
velociter. Dei⁹ p̄cipiatur ei
vt dormiat: et claudat oculos.
Cūq̄ dormit parū extinguant
cādele: et cessent voces: et soluā
tur anse quoniā dormiet et cū
inuenit leuitatem et quietē ex
paroxismo aut vehemētia: assi
duet ablutionē faciei cū aqua
in qua decoctū est papauer ni
grū cum aliquātulū mandra
gore et radice ei⁹: et cū est illic
hūor baurachi: p̄fert aqua in
qua cocta sint sisimbriūz mell
lotum et albacuen et papauer
abluēdo faciem et incuruando
super vaporem eius.

Tractatus .ij. 6 Fo. cccviii.

De dolore v̄tris qui acci-
dit eis. Ca. 22.

Et ex effusione cholere ad
st̄dachū: et si accidit i prin-
cipio periodi ei⁹ detur in potu
parū syrupi de malis cuz syrupo
acetoso.

De aspirate ligue eoz. C. 23.

In essentia q̄dē viscositate
friceſ cū brusco aut cū ḡgſ
salicis cū oleo amigdalino et
zuccaro tabarzet donec mūdeſ
aut cū spongia et pauco sale et
oleo ro. i hoc nō est alleuiatio
multa infirmi: et post illd cū ei⁹
asperitas est nō pp viscositatez
Imo a siccitate opz vt teneat in
ore suo sebestē aut nucleos pin-
norū: aut saltez q̄ asportant de
india et est i colore salis et dul-
cedine mellis: et sumat d̄ eo sim
q̄d dixit Archigenes quātita-
tē fabe vni⁹: et grana cydonioz
sūt ex eis q̄ humectāt linguā. et
phibēt ei offuscatōez. **E**t opz
vt nō ponant puluina mīa
neq; resupinet dormiens: nam
hec duo exiccant linguam.

De sternutatiōe assidua que
accidit eis. Cap. 24.

Quandoq; magnificat no-
cumētū sternutatiōis assi-
due cū eis: ledit nāq; eos et re-
plet capita eoz: et obilitat eoz
ḡrutes et fortasse facit fluxum
san. nariū. q̄re opz vt friceſ eo-
rū frōs et collū et nas⁹: et aperiāt
ora eoz et fricent eoz palata cū
vehemētia: et fūdāt capita eoz
et cōuertant et p̄māt eoz extre-
ma: et fundāt i aures eoz olea
tepida ad caliditatē parūp de
cluiā et humectent lacerti eoz
et ipoz mādibule. et ponāt sup
eoz ceruicib⁹ puluina cal-
facta: et h̄ excitent a sōso eozuz

subito: et minuatur a pulueſ et
somno. et omni in cui⁹ dolore est
acuitas: et olfaciant sauiich: et lu-
tū alnaiach: et spōgiā marinā

De dolore capitis q̄ acci-
dit eis. Ca. 25.

Iga extremitates eoz et p-
pue coras et cū istita liga-
et frica pedes eoz et supponant
eis colliria trahētia materiam
ad inferiora: et p̄forta capita eoz
cū isfrigidatib⁹ not⁹: et si h̄ fuerit
q̄d phibeat ex coriza aut tussi
ēbrocent capita ipoz cū decoc-
ros. et vio. et ordeī aut fol. salic⁹
his similib⁹: et sūt olo ro. et olo de
salicib⁹. et q̄n h̄ excusat: hoc tūc
pmisce ēbrocas isfrigidatescū le-
nitinis: sicut camo. et stupefacti-
nis sic ē papauer: et h̄ mulgeas
lac nisi cū remouet febr⁹: Si at
ḡtus fuerit fort⁹ m̄lgeas lac ca-
prinū: et si fuerit obilis m̄lgeas
lac muliebre. et caue lac apd re-
pletionē hūidā faciētē pfūdita-
tē sōni. et sūt caue humectātia. et
tu nō administres humectātia:
nisi vbi est vapor fumosus et ca-
put siccū et pap somni. et quādo
multiplicatur repletio i capi-
te exvapore hūido: trahē eū ad
inferiora cuz collirijs et clyste-
rib⁹: et stringe mēbra inferiora
ita q̄d testiculos.

De tussi eorum. Cap. 26.

Tussis plurimuz accidit eis
ex calore: aut siccitate qua-
re opz vt teneāt i orb⁹ suis pil-
lulas bichilichias: aliohoc d̄ pa-
pauer fctās cū medull⁹ fructuū
frigidis zamilo et his silib⁹. et
vtant ceratarijs isfrigidatib⁹ fa-
ct⁹ ex oleo ros. puro et mucilla-
gle psily et succo portulace et alijs

De destructiōe appetitus
eorum. Ca. 27.

B ij

Liber quartus. Fen. j.

Quandoq; ē cā ei⁹ humor in ore stōachi: qđ scit ex eo qđ dictum est de obstructiōe appetit⁹. et euacuat p⁹ vomitū aut solutiōe vētris. et multoties inuadit cū itromissione digitorū in gutture et cōmotiōe stōachi: et p⁹rie cū vomitu expellit colericā rē aut acetosā. Et qñq; ē exvehēmentia dōbilitatis: qre cū ref cōplexio q̄ facit eā cū eo qđ scit. et opz vt appproximes eis odores bonos excitātes appetitū: sicut odor sauiū ifusi cū aq̄ et aceto. et detur eis electuariū pportioale febricitantib⁹: et parū vini et succi fructuū pōticorū boni odoris. et lābant aliqđ de aceto gelatine pisciū aut hedi et his siliū. et ponant sup stōachū post dies primos ēplastrā scā ex fructib⁹. et sint i eis absynthiū et aloes s; qđ scis. et inūctio ei⁹ cū oleis bonis ē iuuatiua.

De bolismo eorū. Cap. 28.

Opz vt curent cū odoramētis et luto alnatiachi et armeni ifusi cū aceto. et odorēt almosos et panēm mūdū calidū et carnes assatas. et strige eorū extremitates. et extēde aures eorū et capillos iporū. et pforta eorū cerebra cū ēbrocē ifrigidātib⁹ et humectātib⁹. Plurimū nāq; bolismi eorū est pp destructionem oris stomachi pp cām cōicātē ramis q̄ adueniunt eis cū sensu et est corp⁹ durū et indurātū: vtz sens⁹ nō vltimat cū eo.

De nigredine lingue eorum. Cap. 29.

Oportet vt nō dimittat sup lignā nigredo: imo fricet cū eo qđ scis: et si nō eleuabunt ad caput vapores maligni et facient cadere in sirsē.

De appetitu eorum canino. Cap. 30.

Ocuratur cum vinctuosis frigidis et dulcibus.

De sincopi que accidit eis. Cap. 31.

Quandoq; accidit eis sincopis i pncipio febrium: propter effusione colere ad stomachos eorum. Quare oportet vt detur eis ante paroxysmū: aut apud potismū fructū panis de simla cū aqua granati et aqua agreste. Et scias qđ qñ aggregant syncopis et febrim: tūc sincopis ēdignior curōne: et si idiget paucovio de pmittū cū tribus 3. vini antiqui. et si nō: sirupi maiorū antiqui cuius resoluta est superfuitas: et flobothomia q̄ dem multoties addit in syncopis: et clisterē leue est magis conueniens: et vomit⁹ est tutatiū eis. et constrictio crurū et ponere manus et pedes in aq̄ calida. Et cū euadūt: tūc de sollicitudine est vt cibent sauiū ordet i frigidato i q̄ sint gña granatorū.

De constrictione anhelitus eorum. Cap. 32.

Constrictio anhelitus accidit eis: aut pp spasmū et sic citatē q̄ accidit eis i lacertis anhelitus: aut ppter materias pfectuam descendētē ad guttur eorū: aut ppter debilitatē q̄ dñatur nervis vententib⁹ ad mēbra anhelit⁹. Et pma: qđ ē curat cū vnguentis vel emplastris humectātib⁹. Et scda cū eis q̄ pphibēt strāgulatōez. Et tertia cū eq̄tiōe cōplexiōis i cerebro: et inunctiōe colli cū eis q̄ ifrigidāt et humectāt: et sup stomachū itez ex eis q̄ sūt sic rasura cucurbitae et portulacae et sādali cū oīo ro. et s

Tractatus secundus. Fo. cccix.

milibus et.

De vehementia tristitie eorum. **Ca. 33.**

Quando multiplicat tristitia cū oris stomachi et aduentu hūoris mordicatu in eo tūc infrigides stomachos eorū cū eis q̄ scis de cibis; et inūgant: et dormiāt in loco primo motibus aq̄ strato extremitatib⁹ arborū et fructetis fridis: et odoriferis fridis et nenufare et rosas: et exparsicnib⁹ fridis factis ex fructib⁹ odoriferis fridis et sandalis. **Et** multoties q̄dē pferūt in eorū tristitia clisteria frigida facta ex aqua cucurbitae et citruli et succo portulacae et semperuine cum oleo rosa.

De difficultate deglutienti que accidit eis. **Cap. 34.**

Difficultas deglutienti cum accidit eis: et se fuerit conclusa: tūc slobothomia paulatim fiat et equatio fiat ad retrahendum et suppositorium est melius quā plurimū solutiuū desuper.

De frigore extremitatū q̄d accidit eis. **Cap. 35.**

Multoties pfundatur calor eorū: et infri dantur eorū extrema. **Et** tendit calor submers⁹ ad caput. Ponātur ergo extremitates in aqua calida: et non bibant aquam frigidam.

De sermone febuis colerice. **Cap. 36.**

Febres colerice tres sūt: tertiana continua: tertia piodica: et causon. **Et** tertiana q̄dē piodica aut ē pura: et fit a colera pura. Aut nō pura et fit cū putredine colere grosse substantie pp̄ p̄mixtionē colere cū flegmate p̄mixtione aliq̄ p̄plexionalī ymita: et pp̄ hoc diuersificatur

ab hemitriteo: cū hemitriteū faciāt due materie septe: et hāc faciat materia vna q̄ in seipā ē p̄mixta: cū cuius calore p̄miscet aliquātulū frigoris q̄d grauat suā putredinē et suā resolutionē et suā digonem et pp̄ illud q̄dē sūt in hemitriteo duo paroxismi: et tertiane nō pure paroxismus vn⁹. **Et** hec q̄dē nō pura q̄h̄q̄ prolōgatur tpe lōgo et citius medietatē anni: et q̄h̄q̄ p̄ducit ad mollitiē et magnitudinē splenis. **Causon** hō est de gñe p̄tinue: qm̄ differētia inter eius vehementiā et eius tpe est insensata et accidētia ei⁹ sūt vterque hemētia: et cā est acuitas materiei et multitudo cū ei⁹ casus sit circa cor et i venis oris stomachi aut in partib⁹ epatis pp̄rie ad summum in mēbris nobilib⁹ vicinis cordi. **In** tertiana hō colera est i carne et ad ptes cutis. **Et** in p̄tinua ē sparsa in venis corporis q̄ elongant a corde. **Et** vehementia q̄dē sitis: et āgustia ei inq̄etudo et i patiētia et alienatio et nausea et amaritudo oris et siccitas labiorū et scissio eorū et dolor capitis multiplicatur i febrib⁹ colericis: et est nā i plurib⁹ earū ad siccitatē declinīs: qm̄ materie mor⁹ est ad superiora: aut ad illū ad q̄d apparet de corpore et cute.

De tertiana absolute et nominatur tritens. **Cap. 37.**

Proxim⁹ tertiane icipit i p̄mis cū horripilatōe vt p̄ctura acus: deīn infri dat: et incipit facere rigore difficilē valdē difficiliorē reliq̄s rigouribus: nō frigidū: aut cū paucō frigore: et nō ē frig⁹ ei⁹ nisi pp̄ pfundationē caloris ad interiora ad ptem

B. n̄j

Liber quartus. Sen prima.

materiei: et inuenit sic puncturam a
cuius: et hic quod de rigor cum vehemē-
tia sua est velocis sedationis: et tu iam
sciuisse casum huius rigoris: et sit ri-
gor eius in tribus diebus primis for-
tior et vehemētiore: et in quarta et
quinto. et iteque rigor incipit cum forti-
tudine: deinde lenis paulatim et mi-
nuis velocis et in quartana et quinto
Et sudor multiplicatur in tertia-
na cum dimittit. Et sit vicia in ea
rubea tendens ad igneam: in qua non est
multa grossitudo. Aut est non pu-
ra: et sit vicia eius cruda aut grossa
Et tertiae caliditas est saluior
caliditate caufonis: et quanto p-
lixi man- rāgit corp- non addit
inflammatio. imo quicquid minuit in-
flamatio eius et in caufonide addit in-
flamatio Et accidētia quae acci-
dūt in eis in tertiana sunt vigilie sine
fuitate in capite: nisi in quibusdam si-
gnis et sitis et furor et ira et odium
locutionis. Et est pulsus eius acu-
tus velox per preparationem ad re-
liquas febres: et non est equalis restrictioni-
nis. et dilatationis: quoniam horum debi-
litas eum: et addit ei diuersitatem
apud statum: et diuersitas in eo est
sub ea que est in alijs cum duri-
tie: et est pulsus fortior in ea imo
diuersitas in eo non est sicut pluri-
mus: nisi diuersitas propria cum fe-
bre et alijs: et in principio quid est
necessarium ut coarctetur pulsus usque
ad horam dilatationis febris: et tunc
portatur et sit velox et frequens et
eius diuersitas non est multum superflua
Et quicquid significat ipsam etas
et consuetudo et regionis et for-
ma et tempus et multitudo euenit
tertiane in illa hora. Cum ergo
componitur due tertiane: sunt po-
xismi euenientes omni die. Qui
ergo considerat tertianam per paro-
xismum errat in ea: imo oportet ut at-

tendantur significationes alie quas
dicemus. Et patientibus quod de ter-
tiana accidunt vigilie: et amor
solitudinis: et multoties sentiunt
ebullitionem apud epas

De differentia inter tertianam
puram et non puram. Ca. 38.

Pura est subtilis levis cuius
paroxismus consumitur a qua-
tuor horis usque ad. 12. horas: et
non addit super eas multum: et
si addit additione multa: tunc est
non pura: et est sicut plurimum
perueniens ad septem horas.
Et calefit in ea corpus velociter
et vides caliditatem procedere ex
corpore: et extremitates adhuc sunt
frigide. Et similis pura non ac-
cidit error supra. 7. periodos. et
quicquid consumitur propter subtilita-
tem sue materie in paroxismo vno
in quo accidit vomitus aut ven-
tris solutio mundificans. et ap-
paret digestio in vana in primo
die aut in tertio: aut quarto: aut in
septimo. Si autem addit super septem
periodos additiones plurimas: tunc
est de genere non pure. Et similis
si prolongat spatium sui rigoris
Et est additio suorum paroxysmorum
et antecessio eorum adinuicem sicut
dinem seruantes periodos similes
et in non pura est illud diuersum non
rectum. Et similis quoniam assimilatur
paroxysmi sicut terminum vnum et
reliqua signa elongationis febris
etiam sunt de illis quae scitis. et cum vi-
des principium cum rigore sicut quod de
terminum: et statum cum sudore
eruberante: tunc non dubites quoniam
sit pura. et in pura quod de cum ea ha-
bens bibit aquam ordei procedit quod
est in corpore eius cum vapore humido quod
ipse velit sudare et quicquid sudat
Et cum non pura inuenit fuitas plu-
rimam in capite. Et extensio. Et

Tractatus secundus 6 Fo. cccx.

prolongatur rigor donec puenit
ad. 24. horas: ant. 30. horas vsq;
ad horā suā. Et tepescit donec
cōplent. 40. hore: et p quātitatē
additiōis paroxismi sup. 12. ho-
ras est ei' elōgatio a paruitate.
Et i tertiaua qdē nō pura tar-
dat apparitio digestiōis. Et
nō apparet in forma offuscatio-
neq; extenuatio. Et fortasse nō
eradicatur cuz sudore copioso.
Et fortasse nō incipit cū rigore.
Et nō est calitas cū multa for-
titudine: neq; est augmētū eius
eqle: imo est qd si ipa addat: dein-
de pcedit et minuit. Et acci-
dentia seu a minorant in ea.

De tertiaua p̄tinua. Ca. 39.

Cognoscat peruehementiā
paroxismon tertiāne: et p
uehementiā accidētū tertiāne: et
apd Gal. qdē cū sāguis putrefit
fit d hoc ghe: et eo fiet h̄mopost

De cura tertiāne pure. Ca. 40.

Oportet rememoreris illud
qd dedim' tibi de radicib'
in curatiōe febriū de solutiōe vē-
tris: et cibo: et i oib' capitulis:
et fabuca sup illd. Et tu qdē h̄
auscultes sermonē ei' q cōcedit
in pncipio solutiua fortis et my-
rabolanos: et his silia: nisi illd
qd dixim'. Imo opz vt pperes i
primis et lenias lenitate qua-
dam cū eis q dixim' illic. Et si
cut sūt tamarindi q̄titate. 40.
3. qui infundant in aq calida i
nocte et colent: pūciant desup
sira cost: aut terentabi: aut aqua
duorū granator. Et sicut deco-
ctio iuleb cuz terentabin et pas-
sulis enucleatis. Et aut infusio
prunorum cū terentabi: aut sira-
cost. Et aut sirup' viol. et viole cō-
dite. Et fortasse facit mucilla-
go p silij cū quibusdā sirupis si-

cut est sirupus prunorū lubricita-
tem et lenificationē et cuz deco-
ctione lētiū cuz iuleb. Et aut cli-
steria lenia sicut est clistere chd
coctōe altee et iuiube et sebestē
et radice lilij et oleo violato: et
succo siccle et baurach h̄zmodū
quē scis: et illd qn necessitas tā-
git ad ipsam. Rectū nāq; est ne
in potu detur qd est sicut sorbi-
tio ordei: neq; ei simile: neq; ci-
bi nisi natura iaz lenificata: et si
vētris solutio in pncipio in feb-
tertiāna pura mioris sit malitie
q̄ ei' sile in alijs l3 sit ei' malit-
tia itez maria. Et qn est pos-
sibile vt flōmes vsq; ad tres pe-
riodos fac. Et si qn times qd
sit egritudo furiosa et facis illd
erit illud qd accidit de errore si
accidit min' q̄ aliud. Et opz
vt non moueas in die paroxis-
mi aliqd nisi propter necessita-
tem. Et nō cibes nisi apud cō-
ditōes p̄dictas. Et aut puoces
vunā cum emu lsiōe seminu: et
opz vt supueniat ei paroxismus
dum est famelicus: et non est in
stomacho ei' aliqd. Imo opz
vt sumat i potu sirupū acetosū
omni mane: et post duas horas
aquā ordei i die in qua non est
paroxismus. Et sirupus qdēz
acetosus post paroxismū est cō-
ueniens. Et similiter ponere
pedes i aqua frigida ad trahē-
dū residuum caloris. Et ego
magis diligovt sit i sirupo ace-
toso: et p̄prie i postremis emul-
sio seminu frigidorū p̄dictorū: et
ante paroxismū per tres horas
aut qtuor. Et detur i potu ite-
rū post paroxismū aqua ordei.
Et qn n̄caria ē subtiliatio fgi-
mis de i potu sic aq granatorū
et aq melōis ldi: et his silia: et g-

B iiij

Liber quartus. Fen. j.

datum fiat ei⁹ regimē fm modū
pdictū. et quoties appropinquat
stat⁹ subtiliet. et in dieb⁹ primis
cibei⁹ cuz kist ordeī et pane trito
cū aqua frigida: aut sicut ē: aut
emulctū ex eo q̄ fit ex lacte ace-
toso et lentib⁹. Et qñ cib⁹ ace-
tat in stomacho nō deī i potu d
aqua ordeī q̄ nō est valde subti-
lis aliqd. Et si necessariū fue-
rit dare ipm in potu: pfortes pa-
rum cuz decoctiōe radicis ap⁹.
Si aut stomach⁹ fuerit frigi-
dior illo et febris nō magna et nō
pura ponat parū piperis fm cō-
siliū hypocrā. Qd si signa
significauerint q̄ crisis est ppli-
qua: tūc sufficiat ei aqua ordeī:
et aq̄ granatorū dulcis et muzi: et
sirn⁹ acetosus. Et fruct⁹ qdē
q̄ diligunt eis sunt granatadul-
cia et muzi: et pruna matura et im-
matura. Melon hō idus est res
maximi iuuamēti cū hoc q̄ ipse
soluit et puocat et frāgit vehemē-
tiam caloris: et facit sudare: et for-
tasse nō nocet nisi parū et ex ole-
rib⁹ cucurbita: et cucumere: et al-
lihedij: et lactuca. Et scias
q̄ itētio i eo quo cibant patien-
testertianā: aut est humectatio
sicut dat eis i fine de extrema-
tib⁹ alteriugi: et de testiculis gal-
loz et cerebellis hedoz cū qbus
nō est nausea et vitellis ouozū:
aut ē ifrigidatio et humectatio
simul sicut i kist ordeī. Et nō
vltimes in frigidatione multaz
pprie in pncipio: nisi inuenias
inflāmationē vehemētē: aut ti-
meas puerilonē eius ad causo-
nidem et ptiūā. Qd si psequat
crisis et videris digestionē in vri-
na et est sedimē laudabile qd co-
gnouisti: tūc si excusat bene est:
et si nō: cura tūc cū eo quo iuuat

natura ex puocatione vile: aut
solutiōe vētris: aut vomitu: aut
fluxu sanguinis nariū: et si agas
ptra ipsam in hoc. Qd si non
inuenis declinationē manifestā
tūc euacua cū solutione vētris.
Nam de illo est scamonee sexta
3.1. in iuleb. Aut decoctio myra-
bolanoz cū tamarindis et tere-
niabin et passulis et radicib⁹ et cal-
sia fistula fm q̄ sciuisti: et tibi in-
est vt pfortes eas cū fumo terre
et sener scamonea: et d illis que
pueniūt eis tm sunt trocisci de
spodio solutiui. Descriptio.
R. myrabolanoz citrinoz enu-
cleatoz pōd⁹. 3. 4. zuccari tabar-
zet pōd⁹. 3. 20. scamonee pōdus
sextē. 3. 1. bibat cuz aq̄ frigida: et
post illud curen tūc euacua.
Et si fuerit illic caliditas supflua:
et inflāmatio maria cū iā euacua-
ueris: tūc nō erit ei malū dare in
potu aliqd de extinguentib⁹ for-
tib⁹ de illis q̄ dicta sūt i regimie
acute: et fortasse pferūt ei empla-
ex eis. Balneo hō opz ne ap-
proximet nisi post digestionem
post digestionē aut et apud dclī-
nationē est ipm meli⁹ eis: et ppe-
psetis q̄uis error in intromit-
tēdo eos i balneo ad digonē sal-
uioz est: q̄ sūū sile cū alijs. Et
opzyt sit balneū eozū tēperatū
boni aeris q̄ sit humid⁹: i q̄ sudēt
cū facilitate: it vt nō inflāment
eoz corpora: et insugant cū oleo
vio. et rof. et quassato cū aq̄. et nō
plōgēt in eomozā: imo egredia-
tur velocit⁹: nā iteratio est eis cō-
ueniētior q̄ statōis plōgatio: et
si apud exitū infundant aq̄ tepi-
da stēt in ea fm quātitatē decli-
natiōis. Deinde cū egrediūt: cō-
uenit eis vt bibāt vinū albū sub-
tile multa cōmixtiōe pmixtū: et

Tractatus secundus. Fo. cxxi.

coopiant in locis suis: sudabūt em̄ sudore vehemētī: et si qđ resi-
duū fuerit: digerēt: et post illud
cibent cibis infrigidantib⁹ et hu-
mectantib⁹ et zolerib⁹ qđ sūt illi⁹ mo-
di. ¶ Et nō timeas post declina-
tionē potare eos vinū plurimū
cōmixtū. Vinū em̄ fractū per cō-
mitionē p̄fert quātitati residui
ei⁹ i resolūdo illud cui⁹ neces-
saria est resolutio: et succurrit aq̄
penetrātī cū fortitudine sua et p̄-
mixtiōe ei⁹ qđ est in eo d̄ calefa-
ctiōe pauca: q̄re ifrigidat vehe-
mēter et humectat. ¶ Et si fuerit
illic accidētia sitis et dolor capi-
tis et vigiliārū et aliorū: tibi p̄-
terit eorū cura. ¶ Et qñ post cri-
sim remanet aliqđ caloris sepa-
rabilis tūc tibi supest vt admi-
stres sirupū acetosum cū succis
diureticis: aut in qđ decocta sūt
semina et radices diuretice.

¶ De cura tertiane p̄tinue. Et
scias qđ cura tertiane p̄tinue est
cura tertiane: s̄ est declinatio ad
obseruationē dispositionis d̄ige-
stionis: et ad ifrigidādū cū siru-
po acetoso facto cū seminib⁹: vt
semine citruli: et semine endiuie
p̄prie cōtritīs: et post ipsum post
duas horas dat i potu aqua or-
dei. ¶ Et ad subtiliationē cibi:
et ad admistrāda clisteria lenia
i p̄ncipio. et ad p̄uocatiōes: et op̄
vt subtilient. et nō sumant in po-
tu de solutivis i p̄ncipio: neq̄
app̄orimēt alicui eorū nisi eisq̄
sunt sicut sirup⁹ viol. et aqua fru-
ctuū: et vtāt nisi clisterib⁹ lēib⁹.

¶ De cura tertiane nō pure. C. 41.

Bes i quib⁹ diuersificat cu-
ra tertiane nō pure sūt resi-
q̄b⁹ cōicāt febres frigide de licē-
tia sc̄da. ¶ Et fortasse p̄cedit illō
habentib⁹ purā. s. vt nō expectēt

plurimū declinatiōis. Sed qñq̄
expectāt digestiōē: qñ est p̄hi-
bitū i eis balneū: balneū em̄ fa-
cit descēdere flegma indigestū
p̄pter illud qđ effundit ad locū
putredinis: et permiscet humorē
malū cū putrido et r̄soluit subti-
le: et facit remanere spissū. ¶ Et
qđ cibatio oī die iterū: aut p̄pe-
cibatio ē ex eisq̄ illis nocēt: imo
op̄ vt cibentur vno die et alio
nō. et sit i cibis eorū qđ abstergat
et calefaciat parū. ¶ Et vt sit ci-
batio i p̄ncipio segritudinis sp̄s-
sior q̄ sit i p̄ncipio pure: deinde
gradatī puenit ad subtiliatōes
fortē sicut ē subtiliatō tertiane.
¶ Et vt sit ifrigidatio minor.

¶ Et vt clisterizet i p̄ncipio cli-
sterib⁹ acutiorib⁹. ¶ Et vt expe-
cet digestio i solutione ventris
eorū plus. ¶ Et vt sint i aq̄ ordeī
eorū virtutes digestive resoluti-
ue sicut est illud qđ dixim⁹ i eo
i cui⁹ stomacho acetat aq̄ ordeī
imō fortioresq̄ in illo. fortasse
em̄ necesse est vt decoquant i ea
isop⁹ et origanū et calamētū et spi-
ca et cōplexionē: et sicla inuati-
ua ē eis: et p̄mixtio aque cicēris
cū aqua ordeī et i fine ei⁹ cicē ē
inuatiuū eis. ¶ Et op̄ vt p̄s̄ide-
retur p̄p̄tas nō pure ad purā
et elōgatio ei⁹ ab ea et s̄m illud
diuersificet iter curā ei⁹ et curā
pure. ¶ Qđ si fuerit valde p̄p̄-
qua pure: tūc diuersifica iter eas
diuersificatione parua. ¶ Et cū
videris vinas eorū grossas tūc
flobothoma. ¶ Et cū flobotho-
maueris non indigebis clisteri.
¶ Et scias qđ nō est res maḡ iu-
uans eos q̄ vomit⁹ post cibum.
¶ Et de solutivis i p̄ncipio ei⁹
qđ sūt p̄p̄iora et q̄litati ē aqua
algeniabin decoctā et sirup⁹ ace-

Liber quartus. Fen. i.

tosus: et fortasse ponemus in ea
 cassiā fistulā: et fortis illo est ut po-
 nas in ea virtutē turbith. ¶ Et
 clisteria in principio sunt magis
 dilecta quam solutina alia: et sunt cli-
 steria in quibus est virtus albascer ca-
 momille et sicle et cartami et viol.
 et sebestē et hūc et odor turbith: et
 ex eis cassiā. et oleū sisaminū
 et baurac. et fortasse idigētyno
 istoz sūm elōgationē febris a pu-
 ra. ¶ Ad inuātiā aut addigestio-
 nem sunt sicut sirupus acetosus
 pūxt cū aliquāto de gelenia:
 bin: aut sirupus radicib. ¶ Et
 post septimū sūt decoctio absinthij:
 est em iuuatua subtiliati-
 ua materiei et fortatua stōma-
 chi: et sūt aqua feniculi et apij
 cū sirupo acetoso: et si p̄trāsīt. 14
 tūc nō est malū dare i potu tro-
 ciscos ros. minores. ¶ Si autē
 egritudo plōgāt nō inueniē-
 excusationē quin dem ea q̄ sūt
 trocisci de eupatorio et decoctio-
 nis ei: et calefactio partiū hypo-
 cundriorū est huius generis et
 ēplatio mirach eoz itez cū eis
 q̄ digērūt et maturāt et mollificāt
 tēsiōnē cū venerit illuc. ¶ Cū er-
 go sciueris qd digestio iā adue-
 nit: tūc euacua: et puoca et non
 cures. ¶ Et de euacuatiōib. bo-
 nis eis est ut sumant hie repigre
 3. v. sacci lactuce et eupatorii am-
 bor. 3. iij. seminis apij mirabol.
 citrinor. chebulorū añ. 3. v. tur-
 bith. 3. 7. fiāt pill. ex eis cū aqua
 apij et sit dos ei. 3. 2. ¶ Et de il-
 lis est decoctio bona in etide no-
 stra. R. eupatorii absinthij mira-
 bol. chebulor. añ. 3. v. seminis me-
 lonis: seminis cucumer. et citrul-
 li seminis apij polypodij sucha-
 ha bedeoard oīm. añ. 3. 10. tur-
 bith. 3. 1. cassiā fistul. 3. 6. passula

rum enucleatarū. 3. 20. ficul. 10.
 nūero. sebestē nūero. 30. gelenia
 bin facti iūrosi p̄fici pōd. 3. 15.
 decoquant oia sūm descriptionē
 huius et sumat de ea cad. magn. i
 qua posita sit fili. i. scamonee.
 ¶ Fortasse necessaria ē medici-
 na fortis vno modo debilis alio
 modo eius vno fortitudo est sūm
 hoc qd ipa euacuat humore vis-
 cosum. S3 ipsi debilitas est s3
 hoc qd ipa nō euacuat plurimū
 vice vna. Imo possibile ē vt fiat
 gradatio in ea: quare euacuet
 humore cui euacuatio ē neces-
 saria multis vicib. vt nō destruat
 virtutē: et hec medicia ē q̄ p̄subti-
 liat et aggregat et soluat par ei
 et soluat p̄mū ei. s3 parū par
 ex malo: et plurimū plurimū ex ma-
 lo. ¶ De delectatiōib. vno parū
 fortasse hī facit aliqd: et huius qd ē
 medicia ē vt sumat turbith qn-
 titas. 3. 5. et pl. s3 necessitatē: et
 scamonee p̄pe altusugi. 1. aut
 supra id et p̄ficiat cū gelenia bi-
 predicto et bibat. Aut sumat de
 agarico et scamonea sūm hāc cō-
 positionē et p̄ficiat euz gelenia
 bin p̄dicto et bibat. Aut ponat
 i succo rosar. recētū cui quāti-
 tas sit vnc. 1. et bibat. Aut i siru-
 po ro. et bibatur.

¶ De febre causon et ē illa que
 nominat saricos. Ca. 42.

¶ Causon est s3 duos modos.
 Aut em causon ē colerica
 et est causa in ea multitudo pu-
 tredinis: aut intra venas corpo-
 ris toti: aut in venis q̄ sequunt
 partes corporis p̄pe: aut in venis
 p̄tiū oris stōachi: aut i epe. Aut
 flātica et q̄ sit ex flāte sallo putre-
 scō i venis q̄ sequunt p̄tes cordis
 sicut dixit hyp. i. epid. et nō sit
 flā sallo sicut sciuit nisi ex adq̄

Tractatus secundus. Fo. ccxxij.

tate flegmatis cum colera acuta. ē g colera q̄ putrefit aq̄sitas p̄mixta aq̄sitati pl̄ime. 2q̄m cau-
son vehementiora h̄z acc̄ntia q̄
tertiana: op̄zvt sit breuioris spa-
tū q̄ ip̄a. Et senib⁹ q̄dē parū
accidūt febres causonidis: 2 cū
accidūt eis peūt: q̄m nō fiunt in
eis nisi cā valde forti. Amplius
eor⁹ vtutes sūt debiles. In iuue-
nib⁹ aut 2 pueris pl̄m accidūt 2
ē i infantib⁹ leuior pp hūiditatē
eor⁹. 2 q̄m ē i eis cū pfūditiōe
sōni pp eleuationē vaporū ad ca-
put. 2 hyp. q̄dē dicitur q̄si alicui ac-
cidit i se. causō tremor: tūc p̄mix-
tio mētis resoluit ab eo tremor:
rē: 2 est sile vt sit illd q̄m cerebrū
calefit valde. 2 calefūt nerui: et
est sile vt sit causō 2 sit p̄mixtio
mētis 2 resoluit ab ea p tremo-
rē pp expulsionē m̄ax ad ner-
uos. Et pl̄m q̄dē cōsumit cūz
vomitu 2 solutione ventris: aut
sudore aut fluxu sanguis nariū

De signis. Cap. 43.

Signa ei⁹ sūt inseparabilitas
2 occultatio tpor⁹: 2 vehe-
mētia accidētū ex asperitate li-
gue 2 ex citrinitate ei⁹ i primis
2 ex nigredine ei⁹ scdo: 2 ex intē-
sione sudoris nisi apud cr̄sim 2
vehemētia sitis. Inq̄t hypo. nisi
accidat tussis parua accidenta-
lis sedat ḡ illā sitim. 2 videt vt
sit vehemētia sitis eor⁹ pp cām
pulmōis. ḡ cū mouet tussis pua
hūectat p id qd̄ currit ad ip̄z ex
carne molli. Et caliditas i cau-
sone q̄dē s̄z pl̄m nō ē ita fortis i
exteriorib⁹ sicut fortitudo ei⁹ in
teriorib⁹: 2 ē p̄fractio i ea leuior
q̄ i alijs. Et i fetā q̄dē ex cole-
ra fortia sūt acc̄ntia mala ex vi-
gilijs 2 inquietudie 2 adustione et
p̄mixtiōe mētis 2 fluxu sanguis

nariū 2 dolore capitis 2 pulsa-
tione tpor⁹ 2 pfunditate oculor⁹
2 solutione v̄tris cū colera pu-
ra 2 casu appetit⁹. Et q̄n acci-
dit infantib⁹ abhorret māmullā
2 nō recipiūt eā et corūp̄it illd
quod sugit de lacte: et acetat.

De cura causonidis. ca. 44.

Et cura tertiane pure. Et
cū idigēt euacuatiōe sicut
cū illis q̄ dicta sunt: tūc festina-
tio ē melior. Cōplemētū h̄o ē
apud digōnem. Et non flobō
thomef fortasse ei islamabit eos
2 fortasse iuuabit eos si fuerit il-
lic turbiditas 2 rubedo. Uex
indigēt subtilitatiōe et regimle
vehemētiorē et infrigidatione
actu ei⁹ qd̄ ip̄i sumūt. Et cū ti-
mes casū vtutis: ē necessariū et
bare eos q̄uis nō appetāt et p-
pue i eo ex quo resoluit res pl̄i-
ma. Multoties em̄ aduenit eis
bolism⁹ pp p̄uationē sensus: 2 in-
digēt lenificatiōe in p̄ncipio for-
tiori. Et curōnib⁹ febris acu-
te p̄dictus s̄z oēs sp̄s narratas
Et q̄nq̄ puentēs ē vt dormiāt
apud teporē puū febris sup aq̄-
tamarindoz: et q̄nq̄ ponit i ea
pap cāphore. Et diliget eis si-
rup⁹ acetos⁹: aut emulsiō semi-
nis portulace: aut emulsiō semis
endiuię: et melōalchi ē bon⁹ val-
de: et sit p̄tē potatiōe aq̄ fride-
sm qd̄ dixim⁹ illd. Si aut nō fue-
rit qd̄ p̄hibeat: det i potu de ea
ctvls ad satietatem. Et fortasse
aduenit eis p̄mixtio mētis et
obliuiscūt petere aquā: q̄re op̄z
vt sorbeāt d̄ ea paulati sorbitio-
nes pl̄ias et p̄pe i eo cū ligūā
vides siccā. Et cura acc̄ntia ei⁹
supflua cū eis q̄ dixim⁹ in capi-
tulis suis. Et op̄z vt caueat in
eis supfluitas sanguinis nariū

Liber quartus. Fen. j.

est em̄ de eis in quibus magnifi-
cat timor apud eos. ¶ Et op̄z vt
obseruetur anhelit⁹ eorū ⁊ non
dimittas ptes pectoris spasma-
ri. ¶ Et op̄z vt obserues capita
eorū cū aceto ⁊ oleo ros. ⁊ sanda-
lis ⁊ aqua ro. ⁊ cāphora ⁊ his si-
milib⁹: ⁊ embroces cū decoctiōi-
bus in q̄b⁹ decocta sūt ea q̄ dixi-
mus. ¶ Et qñ sortes sunt in eis
vigilie: tunc cura eos. ¶ Et non
est malū vt in potu des sirupum
de papauere ē ⁊ si sit de nigro
in huius dispositiōe. ¶ Et i fine
ei⁹ da in potu trociscos q̄ pueni-
unt eis: sicut sunt trocisci de cā-
phora. ¶ Et in illa hora cōuenit
eis sirup⁹ acetosus cū emulsiōe
seminis cucumeris: ⁊ seminis en-
diuie ⁊ se. portulace: de vno quo-
q̄ eorum sit pondus. 3. ij. sirupi
acetosi sit pōdus. 3. xxv. vsq̄ ad
xxxv. fm̄ q̄ videtur. ⁊ si fuerit il-
lic vētris solo: tūc dētur trocisci
de spodio constrictiui. Trocisci
boni. R. spodiū ro. añ. 3. ij. k. cro-
ci sextam. 3. j. semis portulace se-
mis endiue. añ. 3. ij. semis cu-
curbite: seminis cucumeris. añ.
3. ij. sandaloz. 3. j. s. succi liq̄ritie
amili. añ. 3. j. cāphore sextā. 3. j.
s. ⁊ dosis ei⁹ sit. 3. j. ⁊ itez ros. 3.
iij. se. melonis citruli cucumeris
⁊ portulace oīz. añ. 3. ij. croci ter-
tiā. 3. j. camphore sextā. 3. j. gum-
mi amili dragagātū succi liq̄ritie.
añ. 3. j. ⁊ dosis eius sit. 3. ij.
¶ Et cū declinat egritudo mani-
feste: tūc nō est malū vt balneo
cuius aqua declinat ad frig⁹: ⁊
illis in quibus magis diligitur
balneum ex eis sunt quorum se-
bris est ex hegmate sallo.

¶ De febre sanguinis. Cap. 45.
Odinatus est Gal. q̄ nō sit fe-
bris sanguinis a putredine

sanguinis. Nā sāguis cū putre-
fit: fit colera ⁊ nō est sāguis. Fit
ergo febris colerica: nō sangui-
nea: ⁊ sit causon p̄dicta et tertia-
na. ⁊ curat eā cū illa cura. ¶ Hic
hō fmo eius est cōtrari⁹ sermo-
ni hypo. ⁊ contrarius ei qd̄ est
puenies: ⁊ plm̄ qd̄ erroris ei⁹ ē
in kmone ei⁹ qñ putrefit sāguis
fit colera. Iste em̄ fmo facit opi-
nari duas intentiones: quarum
vna est q̄ quādo putrefit: perue-
nit ad hoc vt fiat post putredinē
colera: ⁊ scda q̄ quando pu-
trefit tunc sit colera sicut dī q̄ li-
gnū qñ calefit fit cinis. ¶ Consi-
derem⁹ itaq̄ i vnaquaq̄ duarū
ppositionē. ¶ Intellect⁹ hō pri-
mus ē corrupte acceptiōis trib⁹
mōis. Quorū p̄m⁹ ē q̄ sāguis qñ
putrefit puerit⁹ subtile eius ad
colerā malā: ⁊ spissuz ei⁹ ad ma-
litiā: ⁊ nō ergo cū totalitate sua
fit colera: tsc̄s est q̄ illd̄ sit post
putredinē: ⁊ nra cōsideratio est
in dispositiōe putredinis: et ter-
tius ē qñ post illud fit colera: ⁊
nō scim⁹ an in ea sit putredo: an
nō. Nā plurie res putrefiūt ⁊ se-
parat⁹ ex eis subtile ⁊ spissū: ⁊ nō
est in spisso neq̄ in subuli putre-
do: qñ nō est necessariū vt sit pu-
tridum id qd̄ gñatur a putrido.
Fit em̄ ex putredie qd̄ nō est pu-
tridū: ⁊ si gñatio ei⁹ a putredie
faceret putredinē eius necessa-
riā: oporteret vt spissuz cinerulē
tū iterū eēt putridū. Esset ergo
illic febris melācolica iterū. hoc
ergo ē illd̄ qd̄ facit eē necessariū
expositio ei⁹ qd̄ p̄mū intellectū
est. Qd̄ hō intelligit sc̄do est mē-
dacū. Qm̄ putredo ē via corru-
ptiōis: ⁊ putredo qd̄ nō h̄z tps
⁊ puerfio sanguis in colerā non
fit nisi i tpe: ⁊ putredo qd̄ ē cor-

Tractatus secundus. 50. cccxiij.

ruptio accidēs sanguini et est sanguis sicut accidit flegmati et est flegma et non colera neque melanco-
lia nisi quertat post illud cum imple-
metur putredinis. Ceterum veri-
tas sana est sermo hypo. quod ex san-
guinis putredine generatur febris.
Dicam ergo nunc quod febris san-
guis est febris putredinis: et fe-
bris calefactionis et ebullitionis
quam notauit hypo. synochum con-
clusum sine alijs. Et plim ebul-
litionis ei est ex oppilatione suffo-
catione caliditate: et quicquid sit a causis
alijs quam vehementes sunt supra ve-
hementia febris ephimeras: et nota-
tur profunditas somni fortis: et est
de summa februm: que sunt inter febres
putredinis et febres ephimeras
que differt a febribus ephimeris pro-
pterea quod calefactum prius in ea est
humor: et differt a febribus putredi-
nis quoniam non est ei putredo: et est fe-
bris acuta: non febris ephimera:
neque febris ethica: neque febris pu-
tredinis: et multoties quidem permutatur
ad febre putredinis: aut febre ethi-
cam: et multoties quidem facit eam cur-
re Gal. cursu februm diei. Et
vnde Gal. quod febris sanguinis non
proponitur cum reliquis febribus quoniam pu-
tredo in sanguine est communis omnibus humori-
bus et in hoc est predictio quibusdam itatio-
nibus suis in qua non est necesse pro-
gare simonem quoniam non inuenit cum eo
medicam: et causa quidem huius febris est re-
pletio: et oppilatio: et multitudo
exercitij: et proprie non consueti: et di-
missio ebullitionis: deinde vnde exer-
citij laboriosi: et quicquid facit putre-
dinem in eo multum ad sitas sanguis ex
permutatione fructuum aquosorum: que
uertitur ad putredinem: et multum
de humoris crudi in eo est propter quod
re parat ipse ad putredinem sic quod
gnatur ex cucumere et alketed et pi-

ris et sibilis et hec quidem febris est con-
tinua que non tepescit propter coitatem
materiei et ei ad heretiam usque
ad crissim aut mortem et ei spiritus sunt
tres. Quare saluior est paugmasti-
cus: quoniam resolutio in eo est maior
quam putrefactio incipiens cum difficul-
tate: et non cessat diminui. Deinde
est hortenius et fortasse simular. vij.
diebus et neque eorum est augmasticus
quoniam resolutio in eo est minor quam pu-
trefactio. Et ei crissa est usque
ad septimum secundum plim. Et ei co-
luptio est cum ebullitione aut sensa-
ta aut insensata: et quicquid permutatur
ad causonidem et ad sirsen. Et
quicquid permutatur cum infirmitate plia
ad lithargiam: et quicquid permutatur ad
variolas et morbillum: et quicquid acci-
dit in ea profunditas somni: et infla-
tio ventris ex qua prouenit sicut
vox tympani: et non deponit eam ven-
tris solutio cum rarificatione: et quoniam
solutio ventris non vnde deinde egre-
ditur alaf viridis lata proprie
est de signis mortis.

De signis.

Cap. 46.

Signa febris sanguinee sunt.
Adherentia febris: et rube-
do faciei et oculorum et inflatio ve-
narum et temporum: et repletio completa
absque rigore et non est sudor nisi
apud crissim et multoties associatur
ei prurit in naso et in loco colli in
quo ponuntur vetose: et restrictio in the-
luri. et multoties accidit eis profun-
ditas soni. et difficultas huiusmodi
et est malum. et sibilus apud gutturis et
duarum amigdalarum et vnde et cursus
lachrymarum et caliditas ei est plim-
ma propter humiditatem vaporosam et
lachrymalis non ericcat: sicut in
causonide: et pulsus ei est magnus
leuis plenus velox frequens valde
diuersus non plime diuersitatis
et est minoris diuersitatis et velo-

Lib. quartus. Sen. j.

citatis q̄ i caufonide: et nō ē caliditas ei⁹ i terio caufonidis et tertiane fortis. ¶ Et illi⁹ q̄ ex ea est a putredie caliditas et accidētia sūt vehemētiora: et cura ei⁹ ē difficilior: et magis filis cū caufonide. Et hō subtilitas sāguis et grossitudo cognoscūt pp illō qd egredit⁹ eo: et synochia feruida ē res magis filis in pncipio sui febri ephiere: vep caliditas ei⁹ ē pue mordicationis et lesiōis et iuerit ex ea inflammationē et diffusiā et ē plz impfidiōis ei⁹ ppe cor putrida hō ē eq̄lis et filis eq̄li km plz. ¶ Signa at pmutatiōis ei⁹ sūt cuiusq̄ eoz ad qd pmutatur vt pfocatiōis et apatū gutturis et duap amigdalaz: et tu iaz sciuiti ea et signa variolaz scies et signa sirsen et doloris capitis et pmixtiōis mētis et alioz iā sciuiti. ¶ Signa hō lōgitudis ei⁹ sicut iā sciuiti sunt ex postpōne signoz digōnis: et toralitate faciei: et diuersitate dispōnis eius in spatio suo ex additione et statione et diminutione: ita vt sit q̄ si ipa sit tepida. Illō em sūt q̄ sāguis ē plen⁹ hūore crudo. Spatiū hō crisis ei⁹ sūt appitio signoz digōnis q̄ si tardat⁹ vlcq̄ ptertiū et q̄rtū: nō sit crisis i septio et mltoties qdē sit crisis ei⁹ i q̄rtoto. ¶ De cura. se. sāguis. Ca. 47.

Intētio in curatione se. sāguis est euacuatio plurimi vlcq̄ ad sincopiz: et i grossatto substantie sanguinis si fuerit subtilis valde ad sus et coleric⁹: et infriatio eius: et mundificatio et subniliatio ipius si fuerit gross⁹ et sumipserit eger prius gñatiua sāguinis grossi: et gñatiua hūoris crudi et digō mēci facientis febri et ei⁹ resolutio. ¶ Euacua:

tio at nō est aliq̄ sicut flōmia ex manu in q̄cūq̄ hora accidat: et nō expectat crisis neq̄ digō: nisi sit repletio nauseatiua: tūc em caue eā et remoue ipaz. Qd si febribus pseuerauerit: tunc flōmia: et nō cesses flōmare dōec eger appropinq̄t syncopi: aut cadat in syncopiz si corpus fuerit forte. Syncopis nāq̄ infriat pplexiōne forte. Et scias qd flōmia et lūere i potu aquā fridā q̄h̄q̄ excusant ab infriatiōe alia: et p̄titiō quidē in ea est melior si non fuerit qd necessarium faciat festinationē nā fortasse erit in ea q̄ est infra appropinquationē syncopis vltimatio: et fortasse sequet flōmiā vltimā statim flux⁹ vētris colericus et sudor: quē opz oī hora abstergere donec p̄tinet: fortasse em saluabit cū eo: et succurratur ei qd accidit de debilitate et syncopi cū cibo subtili et quiete. ¶ Et opz vt premittat lenificatio nature cū illis que sciunt de illis q̄ sūt sicut duoz granatorū ad q̄. s. dulcis et muzivlq̄ ad terminū: et siracost et tamaridi et coliria leuia de q̄b⁹ dixim⁹. ¶ Et q̄h̄q̄ ē necessariū apd digōnem euacuare cū eis q̄ sūt sicut myrabolani et sum⁹ terre et cassia fistulaz hīs filia de illis q̄ sciuiti qd si dispō h̄ tolerat flōmiā i manu flōmet vena q̄ est in cornu frontis ant ponuānt vētose. Si autē nō preparat aliq̄d eorum et hoc propter accidēs qd phibet: tūc fac solutionē ventris km modū qui est in caufonide. ¶ Et regi: men sit in eis que aperit et incidunt et sedant ebullitionē. ¶ Et si acciderit ex flobothomia syncopis ciba cū pane et aqua a: greste. ¶ Quod si accidat flux⁹

Tractatus .ij. Fo. ccxliij.

sanguinis nariū p se nō abscin-
dat: nisi cū appropinquauerit
syncopis. ¶ Sanguinis nō in-
grossatio fiat cum eis que sunt
sicut rob iuuubarū: et est vt deco-
quatur. c. iuuube cū lib. 5. aque
donec remaneat tertia et ispis-
sanē cū zuccaro et quāto pl⁹ mi-
norat zuccarū tāto est meli⁹. et
lētes itēz proprie pparate cuz
aceto acetoso forti sūt hui⁹ ge-
neris: et caue ne des i potu rub-
iuubarū aut corp⁹ lentiū mate-
ria existēte grossa. ¶ Et nō in-
frigidatio fit cū eis que sunt si-
cut aqua lentiū ifrigidata et aq⁹
lactuce ifrigidata: et sumere in
potu aquā frigidā si nō fuerit
qđ phibeat: et fortasse sumit in
potu donec tremere faciat: et fa-
ciat: forsitā em̄ sanat eū: et qñq⁹
pmutat febris ad flegmaticā et
curat cū trociscis de rosas et si-
milib⁹. et hec qđē cura est quo-
rūdā antiquoz: et secuti sunt eā
qđā modernoz. Dare aut i po-
tu aquā ordeī est curatio conse-
rēs ei: sed cū lenitate nature. et
melior horarū ad hoc est hora
vehēmētis ebullitionis et āgu-
stie et inflātionis et frequē-
tie pulsus cordis. et scias qđ eē
cōtētus infrigidatiōe et dimit-
tere flōmā et vētris solutionez
addit in opilatiōe et coartatio-
ne: quare addit putredo et ca-
lidas i reliqua dispositione.
¶ Mūdificatio em̄ fiat cuz eis
que sunt sicut solutiō coleraz
fm̄ rñsionez necessitatis virtu-
tis et debilitatis cū digerētib⁹
humorē crudū: qñ fortasse ipā
est causa i putrefactiōe sangui-
nis. ¶ Et in fine ei⁹ da ei in po-
tu que sunt sicut trocisci de cā-
phora et trocisci d spodio: et da

ei in potu. ¶ Isti etiā trocisci
sunt boni. R. spodij. 3. iij. semis
portulace. 3. v. semis cucume-
ris. 3. 4. semis cucurbite. 3. 6.
gūmi et dragagāti et amilli oīz.
añ. 3. iij. succi liqritie pōd⁹. 3. 7.
fiāt ex eis trocisci. ¶ Descri-
ptio alia et ppe apud debilita-
tem apatis. R. rosaz. 3. iij. lucci
berberis. 3. 2. semis cucumeris et
melonis et citruli et portulace et
spodij oīm añ. pōd⁹. 3. 1. gūmi et
dragagāti et amilli oīm. añ. 3. 5.
rauedsceni et croci et camphore
oīz. añ. pōd⁹ qrtē. 3. 1. fiāt troci-
sci. ¶ Cibi nō sint illi qđ fiunt et
iuubis et qđ fiūt ex lētib⁹ cum
aceto et granatis et sumach. et si
sit aliqd eoz cōstrictio cui⁹ ti-
meat: frāgat cū siracost et pru-
nis: et cū eo qđ fit de cucurbita
et cū herba acetosa. et ei⁹ fruct⁹
sint pira de sceni et granata et
mala de sceni. ¶ Et ei⁹ olera sūt
cucumeres et cucurbite et alk-
heted et ediuia et ol⁹ bñdierū
et acetosa et coriādrū: et qđ sunt
eis filia. ¶ Et si accidat dolo⁹
capitis aut pull⁹ cordis: aut vi-
gilie: aut pfūditas somni: aut
flux⁹ sanguinis nariū supflu⁹
destruēs virtutē et alia de acci-
dentibus suis: cura cū eis que
docuimus te in loco suo.

¶ De febre flegmatica. Ca. 48.

Sciuiti qđ febris putredis
flegmatis qñq⁹ est paroxis-
malis. et qñq⁹ est iseparabilis:
et sciuiti causam in hoc. ¶ Et
sunt ei hore sicut reliquis febr-
bus. et minor horarū sui prin-
cipij fm̄ plurimum est. is. die-
rū. et eius eradicatio in pluri-
bus est intra quadragitāquas
tuor dies. ¶ Et saluor earū est
illa qđ est mūdoz tēporet pte-

Liber quartus. Sen. j.

cipue illa que est mlti sudoris: significat em subtilitatē materiē et paucitatē ei⁹ et raritatē corporis. Lōgior ergo ptiū huius egritudinis est augmētuz: Quis ei⁹ declinatio itez sit lōgior declinatiōe tertiane vt plurimū. ¶ Et flegma qdē putridū qñq; ē vitreū: et qñq; ē acetosuz: et qñq; ē dulce: et qñq; ē salū. et tu iā sciūsti quō ex salso sit causon. ¶ Et plurimū qdem accidit febr̄ flegmatica humidis et qetis: et senib⁹: et infantib⁹ et patietib⁹ nausetiua satietatē. et exercitātib⁹ et balneātib⁹ se sup repletionē: et habentib⁹ eructuationē acetosā: et hñtib⁹ repletionē: et patietib⁹ dñcē suz hūoris: et sit catarr⁹ ad stoma chū q putrefit in eo. et parum qdē euacuat a lesione in ore stōachi. ¶ Et scias q cum oī febre cū qua est frig⁹ constringit pulsus et minoratur.

De signis flegmatice
periodice. Cap. 49.

Illa qdē in qua cā est flegma vitreū aut acetosum frigus multiplicat valde: et rigor i vitreo est vehemētior. At frigus nō incipit in ea subito: imo paulatī i extremitatibus: deñ pueniūt ad h vt fiāt sicut nix q nō calefiūt nisi cū difficultate: neq; calefiūt subito: neq; km gdatiōē ptiua: imo paulatī cū reditu frigoris. et fortasse pmiscet frigori ei⁹ in principio rigor. fit ergo frig⁹ pp illd qd nō putruit: et horripilatio pp illud qd iam putruit. et maius frig⁹ et ipsi⁹ rigor sunt in periodis stās. ¶ Et hec quidē febris nō est ex materia q facit pūctionē: ita vt sit causa rigō:

ris in via expulsiōis. putredo nāq; ei⁹ est putredo rei leuis et incipit cū grauitatē et pfunditate somni. et multoties incipit i paroxisimis pmiis sine frigore: et neq; est rigor: imo postponit vsq; ad ips. et fortasse erit frig⁹ et nō erit rigor. et multoties incipit cū sincopi et nō fit. ¶ Et in hac qdē egritudine multiplicat sincopis pp obilitatē oris stōachi: et cursū appetit⁹ et puatio: ne alitimbrie q est fundamētū materiē nutrimenti virtutis. ¶ Illā hō q est ex flegmate salso sequit horripilatio: et nō fit vehemēs frig⁹ ei⁹. ¶ Illā at q est ex flegmate dulci raro añcedit in principio vsq; ad pluriōs paroxismos horripilatio: neq; frig⁹ neq; rigor. ¶ Et plurimū qdē periodi febris flegmatiz incipiūt cū sincopi. ¶ Et iā apparet in ea in pūcipis calor vehemētior. et in postremis minorat illud. et est simile vt sit cā i hoc qm putredo añcedit prius ad magis dulce: et magis salsum: et magis subtile: deñ ad grossi⁹ et frigid⁹. et tact⁹ caliditatis ei⁹ i pmiis est debilis et vaporosus: deñ cū plōgat positio man⁹ sup mēbrum sentit man⁹ acuitatē et mordicationē. Verūth nō est silis neq; eq̄lis in omnib⁹ super que cadit man⁹: imo est diuersa: qm inuenit in loco vno asperitatē: et in loco alio lenitatem: et est quasi caliditas colere post rem cribellatam: quoniam flegma viscosum est: quare diuersificatur eius passio a caliditate: sicut accidit i flūis viscosis cū ebulliūt: ipsa enim disrumpunt in quibusdam locis: et nō disrumpuntur in

punt i locis alijs: et quilibet sit
calitas ei? et plm minor e? q? vt
inflamet et agustia faciat et ma
gnificet desideriu aeris frigidi
et aq? fride et inspissatiōis et rari
ficatiōis abhelit? magni et ex suf
flatis et mltoties qdē accidit ca
lidity ei? vt sedeat tpe q? hz
quātitate hore vni? aut duarū
horarū: quare existimatur qd
ipsa iā puenit ad statū cū ipsa
adhuc sit in augmēto videbis
em eā iā incipere augmentari:
et similiter sunt ei i declinatiōe
stationes. Et febres qdē fleg
matis sunt multe opilationis
pp multitudinē humiditatis et
vapouris sui et pauci sudoris p
pter viscositatē humoris: et cū
sudare facit: ē res nō exuberās
et de ppuorib? significatiōib?
eius est paucitas sudoris et pu
natio ei?. Et sitis quidē mi
norat in febrib? flegmatis nisi
pp cām salsedinis: aut cām ve
hemētie putredinis ei? et cum
hoc est minor q? sitis q? ē i alijs.
Et iflatio later? multiplicat i
eis: et qñq? accidit cuti later? vt
subtiliet cū rēsiōe. Et color at
patiētū flegmatis febrē est de
clius ad viriditatē et citrinita
tē currētes i albedinē ita vt sit
illud qd aggregatū est sicut co
lor plūbi vsq? in statū: et raro qd
dē rubet color in eo cui? rube
do sit rubedo i statib? reliqrū
febrū. Et pulsus ho ei? est pul
sus parvus submersus debilis
rar? in primis: deñ sit frequēs
in fine. Et frequētia qdē eius
et ei? paruitas vehemētior est
quā frequētia qrtane et tertia
ne et ei? paruitas. et vehemētia
frequētie ei? est pp vehemētiā
paruitatis ipsius. Verū nō est

velocior: pulsu qrtane: et qñq?
est tardior eo: aut silis ei i pu
mis et ē vehemētis diuersitat? cū
puuatiōe ordis: et pui et debi
les ex eis sūt i diuersitate eius
pl?: et significatiōes qdē pulsus
sup ea sūt d certiorib? significa
tiōib?. Et alia aut ei? i primis
quidē est alba subtilis propter
mltitudinē opilationū et frigo
ris: deñ sit rubea pp putredinē
et cōturba? pp malitiā digestio
nis: et qñq? alterat idispositio
vno tpe: et qñ mūdificabitur ex
materia grossa et resoluet? pu
tridū et redibūt opilationes
dealbabit vna hora et alia qñ
remanet itra materiā grossā et
dispositiōē putredinis: et aq?
hora opilationū est alba: deñ
qñ putrefit res pluria post illd
expellit et aperit opilatiōes ru
bet vsq? veniat sup opilatio
nes qd opilat eas vice alia de
illo humore. Et ho egestio
est lenis subtilis flegmatica.
Et de eis q significat q febr?
est flegmatica est vt sit paroxis
mus ei?. 17. hōis et dimissio ei?
6. hōis et nō est dimissio eius
mūda: qm materia cū grossitu
dine et viscositate ē mltā. Et
significat ipaz etas et psuetudo
et tps: et regio: et cibi: et aduē
tus carū añcedētiū ex satietas
te nauseatina. et significat ipaz
forma pdicta ex colore faciei et
inflatione ei? et lenitas tactus
et debilitas oris stomachi et ca
sus appetit?: et qñq? magnifica
tur in ea splē. Et sequitur eā
eructuatio acetosa in plurib?
hōis multoties.

De signis flegmatice insepa
rabilis et est illa que nominat
latica.

Articella.

Cap. 50.
C

Liber quartus. Fen. j.

Sunt sicut reliqua signa febris statice preter eradicationem et quod simulatur eradicationi. et apud inceptionem sunt rigor et frigus et horripilatio: et est res magis silis cum ethica. et fit illic rigor i. e. horis aut tamen superas illud quod fit in piodica: nam piodica iterum non euit a residuo: verum est occultum non apparet.

De febribus que sunt secundum plures de genere flegmaticarum et sunt quoniam ex colera: et non sunt ex eis que fiunt ex melancolia a proprietate cum nominibus et iudiciis. Cap. 51.

Et sunt febres empiales et lipparia: que ab eis sunt de summa febrium i. quibus diuersificantur loca caloris et frigoris i. et ex teri. per diuersitatem et locum eius quod putrefit et quod non putrefit: et sunt tres diuisiones febris appropriatae. Sincopalis humerosa: et febris ex sincopi minuta subtilis: et febris diuturna et nocturna.

De febre in qua occultatur frigus et apparet in ea calor: et est empialos. Cap. 52.

Hec febris fit ex flegmate vi treo: scilicet est comprehensum in occulto et profundo quod infrigidatur vbi est. Verum ipsi accidit iam putredo: quare spargitur ex eo vapor eius quod computruit: et di spartitur et inflammatur in exterioribus: et illud quod non est putrefactum infrigidatur in interioribus. et eius quidem frigus non apparet in humore tpe quoniam est quatuor: et associatur ei: et non patitur ab eo quod occurrit ei: postquam ergo incipit in eo putredo mouetur et infrigidatur infrigidatione quadam quibus non perueniat ad hoc ut communicet toti corpori.

De signis, Cap. 53.

Signa eius sunt eadem que predicta sunt. Et quod eius vna est frigida cruda minoris caliditatis quam vna aliarum sui generis. et pulsus eius est rarus tardus: et ipsa secundum plures addit oī die. Verum per grossitudinem materiei sue conuertitur quoniam i quartanam et tertianam: quoniam humore materia in corpore est parua et pue putrefactionis ignea: et paucitas quidem est ex causis elongationis periodi. et ppea quod paroxysmus non redit oī die non remanet hec febris cum sit flegmatica: sed ppea est flegmatica quod putredo eius est putredo flegmatis: et hec non extrahit eam ab huius quoniam sit flegmatica: scilicet ppea quod putredo est putredo flegmatis non propterea quod paroxysmus non redeat oī die. Spatium vero paroxysmi eius est ex. 4. horis vsque ad. 24. horas. et secundum plures consumitur ante illud quoniam hec materia non est cum illa multitudine. **D**e febre in qua occultatur calor: et apparet in ea frigus et est lipparia. Cap. 54.

Hec febris secundum plures est statice. et quoniam est colerica ex colera grossa valde. Cum autem est flegmatica: est quoniam flegma intrinsecum quoniam inflammatur et putrefit: calefacit illud locum: quoniam non resoluitur nisi quando putredo calefacit exteriora corporis cum sparsione vaporis sui calefactione plurima: et quoniam virtus effunditur ad locum vbi est lesio: tunc euant exteriora a calore: quare infrigidantur ppea quoniam in exterioribus sunt flegmata crudavitrea frigida: et iterum quoniam resoluitur multoties ex eo vapor quod non putruit, scilicet eleuat et facit ca-

Tractatus .ij. fo. cccxvi.

ludatatem et associat ei calas
spatio puo: deñ separat ab eo
separatiõe vaporis aq calefa-
cre. Cũ g̃ sepat ab eo ⁊ fuit i ra-
dice añ putredinẽ vehementis
frigiditatis redit ⁊ ifrigidat cor-
pus. Mod⁹ at̃ q̃ sit colerica est:
qm̃ colera qh̃ ē paucar̃ itrifeca
⁊ putrefit ⁊ calefacit locũ et nō
resoluit ex ea aliqd: accidit qđ
dixim⁹ i sua p̃par̃ ex flegmate.
⁊ appropuat̃ hec colerica tabu-
ros nolle. Uex lipparia ē nomẽ
gh̃is et ē lōgiors̃ spatij q̃ hēmi-
trite⁹. Et h̃z aliquis vt dicat
quō erit febris et nō p̃cedet in
ea calas ex corde i totũ corp⁹.
Illi nāq̃ qđ narrat̃ ē d̃ gñe ei⁹
in q̃ nō p̃cedit clitas ex corde i
totũ corp⁹. Rñsio itaq̃ q̃ ē i ter-
minis h̃az rex attēdit vna cō-
ditio vt n̄ sit qđ phibeat. sic dif-
finim⁹ aquā fridā et hūidā qh̃
disposita ē km̃ nāz suā ⁊ nō fue-
rit qđ phibeat. ⁊ diffinim⁹ gra-
ue qđ ē illd̃ qđ tēdit iferi⁹ qh̃ di-
missũ fuerit cū sua nā: et i istis
oib⁹ clitas puenit ad cor ⁊ p̃ce-
dit i arterias ⁊ spargit̃. At̃ h̃o
accidit phibitio illi⁹ i q̃busdā
locis sic accidit ei sup̃ quē po-
nunt̃ prune v̄l pruinẽ. Nocumẽ
tũ h̃o h̃az necessariũ ē eē actu.

De febre in qua sit vnaq̃q̃
duar̃ rerũ in vnoquoq̃ duo-
rũ locorum. Cap. 55.

Si hec febris fuerit nō erit
nisi vbi sũt due m̃ie fride
mote pp̃ putrefactionẽ: q̃z vna
ē i interiorib⁹: ⁊ altera i exte-
riorib⁹ ⁊ nō est aliq̃ earũ plurimi
nocumẽti. Deinde cū incipiunt
putrefieri: m̃adat vnaqueq̃ ea-
rũ vaporẽ calidũ cōprehenden-
tẽ cū ptib⁹ suis et vbi est frigi-
dũ. Et tu qđcũq̃ iaz sciisti cau-

sam in regimine humoris frigi-
di in dispositione motus.

De febre sincopali humo-
rosa. Ca. 56.

Hec secundũ plurimũ est p̃-
pter flegma crudum reple-
tionale quod facit febrẽ disper-
ditũ plurimũ: q̃z iam vincit vir-
tutem ⁊ km̃ plurimuz adiuuat
sup̃ eā debilitas oris stomachi:
⁊ qh̃ mouetur ⁊ incipit in putre-
factione virtutem vincit plus ⁊
facit eā hesitãtẽ. Que si dimissa
fuerit cū materia non sufficiat
cōtra materiã. et qh̃ occupatio
sit i euacuatiõe ei⁹ cū facilitate
sit inobediẽs aut mouet̃ motu p̃-
focante virtutẽ: ⁊ quando occu-
patur in euacuatione ei⁹ cū so-
lutiõe v̄tris: aut flobothomia
cū labore nō tolerat virt⁹. Quō
em̃ tolerabit cū sit illic cū sua q̃e
te syncopis: ⁊ cū hoc toto ip̃i in-
diget̃ euacuatiõe vehemẽter: et
iterũ ip̃i idiget̃ cibo vehemẽter
qm̃ in h̃uorib⁹ eor̃ nō est qđ nu-
triat corp⁹ et viuificet ip̃m: ⁊ cor-
pus ei⁹ est priuatum nutrimen-
to. Qđ si studueris i cibãdo: ad-
dit̃ materia diminuta: ⁊ si nō ci-
batur: cadit virtus. Et accidit i
ceptiõe suis effundatur ad cor-
res frigida faciẽs accidere syn-
copin. et minoraẽ pulsus: ⁊ tar-
da: ⁊ sit rarus. Ampli⁹ natura
solicita ē i calefactiõe materiei
⁊ subtiliatiõe ei⁹ ⁊ putredo q̃ mo-
uet̃ i q̃sdā ptes ei⁹ adiuuat sup̃
eā: g̃ euadit cor a nocumẽto ⁊ fri-
gore ei⁹: ⁊ cadit nocumẽtum ca-
loris eius: quare sit pulsus ve-
lox ⁊ proprie in cōstrictione sua
plus q̃ sit velocitas aliorum: q̃z
uis illud quod vincit cum hoc
sit paruitas et tarditas et rari-
tas. Et periodus eius est

C ij

Liber quartus. Sen. i. 6

period^o flegmaticæ et si alterat^r
ab ea. Et cū ea istatlo faciei:
et mollicies corpis et colores hñ
tū eā nō figūt sup dispōnē vnā:
imo qñq; ē cinerea et plumbea
ei⁹ mā: et qñq; sit citrina: et qñq;
sit nigra et qñq; sūt labia eorū
sic labia cōdētis mora. Oculi
ho eorū sūt fuscivirides exētes
valde apō p̄motiōez egritudis
et sit sic maniac⁹: et qd ē sub hñ
pocūdrijs eorū ē vehemētis ista-
tionis et sūt viscera eorū: et qñq;
enomūt acetosū: et qñ ē eis apā
i qbusdā viscerib⁹: tūc si sperat^r
oīno. Et qñq; accidit eis i q-
busdā horis ex colera dhante
grossa: sit cū ea i viscerib⁹ adu-
stio: et enomūt colerā: et sunt ei
periodi flegmaticæ s3 plurimū

De febre sincopali minu-
ta subtili. Cap. 57.

Hec febris est acuta: et cadit
pulsus et virt⁹ paroxismo
vno aut duob⁹ paroxismis cuz
additione et eueniēs i corpore
cū velocitate: et qñq; nō sufficit
cū ea p̄t⁹ vsq; ad. 4. et sit ex chi-
mis subtilib⁹ p̄m qñ colericū
est vehemētis subtilitatis et p-
fundatiōis male substātie ve-
nenose cui iā accidit putrefctō
i corpib⁹ calide p̄plexionis sic
ce valde. et plures paroxismi
hui⁹ febris sūt p̄oxismi tertiane.

De febre diurna et noctur-
na ex flegmaticis. Cap. 58.

Diurna ē cui⁹ paroxismus
accidit i die et ei⁹ tepor in
nocte: et nocturna ē ecōuerso: et
vtresq; sūt male. S3 diurna ē lō
gior et dterior: et facit cadere m̄
toties p̄ lōgitudinē suā et suū
euētū i calore diei i ethicā: et si
ipā nō eēt seua nō accideret ho-
ra aptiōis poror et resolutiōis

vaporis: et si accidit nisi p̄ m̄tū
tudinē materiei et fortitudinē
ei⁹ et ē necessariū cū hoc vt patiē-
tes eā cibēt in nocte: et nō pmit-
tant dormire sup repletionē sto-
machi: et p̄cipiantur vigilie: et ex
eis q faciūt cadere ex tūte: et ē to-
lerātia febris i calore diei. et vigi-
lie i frigore noctis sūt ex eis ma-
gis digne q faciūt cadere i ethi-
cā: et ad summū est de genere fe-
brium difficilium.

De cura flegmaticæ. Ca. 59.

Cura hui⁹ egritudis diuer-
sificat s̄m horis suas. s. p̄n-
cipiūt et augmentū et statum et de-
clinationē: et scdm apertionē di-
gestionis in ea et ei⁹ occultatio-
nez: et diuersificat s̄m materias
suas. s. flegmaticā acetosam et
flegmaticā vitreā et flegmaticā
sallam et dulcem. Et oēs eius
spēs cōicāt i hora p̄ncipij i trib⁹
dieb⁹ in necessitate lenificatio-
nis. et qñ aut vomit⁹: et i necessi-
tate administratiōis subtilian-
tiū et incidētū et diureticorū: et
cū superuenerit febr̄ dies tres
subtiliatur in ea materia p̄ fe-
brē: et si aī illud monebis: nocē-
bis et non facies aliqd. Et in
augmēto cū subtiliatōe regimi-
nis s̄m eq̄litate: et fortasse ē p̄tē-
tus aq̄ ordeī i p̄mis trib⁹ dieb⁹
sperādo q sit stat⁹ ei⁹ p̄pinqz
p̄pter subtilitates materiei aut
paucitātē ei⁹. Qd si certo sciret^r
q stat⁹ ei⁹ esset tard⁹: non subtili-
liaret regimē: q̄uis fames et sō-
nus sup famē: et exercit⁹ sup fa-
mē si nō debilitāt sint vltima in
inuamento huius egritudinis.
Imo declinare in p̄ncipio ad
igrossationē vsq; ad septimū: deī
de gradere: vtz augmētū eget
vt subtiliet regimē in p̄mis. Si

Tractatus secundus. Fo. cccxvii.

aut stat^o apparet longinqu^o pos-
sibile ē vt succurrat illi cū igros-
satione regiminis: deinde gra-
det vsq; ad horā stat^o: qm̄ tps ē
sufferens hoc in hac egritudine
nō sufferēs i acuta. Cūq; p tran-
sierit septim^o: nō stestunc super
subtiliationē qm̄ illa debilitat
et addit i debilitate oris stoma-
chi: et q̄ties senseris longitudinez
maiorē subtilia minus: q̄ subti-
liatio ei^o in ipso oīno magis sit
necessaria q̄ i q̄rtana: et sī opz
ne festines cibare ipz cū eis que
sūt sicut pulli et panis cuz muza
guarat nisi timeatur debilitas
aut appareat declinatio. ¶ Am-
pli^o diuersificat cura ei^o cui^o cā
est flegma salsum: et dulce: et cui^o
flegma ē vitrescē: et acetosus: et sit
ex ea nimis frig^o in q̄ corpus nō
calefit. Uez i duab^o p̄mis neces-
saria ē lenificatio cū medicā le-
ui et infridatio q̄dā: et in duab^o
scōis ē medicā magis laboriosa
et i duab^o p̄mis idigē i cū cū
subtiliatiuis in q̄b^o ē calefactio
plurima q̄uis sit exiccatio plu-
rima: et in duab^o scōis necessariū
est illd qd̄ subtiliet cū incisione
et calefactiōe cū acredine: et p̄pe
qm̄ flegma est p̄mixtū cū melan-
colia: nā necessaria sūt in h̄mōi
ea q̄ sūt sicut dyaciminū et conse-
ctio de fursure et administratio
salsoz. ¶ Et puenientiores me-
dicine q̄ administrant i p̄ncipio
sūt geleniabin vsq; ad diē septi-
mū: et nō est malū vt administret
itez aqua feniculi et aq̄ endiuie
ei aq̄ apij cū geleniabin s̄m ne-
cessitatē. et sirupus acetosus ē ve-
hemētis necessitatis itez: et aq̄
mellia cū ysopo: et ē possibile vt
cōsequat p̄ eā illd qd̄ q̄rit de le-
nificatiōe nature: et p̄pue cū so-

lutino facto de zuccaro rosa. et
rosis rubeis nolatis p̄ficiis: qm̄
est solutiuum et lenificatiuū: et qm̄
q̄ necessariū est vt p̄fortet ei^o le-
nificatio et p̄friceet in aq̄ iuleb: et
p̄misceat si voluerit cū cassia. et
penidijis: et itez geleniabin acce-
ptū cū melle et tereniabin p̄mis-
xtū cū aqua iuleb: et nō fiat assi-
duatio sup eā cū solutiuis i p̄n-
cipio et post ipsum: et proprie qm̄
cū materia est colera: illd em̄ p̄-
ducit ad corruptionē et p̄plexiōis.
¶ Et multi quidē hoies dant in
potu in p̄ncipio sicut ē medicā
de turbit in oī nocte: et sicut pil-
lule de mastice in hebdomada
bis sicut pillule de seminib^o diu-
reticis. ¶ Descriptio medicine
de turbit. R. zinziberis et masti-
cis āboz āñ. 3. x. turbit sicut al-
cohol. 3. x. zuccari tabarzet quā-
tū oīa: detur in potu ei oī nocte
aū. i. et illd fiat qm̄ natura est nō
lenis. Si em̄ rhidet oī die bis nō
indiget hoc. ¶ Ego nō non dili-
go expectationē digestiōis et le-
nificationis cum eis q̄ diximus
prius. Imo opz vt euacuetur ex
ea aliqd: et expectetur in reliq̄ vs
q̄quo digerat: et fiat illd cū faci-
litate paulatim absq; supfluita-
te: deide pueniat ad diurectica:
et similiter abhorreo qd̄ est sile
aq̄ prunoz et tamaridoz et simi-
liū: de illis que debilitant et so-
luunt subtile: et si materia fue-
rit declinū ad additionem fris-
goris misceat cum ea medulla
cartami: et si fuerit mā ad co-
lerā declinū misceat cū eo siru-
pus violatus: aut viole condite
cū siracost aut viole sicce p̄trite.
¶ Et adiunues cum clisteribus
lenibus factis ex melle et sale et
aq̄ sicle et oleo sisamino. ¶ Et
C iij

Liber quartus. Fen prima.

vomit⁹ fiat cū aqua raphani ⁊ raphāo in iſuſo ſirupo acetoso cum ſeminibus et his ſimilib⁹ ⁊ ſi neceſſari⁹ eſt vomit⁹ pluri^m ppter multitudinē ei⁹ qđ accidit ei d̄ nauſea ⁊ alteratiōe ſaporis oris adminiſtrēſ grana raphani et bibat ex eis vſq; ad aur̄. ſ. cū aq̄ frigida ⁊ vomit⁹ qđ cū eo qđ eſt i eo dedebilitate ſtomachi vehemētis iuuamēti valde ⁊ eſtultimus huic egritudiⁿi. Oportet ergo vt expectetur in eo ſeptimus vt non acci^dat ex eo in p̄cipio debilitas apoſtemans corpus ſtomachi et ſi ſit grauis in eo vomit⁹ nō puoces ip̄m ſup illū cū labore. ¶ Et ſi acciderit ei vomit⁹ et p̄prie i p̄cipio p̄odi n̄ retineat niſi fatiget ⁊ d̄bilitat: tūc em̄ reſtigat ſicut cū mīua ⁊ ſirupo d̄ mēta qđ dicem⁹ poſt. ¶ Et ſi acci^dat dolor capitis adminiſtrēſ ēbroce ex camomilla cū imiſſione. 4. extremorū in aq̄ calida: ⁊ ligatione crurū cū fortitudine: ⁊ ſi idiget aq̄ ordeī adminiſtrēſ decocta cū radicib⁹ quātitate eq̄li: aut miſceat cū ea ſirupus acetosus cū melle: ſi nō acetat i ſtōacho: aut aq̄ niellis ſi acetat ⁊ melior hora i qđ dat i potu illd̄ eſt ſi fuerit in aq̄ ei⁹ i p̄ncipio rei tinctura: tūc em̄ op̄ vt in potu deſ i p̄mis degeleniabi: dein de deſ in potu poſt ip̄z duabus horis aq̄ ordeī. ¶ Et nō op̄ vt fiat inūctio cū vnguētis reſolutiuis. et neq; ēbrocatio fiat cuz ēbrocis ſubtilia tūis cū egritudo eſt in p̄cipio: ⁊ humor eſt i corpe ābulās: ip̄a em̄ molliſcāt viſcera ſua calefactiōe humida ⁊ alleneſ aqua frigida. ¶ Et qđ ties videriſy rinā groſſiorē: ⁊ ru

bicundiorē: non erit malū ſi flobothomaueris: ⁊ neceſſariū qđ ē vt redeas tūc ad ſirupos acetosos. ¶ Et ſcias qđ fricatio ē de curatiōib⁹ iuuatib⁹ eos: ⁊ quāto fuerit flegma viſcoſi⁹ et groſſi⁹ tāto erit fricatio magis p̄ferēs: ⁊ dicit qđ fricatio cū tela arānee cū oleo ē iuuatiua vald̄ ⁊ qđ ſcipt egritudo augmēta ri ⁊ poſt illd̄ tūc ſit ſollicitudo de ore ſtōachi ⁊ qđ ip̄z cōfortat ⁊ ſint maſticatiōes facte ex mēta ⁊ maſtice ⁊ aniſo. Et adminiſtrēſ vomitus cū raphano ſecū dum qđ diximus cum minoraⁿ tione cibi: ⁊ ſit cū geleniabi qđ in potu dat in p̄ncipio ⁊ poſt ſeptimum permixtum quod cōfortatos ſtomachi: ⁊ ſit in eo p̄uocatio plurima ſicut aniſuz et maſtir: et ſit cum aqua calida et p̄prie i p̄cipio p̄odi: nā ip̄z reſiſtit rigori et frigori: et extinguit cū hoc ſit qđ ſit eſtuoſa. ¶ Et multoties qđ ē cōcedit euacnatio flegmatis et humoris crudi in hac hora. Sed melius eſt vt expectet i eo p̄plemētū digeſtionis. ¶ Et qđ egritudo ſcipt cū calore et aſſiduat: iuuat cū h̄mōi trociſcis. R. myrabolanorū: citrīnorū aloes ſucci eupatorū ſucci abſynthū oīm. añ. 3. vj. croci et maſticis āboz. añ. 3. vj. informēt trociſci: et ſūmaⁿ ex eis oī die pōdus. 3. ſ. et oī nocte pōd⁹. 3. 5. ¶ Et cū videris qđ digeſtio appet: adiunget cū eis qđ ſūt ſic folia apij et feni culi et radices ſquināti et capilulū veneris. ¶ Si autē ſcias qđ materia eſt frigida valde nō ē malū vt i pipere pauco: et vt i vi no pauco ſubtili non plurimo. ¶ Et quandoq; adiunget vnguē

Tractatus secundus Fo. cccxviiij.

sa resoluentia ad digestionem et resolutionem cum virtute fortis et sunt convenientiora in hac egritudine quam in reliquis febribus. Et oportet considerare in hoc virtus et febris et rigor. Quod si virtus fuerit fortis et febris non fuerit se ualde: adde in ea inunctionibus perficando: et si non admiscerentur omnia subtilia que ad equalitatem sunt declinaria. Et quasi pertransit. xiiij. tunc necessarium est administrare quod subtilius: sicut feniculi et apii: et fortasse indigemus semine amboz et aniso et eo quod est sicut sirupus acetosus cum seminibus que ponunt ylosopus et alhasce et administratione trociscorum de rosis. Et fortasse est necessarium addere in eis pro stomachum thus et mastice recipere et absinthium et his filia secundum quod exigit illud quod presens est. Et unum subtile confert eis in hac hora cum subtiliatione sua: et quod confortat calorem innatum: et quod prouocat et sudare facit et cum uideris digonem et fortitudinem: dabis ei in potu post illud trociscos de absinthio. Et cum uideris frigus in principio paroxysmorum nocere et egritudo non est in principio: dabis in potu aquam calidam in qua decocta sint ea que sunt sicut semen apii et anisi et ozimum. et administrabis iterum humidi et fortiora eis que sunt embrocando et vaporando et humidi. et quando datur in potu ad rigorem vehemens. Decoctio secundum hunc modum. R. zinziberis dugani ameos omnium. an. 3. iij. couandri. 3. iij. rosarum calamiti amboz. an. 3. iij. passularum. 3. viij. decoquantur secundum descriptionem vel secundum medietatem: et si dosis. vnc. iij. Et cum uideris flegma: dabis in potu rhuacum: et dent iterum in po-

tu trocisci de rosis magni cum aqua feniculi: et de eis omni nocte medicina de turbitis et pillule de aloes facte cum speciebus que sunt sicut pipere: et ad illud decoctio humidi. R. hiere. 3. viij. turbitis. 3. x. myrabolanoz nouum nigrosum. 3. v. eupatorij. 3. v. salisindi. 3. iij. bedeoard sucha ha diuina. an. 3. iij. anisi. 3. iij. decoquantur cum aqua apii: et sumantur de ea in potu secundum quantitatem necessitatis. et fortius illo est illud quod. R. duarum radicum et radicis lilij oiz an. 3. x. hiere. 3. viij. succi eupatorij. 3. v. seminis apii et feniculi omnium. an. 3. iij. spice mente amboz. an. 3. viij. fiant ex eis trocisci et administrentur. Decoctio bona. R. duarum radicum ambarum. an. 3. x. passularum enucleatarum. 3. viij. anisi et mastice amboz. an. 3. iij. bedeoard et sucha ha eupatorij omnium. an. 3. iij. decoquant in libris tribus aque usquequo redeat ad libram unam aque et sumant in potu aliquot diebus in seipso. Trocisci boni apud cronicas febres: et vehemens rigoris. R. hiere succi eupatorij absinthij sucha ha bedeoard oiz. an. 3. v. seminis apii et feniculi anisi oiz. an. 3. iij. salis naptici. 3. iij. seminis cuscute myrabolanoz chebuloz oium an. 3. xv. agarici. trociscorum de ros. 3. xx. de turbitis. 3. xxx. fiant ex eis trocisci et sunt solutui. Et iterum aloes myrabolanoz citrinorum et reubarba. mastice succi eupatorij absinthij oium an. parte. i. croci partis unius medietatem terantur et administrentur. Et iterum hiere myrabolano. chebuloz salis omnium. an. 3. iij. seminis apii et fenicu-

C iij

Liber quartus Fen. i. 6

li et anisi oīum ana. 3. j. k. absinthij. 3. v. trociscoꝝ de rosīs. 3. iij. suchaha bedeoard oīum. añ. 3. j. terant et informantur pillule. **Decoctio bona.** R. eupatoriū. 3. v. radicis lilij radicis liquiritie et ameos oīum. añ. 3. iij. seminis apij feniculi añ. 3. iij. rosap. 3. v. decoquant oīa et sit dosis ei⁹ ol die. 3. iij. **Et iteꝝ radicis** cū trisu oīum. añ. 3. x. semis anisi apij oīum. añ. 3. j. suchahabedeoard eupatoriū absynthij oīniū añ. 3. v. cētauree. 3. iij. decoquantur. et bibāt. 3. iij. **Et iteꝝ herbe** eupatoriū fūterre bedeoard suchaha absinthij oīum. ana. 3. v. passulap. 3. x. mirabolanoꝝ citrinor. 3. x. **Et hec quidē cura** est salso rei in quo vincit colera magis conueniens. **Et agari** cū cum de eo sumitur in puluere ex. 3. j. vsq; ad. 3. j. et tertiā die bus p̄tinuis prohibet elongari egritudinem. Sumat ergo puluere ex eo et cōmisceatur cū melle et bibatur. **Et semē vitice** post digestionē vel cōmixtionem est mirabile valde sumptū cuz puluere aut cū melle. **Uex** si acciderit ei modus aliq̄s solutiōis ventris: oportebit vt addat in eo ppter debilitatē epatis semen cuscute: et ppter debilitatē stomachi mastix et anisuz: et ppter debilitatē splenis et grossitudinē ei⁹ radix apij et scolopēdrie: nā mltoties associat̄ huic egritudinī splen. et fortasse opzyt addant. ppter ip̄m ciperi et grana et ben de fenugre. et considere tur cū hoc dispositio vehemētia febris vt nō accidat vehemētia calefactiōis. **De euacuationibus** vero que sunt fortiora: et in

digestis eis in hac egritudine ap̄ digestionē: est vt augmentetur dosis de pillulis de turbith. et administrentur clysteria fortia. **Et de illis sūt pillule iste.** R. masticis sextam dragmam vnā succi absinthij quartā dragmā vnā pulpe colloquintide sextā. 3. j. hierepigre. 3. k. agarici. 3. k. informant pillule cū sirupo acetoso mellino: et sumant i potu. **Et de illis sunt pillule de masticis et de aloē.** **Qd** si mā fuerit ad caliditatē declinans: sumant̄ trociscis de spodio solitinis. 3. iij. trocisci d turbith. aur. j. scāonee aur. j. k. succi eupatoriū aur. ij. et dent i potu km q̄titatē virtutis: et iteꝝ eupatoriū absinthij capilliveneri et myrabolā. sumi terre passulap̄ mudatarū et q̄les sumant ptes: et dent in potu km q̄titatē necessitatis. **Et si nō** suffert corp⁹ solonē v̄tris pueniat ad diuretica et sbelliatina et sudare faciētia. et de sūma illorū q̄b⁹ indiget tūc: est ifusio aloes cū melle. **Et qñ** declinat egritudo nō ē tūc introit⁹ balnei añ cibū mal⁹. **Cibi** aut̄ eorū sūt subtiles sicut acetū zoleū. et qñ q̄ ponit in eis parū almuri et p̄prie in fine ei⁹. **Illi** aut̄ q̄ sunt fortiores sunt altaragi et pulli et alcubugizhis si hā postdcliationē. Et opzyt ponāt in eis et p̄prie apud digonē ea in q̄b⁹ est icisio sicut acetūz synapis et almuri. **Et si fuerit flegma acetosum** malū viscosuz porū et aq̄ cicercū sunt de meliorib⁹ cibis eis. et qñ q̄ ponūtur in eis cymīnū et anetū et oleū. et iteꝝ beguerid fctā ex ficla et almuri et aceto et oīo abluto et alchaugumac sic lien mac de capparib⁹ et remach de

Tractatus. i. 6 50. cccxix.

aneto et origano et aniudē et a
sparagis. Et deuittetur olea i
q̄b' infridatio et hūectatio. Et
hora cibi est post teporē paroxis
mi et eradicationē ei⁹: et añ pa
roxismū ad minus. iij. horis.

¶ Mesura aut somni eorū est vt
sit eqli vigilijs: et sit digō mate
rie ad somnū et resolo ad vigi
lias. Et balneū q̄dē est vehe
mētis nocumētū post declinatio
nē. Et succurrit vomitui eius
q̄h supfluit. et opz vt admistret
in illo q̄d sit sicut mina: et sirup⁹
de granatis cū mētha sūt cogni
tus. et si necessariū est fortius
sumant d granis granatorū mu
zorū. 3. x. et thuris albi et mastice
amborū añ. 3. v. mēthe. 3. vj. de
coquant in. ij. lib. aq̄ in qua sint
folia mēthe donec minuat: et suc
currat fluxui vētris ei⁹ cū super
fluit cū retētiōe eius cū eis q̄ sci
uisti de stipticis regimētalib⁹ et
medicinalib⁹. Sed ei⁹ q̄dē de
bilitationi succurrit vt cibe suc
cessionē ei⁹ pullis assatis et in
patellis coctis: et vt adhibeant
suffumigatiōes et odores viuis
cātes. Et si acciderit inflatio
in facie et extremitatib⁹ iuuant
cū admistrant hūmōi trocisci. R.
anisi et lacce ablute amborū añ.
pōdus. 3. v. amigdalārū excocti
catapꝛ croci marmacor oim añ.
3. iij. seminis apij semis fenicu
li floris s̄qnāti olz. añ. 3. iij. floris
eupatoriū. 3. iij. spice. 3. v. hiere
pigre. 3. vj. ros. 3. x. fiāt ex eis tro
cisci et admistrent: et fortasse idis
gebis eis q̄ sūt sicut omorussia
et dyalacca et medicamē d amig
dalas amaris. Et ad lōgitudi
nē febuis. R. rosarū pōdus. 3. x.
mastice et spice et fenicli et semis
apij et semis endiuie et succi eu

patoriū et succi absinthij oim añ.
3. iij. spodij. 3. v. fiāt trocisci et sit
dosis exouab⁹. 3. vsqz ad. v. cū. 3.
x. de geleniabin i decoctiōis fe
niculi q̄titate vnc. ij. et ameos
pfectū cū melle est magni iuuas
mēti i hūmōi loco. et fortasse ind
ges pp lōgitudinē frigoris fris
catioe. et mod⁹ in ea ē vt incipiat
ab humeris zinguinib⁹ q̄h spar
git calitas in manib⁹ et pedib⁹
et calefiūt. Si aut senserit sili
tudinē lassitudinis fiat pmutatio
ad fricationē dorsū. et q̄h vehe
mēs sit calefactio q̄ necessaria ē
in eis: tūc dimitte eā ad aliū mē
brū. et de oleis bōis ē oleū dulce
in q̄ nō est stipticitas et oleū cāo
millinū z oleū de aneto decoctū i
vase duplici. Cuz q̄ cōpleneris:
tūc absterge olū aliq̄d vt n̄ āgu
stiet: et nō ē malū si fricationē sic
cā se q̄t fricatio cū oleo aliq̄. Et
de illis q̄ seruāt stomachos eorū
vt nō debilitent: sunt vnguenta
inūcta capiti stomachi q̄ sunt si
cut cāomillinū z oleū nardinū et
oleū anetinū et forti⁹ illo alnazo
li. et de emplis iuuatinis est vt
decoquant camomilla cū re pau
ca mastice decoquēdo cū vino
cū duplo sui de melle. Et si ac
ciderit appetit⁹: tūc meli⁹ est n̄
admistret vinū solū: imo in q̄ de
cocta sunt sicut camomilla et da
ctili et mellilotum et absinthij.
¶ De cura slegmatica p̄tinue q̄
nomina latica. Ca. 60.

¶ Et cura faciētis porismū
omni die. Et differt ab ea
quoniam opz vt in illa sit ad mi
nistratio subtilitātū calidorū cū
facilitate. Et hoc si fuerit p̄tē
tus eis q̄ sunt sicut sirup⁹ aceto
sus et geleniabin et iuleb d melle
et aq̄ fenicli et apij et radicū triū

Liber quartus. Fen. j.

line dubio pfert. et qñq̃ confert
eis lusch de aneto 7 lusch 5 cap
parib⁹ 7 ppe cū vestigys digō-
nis. ¶ Et pparent cibi eoz i ob
seruatiōe tēpor 7 diuersitatē ei⁹
7 fortitudie hūitis 7 debilitatē
ei⁹ pparatiōe cui⁹ remōratio p
terijt. ¶ Et de medicinis bonis
ad eos sunt troisci de decē ghi
bus. ¶ Et itez de medicinis ex
ptis ad eosē illa q̃. R. ros. 3. vij.
succū liq̃ritie sūterre spice olīm
añ. 3. iij. masticis. 3. iij. karabe.
3. iij. anisi. 3. ij. pparēt. Itez tro
cisci eupatori. 3. iij. rok. 3. j. et
ētiā spodij. 3. ij. 7 h. et itez troci
scoz absinthij q̃z d̃scriptio. R.
assari se. apū anisi amigdalaz
amaraz luchaha bedeoard suc
ci eupatori spice masticis olzā.
3. ij. et itez eupatori. iij. rok.
rub. li. j. spice li. k. spodij. iij.

De cura empialos et lip
parie. Cap. 61.

Cura eaz ppinq̃ est cure q̃
dirim⁹ 7 sunt ābe associate
vni vie. 7 oz vt icipiat i p̃mis a
sirupo acetoso mellino 7 zuccari
no. ¶ Et p̃cipiat in eis ambab⁹
vt administret⁹ rob agrestedeco
ctū cuz melle et sirupo ros. deñ
fiat g̃datio de via sumēdi i potu
semia et aq̃s eoz ad ifusionem
aloes: 7 troiscos 5 rosis cū ma
stice: 7 pillas de aloe et hierāpi
grā: et pillas 5 eupatorio. et oz
vt i eis ābabus sūt stomachi so
licitudo habeat. et administret⁹
vōitiuū cū aq̃ falseoloz 7 rapha
ni 7 anisi et calamiēti et diureti
ca. ¶ Et 5 solutiuis iuuatiuis ē
illū q̃ sit ex myrabolāis nigris 7
citrinis 7 turbit⁹ et zuccaro. et
de ill⁹ q̃ p̃ferūt eis iuuamētū ma
gnū sūt clisteria declinua ad a
cuitatē: 7 i q̃b⁹ ponunt medulla

cartami minor 7 anetū 7 cāomil
la et alhasce 7 mellilotū 7 almu
ri 7 mel. et regimē lipparie idis
get s̃bilitate plusq̃ figm alfi⁹.
¶ De cura febris cū sincopi hu
morosa. Ca. 62.

Hec febris ē difficilis cure. 7
modus in curatiōe eius est
euacuatio g̃data et subtili ad
fortē 7 p̃prie qñ natura non r̃h-
det ex se. Tunc em̃ cū clysterib⁹
mūda qd̃ est in intestinis et ve
nis p̃pinquis eis ex superfluita
te. et administra i f̃s duo subti
liationē cū fricatiōe. ¶ Et Gal.
quidē dixit q̃ deficit ab euacua
tione p̃m eozū nisi cū fricatiōe
7 melior modoz i fricatiōe eoz
est vt incipiat a coris et crurib⁹.
descēdēdo a superiori ad inferi⁹:
et admistret illū cū mātili aspo
abra dente cutē: deñ p̃mutet ad
man⁹ descēdēdo ab hūero ad spa
tulā ita vt igneat cutis: deinde
addorsuz 7 pect⁹: deñ redeat ad
crura 7 ruertat ad ordinē p̃mū.
7 ponatur medietas tēporis eo
rum fricatiōi et medietas t̃pis
eoz dormitioni si possibile est.
¶ Et ad summū canon curōnis
eoz subtiliatio non calefactio
valde: 7 de ill⁹ q̃ cōferūt eis sunt
subtiliātia sicut aq̃ melliscū vir
tutib⁹ 7 s̃opi 7 semis apū i matu
tinis 7 s̃ilib⁹ eis. Qd̃ si fuerit il
lic flux⁹ vētris sup̃flu⁹ decoque
mel decoctiōe vehemētiore 7 nō
solues nisi paz tēpatū. ¶ Et si
rup⁹ acetos⁹ mellin⁹ itez pfert
eis: i estate qd̃ ē et p̃suetudie po
t⁹ aq̃ fride p̃mixt⁹ cū aq̃ frida 7 i
hyeme oz vt nō sumat eā i potu
penitus: 7 sit cōtent⁹ aq̃ calida
et assumere caliduz ex potibus
est mel⁹ eis nisi apd̃ necessitatē
est⁹ estatis 7 vehemētiā caloris

Tractatus secundus. Fo. cccxx,

plurimi. et cōueniētiā q̄ potan-
tur ad sitim est sirup⁹ acetosus
mellinus. ¶ Et vinū p̄fert eis in
p̄ncipioꝝ p̄pue si fuerint febres
eoz sanguine: s; p̄p̄ sūt ⁊ p̄p̄e i
senib⁹: et necessariū est eis vinū
post cibū. ¶ Et tibi q̄dē necessa-
riū est vt p̄sideres pulsū h̄ntium
hāc egritudinē sp̄: et cū videris
eū incipe debilitari et cadere su-
bito ciba cū pane infuso i vino cō-
mirto si nō p̄hibet ap̄a i visceri-
bus. Cūz ergo associat ei h̄mōi
egritudo nō est curationi mod⁹
neq; fiducie locus. s. qñ accidit
h̄mōi alteratio in pulsu. Et hec
quidē cibatio est ex eis q̄ neces-
saria sunt qñ vehemēs fit sinco-
pis: vep̄ oꝝ vt p̄hibeat illd. Cib⁹
sūt super quem fit dormitio est
aqua ordeī sup̄ qua nō addatur
nisi cū cadit virtus. Et si addit
tunc fit panis infusus in iuleb
aut aqua mellis. ¶ Et balneum
quidē est de reb⁹ nocibiliorib⁹
istis. ¶ Et calidū et frigidū val-
de ex aere cum calido em̄ nō fit
securitas de cursu humorū ad
pulmonē et ad cor et ad cerebrū
et frigidū p̄hibet digestionez
ei⁹ et addit in oppilationē ei⁹.
¶ Quod si fuerit i ea humor co-
lericus aliquis: tunc si facilis ē
vomitibus et leniatur: est iuuati-
uus valde. Et ad vltimū melius
est vt assidue proficiat in ea.

¶ De cura febris cum sin-
copi minuta. Cap. 62.

Oportet vt emplastratur pe-
ct⁹ ei⁹ cū sandalis et aqua
ros. et viusficetur cū cibo paula-
ti. et sit cib⁹ ei⁹ sicut panis de si-
mila infusus i aqua granatorū
infridata si desiderat ipsum: et
sitr in aqua de fructib⁹. Si aut
indiget ad p̄tusē almososar

factis ex pullis cūz aceto et aq̄
agreste et oleribus fridis et p̄-
pue coriandro erit iuuamentū
in hoc si exhibeatur.

¶ De regimine nocturne
et diurne. Ca. 64.

Regimen ambarum est regi-
men flegmaticarū: neq; est
diuersitas in eis.

¶ De q̄rtana p̄iodica. Cap. 65.

Plurimū q̄rtana ē periodica
ca. Et minora casus q̄rtana
ne īseparabilis. ¶ Cause x̄o q̄r-
tane sūt ea q̄ gnat melācoliam
postea putrefaciāt eā. Et tu iaz
sciisti totum illd. Et sciisti q̄
melācolia alia est q̄ est fer san-
guis: et alia ē q̄ ē adustio ei⁹ et
ei⁹ humorū. et sciisti q̄ de illa
est sanguinea: et de illa ē flegma-
tica: et de illa est colerica: et de
illa ē adustio ip̄i melācolie na-
turalis. ¶ Et existimauerūt q̄dā
hoīm q̄ q̄rtana nō gnat ex melā-
colia nālī qm̄ ip̄a non putrefit.
¶ Et hui⁹ q̄dez sermo nō opz vt
ausculetur. Imo de propueta-
tib⁹ ois h̄ūditatis est vt putre-
fiat q̄uis rarificet in p̄paratiōe
¶ Et plurimū q̄dē euenit in suc-
cessiōe egritudis febrium diuer-
sarum putridaz pp diuersitatē
humorū ex q̄b⁹ gñantur: ex quo
rū putrefactiōe cum addūtur et
nō euacuātur: multiplicatur me-
lācolia: deī cū putrefit: est q̄rtana:
et multoties q̄dē accidit suc-
cessiōe splēis: et cū hoc ip̄a sim-
plm nō euacuat ex dolore sple-
nis aut duritie ei⁹. ¶ Et saluor
q̄rtana est illa q̄ non accidit ab
ap̄ate splenis aut alijs aut cū q̄
nō ē ap̄a splenis. ¶ Quartana ei
q̄ euenit ab apostemate splenis
aut cum q̄ est apostema splenis
multoties p̄ducit ad h̄ydrope

Liber quartus. Fen. j. 6

smzpniciē. Et q̄rtana q̄ salua
est: liberat ab egritudinib⁹ ma-
lis melancolicis sicut melanco-
lia ⁊ epilepsia. Et in ea est se-
curitas a sp̄smo qm̄ humor est
sicc⁹. Et km̄ plim̄ est egritudo
salua. Et qm̄ nō accidit i ea: er-
ror nō addit supra annū. ⁊ qm̄
p̄durat. xij. annis: ⁊ qd̄ est infra
eos. ⁊ q̄ ex ea lōga est perduxit
ad hydropisim. Et scias q̄ au-
tumnus est inimicus quartane.

De signis. Cap. 66.

Signa sunt q̄ quartana sci-
pit i p̄mis cū frigore puo:
deinde icipit frig⁹ ei⁹ addi post
ea minoraē parū apd̄ statum si-
cut in flegmate. Cūq; calefit
corp⁹ nō est caliditas vehemēs
l̄ sit maior ⁊ magis apparēs q̄
illa q̄ ē in flegmatica. Ipa ei⁹ cū
difficultate sua ⁊ inflammatiōe
nō inflāmat inflāmatiōe de q̄ cu-
rat sicut ignis in lignis grossis
⁊ nō cōprehendit sup̄ corp⁹ totū
imo est illic caliditas cū horri-
pilatiōe ⁊ i hoc ē grossitudo h̄io-
ris: ⁊ ē cū frigore ⁊ aliquantulo
dolore q̄ si frāgat ossa: ⁊ est illic
t̄ctio p̄pter quā stridēt dentes:
verū nō sicut i flegmatica: q̄ pro-
pter p̄ducit illd̄ ad debilitatē vi-
sus. Verū lenit apud digestiōē
qm̄ malitia minoraē sicut fuit i
p̄ncipio parūper. Et de signis
quartane sunt cause ei⁹ āncedē
ses ex febrib⁹ q̄ plōgate fuerūt
⁊ ex splene aut dolore. Et de si-
gnis q̄rtane ē sunt dispō cōple-
xiōis ⁊ significatiōes melācolie
⁊ etas ⁊ t̄ps ⁊ cib⁹ ⁊ forma ⁊ cō-
suetudo ⁊ q̄ sūt his s̄ilia. Et pio-
dus ei⁹ est. vigintiquatuor hora-
rū. ⁊ multoties ē febristertiana
in estate qd̄ ē sit q̄rtana in hye-
me. ⁊ multoties p̄ducunt febres

diuerse ad febres p̄mixtas i q̄b⁹
nō ē ordo p̄p diuersitatē residui
humorū remouētū post febres.
Cū ergo stat⁹ cōfirmat km̄ cine-
reitas additionē cōfirmat sup̄
quartana. Et illi⁹ qd̄ ē que est
a flegmate adusto sunt paroxis-
mi lōgiores: ⁊ accidit eis frig⁹
km̄ pl⁹ successione assiduatiōis
⁊ ē sudor tardior: ⁊ v̄ia grossior
⁊ durities venarū minor: ⁊ sit h̄z
p̄lm̄ successione febrū flegmati-
carū. Et illā q̄ ē a sanguine adu-
sto āncedunt signa sanguinis: ⁊
febris ei⁹ ⁊ rubedovine: ⁊ signi-
ficāt ip̄am forma ⁊ etas ⁊ t̄ps et
fortasse erit post febres sangui-
neas. Et i illa q̄ ē a colera adu-
sta ē pulsus vehemētioris veloci-
tatis ⁊ frequētier: icipit cū hor-
ripilatiōe ⁊ frigore i carne ⁊ siti
⁊ sudore: ⁊ qm̄ sit ira ⁊ sudor ⁊
inflāmatiō: signū ip̄az forma t̄ps
⁊ etas: ⁊ qm̄ signū ip̄am q̄ ipsa
sit successione februm colerica-
rū. Et pulsus in q̄rtana est de-
clinis ad duritiē p̄pter siccitatē
humoris. Ipe em̄ trahit ad inte-
riora q̄ si ip̄e esset pulsus senis ⁊
ad equalitatem dum non moue-
tur. ⁊ si moueat: diuersificatur
pulsus valde p̄pter grossitudi-
nē sup̄fluitatis: ⁊ sit mundifica-
tio ei⁹ apparēs apud teporē: ⁊ ē
significatio completa sup̄ quar-
tanam: ⁊ multoties accidit i eo
dyastoles ineqlis ⁊ sistoles vehe-
mētis necessitatis km̄ cōtrariuz
eius qd̄ est in tertiana: ⁊ pulsus
quidez quartane melior ē pulsu
flegmatice in paruitate et fre-
quentia: sed est similis ei in tar-
ditate: ⁊ apd̄ inceptiōē paroxis-
mi additur tarditas sua ⁊ frequē-
tia. ⁊ diuersitas ei⁹ est maior di-
uersitate reliquarum febrū: de-

Tractatus secundus. ¶ Fo. cccxxi.

inde incipit magnificari et fieri frequēs et veloc. ¶ Et vna i qrtana est similiū horarū in priuatione digōnis pp frigus materiei et grossitudinē ei⁹ nisi apud statū bonū. Uez dispōnes ei⁹ et colores ei⁹ diuersificātur: et illū id qm melācolia ghať ex hūoribus diuersis. ¶ Et de signis digōnis qrtane est leuitas tremoris. Vna aut in pncipio est alba ad viriditatē declinans cruda cui nō est digō. Et post pncipiū diuersificatur eius dispō ppter ea q plurimū melancolie est generatū ex hūorib⁹ diuersis: et est apd declinationē nigrū. ¶ Et sudor in qrtana est plurim⁹ p pparationē ad flegmaticā et nō multiplicat p cōparationē ad alias et sitis minoratur hac in febre nisi sit a melancolia colerica.

¶ De cura. Cap. 67.

Consideret in hac egritudine an sit melācolia flegmatica aut melancolia sanguinea aut melācolia colerica aut melācolia melācolica. deinde rege vnāquāqz earū cū eo qd ei ē pueniēs de illis q dicem⁹. ¶ Uez obus spēbus suis sūt iudicia in qbus cōicāt: et illū ē q ipe minuit in principio: quare necesse est vt attendat an sit sanguis vñans in ea: et pprie qm qrtana est a melācolia sanguinea. Tūc em flōmetur et extrahat sanguis km qrtitātē necessitatis. Et fortasse erigit multitudo ei⁹ vt extrahat eo res plima. Et qm nō ē necessaria flōmia: tūc flōmia est nociua in qrtū debilitat: et in qrtū educit contrariū melancolie: et inquantū mouet hūiores ad exteriora. ¶ Et si opz euacuet a principio de hūore faciente febrē aliqd ad

alleviandū mundificadū. Illū em apd digōnē ē kmq inuā ad ipz et si post porismū p diē. ¶ Et nō opz vt fiat puocatio in pms cū fortitudine. Et opz vt administret mollificatia. ¶ Et si tibi nō videtur bonū vti potionib⁹ ad mīstra loco earū clysteria pueniētia. Sz opz vt sint leuia. Et non pcedit pfortatio eoz nisi qm psequit egritudo statū. Et si medic⁹ iā psumpserit et solutione eduxerit melancoliā i pncipio aliquoties solutōe fortit⁹ phibuit egritudinē penit⁹: sz ē rectū ab errore. ¶ Et opz vt phibeat i die porismi a comestione: et pncipiat ieiunū: et phibeat ab aq frigida illa die. Et est necessariū in reliqz dieb⁹ vti carne teiugi aut pulli in primis teiugi vsqz ad tres vel quatuor piodos deinde pulli: tunc ei⁹ pulvis ē melior. ¶ Et sit medicina in die porismi geleniabi pfricatū cū aq calida in die bis aut ter. Sintq. 3. iij. geleniabin cū. 3. x. sirupi acetosi. ¶ Et quidē scis q qm melācolia est colerica tunc opz vt administret i ea qd soluat eā ex ghe myrabolanorū et viole. ¶ Et si ē flegmatica opz vt administret i ea aliqd i pms in q sit h⁹ polipodij et epithimi et similiū. ¶ Et scia q aq casei est bonū vehiculū ei qd administret de p̄tutibus p̄dictis. Et fortasse cōfert administratio ei⁹ soli⁹ cū ē caliditas violēta: nā geleniabin et aq ei⁹ colata cū decoctiōe sua forti ē loco ipi⁹ et pprie qm est in stomacho debilitas aut ē illū qd vicit humor frigid⁹. ¶ Et vomitus itez et proprie aq cibū et post cibū et est pueniēti⁹ et proprie in die porismi et aq porismi: et pprie qm melācolia ē flegmatica.

Liber quartus. Sen. j.

de reb⁹ iuuatib⁹ in ea: et nō i pñ
cipio tm̄ imo et i oī hora. ¶ Opz
g^o vt nō laboreſ i pñcipio et in pñ
cipiūs digōnis vsq; ad aduentū
cōplementi digōnis in eūando
ſupfluitatē cū eo qđ calefacit cū
fortitudine: neq; cum eo qđ eric
cat cū fortitudine ex medicina et
diſmiſſione ciboz: neq; cū eo qđ
debilitat ex ſolutione vētris: ne
q; iterū cū eo qđ debilitat in pñ
cipio ex ſubtilitatē regiminis.
¶ Et ſcias qđ qñ incipit q̄rtana
in eſtate aut in hyeme: tunc opz
vt in potu deſ in pñmis de aq̄ or
dei et ſecaniabin vt aplat vias
oppilatas puocatiōe et pſumat
velociter et illud eſt poſt perio
dum antecedentem trib⁹ horis
aut quatuor. Et cum accidit q̄r
tana in hyeme: tunc non eſt mo
dus vt dentur in potu trociſci.
¶ Et ſcias qđ res frigide et humi
de faciliſ digeſtiōis boni chimi
ſūt cōueniētes huic egritudini i
quantum eſt febres: et ex hoc qđ
ſunt cōtrarie vñi duarū qualita
tū melancolie q̄ eſt ſiccitas: q̄re
opz vt adminiſtrent iterum vbi
nō timetur nocumētū digōnis.
Et non ſit q̄rtitatis ex qua time
tur nocumētū in digōne aut mi
ſceat cū eis aliqđ qđ earū frigi
ditatē temperet: et non minuat
earū humiditatē: et iſte ſunt res
calide cū equalitate. ¶ Et alie
neſ oē frigidū et ſiccū. ¶ Et res
humide et frigide huic egritudi
ni cōuenientes ſūt ſicut endiuia
et lactuca et melon et perſica qñq;
et non opz vt deuitent h̄mōi niſi
aut ppter vehementiā frigoris
et eſt inuētū ſicut in lactuca: et nō
eſt inuētū ſicut in melone dolci.
Aut propter vehementiā puoca
tionis perducētis ad ingroſſa

tionē ſanguinis: et illud eſt inen
tū in melone dolci. Aut ppter ea
qđ preparata ſūt ei qđ pmiſceat
putredinē et eſt illud inuentum
in pſicis: et opz vt obſerues hu
iuſmodi. ¶ Cibi vō calidi cū eq̄
litate cū additiōe i hūiditate ſc
iuuātes valde: et p̄prie cū vo
lūt eq̄tionē caliditatis eoz vbi
nō diligēt vt per ea fiat iuuamē
tum ad digeſtionē cū frigidis et
humidis: ſicut commixtio ficū
cū endiuia. ¶ Et nō eſt malū in
pñmis ſumere ea in q̄bus ē ſal
ſedo et acido et incifo cū nō ti
metur incrementū caliditatis.
¶ In fine aut egritudinis nō eſt
excusatio illius: et trociſci de ab
ſynthio iuuatiui ſūt vsq; ad finē
egritudis. ¶ Et de illis quib⁹ fit
iuuamētū eſt ſeſſio in aqua cal
da dolci añ cibū omni die: et bal
neatio q̄ humectat et nō facit ſu
dare neq; excitat caliditatē: et cō
tinuatio delitiarū et q̄tis: et ab
horere exercitiū et mot⁹ corpora
les et aiales. ¶ Et oēs iſte febres
indigēt humectatib⁹ et diuerſifi
cātur in q̄rtitate inſridatiōis et
calefactionis. Et neceſſitas ſua
qua idigēt ericcatiuis eſt ppter
illud qđ eſt in eis devirtute inci
ſionis et abſterſiōis et ſolōnis et
nō pp ericcationem. ¶ Et oz vt
obſeruet ſtomachus cum empla
ſtris bonis cōfortantibus q̄ ſūt
inter virtutē caliditatis et ſubti
litate ei⁹ km qđ erigit diſpoſitio
Et obſeruetur ſplē et epar et regā
tur vt nō indurentur et apoſte
mentur: et fortaſſe eſt neceſſariū
ad puocandū vomitū vti aqua
raphani cū ſemine ſuo q̄ miſceat
tur cū ſirupo acetoso et fortaſſe
iuuat cum aſceſſione comestio
nis ſicle et ei⁹ qđ ſalutū eſt de pi

scibus et synapis et his filis an
ipm. Et adiuuat post illud cu
potu aque multe: dein fiat suc-
cessio cu sirupo acetoso et eno-
mat. Et de illis q conferut ei
est vtumat ipm i die paroxis-
mi: dein euomat sup ipsuz: et se-
curitate facit a no cumento fe-
bus qd est pp frigus et rigorez
et acuitate febus siumat allia
et mel et bibat si est puru ace-
tosum mellinu: et impleat cibo:
deindeumat aqua calidam et
euomat. Cuz ergo consumitur
paroxisus cenet re parnam et
balneet in mane. Et siumat
an paroxisum. v. horis cibū vt
euomat: fortasse iuuabit illud
lz non euomat. Et vomit an
paroxisum quicunq humor sit
aut alleuiat paroxisum: aut
eradicat ipz. Et de regimine
bono est q ieiunet i die poris-
mi si no est qd prohibeat: et no
sumat cibū donec psumat pa-
roxisus. Et igrediet balneū
die scdo: si qd fuerit digō scdm
descriptionē: et si no fuerit digō
no fiat in ea nisi effusio aq cali-
de qritate qua delectat corp
et hūctat min q vt pueniat
ad hoc vt liqfiat ex ea hūor: et
in die tertio admistret vomit
pp illud qd supfluit de cibo et
q resoluit balneū: qvis opor-
teat vt admistret vomit i die
porisui itez. qd si melia fuerit
sanguinea iuuabit cuz stōmia
et basilica. Dein p enationem
subtilē cu eo i q ponunt de mū-
dificantibus sanguinē sicut vir-
tutes suchaba et bedeoard et
polipodij et sumiterre et my-
rabolanor: chebulorū et hoc
qd gen^o velocit recipit cura-
tionē. Et si fuerit melancolica

colerica: tūc tibi inest vt ad mē-
stres i fridationē et hūctatio-
nē vltimas ex medicinis et ci-
bis: et administra aqua tpatā
sedēdo in ea et abluēdo. et fiat
lenificio nature i principio cum
eis q sunt sicut illud qd fit ex vio-
lis. et qd fit ex. aq casei cu pū-
te polypodij: aut sirup^o acetos-
sus cu epithimo et sirup^o ros. et
aq iuleb et cassiafi. Et no so-
lutio ei^o itegra separatur post
10. dies: qm digestio apparet i
eo. s. qm materia est melancolia
colerica: dein fiat gradatio ad
illud qd subtiliat et icidit. Et
si necessaria ē rectificatio stōa-
chi: tūc fiat cu inuctiōib^o et olis
et epithimatib^o q no ptraſeāt
virtutē camomulle et absinthij
et melliloti et similis et ieiuniū
plm vsq i die periodi: qhūq ite-
rū est ex eis q no cōueniūt ei: et
si sit in die periodi sufficiat eis
de cibo parū modicū: ex mūdi-
ficatinis iuuatibus sunt ea q-
bus est decoctio myrabolis. et
epithimi et sene in sirupo ace-
toso in quo decocte sunt viole:
et fortasse sumit in potu an in
eo asse in ieiunio proprie i die
paroxismi: et euomat ipsum si
nauseat cuz aia ei^o. Et si fue-
rit melancolica flegmatica re-
deat ad sirupū acetosi mellinū
cu aq apij et fenicli et filis: et si
necessaria fuerit lenificatio mē-
scea cu eo i principio pū^o soluti-
ua flegmat^o pū^o turbith
et polipodij: et fiat gradatio pa-
cā ad pū^o agarici. et fiat vō-
mat cu sirupo acetoso mellino
o semib^o et his filib^o vsque qd ic-
piat digeri: et sit vaporatio stōa-
chi et ei^o eplastratio cu eo qd
est forti^o: ita vt cu dactilis et h-

Liber quartus. Fen. i.

cub⁹ et sili⁹: et sili⁹ inunge ipm
cū oleis calidis pueniēdo vsq
ad oleū d costo. Et fortasse ē
necessariū i eo puocare vōitū
cū sirupo acetoso: et sit i eo x⁹
sinap⁹ et ellebori albi. Imo for-
tasse ē necessariū vt i potu denē
cū dispōne sua cū nō timef obli-
litas dispōnis virtutis. Et si
fuerit melia: melica pira d ghe
fecis sanguinis tunc rectificaf
solo ei⁹ i pumis cū aq iuleb et
penidys et ē pueniēs ad mīstra-
tio geleniabin mellini et zucca-
rini: et in fine eius euacuet cū
eis q sunt sicut decoctio mira-
bola. citrinor et nigroz et fumi-
terrez passulaz. Cū g egritu-
do digesta ē tūc bonū est flobō
thomaf ex basilica. Et ad mī-
stre⁹ vomit⁹ sup cibū cū fortitu-
dine aut leuif km horā et neces-
sitate: et opz vt assidue⁹ ipz qm
ē radix ad eūonē cū medicinis
et clysterib⁹ fortib⁹. Et medī-
cine q admistrant i hmoi hora
scē epithimū et polipodiū et aga-
ricū et sticados et lap⁹ armen⁹ et
lapis lazuli abluti et nō abluti
et succ⁹ sol. cētauree cū sirupo
mellino. et fortasse necessari⁹ ē
ellebor⁹ niger. et fortasse ifūdāf
i colerica senez fum⁹ tre cū epi-
thimo et i sirupo acetoso: deih
hēs cōsiliū tūc apō eūonē. et da-
i potu flegmatice et melice ex
ea tyriacā et mitridatū et medi-
camē de assa et sulphure. et pip
solū bibaf i aq. et de illis ē sina-
pis q admistret h assidue: imo
i oib⁹ trib⁹ dieb⁹ et i pmis et añ
illō i spatio lōgiore et sili⁹ dya-
piperē et siliā illi d etys. et nō
festines cū aliq hoz añ digōnē
nā si tu dderis in potu tyriacā
et siliā illi i pmis ppones qrtā

nā cū qrtana: et fortasse attras-
hes egritudines alias: et ppe i
hyeme. Et i fine ei⁹ si neces-
sarie fuerit flōmia aude super-
eā. Inq⁹ Sal. Sanaui gētem
plurima a qrtana ita dedi eis
i potu post digōnē solutiū dei
de ddi eis i potu succū absyn-
thū: deih dedi eis i potu tyriacā.
et dico q assa et pip singula-
ria sūt iuuatiua valde qñ ap-
paret digō et puenit stat⁹. et ci-
ba illū fahane et albune et keni-
culi cappar⁹ et sinapi et almurī
et oib⁹ i qb⁹ ē x⁹ solutiua cum
fortitudine: et fortasse erit tibi
necessariū vt des ei i potu post
xl. dies oi mane qrtū est nabac-
yna d eis q sūt sic medicamē d
assa: et oi sero sili⁹: cū febris nō
fuerit acuta et materiei radix si
fuerit colera. Et de trociscis
iuuatiuis i hac hora et apō de
clinationē sūt trocisci km hunc
modū. R. succi eupatoriū et cro-
ci amboz. añ. pōd⁹. 3. iij. scolo-
pēdr. arist. et lactuce et reubar.
et spodiū oim. añ. 3. v. et se. ace-
tose. et se. portul. et ro. et spice.
et se. cuscū. et anisi et se. apū et ra-
dicū cappar⁹ et gnoz albē et se.
fenicli oiz añ. 3. iij. pficiātur cū
aq apū et fiāt trocisci: et denē i
potu cū aq fenicli et endiuie et
cuscute: et h qdē medicia iua-
tiua ē modis plurib⁹. Et si di-
gerit materia: tūc fac istud. R.
myrhe. 3. xv. spice. 3. xij. agari-
ci costi floz sqnāti oim. añ. 3. v.
petrosellini. 3. xv. anisi. 3. x. cōfi-
cianē cū vino ātiq et cū melle et
zingibere. et sit dosis ei⁹ qrtū ē
nux. et qñq danē in potu i fine
et pualescētib⁹ et apō paucitatē
nocumēti i ea et imlitudinē ca-
liditatis cū subtiliatiōe mate-
rie

Tractatus.ij. Fo.cccxxij.

riei medicina hmoi. R. seminis iulqam albi mādtagore ābo-
rū. añ. siliquā. i. et asse circiter
tertiā fabe. i. Et de hoc gene-
re est vt sumant iterū calamēti
domestici aurei. iij. et semis vi-
rice aū. x. et epithimi aurei. i.
fiāt trocisci pui valde et sit do-
sis. 3. i. Et ex eis q̄ bōa sūt eis
est vt admistret post appariatio
nē digestiōis vsq̄ ad finē eius
istd. Sumat passulaz de scemi
aut d alacoē et allei siluestris et
myrti vel myrabolani recentis
oim. añ. pars. i. et decoquant i
aq̄ dulci postq̄ infusa sunt in ea:
dein bulliāt exq̄site et coles: et
des de ea. 3. i. Et itex semis
apū et anisi et cordumeni oim.
añ. 3. v. origani siluestris eupa-
torij oiz. añ. 3. vij. ameos. 3. iij.
suchaha. 3. iij. passulaz. 3. x. deco-
quant i trib⁹ libz aq̄ vsqueq̄ re-
deat ad lib. i. Et d illisq̄ bōa
sūt eis ē vt sumant ameos spi-
ce et calamēti oim. añ. 3. x. et car-
ui et anisi āboz. añ. 3. vij. et asse
pōd⁹. 3. v. et zizibers pōd⁹. 3. iij.
et casie pōd⁹. 3. iij. pficiant cum
sufficiētia mellis. et sit dosis ei⁹
pōd⁹. 3. i. cū aq̄ apū et feniculi.
Et trocisci hmoi. R. succi eu-
patoris. 3. x. scolopēdrie spodij
fenicli spice croci oim. añ. 3. v.
laccet reubarbari oiz. añ. 3. iij.
semis cucumeris et semis portu-
lace oiz. añ. 3. vij. fiāt trocisci cū
aq̄ apū et sumant i potu cū siru-
po acetoso. Et itex ad flātū-
cā myrhe. 3. xxxv. croci petrosi-
lini āboz. añ. 3. v. spice. 3. iij. s.
castorei. 3. iij. anisi. 3. iij. s. semi-
nis apū et carui āboz. añ. 3. iij.
amomi corticū casie storacis oiz
añ. 3. ij. et tritā siseleos adriani
pfectiōis oiz. añ. 3. i. et tritās du-

as. Et qñ vehemēs sit rigor ē
vomū cū aq̄ tepida et sirupo
acetoso ad illud iuuatiū. Qd
si vtutes ei⁹ nō obediūt: tūc cū
eis qñ rememoratio pcellerit
fm horā. Et si fiat vaporatio
cuz ēbroca in q̄ decocta sunt se-
hea et camomilla: et silia hōle
coopto cū pānis laneis aggre-
gātibus calefactionem.

De rememoratione solu-
tiuum quib⁹ indigēt post
digestionem. Cap. 58.

Chebulorum. 3. v. epithimi
absinthij amboz. añ. 3. v.
myrabolanoz citrinoruz succi
eupatorij ēblici oiz. añ. 3. iij. se-
minis apū et anisi et semis feni-
culi oiz. añ. 3. ij. fiat ex eis deco-
ctio: et soluat cū eo cū facilitate
Et sumat absinthij pond⁹. 3.
x. myrabolanoz chebuloz et pi-
thimi oiz. añ. 3. vij. et fumiterre
pond⁹. 3. vij. et suchaha et cetau-
ree maioris āboz. añ. pōd⁹. 3. v.
eupatoris et radicis sgnāti am-
boz. añ. pōd⁹. 3. v. decoquant cū
qñq̄ lib. aq̄ dōec redeat ad li. f.
Et pillule leues. Qñ admistrā-
tur i oib⁹ qñq̄ dieb⁹ semel sūt
iuuātes in ea et sunt expte. R.
epithimū et turbith āboz. añ. 3.
x. carui anisi āboz. añ. 3. vij.
ameos. 3. v. iij. semis apū et feni-
culi āboz. añ. 3. iij. polipodij. 3.
vj. agarici albi qd facile terit.
3. vij. salis idi. 3. v. hierepigre.
3. xv. fiāt pīe cū aq̄ mēte et sit
dosis. 3. i. s. Et cū mā est flāti-
ca cōferit iste pillule. R. epithi-
mi agarici ameos oiz. añ. 3. vij.
semis apū anisi fenicli oiz. añ.
3. iij. salis. naptici. 3. v. hierepi-
gre turbith amboz. añ. pōd⁹.
3. x. dosis pōd⁹. 3. ij. s. Et qñ
est cū dolore splenis iuuat hoc
Articella, D

Liber quartus. Fen. j.

medicamine et soluit eum cum facilitate. R. scolopendrie. 3. xv. agarici. 3. xij. mirabolanoz nigroz hieze. an. 3. x. chebulozz absinthij oim an. 3. viij. suchaba benedeo ard camepitheos succi eupatoriij oiz an. 3. viij. fructus ramarisci radicis capparoz amboz an. 3. v. s. seminis apij anisi seminis feniculi oiz an. 3. iij. fiat confectio aut pillule.

De curatione patiensis quartanam. Cap. 69.

Rectius est ut inclinet regimen eorum in primis septimanis usque ad tres septimanas ad subtiliationem quandam. propter quod destruat virtutem. et illud est ut abstineant a carne et alio humore: et enim minorat eorum materias et alio leuiat eos et abbreviat spatium egritudinis eorum. Et post illud necessarium est virtutem viuificare cum eis qui sunt sicut pisces alio dradu et oua sorbilia et pulli et alio iungi. Et cum peruenit ad tempus in quo sequuntur ea alio humore et in minorat egritudinem et cibare cum eo quod est fortius ex carnibus gallinarum et pulloz et arietum et hedoz et alio mollis carnis sicut sicut pulli et alio duragi et pisces boni qui non sunt magni. Et scias quod perditio in eo ex quo cibatur humore quartana est quod sit aggregatio per petates. quorum vnus est ut non sit crudus imo solutus cruditate quam facit accidere melancolia. et scia est ut si sit grossus imo subtilis grossus. et tertia est ut non sit costrictius imo solutus venter. et quartus est ut sit sanguis ex eo generatus laudabilis: et plurimum quod est in ea illud quod habet caliditatem et humiditatem. Et tu iam sciuis: si quomodo cibetur an paroxysmum:

et per quot horas: et quare illud et sciuis iterum: et quomodo necessarium est cibus: et in paroxysmo eius propter causam predictam. Et rectius est ut eueniat febris venter vacuo ut non occupetur natura cum materia alia: nisi cum materia egritudinis donec expellat eam: et vinum sit purum subtile.

De cura quartane continue. Cap. 70.

Dispositio huius febris est in eo enutritum an ipsam. Et cano in ea est homogenea canoni quartane interpollate: et si diuersificat nisi ab ea in rebus paucis. De illis est quod solutio in illa ad equalitatem in calefacientibus et ad isrigidationem in hac est melior propter adherentiam febris. Quare oportet ut administrentur in curatione eius ea que sunt sicut si: rumpus acetosus cum seminibus et geleniabin et aqua de radicibus equalis et suppositoria cum melle. Et de illis est quod si omnia in hac est magis necessaria quam materia est magis comprehensa in venis. Et de illis est quod licentia in carnibus in hac egritudine est minor: ideo caue hoc.

De febre sextana et septena et similibus. Cap. 71.

Et nominant phitanos: et quidam nominant huiusmodi febres reuolubiles. Et iste generantur ex materia homogenea materiei quartane: sed est minor et grossior. Et plurimum quod est huius ex melancolia stagnatica. Sextana autem et septena et que sunt post illas hypodixit. Et Galenus dixit: ego non vidi in vita mea aliquam ex eis: neque vidi quartanam nudam forte et neque febre.

Tractatus .ij. Fo. cccxxliij.

nisi quasi occulta. ¶ Inquit et non est longinquum quoniam sit causa in septem: nam verbi gratia, et nouena regimē quod quoniam administrat et currit super ipsum facit febrem: nam iteratio facit necessario in humore horā illā febrem: et si dimitteret et rectificare: non faceret. Est ergo causa in periodis eius et in ipsi iterationibus reiteratio regiminis: et periodus eius non sunt periodi materię que effundat et eius redictiones. ¶ Inquit. Opus ergo ut obseruet in experientia eius huius egritudinis hec intentio ita ut non accidat error: quousque sit quasi regas aduentu harum febrium et quasi quod sit necessarium ut sit humor febris alia radix. ¶ Uterum hypo. iam verificauit sermonem in iteratione septene et nouene et non est illud manifestum mirabile: neque manifeste impossibile: ita ut sit necessarium redire in eo ad administrandum. ¶ Et humor: quod de quo locutus est hypo. in capitulo harum febrium sunt quod septena est plura et non est mortifera: et nouena est longior ea et non est mortifera. et dixit quod quinta est deterior: febrium quoniam sit aptissima et post ipsam. et dixit Galenus in ea sic scitis. ¶ Et ego quod opinor huic sermoni modum quendam. et est ut sit ptisis significans ethicā et sit humor eius quinta subiectum propter idem indefinitum non significat: cōtate: ergo est quasi dicat quod de quinta est una species deterior: febrium quod est signatio huius humoris eius quod cum febres plōgant et promiscuent et diuersificat: pueniunt plura ad inflammationem membra prius palia et ad ethicā: et de perpetua harum febrium est ut sit in fine suo in ordinem unum: et plurimum

illi super quartana: et iam testificati sumus eam quintana. verum ipsa perducit ad quartana: quoniam in humoribus est exuberatio: et in humiditatibus multitudo. Cum liquefactio iam multiplicat et euacuationes sensate et insensate frequētes sunt non remanet in humoribus cineritas nisi illud quod minus est et grossius: et illud facit esse necessarium: ut sit paroxysmus tardior et fiat illa quod fuit quartana quintana: et in humoribus quod dispositio fortasse erit corporis preparatum ut inflammetur et fiat ethica. et iterum ethica quoniam accedit non est longinquum quoniam faciat accidere in humoribus cineritatem quandam propriam suam in postremis ethice et accidit illi cineritati putredo quare accidit febris et ita destruxit febrem ethica corporis. est ergo mala ex hoc quod ipsa est signum adustionis humoris de quo non remansit nisi parum et sit adustus parum et ex hoc quod ipsa est causa adustionis febrium et duplicationis eius. ¶ Et non opus ut negent egritudines quod non contingit videre in tempore quodam: et quodam regione: nam hoc genus non comprehendit per multitudinem. ¶ Neque iterum oportet ut dicat quod si est quinta tunc necesse est ut sit materia quinta. Nam melancholia generat quintana: non propter hoc ipsum quod ipsa est melancholia imo propterea quod ipsa est parua grossa: et ita non prolongatur quin sit in quibusdam corporibus melancholia grossa parua cui accidit putredo. ¶ Et non puenit alii cuius dicat possibile est islegma teui fiant ei paroxysmi alij quando ingrossatur et minoratur: quoniam cōcessio est res ampla raro sit possibile ut necario psequatur eius dictio. ¶ Amplius non est dispo-

Liber quartus. Fen. j.

fitio in cōcessiōe ei⁹ qđ nūq̃ vi-
det ⁊ non auditur: neq; de quo
testificatur experimētator aut
sapiens: sicut concessio eius qđ
testificatur qualis hyp. et iam
retulit mihi fidelis qđā se vi-
disse nouenam. Quintana ⁊ ve-
ro non multoties vidimus et
non cogimur propter hoc dice-
re qđ illic sit humor alius.

De cura specierum huius
febris. Cap. 72.

Appropinquat hui⁹ febris
cura cure q̃rtane flegma-
tice. Et indiget i curatione
ei⁹ supfluo ieiunio et subtilia-
tione cibi et regiminis: ⁊ som-
no digerente vt resoluatur p
illud materia grossa et digera-
tur: et iterum indiget ingrossa-
tione regiminis vt nō destrua-
tur in eo virt⁹: et sunt ista duo
sicut duo cōtraria: ⁊ propterea
qđ febres iste non faciūt accide-
re lesionem virtutis: non cura-
mus si subtilemus regimen ⁊
faciamus egrū vt ieiunio vno
tempore et succurrimus illi si-
cut ostendimus itayt cibemus
cum eo cuius bonum est nutri-
mentum et velox sit ⁊ multipli-
catur: et in quo nō est ingrossa-
tio materiei: neq; additio i ea.
Et de curationibus magis
cōferentibus ad illud est vom-
itus cum elleboro et semine ra-
phani et raphano et elleboro
et semine attriplicis ⁊ nuce vo-
mica et euacuatio cum hieris
et post illud administratio ty-
riace et eis siliū. Et confert
tūc sudatio cū medicinis et cū
balneo calido absq; administra-
tiōe aque et absq; administra-
tione humectantium.

Tractatus tertius.

De ethica. Cap. j.

Am sciūsti qđ
in membris sunt humi-
ditates diuersarū spe-
cierum de quibus sunt humidi-
tates preparate ad nutriendū
et humectandū iūcturas. Et
illis est ergo illud qđ est repōsi-
tum in venis. Et de illis est il-
lud qđ est sparsū i mēbris sicut
ros: iste sunt due diuisiones et
prima earem est materia febris
putredinis aut febris ebullitio-
nis: sicut sciūsti cum nutrimen-
tū totū nō expandat qñ est imo
remanet de eo illud quod est in
semita expādēdi: ⁊ remanet qđē
in semita recōdēdi. Et de illis
sunt hūiditates primi tēporis
coagulationi: et sūt hūiditates
qđ fiūt actu nutrimentū. s. attrācte
ad locū qđ est pmutatio ei⁹ qđ
est d eo resolutū: et fiūt additio
in eo similis illi: verūtāmē tēp⁹
cursus earū ppinquū est: ergo
sunt non coagulate. Et de eis
sunt humiditates cū quibus cō-
tinuātur partes membrorū simi-
liū ptiū i pncipio creatōis ⁊ p ip-
sam destructionem pueniūt ad
sepatōez. Et similitudo hūi-
ditatū pmaxē oleū lucerne effu-
sū i lucerna. Et similitudo se-
cūdapē oleū ibibitum i corpore
lychini. Et similitudo tertie
hūiditatis ē hūiditas qđ ptiuāt
ptes cori d qđ fact⁹ ē lychni⁹. Et
cū inflāmāt mēbra radicalia ⁊ p-
pe cor ē illō ipa egritudo qđ ethi-
ca hēzq sciūsti. Et caliditas qđ
dē. epat⁹ qñq; pducit ad ethica:
vex n ē ipa ethica: imo ethica ē
illa qđ ē cā cordis. ⁊ siliū ē dispositio
pulmōis: ⁊ stomachi. Verū dū
ipa pmanet finiēdo hūiditates

Tractatus tertius. Fo. cccxxv.

q̄ sunt in digestionē prima imē-
bris et pprie cordis sicut finit cā
dela oleū ifusum i lucerna; tūc ē
grad⁹ primus appropriat⁹ note
gñis qđ ē ethica et grece ethicos
cū nō habeat in sp̄bus suis no-
men. ¶ Et cū finit humiditates
q̄ sunt diuisiōis p̄me et incipit re-
soluere humiditates q̄ sūt diuī-
siōis scđe et finire eas sicut finit
flāma oleū euacuatū i lucerna et
incipit finire ibibitū i corp⁹ lychi-
nū erit grad⁹ scđs et nota dubu-
rē et forosmos et h̄z latitudinē et
p̄ncipiū et mediū et statū. ¶ Am-
pli⁹ nō rectificat ille q̄ p̄seqt̄ sta-
tū aduburē et parū recipit cura-
tionē nisi de⁹ velit et p̄pe qñ pue-
nit ad hoc vt caro minuat. Cū
ḡ finiunt iste et incipit finire hūi-
ditates q̄ sunt diuisiōis tertie si-
cut incipit flāma adurere corpus
lychinū et hūiditates ei⁹ radica-
les ē egritudo ḡd⁹ tertū et nota
curuatiuus et almukasif grece.
¶ Et hec qđ ē egritudo est ex fe-
bub⁹ q̄ nō h̄nt paroxismos neq̄
horas porismoz. ¶ Et qđā dixe-
rūt. Febres ethice aut p̄dēt cū
hūiditatib⁹ p̄pinq̄ t̄pis cū coa-
gulatiōe. Aut cū eis q̄ sunt sicut
caro. Aut cū mēbris radicalib⁹
duris sicut sūt ossa et nerui. ¶ Et
si ex kmōe isto itelligit q̄ p̄dēt
h̄z semitā q̄ finiūt qđ in eis ē de
hūiditate radicali p̄tinuata eis
erit hec et itētio p̄ma eglis et si si-
gnificat q̄ p̄mū qđ finit ethica ē
hūiditatis p̄pinq̄ t̄pis cū coagu-
latione nō erit sermo san⁹. ¶ Et
ethica qđē quādoq̄ accidit post
febrē ephimerā. Et quādoq̄ ac-
cidit post febres putridas et apo-
stematū: et longinquū est vt acci-
dat ethica incipiēdo: quare sunt
membra radicalia iā inflāmata

et nō inflāmatur humor neq̄ sp̄-
ritus ante illud: imo oportet vt
calescant illa in primis: deinde
fm processionem dierum cale-
fiāt ista nisi accadat causa fortis
valde: et causa quidē vna quan-
doq̄ est cā febris ethice: et qñq̄
est causa febris ephimere fm ve-
hemētiā mutatiōis sue et debili-
tatē suspēsiōis sue sicut ignis
nā ipse obulat lignis fm duos:
modos: quoz vn⁹ est fm modū
q̄ calefacit ea et finiat i eis: et se-
cūdus est fm semitā inflāmatiōis
¶ Et febris qđē putredinis et a-
postematis p̄mutat multoties
ad ethicā p̄pter vehementiā fe-
bris et vehementiā subtiliationis
cibi in ea phibitione aque frigi-
de et paucitatē obseruatiōis la-
teris cordis cū vnctionib⁹ et em-
plastris et epithimatib⁹ et pprie
in egritudinib⁹ membrorū vici-
norum cordi sicut dyasfragma-
tis. Et multoties facit cadere in
eā necessitas medico p̄pter ca-
sum virtutis et frequentia sinco-
pis ad dandū in potu vinum et
aquā carnis et medicinā de mu-
sco et hīs similia. ¶ Et quādoq̄
cōponitur ethica cum febribus
putredinis et apostematū. ¶ Et
ethica quidē in principio rei est
difficilis cognitiōis et facilis cu-
rationis. Et i fine sui est facilis
cognitionis et difficilis curatio-
nis. ¶ Et finis aduburē nō reci-
pit curationem penitus.

De signis. Cap. 2.

Pulsus quidē est minutus
dur⁹ frequēs debilis fixus
fm habitudine vnā. ¶ In tactu
ho eoz est illud qđ sentit de ca-
liditate min⁹ caliditate sinochi
et ei similiū inflāmatarū in ma-
teria. Et in principio dū tangit:

D iij

Liber quartus. Sen prima.

est magis suavis. Et cum remanet super eum manus horum appetit cum fortitudine et mordicatione. et dum cessat augmētari: testis calidus quod est in eo locus venarum et arteriarum: et est eorum caliditas similis non ei minuit. Ulex ipsa quoniam superuenit ei cibum augmētatur velociter: et fit fortis pulsus valde et incipit magnificari: et propter illud accidit stultis medicorum quod prohibet eis cibum propter illud quod accidit eis de eo ex accidentibus quare perdunt eos. Sicut augmētatur flamma propter injectionem olei: et sicut ita quando effunditur aqua super eam: et iste quod est significatio eius sunt fortes. et cibus in reliquis quidem febribus proculdubio non incendit hac incensione: sicut inuenit hic: quoniam necessario faciat diuersitatem per motum nature. Et hec inflammatio non est sicut incensio reliquarum febrium post coarctationem: neque scilicet per dos notas: imo cum comedunt et in quacunque hora sit. Et est habens egritudinem non vehementem discernens illud quod est in eo de de caliditate: quoniam facta est complexio membro conueniens. Et iam sciisti in libro primo qualiter dispositionis in huiusmodi. Verum ipsa apparet apud susceptionem alicuius ciborum propter vehementiam suam. Et de significationibus per mutationis febrium ephemere ad febrem ethicam evehementia fortitudinis caliditatis illius valde. Nam secundum primum incipit febris post octiduas declinare. cum ergo pertransit febris duodecim horas et non apparet signa declinationis: imo pertransit usque ad tertium diem et sit fortis: tunc illa est ethica. Et de significationibus per omnia ethice

cum febris putredinis est remissio caliditatis sicce post finem declinationis: et post sudorem exuberantem: et additio laterfactionis et extenuationis scilicet illud quod facit necessarium illa egritudo et ynctiositas iuxta regestione. Et si fuerit ethica illud quod appetet et occultum alio significat ipsum coarctationem accedens in pocissimis humori enim est non inuenitur in ethica omni. Et scias quod quoniam incipit ethica retenta cum stomacho quare corrumpit complexionem epatis per vicinitatem.

De signis aliduburen. Ca. 3.

Signa vero aliduburen sunt quod quando febris expellitur alidubure vehementer sit durities pulsus et eius debilitas et paruitas ipsius et eius frequentia et proprie quando causa casus in ethicam est apostemata quod non resoluitur: nam illud scilicet frequentia additur valde. et scilicet velocitas et fit pulsus eius durus et inolaus caudamuris. Quod si fuerit ex potu calidi vini erit loco caude muris acualis. Et non erunt accidentia alidubellati vehementia valde: non enim dat ei spatium usque ad humorem. Et appent iuxta ynctuositas et petala recipit oculum profundari. Cum ergo alidubure puenit ad statum sit fortior profundatio ab oculis. Et multiplicat lippitudo sicca. et crescit extremitates ossium omnis membri et facie. Et plantarum temporum. et tendit cutis frontis et destruitur color cutis. et fit quod sit super eam puluis quidam ex aduersione solis. et perducit ad grauedinem eleuandi supercilla. Et fit oculus somnolentus et clausus absque somno. et subtiliatur nasus et elongantur pili. et apparent

Tractatus tertius 6 fo. cccxxvi.

pediculi. Et videtur videri iam mino-
rariz adherere cum dorso quasi sit
carnis sicca quae iam attracta est. et
attrahit cum ea cutis pectoris. Cum
ergo curuant ungues rarcuant
tunc iam venit ad statum et incipit te-
dere ad occasum. Et cum incipit tede-
re ad occasum liquuntur cartilages
De cura ethice. Ca. 4.

Intentio in curatione febris
ethice est infrigidatio et hu-
mectatio. et vnaqueque expleat cum
approximatione suarum causarum et
expulsionem causarum suarum. Et
fortasse est causa vna earum causa
vna alteri sicut causa infrigida-
tionis. ipsa enim quod est causa exicca-
tionis quod est vna humectationi si-
cut infrigidatio cum trociscis ca-
phoratis et illis quod sunt ex spodio
et his similibus. Et fortasse hume-
ctatio iterum est causa calefactio-
nis quod vna est infrigidationi sicut
vna ipsa humectat sed calefacit
tunc oportet ut observet illud. Et si
necessitas vocat ad fortem infrigi-
dationem non erit nisi cum re cui co-
iungitur aut quod procedit: aut cui suc-
cedit res in qua est virtus humecta-
tionis. Et sicut cum vocat neces-
sitas ad fortem humectationem velo-
cem in ea sicut ad carnem et vinum
tunc oportet ut adiungat ei: aut antee-
dat eam: aut sequatur eam illud in quo
est infrigidatio. Et si fuerit causa
ethice aspera aut lesio membrorum: tunc
necessarium est curare ipsam in primis.
Et quod diligit componere regimen
ei in quod febris sit vehemens val-
de: tunc necessarium est ut incipiat
et det in potu trociscos caphora-
tos quod currunt cursu eorum cum siru-
po acetoso diluculo in ortu solis
sicut aqua ordei in caceris si non
abhorret eos: et cum inlebraqua

granatorum. Et admixtionem muc-
laginis psylli: si non fuerit prohibens
aliquid propter stomachum et alia.
Et regimen infrigidans est per il-
lud quod sciunt de potibus infrigi-
dantibus et de oleribus infrigidanti-
bus et trociscis sicut troscisci et ca-
phora et emplastris et unctioibus et
his similibus et infrigidatione ae-
ris eorum ita quod in hyeme. Si autem
non tolerat: alleviet ab eo ignis
Infrigidatio namque aeris eorum est
melior res. Et sicut vestire eum cum
sandalatis et caphoratis et facere
ipsam odore illud in quo sunt
rose et caphora et sandali: et fru-
ctus frigidi et sebestena et liliis cum
aqua rosacea: et vaporatio cum su-
dore et balneo. Et oportet ut non
plonget retentio emplastroz infri-
gidationi valde super membra propter
valde membris anhelitus: fortasse
enim infert illud anhelitus et vocis
nocumētum magnū. Et oportet
ut declinet ad quietem et somnum et
tranquillitatem et gaudium: et custo-
diat eger ab eo quod facit ipsum ira-
sci et quod facit ipsum tristari: et quod
facit ipsum angustiari et a fame et
siti longa. Emplastrum infrigida-
tia quod oportet eos uti sunt aro-
matica. Nam ipsa sunt propin-
quioris inuicem et propter suppe-
ctus: et quod sequuntur ipsum: et sunt in-
fridata: et non sit in eis stiptici-
tas. Stipticitas enim cum hoc quod
ipsa facit accidere exiccationem et pro-
hibet virtutem medicine perfudari.
Et oportet ut assidue permutatio
ut non remaneat medicamentum et ca-
lescat cum observatione vehemētie
infrigidationis eius. Nam cum ipsa infri-
gidat vehementer non elongat quoniam
debilitet membris. Et quando est pro-
pe membris anhelitus non est longin-
quum quoniam impedit dyaphragma

Liber quartus. Fen. j.

et alia ab emissioe anhelit^r cuz facilitate. ¶ Et de regimine humectate sunt cibi leues et fruct^r et robur: et yunctioes: et templa: et odoramenta: et caput purgia: et quietes: et tranquillitas: et vt non inferat ei violentia in fame aut siti.

¶ De rememoratioe medicinarum infrigidatiu eos. Ca. 5.

Ille ho que de eis sunt infrigidantes aut humectates oēs sunt nutritine: aut vincit in eis nutritibilitas sicut aq^a ordeidecocta cu cācris ex parte cācri et op^o vt euellant^r extremitates cācrop^o ex pedib⁹ suis et corporibus suis: et abluant^r cu aq^a frigida et sale bono cu cinere vicib⁹ trib⁹ et supra dōec mūdificent^r et purgent^r a grauitate sui odoris deinde decoquant^r i aq^a ordeide: et sicut aqua lactis vaccini de quo extractū est butyrū: et sicut succi olez elixatorū p^odictorū caplis febrū acutarū sicut mucillago psilij. ¶ In aceto aut ēvehemēs ericatio et vire^r resolutionis q^ure op^o vt bibat^r cum eo q^u resistit duab⁹ p^oprietatib⁹. s. p^o cōmixtio nem aque multe aut cu q^ubusdā humectatib⁹ et lenificatib⁹. ¶ Et primū q^udē est vt lac asine sit cu humectatioe sua infrigidās ita vt quidā faciāt meliorē infrigidationē eius sup^o infrigidatioez lactis vaccini de quo extractū ē butyrū. ¶ Uerū ipsū puenit ei q^u nō h^oz febrē periodicā: neq^z materiā: neq^z humorē p^oparatū ad putredinē: et op^o vt caueat^r spissum lac: et de illis q^u p^oferūt eis ē zuc^o car^o: et cu senseris putredinē accidentē ex lacte: tūc solue tūc facilitate: et si timueris calefactio^o nē: tūc abstine ab eo aliq^ut dieb⁹ et cura in ea cuz trociscis et aq^as

fructuū: deinde itera lac. ¶ Medicine ho infrigidates q^u nō habent humectationē sūt sicut trocisci noti narrati. s. trocisci camphorati et dactilis et succi frigidis. ¶ Et sic trocisci. R. spodu boliarmeni. añ. 3. iij. rosaz. 3. vi seminis portulace et citruli et cucurbite et karabe oim. añ. 3. iij. fiat ex eis trocisci et sit dosis p^o d^o. 3. ij. et sūt bōi valde. ¶ Et iterū aliū primi eis. R. arnoglosse amulli et gūmi et diagagati oiz añ. 3. iij. boliarmeni spodu aboruz. añ. 3. iij. papaueris. 3. v. rosarū et seminis cucurbite et citruli et portulace oiz. añ. 3. vi. g^ono^oruz cydonioz excorticatoz et seminis melonis et cucumeris oiz añ. 3. viij. succi liquiritie pond^o 3. r. p^oficiant^r cu mucillagine psilij. ¶ Uctiones ho et epithimata: et eplastra infrigidatia: et odoramenta et caput purgia infrigidatia sūt illa q^u tu sciūsti. ¶ Et meliores vnctiones sunt cu oleo de cucurbita: et de papauere: et ne nufare: et salicib⁹: et viol. ¶ Stratus aut infrigidates et humectates sunt q^u sūt plani valde de corijs aspersis aqua rosā. aut de genere ei⁹ q^u sit in tabastren. et sit impletio ei⁹ illud q^u non calefacit imo sit de genere lim pectinati et renouati assidue. ¶ Aut sit stratus de corijs que iam sunt impleta aqua postq^u sunt sup^o ea rectificatioes q^u applanēt aquā bene et p^ohibeāt ei⁹ inequalitatem: et sit stratus p^ope aquas et cursus ear⁹: et sub eis folia arborum frigidaz et humidarū scilz de salicib⁹ et sempiuue: et olera humida et odouera frigida sicut rose et folia arborū frigidaz et preputia vili et his similia

De rememoratiōe medicinarū
humectātū eos. Cap. 6.

Ilarū qdē q sūt cū ifrigida
tōe rememoratio iā pteryt
Et restat nūc p̄siderare in q̄li
tate dādi in potu genera lactis
z lac de quo extractū est butyr
et i q̄litate administratōis tine
et balnei: z administratiōe vnguē
torū z oleorū z epithimatū z reli
qui regimīnis. Et nos qdē iā
docuim⁹ modū dādi in potu ge
nera lactis i ca. p̄hisis z siccitatē
stomachi: q̄re opz vt sit illud ca
non. Et nō est lac post lac mu
lieris sicut lac asine post lac ca
praz cui⁹ pascua oze ē ex herbis
et olerib⁹ frigidis hūid⁹ sic scis.
Nam ipm z pprie lac asine era
dicat ethica si fuerit ei eradica
tor: et nō est electio sup ipm nisi
phibeat putredo accidens: aut
expectatio materiei p̄prehēse. z
lac qdē iuuatiuū est eis a p̄nci
pio ethice vsq ad finē ei⁹: et lac
mulieris sugēdo sumptū pueniē
ti⁹ ē oib⁹: z canō i dādo in potu
lac de quo extractū est butyrū ē
prim⁹ illi iterū: z meli⁹ qdē est
vt scipias a. 3. r. vsq ad. xxx. z q
ē supra eas si fuerit virtus adiu
uās tibi inest vt cōmisceas cum
eo aliqd d̄ trociscis ifrigidati
bus: z tibi inest vt addas supra
summā p̄dictā i potōe prima z
postremo si fuerit potēs virt⁹ su
per digestiōe. Tina aut illa ē
melior q̄ est tepida i q̄ nō est ca
lidas multa: z ē cū hoc cū vir
tutib⁹ olerū z herbarū ifrigidā
tū z humectātū: et nō sit ita vt
roscitet: nedū q̄ sudat faciat: z
nō h̄yt vapor tine sit calid⁹: z si
nō esset qd phiberet administra
tiōe tine frigidē: nō eligere su
per eā. Uex qd phibeat ab hoc

est debilitas corporū eorū: z eorū
extenuatio. In p̄mis ho reb⁹ for
tasse sanat eos istud. Uerū debi
litate corporis sanat iā illud cū
ifrigidatiōe pauca quā facit in
cōplōne ei⁹ q̄ possibile est vt cu
ret. Qd si fuerit debili⁹ illo ni
met q̄ cadāt i ethica senilēz il
lud km min⁹. Uerū cū illo tar
dat magis t̄p̄s mortis: z fortasse
viuit cū ea tēperie cui est quāt
tas: z multoties qdā ē rectio: p
mutatio ei⁹ ad illā ethica. Et il
lud aut in quo sum⁹ de relatiōe
tine recti⁹ est vt fiat iceptio i ea
cū aq̄ q̄ est calidū ad terminū: z
fiat gradatio ad frigidā z ad tē
peratā frigidā tolerabilez. hec
ei gradatio fac corp⁹ susceptibi
le aq̄ frigide: cū lesio nō fiat nisi
per aduētū q̄ i cōplexiōe sub
ito: z iterū corp⁹ acq̄rit ex aq̄ cala
similitudinē teneritatē z tolerat
cū ea aquā frigidā. Et si iterē
tina i die trib⁹ vicib⁹ erit rectū:
z opz vt admistret cū facilitate
vt nō cadat virt⁹: z si sumpsit
aquā ordeī añ tinā duab⁹ horis
erit conueniēs: z si p̄mittat tinā
post emulsionē lactis sup corp⁹
eius km qd dicemus vt dilate
tina meat⁹ cibi: deide suscipiat
aquā ordeī z q̄ sūt ei filia: post
ea expectet: deide admistretur
aq̄ tine vt dilatef cib⁹ erit bonū
Et admistret post tinā z bals
neū inuctio cū oleis ifrigidatis
b⁹ z humectātib⁹: sic oleo viol. p
prie q̄n factū est ex oleo d̄ cucur
bita: s̄l̄r olo nenufarino: z oleo
d̄ cucurbita. Et si p̄mutet post
tinā ad illud qd ē declinū ad fri
gus parū tolerabile deide iun
gat. Et si p̄mittat inuctio z se
stinet: deinde igrediat aquā fri
gidā parū erit rectū z illd̄ s̄z to

Liber quartus Fen. i. 6

leratū nō est malū gradari in eo. ¶ Et melior qdē horay hui⁹ actiois est post digestionē cibī si possibile estyt submerga post tinā calidā i aq̄ frigidā subito absq̄ gradatōe est magis vltimū ex pte cure: et magis forte ex pte timoris. ¶ Et effusio ei⁹ cū facilitate est mioris timoris q̄ submersio infirmī in ea subito et mioris iuuamēti. et sit frig⁹ q̄ quātitatē frigoris aq̄ estat q̄ est iter tepidā illā q̄ est vehemētis frigoris. Et si pmutat emulsiō lactis sup mēbra sua si fuerit debilis: aut ei⁹ q̄ mixtū est aqua si fuerit debilis: deinde si ad mihī srefina erit rectū. Nā emulsiō lactis sup corp⁹ est vehemētis humectatiōis: et genera qdē lactis bona ad emulgedū sūt pdicta: et oz vt emulgeant exyber. ¶ Et digni⁹ ē vt fiat fixio sup infectio nem fricādo ex medicinis pdictis corpori toti et tuncuris. In gressu aut balnei non cedit ei: nisi fuerit ita ne suda faciat: ne q̄ igniat: neq̄ alteret āhelitū: et sit calidū aq̄ ei⁹ min⁹ calido sui generis et sit caliditas aq̄ ei⁹ ita vt oleat et si ledat nō faciat sudare: et q̄ nō est i corpore ei⁹ materia pparata putredini et ppe cū illud ē nō digest⁹ ē cib⁹: imo oz vt sit illū volūtas ē vt expādat digestū ei⁹ i corpore: nō plōget morā ei⁹. eo imo separāt ab eo velocit⁹ q̄ separāt ab eo sumat aliqd d hūiditatib⁹ et sorbitio nib⁹ q̄ nō nocet ei fact⁹ ex ordeo lacte: et q̄ accidit ei i balneo sit sedet eā cū aq̄ ordeī et aq̄ alba et lac sit lac alne: et opz vt sit introit⁹ i balneū: deinde exit⁹ ei⁹ ab eo km modū vt nō sit labor i eo oīno: et tā ensciam⁹ illud

in locis alijs et iterabim⁹ de illa pditionē. ¶ Opz vt pmutet ad balneū in lecto portato i q̄ sūt strati strati ingeniose: ita vt pueniat cū eo ad primā domū: et pmutet ad illud quod ex duobus pānis factū est plenu lana vt cocto et dicit grece pedetolene q̄ cōueniēs est balneo et exuatur vestimētis suis in ea: aut i media si nō fuerit calida: et mōret i aliqua earū nisi quātitate pmutationis et anhelitib⁹ paucis: et iaz exut⁹ vestimētis: deinde de grediat ad domū scōam et tertiā: verūta men nō sit vehemētis caliditas et sitet in ea quātitate quā tolerat tina. ¶ Hoc est illud qd dicitur est et qd magis est dilectus mihi estyt sit tina eius in domo media tēperata. ¶ Cū ergo separāt a tina frigida coopiat mantili aut farca habēte duas tūcas et pmutet ad stratū suū et lectū suū cū sua sabana et ericet sudor ei⁹ cū mātulitūga et cibet

De cibatione habentis ethicam. Ca. 7.

Oportet vt separet i eis cib⁹: et nō cibent in saturitate eorum vice vna. Ampli⁹ meli⁹ quocibant est aq̄ ordeī: et ordeū: et panis tritici abluti i fusus i aq̄ frigida. ¶ Et gha lactis cū ab eis si phibet aliqd eoz q̄ dixim⁹. Et lac vaccinū de q̄ extractū est butyrū qm est plurimū nutritiōis et almes: et curbita: et de fructib⁹ metones patest in sūt alralri cognolati apd nos id est: et q̄ tērit rectificationē: tūc si ē malū cibare ipz caseo hūido si salito: et si sit obilitat nō ē malū vt cibet iure issi debet cū coriandro hūido et cocto cū eis q̄ sūt sicut alduragi et alteingi. Et fortasse opz vt del

Tractatus tertius. Fo. cccxviiij.

eis in potu aliqd vini subtilis p
mixti cū aq̄ mltā 7 fortasse ē ne
cessariū vt cibesci mosos ex car
ne alduragiz alteingiz: 7 alcubu
gi 7 pulli 7 thofune acetoso aut
cōgelato acetoso ex carne hedi
aut carne vaccia qñ ē illic forti
tudo digōnis: 7 acetū almoses 7
p̄gelati ē inuatiū eis 7 p̄forta
tū i hac dispōne: 7 fortasse nō
ē excusatio ab aq̄ carnis p̄mixta
cū sirupo de fructib⁹ fr̄dis ace
tosis aut virello ouī sorbilis: et
qñ p̄logat cū ea d̄bilitas ad syn
copi ē necesse vt cibēt aq̄ carnis
accepta ex laterib⁹ hedi cū sale
paucō q̄ colet 7 fundat sup̄ eā q̄
tū totū ei⁹ ē de aq̄ malorū 7 p̄tū
ē decima ei⁹ devino odorifero 7
porel tepida. ¶ Aq̄ hō fr̄ida q̄
nō ē valde vehemētis frigoris n̄
ē malū si i potu def̄ eis: si nō fue
rit debilis: aut aliqd phibēs. et
illō phibēs aut erit ap̄a sub h̄y
pocūdris aut erit i corpe toto
chimi p̄tridi et chimi crudi q̄
q̄s digōne idigēt 7 nō appet. si
gnū digōnis. Qd̄ si appeat tior
erit minor s̄itr si fuerit ethica p̄
mutata ex s̄irsen: aut b̄irfē: nā cū
hac meli⁹ ē vt l̄ter dicat pot⁹ aq̄
fr̄ide q̄ cū alijs. ¶ Ethica em̄ cū
sup̄uenit egritudinib⁹ destruēti
bus d̄tutē mollificātibus eā are
faciētib⁹ ossa 7 carnez sup̄uenit
debilitati. Cū q̄ cōiungit ei sup̄
debilitatē: post sumptionē aque
fr̄ide nō morat qñ cadat in gen⁹
alterius ethice que cōicat huic
ghī in siccitate: 7 d̄uersificat ei
i calore 7 frigore: 7 nota ē ethica
senectutis 7 ethica senij. 7 illa
qd̄ ē egritudo seu a in q̄ innat⁹
calor iā destruct⁹ ē: 7 s̄itr aqua vl
timi frigoris et p̄limi nocet eis
in omni dispositione: 7 corrūpit

innatū calorē membrorū eorum
radicalium: et fortasse festinat
cū eis aut permutat eos ad mo
dum alium ethice.

¶ De succurrendo dispositioni
bus sequētibus ethicā. Cap. 8.

Dillis est synopsis: 7 iā di
rim⁹ regimē in hoc mltorū
ties. 7 de illis est fluxus ventris
7 opz vt curet et succurra ei. nā
in hoc est timor magnus. et de
curis eius in p̄mis est vt sit aq̄
ordei eorū aqua sauch: et ponat
in aqua ordei eorū mltū torrefa
ctū et gūmī aut lētes elixate ite
rate aut lac decoctū cū lapidib⁹
aut cū igne solo donec p̄sumat
eius aq̄ritas et pp̄ue cū milio.

¶ Et potēt hos trociscos. R. bo
liarmeni. 3. v. castanee torrefa
cte rok. olm. añ. 3. iij. spodij ka
rabe āborū olm. añ. 3. iij. seminis
acetose excorticati granorū be
berorū olm. añ. 3. vi. s̄iāt trocisci
cū succo cydoniorū: et def̄ i potu
aqua p̄iorū in mane et ap̄d som
nū: et def̄ in potu p̄siliū torrefa
ctū: et s̄itr suffus de spodio i quo
est bdellū de mecha ē inuatiū
valde. ¶ Et si peruenit ad exco
riationem curetur excoctio cū
clysteribus que scis quoniam il
lud est coueniens.

¶ De ethica senectutis. Cap. 9.

Currit consuetudo vt dicat
ethicā senectutis post fe
brē ethicā: nos ē incedam⁹ via
cōsueta. ¶ Intentio itaq̄ ethice
senectutis ē d̄hiū siccitatis sup̄
plexionē absq̄ febre: 7 qñq̄ sit
cū equalitate i calore 7 frigore
7 illō ē h̄m min⁹: 7 qñq̄ sit cū fri
gore: 7 noiat h̄ec dispositio sene
cr⁹ 7 ethica senij qñ copori acci
dit i hora senij illō qd̄ accidit i
illa hora d̄ adūbul 7 siccitate. 7

Liber quartus. Sen. j.

senes quidem sunt velocioris casus i ea q̄ iuuenes: et iuuenes velocioris casus i ea q̄ pueri l3 accidat in iuuenibus et pueris. Et cā faciēs cadere i eā: aut ē frīg⁹ domināscū debilitate corporis quare phibet virtutē nutritiā ab opatiōe sua ltegra sicut accidit itē in fine vite. et de hoc capitulo est pot⁹ aq̄ frigide nō in hora sua: aut sup debilitate corporis cuz febre: aut dispōne: aut successiōe exercitiū resoluētis virtutē aperiētis poros q̄ vocat ad attrahēdū aquā frigidā ad viscera subito. Aut vapores mali frigidī q̄ elenātur ad cor et in frigidāt cōplexionē ei⁹. Aut caliditas q̄ resoluit et liq̄facit hūiditates q̄re caliditas innata debilitatur et succedunt frigus et siccitas. Et q̄q̄ seq̄tur eūatio: nes. Et q̄q̄ attrahit hāc egritudinem superfluitatis in infriidādo patiēs febres cū eis que bibūtur et emplastrātur. Et hec quidem egritudo quando cōfirmatur nō curatur: et si esset ei in genū: esset morti ingeniū.

De signis. Cap. 10.

In istis vidētur signa aldu: burenz ericcationis: et nō vī in eis incensior inflāmatio: imo fortasse iueniūtur frigidī tact⁹. Et eorum pulsus non est sicut pulsus habentium febres ethice: imo est tardus parvus et rarus: nisi fortis fiat debilitas qm̄ tunc incipit pulsus fieri frēq̄ns et propue in illis quibus aduenit hoc ex potu aque frigide. Et q̄q̄ est vīa eorū alba subtilis aquosa. Et sunt in dispositionibus suis sicut senes.

De curatione ethice senectutis. Cap. 11.

Non adhibetur hec cura nisi cū nondū cōfirmata est: et speratur q̄ non cōfirmetur: et cū cōfirmata est: speratur vt post ponatur perditio parūper. Et canon quidem in curatione eorū est calefactio et hūectatio. Et ex hūectatiōe sunt balnea fm̄ q̄ sciūsti que non administrentur nisi post digōnē: nā si ip̄a administrentur successione comestionis faciūt cadere virtutes. Et clysteria facta ex capitibus et pedibus et cicere p̄rito et sicub⁹ cū melle et camomilla: de quo administretur quantitas medie libree cum. 3. ij. olei sisamini et aliquātulo olei de bē. Et administretur fricatio sup cibationes et lacto coctum cum lapidibus est vehemētis iuuamēti eis: et mel est vltimū i iuuamēto eorū sicut est vltimū in nocumēto hūitūm febrē ethice. Et omnis cib⁹ hūectās facilis penetrationis velocis descēssionis in quo nō est viscositas sicut aqua carnis et vitelli ouorū sorbiliū et vinū subtile odoris et parne p̄tutatis est vehemēter conueniens eis. Et opz vt obseruetur hūectatio p̄dicta in capto ethice. et misceatur cum ea q̄ calefaciat et odoribus et emplastris et unctionib⁹ fricando et cibis alijs.

Tractatus Quartus de febribus pestilentialibus: et q̄ sunt homogenea: et variolis: et morbillo

De febre pestilentiali. Cap. 1.

Quando accidit aeri q̄ docuimus te in libro vniuersaliū sicut accidit aq̄ de alteratio

ne i q̄litate sua ad colorē et frīg⁹

Tractatus tertius. 6° fo. cccxxix.

et de alteratōe in natura sua ad
p̄fundaōē et putredinē: sicut
profunda aqua: et fetet: et putre
fit. Et sicut aqua non putrescit
v̄llo modo propter suam simpli
citate: imo propter illud quod
admisceat ei de corporibus terre
nis malis que permiscēt ei: et
accidit toti qualitas mala: Si
militer aer nō putrescit v̄llo mō
propter suam simplicitatē: imo
propter illud quod admiscetur ei
de vaporibus malis qui p̄miscē
tur ei: et accidit toti q̄litas mala
Et quandoq; est illud causa
ventorum deferentium ad locū
bonum fumos malos ex locis fe
tidis in quibus sunt valles pro
funde et corpora exiccata in p̄lio
aut occisa nō sepulta neq; tumu
lata: et fortasse est causa propin
qua loco in quo venit. et quan
doq; accidunt putredines in in
terioribus terre propter causas
quarū euentus ignorat: et nocere
faciūt aqua et aerē. Et febres q̄
dē accidētēs cā aeris sicce: sunt
itez cā vt euēiāt febres coleri
ce. Pestilētiales hō sūt ex aere
turbido et hūido: et febre in aere
hūido sunt pluris euent⁹: s; sūt
minoris acuitat⁹ et lōgiōis spa
cij. In estate hō sicca pance plu
nie sunt minoris euent⁹ et maio
ris acuitatis et velocioris sepa
rationis: et meliora tpa sunt que
seruant materiā suā. Et p̄in
cipiū oim hōz sunt forme ex for
mis celi faciētes esse necessariū
illō cui⁹ aduētus ignorat: l; sint
q̄dā q̄ dixerūt in eo aliqd non p
portionatum ad cām eius: imo
opz vt scias q; cā p̄ima longin
qua ad illud: et qñ faciūt necessa
rio virtutes agentes celestes et
virtutes patiētes terrestres hu

inectationē vehementē aeri ex
pelluntur vapores et fumi ad ip
sum: et spargunt in ipso: et putres
faciūt eū cum caliditate debili.
Et qñ fit aer s̄m hūc modū ve
nit ad cor: q̄re corrūpit p̄plexio
nē spūs q̄ est in ipso et putrescit qd
circūdat ipz de hūiditate: et acci
dit caliditas egressa a natura:
et spargit in corpe: tūc p̄ cām suā
erit febris pestilētialem: et cōicat
multitudini hoim q̄ itez hnt in
seipis p̄prietatē p̄pationis. Agēs
em̄ solū cū peruenit et patiēti nō
est preparatio nō accidūt actio
et passio. Et preparatio corpo
rū ad illd in quo sum⁹ de passio
ne est vt sint plena hūoribus ma
lis. Nā mūda nō foris tā patiunt
ex illorū corpa debilia itez pa
tiētia sunt ex ea. Sicut illa que
multiplicāt coitum: et corpa dila
tatorum pororum: humida: mul
te balneationis.

De signis febris pesti
lentialis. Cap. 2.

Hec febris est q̄eta exterius
et turbās interi⁹: s̄m p̄lm p̄
dens: ex qua percipitur calidi
tas: et inflāmatio fortis: et est euz
ea magnitudo anhelit⁹: et eius
exaltatio: et cōstringitur multaz
et curtat multū: et frequentatur:
et vehemētia sitis: et siccitas lin
gue. et qñq; sit cū nausea aut cā
lu appetit⁹: et si nō resistit ei cū
comestide violēter interficiet eū:
et dolor oris stomachi: et magni
tudo splēis. et āgustia vehemēs
et inq̄etudo: et fortasse erit tui⁹
sis sicca: et casus h̄tut: et puēit
i ea ad sincopi et p̄mixonē rō
nis. et tēdit qd est sub hypocū
dris: et sūt cū ea vigilie et mol
lificatio corporis et tepor: et qñq;
accidit cū ea borhor subalbida

et rubea: et quicquid est velocis occulta-
tionis et accidunt cola et ulcera: et
fit pulsus secundum plures frequens: et par-
uus: et fit vehemens secundum plures in
nocte: et quicquid accidit eis disposi-
tio sicut hydropisis: et fluxus ven-
tris colere et aliorum: et est egestio
eius lenis feda non naturalis. et
quicquid est melancolia et plurimuz
ei⁹ est spumofum fetidum. ¶ Et
est in illa aliquid de genere ei⁹ quod
liquefit: et est vena eius aquola
colerica melancolica: et multoties
enominat melancolia. Coleram ve-
ro plus illa: et sudant sudore fe-
tido. ¶ Et hec quod febribus incipit
cum accidunt⁹ predictis cum forti-
tudine sua et venit res ei⁹ ad syn-
copi et frig⁹ extremitatum et spas-
mum et aluciez. Et quicquid est de his
fevibus pestilentialibus in qua
non percipit eger nec tangens propin-
quus multitudinem caloris: et non ab-
terat pull⁹ et aqua magna altera-
tione: et cum hoc ipsa est interfectio velo-
citer: et hesitant medici in esse ei⁹ et
plures quorum anhelitus fetet ex
istis et ex primis moriuntur: nam pu-
tredo est iam confirmata in corde.
¶ De signis pestilentie aeris. Ca. 3.
Non de rebus que currunt cursu
carum est ut multiplicentur rhoioni et
asuhub in principibus autumnii et
inebul: nam indicant pestilentiam indi-
catione cause. ¶ Et quicquid multiplicat
auster et subolan⁹ in kenis die-
bus aliquot. Et quoties videris
turbiditate aeris et nebulositate
ei⁹: et existimaveris pluviam: et in-
venieris aerem vacuum siccum et non
pluvium: tunc scias quod prolixio hye-
mis erit corrupta. ¶ Pestilentiaz
autem estiva maligna malam signi-
ficat paucitas pluvie in die cum frigore
deinde multiplicat auster et cotur-

bas aer aliquot diebus: deinde cla-
rificat post hebdomadam unam non
supra et accidit frig⁹ in nocte: in
die calor est vehemens et profocatio et
perturbatio et caliditas: tunc iam ve-
nit pestilentia: et expectant febres
pestilentie et variolae et his similia.
Et sicut quicquid estas non est vehemens
conturbationis habens mutata
alterata et iam preterierunt in autu-
no asuhub et ignes et vehizum et
alia: est signum pestilentie et aliorum.
¶ Et similiter quicquid videris aere
alterari in die vno multis vicibus
et clarificat aer die aliquo:
et ouis sol clar⁹ et perturbat die alio
et ouis in velaminibus nebulae que
ut pulvis: tunc indica quod pestilentia
accidet. ¶ Signa que sunt secundum se-
mita societatis cae sunt. ubi gra-
ut videas ranas iam multiplicari:
et videas reptilia generata ex
putredine iam multiplicari: et de
eis que signant illud est ut videas mu-
res et alia que habitant sub terra
fugere ad superficiem terre et exire
manifeste: et videas alia male-
nae sicut alakaliki et ei similia fu-
gere ex nidibus suis: et ire ab eis:
et fortasse dimittunt oua sua.

¶ De curationibus febrium
pestilentialium. Ca. 4.

Summa curationis earum erit
scatio: et illud cum flomina et so-
lutione ventris et oz incipiat in ea
ad evacuandum. Si autem manvinctus
fuerit sanguinea fiat flomina: et si
fuerint humores alij evacuentur.
¶ Et oportet ut infrigides domos
eorum et rectifies aeres ipsarum. Do-
mos autem infrigidatio fit ut vullen-
tur fructibus odoniferis frigidis
et extremitatibus arborum frigidarum
et linimentis et rozationibus vel deli-
butionibus luptis ex fructibus frigi-
dis odoniferis et ex capphora et aqua

ro. & sādalis: & roiet dom^o eorū
oī die aliq̄tēs: ppe cū aq̄ rok.
& d salicib⁹ & nenufare: & si fue-
rit i domo manatōes & roatio
nes aq̄ erit meli⁹. **A**er⁹ hō recti-
ficationē dicā. **E**t admistrē
eis trocisci d cāphora: & robub
frida: & aq̄ lacti acetosi: et lac
acetosi ablato butyro: & aqua
rok. i q̄ dissolutū ē serū acetosū
bonū acetū cū aq̄ itep: & aq̄ frī-
da pluria sbito ē iuuatiua val-
de: pauca āt psequēter exhibi-
ta fortasse excitat calitatē. **Q**uō
si res plōget ad h⁹ vt tēdāt. h⁹-
pocūdria & lfrident extrema &
plōgent vigilie & pmutio mē-
tus: & vides pect⁹. & qd ē sup ip̄z
eleuari & dscēdere: tūc necesse ē
administrare regimē trahēs cali-
tatē exteri⁹. **E**t qñ cādūt ap-
petit⁹ restarent ad cōestione.
Nā plurimi eoz q̄ virilit⁹ agūt
sup illō & comedūt violēter ab-
soluunt & viuūt. et necesse ē re-
staurare eos sup cibū. et oz vt
sint cibi eoz ex acetosis & desic-
catib⁹: & sint pance quātītatis.
Cibi nāq̄ eoz sūt itep mali q̄re
nocet eoz multitudo iquātū sit
additioz nocēt iquātū sūt mali.
Rectificatōis āt pestilētie. ps
est h⁹ sanos q̄ sūt i ea & ps ei⁹ est
h⁹ sanos & egros. **I**n illa hō
q̄ ē h⁹ sanos lētio ē vt exiccet
aer: & fiat bōi odor: & phibeat
ei⁹ putredō cū q̄cūq̄ res sit: & re-
ctificet cū xilopaloe crudo & am-
bia & thure et muscho et costo
dulci: storace: sādara: & assa-
et gariofil⁹ & mastice & glutino
alboti & laudano & melle & cro-
co & būchū & cupisso & iunipero
& alufnē & lauro & ciper⁹ & sūnā
to & lauina & acoro et galia et
amigdal⁹ amar⁹ & assaro. & qñq̄
sūt ex iis pposita: & aspgat dō

mus aceto et assa. **S**edm sa-
nos hō & itep lebucitantes et
egros ē suffumigatio cū sādā
& cāphora & corticib⁹ grana. &
myrto & mal⁹ cydo. & hebēo & al-
legiyl alkekēgiz tamarisco: & ri-
bes & oz vt mltiplicet suffūga.
De pseruatōe pestilētie. **C. 5.**
Opzt ex hāt a corpe hūidi-
tates supflne: & lclinef rgi-
mē ei⁹ ad exiccatōez ex ol mōz
ex mioratōe cibi. nisi exercitio
opz em vt nō administrē. neq̄
balneū. neq̄ via. neq̄ toleret il-
l⁹ & rctificet aer cū eis q̄ dirim⁹
dcliet cib⁹ ad acetosa: & miorē
ex eoz sit caro q̄ administrat dco-
cta i acetosia & suat d alhehel &
alchar⁹ & almosos sciscū aceto
tablsq̄ aceto cū sūach & aq̄ agre-
ste & aq̄ limōis & aq̄ gnatoz et
p dita i aceto iuuatiua sūt & ppe
cappar⁹ aceto p dita: et algele-
niabi ex illis ē q̄ pferit & phibēt
ab eis putredinē: & de illis qd⁹
ex ea sit euasio: est administratio
tyriace & mthudati an eā cuz
reliq̄ regimē bono. & d medica-
mine scō ex aloē & croco & myr-
rha suat oī die circif. 3. i. qm ē
iuuatiuū. **D**e variolis. **C. 6.**
Ebullitio h⁹ semitā putre-
dinis cuiusdā d gñe ebullitioz
nāz q̄ accidūt succ⁹: & talia qdē
accidētia fiunt p eā ita vt pres-
eoz abluicē discernant. **E**t d
h⁹ est cui⁹ cā ē res qñ naturalis
faciēs ebullitōez sanguis q̄ pu-
trefit ab eo illō qd admisceat ei
de reliquis nutriment⁹ sui men-
strualis qd ē in pgnatione: aut
gñat in ea post illud ex cibis se-
culēis & malis de illis q̄ rarifi-
cāt sōstātiā ei⁹: & facit eā ebul-
lire dōec fiat ei substātia recta
fōrrior pūa et magis apparē

Liber quartus. Fen. j. 6

sicut illud quod natura efficit in succo vine ita quod rectificat ipsum faciendo vinum siliis substantie: et ideo putruit spuma aerea et fer frena. Et de hoc est cuius causa est res adueniens extrinsecus ebullire faciens occulta que permiscet humores cum sanguine permixtione existeret in dispositione ebullitionis et stationis sub sole: sicut accidit apud altationem temporis et prope versus ab eo quod pertinet ei de quantitatibus et ordine. Et variolae quod est et morbillus sunt de summa egritudinum aduenientium et multiplicantur in successionem austrinorum quoniam multiplicatur eorum perlatio. Et corpus quod est variolis preparatum est illud quod est calidum et humidum: et conturbate humiditatis propter quod pars extra habet de sanguine per flumina. Et de cibis sunt cibi qui faciunt cadere in variolas velociter: et prope quoniam non sunt consueti: et administrantur super eos medicinae: et cibi calefacientes sicut lac: et prope camelorum et equorum cum multum repletur eis ille qui non assuetus est eis: deinde bibit vinum plurimum aut medicinas calidas. Et variolae quod est sunt quasi modus quodam crisis. Et plurimum quod est accidunt variolae infantibus: deinde iuuenibus: et minoratur earum eventus in senibus nisi propter causas fortes: et in regionibus vehementis caliditatis et humiditatis: et earum eventus in corporibus humidis est plusquam in ipsarum eventus in corporibus siccis: et earum eventus in vere plenus est quam ipsarum eventus in hyeme: et post verum in fine autumni et prope cum praecedat estas calida et sicca et fuerit ille autumnus calidus et siccus. Et variolae non accidunt in cute solum et in eo quod sequitur illud quod apparet: imo accidunt in omnibus

membris siliis partibus apparentibus et occultis ita quod velaminibus et nervis. Et quoniam apparet variole faciunt icurrere puritatem: deinde apparet res sicut capita acuum similia millio: deinde egrediuntur et implentur sanie: deinde evanescunt et fiunt cruste diversorum colorum deinde cadunt. Et fortasse permutantur variole ad flonem et essere et ad dubellatum quod aggregat sanie. et plurimum quod est cum apparet habet colore flonis. Verumtamen quoniam egrediuntur sicut colores diversos cineritiae et violaceae et nigrae. Variolae enim sunt species et colores. Nam de eis sunt albae: et de eis citrineae: et de eis sunt rubrae: et de eis sunt virides: et de eis sunt violaceae: et de eis sunt ad nigredinem declives. et virides quod est et violaceae sunt male. et quanto plenus addit declinatio ad nigredinem tanto est deterius: et quanto plenus sunt decliniores ad illud tanto plenus sunt decliniores ad malitiam. Et albae quod est sunt meliores et prope quoniam sunt pauci numeri: magne quantitatis: facilius exitus paucis agustis: debilis febris: et videbis febrem minui cum earum apparitione et ipsarum egressione: et est principium exitus earum in tertio et quod ei appropinquat. Et post illas sunt albae magne pluris numeri propter quod absque continuatione. nam ille qui continuant adiuvant ita ut continuatur in frusto magno carnis humores latera aut rotunda forma se male. et sicut iterum duplices magne in ventre vni quoniam est vario: la alia. Albae vero propter quod dure propter quod difficilis exitus ideo faciunt erisumari in principio rei salutis: tamen timeat in eis quod difficilis fiat earum maturatio et fiat cum eis mala dispositione egredi: et periciat per eas ad perditionem: quoniam

tionez: qm̄ cā i eis ē grossitudo materiei. Et de sp̄ib⁹ malap timorolaz q̄ plerūq̄ iterficiūt: s̄ ille q̄rū diuersificat egressio nā q̄nq̄ appent: q̄nq̄ occultat z p̄pe q̄n appent violacee z s̄lī tenaces q̄rū opatio nō cessat a v̄bilitate h̄tutis z viridificatiōe mēbū z nigrificatiōe ei⁹ p̄dūt: z si viriditas et nigredo q̄bus succedit resudatio n̄ faciūt ca- deī h̄tutē: uno addit cū eis vir- tus nō sūt mortifere: s̄ fortasse cadere faciūt in vlcera z q̄ cur- rūt cursu eoz. Et vt sit se. de inde variolē salu⁹ est q̄ vt sint variolē p̄cedētes: deīn p̄sequat eas z accidat super eas febus. Et illud q̄dē q̄d p̄lm p̄sidera- re opz l̄esse patiētis variolas est ei⁹ anhelit⁹: z ipsi⁹ vox: naz ip̄a duo cū remanēt bona: ē res salua: z cū videris anhelitū pa- tiētis variolas cōsequētē z s̄lī patiētis morbillū: tūc existima- casuz h̄tutis: aut ap̄a dyaphrag- matis. Deīn cū vides sitim ve- hemētē fieri z āgustia assiduāt et ea q̄ apparēt infrigidant et variola z morbill⁹ virides fiūt tūc iā p̄cipit eger mori: z festi- nat illō si variolē fuerit de ḡne eaz q̄rū egressio et apparitio tardāt. Et plurimi eoz q̄ mo- riunt p̄ variolas moriūt p̄foca- ti ex sinātia. z q̄nq̄ moriunt p̄ casū h̄tutis cū rasura intestino- rū z fluxu vētris. Et cū vide- ris violaceas d̄ variolis z mor- billio p̄fundari: tūc scias q̄ sup- ueniet egro sincopis. z q̄n festi- nat ad mingēdū sāguinē z suc- cedit ei v̄rina nigra: tūc ē mor- tiferū p̄cipue q̄n est illic casus virtutis. Et fluxus ventris vi- rilis sanguine⁹ aut lotiu⁹ non

cū casu virtutis et alhumera est aliqd de variolis z morbillis.

Et mltoties q̄dē variolatur hō duab⁹ vicib⁹ q̄n aggregat materia ad expellendum bis.

Et colous plūbini sūt vario- le quarū bot̄hor in facie et pe- ctore et ventre sunt plūsq̄ in- crurib⁹ et pedib⁹ et sunt male et s̄gant materiā grossaz que nō expellitur ad extremitates

De signis apparitionis variolarum.

Cap. 7.

Quandoq̄ aīcedūt appari- tionē variolaz dolor dor- si: et pruritus nasi: et timor in- sōno: et p̄ctio vehemēs i mem- bus corpis z ḡuitas cōis: z ru- bedo i colore faciei z ochi et la- chryme: et inflāmatio: z mltitu- do alicū: z salt⁹ cū p̄strictiōe an- helit⁹: z raucedo vocis: z grossi- tudo sputi: z ḡuitas capitis: et dolor capitis: z casacā: z ericca- tio oris: z āgustia z dolor i gut- turē pectorē tremor pedis ap̄d resuplatiōez z d̄clariōez ad ip- sa z cū h̄ toto febus p̄clusa.

De morbillo. Cap. 8.

Scias q̄ morbill⁹ ois ē va- riola colerica. et nō ē d̄ria inter ea ambo in p̄lmo reliq̄- rū dispositionū: nisi q̄ morbil- lus est coleric⁹: et q̄ ip̄e est mi- nous p̄tutatis et q̄ si ip̄e nō p̄- trāsit cutē: z nō est ei altitudo de q̄ curet p̄pue i p̄cipio sui. Variolē vero i p̄cipio sue ap- paritionis est eminētia z alti- tudo: et morbill⁹ est minor va- riolis z min⁹ accidit octo q̄ va- riolē. Et signa appitiōis ei⁹ p̄ria sūt signis appitiōis vario- laz. Vēz lachrymē i eo s̄ p̄les z āgustia: z inflatio vehemēti⁹ z dolor dorsi mior q̄m cā ei⁹ i va-

Articella.

£

Liber quartus. Sen. i.

violis est repletio sanguinea et
extēdēs venā positā sup dorsū.
Nā gñatio variolay ē pp mlti
tudinē sanguis corrupti et mor
billi pp vehemētiā malicie san
guis corrupti pauci. Et mor
bill⁹ fm plm egredit subito: et
variole aliqd post aliquid.

De signis salutis ei⁹. Ca. 9.

Sicut sicut signa salutis va
riolay: nā ille q̄ est veloci⁹
pcessiōis et appitiōis et matu
ratiōis ē salu⁹: et viridis viola
ceus ē mal⁹: et q̄ ē tarde matu
ritat⁹ frequēt⁹ sincop⁹ et āgu
stie ē pñtiol⁹: et q̄ occultat iter⁹
subito ē mal⁹ faciēs sincopim.

De cura. Cap. 10.

Portet i variolis vt icipia
tur et extrahat sāguis suf
ficiēter cū pñtiōis fuerit: et silr
si morbill⁹ fuerit i repletione
sanguinis: et spatii illi⁹ ē vsq̄
ad q̄tuor. Et qñ pcedunt va
riole: nō opz tūc vt admistret
flōmia nisi iueniat vehemētia
repletiōis: et dñū materiei tūc
em flōmet q̄titate q̄ exicet: et
cōueniēt⁹ qdē q̄ in hac admi
strat egritudine est flōmia et si
flōmet vena nasi cōfert iuamē
tum flux⁹ sanguinis narium et
tuen⁹ ptes superiores a mali
tia variolarū et est facilis sup
infantes. Et qñ necessaria ē
flōmia et nō flōmat iterū com
plet et time⁹ super ipsuz corru
ptio extremitatis: et silr time⁹
qñq̄ sile illi sup illū cum s assi
duat extinctio et vter soluit.
Et opz vt fiat i eis cibatio in
primis cum eis in quib⁹ est cō
fortatio cum percussione et
exsiccatione absq̄ pstrictione na
ture et inspissatione sanguinis
sicut quod fit de iuuibis cū ta

marindis et cassia fist. et cū eo
quod fit ex dactylis imaturis et
ex lentibus preparatis et iside
begi et lenificatio vehemens:
et similiter opz vt sint cū istis
tamarindi et q̄ eis cōueniūt. et
cibus fact⁹ ex cucurbita et me
lon alhabin: imo oportet vt sit
natura lenis in principio: et sit
intētio in eis quib⁹ lenit tama
rindi: et si non obedit cum eis
addit sup eos siracost cū facili
tate et cautela et tereniabi: aut
infusio puuorū: et cōfert qñq̄
si in potu detur in principio ap
paritionis vestigioz variola
rū pondus. 3. li. de rob dactilo
rum siluestriū cum vno de tro
ciscis cāphoratis: et sirupus de
dactylis imaturis est vehemē
tis iuuamenti in huiusmodi
hora. Cum ergo pertransierit
egritudo diē fm et incipiūt va
riole tūc apparere: tūc fortasse
erit ifrigidatio cā erroris ma
gnus: ex eo q̄ retinet supfluitatē
interi⁹ ex delatione eius super
mēbra pñcipalia: et fortasse nō
fit eis possibile pcedere et ap
parere: et accidit inq̄tudo et
fortasse accidit nausea. Imo
opz vt iuuent supfluitates i hu
ius dispositione cū eis q̄ faciūt
ebullire et aperiant oppilatio
nes sicut feniculū et apiu cum
zuccaro: et succus eoz: aut deco
ctio radicu et leminū: et fortas
se odoratur aliqd de croco et
aq̄ ficuū est bona valde sic em
sunt vehementis expulsiōis ad
exteriora: et illud est vna de cau
lis euacuatiōis a nocumento
earum. Et de illis que conse
runt valde in hmoi hora est vt
sumant lacce ablute. 3. v. lētiū
ex corticatarū. 3. v. diaga gan

Tractatus. liij. Fo. ccxliij.

li. 3. iij. de iis coquantur cum lib. 5. et q̄ vsq̄ remaneat q̄rta lib. vni⁹ et de i potu. ¶ Et de illis q̄ sūt vehemētis iuuamēti ad facien dū apparere variolas est vt su manē ficuū citrinaz. 3. vj. lētiū excorticataruz. 3. iij. lacce. 3. iij. dragagāti semisfenicli afi. 3. iij. decoquāt cū li. 5. aq̄ dōec rema neat ex ea fere fūa et colet et de i potu de ea. expellit em̄ ca liditātē a p̄tib⁹ cordis: et phibet pulsū cordis. et opz vt nō appro ximet ei i hac hora oleū aliq̄d oīno et opz vt regat et elōget ab aere frigido et pp̄ue i hyeme: et fiat cū illo illō q̄d fit cū sudāte: frig⁹ ei oppilat poros et redif facit materias retro: et mltitu do pot⁹ aq̄ fride cū nūe et ite ri⁹ i domovēti mala sūt valde. et fortasse flōmia ē mala p̄pea q̄d spellit et p̄uertit illō q̄d p̄cedit q̄re caueat post duos dies aut tres: et q̄n accidit ex cooptura et calefactiōe q̄si sincopis: aut ac cidit sincopis: tūc necessariū ē regimē aeris q̄ attrahit et reuer ti ad odores cāphore et sādalo rū: et si h̄ fuerit excusatio q̄n de tegat corp⁹ domui venti aut aere frido paulat i fiat et sifr q̄n adiutorū ē cū calefactiōe aut dīmissiōe ifridatiōis. et q̄n inci piūt erire et h̄ iuenit cū exitu ea rū alleuiatio imo iuenit calidi tas inflata et lingua ad nigre dinē dcluis: tūc caue ne calefa cias. ¶ Et opz vt tu alienes ab habētib⁹ variolas et morbillū ēplastrationē vētris: i hoc ei ē timor p̄strictiōis ābelit⁹ subito et q̄ accidit flux⁹ vētris mal⁹ et mict⁹ sanguis. ¶ Et in fine ei⁹ opz vt p̄seruet nāz cibet loco lē tiō sicut sūt lētib⁹ elixatis dua

bus elixatiōib⁹ cum renouatiōe aq̄: et loco lētiū alimazar cū ta marindis et lētib⁹ frigidis aceto sis et aqua granatoz et sumach et agresta et his similib⁹. 2. Medi cine aut igrossantes sanguinez et ifridātes eū phibētes eū ab ebullitiōe q̄ i initio p̄cipiunt: sūt sicut rob ribes et agreste et aq̄ fructuū frigidoz et sirup⁹ alcori pp̄rie et sirup⁹ altelea et sirup⁹ de iumar: et sirupus quidem al cori h̄z descriptiōes plures q̄s diximus in antidotario. et dice mus h̄c descriptiōez fortē mira bilē: et ē illa que fit cū aqua ila ctis acetosi iterati: et virt⁹ eius est vehemēs valde. ¶ Descriptiō hec est. Sume rob alcori. pres duas. si aut nō fuerit: tibi p̄sens accipe alcori et fac ferrare ipm: et accipe ferraturā eius aut mo le ipm et misce molitū ei⁹ cū me dietate sui de sandalis in aceto distillato: aut i aqua acreste pu re diebus aliquot: deinde deco quāt in eo decoctiōe cū facilitā te cum longitudine donec dissol uatur: deinde exprimatur. et su matur de succo: et quāto acetū aut aq̄ acreste ē plus tāto ē me lius: deinde sumatur aqua adog abstracto butyro mundificata sua caseitate adog aut cū cola tione vltima que fit dimittendo residere: aut cum decoctiōe sicut est decoctio aque casei donec se paretur aquositas: deinde sumat farina ordeī et fiat ex ea et aq̄ la ctis acetosi foca: et fiat acetosū illō foca: deinde colet: postea sūa tur illō foca: et sit i eo de subtili aq̄ oz. et fiat acetosuz: et quāto pl⁹ iterat tāto ē meli⁹. Sumant ergo de eo partes. v. et sumatur aqua piroxō seni et aqua cydo

E ij

Liber quartus. Sen. i.

niorū acetosoz plurime aq̄ et aque granatoz acetosoz et aq̄ pomoz acetosoz plurime aq̄ et aq̄ alzarur et aq̄ limonis et aq̄ prunoz acetosoz et aq̄ dactiloz i primis cū lēpiūt appare re: expressoz et aq̄ alcori recēt et aqua moroz de seni q̄ nō ma turat itegre et aq̄ chyssomilo rū imaturoz et acetosorum: et succi acreste et succi ribes et succi pputioz vitis et succi rose persice et succi nenufaris et succi viol. oīan añ. tñā pt̄ vni⁹ et succi acetositatis citri et suc ci acetositatis citrāguli añ. du as tñas pt̄ vni⁹: succi coriāndri et lactuce et folioz papaueris hūidi et ēdiuie et portulace añ. q̄rtā pt̄ vni⁹ succi folioz salicū folioz maloz et folioz piroz et folioz alzarur et folioz ro. et folioz rōge pastor añ. q̄rtā pt̄ vni⁹ succi herbe hyrci et ro. sic cap et nenufaris sicci succi ber beris sicci et se. ēdiuie et se. lactu ce et balaustiaz et nenufaris añ. medietatē decie pt̄ vni⁹: et succi mēte hūide sextā pt̄ vni⁹ et succi berberozū humidorū medietatē pt̄is aggregent me dicine et succi: et cōponant sup ignē et ponāt i eis d lētib⁹ ptes q̄tuor et d ordeo excorticato ptes. ij. et d sumach ptes. ij. et d granis granatoz ptes. ij. et d coquant oīa ad ignē donec re maneant medietas: deīn dimit tat dōec ifrigidet et pfricet for tit et colet et sumat de cāpho ra ad oē pōd⁹. ccc. z. pōd⁹. aūf. j. et terat cāphora et puluerize tur sup radicē cucurbite aut ki mie: et sūdat sup ea medicina cū facilitate. dīn ligetur caput ei⁹ cū reuehemētis fortitudis:

deinde ponat sup pinas donec sciat q̄ forsitā seruet et concutia tur et ponat i vitreata et strigat caput ei⁹ vt nō p datur campho ra et lute et dosis ei⁹ sit vlt ad. z. et. Et de hoibus est q̄ ponit in ea spice et zinziber et scis fenicu li et anisi et ciperi et piper ptes equales scdm quatitatē q̄ ei vi detur. Et quando egrediunt variolē cū complemento et per trāsit septimus et apparet i eo maturatio: tūc necesse ē vt rūpāt cum acubus de auro et auferat humiditatem coto. Salitio autem necessaria est: et cū volue ris salire: tūc elōga salitionē ab eis q̄s erupisti de magnis dolo rosis et propinq. Illud em̄ facit dolorē. Imo salit illas q̄ sunt pre ter eas: et dimitte claudēs cū eo viā orificioz suoz donec sugant salē suoz: et nō saliant añ pplemētum maturationis. Illud enim fortasse faciet acciderē dolorē ve hemētē apostema: et salitio quidē ē res q̄ ē necessaria postq̄ ma turantur: et illud quidem fit cū aqua salis in qua vltus est cro ci et si aqua illa ē aqua rosa tūc est meli⁹: et aq̄ in qua decoquun tur tamariscus et lentes et rose deinde salitur est vltima. et p pue si ponūtur iterū i ea cāpho ra et sādali. hec em̄ salitio matura rat et exiccat et facit cadere cūve locitate. et suffumigatō cū tamarisco ē inuatiua valde. et i hyeme op̄vt applicet eger icē hōi ex tamarisco. et q̄n variolē sunt vehemētis hūiditatis: tūc neces saria est suffumigatio cū myrto et folijs ei⁹. et de regimine bono ap̄ maturitatē variolaz parua rū et magnā volūtate exiccationis eaz ek̄vt dormiat patiens vario

Tractatus quartus. 650. ccxliij.

las sup farina rizi et milij et oz-
dei et fabaz. Et magis pueniēs
est vt ponas ipaz i pletione culci-
tre q sit rara in qua penetret yir-
tus et folia cupressi sūt bona in
hoc: et oleū malū ē in hac hora:
qm phibet ericcationē. Et qñ in-
cipiūt variolae ericari: tunc opz
vt linsat sup eas. Et medicinis
pdictis cū hute croci. Et qñ ac-
cidunt ex variolis vlcera cōfert
vnguentū albū et ppe pmixtum
cū aliquātulo cāphore et rasura
radicū cāne cū aq ro. aut rasu-
ra venaz arboris salicis aut ar-
boris alzarur. Et qñq pferit vn-
gtm de cerusaz lithargurio et qñ
sūt in naso cruste pferit ceratum
factū cū oleo ros. puro cū hute
ceruse et clmīe: et administratio
alicuius olei post ericcationē et
apd vlcerationē est bona apud
ericcationē qdē cū eo qd facit ca-
dere cū velocitate: et apud vlce-
rationē ppea q ipm est materia
emplastri et vnguenti. ¶ Unguē-
tum quidem rubrum bonuz est
ad vlcera variolarum.

¶ De obseruatione mēbrorū
et defensione eoz a nocumento
variolarū et morbilorū. Ca. ii.
Membra q oz custodiiri a no-
cumēto variolarū sūt: sicut
gutr: et ocul: et ptes supiores na-
riū et pulmo: et i testina: hec em
mēbra sunt illa q vlcerant. For-
tasse em ocul: destruit et fortasse
accidit i eo albugo. In gutture
ho fortasse accidit pfocatio: et
fortasse accidūt vlcera q phibēt
deglutionē in meri: et fortasse p-
ueniūt ad hecyt sit illic corrosio
pniciosa. In supiorib: vero pti-
bus nariū fortasse accidūt vlce-
ra q stringūt meat: odorat. In
pulmōe at accidit fortasse ex bo-

thor variolarū et morbilli pstri-
ctio āhelit: vehemēs. Et fortas-
se faciūt cadere in pthiim cū vl-
cerat. In i testis fortasse accidit
excoriatio cui succurrere est dif-
ficile. Cōsuatio aut oculi meli-
or ē vt fiat alcohol octo cū almu-
ri et aq couād. et aq ros. in qua
iam posita sūt sumach et cāpho-
ra proprie in primo die et cū al-
muri solo. Et sifr fiat alcohol cū
alcohol nutrito ex aqua corian-
dri et aq sumach posita i ea cā-
phora. Et succ: pulpe granato-
rum est bon: iterū in principio.
¶ Cū ho apparent: tūc facere al-
cohol cū aq ros. et cāphora ē ma-
gis pueniēs. Et dictū est q face-
re alcohol cū napta alba est bo-
nū in hoc. Et oleū de fisticis ē de
eis qb: vtunt mlieres in regio-
ne nra post variolas et euētū no-
cumentū in oculo: et eradicat ca-
liginē si fuerit et rectificat oculū
et colliriū albū ē bonū vald apd
appitionē bothor. ¶ Conserua-
tio aut oris et gutturis ē sicut su-
ctio granatoz et suctio granorū
ei: i principio et suctio granorū de-
scendit et gargarizatio cū rob eoz
et prope qñ pqrīt de dolore i eis
Et tūc opz vt lambat de rob et
eoz aliqd post aliqd. Sz supio-
res ptes nariū cū epithimatiōe
ex memithe et sandalis et rob a-
grete et aceto: et odorare aceto
solū ē vehemētis inuamenti. In
cōseruatione vero pulmonis nō
est q sit sicut lohoc et lētib: lene-
cum semine papaueris. ¶ Inte-
stina aut plurimū quidē opz vt
conseruetur post inceptionē cū
stypticis: et cū incipit solutio vē-
tris i fine egritudinis curet euz
trociscis de spodio in ribes et
trociscis de semine acetose.

E iij

Liber quartus. Sen prima. 6

De eradicatione vestigio-
rum variolarū. Ca. 12.

In hoc q̄dem loq̄mur vice
alia cū loquemur de deco-
ctione: nūc vero dicemus illud
quod est magis cōueniēs 2 ma-
gis pertinēs: 2 de eis q̄ eradicāt
vestigia variolarū iterū sunt ra-
dices arūdinū 2 sarcocolla et se-
mē melōis 2 cortices ei⁹ ericca-
ti: 2 rizi ablutū 2 aq̄ ordeī 2 albu-
mē ouī et creta rarayl luti et li-
thargiriū, 2 zuccay tabarzet et
amilū 2 amigdale dulces 2 amig-
dale amare. Et d̄ oleis oleū de
lilio 2 oleū de fisticis 2 adepsasi-
ni et oleū rosi. 2 q̄ s̄ ei similia et
aq̄ q̄ fit i vngula cameli: q̄ assa-
f est vltima. Et de illis que sūt
fortiora ē spuma maris 2 lapis
pipis et costus et ammoniacus
et thus et sapoicum baurach et
ossayetus adusta semē rapha-
ni 2 faria raphani ericcati aristo-
logia lupini. et de cibis rectifi-
cātib⁹ colorē plūbeū sūt grana-
ta dulcia et cicer 2 vinū bonū vi-
telli ouoꝝ sorbillū ius gallie et
alchubugi 2 aldurari i pinguat
Et op̄yt assiduet h̄is ea bal-
neationē. Et de p̄positis ēvt su-
mas ossiū adustoz et stercoꝝ
ouini ātiq̄ ostracoꝝ nouoꝝ et
amilli et seīs melōis et rizi ablu-
ti et ciceris oīz añ. ptes. x. 2 gra-
noz albēz lupinoꝝ 2 costi et ari-
stologie lōge oīm añ. ptes. v. et
radicis arūdinis sicce i ptes. xx.
fiat ex eis epithima cū aq̄ melo-
nis aut cū aq̄ cucūeris siluestris
aut cū aq̄ oī. aut cū aq̄ fabay: et
leniat cuz eo mēbrū: et abluat i
mane cū decoctiōe viol. Alio
Ostracoꝝ nouoꝝ ossiū ātiq̄noꝝ
radicis arūdinis p̄fice amilli seīs
melōis rizi ablutū granoꝝ gra-

natoꝝ costi ptes eq̄les ex eis ga-
mera 2 itez lupini et cicer nigꝝ
luniaf cum eis.

De februb⁹ apatū. Ca. 31.

Iam sciūsti dispōnes febrū
q̄ sequūt apata appentia.
Et qd sūt km plm de gñe febrū
diei: cū apata ista km plurimuz
nō pueniāt ad cor nisi cū calefa-
ctiōe sua absq̄ sua putredine: 2
complurimum qdē hoꝝ ē a cau-
sis p̄mitinis. Cū aut puenit pu-
tredo eoz ad cor pp suā magni-
tudine aut pp suā p̄pinq̄tatē: fit
febris fortasse nō de gñe febris
diei. et plurimū qdē siliuz hoꝝ
nō fit nisi a causis añcedētib⁹
corporeis 2 f̄pletioz lib⁹ crudis
2 qñq̄ sūt ex vlcētib⁹ ad q̄ attra-
hūnt m̄ae maligne 2 retinētur i
carnib⁹ mollib⁹. Et febres autē
q̄ sequūt i trinsēca apata fortas-
se non fiunt ex applicatiōe cale-
factionis ad cor sine putredie.

Et vehementiores qdē febres
fiunt ab apatibus i trinsēcis qñ
sunt ex gñe herisipile i qbus daz
viscerib⁹ et extēdis dolor 2 sitis
inflāmatiō: 2 significāt ea si gā-
tiōes p̄mixtiōis coiere plūme cū
sangule et hec apata i trinsēca
sunt sicut apata cerebri et vela-
minū ei⁹ 2 sumach auri et gut-
turis qñq̄ 2 i velamine qd sequit̄
pect⁹ et epate 2 rhene et vesicca
et matrice et intestinis et q̄ sūt
eis silia. Et diuersifican̄ febres
eoz i vehemētia et obilitate km
p̄p̄iuitatē 2 cordis lōgitudinē.

Et eoz iterū febres q̄ sunt in
mēbris carnosīs ē febris vehe-
mētiō. Et eoz febres q̄ sūt i p̄a-
niculis: et eoz similib⁹ ē debi-
liō. et eoz q̄ sūt i vicinitate arte-
riaz febris ē vehemētiō. Et eo-
rū q̄ sūt i vicinitate venaz solū

Tractatus quartus 6 Fo. ccxliiij.

febris ē debilior. ¶ Et nō eūan-
tur iste febres a periodis s; ma-
terias q̄ effūdunt ad apata ea-
rū piodi nāq; earū sunt s; gñā-
tionē earū r̄ fm motū ipsarū: r̄ s;
attractionē calitatis r̄ dolor ad
ea. Unicuiq; em̄ hūori est piod⁹
q̄ sibi puenit. ¶ Et scias q; mul-
toties sanat apā in pleuresi et
alijs r̄ remanet febris: r̄ s; tūc
q; mūdificatio nō accidit. ¶ Et
iste quidē febres q; plogātur
et pducūt ad ethicā et pprie qh
apata sunt in epate. Ille vero q̄
sunt in velaminib⁹ cū cōfirman-
tur nō expectant s; ad ethicā.

¶ De signis eorum et ipsarū
indicij. Ca. 14.

Qum februb⁹ ex apatib⁹ tri-
secis iueniunt tres spēs si-
gnor et accidētū s; s; Signa et
accidentia significātia mēbrūz
ifirmū: r̄ signa et accidētia signi-
ficātia materiā: et signa r̄ acci-
dētia significātia dispositionez
ifirmi. ¶ Prima aut signor spe-
cies est sicut pulsus ferrin⁹ r̄ do-
lor pūgitiv⁹ apatis in partibus
pectoris: et s; tussis sicca i pri-
mis et hūida scda. et q̄ sūt illis
silia s; signis pleuresis significā-
tib⁹ apata in ptibus pectoris: r̄
ad summū dolor et grauitas in
mēbro: et ē calidi⁹ reliq; mēbris
addita calefactiōe nō psueta. et
sicut spasm⁹ qm̄ ipse multoties
associaf apatib⁹ calis in mēbris
neruosis. ¶ Spēs s; scda ē sicut
significatio vehementie febris
tertiane s; t q; materia est cole-
rica. ¶ Accētia s; ifirmi sūt di-
spōnes q̄ indicāt ei⁹ salutē: aut
indicāt ipsi⁹ mortē. ¶ Et mēbra
qdē occulta dinerfificant i faciē-
do febres r̄ recipiēdo eas r̄ pdu-
rationē earū ipsarū periodis: s; s;

magnitudinē eorū in seipsis: et
magnitudinē venarū eorū: r̄ fm
mēbra sua. Nā in mēbris intrin-
secis sunt q̄ sunt ppinqua cordi
r̄ vehemētis cōitatis sicut vela-
mē r̄ pulmo. Et de eis sunt q̄ sūt
lōginq; a corde r̄ debilis cōitatis
sicut renes. Ipsi em̄ nō semp fa-
ciūt ppter apata sua febres for-
tes neq; ptinuas. et multoties q̄
dē sunt iterpollate r̄ sunt s; gñe
febrū pmixtarū et febrū tertia-
narū r̄ quartane et q̄ntane et sex-
tane: r̄ hūt cū eis rigor: r̄ horri-
pilatio: r̄ ambigū sit esse earū:
r̄ significat eas grauitas in lo-
co renū r̄ in ptib⁹ alchatin et do-
lor r̄ pprietas caliditatis i mē-
bro maioris cōsueta. Cū āt ag-
gregat in mēbro vt sit primum
pncipali aut fortis cōitatis cuz
eo aut vehemētis sensus r̄ ē ner-
uosum: tūc cū vehemētia febris
comitantū apata eius accidūt
ei inq̄tudo magna r̄ spasmus:
et fortasse comitant ipz accētia
ēnea sicut apata matricis. As-
sociaf ei ei cū febre s; da r̄ dolor
cervicis. Et caliditas qdē q̄uis
inflāmet in eis apatib⁹ tñ nō ē
valde vehemētis acuitatis sicut
est in causonide nisi sit res ma-
gna: r̄ cā in eo est qm̄ putredo n̄
est sparsa neq; mota ad exte-
rio- rā. r̄ pulsus qdē i februb⁹ apatū
litrinse eorū est pulsus febrū pu-
tredis parū i pncipio velocis
pstrictiōis apud statū: deide ma-
gnificat r̄ sit velox r̄ spiss⁹ s; mē-
brū r̄ materiā et s; q; sciuit: de-
ide erit yndol⁹ r̄ ferrin⁹ r̄ faciēs
fm mēbrū i neruositate r̄ carno-
sitate sua: r̄ via s; plm ē ad al-
bedinē decliuis r̄ paucitatē tūc-
ture ppter declinationē mate-
riel ad apā fm qdē sciuit.

¶ iij

Liber quartus. Fen. i. 6

De cura earum. Ca. 15.

Uratio harum febrium est curatio febrium acutarum post curationem apertam. Radix enim in eis est cura apertis cum observatione cure febrium in infirmitate et humectatione. et in eis febribus non procedit potius aqua frigida neque introitus balnei. Et si fuerit aperta herissipula igitur ut fiat positio rerum frigidarum infirmitatem acutae de foveis super ipsum si cut succus lactuce et semperuiue et portulacae cum alioptulo et sauiichordei albi qui sine cessatione infirmitatem super niuem et permittent. et fortasse permisceat cum eis oleum omphacini aut oleum rosae. et si cederit lactucas ablutas infirmitatas pertransit et inuatur cum eis.

De dispositionibus febrium compositarum. Ca. 16.

Febres quoniam ponuntur ad iniuriam. Et fortasse ei ponuntur eis ipsae ingrediētes in genera elongata: sicut positio febrium ethice cum febre putrida. Et quoniam ponuntur species ex eis in genere priore conuenientes: sicut est positio specierum febrium putredinis: sicut tertiana cum flatu: cavit pote febri notata hemitrite et sicut positio febrium apertam. Et quoniam ponuntur de eis species conuenientes in specie sicut positio duarum tertianarum: et duarum quartanarum: et trium quartanarum. Quare sunt due tertiane in apparitione dispositionis secundum paroxysmos flegmaticae: et tres quartane in paroxysmis flegmaticae. et quoniam ponuntur tres de febribus tertianis. Si igitur fuerit secundum coalterationem erit paroxysmus in die. iij. vehemensior quam pertinet ei pro diebus primi et inceptio diei tertii et similis in die. v. et similis haec hemitriteo sicut positio duarum tertianarum similis paroxys-

mis flegmaticae. Et propter huiusmodi non oportet ut tota occupatione occupet cum paroxysmis uno oportet ut occupetur cum accitibus. Et quandoque accidit si fuerint febres iste tertiane purent festinent paroxysmi earum ad contentam. id est illam que fortior est ita ut destruant debiliorem earum prius. Et quoniam significat compositionem reditio horripilationis vel oppilationis post quietem. Et turpe quod dicitur est medico scienti significationes cuiusque febris et accidentia ei ut non percipiat compositionem a primo aut secundo. Et positio febrium ethice cum febre putredinis est ex illis quae valde ambigua sunt: quoniam ipsi vident iter pollationes et lectiones rigoris et horripilationis et reditionem sudoris si fuerint et horas praedictas: quare existimant quod sint illic febres putredinis tamen inseparabiles aut compositae ex continua et interpolata. Et quoniam continuat composita ut appareat febrium una continua similis quae similis sincho: et tunc quod dicitur non est excusatio distinctio ad significationes et si fuerit paroxysmi breues non consequitur eorum continuatio nisi propter rem magnam de multitudine numeri eorum propter et fortasse vides interpollationes harum febrium longas. et quoniam ponuntur febres diuersae sicut hemitriteus eradicat postrema earum et remanet cronica pura siue sint due interpolatae aut due continue aut interpolata et continua. Et quoniam ponuntur cum hemitriteo alia tertiana et flativa et melica: nam si est cum tertiana eradicat tertiana et purus fit hemitriteus: et si est cum flativa aut melica eradicat hemitriteus et depurat flegmatica et similis melancolica. Et quoniam acci-

Tractatus quartus. Fo. cclv.

dit ppositio i eis sz modū aliū
z est vt cōponat̃ interpolata z
cōtinua diuersi gñis: aut cōue-
niētes ābe i eo aut cōueniētes i
specie sicut tertiana piodica cū
tertiana inseparabili: z sicut cō-
ponunt̃ due interpolatae sūt cō-
ponunt̃ due cōtinuae. ¶ Quidaz
āt existimauerūt qđ due p̃tinue
fi pponunt̃ sicut due tertianae. qm̃
qm̃ mā est itra venas nō est pos-
sibile vt diuersificet̃ illud i quo
accidit putredo. putredo ei ē p-
cedēs in toto. ¶ Et hec snia nō
est de illis q̃ necessaria sūt pcul-
dubio apud me: qm̃ putredo i ci-
pit pculdubio ex loco: deĩn spar-
git̃ deĩn currūt indicia vehemē-
tie z iterpollatiōis sz gradatio-
nem putridis p̃me: z fm̃ eā nō
sūt ei mori. Nō ergo elōgat̃ qñ
accidat̃ putredo cui sit dñiū ali-
qđ incipiēs in pte materiez cui
nō sit dominiū sequēdi aliud i-
mo aggregatur in eayt icipiat
z vt sequat̃ simul: quare erit ei
gradatiō t̃pis qua experitur.
¶ Et species quidē cōpositiōis
febiū sunt tres: itras: z coalter-
nata: et cōicās: z intrās est vt in-
grediat̃ vna eaz sup alterā: et
coalternatayt igrediat̃ p̃ostera-
dicationē ei: z cōicās est vt i-
cipiat cū ea. ¶ Et cū videris febrē
cōclusā: z est in ea rigor: z non
sudor: z fortasse accidit in rigo-
goub⁹ pluribus sudor vn⁹: tūc
testifica cōpositionem in ea.
¶ Et similiter cū videris in cō-
clusa superfluitatem in frigore
extremitatuz et rigore sed paz-
de ambobus: tūc fortasse est in
conclusa.

De hemitriteo. Ca. 17.

Hemitritens est febus ppo-
sita ex duab⁹ febib⁹ qruz

vna est tertiana z altera ē fleg-
matica z fit in die vno paroxis-
mus tertiane z quotidiane sūt.
Aut secundū semitam cōitatis
z inuentionis. Aut secundū se-
mitam coalternatiōis z vicini-
tatis: Aut fm̃ semitā introitus
Et de diuisionib⁹ difficilior ad
cognoscendū est p̃ma: deinde se-
cūda. ¶ Et qñqz sunt febres due
continue qñ due putredies sūt
intrinsece. ¶ Et qñqz due sūt pe-
riodice eradīcātur qm̃ due pu-
tredines sunt extrinsece. z qñqz
est continua colerica: qz ei⁹ pu-
tredo est intrinseca et flegma-
tica est ecōtrario. et qñqz est ecō-
trario. ¶ Et qđā ponunt̃ hemi-
triteū puruz febrē cōpositā que
fit ex tertiana extrinseca et fleg-
matica intrinseca. et illā q̃ est p-
ter eā nominant nō purā. et nō
est illud de illis in quibus sup-
flua occupatio sit habenda.

¶ Et fortasse añcedens ad pu-
tredinē est colerica: z fortasse an-
tecedēs ad putredinē ē flegma-
tica: z fortasse veniunt simul.

¶ Et itez qñqz ē materia faciēs
febrē flegmaticā magis dñans
z qñqz est materia faciēs febrez
colericā magis dominās: z qñqz
cūqz sit materia flegmatice po-
nit porismos colerice lōgiores
z tardious crisis. et materia co-
lerice pōit paroxismos flegma-
tice ecōuerso z fortasse extēdi-
tur hemitrite⁹ longo tpe. s. vsqz
ad. vii. mēses. et supra. z qñqz fit
ex hemitriteo egritudo acuta
z qñqz est hemitritens de febriz
b⁹ magis interficientib⁹ qñqz
ducit ad ethicam et egritudi-
nes cronicas velerroneas z dis-
ficiles.

De signis hemitritei. Ca. 18

Liber quartus. Fen. i.

M Agis propriū signorū ei⁹ et
p̄mū eorū l3 necessaria sint
cōparia alia ēvt sit spatū h̄mōi
febris in vno duorū dierū lōgi⁹
spatio tertiane et magis q̄eta: de
inde fit in die alio leuioris po-
xismi et paucior accētū. ¶ Et
q̄h̄q̄ iterat i ea horripilatio km
plm aliquoties pp illd q̄ accidit
de pugna duarū materierū: aut
introitū vni⁹ earū sup alteram.
¶ Et fortasse accidit hec itera-
tio trib⁹ vicib⁹ aut q̄tuor: rīā ca-
lesiūt mēbra aliq̄ horripilatiōe
fixa adhuc. Et ex ea q̄dē q̄ ē he-
mitriteus: corpus nō mūdificat
integre. ¶ Et q̄h̄q̄ fiūt p̄ncipiū
ei⁹ ⁊ augmentū ipsi⁹ vehemētis
cōmotiōis: et p̄pe q̄n fuerit cōi-
catio: aut fuerit itroit⁹ i h̄mōi
hora: tūc em̄ fiūt horripilatiōi
redit⁹ et ē stat⁹ lōginqu⁹. Et cu⁹
existimat q̄ corp⁹ iā calefactū ē
et febris h3 statū: inuenis horri-
pilationē redeuntē. et ista accē-
tia sunt pp pugnā humorū. Et
stat⁹ q̄dē huius egritudinis in
horis particularib⁹ et vlib⁹ est
ante statū flegmaticē: ⁊ velocior
statu ei⁹ et tardior statu coleri-
ce q̄m caliditas si expādūt nisi
cū labore ⁊ p̄pe i p̄mis. et fit for-
tis eius acuitas apud statum.
¶ Et si sit declinatio lōga pro-
pter illd q̄d accidit de statūib⁹
q̄s efficit reluctatio vni⁹ duarū
materierū cū alia. et parū q̄dē te-
pescit cum sudore. ¶ Et in hac
febie diesterti⁹ ⁊ diebus ei⁹ est
siliis primo: et quart⁹ secūdo. et
q̄h̄q̄ cadit significatio super he-
mitriteū ex modis diuersis. Nā
q̄h̄q̄ accidit ex cōsuetudinib⁹. ⁊
q̄h̄q̄ accidit ex accidētibus ⁊ ea-
sus cōsuetudinū est sicut si i cor-
pore hoīs multiplice colera et

putredo ei⁹: deinde vtaf delitq̄s
et dimittat exercitia: et vtaf ci-
bis ⁊ spēb⁹ regiminis generati-
bus flegma: aut multiplicetur i
corpore hoīs flegma et putredo
eius: deinde exercitetur plurimū
et vtaf eo q̄ generat coleram de
specieb⁹ regiminis si fecerit. ne-
cessariū eras illd in eo itavt fiat
adolescens post pueritiā et do-
minū hūiditatis: aut fiat senex
post iuuetutē et acuitatē cōplo-
nis. ¶ Ex accētib⁹ ho sicut pul-
sus et vuna et p̄cessio ei⁹ q̄ p̄ce-
dit ex vomitu et egestiōe et di-
spositiōe digōnis et signa ei⁹ et
dispositio sitis et dispositio tas-
ct⁹ et dispositio horripilatiōis ⁊
rigoris et dispōnes horarū ⁊ po-
xismorū. ¶ Pulsus aut sit i ea mi-
noris magnitudis et velocitatis
et frequētie q̄ ille q̄ est in tertia-
na. et h̄ie earū sunt minores q̄
ille q̄ sunt in flegmatica. Urina
ho est tarde digōnis. et vomit⁹
est p̄mixt⁹ ex colera et flegmate
et egō est permixta ex colera et
flegmate. ¶ De dispōne aut ca-
lefactiōis et frigoris ⁊ sitis ⁊ hor-
ripilationis et horarū paroxis-
mōiā locuti fuim⁹ q̄ oportuit
¶ Et nō expectat statū sup do-
minatē duorū humorū nisi p̄uin-
centē ex significatiōib⁹. ¶ Nā si
dñat flegma sunt paroxismi lō-
giores ⁊ horripilatio minor ⁊ co-
arctatio ⁊ p̄pue i pulsu fortior ⁊
extremities sunt velociore ⁊ ad-
suscipiēdū frig⁹ i p̄ncipijs egrit-
tudinis et tardioris mūdificatio-
nis a suo frigore et sit⁹ ē minor
et vomit⁹ colere mior et vna ve-
hemētiores albedis et crudita-
tis ⁊ sudor mior ⁊ etas pueritia
aut senect⁹ et p̄plexio corporis si-
gnificat eā. et si sit cōsuetudo ⁊ q̄

Tractatus quartus. 650. cccxvi.

currūt cū ea. Et si dominatur colera sūt porissimi breuiores et extremitates velociores ad calefactionē et sitis et vomit⁹ colere pl⁹ et sudor magis exuberās: et fortasse decliat ad horripilationē q̄ ē sicut rigor et sit yriayehemētius tincta et etas ē iuuetus et plexio corpis qñq̄ sūt eam: et sūt p̄uetudo et q̄ currūt cū ea. et qñ equant duo hūores freqntātur sūt iōdes et est horripilatio pura cōpleta non rigor: et nō perueniēs ad rigore. Et qñ cōpositio est manifestior i p̄odica et p̄tinua quā plures hōim appropiāt noie hemitritei puri: et est p̄tinua ip̄a flegmatica ē rigor et bilior qm̄ materia extriseca ē colerica: et nō est p̄uū ei ex pte flegmatis extrinseci cuz ea in eo qd̄ necessariū est de rigore s̄ est de bilior. Et fortasse iterat in ea frigus et horripilatio ita vt faciat errare i statu sicut scis: et multiplicat i ea caliditas viscer et v̄tris cū frigore extremitatū: et sit pulsus vehemētioris puitatis et raritatis. Si aut̄ p̄tinua ē ip̄a colerica: n̄ sit rigor neq̄ magna horripilatio. et sit pulsus maior et velocior et angustia vehemētior. Et si p̄ponunt due p̄tinue nō erit rigor oīno: et accidit tertiane cōtinuevt alleuiet ante allevationē flegmatice: l3 non redeat ante eius reditionem.

De cura hemitritei. Cap. 19.
Necessariū ē i hemitriteo vt vehementē hēas solitudinē in euādo materiam s̄m species euacuationis ex solutiōe v̄tris: et vomitu et puocatione: et sudatiōe plusq̄ vehemētia q̄ ē p̄extictiua. Et cū solutiuis op̄z vt cōueniat digō: nisi sint ex gñe q̄ le

niūt nāz et solut et nō inq̄etāt: sicut aq̄ lebleb cū geleniabi si fuerit illd̄ qd̄ supat flegma. et sicut tereniabin et siracost et isusio tamaridi et sirup⁹ vio. si dñans fuerit cola. et sicut qd̄ p̄ponit ex istis si fuerit duo hūores q̄ si pares. et post apparitionē digōnis si euacatio fiat hūoris cū fortibus p̄trās sit. Et vomit⁹ op̄z vt sit iteruz s̄m hūore dñantez: aut ex aq̄ raphani cum sirupo acetoso calo: aut sirupo acetoso cū aqua cala et puocatio op̄z vt fiat cū eis in q̄bus est eq̄litas. Et cū festinat i potādo decoctiōes añ digōnē timent birsen vel sirien. Medici ne hō iuuatiue i via pueniente ad statū ad rectificādū materiā et maturādū sp̄az et succurrēdū nocumētis ei⁹. Et singularib⁹ ē absinthiū. Vlex post septimū et ap̄pitionē digōis itayt sit romanū qd̄ ex ip̄o bonū est. Et cū tu festinas cū eo mouet hūores et non euacuat eos. Cūq̄ sumitur: facit ac cidere angustia et tristitia et nau sea: deiñ reuertit sup̄ eos cū sua calitate et exiccat eos cū sua stipticitate facit eos pigros et gal. qd̄ dēz q̄ añ eū fuerit curarūt eos cū aq̄ ordeī i q̄ ē h̄t⁹ pipis. et dixit qd̄ p̄mox medicorū q̄ Gal. trāsgress⁹ ē in alienatiōe. et stetit vbi op̄z vt miret de eo. et non sciuit q̄ pip islāmat febrē aq̄ ordeī pigrē efficit m̄az. et iste qd̄ dēz dīctor errauit errore q̄ non appropiat i hac itētiōe. Imo canon dat⁹ i adiutorio nāe qñ p̄parat ad resistēdū h̄mōi materijs ē cū medicinis p̄positis ex isfridantibus et calefaciētib⁹. vt discernat nā iter duas virtutes quare occupatur infrigidatiū cum febre et partibus cordis et calefacti-

Liber quartus. Sen. i. 6

num cū materia. Et q̄s est q̄ cu-
ret hemitriteū absq̄ hoc? Et si-
tura nō ē fortis ad discernendū
tūc nō p̄dest curatio q̄cunq̄ mō
fiat z errauit i alijs modis in al-
latiōe q̄p nō est necesse nos ince-
dere via plōgātū. Et iste qui
dē dīctor dixit q̄ opz vt admi-
nistrent subtiliātia q̄bus nō est
fortis calefactio: sicut apū zane-
tū. Et nō sciuit q̄ possibile est vt
piper infrigidetur minoratiōe
sui adh̄ vt frāga ē? calefactio:
zñ abbieniet eius subtiliatio a
subtiliatiōe apū plurimi. Et sit
aqua ordeī adinuās ipm i faciē-
do puenire x̄tutē ei⁹ z destruen-
do supfluitatē ei⁹ z faciendo ca-
dere materias ad ipz vt alleniet
penetratio x̄tutis ei⁹ i eis. Am-
pli⁹ mirabile fuit q̄ ip̄e posuit
Gal. de illis q̄ ignorāt q̄ pip in-
flamat febrē: z noīat ipm de il-
lis q̄ obliuiscunt ab hoc vbi ius-
dicat d̄ hoc. Cōposita x̄o de me-
dicinis q̄b⁹ opz vt in hac hora
sūt sicut trocisci de absynthio: z
trocisci d̄ rok. Trocisci leues bo-
ni ad hemitriteū. R. rok. radicū
liq̄ritie āboz. añ. 3. iij. terrenia
bi. 3. iij. spice succi absynthij spo-
dij oīz añ. pōdus. 3. ij. fiāt ex eis
trocisci. Trocisci alij ad inflāma-
tionē. R. rok. 3. vj. seminis aceto-
se gummi olm añ. 3. iij. amili
pōd⁹. 3. iij. berberis spodij seīs
portulace oīm añ pōd⁹. 3. ij. dra-
gātū croci spice reub. oīz. añ. 3. j.
cāphore pōdus tertie. 3. j. fiant
trocisci. Trocisci alij boni ha-
bētibus hāc febrē z pprie qñ cō-
querunt cū hoc de solatione vē-
tris z tussī. R. spice aromaticē
xiloales croci berberis et succi
ei⁹ oīz añ. 3. iij. reubarbari. 3. iij.
spodij rok. cum capitibus suis

lace gummi torrefacti carabe
oīz añ. 3. v. seminis acetose torre-
facti. 3. vj. crete romāe. 3. vj. fiāt
trocisci. Descriptio alia bōa.
R. rok. rubearum. 3. vj. berberis
gummi seminis acetose oīm
añ. 3. iij. spice eupatorij spodij
amili semis portulace granorū
cucumeris oīz añ. pōdus. 3. ij. se-
minis endiuie seminis cuscute
oīz añ. 3. i. 5. succi liq̄ritie. 3. i. lac-
ce reubarbari āboz añ. 3. 5. ag-
gregent illa z fiāt trocisci. Pillu-
le bone ad hāc egritudinē oīs
cronicas z febres ledētes visce-
ra z pprie qñ materia flegmati-
ca ē magis vincēs. R. aloes ma-
sticis myrabolanoz citrinorum
reubarbari succi eupatorij suc-
ci absinthij rok. rubearū oīz añ.
ptes eq̄les croci ptē mediā fiant
pillule cū aq̄ endiuie z sit dosis.
3. ij. cū sirupo acetoso. Descri-
ptio bona pueniēs ppe vel post
digestionem. R. aloes masticis
succī absynthij rok. oīz eq̄l̄r cro-
ci. 3. 5. informantur pillule cum
aqua endiuie z sit dosis. 3. ij. cū
sirupo acetoso.

De recidinatione. Ca. 20.
Recidinatio est deterior raz
dice z psiliū qdē est vt in ea
nō sit inceptio ad curādū donec
māifestus sit modus egritudis
nam fm plurimum est leua.

Incipit sen tertia de apati-
bus et pustulis.

Tractatus primus de illis q̄
ex eis sunt calida z corrupta.

De sermone vniuersali de apo-
stematibus. Caplm. j.

Am locuti fui
mus in lib. primo de
apatibus z speciebus
eorz: z curis ipoz ser-

Tractatus primus. Fo. cclvij.

mone vli ad quē redire opz illū q̄ vult audire qd̄ nūc loquemur. In hoc autem loco loquemur de eis sermonem particularem.

¶ Dico q̄ oē aḡa z pustula aut ē calidū aut nō calidū: z aḡa calidū aut est a sanguie z qd̄ currit cursu ei⁹: aut a colera z qd̄ currit cursu ipi⁹. Et qd̄ est sanguie aut a sanguie laudabili aut sãguie malo: z sãguis laudabilis aut ē gross⁹ aut subtilis. **¶** Et factū qd̄ a sãguie laudabili grosso ē flegmō q̄ accipit carnē z cutē sit z ē cū pulsatiōe. **¶** Et subtili flegmō q̄ accidit cutē solā z ē spina z nō ē cū pulsatiōe. **¶** At a ḡo a sanguie grosso malo sunt spēs erituras malaz. Nā si ei⁹ malitia vehemēs fiat z ipi⁹ adustio pueniet herisipilla z veniet z bustio z crusta: z deterior ea ē ignis pscus z a subtili malo accidet flegmō q̄ declinat ad herisipillā cū malitia z fraudulētia.

¶ Si aut fuerit subtilior erit herisipilla flegmonides: z qñ fuerit ei⁹ malitia maior erit herisipilla hñs inflatiōes z vesicas et cōbustionē z crustā. **¶** Colericū aut aut ē colera subtili valde q̄ nō ptinet i eo qd̄ sit magis itus q̄ illd̄ qd̄ appet decute z ē acuta et fit ex ea formica: aut abulatiua sola z ē subtilior: aut ambulatiua corrosiua z ē mala: aut ex colera grossiore illa z ē minoris caliditatis: et ptinet magis it⁹ q̄ pma i cute z ē qñ sit i ea flegma: et fit ex ea formica milia: ris et ē mioris iflāmatiōis et tardioris refofonis: et si fuerit mā grossior et dterior accidet formica corrosiua: et si ptransierit in grossitie suaysq̄ ad subaz sãguis et si fuerit mala accidet he:

risipilla mala: et i oib⁹ illis mā est subtilis q̄uis diuersificet p⁹ illd̄: z fit pp subtilitatē suā q̄ expellit eā nā ppa z nō retinet in aliq̄ nisi i cute z qd̄ appproximat ei. Et qñ multiplicat mā aḡatis calidi z magtur aḡa tūc ē de sūma aḡatū caumatū z mortificatiū: z d̄ sūma pdictoz ē q̄ d̄: rachyē z iste spēs male z q̄ eis similenē multiplicanē i āno pestilētie. **¶** Et de aḡatib⁹ calidis illa sūt mala q̄ nō excitant vel nō pueniūt ad declinationem q̄ sequitur leuitas z de tumutio: neq̄ ad aggregationem materiei: imo ad corruptionē mēbru: et nō semp fit a magnitudine aḡatis et multitudie māei imo fit qñq̄ a malignitate māei. **¶** Et scias q̄ aḡata parū sūt singlaria pura: sz plura eoz sunt cōposita. **¶** Et scias q̄ oē aḡa i exteriorib⁹ cū q̄ nō ē pulsatio nō facit sanie: de in trinsicis ḡo iam locuti fuimus.

¶ De flegmone. Cap. 2.

I Am sciisti flegmonē et signa ei⁹ ex calitate et inflāmatiōe et additiōe q̄ritatis et intēsiōe et ipulsiōe et pulsatiōe si ē submersa vel q̄ ē ppinq̄ arterijs: et mēbrū in q̄ est tale est cui adueniūt herui q̄b⁹ sentit nō plus q̄ sensibilitas sicut sciisti dispōnē ei⁹. **¶** Et q̄to pl⁹ fuerit arterie maiores et magis grandes erit pulsatio eius et ipi⁹ dolor vehemēti⁹ et ei⁹ resolutio aut ipius collectio veloci⁹. Et cū flegmon est in mēbro sensibili sequitur ipm dolor vehemens qualrcūq̄ sit et comitatur ipz vt appareant vene illius membri parue que erant occulte. **¶** Et scias q̄ nomen flegmonis in lingua grecoz est absolutū sup oē

Liber quartus. Fen. iij.

quod est inflammatum: deinde dicitur de eo quod
aperte calido: postea dicitur de eo quod
est ex aperte calido cum proprietate
predicta: et non caret inflammatione
propter coarctationem sanguinis
et oppilationem meatuum. Et
parum quidem contingit ut flegmon
sit simplex: sed semper plurimum ei
associatur herisipilla aut durities
aut nervositas: et hinc causas de quibus
sunt antecedentes corpe ex reple-
tione aut malitia humorum cum de-
bilitate membrum recipiens: hinc non sit
repletio neque malitia humorum. Et
de eis sunt primitivae sicut pustio
aut incisio aut fractura aut dislo-
catio aut ulcera quae multiplicantur
in membro quod declinat ad ipsum in
periculo dolore et debilitate: et fortasse
declinant ad ipsum materiei et reti-
nentur in vasis quae sunt debiliores sicut
accidunt cum ulceribus et scabie ap-
erta in locis vacuis. Et augmentum
quod est ei declaratur additione magni-
tudinis et tensionis: et statim ipsum per fi-
nem eius: et illic aggregatur materia si-
cut aggregari: et declinatio incipit
tendere ad lenitatem et debilitatem:
et mala est quae non redit ad declina-
tionem: neque aggregatur sanitas: et huius
modi quod est perducit ad mortem mem-
brum et putrefacit ipsum. Et multo-
ties quidem fit illud propter magni-
tudinem apostematis et multitu-
dinem materiei ipsius: multoties
fit illud cum malignitatis mate-
riem si apostema fuerit parvum.
Et tu quod scis illud quod rarifi-
cat quoniam pulsatio incipit in itensionem
et inflammatio incipit in sedatio-
nem et scis illud quod aggregatur per ad-
ditionem pulsationis et caliditatis
et fixationem utriusque. Et scis illud
quod putrefit propter digestionis diffi-
cultatem et tenebrositatem et vehe-
mentiam tensionis. Et scis quod

non submergit naturam materiam non per-
uenit ex ea anima et respirat per
ignem eius quod appetit exterior. Et
scias quod quoniam vicinante pustule des-
menulati indicant demenul ma-
lignum. Et oportet ut in po-
tu tribuatur habenti apostema
ta interiora aqua endivia et aqua
solatri cum medulla cassie fistule.

De cura flegmonis. Cap. 3.
Cum accidit flegmon a causa pri-
mitiva non deest quoniam aut causa
primitiva et eius vestigium inueniat
mundificationem corporis aut reple-
tionem. Quod si obuiet mundifica-
tionem non est necessarium nisi curatio
apertis in quantum est aperta: et curatio
apertis in quantum apostema est extra
ctio materiei extranee quae facit
accidere aperta: et illud fit per molli-
cativa et resolutiva leuia sicut
emplastrum de farina tritici cocta cum
aqua et oleo: et quoniam excusat scarifi-
catio labore et prope quoniam aperta est
multe materiei. Cum autem inue-
neris corporis repletionem tunc oportet
ut non tangas aperta cum mollicati-
vis quoniam attrahet ad ipsum supra
resoluatur ab eo: imo oportet ut eue-
nit materia per se et fortasse indiget
solutione veteris: et cum feceris illud
admixta mollicatua. Et eius
quod est curatio est prima curatio
eius cuius causa primitiva inuenit
mundificationem corporis: et differt
ab ea in hoc quod non indiget curatio-
ne cum repulsionem prima in prin-
cipio sicut indiget illa imo minus
illa. Cum autem causa est antecedens
non primitiva tunc oportet ut incipias cum
euatione et comple ei quod meretur ex flō-
mine et ex solone ventris si indi-
get ea: et necessitas quod est ei est aut
quoniam corpus est mundum: aut quoniam egritudo
est magna: quod est necessaria est
evacuatio et minoratio materiei

Tractatus .j. Fo. ccxlvij.

et attractio ad suum. Et 13 corp⁹ nō sit mlt⁹ supfluitatuz tñ in mēbro qñq⁹ aduenit qđ ip suz debilitat qre attrahunt ad ipsuz materie corporis: 13 non sint materie supfluitatis. Et op⁹ vt obserues p⁹ditioes p⁹ditas i hoc ex etate z tpe z f⁹gio ne z alijs. Et icipe cū repcul siuis nisi i locis q⁹ p⁹ditioauim⁹ in libro p⁹lo. Deinde oppone augmēto cū itromissioe molli: ficatiuoz z hūectatiū cū refre: natiuis et q⁹trū procedit in au: gmēto pcedas i additioe mol lificatiuoz paulati: z apđ finē et statū z vltimitatē magnitu: dinis et additionē sue vltimi: tatis facvincere mollificātia: z fac ea pura z exiccātia sūt q⁹ sa nāt i fine: verū hūectantia et mollificātia sūt ad dilatādos poros et ad sedādū dolorē. Et exiccatiūū est illđ qđ sanat z p hībet remanere aliqd qđ fiat sanies. Si aut nō sanat inte gre et dimittit aliqd nō reliqt nisi rē modicā quā r⁹soluit illđ in q⁹ ē acuitas. Et qñq⁹ acci: dit ex refrenatiōe vehementia doloris pp suffocationē mate: riei z soliditatē mēbri. et qñq⁹ accidit ex ea reitus materie ad mēbra p⁹incipalia: et qñq⁹ ac cidit vt iduref a⁹pa: z accidit qñ q⁹ vt icipiat mēbrū tēdere ad v⁹iditatē et nigredinē p⁹pe qñ medicat cū eis i fine rei z p⁹pe statū. Et scias q⁹ vehemētia dolor⁹ facit te indigere medici nis mollificātibz absq⁹ attra: ctioe et fortasse erit cū eis isri: datio nō phibēs mollificatōez. Et r⁹ditu hō materie ad mē bra p⁹incipalia securat cūatio nisi qñ illđ qđ puenit ex eis est

fm semitā expulsiōis ex eis: et sūt mēbra recipiētia ab eis sic eūatoria illoz: illic em non est via ad repellēdū z expellendū penit⁹: z nos iā vificauim⁹ ista i loco suo. Et cū timefvt dcli: net ad duritiē ad mīstra molli: ficātia i qđ⁹ est calefactio z hu: mectatio cū fortitudine. Medi: cine at repculsiue sūt q⁹ sūt mes: die sicut succi herbarū frīdarū qđ mltoties dixim⁹ i loc⁹ alijs sic succ⁹ portulace et cucurbite et ēdiuise z virge pastor⁹ z alia rū z succ⁹ solatri. ppue z corpa eoz p⁹trita p⁹parata ad ēplm z succ⁹ p⁹siliū et z ceratū cū aq⁹ frī: da: z fortasse excusat laborē in eo spōgia ifusa i aceto z aq⁹ frī: da z chechengi ē fortis i p⁹ici: pio z sīlr cortices g⁹natorū z sp uina z sanich decoctū valde et ppue cuz aceto mixto aut su: mach: et tilub est bonū itez: et si idiget fortiore illo adde in eis sandalū et acatiā et memi the z faufel z iusqamū albū: et herba q⁹ noiatur herba a⁹patū ē i p⁹icipio valde bōa. et qñq⁹ iuuat ei⁹ desiccatio et stiptici: tas cū croco: z hūectatio i p⁹ici: pio ē tiorosa. z qñ cadit supflni: tas i isridatiōe fortasse p⁹ducit ad corruptionē mēbri et corru: ptionē hūo⁹z p⁹stricti i a⁹pate: et tendit a⁹pa ad viriditatē et ni gredinē. Si ergo timueris ali qđ de hoc tunc emplastra locū cū farina ordeī et volubili z in quo est mollificatio. Si hō ap: paret aliqd de hoc tunc scarifi: ca locū et excoria ipm et nō ex: pectes collectionē neq⁹ matu: rationē: et illud qñ vides illud qđ effusum est plurimuz valde et fortasse moritur mēbrum: et

scalpellatiōis alia ē magis ap-
parēs et alia magis profunda: et
illud ē huius locū apertū et dispōnez
mēbru: et cū scalpellaueris tūc
embroca cū aq̄ maris et reliq̄s
aq̄s salis: et ēplāstra cū eo i q̄
ē mollificatio: et si h̄ i diges ra-
rificatiōe et ēbrocatiōe sis cō-
tēt⁹ mollificatiuis. ¶ Et scias
q̄ administratio eoz q̄ fortit⁹ re-
pcurit in p̄mis et eoz q̄ fortit⁹
resoluūt i fine ē mala cane er-
go q̄stū potes. Infrigidatio ei
vehemēs pducit ad illud qd sci-
uisti: et aq̄ frida silt⁹ ē d̄ illis q̄
opz cauere nisi i eis q̄ sūt sicut
herisipila: et i resolutiōe vehē-
mētī accidit dolor. si q̄ volueris
regere i p̄cipio cū sedatione
doloris nō appropies eis aquā
calidā et olea mollificantia et
ēplāstra scā ex h̄mōi medicis:
ip̄a em̄ vehemēter sunt h̄ua ei
qd est necessariū de phibitiōe
effusiōis. ¶ Et redeas ad bolū
armenū solutū in aq̄ frida aut
cū oleo ro. et meli⁹ oleū ro. est
illud qd ē ex rosīs et oleo: i oleo
q̄ppe ē resolutio qdā aut lētes d̄
coctas cū rosīs: aut merdasen-
gi cū oleo ro. si h̄o ista h̄ valēt
et q̄ eoz cursu currūt: administra
volubilē: qm̄ ip̄a ē vehemētis iu-
uamētī i p̄cipio et statu: et al-
sirēgi et alhasce et apiū et albe-
darūgi silt⁹. ¶ Et mltoties qdē
sedat dolorē vinū dulce mixtū
cū oleo ro. imo p̄gelatū vue et
paz cere sup lanā aut lana yso-
pi infrigidata i estate tepesfacta
i hyeme aut spōgia ifusa i vino
stiptico aut aceto aut aq̄ frida
et croc⁹ igredit⁹ i sedatiōe dolo-
ris. ¶ Cū q̄ vides iceptōez ap̄a-
tis icedere itinere exiture tūc
dimitte ifridationē et icede in

viā ei⁹ qd maturat et apit. Cū
āt ap̄a puenit ad statū: tūc ne-
cessaria sūt q̄lia sūt anetū et camo-
milla et maluauisc⁹ et semē li-
ni et filia imo ēplāstra q̄ noian-
tur basilicō et q̄ nolant⁹ diaqlō
Et ēplz d̄ colcotar ericcat abs-
q̄ dolore: et p̄ illud ē ei⁹ admi-
stratio icōueniēs cū sit iflāma-
tio flegmōis: et ē pueniēs qm̄ h̄
timef aggregatio. ¶ Et meli⁹
ē vt ponas sup ip̄az desup lanā
ifusaz i vino stiptico. ¶ Et caro-
min⁹ idiget ericcatiōe q̄ ner-
uus: qm̄ neru⁹ nō redit ad suū
p̄plonē cū ericcatiōe pua: et ca-
ro mioris ericcatiōis ē q̄ pau-
ciores h̄z arterias. et mltoties
qdē cadit necessitas scalpellā-
di añ maturationē. et mltoties
ingeniat⁹ in attrahēdo ap̄a ex
mēbro nobili ad ignobile cūz
attractiu⁹: deñ curat⁹ et apit.
¶ Et d̄ ap̄atib⁹ calid⁹ q̄ indiget
saniositate ēplāstret caput ei⁹
cū psilio et cū extinctiuis i cir-
cuitu ei⁹ et liniat⁹ ex epithima-
tib⁹ et emplastris cū pēna qm̄
digiti ledunt ipsum.

De herisipila et speciebus eius. Cap. 4.

IAm sciuitis cās herisipile
et spēs ei⁹ in libro p̄io: et
ille ex q̄b⁹ discernit⁹ ex flegmōe
sūt: qm̄ herisipila magis appa-
rētē h̄z rubedinē et puriditē: et
ex flegmōe appet rubedo ad ni-
gredinē d̄cliuus aut viriditatē
et plurimū color⁹ ei⁹ ē occultū
i pfūdo. ¶ Et rubedo herisipi-
le d̄struit⁹ p̄ tactū statū et albet
ei⁹ loc⁹ cā subtilitat⁹ materiel
rubeet aut sepatiōis ei⁹: deide
redit velocit⁹ et nō silt⁹ ē rube-
do flegmōis: et vides i rubedi-
ne herisipile colorē croci et citri-
nitatem

nitatē et nō vides illū i rubedie
flōnis. ¶ Et apā herisipile non
fit nisi i eo qd appet de cute et
flegmō pfundat i carne etiā.
¶ Et herisipila ē pura: et nō ē ita
flegmō et puenit qñq ex calate
herisipile ad h vt pburat cutē.
¶ Et ei⁹ virulētia vesicat et mi
norat illū i flōne. et pura nō im
pellit penit⁹ et flegmō ipellit: et
quāto pl⁹ multiplicat additio
sanguinis sup colericū est ipul
sio magis apparēs et dolor et
pulsatio vehemētiores. et herisi
pila attrahit febrē vehemētī⁹
q̄ flegmō: et qñq pseq̄ ex cal
tate herisipile vt pburat cutē:
¶ Qre alterat illū qd noiat herisi
pila: et nō ē ita flegmō: nō ē q̄ inflā
matio herisipile minor inflāma
tiōe flōnis: imo plus: vey tēfio
flōn⁹ et dolor ei⁹ ē pp tēfionē: et
qñq sit maior: q̄ pp dolor heri
sipile ē minor. ¶ Et vbi pl⁹ acci
dit herisipila accidit i facie et
incipit a lepore nasiz augmētā
apā et expādit i facie tota. et qñ
accidit herisipila a fractura os
sis sub cute tūc illū ē malū et tu
qdē iā cognouisti diuersitatē i
ter herisipilā et flōnē i loco alio
ab isto. De cura herisipile. c. 5

Op⁹ vt euacues corp⁹ ab ea
cū solutiuo colere: et si idi
get flōmia flōma etiā. ¶ Et flō
mia qdē nō multū pferit nisi qñ
materia est inter duas cutes. si
q̄t pfūda fuerit tūc ei⁹ inuamē
tū minorat et fortasse attrahit.
¶ Et si idiguer⁹ reiteratiōe so
lutiuo vērīs post flōmiā fac il
lud hz q̄ calefit ex duab⁹ mate
rijs. De h pmuta te ad isfrigi
dādū eā cū isfridatiuis fortib⁹
scit⁹ i ca. flōnis: et cū effusiōe aq̄
fride: et fac illud donec alteret

color. Pura em dstruit cū alte
ratiōe color⁹ et diminitūōe ipi⁹
et ad vltimū isfridatio i herisi
pila ē magis necessaria: qm flā
ma et dolor inflāmatiū⁹ i ea est
pi⁹ et enō i flōne ē magis neces
saria: qm materia i ea ē magis
inobediēs et grossior: op⁹vt sit
isfridatio ei⁹ in principio fortis
stipticitat⁹ ad hoc vt fortitā au
gmētet ei⁹ stipticitas sup ipsi⁹
frig⁹. ¶ Circa statū hō sit ipsi⁹
frig⁹ vehemētī⁹ stipticitate ei⁹
¶ Et caue cū hoc ne redire fa
cias materiā ad mēbrū itrisecū
aut ad mēbrū nobile. ¶ Et ca
ue itez ne dñigret mēbrum et
fuscū fiat et liciat ire i viā cor
ruptōis: et cū appet aliqd de h
licede i hūi vie stipticitat⁹ et is
fridatiōis. et si fuerit herisipila
sup: cutē curet ex scorla plumbi
cū vīo pōtico bullitio cū folijs
sicle bullite cū vino: et curet cū
eo i q̄ ē rsolutio et exiccatio for
t⁹ cū isfridatiōe: et illū ē sic. sumat
laneycter⁹ aduste nō lote pōd⁹
3. xij. et 5. carbōis d cortice arbo
ris pini tātū dē cere. 3. xx. scoue
plūbi. 3. xj. sepi caprini veteris
abluti cū aq̄. 3. xv. olei myrtini.
3. v. et itez leui⁹ illo eplm fiat
ex scorla plūbi cū succo rushe
et oleo rok. et cera.

¶ De formica miliari. Cap. 6.

Formica ē pustula aut pu
stule q̄ egrediunt⁹ et faciūt
accider apā purit⁹ ābulat⁹ for
tasse vlcera et fortasse resoluūt⁹
et tu iā sciūsti cāz cuiusq̄ illorū
¶ Et color qdē formice ad citri
nitatē ē declinū: et ē inflāmata
cū sōstātia hūculi et rotūda. et
hū plm hz radicē latā nisi qdā
spēs ei⁹ acruhan rod. et ē radicē
parue q̄ sit pēdēs. ¶ Et sētū i
Articella.

Liber quartus. Fen. lli. 6

ol formica sic puctura formice
 et ad sumu oē aḡa i cutē ābula
 tiuū qđ latitudinē h̄ h̄z ē formi
 cavez alia ē miliaris et alia ē cor
 rosiva h̄z qđ sciūsti. et qđ sit vlc⁹
 et putrefit: ap. ppat noie putridi
De cura formice et que eius
cursu currunt. Cap. 7.

Qum nō icipis i ea cū euō:
 ne hūorū h̄z q opz imo me
 dicario vlc⁹ cū eo qđ sanat: re
 dit ex alio loco cū nocumēto et
 ex loco ipso et nō cessat hūor fa
 cere corrosione post corrosione
Et aq qđē casei cū scamonea
inuatiua est in euōne materiei
formice et ei siliū. **Uia** āt fm
 quā curat formica ēvt q ex ipa
 est corrosiva alienet ab hūecta
 tiōe quā iā admistrasti i herisi
 pula: hūectatio ei nō ē pueniēs vlc
 cerib⁹. Et admistra i pūcipiū
 ei⁹ post sic lactucā et nenufar et
 sempuiā et volubilē et portula
 cā. **Et si fuerit necessariū tūc**
qđ sit sic solatrū et ppe sicū tri
tū: i ipso em ē exiccatio: et sic ar
no glossa et rub⁹ et lēs et post ipaz
sanich orde et cortices grana
tor et rami vitis. et cū timē sup
eā corrosio et vlcera admistra
cū istis ifridatiū aliqd mellis et
siliū: aut farinā thuris cū aceto
et aq q currit ex ligno vitis hūi
do cū adurit: et sterc⁹ ouinū cū
aceto et sterc⁹ vaccinū cū aceto
cū g corrosio et vlceratio appet
tūc admistra trociscos ādara
carō cū vīo stiptico āt aceto cō
micto āt succo cucumeris asini
ni: et sal et fel h̄yrciz ruthā cū ni
tro et pip et nitrū cū vīa pueri.
 et gal. qđē dixit eē pueniēs vt su
 mat aliqd sic ebuba et ex extre
 mitate pēne āt alteri⁹ rei cui⁹
 extremitas sit acuta q̄ possibi

le sit oglutit formicā: dñi pene
 tret i circuitu ei⁹ vsq ad pñdū
 cū acuitate sua: deñ eradiceñt
 cū ea formice cū radice sua. **Al**
loz āt formice q̄ sit sic pueri de
struūt si ltromittāt i balneū: et
nocet eis aer balnei: deñ egre
diāt velocitē liniāt cū oleo ro.
 et aq ro. **De cura miliaris. ca. 8**

Miliaris siliat formice i curō
 ne: vep meli⁹ ē i solone ei⁹
 vt sit i ei⁹ chartatico et ei⁹ qđ
 ē sic turbith cū eo qđ soluit co
 lerā: et si ē ibi ex epithimo est
 meli⁹ qm necesse est illic esse ex
 meliaz stāte q̄ admiscēt colere.
Deñ sumāt galle et fruct⁹ ta
marisciz cortices gnatop et bo
lū armenū et aggregēt oīa illa
i aceto et aq ro. cū tali q̄ntitate
ne mordicēt et liniant desup cū
pēna. et lac dulce ē vehemēt pue
nīs curatiōi hui⁹ egritudis.
 et qđ p̄trāsīt pūcipiū opz tē vt
 curet cū eis q̄ sūt sic caput pi
 scis saliti adustū cū vīo pōrico
 et forti⁹ illo: qm necessaria ē exic
 catio vltia ē vt sumāt folia al
 bed arūgiz ponat i eis calcaz
 et admistrent. **Et forti⁹ h̄ est**
vt sumant flos eris et sulfur ci
trinū adustū: et fiat ex eis linc
mētū cū vīo aut aq ligni vitis
q̄ manat fm cōbustione suam.

De pruna et igne pscico. C. 9.

Hec duo noia fortasse abso
 luta sūt sup oēs pustulā cor
 rosivā vesicātē adurētē faciētē
 accideñt escarā q̄lē facit accide
 re p̄bustio et cauterium. et qđ
 absoluit nomē ignis pscici de il
 lis sup qđ ē illic pustula de ge
 nere formice cōestiva adurens
 vesicās i q̄ est aliqd ābulans et
 hūmiditas ē colerice materiei
 pauce nigredis: pauce putre

Tractatus .j. 6 Fo.ccl.

factionis: et est cum pustulis plurimis alteratis. Quasi sit illic humor et fetor pluri ebullitionis et eleuationes. Et absoluit nomen prune super illud quod denigrat locum et facit membrum huius coloris carnis absque humiditate: et est pluri nigredinis submersa: et eminentia eius est praeputat lupinalis: et fortasse non erit illic pustula osino: imo incipit in primis pruna: et totum illud incipit cum pruritu sicut scarificationis. Amplius quicquid vehementer ignis perficitur aut pruna et currit ex ea aliquid sicut currit a cauterizato cum combustione et est locus cineritum coloris niger: et quicquid est plumbum: et est infusio vehemens quae circumdat absque rubedine significata imo cum declinatione ad nigredinem et illud quod appropinquat nose prune est nigre radices ignee et est eis splendor prune. et ignis perficitur eis abobus est velocitatis apparitionis et motus et pruna est tardior et profundior et quasi materia eius est materia pustule et ipetiginis: sed est acutior in igne perficitur. Et quod ex eis accidit in carne est velocitatis resolutionis et quod ex eis accidit nervis est fixum et tardior resolutionis et unumquodque amborum est colera citra adurentem prurita melancolie: et propter illud accidit ex eis abobus ascaria nigras et quasi sit ignis perficitur vehementer colericus et pruna vehementer melancolica. Et tibi quae inest ut nomines unumquodque aborum cum intentione quae aggregat abo pruna: deinde diuidas: et sicut uest tibi ut nomines ea abo ignis perficitur propter illam eadem intentionem: deinde diuidas et uest tibi ut des unicuique item: tunc nomen et iam fecerunt totum illud: et non est pluri differentia in eo. Et quicquid sunt cum formice spe-

ciebus et miliaris male febres vehementis caliditatis perniciose et quicquid accidit ista causa pestilencie Et multoties simulant flegmoni et tendunt ad nigredinem in principio rei et proprie in etate sua.

De curatione prune et ignis perfici. Cap. 10.

Necessaria est somnia ut euect sanguis colericus et qui egritudo est timorosa tunc necessarium est ipsam appropiare sincopi: et fortasse est necesse et proprie in prima facere scalpellationem profundam ut egrediat sanguis malus costrictus in ea quae est in natura veneni et non fiat illud quoniam materia est declinans ad coleram. Cura autem localis necessaria est ut sit sicut cura herisipule. Vix non oportet ut sit linimentum vehemens infusio nis sicut in herisipula quoniam materia ad grossitatem est declinans: et quoniam ipsa est taliter quod non tolerat ut redeat parum ex ea ad interiora: quoniam materia est venenosa. Et non ideo ut administrant ea quae sunt vehementis stipticitatis iteque: nam illa materia est tarde resolutionis. Et non ideo ut administrant resolutionem neque in principio rei cum appareat neque apud quem infusio quoniam addit in quantitate materiei: imo oportet ut administras medicinas exiccativas in quibus est infusio et resolutionis quaedam cum expulsionem sicut emplastrum quod fit de arnoglossa et gallis et lentibus et pane plurimi surfur. nam humor panis subtilior est in substantia sua. Et emplastra istis similia de illis quae scripta sunt in antidotario. et iterum galle cum aceto vini et lumem cum aceto vini. Et de medicinis bonis in hac hora et post ipsas est ut sumant granata ac-

Liber quartus. Fen. liij. 6

rosa: et scindant et decoquant cum aceto donec leniant: de his terantur: et ponant super panem et admixtrent: ipsius enim conueniens est in omni hora et eradicat hanc egritudinem in principio et statu. Et quandoque cadit in medicis huiusmodi apertis nux reces et folia eius cum sauium et uua passa et sic cum uino et oleo papaueris nigri et meli est ut ex olibo fiat epistola. Et de medicinis conuenientibus in pluribus horis sunt opium et acatia et dragagatula sistrum et cortices gnatopis de uinoque quod sumat per diem. 3. floribus eris. 3. semine insquamis albi et huiusmodi medicie non ponunt nisi super illud quod non est ulceratum. In illo uero quod de eo est ulceratum est necessarium illud quod fortiter exiccat sicut medicamentum ad arboris et farasium et troscisci ranudros et medicamentum de keisin cum uino dulci et cum rob et aliquid quod dicta sunt in curatioe herisipille ulcerati: et formice miliaris. et opus ut epistola stent de super epistola in die bis et in nocte semel aut bis: et non admixtes exiccationem quantum potes: quoniam ipsa addunt in malitia egritudinis. Et opus ut tu subuenias ei quod pertinet locum et loca adustionis cum boloar. et aceto et aqua et reliquis quod infundant et reperiunt: et id quod est proprium illo est lana ylopi infusa in uino. Cum ergo desit inflammatio et remanet ulcera curent cum eis quod sunt sicut epistola de merda fengi et emplastra diabuticia: rior: et cum reliquis medicinis ulcerum corrodentibus predictis in attido tarlo. Et nux antiqumctiosa est conueniens igni persico in hac hora.

De vesicis et inflationibus. Cap. ii.

Inflationes accidunt sibi duos modos: quorum unus est per aquam ratem quod expellit ex ebullitione in humoribus cum de leuissima materia subito ad illud quod est sub cute et inuenit cutem spissioris quam illud quod est sub ea quare non penetrat in eam imo remanet inflatio aquosa. Et secundum hoc est ut sit loco aquositate sanguis: quare sit pus de sub.

De cura inflationum. Cap. ii.

Mundificatio quidem corporis cum flebothomia et similibus est sibi quod sciuit: et administretur regimen et cibus huiusmodi modum qui est dictus. Et ponatur super eas in primis cum apparent quod sit sicut lentes cocte cum aqua et sicut cortices granatorum aut cortices ramorum eorum decocti cum aqua rosam illud ponatur secundum quod scis in loco suo post decoctionem et lenitatem tepidum. Si autem exierint vesice et volueris ipsarum curationem quam in letum sunt in grossiore cute dolent ozyt apianem cum acubus et currat quod in eis est: et de eis sunt subtile sapienter per se. Et non ozyt tardum: imo aperiatur etiam expiantur quod est in eis cum facilitate paulatim. Deinde si euacuantur: aut ut sanentur: aut ut ulcerentur. et si ulcerantur: curent cum emplastris quod sunt de cerusa et quod sunt de merda fengi et similibus: et prope quod cadit in eis sicut proos: et epistola herisipille quod abulat et corrodit. et formice et reliquis quod diximus. Et medicamentum compositum etiam. R. merda fengi lib. i. olii veteris lib. i. et arsenici lib. i. decoquantur merda fengi cum oleo donec non adhareat. deinde fundat super ipsos arsenicum. et ite medicamentum perueniens ei quod ipse accidit super testiculos

Tractatus primus. ¶ Fo. ccli

z labia et eis filia zad vltimuz
supra mēbra: q̄ vehemēter idi-
gēt ericcatide. R. colcotar z cal-
cadis. s. devnoq̄q foliorū rose.
z. terāt cū aq̄ z admistrēt. ¶ Et
sitr sim^o caput^o cū melle. ¶ Et
cū cadūt escare z carnes corru-
pte zappēt caro sana tunc cure-
tur cura vulnez planoz. z cade-
re q̄dē faciūt escaras z carnem
malā medicine note. z in alexā-
dria faciūt eas cadere cū herba
noiata serenicis: z iterū tarbe-
hais: z oleū de alhaquē ē bonū
ad deijciēdū eas. ¶ Et ad vlti-
mū admistratio cal^o escare et
curatiōis residui cū curatione
vulnez sanoz ē pueniēs valde.
¶ Medicamē bonū exptūatiq̄z
q̄d q̄dā modernoz pcesserūt. R.
sarcocolle z aloes z olibāi z ceru-
se z ziniar oiz eq̄l^r z quātū ē totū
de bolo armeno z fiāt ex eis for-
me similes anellanis: sumant^r z
dissoluant^r cū aceto z aq̄ z liniaf
cū eis loc^o ponēdo epithima su-
p epithimadonec accidat i eo
ctio vehemēs z fiat escara: z tūc
aut cadet per se si fuerit sub ea
hūiditas: aut ē necessariū vt ra-
das eā z facias ipaz cadere z n̄
cesses facere illud donec cadat
totū. ¶ De essere. Ca. 13.

Essere ē pustula pua lata si-
cut vesice zad aliquātulā
tēdēs rubedinē z puritū faciēs
z angustiam eueniēs subito s̄z
plurimū: et accidit q̄nq̄ vt cur-
rat ab ea hūiditas: et fortasse ē
sanguinea: et s̄z plurimū sit ve-
hemēs in nocte z eius angustia
sit in ea vehemētior et ei^o tristi-
tia. et cā est ei^o vapor calid^o ele-
uat^o i corpe subito aut a sāgui-
ne colerico aut a flegmate bau-
rachio. ¶ Et sanguinea q̄dē est

vehemētioris rubedinis et cali-
ditatis et vehemētioris et velo-
cioris apparitionis: et flegmati-
ca est minor in olbus illis et ve-
hementia flegmaticeē in nocte
plusq̄ vehementia sāguinee.
¶ Et cū essere iuadit locū āplū
tūc si n̄ fiat flobothomia timef-
sebus tertiāa. Et opz vt fiat flo-
bothomia īspatio q̄d est inter
illud et inter statum.

¶ De cura essere. Ca. 14.

Si sāguis fuerit vincēs tūc
oportebit vt in p̄mis pue-
niat ad flobothomiā: deide p̄se-
q̄nter adhibeāt solutiū colere
si tolerauerit virt^o q̄d si t̄sicut sit
de duab^o partib^o myrabolāoz
z pteyna hie. cui^o potio sit. 3. iij.
in sirupo acetoso: et seda eā cū
eis q̄ sunt sicut tamaridi et aq̄
duoz granatorū cū corticibus
suis. Aut aq̄ granati acetosi cū
cortice suo et ifusiōe chrisomilo-
rū: et aq̄ lactis acetosi et trocis-
ci de spodiocāphorati cū aqua
granatoz. et dare i potu aquā
calidā i die multoties ē ex eis
q̄ p̄ferūt ei z linire nāz habētis
eā. ¶ Et de eis q̄ sedant eaz est
ifusio sumachcolata de q̄ sumā-
tur. 3. iij. ¶ Et ex cibis tabsil. et
acetū cū oleo d̄ amigdalīs et si-
samio z oleo cū aq̄ue acerbe et
lacte acetoso. ¶ Si aut hūior fue-
rit barauchi^o euacuet corp^o cū
myrabolanis et cū turbit^o d̄ q̄
sit quātū ē medietas myrabola-
noz: et sit potio ei^o. 3. iij. ¶ Et d̄
tur īfirmo de nuce cupressi hūi-
da. vn. s. cū aloes. 3. s. ¶ Et sūat
croc^o hortulan^o. terat et cōcu-
tiat cū aceto et sumant^r in potu
¶ Aut de i potu aq̄ magre aut
aq̄ vicei noui. ¶ Et ad flegmati-
cā sumāt cubebe. 3. s. cū trib^o. 3.

f iij

Liber quartus. Sen prima.

zuccari et pōdere. 3. iij. seminis
agnicasti in lacte dulci. ¶ Et de
eo qđ est exptum z cōuenit in oi
spē est illd calamēti. 3. ij. spodu
3. ij. rok. rubeaz. 3. 5. cāphore ki
rat. j. detur in potu cū aqua gra
nati acetosi: aut sumatur in po
tu saua cum est ieiunus.

¶ De estio meno z dñia inter cā
crenas z aschachilos. Cap. 15.

Sermo de his reb⁹ est ppor
tionalis qđāmō fmoni de
reb⁹ quaz rememoratio pcessit.

¶ Dico qđ qmēbro accidit corru
ptio et putrefactio pp cām cor
rūpētē pplerionē ei⁹ et spm ala
lē qđ ē i ipso. Aut pp aliū phibēs
peruenire ad ipm: aut pp aliqd
gregās vtrāqz intētōes sicut
venena calida z frida et ea q cū
sua substātia sunt hūia spiritui
alali: et sicut apā et pustule z vl
cera mala ambulatiua veneno
se substantie. z ea in qbus errat
sicut errat in effundēdo oleū in
vicerib⁹ pfundis quare putre
fit caro: et cū infridatione vehe
mēti sup apāta calida: qre corū
pit pplerio q est in ipso. ¶ Prohi
bēs at cū puenire ad ipz aut ag
gregās vtrāqz ltētōnē: phibēs
qđ ē oppilatio: z illa oppilatio
aut est acchtalis pmitiua sicut
pstrictio qūdā morboz in ra di
ce sua fortis. Nā illa qñ persene
rat corūpit membrū pp retētio
nē spūs alalis ab eo: aut retētio
nē virtutis sparse sup spm alalē
qđ ē i ipso q expādit ex corde z ala
qre corūpit cōplo ei⁹ et mouit.
¶ Et qñqz sit ppter oppilationē
corpālē sicut apā calidū malum
firū magnū grosse materie oppi
lās meat⁹ z introitū anhelitū q
idiget spūo alalis z hoc cū h qđ
retinet et corūpit pplonē. ¶ Et

qđ de hoc est i pncipio et nō eo
rūpit cū eo sensus ei⁹ cui ē sen
sus notat cācrena z ppe qđ ē fle
gmōides i pncipio. ¶ Et qđ ita
pfirmat: ē vt destruat sensus ei⁹
cui ē sensus: z illd est vt destruat
caro: z qđ ipam seqt z vsqz ad os
siue sit icipies: aut succedēs apā
ti notat schachilos. ¶ Et qñqz
cancrene fiunt aschachilos imo
sūt via ad ipā: et totū h accidit
in carne et accidit in osse. Et cū
ei⁹ corruptio incipit peramba
lare in mēbro et apat qđ ē in cir
cuitu corrupti et fortasse puenit
ad corruptionē: tunc dī totū ac
cidens estio menus: et dī dispo
sitiō partis mēbru que iā putre
facta est: et nisi esset ppter gros
situdinem materiei sue nō adhe
reret: sed expelleretur.

¶ De cura. Ca. 16.

De cācrenis qđ ē dū in prin
cipio pseuerat spatatur q sa
net. Cū aut pfirmat corruptio i
carne: tunc necessariū est accipe
totū corpus ipsi⁹. ¶ Cū ergo vi
des mēbru colorem alterari: et ē
i via putrefactiōis: tūc oz vt suc
curras liniēdo ipz cū eo qđ phē
beat putrefactionē sicut ē bolū
armenū et tra sigillata cū aceto
¶ Si aut illud nō vj nō inuenis
excusationē qñ scalpellationem
pfūdā facias diuersoz modoz
i locis et ponas sanguisugas et
flōmes venas pimas et puas
vt accipiatur sanguis malus cū
cautela ei⁹ qđ circūdat locū si ē
cū epithimatis⁹ pdictis z pōat
sup ipz locū scalpellatū qđ phē
beat putredinē et sit ei hūnz de
illis qbus inest pfundatio for
tior sicut farina horobi cū syru
po acetoso aut cū farina fabarū
z ppe pmixta cū sale. ¶ Et de il

Tractatus primus Fo. cclij.

his q̄ desup liniūtur est assa et se-
mēvite etia et aristologia rō.
et succ' folioꝝ acorū d. vnoquoq̄
sumat pars. i. florū eris pars. 5.
terať cū aqua donec fiat s̄z spissi-
tudine mellis: et lini cū eovuln' et
i circuitu ei'. Et de medicinis
phibētib' corrosione ē vt sumā-
tur florū eris: et mellis et alūinis
equales partes et liniāt cū eis:
phibet em̄ et facit cadere illū qđ
est putrefactū et suat illū qđ se-
ctur. Et si aut p̄trāsīt dispō di-
spōsitionē apatis et dispōnē cor-
ruptōis coloris ei' recipit pueni-
re i mollitiē et hūectat parūp:
tūc hec ē lēptio ei' in putrefa-
ctioe: quare op̄z vt pulverizetur
sup ip̄saristologia rotūda et gal-
le equali mēsurā accepte donec
desiccetur: et s̄līr diagātū iterū
et colcotar sūt bōa p̄p̄e cū aceto
et folia nucis et s̄līr cucumeris
ass. at succ' ei' epithimādo. Qđ
si p̄s carnis lēpit corūpti scide
eā aut fac eā cadere cū eis q̄ sūt
sicut trocisci audaracarō et forti-
eis calcadicō. Cūq̄ feceris cede-
re ordinē vñū succur' cū butyro
ponēdo desup: deide fac cadere
scđo dōec pueniat ad cutē sanā
et diagātū rubellū ē pulverizatiō
bona sup mollitiē et putrefactio-
nē. Et cum apparet putrefactio
nō expellas cū icisiōe et p̄suptioe
qm̄ magnificatur maluz. Et qm̄
magnificatāpā i circuitu putre-
facti tūc laudatū ē ei sauch cū
succo iusquiami albi. Vt ap̄b
me nō est bonum ei: imo op̄z vt
h̄mōi administretur sup locū sanū
vt phibeat ab ipso et repellat.
Et cū iciditur mēbrū qđ putre-
factū est: tūc op̄z vt cauterizetur
illud qđ tinet ipm̄ cū igne: qm̄
illud est cū cautela aut cū medi-

cinis cauterizātib' adurētib' et
p̄p̄ie i mēbus facile suscipiēti-
bus putrefactionē p̄pter calidi-
tatē suā: quia supfluitates cali-
de app̄oximāt eis sicut sunt te-
sticuli et anus.

Hec est ergo quātitas quā di-
xim' h̄ic: et tu quidē inuenies i
sermone nostro qui est de vlceri-
bus putrefactis qđ op̄z te adde-
re huic capitulo.

De althoboin.

Ca. 17.

Antiquissimi antiquoꝝ nola-
uerūt eū nōse qđ translātū
est in arabico althoboin oēapā
existēs in mēbris glādinose car-
nis aut alibia. Et sensibilia qđ
desunt sicut caro glādosa que
est i maxilla et origine lingue: et
illa qđ sensuz nō habēt sunt sicut
caro glādosa qđ est i māmilla in
subascellis et inguinib' et eis s̄lī-
bus. Deide dictū est post hoc ei
qđ est cū hoc apā calidū perdēs
deide dictū est apatio p̄nciosa
p̄pter p̄uersionē materie ei' ad
substātiā venenosam qđ corrup-
pit mēbrū et alterat colorē ei' qđ
sequit ipsam et quandoq̄ resu-
dat sanguinē et virtus et similia
illis et adducit qualitātē malā
ad cor et via arteriarū: quare ac-
cidit vomitus et pulsus cordis
et sincopis: et quādo ei' accidē-
tia sūt vehementia interficit. Et
videtur qđ p̄mī nominabāt hoc
postremū carmata. et est necessa-
rium vt sit deteri' eorū illud qđ
accidit s̄m plurimū in subascel-
lis et inguinib' et post aurē pro-
pter vicinitatē eius ad membra
que sunt vehementius p̄ncipa-
lia. Et salui' althoboin mor-
talium est illud quod ē rubellū
deinde citrinū: et ex eo qđ ad ni-
gredinē ē decline n̄ euadit al-
tū

Liber quartus Fen. iij. 6

quis. Et althoboin qdē multi plicant in pestilētis zin regiōe pestilētiali: zinueniunt nomina greca rerū que assimulant althoboi sicut tursios zcarmata zcar machile et furios. Veruz apud nos nō est magnadistictio inter eorum nōminationē.

De cura. Ca. 18.

Evacuatio qdē cū flōmia z cum eo qtolerat hora aut q sit necessariū ex eis q educūt humorē putrefactū est necessaria: deinde opz vt reuertaris ad cor cū defensiōe ei⁹ et pfortatiōe ipsi⁹ cum eishn quib⁹ sint ifrigidatio z odoramētū sicut acetosus citri z mine z rob pomorū z cydonior: et sicut gnata aceto savalō zolfact⁹ sicut rosap: z cā phore et sādali. Et cib⁹ sit sicut lētes cū aceto: z sicut cib⁹ cū acetovalde acetosus fact⁹ ex carni bus althaugi et hedox. Et oz vt roref māsio ifirmi cuz aceto plio zfolijs salicis zvio. et ro. z nenusare z sifib⁹. Et ponant super cor epithlata ifrigidātia cōfortātia ex eis q cognoscunt de medicinis habētis pulsū cordis calm z hntiū pestilētis et ad vltimū regant regimie hntiū aerē pestilētialē. Althoboi hō ipz et q currit cursu ei⁹ de eis q noia: ta sūt: curet in pncipio cū eis q pstringūt et ifrigidāt cū spōgia ifusa in aq et aceto aut i olo ro. aut olo de pomis et arbore ma sticis: aut olo de myrto: ista fiūt i pncipio. In statu hō curet cū scalpellatiōe si pole est: z fiat vt currat qd ast in ipso: z nō dimittat vt brunū fiat qm addit vene nositas ei⁹: z si idiget vērōsis sagētib⁹ cū subtilitate fiat: z i illo q hz substantiam exiture opz vt

administret apud statū ei⁹: aut circa statū ei⁹ cū aptiōe. Et qn est illic feb. tardabis cū ifrigidatiōe ne rducas cū ea materiā retro. Et aptio qdē sit cū eis q sunt sicut embroca cū aq camomille et aneti et reliquor apiētū subtiliū q dicem⁹ i ca. vulnerum. Dixerāt Carmana autē z Sefiros. Cōfert empl⁹ de capil loveners z attriplice z volubiliz radice euisci cū pauca gūma pini et melle cū vino aut glutē cū gūma pini et ceratū: aut sordes aluearioz apū et lupini infusi i aceto aut radix cucumeris asini cū glutio alboti aut nitrū cū sicub⁹: aut cum fermēto.

De apatibus accidētibus in glandulis. Ca. 19.

Apostemata glādosā q nō accedūt via atāguariū qnq accidūt i loco aliq casu i crisi⁹ et qnq cadūt casu expulsionis a mēbris radicalib⁹: et fortasse attrahūt ea vlcera: z apata alia sup extrema ad q currūt materie i vīs q rī cedūt carnes ille: qre luohūt cū eis sicut accidit iguini z subascelle ex apatiōe ābozi eo q hz scablē aut vlcera sup pedes z man⁹. Et qnq sūt cū repletiōe corporis: et qnq nō ē i corpore plia repletio: et eor cura ē diuersa a cura apatiū alioz i pncipio cū expulsionē: z nō administat in eis illud: imo enō p flōmiā: et solonēvēr⁹ est illō qd est necessariū. Curatio hō alia p lōget i eis si pole ē donec declaret dīspōsitio. Nā si fuerit sz semitā crisis aut sz semitā expulsiōis ex mēbro pncipali: tūc non ozvt phibeat oīno: imo trahat ad mēbrū q cunq attractiōe est pole et ēt cū vino isis: Si aut fue

Tractatus primus. Fo. cclij.

rit ppter multitudinē repletio
nis tūc enō est radix: et minora
tio cibi et subtiliatio. et nō ad
mīstres expulsua: imo mollifi
catua ita tñvt si admīstres mol
lificatiua itēz absq; euōne: for
tasse em̄ eueniet illd sup mēbrū
cū attractōe materiei plie: imo
qñ admīstrāz mollificatiua eua
cua cū hoc: trahē māz ad diuer
sus: tñ: em̄ i expulsua est redi
tus materiei ad viscera zad mē
bra pncipalia: et tñ: i mollifica
tiua ē attractio materiei plie.
zeuōz dclatio materiei securāt
ex nocumēto mollificatiū. ¶ Et
qñ dolor sit vehemēs: tñ: necessa
riū est vt sedes ipm cū eis q sūt
sicut lana ifusa i olo calo: deide
ad d i eo sal i fine ei⁹ donec sede
tur dolor statī z in pms fortasse
addit i dolore. ¶ Et qñ corp⁹ est
mūdū aut mūdificasti ipz tñ: re
solue z nō cures. et qñq; v3 i re
soluēdo illud q est sicut farina
tritici et salui⁹ illa ē farina ordeī
z fortasse magnificāz resolōnē
fortē āpa: qñ h admīstres nīsi qñ
est necessaria spulsiō ex mēbris
pncipalib⁹ z attractio materiei
ab eis ad āpa timēdo sup illa pnci
palia. ¶ Et multoties qdē sa
nat ea i pncipio oleū calefactūz
q effūdit solū. Verū qñ āpa est i
quātitate z substātia sua molle
i mēbro nobilisscut māmilla et
testiculo zñ timef ex phibitiōe
ei⁹ nocumētū tñ: phibe z repel
le: sed qñ sentis declinationē ad
dūritiē tñ: lini vbiq; sit.

¶ De exituris calidis Ca. 20.

Exitura est sūma dubelletq
collectōez faciūt exapātib⁹
calidis qñ nomē al dubellati ca
dat sup oē āpā vlcera tū. i iterio
re cui⁹ loc⁹ est ad quē effūdit mā

aliq; z remanet i eo qclūq; mā sit
¶ Et exitura qñ ē ex hac sua dis
pōne cala tunc aggregat mā et
qñq; icipit āpa calm sicut est cū
aggregatōe z solone p̄tinuitatē
intrisece: z qñq; nō icipit ita imo
icipit i ceptiōe āpātū calidoz
sanor: deide p̄uertit ēē ei⁹ apd
statū ei⁹ vt icipiat i aggregatio
ne. et nos i posteriorib⁹ differi
m⁹ hmonē d dubellet frigidis q
cōprehendūt hūores viscosos z
gypseos z lapideos z harenosos
z capillares z alios: l3 sint qdā
q appropiāt noie al dubellet il
lud i q sūt hūores illi⁹ generis.

¶ Verū nos loqmur nūc d eo q
aggregat materiā: hoc em̄ si ic
pit exitura ppter māz quā expel
lit natura: z nō est pole vt pene
tret cutē: neq; ēt supficiē carnis:
imo sepat ei⁹ p̄tinuitatē p gros
sitiē suā separatōe apparēte tñ:
qescit i vacuitate ei⁹ qd separāt
h3 pl3: qre apparet ei caput acu
tū z ppe si fuerit mā acuta. ¶ Itē
d exiture incipiūt z aggregat: sa
niē: deide maturāt sanies: post
ea rūpit z fortasse idiget p̄forta
tiōe in maturatiōe z eruptiōe: z
fortasse nō indiget. ¶ Et quāto
pl⁹ est exitura vehemētioris ele
uatiōis z acutioris capitis: rube
dinis est hūor attract⁹ vehemē
tioris caliditatē z est velocioris
maturitatē z resolōnis z eruptio
nis z ppe em̄ nēs pcedēs extra
pnealis. Que aut est cū dīversī
tate lata p̄fūda pauce rubedinē
est grosse materiei mala dclūis
ad iteriora pauci doloris grauis
mor⁹. et deterior illa est cui⁹ eru
ptio ē ad iteriora z corrūpit il
lud sup q vadit: z est de ea q ex
pellit ad vtrūq; lat⁹. Et laudabi
lior eruptio ei⁹ est ad vtriculū

Liber quartus. Fen. iij.

ppriū mēbro cui ē via currēs ad exteriora sicut exitura stōachi: vt ei erūpat ad exteriora eiusz ipi' pcatitatē meli' ē q' erūpat ad exteriora ei'z ad ventriculū pūnētē mirach: sicut eruptio ei' q' i cerebro ad duos vētricos āteriores laudabilior ē: qm' ā bob' sūt meat' sicut nasus z nares. Et qm' rūpi' ad spatiū pūnēs cerebrū: aut ad vētriculū posteriorē si iuenit meatū ad exteriora z nocet nocumēto vehemētī. et nō ē oē mēbrū pueniēs ad hoc vt eueniat i ipso exitura: i iūctur' ei minorat egressio exitur': qm' in eis sūt hūores mucilaglosi et loca eoz āpla nō suffocātia māz neq' retinētia egressiōez putridi. qd' si egrediat illic exitura erit pp rē maximā. z deterior exituraz z malignior eaz ē q' egredit sup extremitates lacerioz z ppe laceratoz plurimū neruoz. Et exiture q' dēdiuersificant pp spaciū maturatiōis saniei sue hz hūorē i subtilitate z grossitudine sua z pplexione i calore z frigore ei' z equitate ei' z hz tps z etatē z sbaz mēbru. et si ptingit ne maturet exitura z ne puerat q' i ea ē i pueniē pp paruitatē caloris inati i mēbro aut pp grossitudinē sbie q' ē materiei. Et qm' cōtingit ex hoc vt fiat sanies i interiorē pte sui z nō appeat sē sui pp pfūditatē puris z grossitudinez ei' qd' ē sup ipz z stat sup maturitatē saniei velocit': z qm' nō stat hz sub stātiā suā i grossitudine: q' si maturat z subtiliat: lenit sbstātia ei' velocit': z hz q' ē d' carne. ista plurima z pauca pp causas exiture z casus ad sanie pp repletionē z multitudinē materiei z corruptiōnez ei'. Et cause ei' sūt nauseati

na satietas z exercitia mala z egritudines q' nō faciūt crisi z cū eudone apparēte z nocumēta alia ex angustijs z solitudinib' corru pētib' sāguinē. Et d' exitur' q' dē ē spēs q' nōiat turmullios z est exitura q' rūpi' z q' ē sub ea ē sile carni bōe deinde apparet ab ipa sanies alia. et d' exitur' ē spēs q' nōiat alber z ē exitura vasalijs rotūda z trubea q' q' hz hz plurimū nō expoliāt a febre: z ei' eue tus hz plurimū est i capite: z qm' q' accidit in alijs locis.

De significatiōe q' apostema fit exitura. Ca. 21.

Umvideris pulsationē plurimā aut duritiē plōgatā z caliditatē: tūc existima q' apā ē in via vt fiat exitura.

De significatiōe maturatiōis et eius signo. Ca. 22.

Umvideris lenitatē quādam et sedationem doloris: tūc scias q' est in via maturatiōis.

De iudicijs saniei. Ca. 23.

Sanies laudabilis ē illa q' ē alba lenis cui nō ē dolor horribilis z q' nō opata est nisi caliditas inata: lz si sit excusatio a cōitate eēnee. et nō addit eis lenitas nisi vt scias q' ipa est pparata pati a virtute digestina: z si diuersificat ei' pparatiō lobediētie z obediētie. et opz ne sit ei' odior vehemētis horribilitatis vt lōgiq' a putrefactiōe. Dixerūt z requir' ex ea alba: qm' color mēbro radicaliū est alb' z nō assimilat eā nisi nā potēs sup eā. et sanies mala ē fetida siphans putrefactionē q' ē pua maturatiōi z sigat dñiū caliditatis eēnee. et qm' egrediunt sanies diuersa rū partiū pueniētiū color z sub stātiāz est ē d' ghe diuerso. a bo

Tractatus primus. Fo. cclliij.

na: et necesse est omni saniei ut faciat
euenire in corpe putrefactione
aut maturitate aut diminutio
ne aut alteratur cum modo alio.

De significatione exiture vel
maturationis intrinsece. Cap. 24.

Quando accidit aqua calida in
visceribus et accidunt horri
pilatioes et febres et non est ei odor
et fit dolor et vehementior et est
horripilatio in pumis longioris
spatii: deinde non cessat abbrevia
ri spatium eius et addit grauitas
apatis: tunc scias quod aqua fit exitu
ra et quod puenit ad collectionem sui
Et non sunt dolores isti in princi
pio vehementiores: et quanto plus
appropinquant statim minorant nisi
quam eruptio fit in principio: et so
lutio continuitatis et dolor pue
nit ex ea: et quam colligitur et quam fit
materia sanies quiescit etiam cale
factio fortis et inflammatio quare
quiescit febris eueniens per com
munitatem cordis: et scias quod duri
ties pulsus est testimonium ma
gnum. Et quam apparet signum exi
ture alidubellati in visceribus et
non iduratur pulsus non indices
penitus quod sit exitura iterior. In
humidi enim fortasse non erit in visce
ribus: imo in siphac quod pertinet visce
ra: et tu quod la sentis latius in quo
est exitura per grauitatem que pe
det ex eo et per dolorem.

De significatione maturatio
nis intrinsece. Cap. 25.

Quando accidunt significationes
exiture intrinsece: deinde que
sunt acchitia que sunt ex febribus
horripilatioes et doloris sedatio
ne completa et remanet grauitas:
tunc scias quod sanies iam confirmata
est: et maturatio adest.

De significatione propinquitatis eru
ptionis intrinsece. Cap. 26.

Quando redeunt dolores et fi
unt punctioes et mordicatio
et grauitas fit vehementior et simi
lantur febris eruptio iam appropin
quat. Cum ergo accidit rigor
subito et sedant grauitas et do
lor: tunc iam eruptio facta est: et prope
quam apparet sanies euenta mor di
cans illud quod pertinet: et est necessarium
ut sit arefactio virtutis et debili
tas arefactio. et quam exiture intrin
sece fit eruptio subita et egredit
res prima: tunc fortasse accidunt
pulsus cordis sincopis mala. et
fortasse accidit mors pro resolutione
virtutis: et fortasse accidit vo
mitus et ventris solio. et fortasse ac
cidit sputum saniei prime subito
quam exitura est in pectore et fortasse
accidit profocatio quam crumpit ad
pectus res plura subito. De cu
ratione exituram appetitum. Cap. 27.

Macuationes quidem ea quibus
medicantur aqua in principibus
suis nisi timeatur redire materiei
ad membrum nobile sicut declarau
imus: et in hoc errant stolidi: sunt
res in quibus concitant exitura calida et
apata calida que non sunt exiture.
Illud vero quod ei appropriatur de
regimine est resolo ei quod aggre
gatum est in ea. Et illud est secundum
duos modos regiminis. Quorum
vnum erit regimen currens secundum recti
tudinem cum egritudo non egredit
ab eo quod consuetum est primo: et est ut in
genies in maturacione materiei fiat
sanies et in eruptioe ei pro illud: et
ut tu obseques virtuti et preserues eam
ne persternatur ea dolor et eruptio
subito presertim ei horum mortui sunt
sincopizando ex arefactioe virtutis
imo oportet obseruet eam medicus
quod fortet virtutem et conseruet eam
cum eo quod scis: quare oportet cibem pa
tientis dubellati cibis bonis minis

Liber quartus. Fen. iij.

si sit exitura i visceribus qm tuc
opz necessario vt subtiliet cib⁹.
Et scds est regimē egrediē a
rectitudine pp necessitate dispo
nisz ē qm qn egritudo ē magna
z exitura ptrāsiens in magnitu
die sua illd qd cōsuti estz tūet
festinatio rei in expectatiōe ma
turatiōis i ea z scit qd h⁹ n suffi
cit i maturatiōe illi⁹ toti⁹: z si ad
ministrat maturatiua pducet il
lud aduestigiu imaturatiōis tūc
necessaria ē pforatio cū cautela
ne ferrū tāgat illd qd seqt exitu
rā de mēbris mobilib⁹ i tactu qd
rū a ferro ē timor: z illd ē cū sēse
ria q materia talis ē grossitiei
q nō maturabit: z calor inat⁹ in
mēbro tāte ē pūtat⁹ q n matu
rabit aut timuerisq ipa pp suā
abbreviationē tal ē q alterabit
alteratiōe n maturatiōis hē aut
exitura ē ppe iūcturas z mēbra
pncipalia qre timet q ipa corru
pat ea. Et si fiducia habet i me
dicinis faciētib⁹ inuiscationē et
maturatiōib⁹ nō elōgabit quin
inuiscātia phibeāt penetrare in
spirationē in spatū z maturati
ua moneant caliditatē debile: z
totū illd iuvat ad putrefactiōez
mēbri. In hmoi ergo est necessa
ria incisio pfunda z pforatio dis
rūpens: deinde sequant illd me
dicine q sunt i ultimo resolutio
nis et exiccationis. **E**t opz vt
sint pforatio z sectio icedēs i lō
gitudinē villoz nernoz membrū
nisi sit volūtas vt destruat opa
tio illi⁹ mēbri timēdo casū spās
mi tūc em incide illos in latitu
die z sanabis ab eo qd timebas
Et plm qdē lōgitudis villozū
est cū lōgitudie corpis nisi i mē
bris appropriatis: z silt inuenis
plm lōgitudis villoz cū plmo

ligature z rugaz nisi in mēbris
appropriatis sicut i frōte. z opz
vt nō approxiet pforato neq se
cto aq neq oleū neq aliqd in q
sit pingue. z si non est excusatio
quin lauet tūc fiat cū aq z melle
aut aqua cū vino aut cū aceto.
Qd si vehemētiōra sūt apata et
inflatio post pforationē vaporet
cū lētibus: z si nō fuerit illud ne
cessariū administratio icarnati
ua et epla. **E**t scias q hec per
foratio est gñatiua h⁹ z sorditi
ei z fistularū: vepz cū nō inuenis
excusationē tūc nō est ingenūz
alid. **E**t loca quēntiōra ad
expectādūvt i eis maturet: sunt
loca carnosā paucoz nernozū z
venaz. **E**t scias q pinales ele
uate acutoz capituū paz indi
gēt perforatione neq an matu
rationem neq post ipsam.

De regimine maturationis z
ingenio ad faciendū pus in exi
turis apparentibus. Cap. 28.

Medicinaz maturatiuaz ca
lidas opz vt sit pria cali
ditati corpis z sit ei⁹ inuiscatio q
dā. **D**e illis sūt i pms gradi
b⁹ ebrioca cū aq tepida z eplatio
cū farina tritici aut ordeū. z triti
cū masticatū ē meli⁹ i h⁹ z panis
cū pice aut cera: z croc⁹ z puluis
olibani et pix cum oleo ros. aut
adeps porcū: aut emplm de mal
uauisco et semine lini. Et iteruz
emplz de ficub⁹ siccis dulcibus
grossis plguib⁹ solis: aut cū fari
na ordeū itez: et pprie si ponat
i ea ylop⁹ et origanū syluestre at
aggreget cū aq in qua decoquā
tur cū pauco sale nō superfluo.
Et qn ponit in eo adeps aut
oleū aut fortius illo due partes
glutinis alboti. **E**t medicine
cōposite ex vuis passis et storaz

Tractatus primus. 66. fo. cclv.

ee et galbano et myrrha et laudano et resina et butyro et mastice et yfopo humida et radice cucumeris asii. et radice sanguinis ora.

Et emplm Sa. cu oleo de kerua absq cera et proprie qñ soluitur hoc emplm in oleo. **E**t sistr emplm didimos et empla basili con. **E**t de bonis in hoc e me dicamē de lapide marchasite cu ammōiaco qđ desup pōatur do nec cadat per se.

De regimine exiturarū quando mature sunt. Cap. 29.

Qum iuenis exiturā grosse carnis et cutis cu matura: tiōe cui? nō sperat ipsi eruptio: et sunt illic vene et chorde et nerui: tūc opz vt pfores: qm si dimiseris sanie corūpet et corūpet et corrodet venas et villos nernoz et illd qđ vebemēt? erit cu fuerit ppe iucturas. **E**t tu qđ ē q re cu tua pforatiōe locū saniei et sis solicit? vt cadat porta pforatiōis inferi? nisi vbi nō est pole: et si illd qđ est sup exiturā fuerit grossuz et secueris tūc seca portā tūc qm adherebit grossum cu eo qđ ē p? ipz: et si fuerit extenuatū tūc seca totum eius i lōgū. **E**t scias q loc? i q ē sanies dclat p tactū: et qñ tngit cu dīgito pprie et tu obserua cu dīgit? alijs saltē alteri? man? an expellat aliqd ex chisti. **E**t loc? qđ ē saniei appet ex declinatiōe coloris ad albedinē et dū nō ē matura ē declinē ad rubedinē. et qñqz ē loc? saniei declinē ad rubedinē citri nitatē cu sanies nō ē bōa et substātarē i tactu absq visu: verūthvisus ē adiuvās. **O**pz g vt in sectiōe psequis lineas naturales ligature: nisi q sunt apd sumē vel apd necessitatē et i mēbris diuer

sificatib? sitū villoz i lōgitudie sua loco ligature. Nā si tu secutus fueris illd i pforatiōe exiturē q ē sup frōtē. s. ligaturā cadet cutis frōtis sup facie: imo opz vt tu diuersifices ligaturā. In eis dō q sūt sicut ignia oz vt vadas cu ligatura i latitudine cutis. et cu tu pforaueris exiturā et extraxeris qđ in ea ē: tūc necessariū ē vt tu succurras ad pglutinādū cutē cu carne vt nō rūpatz i durescat et fiat talr q nō pglutinet qre fiat sin? q nō ēē ipleri et redeat sillis exiture prime. et qñes mūdificaueris nō moret: itez qñ ipleat et fiat i pitate de gñe fistulaz et añ qñ facias ipaz pglutinari i hora oz vt mūdies ea: et si tibi necessariū fuerit vt i ipa iromittas radīū sup cui? caput sit pann? asp cu q mūdifices ipaz et frices deī de fac ipam adherere et cōfues ea cu ligatura sīz qđ dicem? d li gaturis cauernaz et vlcey pfundoz erit pueniēs valde. et oz vt tu obfues i pforatione illud qđ dixim? de pddnib?: deī pfoia in loco maturiore: pte lōgiore a venis arterijs et chordis. Inqt ari l. Si exitura fuerit i capite tūc sectiō ei? sit sectiō eq̄lis et sit cu radice natiuitatis piloz ne sit trāsuersa i ea vt cooptat ea pilli et nō oñdat cu sanabit. Dixit. et qñ est loc? ei? occult? tūc ei? pforatio sit lata et si acciderit i naso pforabim? eā eq̄lē cu p̄tate lōgitudis nasi et si fuerit ppe oclz pforabim? eā pforatiōe silli capiti lūe noue et faciem? tortuositatē iferi?. Si at acciderit i mādibulis secabim? eā eq̄li sectiōe: qm ppositio hui? loci ē eq̄lis et scit illud ex corpib? senū. Post aures nō pforam? illud eq̄l. Brachia

Liber quartus Gen. iij.

aut cubitos et manus et digitos et ungua omnia perforamus in longitudine. Inquit et si fuerit prope coras perforabimus eam perforatione rotunda et perforatio quod est rotunda est quod appropinquat cum appropinquat sua in longitudine corporis aliquid de latitudine eius. Inquit. Quoniam cum locus iste non perforatur rotunde potest esse ut aggregentur in eis mares et fiant fistule. Et si fuerit perforata quod est prope animum pro loco humilitatis quod aggregantur in eo. et in latere et costis perforat aperiendo. In testiculis homo et huiusmodi equaliter. Inquit et si minus proprio ut semper conuenienter sit sequens figura loci quanto plus potuerimus super ipsum. Core atradiutoria secantur in longitudine et preserua ut non ledas nervos. et scias quod perforatio diuersificat secundum loca: quoniam quoniam est apud oculos: tunc perforatio eius est lata sicut situi oculis et in naso est cum longitudine nasi: et in mandibula est cum longitudine mandibule: et prope aurem secantur equaliter. quoniam propositio huius loci est equalis: et cognoscitur illud ex corporibus sensum. Post aures homo perforat equaliter: et in brachiis et cruribus et coram et huiusmodi totum equaliter fit in longitudine. Et si fuerit in lacertis veteris et in dorso et in uinibus et subascellis pones eam perforationem accipientem ex latitudine et ne fiat in ea sinus quod fiat fistula. et si fuerit in ea quod est prope animum accipe de latitudine et ne proneuiat sinus et fiat fistula. Et testiculi et huiusmodi equaliter in longitudine. Et in latere et costis accipe in latitudine et ut sit transversa: quoniam situs costarum est similis: et caro quod est super eas. Inquit considera spiritum situm carnis et villos lacertorum: quoniam non sumus proprio nisi ad hoc ut perforemus cum limitatione loci ut non proueniat incisio: et sit locus incarnatio

nis bonus non grossus. Et si sit in olis dispendio studium tuum ne incidat arteriam neque venam magnam aut nervum aut villos lacertos: perforatio sit secundum magnitudinem exiture: sed si fuerit parua: et currit quod est in ea ex loco vno tunc sedam eam in loco vno: et si fuerit magna tunc perfora eam ex principio deinde itromitte digitum tuum idcirco sinistrum deos et perfora eam ubi puenerit caput eius: deinde itromitte et in foramine scabro et secundum hoc dodec venias super eam. Et si exiture fuerit locus sufficiens ex quo sit potest exire quod est in ea perforabimus ipsam in illo loco et si fuerit rotunda aut fuerit ei figurane egrediat quod est in ea ex perforatione vna: perforabimus eam in teriore parte sui in duobus locis: aut tribus secundum quantitate et scis quod omne quod aggregatur in ea currit in hora. Inquit ubi sit exitura iuncturalis aut in membrum nobile aut in membrum propinquum ossi aut in paniculo festinabimus in perforatione eius antequam confirmetur eius maturatio ne pus corumpat aliquid de his membris: dico ergo istud est regimen: quoniam non inuenimus excusationem de perforatione. Si autem speramus quod rupatur se non perforabimus: et si fuerit si speramus quod ipsa erumpatur per medicinas facientes eruptionem: fortasse enim inuenimus in medicinis facientes eruptionem quod stat loco perforationis: et multoties perforatur cutis perforatione aliquid aut accipit de ea aliquid: postea ponit super eam eruptionem faciens ut sit ei perfusio.

De eruptionibus exituralibus. Cap. 30.

Exituras quod est saluas in quibus non est magna malitia aperit aqua calida et rupit eas: putrefecerit autem ledantur ex hoc vehementer pro illud quod attrahitur eis ex materia

Et cū vides exiturā quā aq̄ calida rectificat: tūc cōfide de bonitate eius.

De cura. Cap. 31.

Et scias q̄ ēplatio cū radi ce narcisci rūpit omne pia um z ppe cū aq̄ et melle bul liat totū illd cū oleo d lilio aut irino: aut radix cāne recens cū melle: aut pice sicca cū sordicie alueariorū apū: aut ēplm arbo slos: aut sumat cere aut resine z butyri oim añ. lib. i. z picis sic ce et mellis āboz añ. lib. semis z floris eris. 3. iij. z olei q̄tū suf ficit: z medicamē d alijs ē bonū valde. Aut sumat amoniaci. vj. cere. iij. glutinis alboti. iij. sulfuris citrini. iij. niri. iij. z fiat ex eis ēplz. z de illis q̄ nos exp ti sum⁹ est vt sumant medulla granorū corti z nux rancida et fermetū z caules decocti: z ce pe decoctē z sinap̄ z sim⁹ colūbi nus z fiet ex eis ēplm rūpit em̄ velociter. Et itez diaqlō so lutū in mucillagine sinapis et sapone associatū cū ficub⁹. Et de medicinis erupētib⁹ stātib⁹ loco pforationis est vt admini stre ēplm factū ex melle ana cardos et pice humida q̄ duo aggregent cū igne equaliter: deñ ponant sup exiturā p diez medius: quoniā rūpet eā. Et de eis iterū que sunt foria ē vt sumant alkali. et calx nō extin cta z ponant in submersiōe sui et media aq̄: deñ coles postq̄ bullierūt: et sint i illa aq̄ alka li et calx: deñ sumant et ponā tur in caldaria de ere z ponan tur sup prunas z gelent i salē. et sumat de h sale aliqd z quā tum est quarta ei⁹ de sale amo niaco z ponat i muscillagie na

sturtū i q̄ sit aliqd de melle ana cardo z admistret. Au z sumat catarides z terant z ponant sup oleū ver⁹ z ponant sup ignē leuē s. ignē prune dōec totū coagule tur: deide terat sicut terit ēplm z ponat sup ipm mel anacardi z ppe si ponat i eo sterc⁹ accipi tris: aut sterc⁹ passerū: aut sterc⁹ anatis. Et qdā iā dixerūt alche bichē. Et de medicinis resoluētib⁹ est oē calidū resolutiū ite ratū sup mēbrū cum rarificatiōe mēbrū raritate ei⁹ cū vaporatio nib⁹ faciētib⁹ illud de illis i q̄b⁹ est hūiditas calida: z q̄nto pl⁹ re soluit: emplet multoties loc⁹ et embroces z opz ne vacuū sit regi men a medicinis leniētib⁹ dōec leniat durities ipsi⁹: qz necessa riū est vt administret leniētia so la. Et iste medicie resoluētes sanie sunt de sūma albaurach z sinapis z sterc⁹ anis z arsenicū z calx z cordumēi z misceat cū eis q̄ sūt sicut thus et glutinū albo ti z mastix z aldibic: z aggregēt cū aceto et oleo antiq̄: z medica men factū cū alijs aut ex alaco chē aut expiretro z staphilagria et baurach cū melle. Et añ oia ista mūdet locus cū aq̄ cala. Et medicamēde marchasita cuius descriptio. R. lapidis marchasi te. 3. xij. amoniaci tātūde farine fabaz. 3. vj. misceat cū rīna hūi da z liniat sup cutē: z ponat sup sanie donec cadat p se. Et opz vt administret statim: qm̄ ericcat ve locit. Et medicamē factū ex sa lis. amoniaci q̄ntitate partis vni⁹ z ex bezahard q̄ntitate q̄rte par tis vni⁹ et ex litargirū q̄ntitate partis vni⁹ et tertie: et ex oli āti qui q̄ntitate partis vni⁹ z dua rum tertiaz partis: sumat ex eo

Liber quartus. Sen. iij. 6

linimētū. ¶ Et qñ nō pferūt me-
dicine sicut p̄dixim⁹ necessariū
est perforare: aut canterizare.

¶ De regimine exiturarum
intrinsicarum. Cap. 32.

Aldubellet q̄dem itrisece
opz vt regant cū euōne et
ppe cū colera ē egrediēs i ege-
stioe ⁊ viā sīgat qđ sanguis to-
tus est mal⁹. ¶ Qñ hō verifica-
tur existimatio medici q̄ san-
guis ē bon⁹ p̄ter illū qui expel-
litur ad exiturā et post euōnē:
tūc oportet vt maturet cū me-
dicinis eq̄lib⁹ sicut ē vinū ⁊ ⁊-
nue subtile cū bibi paulatim.

¶ Et illud cui innitēdū ē i ma-
turatione exq̄sitissima eoz sunt
medicīne subtiliatiue exiccati-
ue sīc myrrha et cynamomū et
reliq̄ spēs et psequant cū potu
vini subtilis qđ ē ad albedinem
decline. ¶ Et de ppositis sūt ty-
rtaca ⁊ mitridatū ⁊ homorusia.

¶ De aldemenul. Cap. 33.

Aldemenul iterū sūt d̄ ge-
nere exiturarū ⁊ plurimū
eoz sit ex malitia digestiois ex
ex motib⁹ sup repletiōe: q̄ cur-
rūt cursu illoz ⁊ deteriores al-
demenul sūt q̄ sūt pfundiores.

¶ De cura aldemenul. Ca. 34.

Quādo apparent aldeme-
nul tē eoz cura circū tres
dies ē cura ap̄atū calidoz: deīn
post illd opz vt sit occupatio in
resoluēdoz maturādo fortasse
em̄ resoluēt ⁊ illd est s̄z min⁹:
ei fortasse maturātur. ¶ Et nō
opz vt sit negligētia in curatio-
ne aldemenul: multoties enī
cōuertit ad exiturā magnā. Et
cura ei⁹ est euatio s̄m quātita-
tē necessitatis s̄mne ⁊ solutio-
nis vētris: et cū fuerit in alde-
menul pulsatio et basis radi-

cis: tunc est necessaria matura-
tio: q̄ adiuuet ad illā. ¶ Et illū
quidē q̄ passus est multitudi-
nē egressiois aldemenul libe-
rat solutio vētr̄ ⁊ et rarificatio
cutis cū balneis admistrat⁹ sp̄
et exercitio. ¶ Et de maturati-
uis q̄dez est semē almaru tritū
cū lacte aut ficub⁹: aut cum fi-
cub⁹ ⁊ melle ⁊ sic⁹ cū melle ip̄o:
et tritici masticatū est bonum
ad murationē eorum. ⁊ simi-
liter passe cōfecte cū baurach.

¶ Aut ficus cuz sinapi pmixte
cū oleo de lilio. ¶ Et medica-
men aldemenul cognitū: et me-
dicamē d̄ fermēto notū. et me-
dicamē cui inest ille mod⁹ ma-
turat. ¶ R. butyri. 3. i. ⁊ mediā
fermēti acetosi. 3. i. ⁊ semīs al-
marutri ⁊ psilū oīz añ. 3. i. 5. la-
ct⁹ fici. 3. iij. fenugreci⁹ semīs li-
ni oīm añ. 3. v. bulliat in lacte ⁊
administret ipsuz em̄ est matu-
ratiuū tēperatū. ¶ Et cum al-
demenul difficulter venit ad pus
et cū quiete caliditat⁹ grauis
tunc s̄oma venam que imbibit
ipsuz: deinde vētosa locū et nō
facias istud i principio: quonīa
egrediet sanguis virulēt⁹ et re-
tinebit grossus: et fiet illic vlc⁹
duruz. ¶ Et quādo maturat⁹ et
nō aperit p̄fora ip̄m: et cū me-
dicinis: aut cū ferro: aut s̄m qđ
dictum est in exituris: et de bo-
nis ⁊ erūpētibus est illud semē
lini simus columbinus et fer-
mentum.

¶ De moro.

Cap. 35.

Hoc est apostema molle ex
carne addita quod acci-
dit in carne rara: ⁊ plurimū ei⁹
fit in ano et vulua: et quādoq̄
est saluum et quādoq̄ est ma-
lignum dolorosum.

¶ Tractatus

Tractatus .ij. Fo. cclvij.

Tractatus scds de apatib⁹
frigidis et que currunt cursu
eorum. Cap. 1.

Amores frigidi

et q⁹ currunt cursu eorū i corpore sūt flegma et melia et vētositas et cōpositū ex eis: et tu iam sciisti spēs eorū. Et apata frida: at sūt flatuca: at melācolica: aut ventosa: at pposita. et apata flatuca aut sūt simplicia et noiant apata mollia: at aqsa sic accidit mēbro aliq⁹ vt in eo aggreget aq⁹ sic hydropisis ppe aut dubillet i q⁹ sūt sic nodi lenes aut dure sicut scrophule et nodi duri. Et melica aut sephiros: at cācer: et tu scias dñā iter vtrosq⁹. Et vētosa aut sē eleuatio: aut iflatio: et eleuatio qdē ē qñvētositas pmsces sube mēbru: et iflatio ē qñ ē vētositas aggregata i spatio vno fixa i eo. Et qñq⁹ cōponuntur illa apoltemata adinuicem et cum calidis ex eis.

De apate molli flegmatico q⁹ noiat vndimia. Cap. 2.

Est apā albū molle i q⁹ nō est caliditas: et quāto pl⁹ materia est subtilior et magis madida: et mollificatio ei⁹ vehemēti⁹ et digit⁹ facili⁹ penetrat i eo qd⁹ psumit nō cū phibitōe ei⁹ qd⁹ est i eo qd⁹ ē i eleuatiōe: et qto pl⁹ materia ē grossior et ē ad duritiē et frig⁹ dclue: et pl⁹ ei⁹ est a vapore flegmatis et est de genere eleuatiōis. Et dīferūt vndimia ab apatib⁹ melācolicis p paucitatē duricie et paucitatem offuscationis.

Et qñ accidit ex pcussione et similib⁹ et non occurrit mate-

ria q⁹ attrahit ad locū eius nisi flegma tūc nō apā pter apā flegmatis: et illd⁹ est parū et nō euacuatur ex dolore.

De curatrone apostematū mollis. Cap. 3.

Uacuatio qdē q⁹ fit cū solutiōe vētris et abstinētia ab eo qd⁹ gñat fla est res q⁹ ē necessaria. Et cū factum fuerit istud opz vt sit repcussio ei⁹ in principio cū eo q⁹ aggregat exiccationē et resolonē: et opz vt frice⁹ loc⁹ cū mātili frica. dura: et deñ admistrent sup ipm exiccatiua: et nō opz cōtingat ipluz aq⁹. Et de illis q⁹ bona sunt in principio est vt admistret super ipm spōgia noua ifusa i aceto cōmixto: aut ifusa in aq⁹ baurach et cineris. In suba em spōgie sunt exiccatio et resolo. Et quoties addit egritudo ponatur acetū i q⁹ ifundit spōgia fort⁹ pap. Et apd statū pueniat cū ipso finis in fortitudine: et ad ministret solū cū spongia: et p⁹ mixtum cū oleis vehemētis resolutionis et illa hora itez ad ministra spōgiā ifusaz in aq⁹ cineris fici et vitis et ilicis et siliū et opz vt cōphēdat spōgia oialatera ne declinet materia ad lat⁹ aliū. et qñq⁹ admistras loco spōgie cū nō iuenit pānū duplicatū i duab⁹ tunic⁹ cū aq⁹ ciner⁹ et qñ assiduāt sup ipm vna vice post aliā fortasse sufficit: et aq⁹ calcis est fortior. et de illis q⁹ cōferūt itez ē oleū ro. cū aceto et sale et sulfure pbusto: et ipm sulfur ē bonū. Et cācer cū aq⁹ caulis ē mirabilis iuuamēti: et memithe i principio solū et cū qbusdā exiccātib⁹ calis ē bonū.

Et strictura cū ligamētis cō-

Articella,

B

Liber quartus. Fen. iij.

fert ei i q nō est materia grossa
et opz in illa ligatura vt sit ice
ptio ab iferiore ad supi. Et
succ⁹ myrthi est bon⁹ in princi
pio et honitas ei⁹ post illd ē vt
cū eo cōficiant^r medicine post.
Et cū āpā est i mēbro neruo
so spisso: aut ligamēto: aut cor
da pmisceat^r i medicinis q̄ iei
dat cū lenificatiōe. z qñ ē cū h
dolor pp cām q̄ dicta ē tūc opz
vt sedet dolor i p̄m⁹ cū his q̄ s̄
sīc yfop⁹ hūida z vinū coctū: z
cerataria ex oleo z vt admini
stret^r cēbroca cū vīo stiptico ni
gro z post illd admistret^r cū ci
nere: z silib⁹. z d⁹ epithimatib⁹
bōis ē vt sumat^r myrthā z liciū
z cyp⁹ z aloes et croc⁹ z acacia
z boliarmenti pap⁹ et p̄ficiat^r cū
aceto et aq̄ caulis. z itez folia
tamarisci et sal z oleū z bolū
arme. ēplata cū aceto. z itez ei
qdē cui⁹ āncessit dolor sumant^r
sordes balnei et bulliāt cū aq̄
z ispiset^r cū calce q̄ ponat^r i ea
dōec fiat sicca massa mollis z li
niat^r. z itez liniat^r loca cū oleo
z ponat^r dīup spōgia: aut lana
ibibita aceto: z lige^r sup ipz: et
medicamē de fermēto ē iuuati
uū. z de eis q̄ sūt iuuatiua ē vt
sumant^r folia lilij et cōterantur
bñ et exp̄mant^r et supponāt est
ei mirabile: z silr alumē z liciū
p̄trita cū aceto et aq̄ ciner⁹. et
de epithimatib⁹ fort⁹ iuuamē
ti ē istd: sterc⁹ vaccinū et oliba
nū et storax: et vinee et calam⁹
arōatic⁹ et spica et absinthiuz
et oīa iuuatiua et oēs medicine
p̄dicte i areolis āpatū r̄memo
rate i ātidotario. z qñq̄ cōfert
mollinei accidēti i āpatib⁹ p̄
gnātiū vt submergat^r sūmitas
cāne de qua fiūt scope in aceto

et ponatur desup. Et melius
eo est illd quod fit post p̄tritiō
nē ex chimolea cū aceto z ane
tū. z de cēbrocis decoctio caulū
et aneti: aut decoctio corticum
citri. et molliciei q̄ est sequens
hydropisim z egritudines aq̄
queritur cura que est cause.

De nodis. Cap. 4.

Nodi sunt debulles flatic
cos: aut gñatos a flegmate q̄
sunt sicut caro: aut sicut pus
aut sicut mel: aut sicut aliud z
pprie qui eueniūt in curuatur
is iuncturarum aut res dura.
Nō est lōginquū qñ necessa
riū faciat ei⁹ obuiatio esse me
lācolicā: vtz nos posuim⁹ eam
flaticā qñ radix illi⁹ duri ē fle
gma cui accidit vt d̄siccarētur
grosse. Et qñq̄ accidit vt nō
det^r neru⁹ et simulat^r nodo z nō
fit de nodis: z differt a nodis p
hoc q̄ nō separat^r ex oi pte: et
nō separat^r i lōgitudine imo dex
tra et sinistra z multoties acci
dit ex percussione qd assimilāt^r
nodis. Cū ergo curatur i p̄lici
pio cū strictura sup posita re
mouetur et resoluitur.

De cura. Cap. 5.

Nodorū q̄ sūt glādosi cura
tione est incisiō et perfora
tio nō aliud. Et silr curatio va
lēs in duris et similib⁹. Et qñq̄
Antilus tende in primis curez
que est super nodos cum ma
nu tua sinistra: aut minister ex
tendat eā sibi fīm modum qui
est possibilis. Verumtñ opz ne
sece^r cultis nodi: quoniā illd p
hibebit te vltimare excoiatio
nem: et cū extenderis tibi cutē
bene: tūc seca eam cū facilita
te: quoniā possibile est qñq̄ vt

Tractatus.ij. Fo.cclvlij.

velamē nodi tēdaſ cum eo i dī:
ſpoſitiōib⁹ tarda ḡ dōec appa:
reat tibi velamē nodi: deīſ ex
tēde tibi cutē vtriuſq; later⁹ cū
vncinūz icipe excoiare cultum
a carne: qm̄ poſſibile ē excoia:
re ip̄az: ⁊ fortaſſe eſt annexa ei:
⁊ tūc excoia ip̄ā cū gamedin
donec egrediaſ cīſtis ſana cuz
eo qđ ē i vētre ei⁹: illō em̄ ē ma
gis certū qđ eē pōt. ¶ Cū ḡ ex
traxer⁹ illō ſi cutis nō ſupfluit
a loco vulner⁹ pp puitatē nodi
tūc abſterge ſanguinē ⁊ abſne
vuln⁹ cū aq̄ mellis et ſue eā et
incarna. ⁊ ſi magnificat ſup ip
ſuz plurimū pp p̄ſionē nodi:
tūc abſcideradicē ei⁹ totā: dīſ
cura et ſinod⁹ ē vicin⁹ neruo
aut vene: et ē d illis q̄ excoianſ
tūc neceſſe ē excoiare ip̄z: et ſi
eſt de illis q̄ excoianſ q̄ nō idi
gent excoiatione cū gamedin
⁊ timeſ q̄ abſcideret aliqd d illo
tūz extrahe ex eo illō qđ egre
diſ ⁊ pone i reſiduo medicamē
acutū ⁊ nō icarnes ip̄m donec
ſcias q̄ nō remāſit i eo aliqd d
cīſti: qm̄ illō qđ de eo remanet
redit cūvult nod⁹ magn⁹: ergo
iple ip̄z cotto et cura ip̄z cū me
dicamē. ¶ Et cū pforaſ: opz vt
auferat cīſtiſq̄ eſt ei cū pplemē
to ſui: ⁊ ſi nō cū alio ſaltē cū vn
cinis: qm̄ cū dimittit ⁊ ſi mini
mū ſit d ea redit: ⁊ ſi poſſibile ē
vt excoiet tūc ſi accipiaſ cīſti
cū nodo erit meli⁹: et ſi relinq̄t
aliqd de cīſti ponat i ea medi
camē acutū: deīſ conſequenter
adhibeat butyrū. ¶ Et in mel
lino quidem quod de exituris
ſiſ ſolicitus adeo ne rūpatur
cīſtis ei⁹: et ingeniavt egredia
tur cum cīſti: naſ ſi ei⁹ cīſtis rū
patur ei⁹ egreſſio erit difficilis

Si vero accidat vt rumpat: tūc
rectū eſt vt conſerves iplam ſm
illud quod eſt in ea ⁊ excoiatū
ab ea aggregetur et ſtringatū
ligamētis: qm̄ currit de illo res
plurima: tūc oportet vt cuſto
diatur patiens iplum cum con
fortantibus naturā ſuā: et cōſer
uetur apđ ſomnum: fortaſſe em̄
aduenit ſincopis ei: ⁊ oportet vt
medicetur curatiōe eius qui ti
met ſincopim. Et multi quidez
de habentibus nodos non tole
rant excoiationem: neq; medi
cinas acutas ppter magnitudi
nē egritudinū eorū et pp cōple
xiones eorū etiam: neq; ſufferūt
aliud niſi perforationē. Opz er
go in iſtis vt perforentur eorūz
nodi ⁊ extrahaſ quod egrediet
ab eis: et neq; preſumas de cīſti
imo pone in eo omni die poſt
quam egreditur illud q̄ aggre
gatur: oleum cuzbutyrō tepidū
nam cīſtis putrefiet et egrediet
per ſe. ¶ De bona autē curatiōe
mellini fauoſi eſt vt icipiaſ ⁊ ena
poreſcum aliquo calido deinde
emplatreſ cū paſſis enucleatis
et meli⁹ eſt vt excoiet cutis dei:
de ponanſ ſup eā emplaſtra: et
fortaſſe cōſequit medicamē acu
tū in excoiatione cutis ſinē notā
ſicut calx et ſapo ⁊ cinis et alia
d illis q̄ currūt curſu eorū d illis
q̄ dicta ſūt i erūpētib⁹ exituras.
¶ Et iterū ſumātur calcis. 3. iij.
⁊ fecis vini aduſte. 3. ij. ⁊ nitri. 3.
ij. magre. 3. j. ſerueat i aq̄ ciner⁹
ebullitionibus paucis et ponat
in āpulla de plūbo ⁊ trozeſ ſemp
vt non exicetur. ¶ Et hoc medi
camē eſt bonū iterum altheelril
et glandibus et ſimilib⁹. et ē vt
ſumant ellebori ⁊ arſenici rubei
amboz. añ. ptes duas et corticū

§ ij

Liber quartus. Fen. iij. 6

eris. ptes quatuor et fiat ex eis linimētū cū oleo rok. et sūat ex semine vitice et corticib⁹ eris et arsenico cuz oleo rosa. ¶ Et de ēplastr⁹ bōis itez mellino et olibus exituris calidis et in q̄b⁹ est humor lenis est illd. R. laudani et galbāi et bdelij et sorditiei vasis apis et glutin⁹ alboti eq̄les ptes: sumat ex istis et ex solutiuis sine pluria mordicatione: et sumat baurach et medietas ei⁹ ellebori et fiat ex eo ēpl⁹ ex cera et oleo rosato. ¶ Et itez calc⁹ ps. j. colcotar ps. j. arsenici ps. j. ¶ Glādulās āt que siles sūt alfilac: et sūt spēs nodi si tibi ē possibile extrahē extrahē sicut alfilac et nō fiat ide nō cumētū neruo aut mēbro vici: nō fac. et si fuerit i manu et pede et i loco cōiūcto cū neruis et chordis nō psumas extrahere ipm: qm̄ faciet cadē patiētē i spasmū: imo cōtere ipm et pstringe sup ip̄z cū aliq̄ cui sit gruitas donec maturet eū. ¶ Et si gnū ei⁹ est q̄ hmōi cōphēsiō super ipm stupefacit membrum.

¶ De glandulis. Cap. 6.

Quandoq; gnāt in q̄busdā mēbris āpā glandulosuz sicut auellana et nux et minus eis et multoties sup volā manus et sup frōtē: et est in principio taliter q̄ cū sup ipm sit cōpressio separatur: deinde redit multoties et multiplicatur et fortasse nō redit. ¶ Et cura ei⁹ est de genere curatiōis nodorū et q̄nq; sufficit et contera et cōprimatur. deinde super ipsum stringat plumbum grauis stricture: qm̄ digerit ipsum. et proptie q̄n limitur sup plūbo epithima digestiuū de illis q̄ se-

quūtur. ¶ Et oportet iterum i strictura administref post eius digestionē: qm̄ illud est cā phibens reditionem.

¶ De pustulis glādosīs. Ca. 7.

Accidunt etiā q̄nq; pustule glādose pue et earū cura ē ipsarum cōtritio et expressio ei⁹ qd̄ est in istis: et stringere plumbum super eas.

¶ De fugille. Ca. 8.

Fugille est de gñe āparum glādulosoꝝ et q̄si hoc nomine appropriat illd qd̄ sit post aurē. Et nos quidē iā diximus sermonē vniuersalem in oibus que currunt cursu eius. ¶ Et cura eius est cura predicta in capitulo āpatū glādulaz et i āpatibus q̄ sunt post aurē: et de illis q̄ sunt ei ppria est cniolimacia rū pfect⁹ cū antiquo adipe nō solito: et huic qdē medicīne nō est par. ¶ Et iterū: cinis mustelle p̄mixto in eo cerato cuz oleo de lilio et antiquat et admistretur et confert scrofulis etiam.

¶ De scrofulis. Ca. 9.

Scrofule simulant nodos s; differūt ab eis in hoc q̄ nō iūt parate sicut nodi imo sunt suspēse cū carne. ¶ Et plurimū qdē accidūt in carne molli et ē iterū eis velamē neruosū: et fortasse sit scrofula vehemētis magnitudinis: et fortasse ex vna earū gnant plures et simulātur in hoc alhetil: et q̄nq; ordināf nodi et sūt sicut cingul⁹ pēdēs ex collo adynā pte et q̄si sint racem⁹. ¶ Et scrofule adyultimū sūt glādule sclerotice. ¶ Et d scrofulis quidē sūt quib⁹ associat dolor: et ē difficilis curatiōis et fortasse in ei⁹ curatiōe ē necessaria pforatio et putrefactio. ¶ Et hoies

Tractatus secundus. 650. cclix.

vehementi⁹ expositi ad habēdas
scrofulas in partib⁹ colli z capi
tis sūt curta hñtes colla humi
daruz pplexionū. ¶ Et loca in q̄
bus gñantur plus scrofule sunt
collū z subascelle: z vñ q̄ non no
minant scrofule nisi propterea
q̄ multū accidunt porcis pp gu
lositatē eoz: aut ppter ea q̄ figu
ra eaz fm plurimū assimilatur
porcis. ¶ Et saluiores scrofule
sūt q̄ accidunt infantib⁹ z grauio
res eaz sūt q̄ accidunt iuuenib⁹.

De cura. Ca. 10.

Ad id sup quā ē fiducia i cu
ratiōe hñtis scrofulas est
euacuatio z subtiliatio regimi
nis. ¶ Et de curatiōe laudabili
ē vomit⁹ z ē necessariū solutiōe
educere flegma grossū z ppe cū
pillulis noiatis alguasili. ¶ Et
itez sumātur turbit⁹ z. 33. z zuc
cari ptes equales z bibant vsq̄
ad. 3. ij. z hoc q̄dē ē cū hoc q̄ sol
uit flegma grossum calefaciens
neq̄ intestinorū faciēs rasuram.
¶ Et flobothomia iterū est iu
uatiua z opz pculdubio vt fiat
ex cephalica. ¶ Regiminis ho
subtiliatio ē qm opz vt deuilet
cibos grossos z potum aq̄ super
eos z nauſcatiūā satietatē z re
pletionē z toleret famē quantū
pōt z abhorreat oē qd̄ replet ca
put materia. ¶ Et opz vt custo
diat pparat⁹ eis caput ab eo qd̄
facit currere ad ipm̄ materias:
ex pparationib⁹ faciētib⁹ curre
re sicut pſternere se sup faciē: et
curuare se sup genuaplixē z ha
bere puluinar planū: z ab opa
tiōibus que trahunt materias
ad caput sicut locutio plurima
z dolor capitis z rixa. ¶ Et ven
tosatio est incōueniens patienti
bus scrofulas fm plurimū: z il

lud ideo quoniā nō est ei possi
bile vt euacuet ex materia que
est in scrofulis z que currūt cur
su eius: imo trahit ad eas et in
grossat ipsas per id quod extra
hit de sanguine subtili. ¶ Et mul
toties quidem redeunt scrofu
le incipientes extenuari z resol
ui ad dispositionem suā primā:
z omnino regimen scrofularū si
milatur regimini sephiros ex p
te ipsius egritudinis. ¶ Et cum
scrofule sunt magne: tūc plagaz
ri alienant se a curatione earuz
cū ferro z medicamine acuto: z
illud ē de illis q̄ ducūt ad vlcera
tionē eaz z ipaz corruptionē: z
est necessariū i hñi vt euacua
tione z mūdificatione cibi: z ad
ministrare medicinas resoluti
nas sup eas cuz facilitate. ¶ Et
iā iuenim⁹ eplm̄ aplicū relatum
ad xpianos in scrofulis mortali
bus ruptis sanatiōis magne: sz
cum facilitate lenitate. ¶ Et de
emplis calefaciētib⁹ scrofulas ē
emplm̄ diaqlon. z qñq̄ pmiscen
tur cū h̄ empla medicine alie q̄s
posuit hypo. sicut radix z ppe
cum pprietate q̄ est in ea z sicut
stercus capraz z ouis z sicut na
sturtiū z radix cucumeris asini
ni: z vue mōtane z ficus q̄ cadūt
añ maturationē albe aut farina
fabaz z amigdale amare z bde
liū z aggregent ad illō z admi
nistrent. ¶ Et de emplis bonis ē
emplm̄ hñi. R. farine fabaz z
ordet piguedis porci z rizi olz
añ. ptē. f. z radicis colloqntide z
alumis iameni z radicū lulij et
picis hñide olz añ. ad ptē. f. ag
greget illō cū oleo antiq̄ cū pin
guedie frita post liquefactionē
pinguedis z picis in oleo. ¶ Et
confert emplastrum bonum res
B ij

¶ Liber quartus. Fen tertia. ¶ 6

soluēs duritiē i hebdomada ⁊ i
eo qđ est minus ea in trib⁹ die-
bus. qđ. Sale. narravit in cata-
gēis. R. sinapis ⁊ se. vitice ⁊ sul-
furis. ⁊ spume maris ⁊ aristolo-
gie ⁊ bdely. añ. vnc. s. amoniaci
⁊ olei antiqui ⁊ cere. añ. vnc. ij.
¶ Et de medicinis q̄ sup eas po-
nunt: est pix pfectis cū ea sicub⁹
aut cū squila aut cōfecta cū ea
radix caulis p̄trita ⁊ radix cap-
pari cū bdelio ⁊ lupini cū ace-
to ⁊ melle cū sirupo acetoso ⁊
sterc⁹ vaccini aggregatū vll de
coctū cū aceto aut oīa ista cum
adipe porci aut cū oleo ¶ De-
dicamē bonū fenugreciptes. 4.
calcs nitriāboz. añ. p. s. aggre-
gēt cū melle. ⁊ iterū radix cu-
cūeris asini ⁊ folia lauri cū glu-
tio ⁊ lboti aut cinisāboz aggre-
gat⁹ cum eo et iterum aggre-
gēt faria horobi ⁊ sterc⁹ caprarū
⁊ ouīū pprie mōtanaz cū vīa i
fātis ⁊ fiat linimētū. ¶ Et iterū
hoc medicamē myrhe. x. amon-
niaci. vj. ⁊ dibic. s. euisci q̄rcini
glādiū. v. galbāi olei obelachar
fordiciel aluearij apū. s. terafo-
tū. et itez aggregēt i mortario
aldibic p̄paratū ⁊ resina ⁊ sint
polli. galbāi. vnc. ij. aggregēt
illd: et ē linimētū bonū. et d me-
dicinis bonis sūt cere gūmi pi-
ni adipis porci n̄ salite prassū ⁊
flous eris ptes eq̄les fiat ex eis
linimētū. ⁊ itez resine dactiloz
corticū eris: añ. ptes. ij. alūinis
iāeni arsenici oīz. añ ptes. 4. su-
mat ex eis linimētū. et de medi-
cis bōis ē medicamē de lutrā ⁊
medicamē cucumeris asinini ⁊
medicamē de cōdisi. et medica-
men nominatū saudaros et me-
dicie facte cū serpētib⁹ ⁊ singu-
laris ex eis est vīsumat serpsa

mortu⁹: ⁊ pūciaf in vas lutatū
luto sapiētie ⁊ dimittat i furno
de laterib⁹: deide pūciaf cū eq̄
li quātitate sui aceti p̄mixti cū
melle h̄z medietatē. ¶ Et de me-
dicinis bonis ē medicamē d cor-
du meno: ⁊ nastur tio ⁊ fimo co-
lūbino cū oleo: ⁊ oīa lēnitiva sūt
itez singlaria. et sūt farina ho-
robi cū eis ⁊ sola cū aceto et cū
melle ⁊ cū pice et cera et oleo. ⁊
iterū sumat vīe mōtane ⁊ nitriū
⁊ resina et faria horobi ⁊ aggre-
gētur cū aceto ⁊ melle: aut acci-
peradices lilij ⁊ se. lini et isūdāf
in vīno et ponatur i eis ambob⁹
post illud fimi colūbini q̄titas
quā exigit illud q̄ p̄fens est
et fiat ex eis q̄si emplastrū et ē
mirabile. et iā experta sunt vīa
cameli arabici et anodatu ei⁹
emplastrum aut epithima com-
mixtis cū eis medicinis q̄ sunt
ad scrophul. et fuerunt iuuati-
ua. et alungat ē ex epithiathi-
bus mirabilib⁹. et existimaue-
runt quidam et est altitudus q̄
messes cornu capri quando
aduritur et bibi h̄bdomada
vna oī die pōdere. 3. ij. video q̄
non oportet fieri in omni men-
se hebdomada vna. ¶ Et scias
q̄ de scrophulis sunt in quibus
est cācerositas et huiusmodi q̄
dem oportet vt cōficiant medī-
cine calide p̄dicte cū oleo rosē.
et dimittantur per dies aliquot
⁊ administrentur. ¶ In scrophu-
lis aut q̄ sūt calide cōplexionis
nō opz vt supflua sit admissio
medicīaz acutaz: imo suffi-
cit eis qđ est sicut sauih de tri-
tico cū aq̄ coriā dri. et forti⁹ illo
ē myrha cū duplo sui olīcio cō-
fecta cū aq̄ coriā dri: et regimē
in hoc vt vincat aqua coriā dri

Tractatus secundus 6 Fo. cclx.

aut vincat medicamē aliud sē
q̄ p̄sens est ⁊ necessarius facit
vehemētia inflatiōis aut puita
tis eius. et de illis q̄ p̄ferūt eis
est vt fiat sternutatio cū oīo de
nucleis p̄scop̄excorticatoꝝ adu
storū. Qd̄ si necessarius fuerit in
curōne scrophulariū vt ferro oz
tūcyt sit administratio ei⁹ in scro
phulis vicinātib⁹ venis pluri
bus et venis pulsatilib⁹ ⁊ neru
cū cautela ⁊ defensione. Homo
eī qd̄ errant cū perforaret q̄s
dam scrophulaset obuiauit ra
mo neruoz reuersiuoz. q̄re de
structa est vox ⁊ iā accidit vt nō
inueniret neruuz: sed detegeret
eū frigori: quare corrupta est cō
plexio ei⁹ ⁊ destructa est ei⁹ opa
tio viquequo redit ad ip̄m eius
cōplexio cum calefactione.

Et fortasse errant et inuenit
algui degi: et deterior algi de
gi in hoc est illa q̄ est p̄fundior:
qua propter cū excoīat ex late
re saluo op̄z vt sumantur scro
phule ⁊ destruat qd̄ residuū est
cū medicamine acuto ⁊ nō per
ueniat lateri lesio.

De apatibus duris. Cap. ii.

Postema duruz notatū se
phiros q̄ purū ē: est illd̄ cui
nō associat sens⁹ neq̄ dolor ⁊ si re
manet cū eo sens⁹ ⁊ dolor p̄ans
tūc nō est sephiros purū: ⁊ purū
qd̄ ⁊ nō purū cū quo est sens⁹ q̄
dā est p̄ans dolorē. Et sephi
ros aut sit a melia seculēta sola
radicali et color ei⁹ est cinerit⁹
aut melia cōmixta cū flegmate
et color ei⁹ ē decliuus ad colorē
corpis: aut ex flegmate solo q̄ i
duratū fuit. Et puri qd̄ decolor
vt multū est color plumbi et est
vehemētis tensionis et duritiei
et fortasse supereminet ei pilis

et hoc ē illd̄ cui nō est sanitas: ⁊
est quoddā ex eo cui⁹ color ē co
lor corporis: ⁊ p̄mutat de membro
ad aliud ⁊ notatur sermos: ⁊ q̄
q̄ est cū dolore corporis durū ma
gnū qd̄ nō sanat neq̄ p̄mutat
vnq̄. Et omne sephiros aut i
cipit apparere paulatim ⁊ addi
tur aut p̄uertit ex flegmone aut
herisipilla aut eritura in loco
vacuo: ⁊ cū p̄m accidit durities
in viscerib⁹ non accidit nisi post
ap̄a calidum q̄n curatur cū in
frigidantibus viscosis ex medi
cinis et cibi. Et q̄nq̄ cancerat
sephiros ⁊ p̄opinquitas sephi
ros ad cācrū ⁊ lōgatio ei⁹ ab eo
est sē mltitudinē inflatiōis ei⁹
et paucitatē et apertionē pulsa
tionis in eo ⁊ occultationē ei⁹ ⁊
apertionē venaz in circuitu ei⁹
et nō apertionē earū.

De cura.

Cap. ii.

Oportet vt d̄ eis ap̄atib⁹ illd̄
curef cui est sensus: ⁊ vt sit i
cisio post mundificationē corpo
ris cum eo qd̄ educit humorem
facientē egritudinē: et fortasse d̄
illa mūdificatō cū flobothomia
si est sanguis pluriē nigredinis
⁊ sup̄ illd̄ qd̄ resoluit et lenit si
mul: ⁊ nō curef cum eo qd̄ resol
uit et exiccat t̄m: q̄m illud p̄du
cit ad vehementiā lapideitatis
p̄pter exiccationē grossi et reso
lutionem subtilis. Et oportet vt
ponant curationi ei⁹ due reuo
lutiōes: reuolutio si resolōis cū
leuitate cum eo qd̄ exiccat p̄m
q̄ oē resolutiuum sē plurimū
exiccat ⁊ humectatiuum raro re
soluit: et op̄z vt sit gradus eius
in caliditate ex sc̄bo ad tertiu
⁊ in exiccatione ex gradu p̄mo.
et reuolutio alia lenificatiōis ⁊
sint iste due reuolutiōes succedē
s̄ iij

Liber quartus. Sen. iij.

tes. ¶ Et opz vt mēbrū famē pa-
ti cogat i reuolutiōe resoluōis
et trahat nutrimentū ad ei⁹ op-
positū cū mōtione illi⁹ oppositi
et exercitio ei⁹ ⁊ ipsi⁹ famelica-
tione ⁊ cibē i reuolutiōe lenifi-
catiōis: ⁊ fiat ei cā appetēdi nu-
trimētū cū fricatōe et q̄ sunt ei si-
milia: ⁊ liniat cū pice ⁊ diuersifi-
ces necessitas in virtute medici-
narū resoluētiū et lenificatiū ⁊ o-
bilitate earū sūm raritatē mēbri
⁊ ipsi⁹ spissitudinē ⁊ vehemētiā
duritiē et debilitatē ei⁹. et itē
cōpositio medicinarū opz vt ag-
greget iter duas virtutes. ¶ Et
opz ne multū vtant balneo qm̄
resoluit subtile ⁊ aggregat spis-
sū: et si puenit ad hūc finē vt le-
niat spissū. ¶ Et lenificatiā qdē
q̄b⁹ resolutio qdā sunt sicut a-
deps gallinarū ⁊ asep et vitulorū
et boi ⁊ ceruorū ppe et medulle
eorū et adeps hirci: et asini ade-
ps ē bōa eis ⁊ adeps rapaciū leo-
nū ⁊ vrsi et leopardi et adib ⁊ q̄
currūt cursu eorū vulpib⁹ et lu-
pis. et adipes rapaciū ex auib⁹
¶ Et opz vt misceant cū eis que
sūt sicut amoniacū et bdelliū ⁊
galbanū et storax ⁊ mastix qm̄ p-
parant ad resoluēdū et fiāt sin-
gularia. et de p̄dictis adipibus
melior est adeps leonū et vrsi. ⁊
in mucilagine fenugreci. et se-
mi. lini sūt resolo et lenificatio.
¶ Et opz ne in istis adipibus et
earū siliibus de mollificatiōib⁹ sit
sal olino: qm̄ sal exiccat et indu-
rat: imo opz vt sit earū operatio
operatio solis in cera q̄ lenit et
liq̄facit ⁊ nō peruenit ad hoc vt
exiccet. et de lenificantib⁹ iterū
in q̄bus est resolutio quedā sūt
bdellum siciliense et oleū anti-
quū et oleū de alcanna et oleū

de lilio et galbanū et laudanū
et storax et yfopns hūda et me-
liora eorū sunt q̄ sunt minoris an-
tiquitatis et exiccatiōis et vehe-
mētiōis hūditatis: ⁊ itē ma-
stix alba appropinquat p̄dictis
Et in oleo de alcanna et oleo de
lilio et ficub⁹ et alkerua ē de re-
solone et lenificatione sit q̄ est
supra sufficientiā. et de lenificā-
tibus quidē est vt sumat fer se-
minū et fer aceti et serueat ⁊ ef-
fundat post ebullitiōē bonam
supvtras qd est ei cōueniēti⁹
et admistret. ¶ Et d̄ medicinis
bōis ad illud est vt sumant ster-
cus asini ⁊ radix euisci et fiat ex
ambobus linimentū: et si fuerit
cū ambob⁹ storax erit meli⁹. Et
iterū qm̄ apparet lenitas opz vt
liniat cū ammōiaco soluto cū
aceto forti dieb⁹ plurimis dein-
de redeat lenificatiō aut galba-
no ⁊ opponaco aut sumatur
galbanū et amoniacū et bdel-
liū et terant oia ⁊ inuoluant cū
oleo de ben et oleo d̄ lilio cū a-
liquātulo mucilagis fenugreci
⁊ lini et fiat emplm. et sordities
balnei ⁊ ex medicinis vehemen-
tis iuuamēti qm̄ ponit i emplis
ap̄atū duroz: et si nō inuenit sor-
dities balnei tūc admistrent lo-
co ei⁹ aqua ei⁹ euisci et nitrum.
¶ Et d̄ eplis bonis in hora reso-
lutionis sunt empla que sūt ad
scrophulas d̄ illis q̄ diximus: et
emplastra iulios et colophō. et
cū ap̄a est vehementis grossiti-
ei tūc nō ē excusatio ab aceto. ipz
em̄ incidit: et debilitat virtutez
mēbri et pprie cū est neruosum
qm̄ est vehemēti⁹ vacuū a ma-
teria et dimittit eam cause ipu-
menti deforis. Verū opz vt fiat
administratio aceti et intromis

Tractatus secundus. 6 Fo. cclxi.

lio ei⁹ in medicinis i fine rei nō
in eius principio: et vbi cadit vl
timatio in lenificatiōe: et cū in
tromissione tepiditatū lenifica
tiōis: et alleuiet in administratio
ne aceto: et cū nō sit alleuatiō cū
aceto nōcet neruis et puerit in
lapideitate. et medic⁹ tūc fit au
dacior in administrādo acetū cū
apā est in membro carnosio sicut
id quod est in splene: et qñq; li
ni⁹ loc⁹ cū aceto et vaporat⁹ cuz
eo: deñ psequit cū epithimathe
sicut illd qd est de oppoponaco
deñ āmoniaco: deñ incipit cuz
paucō leni postea addit⁹ de
inde gradat⁹ ad lenificatiōē. et
opzvt admistret sup apā oleum
lene in q nō est stipticitas: et est
magis conueniēs q̄ aqua et p
pue oleū de aneto factū cū ane
to humido. et illd duritie q est
in neruis et cordis curefcū inci
pius. Et de curatiōibus bōis
ad illud est vaporatio ex lapidi
bus ignitis. s. lapide molendini
et meli⁹ quo fit vaporatio ab eo
est cū aceto: et melior a q fit va
poratio est marchasita: et opzvt
ad hanc perueniat summam in
vaporando et suffumigādo do
nec appeat sudor: et qñq; lini⁹
cuz marchasita trita cū aceto et
cōfert. Et oportet vt alleuatiō
iterū fiat in administratiōe ace
ti vt non separetur subtile et in
duretur spissum: vt non corrū
pat virtutem nernorum supflue
at est in principio deterius et po
nātur administratiōi ei⁹ inter
pollatiōes in qb⁹ est lenificatiō
cū ergo incipies: tūc vaporem mē
biū cū eis q diximus et liniatur
tūc cū medicinis conuenientib⁹
et vt illud fiat in mēbro carnosio
est saluus.

De duritie iūcturarū. Ca. 13.
Quandoq; accidit in iūctu
ris durities. phibēs moue
ri iūcturas cū facilitate: et nō de
struit sensus: et qñq; est neru⁹ cū
quo est stupor aliq̄s. Et qñq; est
carnosior et cura est cū eo quod
sciūsti.

**De eis que nominantur
almisnar. Ca. 14.**

Almisnar ē nodus rotūd⁹
albus siliis capiti clauī. Et
plm qdē accidit ex pcussione et
post exituras et post curationē
earū amplius multiplicantur i
corpore: plm ei⁹ accidit in pedi
bus et digitis pedū et in inferiori
bus et ledit intm q phibet lces
sum: quare opzvt sectio fiat sup
ipm et extrahat⁹ aut moueat⁹ cū
manu semp et annectat⁹ ei plum
bū: qñ talis est q nō est possibile
vt extrahatur. et plurimum qui
dem eius cum non curatur fit
cancer.

De cancro. Ca. 15.

Cancer est apā melancholi
cum de melancolica adu
sta a materia colerica i qua est
materia colerica cū qua pbusta
ē nō a pura feculenta. et differt a
sephiros p se cū dolore et acuita
te et pulsatione qdā et velocitate
additiōis pp multitudinē mate
rie et inflammationē: et pp illd qd ac
cidit i illa mafia de ebullitiōe
dū ipsa venit ad mēbrum. et dif
fert ab eo iterū p venas q̄s mit
tit in circuitu suo ad mēbrum in
quo est qñi pedes cancri: et nō sūt
rubei sicut in flegmone: imo de
cliues ad nigredinem et obfusca
tiōē et viriditatē et iā diuersifi
cat ab eo: qm plurimū aduent⁹
sui fit incipiēdo et aduētus duri
fit pmutādo ex calido. et differt

Liber quartus Fen. j.

de sephiros qm̄ est ei sensus illi
nō est sensus oīno. Et plurimuz
qdē accidit in mēbris raris: et il
lud ē i molliorib⁹ plus in epate
et in mēbris nervosis iteruz. et
in p̄mis cū accidit est occultedi
spōnis: et qñ apparet cācer abī
git esse ei in p̄mis cū appet h̄z
plm̄: deī appent signa ei⁹. et in
p̄mis cū appet in p̄cipio ē si
cut faba pua dur⁹ rotūd⁹ fusci
coloris in q̄ est caliditas qdā. et
cācer qdē est vehemētis coloris
et ali⁹ est pui doloris qet⁹ et ali⁹
est qui perducit ad vlcerationē
qm̄ est ex melācolia que ē adu
stio sanguinis et adustio colere
pure soli⁹: et ali⁹ est sic⁹ q̄ nō vl
cerat. Et qñq; pmutat vlcerat⁹
ad nō vlceratū: et qñq; reducit eū
ad vlceratū curō ei⁹ cū ferro: et
pōnt ei labia grossiora et durio
ra. ¶ Et vñ q̄ hoc ap̄a sit nolatū
cācer pp̄ vñā duarū rerū aut pp̄
suā tenacitatē cū mēbro sicut te
nacitas cācri cū eo qd̄ venat at
ppter formā suā in rotūditate
sua h̄z plm̄ cū dolore suo et egres
sione venarū q̄ sunt sicut pedes
eius in circuitu ipsius.

De cura. Ca. 16.

Illud qd̄ opz cauere de cus
ra eius est: qm̄ cum incipit
fortasse est pole vt prohibeatur
ne addat super illud qd̄ ip̄e ē: et
pseruetur ita q̄ nō vlceret: et acci
dit in q̄busdā hōis vt sanct in
eīpiēs: pfirmatus vero nō. ¶ Et
multoties quidē accidit cancer
interius occultus et est rectifica
tio in eo scdm̄ qd̄ dixit optimus
hypo. vt non moueatur: qm̄ si
mouet fortasse pducit ad mortē
et si dimittit et nō curat so itas
se plongat spatiū cū salute qua
dam: et proprie qñ rectificanēci

bi et pōnt de illis q̄ infrigidāt
et humectāt et generāt materiā
saluā sicut aq̄ ordeizalredradu
parui et vitelli ouoz sorbilium et
silia illis. Et qñ est illic calidi
tas: tūc deī lac vaccinu⁹ statim
cū extractū est butyrū: et colet et
qd̄ sumit ex olerib⁹ hūidis vsq;
ad cucurbitā. ¶ Et fortasse fuisse
rūt cācri pui sectionē. nā si possi
bile est vt destruant cū aliquo:
tūc nō est possibile vt destruant
nisi per incisionē vehemētez: vt
ex toto assumat mēbrū luadēs
qd̄ ē in circuitu ei⁹: incidēdo ip̄m
ex circūdāte ap̄a eradicādo oēs
venas q̄ ibibūt ip̄m ita vt nō re
maneat de eis aliqd̄: et currat
post illud ex eis sanguis pluri
mus: et iā tātecessit mūdificatio
corpis p̄solutionē vētris ex ma
teria mala et si ob othomiā: dein
de pserua eū faciēdo eū stare su
per cibos bone q̄atitatis et q̄li
tatis et confortatione mēbru ad
expellēdū ip̄m incisio in pluri
bus hōis addit ei malitiam.

¶ Et fortasse indiget post inci
sionem canterio. ¶ Et fortasse
erit in canterio timor magn⁹ et
illud erit qñ fuerit cancer prope
mēbra p̄ncipalia et nobilia: et iā
narravit qdā p̄mox q̄ medicus
qdā incidit māmullā cācerosaz
radicitus et cācerata est altera.
¶ Dico q̄ possibile fuit si fuit il
lud i via cācerādū: qm̄ inuenit il
lā egritudinē: et possibile fuit vt
eēt fm̄ semitā permutationis: et
est magis apparens.

De rememoratione regimī
nis soluendi ip̄m. Ca. 17.

Sumat i potu multis vici
bus inter q̄s sint dies pau
ci quaz vice q̄tuor aureos epis
thimi cum aq̄ casei: aut aq̄ mel

Tractatus secundus. Fo. cclxij.

lis: aut decoctionē epithimi i si-
rupō aceto. Et ei q̄ ex hoibusest
fortis detur hiera eilebozi.

**De rememoratione medici-
nap localū ad cancerū. Ca. 18.**

Per medicinas locales ad
cancerū req̄runt̄ q̄tuor itēto-
nes scz destructio cācri penit̄ 2
est difficilis: 2 phibitio additio-
nis. 2 phibitio vlcerationis 2 cu-
ratio vlcerationis. **Et** i illis q̄b̄ q̄-
ritur destructio cācri penit̄ itur
x̄sus illō in quo est resolutio ei⁹
q̄d collectum ē de mā mala 2 ex
pulsio ei⁹ q̄d pparatū ē ad colli-
gendū i mēbro de ea: 2 si fuerit
vehemētis x̄tus motiōis tūc
dimittat̄: nā illō q̄d de medicis
forte est addit cācro malitiā: et
sitr oz itez vt alienent̄ i eis mor-
dicatiua 2 pp illō sunt medicine
bone ei in mineralibus ablutis
sicut tutia abluta: 2 misceant̄ cū
ea q̄h̄q̄ de oleis sicut ē oleū ro.
2 oleū de keiri. **Ad** illō x̄o q̄d
phibet ad ditionē puenit̄ cū ab-
scissioe māei et resectioe cibi et
pfortatiōe mēbri et cū medicis
repussivis notis: 2 administratio-
ne linimentoz mineraliū sicut
linimētū fricatiōis lapidis mo-
lēdini et lapidis cotis: sicut li-
nimētū factū ex fricatiōe ei⁹ q̄d
resoluit̄ iter tabulā et manichā
de plūbo in hūiditate effusa su-
p tabulā q̄ est sicut oleū ro. et si-
cut aqua coriādrī 2 itez empla-
tio cū acresta trita ē bona iuuas-
tiua. **Et** illa q̄bus q̄rif phibi-
tio vlcerationis sūt linimēta p̄-
dicta ad phibēdā additionē cū
nō fuerit in eis mordicatio: oia
el ea sūt iuuatiua 2 ppe q̄n miscē-
tur cū fricatiōe p̄dicta q̄ fit ex pi-
stello 2 tabulis plūbeis: q̄n ē cō-
fricata terra sigillata aut bolū

armenū aut oleū antiquū et aq̄
sempuinez cerusa cū succo lactu-
ce aut mucillagine p̄filij et ceru-
sa et plūbo: q̄m est ppositio bōa

Et de eis q̄ sunt iuuatiua est
emplastratio cū canceris fluuiāl-
bus recentib⁹ et ppe cū climia.

De illis aut̄ q̄ in curatiōe vlcē-
rati sunt bona ē vt assidue pan-
nus lini ifusus in aq̄ solatri sup
eū: et q̄ties fortasse exiccat̄ ma-
desiat desup cū aq̄ ei⁹. **Aut** su-
matur medulle tritici: et olibāi
et ceruse de plūbo oim pōd⁹. 3. f.
et terre sigillate et boli arment
et aloes abluti oim. añ. 3. 2. ag-
gregent̄ ista et terant̄: et admi-
strent̄ sup hūidū pulueres et su-
p siccū ēplm factū cū olo ros. Et
q̄h̄q̄ p̄fert eis cinis cācri cū cera-
to cū olo ros. et mei⁹ eo ē cui ad-
mictū ē egle ei de climia: 2 q̄h̄q̄
cōfert in eo medicamē de tutia
aut tutia abluta cū aqua portu-
lace aut mucillagine p̄filij.

**De apatib⁹ v̄tosis et inflatio-
nibus lacertorum. Cap. 19.**

Dē apatib⁹ v̄tosis aliū est
q̄d fit a vapore leui: et sila-
tur estuatiōi et currit cursu ei⁹:
et aliū est q̄d fit a vapore v̄toso
et nolatur iflatio et ē ei ipulsio
et vicissitudinaria accessio: et for-
tasse pcutit p̄cussioe man⁹ et p-
pue q̄n inuenit spatū ad q̄d ag-
gregatur sicut stōach⁹ et intesti-
na: et q̄d est inter pāniculos cir-
cundātes ossa: 2 inter ossa circu-
data lacertis 2 inter lacertos: 2
sitr q̄ circūdat chordas: fortas-
se nō resoluit spatia imo subti-
liat membra coniuncta 2 resol-
uit ea: et generat in eis q̄d facit
necessarium disrumpere ea. Et
ventositas remanet 2 retinet p-
pter spissitudinē suā 2 ppe gros

Liber quartus. Sen. iij. 6

studinē suā: et ppter spissitudi-
nē ei⁹ qđ cōtinet eā et cōstrictio-
nem poror. ¶ Et qñq̃ existimat
hō q̃ super membrum eius sicut
genu sit apostema idigēs pfora-
tione: q̃re perforat ipm et egre-
ditur ventositas tantum.

De cura. Cap. 20.

Iestuationi cū augmento lo-
ci curatio est genus curationis
eius. ¶ In inflationis vero cu-
ratiōe est necessariū q̃ cutē i gre-
diat̃ et resoluat illō qđ ē in ea: et
sit pole vt sit ei super locū mora-
spatū lōgī et ē necessariū vt sit in
fine subtiliatiōis vt firmet subti-
litas ptiū ei⁹ ex pfundatione vl-
tima. ¶ Et fortasse idiget pōne
vētōsarū absq̃ scarificatione vt
carminef vētōsitas. et de medici-
nis ei⁹ localib⁹ sūt olea calida
sicut oleū subtiliū ptiū i quo de-
cocta sunt sicut rut̃ha: et cuminū
¶ Et de seminib⁹ subtiliātib⁹ se-
mē apū anisi: et ameos et q̃ simulā-
tur illis. ¶ Et de ēplastris resol-
uentib⁹ et pprie ppter illō quod
cadit i mēbris chordosis et lacer-
tosis est illō qđ recipit sorditiē
balnei q̃ ponat̃ cū aq̃ in patella
calcis nō extincte sūm quātitatē
q̃ pueniat ex ea spissitudo luti:
et liniāt̃ cū eo: et qñq̃ faciūt ex
vīno et calce emplm̃ egle bonū.
¶ Aliud sumat̃ ysop⁹ sicca et te-
rat̃ et puluerizat̃ sup ceratū fctm̃
ex cera: et oleo anetino: et fiat em-
plm̃ ad liniēdū. ¶ Et i eo qđ ac-
cidit ex iflatiōe i lacertis pp at-
tractionē q̃ accidit eis: ozyt alie-
nentē medicie calide valde et acu-
te ne refugiāt mēbra ex eis et te-
rāt̃ur imo qñ medicant̃ cū reso-
lutivis: tūc misceat̃ cū eis aliqd
de sentiētib⁹ dolorē: et illud ē si-

cut curatio tua q̃ scis cū eo qđ
est sicut rob pcelluz cū oleo in q̃
ifusa ē lana ysopi. ¶ Et si fuerit
caliditas aliq̃: tūc cū olo rok. ifu-
sa i eo lana ysopi soluta i eo aq̃
ysopi humide. Et administrent̃
oia illa tepida ad caliditatē de-
cliuia: et nō pmittant̃ infrigida-
ri qm̃ frig⁹ nocet h̃mōi. ¶ Qđ si
fuerit illic dolor ex pncipio: tūc
administret̃ur desup olea in q̃-
bus est sedatio doloris cū phi-
bitiōe aliq̃ ex pncipio sicut oleū
vio. et rok. cū x̃tute olei anetini.
¶ Et qñ inuenit̃ aliq̃ alienatio
ponat̃ in medicinis illud i quo
est additio x̃tutis ad resoluē-
dū sicut nutrū et acetū et deinde
sicut cinis et empla resoluētia: si-
cut emplastrum predictum.

De vena medeni. Cap. 21.

Est vt accidat sup ptē cor-
pis pustula qđā inflā: de-
de vesicat: postea egredit̃ ex eo
qđdā rubeū ad nigredinē decli-
ne deis nō cessat plōgari et plon-
gatur: et fortasse est motus volū-
tari⁹ sub cute ac si esset mor⁹ aia-
lis: et quasi in veritate sit x̃mis
dōec existimēt qđā q̃ sit alal qđ
gñatur. ¶ Et existimant quidaz
q̃ sit ram⁹ villi nervi p vehemē-
tiā grossitudinis. Et plurimum
quidē accidit in cruribus et ego
iā vidi eam sup manus et super
latus. et multiplicat̃ i infantib⁹
supvtrūq̃ latus: et qñq̃ extendit̃
et abscinditur et magnificatur in
ea labor et dolor: imo per spa-
tiū dolet: et si nō incidat̃. Et ga-
le. quidē dixit: q̃ nō fuit compre-
hensum: ex esse eius aliquid ma-
nifestū super qđ sit innitendum
qm̃ ipse nō vidit eā oīno. ¶ Et di-
xit q̃ cā ei⁹ est sanguis calidus
mal⁹ melācolic⁹ aut flegma adu-

Tractatus secundus. Fo. cclxiiij.

adunatum cum vehementia sic citatis plexionis. Et fortasse generat eā quedā aque et olera cū ppietate que est in eis: et de cibis qui plurimum generat ea est ille q̄ ē calid⁹ et sic⁹: et quāto plus fuerit materia a qua generatur acutior erit dolor vehemēti⁹: et fortasse accidit in corpore vno in locis quasi quadraginta ei⁹: aut quinquaginta ex qua tñ enadet cū curatiōe. Et minorat in corporib⁹ hūid⁹ et assuetis balneationibus et cibis hūid⁹ et assuetis vino cū mēsurā: et plurimū quidē gñatur in medena et pp hoc pportionatur ei: et gñatur etiā in terra corascenti et alijs: et multiplicantur iterū in terra egypti et in terris alijs.

De cura. Cap. 22.

Sollicitudo qdē ei⁹ in terra in qua gñatur et cibi ex q̄bus gñatur q̄bus est materia q̄ est causa eius illud est cum euacuatiōe sanguis mali floborho mādō ex basilica aut ex saphena fm locū et mūdificationē sanguis cū eis q̄ sunt sicut sirupus de mirabola. et decoctio epithimi: et potare pillulas cochias p pue et administratio trisere fctē ex sene et fumo terre et humectatio corporis cū cibis humectantib⁹ et balneatiōes et reliquū regimen humectatiuū notū. Uerū cum appet esse ei⁹ in pmo appetitiōis eius tū rectū ē vt admistret regimē mēbri cū emplis infridantib⁹ et humectantib⁹: sicut sūt succi fridi noti cū duob⁹ sandalis et cāphora post mūdificationem corporis et administratiōem iterū factā cū missione sanguisugarū sup locū. Et de epithimati bus bonis est epithima ex san-

dalo et aloes et cāphora aut myrrha et psiliū et lac dulce. Si aut nō sepat s̄z incipit cadere fortasse phibet eā et aufert eam et alleviat labores in ea si bibat partēs eā fm p̄tinitatē trib⁹ diebus oī die pōdus. 3. ij. aloes aut bibat de eo i die. 1. 3. 5. in. ij. 3. 1. in. ij. 3. 1. 2. 5. trib⁹ dieb⁹: et liniat sup eā aloes aut liniat sup aurificiū ei⁹ hūiditas aloes hūidi viscosi. Et sit i pncipio cū egredit si nō curat de ea et egreditur tū rectū ē vt ppet ei qd stringat eā: et sup qd reuoluat cū facilitate paulatim: donec egrediat vsq ad finē sui absq incisione: et melius ē plūbū sup qd iuoluit: et sit sufficiētia sup gravitate ei⁹ in attractione ei⁹: qm attrahit cū facilitate et non abscondit. Et sit studiū tuū i alienatiōe egrediēti ei⁹ vt incipias et extenues mēbrū et rarifices ipm cū embrocis ex aq̄ calida et mucillaginitibus infridantib⁹ et oleis lenificatibus fridis et subtilis calitatis et que currūt cursu ei⁹ vt facili fiat exitus ei⁹. Et fortasse non sit facilis p illud: imo idiget eis q̄ sūt linimētum cū oī de keiri imo sambacino: imo oleo de bē et vt administret sup ipam ēplastrū de pice: et si exstimatio fecerit necessarium vt perforetur vt egrediatur cū totalitate sua et non fuerit qd prohibeat: perforetur et extrahat: et si egressio eius cū extractione predicta nō fuerit facilis et pforatio ipsius non fuerit possibilis: tūc putrefac eā cū butyro putrefiet enim tota et egrediet. Et caue ne administres calida ex medicinis quoniā fortasse puenit ad estiumenū. Et quando assidua-

Liber quartus. Sen. iij. 6

tur sup posteriora ei⁹ fricatio cū sale paulatim: et illū sit retro cū facilitate: et ex egressione ei⁹ cū subtilitate egredit^r cū totalitate sua et p^pte qⁿ scindit^r aut pene trahit q^d est post ipsas et intromittitur stilus sub ea illic et expellit^r et assiduā abstergio cū ipa egredit^r cū sale paulatim: et cū facilitate: nā cū illud sit cū ea egredit^r tota. ¶ Q^d si incidat et redit: nō erit excusatio qⁿ perforetur nisi inueniat^r modus alius: deinde egredietur cum facilitate: curetur locus cura vulnerum.

¶ Tractatus tertius de lepra.

¶ Quid sit lepra et cā eius.

Capitulum. j.

Lepra est in

firmitas mala pro-
ueniens ex spar-
sione colere nigre
in corpore toto q^d
re corrūpitur complexio mem-
brorū et forma iporū et figura eorū
et fortasse corrūpitur in fine ei⁹
iporū continuitas: ita vt corro-
dātur mēbra et cadāt casu q^d fit
ab vlceratione. ¶ Et ē sicut cācer
cōis corpi toti: fortasse em vlcera-
tā et fortasse nō vlcera. ¶ Et est
aliq^d q^d cū patiente eā manet tpe
lōgovalde. ¶ Et melia q^d dē qⁿq^d
expellit^r ad membrū vnum et fa-
cit accidere duritiem: aut sephi-
ros: aut cācrū sūm dispōnes suas
Et si fuerit subtilis dñans pue-
rit estiomen⁹: et si expellit^r ad su-
p^{er}ficiē cutis eueniet illū q^d noia^r
albaras et morphēa nigra et ipe-
rigo et his silia. Et qⁿq^d spargit^r
in corpore toto et tūc si putrefiat
prouenit febris melancolica. et si
p^{er}culceat^r nō putrefiat: eueniet le-
pra. ¶ Et cā eius efficiens anti-

quior est malitia complexionis
epatis declinis valde ad calidi-
tatem et siccitatez. quare adurit
sanguinem in melancoliā: aut
plexio corpi toti⁹: aut sūt am-
be ita q^d faciunt sanguinem acq^u-
rere per causas suas frig⁹. ¶ Et
causa eius materialis sunt cibi
melācolici et cibi flegmatici ite-
rum quando componitur in eis
satietas nauseatina aut opatur
in eis caliditas q^ure resoluit sub-
tile et ponit spissum melancoliā
et repletiones: et comestiones su-
per satietatem sunt ad hanc eā
dē intentionez. ¶ Et cause eius
inuatiue sunt oppilatio pororū
quare prefocatur calor innatus
et infri datur sanguis et ingros-
satur: et proprie quādo splen est
oppilat⁹ debilis nō attrahit: ne-
q^u pōt mundificare sanguinē ex
humore melācolico: aut est vir-
tus expulsiva in visceribus de-
bilis ab expulsione illius i venas
ani et matricis et sūt pori stricti
et qⁿq^d adiuuat illud: totum cor-
ruptio aeris in seipso: aut ppter
vicinitatem leprosozum quoniā
egritudo est euadens. ¶ Et qⁿq^d
q^d accidit ppter hereditatem et
propter complexionem embrio-
nis ex qua creatus est in se pro-
pter complexionē que est ei aut
acq^usita in matrice: ppter dispo-
sitionē q^d est ei: sicut accidat vt ei
sit conceptio in dispositione mē-
struorū. ¶ Et qⁿq^d aggregatur ca-
liditas aeris cū malitia cibi et
ei⁹ essentia est ex g^{en}e piscium et
carne salita et carne grossa: et car-
nib⁹ asinorū: et lētib⁹ pculdubio
est vt eueniat lepra sicut multi-
plicat^r i Alexādia. et colera ni-
gra qⁿ p^{er}misceat^r sanguini adiu-
uat papei⁹ ad gñandū mltū ipi⁹.

Tractatus. iij. Fo. cclxiiij.

qm̄ pculdubio igrossat ex duo
bus modis: quoz vn̄ ē p subaz
suā grossaz: z scōs p frig⁹ suuz
cōgelās. ¶ Et qm̄ ingrossat per
ptē hūiditatē: tūc est ericca
tio ei⁹ p caliditatē corpis faci
lior. ¶ Et iā pūctū ē ex gssitu di
ne sanguis leprosoz ad hoc vt
egrediat in flobothomūz eoz
qddā q̄ ē sic harena: z hec egri
tudo notat leonina: z dī q̄ non
notat ita: nisi qm̄ plm̄ accidit
leonib⁹: z dī qm̄ terribilē facit
faciē patiētē eā z ponit eā i for
ma leonū: z dī qm̄ rapaciē t̄z q̄
capit rapacitate leōis: z dī hac
egritudie q̄ ē debilis difficilis
est curatiōis: z dī curōne fort⁹ n̄
fit spes: z icipiēs qdē ē suscepti
bilior: z pfirmata ē mag⁹ iobe
diēs. ¶ Et scā ex melia colere ē
magis feda z plis nocumētū z
difficilioz acchitū z vehemētū
adurēs: s̄z ē susceptibilior curō
nis. ¶ Et scā a fece sanguis est
saluioz et qetioz et nō vlcera.
¶ Et facta a melia adusta silat
colerice i suis acchitib⁹: s̄z ē tar
dius suscipiēs curationē. ¶ Et
hec qdē egritudo n̄ cessat cor
rūpere pplexionē mēbrozū p q̄
litate cōtrariam qualitati pue
niēti vite scz caliditati et hūi
ditati donec peruenit ad mē
bra principalia: z illic interficit
z incipit in primis ab extremi
tatib⁹ et mēbus leuib⁹: z illuc
cadūt pili ab ea: et alterat co
lor ei⁹: et fortasse puenit ad vlc
cerādū: deinde vadit paulatī i
corp⁹ totū: nā q̄uis pūa gñā
tio ei⁹ fit in viscerib⁹: tñ primū
vestigū eius est in extremi
tatib⁹: quoniam sunt debiliores:
verūtamen quādoqz moriū pa
tiens eam antequam conuer

tatur malitia ei⁹ apparēs sup
viscera et membra principalia
z est mors illius cū attractiōe:
et propter malitiam pplexiōis
illi⁹. ¶ Et cū cancer q̄ est lepra
mēbru vnius sit de illis quib⁹
nō est sanatio: tunc qd dicem⁹
de lepra que est cācer corporis
totius verūtamen in lepra ē res
vna: et est q̄ egritudo spargit i
rotū corp⁹. ¶ Et qm̄ admistran
tur curationes fortes susten
tant egritudinem: et non agit
super membra simplicia et in
cancro non est ita.

De signis.

Cap. 2.

Quādo incipit lepra incipit
color fieri rubē⁹ tendens
ad nigredinē. z appet i oculis
obfuscatio ad rubedinē decli
uis: z apparet in anhelitu stri
ctura: et in voce raucedo cā no
cumētū pulmōis z cāne eius: et
multitudo i sternutatiōe: et ap
pet i naso gaueta: z fortasse fit
strictura i narib⁹ et cassamu: z
incipiūt capilli i subtilitatem et
paucitatē puenire: z apparent
vene i pectore z pte faciei: z est
odor corpis z pprie i sudore: et
odor āhelit⁹ ad fetore pcliuis:
z appet hūiores melici z mali
z dolosi z mltiplicāt i sōno sō
nia melica: z scit sōno q̄ si sup
corp⁹ suū sit gñedo maria: dñ
appet sparsio i capillis z cal⁹ i
eis ex toto ppue in pilis q̄ sūt
in facie et partib⁹ ei⁹: et qñqz
dislocatur locus pilozū: z scin
dunt vngues: et incipit forma
fieri feda: et facies fit terribi
lis. et color denigrat. Et inci
pit sanguis cōgelari in iuctu
ris et putrefit. Et addit cōstric
tio anhelitus donec peruenit
ad difficultatem vehemētē z

Liber quartus. Fen. iij.

disinā magnā. et puenit vox in
fine raucedis et igrossant labia
et denigrant. Et apparet sup
corp⁹ additio glādulosa filis
aiali qđ grece notat sacos: dñ
icipit corp⁹ vlcera qñ lepra ē
nō qeta. Et corrodit cartilago
nās: deñ cadūt nās et extre
mitates: et currit vir⁹ fetēs: et re
dit vox ad occultationē: et tūc
iā nō remanēt pili et denigra
color valde. et pulsus qđem le
prosi ē debilis pp debilitatē vir
tutis et paucitatē necessitat: cū
egritudo sit frida et tarda nō
velox pp debilitatē frigoris: et
sit necessaria spissitudo cū non
sit velocitas neq; magnitudo.

De cura. Cap. 3.

Opzyticipiat i ea cū etiatio
nib⁹ et mūdificatōe añq; i:
grosset egritudo: et cū tu hñfica
ueris qđ illic sit sanguis plim⁹
corrupt⁹: tūc opz vticipias et
flothomes flōia vltia: et si non
aliūde saltē ex manib⁹. et si nō
hñficaueris illd tūc nō flōmes:
flōmia ei ex venis magnis qñq;
pl⁹ nocet qđ sit ei⁹ iuuamētum.
Verū sit securitas cū flōmia ei⁹
ex sepatiōib⁹ venarū pua; si ti
met flōmia magnarū. Et scias
qđ sāguis frid⁹ ē i eo qđ appa
ret: qre sit illd magis vltimū qđ
vctosez sanguisuge: et min⁹ no
cēs viscerib⁹: et ille sūt hñ vene
frōtis et nās. Et hñ fm pli
mū flōmia ē necessaria in cura
tiōe hui⁹ egritudis. Et de il
lis qđ vocāt ad illd est pstrictio
anhelit⁹ ei⁹ et difficultas ipi⁹: et
forte ē necessariū flōmare gui
dē apđ vehemētiā raucedis vo
cis et timorē pfocatiōis. si qđ flō
met: opz vt qescat hebdomada
vna: deñ euacuet cū eis qđ sunt

siē hñeralogodiō et hñera d pul
pa colloqntide: et eñet cū apo
zimatis et pillis factis ex epis
thimo et stica dos et polipodio
et mirabo. nig. et kebul et ellebo
ro ni. et lapide lazuli: et lapide
armeo: et hñ nocet si misceat eis
pulpa colloqntide: et scamōea
et ppe qñ illic ē colera et adiū
gant eis aloes et cucumer asini
nus: et theodouco ē bonū eis. et
hñerapigra itez et ppe qñ sit
fortis cū scamōea ē d illis soluti
uis qđ sūt bōa leprosis: et pēpue
qñ odorat odoramētū ellebozi
aut ponit cū ea lapis armen⁹:
et i eitate opz vt ericcent et non
vltimē i decoctiōe fortiter vt
nō spargatur et mltiplicet. De
coctio ad leprosos. R. mirabo.
citrinor et nig. āboz ana. 3. r.
ameos. 3. v. althit boni. 3. k. pas
sularuz enucleataz minā. 5. de
coquant cū trib⁹ ebete aq do
nec pueniat ad frīa et expuma
tur et misceat in ea de aq mel
lis pōd. 3. v. et deñ in potu. Et
ingrat corp⁹ ei⁹ ex butyro et se
deat in sole dñec frices aut am
bulet septuaginta passibus: et
cōuertat sup dextrā et sinistrā et
dorsuz et vētrē: et comedat cap
pares cū melle. sumat in potu
hñc mdictiā sēz qđ narrauim⁹
leptē dieb⁹ et renouet decoctio
ei⁹ oī die. Et nō sufficit i cura
tione istoz et qđ nō sunt pfirmati
eūo vna: imo fortasse ē necessa
ria eūo in mēse bis: aut i oī mē
se semel sēz qđ testimoniū facit
esse necessariū et illd cū medici
nis tēperatis: et qñq; soluitur
oī die cū facilitate ascellatiōe
vna aut duab⁹ ascellationib⁹
cū eo qđ soluit illd de potioni
bus iuuatiuis ex medicinis p
dictis

Tractatus. iij. Fo. cclxviij.

dicti q̄dragita dieb⁹. ¶ Fortes
ho valde sic̄ ellebor⁹ ⁊ ei filia:
et q̄ sunt multi ponderis suffi-
ciūt in āno semel in vere: semel
in autūno: aut pl⁹ hoc. Et opz
vt veniat sup cerebra eorū cuz
mūdificatione cū eis que sunt
sicut gargarismata p̄dicta in
ca. egritudinū capitis: ⁊ cū ca-
put purgū not⁹. ¶ Descriptio
caput purgū. R. macropiper⁹ ⁊
celidonie ⁊ capsie ⁊ nasturtij: ⁊
burūgi oīz añ. 3. j. nuc⁹ musca-
te pulegū amboz añ. 3. 5. succi
agni casti cotilas. iij. olei sifa:
mini cotilas. iij. misceāt ⁊ dco
quant⁹ dōet p̄sumat aq̄: deih co-
let⁹ ⁊ kuet⁹ i vitriata: et fiat ca-
put purgiū i narib⁹ q̄tū capiūt
deih sequat⁹ q̄ illud multipli-
cat⁹ cū caput purgū humectā-
tib⁹ p̄dictis. ¶ Et opz vt prohi-
beant⁹ ab oi qd̄ exiccat ⁊ resol-
uit hūiditatē innatā: ⁊ sup eos
interdicant⁹ laboz ⁊ āgustia et
vt p̄mutet⁹ de aere ad aerē q̄ p̄-
ri⁹ est ei. ⁊ dent⁹ ei in potu post
mūdificationē olea: sicut oleū
de amigdalib⁹ cū eis q̄ sūt sic̄ ex
p̄ssū vuc: ⁊ illd̄ q̄ ēuati sūt mul-
toties. Et opz vt exercitent⁹ oi
mane post expulsionē supfluita-
tū ab intestinis: ⁊ precipiant⁹ ele-
uare vocē altā: et saliat⁹ ⁊ luctē-
tur: deih fricent⁹: cū ergo suda-
uerint tūc sumāt potū: et post
illd̄ inūgant⁹ oleis tēpat⁹ i cali-
do et frido hūectātib⁹ km plu-
rimū p̄fortātib⁹ in primis: ipsi
em̄ indigēt i primis p̄fortātib⁹
sic̄ mirabolani itex ⁊ galle cuz
aceto. ¶ Et q̄q̄ admistrat⁹ sup
eos inūctio ex oleo cū lacte mu-
lier⁹. ¶ Et sibi opz vt fiat eis ca-
put purgiū cū eo q̄ multipli-
cat⁹ siccitas et q̄ p̄mouet i eis

nausea caueat. ¶ Et meli⁹ qd̄
est vt balneent⁹: deih inūgant⁹: ⁊
q̄ balneati sūt tūc eoz inūctio-
nes sint sic̄ oleū myrtinū ⁊ ma-
sticinū: ⁊ oleū d̄ sūmutatib⁹ vi-
tū ⁊ darsisahā ⁊ oleū de costo
sup extremitates. ¶ Deih ille
q̄ de eis ē medicat⁹ q̄escat me-
dia hora: ⁊ p̄paret vomitui cū
pēna: deih sumat i potu aliqd̄
de absinthio. ⁊ fortasse ē neces-
sariū inūgere eos i balneo cuz
subtiliatiuis resoluētib⁹ i q̄b⁹
cadūt nitrū ⁊ sulphur et bacce
lauri ⁊ glutinū carpētariorū: ⁊
imo sinap⁹ ⁊ organū ⁊ piper ⁊
macropip ⁊ piretrū ⁊ staphisa-
gria ⁊ sinap⁹ ⁊ aloes ⁊ calamiē
tūz ēplastrat⁹ eos sup iūcturas
eoz: imo fortasse ē necessarium
qd̄ ē sic̄ euforbū: ⁊ illud q̄ p̄ci-
pit eis vt balneent⁹ pp̄ resolutio-
nē supfluitatū eoz ⁊ pp̄ sudorez
ipsoz inūctio ei eoz ē canō i cu-
ratioe ipoz: ⁊ q̄q̄ inūgant⁹ fri-
cādo cū tyriaca ⁊ scellite ⁊ ale-
sangrē: ⁊ fortasse ē necessarium
inūgere cū hmōi i sole calido.
⁊ melior ablutionū eoz in bal-
neo ē aq̄ i q̄ dcoq̄ fenugrecū cū
sapone bono. et opz vt alienet⁹
leptosus a coitu penit⁹. ¶ Res
ho q̄ i potu tribunt⁹ mltre sūt:
nā de meliorib⁹ medicinis ē ty-
riaca minor scā cuz carnib⁹ vi-
pere: ⁊ tyriaca diatesserō ⁊ alaf-
menā ⁊ diasulfur. Et q̄q̄ sit ca-
put purgiū cū istis etiā: ⁊ vt in
potu sumāt de trociscis tyri ēt
sol aut. j. i vnc. vinigrossi aut
passi ⁊ trocisci s̄lle itex. ⁊ scias
q̄ caro vipe ⁊ illd̄ i q̄ ē h̄i⁹ ei⁹ ē
de nobilib⁹ medicis ei. ⁊ nō oz
vt sit vipa de luto aut littoral⁹
aut d̄ loc⁹ hūids: q̄m i ea s̄z plu-
rimū ē pax inuamēti. ⁊ de illis
Articella, h

Liber quartus. Gen. iij.

que plurime ē malitie ē illa q̄
fitim facit cū q̄ ē p̄ditio imo eli-
gat mōtana p̄cipue alpa: et ab-
laidat capita eaz et caude vice
vna subito et tunc si multiplicat
curi? s̄guis: et remanēt vine: et
agitāt agitatōe pluria tpe lō-
gor: tūc iste s̄ bōe et si n̄ dimittā
tur: et q̄ ex eis s̄ p̄ueniētes sunt
ille ex q̄b? plurim? currit s̄guis
et q̄ s̄ plurie agitatōis: et post
d̄collationē mūdificent et deco-
quant s̄c dicem? tibi et come-
dat ex eis et iure ip̄az. ¶ Et ex
potatiōe q̄dē vini i q̄ mouit vi-
pera aut viuit iā sanati s̄ q̄dā
accidētaliū aut itētiōe iterficiē
di ex eo q̄ i potu tribuit vt mo-
riat ille lepro? et q̄scat: aut q̄e-
scat ab eo: aut sit illō obediē-
do s̄ono: aut visio: et sal vipere
inuatiū ē itez. Elixatio autē
vipere ē vt sumat vipa absclis-
sis extremitatib? mūdificata a
viscerib? d̄iñ elixet cū porris et
aneto et cicere et sale paucō de-
coq̄t cū aq̄ pluria donec dissol-
uat: et sumat ossa ei?: tūc ab ea
et mūdēt caro ipsi?: et d̄et ad co-
medēdū caro ei?: et sorbeat ius
ipsi?: et ponat ossa ei? tūc sup mi-
cas panis de s̄ila: et fortasse p̄ij-
ciat cū ea aliqd d̄ pulli colūbar
donec bōa fiat. et hui? q̄dē regi-
mis inuamētū fortasse nō ap-
paret in p̄icipio d̄iñ appet su-
bito: et fortasse añcedit sanita-
tē sepatio rōis dieb? aliqd. et si
gnū appitōis inuamētū ei?: et
applicatio ad horā i q̄ ozvtab
stineat ab administratiōe ei? ē vt
incipiat lepro? iñari q̄ iñat d̄iñ
fortasse p̄misset rō ei?: postea
excoriat: d̄iñ sanat. Cū q̄ nō pa-
tēt scotomā neq̄ iñat: tē iteret
sup eū regimē vice alia. Et de

illis q̄ narrata s̄t ad illū ē vt su-
mat sp̄es niger excoriat? et se-
peliat d̄ec i eo s̄iāt p̄mes et ex-
trahat cū p̄mib? sup et ericeet
et d̄et i potu illi sup quē super-
fluit lepra ex eo trib? dieb? oī
die pōd? .3. j. cū sirupo d̄ melle.
et inūctio itez cū eo i q̄ ē p̄t? vi-
pere ē inuamētū ei sicut oleū i
q̄ decoq̄t et sicut h̄ medicamē.
¶ Sumat niger excoriat?: et po-
nat i olla et fūdat sup ip̄s d̄ ace-
to forti. .3. viij. et d̄ aq̄. .3. j. et de
capsia hūida et radice dragōtee
de vno q̄q̄. .3. ij. decoq̄t totū sup
ignē lenē donec dissoluat sp̄es
et colet aq̄ a sp̄ete et friceet eū
ea post abrasionē barbe et ca-
pit: s̄iāt illō trib? dieb?. et eis q̄
dē accidit ex administratiōe me-
diciaz vipaliū excoriatio cutis
corrupte et p̄mutatio carnis et
cutis sane: p̄uis inūctio leprosi
cū hūectatiuis tpat? i calitate
est ex illis q̄ p̄ferūt i q̄busdā ho-
ris: cū vehemētior sit siccitas.
Et s̄iñ facere caput purgū eū
eo q̄d ē sicut oleū vīo. et sit i eo
parū olei d̄ keiri. ¶ Et itez s̄c
adipes rapacium et bou et vola-
tiliū: et s̄c cū oleo de costo aut
darisafā et oleū d̄ lilio s̄uat ex-
tremitates et illō post mūdifica-
tōez: et añ mūdificatiōez n̄ inū-
gat oīno: q̄m̄ oppilat poros. et
d̄ eis q̄ bibūt et p̄ferūt eis ē almu-
rigiliz et m̄dicamē asclideni. et
lac ē d̄ p̄ueniētib? q̄b? curat et p̄-
p̄e ap̄d p̄strictōez añelut? et diffi-
cultatē ei? et raucedinē vocis
ei? et i t̄pib? q̄ s̄t in euōnes. et oz
vt bibat i dispōne q̄ m̄lget lac:
et lac omū ē d̄ reb? magis p̄ueniē-
tib? ei: et opz vt bibat d̄ eo q̄ti-
tas q̄ digerat: et si sint p̄tēti eo
solo si possibile ē: erit inuatiū

Tractatus .iij. 6 Fo.cclxviij.

valde. et si fuerit necessariū nō addat super ipsū aliqd si possibile est pter panē mūdū et alif: fidebegi cū carnibus arietū et q̄ illis sunt similia de illis q̄ dicem⁹. ¶ Et qñ anhelitus redit ad rectitudinē: tūc meli⁹ est vt dimittat lac et puertat sup res acuti saporis vt vomat cuz eis nō pp aliō nisi illō: vt euacuet cū eo qd dixim⁹: deñ si necesse fuerit redire ad lac fiat vsq ad terminū predictū: et opz vt sit h̄ regimē in anno multoties. In flobothomia vero eorū qui cōfirmati sunt nō opz vt sit occupatio neq in solone vētrīs eorū cū medicina forti. qm supfluitates i eis mouent et nō separam: imo fiat alleuatio in declinādo materias eoz ad intestina: et administret de foris qd carminet et resoluat. Et de potib⁹ pueniētib⁹ eis est vt sumat acorū. vnc. i. s. et nitri tātū: dē et succi caulis agrestis vsq ad vnc. iij. et misceat totū et bibat mane et vesp̄e. ¶ Et vt sumat eis d̄ lumatura eborū pōd⁹ x. sacraiatī. et de eis i potu in iij. vnc. vini et butyri. aut sumat alibit cū melle quātitate nucj: aut sumat d̄ s̄lla quātitas d̄cē sacraiatī cū sirupo s̄lle inspissato sicut lohoc: aut sumat cymini. 3. s. et mellis quātitas inspisset h̄c lohocz succ⁹ calamēti ē eis vald bon⁹ ex trib⁹ obolis vsq ad. vi. et opz vt vtat piscib⁹ salit i qbusdā horis sicut vtut medicia: et alienēt ab acur⁹ nisi pp vōitū et nisi h̄z semitā albecikī i eo i q̄ sumunt. et qñq̄ m̄dicat cū cauterio disptito sup mēbra eoz sicut sinciput et simitas capitis: et sup radicē epi glori et duo tpa et collū et sicutu:

ras manuū et pedū. et dixerūt qdā: ozyt cauterizent i principio timoris lepre cū cauterio in anteriore capite vt pferat caluarie et alio inferiore illo: et apd locū in q̄ capilli tōdēt et sup supcilia vnū: deide i dextra capitis: et aliō i sinistra et vnū posteri⁹ sup nucjā et duo apd duas pmissuras corticales et vnū sup plenem et sint cocture ille cū cauterijs leui⁹ minutis: et qñ cauterizat sup caput opz vt perueniat vsq ad os donec excoiet os saltē vīcibus plurib⁹ postq̄ cōseruat applicatio illi⁹ ad cerebrū s̄m. suā corūpētē pplexionē eius. Nam stolidi qñq̄ interficiunt cuz hoc cū nō alleuātur man⁹ ipsorum. ¶ De modo medicinarū conferentiū cōpositarum. Ca. 4. **D**e q̄b⁹ sūt albedarūgi et alibi q̄ stat i loco carnis vipe i hac egritudine: et de illis ē medicamē assulēdati: vepbedarundi h̄nt descriptionē magnā: quā dixerūt id i et expti fuerūt. ipz. et de ei⁹ mō est vt sumant myra. nigroz et scenitaragi idi āboz. 3. x. macropipis. 3. s. beenalb. 3. ij. s. terant et liniāt cū butyro vaccio et pficiāt cū melle: et sit potio ab vno aur. vsq ad. ij. 3. p⁹ mūdificatiōez corpis. Si aut sumat de eo cū equali mēsurā sui de diamusco n̄ timebit ei⁹ malitia: qm ipsum est eius bezahar. ¶ De modo cōfectiōis nominaste bderaulia maioris. Ca. 5. **E**st almebarā cōferēs lepre et baras et morphē et riperigini et aq̄ citric et pruritui et scabiei atiqz pfirmat rōnē et d̄struit obliuionē: et ē bonū pseruatōi pferēs sincopi: et hoc medicamē fecerūt sapiētes. Idi regib⁹ suis. ¶ Et myra. belliricoz et eblico:

et tapſſe oim. añ. 3. xiiij. nucis
muſcatez corticū thurſz men z
fu. z pipis z macroſperis z fel
gamonati z narchaiſar z nere
miſch: z pdiſi z ſucci ſq̄lle z fo
lū idi oim. añ. añ. viij. z albes
barū bōi añ. iiij. terāť mēdicie
z cribellēť z terāť albes ſolū. z
q̄ terit ip̄z oppillet naſū ſuū et
nares ſuaſz inūgat eaſ añ illd
cū butyro vaccio: z veniat eiſ
trituration ſup mediciaſ: et ſu
māť d̄ penid̄ſ alarmu et alſa:
hā emle. ij. z. 5. d̄ baldac. terāť
z p̄ciāť i ollā nouā. et p̄ciāť
deſup d̄ aq̄ cū mēſura q̄ ſolnāť:
z qñ liq̄fiūt: remoueāť ab igne
puluerizēt d̄ſup medicie z cōfi
ciant cū eiſ bñ: deĩñ fiāt ex eiſ
forme ſimiles auellanis: quaz
vnaq̄q̄ ſit vn⁹ añ. et deĩñ in po
tu oĩ die. i. in ieiunio cū aq̄ te
pida aut vino.

De modo confectionis alſu
lendati. Cap. 6.

Si via albe d̄ raului: z ip̄m
cōfert itez ad caſū palpebray
et albedinē rapilloz et aſma z
tremorē cordis z tēperat appe
titū et fluxū vētr̄ ſupfluū et hy
dropiſm z icteritiā et paucita
tē ſemis z fiſtulas z canitiē ſe
nū: z p̄fert piuritui et vlcerib⁹.

Alſulēdati mūdare ablu
te ducētoſ ſeragita añ. z alſu
lēdati q̄dē ē via hircorū mōta
noz: z illd ē qm̄ ipſi migūt die
bus eſtuatiōis ſue ſup lapideſ
in mōte q̄ noiať alſulēdati z de
nigrāť lapideſ: z ſit ſic pix pin
guis ſubtil z myra. z bellirico
rū z eblicoꝝ z piperis z macro
piperis z lauri et nucis muſca
te z cinami et maſticis et xilo
aloes z darkele. et ſpodū z at
temet z burūgi et merēis oim.

añ. añ. iiij. bdellij. 200. et. 60.
añ. z ſuccari tarbaſet. 134. añ.
z auri rubei z argēti meri z eris
rubei z ferriz allo honoc z alfelud
oĩz añ. añ. 100. z cōburāť minera
lia z terāť z tritūz enť cū medici
nis z muſceāť oia cū melle z buty
ro z ſponūť i vitreata viridi: cu
ius doſis ſit duoz aureoz cū la
cte caprio aut aq̄ tepida: z addā
tur i eoſ melle deſpūato añ. 37
z butyri añ. 34. qm̄ ei⁹ decoctio
erit bōa: verūtamē creſcit z pue
nit ad finem in. xxi. die.

De modo aduſtiōis al
felud. Cap. 7.

Alleādo ſiant lamīne d̄ſer
ro: deĩñ decoquāť myrabo
lani belliri. et eblici et colet aq̄
eoz et ponāť in vaſ eris z acce
dat ſub eo ignis leuiſ z caleſiat
alfelud dōec rubeat et ignitum
ſubmergať i illa aq̄: deĩd̄ ſdeat
adūgnē z rubeat cū ergo rube
rit: ſubmergať itez i illa aqua
et fiat illd. 21. vice: deĩnde colet
aqua illa et ſumatur ſex in qua
reſidet aliqd de felud: deĩde re
ducat vaſ ſup ignē et ponāť in
eo via vacce et igniatur ferrū z
ſubmergať in ea itez. 21. vice. et
ſumať iterum ſex ei⁹ donec re
maneāt d̄ ſece ei⁹ añ. viij. z ſimi
liter fiat de ere donec cōpleant
ex eo iterum. viij. añ. Argen
tū vero limeť cū lima donec fiat
ſicut terra: deĩde decoq̄tur cum
aq̄ ſaliſ in cocleario ferro do
nec adurať bene: ſi aut nō adu
ritur: proūciať in cocleariū pap
ſulſuris citrini qm̄ pburetur: et
ſumant deſeo. viij. aur. et totū il
lud ſit trituz z cribellatū. Au
ri vero combuſtio eſt ita. opz vt
aurum limeť donec fiat ſimi
le terre et ſit cū eo aureus: vn⁹
ex amioch z remaneat ouz auro

Tractatus tertius. 650. cclxix.

donec liquecant vtraque simul: deinde dimittatur per horā vna deinde limeſ iterū ⁊ addaſ ſup ipſum aur. vnus ex alamioch: et limeſ iterū cū lima. deinde fri- ceſ i cocleario ⁊ fundatur ſuper ipſm aqua ſalis ⁊ ſerueat donec ꝑſumaſ aqua ⁊ remaneat aurū ⁊ alamioch. deinde teraſ in mor- tario bene donec ſicut pulvis: et miſceaſ cū medicinis. ¶ Quid ſi catio aut alſulēdati eſt ſciz hunc modū: ſumaſ de aqua alhaſce ⁊ vna vacce: ꝑroſciantur ambe ſup alſulēdati in vaſe nouo i tā tā q̄titate q̄ ſubmergāt ipſum ⁊ ponat in ſole calido hora vna deinde fricetur vehemēter ⁊ co- letur aqua ab eo in vaſe nouo ⁊ ponat in ſole trib⁹ diebus: deſi- colet ⁊ ſpumaſ ſex ei⁹ ſpiſſa: de- inde ſumaſ aq̄ alhaſce ⁊ vna ſup alſulēdati: ⁊ puluerizeſ ſicut puluerizata fuit ꝑri⁹: ⁊ fiat illud trib⁹ vicib⁹: deinde ponat i ſole ⁊ i. die donec ingroſſetur: ⁊ fiat ſi- milis melli ⁊ denigret ſicut pix.

¶ De modo alſulendati minoris. Cap. 8.

¶ Tiuaamenta ei⁹ ſunt ſicut tiuamēta maioris. R. alſu- lendati colate partē vnā ⁊ alcor partes. iij. teraſ alcor ⁊ miſceaſ cū eis q̄tū eſt pondus eorum de melle ⁊ q̄tum ipſm eſt de zucca- ro ⁊ q̄tum eſt medietas mellis de butyro vaccino: ⁊ reponatur in vitreata ⁊ doſis ei⁹ ſit auſ. j. cum lacte vaccino tepido. Mo- dus medicamenti conferentis lepre. R. myra. nigroz munda- toz ⁊ myra. citri. mūdatoz ⁊. 33. oim añ. x. ameos. 3. v. althibo- tribus dguarich: aq̄ deguarich ⁊ aldeguarich ē quatuor libras debaldach donec ꝑſumaſ due

tertie ⁊ remaneat: deinde expri- maſ ⁊ colet ⁊ ꝑſciaſ ſup colatū de melle qđ ſufficit ei ⁊ deſ i po- tu de eo lib. j. ⁊ inungaſ ſup to- tū corp⁹ infirmi butyrū vaccinū et ſedeat in ſole donec ſudet et ꝑcipiaſ vt ābulet poſt illud. 70. paſſib⁹: et iaceat aliqñ ſup lat⁹ ſuū dextrū: ⁊ aliqñ ſuper latus ſuū ſiniſtrū: et ſemel ſup ventrē ſuū: et ſemel ſup dorſum ſuum: ⁊ cibeſ pane ⁊ melle quātitate ab breuiata. viij. diebus ita vt liniā- tur ei medicīne omni die.

¶ De modo epithimas- tis lepre. Cap. 9.

¶ Sumat ſerpens niger exco- riatus et decolleſ ⁊ ponat i vaſ et fundant ſup ipſm de ace- to forti. 3. viij. aque. 3. j. et alſei taragi hūidi ⁊ radicū dragōtee āboz. añ. 3. xij. decoquaſ ſuper ignē leuē donec decoq̄t ſerpens: deinde colet cū pāno ⁊ ſeparētur oſſa a carne: deinde ponat ſex in vaſe vitreo. Cum ergo volueris curationē ꝑcipe ei vt radat pi- los ſupcilloz et caput et lini de ſup ex illo trib⁹ dieb⁹. ¶ Mod⁹ epithimatis alteri⁹. R. ſtaphiſa- grie et myra. nigroz mūdato- rū et emblicoz oim. añ. partem j. fricent cū oleo antiquo ⁊ liniā- tur cū eo lat⁹ vel loc⁹ poſtq̄ ab- luit cū decoctione ſenticis turio- nū ⁊ balaustie: et itez cōburant myrabolani et galle et liniātur deſup cū aceto. ¶ Tibi autē eoz ſunt oia q̄ ſunt velocis digōnis boni chimi ſicut carnis volatis- lū notoz. ſ. eap iſſede begi ⁊ pi- ſces hūidi leuis carnis cū ſpē- bus q̄ ſunt neceſſarie ⁊ melior ci- bus eoz eſt panis de ſimila mū- dus: et panis cādaruſq̄ et ſorbi- tiōes facte ex eis et olera hūida

h ij

Liber quartus. Fen. iiii. 6

et est necessariū vt pmisceātur cū
eis q̄ sunt sicut sicla ⁊ raphan⁹
⁊ porri. Et nō oꝝ vt negligat ad
ministrare ieiunia; ⁊ pprie ante
mūdificationē: sicut cappis ⁊ fe
niculū ⁊ porri ista em mūdificāt
eoz cibos asupfluitatib⁹: ⁊ ppa
rāt supfluitates expulsionī. Cū
ḡ admiſtraueris medicinas lau
dabiles: tunc administra etiaꝫ
hoc regimē: ⁊ pisces saliti i hoc
capitulo sunt valde boni eis: et
nos p̄optiores sum⁹ sup ista cū
volumus vt faciam⁹ eos vome
re aut ventrē eoz soluere. **¶** Et
caulis cōfert eis cum propieta
te sua: ⁊ panis cū lacte ⁊ melle ⁊
fic⁹ ⁊ vua et passule ⁊ amigdale
toire facte ⁊ cartami ⁊ pinee: ⁊ q̄
fiūt ex istis p̄ferūt eis. **¶** Et opz
vt comedat in die bis secūdm
mensuraz digestionis. Nam se
mel comedere nocet eis ⁊ nō bi
bat vinū cū excitatur egritudo
nisi parū: et cum quies est egri
tudinis bibat de subtili qđ nō
est antiquū quātitate tēperata
consueta: ⁊ qñ cadūt pili super
cilioruz ex supercilij⁹ et similiū
tūc fiat curatio cū cura alopitie
⁊ reliquoz que dicem⁹ in libro
decorationis.

¶ De modo epithimathis alte
rius. Ca. 10.

SUmaſ staphisagrie ⁊ myra
bol. nigroz mūdatorz ⁊ em
blicoz olī añ. ps. j. ⁊ friganſcū
oleo omphancio ⁊ liniat cū eo
loc⁹ postq̄ ablut⁹ tēcū decoctiōe
senticiū ⁊ balaustie. Mod⁹ ali⁹:
pburanſ myrabolanū ⁊ galle ⁊
liniat cū acetode super.

¶ Fen quarta de solutione cōti
nuitatis: ⁊ est p̄ter id qđ pēdet
cū fractura ⁊ algebrā. et est qua
tuor tractatus.

¶ Tractatus primus de vulnes
ribus in mēbris.

¶ Sermo vniuersalis d̄ solutio
ne cōtinuitatis. Ca. 11.

Amoſtēdi

mus i libro p̄io
species solutiōis
p̄tinuitatis scdm
modos qui neces
sarij fuerant in lo
co sibi illi: ⁊ volum⁹ nūc innue
re summas de specieb⁹ earū: q̄s
opz nobis eē notas añ illud qđ
volum⁹ declarare. Dico ergo q
nos conamur in quibusdā mē
bris quoz p̄tinuitas est soluta
vt redeat eoz cōtinuitas sicut
fuit: illud sicut in carne: ⁊ cona
mur: in quibusdā eoz vt rema
neat cōtact⁹ eoz cū cōseruatio
ne: licet nō redeat ipsoꝝ p̄tinui
tas et illud nisi in ossib⁹ puero
rum et infantium. In eis quan
doq̄ enim speratur redit⁹ ille.
¶ De nervis vero et venis dīre
runt quidam medicorum q̄ nō
redeunt cōtinuitati: imo for
tasse remanet in eis cōtactus
conglutinationis cōseruatio
ne corrente super eos ⁊ coniu
git eos. **¶** Et dixerunt quidā q
illud nō puenit nisi in arterijs
solis. Gal. vero iam cōtradixit
eis istud ⁊ dixit: imo qñq̄ incar
nātur arterie per testimonium
experientie: ⁊ cū concessione ra
tiocinationis. **¶** Testimonio p̄o
qm̄ nos iaz vidim⁹ arteriā q̄ est
sub basilica ⁊ caput arterie t̄pis
et cruris incarnari. Et cōcessiōe
q̄ est ex ratiocinatione qm̄ os ē
extremitas in duritie ⁊ nō incar
nāſ nisi parū infantib⁹ et caro
q̄ extremitas in lenitate: incar
nāſ: sed vene arteria sunt me

Tractatus primus 6 Fo. cclxx.

die inter ossa et carnem: quare oportet ut sit earum dispositio; inter carnem et ossa: ergo sunt minus recipientes incarnationem quam caro: et facilius suscipiunt eam quam ossa: et incarnatur quoniam sectio est minima et parua: et corpus humilidum et leue: et in carnem in diuersificato ab eo: et hic est modus disputationis rhetorice vel theoricæ: et illud in quo confiditur est experimentum.

De summa de vulneribus in membris.

Cap. 2.

Membra in quibus cum cadit vulnus magnificat eius nocumētum et interficit semel plurimum et fortasse non interficit nisi raro sunt sicut vesica et cerebrum et renes et intestina minuta et parua quibus sit possibile ut saluentur super ea cum est leue. In corde autem non speratur salus cum in eo accidit vulnus. Et plurimum ille cui accidit vulnus in ventre suo cum accidit ei nauis aut singulæ aut solutio ventris moritur. Et quoniam vulnus est in loco in quo oportet ut vehemens fiat dolor et anima sicut sunt capita laceratorum et posteriorum et propter illos qui sunt neruosi: et non accidit anima si magnificat illud nocumētum in trise cur ad quod perueniunt materie: et non perueniunt ad vulnus. Et oportet ut tu observes illud quod dicemus in ca. vicerum de iudiciis in quibus conficiunt vulnera et vlcera: et postpositum ea versus illud attendentes ad illud quod est conueniens.

De sermone vniuersali de cura vulnerum:

Cap. 3.

Alnus carnosus non euacuatur quoniam aut sit sectio plana recta: aut sectio rotunda: aut habens latera: aut sectio cum diminutione aliquantule carnis: et quicquid est profunde penetrans et quicquid disco-

opertum: et vnicuique eorum est regimen: et considerant omnia in retentione sanguinis currentis: iam posuimus ad illud ca. Et fortasse cursus sanguinis quantitate temperata perfert vulneribus: et prohibet animam et operationem et febres. Nam de melioribus cum quibus intendimus in vulneribus est ut prohibeamus eorum operationem: quoniam non accidit anima possibile est ut eius fiat curatio: verum cum illic est anima aut attritio aut contusio aggregat in vacuitate eius cum vulnere sanguis qui vult fieri anima aut pus: et non est possibile curatio vlnneris: et dum non preparatur illud tunc curet anima. Et si retinetur in trinitate sanguis tunc non fit securitas quod ipsi solutio festinet si fuerit eius quantitas qua sit curandum et tectio et illud cum pueris in pus et resolutione ipsi: et illud fit cum omni calido leui de illis qui tu scis. Et propter hoc oportet ut adiungetur cursus sanguinis quoniam abbreviatur. Cum ergo sectio est plana recta de qua nihil cecidit: sufficit in regimine eius strictura et ligatura et prohibitio sanguinitatis et aquositatis ab ea: et prohibet quod aliquid rerum cooperiat eam neque pilus neque aliud postquam tu seruaueris conplexionez membrum et sollicitus fueris in hoc ne attrahatur ad membrum nisi sanguis naturalis. Et fuerit magnitudo aut non percurrat extremitates eius quoniam sunt rotundi elongate aut diuersæ figure aut iam obstructa est ex ea caro pauca si prima tunc eius cura est futura: et prohibitio aggregatio nis humiditatis in ea cum administratione repulsionis: et administratione subtilitatis quod dicemus: et si fuerit profunda: tunc strictura etiam facit eam adherere multoties: et non est necesse detegere eam si

h. iiij

Liber quartus. Fen. iiii. 6

est possibile illud: et illud est quod non
 confert strictura cum ligatura fir-
 mans ea: et fortasse necessarium est
 detegere eam sicut ostendit et pro-
 pter ubi non cadit strictura bona
 super radicem profundam: quare effun-
 dunt ad ipsam materiem propter de-
 bilitatem eius et dolorem qui neces-
 sarius est et propter dispositiones quas
 dicitur in ea. vlcere. Et si est neces-
 sarius ut detegatur non erit excusa-
 tio quin ponatur cotum et quod cur-
 rit cursu eius super eum officium
 ericcas ipsum propter ubi strictu-
 ra non cadit super radicem sicut di-
 ximus: aut est eius comparatio talis
 quod non est possibile materiam ma-
 lam effundi ab ea. aut est in ea os
 aut concavata est et facta est fistu-
 la et sit in ea humiditas mala val-
 de: et est tunc in iudicio vlcere non
 vulnerum. Et dixit sapiens quod vul-
 nus non indiget nisi ligatura ag-
 gregate labia quod querit adhe-
 rentia et carnatio: vix si fuerit ne-
 cessarius ut nascatur in ea caro tunc
 non est in eo necessarium illud: sed est
 necessaria aliquam ligatura cum qua
 effundatur sordities ex officio eius
 et aliquam ligatura sit tali mensura
 qua retineat medicamen desuper
 Inquit et sufficit ut sit officium vul-
 neris locum ex quo effundatur sordi-
 ties semper per naturam: aut ita ut ca-
 dat perforatio illuc aut ut tu figu-
 res ipsum cum illa figura. ego enim
 iam sanavi vulnus magni cuius
 profundum erat ubi est genu et ipsi
 officium in coram propter quod fecerim
 in officium aliud inferius apud ge-
 nu. Sed comparavi coram tali pro-
 ratione quod profundum fuit superius et
 officium inferius quare sanatum est abs-
 que perforatione in inferiori parte: et
 sicut quod suspēduntur brachium et
 palmaria taliter quod officium

semper est inferius: hic est ergo ser-
 mo eius. Et dico quod fortasse tibi
 cadet vulnus aut tibi erit necessa-
 rium incidere complete et secare me-
 brum. Cum autem ex vulnere abscedit
 caro plurima tunc necessaria sunt
 ea que carnem nasci faciunt: et non
 sufficit illud quod ericcat et prohibet
 Et fortasse nocet ericcatum et pro-
 hibitum ex parte quod repellit ma-
 teriam ex qua nascitur. Et quod
 est profunditas et diminutio ossium
 taliter quod non est possibile ut na-
 scatur complete: quare remanet profun-
 dum: sicut quod accidit ut nascatur
 plus quam sit necesse: quare est caro
 addita. Et oportet cibem eger qui
 vult ut nascatur caro in vulnere suo
 cibo laudabili boni chymi: et quod
 est illud quod facit nasci: ita quod
 possibile est ei ut faciat nasci car-
 nem: cutem vero non facit nasci cum iam
 abscissa est totaliter imo non fa-
 cit nasci loco eius nisi carnem du-
 ram supra quam non nascitur pilus: ve-
 narum autem rami multoties emi-
 nent et nascuntur sicut caro. Et de
 vulneribus sunt quedam habentia
 timorem sicut vulnera cadentia in
 nervis et extremitatibus lacertorum
 et dicitur ea in ea dispositionum ner-
 vorum et multoties sequuntur ea acci-
 dentia mala sicut illud quod sequitur vul-
 nus extremitatis lacertorum et alte-
 ratione coloris et casu pulsus post
 similitudinem et parvitatem producit
 ad sincopis et casum virtutis: et quod
 sequitur ea spasmi. et sicut illa que ca-
 dunt ante genu apud rotulam quam se-
 quuntur ea accidentia mala et sunt
 permanetia a quibus parum liberatur
 Et quod accidit spasmus ex humore
 vulneribus lacertosus et non recipit
 curationem: tunc curatio est incidere
 lacertum in latitudine: et volutas ut
 destruat operatio lacerti: vix illud

Tractatus primus. 6 Fo. cclxxi.

est de illis q̄ oportet vt postpo-
nātur q̄rū est possibile. ¶ Et cu-
retur spasm⁹ ⁊ p̄mixtio rōniscū
re alia p̄ter eam: ⁊ sicut vuln⁹ ge-
nuli ⁊ fortasse em̄ necesse est vt
ponat̄ cum sectione dura: vt sit
festinatio i āpatib⁹ ei⁹ ⁊ vlcerib⁹
ipsi⁹ ⁊ vlnerib⁹ cū flōmia ⁊ solu-
tione vētris: et phibitiōe incar-
natiōis donec mūdificē mūdifi-
catiōe vltia: deinde incarnētur.

¶ De cognitiōe eius q̄ facit na-
sci ⁊ q̄d incarnat et q̄d sigillat ⁊
q̄d corrodit ex medicinis. Ca. 4

Medicamen faciēs nasci car-
nem est illud q̄d coagulat
sanguinē sanū in carnē. Quod si
fuerit ericcatio ei vehemēs phi-
bet sanguinē veniētē: quare non
habebit materiā caro. et si est ei
absterſio vehemēs remouet eū
et facit eū currere: quare p̄sumit
materiā inuētā carni. ergo opz
vt non sit ei plurima ericcatio:
imo vsq̄ ad terminum neq̄ ab-
sterſio fortis valde: imo abster-
ſio pauca i tāta quātitate vt ab-
stergat sordities absq̄ mordica-
tione ⁊ nō indiget stipticitate d̄
qua est curādū. ¶ Et opz iteruz
vt sit in caliditate ⁊ frigiditate
i cōplexiōe sua si fuerit separa-
ta: cū p̄uo fm quātitatē separa-
tionis: ⁊ si nō fuerit separata se-
paratiōe de qua curet: tūc assimi-
letur calido valde calidū valde
et frigido valde frigidū valde
¶ Et obseruet̄ iterū imp̄ssio me-
dicine in loco vt opponat̄ ei si su-
perfluit in malitia cōplexiōis
¶ Medicine aut̄ incarnatiue sūt
ille que aggregāt inter duo elō
gata: ⁊ non oportet vt operētur
nisi in sup̄ficieb⁹ amboꝝ facien-
tes adherere inter eaytraq̄ cuz
vire qui est in substātia amboꝝ

et si fuerit sanguis pur⁹: tunc ē
illud q̄ ericcat sanguinē pluri-
mum sufficiēs cum eo i adherē-
tia cum ericcatione vehemētē
loci anteq̄ fiat pur⁹ ⁊ non firmat̄
ei illud nisi fuerit cū eo sup̄flui-
tas virtutis in ericcādo. ¶ Vt
opz ne sit abstergēs: qm̄ abster-
ſio est p̄ua intētiōi que est i eo
qm̄ intētiō i eo est ponere illud
q̄ colligit de sanguine nutrimē-
tum ⁊ adherētia: ⁊ abstergēs ab-
stergit illū sanguinē: quare dis-
partit̄ ergo p̄sumit materiā ⁊
expectat̄ glutinatio. Et non in-
diget diminutione in ericcatio-
ne: sicut indiget ea illud q̄ facit
nasci. Qm̄ faciēs nasci idiget vt
currat ad ipsū materiā ⁊ illius
materiei cursum phibet ericca-
tio: ⁊ incarnatiū nō idiget: imo
indiget incarnatiū ericcatiōe
fortiore et pauca stipticitate.

¶ Consolidatiū nō sigillati-
uum vehemētē indiget stiptici-
tate q̄ illaduo: qm̄ est ei necessa-
rium vt recuperet q̄d est per na-
turā vehemētioris ericcatiōis. s.
cutē: qm̄ indiget vt ericcet hu-
miditatē extraneā ⁊ radicalē ve-
hementē. Et illud q̄ est añ ip̄m
eget vt ericcet humiditatē r̄ne
am ericcatione plurima ⁊ radi-
calē cum mensura que cōgluti-
netur ⁊ ingrosset ⁊ nō minuat̄ ex
substātia. ¶ At corrosiua dimi-
nuens carnē oportet vt sit vehe-
mētis absterſionis valde.

¶ Et illud quidē quod est rectū
in curatione vulnerū qm̄ perfo-
rātur: est vt non approximet eis
aqua. Et si fuerit necessariū ⁊ nō
suffert eger a balneatiōe: opor-
tet vt ponat̄ super ea de emplis
⁊ de pāno infuso cum oleo fm
modos ligationis ⁊ non p̄mit̄

Liber quartus. Fen. iiii.

tatur aqua peruenire ad ipsu.

¶ De pforatione vulneris et alioru cum oportet vt disco-
operiatur. Cap. 7.

Dicit Sal. Oportet vt seces
ex loco ei⁹ vehementius
eminetie vt inclines ipm: et no
sit tract⁹ pforatio nisi ad partes
ex qua est possibile currere pus
ad inferiora. **¶** Et vt obseruent
in pforatioe alefuirati et ruge sz
modu que dirim⁹ in ca. vulne
et dubellet nisi i eis q⁹ excepim⁹
In eis ho q⁹ sunt sicut inguinaz
subaseelle: op⁹ vt vadat pforatio
cu cute in natura. **¶** Deinde po
nant s⁹ sup exiccatione absq⁹ mor
dicatioe de illis q⁹ sunt posita in
tabulis medicinaru singulariu
et puluis olibani melior est i eis
q⁹ olibanu: qm illud est veheme
tius s⁹pticu. **¶** Et rectu qd e i
curatioe vulneru cu pforatur ne
approximet eis aq⁹: et si fuerit ne
cessariu: r⁹ger non suffert a bal
neatioe: tuc op⁹ vt vuln⁹ occulte
tur sub emplis puenientib⁹ rectis
cu panis infusis cu oleis sm mo
du coopture q⁹ separat inter aq⁹
balnei: et humiditate ei⁹ intervul
nera: aut ingeniet ei aliquid inge
niox possibilu in ipso.

¶ De regimine vulneru habentium
ap⁹ et dolores. Ca. 8.

Necessariu est in hmoi vulne
rib⁹ alleviare dolorē et cre
dere q⁹ vuln⁹ non solidat oino
du ap⁹ no sedat. **¶** Et illud qd e
non copleet nisi cuz eo in quo est
exiccatio et infrigidatio i p⁹ci
pio rei et mollificatio in secudo
administret in eo cura ap⁹atum
omnino. **¶** Et quod est propriu
in hoc cuz comunitate sui iuu
menti i omni membro a capite
vsq⁹ ad pedes est vt sumat gra

natum dulce et decoquat cuz vi
no p⁹tico et emplastretur cu eo
locus. **¶** Et oportet vt obserues
illud ad q⁹ pueritur dispositio
ap⁹atis sicut si tu administraue
ris vnguētū nigrū et videris vul
neris rubore vehementē fieri et
vesicari declina ad infrigidatia
et ad vnguētū albū. Et si videris
ipsum mollificari aut indu
rari: et tu ia administraisti albū
administra nigrum et alia.

¶ De regimine vniuersali in vul
nerib⁹ visceru interius. Ca. 9.

Item q⁹ est fissura aut disru
ptio interi⁹ est vt incarnet et no
dimittat sanguis p⁹gelari in in
teriorib⁹ ita vt phibeatur flux⁹
sanguinis. **¶** Et medicine p⁹ferē
tes in vtrisque int⁹tionib⁹ palmis
sunt sicut vestimenta quādo deco
quuntur in aceto: aut detur in po
tu de cetaurea maiore pondus.
3. s. et terre sigillate in hoc inest
curatio magna. **¶** Illud aut q⁹
in potu sumit causa flux⁹ sangui
nis est sicut dauid. iiii. et 5. de se
mine usque iam al. cum aq⁹ imel
lis et reliq⁹ medicie p⁹dicte i ph
bitione sputi sanguinis et fluxus
sanguinis. **¶** De vulnere autē et
fissura apparētib⁹ dixit sapiens
q⁹ in dispositione mirachvētris
donec egrediant quedam inte
stina: oportet vt scias quō appli
ces intestina et intromittantur.
¶ Quod si egrediat aliquid de
virbo oportet vt scias an sit ne
cessariu vt ligetur cum ligatura
firma aut nō: et an suatur vuln⁹
aut nō: et qualiter sit in via suē
do ipsum. Et Salenus quidem
dixit anothomiam almirach. et
dirimus nos ipsum in anotho
mia. **¶** Et propter illud qd iam

Tractatus primus. 66 Fo. cclxxij.

dicim⁹ in anathomia loc⁹ illoz
est minoris timoris cū disrūpī
q⁹ loc⁹ alucurati. 7 aluourati q⁹
dē ē mediū corpis vtriusq⁹ late-
ris mēsurā q⁹tuor digitorū ab al-
borati. i. vmbilico. ¶ Inq⁹t. Qm̄
fissura cū accidit in loco alborati
egrediunt⁹ cū ea testina pl⁹ 7
redit⁹ eoz l ea est difficilis. 7 il-
lud iō: qm̄ res q⁹ tenet eam nō est
nisi duo lacerti descēdētes in lō
gitudine corporis qui protendū
tur ex pectore vsq⁹ ad os pecti-
nis: 7 pp illō qm̄ disrūpī vn⁹ ho-
rū duoz lacertorum opzvt egre-
diat⁹ ps testinorū 7 augmētāt in
disruptio 7 illud iō qm̄ lacerti q⁹
sūt i vtriusq⁹ illis pl⁹ coartāt ipz
vex⁹ ē ei i medio lacert⁹ forū pti-
nēs ipm̄. ¶ Si autē pparet vt sit
ruptio magna egrediet⁹ nūera-
tio testinorū: qre erit eoz inter-
missio vehemētiō: 7 difficilior.
In vulnerib⁹ at pūis si nō succur-
rat cū itromissioē testini istat: 7
ingrossat: 7 istō pp illō qd gñat
i eo devōsitatē: qre nō igredit⁹
ex illa disruptōe. 7 pp illō saluō
ravulnera accētia i mirac disrū-
pētia sūt illa q⁹ sūt eq̄lis magni-
tudis. ¶ Inq⁹t. Et idigēt illa vul-
nera reb⁹ q⁹tuor: quaz pma ē vt
reducat⁹ testinus appāre ad lo-
cū q⁹ ē ei pp⁹: 7 scda vt suat: 7 ter-
tia vt ponat sup ea medicamen-
cōueniens: 7 q⁹ta vt sit sollicitu-
do pueniat alicui mēbroz nobi-
liū pp illō timor. ¶ Pone ergo q⁹
sit vuln⁹ tāte q⁹titatis vt nō pos-
sim⁹ pp puitatē ei⁹ intromittere
intestinū pcedens ab eo. Et qui
dē est nobis necessariū vt resol-
uam⁹ illā vōsitatē: aut vt dila-
tem⁹ ipaz disruptionē: 7 vt dis-
soluam⁹ vōsitatē est melius si
posse est i ea. ¶ Et cā quidē in in-

flatione intestini est frig⁹ aeris
ppter illud ergo opzvt submer-
gat⁹ spōgia i aqua calida 7 exp⁹-
mas ipam 7 vapores ipm̄: 7 vinū
stipticū qm̄ calefit ē ē inuatiū
in hoc loco: 7 illud qm̄ calefacit
pl⁹ q⁹ sit calefactio aq⁹ 7 cōfortat
intestinū. ¶ Qd si hec cura nō re-
soluit iflationē intestinorū: tūc ad-
ministret⁹ āplificatio vulneris. 7
cōueniētius instrōz ad hanc se-
ctionē ē istrz qd cognoscit ad p-
forādas fistulas. Cultelli autē p-
forādi acuti ex duab⁹ p⁹tib⁹ facti
ad caput caueātur. ¶ Et rectior
figura 7 pparatio in infirmo ē
vt si fuerit vuln⁹ lesuz vadēs ad
ptē inferiorē sit figura 7 ppatio
ad supiorē. Et si fuerit vuln⁹ va-
dēs ad supiorē: figura 7 ppatio
vadāt ad inferiorē. Sit ergo in-
tētio tua quā intēdis in vtriusq⁹
reb⁹ sū vt nō cadant reliqua in-
testina sup intestinū cui⁹ inferi⁹
appet. ¶ Et cū tu posueris hāc
tuā itētiōē: scias q⁹ si fuerit vul-
nus i pte dextra: tūc oportebit vt
scias egrū declinare ad ptē sini-
strā. 7 si fuerit in pte sinistra fas-
cies eā decliare ad dextrā: 7 sit
intētio tua sp vt ponas ptē i q⁹ ē
vuln⁹ altiorē pte altera: hec ē ei
res que est cōis oibus istis vul-
nerib⁹. ¶ Cū ergo seruant⁹ testi-
na in locis suis q⁹ sunt eis ppua
postq⁹ reducta sunt ad vētrē cū
vulnera sūt magna: tunc neces-
sari⁹ est minister edoci⁹. 7 illud
iō qm̄ opzvt teneat locū illi⁹ vul-
neris totū manu sua d⁹toris 7 col-
ligat ipm̄ 7 aggreget 7 deteget
de eo aliqd ministro suenti ipz
redeat ad illud qd iā suetū ē de
eo ē 7 aggreget ipm̄ 7 colligat
paulatim donec suatur vuln⁹ to-
tū sutura decēti. ¶ Et ego narro

Liber quartus. Fen. iij. 6

tibi illud qđ melius est de assui-
tione vetricis dico ergo qm̄ ppea q̄
res q̄ est necessaria ē vt pprehē-
das illd quod est iter mirach et
siphac iā est necessariū tibi vt in-
cipias et itromittas acū i cutem
de foris ad iteriorē partē. cū ḡ pe-
netrauerit ac⁹ in cutē et in lacer-
tū eūtē fm̄ rectitudinē i lōgitu-
die vetricis toti⁹: dimitte margi-
nē siphac i hoc latere: et nō intro-
mittas in ipz acū: et fac penetra-
re acū in marginē aliū deintus
ad exteriora: deīn fac penetrare
eā ab int⁹ ad exteriora in mar-
gine alio mirach et cū feceris eā
penetrare: tūc fac penetrare eā
scđo i hoc eodē margine mirach
aut de foris ad iteriora: et dimit-
te marginē siphac q̄ ē in hoc la-
tere: fac ḡ penetrare acū i latus
aliū deintus ad exteriora: et fac eā
penetrare cū tua penetratiōe in
siphac i marginē mirach q̄ ē in pte
ei⁹ donec facias eam penetrare
totū deīn incipe iterz ab hoc eo-
dē latere: et sue ipm̄ cū margine
q̄ est siphac i latere alio: et extra-
he acū ex cute quā penetravit:
deinde reduc acū in illā cutez
et sue marginē siphac q̄ est in la-
tere alio cū hoc margie mirach
et extrahe eā ex cute q̄ est in pte
ei⁹ et fac illd vna vice post aliam
vsq̄quo inas vuln⁹ totū fm̄ illd
exēplū. ¶ In mēsurā aut q̄ sūt in-
ter duo pūcta caueat supfluitas
in latitudine et strictura qm̄ am-
plitudo nō tenet hz qđ opz et stri-
ctura adunat. ¶ Et filiū iterū si
fuerit chondosū adiuuat ad dis-
rūpendū: et si fuerit molle absci-
dit et ligat leue durū: et si si pro-
fundaueris pūcturā in cute. nā
si fuerit lōginqua a puncturave-
rū remāserit de vacuitate intra

ipm̄ extra eā nō incarnat: et ser-
ua equalitatē illic etiā. ¶ Inq̄t
Et pone intētiōnez tuā in suēdo
vetricē adherētia siphac cū mirach
fortasse em̄ adherēbit et incarna-
bit: qm̄ est neruosus. ¶ Et iā con-
suerūt ipm̄ quidam fm̄ hūc mo-
dum: opz ergo vt figam⁹ acū in
margine mirach exteriorē et fa-
ciamus ea penetrare ad iterio-
ra: et dimittam⁹ marginē siphac
totū deinde reducām⁹ acū et fa-
ciamus eam penetrare: deinde
penetret acc⁹ ex cōtrario partis
quā penetravit: deinde faciam⁹
penetrare i marginē aliū d̄ mar-
ginib⁹ mirach scđm hoc. Et iste
mod⁹ psuēdi est melior psuitiōe
cōi que pprehēdit quatuor mar-
gines in penetratione vna. et il-
lud iō qm̄ cū hac psuitiōe iterz
quam iam diximus iam coope-
ritur siphac retro mirach: et cōti-
nuatur cum eo coopertura decē-
ter. ¶ Inquit. Deinde pone sup
ipm̄ de medicinis incarnatiuis
et necessitas ad ligandum est ve-
hemētior in his vulnerib⁹: et ma-
desac lanā marahā cū oleo cali-
do parum et inuolue sup alibres-
ni et alibreni sicut vadūt. Et cly-
steriza ipz cū aliq̄ mollificatiōe
etiā sicut olea et mucillagines. et
si vuln⁹ iā puenerit ad iresina et
suisit ipz tūc regimē sit illd qđ di-
xim⁹: veruntū opz vt clisterizet
cū vino nigro stiptico tepido: et
pprie si vuln⁹ iā consutū fuerit
aut appropinquērit minuta in-
testina: qm̄ intestinū ieiunū non
sanat oīno ex vulnere qđ in ipso
accidit pp subtilitatē sui corpis
et multitudinē ei⁹ qđ est i eo d̄ ve-
nis: et ppinq̄tatē suā ad materiā
neruoz: et multitudinē effusiois
colere ad ipm̄: et vehemētiā ca-

Tractatus primus. 6° fo. cclxxiii.

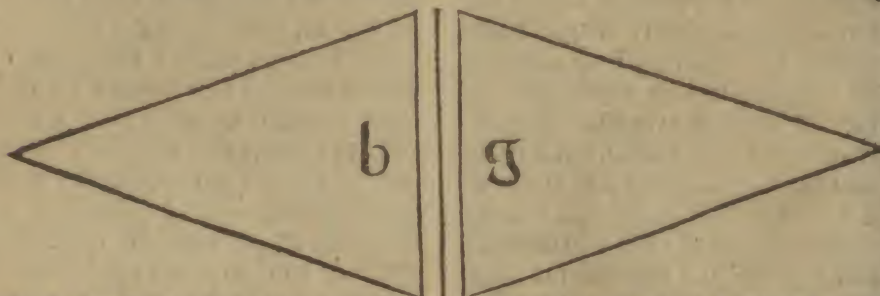
lilitatis ei⁹: qm̄ est magis p^opt-
quū epati q̄ intestina alia. ¶ In
feriora hōvētris p^opea q̄ sunt de
natura carnis s^os de medicatio-
ne ip^oz p^ofidēs. ¶ Inq̄t Gal. lib.
de ingenio sanitatis. Et sit intē-
tio tua ap^od disruptionē mirach
vētris cū siphac vt suas eā p^osu-
tiōe cōglutināte siphach cū mi-
rach: qm̄ est nervosum tarde in-
carnatiōis cū aliō: z illud cū mō-
sutiōis q̄ dixim⁹: qm̄ ip̄a aggre-
gat z p^oglutinat in punctura si-
phac. ¶ Inq̄t. Et testia cū egre-
diunt⁹: tūc p^ofert vinū nigrū forte
z calefiat et submergat in eo la-
na z ponat desup qm̄ ip̄a disper-
git inflāmationē eoz z d^orumesce-
re ea facit si aut̄ non fuerit p^ons:
tūc administra q̄sdā aquas sti-
pticis fortis calefactas: q̄ si
nō fuerint p^ontes: tūc vapora ea
cū aq̄ calida donec derumescat.
si aut̄ nō ingrediunt⁹ in illō am-
plificet loc⁹. ¶ Inq̄t hypo. Cū
egrediet⁹ zirb⁹ vētris in vulnere
necesse est vt putrefiat qd̄ de eo
egrediet⁹ q̄uis moret tpe puo. z ē
in hoc vehemētius q̄ intestina z
epar. qm̄ intestina et extrema-
tes ēpis si nō remanēt exterius
spatio longo donec infridentur
valde vehemēter: tūc cū igrediū-
tur vētrē z icarnat vuln⁹ redeūt
ad naturas suas. zirb⁹ hō lz mo-
ret tpe puo tm̄ necesse est vt qd̄
ex eo qd̄ appet ingredit⁹ ventrē
putrefiat: z pp̄ illō p^operāt medi-
ci licidēdo ip̄z z nō intromittūt
qd̄ de ip̄o appet i vētrē: q̄ si inue-
niat in zirbo diuersum ab hoc al-
lud ē valde parū z fortasse nō in-
ueniūt. z si egreditur aliqd̄ d̄ zir-
bo tūc necesse ē tibi vt scias an
oporteat incidi an nō: z an opor-
teat sui vuln⁹ an nō et equaliter

suatur. Nā si vuln⁹ cadat i aluo-
uarat z est mediū vētris tūc est
pluris timoris: qm̄ sunt extremi-
tates lacertoz cooperte sup vē-
trē. Si aut̄ fuerit in illis: z sūt a
duob⁹ lateribus mediū vētris a
dextra et sinistra quasi quatuor
digitis: tūc est saluor: qm̄ non
est i eo aliqd̄ de extremitatib⁹ la-
certoz nervosoz. ¶ Loc⁹ hō al-
uuarati futura itez ē difficilis
z illō iō qm̄ intestina eminent et
egrediūtur a disruptionē q̄ ē in h^o
loco z redit⁹ eoz i h^o loco ē diffi-
cilis: z illō qz illō qd̄ plicat ea in
retētiōe eoz ē duo lacerti p^otensi
in lōgitudine vētris carnosī q̄ de-
scendūt ex pectore ad rachaba-
z est os pectinis. Et pp̄ illud qm̄
cadit vuln⁹ in hoc loco incidūt
hos lacertos: z est eminētia ite-
stini vehemētior: qm̄ lacerti qui
sunt in illo cōtinent ip̄m: et non
est ei i medio lacertus fortis re-
tinēs ipsum. ¶ Si aut̄ p^oparerūt
cū hoc vt sit vulnus magnū tūc
necesse est vt emineat z egredia-
tur ex eo neru⁹ intestinor⁹ et q̄-
re sit intromissio eoz difficilior.
De q̄litate ligādi vlnera. Ca. 8.
¶ Vlnera at̄ z fissura appa-
ria cū vis vt incarnent⁹: tūc
fac illō qd̄ dixit sapiēs de illis q̄
sūt hui⁹ artis. ¶ Inq̄t. Cū vis vt
icarnet h̄mōi fissura: tūc fac ad-
herere ei ligaturā incipientē et
duob⁹ capitib⁹ nō aliā de liga-
turis. Qd̄ si fuerit magna erit ti-
bi necessariū vt adherere ei fa-
cias puluillos triāgulos: et si
fuerit loc⁹ declinūs i diget futu-
ra ē: z puluilli q̄dez triāgulati
meliores sūt i aggregādo labia
vlceoz q̄ q̄drati: qm̄ coartant su-
per fissurā tantū: z situs puluil-
lor⁹ triāgulator⁹ est fm̄ hoc exē-

Libro quartus. Sen. iij. 6

plū linea recta inter duos puluillos sit fissu-
ra: et duorū puluilloꝝ triangulatoꝝ: vn⁹ sit b.
et alter g. decenter ppositi fm figurā quā vi-
des. Cum ergo ligatur locus iste et cadit li-
gamē duorū capitū ē ligamē tenēs sup locum
fissure vehemētius q̄ si fuerint q̄drati. Et nō
licet vt nō sit in applicatiōe vlcera ligamē
non habens duo capita: et isti sunt puluilli
triangulati et figura stringendi.

¶ Et dicitur in li. de ingenio sani. Quidā hō habuit vuln⁹ cui⁹ pfūdū erat
primū iugum: et ipi⁹ ouficiū primū genu et sanauim⁹ ipz sine pfo-
ratiōe penit⁹: ita q̄ posuim⁹ sub genu ei⁹ puluillos: et ppaui⁹ ipz
taliter q̄ factū et ouficiū ei⁹ directū cū facilitate: et sifr fecim⁹ de vul-
nere qd̄ fuit in corā et brachio et sanata sūt ola. ¶ Inq̄t ille qui iā p-
uidit in experientia. Scias q̄ vulnera indigēt vt fiat sanies si possi-
bile est ei intus ad hoc vt penetrent cū ea reliqua q̄ sunt illic melio-
ra et velocioris alteratiōis. Sifr vulnera disrupta elōgatoꝝ labioꝝ
egēt vt aggregent cū ligamēto aggregāte labia eoz nisi fuerit sup
ea ex illo dolor: aut fuerit apōsa: qm̄ dolēt pp illd̄ q̄uis sit cū facili-
tate aut fuerit lacert⁹ q̄ sit disrupt⁹ i latitudine: qm̄ n̄ aggregat imo
ponatur in medio licuiū timēdo nec incarnet cutis et remaneat la-
cert⁹ nō icarnat⁹. ¶ Inq̄t. Et sifr qm̄ scindim⁹ cutē capitis ponimus
iter labia aliqd̄ qd̄ impleat ea: fortasse ei s̄hit cutis labioꝝ ad iterio-
ra vulneris: q̄re necesse est tunc vt coneris cū ligamentis vt trahas
eā ad exteriora. Et cū cadit vuln⁹ i lōgitudine: tūc ligamē sufficit et
aggregat ipaz decēter: et cū fuerit in latitudine indiget vt suat et fm
mēsurā pfūdītatis vulneris erit pfunditas suture dignior ex addi-
tione anathomie. ¶ Inq̄t. Qm̄ fuerit nobis necessariū vt addam⁹ in
amplitudine vulneris cū ē frictū et timuerim⁹ q̄ pp pfunditatē ei⁹
incarnet ei⁹ superi⁹: et nō icarnet ei⁹ pfundū: aut fuit mēbrū vulne-
ratū in ora vulneris fm figurā: qd̄ cū redit ad equalitatē suā nō ē
possibile vt currat ex eo sanies: neq̄ vt ingrediatur ipz medicina: et
vt redeat ad suā figurā qm̄ egrediet⁹ et p̄mouet dolorē alium: tūc ne-
cessē ē vt scidat sectiōe pueniēti. et scias h̄z sūmā q̄ vulnera q̄ sūt i la-
titudine lacerti sūt digniora vt labia eoz sūt vehemēt⁹ elōgata q̄-
propter sunt faciētia maiorē necessitatē ad perscrutandū subtiliter
in aggregādo labia: et fortasse n̄ erit excusatio a sutura et admissa

Tractatus .j. 50.cclxxiii.

tiōe puluilloꝝ ⁊ triāgulatoꝝ:
et pprie si ceciderit in carne di-
minutio nam cadens in longi-
tudine minus eget illo.

**De medicinis incarnantib⁹
vulnera.** Cap. 9.

Haz narrauim⁹ ⁊ p̄tinuatio-
nis eaz locū: ⁊ nō dubitam⁹ qñ
sit necessariū vt puluis earū sit
minori⁹ p̄tut⁹ q̄ illd qd d̄ eis sit
cū oleis ⁊ cerat⁹. Et necessitas
qdē pducēs ad olea et cerata ē
ppea q̄ medicie sicce ⁊ ppe q̄ s̄
sic merdaſengi et reliq̄ minera-
les nō submergunť vſq̄ ad p̄fū-
dū ⁊ nō penetrāt i poros: cū ḡ
ex eis sit ceratū ad vltimū pue-
nire facit eas curs⁹ olei ad locū
quē volum⁹. ⁊ iste medicie icar-
natue sūt ex mineralib⁹: ⁊ sūt
ex plāt⁹: ⁊ aialib⁹ ⁊ ex oi sp̄et
sūt ex mineralib⁹ sic cerusa et
oleū myrtinū ⁊ cera. ⁊ ex plāt⁹
folia sic folia q̄rc⁹ mascule ēpla-
ta ⁊ folia salicis et folia caulis
⁊ folia arbor⁹ maloy et cortex
palme ⁊ folia arnoglose ⁊ spar-
tū ifusū i aceto aut aliq̄atulo
vinī: ⁊ ppe qñ miscenť folia ar-
bor⁹ vini mascule et femie liga-
ta cū corticib⁹ su⁹: ⁊ folia cup̄ſi
et rami ei⁹: et folia pentaphilō
cū melle. et ex gūis glutinū
albotin pprie ppe mēbra ma-
gna. ⁊ ex fructib⁹ ⁊ granis nux-
recēs contrita cū aq̄ et sale aut
vino bullita cum folijs acetose
aut folijs sicle aut lactuce ⁊ pi-
roy silueltriū cū eo qd ē in eis
de phibitiōe flux⁹: ⁊ nux cup̄ſi
⁊ alia p̄busta: ⁊ pulu⁹ molēdini
et ordeū adustū ppe senib⁹ cū
cera ⁊ oleo ro. ⁊ d̄ illis q̄ similā-
tur florib⁹ flos sorbe et herba
caude eq̄ne ⁊ ppe: i vicinitate

ipletiōis mēbru aut carn⁹ ⁊ ad
vulnera q̄ s̄ p̄pinq̄ lacertoꝝ ca-
pitib⁹. ⁊ ex ai alib⁹ lac acetosū
vald⁹ pglutiat vulnera magna.
⁊ d̄ pposit⁹ m̄dicamē ruffi ⁊ au-
reū ⁊ esculē⁹ ⁊ medicamē d̄ sali-
cib⁹ ⁊ pulegio et ēpl⁹ de lino.

**De medicinis cōsolidatiuis
et sigillatiuis.** Cap. 10.

Haz sciuit⁹ ⁊ scis itez q̄ opz
ne puluis eaz sit i p̄tute ei⁹ qd
ponit in ēplis. Et tūc opz vt
scias q̄ nō ē necessariū vt medi-
cine iste admistrent cū iā eq̄ta
est sup̄ficies carn⁹ dure cū cute
vltia eq̄litate: vey caro hūida
iā equat et addit: sed est spissa
talit⁹ q̄ cū ericcat: d̄scēdit: imo
nō opz vt admistres eas nisi cū
hoc qd ē ita q̄ qñ ericcat eq̄t: ⁊
hec res cognoscit existimatōe.

**Opz ergo vt administret me-
dicina p̄solidatina añq̄ carnis
nascētia i vlnē in q̄ caro nascit⁹
ad hūc finē p̄ciat: qm̄ p̄solida-
tiua ēt addit i p̄titate carn⁹ vſ-
q̄ q̄ p̄solidat: ⁊ addit cū ea p̄t⁹
nāl. ḡ addit h̄z h̄ac vltiatiōem:
imo ozyt sit talr q̄ qñ ericcat ⁊
f̄ opatiōez suā iā nā fecerit na-
sci cū p̄titate ei necaria cū vltia
tiōe p̄solidatur vltie i p̄solidā-
do: q̄ p̄pleat duas opatiōes p̄ti-
nuādo int carnē ⁊ cutē p̄dictas
mēsurā q̄ eq̄t sup̄ficies vlcera-
ta. qd si n̄ auferat istd p̄cl̄dubio
fiet vestigiū vlnē sup̄ i cute.
⁊ ozyt admistres sigillatiū i p̄-
m⁹ cū ip̄z admistras hūidū. d̄n
admistra ip̄z siccū tūc cū appro-
piq̄t sigillatio faciēs ip̄z trāſit
sup̄ ip̄z cū extrēitate radij. ⁊ me-
dicie qdē iste s̄ sic cortices arb-
pini cū cerato d̄ oleo ro. At myr-
tio ⁊ r̄lina siccat abrota. assatū**

Liber quartus. Fen. iiii.

et cortices eris et puluis oliban-
ni et merdasengi et centaurea
mior et vene sunt bone et ossa pabu-
sta itez et aristol. adusta est vehem-
entius solidatio et alumene itez
et galle imatur et folia fici. Et
hyp. qdē inquit de pede alhaue-
as sic dixerit et est sile qd intellexit
per eum herbam que noia est pes corui: et
stercus canis comedens ossa et ster-
cus lacerti: verumtamen est acutius prius
quere opus ut fragas ipsam cum stipticis
et radix lilii celestis et cortices
opponaci et tucia. et de facienti-
bus nasci carnem mirabilibus in vlti-
meribus case plerumque apostolis sic
sandali et nenufar et aloes et per
pue in partibus anni et testiculorum: et
medicia aristologie si fiat vni-
guentum. ¶ Aut idiges eo qd est forti-
us de illis que sunt iter solidatio
sic clunia et ppe pusta et colco-
tar pustu et lithargyrium et ce-
rusa: et quicquid cadit in iudiciis eius
dragatum et colcotar: quibus sint de
suma corrodetum diminuentium
carnem. vix ipsa fortasse solidat
in vehementi humiditate et ppe quoniam
adurunt sunt mioris solidatio-
nis: et non minus de corrosione eorum
et precipue si abluant sunt ad so-
lidationem decliniora. flos vero eris
et medicie que sunt vehemētioris
corrosionis non si recte ad illud ni-
si cum regimine forti et in quibusdam vul-
neribus et vlcerebus vehemētis humi-
ditatis. es vero adustum quoniam abluunt:
est bonum in solidatione. et cum volun-
tas est ut fiat epulum sunt necessaria
que sunt fortiora de illis que sunt in co-
solidatiua sic clunia et ppe a-
dusta et colcotar adustum et li-
thargyrium et cerusa. Qualitas vero
faciendi illud est dissoluat cerusa
et merdasengi cum aceto: deinde ad-
mixture et clunia terat. et melius

qdē est ut adurat: deinde misceat il-
lud cum colcotar: tribuat oleo ro-
cum aceto: et vno stiptico: et fortas-
se addunt super ipsam dragagatum
adustum et balaustie et galle quoniam
vulneris et vlcus sic vehemētis humi-
ditatis. epulum de lino est mirabile: su-
me panem de lino ablutum nitidum:
et tere donec fiat sic alcohol: deinde
sume oleum fortis stipticitatis aut
oleum myrtinum: et pone in ipso pa-
rum galbani et dissolue in oleo
et pone in ipso panem contritum et
facit eo epulum quoniam est mirabile: et
unguentum nigrum magnam facit nasci
carnem. ¶ Quid si volueris ut fortius
faciat nasci: tunc pone in ipso de
thure et opponaco et aristol-
ogia adusta equales partes ut sit
sic pondus medicinarum quatuor.
¶ Modus pulueris alii. R. ceru-
se et merdasengi aborum. an. pte.
i. scone plumbi et myrrhe et gal-
larum oim. an. pte. s. Puluis alii
ostracorum combustorum. 3. vij. gra-
nati parui qd cadit ab arbore
et ericatum est: calcadis aborum.
an. 3. xvj. cornu ceruini combusti
abrotani climie resine radicis
lilii oim. an. 3. iij. minuti thuris
corticis arboris pini aborum. an.
3. vij. corticis granatorum ceruse
aluminis oim. an. 3. vij. gallarum. 3.
i. Puluis rubeus. R. rubei ossium
pustorum merdasengi oim. an. 3.
ij. thuris aloes aborum. an. 3. iij.
sarcocolle memithe aborum. an.
3. i. fiat puluis. ¶ Puluis. R. ro-
sarum ceruse plumbi balaustie oim
an. 3. vij. gallarum et semis rosa-
rum et aluminis equaliter aristol-
ogium. 3. minuti thuris aur. 3. Mo-
dus epuli ad vulnera corporum se-
nū: comburat ordeum et fiat ex eo
cerotum cum oleo ro. aut oleo myr-
tino cum cerusa plumbi.

¶ De medicinis

De medicinis faciētib⁹ nasci carnem in vulneribus et vlc⁹ceribus.

Cap. ii.

Iam sciūsti pprietatē medicinarū faciētū nasci carnē et quō opz vt sint i cōplonib⁹ suis. et opz vt admistrēt medici ne faciētes nasci carnē cū iam mūdificat⁹ est loc⁹ a sordib⁹ et silitib⁹: et nō fuerit basis vulnery nisi os: tūc mūdifica illd os et exicca i vltio. et nō dimittas in eo offuscationē aut corruptio: nē neq⁹ corticē et hūiditatē q⁹ si ericcat: et pprie in capite: nā lenitas ossis et ei⁹ hūiditas ēvna carū phibētū natiuitatē carnis sup ipm: et cū ericcat et exasperat: est illd sup qd sit mā ex q⁹ gñat caro i eo magis faciēs nasci scias q⁹ ē medicina faciēs nasci carnē i corpe aut mēbro et nō ē faciēs nasci i alio et illd id qm fortasse ericcat i corpe: et si ericcat i corpe pp cōplexionez duorū corporū: et fm qd sciūsti fortasse absterfio supfluit in corpe: et nō supfluit i corpe: neq⁹ est absterfio oino: cū hec medicina idigeat exiccationē qdā et extersioē qdā mēsurat⁹ s⁹ corpus nō absolutis et res mēsurata ē diuersa cū ipressioē sua i reb⁹ q⁹ nō sūt pueniēt⁹ p⁹titatis in passiōe. Et oē exiccationūz qdē cui⁹ siccitas est minor: siccitate corporis q⁹ cū eo curat⁹: ē iterrū abbreviatū ab hoc vt faciat nasci carnez ei⁹: imo opz vt sit sicci⁹ eo: et pp illud sit q⁹ olibanū nō facit nasci carnē in corporibus donec pertrāseant eq⁹liter in siccitate. Et experimentū qdē est illud quod scit qd est ex ericcationibus et stātib⁹ aut ex nascentia carnis fm p⁹cessionē

vel p⁹tinuitatē aut ex sordidationē. Qd si videris exiccationē cū q⁹ fortasse nō nascit caro tūc humecta pariter medicina sicca et dimitte illd qd vadit s⁹ p⁹tutē. Et qh⁹ itez ē qbusdā corpib⁹ p⁹portionalitas cū quibusdā medicinis absq⁹ aspectu opatiōis earū: pp illd ergo opz vt misceant⁹ medicine plures debiles et fortes. At q⁹re facta sunt ēpla et q⁹ sit eorūz necessitas iā sciūsti. Et opz vt non sis cōtēt⁹ medicina sup exiccationē et hūectationē imo obserua ambas qualitates agētes s⁹ q⁹ p⁹misim⁹ earū narratiōez neq⁹ itez sup exiccationē et hūectationē: imo cū p⁹suetudie p⁹sideratiōis iter dispōnē vlcery et dispōnem p⁹plexiōis corporis. Quādoq⁹ em corp⁹ est humidū et vlc⁹ sicci⁹: et qh⁹ est corp⁹ sicci⁹ et vlc⁹ humidū: et qh⁹ sūt ambo hūida: et qh⁹ sūt ābo sicca. Et administrent⁹ i primis q⁹ sūt debiliora sicut olibanū et farina fabaz et farina ordeī et filia. Qd si corp⁹ fuerit sicci⁹ et vlc⁹ cū hūidū valde: tūc necessarie sunt medicine vehemētis exiccationis cū p⁹paratione ad medicinas faciētes nasci carnē: sicut aristologia et radix opposonaci et dragagātū adustū. et in residuo sūt necessarie medicine sic yreos et farina lupinorū. Et qh⁹ accidit vt sint qdam medicine in quibus sit aliqd p⁹prietatis q⁹ egēt medicine faciētes nasci carnē de exiccationē et absterfione sed supfluit: sūt ergo hbi gratia p⁹pter exiccationē suā vehementem retinētes sorditiē et phibētes materiā et supfluit absterfio et corrosio. s⁹

Articella.

3

Liber quartus. Sen. iiii. 6

quādo permiscetur cum ea ali-
quid de illis q̄ sunt illi tria frā-
git ex eo et tēperat ipm: et fit fa-
ciens nasci sicut flos eris. Cuz
em̄ cū ipso associant̄ oleū et ce-
ra et q̄ humectāt mēbrū et fixū
faciūt: tūc ipsum ppter exicca-
tionē et vehemētiā abstersio-
nis fit cōsolidatiū: quare opz
vt sit flos eris vna decē partiū
cerate q̄n admistrat̄ i corpori-
bus q̄ sunt sicciora: et vna duo-
decim partiū q̄n admistrat̄ in
corporib⁹ q̄ sunt hūidiora: et oz
vt obseruet in istis q̄n expiunt̄
p̄dicta. ¶ Senes egēt medici-
nis in q̄b⁹ ē caliditas maior et
attractio fortior. et cadūt i eis
q̄ sunt sicut pix et thus et faria
ordei et farina fabarū et farina
horobi et radix lilij et aristolo-
gia et climia. et herba oppo-
naci. ¶ Et q̄n phibetur medici-
na a iuuamēto declina ad aliā
cū ergo sit difficilis: curet cum
eo quod est proprium vlcēib⁹.

De curatione vulnerum
alsetheregi idest que fiunt
in capite. Cap. 12.

Regumē q̄dē ossis in eis et
q̄d accidat ex accidētib⁹
eorū timidis iā dictū est i cap.
ossiū: et algebra verū icarnati-
nis vlcēū eoz: et que sūt extra
ea sufficiūt quelibet medicine
exiccatiue leues puluerizate
sup̄ ea ex medicina. et medici-
na q̄ ē facta ex oleo et myrrha
et olibano et sanguine dracōis
et sistr medicine leues p̄dicte
in vlcēib⁹. Qd si fuerit illic
cursus sanguis: tūc curet cuz
eo quod diximus in ca. flu. san-
guinis. Et opz vt cibetur h̄is
eā cerebellis gallinaz assatis
quātū possibile est: ip̄a em̄ fm̄

q̄d testificant̄ q̄dā cōfortāt ces-
rebrū et retinēt sanguis fluxū:
lz sit i eis snia alia. et similiter
aqua granati muzuet emplā-
cū h̄ga pastous. ¶ Et de medi-
cinis bonis ad vuln⁹ et sangui-
nē est vt sumat̄ sermētū purum
siccū: et terat̄ et puluerizet delu-
per et non humectet. ¶ Qd āt
phibet egritudinē est ēplastrā-
tio cū farina oz. et sika p̄fectis
cū ylopo hūmida: et sistr cū sa-
uich ordei cū calamento et fert
attritioni ei⁹: et reliquū regis
mē sumatur ex capi. ossium.

¶ Tractatus scōs de extor-
tione et attritione: et cōtusione et
torsione: et casu et offensione: et dis-
ruptione et fluxu sanguinis et
similibus illis.

De sermonibus vniuers
salibus. Cap. 1.

Am sciūstī i
lib. i. q̄ sit intentio cō-
tusionis et attritio-
nis. Contorsio autē ē
vt sit membrū separatū a iūctu-
ra sua separatione nō comple-
ta: neq; apparente manifesta:
quare est dislocatio: et eguamē
quidem est infra torsionem et
est quasi aliquantum tensio-
is cōmouētis ligamentum in iū-
ctura: et quod continetur de eo
in carne: et si cum eo fuerit ali-
quātulū separationis erit tor-
sio. ¶ Et d̄ hominib⁹ sunt qui
nominant intensiōem quam
nominauimus torsionē nomi-
ne cōmuni. et de hominib⁹ sunt
qui nomināt torsionē separa-
tionem vnius duorum laterū
lacerti: sicut vnius duorum la-
terum lacerti vole manus et ra-
scete cum adherentia lateris

Tractatus.ij. Fo.cclxxvi.

alteri⁹ quous separatio sit ap-
parēs. Illud autē qđ volum⁹ pre-
mittere et loq̄ de eo i primis ē
cōtusio que accidit lacertis in
medio eoz et attritio in extre-
mitatibus ipsorum.

De cōtusioe et attritioe. C. 2.

Quando accidit lacerto vt
quidam accidit ex hoc in-
ter ptes ei⁹ numer⁹ solutionis
cōtinuitatis: et multoties effun-
dit ad ipsuz sanguis plurim⁹
ex quo apatur: et pauciores sūt
ei⁹ dispositiones in qb⁹ nō ag-
greget ad ipm sanguis et pu-
trehat: qm plurimū sperat ei⁹
resolutio per poros: et proprie
per poros q̄ sunt pstricti cōstri-
ctioe ipellente ab illo qđ facit
cōtusioe exteri⁹ et a cōstrictio-
ne accidere ex apate interi⁹. et
pp illud si nō succurratur rei i
ea pducit ad corruptionē mē-
bru. Et fortasse excoatio se-
quit casum et offensionem: qre
opz vt preparet ad curationez
ei⁹ vt nō canceretur. Et opz
vt administratio fiat i attritio-
ne cū redditioe p̄tinuitatis vil-
lorū incisiorū: imo ad sedandū
dolorem.

De cura. Cap. 3.

Non reperit i plurib⁹ harū
dispositionū i hac accidē-
tia et excusatio a sōmia: imo
opifices artis pperant ad illd
quous sit corp⁹ mundū. Et qñ
fit sloborhomia et festinat ad
emplastra prohibentia oppi-
lantia non accidit ex eis illud
quod est necessariū ad curatio-
nē que multum conuenit. et est
eorum prohibitio cum infrigi-
datione et stipticitate aut cuz
vno eorum. Cum autē tar-
dat illd et pperat sanguis ad

dispositionē solutionis: et times
nocumenta predicta necessariū
est in curatione eius extrahere
sanguinem illum vt non redeat
apud continuationem addispo-
sitionem eius. qđ fuerit taliter
q̄ sit possibile vt resoluantur. p-
pter raritatem pororum cū em-
brocis aquarum calidarū et simi-
liū eius fiat. Et fortasse admini-
strat sup verberatos de illis que
dixim⁹. Et iterū cuz medicinis
carminatib⁹ sanguinē mortuū et
oleis resoluētib⁹ laxitudinē: et vt
deni i potu deint⁹ res adiuuan-
tes ad resolutionē fiat illd. et sō
ptent⁹ illo. et ista mundificatiua
adiuuātia ad illd sūt sicut bdeliū
iudatcū et cost⁹ et cētauroa maior:
cū sirupo acetoso: et adiuuēt
rup⁹ acetosus iterū ad illud cū
incisione. Et Medicineho carmi-
nātes sanguinē mortuū sūt sicut
farina ordeī et yfopus humidat
simila pfecta cū aq̄. Et forte ē sicut
calamētū mōtanū et sauch
et pprie qñ cadit in capite. Et
ad vltimū illd cui ē mollificatio
cū caliditate subtili resoluēte re-
solutōe subtili: et ex eis q̄ exiccat
exiccatioe subtili. nā ea q̄ sūt ve-
hemētis resolutionis et exiccatio-
nis cū admistrat in ipressioe ei⁹
resoluit subtiliter et ispissat spissū
cū exiccatione sua et oppilāt po-
ros iterū cū exiccatioe sua: et hec
fortasse mēsurā excusat sollicitu-
dinē in eo cui⁹ cōtinuitas soluit
ppe cutē et i eo qđ appet nō p-
fūda. Qđ si nō fuerit ita: et fue-
rit solutiōis mltē et pfūde et lōgi-
q̄ ab eo q̄ appet nō erit excusa-
tio a scalpellatioe: et resoluat q̄
resoluit i apatib⁹ et vlcereb⁹ ma-
lis. Et ei⁹ qđem dispō non est
dispositio verberati. in verbe-

Liber quartus. Fen. iiii. 6

rato enim trahitur materia ad cutem et cutis est in via ulcerationis: et in hoc si soluitur continuitas profunde submerse: tunc illud non speratur: quapropter necessarium est administrare attrahentia cum fortitudine et vetulas et scalpellatōez et fortasse erit res maxima et fiet ad apostemationem magnam exiteri et aggregabitur: et tunc oportebit ut festinetur ad apertum et resoluendum illud quod aggregat in eo sanem: ut sedet dolor cum eo quod facit pus: et resoluatur materia cum apertione. illud enim est secundum dispositionem aperientem et ut aperiat velocius cum adiutorio curationis est saluti: et fortasse resoluunt eam medicamine aperientes absque saniositate proprie quam adiuuant eas caliditas innata et pora. **A**mplius observa medicinas predictas in cap. casus et offensionis. **L**igatura autem quae administratur super contusionem iam dictum est in modo suo: quod quia accidit attritio aut contusio: tunc liga ipsam: et sit instrumentum tuum super locum ipsum strictum valde: et vadat cum ligatura ad superiora processione plurima. scilicet ad partes epatis et ad inferiora parum. et non addas astellas neque pulvillos. lineam ergo desuper astellas plurimas: quam est necessarium resolvere illum sanguinem mortuum et est necessarium multum iterum vadat ligatura ad superiora ne effundatur ad ipsam aliquid: et eius processio desuper sit mollior et sit pannus durus subtilis ut sufferat stricturam: et festinetur continuitas et brocarum cum ea: et appareat membrum ad superiora sicut fit in fluxu sanguinis. **E**t hec cura. scilicet ligatura. oporteret ut sit antequam apostemetur membrum quo

nam membrum quod aperitur non suffert nisi ligatura equaliter neduz a vehementia compressionis: et propter illud medicum dicit tunc cum emplastris et continuitate effusionis aquae calide desuper. **G**ladulam autem curationis quae sequuntur contusionem est cum plumbode superposito ne addatur et magnificetur et fortasse euacuatur: et sit in eis contusio.

De casu et offensione ad lapidem aut parietem aut aliud. Ca. 4.

Alius et offensio ledit riperit cum contusione et attritione. **E**t est in elastimor per solutionem continuitatis accidentem in visceribus. scilicet in panniculis suis et nervis eorum et ventis magnis que sunt in eis: et est in eis timor propter resolutionem continuitatis accidentem in visceribus. scilicet in panniculis suis et nervis eorum et ventis magnis quae sunt in eis: et est in eis timor iterum propter vehementiam doloris et quanto plius corpus est maius est timor vehementior. **E**t propter illud fit quod non accidit infantibus in casibus eorum de lesione quod accidit puberibus. **E**t gladius iterum multiplicat in casibus et offensionibus et verberationibus: et est necessarium ut succurratur eorum quod narraui in loco suo. **E**t accidit quicquid ex casu et offensione nocumeta magna ex incisione lateris in corde: aut stomacho et moritur statim et accidit quicquid retineatur una et gestio. et regrediuntur involuntarie. et quicquid accidit vomitus sanguinis et fluxus sanguinis narium vehementes propter incisionem vene in capite aut epate: aut splene et ruptio ventris et strictura ahe lit. et abscissio vocis et locutionis. **E**t iste cui advenit offensio: aut casus aut aliquid abscidit sermo eius et inclinat caput eius et arescit ahe

Tractatus secundus. 650. cclxxvij.

litus ei: et sudat frōtis ipi⁹ mori statim. et qñ accidit ei aut punctionio aut hberatio punctione clamosa vomit⁹ sanguis in hora et lenitas nature mori: et facilius est ei. vt euomat ipm p mixtū cū cibo pprie et si illd qd appet iaz apatū fuerit: deñ occultat apā et qescit apostema: deñ euomit post ipm sanie mori statim. et ille qui cadit sup planitiē vlt sple nē: deinde currit ex eo sanguis plurim⁹ tūc necessariū ē vt aposteme et moriat. Et ille q cadit sup caput suū multoties nō loq tur. Et cū remanet vsq ad tertiū et nō minuitur: neq additur: tūc laudat in tertio et expectat vsq ad septimū et nō mouet añ illud cū aliq. Et cū loc⁹ illi q cadit nō rubet: tunc locus est nervosus.

De cura. Ca. 5.

Si nō fuerit fractura et dislocatio et fluxus sanguis opz vt succurrat mēbro offenso: aut leso p casum: qre ponat sup ipm qd stringat ipm. Et cū hoc necesse est curati hoc capitulum vt refirmit donec videat ei qd interius nō est cā pperās ad perditionē. Et si est necessariū vt festinet plus et fecerit necessarium dispō illud: opz tūc vt pperet et flobothometz ministret clistere lene subtile: deide si possibile ē ei vt stringat locū et oppilet fissurā si accidit cū eis q dixim⁹ pperet ad illud. Et medicie q sūt necessarie sūt oppilātes conglutinātes et resoluētes materiam cū facilitate et mollificātes sicut in cōtusiōe: et icarnatiue annexē de foris et int⁹. Et melior cib⁹ ei⁹ est mes et cicer. De medicinis aut qd opz sumere illaz q patiē cōtusiōē aut offensiōē aut ca-

sum melior et añs ē mumia pura cū olo noiato sambacino et vino: et qñq fiat psecutio cum aliq clisterioz. Et det i potu reusini cū aureo vno rubee tinctoz in vino et bolumar. et post ipz allio mu: et armenū et sumach et sarcocolla pfert valde cū incarnatiōe sua. Et albumē annexū ē inuatiū pstrictiū: et ē de eis quoz inuamētū sūt vehemēs: et arsenico ē h⁹ mirabilis i oib⁹ q sūt necessaria de incarnatiōe et resolutione sanguis et phibitione necumēti cū in potu sumit. et succ⁹ cetauree maioris et aristologia et bdellii et costus bibita cū sirupo acetoso inuatiua sūt oia. Et de illis q in potu dantur ad linien dū et resoluendum sunt castafi. et oleū amigda. Troisc⁹ bon⁹. R. reusini. 8. lacce rubee. añ. 4. ter re sigillate. iij. fiat troiscisci sumatur in potu cū aq ciceris. Et de medicinis q desup ponūt sūt altea et myrrha et mastix et almu gat qñ cū ea sit emplm aut bibitur: nā ei⁹ ppetas bona i fractura et dislocatiōe et i toriōe et ptor siōe et hberatiōe et casu et offensiōe: ipm em sanat et icarnat velociter: et sedat dolorē: et si fuerit h⁹s vehementē fracturā idurat eā et forte facit. Et de medicinis oppilātib⁹ est acatia: est ei mirabilis i algebra itex sicut aloes et bol⁹ ar. et allii et sumach et almes et gypsuz et calx ābo exta et rizi ptritū: et de glutinātib⁹ est sarcocolla et de vaporatiōib⁹ bonis sūt folia cupres si decocta cū sansuco et filr folia alhetil: et filr si ponatur in eis lac acetosum.

De offensione super ventrē et vlcera. Cap. 6.

3 iij

Liber quartus. Gen. lllj. 6

Iam dixim⁹ de hoc in li. iij. i q̄ est excusatio: et opzvt iteretur sup eā operatio. Et sit cibus omne lenitiuum et ifrigidatiuū: sicut volubilis et chriso locanna et malue. Et de facientib⁹ glutinationē iterū sicut arnoglossa: et detur in potu iterū in p̄ncipio de succis ifrigidati: bus cū p̄mixture lenificatiōis sicut ē exp̄ssio solatri: aut arnaglosse: aut endinie cū castiafi. et de illis q̄ expta sūt iterū i hoc capitulo est vt teratur psiliū et sumaf de eo pars. j. et laccerzara rabe āborū. āh. s. quarte partis vni⁹ et croci. vj. partis et potio elus sint. 3. ij. cum aqua calida. Et detur in potu trocisc⁹ huius modi. R. karabe. x. ro. v. acatie ablute. vnc. j. spice lde. vj. et meliloti. x. et masticis. 4. et corticū thuris. 4. et boliar. vj. et croci. vj. et nucis cup̄ssi. viij. fiāt trocisci cū aqua arnaglosse et hoc q̄ dē cōuenit pprie quādo egritudo pertrāsierit p̄ncipiū. Et ponatur emplastruz ex huiusmodi genere sumaf mala ascemia decoquātur cum decocto odoriferodonec sint discocta: et fiat optia eoz p̄tritio et sumaf d̄ eis 3. c. et laudani. xx. et ro. xvj. et spice et masticis: et eupatoriū ablu ti olz. āh. 14. et cōficiētur cū aq̄ cupressi exp̄ssa cūz oleo de lilio et emplastratur cum eis.

De dispositione verberati cū flagellis et eoz similib⁹ et cura eius. Cap. 7.

Oportet vt sit cib⁹ verberati cū flagellis ex cicere excorticato p̄trito et ex faseolis rubeis excorticatis. in potu sūat loco aq̄ aquā ciceris ifusi. et dē in potu itez medicine eius qui

offendit se et ei⁹ q̄ cecidit et p̄pe bolū arme. Et itez ren. et ziziber p̄ligāt: et de p̄sictione āborz det i potu. 3. j. s. cū aq̄ cali. De eis nō q̄ supponūt meliores et ē: vt sumaf pellis ouis excoriata statl: et dū est calida et hūida imisceat sup locū: et dimittat sup eū et nō remoueat: fortasse em sanat ip̄z i die sc̄bo: et q̄nq̄ resoluit ap̄a et p̄hibet putrefactio et p̄pe q̄ puluerizat sub excoriata aliquātulū salis vehemēt p̄triti. Et de illis q̄ de sup puluerizāt: sūt nasturtiū tritū et semē apij et his similia. et itez sūat merdasēgi et ceruse p̄tes eq̄les et fiat ex eis ceratū cū oleo ros. et cera. et itez epithima ex dragagāto et crocoeq̄li mēsurā. et si remāserit vestigiū lini ip̄z cū arsenico et lapide piperis: et nos iā dixim⁹ hic mortē sāguis: et nos iā dicimus illud in lib. decorationis.

De torsione. Cap. 8.

Melior curatiōis torsio sunturaz officialiū sūrnuclei dactilorū desup positi: et dimittant qm̄ ipsi sanāt eā. Cū autē accidit torsio nos iā diximus in. c. fracture ossum medicinas que omnes rectificā torsionē: quare omnes sumant inde.

De excoriatiōe et ē i ea excoriatio calciamenti. Cap. 6.

Excoriatio est ruptio que accidit in superficie cutis p̄tactum laboriosum: et quādoq̄ est cum apostemate: et quādoq̄ est sine apostemate et q̄nq̄ est cutis tota excoriata: aut incisa aut pendens: et est necessariū inuisicare ipsam quare curetur cum inuiscatiōe que dicta ē in capitulo vulnerū. Et opz

Tractatus secundus 6 Fo. cclxxvij.

quātum possibile est ne incidat
cutis imo dilatatio sup eā fiat:
etiā multoties fiat: qm̄ inuiscat
in fine rei: et si nō adheret: inui
scat cū emplis factis ad hāc rē.
¶ In detecta vero est melius vt
administret desuper medicamē
absq; ligatura si nō fuerit possi
bile: nā eiusericatio cū medici
nis cū adiutorio aeris ē melior.
¶ In excoiatione autē leni de me
dicinis bonis excoiationi sin
gulari et pprie excoiationi cal
camenti est vt sumat pulmo et
pprie pulmo arietis et inuiscet
desup et sanat ipsam. ¶ Et si nō
fuerit apā tunc confert ei pann⁹
adustus aut oleū ro. et arsenicū
rubeum et cucurbita adusta est
valde mirabilis cū qua est fidu
cia et pprie in excoiatione cal
camenti. et ex medicinis sigilla
tuis incarnatiuis consolidati
uis est omne illud in quo est sti
plicitas leuis sicut acatia et gal
le et pprie adusta: et cū: fit illud in
excoiationib⁹ leuib⁹ et rar⁹ suf
ficet et fortasse sufficit iterū vn
guētū albū. et de illis q̄ sunt for
tiora ē vt sumat cerusa et āmo
niacū et oleū ro. et myrti aut oleū
de kerna et oleū de lilio: dissol
uat āmoniācū cū aq̄ et vino: et
fiat ex eis emplm̄ et fortasse suf
ficiet myrrha et merdasengi so
la cū vino. ¶ Et sumach est eric
cās excoiationē leuē et phibēs
apā. Et ex embrocis pprie qh̄ ac
cidūt fissure ex excoiatione sūt
lētes et decoctio horobi et lētis et
aq̄ maris tepida et emplatio cū
fece sicca. ¶ Si autē destruit cu
tis tota: necessariū ē vt phibea
tur apā ex eis in quib⁹ est eric
catio et sigillatio fortis: et sit res
in ea magis difficilis.

¶ De pūctura et disruptiōe et ex
tractiōe eius quod retinetur ex
spinis et sagittis et ossib⁹. C. 10.
¶ Pūctura et disruptio vicine
sūt ex hoc qd vnaqueq; earū
ē penetratio corpis acuti duri i
corpe. ¶ Et itē diuersificat in
q̄titate corpis penetrat⁹: et sicut
vt punctura sit cū puitate pene
tratiōis significās puitatē pene
tratiōis q̄ si ipā nō trāseat cutē. et
h̄mōi qd ē leuis nocumētū si nō
pmoneat: qh̄ dimittit: rectifica
tur p se q̄uis luēiat malitiā car
nis: nisi iuehemētū malitia car
nis: fortasse ei apā loc⁹ ei⁹ et ac
cidit pulsatio: et ppe qh̄ ē illa dī
spō et pūctura vehemētior: et scā
ē pūctio pueniēs ad carnē. et pl⁹
qd ē medicatiōis h̄mōi ē vt sedet
apā ei⁹ et dolor ipi⁹ et nō indiget
regimie vulneris. Disruptio ho
indiget regimie vulneris et re
gimie doloris apatis: et iā qd ē
dictū ē in regimie vulnerū et i re
gimine apatū illd in q̄ ē sufficiē
tia: et illd qd necesse ē nos remēo
rari i hoc loco d̄ eē pūcture ē re
gimie i ex h̄do illud qd retinetur
in corpe de re pūgenter disrupte
te: sine sit spina: siue sagitta et q̄
sunt similia illis: et hec extractio
qh̄ sit cū instrumētis continen
tibus rem quā trahūt. et qh̄ sit
cū expressiōe et que ei simulant:
et qh̄ sit cū pprietatibus medi
cinarū trahentiū que extrahūt
illd a qd desinunt forpices: et reliq̄
instrā. Canon autē in eo qd extra
hitur cū instrumentis retinenti
bus est sicut extractio sagittarū
cū forpicebus habentibus capi
ta vt lime vt vehemēs fiat earū
retentio. ¶ Canon ergo in ea ē
vt caueatur contractio eius qd
in eis comprehenditur vt sit via
3 iij

Liber quartus Fen. liij. 6

earū ad illud qđ auferendū est ampliata nō phibēs bonitatez possibilitatis tenēdi illud: et vt inquirat faciliōr via ad extrahēdum ipm. Et si fuerit penetrās de duob' laterib': tūc dilatef la tus qđ est magis cōueniens ad hoc vt egrediatur per ipsum.

¶ Ingeniū hō ad hoc vt nō fran gat vt est nō moueat motiōe sibi ta: imo cōprehēdat sup ipz et cō moueat cōcussiōe qđ sciat qđ titas fixionis ei': et tūc capiat ipz aut suspēdat in eo: deinde trahatur tractiōe qđ est fm rectitudinē. et multoties ē necessariū vt dimit tat aliquot dieb' et suspēdat in ea: deinde extrahat. ¶ Et iā dixerūt quidā sapiētes hui' artis sermonē quē attulit fm suum modū: qđ ille qui aufert sagittas opzvt sciat ante illud spēs sagittarū: nā qđā earū sunt ex ligno et qđā ex arūidine: et earū zugi sūt ex ferro et ex ere et ex plūbo et alcalai et ex cornib' ex ossib' et ex lapidib': et qđā earū sūt rotūde: et quedā hnt tres angulos: et qđā qtuor angulos: et de eis sūt que hnt linguā vnā aut linguas duas aut tres: et d' eis qđ hnt zugi. et illarū qđ hnt zugi fortasse ē zugi earū inclinātū retro vt qñ tendit ad exterioro suspēdat cū carne et in qbusdā earū est zugi ad interiora vt spellat: et qđā earū sunt quarū zugi mouet cū re sili turno: cūqz extēdit ad extio ra dilataf et phibent sagite ab egressione. ¶ Et qđā sunt qđ hnt zugi magnū: aut est ei extremi tas qđ titate digiti vni': et noiaf caudata: et qđā sūt plane: et qđā sunt qb' addunt ferra minuta: cū ergo extrahit sagitta rema nent ferra illa i profundo sagit

tarū: et quorūdā zugi est fissura in astula. et quorūdā zugi hzcan nullā in qua igredit astula: et qđā strigunt ex ppositiōe sua: et qđā nō stringunt ex ipō: vt qñ ex hūtur ad exteriora separataf astu la a zugi et remaneat zugi i cor pe: et qđā sūt venenose et qđā sūt nō venenose. ¶ Et sagitte qđ dem ezhunt fm duos modos. vn' qđ rū est extractio: et alter ē impulsio et illd est: qñ cū sagitte figunt i eo qđ appet de corpe: tūc extra ctio earū fit cū attractiōe: et ad ministrat itez cū attractiōe: qñ figit sagitta i pfundo corpis: et nos qđē timem' ex locis qđ sunt opposita sagittis qñ ezhant ac cidet ex eis flux' sanguis qđ iter ficit aut nocumētū vehemēs fa ciet. ¶ Et egredit sagitta cū im pulsioe qñ figit i carne et corpi bus: et i his qđ opponūt ei nō est aliqd qđ phibeat a scissiōe neqz neru' neqz os neqz aliqd aliōsile eis reb'. Qđ si illd qđ ezhēdū est fuerit os: tūc nos admistrabim' at' ractiōez. ¶ Qđ si fuerit sagit te appēs tūc trahim' ipaz: et si ē occulta: tūc ozificut dixit hyp. si possibile ē vulnerato vt pōat se ipz fm figurā fm qđ fuit qñ fuit vulnerat' qre opzvt significet p ipz sup sagittā: et si hē possibile: tūc opzvt resupiet hz qđ ei pos sibile ex figura et vt admistrēt i qstio et expssio et si ē fixa i carne: tūc trahat cū manib' aut cū li gno suo si nō ceciderit pcpue si nō fuerit ex arūidiez si iā cecidit lignū ei' tūc ezhaf ezhctiōe qđ fit ex forpicib' aut cū istro qđ ezhūf sagitte. ¶ Et oz i qbusdā horis vt hūdaf caro scissiōe plima: qñ hē possibile vt egrediat zugi ex scissiōe pma. ¶ Et si sagitta que

Tractatus secundus. Fo. cclxxix.

nit ad oppositionē mēbri vulne-
rati et nō ē possibile vt egredia-
tur ex latere p̄ q̄ intrauit: tūc oꝝ
vt findam⁹ illa loca q̄ opponūt
ei. ¶ Et ex hāc ex eis aut per ex-
ctionē aut p̄ ipulsionē cū re alia
z ipellat cū ea ferrū ad extēora:
et oꝝ vt icidam⁹ cū nra ipulsiōe
neruū aut arteriā. ¶ Et si fuerit
zugi cauda tūc sciē⁹ illd ex in-
q̄sitiōe: z opꝝt intrōmittam⁹ il-
lā caudā i cānā instri q̄ ipellūt
sagitte z ipellam⁹ ipꝝ cū ea. Cuz
ē egredit⁹ zugi et vides in eo lo-
ca putrefactiōis: et est possibile
vt ponas in ea ferra alia mīuta
tūc admīstra inq̄sitiōē iterum.
¶ Qd si inuenerim⁹ scissurā ex
istis ferrisezham⁹ eā cū hoc in-
genio. ¶ Qd si zugi habuerit ra-
mas diuersos z n̄ obedit nobis
ad egressionē: tūc necesse ē nobis
vt dilatē⁹ scissurā si nō fuerit
p̄pe ipm locū mēbri de q̄ timea-
m⁹ adeoyt q̄ dtererim⁹ illd zu-
gi ezhem⁹ ipꝝ cū facilitate. Et d
hoib⁹ q̄ ponūt ramos in cānam
vt nō egrediat⁹ caro: deinde si
vulneratus fuerit qulet⁹ nō h̄s
apa calidū admīstra futuraz
aut comple curationē q̄ facit
nasci carnem. Quod si accide-
rit vulnēri apostema calidū: tūc
opꝝ vt curetur cū ebriocis zēplis
¶ In sagitis aut venenosīs opꝝ
vt p̄cauet caro ex alteratiōe sua
a carne sana. Caro em̄ veneno-
sa ē malī coloris fusca z q̄ si ipsa
sit caro maligna. Si at̄ ligatu-
ra figat⁹ i os ezhem⁹ eā cū istfo.
Si at̄ phibet ex hoc aliqd car-
nū: tūc oꝝ vt p̄cauem⁹ ipꝝ vt pfo-
rem⁹ illud. ¶ Qd si sagitta i fixa
fuerit i pfūdū ossis: tūc nos scie-
mus illd ex firmitudine sagitte
z puitate motiōis ei⁹ cū moueri

m⁹ eā tūc necessariū erit nobis
vt icidam⁹ i p̄mis os q̄ ē supra
sagittā cū icisōio: aut pfoiem⁹
ipꝝ cū terebello faciēdo foramē
i circuitu ei⁹ si os fuerit grossuz
et euadit sagitta p̄ illd. ¶ Qd si
sagitta fixa fuerit i aliq̄ mēbro
p̄ncipaliū: sicut cerebro aut cor-
de: aut pulmōe aut vētre aut lte-
stinis: aut epate. aut mīrice: aut
vesica aut appent signa mortis
tūc opꝝ vt abstineam⁹ ab attra-
ctiōe sagitte: qm̄ fiet ide inq̄etu-
do p̄lima ne supueniat nobloc⁹
fmonis stolidoz cū hoc q̄ parū
pferrim⁹ i firmo. ¶ Si at̄ h̄ appa-
ruerit signa mala alia: z ex qb⁹
timeam⁹ de accitib⁹ tūc p̄mitte-
mus fmonē i p̄ditōe q̄ accit p̄li-
mum: deinde icipiem⁹ i curōne.
Multoties ei⁹ illis qb⁹ accidit
illd saluat aliq̄s absq̄ spe mira-
bilr. Et multoties egredit⁹ pars
epat⁹ z aliqd de siphac qd ē su-
pra vētrē z zirbo z matrix totaz
nō accit ide mors: verūth si nos
dimiserim⁹ itez i his mēbris
p̄ncipalib⁹ accidet mors fz oēz
dispōnē et p̄portionabimur ad
paucitatē misericordiē: si at̄ ab-
stulerimus sagittā fortasse sal-
uabit infirmis q̄nq̄.

¶ De medicinis attrahē-
tibus.

Ca. ii.

Opꝝ vt sup illū locū ponat⁹
ammoniācū: qm̄ est attra-
ctiuuz forte aut sumatur radix
arūdinis: et terat⁹ et ēplastre cū
ea: z fortasse pficiat⁹ cū melle: z af-
fodili itez z folia papaueris ni-
gri z folia arboris fici cū sauc
aut semē iusq̄ami albi p̄pe cū ca-
cadis: et silt fruct⁹ iusq̄ami albi
cū dispōne sua. et itez alkeiri z
spēs ei⁹ z aristologia z cepe nar-
cisci. Et ex aialib⁹ res plime de

Liber quartus. Fen. iiii.

quibus ē rana excoctata: ē mi-
rabilis valde fixis in ossibus: et
sistit eradicat dentes. et cācer ite-
rū cōtritū. et vtriq; leporis: et
eo coagula oia. et dī q; lacerta ē
vehēmētis attractionis ad illū
sup q; findit. et de cōpositis ca-
pur lacerte statī cū abscondit cū
aristologia lōga: et radix cāne et
cepe narcisci. Illud hō q; appro-
priatū est cū attractiōe ossū cor-
ruptorū de sub vlcerib; q; p̄soli-
dātur dicemus in ca. osum.

De canone curationis con-
bustionis. Cap. 12.

Intentio in curatiōe cōbu-
stionis ignis est due intētio-
nes. Una earū ē seq cū phibitio
ne vesicatiōis. et scōa ē rectifica-
re q; ē pbustū. et sūt necessarie in
phibitiōe vesicatiōis medicine
infrigidātes p̄ter q; associet eis
mordicatio. et scōa vbi curat q; ē
pbustū indiget medicinis i q;
bus est absterfio qdā cū ericca-
tiōe qdā nō magna: p̄ter q; mor-
dicet cū hoc vt sint tēpate i cali-
tate et frigiditate. et qn indiget re-
giminis sistit regat cū infrigida-
tione p̄t: dī si indiget scōa fiat.
Si aut inuenit rā vesicatū est:
tūc necessariū est regimē scōm.
Et medicie ei; sūt sicut chio-
lea et lutoz gñā ericcātia et lētes
decocte et encaustū indū et silia.
Et hō q; sunt sicut th; et gluti-
nū et vinguia nō pueniūt ad illū
qm qdā eoz sūt calidiora q; opz
et nō carēt p̄tute mordicatiua et
qdā eoz sūt hūidiora q; opz.
De medicinis ad pbustionē q;
sunt fm intētionē primā. Cap. 13.

Sumatur sandali et faufel et
later alb; recens aut ostrā
cū zlinianē cū aq; solatri et aq; ro-
sa. aut vnguētū de vitellis ouoz

zoleo ro. Et itez ē diuina et fari-
na ordi abluta et vitelli ouoz et
olū ro. et lētes elixate cū olū ro.
Et itez bolū ar. et acetū. et ite-
rū oleū ro. et cera s; q; oz: de iñ po-
nat i ea d calce abluta ablutiōe i
tegra cū cerusa et opio et alburnū
oui et aliq; rulo calce. Et itez su-
mā folia malue et ficule et elixent
cū aq; dulci: de iñ terā et mūdē
a reb; filosis q; sūt i eis: de iñ ag-
gregetur eis merdasengi et diti
cū climia et cerusa de plūbo et
galai amboz. añ ptes. ij. et. s. et
olei ro. ptes. iij. et aq; solatri et
aq; coriā dri amboz. añ. par. s.
De medicinis q; sunt ad pbu-
stionē fm intētionē scōam. Cap. 14.

Melior reze ad illud ē vnguē-
tū de calce. Sumat calx
et abluat septies donec separet
ei; acuitas tota: deinde cōquaf-
set cū olū ro. oleo olivae et panca-
cera si indiget ea: et fortasse ad-
dunt sup ipm chumolea et albu-
men oui et parū vini. Unguē-
tū calce cū mō alio. Abluat calx
sicut sciuitur et fiat ex ea cū aq; so-
lioz ficule et cū aq; solioz canlis et
oleo ro. et cera vnguētū. Et d
illis q; cōueniūt hic: et vbi nō sic
pustulatio et vesicatio ē ligare
desup folia albethil adusta aut
silique pbuste. Unguētū cō-
ueniēs ad paruitatē caliditatis
et est lōge cōpositiōis expertū ē
et inuētū est bonū. R. stercoz
vacce pascētis ericcati et corticū
arboz pini et pulegij oīm. añ.
et merdasengi. iij. scoe argentij
ij. scoe plūbi. iij. calcis ablute
cū aq; frigida multoties. v. et chl-
molee. v. et luti alcabusi aut ro-
mani aut armeni et ceruse oīm.
añ. vj. et paste pastoz contrite. v.
encaustri psci aut sirij. vj. tutie

Tractatus secundus. Fo. cclxxx.

viridis. vij. stercorionis. vij. granorum volubilis et foliorum eius aborru. xv. scone ferri et succi foliorum maluanisci et succi foliorum malue olim. añ. r. lilij domini: et cepe eius et lilij celestis et croci olim. añ. v. caphore. iij. cere faui et olei ros. et medulle cerui et adipis eius quanta sufficit. Et de illis que sunt fortitudinis vehementioris et pueniunt ei quod est minoris caliditatis: est ut sumantur limature eris et ferri: et perficiantur cum luto aut cum luto rubeo deinde perburantur in patella aut furno et fiant inde trocisci et seruuntur et administrentur redacti in puluerem ubi necessaria est exiccatio aut liniatur cum oleo ro. Et de hoc genere iterum est illud: comburatur finis colubinus in pano lini donec accendatur et liniatur cum oleo aliquo: quoniam est mirabile. Et locis ulceratis preferunt porri elixati aut portulaca cum sauiis et folia myrti pertrita in puluere redacta. Si autem fiat inobediens: tunc folia abethil adusta aut folia algebunt adusta. Et si fuerit magis inobediens illo administrentur medicine consolidantes ulcera maligna.

De coestione aqua calide. Ca. 15.

Quandoque accidit ut effundatur olla feruens aut aqua calida super membrum hominis: et facit operationem ignis. Et conuenienti et est ut succurrat statim antequam vesicetur cum eis que sunt sicut sandali et aqua ros. et caphora: et non dimittantur exiccati: imo consequenter adhibeatur omni hora pannus infusus in aqua frigida congelata: hoc enim prohibet ipsam vesicari. Et quidam proferant et rosant desuper aquam oliuarum aut aquam cineris, et melius est ut teratur

quodlibet amorum cum sauiis: aut unguentum de calce: et iterum medicamentum factum de fimo colubino predictum est mirabile valde. Et ulcera quidem curantur cum porris elixatis aut exiccatis contritis et est melius: et cum reliquis que diximus in capitulo primo.

De fluxu sanguinis et retentione eius. Cap. 16.

Am scitum est in li. f. quod quandoque sanguis egreditur a venis non egreditur nisi aut per apertionem orificiorum venarum per debilitatem in venis: aut per vehementiam repletionis: aut per motum fortem usque ad vocem et saltum: aut per vaporem accidentem venientem de foris: aut per disruptionem earum et ipsarum incisionem per causam primitiuam incidente commutante: aut per causam in corrode in terius aut vehementia motus cum repletionem aut per resudationem ab eis per raritatem accidentem corpori venarum et panniculo earum. Et puenientior venarum ad hoc ut currat quod est in ea cum inuenit viam arteria. nam corpus eius est mobile: et quod est in ea quandoque pertrahitur: et quandoque expanditur. Et quandoque non desuper coartatur locum eius post solutionem continuitatis eius: et inuenit vacuitatem puenit res ad eborum: nam quod notatur in sanguine. Et arteria quidem licet sit de illis que notatur tamen est de illis queque difficilis est incarnatio. Et multoties quidem non incarnatur arteria et incarnatur illud quod continet arteriam et coartatur super eas: quare sanguis non potest facere cursum superfluum: imo egreditur ex eo aliquid usque ad fines cutis. scilicet pustulas que capit: et quandoque allentatur cum propositio redit et occultatur sicut accidit rupture et fortasse remanet vena sola sub cute et sentitur pullum eius

Liber quartus. Gen. iij. 6

et ipsi successio: et multoties accidit illud arterijs deinde et dirumpitur propter quod dirumpat cutis et congregat sub cute embolusma scilicet apud leue ex sanguine et vetustate quod possibile est quiescere cum commotione. Et hoc quod multoties accidit in collo et inguinibus et curatur per se: et multoties accidit ex causa intrinseca aut ex hominia. Et multi medicorum existimant quod omnis diruptio arteriarum producit ad matrem sanguis quod quidem plurimum fit si in carne illud quod est in circuitu eius et fiat apud notum: sed ipsamet non incarnatur et res non est ita. Ille quod negauit incarnationem per trouerlat est cum consideratione et experimento. Consideratio vero quam vna duarum tunicarum arterie est cartilaginosa et cartilago non incarnatur. Experimento vero quam non visa est incarnatio. Et opposuit eis Galenus cum consideratione et experimento. Consideratio vero est rethorica et eius forma est quod est inter incarnatum si cutis caro et non incarnatum sicut ossa. Quare oportet ut sit incarnata: sed est difficilis incarnationis et testimonium quod quoniam ipse narrauit se medicaliter plures arterias et fuerunt incarnate: et hec quod est res ad quam nos iam expediti sumus. Nos vero dicemus nunc quod dispositio processionis sanguinis a membris diuersificatur cum dirruptione sicut epa et pulmo: et de illis sunt a quibus pars procedit sanguis et in vnaquaque duarum diuisionum sunt que sunt timorosa: et de eis sunt que sunt absque timore sicut emanatio sanguinis ex pulmone in qua est timor et ab utrisque emanat sanguis plurimus: et de illis sunt sicut vesica et matrix et renes: ab eis ei non emanat sanguis plurimum valde summum: imo quoniam multiplicatur cum longi-

gitudine spatij et puenit ad successiones illaudabiles. Et diuersificatur dispositio fluxus. Sanguis ex arterijs: quoniam fit in quibusdam earum difficilis valde timorosa ex arterijs magnis que sunt super manum et pedes et homini interficiunt semper plura et non retineant: et in quibusdam fit facilis sicut in arterijs craneis: retentio enim fluxus sanguinis earum est facilis et sufficit in eis restrictio sola: et multoties quidam currit ex arterijs paucis sanguis deinde retinet per se. Et differentia quodam inter sanguinem arterie et aliorum cognoscitur: quoniam sanguis arterie egreditur cum saltu et impulsione et est vehementioris purpureitatis et alius neque declinat ad nigredinem sanguis vene et eius essetie. et scias quod omnis cui accidit euasio et proprie sanguinea et proprie arterialis et superfluit et accidit ei spasmus est malum et si accidit ei singultus est mortalis. Quod si fuerit sincopiscum singultu: tunc mors est festina: et aliter natio et permixtio rationis sunt male. Quod si fuerit spasmus: tunc est mortale semper plurimum.

De canone curationis fluxus sanguinis. Ca. 17.

Oportet in curatione fluxus sanguinis ut incipiat retineatur deinde cures vltimus eius si fuerit: et non est tibi pole in eo cuius causa est fixa ex corrodente et si libere nisi ita ut auferatur causa: et si dispositio non tolerat ut auferatur causa est necessarium ut retineatur cum suis retentibus et sunt in causis que sunt ei et abscedunt sanguinem currere: et uile causa sunt scite in libro primo. Vnde ego narraui eas semper modum festinationis. Dico ergo quod iste causa: aut sunt prohibentes in illo illud quod egreditur ab exitu aut sunt aggregantes rem de illo aut res. Et diuisione prima est peruersio ad partem aliam que aut

Tractatus secundus. Fo. cclxxxi.

fit cū attractiōe ad hūiū pter qđ
fiat exit⁹ ali⁹: sicut ponitur vēto
se sup epar et remouet flū. san.
ex nare dextra: aut itaq accidit
exitus alius sicut flōmatur pa-
tiēs fluxū sū. nariū ex manu pti-
nēte nari flōmia stricta. ¶ Reti-
nēs aut sine exitu ē illō qđ phi-
bet motū sang. ⁊ ei⁹ penetratio
nē ⁊ ē aut p cāz igniētē aut p cāz
stupefaciētē: ⁊ stupefaciēs qđ ē
aut ē medicina: aut est dispō cor-
pis sicut i sincopi: ipa em multo-
ties retinet sanguinē. ¶ Cā aut
retinēs sanguinē i locis ē oppi-
lās exitū: aut cū ligatura aut cū
repulsiōe ex bucellatiōe aut cuz
repulsiōe absq bucellatiōe aut
escara cū cauterio aut medicina
cauterizāte: aut cū pgelatiōe rei
retēte aut cū iuisicatiōe aut cum
l carnatiōe aut cū coartatiōe car-
nis circūdātis venas qre oppi-
lat ipz ⁊ claudit ipz clausiōe ve-
hementi. ¶ Et opz vt scias q qñ
associat vulnere apā cū qñtate
plima hui⁹ nō ē pole ligare cuz
filijs neqz itromittere licinia ne-
qz strictura laboriosa: neqz est
pole tñc nisi administrare glut-
nationē ⁊ stipticitatē ⁊ stupefa-
ctionē ⁊ ispissationē sanguis. et
si est curō ex strictura aut fissura
aut ppinqtate medicie: qñ ē do-
lor ē malavalde: ⁊ oīs ppatio do-
lorosa ē mala. ⁊ opz vt ppatio
sit aggregās duas res: quarum
vna ē defect⁹ dolor ⁊ altera est
refrenatio ptis curs⁹ sāguis qre
nō adiunat cū appēsiōe ⁊ suspē-
siōe ⁊ fiat facilis pcessio sāguis
⁊ ei⁹ exit⁹ ⁊ cū phibēs due intē-
tiones declinet ad leuiorē km illō
qđ pñs ē ⁊ ppinqui⁹ ad toleran-
dū in dispōne. ⁊ est necessarium
vt narrem⁹ modū eius postquā

sciueris q pñmū qđ opz cōside-
rare est vt cognoscas an vena sit
arteria: aut vena p signa sua q-
re agas cū arteria et sis solicit⁹
plusqz solicit⁹ et agas cū ve-
na. ¶ Ampli⁹ dicemus qđ de at-
tractiōe qā ad hūiū nō ad exitū
est necesse mēbro cuz fricatione
aut ligatione ⁊ strictura aut cū
vētosis. ⁊ opz vt sit membrū cōi-
cans positū ex membro cognito
sup extremitatē lineevni⁹ conti-
nuitatis inter ea ambo cū lōgi-
tudine ⁊ latitudine: ⁊ eligat diuer-
sificato in situ lōgitudinis et lati-
tudinis qđcūqz amboz est longin-
quū: ⁊ dimittit qđ est ppinquum
sicut fit in duob⁹ laterib⁹ capis-
tis: aut duob⁹ laterib⁹ manus.
nā lōgitudō iter ista duo ē ppin-
quior q illa ex q oz timeri nocu-
mentū ppletū: ⁊ hec res exigit vt
rememoremur illō qđ i ea dixi-
mus vbi locuti fuim⁹ i lib. j. de
canonib⁹ etiatiōis. ⁊ opz vt sint
extēsiō ⁊ fricatio ⁊ his filia assi-
dua ex eo qđ ppinquus membro
scōo deñ descēdatur ab eo: ⁊ oz
vt nō expectet in disruptiōibus
arteriarū ⁊ eis similiū qđ sit hoc
artificiū sufficiēs in retinēdo flū-
xū sanguis ⁊ adiunās: ⁊ filr est
iudiciū in flōmia lateris cōis lō-
ginq. ¶ Un⁹ aut duoz modoz
diuisiōis scōe ⁊ ē cā stupefaciēs
est. qbi grā vt cibetur ille cuius
flux⁹ sanguis nariū multiplicat
aut ali⁹ ab illo cibus grossi ch-
mi i grossantib⁹ sanguinez sicut
sunt lentes ⁊ iniube ⁊ eis filia.
¶ Mod⁹ aut scōs ē. qbi grā vt i
potu dētur stupefaciētia. frigi-
da qo exponūt corpus frigori: ⁊
fortasse accidit sincopis ⁊ retine-
tur fluxus sang. Modus aut p-
dictus in diuisione alia est: quo

Liber quartus. Sen. liij. 6

niam opz vt obſueſ in eo caplz vnũ. 2 eſt qm̃ fortalle arteria nō eſt vna duaz que continuantur cordi: imo duoz laterũ eius ita vt cū ſtrinxeris eā inuenies eaz firmiorē imo fortalle cōtinuatur cū latere altero ramus alterius arterie que accidit in eo et adducit ad eam ſanguinē p̃ter viā quā ſtrinxisti quare idiges ſtricturis duabz. ¶ Et añ illd opzvt cognoscas partem que eſt p̃ncipiũ vene: in q̃busdā eĩm locis eſt inferi⁹: 2 in q̃busdā eſt deſup 2 i q̃bus eſt ſupius ſunt ſicut in collo: 2 in quibz nō deſup ſunt ſicut i cora 2 pedibz. Et qñ cognoueris p̃tē admiſtra in ea ligaturā et ſtricturā. ¶ Et de regimie i illo ē vt puenias ad extrahēdā venā cū vncino: 2 ē cū inciſiōe pauce carnis q̃velat eā 2 occultat ip̃az deĩ inuclue eā poſtea admiſtra medicinas q̃s dicemus. Qd ſi fuerit pulſatilis: tūc meli⁹ ē vt veles eā cum filis lini. Et ſi ſi fuerit nō pulſatilis: verũt̃ inul- toties eleuat ſanguis ei⁹. ¶ Cū g̃ feceris illud: deinde annexue- ris ei medicinas tūc dimitte liga- turā vſqz ad diem tertiu 2 quar- tũ tūc. ¶ Qd ſi videris medicinā glutinationē faciēte adherēte lo- co ei⁹ tūc nō eradices eā oino: ſz pone in circuitu ei⁹ de gñe ip̃i aliqd qd madefaciat ip̃az parũ per. Qd ſi accidat ei p̃ceſſio ex ſeip̃o. qñ tu auferes illud qd eſt ſup ip̃z: tūc tene qd eſt ſub loco i via itineris vene 2 p̃me p̃ſiōe cū qua fiat ſecuritas d̃ ſaltu ſāgui- nis 2 eradica illd qd eleuat d̃ eo in loco ſuo: 2 p̃muta illd cū alio 2 ſit p̃paratio t̃na quā facis mē- bro i iſta hora ſz qd opzr̃ ē vt ſit oriſiciũ ei⁹ magis imum q̃ prin-

cipiũ itayt qñ eſt verbi gr̃a in in- ferioribus intellini et matricis tūc ſternaſ ſtratum aliqd qd ele- uet inferiora 2 deponat ſuperio- ra ſm̃ maiorē elōgationē que ē ex dolore: deinde dimitte ipſum tribz diebus: deinde annecte ei hūc modũ vſqzquo eleuetur ſan- guis. ¶ Refreſcatio aut cū bucel- latiōe nō eſt poſſibilis niſi in ar- terijs magnis: fac ergo licini⁹ ex pilis leporis: aut tela aranee aut ſubtili cottō: aut panno lini veteri: deinde pulueriza ſup ip̃z ſũ medicinas p̃hibētes ſangui- nē: 2 mitte ip̃az arteriā ſicut bu- cellā: deĩ ſtringe ſup ip̃az liga- turā 2 fortalle admiſtra liciniũ ex pilis leporis ſolũ 2 excuſat ſo- licitudinē: 2 oz vt ſtrigas ſtrictu- ra adherēte q̃ nō ſepareſ donec incarnet. ¶ Liciniũ h̃o ex ſe nā regit i extractiōe ei⁹ paulatim 2 expulſiōe eius aut alijs ad hoc. ¶ Impletio h̃o ſine bucellatiōe ē vt iponaſ h̃bi gr̃a. illa res i ori- ſiciũ ei⁹ 2 legiſ deſup p̃ter pene- trationē ei⁹ i venas: vt retinea- tur cū eis q̃ ſūt ſicut puluilli 2 p- pue ſpōgia 2 cū vittis fortis ſtri- cturę ſtringētibz ip̃z cū puerſiōe ſtricturę q̃ eſt attrahēs. ¶ Stri- ctura h̃o p̃ia opz vt ſit p̃pe ori- ſiciũ deinde inuoluaſ vadens re- tro 2 ſolue ſtricturā gradatim. ¶ Et ſcias q̃ ſtrictura puluillo- rũ 2 vittaz qñ ē debilis venit ex ea nocumētũ ſtricturę 2 ē attra- ctio: 2 n̄ puenit ex ea nocumētũ ſtricturę 2 ē retētio 2 impletio: oz g̃ vt ſubtilieſ i hoc caplo. Cū er- go ſtringiſ ſtrictura bona 2 ſtri- giſ itē ex latere diuerſo decli- nat mā 2 ſiſtit attractiōi ex ſtri- ctura. ¶ Et nō opzvt pueniaſ cū ſtricta 2 p̃hibitiōe niſi q̃ ſit iſra

Tractatus.ij. Fo.cclxxxij.

dolorē nisi si illō fuerit necessa-
riū in pumis: deīn mollifica eā
paulatī. ¶ Et multoties qdē oz
vt suas figurā carnī z colligas
labia ei⁹ z vitis tegas: multo-
ties eīn sufficit collectio labio-
rū z positio puluilloz suat ea
colligēdo venas ipsoz. ¶ Am-
pli⁹ stringe sup medicinas pul-
uerizatas rare: z inclina añ al-
guidegi qñ cōtrahit vbi coar-
tat apō picipiū suū cū digitis
vni⁹ duaz manuū: deīn ānecte
ei medicinas et puluillos apud
ouficiū ei⁹ cū manu altera. Im-
pletio hō cū refrenatiuis pue-
nit aut cū strictura lplētis i fa-
cie ouficij ei⁹ cū manu altera n̄
cessante retinere donec pgelet
sāguis z fiat lpletio: aut cū re-
fridāte valde q̄ ifridat sangui-
nē z pgelet ipm i ouificio eius:
aut ppea q̄ caro coartat locuz
sicut si icidat vena i latitudine
et suspendat ad duo latera in
prima vice: quare claudit. sup
eam caro ex latere ex quo cur-
rit et hoc nō fit nisi in loco car-
noso. ¶ Et multoties qdē acci-
dit q̄ necessariū est incidere ra-
mū extremitatis vene vt sit in-
troitus ei⁹ in profundū vehe-
mēti⁹: deīn ponunt desup me-
dicine: et multoties accidit in-
carnatio meatus absq̄ matre
sanguinis. ¶ Strictura aut cū
escara sit cum igne ipso qñ ma-
gnificat timor: et fit cū medici-
nis cauterizantib⁹ sicut calce: z
flore eris et gñibus dragātū et
gñib⁹ arsenici et cymino etiaz
c t silib⁹ et cū eo q̄ ē debilib⁹ qñ
puluerizat sup locū et stringi-
tur et retinet. Verū timor i illo
est q̄ escara est velocis eradica-
t ionis ex se et ex quolibet resis-

stēte ex eruptiōe sanguis z q̄li-
bet aliarū carū. z qñ cadit esca-
ra redit timor nou⁹: et pp illō
pceperūt vt fiat cauterium cū
ferro vehemēter ignito pfūde
ita vt faciat escaras pfundas
grossas: quarū casus nō sit faci-
lis: et cadāt in tpe lōgo i qua-
rū simili caro iā ē nata ex caus-
terio namq̄ debili proueniunt
escare dbiles q̄ cadūt ex debili
cā z cū hoc facit accidere sāmē
et calefacit vehemēter. ¶ Cau-
terium vere forte implet cum
escaris fortib⁹ et remouet ru-
pturā z detumescere eā facit: z
phit eā. ¶ Et de cauterizantib⁹
bonis tēperati regiminis estyt
sumat albugo oui z aggreget
cū calce nō extincta: et inoluat
cū eo pili leporis aut ei silia: z
ponat sup locū et stringat. Et
de bonis puenientib⁹ ad vitimū
multoties est vt sumat cymini
et calx et ponant sup locum et
stringant: z qñq̄ sup addit eis
colcotar. et gñā dragātū in hac
summa sunt habentia stiptici-
tatē cū cauterio. ¶ Calx hō est
cauterium in quo nō est stipti-
citas de qua sit curandū: et il-
lud qd̄ gñat de escaris cū caus-
terio i eo q̄ hz stipticitatez est
longioris fixiōis et profund⁹.
¶ Et succ⁹ simi asinini et sub-
stātia stercois asinini sūt de il-
lis q̄ aggregāt ad cauterium
acuitatē z glutinationē. ¶ Me-
dicine hō resistētes cōglutina-
tiōi sūt sicut gypsuz ablutū et
glutinum becoctū: et amilū: et
pulis molēdini: z gumme. et
thyrz resinaz itez passe d vuis
ipsis: z rane sunt hui⁹ gñis fm
q̄ dī z itez stellasceni⁹. ¶ Me-
dicine hō retinentes cū exicca-

Liber quartus. Fen. liij. 6

tiōe et incarnatiōe sicut aloes:
et cortex thuris: et sicut interiora
passularū vne p̄trita valde: et
galle cū oleo aliq̄: et p̄buratur.

¶ Et qñ p̄plet inflāmatiō eaz ex
singuant: et papyrus adusta et
resina: et scoria ferri et sterc⁹ eq̄.
et sterc⁹ asini adusta: et cinis ossiū
nō ablutoꝝ: qm̄ abluta phibēt
glutinationē: et spōgia noua sub
mersa i oleo aut vino: deinde
aduratur: et pili adusti.

¶ De narratione medicinarū
simpliciu et p̄positarū sp̄rū di-
uersarū fortū i phibitione flu-
xus sanguinis. Cap. 18.

¶ De illis q̄ dixit Sal. et
narravit bñ et expta sunt
post ip̄z et inēta sūt plurimi in-
namēti ē vt sumat d colcotar.
xx. et d minuto thure. xvj. et de
aloe et glutino sicco. añ. viij. et
de arsenico. 4. et d gypso vehe-
mēter trito puluerizato vt ato-
mi post cribellationē. xx. curet
cū eo puluerizando sup licinia
et spargēdo sup locū qm̄ ē mira-
bile. ¶ Aut sumatur sarcocol-
la de mecha et aloes et sanguis
draco. et ponat sup liciniū et stri-
gat et aloes et thus solū cum pi-
lis s̄z qd̄ sciuiti. et itez spōgia
adusta sicut dixim⁹ et later adu-
stus: sumat spōgia et scoria plū-
bi et tutia et aloes: aut sumant
thus et aloes et sulfur aut thus
et sulphur: fiat puluis: aut ad-
mistret liciniū cū albumie oui.
¶ Aut sumat d colcotar. xx. et d
thure at minuto thuris. viij. et re-
sine. viij. et de gypso adusto. 8.
aut sumat colcotar et de gypso
adusto. 8. ¶ Aut suat colcotar
et vsti et calcaḍ et diagāti adu-
sti ptes eq̄les. et de bōis ad flu-
xū sanguis et p̄pe ex diagāto ē

vt sumat aloes. ps. f. et f. p̄mu-
āboꝝ i corpore graui: et scōz eo-
rū i corpore leui et corticū thuris i
corpore graui. 3. f. et thuris ip̄i
grossi pinguis i corpore leui.
pars. f. sint contēti sup ea ābo.

¶ Aut sanguis draconis: et sar-
cocolla p̄ficiat cū albumie oui
et ponant sup pilos leporis: et
preparentur secundū locum.

¶ Tractat⁹ tertius de vlcerib⁹.

¶ De sermōe vniuersali de
vlceribus. Cap. j.

Vlcera generā

Vtur ab vlcerib⁹ et ab
exituris eruptis et
a pustulis: et solo cō-
tinuitatis in carne qñ facit sa-
niē et pus notat vlcus. ¶ Et nō
facit pus nisi propterea qd̄ ci-
bus q̄ venit ad ea cōuertit ad
corruptionē pp debilitatē mē-
bru: et qm̄ pp debilitatem suā re-
soluunt ad ip̄m et attrahūtur
versus ip̄z supfluitates mēbro-
rū vicinātiū ei: aut pp vnguen-
ta mollificātia mēbru et limen-
tia ip̄z cū hūiditate sua et vn-
ctuositate sua. et qd̄ ē de genere
pus subtile notat vir⁹. et qd̄ est
grossuz notat sordities: et ē res
spissa coagulata alba: aut ad
nigredinē declinis aut sic̄ sex. et
virus qd̄ nō gñat nisi ex subri-
litate hūorū aq̄loꝝ et ip̄oꝝ ca-
lidoꝝ: et sordities gñat ex gros-
sitie hūoꝝ: et vir⁹ qd̄ multiplicat
cū gñatiōe apostematis et
vir⁹ eget exiccante: et sordities
abstergente: et vlcera sūt appa-
rentia et sūt hñtia p̄funditatē.
¶ Et vlcus qd̄ p̄funditatez h̄z
non euacuat quiniant iam idu-
rata sit caro circūdās ip̄z et no-
minat fistulaz ē sic̄ canna pene-
trans

Tractatus. liij. Fo. cclxxxliij.

trans in mēbru aut nō induraf
aliquid et nominatur abscon-
sio et cauerna. ¶ Et quandoq;
dicunt quidā absconsionē illud
quod elongatū est sub cute se-
paratur ab ea cutis: et cauer-
nā illud qd infectū sub carne
et dilatat in ea. Dicūt quidāz:
imo dilatātū est cauerna et stri-
ctū profundū fistula: et non est
quietas i notatiōe. ¶ Et qñ est
duricies sup vlc^o apparēs no-
minat vlc^o ostracinū. ¶ Et fistu-
la quidē mala est illa que non
sentit: et hz quātitatē elōgatio-
nis ei⁹ a sensu erit ei⁹ malitia.
¶ Et de ipsa quedā est eq̄lis:
et de ea est qdā obliqua: et que
vadit ad neruū dolet vehemē-
ter: et pprie qñ tāgit ei⁹ inferi⁹
cum tēta et fortasse difficilis sit
opatio illi⁹ mēbru et ē hūiditas
subtilis tenuis sicut fit ad illa
q̄ puenit ad os: et qñ puenit ad
ligamētū est illō qd currit pro-
pinquū illis. Uex dolor i ossuo-
sa et ligamētali fortasse nō ma-
gnificat: et hūiditas que vadit
ad os ē subtilior et dcluior ad
citrinitatē. et ex pueniēte ad ve-
nas et arterias multoties egre-
ditur fex: et qñq; si fuerit tēdēs
ad venā sanguis plurimus et
ad arteriā sanguis subalbid⁹
cū fluxu sanguinis et pcessiōe.
¶ Et ex ea q̄ puenit ad carnem
humiditas viscosa grossa tur-
bida cruda: et multoties sūt fi-
stule orificia plura cui⁹ eē am-
bigū et nō scitur an sit fistula:
vna. ¶ Et multoties effūdīt in
quodā orificioz eius humidi-
tas habēs tincturā: et tūc si fue-
rit fistula vna egredit ex orifi-
cijs alijs color vn⁹ qd ē fistule. s.
diuersus: alb⁹ et tenebrosus: et

ali⁹. ¶ Et vlcera quidē diuidū-
tur in species diuisionū: et dī q
vicerū qdā sunt que sunt dolo-
rosa: et qdā sunt que sūt priua-
ta dolore: et qdā sunt apostemo-
sa: et qdā sunt priuata apate et
quedā sunt mūda: et qdā sunt
immūda: et immūda quidē pro-
pterea q̄ in eis supfluit humor
plurim⁹ et hūiditas copiosa q̄
uis non sint mala: et de eis sunt
sordida: et de eis sunt minora-
ta et de vlc^oib⁹ sūt putrida. et
de reb⁹ magis nociuis eis sūt
meridies et hūiditas aeris cū
calate ipsi⁹ et de eis sunt corro-
sua: et de eis sunt ābulatina: et
de eis sūt mollia aut dura aut
frida aut calida: et mollia sūt
de vlc^oib⁹ faciētib⁹ cadere pi-
los ab eo qd sequit ea. ¶ Et sūt
qñq; de vlc^oib⁹ qdā resudātia
ex quib⁹ resudat virus citrinū
calidū. et fortasse est calidū cō-
burens qd est in circuitu ei⁹ et
est malum mortificās et de eis
sunt difficilis p̄solidationis: et
putrefactio est p̄ter corrosiōē
q̄ si fuerit: erūt ābe ābulatine:
et fortasse corrodēs ē corrodēs
illō qd p̄tinuāt ei p̄pe pp acui-
tatē et absq; putrefactiōe et ne-
q; est febris oīno. ¶ Uerū cum
ābulatino putrefactino mul-
tiplicat feb. aut nō separat ab
eo. Et Sale. qdē notauit h̄mōl
vlcera corrosina ignē p̄sicū et
formicā ābulatiuā: et post vlc^o
putrefactū est cōpositū ex vlce-
re et ex egritudine putrefetā: et
vnicuiq; eoz ē dispō. ¶ Et vlce-
ra qdē dura scipiētia ire veri⁹
viriditatē et nigredinē sūt ma-
la: et vlcera frigida sunt mol-
lia alba quiescētia p̄pter me-
dicinas calefaciētes et cala ad

Articella.

h

Liber quartus. Gen. lili.

rubedine declivia delectant frigore. Et quoniam vlcerebus malis associet color corporis malus sicut albus plumbus aut citrinus: tunc illud est signatio pro corruptione complexione epat; et corruptionem sanguinis quod venit ad vlcus. Quare fit difficilis eius consolidatio. et vlcerebus quod dicitur quoniam radices sunt acute: et cum quibus est pruritio supfluitates sunt acute: et quoniam radices sunt late albe pauci pruritio illorum complexiones sunt frigide. Et vlcera generata successione egritudinum sunt mala: quoniam nam expellit ad ea residuum corruptionis supfluitatum et vlcera obiciunt pilos ab eo quod sequitur ea sunt mala. et meliores signationes significantes salutem vlcerebus et vulneribus sunt cum in successione eorum declivia sunt ad salutem. et dicitur in signis mortis velocis cum sunt homini aperta et vlcera leuia et destruitur eius ratio moriturus. et malignorum quod dicitur vlcerebus cause sunt quoniam vulnera obiciuntia supfluitatibus malignis corporis: aut regimini corrupto: et quoniam sunt sequentia pustulas malas: Quare sunt ab eis festinata ad vlcerationes post pustulas et significat malignitatem vlcerebus eius putrefactio et ipsius ambulatio et corruptio eius quod est in ipsius circuitu et difficultas sanationis in seipso cum rectificatione curationis exhibite eius. et meliores signationes significantes salutem vlcerebus: et vulneribus sunt cum in successione eorum est sanies quod est cum medicina faciente pus et ex operatione nature: illa eius operatio nature est secundum cursum naturalis: et non generat sanies nisi a digestionem naturali: et non associat ei malum ex accidentibus vlcerebus malorum: et propter sanies laudabilis

alba lentis equalis quod persecuta est complexione digestionis: et neque associat ei fetor cum in ea non sit putrefactio. et fortasse non eundem a fetore paruo sanies cui accidit cum adiutorio caliditatis innate et alterius extranee. et nos quod dicitur in locuti fuimus de sanie in locis alijs. **Ulcera autem quod accidere faciunt spasmus et vlcera putrefacta scrofulosa et algeromati et corrosiva et cancerola: et quod eorum cursu currunt: sunt in quibus non generat sanies: imo quoniam apparet in vlcere sanies et aperta est signum bonum cum quod non timeat spasmus et permixtio rationis et his sicut quis sint in loco quod facit illud necessarium sicut sunt membra posteriora et anteriora et nisi res pertransierit terminum. Quod si aperta occulte subito redeat non soluetur pus aut eius similia. **Ampli sunt vicinaria membris nervosis sicut vlcera dorso salia: quoniam sunt in vicinitate dorso si et nuche: et vlcera quod cadunt in anteriore parte coxae genu quoniam ipsa iteque sunt sicut lacerti nervosi: in quibus res peruenit ad spasmus: et per mixtionem rationis etiam. Si autem evenit in membris nervosis plurimum quorum est in antecedente extensione corporis timeat aut cursus sanguinis si ceciderit in medietate inferiori extensionis: similiter timeat ex eis quoniam permixtio rationis et timeat quod cadat percussis et saniositas post ipsam: aut quod perueniat sputum sanguinis si ceciderit in medietate superiore eius et tunc iam sciisti iterationem saniositatis in pectore ex libro tertio. Et quoniam timeat in eis iteque permixtio rationis. Et de signis bonis in vlcerebus est ut in circuitu eorum nascentur pili quod ceciderunt, et corpora susceptibilia****

Tractatus. liij. Fo. cclxxxiiij.

ra curatiōis vlcēū sunt q̄ sunt melioris cōplexionis ⁊ paucioris humiditatis supflue cū itē sione sanguinis i eis. Illayero q̄ sunt mte hūiditatis aut siccitatē sunt tarde suscipiētia reificationē vlcēū: quāuis hūida sicut ifantiū sint susceptibilia tōra q̄ sicca: sicut senū: ⁊ pprie q̄ pplexio ē radicalis sicca priuata sanguie mūdo ⁊ accidētālis hūida mollis: sic in senib⁹ iterū pp illō itē fit in hydro-picis curatio vlcēū eorū difficilis ⁊ i pgnatib⁹ itē pp retētionē supfluitatū earū: ppter ea q̄ ipsarū mēstrua retinētur. Sz in senib⁹ nō sanāt eorū vlcera pp illō ⁊ pp paucitatem sanguinis eorū boni. ¶ Et q̄nq; sanant vlcera: deī resciunt: qm̄ nō generatur i eis caro nisi aī mūdificationem: q̄n ergo retinēt i eis supfluitas nō mūda: opz ide vt corūpatur cōtinuitas pueniēs scō. Et q̄nq; existimant fistule ppterea qd̄ accidit eis dispositio exiccationis et retentionis phibētis respiratiōē q̄ ipse s̄ sanate: qm̄ earū dispositio est similis saluti sicut diximus: deī resciunt pp quēlibet mōtū et p̄motionē et tussim et offēsiōē ⁊ maliciā iacēdi et alia. ¶ Et de vlcēib⁹ in quib⁹ nascit̄ caro qd̄a sunt i q̄b⁹ nascit̄ caro addita: ⁊ qd̄a i q̄b⁹ nō nascit̄ illō: et illa i quibus generat̄ caro addita sunt illa in quib⁹ fit festinatio nascētie carnis aī mūdificationē: et illa in quib⁹ nō nascit̄ illō sunt illa i q̄b⁹ nō nascit̄ caro nisi post mūdificatiōē. ¶ Cū ergo plō: gat spatū vlcēis ⁊ corrodit ⁊ putrefit ⁊ destruit de substantia

ei⁹ res plurima: tūc nō expectat̄ cōsolidatio ei⁹ nisi km̄ p̄fundū. Et pprie q̄n vlc⁹ est antiquū retinēs spatū anni: ⁊ pprie q̄n est disruptū ⁊ incipit ex eodisruptio. s. fistula et antiquū: necesse est vt educat os ex ossib⁹ q̄ eis sunt vicina. et vlcera qd̄ melācholica nō sanant nisi ab eis auferat̄ tota eorū corruptio vsq; ad carnē ⁊ ossa sana. ¶ Et cāe q̄ cū accidūt corūpūnt vlcera sunt debilitas ⁊ tutis mēbū quare recipiūt omne materiā ⁊ malitiā pplexiōis mēbū: et malitia ei⁹ qd̄ aduenit ei de sāguie aut i q̄litate aut i quātitate. In q̄litate x̄o plurimū ē est pp malitiā pplexionis epatis: et color est in eo declinūs ad albedinē plūbeā aut citrinitatē aut pp splenē et ē color ad nigredinē et alterationē declinūs ⁊ lē tiginositatē: quare est cū eo malitia omnium humorum in corpore. ¶ Et huiusmodi quidem ppter quod ex ipso nō acquiriē quod conuertatur in carnē nocet p illō quod p̄uertit̄ ad ipsū de supfluitatib⁹. ¶ In q̄titate vero: q̄ addit̄ aut diminiuit: quare nō iueniē cū quo caro vlcēis generet̄. et ē vlcus clarū mūdūz properās ad escarā et nescit̄ sūē corpus mūdū pauci sanguinis: aut est pp ostracositatē que accidit parieti ei⁹ et margini ipsius: aut pp dilatatiōē venarū q̄ adueniūt ei: aut pp corruptiōē ei⁹ incipiet̄ s̄ tenebrositatē ⁊ viriditatē ⁊ nigredinē aut p̄mēbrū male cōplexiōis qd̄ vicina ē ei. Et vlcera qd̄ prane curatiōis ⁊ eis similia sunt interficiētia isātes nō tolerātes vehemētiā doloris et vlcēū: ⁊ difficultatē curatiōis eorū et ipor̄ prauitatē.

Liber quartus. Sen. iij. 6

De canone curationis vlcerum. Cap. 2.

Scias q̄ ola vlcera idigēt exiccatiōe quadā p̄ter facta ex attritione lacertoz ī po rū ptusiōe. Ista em̄ indigent in primis vt mollificētur ⁊ humectent. Et cū hoc q̄ idigēt vlce ra ī dominātiōe dispositiōis exiccatiōe idigēt q̄nq̄ dispositiōnib⁹ alijs mūdificatiōis et absterisiōis ⁊ alioz psequētib⁹ vlcera p̄ter ipsa vlcera. Et q̄to pl⁹ est vlc⁹ mai⁹ et pfundi⁹ idiget exiccatione vehemētiore: ⁊ vt aggregēt labia ei⁹ vehemētiōi pscrutatiōe: ⁊ fortasse est tibi necessariū suere ea. et cōsidera ex dispōnib⁹ necessitatis ad pscrutādū ī illo et eis silib⁹ illō qd̄ dixim⁹ in. c. vulnerū. et scias q̄ vlcera fortasse idigēt ī curatiōib⁹ suis administratio ne medicinaz q̄rū qdā sūt cur rētes penetrātes ⁊ q̄ inijciunt pfundātes: ⁊ tūc necessariū est vt sint ynguēta et eis filia: q̄re opz tūc vt sit illō qd̄ appet hūt dū ⁊ qd̄ occultū ē siccū ⁊ ppe ī illis q̄ sūt ad fistulā opz vt sit sic citas ouificiōz ei⁹ vicēs hūiditātē substātie ei⁹ vehemēter. ⁊ ē qd̄ q̄nq̄ necessariū vt eaz medicine pmisceant cū eo qd̄ cur rit: vt fiant viscofe adherētes. Scias q̄ illō itez ī eis. Et scias q̄ vlcera idigēt ligatur⁹ ⁊ stric tura pp tres modos. Quorū vn⁹ est vt currat sordities: q̄re oz vt sit fortitudo stricture ei⁹ apd̄ ei⁹ ouificiū vt ipsi⁹ exp̄ssio bōa fiat. et scōs ē seruet medi camē icarnatiū sup vlc⁹: et nō idiget stricture vehemēti. ⁊ ter ti⁹ ē ad icarnationē labioz: et opz vt nō sit stricture ī ipso mollis

apd̄ duo labia: imo p̄plicata p̄pli catiōe vehemēti. Et nō opzvt cū ligatura pueniat ad lesiōē: ita vt apostemetur: ⁊ opzvt sit adin uās in phibēdo ap̄a qm̄ nō est possibile cū ap̄ate vt curet vlc⁹. ⁊ si nō ē tibi p̄leat phibeas ⁊ ap pet ap̄a: tūc occupat⁹ sis cū ap̄a ter cura ei⁹ quod cūq̄ apostema fuerit: cū obseruatione ipsi⁹ vlce ris vsqueq̄ separaueris ex cura tōe ap̄atis: ⁊ tūc remanebit sola obseruatio vlceris. Et simili ter qm̄ corūpit qd̄ ē ī circuitu vl ceris ⁊ viri desit ⁊ nigrescit cu ra illōcū scalpellatōe ⁊ extractio ne sāguinis: ⁊ si etiā cū ventosis deide adhere ei spongiā sicca ⁊ postea medicinas exiccātes. et cū separāt vlc⁹ aut inuenis vlc⁹ pu rū: tunc opzvt obserues in p̄mis an ex corpore aliqd̄ ad vlc⁹ effū dat: aut nō effundat: imo itā sit abicissus. Qd̄ si nihil effūdat ad ipz sit intētiō tua in medicādo ipz: ⁊ si aliqd̄ effundat ad ipsum sis sollicit⁹ in eo qd̄ ad ipsū effū dat ex hōmia aut solutione ven tris aut vomitu: qm̄ vomit⁹ qm̄ q̄ p̄fert etiā in hoc: ⁊ hypo. tes tificat de eo. Et si ī vlcerib⁹ sne rint frusta ossiū ⁊ pāniculi aut alia: nō pperes ī extrahēdo ea s̄ fac illō qd̄ diximus ī capitulo ossiū. et p̄mū quidē qd̄ opz te p̄parare de esse vlceris est aper tiō cū medicinis suis: ⁊ ei de mūdificatio cū medicinis suis: de in de nascētia carnis et p̄solidatio Et si inuenis vlcus mūdū eq̄le qd̄ nō h̄z p̄sūditatē: tūc p̄solida tio tm̄ fiat cū eo qd̄ nō h̄z mordi cationē. In sordidis hō necessa riū ē abstringēs mordicans. Et in primis cū curant: idigēt mor dicatiōe: qm̄ sensus nō sentit ip

Tractatus tertius. 6. Fo. cclxxxv.

sum: deinde gradatim peruenia-
tur ad illud quod est leuius morbi
curationis usquequo sentiat hora
nascere carnis. et caue i oib⁹ il-
lis ne dolere facias quod tu potes
et prope quod est illic caliditas et infla-
matio. Et oportet remoueas causas
prohibentes a consolidatione: et sunt
causae quae numerantur et diximus
quod declinant cum ulcere ad malitiam
nam si tu curaueris eas in primis
non eris vacans ad curationem ul-
cerum sicut oportet: imo non erit tibi
possibile. Et multoties quod de recti-
ficata est proplexio membrorum sufficit in
rectificatione ulceris. et multo-
ties est ulcerus molle super quod oritur
caro mala quae est in seipsa ad ru-
bedinem et calefactionem declinans:
ergo cures cum epithymatibus in-
frigidantibus carnem circumdatam
ipsum sicut succus solatri cum bo-
loar. zaceto et epithymatha de
sandalis et caphora infrigidata
cum melle: quare non cessat consolida-
ri vulnus et costringi. Et oportet ut
in ulceribus dolorosis quae sunt ve-
hemētis doloris sis occupatus in
primis in sedando dolore et illud
cum mollificationis quae tu scis procul
dubio: et quibus sint contraria ulce-
ri: veruntamen cum non sedas dolor
non preparas nobis ut curemus:
cum ergo sedauerimus consequemur.
et ulcera quod de sordida indigent
ut mundentur: et sunt illa quorum humi-
ditas et quod ex eis currit est pluri-
mus: et forsitan mundificatur cum mel-
le: et fortasse mundificatur cum pul-
ueribus et ynguētibus: et quod non mu-
ndificatur non est possibile ut obuiet
eis medicamentum purum usque ad cor-
pus eorum prope puluere: quare oportet
mundificari: deinde nascatur caro: et
in mundificatione quod de ea abstergi plus
cuti sciuitis ahen et fortasse oritur

caro mala quare est necessarium ut
corrodatur cum medicamine acuto
et liniatur deforsis cum infrigidantibus
deinde eradicetur cum eo quo era-
dicatur escara: deinde cures. et
medicamentum quiddam unum secundum quod daz
corpora facit nasci carnem et secundum
quod daz eorum est corrosiuum veheme-
ntis absterfionis cum corpora illa
sint leuia valde aut est sciz quod daz
eorum non absterges neque facies na-
sci: et propter illud eget medicamentum ut
profortetur aut frangendo pro mixtionem
ei⁹ aut minuendo ei⁹ vinctuosita-
tem aut inligendo ei medicamen-
tum aliud in quo sint exiccatio et ab-
sterfio et in corpore alio est per com-
parationem ad ipsum corrosiuum di-
ges ut minuat de pondere eius
aut addat in vinctuositate eius
aut adligatur ei styptica aliquid.
Digniora ergo ulcera ut confortetur
eorum medicamentum sunt illa quae
rurum difficultis est consolidatio. et de
illis quae sunt necessaria est ut di-
mittatur medicamentum super vulnus tribus
diebus deinde dissoluatur: nam si
ipsi tunc non operatum fuerit non faciet
sua operationem. Et oportet ut elon-
getur oleum quodlibet ab ulceribus quod
si fuerit necessarium tunc sit oleum
de liera et oleum myrtinum et oleum
masticinum. et cum ibi non est nisi vul-
nus: tunc oportet ut alienetur insensibili
membrorum non tolerantium ipsi: et
caueatur adoloratio ei⁹ cum me-
dicamento forti. In illo vero quod est pro
ui sensus non abstergeat a necessa-
ria medicatio. et intrinseca quod
de et sublimia pretiosa et multi-
nuamētiet suscipiētia nocumē-
ta velociter sunt de capitulo sensi-
bili et indicio ei⁹ eorum contraria
sunt de capitulo insensibili: aut
quorum sensus est debilis. Et pro-
pter huiusmodi causas non suffe-
re iij

Liber tertius. Sen. lili.

runt vlcera intrinseca ea q̄ sunt
sicut flos eris ⁊ eis similia ⁊ p
pue ea q̄ bibunt: ⁊ idigēt illis q̄
faciunt glutinationē plus sicut
dragagātū ⁊ gūmi ⁊ illa q̄b⁹ cly
sterizat idigēt eo qd̄ ē iter duas
res. et de illis q̄ recta sūt i cura
tiōe vlc̄erū ē vt q̄eta sūt mēbra
eorū et nō moueant ⁊ si mouēt i
p̄ncipio motu puo min⁹ nocu:
mētū ē q̄ si moueant post p̄nci:
piū motu laborioso et p̄prie in
corpe malorū humorū. et opz vt
timeat in vlc̄erib⁹ q̄ cadat ex
vicinitate eorū incarnatio iter
duo mēbra vicinātia sicut adhe
rētia q̄ accidit iter palpebrā et
oculū et it̄ duas palpebras ⁊ in
ter duos digitos: ⁊ cauerne et
abscōssōes sūt velocis p̄uersiōis
ad fistulas: et vlcera q̄dē vicinā
tia arterijs et venis magnis p̄
ducūt ad ap̄a illō qd̄ viciat eis
d̄ carne molli sicut testiculi ⁊ suba
scelle ⁊ q̄ ē p⁹ aurē sic p̄ductis ca
bies et ei filia de his q̄ dixim⁹
pp̄ illā eādē cāzet p̄p̄e q̄h corp⁹
est plenū mala supfluitate: ⁊ tūc
qd̄ vehemēs sit dolor et puenit
ad vlc⁹: q̄re opz vt curet illō cū
mūdificatiōe corp̄is: et cū eo q̄ ē
det̄h i cap̄lo. et dū mūdificatur
ap̄a nō sperat ei⁹ curatio: ⁊ ē ne
cessariū in h̄mōi vt tuearis vlc⁹
ex nocumēto cū basilicō et ei si
m̄lib⁹ si corp⁹ fuerit mūdifica
tū: et pōas it̄ er ipsū et iter mē
brū q̄ distingat et phibeat no
cumētū puenire ad vlc⁹ i oi di
spōne. et opz vt audias smonez
cōmunē et ē q̄ de illis q̄ sunt ne
cessaria ē vt sit illō quo curat vlc
cus aut cōueniēs aut icōueniēs
l̄z nō p̄ferat i dispōne t̄h nō asso
ciat ei nocumētū et icōuenien
tis diuersificatio aut est qm̄ ipz

est debili⁹: et significat illō ad
ditio ei⁹ q̄ est p̄riū ei qd̄ ex ipz
so expectat d̄exiccatiōe aut mū
dificatiōe aut alijs p̄ter corru
ptionē aliā: quare opz vt addat
in virtute eius. ¶ Aut ē diuersi
tas p̄pter modos alios sicut q̄
ipm calefacit vltra q̄ necesse sit
ei q̄re facit accidere rubedinē
et inflāmatiōe: quā p̄pter opz vt
minuat de fortitudine ei⁹ et ex
tignat de inflāmatiōe eius cū
emplastro infrigidāte: aut d̄cli
nat cū eo ad nigredinē et obfu
scationē: quare scit q̄ ifrigidat
ipm: aut nō calefacit ipsuz men
sura quā idiget: ergo opz vt ad
dat in virtute calefactiōis ei⁹.
Aut mollificat ipz q̄re idiget vt
addat i p̄tute scriptici et exicca
tiōis sicut sūt balaustie et gal
le: et eis filia q̄ ericcāt vt succur
rat cū exiccatione eorū de illis d̄
q̄b⁹ dixim⁹ tibi aut corrodit et
p̄fūdat ipz sicut ostēdūz est: q̄re
opz vt frāgat fortitudo absterfio
nis. et multoties qd̄ nō puenit
medicamē p̄pterea q̄ p̄plexio i
firmi ē supflua in capitulo eius
cuius medicamē opzesse forti⁹
p̄hēdo illud capitulū adeo do
nec reducat ipm ad cōplexionē
suā: aut debilis in capitulo cō
ueniente ei.

De curatione vlc̄erū viru
lentorum. Cap. 3.

Necessariū ē vt i eis admini
strentur medicine ericcatisue
vt mūdificet vir⁹: de iñ sit occu
patio i nascentia carnis. Qd̄ si
fuerit mollia: tūc admistret sup
ea medicine ad faciēdū nasci eo
rū p̄funditatē et ipoz margies
pp̄ debilitatē corporū illoz vlc̄e
rū l̄z opz vt ericcetur i p̄mis d̄iñ
admistrent. Et cū tu admistra

Tractatus tertius 650. cclxxxvi.

neris medicamē et nō iueneris
 hūiditā tē minui: aut videris eā
 angere: tūc scias q̄ medicamē h̄z
 illō corp⁹ nō ē exiccatiū: q̄ read
 de i p̄fortatiōe ei⁹ et ipsi⁹ exicca
 tiōe et adiūna ip̄z cū absterfiōe
 panca: sicut ē mel: h̄bi gratia: et
 medicinis stipticis sicut sūt ba:
 laustie et alumē. et miora d̄xtu
 te olei et pōe ip̄z oleū i q̄ sit exic
 catio. Qd̄ si v̄r vlc⁹ iā supfluere
 itē i exiccatiōe tūc minue de h̄
 tutib⁹ oib⁹ sc̄z exiccatiōe et abster
 fiōe et stipticitate: et sua hoc p̄
 ceptū i medicinis faciētib⁹ nasci
 carnē vlcē. et nō faciat te erra
 re q̄dā: et ē vt medicamē magis
 absterfiūz q̄ op̄z: quare corro
 dit mēbrū et resoluūt carnositatē
 ei⁹ ad hūmiditatē currētē quaz
 existimas vir⁹ et ad dis i virtute
 absterfiōis. Et h̄mōi q̄dē me:
 dicamē pōit vlc⁹ p̄fundi⁹ et cali
 di⁹ et magis simile cū a p̄oso: et sen
 tit i f̄rm⁹ mordicationē manife
 stā. Et scias q̄ medicīaz exic
 catiū vlcera q̄dā sunt q̄ sunt ve
 hemētis i frigidatiōis sicut ius:
 quiamū albū et op̄iū et radix mā
 dragore: et q̄dā sūt vehemētis ca
 lesfactiōis sicut f̄sina et p̄ix: q̄re t̄i
 bi inest vt tēpes v̄nā eaz cū alia
 et h̄z oppōnē alicui⁹ p̄plexionū
 particulariū. Et medicīne q̄dez
 mundificātes vir⁹ sunt iste me:
 dicīne exiccatiue sicut alumen
 et galle et cortices ḡnatoz et cor
 tex thur⁹ et merda sengi et f̄aria
 ordeī et f̄saue et flores papauē.
 ruffi et folia arboris salicū. Cūz
 q̄ sit ēplz cū solij nucis recētis et
 sit ēplz cū nuce sicut ē aut deco
 cta cū vino p̄fert valde et exiccat
 hūmiditates absq̄no cumento.
 Et emplz bonū: sumat merda se
 gi et bibat acetoyice v̄nā et vice

alia oleo donec albescat: deide
 sumat antimonij et calcucecan
 menō et venaz et gallaz et balau
 stiaz et sang. dia. et alūinis et cul
 mie argēti oim partes eq̄les: te
 rant bene: et sit de vnoq̄z sexta
 pars ei⁹ q̄ p̄paratū est d̄ merda
 sengi: et misceant oia: et adm̄s
 strent medicīe q̄s dicem⁹ in an
 tidotario i vlcēib⁹ p̄fūdis. Et d̄
 illis ē aqua maris. Et q̄ h̄o alu
 minis abluit et rep̄cutit et exiccat
 Et oēs iste medicīe predictē
 nunc no: ent si cū vlcere est a p̄a.
 Et aq̄ in qua decocta sunt ci
 peri est bona ad exiccationē et
 coctiomyia. citrioz et belliricoz
 et emblicoz et decoctio ceterach
 et folia ascedere sunt bōa i illo.
 De curatione vlcēum sordis
 dorum. Ca. 4.

Oportet vt in eis adm̄stren
 tur medicīne abstergētes:
 incipiat in primis ab eo q̄d est
 fortis mordicatiōis s̄m q̄d dixi
 mus i canone: deide gradatim
 pueniat ad illud q̄d est sicut ta
 psia et aristologia cū melle et pan
 co aceto. et itēz glutinū albott
 cū eq̄li mēsurā sui oī ro. aut bu
 tyu. et iterū radix lilij cū melle:
 et itēz f̄aria horobi et herba op̄z
 poponaci. et de cōpositis ēplm
 iduz et vnguēta virida oia cum
 flore et et simplicia aut p̄mixta
 cū āmoniaco et s̄sibus. Et ēpla
 corticalia et empl̄a facta cū fa
 ria horobi: et empl̄z d̄ sale: et tro
 cisc⁹ niger et trocisc⁹ viridis. Ex
 medicis exiccatiuis sumat f̄ecis
 olei et mellis et aluminis iameni
 partes eq̄les et sumant ceruse et
 polij partes equales et q̄s vehe
 mēs sit sordities sumat prassiūz
 cū melle. Et de ēplis bonis sūt
 oline salite: et q̄h̄q̄ accidit neces
 R iij

Liber quartus. Fen. liij.

itas hic iterū administrādi ali
qd de currētib⁹ quo ablusib⁹ q^o
dicem⁹ in ca. pfundoz & oia le-
dunt ea si fuerit apostema.

**De curavlceru pfundoz & ca-
uernarū et absconsionū. Ca. 5.**

Ista indigēt curatōe suayt
carne repleant. et illō qui-
dez nō fit nisi cū ybertate cibiz
sanguinis. **Et** sunt necessarie
in hoc medicine vehemētis eric-
cationis & mūdificatiōis simul.
Et opz vt sit sit⁹ eoz talis ne
in eis retineat virtus: imo cur-
rat: & si inuenis hūc sitū pueniē-
temz est in eo radix vlcery mēbri
ad superiora & ouficiū ei⁹ ad ise-
riora tūc iste est. Qd si fuerit di-
uersum ill⁹ & fuerit possibile ho-
mini vt alteret sitū pfundi cū eo
q^o pōt facere de pparatione & al-
teratiōe naturali faciat: & si non
est ei possibile non est excusatio
quin sece⁹ vlc⁹ vsq⁹ ad radicē suā
sectōe exq⁹ sitissima q^o nō relinqt
cauernā: aut qui fiat vt accidat
cursus aut meat⁹ in radice sua
ppter ei⁹ ouficiū talis vt recipiat
salutē: & obseruet in hoc disposi-
tio mēbri: & an accidat ei timor
ex illo. **Cū** ergo factū fuerit il-
lud stringat vlc⁹ cū ligatura in-
cipiēdo ab ouificio ei⁹ & pueniē-
do ad radicē a qua detectio fas-
cta est: & in pncipio ecōtrario il-
lus & ponat strictura i parte su-
periore in duob⁹ modis simul. &
nō oz vt pueniat cū ligatura ad
dolorē. **Et** qñ nō est tibi possi-
bile vt scindas: administra ablu-
tionē & intromitte tētas faciētes
nasci mūdificātes quarū mūdi-
ficatio si destruit eius natuista-
tē pp virtutē duarū rerū in eis:
& nos qdē iam expti fuim⁹ em-
plm apostolicon & fuit bonū vlc-

timū pferēs per medicatōnē: et
cētaurea qñ ab ea implet est mi-
rabilis valde: deinde susorō postea
ea yreos: deinde fariā herbi. **Et**
absconsionib⁹ qñ nō adheret curz
p glutinatiōe bona. Verū est pos-
sibile vt ericcet cutis ita vt con-
glutinet p glutinatiōe simili sa-
ne. **Et** vlcera qdē pfūda et ab-
scōsiones & cauernas nō imūdi-
cant medicine mūdificatiōe vlti-
ma: neq⁹ faciūt i eis nasci carnē
nisi siāt currētes lauātesq⁹ in ea
inijciunt cū iniectionis aut mita-
tunt cū tētis & pprie qñ eoz figu-
ra nō est figura in mūdificatiōe
quoz sufficiāt pparatio & expō-
sio ligature sem qd ostendimus
Et mel qdē est ex lauatiuis &
pprie mixtū cū vīno: & i aq⁹ cine-
ris est ablutio fortis quā nō suf-
fert qd ex vlceryb⁹ parū est sordē
duz: & aq⁹ maris ppinq⁹ est illi qm
ipā lauat & ericcat: **Et** aq⁹ alumi-
nosa est lauatiua & cū hoc ē phi-
bitiua ei⁹ qd attrahit ad mēbriū
et qñ est apā nō puenit aliqd de
illis neq⁹ vinuz. **Et** opz vt po-
nant sup ista vlcera supra medi-
cinas in ligaturz earū pāni lini
ti ex eis qb⁹ indiget mēbri in re-
ctificatione sue cōplexiōis: & qb⁹
indiget ad rectificādū emplisq⁹
interi⁹ administrant: & sup ouifi-
ciū vlcerys pānis ali⁹ lini⁹ cuz
eo qd opz ex medicamine. **Et** si-
gnificatio q^o ipsū cōglutinat est
paucitas ei⁹ q^o currit & descēso
ei⁹ ad inferiora & fortasse expmū
ab eo cū ligatura & virtute medi-
cie hūiditatis ptime subito deis-
de ericcat & cōglutinat.

De curatiōe ymiū vlcery. C. 6.

Dereb⁹ cōferētib⁹ ad illud.
Est succ⁹ calamenti fluuias-
lis & medicine q⁹ dixim⁹ in cap.

Tractatus tertius Fo. cclxxxvij.

vermili auri in lib. iij.

**De nascentia carnis in vlc-
ceribus.** Ca. 7.

Oportet ut non trahatur caro do-
nec munda sit: aut trahatur
ad ipsum nutrimentum si minor est
et non puenit ad ipsum. **C**um
ergo munda sit: tunc elongetur
omne mordicium et abstersum
cum fortitudine quali acies sint
vlcera: et vbi cūq; sint. **E**t oportet
ut in administratione obferatur
medicina faciens nasci car-
nem precepta predicta de eo quod opus
est superfluitate humiditatis: aut
superfluitate exiccationis: fac ergo
illud quod diximus in capitulo vlce-
rum virulentorum et non inquam re-
manere vlcera humida aut fuerit
sicca exiccatione vehementi: imo
optimum ad carnem que creat cum est
vehementis humiditas: aut pau-
ce exiccationis. **E**t de illis qui mi-
norant exiccationem eius est additio
in cera eius et ipsi oleo si est em-
plastrum: et de eis qui addunt in eius exic-
catione est ut ingrossetur et inspisse-
tur et minoretur eius vinctuositas
et multitudo medicinarum: aut ad-
datur in eis sicut mel. **E**t crea-
tio quidem carnis cum emplastro
pauentior est et tardior: et cum pul-
ueribus difficilior et velocior: et qui
indurat caro: est tunc de recti-
ficatione ut puluerizentur pulue-
res et circūdentur cum emplastro et vino
proprie stiptico. **M**edicamentum bo-
num ad omnia vlcera cum eo quod lauat
et exiccat. Nos quidem iam dixi-
mus medicinas creaturas carnis
in ca. vulnere: et fortasse rememo-
rabimur de electoribus earum hic
aliquid et est dignum in hoc loco et est
antimonium adustum et sarcocolla et
glutinum piscium et limacie aduste
et scoriam ascerbacham et plumbum

adustum racorus et bereniasis et
diacōtea recipi et proprie ad sor-
dida: et polius est forte: et cetera urea
est vltimum: et nitrū adustum est mi-
rabile in exiccatione eorum et ipso-
rum consolidatione.

**De curatione vlcereū corro-
dentium se.** Ca. 8.

Anon vniuersalis in cura-
tione corrosiuorum et fraudu-
lentorum est ut munda sit corpus et
membrum si fuerit corpus mundum
cum vctosis et missione sanguinis
garli super ipsum et permutatione
complexionis eius cum epithima
tribus et rectificatione cibi absque
tarditate et dilata tione: nam dilata-
tio in hoc est ex eis que addunt
malitia eorum: et quicquid facit esse ne-
cessarium ambulatio corrosiōis ut
incidat membrum et confert corrosi-
onis cum quibus non est putrefactio.

Embrocatio cum aqua frigi-
da et aqua myrti et aqua ro. et aqua
virge pastoris et vino stiptico si
non fuerit caliditas et aceto pro
mixto cum aqua ro. et aqua pura
plurima si fuerit caliditas et si-
milibus ex aqua et frigidatibus exic-
cantibus. **E**t si fuerit illic putre-
factio tunc aqua maris et reliqua
de illis que dicemus in ca. putridorum.

Amplius melior curatio eorum
est administratio stipticorum exic-
cantium et frigidantium sicut cortices
granatorum et lites et folia mastice
et semen rosarum et spina egyptia-
ca: et grana myrti et ebriocae harum
medicinarum et portentur humidi cum
alumine: et silibus. **E**t silis empla-
tio cum folijs acetose et ramis eius
bullitis cum vino et emplatio cum
bolo armeno pfecto: aut sirupo
acetoso aut cucurbita sicca adu-
sta aut arnoglossa cum sanie aut
folijs oliuarum.

Liber quartus. Sen. iij.

De curatione vlcera putridorum et malorum. Ca. 9.

HOrum malorum vlcera curatio melior est mundificatio corporis aut membri ipsi si corpus fuerit mundum eo quod mundificat ipsum solum et vltimos sanguisugis et epithimatis rectificationibus complexio nem hinc quod diximus multoties et sibi et cibo. Et non oportet ista latatio in curatione eorum. nam eorum putrefactio addit ipsorum malitiam et oportet ut prohibeant ab eis aperta calida. Et si illis ea sedant est semel iusquam albi cum sanich et iterum cum hinc vltima era supfluit in corruptio fit necessarium eleuatur cum cauterio cum agne aut cum medicamine acuto: aut cum icisione ut non remaneat nisi caro sana cognita per bonitatem sanguinis eius aut coloris ipsi et os sanum album mundum. Et medicamentum quod acutum accipit omnem ostracitatem extrahit ipsam et succurrit comple mento eius cum butyro ponendo desuper vice una post aliam: ista enim si non sint fistule neque ostracata tamen sunt mala fraudulenta et fortasse fit necessarium incidere membrum ut saluetur ex putrefactione sua. Et embroce que pueniunt eis sunt sicut aqua maris et aqua pedicte in ca. fistularum: et cum super ista vlcera et alia administrantur medicine oportet ut dimittantur diebus aliquot et non soluantur. Et medicine que oportet administrare in istis sunt sicut farina ordei et farina horobi cum aliquantulo aluminis aut caro piscium salita sicca cum aliquantulo medulle panis et aristologia et radix caulis et radix ficule et radix cucumeris asini et semel lini trituratum cum calcadis et hacce cum passis aut sicubum cum melle aut emplastrum cum ce

pa muris decocta cum melle aut cantharibus aut cucurbita sicca subusta et folijs oliuarum recetibus. Compositum. R. aristologia et succi foliorum alkeruam abob. an. pte. i. floris eris pte. k. fiat ex eo linimentum cum aqua et spissitudine mellis. et fortasse est necessarium ut portetur cum succo cucumeris asini. et assurie et ponantur desuper panis sicci. Et iterum aristologia et galla et oli et quales prescribitur ex eis linimentum vlcera in circuitu eius: aut calces colcotar partes equales arsenici parte. s. et iterum assurie partes. xij. colcotar. x. draganti. iij. fiat ex eis linimentum decoctionis aceti fortis media cotilla donec consumatur acetum: deinde suat ex eis infusum gidas et postea liniat cum eis vlcus. Et iterum sumat colcotar draganti abob. an. xx. corticum ferri. xvj. galla perforata. x. aut sua et salis ps. j. aluminis vsti et corticum eris abrotani vsti ps. s. Emplastrum bonum sarcocolle calcuce caume et galla et floris eris et aristologia aggregetur cum aliquantulo glutini ut medicis sit per glutinatio et admistretur per mundificationem vlcera. Et medicamentum vltimum exptum draganti rubei. 24. calces viue. xvj. aluminis. xvj. corticum gnatorum. xvj. thuris et galloper abob. an. xxxij. cere. cxx. olei antici cotilla. i. Aliud bonum: plumbum vsti cum sulphure eris vsti ceruse plumbi thuris merdas et glimie amoniaci oppopodaci mastice olis. an. 3. ij. adipis resinaceis sine glutis alibatur oli myrti. cerolis. an. 3. iij. soluantur ea que soluantur se infusitate aqua et perficiantur ea que soluantur et quaterunt perficiantur. Medicamentum perferens opgal. et alij aggregauerunt. R. scone eris. 3. j. floris eris fricati. 3. j. cer. li. s. puam lidis. 3. j. s. fiat ex eis emplastrum et descriptio eius soluantur ea que soluantur et terantur ea que te

Tractatus tertius. Fo. cclxxxviii.

runē & addat cera & minuat sūm
p̄tate necessitatis & diligūt vt
miscantur cū eo. ¶ Et qh fuerit
vlcera difficilis sanatiōis admi
nistretur i eis charte combustez
medicamē andronū & cucurbita
secca cōbusta aut lana sordida
p̄busta aut emplm folioꝝ cupssi
aut folioꝝm duib adustozum.

¶ De curatiōe eoz q̄ sunt diffici
lis p̄solidationis et alioꝝ q̄ sūt
in vltimo malitie. Ca. 10.

SCias vlcera difficilis p̄so
lidatiōis absolute sūt p̄ter
corrosiua & p̄ter putrida sicut ē
cōe p̄ter p̄p̄uū. ip̄a em̄ ambo sūt
ambulatiua & cū istis q̄h̄q̄ nō ē
ābulatio & stāt sūm dispōnē suaz
per aliq̄d spatii. & ista sunt p̄ fi
stulas itez: qm̄ op̄vūt ip̄a sūt in
cedentia: & ad vltimū corrosiua
putrida & fistule sūt ex sūma dif
ficilis & p̄solidatiōis absq̄ puer
siōe. Aliereuati h̄o sunt vltia in
corruptiōe i elōgatiōe & p̄solida
tiōe. & canō i curatiōe h̄oꝝ vlcēz
ē vt si cā fuerit malitia p̄plexio
nis rectificet: aut si fuerit mali
tia sāguis ponat cib⁹ q̄ generet
sāguinē bonū p̄uū illi aut pau
citas ei⁹ mltiplicatio ei⁹ & dila
tatio i cibo bono. Qd̄ si cā fuerit
mollificatio & sordidatio tūc cu
ra curatione mollis et sordidi.

¶ Et si cā fuerit exiccatio super
flua & n̄ fuerit fistule adhuc: tūc
cura cū h̄uēctatiōe eq̄li. ¶ Et de
eo qd̄ bonū ē i illo ē vt facias ea
sudare cū aq̄ calida vsq̄quo su
det mēbrū & rubeat & iset: deū
abstine & nō p̄trāseas illā p̄tita
tē: qm̄ attrahēs cū eo materiam
plurimā & nocuentū maximū
ad membrū. & facyt medicamen
post illd̄ sit minoris exiccatiōis:
& fortasse p̄fert ponere p̄ānos in

fusos aq̄ tepida. ¶ Et qh̄q̄ ē ne
cessariū fricare vlc⁹ & fricare mē
brū eius & administrare empla
tractiua picea. ¶ Et si cā fue
rit malitia dispōnis accidentis
ei qd̄ p̄tinet cū eo cū de carne: cu
ra cū eo qd̄ scinisti ex scalpella
tōe & extractiōe sāguis & succur
su cū exiccatiuis. ¶ Et si cā fue
rit vitis ābulatiua icide eā & fac
currere sāguinē ei⁹: aut extrahe
eā: qm̄ multoties facit q̄escere il
lud & si repletio tūc icipe cū flō
mia & euacuatiōe h̄uēctis ei⁹. me
lācolici si fuerit: deū obuia viti
& fac currere ex ea sāguinē p̄tū
tibi pole est vt accidat ex obuia
tiōe tua adinuicē qd̄ ē deteri⁹ vt
cere p̄mo: deū cura vuln⁹ qd̄ ac
cidit ex vite postea vlc⁹ difficile

¶ Et si cā fuerit debilitas mēbris
& illd̄ ē p̄ malitiā p̄plexiōis sup
flue elōgate ab eq̄litate quā ex
stimam⁹ ex calore & frigore & qd̄
sequit p̄plexiōe ex raritate sup
flua: aut spissitudine vehemēti: &
p̄mū ē vt seq̄tur caliditas & h̄uē
ditas: & sūm frigiditas & siccitas
oportebit vt curet facies illd̄ cū
p̄rio. ¶ Et mltoties qd̄ ē p̄tingit
q̄ cā est a caliditate attrahente
materiā & minuēte eā & s̄t neces
saria i curatiōe ei⁹ infridātia sti
ptica. ¶ Qd̄ si cā fuerit fistula:
tunc cura curatiōe fistule: & si cā
fuerit corruptio ossis qd̄ seq̄tur
ip̄z icidem⁹ & detegem⁹ ab osse.

¶ Et si fuerit possibile auferre
illd̄ qd̄ est sup ip̄m cū fricatione
faciem⁹ & subtilissime inq̄remus
& si nō incidem⁹ & faciem⁹ illd̄ cu
ius expositio ē i ca. corruptiōis
ossis. Inq̄t ga. Fuit adolescens
h̄s fistulā in pectore suo q̄ iā p
nenerat ad os qd̄ ē i medio casu
sui. deteximus ergo ab osse cassi

Liber quartus. Fen. iij.

totū illd qd ptinet ipz z iuenim⁹
iā aduenisse corruptionē: z fuit
nobis necessariū incidere ipm z
fuit loc⁹ corrupt⁹ ex eo loc⁹ sup
quē figit suspensoriū cordis: post
q̄p̄ vidim⁹ illd stetit⁹ statione
vehementi i ablatiōe ossis corru-
pti z fuit finis n̄r dimittere pāni-
culū regētē ipz deint⁹ z kuare ipz
km salutē suā: z fuit illud qd pti-
nuat⁹ d hoc pāniculo cū callo iā
putrefactum. ¶ Itēz inqt: z nos
aspermus ad cor aspectu mani-
festo sicut illd qd vidim⁹ cū de-
texim⁹ ab eo cū volūtate cū aha-
thomia. ¶ Inqt. Sanat⁹ ē g iste
adolescēs z nata ē caro i illo mē-
bro qd icidim⁹ ex callo donec re-
pletū ē: z cōtinuatū ē adiūicē et
factū ē stās iter velamē cordis z
velamē ipz sicut stetit cū eo aū il-
lud caput capsule cordis. ¶ In-
qt. z nō est hoc mai⁹ q̄p̄ vulnera l-
qb⁹ respirat pect⁹: z hoc dicit q̄
q̄n putrefiūt vene z ātiquāt: tūc
d eo qd ē rectū ē vt currat ex eis
sanguis km q̄titatē q̄ licita ē in
eis. ¶ Medicine hō p̄parate ad
difficultatē p̄solidatiōis i dhan-
tribus dispōnibus sunt sicut sco-
ria eris z flos eris adust⁹ z non
adustus: z scoria alichesebrā: et
scoria reliq̄ ferriz p̄glutiatio au-
ri fiāt ex eis cerata z colcotar z
dragātū z q̄ sunt eis similia cuz
reb⁹ p̄hibētibus attractionē ad
mēbrū si fuerit sicut sunt alumē
z galle. ¶ Et de illis q̄bus curā-
tur ea q̄ sūt difficilis p̄solidatiō
nis ē illd qd. R. climē z p̄solida-
tiōis auriz aluminis oīz aū. viij
flos eris z corticū eris aū. j. gū-
mi cupressi. iij. cere z oli alicui⁹
q̄tum scis. ¶ Et itēz sumant⁹ ce-
re gūmi pini. aū. viij. climē. iij. z
colcotar. vj. z olei myrtini q̄tū

sufficit. ¶ Et itēz decoquant⁹ col-
cotar z climia cū aq̄ maris: aut
aq̄ acreste: aut aq̄ in q̄ decocta sūt
alkali z calix decoctione pauca
h̄z p̄mixtionē nutritiōis eoz i so-
le i estatē: deih colet⁹ ab eis p̄ter
q̄ fiat sal desup aq̄ maris: aut aq̄
alkali. ¶ Et itēz sumat⁹ erisvsi
z resinez salis gēme oīz aū. vnc.
ij. cere olei myrtini quantū suffi-
cit. ¶ Et p̄ferūt eis medicie fistu-
lares q̄n ericant⁹ z terunt⁹: z ex
eis sūt farle horobi z yreos z ar-
stologia adusta z ēvsiū z terra
thuris h̄z diuersitatē quā mere-
t⁹ oē corp⁹ ex p̄pōne. ¶ Medicinē
bonū sumant⁹ limatura eris z li-
matura ferri et conficiant⁹ cum
aqua aluminis et argillētur cū
argilla rubea z adurant⁹ i furno
deih extrahāt⁹ terāt⁹ z admistrē-
tur puluerizata aut fiat ex eis z
ex merdasengi ēplm. ¶ Modus
empli aurei bōi. R. merdasengi
aurei bōi minā vñā: cere z radi-
cis almezeriō. aū. aū. xxxvj. flo-
ris eris aū. xvij. limature auri
trite limature almerdasengi aū.
aū. xl. olei ātiq̄ li. iij. ponāt⁹ sup
ipz i primis merdasengi z auz
flos eris: deinde relique medici-
ne. ¶ Et itēz sumant⁹ ostracum
furnoz z cinis venarum z plum-
bum combustum ablutuz z fiat
ex eis emplastrum cū oleo myr-
tino. ¶ Et oportet vt sit illd oīm
inspissatū cum merdasengi. h̄bi
ḡra. vnc. j. z ex aceti acuti triplo
ipius z olei myrtini. aut oli ane-
tini: vnc. j. moueantur cuz facili-
tate dōec resoluatur merdasen-
gi z ispissēs z nō adurāt. Et alie
renati de eis cortices eris z flos
eris z calx abluta sine exq̄sitiōe
fiat ex eis puluis z āncedat z li-
niat ea cū melle: deinde pulueri

Tractatus tertius. Fo. cclxxxix.

zet et sup ea hunc puluerē cōtri-
tū: eris ptes. ij. cere. x. dissoluant
digitis in sole et administrētur
aut ceruse et aluminis añ. viij. cor-
ticum eris salis gēme thur? flo-
ris er? corticū granator? oīz añ.
ptes. ij. calcis pars. j. cere. x. oī-
myitini q̄tū sufficit. ¶ Et iterū
merdasengi olei añ. li. j. gallaz
nō pforataz arist. añ. vnc. j. am-
moniaci vnc. j. minuti thur? vnc.
ij. fiat ex eis linimētū super ignē
et moneatur cum rad. canne.

¶ De curatiōe fistulaz et corio-
rū que nō conglutinātur. Ca. ii.

In fistulis vō et eaz iudicijs
et spēs ipaz iā est dictū qd
dictū ē. ¶ Verū qd necessariū est
de regimine cursus vir? et hūi-
ditatū corruptaz ab eis cū ppa-
ratiōe aut pforatiōe iā declara-
uimus itez in locis añ hunc lo-
cum. ¶ Curatio aut ppria fistu-
lis diuersificatur iterum. fistu-
le em aut sunt recētes currētes:
aut sūt atiq̄ quaz pcauitates iā
pfundate sunt in carne vehemē-
ter et iste qd sūt difficilis cura-
tiōis. nā illd qd necessariū est in
hoc est acceptio illi? pcauitatis
totius cū incisione eradicate ex-
laterib? cū nouacula aut alijs:
aut p cauteriū cum igne: aut cū
medicamine et illud est paruūz
inquietū et pprie qñ est i vicini-
tate nerui aut mēbri sublimis: et
fortasse eger est delinior ad hoc
vt remaneat illd cū eo et toleret
illud q̄ vt patiat ei? curā. ¶ Et
fortasse ē possibile vt exicetur et
corrodat ei? caro vinctuosa frau-
dulēta itra ipaz exicef? fīdū
carnis ei? mortue et p̄solidet et re-
maneat q̄ta spatio lōgo p̄ter q̄
sit adhuc p̄solidata itegre. ¶ Et
q̄ vult illd opzyt mūdifīcet fistu-

lā a carne fraudulēta vinctuosa
q̄ ē i ea: deide impleat eā medicis
exiccatis et dimittat eā cū dis-
positiōe exiccatiōis ei?: qm̄ ipsa
remanet dū nō cadit tumor: in re-
pletiōe aut hūiditate p̄plexiōis
aut aduentu aque aut situ iacē-
di sup eā dolorose: aut offensio-
ne aut vberatione aut tulli aut
tremore. ¶ De curatiōe vō era-
dicatiōis ei? et ipius euulsiōis
scias q̄ cū ipa ē fraudulēta pu-
trida atiqua nō ē medicamē nisi
abcessio cū adustiōe aut cauteri-
zare eā igne s̄z q̄ oīdūm? cū pfo-
ratione meat? tortuosi iter mea-
tus eius vt sciat intentio caute-
rū et penetratio cū cautela intē-
tionis ei? dōec coquat v? caute-
rizet et abscondatur. ¶ Et caute-
rū cū medicinis acutis est sicut
sunt sal ammoniacum et arseni-
mū et sulfur et flos eris et argē-
tum viuū est de summa corū ex-
tigat arg. viuū et misceat cū tā-
to limature ferri q̄tū ipi ē et al-
kali q̄tū ē ei? medietas et calcē
q̄tū ē ei? medietas et sublimet
i aluchel aut p̄focef i kimia s̄m
q̄ sciūt q̄ occupati sūt cū hoc ca-
et sublimet sicut sal. Cū q̄ poni-
tur ex eo sup fistulā inflāmat et
assat et sepat a carne qd recipiē
cū forcipib? et extrahat. ¶ Et as-
sidue cibatio mēbri ex butyro
vna hora post aliā vt q̄escat do-
lor: deide curef curatiōe vlcersū.
¶ De fistulis vō q̄ ē recēs currēs
opzyt abluat cū medicinis forti-
b? sicut kitrā et aq̄ ciner? et aq̄
maris et sicut salsa et aq̄ sapōis
pmixt? cū ea arsenico et sale amo-
niaco et aq̄ sublimata et calcuce
caumenō et sale amoniaco sicco
et ex salsucco nō currēre et aq̄ i q̄
decoquūt alchali et calx corticū

Liber quartus. Sen. liij.

ouor & calx. Cū ergo mūdifica-
ta fuerit: ponat sup eā medica-
mē de cherua. & emphm de arse-
nico reiterato i medicinis alga-
rab ē mirabilis lunamētī. & me-
dicamē Gal. alcartusīn: & medici-
ne cōposite ex dragagāto & cal-
codis & ere vsto et floze eris & q̄
sūt sīlīa illis & ex cētaurea & fa-
ria horobi & yreos & suructas. &
iā expta ē radix scolopēdriemā
ipā cū fistula implet ex ea sanat
ipām. & sīlī cū fistula implet ex el-
leboro itep & dimittit trib⁹ die-
bus sanat ipām: & sīlī assenū: et
sīlī succ⁹ cucumeris agrestis cū
glutino albotin: aut succus radi-
cis almaroth: aut flos eris: aut
āmoniacū & calcadis & dragātū
& colcotar & gūmī cū aceto. Aut
sumafvīa īfantiūz sine cessatio-
ne terat ī mortario plūbeo dōec
inspisset & ericet & administret
Medicamē q̄ vtunt illi de ale-
xādia: oppopōaci dragātū assa-
ri & colcotar & flos eris et alu-
mis oīm añ. ps. j. cātariday ps.
5. fiat puluis aut ēplz aut aggre-
get cū aceto ī q̄ decocte sūt cāta-
rides: & fortasse pōit cū eo mel.
Et itep sumant aloes et flos
eris & merdasēgi & cortices ouo-
rū calcinati qđ ē eis forti⁹ pluri-
mū & p̄misceant. Et iterū me-
dicine fortes q̄s dixim⁹ ī ca. eoz
q̄ sūt difficilis p̄solidationis. Et
cū apparet caro bōa administra-
p̄glutinātia faciētia nasci carnē
& qñ est ppe eā os corruptū: tūc
opz vt rectificet et curet curatio-
ne sua: & cū vides hūiditates vi-
rulentas minozari aut saniofas
redire: tūc iam curatio confert.
De carne addita s̄ylnera. C. 12
In curatiōe illi⁹ sunt neces-
sarie medicine abstersive &

exiccative: & p̄tomagis sunt mē-
nous mordicatiōis tāto sūt me-
liores. Et opz vt non expectet
hic d̄ adiutorio nature qđ expe-
ctatur ī nascētia carnis: nascē-
tia em carnīs est opus nature: &
omne qđ natura nasci nō facit si-
ue sit cū adiutorio medicine: aut
absq̄ ei⁹ auxilio est p̄uū opatio-
ni nature: pp illud igit opz vt sit
plurimū sustētationis sup medi-
cinaz. Et scias q̄ trocisci facti
ad hoc nō p̄ferūt illi qđ ex ea an-
tiquū est: imo recētī. Qđ si ex eis
fuerit aliqd necessariū: tūc opoz
tebityt ī faciēdo trociscos. sit cō-
seruatio: & reponant ī loco quē
nō corrūpat aer: & iā laudate sūt
ad hoc feces acetī: s̄z illd non est
apđ me penit⁹ sanū: & facere eos
trociscos & formas similes auel-
lanis est magis p̄seruās p̄tutē.
Qđ hō dī q̄ ipā indiget vt im-
bibat aq̄ calā de arsenicoz alijs
ē illd qđ p̄parat eā ad resolutio-
nē virtutis: & adinnat aerē corrū-
pēt eā. Et medicamē qđ ē qđ
est grossius & fixius p̄tutis est
magis iuuatimum ī hoc capto
nō ex pte p̄tutis qm fortasse sub-
tile est fortius: sed p̄pea q̄ pas-
sio ei⁹ ex aere et hūorib⁹ p̄mixt⁹
est minor et fixio ei⁹ cū dispōne
sua est maior. Et iste medicine
sunt sicut cortices eris et ostrā-
ca adusta et due spēs eritorum
adustoz cū carnib⁹ suis vep̄ eri-
tū remanēt et p̄stringūt carnem
plusquā oporteat. Et fortius
de illis q̄ numerauimus est flos
lapidis nominati esse: et fortius
eo ē scorie et glutinū auri et col-
cotar: et dragantū adustio mīo-
rat virtutem eoz: et est mordica-
tiōis sīlis: et addit eoz subtilia-
tiōnē: et flos eris est fortis et nō

est sicut ziniar et pprie factū ex corticib⁹ eris. Et ex eis q̄ corrodūt carnē additā ē vt sumāt alkali et calx. nō exticta et dimittant i sexcuplo sui aq̄ i sole. 7. dieb⁹ et moueāt oī hora donec igrossent et fiāt sic lutū et fiāt ex eis troisci et admistrēt: et silt troisc⁹ fiet lic⁹. et vngm viride ē mirabile et viride factū cū sale gēma: et vngm qd̄ noīat ale scorzeri corrodit carnem sine mordicatōe et medicamē dudume et medicamē dianox: et medicamē factū ex corticib⁹ eris et minuti thurs ē pueniēs carni male: et accipit hūiditatē sicut cotū: et oēs medicie facte ad hoc vt mittātur in nasum.

De regimie vlcerū disruptorum post cōsolidationē. Ca. 13.

Ratio p⁹ eorū disruptio nē est vt accipiat caro mala: et os qd̄ ē seq̄t eā: dñ occupe ris i desiccatiōe ei⁹ h̄z qd̄ scis. et ex hētia ossa fortasse sūt cū m̄dicinis attractiuis sicut sūt folia papaueris nigri ēplata cū solijs fici et saulich at semē iusq̄ami albi et calcad⁹ eq̄lib⁹ ptrib⁹ ēplata

De eradicatione vestigiōrū vlcerum et vulnerum. Cap. 14.

Indiget eradicatione vestigiōrū vlcerū et vulnēz medicinis absterfinis fortis abster sionis mūdificatiuis et sint stru tes eaz prie struti ei⁹ qd̄ abster gūt: ḡ curet forte cū forti: et qd̄ ē min⁹ eo cū eo qd̄ ē min⁹ eo. De dicine at mūdificatiue fortius virtutū sūt. h̄bi ḡra. vt sumāt s̄q̄ ma ferri cū lacca: et trisera et li nīat d̄sup calx et mel aut succ⁹ calamēti et albugo ouis et arseni cū et lap⁹ pipis. Medicie at le ues lenib⁹ sūt sic s̄abe et farta ci

ceris et semē raphani et lutū mol le rap et cortices melonis. Et adeps asini ē bōa valde et ppe qñ associāt ei qd̄ā p̄dca. Vestigia at vlceratōis at p̄beratōis abster sio cū oleo d̄ lilio d̄let ve loc t. Ampli⁹ troisci q̄s ego dicā in caplo decorationis.

Tractat⁹ quart⁹ de solutiōe cōtinuitatis neruorū et qd̄ non p̄det cū restauratione de solu tiōe cōtinuitatis neruorū.

De vulnerib⁹ neruorū et que currūt cursu eorum. Cap. 15.

Neruis ppter vehemētiā sens⁹ eorū et cōtinuitatē suā cū cerebro accidunt ex vulnerib⁹ dolores vehemen tes valde et lesiones valde ma gne sicut spasm⁹ et p̄mixtio rō nis: et mltoties pducūt ad spasmū absq̄ atecessiōe lesiōis pra ue: et nō sūt in eis excusatio qñ illic sit ap̄a magnū absq̄ dolo re magno: et faciliores. eorū dis pōnes sūt febres: et ap̄ata mul ta apparēt i alijs locis q̄ i vul nerib⁹: et sitis: et vigilie: et desiccatio lingue et ppe qñ accidit il lic ap̄a. Et similiter ē disposi tio vulnerū chordaz lacertorū et p̄pue i latere capitis earum.

Et qñ ap̄ant nerui et q̄ sunt eis silia: aut aduenit eis frig⁹ spasmā: et si aduenit eis putre factio corripit mēbrū et augmē tatur. Et putrefactio qd̄ fe stinat ad eos qñ ipsi sunt crea ti ex hūiditate quā p̄gelauit. et coagulauit frig⁹ et ad h̄i qd̄ pperat putrefactio ex hūidita te et ex caliditate humida et de coquit in eo. Et similiter aq̄ quidem frigide nocēt ex parte

Liber quartus. Fen. liij.

spasmi et calide ex hoc quod putrefacit: et similiter oleum: verum oleum quicquid est necessarium. scilicet illud quod est calefactum pro necessitate sed ad dolorem: aut propter subtiliadas medicinas et facere eas currere et sunt medicine resistentes quilibet huiusmodi: et pungentes sole quicquid perficiunt hanc operationem. et quicquid ex eis vulneratur est apostema etiam: et est eius operatio tardior: et similiter eius maturatio et curationis susceptio est tardior.

Et quicquid ulceratur nervi et sunt ulcera tardioris solidationis et tardioris maturacionis.

Et omne vulnus quod fit in nervis aut est punctura aut scissio. et fissura quod est aut fit cum detectione nervi aut sine eius detectione.

Et illud quod est aut fit in longitudine: aut latitudine: et vulnera quod est cadentia sunt longitudine in nervis saluora sunt cadentibus in latitudine: villi enim sani ledit ex vicinitate incisi et nocet per ipsum et nocet cerebro: et facit accidere spasmodum et egritudines magnas. et fit iterum multoties necessarium tunc abscindere vulneratum et punctum cum totalitate. puenit ex eo quies et separantur accidentia mala.

Et vulnera quod est in paniculis sunt leuiora eis quod sunt in chordis nedum eis quod sunt in nervis: et tu quod demisisti paniculum cum testimonio: et fortasse sciisti enim ex anathomia. et si paniculum apertum non videtur in eo incessus villorum in longitudine et in chorda paniculari videtur incessus paniculorum in longitudine: et chorda est dura valde et non est panicularis in eius duritie: et paniculus suffert futuram.

Et in vulneribus et disruptionibus quod adveniunt ligamentis nas-

centibus ex osse ad os non est malum et suffert vehementiorem curam: et non timeat ex abscissione nervorum illud quod timeat de eorum quassatione et de incisione partis eorum in latitudine quibus membrum contrahatur.

De canone curacionis solutionis perinuitatis nervorum. Ca. 2.

Medicamentum vulnery nervorum est illud quod est calidum siccum subtilium partium equalis caliditatis: ita ut non mordicat et sit eius exiccatio vehemens valde cum attractioe non cum stipticitate oino. et omne id quod est calitas subtilis cum exiccatione vehementi subtili substantie non evadit ab attractioe.

Et caveatur stipticum in eis et proprie in principio rei nisi sit cum absterfioe sic eorum et scoriam erig: et quod est huiusmodi generis subtilia ipsum cum trituratione in aceto id quod non est stipticitas et quicquid tunc ex aceto et subtiliatioe eius processio calitatis subtilis in se ipsa: et si necessaria est fortis calitas: quicquid tunc necessaria est non sit perfidias tunc: sed ut frangat et declinet cum ea ex eo quod ei admisceatur ad qualitatem calefaciat cum mensura et excitet cum fortitudine. et si fuerit nervus directus non sufficit aliquid cui sit acuitas oino et est nocumendum illi cum eo magnus: et sicut si invenerit medicamentum aut paniculum quod administratur super vulnus cui obviat dum est fridum actum: tunc lesio nervi ab eo est vehemens. et quando accidit vulnera in nervis: tunc non oportet ut properet ad icarnationem sed quod oportet ut incipiat a sedatione doloris vaporando cum panis calis et cum oleo calis: et cum oleo omphacio proprie quoniam in ipso est stipticitas quod est et cum adipibus iterum et sit eorum calefactio. et repidum pro fridum: et sicut sit tunc iterum in sedatione apertis. et de illis que

lis q̄ administrant̄ ē tunc sunt
emplastra scā cū sirupo aceto-
so z cū aq̄ cineris. z ex cibis et
potib⁹ sicut faria fabarū z ho-
robi z ciceris z lupini amari z
sauicordei z alijs: imo ista ite-
rū administrat̄ a hīs apostemenē
z q̄nq̄ pfert administrat̄ illd qd ē
leue. ¶ Cū ḡ sit in eis illud z ac-
cidit securitas ex supfluitati-
bus q̄ effūdūt p̄ illd qd admini-
strat̄ d̄ flōmia z eūone: tūc icar-
na: z nō sedes dolorē eoz cū aq̄
calida oīno: imo cū oleo subti-
liū ptinūz in q̄ nō est stipticitas
calida vsq̄ ad terminū nō sup-
flūū calm em̄ supfluez fridū nō
pueniūt ei. ¶ Et mltoties qdē
cōtingit q̄ vuln⁹ iā appropin-
quat sanitati z nocet ei frig⁹ z
fit vehemēs dolor: z redit lesio:
q̄re fit necessariū vt succurrat̄
statī cū sedatōe z cū oleis cale-
factis ēbrocādo cū eis. qd si ner-
uus ille fuerit discoopat⁹ z fue-
rit icisio i lōgitudie: tūc stude
vt coopias ip̄z carne z pōe sup
ip̄z medicīas pūgitiuas q̄s di-
xim⁹. z strige ip̄z cū pānis lōḡ
strictura colligete z aggregā-
te sp̄ rē magnā loci sani. si aut̄
disrūpat̄ i latitudine tūc necessa-
riū ē luere ip̄z z si nō pglutiat̄. z
si q̄n pperat res z times putre-
factōez succurr̄ ip̄tū tibi ē possi-
bile. ¶ Qd si ap̄et et adueniat
frig⁹: pueniet ei spasm⁹: z pu-
trefactio q̄hit mēbrū: q̄propter
nō opz vt icarnet caput vulne-
ris neq̄ colligat̄ nisi post sanī-
tatē. ¶ Cū ḡ ē i eo strictura am-
pliet̄: qm̄ illd pducit ad putre-
factōez vulnez p̄ illd qd aggre-
gat̄ i eis d̄ vīru z alijs: z cū hoc
dolor fit vehemēs q̄re nō opz vt
icarnet oīno nisi postq̄ exicca-

exiccatōe d̄cēti: z securitas fit
ex oi ap̄ate z putrefactōe. z p-
pter illd opz vt soluat̄ strictu-
ra super medicamē vt festinet̄
ex alio. et fortasse soluit̄ in die
aut in nocte bis: aut ter. et for-
tasse ē necessariū vt facias illd
iterū i nocte illi⁹ diei: aut die
illi⁹ nocti si fuerit in lōgitudi-
ne: z pprie q̄n illic est mordica-
tio: qd si n̄ fuerit: tūc necessitas
illi⁹ erit minor z sufficiet bis fa-
cere illd mane z vesp̄e. Et opz
vt obserues i medicinis eoz
ne calefaciāt vltra q̄ sit necesse
neq̄ abbreviet̄ in calefactione
necessaria: z silt̄ in abstersiōe z
exiccatōe z i p̄io vtriusq̄. Cū
ergo vider̄ qd iā calefactū est:
tūc isrida ip̄z. s. mēbrū cū mēsu-
ra q̄ minuat additionē ab eo
qd ē necessariū. Et q̄nq̄ expiū-
tur cerata scā cū euforbio sup-
crus hoīs sani siltis i firmo i cō-
plexiōe sua z ip̄si⁹ forma: z cōsi-
derat̄ an supfluat̄ i calefactōe
ei⁹: an nō calefaciant ipsum in
aliquo de quo sit curandū: aut
calefaciāt ip̄z calefactōe tpa-
ta: z tūc h̄z illā quāritatē: post-
ea administrant̄ sup i firmū: z ex-
piūt sup ip̄z scōo. vep̄ vt expiā-
tur sup aliū d̄ illi q̄ simulant̄ ei
in p̄mis est meli⁹ vt nō sit neces-
saria in experiētia eoz sup ip̄z
alteratio plurima. ¶ Et cū hoc
toto cū neru⁹ est discooptus et
vuln⁹ āplū. valde: nō suffert ali-
qd valde calidū sicut euforbiū
z sulfur z eis siltia: imo indiget
medicamē qd ē silt̄ tutia: z itez
medicamē scō ex calce abluta
ablutiōe vltia i hora vna. ¶ Et
opz vt sit oleū qd administrat̄
in cerat̄ ei⁹ z ei⁹ linimētis si-
cut oleū ros. z myrtinū q̄ nō te-

Articella. 2

Liber quartus. Fen. iiii. 6

tigit sal et glutinū itez qñ ad-
mistrat i istis medicinis opzvt
sit ablutū: et mel itez opz vt sit
ablutū et tutia opz vt sit ablu-
ta: et nō oz oīno vt sit i eis d acui-
tate et mordicatione. et si fuerit
in eis stipticitas parua in curō
ne discooperti licz cū virtute re-
soluēte, sine mordicatione: et p-
prie qñ infirmus est debilis cō-
plexiōis. **¶** Membra itaq; dignio-
ra elōgari a frigido et aq̄sitate
et v̄tolitate vel v̄nctuositate et
eis siliabus sūt cū sūt discoopta
nō em̄ est eoz nocumētū i disco-
opto cui obuiat et qd̄ ledunt: si
cut ē eoz nocumētū i eo cui nō
obuiat nisi paz et nō obuiat ni-
si ei q̄tinet ipz: et ipm seq̄r: et si
nō fuerit excusatio tūc s̄z q̄ dixi-
m⁹. **¶** Qd̄ si fuerit illicet aliq̄
i creatōe: nō erit malū si admini-
stres trociscos d̄ colcotar et tro-
ciscos andronij et prassiū cū v̄io
cocto aut cū oleo. i hyeme qd̄
cū oleo subtili: s̄z i estate cū olo-
ro. et thus et glutinū alborin et
albezard cū quātitate maiore q̄
de medicinis discooperti. **¶** Et
de eo qd̄ rectū ē qualiāq; sint
vulnera est vt ponāt super me-
dicamen methahazalenis infu-
sus i oleo: et sicut neru⁹ discoo-
pertus est dignior alijs neruis
vt alleniatio fiat i eo: s̄līr liga-
mēta q̄ nascunt iter ossa sunt si-
gurarū dignior vt opetur sup
ea cū medicamie forti. Ligamē-
ta aut̄ q̄ cōtinuātur cū lacertis
sunt inter v̄trasq; res. **¶** Et de
vulneribus a quibus necesse ē
magis elongare aquam est vul-
nus nerui: et s̄līr frig⁹ q̄uis mi-
nore: tñ est de reb⁹ incombibili-
bus ei: et oleū itez nocet: et nō ē
necessariū nisi apd̄ sedationes

dolorū calidū. Et nō oz vt ablu-
tur vuln⁹ neq; cū aq̄: neq; cū olo-
mo sollicitus sis vt abstergas
hūiditatē cū pānis aut lana i si-
ne lenitatis neq; et cū vino co-
cto nisi sis secur⁹ a nocumento
hūiditatis ei⁹. et qñ exigit aliq̄
egritudinū vt sup ipaz ponat: et
pprie sup qd̄ ē discooptū oleuz
tunc opz vt trāseat super ipsuz
in p̄mus vinū coctū: deide oleū.
¶ Inqt Sal. Accidit cuidā hōi
punctura cū ferro minuti capi-
tis et disrupta ē cutis et p̄tinua-
ta est q̄busdā neruis man⁹ ei⁹
medic⁹ ergo posuit emplastrū
qd̄ iā expert⁹ fuerat i incarna-
tiōe vulnez magnorū i carne: q̄
re ap̄atus ē loc⁹. et postq̄ ap̄a-
tus fuit: posuit d̄sup medicinas
mollificātes sicut emplm de fa-
rta tritici et aq̄ et oleo q̄re putre-
facta ē: man⁹ hōis et mortu⁹ ē. et
qñ accidit spalm⁹ ex v̄lcerib⁹ i
eis tūc d̄ eo q̄ necessariū ē si iā
stricta fuerit scissura cutis: ē vt
apiat et admistrent medicie: cō-
ferētes illis v̄lcerib⁹ exiccātes
eas subtiles valde. et vt sit solici-
tudo in hoc vt pueniat ad p̄fū-
dū. Et qñ ē v̄lneris disruptio et
pūctura et nō ē ap̄a: tūc curō est
curō localis. Et opzvt sit fortio-
ris caliditatis et fortioris exicca-
tōis q̄ illd̄ q̄ admistrat sup scis-
surā qm̄ illd̄ penetrat ad egritu-
dinē facili⁹. Et opz vt sit regim̄
vulnerati i neruis subtile: et vt
sit in v̄tūmo subtiliationis. Et
cū dolor facit accidere ap̄a tūc
necessariū ē dare cibū et pprie
qñ vulnera sunt in latitudine:
nam in necessaria est flobotomia
vene sine sollicitudine et sine ti-
more sincopis: v̄bi gratia: et oz
vt sit stratus eius humidus.

Tractatus.iiij. Fo.ccxij.

Et obserues membra ppinqua
vulnerib⁹ cū inunctione et silr
caput ei⁹ ⁊ collū ⁊ subascellas
ipsi⁹ cū inūctiōe si fuerit vuln⁹
l supiorib⁹: ⁊ silr pectinē et in-
guina: ⁊ proprie si fuerit vuln⁹
in iferib⁹ et partibus cruris.
¶ De medicinis vulnerum et
vulcerum ipsorum. Cap.3.

Glutinū alboti ē de melio-
rib⁹ medicis vulnerū ner-
uoz: verū illis q̄ sūt sicut infan-
tes ⁊ mulieres ⁊ cui⁹ pplexio
est vehemēt⁹ hūiditat⁹ sufficit
qđ ē sic glutinū alboti solū pul-
uerizatū cū paucō oleo qđ ipm
leniat ⁊ viscosū faciat si fuerit
siccū ⁊ resina loco ei⁹. In illo
āt cui⁹ pplexio ē siccior ⁊ caro
durior: oꝝ vt misceat cū eo eu-
forbiū ⁊ qđ ē ei sile aut vetus
aut recēs aut pap⁹ aut mltū sz
pplexionē corpis et ei⁹ calefa-
ctionē. ⁊ sit sūma ei⁹ qđ dat de
forti recēt. xij. ps kerat: aut de
glutino alboti aut ei sili sit ter-
tia ps kerat aut ei⁹ cū q̄ misceat
et qñq̄ admiscetur ei preter eu-
forbiū de lacte titimali qm̄ est
mirabile: ⁊ d̄ assa ⁊ d̄ serapino
⁊ d̄ oppoponacoꝝ qđ ē d̄bili⁹. s.
baurach ⁊ spuma ei⁹: ⁊ sulfur
calefactū cū oleo sz q̄tatem
sorditiei balnei: ⁊ flos lapidis
assus: ⁊ oē attractiū hūidita-
tū ad exteriora ⁊ diagātū ite-
rū: ⁊ cinis purgatiōis eris ⁊ cō-
glutinatio auri. ⁊ fortasse si re-
perit i p̄cipijs vulnez neruoz
nisi fermētū ⁊ admistat ⁊ con-
fert eis: ⁊ attrahit ex pfūdo at-
tractiōe bona. ¶ Et multoties
inuat cū sordine vasorū apum
cū nō est presens euforbiū: aut
faria lolij cū aqua cineris em-
plastrata: ⁊ administratio glu-

tini alboti est melior res cum
qua incipitur: et post ipsū sicut
emplastrum basilicon conforta-
tum cum eo cum quo oportet vt
confortetur de illis q̄dicta sunt.
et fortasse pmisceat cū ceratis et
calefacit ea: ⁊ opzvt sit ablutū.
Et qđ eo melius est: est illō qđ est
ablutū cū aqua maris in sole ca-
lido ⁊ quāto plus abluat: sit ma-
gis inuatiū. Et de medicis bo-
nis ē medicamē Sal. ppositū ex
cera ⁊ euforbio et picezolo gros-
so et d̄vno q̄ sit pars media: ⁊ d̄
oleo pars vna: et olenz balsami
cū subtilitate sua nō est mltre ca-
lefactiōis: dico ppter velocita-
tē sue resolutiōis. ¶ Et cū vulne-
ra fuerit gauzirata aut punctu-
ra ⁊ nō associat eis ap̄a neq̄ pu-
trefactio: tūc opzvt administret
emplastrū cū euforbio aut fimo
colūbino ponat i corpe subtilio-
ri euforbiū ⁊ spissiore fim⁹ colū-
bin⁹: ⁊ ad dezminue sz qđ vides
de dispositiōe corpis ⁊ ei⁹ forma
et dilata si sunt stricta. Et scias
qđ medicamē qđ necessariū est i
gauzi necessariū ē vt sit forti⁹ eo
qđ est necessariū in scissione. Et
cū accidit in vulneribus putre-
factio tūc serapinū ē bonū ⁊ fari-
na horobiveꝝ cū accidūt ap̄ata
tūc farina ordeī ⁊ farina fabarū
⁊ farina horobi itez q̄ iā decocte
sūt cū aqua cineris aut aq̄ pura
in qua sit virtus serapini. ¶ Et
cū vides vulnera ad sanitatem
peruenire non timeas tunc ad-
ministrare desup vinū coctum:
opz ergo vt administres medici-
nas infusas in eo: deinde calefac
ips⁹: ⁊ accipe ips⁹ cū pannis infu-
sis ⁊ stringe desuper.

¶ De ap̄atibus que accidunt
neruis vulneratis. Ca.4.

Liber quartus. Sen. iiii. 6

Iam scit ex eis q̄ p̄missim⁹
et scire fecim⁹ ex canone cu-
rationis neruorū q̄s sit modus
curatiōis ap̄atū: q̄ accidit eis
cū vulnerat⁹: et opz vt iterem⁹ il-
lud explanādo. Dico ḡ illd qd
Sal. dixit i libro catagenis. In
q̄t. Cū accidit i vulnerib⁹ ner-
uorū et mēbroz neruorū fleg-
mō: et flegmō ē fort⁹ isāmās val-
de: tūc opz vt admistrent i cu-
ratiōe ei⁹ medicie facte cū ace-
to et lapidib⁹ mineralib⁹ q̄s di-
xit: et plurimū eoz ē i tractatu
secūdo catagenis: q̄rū vna hec
ē. R. calcadis. 3. j. et q̄rtā: et dia-
gāti. 3. ix. et 5. et quartā et scorie
plūbi. 3. ij. et 3. ij. et corticū thu-
ris. 3. j. s. bezard. 3. j. et cere. 3.
vj. et olei. 3. ix. et aceti fort⁹ li. ij.
et q̄rtā: terant medicine sicce et
infundat⁹ cuz aceto. x. dieb⁹ et
soluāt ea q̄ soluunt⁹ et isfrident⁹:
et misceāt oia i olla et misceant⁹
motu exq̄sitiissimo dōec equēf:
et opz vt distillet⁹ sup mēbrū isfr-
mū ex oleo bis aut ter i die. et
cū ponit⁹ h̄ medicamē desup oz
vt ponat⁹ sup ipm deforis lana
iā ifusa i aceto et oleo calefact⁹
eq̄li calitate. Nā non est aliqd
nocibili⁹ omnino neruis infir-
mis neq̄ deteri⁹ sup eos q̄ illd
qd est frigidū. Qd si necessariū
sit ēplastrare ista mēbra in di-
spositiōe emplastro facto cum
aceto et melle et cinere: tūc opz
vt ēplastrū sit coctū: et vt sit fari-
na ei⁹ farina horobi. Si at nō
fuerit tibi p̄sens tūc admistra
farinam fabarum aut ordeī.

De attritione neruorū et
eorum torsione. Cap. 5.

Cum nernis aduenit attri-
tio tunc si non fuerit cum
eo vulnera neq̄ apostemata

ad hoc curet cū eo qd sedat do-
lorem: et sifr quando accidit ap̄a
tūc nō cures ipsum cū eo qd rū-
pit sicut aqua cineris et simila
imo cura ipsum cū sedatib⁹ do-
lorem. Et sifr opz vt embrocetur
membruꝝ cū oleo calefacto ēbro-
catione p̄tinua: et sint in virtute
illi⁹ olei mollificatio et resolutio
Et de oleis bonis in hoc ē aneti-
nū et oleū de alachoē et oleū d̄ ru-
ta: et sifr emplastra puenientia
ad illd. Et similiter maluanisc⁹
est mirabilis cū terit⁹ et p̄ponit⁹ sup
neruos tritos. Et caro verene-
riarū est mirabilis: et fortasse cu-
rat cū cepa bis cocta. Qd si fue-
rit illic ap̄a tunc regimē in seda-
tione ap̄atis eius est vt admini-
stret⁹ desup p̄gelatū vne cū vino
et pauco aceto et oleo cū quāti-
te pueniente: et calefiat cū eq̄lita-
te et submergat⁹ lana sordida et
p̄prie lana yfopi: et ponat⁹ desu-
per: et si fuerit hec lesio in tūctu
riōtic illic est melius vt sedetur
dolor: et ponat⁹ medicamē forti⁹
et p̄positū cū eo q̄ maturat et re-
soluit s̄z cū stipticitate tēperat⁹:
et opponat⁹ p̄ id ap̄ati et nō ad-
dat i eo: et p̄sidera i dolore ap̄a-
te: et itēde i ad id ex eis qd est ve-
hemētioris intētiōis: et q̄n nō est
dolor tunc perfora et admistra id
q̄ est forte sicut aq̄ cineris et ace-
tū et vinū itez. Et q̄n ap̄a iam
prolōgatū est tūc p̄forta medica-
mē factū cuz aqua cineris et qd
sit cū sorditie balnei. Qd si fue-
rint illic in cute vulnera etiam
tunc necessaria sunt illa i quib⁹
sunt exiccatio fortis et aggrega-
tio et strictura q̄b⁹ colligātur p̄-
tes sicut farina fabaz et acetū et
mel et medicamē bonū. Et si vis
vt sit fortioris exiccatiōis pone

Tractatus quartus. Fo. ccxcij.

in eo farinā horobi: et si adest vo-
luntas ut sit forti⁹ itez ponat in
ipso radix lilij. Et si fuerit vulne-
ra talia ut non curet de eis tunc cu-
rent nervi cum eo quod prohibet apo-
stemationē nervorum: et non sit occu-
patio cum eis et caro ostrearum est mi-
rabilis: et quicquid curat cum cerato
ex sale et emplastro cum olivā: et my-
rrha est cōis inuamēti in vtriusque
disponib⁹: et si fuerit cum vtriusque re-
bus dolor clamor⁹: tunc oportet mi-
sceatur cum medicinis pice et emplastro
stret cum illo calido. Et oportet ut
caueatur in torsione nervorum a qua et
non appropinquetur neque calida: ne-
que frigida: imo administrentur
olea quibus est virtus aromaticorum
sipticonum calefacta et specierum
quibus est hec dispositio.

De indicis nervorum cor-
ruptorum. Ca. 6.

Quandoque accidit frustis ner-
vorum corruptio. Et est ne-
cessarium ut extrahatur: oportet er-
go ut extrahatur extractioe ci-
uili.

De nervorum duritie et eo-
rum torsione. Ca. 7.

De multis accidit apud be-
ratōe: aut casu: et quoniam premis-
sentis cum eo stupor: et cura duri-
tici nervorum prima est curatio
apertū duorum et alios hori: et nos
dixim⁹ in tabulis medicinarum sin-
gularium in antidotario quod neces-
sarium est rememorari de medicis
eis. Et quod narrabim⁹ hic sunt me-
dicine ex parte: in eo de quibus sunt le-
ues sicut ut sumat bdellium iuda-
ci pōd⁹. 3. r. et fundat in aqua et sol-
uatur in ea et perficiatur cum eo et tunc
ipsum est de radice maluanisci et tri-
tivalde et emplastro cum eo. et si
radix lilij perfecta cum gelato vine
et itez amoniacum galbanum et eu-

forbium aggregata cum fecce olei: et
itez sumatur semine almarum et fiat
emplastro cum vino cocto: et itez me-
dicamentum dyalio cum medietate sui
de stercore caprino ad ultimum.

De rememoratione egritu-
dinum ossium. Cap. 8.

Ossibus autem accidunt egritu-
dines ex corruptioe proplexio-
nis et ex solutioe singularis et fra-
ctura et dislocatio et putrefactio-
ne et ulceratio et excorticatio. et
nos quod loquimur de fractura et dis-
locatio quod indiget restauratione
post hunc locum. Illas autem quod de eis
indiget aliis medicinis dicem⁹
hic querentes auxilium a deo.

De ventositate spine et cor-
ruptione ossis. Cap. 9.

Ventositatis spine causa sunt hu-
mores acuti penetrantes et
os corrodes ipsam: et incessus ven-
tositatis spine et incessus doloris
iuncturarum verum materia in dolo-
re iuncturarum est in carne: et in
ventositate spine est in osse: et
ei⁹ additio corrumpit ossis partem
vnam post aliam. Dixerunt quidam quod
spina est spasmus in toto corpore
propter vlcus non affirmatur.

De signis corruptionis
ossis. Ca. 10.

Quam ossi accidit corruptio
videtur carnem super ipsum molles-
cere: et molle fieri: et incipit in via
fetois et vir⁹. Et penetrat per eas
tota facillime ad os. Cumque pue-
rit ad os non invenit ipsum lene ita
ut lubicet ab eo imo adheret ei
pariter et quasi invenit rem non firmam
in seipsa imo habet fracturam aut
putrefactionem: et fortasse destruit
et lenit: et propter quod non est corruptio
in principio: nam in hora principij
non apparet illud cum teta. Et quicquid
significat lubricitas ei⁹ superflua

L iij

Liber quartus. Sen. v.

corruptionē ei⁹ ex hoc qđ qñ lu
bricat i eo tēta: in oī latere sīgt
separatiōez pñiculi ab eo: illū
ppter corruptionē q̄ incipit zil
la q̄ incipiet cū corrupet caro su
pra ipsū: z cū discoopueriseā ab
eo: inuenies ipz mali coloris: z
multoties qđ ē ātecedit ipz āpa
z corruptio carnis z mēbrū i pu
mīs z mors deide venit ad ipz

De curatione eius. Ca. 11.

Curatio corruptiōis ossis ē
ei⁹ fricatio z ipi⁹ dstructio
āt ei⁹ abscissio z ipi⁹ serratura: si
ue sit fistula sine nō sit. Nā neces
se ē fricare ipz z radere aut cau
terizare pueniēdo ad vltimū cor
ruptiōis eius: vt cadāt cortices
corrupti z remaneat sanū. Et
qñqz cadunt cortices ossiū p me
dicinas iterū sicut cadunt corti
ces capitis z alior. Et de illis
est medicamē cui⁹ hic est descri
ptio. R. aristologiaz ireos myr
rhā aloē cortices plāte oppo
naci cābul adustū scorāeris cor
tices pini aggreget: z ē mirabi
le faciēs cadere cortices ossiū z
nasci carnē bonā sup ea. Et si
fuerit corruptio ossis pñdior il
la: tūc necesse ē pcauare ipz. qđ
si corruptio iā psecuta ē medul
lā h ē excusatio qñ assumat illū
os cū medulla sua. Et si corru
ptio fuerit de illis q̄s nō sanat
nisi abscissio: z serratura toti⁹ os
sis mēbrū: aut plimū eius qđ cir
cūdat ipz: tūc sciat locū i qđ opz vt
icidat itayt reuoluat tētaylqz
pseāt locū i q̄ inuenit adherētā
ossi vltimā: qm̄ illic ē termin⁹.
vex qñ ē os corruptū ex capite
core z āche: z sic spōdilis dorsi:
tūc fugere ab ei⁹ curatiōe ē me
li⁹ pñ nuchā. Et si timeat qđ cor
ruptio ossis seāt corruptiōem

carnis cui⁹ cas⁹ accidit pri⁹: tūc
ifrigidare z accipe carnē ab eo
ē pñemēs z ē ei⁹ cura. Et opz
vt ifrigideat mēbrūz sanū cū epi
thimatis q̄ sciūsti i cap. corru
ptiōis carnis discooperte ab eo
etiam et cum eorum similibus.

De modis seruantibus os
corruptum. Ca. 12.

Inquit: elenē caro ab osse
ita vt ponat i extremitate
ei⁹ filiū cū q̄ tendat ad supiora
vite: q̄ tendat cū eo mēbrū: aut
aliū ex illo loco ad iseriorayt n
associent ei dētes: z serra ipz. et
qñ ē necessariū serrare costā: aut
os sub q̄ ē tūca aut aliqd nobi
le sicut tunica costay nuche: po
ne subserra laminā quaz seruet
mēbrū nobile. Qđ si caro fue
rit s̄z rotūditatē suā tota disco
opta tūc serra ipz qñ ouē caro
sup os qđ iā discooptū ē ex oib⁹
laterib⁹ suis. Qđ si presossis
corrupti fuerit prie iūcture: tūc
extrahe ipz ex iūctura. z sic orū
pit os brachij totum aut cruris
tūc auferat totū. Caput āt āche
z core z spōdiles dorsi qñ corū
pūt tūc fugiat ex curatiōe eoz
propter locum nuche.

De eo qđ remanet de frustis
ossiū z corticū eozū in vlceri
bus consolidatis. Cap. 13.

Lid qđ ē meli⁹ vt nō festine
tur i extractiōe eoz: imodi
mittat nāez adinuēt zillū cū at
tractiōe pauca eoz q̄ extrahūt i
spatio nō festino. Et nō moueāt
cū medicinis z opatiōe manus
nā qđ extractū ē violēter h ena
cua qñ faciat accidere vlcera si
stulosa. Cū ergo expellit ea na
tura ad cutēz incipiūt exire z iā
sepata sūt tūc icarnaet curavul
nus. Et si ē est iudiciū in fru

Tractatus quartus. Fo. ccxciiij.

stis eoz et pāniculis de quoz ve-
ritate est vt manifestent: nā cuz
tu pperas et eēhis eaviolenter:
tūc est in eis timor spāsmi et per
murtiōis et febriliū. ¶ Qd si fiant
saniosa nō est in eis magnū no-
cumentū. ¶ Si autē vis scire me-
dicinas illius tūc de illis ē me-
dicamēh mōi. sumātur oleū vet-
zera citrina et sordities vasorū
apū qviret sint quātū est oleū:
deinde soluant oīa: deinde suma-
tur pars vna euforbij et ps vna
lactis titimalli et tres ptes ari-
stologie et fiat ex eis sicut ceratū
¶ Et sumant iterū ammoniacū
et bdeliū et liniant cū oleo de li-
lio: deinde aggregādo totū cū
cōtritione fiat emplm: et ponat
desup. ipz ei ē de illis q eēhunt
ossa cū velocitate et facilitate.

¶ De medicinis fracture ossis.
Capitulum. iij.

Ractura ē curō cū manuq
dicemus et curatio cū medi-
cinis q dicem⁹ pferentib⁹ fra-
cture ossiū et torsioni. ¶ Epithi-
ma ad fracturā et torsionez. R.
mugath mes excorticatoz. añ.
x. aloes maluanisci al. acatie.
añ. v. luti. xx. liniant cū albumie
oui si fuerit apā calidū. Iterum
folia alethil et cupressi et myrthi
et salicis terant et expmant et su-
mātur galle: et rose et cepa narci-
sci est d illis q dicta sūt et drub.
bolusar. et laudanū et faufel et ka-
maba et althea et mes acatia et
melliotū et sansuccū et adde i
eo si idiges calefactiōe sāsuccū
enullam et cupssuz. ¶ Ad fractu-
rā et torsione cū apāte calo. R.
mes excorticatoz. 3. xx. mugat
balaustie acatie emplet: et ē for-
te valde. ¶ Et de medicinis ei⁹
sunt folia myrthi et laudanū et

gallia et crocus et lutuz est bo-
nū attritioni et oleū iterū est iu-
uatiuū ad fracturam et ad dis-
locationē et ad torsionem. Iterū
mugath et mes altea acatia lu-
tum aloes myrthi liniantur cū
aqua myrthi.

¶ Fen. v. incipit de restauratōe
et est tractatus tres.

¶ Tractat⁹ primus de disloca-
tione et trestauratiōe.

¶ De sermōe vniuersali de dis-
locatione.

Ca. i.

Dislocatio

est egressio ossis
ex loco suo qui est
per naturā apud
illum qd ei vicinū
existit intēgre. ¶ Si autem nō
egrediat intēgre nominatur
separatio iuncture ad partem
profundā aut pcedētē aut emi-
nentē q cognoscit sensu. et est se-
patio nō itēgra quā qdā noiānt
torsione. ¶ Cūz ē lesio q non
mouet os sed attrahit et tinet
ipm: tūc est algua enu et nō est ex-
ghe torsiois et qn accidit iūcture
res tertia et vt elonget et addat
sup lōgitudinē suā nālē: et nō cō-
sequit ad hoc dislocationē: vtz
tamē sit facilis dislocatiōis: et il-
lud quidē multoties accidit in
adiutorio et cora. ¶ Et de hoib⁹
est quidā qui preparat⁹ ē dislo-
cationi in iūcturis suis qm pca-
uitates ossiū iūcturarū suap nō
sūt pfunde: et bucelle q igrediū-
tur eas nō sunt intrantes: et liga-
mētū q ordinat inter ea ambo
nō est firmū: imo debile in crea-
tione sua minutū. Aut humidū
suscipiens extensionem. ¶ Aut
iam effuse sunt ad ipsum hūdi-
tates viscosae lubricare faciētes

2. iij

Aut fracti sunt margines cōca-
uitatū ossiū i q̄s igrediunt̄ d̄ os
sib⁹ iūcturaz q̄re sūt concanita-
tes pstrate sup q̄s nō ē distinctio.
Et de iūcturā q̄dē sūt iūcture.
facilis dislocatiōis. Et d̄ eis sūt
iūcture prae dislocatiōis: et de
eis sūt medie. Et facilis ergo si-
cut iūctura poplit⁹ pp̄ lēitātē li-
gamētī sui: qm̄ ip̄a ē creata lēis
ligamētī pp̄ iuuamenta scita in
anathomia: ergo fit pp̄pter illud
facilis dislocatiōis et pp̄pter illū
sustētā cū pila: et fit itē facilis
reditiōis ad salutē. nā facilitas
reditiōis est fm̄ quātitatē faci-
litas dislocatiōis: et difficultas
eius est fm̄ difficultatez eius et
iūctura humeri est p̄ima ei in
macillētis nō i p̄guib⁹. Et prae-
ue hō dislocatiōis sunt sicut iū-
ctura digitorū ipse enim fortas-
se nō dislocant̄: imo franguntur
anteq̄ dislocant̄ et sicut iūctura
cubiti et pp̄pter illū reditio ei⁹ est
prae. Et medie vero sunt sicut
iūcture āche. Et q̄nq̄ accit̄ vt
fiat facilis dislocatiōis q̄ nō est
facil⁹ dislocatiōis pp̄ aliquā cā-
rū. q̄re fit ēt facilis reditio si-
cut accit̄ vt fiat p̄rts āche ple-
na hūiditate: q̄re fit facile eius
dislocatio et cū hoc fit facilis ei⁹
reditio sicut accidit habētibus
venā vase: q̄re ei omni hora dis-
locat̄ eius ancha et redit p̄ quē
libet laborem: deinde dislocat̄
postea redit: et hoc indiget cau-
terio et nō alio. Et praeior dis-
locatio est cūqua abscinduntur
capita frustorū ossis q̄d cōgluti-
nat os cum osse et parum reuer-
titur ad dispositionem suā na-
turalē: et p̄m illius fit in capite
anche deinde in capite adiuto-
rij: et i duobus facilib⁹ duoz pe-

duz apud calcaneū. Et dislo-
catio quidē est sedior quam fra-
ctura cū neque redit dislocatio:
neq̄ restaurat̄ fractura.

De signis dislocationis vni-
uersalibus. Cap. 2.

Accidit i iūctura iclinatio
et pfunditas insolita sicut
accidit accidens apparēs i ma-
gnitudine carnis spatule et i dis-
locatiōe iūcture pedis: et magis
apparēs quā illa q̄ est in iunctu-
ra colli: et cōparatio est ex illis
q̄ extrahūt illud extractōe sana
et ē vt p̄sideres locū infirmū cū
sorore sua sana illi⁹ infirmi ei⁹
dē nō alteri⁹: et cū videris iūctu-
rā nō moueri tūc iudica q̄ dislo-
cata est dislocatiōe integra sicut
q̄n mouet̄ motu suo ad oēs p̄tes
et puenit ad oēs fines suos non
est cū ea egritudo pendens cū
separatione.

De signis declinatiōis. Ca. 3.

Styt videat̄ p̄cauitas cū
augmēto alteri⁹ lateris et
p̄uuet̄ in sensu augmēto q̄d fuit
sensa tūz ad interiora in huius
modi cum hoc q̄d quidam mot⁹
est possibilis.

De signis additiōis lōgitu-
dinis iuncture absq̄ dislocatio-
ne. Ca. 4.

Signū ei⁹ ē vt sit sicut suspē-
sa: cū ergo p̄p̄seris eā redit
ad mēsurā suā naturalē absq̄ la-
bore: si vō dimiseris eā redit ad
mēsurā suā acc̄tālē. et accidit p̄-
funditas in quā fortasse ingre-
dit̄ digit⁹ vbi nō ē caro vehemē-
tis multitudinis sicut humer⁹.

De curatione declinatio-
nis et dislocatiōis. Cap. 5.

Non euacuat̄ quin dislocat̄
tio: aut perueniat ad me-
dicum singularis: aut cōposita

Tractatus secundus. 6. Fo. ccxcv.

cum egritudine alia ex vlcere et vulnere et apace et alijs. Quod si fuerit cum alia tunc oportebit consideres: quoniam si dislocatio fuerit ex illisque redeunt cum tensione leui non faciente dolere vlcus dolo: re vehementi quod perducit ad apace non tolerabile fac redire dislocatione: et si res fuerit e contrario tunc opus est curetur in primis vlcus aut vulnus: deinde cura dislocatione et proprie in iustis difficultibus. Cum vero volumus curare dislocatione tunc fortasse perducit illud ad spasmus maximus secundum plures: et proprie quoniam dislocatio est in membris primis membris principalibus: et sicut est dispositio in apace in quibus est regimen secundum quod nos exprimur. Nam si res fuerit facilis et non commouetur ex ea dolor: neque reditio cum ea est difficilis restauramus dislocationem et non curamus. Si autem acciderit dolor: tunc opus est non presumamus: et si fecerimus: tunc opus est destruamus ligaturam si fuerit dolorosa. Quod si ingrediamur cum facilitate: curabimus apace item et vlcus. Et si fuerint dislocatio et fractura simul et fuerit tensio in parte una permittes regimen vtriusque rei fiat. Et sapiens quidam narravit quod cecidit lapis super extrinitatem huius: et vulnerata est cutis et caro donec appuit extrinitas lacerti nuda: et iam dislocatum erat subter ea caput furcule: tunc quidam stolidus exprimebat occupatus est in equando ossis: et reduxit super ipsum carnem et cutem: et emplastravit et strinxit: quare accidit ut fecerit caro et corrumperet propinquitatem suam os donec factum est viride. et non sciuit quod opus est huiusmodi caro abscindatur: et coquatur ille locus cum oleo feruente: et similiter si fuerit illic apace magnus opus est

curetur apace in primis. In dislocatione autem singularis et simplicis rectificatione regimen est ut tendatur ad partem a qua separatum est donec opponatur extremitas ossis extremitati ossis alteri. Deinde reducat ad locum a quo exiit et tunc redit. Et multoties quod dicitur illud vox quod auditur: deinde ligetur et in ligatura est securitas ab apace: aut adiutorium ne appetatur: et necessitas ad prohibendum apace laboriosus est maior et abhorret ut membro obuietur pauci calidi: quoniam ipse calefacit et addit in apace: imo opus est sint infusi cerato in frigidato: aut vino pontico: verumtamen hyemali sit ut tardetur tensio et reditio usque ad diem tertium et quartum nisi in diebus exceptis. Et declinationi iterum necessaria sunt huiusmodi deinde ligetur: et quando membrum dislocatur in omni motu quoties redit: dislocatur tunc illud est propter mollificationem: et humiditatem: quare indiget cauterio. Et quoniam remanet post reditum dislocationis: aut separationis durities et quoniam apace: administra epythimata et brocas lentificata. Inceptio neque indiget epythimatis et embrocis confortantibus. Et melius est ut embrocetur super stricturam perculdu bio: in hyeme quod dicitur cum oleo calefacto quod fit ex oleis confortantibus et in estate cum aqua frigida. Et opus est sit cibus in dislocatis cum eo quod confortat iusturam et ligat eam secundum similitudinem necessitatis.

De curatione elongationis iuncture. Ca. 6.

Oportet reuocetur os mollicatum ad interiora illius in quo quiescit a quo mollicatum est: et emplastre cum emplastris in qui

bns est virtus stiptica cōmirtis cū eis q̄ habent virtutem calefa ctinā: sicut si misceatur galle et balaustie et acatia: et similia sūt sicut cū aliquātulo cāphore et co sti et ysnee. ¶ Et iterū sufficiat qđ est sicut nux cupressi et iuni perus et reliqua que cadunt in emplastris rupture: deinde stri gatur sicut caput.

¶ De dislocatione mandi bule. Ca. 7.

Accidit mā dibule inferiori vt dislocet ab ordine suo: quare remaneat os apertū: qđ uis sit illud de illisq̄ parū fiūt et nō accidit casu cōpleto. ¶ Et cū dislocat inclinā ad iteriora ex duo eius q̄ accidit apud molli ficationē que fortasse accidit ei apud saltū: et est applicatio vni eorū ad aliā difficilis: h̄z nō p̄uef motu cū lacertis suis q̄veniunt a posterioribus. ¶ Et q̄h̄q̄ acci dit dislocatio ex latere vno: est ergo tūc forma significās ip̄am cū declinatio mandibule est ad anteriora cū trāsuersione: et cura tio qđ ē est vna. ¶ Et est de sum ma ei⁹ q̄ indiget vt festinet ad reducēdū ip̄m: et si nō pducet ad egritudines et nocumēta: et cū hoc sit praua ei⁹ reditio: nā facilior reditio ei⁹ est illa que est velo citior: q̄ si differat indurat et apat et extendit lacertos: et p̄mouet febres inseparabiles et dolorē ca pitis stātē p̄pter illō q̄ associa tur ei de vehemētia tēisionis la certorū et fortasse sit res prauado nec interficit in decimo. ¶ Et q̄n q̄s accidit vt soluat ei v̄ter cum supfluitatib⁹ colericis mltis pu ris: et enomat sile eisq̄re op̄v̄t festinetur ad curā. ¶ Et modus regumini eius est vt teneat vn⁹

caput ei⁹: deinde intromittat re staurator pollicem suū in os et cōuenit infirmo mollificare mā dibulā suā ex omni modo. ¶ Nam illic sunt lacerti qui iā trāsuersati sunt p̄pter vehemētiā dislo cationis: postea moueat mā dibulā dextrā et sinistrā: deinde extē dat eā subito: deinde reducat eā. ¶ Et ip̄a quidē nō intrat ad il lud a q̄ separata ē nisi retro: q̄ re op̄v̄t extēdat eā ita vt equef km illā p̄parationē. ¶ Et signū eq̄tionis ei⁹ ē equatio qđ druplo rū et coop̄tura et clausio oris: deī de sustētet cū puluillis et cerato ex cera et oleo ro. deī de dimittat eā qm sanabit q̄ veloci⁹ est pos sibile. ¶ Si aut nō festine fiat: et iā acciderit durities oportebit tunc vt incipias et lenias duritiē cū ēbrocis ex aqua calida et olo in balneo embrocatione plura donec leniatur: deī de sedeat re staurator post infirmū et trahat mandibulā eius ad posteriora donec locetur et stringatur. ¶ Et op̄z post illud vt resupinet eger super puluinar cui⁹ impletio sit lenis: et teneat vnus caput eius vt nō moueatur vsq̄quo cōplea tur sanatio.

¶ De dislocatione surcule. C. 8.

Nq̄t surcula non separaf a latere interiore: qm ip̄a ecō tinuata cū pectore nō separata ab eo: et p̄ hoc si mouet ex hoc latere. Et si pcutiat de foris per cussio vehemēti et stringat: tūc ipsa eq̄tur et curat curatiōe q̄ cu ratur si fragil. Verūt̄h̄i extremi tas eius q̄ sequitur humerū et se paraf ex eo nō dislocat plurimū qm lacert⁹ q̄ h̄z duo capita p̄hi bet eam ab hoc. et p̄hibet eam iterū caput spatule. et nō mouet

Tractatus quartus. Fo. cccxvi.

iter furcula motu vehemēti: qm̄
ip̄a nō est posita nisi vt sepe pe
ct⁹ 2 aplificet ip̄z. Et pp hoc ē fur
cula facta hōi soli iter alia aia
lia. Et si accadat ei dislocatio
ex luctamine aut ex re alia sili
huic tūc ip̄a eq̄tur 2 igredit⁹ ad
locū suū cū manu aut puluillis
pluris q̄ ponunt sup eā cū liga
tura q̄ necessaria est. 2 rectificat
hec cura extremitates hūeri ite
rū cū sepanē 2 reducit eas ad lo
cū suū: 2 illud q̄ ligant furcula 2
hūer⁹ ē os cartilaginōsū 2 ip̄z i
grossa in macilētis: 2 qñ remo
uet⁹ existimat ille cui nō est expe
riētia q̄ caput adiutorij iā sepa
tū sit: aut exiit de loco suo 2 q̄
caput spatule vī tūc acuti⁹ 2 vī
loc⁹ q̄ ē ea inferior cōcau⁹: vix o3
vt distinguatur cū significationibus.
De curōne ei⁹ est vt nullo mō
applicet⁹ ad caput 2 sili humer⁹.
De dislocatione hūeri. Ca. 9.
Humerum qñq; dislocat aut
in dislocatione spatule ambi
gitur 2 magnificabitur si dislo
catur: vix qñq; accidit lucture
hūeri 2 adiutorio vt dislocetur
facile: qm̄ ei⁹ p̄cunitas nō ē pfun
da 2 ligamēta ei⁹ nō sunt firma
imo sūt leuia subtilia posita pp
illō facilis mot⁹. Et eius dislo
catio ē res in q̄n accidit i eo qd̄
scimus nisi fm̄ p̄tē vnā exit⁹ ap
parēs plurim⁹: ip̄a em̄ nō dislo
cat⁹ ad supiora: qm̄ eminentia hu
meri phibet ip̄az: neq; ad poste
riora: qm̄ spatule phibet eā: ne
q; ad p̄tē vētris. qm̄ lacert⁹ hñs
duo capita ex anteriori nō pmit
tit eā cū phibitiōe capitis hūeri.
Verū nō dislocat nisi ad lar⁹
domesticū aut siluestre. et sepat⁹
ad illud separatione parua. Ad
latus p̄o interius igreditur qñ

q̄ exitu plurimo 2 propulo in ex
tenuatis macilentis: in istis em̄
cadit dislocatio adiutorij 2 ei⁹
reditio per quamlibet causaz: 2
res vtreq; sunt in pinguib⁹ piaz
ne valde. Et qñq; accidit ad
iutorio dislocatio in hora part⁹
difficilis 2 apud sectionē ab em
brione: deñ si nō redit velociter
nō crescit post illud in lōgitudine
2 remanet post illud cubit⁹ par
uus quāuis rectificetur: et qñq;
non recipit etiam in quibusdaz
eorum sanationem imo rema
net breuis minus minutuz hñs
adiutorij: 2 brachiū in plurib⁹
eorū recipit 2 sit bone dispositio
nis in pluribus eorum: sed est se
cundū dispositionē breuem sili
pedi mustelle. Cora vero non
euacuat⁹ a duabus diminutioni
bus simul. Et qñ accidit adiuto
rio fractura i latitudine suaz de
inde restaurat⁹: tūc nō est possibi
le reducere dislocationē ei⁹ nisi
et frangatur restauratio.

De signis dislocationis ad
iutorij. Cap. 10.

Signū ei⁹ est vt videat⁹ cōca
uitas apd caput humeri et
in firmamēto verūth istud nō est
ppriū isti imo est iter pp puerfa
tionē capitis spatule 2 vī extre
mitas humeri alterius a cutior
hac extremitate si nō acciderit
ei iter sepatio i seip̄a: aut i osse
qd̄ ē caput ei⁹ p̄ offensionē aut p
aliud. Et qñq; sed at cum cura
tiōe lesio ei⁹ 2 existimat⁹ q̄ nō sit
lesio cū eo. Et videt⁹ capiti ad
iutorij dislocatio cū eminentia
plia i p̄te subascelle ad inferiora
2 fortasse est pole in infantibus
vt eque caput adiutorij videat⁹
tur adiutorij nō bene annexum
alteri bonitate annexiōis man⁹

Liber primus. Fen. v.

sane ad quā non appropinquat nisi cū labore et dolore vehemēti. ¶ Quid si desiderat eleuare manū ad supiora et tāgere aurē suā nō preparat ei et difficiles sūt ei motus alij. ¶ Et ista signa itē quādoq; accidūt propter torsionem et apā et percussione.

De cūra dislocationis adiutorij. Ca. ii.

Curatio quidē illius q̄ de illa est facilis et in corpibus infantij et q̄ leuia hnt corpa: est vt extēdat cū manu et itromittatur sub titilico apud p̄pinq̄tatē capitis adiutorij: deinde teneat illā p̄pinq̄tatē et impellat eā ad supiora et man⁹ altera extēdat adiutorij ad inferiora. Et fortasse ē possibile in infantib⁹ vt equeſ caput adiutorij cū digito medioz extēdat cū illa eadē manu. ¶ Quid autē ē vehemētioris dislocationis i corpib⁹ fortib⁹: leuior modoz in illo ē vt restaurator itromittat pedē suū in lat⁹ infirmi et locet calcaneū suū p̄pe caput adiutorij: aut pilā sicā: aut inunctā si fuerit apā adherēs p̄pe caput adiutorij i firmo f̄supino. et extēdat manū manib⁹ suis fm rectitudinē q̄ si velit eradicare eā ex spatula et inclinet manū suā p̄r̄per ad interiora: et igrē dieſ: et iste est rector modoz oiz et leuior eoz. ¶ Et itē querat vir fortis lōg⁹ lōgior infirmo et itromittat hūerū suū sub ascella infirmi et eleuet ip̄za terra suspensum ab hūero suo et iā extēdit manū eius ad ventrē ipsius. ¶ Quid si infirm⁹ fuerit leuis ponderis cui⁹ corp⁹ non grauet sup manū ei⁹: suspendat cū eo aliq̄ qd grauet ip̄z: et q̄q; ponit loco pedis p̄p̄dicularis eleuata sup

terrā: et est super caput eius pila ex pānis et ex corijs stās i opatione loco hūeri viri: et restaurator extēdit manū a latere alioz grauet virū si necessariū ē ei illud cū pondere: aut suspēſione: et q̄ fit p̄auū: aut fit difficile et plongetur t̄ps tūc fortasse idiges eo qd est fortius post embrocationes et balneationes: et fit q̄q; instm̄ sife manubrio sarculi et est virga breuis cui⁹ lōgitudō est longitudo adiutorij: aut plus: aut min⁹ sup cui⁹ caput est pila: et ip̄ pila facilior est vt sit ex pānis et corijs: et impellit cū illa virga illa spera sub titilico: et opz tūc cū volūtas ē vt fiat vt annectat vir fortis instm̄ titilico ipellēdo ip̄z cū eo ad supiora: aut duo viri dōec restāt restorationi extendenti manum: et teneat vir alius hūerum eius alterū vt nō separet subito: aut ipellat illū hūerū: et restaurator ille iam incepit extēdere manū ei⁹ et trahere eā ac si volūtas ei⁹ sit vt separet eam a spatula eradicādo: et sit illd ad āteriora parūper. Et q̄ fit illd cadit adiutorij in iunctura sua deinde pila annectat titilico an nexione forti sustētādo ad superiora caput adiutorij et opz vt sit sustētatio fm ip̄m: et spera sit super illud qd sequit caput adiutorij in i firmo. ¶ Et opz vt in fine qd est sub eo vt nō frāgat adiutorij: qm̄ nō est possibile post restorationē ei⁹ vt r̄deat ad locū suū p̄ illud qd sciuit. ¶ Et medicat q̄q; cū scala ita vt ponat caput adiutorij sup graduz scale qui iā lenificat⁹ est et p̄paratus cū inuolutionibus fm for mā puenientē: et suspendit vir ex alio latere et extendit man⁹ et in

Tractatus primus. fo. ccxcvij.

greditur caput adiutorij i locū suū. Uex opzvt sit suspēsiō z gradus scaleppe caput adiutorij vt nō frangat z fortasse ponit loco grad⁹ z glomeris perfici res potēs ex illo eodē loco z non remonet ab eo ad locū aliū: qm̄ timef ex hoc fractura adiutorijs. et curat qh̄q alij modis deriuatis ex istis modis: z melior modoz est modus p̄mus. ¶ Cuz ḡ redit dislocatio ad locū suū tūc melior ligatura ei⁹ ē vt liget p̄lla cū hūero ligatura facta cum vittis satis phibētib⁹ sepatiōnē ei⁹ qd̄ redit: z opz vt penetret vitta super ipm̄ aut vitta alia desup fm̄ modū crucis vsqz ad hūerz alterū: z qh̄q cadit crux sup hūernz lfirmū: deist ligat adiutorij cū latere ad inferiora z ligat cubit⁹ z extremitas manū ad supiora ex pte colli z nō resoluit vsqz ad septimū aut post ipm̄: z ciba ipz sicut scis. Qd̄ si assiduatio fiat q̄ ties p̄dit tūc neēiuz ē canterisū. ¶ De dislocatiōe spatule. Ca. 12.

Iam dictū est illd̄: z ē de illis quoz casus nō accidit: z mirantur ex ea tales quales. h̄y: pocrates et Gal.

¶ De dislocationib⁹ ossis pui apud humerum. Cap. 13.

Accidit qh̄q ossi puo qd̄ est caput hūerij vt separet a loco suo q̄re accidit etiam cōcunitas sicut in dislocatione.

¶ De cura. Cap. 14.

Non oz vt extēdat tēsiōe fracti: s̄ coartet z stringat cū digitis z iclinef ad locum suū z stringat sicut stringit furcula cū puluillis. Nā ipa ligatura iterū qh̄q facit ipz redire ad locū suū violent: z si curat d̄ illo qd̄ ē d̄ vehemētia ali⁹ ligature z h̄atio:

ne ei⁹ sicut curat de eo i furcula

¶ De dislocatiōe cubiti. Ca. 15.

Ul⁹ mēbrū dislocatio fit difficilis: z fit difficilis ipi⁹ reditio ppvehemētiā ligamētoz p̄tinentiū ipm̄ z eoz breuitatem: et pp suā quietatem concunitati: z qh̄q accidit ei separatio pua: et accidit ei dislocatio integra in q̄busdaz horis. ¶ Et qh̄ dislocat: s̄gt ei⁹ dislocationē gibbositas in latere z arcuatio in latere: et deterior ei⁹ est q̄ dislocat ad posteriora: qm̄ ē inobediētis curatiōis valde. z p̄ima qd̄ ē dislocatio nō accidit nisi i fociis inferiori z est turpior: z sedior pp illd̄ qd̄ accidit ei reditiōe: focii x̄o superiori parū accidit z nō est cū feditate dislocationis inferioris: qm̄ ipz ē vehemētioris p̄tinuitatis: cū vola: z ē lōginquus ad hoc vt remoueat z nō ē pole vt dislocetur vnū duoz fociis nisi elonget a sc̄o elongatione aliqua.

¶ De cura. Cap. 16.

Oportet vt festinet ad ei⁹ curationē: qm̄ ppat ad ipum ap̄a calidum phibēs a curatiōne. qm̄ extendere adequandum ipsum tūc perducit ad perditionem licet iterum non sit possibile vt equet apostemate illic existente. ¶ Et separationi quidez pue succurrit cū q̄libet difficultate: imo adligat volā cū reditiōe ei⁹ ad locū suū. ¶ At dislocatio p̄pleta si ē ad interiora est regimē z si est ad posteriora est ei regimē aliud. ¶ Et illa que est ad anteriora redit ad locum suū cum percutit vola sua humerum: qui opponitur ei percussionibus aliquibus manū iā preparata sicut oportet: z adiunatur manu altera et ingreditur.

Dislocatio vero ad posteriora opz vt extēdat tensione vehementi: deinde pcutiat eā ad posteriora. Qd si nō obedit p illud teneāt adiutoriū z brachiū duo fortes: z lūiat restaurator manū suā oleo z incipiat abstergerē do inungere cubitū cū vehemētia donec ingrediat: deinde opz vt stringat ipm: z ponat brachio suspensoriū dimittēs cubitū augmentum sūm quātitatem quam tolerat in prima hora: deinde non cesset pstringere suspensoriū paulatim donec cōstringat āgulus.

De dislocatione iuncture rascete. Cap. 17.

Iunctura rascete est facilis dislocatiōis z difficilis vnitio: nā qñ extenditur extēsiōne pua z opponit vnū duorū mēbroz alteri redit: sed eius bucellatio est praua: qm illud qd cōtinēt ipsam de corpibus apatur z phibet bonitatē vnitiois. **Et mod⁹ extēsiōis ei⁹ est vt extendat vir facile ad posteriora z extēdat restaurator volā ad hūm illius partis imo ad anteriora: z extēdat vnūquēqz digitū incipiens a pollice z pueniēs ad minimum nā equatur per illud z tegit deinde ēplāstret ipaz z strigat.**

De dislocatione digitorum et signis eius. Cap. 18.

Quando dislocātur digitū inclinātur ad anteriora z apparet illic eminentia in anterioribus z appet pcauitas dorsū: et similiter fit in ossibus rascete.

De cura. Cap. 19.

In reditiōe digitorū dislocatiōe est difficultas quedā z non oportet vt extendātur extēsiōne equali: imo oportet vt expectes sup eos: z eleues radi-

cem ex manu tua sub qua cadit radix eius quando stringis super eum ad inferiora ac si tu eradicas ipsum ex loco suo: z tunc vt debis dislocationem iam itrase et rectificari.

De separatione ossium rascete. Cap. 20.

Oportet vt in ea fiat qd possibile est de equatione z ipsiōe ois declinatiōis z eminētie ad hūm pris illius et positiōe astellaz z stricture eaz desuper vt dimittat sup eā: z vt ponatur loco eoz sup eā plumbum equatum cōseruans locum cum grauitate sua. **Uez opz vt a hūmā ponatur desuper astella aut plūbū vt emplāstres cū emplō pfortatiuo de illis q scis z nō moueat.**

De dislocatiōe spondiliū z separatione earū. Cap. 21.

Quando spondilis dislocatur dislocatione completa interficit proculdubio z non completa iterum quando remouetur remotione plurima q̄uis sit minus q̄ completa est mortalis: quoniam proculdubio coartat nucham coartatione forti si resistit et non obedit. **Et si est spondilis prima colli z q sequit eā puat animal anhelitu z moritur statim: quoniam nervi anhelitus coartantur: quare non faciunt operationem suam.** **Et si est de spōdilib⁹ dorsū z dislocat ad partem interiorēz nō est possibile vt curet: z est de illis q̄ interficiūt velociter.** **Et si morat z nō est possibile talr q̄ phibeat anhelitū retinet sterc⁹ z vrinā z interficit.** **Et si morat z nō coartat nucham coartatione vehemēti aut coartat z nō apostemat: aut sedat qd est cū eo de apostemas**

te nō est excusatio qn̄ nocumē-
tū ingrediat nuchā et neruos
q̄ s̄ sub illo loco et facit supflui-
tates exire inuolūtariē. Et si ē
ad posteriōrē tūc nocumētum
q̄d facit nuche ē min⁹: verū ne-
cessariū ē nocumētū itez. ¶ Et
coartatio neruoz q̄ obilitat pe-
des et debilitat lacertos vesice
et ani: q̄re neccaria ē virt⁹ fortis
et impulsio vehemēs et p̄cussio ma-
gna q̄ fere frāget simenia eius
dōc redeat ad locū suū: et añq̄
redeat ad locū suū iā fracta s̄
p̄ illō ei⁹ simenia: et qñq̄ dislo-
cant ad duo laza et ad supiora.
et i hui⁹ q̄ dē. c. diuisiōib⁹ iā lo-
cuti fuim⁹: vbi locuti fuim⁹ de
gibbositate: q̄ cōpleat illic. et si
gnū illi⁹ ē q̄ vides illic aut emi-
nētiā in posteriōrib⁹: at arcua-
tionē i pectore ac si fractū sit si-
menium: sed in ei⁹ fractura nō
est magnū malum. Et in dislo-
catione spondilis est tumor.

De cura. Cap. 22.

In illa q̄dē q̄ ē ad iteriora
Ex dorso spes ē pua: et par-
uus profect⁹ est in ei⁹ curatio-
ne. ¶ Illa q̄ est ad posteriōra
indiget cōpressionē cū genib⁹
et fortitudine sicut est opatio
balneatorū: et ponant sup eā cū
fortitudine: aut faciat ip̄m ia-
cere sup vētrē suū et stet sup eū
cū calcaneis suis: aut fricat ip̄z
cum aliobich fricatione asini
lissazaracti. ¶ Qd si res fuerit
vehemēti⁹ illa et fuerit recēs
dixit hyp. q̄ oz vt sumat lignū
cui⁹ lōgitudō et latitudo sit tā-
te q̄titat⁹ q̄ capiat ifirmū et ter-
mineat ita vt sit km hāc mēsurā
p̄pe parietē extēsuz ad lat⁹ pa-
rietis i lōgitudine: et nō sit elō-
gatio ei⁹ a pariete pl⁹ q̄titate

vni⁹ pedis et ponat sup ip̄z strā-
tus plan⁹ ad corp⁹ ifirmi: deñ
balneet et applanet sup lignū
aut sup podiale sup faciez suā:
deñ inuoluant sup pect⁹ infir-
mū ligature āple duab⁹ vicib⁹:
et eaz extremitates egrediāt d̄
subascellis: et ligētur iter duas
spatulas et ligēt extremitates
ligaturaz lataz ad lignū lōgū
simile manubuo mortarij et ele-
uet hoc lignū sup lignū positū
aut podiale: et deñ ministro stā-
ti apud caput ifirmi vt teneat
ip̄m vt fiat extremitas inferior
inoluta ad aliqd: et extēdatur
superior que est apud caput in
hora qua opz et fiat per illō ex-
tensio. ¶ Et ligenē itez pedes
ambo simul cū ligatura āpla-
alia super genua et supra duas
spatulas itez: ligādo iterū lo-
ca q̄ eleuāt ex loco in quo ag-
gregātur due coxe cū ligamen-
to alio. et aggregēt extremita-
tes hoz ligamētōz: et ligēt ad
lignū aliqd sile manubuo mor-
tarij sicut est lignū cui⁹ p̄cessit
narratio: et eleua ip̄z apd extre-
mitatē ligni p̄mi: dñ p̄cipe mi-
nistris vt extēdāt cū hoc ligno
extēsiōē q̄ fit km p̄trariū. Et de
hoib⁹ sunt q̄ faciūt hāc extēsiō-
nem cū instrumētis et sunt sicut
sagitte sup signū erectuz apud
extremitatē hui⁹ ligni magni
aut podialis. s. duas extremita-
tates q̄ sequunt caput et pedes
qñ ruoluūt ille sagitte inoluūt
tur cū eis ligature que extēdū-
tur. ¶ Et opz qñ sit extensio vt
impulsio fiat apd gibbositatē cū
radice volarū manuū. ¶ Qd si
fuerit nobis necesse sedere sup
ip̄m faciem⁹ illō et non timebi-
mus aliqd. Et si nō equat spō-

Liber quartus. Fen. v. 6

dilis cū istis reb⁹ z ifirm⁹ fue-
rit tolerās p^{re}ssionē: tūc oz vt
cōcauet fovea i pariete q̄ ē pro-
piq⁹ cū lōgitudie sillis cānali
recipiēs gibbositatē cū mēsu-
ra q̄ sit lōgitudo fovee q̄ntat⁹
vni⁹ brachij: z nō sit altior spō-
dili ifirmi neq⁹ inferior: ea pli-
mū: imo oz vt iā p̄mū sit facta.
¶ Vt ad hāc egritudinez ad
quā dixim⁹ i p̄ncipio vt sit li-
gnū positū ppe parietē: dñi su-
ma⁹ tabula eq̄lis mēsure: z po-
na⁹ fovea extremitatū ei⁹ i foveā
q̄ ē i pariete z ponat mediū lo-
ci q̄ p̄seq̄t ex ea sup gibbositatē
dñi ipellat extremitas ei⁹ alia
iferi⁹ dñec videas q̄ spōdili iā
eq̄ta ē eq̄tūde manifesta. z hyp.
q̄dem iā dixit q̄ p̄canatio sola
abiq⁹ tabula rectificat hāc rē:
z dixit itēz q̄ p̄ssio cū tabula
sola facit illd. Qd si illd ē verū:
tūc nō ē possibile vt admistret
extēssio quā dixim⁹ in p̄ncipio
sp̄ei q̄ nolat sepatio spōdiliū
ad iteriora abiq⁹ p̄ssioe. z opz
vt post eq̄tionem admistres ta-
bulā de ligno cui⁹ latitudo sit
q̄ntitas triū digitor⁹: z ei⁹ lōgi-
tudo q̄ntitas q̄ p̄phēdit gibbo-
sitatē z q̄ddā p̄t⁹ sane: z inuol-
uat sup eā pāni linei aut stup-
pa icila vt nō sit dura: z ponat
sup gibbositatē: z liget cū liga-
mēto qd ē necessariū: z admini-
stret ifirmo cib⁹ subtil⁹. z si re-
māserit sup illd f̄siduū ex gib-
bositate: tūc oz administrare cu-
rōnē q̄ sit cū medicinz q̄ molli-
cat z leniūt cū administratiōe ta-
bule quā narrauim⁹ tpe lōgo.
z q̄dā hoies administrāt tabulā
de plūbo. z si dislocat ad vnum
duoz laterū equat cum astella
aut astellis duab⁹ et stringit.

¶ In scā ho ex hoc in collo ad
posteriora z ē illa q̄ curat: opz
vt f̄supinet ifirm⁹: dñi extēdat
caput ei⁹ ad supiora cū facilita-
te: z equet spōdilis ei⁹ cū cōps-
sione z absterfiōe. z qñ equat:
ponat sup eā ēplm p̄fortatiū:
et vela sup ipm cū pānis z striz-
ge desup astellā cū mēsure col-
li z lōgitudine ei⁹: et liga eam
ad caput z adiutoriū: ita vt nō
cadat ligamētū ad guttur: et
resoluat i nūero dierū z ponā-
tur fila cū q̄b⁹ strigas sz tormā
vittarū ex marginib⁹ pānorū:
qm̄ illa q̄ rotundant ledunt.

¶ De dislocatione alhosos. 1.
iuncture ossis caude. Cap. 13.

¶ Alhosos qñ dislocat tūc il-
lud scit sensu. **¶** Sed ma-
gnitudinē dislocatiōis scies p
lēsuz itēz z q̄ eger nō expādīt
pedē neq⁹ i loco dislocationis
neq⁹ apud genu: imo ē plicatio
genu et laboriosior. **¶** Regimē
ho illi⁹ ē: qm̄ cū eis eq̄re illd oz
vt itromirtas mediū digitū i
anū vsqueq̄ opponat loco: dñi
p̄me cū eo ad supiora cū forti-
tudine. **¶** Et oblerua cū manu
tua alia locū alhosos dñec eq̄s
ipz: deñ empla ipz: z stringe: z
eger miorēt cibū z miorabitur
egō zumat cū h⁹ q̄ leniat nāz.

¶ De dislocatiōe anche. C. 14.

¶ Ore qñq⁹ accidit sile ei q̄
accidit adiutorio d̄ dislo-
catiōe ad iferiora sicut molli-
care: z nō ē possibile si dislocat
cora vt expādāt pes neq⁹ iux-
ta dislocatiōez apd genu: imo
ē illd magis prauū. z ei⁹ q̄dem
dislocatio qñq⁹ sit ad anterio-
ra z qñq⁹ sit ad extiora vey plu-
rimū dislocatiōis ei⁹ ē ad exte-
riora z miorat ei⁹ dislocatio ad
interiora

Tractatus. j. Fo. ccxcix.

interiora: et dislocat itez ad anteriora et ad posteriora et p illas easdē causas. et qñ accidit i dispoñe p^o et strictura sup em: bryonē q dislocat ille pes: tunc facit eū hñe crus minutū deficiēs a delatione corporis: quare debilitatur et corrūpitur.

De signis.

Cap. 25.

Accidit ex dislocatione an che ad interiora vt videas pedem dislocatū longiorē altero et genu eminētū: et nō p^o duplicare pedē suū ap^o ignē istatū apātū: qñ caput core iā intrauit in ipz. **E**t si dislocatur ad exteriora abbreviat pes: et apparet i inguine pfunditas: et accidit in eo qd opponit ei a posteriorib^o eminētia: et inflatio et genu ē qñ ipz sit submersum ad interiora. et si dislocat ad interiora pes ē lōgiōr et nō ē possibile ifirmo vt expādat crus suū: et nō sit ei possibile vt plicet ipz nisi cū dolore et nō pparat ei de ambulatione penit^o: et si vult ābulare ābulet super calcaneū. **E**t accidit ei multoties ex hoc vt ap^o inguē ei^o et retineat ei^o vīna. **E**t si dislocat ad posteriora abbreviat pes ei^o: et sit sup eū expāsiō difficilis et apparet i ipi^o igne mollificatio: et est caput core decliue ad obliq^o tēz

De cura. Cap. 26.
Oportet vt ad curādū sit festinatio. Nā si nō redit velociter fortasse effūdent ad eā hūiditates et putrefiēt et pducēt ad corruptionē mēbrū toti^o et seq^o illō de timore id qd scis. Regimē hō dislocationis core ad interiora ē vt extēdas pedē: dein fac eū redire cū vehementia postq moueris cū dextra et

sinistra dōec opponat ei ad qd redit: et pone pedē qñ italam et stringe sup crus: dñ strige sup corā et sup genu strictura q seruet eā: dñ suspēdat ab hūero suspēsiōne: ne sit pote cruri cū hoc vt extēdat. Qñ hō dislocat ad interiora tūc p^ocipit vt flectat genua: et teneat eū homo fort^o ex latere emunctorū: et capiat restaurator manu sua caput core ap^o genu: et trahat ipz ad anteriora: ita vt ipellat extremitatē allā: et ipellat ipz ipulsiōe tēdēte ad supiora et exteriora: et si adiunat eū ali^o ab extremitate alia ex hūo mot^o ei^o: et iā ligauit eā cū vitta aut cū fune erit bñ: dñ liget cū ligamēto. veruz qñ dislocat ad exteriora oz tūc vt firmet restaurator extremitatē core: q ē ap^o genu: et moueat eā ex hūo mot^o p^odicti et sit ali^o tenēs ab extremitate alia mouēs eā ex hūo mot^o p^omi et iā ligauit vitta aut funē. et i illa q ē ex illo ad anteriora āt posteriora strigat restaurator radicē core cū ligatura lata: et capiat sup hūer ad p^otē q oz hz declinatōez dislocatiōis: et accipiat viri duas extremitates ligatur āple: dñ extēdāt eā oēs sil extēsiōe q suspēdūt ifirmū i aere. et cū hmoi iterū est possibile vt redeāt modī p^odicti ad rectificatōez. et medicant eā qñ qz cū thibiz. et mod^o illi^o ē km q retulit de eo qdā eoz et bene egit. Inq^o: oz vt canear foneā lōgā ligno toto similē aqductibus. et nō sit lōgitudo fouee et pfunditas ei^o pl^o quātitate triū digitorū: et nō sit lōgitudo eozū adiuicē plus qtuor digitis: et ponat extremitas althibiz in

Articella.

w

Liber quartus. Gen. v.

partē illius fovee et sustinet eum
eo: et sit impulsio eius ad partem ad
quam oportet impellere: et oportet ut suste-
natur in medio ligni magni aut
podialis lignum aliquod rectum cuius
longitudo sit quantitas unius pedis
et grossitudo eius quantitas manu-
brui fossorii ut quando resupinat super
dorsum revolvat hoc lignum in eo
quod est iter alaphasegi et caput co-
re: quoniam prohibet sequi illud quod exten-
dit ipsum a parte pedis: et illud ite-
rum multoties indigeat extensione
que fit a superioribus. Et cum hoc cum
corpore impellat ad inferiora impellit
hoc lignum caput anche ad exte-
riora: et oportet ut sit manus ad infe-
riora secundum modum quem diximus ante
hoc precipue ex pede. ¶ Quod si ca-
put core non ingreditur per hanc spe-
ciem curationis: tunc oportet ut aufe-
rat lignum erectum substatum: et si
giant duo ligna alia super duo do-
micilia loci illius ligni. scilicet omni-
latere eius lignum: ut sint sicut po-
stes perorte: et non sit unum quodque
eorum minus pede: deinde equet su-
per ea lignum aliud sicut equat li-
gnum scale: ut sit figura sex ligno-
rum similis litere que notatur grece bi-
taneu: hec enim figura sit cum po-
nit lignum tertium in medio inferius
duobus extremis pariter deinde
oportet ut resupinet infirmus super latum
sanum et extendat coram sanum in eo
quod est iter hos duos postes sub li-
gno quod est sicut gradus scale: et po-
nat coram infirma super hunc postem:
ut sit caput core equat super ipsum
postem expansi fuerint super postes
pani plicati plicatione pluria: ut
non ledat postis coram: postea su-
mat lignum aliud equis latitudi-
nis cuius longitudo sit tante quanti-
tatis que comprehendat ex capite
core usque ad locum calcanei: et po-

natur in longitudine sub coram ab
interiori parte ut retineat caput
core ad calcaneum: et liget cum eo:
deinde administret in gibbosi-
tate. Uerum secundum quod diximus in eo quod
precessit oportet tunc ut extendat
crus ad inferiora cum ligno liga-
to cum eo ut redeat caput core ad
locum suum cum hac extensione vehe-
menti. Et est iterum modus cum quo
ingreditur caput core absque exten-
sione infirmi super lignum: est mo-
dus quem laudat hypocras. et ille
existat quod oportet ut ligent ma-
nus infirmi similiter cum ligamento la-
to leni et liget pedes eius ambo
cum ligamento lato forti leni super
duos calcaneos et super duo ge-
nua: et sit longitudo cuiusque eorum
a pari suo quantitas quatuor di-
gitorum: ut sit crus infirmi extensus
plus altero quantitate duorum di-
gitorum et suspēdat infirmus super ca-
put: et sit elegantio eius a terra quoniam
titas duorum cubitorum: deinde cura-
rat adolescens huius experientia
puer cum brachijs suis et extra-
hat coram infirma in grossiore lo-
co eius ubi est caput core iteque et su-
spēdat cum infirmo subito: nam in-
stura cum factum fuerit illud cum ea in-
gredietur ad locum cum quolibet studio
et iste quod est modus est facilior alijs:
quoniam non indiget operatione pluria.
Uerum plures medicamina non bene
operantur in eo: quoniam ipsi spernunt cum
per suam facilitatem. Et si sit dislo-
catio core ad exteriora tunc oportet
ut extendat infirmus secundum quod dixi-
mus cum hac ligatura que est al-
phasegi inguinis et fureculam scilicet
quod diximus: deinde est necessarium
medicamentum ut eleuet cum thibere o-
for ad interiora postquam posuerit
extremitatem thibere in aliquo parte
fovee quam diximus ut strigat su-

per eā: et sint aliqui ministri ex parte corae sane impellētes iter et opponatur impulsio ut nō impellatur plm. Et cum dislocatio est ad anteriora: tūc opz ut extēdat infirmus: deinde ponat vir fortis radicēvole manū suae dextre sup inguē infirmi et coartet ipsū cū manu altera. riple cū hoc ponat coartationē extensā ad inferiora ad partē genu. Et qñ dislocatio est ad posteriora: tūc nō opz ut extendatur infirmus ad exteriora eleuatus sup terrā imo opz ut sit positus sup aliqd durū sicut opz ut sit iterū qñ separā anchā ei ad exteriora sicut dixi in gibbositate: opz ergo ut extēdatur infirmus super lignū aut podiale super faciē suā: et sint ligamēta stricta nō sup corā: imo sup crus sicut dixim nuper et opz iterū ad ministrare cōpressionē cum tabula et sup alhahafegi et locū ad quē egreditur iūctura. hic est sermo noster in speciebus dislocationis qñ accidit anche ex cā manifesta antecedēte illō. Uerū qñ qñq dislocat corā pp multitudinē humiditatis accidētis ei sicut dislocat spatula: opz tūc ut administretur cauteriū sicut diximus in loco in quod diximus hoc cauterium.

De dislocatione genu. Ca. 27.

Genu est velocis dislocatio: nis: fortasse ei dislocat absq cāpter deābulationē velocē aut lubricat parū sicut canalis multoties dislocat absq causā ter saltū. Et genu qñq dislocat ad oēm partē nisi ad anteriore pp rotulā et adiutorium eius.

De cura. Ca. 28.

Sedeat infirmus sup sedē pro pinquā terre et eleuent pe

des ei parūper: deinde extēdat vir fortis manū suā et desup et de subter extēsiōe forti: et reducat re staurator iūcturā ad dispositio nem suā sūz iudiciū dislocatiōis vniuersalis: et liget eam.

De dislocatione arefactu rest rotula genu. Ca. 29.

Quando accidit ei dislocatio: opz ut pes plane ponatur in terra et reducat rotula: deinde impleat curuatura geniculi pānis prohibentibus a duplicatiōe et ponantur desup astelle resistētes ei in parte ad quā declinat Cū ergo restringitur et adheret nō duplicet genu cū festinatiōe sed paulatim: donec alleuietur: De dislocatione iuncture tali apud calcaneū. Ca. 30.

Dislocat calcaneus. Indiget ergo si dislocat extensione forti et curatiōe vehemēti et impulsione cū fortitudine ut redeat. Deinde oportet ut dimittat deambulationē circiter. xl. dies ut nō disloceat scō. In separatione hoc pauca sufficit quibet extēsiō: deinde reducat: et qñ pplete dislocat opz ut reducat sūz qñ dicit antiq Inquinat. Opz ut extendat infirmus sup dorsum suū sup terrā et ab eo q est inter coras ei apud alhahafegi sit parillus lōg in trās in profunditatē terre non p mittēs corp⁹ eius moueri cū pcedit pus eius ad inferiora: imo opz ut figat iste parillus ante q re supinet infirmus. Qd si p sēns tibi fuerit lignū magnū i cui medio dixim eē aliū lignū fixū tūc oportebit ut fiat extēsiō sup hoc lignū et opz ut sit mister tenēs corā et extēdēs eā: et mister ali⁹ extēdēs pedē: et mīb⁹ suāt ligamēto sūz iūctū extēsiōis mistri primi et eque

Liber quartus. Fen. v.

medic⁹ manu septionē: et te-
neat minister ali⁹ pedē aliū ad
inferiora. et opz post equationē
vt liget ligamētis fortib⁹ et va-
dat cū pte ligamēti ad pectinē
pedis: et cū pte ei⁹ ad calcaneū
et liget illic. et opz vt caueat ex
eis q̄ sunt supra talū posterius
vt nō sit super eos ligatura ve-
hemēs: et vt phibeat infirm⁹ a
deambulatione. xl. diebus. et
isti si conant^r ambulare ahi non
sanant^r sū cōplemētū et dissol-
uitur in eis mēbrū et corrupit^r
curatio. ¶ Qd si separat os ta-
li ex saltu: nā illud accidit mul-
tories: aut accidat hūc mēbro
ap̄a calidū: opz tunc vt pparet^r
hoc mēbrū cū resupinatione
infirmi super faciem suā et ex-
tensioe mēbri et eq̄tione ei⁹: et
cū embrocis q̄ sedāt ap̄ata ca-
lida: et ad ministratiōe ligamē-
torū fortib⁹: et vt q̄lescat infirm⁹
et nō moueat^r dōec rectificetur
mēbrū integre. Et ligatura q̄-
dē talis opz vt sit ad digitos
et dimittatur tal⁹ apertus.

De dislocatione ossis
pedis. Cap. ii.

Eius regimen est primū
regimini dislocatiōis ossis
calcanei et fortasse sufficit vt
eq̄s ita vt calces cū pede tuo
sup ip̄z pāno existēte iter ea do-
nec eq̄tur: deih emplastra et stri-
ge sū modum quem scis.

¶ Tractatus secundus de radi-
cibus vniuersalib⁹ i fractura.

De sermone vniuersali in
fractura. Cap. i.

Fractura est
resolutio cōtinuita-
tis proprie ossibus.
¶ Et accidit quan-

doq̄ sparsa: et qñq̄ nō est sparsa
et qñq̄ accidit eq̄lis: et qñq̄ acci-
dit scissa: et equalis quandoq̄
accidit in latitudine: quandoq̄
accidit in longitudine: et cadēs
in latitudine: et quādoq̄ acci-
dit diuisa: et quandoq̄ accidit
non diuisa: et cadens in longitu-
dine est diuissor alcasim que nō
accidit separata. Et quidam no-
minauerunt species fracture no-
minibus suis dicentes fracturā
magnā incedentem in latitudi-
ne et profunditate raphanalez
et hastalē et arūdinālē. Et dicē-
tes incedentē in lōgitudine fra-
cturaz linealē: et dicētes incedē-
tem in latitudine cum lōgitudi-
ne lunālē et nerualē. ¶ Et illā
que est paruorum partium vnū
sauchiem et alierusū cum albu-
beriem. Et quando fractura cō-
pletur non est possibile vt rema-
neāt duo ossa sū q̄ necesse est i-
ter ea de oppositione secundū
prepositionem cōtinuitatis na-
turalis: imo separantur neces-
sario ab oppōne: et similiter se-
paratio faciēs accidere punctu-
ram necessario in eo quod cōti-
nēt de velaminib⁹ et carne qua-
re accidit dolor sequēs ea: et quā-
do est equatio rotūda sine fru-
stis p̄uertitur mēbrum cū facili-
tate. Et vt declinet fractura ad ex-
teriora sū q̄ dixit hypo. meli⁹
est quā vt declinet ad interiora
qm̄ illō q̄ occurrit ei d̄ nernisil-
lic ē pl⁹ q̄re ledit. et qñ cadit fra-
ctura apud iuncturam et restan-
ratur remanet mot⁹ difficil⁹ pp-
duritiē: et arasbadū q̄ accidit i-
diget spatio dōec d̄claref: et illōq̄
dē prauius accidit in iuncturis
ossū paruorū. ¶ Et de illo iterū
est vbi est iūctura i creatiōe stri-

Tractatus secundus. 6to.cccj.

etior: sicut est iunctura cauille.
Et fractura prauioris icarnatiōis et vnitōis ē illa q̄ est s̄m rotunditatē: deinde illa q̄ declinat: nō em̄ adhereret nisi sup̄ ip̄m p̄ lōge ligatura h̄is fabricationē mirabilē tpe lōgissimo: et sumat ex cibis et medicinis: et ex eo qd mittit sanguinē ad illā ptem s̄z qd dicem⁹. **E**t deterior fractura ossū est ad iteriora nō ad exteriora s̄z qd dicitur. **E**t qd dicitur de iclōsione medulle et iterficat: est intentio cui nō ē vtilitas: medulla ei h̄z lenitatē viscositatē et h̄ iclōis et qh̄q accidūt cū fractura accidentia sicut vnlnera et flux⁹ sanguis et ap̄a et attritio ei⁹ qd circūdat eā ex carne q̄ si nō pparet cū phibitiōe putrefactiōis: aut scalpelle accidit ex eo corrosio. **E**t loc⁹ qdē fracture magnoz scitur per dolorem et per casum. **F**racture hō puerorū parviorū ap̄pent p̄ dolore et ap̄a: nā i ip̄is accidūt pl̄ra indicia restauratiōis et qh̄ ista ossa redeūt ad sit⁹ suos posse est in infantibus et qui sūt eis p̄ximi vt restauret vill⁹ virtutis p̄ximi i eis. **I**n etate hō adolescentie et q̄ est post ip̄am nō restaurat: imo currit sup̄ eā lecanatio ex materia cartilaginosa p̄iūgēs inter duo ossa de ḡne ei⁹ qd facit currere erari⁹ de duob⁹ plūbis super p̄tinuationē eris et aliorū et ossa magis inobediētia ad restauratiōē faciēdā ē ad intorū deinde brachiū. **A**mpli⁹ furcula qh̄ frāgitur ad iteriora praua sit ei⁹ cura. et fractura fediōis i duob⁹ foci lib⁹ est fractura fociis l̄ferioris eorū sicut dictū est in dislocatione. Res aut̄ core et cruris est facili⁹ qm̄ restauratio nō phibet ea a dilatatione.

Et mēbra quidē diuersificant in spatio restauratiōis: verbī gratia. qm̄ nasus restaurat s̄m qd dicitur in. x. et costa in. xx. et vlna in eo qd approximat a. xxx. vsq ad. xl. et cora in. l. et fortasse extēdit lōge donec restaurat coravf qd ad mēses tres aut quatuor et qd est supra hoc. **E**t vt declinet membrū infirmatione restauratiōis ad vētrē eius meli⁹ est qd vt declinet ad dorsum ip̄ius: qm̄ sit declinatio ei⁹ in latere vrine. **E**t cause propter quas non restaurat os sunt multitudo ebriationis aque et multitudo solutionis ligamētorum et ligatiōis eorum: aut festinatio in motu: aut paucitas sanguinis absolute: aut paucitas sanguis viscosi in corpore: et propter illud minoratur restauratio fracture colesricorum et conualescentium.

Et de illis q̄ significāt restauratiōē est appitio sanguinis q̄ videt quasi ipse sit superfluitas quā expellit natura ex multitudine sua cū studio ad fracturā. **D**e radicibus restauratiōis ligature. Cap. 2.

Restauratio basis ē extensio mēbru cū q̄titate q̄ oz. Nam additio in ea spasmatur et lesione facit: et pueniūt ex ea febres et qh̄ qd accidit ex ea mollificatio: et illud quidē in corpibus humidis est minoris nocumēti ppter obediētiā eorū ad extēsiōē: et diminutio ei⁹ phibet bonitatē cōsolidatiōis et ordinis: et qd in dislocatione et fractura est quale. Qd ergo extēditur s̄m modū q̄ op̄z: est vt sit occupatio cū p̄paratiōne duorum ossium secundum rectitudinem et positionem puluillorum et ligamentorum secū

Liber quartus. Gen. v. 6

ad q̄ oportet: et cooperire ea a:
stellis et cooperire a stellas liga
mentis: et oportet ut quiescat me
brum. quantum est possibile nisi
quandoq; secundum quantita
tem quam tolerat cum non fue
rit nocumentum et apostema ut
non moriatur natura membru.
¶ Et oportet ut caueatur dolo
ratio vehemens apud extensionē
et stricturā in fractura et disloca
tione sili et sili illud qd̄ accidit ex
strictura vehemēti et tardatiōe
solutiōis: qm̄ illud pducit ad hec
ut moriatur illud mēbru et putrefiat:
et sit necessariū abscindere ip̄s.
¶ Et itēno i p̄lo restauratiōis
est ut eueniat alrosboth i eis q̄
nō sunt ossa capitis: nam sup̄ ea
nō out alrosboth. q̄re op̄s ut
p̄paret ita ut nō eueniat siccūne
q̄ paucū et itē grossū plurimū
p̄trāsiens mēlurā. ¶ Et de sicco
est q̄ magnitudo ei⁹ diuersifica
tur sēcū mēbru et quātitatē fra
cture in magnitudine sua: aut
multitudine ip̄s aut i p̄trāsiens
ambartū. ¶ Et tu quidē scies in
diminutionē qd̄ op̄s fieri in illo
q̄si apud rememorationē cibor
et apud rememorationē fracture.
¶ Et op̄s ut cū accidit alrosboth
ut prohibeat a motib⁹ cōprimē
tibus et coitu et ira et iracūdia
qm̄ adurūt sanguinē et fugit lo
cū calidū et sāguis q̄rit frigidū
et adiunat cū emplastris fortib⁹
stipticis in quib⁹ est caliditas q̄
dā et glutinatio: et ponāt in eis
q̄ sunt sicut nux cupressi et diaga
gātū et medicie q̄ sūt ad ruptu
rā. ¶ Et qm̄ accidit fracture ut si
restauret restauratiōe de qua
curet: tūc fiat in ea quidā simi
le fricationi in vlcereb⁹ que nō
sanant: et est ut fricet ytrūq; ma

nib⁹ donec auferat viscositas
villis debilis q̄ est quasi ipsanō
sit aliqd̄: quare accidit ut eleuet
in locum et impellatur ad ipsū
sanguis bon⁹ nouus et coagulet
sup̄ ip̄s rosboth forte. ¶ Et mul
toties qd̄ egrediūt: et alterat
calor ossis: res siles corticib⁹ et
squāmis p̄pter fricationē: et sup̄
h̄mōi non ponant stelle: imo si
fuerit necessariū sufficiat ligatu
ra bona. Et qm̄ aggregātur fra
ctura et vulnera tūc nō est possi
bile ut differat restauratiō: q̄
quo sanentur vulnera: os eim̄ in
durat et nō recipit restauratiō:
nē nisi cū prauitate et extēsiōe ve
hemēti et dispōnibus maximis
¶ Et cum hoc qm̄ accidunt cum
vulnere dolores et apostemata
in quib⁹ est timor tunc ut torq̄a
tur mēbru meli⁹ est q̄ ut accidat
timor magnus: quare op̄s ut in
h̄mōi fractura perueniat ad vl
timū in re restauratiōis. ¶ Et
qm̄ est cum fractura attritio est
cum illo timor in corrosiōe mē
bru: q̄re op̄s ut scalpelletur loc⁹
ad hoc ut egrediat sāguis: qm̄
i ip̄o est timor: et ē ut moriatur mē
brum: et si fluat sāguis tūc op̄s
ut retineatur. ¶ Et multoties
quidem sit necessariū propter ti
morē apostematis et nocumētū
vulneris ut facias aliqd̄ q̄ sit ne
cessarium de curatione membru
quare flobothomas et soluis vē
trē et subtilias cibū. ¶ Et qm̄
accidit ex strictura pruritus: et
ē necessariū ut soluat: aut ebri
ces mēbru cū aq̄ calida dōec re
soluat h̄miditates mordicatiue
¶ Et hypo. qd̄ p̄cipit ei⁹ q̄re
staurat ut sugat aliqd̄ dōe elboro
i illa hora: et fuit ei⁹ itēno ut tra
hāt materie ad iteriora. et sal

Tractatus secundus. Fo. cccij.

prohibet hoc imo precipit vt bi
baſ agaricū. ¶ Qd ſi fuerit ne-
ceſſariū: tūc deſ aliqd de ſirupo
acetoso in quo ſit virt⁹ acuta: et
d^r: qd illud ſuit in tpe hypoc. et
ſupfluitas q̄ eſt iter duo tēpora
eſt mirabilis. ¶ Et cū volueris
facere reſtaurationē deinde do-
let et inq̄tat: tūc recti⁹ eſt vt di-
mittas illud: et extrahē illud q̄
redire feciſti: fortaſſe eſt remo-
nebis per illud infirmū ad dolo-
ribus. ¶ In fractura aut i lōgitu-
dine ſufficit vt mēbrū adhereat
cum ſtructurā vehemētī et vehē-
mētiore q̄ in alijs in cui⁹ cōpreſ-
ſione vltimatio fiat ad iteriora.
¶ In fractura aut que eſt i oſſe
opz vt duo oſſa ſtent ſim rectitu-
dinem in ſine qui poſſibilis eſt
obſeruādo illd ex parte ſit⁹ par-
tium ſanarū: z pſidera an ſit op-
poſitio oſſis hui⁹ ad ſuum com-
par oſſis alteri⁹: deinde reſtaura-
z obſerua: nam inter illud ſunt
res de illis ſicut fructa z additio-
nes: et d^r illis ſūt vacuitates: ve-
rum fructa: qm̄ nō decēter com-
ponunt ſoluūt inter oſz iter reſ-
taurationē: z qm̄ frangi⁹ iterū z
remanēt inter duas ſciſſuras oſ-
ſis: nō pmittūt vt adhēreat vna
eaz alteri et ſeparant: quare ſit
vlcus in quo ſemp aggregat vi-
rus: quare accidit ide q̄ ipſum
met putreſcit et putreſcit mēbrū.
¶ Ampli⁹ vñtio nō ſit fortis. for-
tis eſt non ſit niſi qm̄ decēter cō-
tinuant fructa et additiō eſt op-
poſitione ſua que ei opponi⁹ eſt
ergo neceſſaria extenſio poſtq̄
fuerit verificata oppoſitio inter
duo oſſa et iter additiōes z mea-
tus qui deglutiūt eas z verifica-
ta fuerit reſtauratio. ¶ Cū ergo
extēderis et oppoſueris rectū ē

cum inuenis oppoſitionē verifi-
catā vt molliſces extenſionē pau-
laūm: et obſerues oppoſitionē
vt declinet cū attractiōe et ob-
ſerues cū manu tuā diſpoſitiōes
eius q̄ decēter cōponit z ſi inue-
neris eminētia aut aliud rectiſ-
ſa illud cū manu: deinde neceſ-
ſariū eſt ligamētū cōſeruās mē-
brum ſim q̄erē ſuā nō durū: qm̄
dolere facit: valde neq̄ lene qm̄
dimittit z ſeruatiōē: et d^r reb⁹ q̄
earū eſt media eſt melior: et opz
vt ſit ligamentū poſitū ad illud
ad q̄ eſt iclinatio vehemētius.
¶ Et ſi fractura eſt cōplera tunc
opz vt equeſ eq̄tiōe ſtringēte eā
ex omni parte. Qd ſi fractura fue-
rit in parte plus oportebit vt ſit
ſtructurā illic plus et ſi cū fractu-
ra fuerit aliqd ex fructis z oſſib⁹
paruis tūc ſi fuerit ledēs dolorē
facileſtūc valde ad illud cū recti-
ficatione. Qd ſi non fuerit ledēs
tunc non cures de eo neq̄ appo-
nas manu. ¶ Qd ſi verbi gratia
audita fuerit ei⁹ crepitatio tūc
ſperat qd currit ſuper eam roſ-
both. Cū ergo ſecur⁹ fuerit de
illo: tunc non opz vt tardeſ res
ei⁹. ¶ Et qm̄ accidit ex fructis diſ-
ruptio carnis non eſt tūc rectū
occupari in dilatatiōe diſruptio-
nis operatione ſtolidorū: ſz eſt
neceſſe vt extēdātur duo oſſa ad
duo latera ſim vñtū ſinē recti-
tudinis ne ſit tortuoſitas in eis
quoniā in tortuoſitate tunc eſt
corruptio oſſis. Cum ergo extē-
deris ipſuz tūc redi ad fructū et
reduc ipm̄ et ſtrige illd: ſi aut nō
redit: tūc nō dilates diſruptionē
imo pſens ſis vt videas mēſurā
q̄ idiges: z pſora l ea ſz q̄ntitatē
q̄ ingrediaſ in eā fructū: z ppo-
ne ſup ipm̄ fructū cutis lenis ſuper

Liber quartus. Sen. v.

qđ possit esse foramē spissuz ꝛpe
netret frustū in ipm ꝛpreme sup
cutē ꝛmanū ꝛcōpressionē grauā:
te eas ambas ꝛpcedet os in fo
ramine ꝛpressionē ad radicē suā
deinde serra cū serra opatiōisꝛ
est serra minuta subtilis acuta si
cut serra facientū pectines. Et
fortasse ꝛforat radix cuiꝛ ꝛfora
tio est necessaria cū tripano fa
ciēdo foramina ꝛtinua accipien
do locū cuiꝛ querit fractura: ꝛ il
lud nō est auferēs timorē vbi est
post os corpꝛ nobile: ꝛ fortasse
sit saluꝛ ꝛ ꝛnstrumēta mouētia
motu suo aut sua collectiōe aut
incisione sua. Et qñqꝛ igeniā
vt ponat tripanū sup latitudinē
substātie non ꝛmittēte ꝛ tripanū
penetrare nisi km quātitatē ad
iuuantē: quare est minoris nocu
mentiꝛ ꝛnstrumēta mouētia: et
ꝛpter hoc oportet vt sint apud
restauratores ipsoꝝ tripanoꝝ
species plures ꝛpreparate. Et for
tasse nō apparet frustū sꝛ est ne
cessariū ad intꝛ illud qđ ericcat
ꝛ retinet ipsum deide fieri illud
qđ oportet. Qđ si fuerit frustū
aut ꝛecia ossium separatū ꝛpun
gens locū ꝛdolorē faciēns: tunc
necesse est scindere ꝛvbi regimi
ne ad extrahendū illud qđ egre
ditur. et multoties opꝛ serrare
illud. Et qñ fuerit illud qđ fra
ctū est ꝛcōminutū mignū: ꝛ fue
rit eius ꝛfractio ꝛ ꝛminutio plu
rima tūc necesse erit vt extraha
tur totū. Si aut fractura nō fue
rit. cum cōminutiōe ꝛ ꝛfuerit dis
locatio eius scissura capiēs locū
plurimū: tūc incide infirmioꝝ
locū ꝛdimitte reliquū qñ nō est
nocumētū i eo: imo nocumētū i
abscindēdo totū est magnum.
De admōitiōe ꝛstauratoꝝ. C. 3.

Necesse est vt restaurator ꝛsi
deret inclinātiōē ossis: et
qñ ipse inuenit apđ partē ad ꝛ
inclinat gibbositatē ꝛ apud par
tem ad quā inclinat cōcauitatē
et plurimū quidē itelligit illud
cum tactu. Et illud iterū quo
niam dolor sit vehemēs in parte
ad quā est iclinatio. Et crepa
tio itēꝛ significat illud ꝛ sup il
lud fabucet rem suā. Et est ne
cessariū restauratori vt extēdat
manū suā sup locū fracture i dis
positiōe itineris eiꝛ ad supiora
ꝛ inferiora cū facilitate ꝛ subti
litate donec si viderit separatio
nem aut eminētiā aut frustū co
gnoscat ipsum vt non liget vice
altera nisi sꝛ qđ opꝛ: qñ accidet
ꝛfusio aut dolor. Et nō opꝛ vt
cōfidat in equatiōe sensata per
manū ante cōplemētū sanitatis
nam multoties occultat āpa cō
tusionē ꝛ torsionē: cū ergo restau
rator puenit ad fracturā ꝛ inue
nit illud si nō exq̄site operat in
eodeturpat mēbrū: ꝛ si exq̄site
operat ꝛducit ad spasmū ꝛ febrē
parū: ergo meliꝛ est vt dimit
tat illud ꝛ nō t̄gat ipm. Cuz
ergo incipit puenire ad restau
rationē partis ossiū ꝛ non pene
trat opꝛ vt nō vim faciat: ꝛ faciat
ipsam ingredi cū difficultate sꝛ
oē mdispōnē: qñ ingredit ꝛ super
infirmū qđ est maiꝛ qđ remanet
os nō equatū. Et si dolet redi
tio ꝛ rectificatio valde ꝛ est pos
sibile medicovt reducat illud ad
dispositiōē fracture: tūc est d li
tiē infirmo ꝛ ꝛcupiscētia magna
Et opꝛ vt restaurator festinet
ad restaurādū illud qđ fractū ē
et restauret i die suo: qñ quāto
plꝛ elōgat t̄to est eiꝛ itroitꝛ dif
ficilior: ꝛ nocumēta in ipso sunt

Tractatus secundus. Fo. cccij.

plurima et prope in ossibus quod circūdant lacerti et nervi plures si cut in cora: et opzvt adiuuet ad festinationē restorationis cuius causā in hūio causari opposita rum p̄dictarū: et prima est p̄glutinationis sanguinis viscosi.

De p̄paratiōe restaurādi. C. 4.

Oportet vt omni mēbro q̄ tu restauras sit p̄paratio p̄ueniēs p̄hibēs dolorē: et melior p̄paratio cū hoc est illa q̄ est ei p̄ naturā ubi gr̄a. vt sit i manu ad furculā: et sit in pede ad illud q̄ impellit obferuādo p̄suetudinē in hoc: et sicut mēbrū qd opz vt suspēdi opzvt suspēdat s̄m eq̄litate. s̄m mēbrū cuius dispositio si gnificat ne suspēdat: opzvt sit ei accubitatio et ipsi loc⁹ sup rez planā: vt nō suspēdat pars ei⁹ et restringat pars ei⁹. Et suspen sio qd est mala omni restaura to sicut impulsio ad supiora est illi p̄ueniēs dum p̄hibens non p̄hibet. Et cū p̄paratio mēbri sit itayt sit alteri⁹ opz aut ma gis infirmū: inclināt mēbrū: et cō torq̄t ip̄m s̄m inclinationē suspē sionis et preparationis.

De qualitate ligamētorum et astellarum. Ca. 5.

Oportet vt sint p̄ani ligamē torū mūdi: nā sordid⁹ est durus et facit dolorē: et sit subtilis vt penetret res si lini⁹ sup ip̄m et sit leuis vt nō grauet sup mēbrum infirmū. Et opz vt ligamēta capiāt d loco sano aliqd cui sit q̄n titas. illud est est magis tenēs restauratos q̄vt leparet: et ma gis sit firmū q̄uis sit necessariū vt nō sit supfluitas in illo: qm̄ fa ciet vt mēbrū habeat meat⁹ stri ctos nō suscipiētes nutrimentū. Et itez illud qd admonuim⁹

de strictura est magis exprimēs humiditatē effusam ad mēbrū infirmū ad illud qd est longin qu⁹ eo expellēdo: et magis pro hibēs illud q̄ attrahit ad ip̄s: et ligamētū latū ad illud est meli⁹ qm̄ magis facit adherē et plus dilatās: verū s̄m q̄ possibile est in omni mēbro: nā illud q̄ possi bile est ex hoc in pectore nō est sicut illud q̄ possibile est in ma nu: et q̄ non est ex mēbris latū: nam illud qd nō est possibile in eo: imo qm̄ lata est vitta non fit bona ei⁹ ordinatio sup mēbrū si mile illi: imo fit feda: quā ppter opzvt sit p̄tent⁹ de h̄mōi illa cuius amplitudo est trisū digitorū vsq̄ ad q̄tuor: et illa sunt sicut fo cile et furcula: et sicut illis s̄m nā nō est in eis possibile illud: imo si nō ligant cū subtili nō est pos sibile: in fercula est nō puenit la ta. Et in h̄mōi quidē est neces sariū multiplicare inuolutiōes vt stent locodilatationis: et vitta qua inuoluit sufficit vt sit latitu do eius trisū digitorū aut q̄tuor et lōgitudō ipsius trisū cubitorū. Et puluillorū fortitudo qm̄ q̄ sit vehemēs in adiutorio ligamē torū ad faciēdū adherētiā. Uez puluillorū sunt due species. vna eay est in qua est itētiō equare p̄cauitatē mēbri et adhibeat stu diū vt nō cadat iter ea ābo fora mēn: et vt nō supponant supposi tiōe diuersa et vt bucellent cum eis vlcera. Et altera est in qua est intētiō vt cooperiat cū ea li gamētū requet equatiōe sc̄d vt resoluat ligamētū: et adhereat q̄ eq̄litate: quare nō erit loc⁹ stri ctior loco: et mollior loco: q̄re fa ciūt ea adherere astelle adherē tia bōa: primi ergo eop̄sūt liga

mēta: et vitte: et fīm sunt astelle: et ligamētū inferius phibet materias: et fīm torsionē. ¶ Et opz vt sint margines puluilloz vbi possibile est: illa quātitas exigit et sit numer⁹ puluillozū. ¶ Et fortasse est necessariū administrare puluillos paruos q̄scoopit puluill⁹ vn⁹ equās sup eos in lōgitudine ligamēti cadētis sup locum et ligamētū qd̄ notat habēs duas facies vel facies hois: habēs duo capita: est illud qd̄ administrat ita vt ponat mediu pāni cum qua p̄seruat equatio loci i firmi sup locū suum et sit illud in medio aliquid adacati: deinde accipiat cū vnāqz duarū medietatū ad partē diuersā: et fiet in inuolutione earū cū vtriusqz manibus si nūl fīm qd̄ est famosū: qd̄ nō est nobis necessariū exponere.

¶ De equatione ligamēti cum expositione et distinctiōe. Ca. 6.

Oportet vt incipiat cū ligamento a loco fracto: et ab eo vbi declinat ad os: illic sit vehemētius strictū: et vbi fractura est vehemētior opz vt sit ligamētū fort⁹: et ad vltimū loc⁹ fracture est loc⁹ a quo ē necessariū expellere materias: et vt seruet sup eā sit⁹: et illō qd̄ securat ab apātionē: imo fortasse resoluit apātionē et cū securatiōe ab apātionē et putrefactiōe ossis. ¶ Item illud qd̄ nō p̄fert ad vīr⁹ si generat in ipso osse pueniēs ad medullā et corū pēs medullāzos: et est necessariū vt frāganē et ab eo discooperiat et vt fiat vīe ad pus et ad egrediēdū. et est melior locoz cū defensiōe ei⁹ qd̄ venit de ei⁹ genere q̄ sit licet mēbz iferi⁹ qh̄qz expellat ad superi⁹ supfluitatē suā qh̄ supi⁹ est debile. Et n.

opz vt fiat vltimatio in strictura ligamētoz et astellarū tāta q̄ phibeat aduētū nutrimentū et sanguinis: illud nāqz est ex illisque phibēt restaurationē. ¶ Et hy pocra. quidē adiuuat ligamēta in eo qd̄ conat de expulsiōe apātis cū ceratis repcussiuiscū olo omphancinoz cera: et fortasse est necessariū sedare apā cū eis que sunt sicut oleū camomillinū et sic cū vino stiptico: nā ipm resoluit apā et fortat mēbzū. ¶ Et vbi fuerit vlcus nō appropinqt ceratū: et fortasse est necessariū illud in quo est fortitudo et resolutio: sicut oleū et mastix et ammoniacū. ¶ Et ad vltimū cū ligamētū administrat et fractura ē recēs sine nōdū apatur: tūc oportet sit ex lino: et infrigidatiū repcussiuū: et fortasse sufficit vt linat cū aqua et aceto. et fortasse administrat cū cerato et similibus de illis que narrauimus.

¶ Et si administrat post apā tunc meli⁹ est vt sit ligamētū ex lana que sit infusa in oleo resolvente apā et liniēte ipsuz: et fīm omnē dispositionē in ligamēto super qd̄ ponit ceratū de subt⁹ est securatio a cōmotione doloris: et p̄pue qh̄ medic⁹ nō est p̄sena. Cū ergo accidit dolor succurrit cū solutione et ligatione. ¶ Et nō opz vt administret ceratū: et p̄pue qh̄ est illic vlcus: fortasse em̄ attrahet ad mēbzū putredinē: et ponat loco eius vinū nigrū: et plurimū quidē fracture associat vlc⁹: q̄ ppter opz vt elōget ceratū et sit sufficiētia i vīo stiptico in q̄ infus⁹ sit puluill⁹ lōg⁹: et nos qd̄ ponem⁹ de epithimatis fracture caplū singulare. ¶ Et cū inceperis cū ligamēto a loco exi

Tractatus secundus. Fo. ccciiij.

gēte tūc inuolue ipm inuolutiōi-
bus q̄s addes s̄z additōnē ma-
gnitudinis fracture 2 p̄e eaz s̄z
diminutiōnē ei⁹: 2 s̄m a p̄a si fue-
rit apparens: deīn reduc ipsum
ad illū locū: deīn vadat vsq; ad
locū sanū hoc est ergo ligamētū
p̄mū. ¶ Deīn fac p̄ns ligamētūz
s̄m 2 inuolue ipz sup fracturā bis
aut ter deīn fac ipz descēdere ad
inferiora mollificādo paulatim
postea fac esse p̄ns ligamentum
tertū: 2 fac similiter ad superio-
raz tūc facies ligamēta eē paria
ad expellēdū supfluitates a mē-
bro 2 ad rectificādū ipm sup itē-
tione i p̄paratiōe hui⁹ ligamēti.
¶ Et nō sis supflū⁹ itēz l elōgan-
do stricturā vtriusq; laterib⁹ qm̄
sit mēbrū odpillataz venaz nō
suscipiēs nutrimētū: 2 fortasse cō-
trahit: 2 qm̄ nō sit ita: imo inci-
piē cū ligamēto ascēdēdo deīn
seq̄ cū ligamēto descēdēdo deīn
cū ligamēto incipiēte ab inferio-
ri parte ligamenti inferioris ad
superiorem: partem ligamenti
ascēdētis: q̄ si ipz sit p̄seruādo duo
ligamēta 2 ponat vehementior
strictura eius apud fracturā: 2 i
tēno q̄dē i vno duoz ligamētoz
est p̄ua itētiō i ligamēto q̄ q̄rit
attractio materiei ad mēbrū q̄-
re stringit sub mēbro cū lōgitu-
die ab eo 2 nō cessat mollificari
inuolutio 2 ē ligamētū diuersi-
ficās. ista ḡ sūt ligamēta q̄ sūt sub
astellis: 2 hec sūt ligamēta que
sunt supra astellas. ¶ Ligamen-
tū s̄o supi⁹ oz vt sit ita vt ponat
mēbrū sicut frustū vnum cui nō
sit mot⁹ 2 prohibeat torsionem.
¶ Et cum fractura est in latitu-
dine complete sit necessariū vt li-
gamentum sit equalis p̄mixtiō-
nis 2 stricture 2 si fuerit plurimū

fractura ad partē vnam 2 est ex
fractura oportet sit sollicitudo
vehementior super latus in quo
est fractura pl⁹ 2 nō op̄zvt diuer-
sifices sup eā figuras ligamenti
faciendo figuram post figuram
quoniam illud corrumpit illud
q̄d cōfortauit restauratio. ¶ Et
dolorem quidem facit incurrere
p̄torsio que fortasse accidit i ore
2 strictura ligamenti spasman⁹
nā si p̄stringit facit dolorē: 2 cūz
mollificat torquet. ¶ Et hypo-
quidem facit esse rectū vt soluat
ligamentū vna die 2 vna die nō:
illū ei est meli⁹ vt nō irascat i fir-
mus 2 nō app̄oximet ei cū pal-
patiōe ei⁹ 2 ipi⁹ fricatiōe pp̄ illū
q̄d necessariū ē vt pueniat ad mē-
brū de hūiditate subtili ipediē-
te q̄ fortasse p̄uertit in vir⁹. ¶ Et
magis pueniens horari p̄suetu-
dinis bonitatis ligamēti 2 p̄ser-
uatiōis ei⁹ s̄m p̄dōnes p̄dictas
est post fracturā per dies vigin-
ti: nā illud est hora inceptionis
alrosboth rubei. deinde qm̄ ad-
heret os 2 nō stringat valde et
respiret loc⁹ strict⁹ ei⁹ vt nō coar-
tetur 2 prohibeatur alrosboth:
aut phibeatur eius generatio
cum q̄titate sufficiēte quare nō
accidet nisi subtile: debile nisi
qm̄ accidit iā alrosboth 2 incipit
adherere magnitudini q̄ nō in-
diget 2 tēdit in superfluitatem.
Nam vna de conuenientijs ei⁹
est strictura vehemēs 2 itēz ad-
ministratio stipticorum phiben-
tium: ipa enim phibent nutrimē-
tum et stringunt alrosboth: er-
go non penetrat in ipsum nutri-
mentū iterū. Et nō op̄tet iterū:
vt licentia detur et permittatur
vt fiat ligatura in nō sua hora.
¶ De qualitate astellarū. Ca. 7.

Liber quartus. Fen. v.

Oportet ut sit substantia de qua sunt astelle aggregatas ad duritiem suam tenacitatem et lenitatem si cut alcone et lignum oleandri et lignum granati et eius filia: et oportet ut sit grossius quod est in ea locus qui obviat fracture duobus lateribus: nam oportet ut sit grossius astellarum principium earum quod sequitur latus fracture aut vehementioris parte fracture sint latera earum subtiliora ut sint plenae extremitatum ne opponatur in eis glutinatio: imo planum ligamenti: et si ponantur astelle a lateribus quatuor: tunc est magis descendens: et non est malum si est ei superfluitas longitudinis: quoniam non est nocumentum in illo neque detrimentum in hoc sed si capiunt prope iuncturam preter quod tegat iuncturam ipsam et longius lateat eius sit ad latera ad quod est motus inclinationis membri cum hoc. scilicet ut non sit ita quod grauet neque premit vehementer neque coarctet et ut non minuatur ab eo ligamenta diminutione plura: quoniam sunt astelle primum. Et cum videris aliquid de hoc oppone cum diminutione donec inuenias equitatem: et non oportet ut astelle obuiet loco denudato super quem non est caro: imo est nervosus ossuosus.

De qualitate administrationis astellarum cum distinctione et expositione.

Ca. 8.

Non quod exigit ut ponantur astelle post quatuor dies et supra usquequo fiat securitas a nocummentis: et quanto plus magnificatur timor tanto magis oportet ut tardetur positio astellarum: et multoties attrahit festinatio in hoc nocummenta ex apatibus et puritu et vesicis: verum cum tardantur astelle tunc oportet ut sit illic quod stet: loco earum bonitate ligature cum

vitta et de bonitate preparatio nis. Quod si illud non fuerit tunc necessarie sunt astelle etiam in principio rei. Oportet ergo ut annectantur astellis ligamenta et pulilli annexione descendente equate cooperiente decetera proponente quorum grossius sit apud fracturam et non fortiter stringat: imo addatur et strictura paulatim cum experientia infirmi et cum dispo ne ipsius. Et si fuerint ligamenta et pulilli granantes eas: tunc non fiat eorum multiplicatio et de nocummentis eorum quoniam descendunt est ligamentum molle. Et oportet ut non ligentur ligamenta superiora super astellas ligatura dissolvente eas et remouente ipsas a decetera proponente sitis earum.

Et oportet ut solvantur ligamenta electionis in omnibus duobus diebus in principio rei: et prope quoniam accidit puritu: et tunc quod oportet ut fiat illud quod precipimus. Cum ergo praeter sit septimum a strictura saluat in spatio tardiore et in omnibus quatuor: et quoniam in hac enim hora sit securitas a puritu et apatete. Et illic iterum fiat mollificatio ligamentorum paulatim ut non prohibeat penetrationem nutrimenti.

Et si fuerit tibi possibile ut retineas astellas et non soluas eas et usque ad viginti non erit nocibile deinde solue eas. Attamen quoniam solvantur in quibusdam horis non propter causas apparentes: sed propter defensionem et ad videndum illud quod accidit: et considerare ad illud quod discooperitum est de carne si fuerit an corruptum sit color eius et eius dispositio. Et iam sciuit quod oportet ut non fiat vltimatio cum strictura vltimatione prohibente aduentum nutrimenti ad fracturam ipsa enim non restaurat nisi cum sanguine et nutrimento forti

Tractatus secundus. Fo. cccv.

quod venit ad eā. Et nō sit festinatio in auferendo astellas et pūciendo eas quibus credatur eē coherētia: quoniam fortasse accidit inde: ut sit alroboth nō cōfirmatum adhuc: quare contorquetur mēbrū: et ut remaneant astelle super mēbrū: cum non sunt necessarie est meli⁹ q̄ ut deponant ab eo añ cū sunt necessarie non ergo festines: sed tarda.

De fractura cū vulnere. Ca. 9

Et qñ aggregātur fractura et vulnus tunc restātor: vehemēter alieniet restāratio nē: et faciat penetrare astellas a loco vulneris: et ponat sup vulnus quod oportet ut emphis et pūcie picels. Et q̄daz precipiūt ut incipiatur cū strictura a duobus super laterib⁹ vulneris et dimittatur vulnus discooptuz. Et hoc quidē est meli⁹ si vulnus nō fuerit sup fracturā ip̄z: deinde oꝝ ut sit sup ip̄m velamen ita ut tegat ip̄m ab aere. Qd si fuerit sup fracturā tūc op̄z ut ingeniet in figuratiōe stricture cū ingenio ita ut mūdificetur ex omni latere: et separet parūper a vulnere ip̄o cū pparatiōe pueniēte ad illud et infundantur puluilli i vino nigro stiptico. Et hoc ingenium est ut ponat extremitas ligamēti sup labiū vulneris: deinde torqat retro et firmez cū ligamēto alio et pōat sup labiū aliū inferi⁹: deīn ordiet reliquū ligamētū s̄z q op̄z: deinde torqat ita ut remaneat vuln⁹ ip̄z aptuz: et qd est pter ip̄z sit firmū ex eo ita q̄ iā ascēdit ligamētū et descēdit ligamētū et cadat sup fracturā strictura vehemēs et remaneat vuln⁹ aptū ut discoopiat ip̄z pp alio. Et op̄z ut ponat sup astel-

las foramen ecōtrario illius ut perueniat superfluitas medicie vulneris ad illud. Si posuerit sup astellas foramen opposituz illi ut pueniat bonitas medicine ad vulnus. Et sit possibilis egressio vir⁹ ab eo: et sit ita possit tegere super ea vtracq̄ simul: q̄uis dimittere vuln⁹ discooptuz sit malum et pprie i frigore: imo oportet ut non sit coartatū tūc: et ut custodiat i nocte. Qd si vulnus sanat administrantur astelle si iā est cōglutinatū: et firma astellaz illi loco si ille locus fuerit declinat⁹ ab eo. Et cū voluntas fuerit soluere illud qd tegit vulnus et mane et vespere est magis possibile ppter curationē ei⁹ ppriā et nō sit ex eo p̄uertas i ligamēto restātoris fracture oīno. Inquit hypo. Op̄z ut ligez vuln⁹ ex medio ligamēti si fuerit recēz si ē ātignū et fecit pus post maturitatē tūc ligetur ex impiori ei⁹ vsq̄quo p̄sequē mediū ei⁹. et de illo qd ē bonū ē ut ponat illū qd sequit vuln⁹ ex ligamētis et ppe sup⁹ strict⁹ ut sit possibilitas currēdi: vep ei⁹ strictura sit s̄m toleratiā: et q̄to magis elōgat a vulnere ponat leui⁹ et qñ est vulnere pfunditas vehemēs striga sup locū pfunditat⁹ ligatura ligamēti: et si cōuenit strictura ligamēti loco restātoris: tūc iā puenit itētio et si nō: incipe velare vuln⁹ cū eo qd dixim⁹: et cū puenit ad fracturā itez ponat ligamētū strict⁹: et op̄z ut ponat ppatio mēbri ita ut facilis fiat curs⁹ pus si aggreget in vulnere. et op̄z i estate ut i fridētur ligamēta cōtinētia vulnus ē vt sit adiutoriu ad phibēdū ap̄a. Et nō oꝝ ut appropin-

que loco ceratū et ppe i estate
qm fortasse putrefierit mēbrū imo
si necessaria ē repulsio tūc fiat
cū vino stiptico sē qd pterijt a
nobis ei⁹ declaratio. et cū fractu
re est attritio et timef mors mē-
bru tūc scalpellef. ¶ Et scias ol-
no q qñ vuln⁹ ligat hz q puenit
expellit ligamētū descēsiōis: et si
errat i ligamēto apat et ppe qñ
mollificat sup locū vulneris et stri-
git sup illd qd ē p⁹ ipz. Et si non
fuerit ei detectio non curret ab
eo virus neq pueniet ad ipz me-
dicamē: et si dimittit discooptuz
putrefit et infriatur et accidit
mors mēbru et pducit ad dolores
et febres quare necessariū est me-
dico vt faciat aliqd int hz hoc: et
cōsideret illud qd accidit: et suc-
curat ei anteq confirmetur.

De fractura male restau-
rata. Cap. 10.

Quandoq fractura ē restau-
rata si hz qd oz et ē necessa-
riū vt iteret ei⁹ fractura: qre oz
vt restaurator sciat dispōnē al-
rosboth q restaurauit os. Qd si
fuerit magn⁹ fortis nō vadat ad
frāgēdū ipm scdo. fortasse em nō
erit pole vt frangāt ex hoc loco
fracture pme pp fortitudinē al-
rosboth: qre frāgef i alia pte lo-
ci. Qd si nō inuenit excusatio tūc
oz vt pcedat et leniat dōec molli-
ficef alrosboth. et mollificantia
ipz sē medicine pdeci ca. duritiez
illic: sicut cutis alleliati et dactili
et sicut spēs fecū oleoz allele et
medulle ossiū et medulle grano-
rū cotri et eis filia: de h frāgaf: et
oz vt assiduef cū hoc ēbrocatio
cū aq calaz itrois tunc i die mul-
toties. Qd si nō pcesserit illud et
expimētū et motio signauerit fir-
mitudinē vehemētē: tūc oportet

bīt vt secetur caro: ita vt sit pole
fricare alrosboth ex latere et de-
struere cū ea: deinde frāgaf et re-
stauref et curef vuln⁹ curōne sua.
et mltoties qdē est pole vt curef
fractura male restaurata absq
fractura scda leniēdo alrosboth
cū eo qd scis: deinde equef. ¶ Et
qñ suat sup ipam eqē si ipaz al-
rosboth itez et excuiat fracturā
proprie in corporibus lenibus.

De epithimatis fracture et
que currunt cursu eorum. Ca. 11.

Epithimati alia sunt q phi-
bet āpa et rectificat puritū
et alia sunt ad indurandū alros-
both et glutinationē faciendā in
ipō. et alia sunt ad equandū al-
rosboth magnū: et alia sūt ad re-
mouendā duritiē iūcturaz q ac-
cidit post restorationē: et alia
sunt ad auferendā mollificatio-
nem si ceciderit in iuncturis.

De epithimatis conferen-
tibus et q currūt cursu eoz et re-
ctificantibus puritū. Ca. 12.

Item dixim⁹ i caligamētis vt
ras ad illd qd opz sciri in h
caplo: et dixim⁹ cerata et ēbrocas
cū vino stiptico et illis filia. ¶ Et
reiteram⁹ nūc: et dicim⁹: nō oz vt
sit illd qd administratur d cerato
aut alijs ita vt asperitas sit i eo
aliq mō imo sit leu⁹ qto pl⁹ eē
pt et molli⁹. et nō opz vt admīne-
strenf cerata vbi timef putrefa-
ctio: neq vbi multiplicanf ptes
fracture: h mōi em pparatū ē ad
suscipiendā putrefactionem qm
plm est tū vlcisib⁹. ¶ Sup aqs
aut calis et eaz effusione iā locu-
ti sum⁹: et fecim⁹ scire q utilitas
i eis ē resolutio māez q icurre-
re faciūt puritū et attractio ma-
teriei nutritiue: et sūt itez neces-
sarie qñq: q mēbrū iā debilita-

Tractatus secundus. 650. cccvi.

uit stricturaz ericeauit ipm: et il
lad qd vltime psequit est scituz.

**De epithimatis ad induz
randum alrosboth. Cap. 13.**

Res pferetes i hoc sut embro
ce stiptice subtiles et empla
q simulat eis sut decoctio myrti
et ei olm si necessarium e olz: et olz
alcane et epithima cu aq folioz
myrti et granoz ei? et decoctio ar
boris alcocit? decoctio radiceis al
dirdar: et decoctio folioz ei? est in
carnatiua iduratiua: et ppter scdm
ex mes ppe qn ponut cu eo cro
e? et myrha: et ppter cu vino odo
risero e bonu valde et distillatio
spatulae palme e bda itez. De
regine eqnoidis alrosboth. C. 14.

In pncipio qd d? du pmanet
reces stiptica pdicta qm ipa
aggregat ipm et stringut ipm et
minorat qritate ei? post illud
ho qn supluit et ppter ppe iun
ctura est necessarium secare ab eo
et fricare donec equetur. Et oia
ista cum eo qd dictum est in eo.

**De medicinis lenientibus du
ritiem iuncture. Ca. 15.**

Oportet vt embroces et inci
pias cu aq cala. de n admi
nistres desup emplaz inuictioes
que fricando sut lenientes scdm ex
mucillaginib? gumis et adipib?
et oleis: et si ponat i eis acetu for
te erit magis pfudatiua. Et de
illis qz administratio ppinqr:
e dactili et alleliatiz oleu sisami
nu: qn est emplm lene. Et itez
mollitiuu de kerna pmisceatur
cu tato butyro qtu est ipsius me
dieta: et mellis qtu est ipsi? qz
ta: et fortasse sufficit ceratu o olo
lilij solli: et qnqz adiunat cu oib?
lenificantib? pdictis in ca. seph
ros. Et cum sentis alteratio
ne coplexionis ad frigus: tunc

adde in eis ex castoreo et serapi
nor opponaco. **Medicame
bonu. R. fecit olei de lino et secem
olei sisamini et fenugrecu coctu i
lacter keil ad ipm et administre
tur. Et iteru radices altee: et ra
dices cucumeris asinini et bdeli
lu et amoniacu et opponacu
dissoluant cu aceto forti et liniat
tur: et vnguentu eburneu est bo
num. Medicamen bonum. R.
mucillaginem fenugreci et semi
nis lini et mucillaginē cucumeris
asinini et ammoniacu et laudanū
et yfopu humidu et oleu de lilio
et adipem anatis et bdelliu lene
et puru et medulla vituli resoluat
tur in oleo et fiat vnguentum.**

**Aliud forte. R. olei veteris li.
ij. olei de lilio lib. s. storacis liq
de lib. quatuor cere citrine li. s.
glutinis alboti. s. ij. euforbij. s.
ij. medulle ossiu cerni. s. iij. fiat
vnguentu. Unguentu bonu ad
duritiē iuncture quā acqsiuit
restauratio: ammoniaci partes
vna bdellij iudaici parte vnam
laudani parte media olei de al
canna adipis anatis amboru.
an. partis quarta soluegumas
et aggrega oia. Unguentum
bonu ammoniaci. s. vi. et cere ci
trine tantu dem gummi alboti
bdellij et galbanoim. an. s. viij.
olei de alcana. s. iij. terant gu
me p trite in aceto dei de aggre
getur in mortario inuncto cu
oleo de lilio. Et silt ad spas
mum eaz et nodationē que acci
dit sicut glādula vbi est. Et itaz
diximus ea in ca. suo: et admini
strenē vnguenta q dixim? nunc.
Et administratio castorei et co
sti et simi colubi: et sinapis epla
strado e vltia. Linitiuu bonu
R. fecis olei de lilio. s. j. et fecit**

Liber quartus. Gen. v.

olei seminis lini. 3. j. et storacis liq̄dez galbani et ierapini et opoponaci oim añ. 3. s. bdelq̄ lenis. 3. j. adipis visi aut galline aut porci ap̄ illū q̄ diligit illō ex sapientib⁹ diuitū fiat ex eis vnguentum.

De faciētibus fortitudinem mollificationis. Cap. 16.

Sustentatio i curatiōe ei⁹ ē sup stiptica subtilia sic sa uina et dactili imaturi et his si milia aut sup stiptica spissa. Et qñq̄ miscēt cū his sic croc⁹ et cynamomū et myrrhā. et enula est bōa valde et ppe qñ coquit cū ea acor⁹ et cinis vitis cum adipe antiq̄ et cortices spatula rū palme: et omnia que dicta sunt i indurando alrosboth.

De administratiōe aque calide et olei. Cap. 17.

Scias q̄ aq̄ cala et oleū nō pueniūt ap̄d restauratōez qñ phibēt restauratōez: s3 pue niūt añ ipaz: qñ ābo pparant restauratiōē: et pueniunt post ipam: qñ ipa abstergūt qd re manet ex apate et duritie et alrosboth: et pustulas q̄s euenire fecerūt ligamēta i nervis: q̄re sit mot⁹ cū eis nō facilis. Cū ḡ ad mistrant aq̄ cala et oleū et adipēs et medulle succurrunt illis nocumētis. Inter illō hō aq̄ et oleū sunt valde phibentia ab icarnatōe: et fortasse administrā i ifātib⁹: et q̄ sūt eis primi nō i alijs cū ēplāstra exiccata sūt super eos: et faciūt eis dolorē: q̄re idigēt tūc vt oleo inūgat loc⁹ qui dolet: deīn sustentet et restauret: apud q̄etē hō non dat licētia i hoc. et medici qñq̄ vtū tur embroca ex aq̄ calida cum ipsi solūt ligamētū primū q̄rē

tes ex eo inuamētū: et ē vt attrahāt ad ip̄z materiā. Et opz vt sit illa aq̄ talis vt cuz cadit ap̄d ifirmū sit tpata: cala ei⁹ fortasse resoluit ex corpore mūdo supra illō qd attrahit: et ppe qñ plōgat tps effusiōis ei⁹ et attrahit ex corpore rpleto supra illō qd opz et ppe si abbreviet tps eius: imo opz vt sit aq̄ cum calitate ad eq̄litate tēdēs: et sit tps effusiōis ei⁹ s3 quātitate q̄ vt ex augmēto mēbru et ei⁹ inflatiōe et nō effundant cū incipit detumescere. et nos qdē iā dixim⁹ de iudicijs ebriocē i ca. dislocatiōis illō qd opz attēdere etiā hic. Et magis dilectum mihi qñ nō ē istic dolor ē vt nō appropinqt membro oleū: neq̄ aq̄ cala oīno nisi illō qd añcedit ipm in principio rei ad defensionē. Et de illis que ponūt super iūcturas que indurātur post restauratiōē sup torisionē et attritiōē sunt dactili et alleliati emplastrado.

De cibatiōe restaurati et portione eius. Cap. 18.

Opz vt sit cib⁹ ei⁹ ex eis q̄ generāt sanguinē spissū et nō spissum siccū: imo spissū viscosum vt generet alrosboth tenacē fortē nō siccū debile lenē: et illa sunt sicut pedes et frumētū coctū cū multa aq̄ quousq̄ sit sicut puls et vītres et capita et cutis hedi et arietis decocta et filia eis: et vinū stipticū. Et ex illis que dantur in secunda mēsa sunt castanee et grana in quibus non est acuitas. et aliet omnia que subtiliant sanguinem et calefaciūt ipm et elōgāt ipsum a coagulatiōe sicut vinum subtile et res confortantes valde.

Tractatus.ij. Fo.cccvij.

tes valde. Et ad summū regimē ei⁹ sit igrossatio nisi sit illic p- hibēs ex vulnere reqrēte subtiliatiōē cibi sicut illud qd ē super ipm de magnitudine eius aut ipsi⁹ paruitate et apud timorez dolores: qd nō securus ē ab illo dilateretur in cibo et potu. Et qd amat defensionē incipiat cū regimine subtiliātē: vt securet amalia apatis. et illud est sicut si oporteat iteruz vt floborome et soluat venter. deū post dies paucos administret illd qd sit qhqs necessariū itez vt dimittat hoc regimē qh supfluit ros both in magnitudine: et est necesse phibere ipz. Mod⁹ cibarij cōueniētis ei qd admistrat hora coagulatiōis: sumat panis de sila et faria rizi et sepū vacce piguis et lac: et fiat ex eis cibariū sile frumēto, cocto vt puls cū bonitate suepseudis medicia at ei⁹ quā sumit ad restaurationē mummia est qd est mirabilis.

De rebus qd psequunt fracturam et restaurationem et necesse est succurere eis. Ca. 19.

Quādoq; accidit ex fractura disruptio carnis qd non cōglutinat: qd si nō incidat putrefit: et putrefacit illud qd seqt eā ex osse: qre est necessariū vt incidat et coquat: et qhqs accidit fluxus sanguis et ē necesse vt phibeat: et qhqs accidūt cōcussio et attritio fortis carni qd si nō curet cū scalpellatione aut cūz medicinis phibētibus putrefactionē puenit ad estiomenū: qd re opz vt obseruet illud. Et qn qd accidit apostema calidū in qd est timor: qre opz vt regat regimine suo: et qhqs accidūt vulnere qd nō egent vt curentur cum

eo cui⁹ preterit narratio. et qh qd accidit alros bot supflus in fractura cuius qritas nō ē necessaria: quare opz vt minoretur nutrimentū et phibeat eius generatio cū prohibitiōe cibi et strictura desup et reliquis que sunt dicta. Et qhqs accidit molificatio iuncturaz in extensio ne. et qhqs accidit vt currat vir⁹ ad medullā qd generat in osse: qd re necesse ē vt extrahat os et discoopertat via vir⁹ ad intus.

Tractatus tertius.

De fractura cranei. Ca. s.

Multoties accidit vt findatur craneū et nō findatur cutis: imo apertur. Cūz ergo occupatio sit in curatiōe apostematis et non peruenitur ad plagam: fortasse accidit vt putrefiat os de subtus: et accidunt ante sanitatem aut post ipsam egritudines male ex febribus et tremore et destructio nerōnis et alijs: quare necessarium est vt findatur. Et multoties quidē significat locū infirmus ipse et quod tangit ipsum omni hora et hoc proprie: et tūc quidez est necessariū vt redeat vulnus ad dispositionez suā: et vt curet fractura oportebit vt findat a cute cū quātitate qua nō retineat in ea vir⁹ in hoc neq; aliud: opz em vt nō retineat virus nisi fueris securus de additione apostematis: et inuenieris apostema ruptū et appeat fractura vna. Quādoq; em accidit inde error magn⁹: putat ei qd nō sit fractura nisi illa: et ppter hoc opz vt cōsideretur dispositio fracture cōsideratione

Articella. ¶

Liber quartus. Fen. v.

bona. Illud quo in quo; declinat
cū existimatiōe ad rectificatio
nē est vt cōsideretur causa fra-
cture et vltiatio vtutis rei frā-
gētis i grauitate sua aut i sua
magnitudine: aut i sua fortitu-
dine: vt p illud sciat vltimatio
quā oportet eē ex fractura: et si
muliter accidētia quandoq; si-
gnificant illud sicut apoplexia
et schotomia et destructio vocis
et que sunt eis similia.

¶ Et qñq; significat fissura cutis
in multitudine sua et sine diuer-
sitate: in suo casu sup rectitudi-
nē vnā dispositionē fracture ite-
rū lz si sit hec significatio signi-
ficās omnē partē. Fortasse ei ē
fractura iterior plurima et ma-
gna: et nō est sup fissura aut est
fissura parua: qñ opz tūc neces-
sario vt cognoscatur dispositio
cū significatiōib⁹ in qbus que-
rit de fractura: et firme mēbrū
si est possibile: et in hmoi dispo-
sitiōibus est necessariū incide-
re cutē dure: et discoopire dōec
appareat os dubitātū totū. et si
accidat flux⁹ sanguis i pleat il-
lud: qd discoopertū ē pānis sic-
cis: deinde sustēta cū puluillo i
fuso in vino et dimitte ipm vsq;
mane. Vulnerū aut: caput vsq;
ad terminū almochari cura est
illa q iā dicta in capitulo vlcēz
et añ ipsum: findētia vero os et
educētia os et filia illis d illis q
dicūt hic: et miores dispositio-
nes fracture ossiū i capite si ac-
cidit in eis scissura parua n pe-
netrās vsq; ad lat⁹ aliud: imo
succedit apd qdā experimēta: et
filis isti. Magis rectū ē itēz vt
frices ill⁹ vsquequo non rema-
neat d scissura aliqd: et si amas
vt festies cū effusiōe hūiditat⁹

nigre donec vehemēs fiat appa-
ritio scissure p eā fac: et frica do-
nec n rmaneat vestigiū. Et sint
apd te fricatoria diuersa: qñ
tatū et admissa i pms lata eo-
rū: deih q sequunt illa: cūq; fri-
caueris admissa medicinā ca-
pitalē et sufficit tibi. Et medicie
qdē capitales sūt sic treos et fa-
ria horobi et minutū olibani: et
aristo. et cortices radices oppo-
ponaci et myrha et sarcocolla et
jā. dia. et oē exiccatiūū sine mor-
dicationē: et curen curatiōe vlce-
rū. Si at existimaueris q fissu-
ra sit penetrās vsq; ad lat⁹ aliqd
tūc fricatio nō sinit eam vsq; ad
elōgationē: et caue ne multū p-
cedas in fricationē: imo vbi iam
secur⁹ fueris et cognoueris di-
spositionē vlamini an sit huās
sitū suū ex osse: tūc nocmētū ē
min⁹: et res magis apparēs: et ē
euētus apat⁹ minor et saluor et
prauior et apparitio pur⁹ matu-
ri velocior et magis ppleta: aut
iā sepanit ipz pmissio ab osse: et
illd ē ab eo i q ē tior pl⁹ et dolo-
res et febres et q sequūt ea pl⁹: et
susceptio ab osse alteratiōis co-
loris velocior: et curs⁹ pur⁹ virū
lēti subtil⁹ in eo pl⁹: et q accit ex
dolorib⁹ et febub⁹ et tetano et
sincopi et destructiōe rōnis pp
dimissionē curatiōis in eo plus
et i hmoi qdē dispōne: imo in oī
dispositiōe opz vt vehemēter
caueat frig⁹ et in estate: qñ in
eo est tumor magn⁹. In fissuris
quo in qb⁹ nō est nisi fissura: sz ē
plima et apparet cū ea illd inter
qd et os nō est nisi cortex: multo-
ties sufficiūt strictura et ligamē-
tum et emplm et infrigidantia:
Vtū illd qd est rectius est vt in-
cipiatur et fundatur super scis-

Tractatus. iij. Fo. cccviiij.

luram oleū ro. tepiduz: deinde aggreget iſ duas extremitates vñeris: z ſufficiat ſi neceſſariū eſt illud: et pulnerizetur deſup puluis capitalis z ponant ſup eas puluilli ibibiti vino ſtipti co ꝑcuſſo cū oleo: deinde reliq̃ ligamēta: z quieſcat iſm⁹ z fiat delitioſus: z fiat vt dormiat et ſobothomeſ ſi idiget. Et ſi q̃rſ in oi ſciſſura z fractura vt accipiat os totū: qm̃ hoc nō eſt poſſibile in omni oſſe: vey recordare eius qđ ꝑcipimus in capitulo vniuerſali d̃ fractura z reſtauratiōe. Veruntamē multihomines acceperūt os ex capitibus eoz icidēdo z ſim modū creuerūt caro z cutis ſup vuln⁹ z euaserūt. In frangētibz ho os z q̃ ſunt poſtea ſcias q̃ oſſa capitū diuerſificanſ ab oſſib⁹ alijs cuz frangunt: qm̃ cum ipſa franguntur non reſtaurat natura ſuper ea alioſ both fortē ſic attrahit ipſum z naſci facit ſup reliqua oſſa: imo rem debilem. Quapropter vt nō effundat pus ad interiora opz vt extrahat ſi fuerit plaga capitis ꝑpleta: aut icidatur ſi nō fuerit ꝑpleta: z nō fiat occupatio in reſtauratiōe ei⁹. Et oz vt nō tardeſ illd̃ in eſtate vltra ſeptēdies i hyeme vltra. x. dies z quāto fuerit veloci⁹ erit meli⁹ z lōginqui⁹ ab h̃ vt accidat nocumēta magna. Et d̃ illd̃ q̃ nocēt ad illd̃ z faciūt eē neceſſariū ē q̃ ab oſſibus alijs ꝑter oſſa capitū ꝑuertit ligamētū reditionē: z h̃ ligamētū nō ē poſſibile ſuper caput: ꝑpter illud ergo neceſſe eſt accipere os z fracturā cui ē q̃ntitas donec egrediat vir⁹ ſic ē neceſſariū. Et iterū ſi acciderit virus iter os re-

ſtauratū ligatū ligamēto opprimēte expellēte materiā cum ſaz eſſet gñatū illud virus ex ipſo loco: z penetraret ad medullā eēt nobis neceſſariū vt diſcooperirem⁹: et mūdificarem⁹: ergo q̃lter in h̃mōi mēbro: nō eſt igit ex cuſatio de hac collectione z incuſione z detectione loci z ꝑhibitione incarnationiſ ei⁹ vſquequo ſecur⁹ ſis. et nō eſt tumor curius virus vſq̃ ad interiora oſſis qđ incidim⁹. et opz vt ſit incuſio ex loco ꝑueniētiore: z cōueniētiore. q̃ dem eſt aggregāſ ad oppoſitionē quā exiſtimas q̃ vir⁹ currat ex eo meli⁹ z ad facilitatē incuſionis et paucitatē neceſſitatis ad hoc vt moueat z extēdatur ſcdo z ē cū hoc lōginquior loc⁹ a neruis: ſicut ſincipit. Nā mediū ei⁹ nō obuiat originī nernoz. et ſtude ne frig⁹ adueniat velamini: qm̃ ē mala z timorofū: z ſubtilia regimē z aſſidua effuſionē oſi tepidi. Et ſi apparet ſup velamen nigredo et ē fortāſſe in eo q̃ apparet d̃ ipſo: z nō ē nocēs z fortāſſe cā ei⁹ ſunt medicine: tūc cura ipſam cū melle ꝑcuſſo cū triplo ſui oſi ro. dōec remoueat nigredo: z pulueriſa deſup medicinā capitalē: z ſi nigredo fuerit ꝑfirmata tūc fuge. Cū g̃ verificat neceſſitas extēdēdi aliqd̃ z icidēdi illd̃ at extrahēdi ipz tūc feſtinet z nō expectet ꝑplementū gñationis puris i loco. Et hoc qđ dē: non tolerat niſi vbi nō ē panniculus noiatus m̃ coartat⁹ aut ꝑuctus qm̃ ꝑuctura facit i diſpoſitione aꝑa z ſpasmū: et fortāſſe ꝑducit ad apoplexiā: quare oz vt extrahatur illd̃ os ſtatiz redibit ſenſus ſi fuerit apoplexia ſtati. Si aut fuerit foramē tūc res erit vey

¶ q̃

hemētiōis festinationis. Et qñ
frāgitur craneū ⁊ infriḡidatur
velamē ⁊ apostema: nomiatu
illud futratē: ⁊ tūc tibi inest in
eo quod dixim⁹: cū hmoi festia
tiōe: aut si fuerit necessaria ex
pectatio tunc sit vsq; ad duos
dies aut tres. ¶ In plurio rei
opz vt curet in scdo cū incisiōe.
¶ Et qñq; sit cū serra subtili p
dcā: ⁊ qñq; sit ita vt fiāt forami
na parua silia foraminib⁹ que
fiūt ab acubus qb⁹ subsellia su
unt vbi oz vt cadat ex eis licet
i eis sit timor: qm̄ fortasse pene
rrāt subito vsq; ad pāniculum
vbi igeniet cū istro qd diximus
qm̄ ē salu⁹. Qualiter ho sit cu
ratio nos dicem⁹ in hoc illd qd
dixerūt pmi. ¶ Inquiūt opz vt
radať in pms caput vulnerati
⁊ fiāt i eo due fissure se secātes
orthogonaľ: ⁊ secetyna eaz al
terā hz figurā crucis: ⁊ oportet
vt sityna duapsectionū lecatio
prima q̄ fuit ex pculsiōe: deinde
oz vt excoiet sub āgulis qtuor
vt discoopiat os totū cui⁹ cōca
uatio dz fieri. ¶ Qd si accidat i
de flux⁹ sanguinis: tūc oportet
vt impleat pāno infuso i aqua et
in aceto ⁊ si nō: imple ipm pan
no sicco: vnde pōe sup eū puluil
lū ifusus in vino ⁊ oleo: ⁊ admi
nistret ligamētū qd cōuenit ad
illd ita vt cū fuerit mane si non
acciderit aliquid ex accidētib⁹
malis: tūc oportebit vt icipias
pcauare os fractū: ⁊ illd est qm̄
opz vt facias sedere ifirmū aut
picipias ei vt resupinet hz figu
rā q̄ puenit fracture: deide opz
pila aures ei⁹ cū lana aut cotto
vt nō ledať ex voce pculsiōis:
⁊ solue ligamentuz vulneris et
aufer pānū ex eo ⁊ absterge ipz:

deide precipue duob⁹ ministris
vt teneāt cū pānis subtilib⁹ qua
tuor āgulos cutisq; iā scissa fuit
et extēdāt eā ad superiora. s. cu
tē q̄ est sup os fractū. ¶ Et si os
fuerit debile ex natura sui aut
ex fractura q̄ accidit eutūc opor
tebit vt auferas ipm cum inciso
rīs ponēdo quedā ptra alia: ⁊ i
cipiēdo ab eo q̄ ex eis est latius
fiat pmutatio ex eis ad scissoria
subtilia: deide peruenias ad ca
pillaria ⁊ administra facilitatez
i pculsiōe pua ⁊ magna vt nō le
dať caput ⁊ inq̄tet ipm. ¶ Et si
caput fuerit forte tūc oportebit
in pms vt perforē cū tripanis
que nominant nō pfundātia: et
sūt pforatoria qb⁹ est eminētia p
ua interi⁹ ex locis acutis eorūz
vt phibeat ea illa eminētia pfū
dare ⁊ puenire de siphac donec
pcaueas cū eis os scissuz ⁊ radi
ces ipm ⁊ nō subito: imo paula
tim. ¶ Et si fuerit nobis possibi
le vt eradice⁹ ipm cuz digitis
tūc illd ē bonū: ⁊ si nō tūc cū tena
līs: aut cū forpicib⁹: aut his simi
lib⁹. ¶ Et opz vt sit iter illud ex
foraminib⁹ erit p̄stituta stult ita
vt fiāt ppe supficiē ossis interio
ris. et oz vt remaneat tactui fo
raminis aliqd ex siphac: ppter
hoc opz vt sint perforatoria fm̄
mēsurā essentie ossis: ⁊ vt admi
nistrent in hoc pforatoria pluri
ma. ¶ Cū ergo fractura nō ē ni
si in loco originis ossis tm̄: tunc
oz vt fiat pmutatio ad illas res
tm̄ ita vt cuz cauaueris os tunc
oportebit vt eque asperitatē os
sis capitis que sit ex incisione ⁊
pcauatiōe: aut cū nouacula: aut
cū aliq̄ incisoriū que stantur
actei ensis postq̄ posueris instru
mētū quod cooperit siphac ⁊ ser

Tractatus tertius. 650. cccix.

nat ipsum. ¶ Et si remāserit ali-
quid ex ossibus paruis: aut frus-
tis: tūc oportebit vt accipiātur
cūz facilitate: deinde perueniat
in curatione cum operatiōe aut
vnguentis. Nam iste est facilior
qui sit ex modis curatiōis et mi-
noris nocuenti. ¶ Inquit. S.
cum tu discooperueris partem
ossis capitis: tūc pone sub eo in-
cisionē in fine: cuius est ps q̄ assi-
mulatur lenti eminēs si est lenis
et est acuitas in lōgitudine dōec
sit latitudo lēti siliisustētata su-
p siphac. ¶ Et opz vt pcutiat de-
sup cū malleo paruo et icidat os
capitis. ¶ Cū ergo fecerim⁹ illd
erit ex eo totum illud quo indi-
gemus et illud est: qm̄ siphac nō
mouet tunc: neq; si medicās eēt
dormiēs qm̄ siphac opponit la-
teri lato instrumenti siliis lenti.
Et si peruenerit hoc instrū ad
os capitis tūc ipm̄ eradicat illd
absq; lesione. Et illud id qm̄ po-
stremū figure similis lentis cir-
cū dās hoc incisionum retro inci-
dit os capitis: et non est possibi-
le vt inueniatur species alia ad
eradicādū hoc os facili⁹ neq; ve-
locius operatiōis q̄ hec spēs.
¶ Curationē vero que sit cū ser-
ris et instris que noīantur: mo-
derni vituperauerūt ppter mo-
litiā eius. hic est ergo sermo no-
ster in curatiōe ossis capitis cūz
accidit ei scissura. ¶ Et conuenit
hec eadem curatio in reliqs spē-
bus fracture q̄ icidit os capitis
quāuis nos nō diximus nisi cu-
rationē fissure: et posuimus eam
exemplū alijs. ¶ Inquit hypp. et
Gal. Iterum docuit nos quanti-
tatē ossiū q̄ oportet incidi et iste
est sermo eius. ¶ Nō oportet vt
incidatur ex osse nisi illud qd̄ ē

infirmū: nam illud qd̄ ex eo est
cōminutū vehemēter opz vt au-
ferat totū. ¶ In illo aut ex quo
extendūtur scissure extēsiōe plu-
rima: nam illd qm̄ accidit: nō opz
tunc vt cōsequaris fissuras vsq;
ad finē ear: et vt scias q nō acci-
dit pp hāc cām res nociua qm̄ et
in reliqs opationibus que opz
ipm̄ facere est fm̄ qd̄ opz. ¶ Am-
pli⁹ opz post curationē cū ferro
vt accipias pānū lini extensum
quātitate ossis vulneris: et infun-
de ipsum in oleo ros. et cooperi
cū eo os vulneris: deinde accipe
pānū duplicatū aut triplicatū
et infunde ipm̄ i vino et oleo ro.
Et lini vulnus totū oleo rosato:
deinde pone sup ipm̄ pannum
q̄to leuius potes vt nō grauet
siphac: deinde administra desu-
p ligamentū latū et non restrin-
gas ipm̄ nisi cū q̄titate q̄ teneat
pānos tm̄ deinde administra regi-
men qd̄ remoueat inflammationē
destruat febrē et hūecta velamē
desup cū olo ro. in oī hora et sol-
ue ipm̄ in die tertio et absterge
ipm̄. et cura ipm̄ curōne q̄ creat
carnē et sedat inflammationē pulueri-
za sup siphac puluerē ex medici-
nis siccis q̄ noīant medicine cap-
itis donec oratur caro in qui-
busdā horis sup os si indigueri-
mus hoc cū ossa sunt eminetia et
vt noscat caro velociter: et cura
ipm̄ cūz reliquis medicinis q̄s
diximus in curatione vulnerū.
¶ Et inqt Paul⁹. Multoties ac-
cidit in siphac capitis post cura-
tionē cū ferro apā calidū ita q
supueniet spissitudine ossis capi-
tis et spissitudine cutis itex: et ē
cūz hoc grauitas et prohibitio
motus ei⁹ naturalis. ¶ Et mul-
toties accidunt istis extensio et

¶ i q̄

accidētia alia mala: et seq̃t has
res mors. ¶ Et non accidit apha
calidū siphac nisi aut ppter os
eminēs sub eo: aut ppter graui
tatē tētarū: aut ppter frig⁹: aut
multitudinē cibi at̃ multitudi
nē vini: at̃ ppter cāz aliā ocul
tā. qđ si aphas calidi cā est ma
nifesta: tunc opz̃ vt absidas il
lā cāz velocit. Qđ si ē cā oculta
tūc stude i separatiōe ei⁹ et ad
ministra flōmiā vene si nō fue
rit phibēs ad hoc r̃miorationē
cibi et regimē qđ puenit aphas
b⁹ calidis sicut embrocatio cū
oleoro. calido aut cū aq̃ i q̃ bul
lita sūt altea et fenugrecū et semē
lini et camomilla et eis similia: et
admisra ēplastrū ex farina or
dei factū cū aq̃ calida et oleo et
semē lini et admisra adipēgal
line in lana et humecta cū ea ca
put et ceruicē et spōdiles et distil
la i aures aliqđ ex oleis q̃ sedēt
caliditates et fac sedere i firmū
i aq̃ calida i domo et iniūge ip̃z.
¶ Qđ si apha calidū pseuerat et h
ē aliqđ q̃ phibeat sūere medi
camen solutiuum soluens fe
mel fiat illud. nā hypo. precipit
illō. ¶ Inq̃t paul⁹. Denigrat si
phac et nigredo ē i supficie ei⁹: et
illō ē i medicamē itez q̃ curat:
nā medicamē nigrū fortasse fa
cit illō: tūc opz̃ vt sūas ex melle
et oleo ro. iij. ptes: et pmisceas et
linias cū eo pānū et pōas sup si
phac q̃ si accidit i siphac nigre
do ex seipoiet pūit vsq̃ ad ocu
lū p̃cipue cū signis alijs malis:
tūc oz̃ vt despes de salute h⁹ i fir
mi qm̃ ē significatio p̃suptiōis
caliditatis i nate et d̃structionis
ei⁹. et ego iā vidi quēdā cui ac
cidit fractura i capite suo et ca
natū ē os capitis ei⁹ post ānū et

sanat⁹ ē: et illō iō qm̃ fractura
fuit i sincipite: et fuit expulsiōe
sagitte et erat ei curl⁹: et pp hoc
h̃ aduēit siphac aliqđ imo sal
uatū ē a corruptiōe. ¶ Inq̃t Sal.
accidit holvt frāgere sinciput
ei⁹ et itez os tēpous fractura
extēsa et composita est fractura
cū dispōne rez ossis sincipitis: et
icidim⁹ ip̃z ad tentionem no
tā et sufficit illō et sanat⁹ ē vir.
¶ De fractura mādibule. Ca. 2.
Inq̃t sapiēs cū icidit ad ite
riora nō frāgat: q̃ si frāgat
mādibula dextra tūc itromitte
indicem et mediūz manus sini
stre in os infirmū: et si frāgitur
mādibula sinistra tūc itromit
te manus dextre et eleua cū eis
marginē fracture exteri⁹ et ite
rius et oppositiōe eas ābas cū
manu altera deforis. et eq̃ eā et
cognosces equationē ei⁹ ex eq̃
tione dētū q̃ sūnt ea. ¶ Si aut
frāgat mādibula i duob⁹ locis
tūc extēde eā i duo latera h̃z op
positiōnē mistro extēdēte eā et
mistro retinēte ip̃z: deinde ṽiat
medic⁹ ad equādū ip̃z h̃m qđ
dixim⁹: et liga dētes q̃ torti sūt
et sepati sūt adinuicē. ¶ Si aut
accidat cū fracturavuln⁹ aut fru
stū tūc admisra p̃sutura et pul
uillos et medicas i carnatiuas
post reditiōē et eq̃tione. inq̃t
ligamētū ei⁹ sit h̃z h̃c modūz:
pōe mediū vitte sup nuchā colli
et vadāt due extrēitates a duo
bus laterib⁹ sup duas aures vs
q̃ ad extrēitatē mādibule de
devadāt cū eis itez ad nuchā: dē
de vsq̃ ad locū sub mādibula: su
p duas maxillas vsq̃ ad sincipue
vadēs ex eo itez vsq̃ ad locū q̃ ē
sub nucha: et pōat ligamētū a
liōs frōtē et posteriorib⁹ et capit

Frigat tota inuolutio q̄ inuoluta
ē r̄ponatur desup p̄anus lenis.

¶ Et si separent ambe mandibule simul ex extremitatib⁹ earū tūc incipiat cū vtriusq; manibus paulatim: dñi opponat r̄ p̄iū gātur r̄ p̄sidere p̄positionē dē tū r̄ liga duales cū filo aurivt nō separet rectificatio: r̄ ponat mediū ligamētū super collū et vadat caput ei⁹ ad extremitatē mādibule: r̄ p̄cipiat infirmo vt quiescat r̄ sit trāq̄ll⁹ r̄ dimittat locutionē: r̄ p̄oat cib⁹ ei⁹ sorbitōes. r̄ si alterat aliqd ex figura tūc soluat ligamētū nisi accidat ap̄a calidū. q̄d si accidat tē nō negligas vti ēplastris r̄ embrocis q̄ pueniūt ad illd ex illis q̄ sedāt r̄ resoluūt cū eq̄litate. r̄ os q̄dē mādibule strigit añ tres hebdomadas: qm̄ est lene et est i eo medulla pluriā replēs ip̄z.

De fractura nasi. Ca. 3.

¶ Prior pars ē os r̄ inferior est carthilago: et illi quidē carthilagini nō accidit fractura: imo attritio r̄ q̄ p̄p̄i mēdo dilatat tota: r̄ q̄d dilatat inferior ps ei⁹ superiore remanēte vt est r̄ sepatio ad vnum latus. Superiori ho pti ossis accidit qñq; fractura: r̄ qñ frāgilē nā r̄ nō curat pducit ad casuz. ¶ Et iterū qñq; induratur et remanet fm̄ tortuositatē suā: q̄re nō recipit equationē: oꝝ ergo vt festinet in die p̄mo r̄ nō p̄trāseat decimū. ¶ Et scias q̄ qñ fractura nā p̄seq̄tur loca supiora ei⁹ magis pueniēs ē: r̄ recti⁹ regimē in ea est: vt sumat stil⁹ decēter fact⁹ lenis r̄ intromittat cū facilitate in nasuz vsq; ad finē alchaisiz r̄ tēat ip̄az cū manu sua r̄ eq̄t nasuz cū māu alca do

nec eq̄t: deñ subtiliter itromittē do liciniū cōseruās ip̄zin figura eq̄tionis. et meli⁹ q̄dē est vt sit ex lino. ¶ Et cautela est vt intro mittatur in vtrasq; nares simul licet nō sit nocumētū nisi in latere vno. Et qñq; ponit licinium in latus vnū vsq; quo eius vltimatio puenit ad cōfirmationē et restorationē. ¶ Et nō cōponatur sup nasum ligamentum: quoniam facit ipsum latius nisi sit illic eminētia magna: r̄ timeatur secundum eam descēssio. Cū aut accidit in partib⁹ inferioribus tūc possibile est vt equetur cū duob⁹ digitis duarū manū sicut duobus indicib⁹ aut duobus auricularib⁹. ¶ Et qñ accidit in hac dispositione ap̄a tūc vnguentum dyaquilō est bonū valde: quoniā sedat apostema p̄seruat iterum figuram equationis et confortat: similiter medicamē factū cū aceto r̄ oīo r̄ similia: et minutio thuris sup q̄d puluerizet cinis r̄ emplet cū eo. ¶ Et qñ fractura est attritio apta tūc nō est possibile vt redeat cū ea ad rectificationē nisi post q̄ findit r̄ ē hīf p̄minutio ossiū r̄ cū sutura eius et puluerizent desuper pulueres. ¶ Et qñ accidunt inclinatio r̄ separatio carthilaginis tūc equa eā violenter: deinde liga eam ligatura p̄seruante eā sup illud: r̄ ē vt ponas ligamētū extēsum ex latitudine ceruicis sup q̄ est inclinatio ex eis q̄b⁹ fit facile hoc ligamētū. ¶ Et bonū ē vt suas marginem p̄ani fortis: aut corrigiā cui fit latitudo digitūm r̄ leni vñā extrēitatū ei⁹ cū glutio pisciū r̄ pluriō coris vaccini: at cū gūma aut cū r̄liq; glutiationē faciētib⁹ r̄

¶ uñ

Liber quartus. Fen. v.

inuiscia ipsam sup extremitates
nasci ex latere sup q̄est inclinatio
donec exicet sup ip̄m: et r̄ducat
nascus ad sitū suū cū violētia: de
inde extēde illā corrigiā: aut p̄ā
nū donec equeſ cū eo et inclina
ip̄m ad latus diuersuz inclina
tiōi p̄rie: et restaura ip̄m sup col
lū: et liga ip̄m ligamēto tenente
ip̄z fm illā formā et empla cuz
emplis q̄ sunt necessaria.

De fractura furcule. Ca. 4.

Furcula fragilis: aut p̄p̄od⁹
delatū: aut p̄pter casū ma
gnū aut p̄p̄ p̄cussione vehemen
tē. **A**mpli⁹ furcule restauratō
fit difficilis et indiget subtilia
tione. **D**ixerūt in restauratio
ne ei⁹: si p̄terit⁹ p̄p̄e casuſerit de
scēssio capitis adiutorū iſeri⁹ mi
nus. **I**nq̄t et q̄n p̄terit⁹ furcula
in duas medietates tūc fac sede
re infirmū sup sedē et teneat mi
nister ad iut orū in q̄ est furcula
fracta: et extēdat ip̄z ad exteriora
et ad supiora iterū et extēdat
minister itez ceruicē et humeruz
inclinatū cū iſtitute q̄ est neces
saria. et eq̄t medic⁹ cuz digitis
suis illū q̄ est eminēs impellēs
ip̄m et q̄d est cōcauū cōmoueat
an̄ et retro et eſhat ip̄m. **E**t si
indiget i illo extēsiōe plima po
nat sub titilico pilā magnaz de
pilis et eleuet cubitū donec ap
proximet ip̄z costis: q̄m extēdet
et q̄d vult. **E**t si icidit extrēitas
furcule ad interiora frāgēdo: aut
nō obedit cū attractiōe medici:
et si suspēdit q̄m ē ad p̄fūdū plz
tūc p̄sterne infirmū sup collui
suū et pone sub hūero puluinar
gidbosuz: et demerge hūerū ei⁹ i
feri⁹ donec eleuet ad os furcule
dein eq̄ ip̄m et rectifica cū digi
to tuo et strige. **Q**uod si infirm⁹ in

nenerit p̄icturā ex deābulatōe
man⁹ sup ip̄m: tūc frustū pungit
ip̄m: fm situm q̄ scinde et aufer
frustū et fiat illū a te cū facilita
te: et p̄p̄e si fuerit frustū subtrus.

Et vt nō disr̄ipas si p̄hac pe
ctoris itromitte infirm⁹ p̄seruās
si p̄hac pectoris sub osse: deinde
frāge os. **Q**uod si non acciderit
ap̄a calidū tūc s̄neſcissurā et in
carne eā. **E**t si accidit ap̄a ca
lidū tūc infū de puluilloſcū olo
aliquo. **E**t si dimittit caput ad
intoriū apud fracturam cum fru
sto furcule ad inferiora: tūc opz
vt suspēdat adiutorū cū ligamē
to lato et eleuet ad ptē cervicis
et si frustū furcule fuerit inclinatū
ad supiora: et illū q̄d pax fit: tūc
suspēdat adiutorū: s̄z resupia il
lū cui⁹ ē furcula fracta sup dor
suz suū et subtilia regimē ei⁹ et
stringet furcula i mēse et min⁹.

**De furcula aut dixerūt q̄ fur
cula nō seiūgit ex latere itrinse
co: q̄m annera ē pectori nō seiū
cta ex eo: et p̄p̄ hoc nō mouet ex
hoc latere et si pcutiat exteri⁹ ve
hemēter et sepeſ: tūc ip̄a equeſ et
cureſ curatiōe q̄ curat cū fragi
litate extremitas hō eius que sequit⁹
humerū et separat ab eo nō dis
locat plm: q̄m lacert⁹ q̄ hz duo
capita p̄hibet eā ab hoc et p̄hi
bet eā iterū caput spatule: et nō
mouet furcula motu vehemēti
q̄m ip̄a nō ē posita nisi vt sepeſ
pect⁹ tūc et dilatet ip̄z: et p̄p̄ hoc
facta est furcula hōi soli iter fli
q̄ aialia. **Q**uod si accidat ei
dislocatio ex luctamine: aut re
alia simili huic tūc ip̄a equeſ
et itromittat ad locū suū cū ma
nu: et puluillis plurimis q̄ po
nūt sup eā cū ligamēto q̄ opz.
Et puenit heccurō extremita**

Tractatus secundus 6 Fo. cccxi.

ti humeri iterū cū sepaſ redu-
cit eā ad locū suū. ¶ Et illd q̄ li-
gaſ furca hūero est hūer⁹ ⁊ os
cartilaginofuz ⁊ ipm igroſſaſ in
macilēt⁹: ⁊ cū remouēferiſſiat il-
le cui nō ē expientia q̄ caput ad
intoriū iā ſepatū ē ⁊ exiit de lo-
co ſuo: caput eū ſpatule vī tūc
vnū ⁊ vī loc⁹ a quo pmutatū est
concauū: verū opzvt diſtinguat
ſignificationibus quas experie-
mur poſt.

¶ De fractura ſpatule. Ca. 5.

Spatule qdē locus lat⁹ paz
frāgiſ. Plm em̄ q̄ accidit d̄
fractura ei⁹ accidit marginib⁹
⁊ laterib⁹ et frust⁹. et qñ accidit
cognoſciſ tactu. et p illud q̄ ſeq̄-
tur eā de punctura. Verum plm
accidit ei ſciſſura quā ſiſt aspe-
ritas q̄ cognoſcitur tactu et do-
lore locali et pūctura ſi fuerit lz
nō ſint reliq̄ ſigna. ¶ Et fortasse
accidit fractura ad iteriora ⁊ ſi
gnificat ipam incifio accidēs et
crepitatio leuis quā p̄cipit au-
dit⁹: cū crepitat miſer cū ea ⁊ in-
uenit p attractionē manus qua
conſequitur eā et dolorem.

¶ Et cura ei⁹ iterū est ſubtilia-
tio manus ⁊ bonitas pueniētie
ipulſionis ab inferiorib⁹ et eq̄-
tiōis: ⁊ fortasse indiget ventofis
ſim q̄ exiſtimo donec attrahat
ad ſupiora ⁊ equeſ cū cautela a
nocumēto i aggregatōe maſiet
¶ Frustula aut ſpatule cū fran-
gunſ ſi ſūt inquietātia pūgētia
⁊ ledentia: tūc: neceſſariū est ex-
here ea: ⁊ ſi ſūt quieta equent⁹ ⁊
ligētur ligamētis ſimilib⁹ liga-
mentis furcule. ¶ Et oportet vt
dormiat habens fracturā ſpatu-
le ſuper lat⁹ ſanum non ſuper
illud.

¶ De fractura caſſi. Ca. 6.

Accidit caſſo ſciſſio ſicut li-
gno et accidit fractura ad
interiora. ¶ Et p̄mū qdē cogno-
ſciſ ſonitu ſenſato p tactuz ⁊ au-
ditū: et qñq̄ inuenis ipſaz ma-
niſeſtā cui⁹ due ptes ſunt mani-
feſte et cū extēſione doloris.

¶ Scdm̄ ſequitur accidētia
mala ex pſtrictione anhelitus ⁊
tuſſi ſicca ⁊ fortasse patiens illd
ſpuit ſanguinē: et qñq̄ gñat ex
eo putrefactio velaminis. ¶ Et
cura iſtoz ē cura illi⁹ q̄ hz illud
in hūero: et ſi inclināſ inferius
tūc cura ē illa q̄ deſcripta ē in cō-
preſſione furcule deſſe p fractu-
rā ⁊ ſi ingrediūtur coſte ad mini-
ſtra ſup eas ligamentū factū ex
lana cū reſolutione poſt ligamē-
ta poſita ſuper eas deſubtus cū
rectitudine: deinde aggrega ex-
tremities duozū ligamentozū
⁊ liga eas adinuicem quoniam
ipſe prohibent ligamenta reuo-
luta a ſolutione.

¶ De fractura coſtarum. Ca. 7.

Coſtiſ veris ſeptem accidit
fractura a duob⁹ laterib⁹.
¶ falſis ſo accidit fractura a la-
tere doſſi. ⁊ qñ extremity alia
ē cartilago hypochondriozū hz q̄
ſciuiſti nō accidit ei attritio. Co-
gnitio at fracture coſtaꝝ ē facil⁹
q̄ nō occultat tactui pp illd q̄ ſen-
tiſ de aſpitate ⁊ motu in nō ſuo
loco ⁊ fortasse audit ſi auſcultat
crepitatio occulta. Qd ſi fuerit
iclinatio coſte ad iteriora: ſigni-
ficāt eā accētia pleureſis: et est
fortasse cū ea ſputū ſanguis: tūc
nō audēt reſtauratores curare
ipaz cū extēſiōe ad exteriora pp
deſectū igenij: qñ illd ē difficile
abſq̄ vētoliſ: ⁊ qñ ex vētoliſ tie-
tur q̄ aggreget mā plima ad in-
teriorē locū: ⁊ in ea illd qd ē de

Liber quartus Sen. v.

corruptione. ¶ Quid si expellat eas et non prologas retentiones earum non est malum. Verum quoniam cibum infirmum cibis istatibus valde ut inflet ventrem eius: et premit istatio fracturam repellat eam ad exteriora. et hoc quousque de illis a quibus in quibusdam horis non est excusatio: est tamen causa magna ad faciendum ut accidat apostema. ¶ Inquit quidam sapiens. Opus ut cooperiat locum cum lana infusa in oleo calido et ponant puluilli in eo quod est iter costas donec repleatur sit ligamentum quale quoniam voluit sed rotunditate: sicut narramus in peccatore: deinde ponatur sicut ponitur in hantibus pleuresim secundum quantitatem conuenientem ossi. ¶ Et si opprimerit nos res vehemens et nos pugit vel lamina punctura a ledente: tunc oportet ut findatur cutis et discooperiat illud quod discooperit de costa deinde ponatur sub eo instrumentum quod preseruat siphac ut non egrediat siphac et ici datur cum facilitate ossa appugnet et exire facias. ¶ Deinde si non accidit apostema calidum aggregetur siphac et medicentur cum unguento. et si accidit ei apostema calidum cooperiat cum puluillis infusis in oleo et ei bene infirmus et curet cum eo quod sedat apostema calidum et resupinet supelatus quod leue est super ipsum.

¶ De eo quod accidit spondilibus de fractura. Ca. 3.

Inquit paulus. Rotunditatibus spondilium accidit quandoque attritio sed fractura parum accidit et tunc minuit siphac nucha et nucha ipsa: et conicant eis abasibus nervi in hoc momento et sequetur utraque mors si accidat illis spondili collum: et propter hoc opus ut premittamus sermonem et nunciemus predictionem factam. ¶ Et si est possibile ut plurimum et auferamus os le-

ues cum scissione tunc illud est: et si non oportet vitare cum regimine quod sedat apostema calidum. Et si remanet aliquod ex partibus eminentibus spondilis ex qua sunt quod notantur spine: illud cadit velociter sub digitis cum volumus eius communitionem: quoniam illud quod coniunctum est mouet et separat a loco suo: tunc opus ut auferatur illud sciendando cutem exterius: deinde aggregetur cum sutura et administraretur in eo curatio incarnatiua. ¶ Et si frangitur os aliaquil in inferiore parte alchatum et alio hosos: tunc intromittatur digitus index sinistre manus in antrum: et equetur os fractum cum eo et cum manu altera secundum quod possibile est: et si senserimus os fractum iam separatum esse: tunc oportebit iterum ut auferatur cum scissione: sicut diximus: deinde administratur ligamentum quod conuenit ano et curatio conueniens ei.

¶ De fractura adiutorij. Ca. 9.

Os adiutorij cum spargitur secundum optimum non declinat nisi ad exteriora: quare oportet tu facias illud quod oportet fieri in reditione fracturæ cuius sitis est secundum quod sciisti et tange ipsam manu tua et equationem ultia et liga eam cum ligamento ascendente etiam usque ad humerum et stringe cum eo si est prima illi: deinde ligamento cum secundum quod sciisti et usque sub cubito si fuerit fractura propinqua cubito postea liga ipsam ligamento tertio ascendente ab inferiori usque ad superius et suspende manum angulariter ne intret placentur eius suspensio extendendo quoniam est malum et melius quod demum est ut stringatur adiutorium ad pectus secundum angularitatem in cubito ut non moueatur et propter quod fractura est prope cubitum

Tractatus tertius. 6° fo. cccxij.

Ergo pōe sup ligamēta: aut aquā et acetū: aut aquā solā: si fractura adhuc n̄ ap̄at̄: fac ip̄ā ex ligno cui⁹ latitudo sit q̄tuor digitorū nō pl⁹. **E**t si iā supue nerit ei spatīū: et ap̄ata ē: tūc po ne ip̄az ex lana et abluē ip̄az in oleo si tibi possibile ē: et si n̄ fue rit aliqd phibēs n̄ soluas vsq; ad septē: et qđ ē post eos vsq; ad decē: tūc solue et liga cū astellis et si defētio vocat te ad aliđ: tūc solue tertio: et ē illđ ad qđ icliaf hyppo. qm̄ aufert nocumenta l3 noceat restauratiōi. **U**lex in q̄litate ponēdi astellas: ozyt sus ficiat tibi illđ qđ declarauim⁹ i ca. suo et n̄ separe ab ea strictu rā ad min⁹ vsq; ad xl. dies: et qñ indiges l3 p̄suetudinē extēsiōe vehemēti et n̄ obedit tibi et n̄ ex cularis auxilio alicui⁹ adiunā tis te: tūc fac sedē infirmū suple dē subleuatā: et sit ad statē pl⁹ d̄ clus⁹ q̄ ad sedētē et appodiet su p gradu scale: aut qđ file sit ex eis q̄ scinisti i ca. dislocatiōis et loc⁹ ille sit plan⁹ fact⁹ et molli ficat⁹ et lenit⁹ deinde suspēde in hūero ei⁹ aliqd graue extēdēs ip̄z ad inferiora: cū ergo extēde ris extēsiōe quesitā: tūc liga cū vitta forti sub fractura et supra illam et fac dormire infirmū re supinum et extēde illud qđ liga sti vitta cū fortib⁹ vitz vsq; sub tus: et ad superiora: in illo em̄ ē sufficiētia. **E**t qñ fractura ē i medio adiutorij pōe ligamētū cū lōgitudine vna a duabus ex tremitatibus iūcture: et si fuerit p̄pinq̄ior ad lat⁹ pōe ligamē tū vehemētiore propinq̄uita tis extremitati longinq̄ q̄ alij: et si fuerit scissura sola: tunc cu ra est curatio scissure: et strin

gatur super eam ligamentum.

De fractura brachij. Ca. 10.

Accidit qñq; vt frāgāt duo focilia simul et qñq; acci dit vt frangatur vnum eorum. **E**t fractura focilis interioris est vehemētiore et turpiore q̄ fra ctura focilis superioris: quan do singularis sit fractura vni⁹ eorū: et illđ ideo qm̄ focile i feri⁹ ē brachiū deferēs: q̄re ei⁹ fractu ra ē d̄terior: et qm̄ ē nudū carne tūc ē fractura turpiore. **E**t ite rū sup⁹ focile suscipit curatio nē et sufficit ei extēsiō parua: et n̄ similiter ē inferi⁹ et p̄pue si frā ganf simul. **E**t oportet vt sus stētetur apud extēsiōē adiuto rij sup alchol: et est radix vole et cognoscitur strictura ligamēti: qm̄ si accidit ex ea i digito ap̄a paruum: aut dolor paruus: tūc ligamentum est equale: et si nō est tūc est molle: quod si est plu rimum superfluum tunc est vehe mēs: et op̄zvt mollicet. **P**oss tio aut astellarū nō est ex illis que occultetur tibi: sed oportet vt nō consequantur cū longitu dine sua volā et radices digito rū: imo abbreviētur ab hoc pa rūper nisi necessariū faciat illđ p̄pinq̄uitas fracture iūcturera seie tali. **V**erū tūc iterum ozyt nō tāgat albaragi digitorū: et cū restaurat et ligat ozyt suspē datur ad collū fm figurā angu larē. **E**t oportet vt sit suspē sio eius p̄pue si est eius fractu ra ad inferiora cū panno cui⁹ la titudo capiat longitudinē bra chij totius qm̄ si toti⁹ fuerit ob uatio suspēsorij p̄pe fracturā et reliquum eius separatū a sus stentatione accidet tortuositas p̄oculdubio et declinatio super

Liber quartus. Fen. v.

illud qđ facit ipsam sicut volam
imo opzvt sit vola: 2 plurimum
brachij in suspensorio. ¶ Et si
fractura fuerit ad supiora opor
tebit vt suspensio sit ita vt videa
tur fractura 2 eleuet duas extre
mitates ex latere vole 2 ex late
re cubiti. ¶ Qđ si separatur qđ ē
inter illud erit adiunās ipm ad
equationem figure: 2 sit suspen
sorium pannus lenis: 2 sit suspē
sio taliter ne vllō modo sit possi
bile moueri: 2 vt non dilatet ipz
dilatatione laboriosa. ¶ Et for
tasse accidit brachio vt restaure
tur in latitudine circiter vigin
ti 2 octo dies.

De fractura rasete. Cap. ii.

Ossibus istis parum accidit
fractura: qm̄ ipsa sunt dura
valde. Et qñ aduenit eis cā ali
qua remouet ea a locis suis et
nō frangit ipsa: quare sunt vlti
ma ad curationē: quemadmo
dum diximus in dislocatione.

De ossibus digitorum fra
ctis. Cap. iij.

Istis iterū parū accidit fra
ctura: imo accidit sepatio.
Dixerūt qđā. Si accidit eis fra
ctura opz vt sedeāt i firmus sup
sedē eleuatā 2 precipiat ei vt pō
nat volā sup sedē equalē: 2 extē
dat ossa fracta minister: 2 equet
ea medic⁹ cū pollice 2 indice. Qđ
si pollex fuerit iclinat⁹ ad i ferto
ra: tūc oportebit ad mīstra reli
gamētū desup 2 fortasse accidit
apā calidū. Et ad locū mollifica
tois hōz ossiū aggregat supflui
tas plaria 2 coagulat velociter
qñ strigant. 2 si accidat fractu
ra sublemi: aut digito si ē pollex
oz vt liget ligamēto ppo ei 2 vt
liget itez cū vola vt firmet 2 nō
moueāt. Et si accidit fractura

alicui reliquoz digitorū si fuerit
index: aut auricularis: tūc liget
cū illo q̄ appproximat ei. Et si est
de digitis medijs: tūc liget cū il
lo q̄ est ex latere ei⁹ aut ligetur
oēs fm̄ p̄tinitatē adinuicē: qñ
est melius. firmatur em̄ et non
mouetur 2 sunt tūc quasi ligati
sunt cum astellis. s. ossa fracta.

De fractura ossis lati 2
anche. Cap. iij.

Ossanche qñq̄ frāgit s̄ raro
cū dispōne fortitudinis s̄ne
2 accidit illō ei fm̄ semitam cō
minutiōis extremitatū et qñq̄
findit i lōgitudine 2 qñq̄ ipellit
int⁹ ad vētrē: 2 accidit post istas
dispōnes iterum ex dolore 2 pū
ctura 2 stupore cruris 2 core pri
mū ei quod accidit adiutorio ex
fractura hūeri. ¶ Et qñ frangit
os latū qđ ē supra alohosos aut
fidunt vt ligna lacerti eius: sit
res difficilis i rectificatōe ei⁹: q̄
re sit vna duarū anchaz declinā
ad diminutionē. 2 cura ei⁹ est vt
iaceat i firm⁹ 2 incipiat duo hoies
fortes extēdere duas coras ei⁹:
scz q̄sq̄ cor extēdat corā: 2 iā aſ
tenuerim⁹ man⁹ ei⁹: vt nō festi
net ad expellēdū illū q̄ extendit
corā ei⁹: 2 incipiat duo restaura
tores p̄p̄m̄ere anchā ei⁹ cū ve
hemētia 2 fortitudine donec eq̄
tur: deinde p̄parēt sup eā empla
strū: postea resupinet sup aliqd
qđ sit sicut glomer ex pāno aut
ei simile ex illis q̄ hnt duritiem.
¶ Et hoc qđ ē est primū ei cū q̄
curat spatula itez: 2 qñ frangit
ex latere anche: tunc cura ei⁹ est
cura hūeri: 2 opz vt administres
tur humectatio super ligamēta
tum 2 equetur puluilli sicut opz
2 est necesse vt sit sustētatum su
per locum planum.

9 Tractatus tertius. 6 fo. cccxliij.

De fractura core. Cap. 14.

Quoniam cora fragilis necessaria est extensio vehemens: deinde equatur secundum formam naturalem que est ei et est gibbositas siluestris partibus eius et precauitas pauca in eius domestico secundum ambulationem forme que est ei in sanitate. Et obseruetur in dispositione fracture medius eius aut extremitatis eius superioris et inferioris dispositiones que dicte sunt in capitulo adiutorij: et fit strictura ad superiora preseruans et retinens. Dixerunt quoniam frangitur conuertitur ad loca anteriora et ad exteriora: et illud ideo est quoniam ipsa est lata ab hac parte per naturam: et equet manibus et ligamentis et speciebus extensionis que sunt secundum equalitatem: aut cum strictura vni duarum ligaturarum supra fracturam in medio. Si autem fractura fuerit inclinata a medio fuerit propinqua capiti core: tunc sumatur ligamentum et inuoluatur in medio eius lana ut non incidat carnem: et ponatur medius eius super pectinem et ascendant extremitates eius ad partem capitis: et dentur ministro ut retineat eas ad inferiora: et si fractura fuerit in eo quod sequitur genu: tunc nos ponemus ligamentum in superiore parte fracture: et eleuabimus extremitates eius ad illud qui extendat eas ad superiora: et teneat genu cum ligamento in uolens ipsum desuper: et equetur membro istud infirmo iacente super faciem suam et crure eius extenso: et si fuerint ossa pungentia tunc oportet ut equentur sicut diximus multoties et que ex eis eleuantur capiantur. Regimen vero sit secundum quod diximus in curatione adiutorij: et os quidem core strigatur in xl. noctibus. Et ego enuntiabo quoniam

oportet ut sit sit eius postquam aggregatur curatio cruris. Et oportet ut ponatur inter duas coras tunc pila de ligno et ei similibus seruans eam ad formam secundum quam equata est et restituta restauratiue cognita secundum quod intelligitur propter illud quod accidit de apostemate et puritu. Et quando accidit de apostemate super coram: nam est apostema forte et est ex eis que festinant ad coram: tunc oportet ut propinque pueniat ad soluedum ut respiret et extendatur apostema: quod de ista sciuitis ebriocas proprias. Uerum in cauagalibus et albarauachis sunt tabule magne in quibus est parum precauitatis ut deceter proponentur super inuolutiones: et capiatur longitudo pedis: quoniam si breuiatur non restituitur super crure abscondit in fra illud utilitas non est utilitas que sita: et si prolongatur erit infirmus ex eis in labore: sed si ipse abbrevientur non erit ex parte laboris. et utilitas elongationes earum est ut prohibeant iterum partem sanam pedis moueri cum fuerit mortuus illi. Quod tamen nocivum fracture et proprie in dispositione dormitionis et somni. Et necessitas horum instrumentorum non est nisi in fractura magna valde: et non est posse cum hoc ut eis nisi ante apostemate: quoniam apostema non tolerat humorem. Et ad ultimum est grauitas et materia et labor: et oportet ut fugiat ab eis dum exceptio preueniat ab eis cum ingenijs alijs. Situs autem restituate core oportet ut sit secundum quod fuit consuetudo eius in sanitate de assiduatiue restrictiones et dilatationis: illud quod est magis vincens dilatatio. Et scias quod ille cuius cora et ancha sunt fracte parum denudatur a claudicatione: et quando absconditur frustra lacertorum eius madat

Canticorum Auicenne.

pius: deinde minuitur secundo.

De fractura rotule poplitis. Cap. 15.

Rotula parū frangitur et sicut plurimum cōteritur. Et cognoscitur illud quod accidit cum tactu et asperitate: et cum vacuitate quod intelligitur cum tactu et auditur aure. Et opus in curatione eius ut extendatur crus: deinde intromittatur rotula in locum suum: et si se parata fuerit aggregetur prius deinde intromittatur.

De fractura cruris. Cap. 16.

Quando fragilis os parū crucis est salū: si si frangat os magnū: et quā frangitur arūdo parua superior est inclinatio ad exteriora et ante: et est ambulatio cum hoc possibilis: et si fragilis arūdo magna inferior declinat crus ad exteriora: et quā frangitur utrumque arundines simul: tūc est deterius et tunc quidem accidit cruri inclinatio ad omnes partes. Et scias quod curatio fracture cruris est sicut consideratione curationis adiutorij: et in eius similitudine: et non est dispositio cruris in tortuositate que accidit figure sue naturali: sicut dispositio adiutorij: imo est rectum: quare oportet ut sit extensio eius ad hoc ut redeat ad rectitudinem.

De calcanei fractura. Cap. 17.

Calcaneus est excusatus a fractura propter duritiem suam et per circundationem defensionem: et plerumque eius quod accidit ei non est nisi dislocatio: et iam dictum est de ea.

De fractura tali. Cap. 18.

Fractura tali est prava et eius curatio est difficilis: et plerumque quidam frangitur cum cadit homo ex loco lato: quoniam perteritur superius pedis: et fortasse accidit cum eo at-

tritio ossis cum cursu sanguinis ad vētres qui coagulatur in eis: et quoniam producit ad egritudines magnas ex febre et permixtione rationis ex tremore et spasmo pedis. Cum ergo accidit in eo anima congelatum quod non apparet et non egreditur et appetit iam tenebrositas que non fuit: est signum malum significans quod est in via putrefactionis. Si autem est anima apparens impellens manum tunc est melius et fortasse fit facilis eius eruptio.

Et quā talus restauratur deambulatio est dolorosa super ipsum et quā non restauratur talus sicut quod opus destruitur iuvamentum.

De fractura digiti pedis. Cap. 19.

Curatio eorum in fractura et dislocatione est curatio digitorum manus. Et quandoque restitutor equat eos pede suo calcando eos cum eo.

Incipiunt Cantica Auicenne translata ab arabico in latinum a magistro Armegando Blasij de monte pessulando.

Medicina est

conseruatio sanitatis: et curatio egritudinis que accidit ex accedenti-

bus in corpore.

In al. que accidit ex causa que in corpore existit.

Cuius prima diuisio est in theoreticam et practica. Et theoretica ex tribus rebus perficitur et completur.

Et ex rebus aut sunt septem naturales. Et ex eis sunt vii. Et omnes sunt necessarie,

3.

Anticorum. Auicenne. 6 Fo. cccxliij.

Adhuc sunt alie res in libris.
 septe. s. morbi cæ: et accētia. 4.
 Practica diuidit i duas spēs
 quaz vna manibus exercet: et
 alia cū medic la: necnō eo qđ ex
 cibus ordinatur. 5.
 Proculdubio ex reb⁹ natura
 lib⁹ sūt elemēta ex quoz pposi
 tiōe existūt corpora. 6.
 Sermo qđē hypocratis i li
 bro de elemētis in his est kmo
 verus. s. qđ sint qtuor: aq: ignis:
 aer: terra. 7.
 Probatio vitatis pdicti ser
 monis est: qm cū corp⁹ corruptū
 reuertitur in eisdem. 8.
 Si nō esset nisi vnū elemētuz
 nō eēt aliqđ animal cuz morbo
 corruptibile. 9.
 Post hec aut scia pplexionis
 est ex iudicijs in medicina cōse
 rentibus. 10.
 Quatuor sūt potētie seu vtu
 tes cōplonis: siue diuiserit: seu
 cōposuerit vir consultus. 11.
 Sensus tact⁹ sentit et pcipit
 caliditatē: frigiditatē: siccitatē
 et humiditatem. 12.
 Predictę vtutes seu potentie
 reperiunt i elemētis tpe eo: qđ au
 get seu pullulat in loco. 13.
 Elemētū ponit in vltio sim
 plicis cōplexionis. 14.
 Caliditas ē in igne et aere. fri
 giditas hō in terra et aq. et sicc
 itas iter ignē et terraz. Et hūidi
 tas inter aquā et nubem. 15.
 Significat nob eē et gñatio
 li spēs ipoz cū diuersificent ad
 luicē et vniā siue piungant. 16.
 Diuersificata fuerūt inuicez
 ne eēnt qđ vnū et idē. Et fuerūt
 cōiuncta et vnita ne viderētur
 oino contraria. 17.
 Imaginamur in alio cōplo
 nē ab elemētis: puta in pposito

ab eis pdomināte. 18.
 Ponim⁹ eqle et tēperatū ad
 referēdū ei: eo qđ habeat qtuor
 facies coniunctas. 19.
 Fuerūt aut mixte et pplete in
 eo km existimationē vt eēt pō
 dus et mensura. 20.
 Si aliquod ex eis declinaue
 rit ad aliquod extremorū: non
 tñ ide expoliabit⁹ circūscribe
 tur a virtutibus pdictis: erunt
 nihilominus i eo absq equali
 tate et temperie pdicta. 21.
 Denominatur aut a noie p
 dominantis: vt igneū terreum
 aqueū. Sunt etiā ex eis que cō
 parātur aeri. Omnes aut dictū
 tur per modū transitus et min⁹
 proprie. 22.
 Jam quidē perfecte sunt no
 uē species pplexionis: neq ex
 nunc accedam ad dictionē no
 nam. 23.
 Nūc at loquit⁹ d tpe km opi
 et existimationē: nō em cessit in
 eo stilus et mod⁹ luestigādi sub
 tilis. hys aut hz vim et natu
 rā flegmat⁹. Et ver excitat san
 guinē. Estas hō colerā rub. Et
 autūnus colerā nigrā. 24.
 Qđ aut auget et minorat di
 uidit in species mineralium et
 plantarū et animalū corp⁹ ha
 bentium. 25.
 Qđ vincit et superat corp⁹ est
 medicia. Qđ hō nutrit et auget
 est cibus. 26.
 Cōplo hī et cognoscit ex sa
 pore. et hoc syllo hō et iusto. 27.
 Dulcis et salus et amar⁹ sicc
 itatē. Acut⁹ vero calorem. 28.
 Omne liqđū nō hīs sapores
 manifestū est equale et tēporate
 forte complexionis. 29.
 Ominis sapor pōtic⁹ et aceto
 sus frigidi sunt et sicc: necnō

Canticorum. Auicenne.

etiam ois stipticus. 30.
COm hñs dñiū piguedis et vn-
 ctuositatis ē calidū z humidū.
 Et pure insipidum frigidum z
 humidum. 31.
CAlia p pplexionē suā diuersi-
 ficat i etatib⁹. Erit tū fmo nūc
 in hoīe solū. i. solū i complexio-
 nem hoīs. 32.
CCalor puerorū appropinquat
 calori iuuenū i pplexione. 33.
CIuuenes tñ dclīnāt xlus sic-
 cita tē. Puer xō ē dñs hūidita-
 tis sensibilis. 34.
CSenect⁹ at fri da cū pondera-
 bis eā ē sicut decrepitas ipa: et
 adhuc āpli⁹. In cōplexione cu-
 iuslibet ex eis siccitas manife-
 sta existit. Nihilomin⁹ z crudi-
 tas i humorib⁹ decrepiti. 35.
CIn masculis existit caliditas
 z siccitas. In femis xō frigidita-
 tas z humiditas. 36.
CRememoratio sigrū pplexionū
 sūptorū ab hītudie corpīs. 37.
CFrigiditas z teneritas dñāt
 in pplexione pinguis z lauda-
 bilis corporis. 38.
CHabitudo corporis macra z
 extenuata significat pplexionē
 ipsius esse siccam. 39.
COēs quorū vene sunt ex iporū
 corpore late sunt calidi. 40.
CQuicūq; at hñs xñā dispōnē
 eorū hz eā pp malitiā fritat⁹. 41.
CSi ad⁹ qdē corpīs eq̄lis z iu-
 sti cecidit inter oēs. 42.
CNō lūnas signa a colorib⁹
 si contingat eorū mutatio rōne
 regionis. 43.
CCaliditas imutauit a deo cor-
 pora icolorū i regiōe ethiopū et
 nigrorū: q nigredo coopuit vlr
 corporū. habitātes xō i scla-
 uonia tātā adepti sūt albedinē
 q̄ effecit z redegit eorū cūteru

tilantes z cadentes. 44.
CSi determines septē climata
 scies species pplexionū. 45.
CQuartū ex eis ē iustū z eq̄le i
 q̄ calor seq̄t post pplexionē. 46.
CFusc⁹ croce⁹ colerā rubeā: s;
 obscur⁹ brun⁹ colerā nigrā. 47.
CCorp⁹ ē rubeū ex dñio sāgui-
 nis. Et albū i colore sicut ebur
 ex humore slegmatico. 48.
CCōplexio hñtis colorē mixtū
 ex albo z rubeo ē s; existationē
 equalis z tēperata. 49.
CAlb⁹ capillus ē frigide pple-
 xionis. S; capillus niger ē cali-
 de pplexionis. 50.
CCui⁹ pplexio ē diminute frigi-
 ditatis hz capillos aureos fla-
 uos. Et cui⁹ pplexio ē diminute ca-
 liditatis: hz capillos rubeos. 51.
CColor capilloz hñtis pplexionez
 eq̄lē d tēpatā ē aure⁹ ex flauo et
 rubeo mixt⁹ z ppositus. 52.
CSi corp⁹ hūiditatis glacial⁹ z
 albugie fuerit puū: puz: z pue-
 ritat⁹: z exteri⁹ locali pminue-
 rit: q̄ lux seu splēdor fuerit pu-
 re coruscās: z cadēs efficiet qdē
 ide color octoz glauc⁹. Ex can-
 sis xñs pūit ātimōia. i. niger
 aut subniger sicut ātimōiū. 53.
CSi cause glaucedis pplexiū
 cū causis antimonialitat⁹ fit sa-
 solam. i. varietas. 54.
CSi fuerit spūs pu⁹ visibil⁹: fiet
 obscuritas. Si xō mlt⁹ ptinget
 inde splēdor z luminositas. 55.
CCorp⁹ ē gñatū ex hūorib⁹ va-
 rijs z diuersis in colore z pplexio-
 ne: ex slegmate colera rubea: et
 sanguine: z colera nigra. 56.
CSlegma naturale ē insipidū:
 z frigiditatis tēperate. 57.
CEx eo est quod vocat vitreū
 nomie: ē aut grossum z frigide
 complexionis. 58.

CEx eo

¶ Pars prima. ¶ Fo. cccxv.

¶ Ex eo at est adhuc flā dulce
qđ si quidē nō absoluit oīno a
caliditate. 59.

¶ Rursus ex eo ē qđ vocat sal-
sum: et hoc videt hūsus colorē et
siccitatē declinare. 60.

¶ Ex eo est quasi acetosum cuz
corrūpit cib⁹. s. i. stomacho. 61.

¶ Ex colera decocta sūt varie i
colouib⁹ spēs. Quedā ex ea no-
minatur fumosa. 62.

¶ Ex ea ē ē similis viridi eris
et poiro. Et iste qđ ē sunt magne
malitie. 63.

¶ Est ē alia a p̄dictis q̄ vitelli-
na dī: neq; est p̄nitiose virtutis
et potentie. 64.

¶ Alia species ex ea ē: eius ha-
bitatio ē i hūst sellis. Et oēs qđ ē
declināt et hūgūt ad caliditatē. 65.

¶ Ougo et augmētū sanguinis
est ab epate. Et trāsīt inde p̄ve-
nas ad totū corpus. 66.

¶ Ex eo at ē sanguis quē cōti-
net cor. Sanguis at calide et hu-
mide, est qualitatis. 67.

¶ Sit⁹ colere, nigre ē i splene:
neq; est falsa opinio ista. 68.

¶ Turbulētia sanguinis ē na-
turalis. Quelibet aut ab ista ē
innaturalis. 69.

¶ Que p̄culdubio gñantur ex
p̄mixtiōe et adustiōe alioz hū-
morū. 70.

¶ Principalia et radices corpo-
ris sunt q̄tuor: alia ab eis sūt ve-
lut rami. 71.

¶ Unū ex his est epar. Et ipm
quidē p̄est cibo et nutrimento
corpore. 72.

¶ Cor alit corpus vita. Et nisi
ipz eēt corp⁹ assilaret plāte. 73.

¶ Abinde ē calor qđ ē corpori: si
cut elemētū qđ trāsire facit ab
ipso abzar. 74.

¶ Ecce q̄ cerebri cū neruis et si

lio nuche custodire p̄kūat ignē
et calorē cordis inflāmatiōe. 75.

¶ Ex eis ē mot⁹ luncturaz. Sz
testiculi sūt mēbra gñatiōis. 76.

¶ Ex generatiōe eoz spēs p̄ser-
uant in quoz termiatiōe fieret
terminatio et abscissio. 77.

¶ Caro: pinguedo: et spēs glan-
dularū sunt tāq; famulātes p̄-
dictis. 78.

¶ Ossa: et pāniculi: et ligamenta
sunt velut colūne et fulcimenta
corporis. 79.

¶ Ungues at fuerūt i extremi-
tatib⁹ p̄ auxiliū. sz pili fuerūt p̄
pter sup̄fluitates v̄l ornatū. 80.

¶ Sed oīa sunt famulātia: cuz
p̄ficiāt staturā et figurā per ra-
dices. 81.

¶ Spūs naturalis efficit ex fu-
mo seu vapore laudabili puro
et mundo. 82.

¶ Qđ aut ex eo iā purificatum
existit in corde ē illud p̄ qđ ma-
net vita et existit. 83.

¶ Hec generatio eius qđ ex eo
ferē in cerebro et ei⁹ miringa fit
voluendo. 84.

¶ Insunt at huic spiritui ima-
ginatio: rō seu intellect⁹: et me-
moriam: cū p̄plēt et p̄ficiūt ipsi⁹
spēs in v̄etriculis cerebri. 85.

¶ In q̄libet ex spiritib⁹ ē h̄t⁹ p̄
p̄ua ab illa qđ est in alio. 86.

¶ Septē virtutes numerant in
natura sz diuersitatē eaz i for-
ma et specie. 87.

¶ Ex his ē h̄t⁹ imutatiua sp̄ma-
tis: p̄ter qđ depingat ipm. 88.

¶ Ex his ē est virt⁹ qđ aliq; for-
ma et figura i format corpa: nec
non quātitate et numero. 89.

¶ Est etiā h̄t⁹ attractiua: dige-
stiua: retētiua: et expulsiua. 90.

¶ Est ē ex his h̄t⁹ vniēs mēb⁹
qđ siliat corpi ex nutrimento. 91.

Articella.

Due sunt spēs virtutis vitalis
 et actiōis cuiuslibet ex eis sunt
 due partes. Ex q̄b⁹ est vna q̄ fit
 actio pulsus sup dilatationē et
 p̄strictionē v̄eaz pulsatiliū. 92.
 Soror autē hui⁹ est illa q̄ agū-
 tur actiōes cuiuscūq; agibilis:
 sicut ē amare: et h̄re aliqd odio
 et dep̄ssio aie: et ei⁹ exaltatio. 93.
 Nouē sunt virtutes q̄ ab aia nu-
 merant. et q̄b⁹ sūt q̄nq; sub sen-
 situa visua auditua olfacti-
 ua gustatiua et tactua v̄lis. 94.
 Est etiā virtus ad neruos pue-
 niēs ex qua seu p quam mouet
 q̄s artus et iūcturas suas. 95.
 Ex eis etiā est virt⁹ q̄ imaginā-
 tur res sicut videntur. 96.
 Est autē adhuc ex eis virt⁹ in q̄
 est rō. Et ē i q̄ est memoria. 97.
 Oēs opationes virtutū nume-
 rant km ipsas virtutes quarū
 sunt operationes. 98.
 Hec autē operatio dī equiuoce
 de q̄b⁹ dī: sicut de attractiōe di-
 gestione et retentione. 99.
 At sicut de trāsitu km penetra-
 tionē cibi et appetit. Nā attra-
 ctio est opatio simplex vni⁹ vir-
 tuti soli⁹. Appetit⁹ de cibi exi-
 stit ex duab⁹ opatiōib⁹ siml cō-
 positis. s. ex opatiōe sentiendi
 et attrahēdi. Opatio autē scien-
 di et impellēdi efficit trāsitu et
 penetrationē cibi. hec em̄ opa
 ex p̄dictis ābob⁹ efficiunt. 100.
 Rememoratio sexta rerū neces-
 sariarū ex q̄b⁹ priā est aer. 101.
 Sol h̄z indicia sup aerē: q̄ siq̄-
 dē insūt tpib⁹ āni manifestant
 ex imp̄ssionib⁹. Climata ēt h̄nt
 sup hec indicia. 102.
 Aer etiā alterat et immutatur
 ratione alicui⁹ astri oriētis v̄l
 occidentis. 103.
 Cū ēt sol appropinqt inflāmat

incēdit et inflāmat aerē. 104.
 Hoc siq̄dē verū est intātū ēt q̄
 cū inflāmata elōgant aliq̄ mō
 a sole vident aerem aliquātū
 lū infrigidare. 105.
 Si etiā stelle q̄ dicunt infortu-
 nate fuerit in exaltatiōe sua si
 gnificabūt sup corruptionem
 aiatorū. Si h̄o q̄ fortunate di-
 cunt fuerint ibidē significabūt
 salutem eorūdem. 106.
 Tāto frigidior est illa quanto
 alteri⁹ sup mōtes existit. p̄ple-
 rio h̄o v̄lle existentis in valle
 iudicatur calida. 107.
 Si h̄o mōtes a parte meridiei
 et claudat mōtib⁹ iudicet isris
 gidari a septētrione. 108.
 Villa edificata a parte meris
 diei iudicet calida rōne ex sus-
 stationis illi⁹ v̄tri meridiona-
 lis super eam. 109.
 Sed si sit ex pte occidētis habe-
 bit aer ei⁹ grossitiē. Si vero ex
 pte oriētis h̄bit subtilitatē. 110.
 Maris h̄nt p̄lū iudiciū i hoc.
 sicut sapiētes retulerunt. 111.
 Trāsmutatio aeris rōne v̄eto-
 rū. V̄eti em̄ generāt i aere illd
 qd generāt in eo māsīōes i al.
 impressiones. 112.
 Est qdē i meridiōali calitas et
 hūiditas p quāto generat sup
 calefactiōez et putrefactiōez. 113.
 Frigiditas et siccitas insūt se-
 ptētrionali et ideo generat ide
 tussis. 114.
 Calor et subtilitas insūt oriēta-
 li. et frigiditas et grossities oc-
 cidentali. 115.
 Ois angul⁹ terre mollis: cui⁹
 circūferētie sunt discoopte mo-
 tib⁹: et habens fontes aque dul-
 cis est siquidē cōplexionis hu-
 mide. 116.
 Generat autē siccitas in aere

¶ Pars prima. 6 Fo. cccxvi.

appropinquare alicui ville: cuius
 terra vel locus saporosus est et sal-
 sus. 117.
 Domus valde patula et olivis ve-
 tis discoopta est in hyeme val-
 de frigida: estate vero calida. 118.
 Ex domo autem depressa et subterra-
 nea habet iudicium pertrahit. 119.
 Calor inest panis facto ex seri-
 co et coto: et frigus in rasculo. i.
 panis plano non lanuginoso
 seu velleroso et linco. 120.
 In compositis ex pilo et lana in-
 est cum caliditate aliquantulum
 siccitatis. 121.
 Iudicat caliditas superplexio-
 nem cuiuslibet floris: et cuiuslibet
 aromatici: exceptis quinque: scilicet
 myrra: salice: nenuphar: rosis: et
 violis: que quidem sunt frigida: tum
 etiam aromatica. 122.
 Laudabilior et utilior ex colo-
 ribus visui est niger aut viridis.
 Albus autem et citrinus: neque non omne
 splendens ledit et disgregat lu-
 cem oculorum. 123.
 Scito quod vera cibi actio est au-
 gere augenda et restaurare omne
 deperditum ex dissolutione corporis
 et ad pristinum statum deducere. 124.
 Est autem ex eo eligendus ille qui in
 sanguinem laudabilioris convertitur
 et transmutatur. 125.
 Levis autem et subtilis est ex eo
 panis tritici: et carnes pullos
 galline et sicut bliti ex oleribus:
 hi enim conveniunt patientibus. 126.
 Grossi autem ex vernalibus sunt si-
 cut similia: et sicut muto dele-
 ctabilis duorum annorum. 127.
 Piscis non habitans in rupibus
 est cibi verato ab exercitio et
 labore. 128.
 Ex eis etiam subtilis malitie: si-
 cut sinapis cepe et allium: hi autem
 habent coleram rubeam: ysa et quodam

sumunt in via medicine. 129.
 Ex eis sunt etiam generantes me-
 lancholicam ex qua in quibusdam corpo-
 ribus morbi generantur: velut hy-
 ci antiqui boues panis fursure et
 caseus. 130.
 Rursus quidam ex his causant et
 efficiunt humorem flatum sicut gros-
 si et genera lactis. 131.
 Aque delectabiles et fluviiales
 conservant humiditatem radicalem: et
 causant egressum secum et supfluita-
 tem: digeruntque et deducunt cibum
 per venas. 132.
 Mellior est ex aquis pluvialis
 munda: quam nihil admisceat ei quod
 inferat eis nocumentum. 133.
 Ex eis autem sunt egredientes a na-
 turali dispositione earum quarum
 propria actio est hanc complexionem
 quod admisceat eis. 134.
 Omne quod bibitur ex cervisibus la-
 cte et vino nutrit corpus. 135.
 Potus convertens corpus ad sui na-
 turam est sicut oxymel ex suis in-
 uamento. 136.
 Sonus est quies virtutum animalium
 motuarum et sensitiuarum. 137.
 Ipse enim calefacit corporis in-
 teriora ex quo fit cibi digestio lau-
 dabilis et melior. 138.
 Si autem somnus multum prolongatur
 replebitur caput humoribus. 139.
 Ipse enim humectat corpora: et re-
 laxat: extinguitque calorem vini-
 cantem ipsa. 140.
 Tempora vigilia excitat valde sen-
 sus et disponit vires ad exercendum
 operationes suas: et hoc modificat
 corpus a secibus et supfluitatibus. 141.
 Ex longa autem vigilia pertigit ex-
 pectatio et inquietas generans an-
 xietatem et angustiam anime. Ipsa etiam
 dissolvit spiritum: et corpora sedat: et
 corrumpit splendorem et claritatem
 corporis et colorem eius: et pro-

Canticorum. Auicenne.

fundat oculos: nocetq; digestio:
ni: et mentē tollit: et corp⁹ infri-
gidat. 142.

¶ Et exercitijs decet qđ fiat tē-
peratū: moderatū: et egle naz
eqt et tpat corpa: et efficit egres-
sū supfluitatū et hūiditatū. 143.

¶ Disponit etiā corpus ad hoc
vt nutriatur: et disponit paruū
vt augeatur. 144.

¶ Immoderatū ex eo ppe dicit
labor: qđ dē spiritus euacuat: et
educit: et macerat pigues et car-
nosos: et infāmat calorem extra-
neū educit et hūiditates a cor-
pore: et debilitat nervos ex vio-
lētia dolor: et facit corp⁹ sene-
scere aī etatē senectutis. 145.

¶ Ultimata quies ē icōueniēs
neq; est iuuamētū in vltimitate
ei⁹: imo ipsa replet corp⁹ hūidi-
tatib⁹ sicut et glādul et nodis:
neq; disponit corpus ad aliquē
cibum. 146.

¶ Corp⁹ idiget vniuersali eua-
cuatiōe omnium mēbriōrū cor-
poris p flobothomiā et farma-
ciam: ex qua quidē est perfectū
iuuamentum in vere. 147.

¶ Vomū⁹ fiat in estate. Sz me-
lācolia educat in autūno. 148.

¶ Sargarismata et dentifricia
purgāt et mūdificāt palatū et
dentes. 149.

¶ Prouoca vrinā alias incidēt
in hūdropē. Et pnoa mēstrua
sināt corrūpent corpa eoz. 150.

¶ Due feces i colica: nā in earū
eductiōe curabit patiens. 151.

¶ Utere balneo ad tollēdū sor-
des et imūdicia: neq; sis i h⁹ pi-
ger si vel educere supfluitates
a corpis supficie et cutē ab acci-
dētib⁹ imūdicie mūdāface. 152.

¶ Coit⁹ pmedat iuuenib⁹ qua-
ten⁹ p eū a nocumentis pntio-

sis liberentur. 153.

¶ Nequaquā tamē pcedat ma-
cris: senib⁹: aut et debilib⁹. 154.

¶ Incurrit podagrā et dolores
alios ille q vtī coitu immedia-
te post cibū sumptum. 155.

¶ Mult⁹ coit⁹ debilitat corpus
facitq; ipz hereditare varias spe-
cies nocumētoz et dolor. 156.

¶ Ira aievl timor icitat frigid-
tatem q qñq; magnificat intm
donec ledat in vltima. 157.

¶ Magnū et multū gaudiū im-
pinguat corpus: et ideo multum
ledit et pinguem et crassum. 158.

¶ In lamento quidē et tristitia
fertur indicū nocumēti sup ma-
crum. Et confert indigentia disso-
lutione. 159.

¶ Morbi ex superfluo calore in-
mēbris p similibus absq; supflui-
tate generati sunt sicut morib⁹ fe-
brilis: et consumptiuus sicut in
ethica et ptisi. 160.

¶ Morbus aut ex calore cū hu-
more ē sicut febris putrida. 161.

¶ Ex eis aut sunt morbi frigidi
absq; materia: sicut p gelatio pti-
gens ex niue grandine vel frigo-
re. et ex eis est frig⁹ cū materia
sicut paralyfis cū magna quāti-
tate flegmatis. 162.

¶ Ex eis est humid⁹ absq; sup-
fluitate: sicut habitudo corpis q
laxa vel mollis videtur. et ex eis
est morib⁹ humidus cū materia
humorali: sicut repletio ventris
in hūdrope. 163.

¶ Morib⁹ siccus cū materia est
sicut cancer vel glādula. Sz sic-
cus preter quod in corporib⁹ si-
cut materia est sicut spasm⁹ ex
inanitione. 164.

¶ In mēbris organicis existunt
morbi cui accidit i plasmate le-
sio vel nocumentum. 165.

¶ Pars prima. ¶ Fo. cccxvii.

¶ Est aut morbo in augmento si fuerit caput nimis magnū. et in diminutione: si fuerit stomachus nimis parvus. 166.

¶ Si videatur forma capitis lata vel compressa erit error: vel peccatum in plasmate. 167.

¶ Ex eis est et morbo in peccatitate cum accidit ei nocumētū sicut cum plāta pedis carne repleatur. 168.

¶ Aut si accidat iterponatur aliqd in poris et meatibus: sicut contingit in oppilationibus ex lapidibus renū contingentibus. 169.

¶ Aut si membrū qd dicitur esse asperū sit lene: ut stomachus in qd supflua humiditas exuberat. Aut si qd dicitur esse lene exasperetur: sicut canna pulmonis cum ericatur. 170.

¶ Est aut numerus a nā egrediens in sex vel quatuor digitis. 171.

¶ Interdum unum duo digiti et iungunt. Et interdum crura innaturaliter separantur. 172.

¶ Solutio diuisa in alias vniuersis existit in cōiunctione membrorum aut in separatione. In cōiunctione qd dicitur sicut ex dislocatione brachij et incisione pedis vel manus. 173.

¶ Solutio in ossibus est fractura. In tunicis autem et venis dicitur ruptura. Solutio facta secundum latitudinem vel longitudo in nervis dicitur fixura vel punctura. 174.

¶ Solutio facta in ligamentis vel chordis dicitur dissolutio. et arabice dicitur rabat. Sed facta in carne dicitur vulnus. Si tamen producere respos et diceretur vlcus. Sed facta in sola cute dicitur excoriatio. 175.

¶ Cause diuiduntur in manifestas apparetēs qd. ptingunt cutem et superficiem corporis sicut ignis et nix percussio aut ruptura contingens ex saltu. 176.

¶ Ex causis etiam sunt qd dicitur pūcte. Et ipse qd dicitur sunt iter has species differētes: et hoc quia quādiu ptingatur putrefactio ptingatur et febris putrida. Ex causis etiam sunt qd accedentes appellantur et repleto corpori cōgruētes. 177.

¶ Ex causis efficiētibus vniuersaliter est qcquid corrumpit membrum cōplexione ex infusione humoris ad ipsum. 178.

¶ Hec sunt potētia impellētis et debilitas seu impotētia recipiētis et multitudo mali humoris fluētis: latitudo meatuum: et debilitas nutritiue hec est enim sufficiens summa earum: necnō etiam quia videbis qualitatē in substantia corporis existētē superari: et ad sui cōtrariū declinare. 179.

¶ Qd ghat leo calorem est qd dicitur cāhre ptingat corpori illud qd dicitur et dicitur ptingere ptingit. Aliud autem et est aliud est calidum in potētia. Sicut calidum in actu est sicut calor solis. 180.

¶ Ex his sunt motus ale sicut ira et motus corporis sicut labor: et corruptio et putrefactio: et cibi putrefactio: et qd poros corporis cutis claudit et cōstringit sicut aer. 181.

¶ Cā vero hāc ptingitū est qd qd in eo frigiditatem ghat: et qd soluit ex eo dissolubile: cuius virtus: aut est potētia velut ptingit in iniquiāmo assumpto aut in actu sicut in nūe. 182.

¶ Fames est cum pabulum spiritus terminatur: et sic ptingit cum terminatur et cōsumitur oleum in lapide vel crucibulo. Vehemēs est saturitas ex crapula calore suffocat et extinguit. 183.

¶ Motus autem fortes et diurni sunt cā euacuationis spirituum et infrigidationis corporis. Quiete etiam infrigidatur calor sicut flāma fumo extinguitur. 184.

¶ iij

Anticorum Aulcenne.

Effortis et valida corporis densitas concludit calorem in corpore donec extinguat corporis immoderate rarum seu spogiosum de facili et frigidat cum sit propinquum et dispositum ad hoc ut in eo calor de facili dissoluatur. 185.

Cum sunt numero scripta humiditatem generantia ex quibus aqua calida dulcis super totum infusa est humida in actu. 186.

Ex humectantibus aut in potentia est usus piscium delectabilium casei recetis quies corporis et immoderata refectio vel saturitas. 187.

Cum sunt siccitatem generantia sensu intellectu ve apprehensa: ex quibus quidam actu existunt sicut bores et quidam in potentia. sicut esnapis et tanta fames seu abstinentia per quam humiditas corporis consumatur: et omnis motus fortis et violentus. Contigit etiam corporis exicatio ex ventris solutione. 188.

Cause magnitudinis membrorum sunt fortitudo et potentia formativa et etiam nutritiva. 189.

Cause pravitatis membrorum sunt contrarie eis que magnitudinem efficiunt eisdem. 190.

Cause corruptionis formarum est in numero similitudinum quod quidem ratione malitie proplexionis existens in matrice contigit: aut putate spiritum matris: aut malo egressu fetus in ortu suo ex cuius tortura contingit peccatum in figura et forma. 191.

Ex his etiam est nutritrix si deliquit fasciando ipsum aut elevando vel depumendo ipsum. 192.

Uel si forsan augeat in eo cibum: aut ad nutriendum qui malus existat. 193.

Aut si puer debilitate sua cadat cum non regitur ab alio. et ipse si bria aut crus in frangatur vel eius

nasus percutiatur taliter quod inde tussione et passionem patiat. Non ei potest rectificari si moueat quod ipse se sustinere ratione fracture ossi non dum perfecte consolidata. 194.

Hec et facit multitudo humorum in leprosis et putas eorum de et continuitas febres facientibus. 195.

Aut tortura oris et faciei contingens ex mollitie et relaxatione nervi aut corrugatione et tensione nervi ut in sus collum declinante. 196.

Uestigia apostematum et cicatrices ulcerum et vulnerum perculdubio formas in superficie corrumpunt. 197.

Sapientes dederunt opera in collectione eorum que sunt de genere claudendum et obturatum poros et meatus ex quibus sunt fortitudo retentiva et debilitas expulsiue: interdum et frigus est causa huius. 198.

Siccitas et coartat eos valde et similiter facit ligature: ipsa etiam angustat et obliquit perstrictionem exterius in aliquo membro generatur stringit etiam eos medicina stiptica. 199.

Hoc etiam contingit interdum consolidatione vulnere et ulcere: et erythruca seu porus et carne in naturaliter augmentata. 200.

Hoc et humorum factus aut sanies vel sanguis lac coagulatus et aqua. 201.

Hoc etiam facit vermes lapides. et sex sicca et dura et aer. 202.

Causa operationis meatuum sunt fortitudo expulsiue et debilitas retentiva. 203.

Et his erant omnes medicina aptius calida et humida necessario. 204.

Quicquid augeat et excedit numero in nobis: augeat sic ex multa materia ut digitus si fuerit materia illaudabilis. aut rana si materia illaudabilis. 205.

Quicquid minuit in nobis numero: contingit contrario eius cuius rememorationem fecimus. 206.
Cui generans asperitatem est ablatio humiditatis: quod interdum ex humore frigidus contingit pulnere stipticitate ciborum et medicinarum. 207.
Causa leniens asperitatem est siccus humor viscosus; et oculus pinguis unctuosus. 208.
Proculdubio oculi illud de cuius natura est ut stet separatim ab aliis: cum aliud modo eorum sit si causa eodem contingat. Si vulnus non debite solvitur: quod res in membro inopinata ostendetur. 209.
Ex hoc etiam est fortitudo immutatio et debilitas informative. 210.
Quamvis separatio contingat oculi bet ex eis de quorum natura est ut sunt in situ perfecta sit de genere et numero egritudinis situs et positionis in membris organicis: et nihilominus etiam potest de genere solutionis divisi seu continuitatis cuius quod de solutionis causa habet referentiam. 211.
Humor quod de his vim et qualitatem visci et calefactum et corrosivum vel sanativum: aut hypostasis impulla seu imbibita perturbatione infertur: vel viscositas relaxans quod movere deberet vel saltem perturbatione laestas et disruptas vel lapides offendens et contumens. 212.
Ex eis sunt medicine corrosive et visciue: ut ferrum corrosivum et lanians. et quicquid vetus scindit ratione resolutionis. Idem etiam agit ignis sicut in ceteris. 213.
Quedam accidentia reperiuntur in operationibus: et quedam in quibusdam corporum contingit: et quedam in egressibus ab eodem puta in fecibus: egressus. scilicet sanguis sudor et urina. 214.
Egressus naturalis operationis dispositione sua est triplex. scilicet ipsi de

bilis: ipsi ablatio: et ipsi imutatio seu corruptio: quod in quolibet morbo est etiam manifestum. 215.
Debilitasem operationis visus est cum aliquis debiliter videt: et ipsius ablatio cum omnino visus prohibetur vel auferretur: et ipsi corruptio et inconveniens imutatio cum imaginatur se videre que non videt. 216.
Exempla accidentium proportionabilia reperiuntur in accidentibus contingit aliis operationibus. 217.
Sensus visus attingit et percipit interdum aliquod ex accidentibus qualitatium corporum contingit: ut trinitatem et tumorem visu perceptibile. Et interdum attingit et percipit auris aliquid ex eisdem sicut sonum ventris in hydropse. Percipit etiam ex eis aliquod sensus odoratus quod admodum fetorem contingit: ut in ulceribus putridis et corruptis. Ex eis etiam est quod suo sapore percipit et sic contingit cum acedovum acetositas in ore percipit. Tactum etiam quod ex eis cognoscitur: sicut per tactum cognoscitur canceri durities. 218.
Supra accidentia ab egredientibus a corpore sumpta excitantur. si quidem quinque sensus. 219.
Sicut in vena si rubea sit vel nigra. et sputum si fuerit vel sanguis vel sicut butyrum. et in eo quod quod de ratione dissolutionis vel resolutionis egreditur sicut contingit vetustate: sternutatio: oscitatio. In vomitu et repit interdum acetositas amaritudo vel stipticitas et cum urina fuerit fetida significat quod de suppuracione vel ulcera: et si in sudore sentit si frigidus fuerit vel calidus tenuis vel viscosus. 220.
Et quedam accidentia sunt patientium passiones et apud nos signa et omnes strationes. Et postquam feci memoracionem de his quasi transitoive

Canticorum auicenne.

et in generali facta nunc rememoratione de eisdem in speciali. 221.

COmne signum sicut dictum est rememorationum aut presentis indicationum: vel futuri pronosticum. Est tamen utile non necessarium nobis quod referimus ex eo quod preterit sicut huiusmodi terminati sudoris. 222.

COmne illud quod signat super illud quod iam existit: nec non etiam quod signat super illud quod speramus quod de multum necessarium: cura eius pueniens fit a nobis cum auxilio huiusmodi rei. 223.

Ex his quod de signis sunt quodam generalia: et quodam specialia: et particularia alicui ex membris de quibus quod de speciali faciam rememorationem in arte seu parte artis curative. 224.

COmne signum generale sumitur a membris principalitate et dominum habentibus: puta ab epate cerebro et corde: hec enim sunt principalia dicta: tur principalia. 225.

Et cum est recte formationis seu imaginationis et ratiocinationis seu cogitationis sane memorie et recordationis. 226.

Mor etiam et sensus laudabilis signat super capitis sanitatem et nocumeta eius pertingentia denotant perculdubio quod morbi existant in cerebro. 227.

Cum cor incedit recte in passionem suam: tunc eius dispositio est pacifica et tranquilla. 228.

Nequaquam fuerunt genera pulsus in numerodenario posita nisi ab ore sapientis. Quorum quod de primo ab estimatione dilatationis est assumptum: ipse enim significat super dominum et fortitudinem virtutis et ipsius equalitatem. 229.

Magnus autem est cuius dimensiones eminet et descedunt: et significant super fortitudinem secundum suam estimationem. 230.

Parus pulsus est: et in virtute: et etiam pulsus longus et brevis. 231.

Ex eo strictus et latus nec non etiam eminens et profundus. 232.

Sen eius relatus temperiei mori est varius et diuersus. Ex quo est pulsus velox magne lactationis: et significat quod de super vim et calorem. Ex eo etiam pulsus est tardus dominans coagulationis vel signat super debilitatem cum frigiditate. 233.

Sen sumptum ab estimatione temporis quod est diuiditur in suas species: scilicet in frequentem spissum et sine quod te significat super debilitatem virtutis et caloris. Et in tardo sibi contrarium quod super laxitatem et frigiditatem attestatur. 234.

Sen sumptum in dispoitione virtutis diuiditur in fortem pulsanter et magnus et in sibi contrarium debile: cuius pulsatio profunda est et exilis. 235.

Ex genere sumpto a corpore venae per tactum pulsus durus quod attestat super siccitatem. et ex eo est quod tactu mollis et humidus reperit signans super sui corporis mollietatem. 236.

Sen sumptum a plenitudine caliditate corporis venae signat recte super complexionem. scilicet frigidus super frigidam: et calidus super calidam. 237.

Sen sumptum ab eo quo repletur vena declarat dispoitionem et esse humorum eius. plenus enim super humorum abundantiā. Et vacuus super ipsorum diminutionem huius attestari. 238.

Sen sumptum ex motibus et quietibus pulsus detegit quod de ad sensus species eorum. Est autem ex eo species iusti poderis: et pueniens pulsibus et statu temporum anni et regionis. et ex eo etiam est egrediens a debito consueto. 239.

Ex eo etiam est sine poderem et quod promissum sine poderem. 240.

Aliud genus ei⁹ sumit^r ab eqli-
tate vniformitate aut diuersita-
te ⁊ inequalitate ipsius. 241.
Qui recte incedit vniformiter ⁊
ordinate dicit^r vnit⁹ siue equalis.
Qui v^o claudicat ⁊ deniat i hoc
ineqlis dicit^r et diuersus. 242.
In diuersitate generis sumpti
in numero pcussionū arterie sūt
differentie. 243.
Differēs pluribus pcussionib⁹
diuidit^r in duas species. 244.
In equalitate ⁊ diuersitatib⁹ or-
dinatū: et ordine carēte ⁊ quē scz
a ia pcipere nequit. 245.
Dñs huius ordinis dicit^r reuerſi-
uus: ⁊ est sz dictū nostrū ille qui
postq̄ nūc sic pcussit ⁊ reuertit^r p̄r
ad pcutiendū sicut prius. 246.
Ex eo etiā est cuius regress⁹ mi-
nime sūt vniformes: ⁊ talis est q̄
cauda fœuicis appellat^r. 247.
Est etiā ex eo qui differēs seu di-
uersus i vna q̄q̄ pcussioe repit^r cū
mēſura. iij. digitoꝝ capit^r. 248.
Ex his q̄dē est pulsus i tercifus
⁊ dñs p̄iuctiōis. Ex his ēt est alt⁹
humilis ⁊ depressus. 249.
Ex his etiā sunt in cuius pcus-
sione duo sunt ictus: ⁊ ex eis etiā
in quo sunt plures. 250.
Est etiam ex eis vermicularis. ⁊
ferrin⁹. Similiter formicularis
et vndosus. 251.
Ex his etiā est ille q̄ tremul⁹ dicit^r:
ex q̄ est siq̄ans sup ethicā. 252.
Ois quidē pulsus cōtinet duas
spēs: est etiā vna eqli^s q̄ ex āba-
bus dñs descendit seu reponit^r i
gradu. 253.
Inter species vero generalis di-
uersitas nō est eqli^s ⁊ media in
diuersitate. 254.
Ex pulſu temperati corporis co-
gnosces pulſū cuiuslibet: donec
ſcias ex eo cui lateri equat^r: aut

inequalis efficiatur. 255.
Omnis pulsus egrediens a di-
spositione cōueniēti dicit^r cōpa-
rari ad egressum complexionis
eius. 256.
Scito esse varias species pul-
sū i diuersis etatib⁹ q̄tuor āni-
tpib⁹ ⁊ diuersis regionib⁹. 257.
Et etiā in diuersis pplexiōibus
hoīm ⁊ habitudinib⁹ masculis
et mulieribus. 258.
Pulsus velocitas cum magni-
tudine est in calido. Sicut etiā
⁊ in etate iuuentutis: et in ma-
sculo. 259.
Talis autē est in regione ⁊ ha-
bitatiōe meridionali: macro: in
pregnante et estate. 260.
In frigido em̄ est pulsus parui-
tas ⁊ tarditas: et cōſiſtis q̄dē est
in senibus et antino. 261.
Cōſimilis quidem est in mu-
lierib⁹: ⁊ in pigui carnē laxā ha-
benti. talis etiam est in septen-
trionali. 262.
Cuiuslibet ſicci quidem pulsus
est durus: ⁊ cuiuslibet hūidi ē q̄-
dem pulsus mollis. 263.
Pulsus cuiuslibet habentis cō-
plexionē equalē ⁊ tēperatā ſimi-
latur quidē pulſui perfecto ip-
ſius veris. 264.
Quartū clīma ſequitur comple-
xiōē predictā. 265.
Pulsus infantis frequens ē mol-
lis. Pulsus autem ſenis est tar-
dus et durus. 266.
Pulsus cuiuslibet corporis mul-
tū humorē ferētis est valde ple-
nus. 267.
Omne corpus vacuum a mate-
ria habet pulſum illaudabilē ⁊
vacuum. 268.
Pectus et pulmo sunt organa
anime: que ſiquidē ſana fuerint
vite pſeruabuntur. 269.

Canticorum aulcenne. 6

Si operationes eorum declinant
ad aliquā malitiam: cor siquē
igniet ex sui inflammatioe. 270.
Et sputū quod dē hz significare sup
pectori cōtingētia in quacūq;
egritudine eidē ptingēte. 271.
Ablatio sputi proculdubio sup
pncipiū attestat: significatē q
materia i nullo est digesta. 272.
Si aut fuerit paruum et tenue:
habebit sup digōnē debile atte
stari. 273.
Si vero fuerit mediū et egle: in
hoc quod dē signat q morbi iam ad
mediū augmētū puenerit. 274.
Si aut fuerit multū spissū: tūc
proculdubio ē morbi i statu. 275.
Tenuitas etiam sputi signat qd
humor faciēs morbi leuis sit et
subtilis. 276.
Tale etiam signat q morbus sit
velocis et cito digōnis. Si ho fue
rit grossū significabit supra pūū
et tardū. 277.
Nigredo sputi significat super
violentiam ystionis. 278.
Sputū vero viridis coloris si
gnificat sup colerā citrinā et por
rinam. 279.
Sputū habēs citrinitatem cla
ram significat super coleram vir
tellinam. 280.
Sputū albū signat sup humores
flaticū et ruberū sup sāguinē et spu
tū cuiusq; fetidū ē proculdubio pu
trefactōis significatiū. 281.
Oē sputum sine fetore signat q
i eo nulla sit putrefactio. 282.
Si sputi figura rotūda sit et cū
hoc patiens febrē patiat: hoc erit
quod dē q i diaphragmate ei sit apo
stema. 283.
Si patiens nō cessauerit tussi
re: iam quod dē incidit in pūsim. Spu
tū aut exredēs sine tussi et diffi
cultate significat sup pfectā di

gestionem. 284.
Generatio. iij. humorum est in
epate ex cuius augmēto augetur
mor in corpore. 285.
Omne mēbrū rōne ipsius auget
est nihilominus in ipso membro
propria operatio. 286.
Ex vapore aut ipsius sit spūs. 287.
Ex reliquo corpore seu humore
eius sano sit corp⁹ sanū: est autē
humor san⁹ cū epar sanum fue
rit. 287.
Et aque quod dē dēuehūt cibum ad
ipsū: mīscēturq; cuilibet humo
ri sup eū dominantī. 289.
Aque etiā mittunt ab ipso epa
te ad ei⁹ colatoria: et ipse nihilo
min⁹ cū humorib⁹ pmiſcet. 290.
Et ipsa quod dē aq fert secū colores
eorum: necnō etiā oē illud quod ē ne
cessariū i declinatioe et significa
tione eius. 291.
Et proculdubio quicquid diximus eū
manifestū sup cui⁹ veritatē sen
sus etiā attestat. Sūt em apud
nos ex vna significātes quilibet
pcessus patientis. 292.
Albus color vīne est ex signis
sup multitudinē cibi et pot⁹ seu
nauseatinā satietatē significāti
bus: aut super dñū frigoris vel
humiditatis flaticis aut sup flu
rum vīne vel oppilatiōis epas
tis. 293.
Cum autem vīna videat modicū
citrina significat quidē sup pra
uitatem colere. Sed cum est in
colore ignea significat sup mlti
tudinem colere. 294.
Et color quidem clarus sub ru
beo ponit: i eo tamē est amplior
colera rubea. 295.
Valde aut rubens erit color ei⁹
a natura sanguinis: nisi tñ fue
rit talis ex assumptiōe croci aut
applicatione alicui⁹ cōtingētis

neq; ex colica.

296.

Si aut videat nigra postq; vi-
sa fuerit fusca significabit quide
sup forte algore. Si vero talis ap-
pareat postq; precessit valde ru-
bea significabit super forte hu-
moris vstionem.

297.

Judicia autē super morbum ex
colore vie: nisi tñ fuerit talis ex
cibo ipsam tingente puta oleri-
bus cassia fistulaz oi re eā breui-
ter tingente sicut almuri z simi-
libus.

298.

Tenuitas quide substantie in vi-
nis significat super paruitatem
digestionis.

299.

Et proculdubio efficitur vi-
na tenuis per corruptionē cibiz
oppilationē z epatis apha. **300.**
Uine autem grossities signifi-
cat sup digōnem: aut sup multi-
tudine hūoris flegmatici in cor-
pore existentis

301.

Cuz hypostasis videtur alba
in colore significabit quide sup
salutem infirmorum.

302.

Si autem color eius appareat
citrinus hoc erit ex acumle co-
lere rubee.

303.

Si vero appeat velut sanguis
significabit pculdubio s; mali-
tia digōnis ipsius sanguis.

304.

Et si talis dispō ipsius prolon-
getur neq; varietur: erit ex epas-
te apostemato.

305.

Et si fuerit nigra post intensam
rubedinem z petēs fundū postq;
prius apparuerit in alto signifi-
cat qdē q; iam puenit patēs ad
hoc q; anima separet ab eo z po-
tissime cum casu frutis neq; est
spes de eo aliqua: neq; potest ei
quicq; proficere cū sit mors ppi-
qua ex violentia vstionis.

306.

Et si appareat nigra post ei⁹ su-
scedinem pter q; morbi materia

sit acuta z potissime si cū tali su-
scedinē assit aliq; signū laudabi-
le et radix morbi fuerit ex melā-
colia significabit qdē sup morbi
psumptionē: et hoc s; p;lm. **307.**
Si appareat nubes supernatās
in superiori parte vasis signifi-
cabit super cruditatem: licet sit
in ea aliquid digōnis q; ex v̄eto-
sitate p̄miscente se ei impedit z
inde sursum elenatur.

308.

Et scito q; si videatur p̄dere in
medio q; parua v̄etositas est in
tali hypostasi.

309.

Et scito q; si p̄eēte citrina fue-
rit alba lenis p̄iuncta inferi⁹ de-
pressa z talis cōtinuo appareat
q; digō morbi sit completa.

310.

Cū aut appareat hypostasis nō
continuata significat super de-
bilitatem virtutis.

311.

Si vero fuerint cōtenta in ea si-
milia fragmētis ordi: significa-
bit quide sup rasurā venaz. **S**;
si assimulet fursuri z sine fetore:
significabit sup vlcera vesice. **S**i au-
tē similet squamis metalloz: si-
gnificabit super vstionem et la-
minationē continentem.

312.

Si sanies appeat in vase signi-
ficabit sup apitionē apatis.

313.

Si vero prolongetur egressus
eius cum sanguine corrupto si-
gnificabit super apostema fleg-
monicum.

314.

Cum aut hypostasis petit fun-
dum z spmati simulat: est quide
ex humore grosso et crudo. **E**t si
cum eadem sit harena mixta sci-
to illū cui⁹ eē calculosum.

315.

Priuatio qdē fetoris contingit
ex priuatione coctionis et diges-
tionis aut ex indigestione rōne
indigestibilis.

316.

Omne illū qdē vltimati fetoris
est vltimate corruptionis.

317.

Canticorum Auicenne. 6

¶ Si aut odor ei⁹ sit extraneus horribilis: scito illum cuius est pati morbum vesice. 318.

¶ Nam quidē retuli genera vtriusque simplicitia. Ex dictis meis poterit quod vti in iudicijs compositionum ex eis. 319.

¶ Interdū attestatur feces super stomachum et interdum super istina: et ipsum epar. 320.

¶ Feces quidē minuunt ratione magne transmutationis alimentum cum convertitur in mēbris: nisi illi⁹ cui⁹ expulsiua fuerit debilis et attractiua fortis: et ratione alicui⁹ nocumēti contingētis. et hoc quidē significat repletionē corporis patiētis ex malis humoribus. 321.

¶ Si aut fuerit magne in quantitate: erit quidē signū quod cib⁹ non prebeat augmentū corpi aut quod attractiua sit in eo debilis et diminuta ēt expulsiua fortis ratione alicuius morbi vel nocumēti. 322.

¶ Si aut feces fuerit albe erit opilatio vel scpirosia in meatibus hystis fellis et ictertia quidem est significatibus super hoc sensibilibiter. Sub hoc etiā genere est vitæne citrinitas: nisi cum corporibus humore flegmatico vel mala repletionem frigida inficiatur. 323.

¶ Si vero appareat rubeum vel ignite significat super excessum et dominium colere rubeum. 324.

¶ Sed si similes porro aut viridi eris in colore significabunt quidē morbum et malitiā magnā. 325.

¶ Cum aut apparebunt nigre in colore: hoc quidem contingit ex forti et antiqua frigidityte corporis cuius sunt. Et si tales appareant in morbo acuto significabunt super mortem futuram in propinquo. 326.

¶ Si aut feces fuerit dure signifi-

cabunt super fortitudinē attractiue aut super calorem ventrem vel super cibum stipticum et constrictiuium. 327.

¶ Si vero fuerit feces molles et liquide non erit fortis attractiua in corpore: aut in corpore erit frigiditas mala aut hoc contingit ex mala alia dispositione corporis vel ex cibo qui soluit ventrem et mollicat per naturā suā. 328.

¶ Si differat et tardet egress⁹ fecum post cibum sumptum: hoc quidem contingit ex difficultate digestionis ipsarum: aut diminutione debilitate expulsiue: aut fortis frigiditate: aut ex ventrem necessario constringentibus. 329.

¶ Si autē citi⁹ debito egrediatur: hoc quidem erit ratione cibi non constrictiui: sed potius per naturam suā mollicantis et soluentis: aut ratione humorum et humiditatum ad eas fortiter impulsarum: vel ratione meatuum sugentium et attrahentium aut ratione nocumentorum in intestinis contingentium ut pote apostematis in al. vlcere corruptionis digestionis et aliarum specierum morborum eisdem contingentium. 330.

¶ Si egrediatur cum sono significabunt super magnam ventositatem. Si vero fuerint mixti sanietis significabunt super apostema in organo cibi existentia. 331.

¶ Si si appareat sanguis cum eis significabit quidē super vlcera et tenasmonem. 332.

¶ Si aut sunt multum fetide significabunt super magnam corruptionem.

¶ Si vero velut oleum supernatat eis significabunt super liqfactionem pinguedinis corporis. et erunt proculdubio odoris acetosi ex humore ace-

tofo.

333. **S**udor mult⁹ in morbis humi-
dis factus quidem est ex accidē-
tibus vim & naturam ipsoru re-
ferentibus: neq; est sicut ille ex
quo fit iuuamentum. 334.

Supflus aut in ultimo cū ca-
su huius patiens ptingit pculdu-
bio ex labore & debilitate huius &
nature: vñ mors ē i ppinq. 335.

Sed pius sudor i morbis sup-
oppillationē & clausione cutis &
grossitie hūoris & debilitatē ex
pulsione & paruitatē digestionis
& ventris mollitiē & fluxum. 336.

Si appareat sudor valde alb⁹
in morbis significabit sup humores
flegmaticū. Si hō sit citrinus si-
gnificabit sup colerā citrinā. et
si niger sup melācolia. Si autē
rube⁹ erit morb⁹ ex sāguie. & sili-
pber nob signa suo sapore. 337.

Sudor subtilis ptingit ex sub-
tilitate humorum. & grossus ex
grossitie eorundem. 338.

Si aut fuerit vniversalis i to-
to corpore est bon⁹. Sz si pticu-
laris & specialis in vno loco est
malus et illaudabilis. 339.

Qui etiaz contingit tempore
suo vna cū circuitibus & paroxis-
mus febrium aut in die critica ē
qdē bonus & laudabilis. Cōtra-
riū autē bonitas lōginqua est &
remota. 340.

Pronosticatio diuidit i referē-
tē: & significatē morbi futurū ge-
nerari in sano: & significantē qd
debet cōtingere patienti in mor-
bo suo. 341.

Signa aut referētia sup egri-
tudine futurā sumunt ex accidē-
tibus significantibus super re-
pletionē vel euacuationē cere-
bri aut residui corporis. 342.

Significat autē sup repletio-

nez qes multitudo cibi: raritas
balnei & exercitiū: ex his nāq; ac-
cidētib⁹ cōtingit repletio. 343.

Sen⁹ repletionis diuidit i re-
pletionē penes virtutē anime: q
si fuerit respectu immutatiue et
digestiue nequaq; erit appetit⁹
cōcedendi laudabilis: eritq; ege-
stio mollis: & liqda: neq; erit di-
gestio in vna. 344.

Significat aut sup repletionē
respectu virtutis motiue ex gra-
uitate & lesione motus. 345.

Si aut sit repletio respectu pul-
satiue: erit qdē patēs debilitas
& pigritia pulsatiōis eius. 346.

Causa hō debilitatis anima-
rū seu potētiarū est illud qd ne-
queat pati ex chimis: nā pax ex
eis ledit & grauat eas: nō aut iō-
q; mēbroz continuities ex eis
repleantur. 347.

Est autē alia repletio a predi-
cta penes cōcanitates organo-
rū scz cū non poterūt tolerare
ex eo quod membrorum cōcani-
tates replebuntur. 348.

Hoc autē genus ptingit ex re-
pletiōe: aut sāguinis puri & mū-
di: aut colere aut hūoris flegma-
tici. Interdū aut anime sue po-
tiente fortes sunt nec grauant
eas chimī. 349.

Cū dominatur sanguis alijs
humoribus assunt somnus & do-
lor capitis i excessu cū tumore &
rubore venarū. Estq; possibile q
inde cogitationes mutantur cū
grauitate capitis et debilitate
fatigatione sensuū. Reperi ē
tactu calidus cuz grauitate hu-
morum & scapularum & cuz osci-
tatione. Et sunt interdum gra-
uia latera et hypochondria. Et
manifestus fluxus sanguinis a-
naribus cum alicibus. Et etiam

Canticorum Auicenne.

venter est laxus: nō tamē cū delectatione et suauitate vite. et apparebūt somnia letitie et iocundā cum varietate et multitudine colorum. Accedet etiā prurit⁹ in loco floborhomie cū rubedine oculi insolita et apostematibus aut variolis aut pustulis corpis et opinat⁹ se comedere dulcia in somnis et videbit⁹ q̄ gustet dulcia: et si prius eam non comederit. Unde si hec accidētia sint in vere aut in principio iuētutis nouelle significabunt q̄dem nobis super egritudines ex sanguine generandas que quidē de facto p̄r apparebunt. 350.

¶ Cū dominatur colera citrina aut crocea apparet quidem color cut⁹ citrin⁹ cū debilitate et casu appetitus cibi: et reperit in q̄ dñatur oris amaritudinem et mordicationē ex ip̄a colera rubea in stomacho contingentem. Acciditq̄ ei ventris solutio cum qua est colera rubea et insomnietas cū profunditate oculor⁹ et siccitas oris et lingue: et eius vrina est in colore valde citrina. Acciditq̄ ei sincopis: et riget cut⁹ ei⁹ cum permixtione et perturbatio ne. Acciditq̄ ei sit⁹ post ieiuniū et apparēt ei in somno coruscationes cum subtilitate pulsus et calore corporis. Sunt etiam ex his accidētibus multa et frēq̄s balneatio in aquis calidis et sulphureis: et mot⁹ laboriosi q̄ fiūt in regionibus et villis septētrionālibus: et frēq̄s et continuus elus acutorum et maxime si fiat tempore estiuo. 351.

¶ Si vero colera nigra in corpore dñetur erit quidē fusc⁹ color corporis cum forti et ingi medicatione et cogitatione et appetitu

cibi forti: et repletur in ore sapor acetosus. 352.

¶ Est etiā cū malitia anime itus tus fortis et affixus: et pulsus durus est et tardus. 353.

Et vrina q̄dē tenuis et cruda nec in digestionē decoctio. 354.

Et cibus siccus aridus arietas timor cōtinuus et tristitia. 355.

¶ Videtur etiā q̄ interficiatur in somnis: apparētq̄ in somno ei⁹ omnia eū exterrētia. 356.

Etas senū autumna et habitaciones meridionales et corporis macies. 357.

Si dominetur humor flegmaticus in corpore aggrauabitur caput ei⁹. Sōn⁹ ei⁹ lōg⁹: et fatigabitur iter agēdo de facili et erit ei⁹ appetit⁹ debilis cū repletioe penes virtutē et turbationē seu pmixtionem et sopita laxitate. 358.

Ex his etiā est fluxus saluē et sputi et tumor vult⁹ et color patietis albus. et erit in pulsu eius ocultatio et tarditas et i vīa turbulētia et grossities et cruditas. 359.

¶ Nec est in eo sitis: nisi fuerit flegma falsum aut putrefactio affuerit. 360.

Ex his etiā accidentibus sunt vsus omnī ciborum humidor⁹ et frigidorum: et etas senectutis: et tps hyemale: et priuatio exercitij et balnei: et excedens q̄ntitas cibi: et habitatio hūida rōne fluminū et apparitio mariū i sōnis et q̄rimonia ex icubo facta: et ipotentia digestionis chili. 361.

¶ Cū autē apparebūt tpe sanitatis continuo accidentia de necessitate super aduētū egritudinū significātia: esto sollicitus in ablatione eorundem. 362.

Ex signis pronosticis est significans mortē futurā: et ex eis ē q̄d

fignat futurā sanitatē seu euas-
sionē: et pprie ex his est sciētia
pronostica. 363.

Ex sciētia istoz videbit medi-
cus et sciat q̄s mouat: retrahet
q̄s ide man⁹ suas a cura ei⁹: sic
ē videbit ex scia eorū dē q̄s ena-
dere dbeat: et curati p̄ tāto no-
tificabit et p̄noscabit illō. 364.
Principiū hui⁹ scientie est scia
de t̄pib⁹ morboz et eo q̄s appa-
ret i eis de dispositiōe morbo-
rū. Est etiā sciētia de lōgitudi-
ne et breuitate: et fortitudine: et
violētia et debilitate seu tranq̄l-
litate egritudinē. Et etiā de iu-
dicio ei⁹ q̄s d̄z generari ex crisi
in temporibus morbi. 365.

In quolibet morbo sūt diuer-
sa t̄pa. In quorū aliquo cōtin-
git mors et vita vel sal⁹: et sunt
p̄ncipiū augmētū stat⁹. In ali-
bet pōt mors p̄tingere. In q̄rto
aut q̄s d̄clinatio appellat⁹ non
cōtingit mors nisi p̄tingat er-
ror vñdecunq̄. 366.

Principiū aut est in q̄ cōtingit
nocumētū opatiōib⁹ et debili-
tas in negocijs assuetis. 367.
Et hoc quidē t̄pe durat: donec
digestio appareat i hyppostasi-
bus: sputo: fecib⁹: et vīa. et post
ipm̄ apparet et cognoscit⁹ au-
gmētū ex lōgitudine paroxis-
mōz febriū: et operationib⁹ et
accidentibus. 368.

Stat⁹ h̄o est cū regimē post di-
ctū p̄fecta digestio apparebit:
paroxismi morboz augebūt: et
accētia i quātitate eq̄būt. 369.
Accipit etiā morb⁹ diminutio-
nē et fit iterdū crisis p̄fecta. Vñ
cū hoc signū videbit⁹ p̄noscet⁹
pax et sal⁹ patiētis nā mors mi-
nime accidit i declinatiōe: nisi
error sup̄ patiēte cōmissio: aut

aere cōplexionis male et illau-
dabilis: necnō etiā omni extri-
seco cōtrario eidē p̄tingēte. 370.

Sciētia aut nostra p̄ quam co-
gnoscam⁹ finis p̄ncipiū cōfert
q̄dē in subtiliādo cibū et dietā
sicut decet: et in mediādo subti-
litate ei⁹ in augmēto. Nāz hoc
expedit patiēti donec morbus
ad statū puenerit: tūc aut d̄cet
medicū esse sollicitū ad subti-
liādū perfecte dietam. 371.

Omnis morb⁹ perficit⁹ in mēsu-
ra. Que si fuerit breuis dicitur
acut⁹. et hic aut interficit i bre-
ui t̄pe: aut per crīsim laudabi-
lem terminatur. 372.

Ipse etiā est cūte digestionis:
et breuiū tēporū: auster⁹: et peri-
culosus. 373.

Cognoscit⁹ autem ex breuitate
sui p̄ncipiū: p̄o tāto regat die-
ta conuenienti. 374.

Non enim sunt multe aggra-
uāde eius virtutes. Nec est au-
ferēd⁹ et phibēdus ei cib⁹ oīnō
a p̄ncipio: nā forsītā caderet
h̄t⁹ ei⁹. Nec etiā est debilitād⁹
ante statū ip̄s: sed ē poti⁹ p̄u-
dētē in quātitate reficiēd⁹ suf-
ficiēti h̄z exīgētiā sui itineris. 375.

Si aut videas difficultatem ei-
domalitiā signoz et p̄culoz et
lores fortes et violētos cū ma-
la dispositiōe et casu h̄tutis et
ratiōe diminuta et p̄mixta: ita
q̄ virtus nequeat morbi mali-
tiā tolerare pronostica mortē
ei⁹ futurā ante statū: quoniam
quidē ex malitia accidētū ex
morbo colico contingētū pro-
noscabis. 376.

Ex morbis etiā est diu durās et
lōgi t̄pis qui chronic⁹ seu tem-
poral⁹ appellat⁹. Qui q̄dē min⁹
me corp⁹ celerit p̄sumit et dissol-

Canticorum. Auicenne.

uit: sed aut necat ipm cū ptisi ⁊ ethica egressu sanguis aut macie: aut patiens ē lōgo tpe curabit: ⁊ morbo p paulatinā dissolutionē ⁊ digonē psumet. 377.

Cognosces āt ipz ex leuitate ⁊ facilitate accidētū ei⁹: ⁊ friditate cuiuslibet ex his morbis.

Nō cibus ipz patiētē modico cibo: qm caderet ⁊ tuteset. 378.

Inter āt morbos sūt alij medij quoz. s. tpa n̄ sunt absolute breuia nec lōga: tūc cib⁹ eoz in subtilitate mediet nūq̄ sit multus neq̄ paruus. 379.

Scito q crisis ē velox ⁊ subitis mutatio q suo tpe ex difficultate seu malitia accidētū ⁊ pugnā existēte iter ⁊ tutē ⁊ morbū generant vt celeriter ad vitā ⁊ mortē pueniat. 380.

Sex sūt spēs mutationum in morbis ptingētū. Nā aut neq̄ tardant aut citant i eis: vñ interdū puerit i tpi⁹ breuib⁹ corpus ad bonum ⁊ vitam. 381.

Si fuerit laudabile qd pcedit eā: pnoſticabit sic sup ipā. s. sup crisi securā ⁊ laudabilē. 382.

Est āt alia mutatio velox ad pdcā q qdē sigat mortē. In hac qdē veloci malitia ē angust⁹ pcessus medici: naz hec crisis est necās ⁊ puitiosa. 383.

Tertia ex pdcis mutatiōib⁹ ē mutatio tarda iducēs ad dispositionē sanitat⁹ ⁊ curās morbū: n̄ tñ cū crisi: s. poti⁹ p dissolūnē paulatinā i ea ptingēt. 384.

Quarta āt spēs pdictaz mutationū ē mutatio paruaducēs patiētē ad iteritū: neſit cū euacuationē: s. poti⁹ cū ethica dissolūte corpus patiētes. 385.

Quinta aut ex pdictis ē iter eas media cū inducit mortē ex

malitiā vltimā. 386.

Sexta hō pducit ad vitā in medio temporum. 387.

He aut crises sibi inuicē dicuntur pue cōposite. 388.

Crisis quidē laudabilis accidit in statu cū pfecta digestiōe ⁊ virtutis fortitudine. Cōtraria hō ei puta illa laudabilis sit i augmento. 389.

Tria opz scire in crisi. 390.

Scientiā vcz de pnoſticatione ei⁹. Et d̄ dieb⁹ ceticis. Et sciaz etiā ei⁹ qd significat p signa nobis significātia in quam crisis spēm terminet cū pficiet crisis cuiuslibet morbi. 391.

Ois āt crisis pnoſticator ex violentia accidētū q diximus. 392.

Et sēpmixtio sensus ⁊ itellctus: ⁊ dolor auriū ⁊ capit⁹. 393.

Et flux⁹ lachrye angustia paruā: famis seu ca⁹ appetit⁹: motus laboriosus: ⁊ vigiliāz instātia: ⁊ dolor in pectore ⁊ collo: ⁊ illa laudabil⁹ excitatio a sōno cū motu ⁊ rubedine oculoz. 394.

Et frēdere deutib⁹: ⁊ limatio eorū dē in somno: ⁊ eorū dē percussio: ⁊ fort⁹ fricatio nasi patiētis. 395.

Et iterdū insinuabit aliq̄s cōnuendo cū labijs suis. Videbiturq̄ interdū suggere ea. 396.

Et velocitas qdēz anhelit⁹ ⁊ desiderii trahēdi aerē frigidū cū angustia. Et velocitas puls⁹ et frequētia: ⁊ tussis cū infusiōe et sonitu ⁊ gargarismatis. 397.

Et pulsatio cordis cōtinua: ⁊ syncopis. ⁊ conat⁹ patiens a lecto suo surgere ⁊ recedere. 398.

Et dolor gutturis et meri cuz angustia: que si pseuerauerit: continget ei syncopis magna ⁊ fortis. 399.

Et pulsatio

Et pñatio i laterib⁹ ⁊ dorso cū
torſionibus violētis ⁊ fortib⁹ ⁊
cōtinuo dolore stomachi cū qñ
monia stomachi vñ epatis: aut
dolor vētris: aut circa pecten:
aut ē in renib⁹ ⁊ vesica: aut do
lor fortis circa virgā: vel i hga
aut in matrice: aut in oib⁹ iun
cturis: aut qbusdā: aut ex eis
intus vel exterius. 400.
Cū g videbit⁹ augmētū hor⁹ ac
cidētū in die critica: erit pcul
dubio bonū ⁊ landabile: et po
tissime si prius digō appuerit.
Sinā: erit quoddā cōtrariū
manifestum. 401.
Cā qdē crisis si sit eor⁹ relatio
vera est qm luna variat actōez
in morbis. 402.
Jā qdē pagrat et abſcindit ce
leriter circulū suū: est qdē cā ce
leris mor⁹ ⁊ mutatiōis: fortifi
cat qdē interdū in hoc: ⁊ inter
dū debilitat: hoc aut notū est
in arte astronomorum. 403.
Nequaquē est opatio vel actio
sue actiōis sensibilis i ei⁹ iuua
mēto: sicut qdē est ad sensū visi
bilis est ei⁹ figura ex eo q i ea
existit de claritate vel lumine
solis. 404.
Eius aut qrtā relucet in qrtō.
⁊ ei⁹ medietas in septia. 405.
Et morib⁹ qdē minime contin
git nisi ex dispositione q debili
tatur op⁹ nature. Qui si cū au
xilio pducā: curabit⁹ qdem pa
tiēs et vita prolongabit⁹. Sed
si cū detrimento: mouetur qui
dem et vita perdetur et sepa
rabitur. 406.
Crises ptingūt iterdū in quaz
ternis ⁊ iterdū i septenis: ⁊ ille
qdē bone sunt ⁊ laudabiles q
bus pūgunē digō ⁊ pñostica.
tio attestātes sup ipsas. 407.

In alijs qdē ab istis nequaquē
circuit⁹ ⁊ piodi reperiunt rōne
turbatiōis ⁊ dubitatiōis pñ:
gētis in eisde. 408.
In nō hñtib⁹ ho digōnē ⁊ pñ
sticationē cōtingit qdē dubiū
in accñtib⁹. Nec cōtingit crisis
in his dieb⁹ nisi cū cōſigit cōse
quēter aliqd sinistrum. 409.
Cū videris morbū sāguineum
aut austerū ⁊ violētū valde cū
illaudabili ⁊ ipetuoso motu cu
ius signa patula sint in capite
et manifesta q vsq ad oēs sen
sus extēdātur cū rubore ⁊ puri
tu nasi: erit pculdubio crisis ei⁹
p fluxū sanguinis nariū. 410.
Si ho accñtia ipi⁹ deorsū ⁊ in
pte lferiorū appeant cū dolore
cōtinuo vmbilici ⁊ pcesserit re
tēno mēstruorū: cōtinget qdez
crisis p fluxū mēstruorū. 411.
Sed si ps supma corpis incolu
mis fuerit et a dolore in hūme
ris cū dolore th hypocūdrionū
⁊ patiēs qñulosus sit de epate
et dolor vsq ad anū extendat:
nequaquā quidē cōmutet⁹ er
ror si pñostice⁹ crisis illa futu
ra per fluxum sanguinis emor
roydarum. 412.
Si aut morb⁹ ex colera rubea
sit in statu: accideritq apā ca
piti: ⁊ dolor capitis et āgustia
augeant⁹: nequaquē qdē ē despe
rādū: qm ptinget crisis ei⁹ per
fluxū sanguinis nariū. 413.
Uerū si ei⁹ accñtia sint i stoma
cho ⁊ cū hoc pu⁹ pquest⁹ fuerit
patiēs de epate cū āgustia et
sincopi valida: erit qdē crisis
ei⁹ per vomitum. 414.
Si ho caput ei⁹ fuerit sine do
lore ⁊ cū āgustia vētr⁹ ⁊ emine
tia vmbilici ⁊ pcedēte vētr⁹ cōs
tipatiōe pñosticāda qdē erit fu
Articella. p.

Canticorum Auscenne.

tura crisis p fluxu ventris. 415.
Quod si veter ei⁹ pacē habuerit z
 digonē laudabilē pter q⁹ mor-
 bus ei⁹ violent⁹ sit auster⁹ cuz
 aliquātulo th labore z vigilis
 circūscriptis accidētib⁹ sudor⁹
 morbo quidem sic molli z lēto
 existente cum doloribus pecti-
 nis: erit sermo meus veridicus
 s. q⁹ crisis huius patientis ptinget
 per vinam. 416.
Verū si cū pace et q̄ete p̄dicta
 retineat vīa pter q⁹ morb⁹ sit
 l vltio acuminis cū aptione th
 pororū sine forti dolore z vigi-
 lis et siccitate: erit q̄dez crisis
 ei⁹ forsitan cū sudore. 417.
Si aut dolor mēbru vel iunctu-
 rarū l acutis ptinget pculdu-
 bio crisis earū per apata. 418.
Utere laudabile regimie ex si
 gnis sup mortē euasione seu q̄e-
 tē z pacē significantibus. 419.
Ex his q̄dē sunt hororū lumis
 z luc⁹ z flux⁹ lachryme cū rubo-
 re motu forti z vertigine. 420.
Et puitas oculi l vno latere: z
 aptio oris absq⁹ oscitatioe. 421.
Et cū q̄s iacet z dormit resupi-
 nus manib⁹ z pedib⁹ suis pte-
 sis et relaxatis. 422.
Ex his etiā ē si videat⁹ patiens
 descēdere in lecto suo z man⁹ z
 pedes suos detergere. 423.
Necnō mala z illaudabil⁹ ima-
 ginatio q̄ videat⁹ fila a pannis
 suis euellere. 424.
Ex his ē vltimata grauitas
 aut ei⁹ māifesta suspētio. 425.
Et ē frēdere dentib⁹ pter soli-
 tū: z apponere man⁹ sup caput
 et pulinar. 426.
Aut ē si imagine⁹ q⁹ vespilio-
 nē migri coloris capiat z velit
 eū interficere. 427.
Nā h cōligēte in morbo acuto

mois: q̄dē appropinquabit. 428.
Ex his ē si tacit⁹ efficiat⁹ hūo-
 l⁹: z mit⁹ pacific⁹ iurgios⁹. 429.
Aut si cōqratur d cecitate z iur-
 ditate vel cas⁹ virtutis ratioe
 violentie morbi. 430.
Vel ē si videat⁹ patiēti dū dor-
 mit i statu q̄d cadat nix sup ca-
 put eius. 431.
Et anima q̄dē inq̄eta dñā ma-
 gne frigiditatis: est res mala
 z illaudabil⁹. 432.
Ex his sunt vigilis nocturna z
 somnus diurnus: aut oimoda
 priuatio somni. 433.
Necnō si dispō egri in sōno et
 post somnū deteriores: z cū do-
 lore efficiatur. 434.
Si ē medic⁹ ordinate et recte
 opet⁹ pter q̄d opationis intētū
 erit malum. 435.
Ex his aut sūt facies mortuorū
 facieb⁹ p̄siles cū planitie seu ex-
 tēsiōe tēporū ex morbo ptingen-
 te z p̄strictiōe aurū z ipsarū frī-
 ditate z eaz iuersatiōe z oculo-
 rū pfunditate. 436.
Etia rubor vel nigredo oculo-
 rum aut eoz eminetia vel pncipiū
 fuscedinis ipsorum. 437.
Aut etiā si quieuerit vl⁹ si fue-
 rint ifrigiditati aut palpebra-
 rū tortura. 438.
Aut si fuerit nasus acut⁹ cum
 obliq⁹ fronte ex latere labis p̄-
 cto vel marcido. 439.
Frigiditas q̄dē extremorū pa-
 tientis cū vlcere et nigredine
 lingue labouosa z filia cruciā-
 tia sunt quidem illaudabilia
 cū febre vrente. 440.
Ex his etiā viridis rubor vni-
 guū z viroz in corpore cū ve-
 stigio nigredinis. 441.
Ex his ē ictēritia si añ septi-
 maz diem apparet cum macie

¶ Pars prima. ¶ Fo. cccxxxiiij.

hypocundriorum. 442.
 Et si fritatis sit i m̄ifesto ⁊ su
 p̄ficie corpis ⁊ talis fuerit ⁊ sit
 iteri⁹. ⁊ p̄ierti adhuc sit ⁊ f̄mā
 ferit sup mēbra p̄ncipalia. 443.
 Et tumor q̄dē vult⁹ cū tumore
 extremitatum añ duo septena
 ria ē q̄dē terribilis: nā hui⁹ pa
 tiēt⁹ m̄a velox ē ⁊ cita: vñ nō vñ
 q̄ ad terminū duorū septena
 riorū valeat puenire. 444.
 Aut q̄elcat ⁊ cesset febris absq̄
 crisi: aut si ei⁹ fortificatio palā
 augeat in dieb⁹ parib⁹. 445.
 Ex his q̄dē ē fer nigra vñ viri
 dis fetida pinguis rubea ⁊ sic
 aq̄ butirosa ⁊ alba. he nāq̄ ma
 le sunt ⁊ illaudabiles. 446.
 Necnō etiā si appareat diuer
 sorū color hoc nāq̄ mortē acri
 sim futurā significat. 447.
 Et si cū casu appetitus egestio
 sit colerica cum q̄ egrediat frū
 stū sanguis p̄gelatū p̄io ⁊ con
 sequenter frustū carnis. 448.
 Et etiā si post egressum chole
 re appareat sāguis absq̄ pun
 ctione et stimulatione. 449.
 Et si post extenuationē ⁊ ema
 cerationē corpis appeat ⁊ egre
 diatur fer nigra. 450.
 Et cōstipabitur v̄ter i febre vñ
 ter: ⁊ verabit⁹ cerebrum. 451.
 Si etiā egrediat ventositas cū
 sono inuerecūdo p̄ter solitū
 erit malum. 452.
 Et vrina q̄dez nigra tenuis et
 pauca s̄gāt patiēt⁹ iteritū. Est
 q̄ timēdū vt plurimū ⁊ piculo
 sū cū accit p̄mixtio rōn⁹ ⁊ itel:
 lect⁹ cū tenuitate vrine. 453.
 Ex his etiā sūt vomit⁹ ⁊ fluxus
 cū nigredine. Et fetor ex putre
 factione contingens. 454.
 Frequens etiam tussis cū mo
 dico sputo est signum malū et

illaudabile. 455.
 Spurū etiā diuersorū colorū in
 pleuresi cū tussi laboriosa ⁊ diffi
 cil s̄gāt mortis p̄pinq̄tatē. 456.
 Et sudor solius capitis ad quē
 seu ad cui⁹ euacuationē nō sub
 sequitur quies est malus. 457.
 Si facies eorū appareant q̄les
 fuerit tpe sanitatis: eorū q̄dē cura
 ⁊ certa euasio erit m̄ifesta. 458.
 Et his etiā ē vniformitas eq̄li
 tas caloris circūscripta macie
 hypocundriorum. 459.
 Icteria post septimā diez ma
 nifesta et p̄fecta rōcinatio absq̄
 malitia ⁊ vigor mot⁹ ⁊ s̄sū oīz
 p̄comitāte facilitate ⁊ lenitate
 sui corpis: ⁊ soli⁹ decubūt ⁊ s̄oni
 aduēt⁹ i nocteyt p̄m sine s̄ono
 diurno cum vigore patiēt⁹ post
 s̄onū. Ois ē s̄on⁹ tollēs dolores
 ⁊ p̄turbationē seu p̄mixtionē rō
 nis ⁊ mitigās egritudinem est
 laudabilis. 460.
 Cerebrū q̄dē patit⁹ ex q̄buldam
 mēbris p̄patiētib⁹ secū i passiōe
 vñ si tūc euaserit a p̄mixtiōe cō
 tinua: enadet q̄dē patiēs lauda
 biliter ab hoc morbo. 461.
 Et si cū apostemate capitis as
 sit sternutatio ex signis erit su
 p̄ sanitatē significātib⁹. 462.
 Ois flux⁹ sanguis etiā ab aure
 in morbis capitis est curatiu⁹
 corporis. 463.
 Anhelitus m̄ifest⁹ nō frequēs
 aut tard⁹ ē laudabilis nec ē ve
 rēd⁹ si nō fuerit intercisus sepa
 ratus aut orthomiosus cogens
 erigere patientem. 464.
 Et similiter est laudale cū pul
 sus est virtuosus fortis sine ans
 gustia. Nec ē anhelit⁹ vñ nec
 inflāmatius. 465.
 Ex his etiā sūt bonitas appeti
 tus ⁊ digestiōis cū eq̄litate lan
 p u

Canticorum. Aulcenne. 6

dabili suba fecu z colore memi
no i citrinitate circūscpta nigre
die eaz vstia z xditate. 466.
¶ Aut erit⁹ et hūons cūlūbue
i die cretica. hū qdē ē signū vite
hoc ei ptingēte auferi morb⁹ cū
fuerit ex illo humore. 467.
¶ Egrediēte colera rubea au
feri surditas tolliturq; indeno
cumētū in morbo cerebri. 468.
¶ Sāguis et emorroydaz cu
rat morbū splenis: hoc et ē lau
dabile in melancolia. 469.
¶ Et fluxus qdē aq z humoris
stegmatici est cura morbi in hy
dropisi. 470.
¶ Egress⁹ qz colere citrine i ob
talmia festinat curā ei⁹. 471.
¶ Ex his qdē signis ē: vt videas
vinā similē i colore pomo citri
no cū hypostasi alba in fundo
resistente. 472.
¶ Et si et videas sudorē i firmi
eqlē i febre ptiuua. 473.
¶ Et tumorē exteri⁹ apparētē i
squinātia: hoc em bonum z lau
dabile est. 474.
¶ Tumor qdē testiculoz i tussi
cronica ē cura corpis. 475.
¶ Et sūtr aḡa pedis in morbis
pulmonis: necnō aḡa generatū
in iunctura cruris z in inguinī
bus. 476.
¶ Et pustule nariū aut labiorū
in tertiana est signum salutis
pronosticum. 477.
¶ Et varices qdē inate sūt cura
alopite: necnō eius quod ē in
ventre z splene. 478.
¶ Et oriremia qdē in lenteria
intestini cōtingit ex retentione
cibi. 479.
¶ Et febre ptingēte in spasmo
v^l epilepsia sit eoz cura. 480.
¶ Si patiēti singultū cōtingat
sternutatio est cura eidē. 481.

¶ Decet qdē vt cū volueris su
dicare patiētem qz vtaris ppor
tione. 482.

¶ Nā ex signis sūt quoz virtus
verā ē z certa: z eis sūt que per
alia falsificantur. 483.

¶ Iusta aut significatio sumit i
ter mēbra ex eis que apparēt in
capite. 484.

¶ Si ergo videas aliquā signifi
cationē iuste significātē i corpe
et aliā sibi contrariam sic signi
ficantem. 485.

¶ Cōtingit etiā qz apparēs sup
cōtrariū corpous nō sint nisi te
stimonia debilia. 486.

¶ Oē signū nō habēs cōtrariū si
gnificat ratiōe super curā z eua
cuationē. 487.

¶ Et oē signū pnosticatiōis pre
dictis cōtrarium significat mor
temet perditionem. 488.

¶ Cū aut apparebūt tibi signa
p9 qdē za d
hoc dubiū. Unde sta tunc z pio
ga iudicium. 489.

¶ Cū ergo erūt equata indispo
sitiōib⁹ suis sta. Sed iudica a p
dāte cū erit contingentia iequa
litate sua supple. 490.

¶ Incipit scda pars cāticor.

¶ Et est p ractica.

Quā or
dinaui i pre theoz
rice medicine qd
seriatim audiui
stis: et hoc secun
dum quod in mea mente pordi
naueram: incipiā quidē nūc in
practica ipso⁹. Jā aut retuli i pñ
cipio hui⁹ libū illud pp qd ē ne
cessariū illd cui⁹ relationē faciā
in hoc caplo. ¶ Operatiōis aut
practice sunt duo modi. ¶ Quo
rum vnus manualis exercetur.

¶ Pars secunda. ¶ Fo. cccxxvij.

Alter vero medicis et conuenienti regimine in cibis. Est autem non modicum quod per illud regimen exercetur. Hoc autem regimen in duas partes diuiditur. Quarum una conservatiua sanitatis dicitur. Et altera egritudinis curatiua. Et hoc per vitam meam in perfectione medicine continetur.

1. Et conservatiua quidem sanitatis dicitur secundum veritatem de habere eam perfecte et absolute: necnon etiam de eo cuius sanitas est imperfecta. Et huiusmodi quidem sunt secundum opinionem duae species. Una est in eo cuius debilitas permixta est per totam suam substantiam in omnibus partibus suis sicut in senescalescente: et puulo in quibus. scilicet debilitas est per totum mixta et in eo in quo appetit aliquid signum praecedens metum quod appareat in eo lapsus in aliquem morbum. 2. Alia est in eo in quo apparet morbus in aliquo ex partibus solum sui corporis. Puta in cute eius aut carne vel ossibus eius. Et sicut est et in huiusmodi stomachum debile frigidum egrum naturam. Necnon etiam in habere lesionem ab utero et matrice: sicut in habere sextum digitum aut tumorem gibbum.

3. Et in eo in quo apparet in aliqua etate et in aliquo ex temporibus anni et non in alijs: sicut humidum in plexione est debilis in pueritia: et postquam actus fuerit est sanus et fortis. Et sic per plexionem destruetur viribus in autumno preterquam in hunc debilis efficiatur.

4. Conservatio quidem sanitatis est quoddam generum generale duas comprehendens species ex operationibus medicine. Ex quibus est una ut cum intendit ad preservationem plexionis alicuius quod ordietur et cibum et dieta filis. Sed cum intendit translatio corpori eius

a sua complexionem fiat homini eo quod contrariet plexioni antedictae. Utrumque regimen sani simpliciter et absolute est quod attendatur ad preservationem ipsius landabilem dispositionem.

5. Et morem seu faciat residentiam suam in aliquo ex ciuitatibus quarum climatis quod scilicet perfectum aerem habeat et vaporum: et habeat speculam versus heremum et siluam: et inspiciat etiam versus partem orientalem quia ipsa est subtilior.

6. Tunc homo estinus declinet ad montes. Sitque habitatio locus agrius a parte septentrionali.

7. In noctibus quoque habitet et quiescat in superioribus locis et sedibus. In die homo descendat ad inferiores. 8. Caveat etiam et vitet panes laneos: et de bobace: et cōdescendat ad subtiles lineos.

9. Utatur et aromaticis frigidis: sicut ex oleo rosaceo.

10. Protegatque oculos suos a puluere fumo vapore turbido et corrupto et a radio solis hora meridietate feruoris: necnon ab occursu fortis caliditatis: nec et attente inspicat figuras exiles et subtiliter in fricatas nec literas minutam et subtilem.

11. Debeat autem ad minimum quilibet comedere semel iter diei et nocte. ad plures bis. 12. De diu autem iter hoc est si comedat ter in duobus diebus. 13. Doloretur et tunc refectio: ut fiat cibi bona digestio: fiat et puer bucelle ut bene digerantur.

14. Nam omne aliud quod contundere non poteris: erit apud te digestionis difficilis.

Attendatur etiam ut omne propter naturam et illandabile curet cum contrario eius conuenientis secundum plexionem et malitiam ipsius.

¶ iij

Canticorum Auicenne.

Sūt at plures pplexiōes in
eql̃es cum malitia cibi rectifica
biles. 16.

Utaf ergo eis hō hz vsū 2psue
tudinē suā. Nec sūt appetit⁹ nec
delectatio cibi omittēdi. 17.

Ois nāqz cōsuetudo subito et
sine gradatōe ablata: nocet 7 of
fendit illū cuius est. 18.

Est at hūidūz lubricū stiptico
lponēdū. Estqz sapor dulcis ace
toso miscēd⁹. Et siccū cū hūido
rectificādū. Et fridū cū calido.

Et ecōtrario. Qd si timeat defe
datio oleaginosi ṽ ei⁹ qd ē ma
le digōnis rōne piguedis adda
tur sal eis aut aliqd acutū. nāz
hec innāt ad subtiliandū. 19.

P⁹ exercitiū qz ē r̃fectio faciēda
2ipz postqz exiuerit sex ab eo. 20
Est at q̃rēd⁹ loc⁹ trāq̃ll⁹ 7 frid⁹
7 a ṽeto euētat⁹ ad laudabilē re
frigerationē faciēda. Necnō ē
t̃ps 7 hora frida: ṽn decet hōsez
ēē attēti i hoc regimine. 21.

Tēpore qd ē estiuo ē cibi quā
titas minuēda. Estqz tūc ad sub
tilitatē nutriētū declinādū. Ṽn
vitā de sūt tūc carnes grosse. Et
vtendum est oleribus 7 lactis
foeciebus. 22.

Et piscib⁹ recentibus: hedo 7
agno mediocris etatis: 7 pullis
gallinaceis 7 gallinis carnib⁹
qz colūbarū 7 cothurnicū. 23.

Sūt ēt ex p̃ferentib⁹ tūc ex co
riādro et agresta composita 7 sa
tabeg et ceribat. 24.

Si qz ergo velit a morbis eua
dere diuidat regimē suū i tria:
q̃rū ṽnū tribuat aie. 7 aliū cibo
7 aliū potui vel aque. 25.

Et parz qdem aque frigide sa
tiat 7 siti sedat: ad hoc tñ nō suf
ficere multū tepide. 26.

Nō est alit aq pot⁹ frigide ni

miū frequentādus: eo quod ner
uis oblit. 27.

Nō est etiā offerend⁹ pot⁹ aq
niniis nisi pigui sanguineo mul
te carnis. 28.

Est etiā vitād⁹ pot⁹ aq in mē
sa nisi ratiōe adherētie 7 tardi
descensus bucelle. 29.

Nō est etiā sumēda aq cū cibo
nec igressu a balnea. 30.

Nec ēt post forte exercitiū et
coitum: hoc non est malum 7 il
laudabile. 31.

Si tñ qz ex modica tolerādī
potētia sitiz vigeat: sumat ex ea
paruz tñ scilicet qd declatio 7
impulsio cibi ad iferi⁹ stomachi
p̃pleat: q̃ten⁹ ibidē digerat. Su
mat tñ ex aquis illa que sitiz se
det 7 satiet: aut ex vino quod 7
quātū p̃gruat 7 sufficiat. 32.

Et si sūpta aq ad satietatez aut
vino sufficiēti accidat sitis vitē
tur potus eorum quoniam talis
sitis est mendosa. 33.

Nō est curādus de assumptiōe
multivini. dzqz sufficere modicū
cū est in vsu: nec ē p̃tinuād⁹ oī
die pot⁹ vini: nec ē bibend⁹ i ie
iunio: nec etiā post sumptionez
cibi subtilis vel acuti. Estqz ol tē
pore vite nisi semel in mēse ebie
tas euitanda. 34.

Et bibat ṽnū aromaticū ad
iūcta sibi acetositate mali gra
nati aut succo citōioz 7 cucume
ris: ille cui accidit ex potu vini
dolor capitis supercalefactio 7
ebrietas: bibatqz ipsuz cū aqua
mixtum. 35.

Et dādū est in potu et q̃ q̃rulo
sus ē rōne ṽetositatū i corpe suo
existētū vinū purū 7 citrinū nā
forti⁹ ex eis p̃gruat eis āpli⁹ ex
pedit ēt vt cū salis p̃ligat. 36.

Tpe at estiuo sumēdū ē ṽnū

¶ Pars secunda ¶ Fo. cccxxvi.

albuzaq̄ suz: eo q̄ sit subtilitatz
simplicitati p̄p̄iū: cui addāf
acetosa: ⁊ sup cōedāf stiptica. 37
Nō plōget somnus: qm̄ hoc ob
est ale. Nec etiā vigīlie qm̄ inde
debilitantur sensus. 38.
Prolōgatio veri somni cōgruit
ei cuius cibus est indigest⁹ nec
nō sup malitiā cibi non recipiē-
tis digestionem. 39.
Sic nec est somn⁹ plōgandus in
ieiunio ⁊ tpe famis. Nā replet
caput fumo ⁊ vaporib⁹ a fecib⁹ ⁊
supfluitatibus eleuatis. 40.
Est q̄z imēdiatē post cibū vel co-
mestione dormiendū accūbēdo
donec ad locū digōnis puenē-
rit cibus assumptus. 41.
Nō est exercitandum exercitio
magno ⁊ forti: nec est tñ q̄scēdū
q̄ omittatōe exercitiū: imo qdē
est hoc vitandū. 42.
Sūt ḡtaliter mēbra exercitāda
⁊ p exercitiū adiūuāda ne colli-
gat q̄ timeat colligi i eis ex ma-
lis humoribus. 43.
Eundo vel clamādo si volueris
donec appareat velox et cito ex-
piratio. 44.
Macer aut ⁊ extenuatus nō d̄z
exercitari ne ipsi⁹ dissolutio am-
plius augeat. 45.
Nec nō d̄z exercitari pinguis et
multe adipis arungie: ⁊ tñ acci-
gendus si habuerit ventrē ma-
gnū. 46.
Tpe vero estiuo est minuēdum
exercitiū: cū tūc dissoluat ⁊ subti-
liet homo p sudōrem. 47.
Iā qdē retuli in capitulis theo-
rice regimē ei⁹: cuius corp⁹ indi-
get euacuatione superflui: aut
retentiōe p̄trari addēs huic qd
mihi placuit. 48.
Cōgruit qdē vsus olī ⁊ quoz
p̄missi relationē km̄ q̄litatem di-

ctā in tpe estiuo super calefacto
iuueni et ciuitatib⁹ meridiona-
libus.

Et tpe q̄dem hyemali est vtēdū
contrarijs eis q̄ retulim⁹ vt ob-
uietur et resistatur frigiditati
ipsius.

Uere q̄z et autūno incedēdum
est inter estatē et hyemem.

Cōgruit q̄z regimē exiccatiū ē
vere. Et humectatiū in autū-
no. Unde fugiēda est exiccatio
in eodem.

Est aut vtēdū regimine pueniē-
ti tpe estiuo: ⁊ in fine veris: ⁊ in
principio autumnī.

Uerū in principio veris ⁊ in fine
autūni d̄z regimen p̄formari re-
gimini hyemis. Uñ vtēdū ē tūc
cibis calefacientibus.

Regimē aut ei⁹ cui⁹ relatio di-
cta ē p̄gruit habitātib⁹ residen-
tiā faciētibus in ciuitatib⁹ ⁊ ca-
stris. Uex mercatores sūt regen-
di regimine iter agentū.

Et q̄dem vitanda nauigatio p
mare in hyeme. Et volēs nauigā-
re d̄z assumere ⁊ colligere a-
quā multā ⁊ multavasa mūda.
Cui p̄parāda et offerēda sunt ci-
baria humida. Uenter ⁊ natura
eius est cū medicinis mollificā-
da. Unde si timeatur vomit⁹ co-
lere euacuetur p secessum. Quib⁹
bus pactis ingrediat nauis. Et
imponat secū succos acetosos ⁊
cum eis stipticos.

Et ad vitādū defedātia ⁊ sordes
p̄paret sibi mundas vestes.

Cū autē in aliquo ex iter agen-
tibus multiplicabunt pediculi
quos nō possit interficere: lana
cōtrita ⁊ mersa in oleo: i quo ar-
gentū viū fūerit extinctū ap-
pendat vestib⁹ ei⁹ donec videā-
tur cadere pediculi ab eo.

P uij

Canticorum auicenne.

Iter autē. agens per sicum regat cū regimine frigoris. 59.
Est ergo cauēdū ne obuiet ei frigus: qm̄ perdet ratione algoris et congelationis. 60.

Et reficiat vsq; ad saturitatem ne moriat fame. 61.

Et si fuerit infrigidat⁹ Igridiat balneū. et yniat cū hñtib⁹ corpora pingua ⁊ carnosā. 62.

Et si caligent oculi eius visusq; ipsi⁹ disgreget ex gelu: pōat sup facie ei⁹ peplū nigrum. 63.

Et ei⁹ extrema ptegan⁹ a frigore: et oleo fomentet. vñ inuoluatur pedes ei⁹ multis cooperto. postq; subtelares calcientur. 64.

Unde si cessāte dolore extremorū nō recuperēt sensum scito ea dissoluta ⁊ mortificata a frigore. pro tanto tūc ingiter sunt: fricanda et calefacienda cū oleo de sinapi calefacto ⁊ consequenter fascianda. 65.

Et si inde pedes fuerint nigri aut limidi: scarificent. ⁊ si fuerit in eis putredo munde. et si aliqd dissolutū fuerit abscidatur illud ab eis. 66.

Qui vero inde lassitudinē incurrit curet cū oleo. et seruet regimen ⁊ dietā subtilē. friceturq; et extēdant ipsi⁹ mēbra in balneo. et req̄scaat p̄r aliqb⁹ dieb⁹. 67.

Iter agēs tpe estiuo ⁊ calido sic est regendus: vt. s. prohibeat ei ne aggrediat iter suū hora est⁹ ⁊ seruois in meridie. estq; primo minuēd⁹ ne sup calefaciat per ardore itineris. Pro tāto extrahat sanguis ab eo in magna q̄titate. ⁊ sic efficiet secur⁹ ab apate. s. p̄ flōmiam. 68.

Verū si colera in eo dñet: educatur ab eodē: ⁊ sic sitis malitia aleniabit⁹ aut tolletur. Estq; ante

egressum itineris succis pueniētib⁹ extingueda: alia serēda est ne calor ipsius periculo exponatur. 69.

Et fiat vt comedat aliquātuq; ex herbis fridis ⁊ sit saturē aqua. ⁊ q̄scaat cū poterit. Nec irascat fortiter aliquaten⁹. ⁊ moretur i locis vmbrosis. et vītet seu dimittat clamorē ⁊ sermonē nec nō ēt bellū ⁊ iurgiu. Nec moret i loco nimis calido. et sūat i potu sirupum ex succo vne acerbe cū succo portulace et aqua. 70.

Et si sitiat in meridie teneat in ore suo pillulā vnā ad q̄titate lupini factā ex trociscis cāphore. ⁊ si timeat ne facies alteret a sole ⁊ nigrescat ei⁹ cutis: dissoluat seu liq̄faciat rector ei⁹ oleū cū cera simul iuncta: ⁊ p̄sertiz in mulieribus. 71.

Custodiat taliter infans in vtero: ne cōtingat corpori ei⁹ aliqđ nocumentum. 72.

Et eligat nutrit que cibet ⁊ potabit eum vt sit boni nutrimenti apud eum. 73.

Talis est etiā apponēda intentio sup stomachū p̄gnatione ptegat corruptio in desideris seu appetitibus. 74.

Rectificetur etiā sanguis eius. et ipsi⁹ supfluitates educantur ne infantes superfluitatibus offendantur. Verū si sanguis excigaretur in eis: minime tamē minuantur. Sed vice predictę euacuationis infrigidetur sanguis seu eius seruois extinguat. 75.

Si etiam flegma in ea excite: minime tñ euacuat secessus: vtatur nihilomin⁹ tūc cōiter subliantibus. 76.

Cū aut istabit tps optus vtendū est: partū facilem efficientibus.

¶ Pars secunda ¶ 6 Fo. cccxxvii.

Unde fricent in balneo ex oleo pre
cū oleo ilia ipsi: et quod coniungit
veteri eius: ut sic nervi ei et ma
sculi mollescent: nec partus ei
laboriosus efficiatur. 77

Unctat oleo in cibis eius. et for
beat brodiū seu ius pingue. 76.

Et protegat a clamore: saltu
more: pugna: et percussione. et i ago
ne et violētia ei offerat ei deco
ctio dactilorum et fenugreci. 79

Expedi etiam ut in potu habeat
obstetricem discretam: quācircūscripta
oī pusillanimitate trahat fortis
pedes ei et iurimat veterem ei:
caute tamen discretē: postquam subito
eā surgere fecerit. 80.

Et si fluat ex ea sanguis multus
offerat ei potu trocisci ex liara
be. Si vero rōne alicui impedimēti
nō egrediat ab ea sanguis i pue
niēti q̄ritate sumat in potu tro
ciscos de myrrha. 81.

Et utatur fumigatio dissolutis ex
myrrha kytran saūna sulfure et
colloquintida factis si secūdina
non egrediat. 82.

Est ergo nutritrix eligēda: sit me
diocri etatis et carnosā: nō t̄ila
re carnis p̄p̄lonē suā: appropi
quās qualitātē et tēperietē: alti et
erecti corporis et magnā māmilla
rū: hīs caput mundū et sanū: et
oculos immunes ab omni nocu
mēto intrinseco: et quod sit sana bre
uiter in membris et iuncturis
suis. 83.

Et habeant multū lac cuius color
sit alb⁹: nec sit nimis subtile nec
nimis grossum: et sit sapor eius
dulcis sicut horreore aliq̄: sitq̄ p̄u
ctū in partibus et nō fluidū. 84.

Cōgruit aut ut dulcibus pingui
bus et piscibus recētib⁹ cū oleo nu
triat. 85.

Unctat q̄ et liniat stupratis cū fa

sciabif: dōec manifeste iduret cu
tis ei et calefiat. et ab hūiditati
bus ei mūdet. et mediocri liga
tura fasciet. 85. Nec ēt ei lōgo
tpe phibēdū: quā sup̄calefieret i
de. 87. ¶ Sūtq̄ tollēda et vitāda
oīa ip̄m ad irā excitātia: et ipsi
sōnū sp̄edientia. Si em̄ velit q̄s
sōnū puocare ponat stratus ei
capax et lat⁹ satis i loco opaco.
Et ip̄onaf pauper i cibis suis: si
ex ablatiōe somni seu vigiliarū
instantia cōtingeret ei aliq̄ no
cumentum. 88.

Utilius tamen ēt multū magisq̄ ne
cessariuz ne alicui infantū dare
aliq̄d ad cōdēdū excepto lacte
solo dōec habuerit dētes suos. 89
Et cū surget a somno exercitabit
nec exercitef ad videndū lucem
talr ēt quod inspiciet astra in celo: vi
deat etiā in die colores varios
et diuersos: quatenus in hoc ex
ercitetur. 90.

Et loq̄t sp̄ alte quicūq̄ aut que
cūq̄ habebit accessus ad ip̄s cū
voluerit q̄s ip̄m instruere et assue
scere ad loquēdū. 91.

Et ponat mel in ore eius leniē
do et fricādo ex eo palatū gingi
uas et linguā ei: et addat cū eo
aliquātulū thuris et liq̄ritie. 92.
Et puocet ei sternutatio quate
nus ip̄i nasi oppulatiōes apiāt
et mūdent: hoc em̄ rectificat et cla
rificat vocē suā oēsēt sensus ei
et cū hoc dilatat pecc⁹: et anhelū
tū bonū facit. 93.

Et vitet flomū et pharmaciam
dōec ad etatē adolescētie puen
rit. Nec resistat apostemati var
riole seu eriture eidē cōtingen
ti cum attractione. 94.

Licet pualescētes ab egritudine
sani existāt: eorū tamen corpora nō sūt
fortia sed debilia sicut sūt debiles

Canticorum auicenne.

Imunes a morbo quorū virtutib⁹
accidit fatigatio et sanguis pua
tio in eorū corpibus. 95.
Si autē macies et extenuatio cor
porū suorum fuerit longi temporis et croni
ca reducatur paulatim ad p̄suetu
dinē propriā: nec fiat hoc subito et
festināter. Si vero emacerati fue
rit et extenuati in tpe breui reducā
tur celeriter ad solita est nihilo
min⁹ gradatim regimē subtiliā
dū donec euasio corporis ipsorū sit
manifesta. 96.
Debet ei parū ex cibo q̄ tñ lau
dabilis sit virtutis et chimī. 97.
Et sit in quiete et tranquillitate eo qd
eorū mēbra optenera sint et mollia.
Rectificeturq; eorū aie bono cō
sortio et laudabili sede. et misceat
ei aromata et oēs flores laudabi
lis odoris. Et gaudeat et letent
ipm̄ exhilaratib⁹ rectificet et vi
tet meditationē et tristitiā. Et in
grediat tinas in balneo: nec tñ
ibi diu sedeat. Et vnguatur ibi
mēbra eorū oleis cōuenientib⁹: n̄
tñ cū forti frictione: nā hec effi
ciūt in eis colorē innaturalē. 98.
Vires et virtutes senum retroce
dūt oī et etiā minuunt. 99.
Uñ de eis fortis cibus in qua
p̄titate sumpt⁹ que. s. nō aggra
uet membrū. 100.
Et si ea euacuatur neq; colera
educat: sed potius dimittat: cū
sit in eorum corporibus medi
cina. 101.
Nec phibeatur eis totaliter flo
bo thomīa si s̄vsi fuerit ea imo
minuatur etiam in hoc casu se
ragenarius si corpulentus fue
rit et carnosus: bis in anno: nec
abducatur in hoc duob⁹ anni tpi
bus. Prohibeat tñ ei oīno flobo
thomīa ex cephalica: et sic erit
ei⁹ regimē bene ordinatū. 102.

Cū etiā puenerit ad septuages
mū annū minuatur semel in anno
nec secūdet in eo et in corpulēt
Nec et extūcō mediana minuē
dus: et si fuit corp⁹ ei⁹ q̄si plenū
vñ cū p̄cesserit in etate āpli⁹. 50.
annis minuatur bis de basilica
in duobus annis. 103.
Post hāc autē etatē est eis oīno
flomia phibēda. Nā obest mul
tū seniorib⁹ et decrepitis. Nec et
sunt eorū apata mitigāda. Nec
est etiā attractio in apatib⁹ eo
rū fortificanda. 104.
Sūt nihilominus mūdificandi
cū frictione et sudore: dēturq; eis
pingues. s. sic⁹ p̄terualla: et mū
dificetur etiā cū cibis mollificā
tibus. Destructio autē eorū cū me
dicinis est oīno phibēda. 105.
Qui ergo patit in aliq̄ tpe deter
minato: curet: priusq; incurrat
morbum. 106.
Et curet cū contrario ei⁹ de q̄ cō
queritur. Et cōmuta tempus
pro tempore. 107.
Si q̄ aliq̄s patiat in aliq̄ ex mē
bris suis: attēdat et recipiat cu
ra ei⁹ ex his q̄ colligā in curis
morborū: donec libere et mūdet
ab illo morbo. 108.
Et si appareat i alicuius corpe
signū significās sup morbū futu
rū: phibeat attēte aduēt⁹ eius:
qm̄ occulta ē cā in corpe ei⁹. Itē
autē retuli qd significet accidēs
apparēs in corpe: et de qua egrī
tudine timēdū sit ex eo. Uñ attē
te curandū est d̄ eo faciendo ces
sare causas eius ex his q̄ retuli
mus in. c. suo. 109.
Postq; seruauī contenta er
go sub genere conserua
tionis sanitatis incipiam lo
qui de cura ipsius morbi. Et
hoc quidem est vnum ex genes

Pars secunda. Fo. cccxl.

ribus practice. hoc autem sit ob:
uiādo ei cū suo quāto. Ut si fuerit
morbus ex caliditate curet cū fri
giditate: et econtrario. Et si fuerit
ex humiditate curetur cū siccitate
et econtrario.

1. Curet g. cerebri repletio cum
euacuatioe: et sic fiat de membris
alijs: et in patiente obturatione
ex oppilatioe fiat apertio donec
eis malitia fuerit rectificata: et
lenitas corporis nocua exaspet: et
similiter asperitas leniatur. 2.

Thuc quidē faciā mētionē me
dicinarū humores educentium
per secessum. 3.

Uñ referā illā sup quādnatur
aliq. ppositio et habentē potētā
educēdi aliq. hūorē: et habētē
vum aperitiuā aut mollificati
uā et habētē potētā viedivēl pu
trefaciēdi claudēdi et oppilati
uā opatōis et attractiūā et exicca
tiūā et exiccatiūā sanatiūā carnis
gnatiūā aut sigillatiūā et his
siles i. h. t. ut b. scōis et tertijs. 4.

5. Educit fortiter coleraz rubeā
scamonea cuius dosis est attra
ctio vni. darhā vsq. vnuz. Kirat
h. et iā potētā super alios hu
mores. Cuius quidē rectificati
o fit cum citonijs ne ledat sto
machum et epar.

6. Deē aut ex aloe solidū vñ et
si fuerit necesse duplicet pōd. il
lud in spēs. pueniētib. et si deē
multū ex eo: rectifice cū bdellio
gūmi et dragagāto.

7. Et ex mirabolanis citrinis of
ferat i. potu. 3. i. et tñdē offerat
de violis. Sic etiā fiat de medul
lis castieksu. et tamaridis. Et nō
amplius.

8. Deē ad hoc dauc. 2. expul
pa colloquintide mūde et rectifi
cate cū bdellio: et silt fiat cū cu

cumere amaro qd est ei sile in
hac opatiōe rectificato cū pōde
re sui ex pueniēti ad hoc. 8.

9. Deē aut. 3. 5. ex sale: nitro et sa
le nā expellūt flegma. Sed den
tur ex turbid. darhā. 2. Et cū da
bi in potu ponatur in decoctio
ne equali.

10. Et deē ad minus ex agarico
darhā. 1. aq. granis.

11. The qdē medicie educūt aquā
citrinā scz pōd. 2. dauch laureo
le. et pond. vni. dauch euforbij
nō antiqui: tantundē ex tituma
lo rectificato sicut rectificanti ip
sum aloē: et etiam potus darhā.
1. ex centaurea.

12. Deē ergo in potu ex senepoli
podio epithima miraba. idis et
etiam ex sumio terre et buglossa
fm quātitatē quā ex ea educere
itēderis: vñ si equalr et tēperate
eā velis educere: da. 3. v. et ex la
zulo darhā. v. ipse th. ē signāter
piculosus et verēdus.

13. Radix aut veredica esset vt si
posset fieri mīstret spynica et sim
plex medicina i. oī morbo: donec
ei. opatio paderet. fuit nihilo
min. necessaria ea ppositio p
illud qd nūc dicam.

14. Scilicet p morboz ppositio
nē adinuicē: et p medicinarum
adequationem: et dulcorationē
mali saporis ex amaritu. ipsarū
Et adiuvant earum transitum
si fuerit difficilis et tardus. Et re
ctificant difficilem glutinatio
nem ipsarum et ventris solutio
nem.

15. Cuz ergo fueris attent. in cō
positiōe solutiūaz pone debitū
ordinē et numerum earū in com
positiōe. Accipe ergo cum pro
prijs dosib. et determinato nūe
ro medicinas solutiūas sicut

Anticorum Auicenne.

volueris rectificatas: et diuide
 pñr certis portionibus doses ea
 rñ: et detur in potu ex ea km nu-
 merum cōponentium ipsam et
 siccum fiat sic cōponentur qđ to-
 tum cōpositum propinetur: et sic
 composite seruentur necessitati
 tpe opportuno. 15.
¶ Hmōi sunt myrra sumac ber-
 beris et ex frig. mirabol. acatia
 corali et emblici lutū armenicuz
 vel terra et ruñex seu arins. 16.
¶ Et cuppe gladiū sanguis gal-
 liamus. et balaustia cum spodio
 mixta: et auellana idica et corian-
 dri siccū: et solū cum plātagine
 hec em̄ stiptica sūt actiōe sua. 17.
¶ Et galle lapatiū ribeosberbe-
 ris sunt frigida et pstrictiua. 18.
¶ Scito qđ calefaciētes medicie
 fm̄ qđ retulerūt et expertū est: sūt
 cōdisi: thus: piper: cardamomū:
 et piper longum. 19.
¶ Et cartamū mēta squinantūz
 cinamomum et passe mōtane. i.
 staphisagria et capparis. 20.
¶ Et centonica vitica et melissa
 storax et ambia. 21.
¶ Et ligni aloes achorus melli-
 lotum cuscute et zinziber. 22.
¶ Et gentiana: basilicō: peonia:
 lacca et reubarbarum. 23.
¶ Et solium laudanum et bacce
 lauri et ameos. 24.
¶ Et anetū et cataputiaz alcāna
 thus et myrrha. 25.
¶ Prassium sarapinum acozus et
 anisum. 26.
¶ Et carui ciminū et semen apū
 campestris. 27.
¶ Et spica capil. ve. satureia et
 darfaan. 28.
¶ Et cassia lignea galanga celi-
 donia et assarū pñr yfop⁹ et alchi-
 trā pñretrum et balsamus. 29.
¶ Et maiorana et papauer rub.

celicerta calamus aro. et camo-
 mulla. 30.
¶ Et nigella asia fetida terebē-
 tina et sulfur amoniacū synapis
 nestalleum cubebe costum. 31.
¶ Cōe aut frigidū et calm erit sic
 cū vel molle seu hūidū. Et ex sti-
 pticitate qđe siccitas cognosceť
 Ex lenitate xō humiditas. 32.
 Est aut apđ medicos nota gra-
 dū diuersitas. Nā imutatio et
 alteratio solo intellectu et rōne p-
 cepta est in primo gradu. 33.
¶ Cōe aut cuius immutatio sen-
 su pñpitur sine violentia hz ma-
 nifestā significationem quod sit
 in gradu secundo. 34.
¶ Cōe aut qđ sui violenti vñtione
 aut stupefactione seu narcocita-
 tiōe corrūpit qđ imutat exiñit a
 tēperie vsq ad. 4. gradum. 35.
¶ Scito qđ in oi maturatiōe ē vi-
 scositas cū dolore mediocri et tē-
 perato et vportionalē cū calore
 mēbri in qđ maturatio intendit:
 cuiusmodi sunt adives pñr et gū-
 mi pñr oleū cū cera simul mix-
 ta et oleū cū calida bñ mirtum et
 agitatūz frumētū i olo coctū. 36.
¶ Ois medicina mollicatiua est
 fortioris caloris qđ sit membrū i
 quo mollicatio intendit: nō tñ
 est tāte virtutis et potētie qđ sui
 dissolutione et subtiliatione ma-
 nifestetur in corpore nocumētū:
 cuiusmodi sunt galbanum bde-
 lium ammoniacum storax et me-
 du'la tibiē ceruine. 37.
¶ Indurātes qđe medicine sūt
 sicut solatrū lentigo vallozum et
 similes his. 38.
¶ Ois medicina oppilatiua cū
 caliditate et siccitate expoliata
 manifesta: nō mordificās mem-
 brū cui pñungit: et cum hoc terre-
 stris est aut viscosa. 39.

¶ Pars secunda. ¶ 6 Fo. cccxxxi.

¶ Est aut notū q̄ oīs medicina aperitina incisiva est et subtilitina: cui⁹ sapor est sal⁹ vel amarus: cuiusmodi sūt cepe marine ⁊ radix lilij ⁊ radix puinche salitrū caparis ⁊ faba lupina. 40
Et stipticū quidē pōt esse aperitiuū: nullo mō aperiet exterius applicatū nihilomin⁹ i potu asūptū oppilationē aperiet in mēbris existentem. 41.

Medicina quidē mūndificatiua ⁊ absterfina est minoris subtilitatis q̄ sit p̄cedens sicut fabe. fortius tñ eis est dulce sicut mel et dulce amigdale. 42.

In omni quidē rarificatione et resolutione existit calor tēperatus sicut ē ol⁹ cataputie ⁊ camomille ⁊ oleū radicū feniculi. 43.

Oīs quidē medicia ouificioꝝ venarum aperitiua et mundificatiua est habens calorem mixtū cū grossitie: cuiusmodi sūt allia cepe ⁊ fella. 44.

Quicquid confert ad obturādū ⁊ constringendū meatus debet esse stipticum et mordicatione priuatum. 45.

Omnis medicina vstiva est magna ⁊ fortis caloris ⁊ inultima: te grossitiei. 46.

Omnis medicina putrefactiua est perfecte caliditatis ⁊ subtilis substantie. 47.

Medicine aut carnis diminutione sunt debiliores predictis. S3 sigillatiue vlcerū absterfinae sūt ⁊ desiccatiue. 48.

Medicina que a tota specie attrahit humorem seu hūiditatem aliquā est bezaar ⁊ medicine laxatiue seu eductiue. 49.

Omnis aut actio medicine attrahētis rōne q̄litas note fit a calore ipi⁹ naturali ⁊ subtilitatis

substantie cuiusmodi sūt ammoniacū: bdelliū: at a putrefaciēte sicut i egestiōib⁹ ⁊ stercoib⁹. 50.

¶ Bezaar aut p̄fert cuz superat: aut rōne q̄litas p̄uertētis ⁊ imutātis: aut ex sui nā siue ex p̄pria: aut eo etiā quod p̄fert educēdo p̄ modū q̄litas necessitatis a veneno. Usus aut hāz hoc est tempore sanitatis: ideoq̄ q̄ vti⁹ frequēter eis incurrit inde nocumentum. 51.

hec medicina calida ē ⁊ apitiua ⁊ mollificatiua. Ex ea ē est stupefaciendo p̄fert sicut opiū ⁊ cetera narcotice. 52.

Post relationē quidē predictoꝝ reperietur relatio tertiarū virtutū sup̄ his que cōtingunt ⁊ generant: ex quibus est cōminutio lapidis in rhenib⁹: que quidem fit ex omni eo quod dissoluit: incidit subtiliat ⁊ mollificat: dum tamen calorem non habeat manifestum: cuiusmodi sunt radix asparagi: ⁊ radix arūdis ⁊ vitriū vstum: ⁊ passe mōtane id est staphisagrie. 53.

Et similes istis habentes sc3 aliquā caliditatem ⁊ humiditatem: faciunt egredi qd̄ est in pectore per sreatum. 54.

Que etiā sunt tēperate caliditatis generant lac. 55.

Et oīs medicina iuuans sreatū p̄nocat dū auctū habuit caliditatem p̄ter qd̄ forti⁹ ericet. 56.

Et he quod oēs p̄nocāt vinam acute tamen sunt in hoc certiores ⁊ magis conuenientes. 57.

Postq̄ ergo retulī vires et virtutes compositionum medicinarum: incipiam nunc referre modos medicaminū ⁊ antidotoꝝ: Referā ergo omnes modos earū quibus vtuntur medici tam

Canticorum Auicenne.

in interi⁹ assumptis q̄ i exteri⁹
applicat̄. Et sūt velut decoctio
nes pillule sirupus loclinimēta
cerata ablutioēs fomentatioēs
fricatōes stussevl̄ pirria balnea
troscisci electuaria suppositoria
licina clisteria stille seu stillici-
lia iniectiones magdaleones dē
tisfractia sternutatoria acciato
ria siriga empla z vnguēta pul-
ueres oculor̄ z sinapilma: sunt
caput purgia colliria nastalia
cū colafa opiate z finegia p tra-
iectoriū z linefricatoria saccella-
tioēs ifusioia trazee pfectōes. 58
¶ Ois morb⁹ quē sum⁹ relaturi
existit vlr̄ in toto corpe aut spe-
cialiter in aliquo ex mēbris ei⁹.
Qui si fuerit sine materia erit q̄
dem cum compositioni sue suo
contrario eius cura. 59.
¶ Discernit aut morb⁹ repleti
corpis a morbo p̄dicto sumēdo
experiētia ab eo p̄ inuestigatio-
nē artificialē s. s. non assit cū eo
aliq̄d ex signis sup̄ repletionē
corporis significantibus. 60.
¶ Si aut ptingat nocumētū ex
opatiōe in cura morbi: erit qui
dē medicamē simile. s. morbo in
p̄positiōe. Et recipiet iuuamen-
tum ex eo: cōtrariatur cause ef-
ficiēti corruptionē z morbum
seu egritudinem. 61.
¶ Pōt etia⁹ sumi significatio sup̄
morbū excussu tactus z debilita-
te operationis. 62.
Et etiā ex eo q̄d appet ex illau-
dabilib⁹ f3 spēs z modos suos
Et etiā ex eo q̄d v̄r de superflui-
tatibus exeuntibus. 63.
Si vero patientis vune fuerint
sine hypostasi z residentijs: et
pulsus ieq̄lis: neq̄q̄ ex repleti-
one patiet̄: s3 morb⁹ ei⁹ reponet̄
pori⁹ sub igne morbi inaniētis

et consumptini.

64.

¶ Et si dolor sit in aliq̄ loco spe-
cialiter significabit super pas-
sionem illius loci. 65.

Sumitur etia⁹ significatio sup̄
ipm ex etate z cōpositiōe corporis
z ipius colore z. iij. anni ipib⁹
z eor̄ p̄sionibus z ipsius p̄pua
habitatioē z ciuitatib⁹ ei⁹ z ex
eo q̄d precessit de regimine pro-
prio ex his em̄ fit iuuamentū su-
per cognitionem et precogni-
tionem morbi. 66.

Si ergo corpus patiat̄ de cali-
ditate ledes q̄dē ab ol calido. z
tactu calidū reperiet̄. Eritq̄ ei⁹
vuna rubea. Et pulsus inquiet⁹
cū siti z labore seu angustia z vi-
giliar̄ instātia: cū motu inordi-
nato z habitudine extenuata z
colore citrio. et habitatio meri-
dionalis ciuitatis: z etate iue-
nili: z discursu eor̄ q̄ caloriē effi-
ciūt. Pro tāto curet cū infridati-
bus febrē v̄rē z oi q̄d laborē in-
fert curantib⁹. Et sit cibus eius
fm̄ q̄titate virtutis z q̄titatez
eius quod apparebit ex appeti-
tu ipsius. 67.

¶ Si vero ex mala p̄pōne frida
patiat̄: cōstat q̄ infridantia obe-
rūt ei. Et oia cala p̄derūt eidē
Eius ēt friditatis p̄cipiet̄ sensu
tact⁹. Et color ei⁹ signāter alb⁹
repietur. Pulsus tard⁹. Nec pa-
tietur sitim: nec vigiliarū instā-
tiā. Quod si pateret̄ non tamen
inde molestaretur. Et si cum do-
lore albo assit lassitas et molli-
ties corporis: etas senectutis:
z locus quē inhabitat fuerit se-
ptentrionalis: et tempus anni
hyems. z vsus fuerit i p̄terito in-
fridantib⁹: erit q̄dē signo certa
sup̄ isto. Pro tanto si medicet̄ z
curet in aliq̄ curet cū calefaciēti

¶ Pars secunda. ¶ Fo. cccxxviii.

bus. Et breuiter intēdat i cura
ei⁹ km curā q̄ curat spasm⁹. 68.
hic q̄dē duo morbi nō priuant
alio ex duob⁹. Vñ si fuerit mor
bus sic⁹ videbis patiētē siccū.
Et si fuerit humidus videbis
patiētē laxū z spōgiosum. 69.
humidū ergo ericetur subtili
ser: siue fuerit cū caliditate: si
ue cū friditate. Et siccū cū sibi
quo rectificet. Et in oib⁹ sunt
pius auferēde cause efficiētes
si fiat recta curatio. 70.
Cū ergo erit mor⁹ ex reple
nequaq̄ curabitur nisi p̄ eua
tionem. 71.
In oi euacuatōe sunt. x. obser
uāda: q̄ si nō possit seruari: re
gulet iñ p̄titas z mēsuret scōz
exigētā eoz. quoz p̄mū ē lau
dabilis dispositio accidentiū.
Et scōm vt sint de repletiōe. et
tertiū etas a iuuentute vsq̄ ad
senectutē. Et quartū consuetu
do euacuādi. Et quintū consi
stētia virtutis. Et sextum t̄ps
veris vel autūni. Et septimū q̄
loc⁹ quē inhabitat equalis sit
in oibus et t̄pat⁹. Octauū silr
t̄ps p̄tis. Et nonum q̄ patiētis
compositio sit calida z hūida.
Et decimū vt corp⁹ bone habi
tudinis sit z bene carnosuz. 72.
Cum ratione eius quod gene
ratum est in aliquo ex mēbris
corporis volueris ipsum trahē
re abinde: trahē ip̄z per euoca
tionē ab ipso mēbro: aut per at
tractionē ipsi⁹ solū ad alia mē
bra cōtraria: siue eis equippol
lētia interdū fiet ei⁹ attractio
ad mēbrū h̄ns colligantiā cuz
membro patientie. Et sic fiat
attractio cum ventosis positis
super mammillas in cōstrictio
nem menstruoz matricis. 73.

3ā q̄dē p̄misim⁹ signa reple
nis z medicas eductiuas. 74.
Galenus q̄dē apiebat venā et
sanguinē minuebat cū erat chi
mus auct⁹ z magnificat⁹. 75.
Fiat igit̄ minutio sanguinis i
corpe apparētib⁹ signis et po
tissime cum apate: seruatis cō
ditionib⁹ istis. Nō aut̄ i alijs
humoribus. 76.
Fiat ergo flobothomia i h̄is
q̄ intellexit in hoc tractatu et
in morbis illis etiā in q̄b⁹ ipse
fecit eam. 77.
Inchoet ergo a flōmia i omni
flegmōe habito testimonio cer
to super ipso. 78.
Fiat ḡ siue sit in capite interi⁹
vel exteri⁹ necnō etiā i tali faz
cto in iūcturis: fiat etiā i apate
facto sub auribus et obtalmia
oculorū et i apatib⁹ lingue me
ri ginguarū et squinantie z in
apatibus intestinoz z crurum z
splenis testiculorū renum. z ve
lice: necnon in apate matricis
ymbilici z iussari z alijs spes
ciebus rubedinis. 79.
Fiat etiā in vlcereb⁹ capitis z
oculorū et rubegine aurū sca
biosa. 80.
Et etiam facienda in volati
libus vlcereb⁹ pulmonis et
oris et rasuris et excoiationi
bus. 81.
Et fiat in passione intestinoz
cum tamen constabit de no
titia ipsorum: et cum erit i eis
carnis augmentum innaturā
le. 82.
Est etiam facienda in variola
ybiciq̄ fiat et scabie humida:
postq̄ fuerit notū z manifestū
sicut in variola oris z oculorū
z siue in variola i hipocūdris
generata. 83.

Tractatus nonus.

Est igitur faciēda i repletioe venarū et egressu sanguinis ab eis sicut i fluxu sanguinis naris: et in manēre a dētibus et gignis: et ē i egrediēte ab auribus et ab ore matricis et emorroydibus ani et mēstruorum et i sanie rubicūda. 84. fiat etiā i dolore capitis vertigine et fetore oris. necnō i dolore dentiū et casu capillorū seu allopitria. 85.

Est et i mēbri dissolutione et i p̄matis egressu vel expulsionē et dolore artiū et reumate. 86. Cōpetit et i epilepsia et i zebel vngue et moro: necnō et i casu et ablatione appetitus. 87.

Et et vena ē icidēda i passionibus ani et sedis anchorū sciatica et dolore stomachi. 88.

Sic et i dolore epatis pūgitiuo et in oppilatiōibus eius. 89.

Intendatur ergo cū regimine et cura horum morborū sicut i cura et regione sinochi cū educatione colere rubee post flobothomiam et vsum ciborum infriigidantium et fuga calefaciētiū: et qđ sanguinē auget et magnificat et qđ eis affert declinet ad stipticitatem: et propinent eis acetosa. 90.

Sumantur autem signa super hanc passionem significātia ex capitulo sanguinis dominiū significantium. Et in summa declinare ad infrigidationem et exiccationem est actus medici expediti et ingeniosi. 91.

Morbi qđ ex colera rubea generantur sunt sicut vlcera in lubricitate intestinorum continētia. et permixtio rationis suffocatio mīcis tertiana scitica et fluxus sanguinis per se cessum. 92.

De tertiana tā fecim⁹ mētionē in his qđ p̄cesserunt. Et in summa febus est calor extrane⁹ per totū corp⁹ disp̄sus nocēs operationibus suis. 93.

Et tussis et dolor capitis et ap̄a qđ scđm latū et lōgū in corpore dispergitur. 94.

Et fortis et acutus dolor auriū et multitudo scabiei palpebrarum. 95.

Et vlcera et ap̄ata i iūcturis et dolor pūgitiu⁹ et mordicatu⁹ in eisdem: fissura digitorum et panaricū vnguiū: et macule apparentes i corpore lētib⁹ siles: et morb⁹ cū citrinitate dētū et vesice dolor fortis. 96.

Et amor hereos et fluxus sanguinis et apostema existens in extremitate oculi et citrinitas cutis variola. 97.

Et macule subtiles et nigre et oppilatiōes epatis et ap̄a mīcis et pleuresis et casus et ablatio appetitus. 98.

Et vertigo et fissura labiorū et dolor vene et fortis flux⁹ ventris. 99.

Et vlcus qđ dilatat⁹ et dubailet et tumor existens in ano. 100.

Et puritus et variola aut formica: et herisipila et pulmonis vlcera. 101.

In cura qđē horū est sicut i cura febus tertiane procedēdū. Educat⁹ ergo colera absq; flobothomia. et attendat⁹ ad infriigidationē ipsorū sicut i morbis sanguineis. Verū morbi colerici sp̄aliter humectentur. Nam p̄dicti ābo morbi vniuocant⁹ et pueniūt i caliditate: necnō etiā in omni eo quod per eam inferretur patientibus nocumētū. Sumantur autē signa sup̄ hos morbos

morbos significatia signorum do-
mini colere significat. 102.
Omnis quod morbus ex humore
flegmatico generatus est ap-
tumidus et latus paralytis et re-
laratio dolor capitis de frigi-
da et epilepsia. 103.
Et sicut scabies magna et gros-
sa ipsius astipatio et retentio et tu-
mores colli. i. glandule et squame
capitis et obliuio et dolor aurium
de frigida et borat et macula al-
ba seu morphea et aplica tuf-
sis sicca et tortura oris. 104.
Et sicut elephanta pedum casus
appetit et pediculi et tumor ani
et achaz et aqua oculorum ipsorum di-
latatio et fetor ascellarum. 105.
Ex passionibus ventris sicut lubri-
citas intestinum et hemes. 106.
Uermes etiam ex humore flatu-
co generantur et difficultas partus
et secundine et retentio in eo-
dem. 107.
Et dolor renum et febris quotidiana
et frigiditas splenis et epatis
et egressus seu eminetia umbili-
ci et passio cum egone saniet. 108.
Et dolor artuum et nigredo cor-
poris et virores cutis et superficie
aut ipsius suscedo et morbus hi-
dropicus sicut tyterina carnosa et
tympantes. 109.
Procedendum est in cura huius spe-
ciei sicut proceditur in cura plex-
ionis frigide et humide. Super-
cuius plexione utendum est signis
positis in capitulo de signis do-
minum humoris flegmatici si-
gnificatibus. Et utendum in euacua-
tione horum morborum eo quod re-
tulum in cura per quam euacuat fleg-
maticus humor. Et utendum persequetur uten-
dum in his corporibus his que corporis ca-
lescunt et exiccant et cibo cali-
do et subtili. et in summa curentur ca-

lescuntibus interius et exterius sicut
fit in paralysi cum pillulis fetidis
et similibus eductis. 110.
Omnis morbus ex colera nigra ge-
neratur in corpore est sicut verru-
ca et febris tertiana emorroyde
epilepsia polipus et spasmus. 111.
Et dolor ventris et cancer et mor-
phea et dolor capitis et vigilia
rum instantia. 112.
Et aqua durum et lepra et quod ex ci-
bo in corporibus corrumpitur et
tussis sicca et splenis durities
et ventositas. 113.
Et melica passio in capite et re-
tentio yune in ea. 114.
Et passio colica allopitia et
morsus canis rabidi. 115.
Ut sic et lac coagulatum in corpe
et algor epatis. 116.
Et canis appetit et rimulatio
seu ruptura in achis fetida et laps-
fectus in renibus et vesica et tumor
achaz dolorosus et tumor in duobus
lateribus seu hypochondriis fetidis:
necnon et tumor in capite auribus
palpebris et pedibus gignatur. 117.
Procedat in hac specie morborum
sic quod procedat in cura et regimine
lepre. Accipiantur signa super ip-
sas ex capitulo signorum dominum melie
significatibus. euentur et cum epithi-
mo vel polipodio et cum alijs que re-
tuli. Si autem utatur quod calefacienti-
bus et humectantibus prosperabunt
ipsius opera in eisdem. 118.

Ostendit iam perfectum primum
regimen curationis: inci-
piam nunc in operatione
manuali. Et quod faciam
primum regimen in venis
magnis et paruis. Et secundum faciam
in carne. Et tertium in osse. 1.
Et que venarum sunt quedam quas
apimus et quedam quas ligamus et
in parte scindimus et sequstramus. 2.
Articella. Q

Canticorū Auicenne. 6

Est autē mediana aperiēda in
ol morbo capitis et pectoris sicut
in apate ipsius. 3.

Et cephalica supior aperiēda
est in forti dolore capitis et flu-
xu sanguinis naris. 4.

Et inferior in medicatione no-
cumētorū pectori et pulmoni cō-
tingentium. 5.

Et q̄ dñr almerina ab arabib⁹
in malitia morborū splenis et
epatis. 6.

Et in absentia basilice dz fun⁹
brachij aperiri. 7.

Vene q̄z tympanorū sunt in cō-
tinuo dolorū ipsorū aperiēde. 8.

Et existēs post anres i emigra-
nea et antiq̄ vlcere capitis. 9.

Sed q̄ sunt in ābabus oculorū
extremitatib⁹ in morbis eorū
aperiantur. 10.

Et minuat existēs in supremo
capitis in vlcereb⁹ et apatibus
seu pustulis in supficie et cute
ei⁹ gñatis. Vene autē colli sunt
in lepra aperiēde. 11.

Et vena frōtis ē apiēda in pas-
siōib⁹ oculi: et i p̄tinuo dolore ca-
pit⁹: et tinea. Apiat̄ ē i pte po-
steriori exñsi p̄tinuo dolore ca-
pit⁹ et exñs iter narēs meatus
nari rōne pustule seu variole fa-
cie: exñs sub lingua i s̄qnātia. 12.

Et apiat̄ vena cauille i morbis
ilestinorū sub vmbilico exñtiū
et saphena existēs in tibijs in
morbo crurū. 13.

Et minuat sciatica i sciatica: et
vena pedis i accñtib⁹ ei⁹. 14.

Vene q̄z pulsátiles sūt in dolo-
re capitis incidēde et seq̄strāde
et in dolore oculi cū etiā tumue-
rit ex violētia morbi ex fluxu et
descēsu aq̄ ad locum. 15.

Cū etiā gñabit̄ ap̄a: ex aptiōe
em ipsi⁹ p̄ter q̄ fluat sāguis ex

ipsi⁹ supficie icidem⁹ et seq̄stra-
bim⁹ eā v̄l cauterizabim⁹ ip̄az
aut si q̄ maluerit minuat aut oī
no abscidat et sistat flux⁹ sāgui-
nis ab ea cū ligatura v̄l caute-
rio: deñ curet cū medicinis q̄b⁹
vulnera curant: donec sanitati
fuerit restitutus. 16.

Ex opib⁹ at in carne faciēda
sunt scarificatio incisio et caute-
rizatio. Sunt ex scarificationi-
bus q̄dā q̄b⁹ fluit sāguis a supfi-
cie cū v̄tosis: et h̄ corpib⁹ patie-
tib⁹ vlcera et variolas. 17.

Ponim⁹ at v̄tosis siñ scarifi-
catiōe in eo in q̄ itēdim⁹ soluz
euulsiōē et diuersiōē matie. 18.

Et interdū confugim⁹ eas va-
cuas: et interdū cū toto v̄tente
ad cōlūmēdū illi⁹ loci v̄tositā-
tes et ad rectificādū mēbriorum
malitiā cum caliditate. 19.

Quod scinditur est sicut clauī
et altezar. 20.

Et omne q̄d supfluit et putrefit
in extremitatib⁹. sicut basbeia
nasi et digit⁹ supfluus aut in-
separabilis coniunct⁹: et cōiū-
ctio palpebrarum. 21.

Et v̄uea emunēs: et preputium
claudēs cannalem virge. 22.

Et caro in vlcere innaturaliter
aucta et putrefacta: et vlcus ex
contusione putrefactum. 23.

Est etiā abscindēdū q̄d innatu-
raliter augef in lingua: et q̄d
cadet in auribus. 24.

Est et caro incidēda sup vituiz
in mēbro fixū et p̄fūdātū: spinā
aut festucā vt ide p̄dicta extra
hant: mame et holz abscindāt
et varices i tibijs apparētes. 25.

Et boaisar et nouaisar. 26.

Et q̄d fuerit iā denigratum ex
pinguedine aut putrefactū ex
carne. 27.

Et etiā oē illud de quo elōgaf
vulua. Et oē qđ augetur super
gingiuas. 28.
Abſcindatur etiam caro vene
madan. Et oē qđ nobis aures
claudit et obturat. 29.
Et oē qđ exiſtit ſup viſuz 2 ve
lat ipm. Et qđ denigrat in no
bis ex pputio. 2 qđ claudit anū
2 tuſſea: 2 ſatera: 2 tuſſea: 2 nō
habēs ſerū manifeſtū: 2 ruptu
ra vmbilici. 30.
Et vuln⁹ qđ ptingit ex oī eo qđ
ſcindiſ vlr: cura cū ſutura. 2 oē
mēbrū vulneratū pſolidādo. 31.
Oē corp⁹ cauterizat ad ſiſtēdū
emorroſagiā ſanguis a vena
pullatili aut aptiōe vene ma
gne fatigāte medicū i ſiſtēdo
fluxū ſanguinis ab ea. 32.
ſit et in corporib⁹ hūidis ad
exiccādū ea 2 i carnib⁹ laxs ad
indurādū ea: 2 ad calefaciēdū
corpa iſridata: necnō ad tollē
dū hūidita. egrediētes a nā. 33.
Urimur qđcūq pſoratiōe ad ex
hēdū hūiditatē nociuā ſic ſa
niē quā ſic extrahim⁹ ab apate
2 ſāguinē alicubi corruptū et
aquā ab oculo vel grādinē. et
aquā a capite: 2 nondū. 34.
Et ſicut in hūdope et hernia
aqla. et carnoſa. 35.
Quicqd ſit p opationē i oſſe ē
ſic i fractura aut diſlocatiōe ip
ſi⁹. Curabim⁹ aut quācūq fra
cturā cū pſolidatiōe ipſi⁹ 2 rdu
ctiōe ipſi⁹ fracture i oſſe dōec i
de ad ppū ſitū rducat: 2 abla
tiōe cuiuſcūq pūgēt: 2 mordi
cātis ipz: et ligatura manu fa
cta q negq laborem negq mole
ſtiā iſerat. ſ. non min⁹ forti aut
debili. Inchoetur at ſaſciatio
in medio ipſi⁹ 2 fortificet ſtri
ctura ſup amplius et ligetur: 2

ſuperaddatur puluilli et deſup
aſtelle coniunctum. 36.

Subtiliabimus qđ dietā ei⁹ a
picipio 2 i ſine igroſſabim⁹ eā
qtenus bene reſtauretur. 37.

Eſt aut cauendūa pincipio ne
apā calidū genereſ diuertēdo 2
attrahēdo ad locū fracture qđ
iſūdiſ ex ſanguie toto poſſe: 2 p
hibendo fluxū ei⁹ cū oi frigido
terni: 2 phibēdo dōec curat⁹ fue
rit motūpatiēti. Cura ei ei⁹ ſine
longa quiete non perficitur. 38.
Cura aut diſlocationis eſt cū eo
qđ trahit ipz oſ diſlocatū donec
ipm ad locū propriū redire fa
ciat. 39.

Postq aut reductū fuerit liget⁹
2 ſtrictet ſic qto tpe dicem⁹
Et ſeſcat ſtupticis medicinis.

Et comedat patiēs cibos aceto
ſos: donec fuerit ſecur⁹ ab apo
ſtemate. nec timeat d collectiōe
ſanguinis. Cōtinuetur autē cu
ra iſta ad min⁹ p mēſez vñū 2 in
terdū ampli⁹ p. x. dies. Jā ego p
feci curam omnium morborū.
Et ex nunc abſcindam ſermonē
meū ex q iā pſeci libū iſtū. 40.

Incipit tabula Tracta
tus Noni Almanſous: no
nagitaquinq continens ca
pitula.

- 1 De cephalea et emigranta.
- 2 De ſcothomia.
- 3 De frenesi.
- 4 De apoplexia.
- 5 De graui dormitatione.
- 6 De ſtupidiſ qui ſemper ha
bent oculos apertos.
- 7 De paralifi graui.
- 8 De ſtupore 2 tremore.
- 9 De tortura onis.
- 20 De ſpaſmo.

Q

Tractatus nonus.

11 De epilepsia.	46 De fluxu sanguinis ex gingivis.
12 De incubo.	47 De casu vulne.
13 De melancolia.	48 De sanguisugis q̄ bibuntur.
14 De catharro.	49 De his que intrans gulam.
15 De oculorum obtalmia.	50 De grauedine lingue.
16 De vulnerib⁹ q̄ fiūt i oculis.	51 De magnitudine lingue.
17 De his q̄ extrinsecus cadūt in oculos.	52 De nodo q̄ sub lingua nascitur et rotatur ranula.
18 De macula oculorum.	53 De apatib⁹ q̄ fiūt in lingua.
19 De scabie et sebel.	54 De sinantia.
20 De pruritu qui fit i iteriore angulo oculi.	55 De tussi.
21 De yngula oculi.	56 De asmate.
22 De rubedine oculorum.	57 De pleuresi.
23 De lachrymis.	58 De peripleumonia.
24 De debilitate visus.	59 De sputo sanguinis cū tussi vel vomitu vel rascatione.
25 De tremore palpebrarum.	60 De ptisi.
26 De pilis palpebrarū q̄ curuati ingrediuntur oculū.	61 De pulsu cordis.
27 De aq̄ descēdēte in oculuz.	62 De colica passione.
28 De his qui post occasuz solis nihil vident.	63 De p̄fortatibus stomachiz.
29 De dilatatione pupille.	64 De dolorib⁹ et nascentis stomachi.
30 De fistulis que fiūt in interiorib⁹ angulis oculorum.	65 De sigultu.
31 De dolori auris.	66 De canino appetitu.
32 De vulnere auris.	67 De dolore epatis.
33 De sonitu et tinnitu auris.	68 De hystericis.
34 De grauedine auditus.	69 De hydropisi.
35 De vermib⁹ auris vel atalibus intransantibus aurem.	70 De dolore splenis.
36 De his q̄ in aurē extrinsec⁹ cadūt: vel q̄ eā impediunt.	71 De colica.
37 De s̄agule finēte ex narib⁹.	72 De fluxu ventris.
38 De vulnerib⁹ q̄ fiunt i interioribus partibus naris.	73 De difficultate mingendi.
39 De polipo narium et emorroidibus ipsarum.	74 De lapide.
40 De amissione olfactus.	75 De nascētis renū vel vesice.
41 De dolore dentium.	76 De ardore q̄ fit in mictu.
42 De extractione dētis et iporum confractione.	77 De mictu sanguis vel paris.
43 De stupore dentium.	78 De his qui nō possunt retinere urinam.
44 De dolore dentis extractu rei frigore.	79 De lūbucis et vermib⁹ q̄ nascunt in ventre et ano.
45 De cola.	80 De emorroidib⁹ et fistulis et ragadus que fiunt in ano.
	81 De exitu matricis et ani.
	82 De constrictione mēstruoz.
	83 De puocatione mēstruoz.
	84 De fissuris q̄ fiūt in matrice.

- 35 De plaga et cancro que sunt in matrice.
- 36 De nascentijs que sunt in matrice vel vulua.
- 37 De procuratione matricis.
- 38 De mola.
- 39 De ruptura inguinis.
- 40 De podagra et sciatica.
- 41 De gibbositate.
- 42 De varicibus.
- 43 De elephantia.
- 44 De vulneribus lumborum.
- 45 De doloribus exteriorum membrorum.

¶ Finis tabule tractatus noni Almansoris.

¶ Incipit tractatus nonus Almansoris.

¶ De cephalica et emigranea.
¶ Capitulum primum.

Quando rube

do et tensio et grauedo in facie et oculis cum istis affuerit et tactus calidus sentitur et pulsus fuerit magnus ex cephalica minutio facienda est in parte in qua est dolor: vel in qua dolor magis infestat. ¶ Deinde ad rosam et oleum ro. et acetum sumantur et simul mixta agitentur donec inspissent: et super nivem infridata super caput fundantur. Eger homo a carne abstineat et vino: et comedat adessiam citrinam et tapersil et olera frida ac fructus fridos. ¶ Veteris autem soluat ex mirabolanis citrinis et prunis ac tamaridis et zuccaro albissimo: quod si ista non sufficiunt semina maluanisci in aceto posita agitentur: quousque ad spissitudinem perveniant: et quibus emplastrum capiti superponatur: ex psillio quoque et aceto emplastrum

fieri utile est. Si autem cum istis fuerit in pulsu velocitas et in tactu sentitur caliditas: sed neque in facie neque in oculis fuerit rubedo neque tressio: in principio soluat veteris deinde fiat ea que diximus. Naribus autem infundatur oleum violarum aut olus cucurbitule dulcis: aut nennusarum olus aut oleum de floribus salicis: quousque quolibet super nivem infridatur capiti superfundatur: et nutriatur ut diximus. Eger quoque odoret camphoram et aquam ro. et salices et violas et ipsas filia. Quod si egritudo multum inualescat: sumatur opus et camphora uniuscuiusque quantum poterat duo grana ordei que dissoluta in oleo de salicibus mittantur in nares et aures. Quod si cum soda non fuerit aliquid eorum que diximus de rubedine in facie: fueritque egritudo antiqua: in principio veteris cum pillulis cochlearum solvatur quas ego feci. ¶ Pillule cochlearum. R. pueris pigre. 3. 2. colloquintide. 3. iij. et tertia: scamone. 3. ij. 2. 5. turbitis sticados. an. 3. v. fiat pillule ex istis: et sunt doses. x. Postquam homo veteris solutus fuerit: infundatur caput ex oleo sambacino et oleo ben: et mittatur in aures. ¶ Eger quoque odor et algaria et suffletur mens in naribus. ¶ Quod si egritudo multum infestauerit: sumatur euforbia et castorei aborum an. vj. ps. 3. x. et dissoluta in paucis oleis sambacino mittatur in nares et aures. ¶ In cephalica homo calida emplastrum hoc fronti et temporibus est imponendum. Emplastrum in cephalica calida. R. seminis lactucarum siles meniste sandali rubei et albi sansel rosas opium: fiat ex eis emplastrum postquam aceto et ad rosam. 2. spissa fuerint: et fronti imponatur: super quod mittatur pannus acetum

¶ iij

Tractatus nonus.

to ⁊ aqua ro. infusus. Qui cū te-
pesset fuerit iterū infundat et
desuper ponat. ¶ Linimentū ho-
cephalee frigide. R. castoreū eu-
forbiū pip sinapum storacem ru-
thā marrubiū: q̄ siccata ⁊ pulue-
rizata ⁊ etiā triconizata misceā-
tur ⁊ aspergant vno veteri ex q̄-
bus fiat troisci ⁊ desiccet. Cūq̄
necesse fuerit ex vno in vino vete-
ri: aut oleo costino vel camomil-
lino dissoluto: frons multoties
liniat. hoc enim linimentū om-
ni antique cephalæ confert nō
solū suppositū: sed et auri inse-
ctū q̄ sequitur illō tps postq̄ i aliq̄
de p̄dictis oleis resolutū fuerit.
Egro ho. vinū vet⁹ ⁊ forte dādū
est. ¶ Cū aut cephalæa p̄ hebdo-
madā vnā pseuerauerit: eger in
balneū mittendus est: atq̄ sup
caput ipsi⁹ aqua i qua camomil-
la ⁊ sansuccus ⁊ sticados arabi-
cus ⁊ nemen cocta fuerint simul
aut sigillatim infundēda ē. ¶ Quod
si cephalæa quotidie ante come-
stionē innadat ⁊ post comestio-
nē recedat: succurrendum est in
firmo ante horam qua venire cō-
suevit dādo ei buccellas panis
in succo granati: aut vne acerbe
aut horum similiū infusas. Si
aut cephalæa contigat propter
multam in sole moram sufficien-
ter ex oleo ro. ⁊ aceto infrigida-
tis curari poterit que tamē si ex
hoc nō quieuerit ex alijs infrigi-
dantibus curāda erit. Si aut so-
da adhuc pseuerauerit ⁊ fortior
fiat: neq̄ vllō mō remoueat ⁊ ti-
meat ne egervisus amittat ⁊ aq̄
ad oculos descēdat: tēporū arte-
rie sūt incidēde ⁊ extrahēde. hoc
tñ qd̄ nūc loquimur est p̄ter n̄az
intentionem in hoc libro.

De scothomia. Ca. 2.

Vorago.

Qum aliq̄s illud qd̄ ante eū
est circulariter moueri vi-
derit: ⁊ oculi tenebescunt ⁊ ca-
dere voluerit: et facies et oculi
rubuerint in eadē hora: vene q̄z
q̄ sunt post aures grosse appue-
rint: ex ipsius venis faciēda est
scothomia. Et ventose in col-
lo et tibijs sunt ponende. Quod si
p̄dicte vene nō appuerint et fa-
cies fuerit rubea: sanguis ex ba-
silica erit minuendus: et ventose
in tibijs erunt ponende. ¶ In
hac p̄terea scothomie specie et
in ea quam ante diximus caput
ex oleo ro. et aceto est infunden-
dum. ¶ Eger quocq̄ calida ciba-
ria vitare dz. Venter ho. ex apo-
zimate mirabol. citrinorum qd̄
in ca. de cephalæa diximus sol-
uendus est. Cum autē neq̄ in fa-
cie rubedo neq̄ febris cum sco-
thomia fuerit: attēdendū est an
sit stomachi subuersio ⁊ nausea
que si affuerit: prius vomere co-
gēdus est: deinde de pillulis co-
chys dosim vnā sumat: ⁊ a fri-
gidis abstineat cibis. ¶ Si aut
neq̄ anime subuersio neq̄ nau-
sea fuerit: neq̄ caliditatis signa
appuerit: vter ex pillul. cochys
multoties soluat. Cibaria q̄z fri-
gida oīno vitet. Et gargarism⁹
fiat quo slegma deponatur.

¶ In naribus q̄z post illud po-
natur aliquid de his q̄ nomina-
uimus quo caput calefiat.

De frenesi. Cap. 3.

Quando aliquē febris cōclu-
sa inuasit cū forti capitis
⁊ oculorū grauedine: ⁊ in facie
atq̄ in oculis vehemēs fuerit ru-
bedo ⁊ capitis dolor: ⁊ horroz lu-
mis affuerit ⁊ i pulsus velocitas ⁊
frequētie supfluitas inueniantur
signa frenesis certissima iudica-

bunt. Qd si lingua nigra aut ci-
trina fiat: et pmisceat intellectus
et multū fuerit alienat⁹: et vīgila-
uerit multū: iā frenesio perfecta
erit. ¶ Egro igit ante q̄ p̄dicta
p̄pleant accētia est subuenien-
dū ex sanguis detractio: et ven-
tris solutio: cū succo fructuum.
Nutrimētū vero ei⁹ sit aqua or-
dei semel aut his in die sumpta
fm̄ p̄suetudinē quā i tpe sanita-
tis habuit. Caput autem oriro-
dino infundendū erit. ¶ Qd si
multe affuerint vīgilie sumatur
violariū siccat⁹ corticū papau-
ris albi ordei ex corticati semis
lactucapradicū mādragore oīz
ah. M. j. Que oīa i cucina plēa
aqua tandiu coquant⁹ donec aq̄
rubea fiat. Deinde aqua illadū
est tepida ab alto sup̄ caput fun-
dat⁹: et sit caput sup̄ similine in q̄
aqua colligatur: que incucuma
posita iterum super caput fan-
dat⁹. hoc autē oī die multoties
fieri cōuenit. ¶ Caput p̄terea ex
oleo violato muliebri lacti am-
mixto inungēdū erit: qd etiā in
coto positū ē supponēdū. ¶ Cuz
aut eger in p̄ncipio hui⁹ egritu-
dinis in viriū fortitudie p̄mane-
re inuent⁹ fuerit: i flobothomia-
dus erit nisi sup̄ i firmū timuer⁹.
¶ Postq̄ hō ei⁹ egritudo minui
cepit ne q̄q̄ flome⁹. Qd si ei⁹ iā
dissoluta est virt⁹: ex talio prefer-
uetur regimine donec euadat.

¶ De appoplexia. Ca. 4.

¶ Am aliq̄s q̄ dormiēs iacet
et sine somno stertit: et cū pū-
gē nō sentit: et tūc iā patit appo-
plexiā. ¶ Est aut hui⁹ egritudi-
nis q̄ttitas: fm̄ q̄ fortiter aut de-
biliter stertit. Si tñ spuma ab-
ore exierit: nō est ei medicāduz.
Cū aut par stertit egritudo est

lenior. ¶ Hec q̄dē passio aut ci-
to interficit: aut in palisiz transit.
¶ Cū ergo ista visa fuerit: attē-
dēdū erit an patiētis facies mē-
iū rubere: aut denigrari: aut vi-
ridis fieri videat⁹: quēadmodū
p̄tingit cū sanguis i aliq̄ mēbro
excoartatioē retinet. Tūc ei s̄
guis illico ex duab⁹ guideg e⁹
hēd⁹ ē: aut ex duab⁹ cephalicis
¶ Qd si ita nō fuerit imo cū ae-
rē attrahit audit in pectore ore
gmō: ex hoc clysteri erit clysteri
zād⁹. ¶ Qd. R. colloquit de bo-
thomariē cētauree minoris ar-
thanthe ellebori albi oīm. añ.
M. j. Coquātur oīa in. lū. lib. aq̄
donec ad vñā redeāt. Deīn colē-
tur. Et ex media libra hui⁹ apo-
zimati fiat enema: q̄ si cito exie-
rit fiat itez dōec hūoz multitu-
do sil cū eo creat. ¶ Larib⁹ q̄z
cōditi zellebor⁹ alb⁹ suauiter i-
sufflent. Et ē ingeniādū vt ana-
cardinū cū idromelle per os ad
stomachū multoties descēdere
cogat⁹ q̄z die semel: ex q̄ vni⁹ au-
rei pōd⁹ in potu sumēdū ē. Cui⁹
descriptio est in cap. de palyfi.
¶ Sartago p̄terea ferea calefa-
ciēda ē et capiti multoties adeo
vicināda: vt patiēt⁹ capilli adu-
rant. ¶ Qd si hoc mō nō sanaē
in. medicādo plus laborabim⁹
caput nāq̄ radem⁹ et ex sinapi-
trito et castoreo et fortissimo ace-
to liniem⁹. ¶ In p̄ima aut hui⁹
passionis p̄e post flobothomia
stringem⁹ fortiter adiutoria li-
gādo superi⁹ parū sub cōiunctio-
ne ipsorū cū spatulis et stringe-
mus tibias similiter. Capiti q̄z
supfundendū est. oleum rosenz
racetū vini: et flobothomia fa-
cienda p̄ in pedib⁹ et postea i
bas extremate.

Q iiij

De graui dormitatiōe. Ca. 5.

Qum aliquis q̄si dormiens iacet: et tñ sentit et mouet sed oculos s̄z pl̄z h̄z clausos: q̄s tñdū vocatur cum clamore aperit: l̄z itez statim claudat: iā patitur subeth: q̄ cū clysteribus acutis q̄ paulo āte nominauim⁹ curā dus est. In os quoq̄ ipsi⁹ mitte mus idromel et laborabimus vt descēdat. Ip̄z em̄ nutrimētū exi stit ei⁹. **Caput p̄terea vsq̄ ad diatritū pumū oxirodino ifun dem⁹. Post tertiū h̄o diē sternu tationē puocabim⁹ ex his q̄ no miuim⁹: et radem⁹ caput et linie m⁹ ex sinapi: et castoreo: et aceto.**

De stupidis q̄ semp h̄nt oculos apertos. Ca. 6.

Qum aliquis q̄si dormiens iacet: et nō mouet: et oculos sint apti palpebras tñ non mouet: p̄gelatus est siue regidus.

Curā dus h̄o est ex medicinis subeth: hoc tñ addito vt olenz sambacinū sup caput fundat in omni libra cui⁹ sit vncia eufor b̄ij. Ip̄m q̄z caput ex castoreo et euforbio et oleo sambacino liniaf.

De paralyfi. Ca. 7.

Qum aliquis se mouere nō va let: aut vnū vel plura ex mē bus mouere nō potest: atq̄ eoz sensum amisit: ip̄m paralyfi il lins mēbrū: aut mēbroz incurris se p̄nunciamus. Cui⁹ curā inci piem⁹ pillulas fetidas q̄s ego cōposui dādo. R. puluer⁹ pigri 3. x. colloquint. iterioris. 3. v. eu forbij. 3. ij. et k. castorei piper⁹ al se serapini oppoponaci seitaragi idesinapis oīz. 7. añ. 3. j. cēt au ree mino. elacterij ambozū. añ. 3. v. gūme in succo ruthe dissol uantur: et alia ex eis cōficiant et fiāt pillule: et fiāt ex eis decē po

tiōes. Quarū vnā postq̄ eger sumpserit: p̄ tres dies q̄scat. Et nutriaf tñ: cū aq̄ ciceris et oleo et sinapi: et deide bibat aliā. Qd postq̄ ter fecerit: p̄ aliquot dies quiescat. et nutriatur carne fru statim incisa et in sartagine fri xa: et mutargenat: i q̄b⁹ sint spe cies calide vt piper et his sika. In potu h̄o sumat idromel. Mē bra quoq̄ ei⁹ ex oleo costino in ungatur. Quod. R. costi. 3. j. pi peris p̄iretri euforbij: oīm triū. añ. tertiā. 3. j. castorei. 3. k. dissol uatur oīa in. k. lib. olei de cheiri aut de narcisco: et ytere eo. Dies bus h̄o q̄bus quiescit: quaq̄ die dande sunt due. 3. de anacardi no: qd. R. zinziberis: p̄iretri ni gelle: costi: melanopipis: macro piperis: oggi: oīm. añ. 3. x. mir rhe ruthe sicce asse aristologie baccarū lauri castorei seitaragi idi sinapis gētiane oīm añ. 3. v. mellis anacardi. 3. v. vnguatur ex oleo nucū: et cū melle cocto cō ficiant. hoc em̄ medicamē val de p̄fert palyfi apoplexietoru re et rēori albaras morib⁹ scor pij et oībus passionib⁹ frigidis: et spasmo hūido. Cū aut sumit illico p̄nocat sudorē: et infert fe b̄rē. Quod si sumptum nō affert sanitatem: eger ab omni medi camine p̄ decē dies abstineat ex ceptadieta: de h̄i ad ipsi⁹ curā re denndū est. **Qd si paralyfi ex percussione aut casu enenerit et acciderit subito: taliter perma nebit. Nunq̄ em̄ sanabitur. Qd si nō repēte exp̄dictis et paulati et molliter inuaserit loco percussio nis emplm hoc apponēdū erit: qd. R. farinā fenugreci: semē bē semina alep: semē resin: bdelliū. amoniacū: adipē anatis: ceram**

olei de lilio: ex his fiat emplm
et supponatur.

¶ De stupore et tremore. Ca. 8.

Qum aliquis sentit aliquod suo
membro sicut est dispo pe
dis cui fit stupidus: dicim⁹ i illo
membro stupore esse: quapropter
eius cura non est differenda. Quia
enim plonget ipse huius egritu-
dinis pducit ad paralysim. Cu-
rat autem hec passio ex aliqua pte
medicinarum paralysior cui dieta
et vinctio ex oleo castino. Quod si
lueterauerit passio. eger ex pil-
lulis fetidis: purgand⁹ erit et copio
equanda cui anacardino et dieta.
¶ Treor autem ex eisdem curatex quibus
sanat stupor. Sed si ex supflui
vini potu euenerit: eger ab ipso
erit abstinend⁹. Si si aqua que ex
niue dissoluit bibendo hanc incur-
rit passionem ab ipsa abstineat: et
balnei calidissimi ingrediat: id tamen
diu moram faciat donec sudetia que
cui egressus fuerit in sole assidue
moret. ¶ De tortura oris. Ca. 9.

Qum hominis os contorquetur et vultu
ex oculis suis claudere non
potest: si precipi ei ut sufflet: statim ab
vna tamen parte exire vult: ipsum tunc con-
tortionem pati dicim⁹. Cuius curam
incipiem⁹ cum solonevetriser pil-
lulis fetidis. Nutrimetur homo ei⁹
atque ipsius potus ordinabim⁹: ut in
c. de palsy si dicim⁹. ¶ Egrum propter
ea quotidie in mane antequam come-
dat sinapi cum sirupo acetosogar-
garizare faciem⁹: et mittem⁹ eum in
domum obscuram. et precipiemus ut
vnam nucem muscatam in parte oris que
torta est teneat. ¶ Naribus quoque tunc
insufflabim⁹ et diti ut sternutatio
puoceat. Spodiles quoque colli ei⁹
et faciem ei⁹ et frontem ex oleo castino
inungere conuenit. Est autem diu de
anacardino vni⁹ aurei pod⁹ su

medum. Et si passio hoc modo solu-
ta non fuerit: ad veteris solutionem
regri preservationem redeundum est.
De tortura vero que non repente sed
paulatim accidit non loquimur:
ipsa namque non contingit nisi in fre-
nisi perniciosa morte iam imminen-
te et est ex siccitate.

¶ De spasma.

Ca. 10.

Qum aliquis membrum alicuius
contrahitur et ad suam redit
originem aut plerumque ex membris
sic disponitur: ipsa spasmata esse
pronunciabimus. ¶ Spasmus autem
subito aut paulatim inuadit.
Si spasma subito euenienti ea
de preparanda est cura quam palsy si
conferre dicim⁹. In eo tamen frictioe
manuum inunctione ex oleo co-
castino plus vitimur. ¶ Spasmus
vero que non repente sed suauiter acci-
dit post febrem: aut post multam ve-
tris solutionem. aut multum vomitu:
aut sanguinis fluxum malus est
et vix curabilis. Quicquid tamen acci-
dit ei mederi incipiemus. Egro
namque ordeit aquam et iura vinctuo-
sa et mollia administrabimus:
et in aquam dulcem tepidam ipsum
mittemus: et inungemus ex oleo
vio. tepido: et oleo de seminibus
cucurbitae: et precipue nervorum
radices in quibus spasmus exi-
stit. In tina quoque diu moret et
ex oleo vio. inungatur. De vino
bibat patiens parum: quod tamen
multum habeat aquam admixtum: et ci-
bis nutriatur humidis.

¶ De epilepsia.

Ca. 11.

Qum aliquis cadit in terram et
contorquetur: et commouetur: et ita le-
ctum amittit: dicem⁹ ipsum epilepti-
cum fore. quod si spuma erit per os aut
se commingit aut sperma egreditur
aut egestio: passio tamen est grauior
et periculosa. Si autem eger ante

Tractatus nonus.

accessionē sentit q̄si aliq̄d ex ali-
quo suoz mēbroz eleuari & ascē-
dēdo caput petere: & de idē sinco
pizaf & cadit: tūc opz in hora q̄
sentit illd̄ āteq̄ illd̄ accidat: mē-
brū q̄ p̄dixim⁹ a quo p̄cedit for-
titer ligare: p̄hibebit nāq̄ hoc
accessionē venire. In tpe hō q̄e-
tiscorp⁹ multoties erit euacuan-
dū cū pillulis cochūs. et loc⁹ aq̄
exorūt passio ex sinapi & pipe et
enforbio ac melleanacardi erit
epithimād⁹: & epithima dimit-
tēdū erit donec loc⁹ vesicet & ve-
sice rūpātur: & aq̄ q̄ in eis colle-
cta effluat. Ipse q̄z nō cito sunt
cōsolidāde quintimmo dimittē-
deut q̄d in eis colligit emanet:
dein p̄solident. hoc em̄ oīno hu-
ius egritudinis certa sal⁹ existit:
Ad vltimū ē v̄tose cū pua sca-
rificatione sup̄ ponere v̄tile est.

Eger hō si añ accessionē nan-
seā aut tristitiā aut cordis trō-
rē sentit: & dein egritudinis acces-
sio seq̄tur: cogend⁹ ē multoties
vomere ex aliq̄ vōitu. Dein pi-
grā in potu sepe accipe puenit.
Stomacho q̄z ēplm̄ ex ip̄ica et
rosis & mastice & coriice thurcū
vīno odorifero ponēdū ē. Nutri-
mētū hō ei⁹ totū talr̄ statuēdū ē
vt paucay sit sup̄fluitatū: sicut
caro frixa ī sartagine: a caro co-
cta ī gazolis: & cib⁹ q̄ sit de aue q̄
dā q̄ h̄z in palato dētes & vocat
taguīd & caro d̄ volatilib⁹ & edi-
na. Qd̄ si cū epilepsia sensus af-
fuerit d̄bilitas: nec aliq̄ de p̄di-
ctis siq̄riōib⁹ inueniat egro pil-
lule cochie multoties sūt tribuē-
de. & ei⁹ p̄seruatio subtiliāda &
cibaria q̄ dixim⁹ dāda. Sargari-
m⁹ q̄z fieri d̄z. Et sternutatio ex
his q̄ dixim⁹ puocāda: ac nari-
bus p̄eonie puluis subtilissim⁹

q̄ sit filis alcohol īsuffland⁹. Si
q̄s aut cū epilepsia in facie & ocu-
lis rubedinē habuerit: & venarū
grosstitiē: s̄obothomand⁹ erit a
saphena. S̄āguis āt ex carnosita-
tate tibiaz cū v̄tosis erit ex h̄e-
dus. Capiti p̄terea oleum ro. &
acetū sup̄fundat. et abstineat a
vino & a cepis & alīs ac sinapi &
porr⁹ & apio & fabis. Et cauebit
postreō ab oib⁹ fumū caput ascē-
dētē & repletionē ḡhantib⁹. Ele-
ctuariū q̄ ol̄ sp̄ci epilepsie reme-
diū affer. R. p̄iretri s̄iseleos s̄ri-
cados oīz añ. 3. x. aga. 3. v. cordu
menū recētis et acuti asse optie
aristologie rotūde oīz. añ. 3. j. &
dein ex h̄at succ⁹ ex squilla mī-
tus cū pari q̄titate mell⁹: coq̄t &
p̄ficiat ex eo sp̄s: & fiat electua-
riū ex q̄ patiēs q̄tidie sumat: ex
caueat sibi a cibis grossis. Ele-
ctuariū hoc oib⁹ epilepsie sp̄eb⁹
excepta vna sanguinea quā Sar.
notauit: & nos ēt iā fecim⁹ men-
tionē: op̄tulat: cui dixit cōferre
s̄romiā ex saphena pur⁹ & postea
ex basilica: dein cui⁹ regim̄ sit ex
his q̄ s̄āguinē ī cope mīuūt & ip̄z
īfrigidāt. A carne p̄terea & vīno
abstineat & bibat rob acetosorū
fructuū: capiti q̄z supponantur
ea q̄ ipsum īfrigidant.

De incubo.

Cap. 12.

Quem aliquid sup̄ se cadere
senserit: incubū pati denūcian-
dus est. **I**n ipsius itaq̄ cura
nō est tardādū: ip̄e em̄ epilepsie
p̄s̄bulus est: ipsam quoq̄ p̄ce-
dit. Eger q̄ si in colore rube⁹ fue-
rit & venas habuerit plenas ex
saphena erit minuēd⁹: & v̄tose
ī carnositate tibiaz ponēde sūt
Eger p̄terea a potu vīni: & rerū
dulciū comestione abstinēd⁹ erit

Almanforis. Fo. cccxxiii.

et p̄cipue ab oī re q̄ multū gene-
rat sanguinē. Qd si huic dū ac-
ciderit: v̄t ex pilis cochis mul-
toties erit solūēd⁹: et ei⁹ regimē
subtiliā dū: exercitio q̄z vtendū
erit et mēbra inferiora erit fricāda.

De melancolia. Ca. 13.

Cum alicui cogitationes ma-
le sine cā manifesta accide-
rit: et timor et tristitia i eo p̄ualue-
rit: melancolie p̄ncipiū i eo erit.
Cū aut res ad hoc deuenerit: vt
et ea q̄ cogitare cepi ore p̄mat.
q̄baq̄ sua atq̄ act⁹ p̄misceat: iā
melancolia p̄fecta est. Cui ḡ he
male cogitationes et tristitia et tri-
bulatio accidūt atq̄ p̄ualere in-
cipiāt: succurrēdū ē. q̄ si p̄ualue-
rit: cura erit difficilis. Qd si cum
melācolia fuerit dolor v̄tr̄is et
inflatio: et mal⁹ color et digōnis cor-
ruptio: et vomit⁹ acetos⁹ et excrea-
tionū multitudo: incipiēda est cu-
ra cū flōmīa ex basilica: aut sal-
uatella sinistre manus. Et si san-
guis vis⁹ fuerit niger: dimittā-
tur egredi in quātitate multa.
Subtilis aut et rube⁹ si fuerit il-
lico restrigēd⁹ erit. Eger hō ex
reb⁹ leniētib⁹ ē nutriēd⁹ vt sūt ale-
fidabegi q̄ sūt ex carne hedina
et arietina et imittēd⁹ ē i balneū
i q̄ nō diu moret. Post hec at de-
coctiōe de epithimo q̄ ego p̄po-
sui v̄tā: et hec ē decoctio de epi-
thimo. R. mirabol. idoz. 3. x. po-
lipodij. 3. s. sene. 3. ix. turbith. 3.
iiij. stichados. 3. x. passulaz enu-
cleataz. 3. x. epithimi cretēsis. 3.
x. Oīa excepto epithimo i trib⁹
libris aq̄ coquēda sūt dōec ad v̄nā
librā et mediā redeāt. Cūq̄ hoc
factū fuerit addat epithimū et il-
lico ab igne remoueat et dimittā-
tur dōec isridari ceperit. Cūq̄ in-
fridata fuerit: māib⁹ fricata oc-

lent. De h̄ sūat agarici due ter-
tie. 3. vni⁹ aloes. 3. j. salis indi-
3. s. ellebori nigri q̄rta. 1. 3. p̄ficiā-
tur cū melle aut cū iuleb et fiant
ex eis pille q̄ p̄ tres horas añ de-
coctōis acceptiōe sumēde erūt
Postea sumat decoctionē: de h̄
trib⁹ dieb⁹ q̄scat. In his at die-
b⁹ q̄b⁹ q̄scit: nutriat ex his q̄ p̄-
dixim⁹ et i potu sumat vinū subti-
le et claz et bñ odorifex. Post hec
q̄z itez solūēd⁹ ē vt pri⁹. hoc hō
ita vt p̄dixim⁹ tertio iterādū ē.
Quarta quoq̄ potio ei dāda ē.
Eger hō ab oībus q̄ colerā gene-
rāt nigrā abstinēdus est: vt sūi
carnes siluestres oēs: et caro vac-
cina: et porcia: et magnaz capraz
et fabe: et caro salita: et case⁹ vet⁹
et p̄pe lentes et oīa olera nisi hu-
mefaciētia. Vitet p̄terea vinum
grossuz et laborē et vigiliās neq̄
patiat famē neq̄ sitim. Vino hō
subtili in potu v̄tā. Et p̄cipiēdū
est ei dormiat: et studēdū in sple-
nis curatiōe: ex his q̄ in sequēti-
bus in ca. de splenis curatiōe q̄
augmētā dicturi sum⁹. Os q̄q̄
stomachi p̄fortādū est: et p̄pe ex
medicinis quaz mentionē in fe-
quētibus facturi sum⁹ cū egritu-
dines stomachi noiabimus. Si
aut cū melancolia ea que noīa-
bimus nō fuerit: accideritq̄ post
frenesim aut longā moram sub-
sole: aut percussione in capite
in principio ex cephalica flobor-
thonia est faciēda: et capiti stu-
dium adhibēdum: et reliquo re-
gimine quod diximus proprie.
Aqua p̄terea tepida ab al-
to loco sup caput fundēda ē: de-
inde oleū roseū cum aceto v̄ni
capiti infundatur: et lac mulie-
rie desuper mulgeatur. **Q**uari-
bus etiam oleū de semie cucur-

Tractatus nonus.

bite dñcis: et lac mulsebre inñciā
tur. ¶ In balneū q̄z sepe mitten
dus est: et multū ex aq̄ tepida ca
piti est supfundēdū. Eger etiam
oīa odonifera q̄ frigida sūt odo
ret. ¶ Si aut cū melancolia ni
hil fuerit eorū que diximus: i pñ
cipio matrix vena dextri brachij
aperiēda erit et sanguis erit pñ
derād⁹: et vt predixim⁹ faciēdū
regendū vt dixim⁹. ¶ Et postq̄
hoc regimē ifirmo adhibueris:
p aliq̄t dies q̄lescere dimittēd⁹ ē
deinde vt pri⁹ in cura eius inci
piēdū: donec sanitatis fiat resti
tutio. ¶ Studiū hō totum qd̄ er
ga melācolicos ē obseruādū: est
vt ipinguēt et carnosī fiāt. Ex q̄
em̄ pigues et carnosī fuerit: illi
co sani erūt. ¶ Tibi at q̄ illis cō
gruūt sūt caro arietina et hedīa
et galliacea et panis de sila. Opi
rus at panis nullo mō est eis cō
gru⁹. Vinū q̄z subtile clarū eis
cōueniēs est. Vinū hō grossūz nō
ē eis bonū neq̄ nigrū. ¶ Lac at
recenter ab yberib⁹ extractū dū
adhuc calet eis cōfert: et pisces
recētes et sīsamī de zuccaro facti
et oleū amigdalīnū. ¶ Preterea
audire cantilenas et gaudere et
hīre ante se res delitiosas et dor
mire plin cōfert eis. Econtrario
hō cogitare: et sol⁹ morari: et vi
gilare maxime nocet eis. ¶ Pil
lule q̄ colerā nigrā expellūt ex q̄
bus dat hīs q̄ decoctionē sume
re nequeūt. R. epithimi cretēsis
5. xx. polipodij agarici ābozāñ.
3. x. ellebori nigri salis idī āboz
āñ. 3. 5. sticados. 3. vñ. pulueris
hyere nigre. 3. xv. bibat ex eis
3. iij. In dieb⁹ hō q̄b⁹ q̄escit eger
d̄z sumere ex electuario qd̄ vo
cat letificās qd̄. R. mellisse corti
cū citri gariofiloz gallie musca

te masticeis croci oriētalīs: cina
momi: nucis muscate: cardamo
mi: neheremich: been albi et ru
bei: zedoarie: doronisi semis ozi
mi maioris semis gariofilati. oiz
añ. ptes eq̄les musci q̄tū est de
cla ptis vni⁹. Deinde sumāt che
buli. xx. et ēbl. xx. et terāt: et i trib⁹
libris aq̄ coquāt donec ad vnaz
redeāt: et colēt. In colaturā vero
mittat mellis lib. i. Deinde bul
liāt donec aq̄ p̄supta sit. Post ex
hoc melle p̄ficiāt p̄dictē spēs qd̄
fñ i pōdere sit triplū ad spēs: de
q̄ cū necesse fuerit ad magnitu
dinē anellane sumēdū ē: hoc em̄
medicamē letitiā et coloris pul
chritudinē et digōnis bonitatez
operatur et retardat canos.

¶ De catarro.

Ca. 14.

¶ U3 caput alicui⁹ i egressio
ne balnei discooptū fuerit:
aut post exercitiū: aut post aliū
fueritq̄ aer frigid⁹ et ventus se
ptētrionalis: et acciderit ide na
rib⁹ et palato prurit⁹ et p̄motio et
sternuatio: p̄an⁹ tunc calefacien
dus erit: et capiti supponēd⁹: i q̄
tādin moref donec eger calorez
in capitis p̄fūditatē penetrasse
sentiat. Deinde nigellā odorare
incipiat: et puocet sternuatio: et
caueat ne supin⁹ iaceat: et come
dat pap. arino q̄z oīno abstineat
Qd̄ si passio ex appositioe p̄ani
calidi allenata nō fuerit nec mi
nuīt p ip̄z fiat flobothomia ex ce
phalica: et soluat nā ex reb⁹ q̄ nō
exasperāt sicut hec decoctio quā
in potu sumere d̄z q̄ tussiz patit⁹
et i pectore asperitatē h̄z: et indi
getvētris solutiōe q̄. R. iuiubas
xx. sebestē. xxx. passulaz enuclea
taz. 3. x. violaz siccaz. 3. iij. ra
dicis liq̄ritie fricate. 3. v. sic⁹ citri
nas. x. coquāt in trib⁹ libris aq̄

donec redeat ad. i. z collet z i co
latur dissoluat cassia. 3. vj. te
reniabin. 3. x. ¶ Qd si neqz flob
thomia puerit neqz vtris solu
tio z ma ad pect⁹ descenderit et
pmoeat tussis z febris illico fiat
flobothomia: z paties a carne
abstineat z vino: z in potu suat
aquā ordeī z muraba violatū:
quādiu calor flux⁹ pseuerauerit
z tussis fuerit sicca z aspera. sz
postqz calor qenerit z tussis mol
lificata fuerit: z scicare iceperit
hec decoctio quagdie cū mura
ba violato danda erit: dōec pe
ctus mūdificet z tussis sedet: z
vox clara reddat: q. R. sic⁹ citri
nas. v. iuinbas. x. sebestē. xx. pal
sulapz albarū zenucleataz. 3. x.
liqritie excorticate. 3. 5. coquāt
vsqz ad dissolutionē z collet: z dēt
ex hoc oi die vn. iij. in potu cuz
murabaviolato. 3. 5. ¶ Si vero
tussis lueteranerit ac diu pmā
serit: tūc ostēdem⁹ qualiter cu
rāda sit cū de tussis cura tracta
bim⁹. ¶ Qd si curs⁹ i narib⁹ diu
pseuerauerit: z si fuerit calor flu
x⁹ erit restrigēd⁹ suffumigādo
nares per trajectoriū. Et si qd
p nares effluit subtile: z acutū
ac citrinuz fuerit: suffumigatio
fiat ex sulfure infuso prius i ace
to: z postea siccato: aut ex fabis
aut ordeo excorticatis: et i ace
to pri⁹ isus et post siccatis: aut
ex zucaro albo z sandalo albo.
¶ Qd si neqz calor neqz rube
do in facie fuerit: suffumigatio
fiat ex costo aut thure. hec nāqz
suffumigatio fluxū restringit.

De obtalmia. Ca. 15.

¶ Cum ea q i oculis albasūt:
in rubedinē mutata fuerit
fluxerintqz lachryme: z in angu
lis oculoz lachrymalib⁹ lippitu

do collecta fuerit dicem⁹ tunc
egrū pati obtalmiā: z quāto pl⁹
sinthomatū yebemētia aut ipo
rū affuerit minoratio: tāto erit
obtalmie fortitudo aut ei⁹ vbi
litas. ¶ Deterior aut obtalmia
ē cū alba oculoz vidētur inflata
z adeo eleuata vt oculoz coope
riāt nigredinē z palpebre iner
sent. ¶ In pūcipio hō curatiōis
obtalmie: cephalica ē flōmāda:
ex manuyl brachio ptis: z trarie
in qua est oculus infirm⁹ nisi le
uis fuerit obtalmia. ¶ At quā
to fortior fuerit obtalmia: tāto
pl⁹ ē minuēdū ex sanguie. Del
deuēter ex mirabolāis citrinis
et tereniabin: z succo fructuum
soluēd⁹ ē. ¶ Et eger a carne z vi
no z a reb⁹ dulcib⁹ abstinere d⁹
z cibū minnere. Qd si ista nō suf
fecerint: sief albū i lacte puellā
lactātis fricādū z i oculodistillā
dū. z si lippitudinis multitudo
i oculo collecta fuerit: radi⁹ co
to inoluat z madesiat i aq: z cū
eo ocul⁹ ab illa lippa mūdet.
Deiñ puiuis alb⁹ aspgat: z sup
ponendo oculis aliqd suauiter
sustentet: z liget: z eger i domū
tenebro sū mittat: z igeniādū ē
quātū possibile est vt somnus p
uocetur. Caueat tamen ne sup
oculum infirmum dormiat: z ne
caput depressuz sit sed superius
eleuatum: neqz vestimentoz ca
pitia sint stricta: neqz in faciē se
diu proiciat. ¶ Si autē oculus
lenior fiat: z dolor sedet ac la
chryme minuāt: flōmia iā facta
zvētre soluto balnesi multoties
z frequēter ingrediatur. ex hoc
em passiōis reliqe dissoluent.
¶ Qd si i oculo hūorositaz z gra
uedo remāserit puluis citrinus
erit imittēd⁹. ¶ Ex erit aut q ha

Tractatus nonus.

bēti obtalmiā multum cōferunt
est: vt frons et palpebre ex hoc li
niant epithimate: qđ. R. sief me
mitherosarū aloēs lich sandali
rubei faufel croci oriētalis oim.
aā ptes eñles: fiant ex his pille.
Cūq; necesse fuerit resoluat vna
ex eis i succo coriādri aut in suc
co endiuie aut cū aq̄ rosata z li
niatur cum eo si deus voluerit.
¶ Sief album. R. ceruse ablute
3. x. sarcocolle grosse. 3. iij. draga
ganti. 3. j. opij. 3. 5. fiāt ex his for
me lenti similes.

¶ Puluis citrin⁹. R. sarcocolle.
3. x. aloēs. 3. ij. croci. 3. ij. myrhe.
3. j. lich. 3. ij. ex eis optime tritis
immittat p̄uis cū opus fuerit.
¶ Plais albus. R. sarcocollam
albā z pingue q̄ mittat i lac mu
lieris qđ meli⁹ erit cū alicui⁹ in
uencule fuerit: z dimittat in vm
bra donec siccef: z terat optime
z oibus. 3. x. ipsi⁹ addant de sief
memitthe. 3. ij. que itez optime
trita reponant: z cum opus fue
rit in oculum mittantur.

¶ De vlcereb⁹ oculoꝝ. Ca. 16.

Qum in oculo fortis dolor z
punctio nociua ac pulsus se
ntiuntur z lachrymarū sunt multi
tudo: cū palpebre eleuant z ocli
aperiuntur: loca que sunt in al
bis ipsoꝝ inueniuntur rubea: z si
totū fuerit rubeū: z vn⁹ loc⁹ ma
gis rubere inuenit: aut in nigre
dine locus aliq̄s albus apparet
pustula iam in oculo exorta est.
¶ Ad hāc hō curādū passionem
necessari⁹ est medic⁹ i cutis oclu
loꝝ valde instruct⁹. Nos tñ cu
ratiōis ipsius sūmas z aggrega
tiōes dicem⁹. Dicimus itaq; q
vlcera q̄ in p̄iunctina nascuntur
hocē in albis oculoꝝ: non adeo
sūt timēdayt ea q̄ in cornea hoc

est in oculo nigredine fiunt. Du
rius hō vicerā est illud qđ in ni
gredine sub pupilla existit. Emi
nentia nāq; ad istud est velocior
¶ Hōz at vlcēz curā cuz flōmia
icipere debem⁹: z sanguis extra
here multitudinē fm qđ possibi
le fuerit. Cōsequenter aut vter
soluēdus z eger sibi cauere d̄z a
carnez vīno dulci: z esse p̄tentus
herbis frigidis: z i potu sola aq̄
vt. ¶ In oculo hō i initio sief al
bū cū lacte mulieris ē mittēdūz
si pulsus iam allentari z sedari
vidēdū: sperandū ē q̄ egritudo
soluetur sine saniei collectione.
¶ Qđ si pulsus post sanguis ex
tractionē et v̄tris solutionē ac
sief albi immissionē q̄scere nō v̄t:
parua fiducia in hoc quod dixi
mus est habenda. Est itaq; tunc
sief olibano mittēdū in oculū: et
pila aliqua oculo supponēda et
cū ligatura stringēda. Ante hō
q̄ hoc eueniat: oculus suauit est
ligandus: z sine suppositione pi
le. ¶ Et nō cesses in oculū de sief
de thure sepe distillare donec sa
nies i pupilla videat. Ex quo ef
hoc visum fuerit: sief de plumbo
vti necesse erit vsq; quo profundi
tas fiat plana: z tota caro gene
retur. ¶ Ea tñ que diximus tñc
sunt facienda: cū pustula nō est
magna. Qm cum magna fuerit:
fueritq; iuxta p̄pillam: aut in
ferius ea: erit tunc necesse vt cū
eliescir medicetur: ne oclus emi
neat. Ad pili quoq; suppositio
nē z ligaturam erit redeundū.
¶ Eger preterea semper supin⁹
iacere debet: et a forti motu ab
stinere. Cum autem caro in los
co vlcēz p̄fecte generata fue
rit: v̄l vlc⁹ apostematis carne re
pletū fuerit: remāebit ibi in oclu

lo albedo. ¶ Qd si vlc^o fuerit
p^ofundū: albedo erit grossa: et si
i sup^oficie t^om cornece fuerit: erit
subtilis. ¶ Alc^o quoq^o si a pu-
pilla fuerit remotū: et steterit
separatū p^o se: vestigiū illud qd
remanet nihil mali faciet. si at
iuxta pupillā fuerit qnq^o post
vicer^o curationē vestigiū fma-
nēs p^ohibebit visionē. Quia:
propter tunc est vtendū medi-
cinis quibus vestigiū qd dixi-
mus abstergi et deleri possit.
¶ Sief de thure. R. armonia ci-
sarco colle āborū. añ. 3. v. thurs
3. r. croci. 3. ij. p^oficiāt ex muscil-
lagie fenugreci et fiāt ex eis sief.
¶ Sief de plūbo. R. plūbi adu-
sti: ātimonij: thutie ablute: cal-
euce caumenon gūmi arabici:
dragagati. oīm. añ. 3. vij. opij.
3. k. terāt et cū pāno sericio q^o sit
subtilissim^o cribellent et p^ospgā-
tur ex pluuiā: et stāt et eis sief.
¶ Sief ex quo caro i vlc^oeribus
oculor^o g^ohāt et v^ouee egressio p^o
hibet et vestigiū subtiliāt. R.
climie ablute thutie ablute ce-
ruse ātimonij thuris oīz añ. 3.
ij. myrhe. 3. j. sarcocolle grosse
3. j. et k. sanguis dia. aloes opij
omniuz añ. 3. j. fiant ex eis sief.
¶ Elef^o quo ē vtēdū cū time-
tur ne ex vlc^oere v^ouee se q^ot egres-
sio. R. ātimonij emathitis am-
boz. añ. 3. x. achatie. x. iij. alo-
es. 3. j. terant et fiāt ex eis sief: et
admixtent ap^o necessitatem.
¶ De his q^o in oculos cadūt
siue sit pilus: siue palea: siue
aliud. Cap. 17.

Sumatur resina idest gū-
ma pini: et per oculū tra-
hatur: et extrahit illud quod
in oculos cecidit.

De albedie q^o sit i oculo. Cap. 18.

Albedo q^o in oculo cōstigit:
est vestigiū post viscer^o cu-
rationem remanens qn^o conso-
lidant. Que cū i oculis pueros
rū sit: lenior est ad curādū q^o
cū accidit annosis: ad sanādū
fortasse impossibilis existit nisi
subtilissima fuerit. hec autem
passio ex his medicaminib^o cu-
rāda est: postq^o eger balneum
egress^o fuerit aut faciē sup^o va-
porē aq^o cale vsqueq^o rubea sit
tēuerit. si t^om ex h^o medicamie in
venis oculi rubedo et dolor pue-
nerit p^o aliqt dies: ab eo q^oescen-
dū ē: donec ocul^o q^oescat: et post
ad id redeundum. ¶ Medica-
mē valde vtile ad albedinē re-
mouēdā et cito eradicādū ego
quoq^o nō vidi qd eo meli^o aut
eq^ole esset ad albedinē delēdā.
R. masacume spume maris ster-
coris magni lacerti baurach
zuccari higeri oīm añ. ptes eq^o
les. Deih sumant acou celido-
nie sem āboz. añ. 3. x. coquāt i
libra vna aq^o donec ad q^ortā re-
deat et colent: et ex hac aq^o ibibā-
tur spēs q^os p^odixim^o: ita q^o p^ofi-
ciant ex ea: et siccant in vmbra:
deih iteri terant et p^ospergant
prius et siccant. Qd postq^o q^oter-
factū fuerit: siccetur et terant et
in oculo mittant. hoc ei medi-
camē nulli vt p^oediximis com-
par existit in remotiōe albedi-
nis. Remouet enim hoc medi-
camē grossaz albedinē etiā ex
oculis animalium.

De scabie et sebel. Cap. 19.

Uz palpebra luerat et ite-
ri^o appeat rubea et aspa:
scab^o adest. et cū sup^o alba ocl^o
rū ac sup^o nigredine v^o similitu-
do panniculi ex venis rubeis
et grossis textit: adest passio

Tractatus nonus. 5

q̄ vocat sebel. heſo due paſſio-
nes graues ſūt ⁊ cronice et vix
curabiles. Patiēs tñ dñ ſan⁹ ē:
flōmia ex brachio ⁊ frōte ⁊ ven-
tr̄ ſolutiōe vti dñ: ⁊ i cōeſtione
viret dactilos ⁊ ſiſamos d melle
⁊ vitet ebrietatē. ⁊ qñ nō ē ple-
n⁹ ſepe igredi balneū ē ei vtile
⁊ frequēt imittere oculo ſief ru-
beū ſilr cōfert. Sief rubeū. R.
ematit̄ colcotar p̄buſti āboz.
añ. 3. ſij. eris vſti. 3. ſij. myr. croci
āboz añ. 3. ſij. pipis lōgi. 3. ſij. cō-
ſp̄gāt ex vino veſi: ⁊ fiāt ex eis
ſief. hīs p̄tea egritudib⁹ viride
p̄fert ſief cui⁹ d̄ſcriptio i ca. de
vngula p̄tief. qđ ſi paſſiōes iſte
vetuſte fiāt ſcabies fricatōe idi-
gebit ⁊ ſebel collectōe. h tñ mē-
ſure hui⁹ libri p̄gruit vt de eis
tractem⁹.

**De lachry-
malibus cū puriūt.** Ca. 20.

Endiua tenera ſumatur ⁊
p̄terat ⁊ fiāt ex ea: mag-
daleones puri: et ex oleo viol.
inūgant: ⁊ ocul̄ ſupponant ⁊ i
hora dormiēdi ligent: roſatuz
tñ meli⁹ ē: ⁊ citi⁹ p̄fert. Et ſi h̄
nō ſuffecerit: lētes abſq̄ cortici-
bus ⁊ ſumach: et roſe rubeē: et
granati carnoſitas ſumant: et
cōtrita ex careno p̄ſp̄gāt: ⁊ mo-
re ēplāſtri ſupponāt. qđ ſi non
ſuffecerit ex cephalica pu⁹ flo-
bothomeſ patiēs. Deñ ex ve-
na frōt̄: ⁊ ex venis q̄ ſūt i āgul
lachrymalib⁹. Uēter qđ frequēt
ſoluāt: ⁊ balneū mltoties igre-
diāt.

De vngula. Ca. 21.

Um aliqd p̄nicio ſile ex
āgulo q̄ ē a p̄temar̄ ouri
vī: ⁊ albū ocul̄ coopire ⁊ puenit
vſq̄ ad nigredinē: gñat paſſio
q̄ vngula d̄r. cui⁹ nocumētū tūc
ſolū ē pei⁹ cū puenit ad nigre-
dis p̄tē q̄ ē iuxta pupillā, hec

igiť paſſio dñ ſubnī ē cū ſief vi-
ridi ⁊ ſief d̄ calcātho ē medicā-
da. ſi āt vetuſta fiat ⁊ groſſa cū
ferro ē expoliāda. Sief viride
qđ p̄fert ſebel ⁊ ſcabieiz vngle
⁊ albedini. R. 3. niar. 3. ſij. col-
cotar vſti. 3. vj. arſe. rubei bau-
rach ſpume mar̄ oīz añ. 3. ſij. ſal-
armo. 3. ſij. armōiaci. 3. ſij. armo-
niacū i ſucco ruthe diſſoluāt: ⁊
ſpēs ex eo p̄ſp̄gāt: ⁊ fiāt ex eis
ſief: ē em̄ mirabile. Sief de cal-
cātho qđ cōfert vngle. R. eris
vſti calcāthi amboz. añ. 3. ſij. 3. niar.
3. ſij. ſalarmo. baurach ar-
ſe. ſubli. oīm añ. 3. ſij. terant ⁊ per
hebdomadā vnā dimittāt: dñ
fiāt ex eis ſief ⁊ friceť vngla cū
eis.

**De macula rubea ex
p̄cuſſione vel alia re.** Ca. 22.

Um i oculo ex p̄cuſſiōe aut
ex re alia p̄uctū rubeū ſie-
ri p̄tigit. ſāguſ q̄ ibi ē diſſoluē-
d⁹ ē. poſtq̄ eſtuatio q̄enerit ſu-
māt igiť arſe. rub. olibani myr-
rhe armo. oīz p̄tes eq̄les ⁊ fiāt
ex eis ſief. qui i ſucco coriādr̄
fricēť ⁊ i ocul̄ diſtillēť tādū q̄-
diu tñ dolor p̄ſeuerat albugo
oui ſumēda ē ⁊ ok. roſaceo mi-
ſcēdazcotū ex eſ iuolūtū oculo ē
ſupponēdū.

De lachrymalib⁹. Ca. 23.

Uz lachrymales oculoꝝ an-
guli ſp̄ hūidi vident pa-
tiēs q̄ tidie ieiun⁹ balneū igre-
diāt ⁊ i oculū alcohol iſtō mit-
tat. **De āt alcohol.** R. thutie.
3. x. coralli rub. mirab. citrini
fricati aloes oīz. añ. 3. ſij. pip. 3.
5. ff. ex eis pluſ q̄ aſſiduemitat.

De debilitate viſ⁹. Ca. 24.

Si cū d̄bilitate viſus hūidi
ſtatis ſigna appuerit ma-
niſeſta i tpe ſam̄ ⁊ exercitiū pa-
rūp diſſolui videāt: pillule co-
chie mltoties erūt aſſidue tri-
buende.

buēde. Nutrimētū quoq; patiē
tis desiccatiū eē debet: et eger
sepe vomere cogēd⁹ est: pulue-
res etiā desiccatiū oculis sūt
immittēdi. qđ si cū p̄dicta egri-
tudine affuerit siccitas et corpo-
ris obfuscatio nutrimentū erit
augmētādū: et vinū in potu tri-
buēdū: ac sup̄ caput ipsi⁹ aqua
tepidā fundēda: et icuratio su-
per eā faciēda. Balneū p̄terea
ingrediat⁹: i quo tñ nō multū su-
det. ¶ Narib⁹ et oleum d̄ ami-
gdalis dulcib⁹ atq; aurib⁹ ē i-
mittēdū. Oculis hō lac mulie-
ris adolēscētis qđ die est inūciē-
dū. Qđ etiā frequēter fieri con-
uenit. hec qđ debilitatis visus
species fortior sit in tpe famis
et dū venter vacuus fuerit. Cō-
fectio alcohol qđ valde acuit
visum qui causa humoris debi-
litat. R. thutie ablute et sicca-
te. 3. xx. deih extrahat succ⁹ san-
luci viridis et per noctē vnā re-
sidere dimittat et coles: ex q̄ tu-
thia p̄spersa dimittat quousq;
siccet: postea terant. Deih su-
mant zinziberis piperis nigri
macropiperis celidonie oim.
añ. 3. ij. salis armoniaci. 3. i. cū
tuthie. 3. xx. post hec oia terāt.
et ex succo teneri feniculi cōsp-
gant: et siccata iterū terant: et
reponāt: et cū necesse fuerit o-
culis imittat. Ad hoc p̄terea val-
de cōfert sier de fellibus.

¶ De tumore palpebrarū. C. 25.

¶ Pithime⁹ ex epithiate qđ
si ca. d̄ obtalmia noiauin⁹
¶ De pueris pilis q̄ nascunt⁹ i
palpebris magis iterū qđ dñt
et pūgunt oculum. Cap. 26.

¶ Si pil⁹ fuerit vn⁹ aut duo:
salis palpebrarū pilis cum
mallice: aut oleo sceni sūt ānes

ctēdi: aut radicit⁹ euellāt: et lo-
ca a qđ⁹ euulsi sūt cū ferro acu-
to vt ac⁹ adurāt. si at mlti fue-
rint necesse ē vt caro palpebre
incidat. Loq; tñ de hoc nostri
libri mensuram p̄tergredit⁹.

¶ De aq̄ d̄scēdēte i oculū. C. 27

¶ Quidam alicui vñ qđ añ se
habeat cimices: aut alia
parua corpora subtilia et radio-
sa. ¶ Qđ aliquā cā stomachi ali-
qñ ex p̄po nocumēto ipsi⁹ o-
culi cōtingit. Ideoq; differētia in-
ter hec duo p̄siderāda est: neq;
pro paruo ē habēdū cū hoc ac-
cidēse uenerit. ex eo nāq; qđ cā
stomachi accidit: nō ē mltū tis-
mēdū qđ oculo nocumētū infe-
rat. Ex eo hō qđ ex p̄po vitio
oculi p̄tingit valde timēdū est:
hec aut passio dū recēs est vt i
p̄ncipio: cū medicinis curabilis
est. S; cū iam ad p̄fectionē de-
uenerit sanari nō pōt nisi cū in-
cisio: et fortasse ēt incisio p̄desse
nō poterit. Quapropter differē-
tia inter hec duo p̄dicta diligē-
ter est inuestigāda: q̄ est put d̄
cem⁹. ¶ Qñ imaginationes q̄
vident⁹ vtriq; apparēt oculo esti-
mādū est p̄rigere hoc ex vitio
stomachi: et ecōuerso. ¶ Et cum
imaginationes in hora fastidij
et i hora male digōnis plures so-
lito vident⁹: i hora aut famis et
labours pauciores apparēt: esti-
mādū ē ēt hoc ex stō esse. et si ex
quo iste imaginationes accide-
rūt duo p̄terierūt menses: aut
plures: et in pupilla fuerit visa
p̄turbatio: estimādū est ēt hoc
eē ex stō. Qñ aut iste estimatio-
nes tibi aggregate fuerit pil-
lulas cochias i potu tribuez si
passio oino r̄mouet. iā estima-
tiōes p̄dictae certificate fuerūt.

Articella,

R

Tractatus nonus.

Si aut vni tñ oculo apparuerint: et vno modo in oib' huius permāserint estimādū est vitium aque adesse: p̄cipue cū in pupilla nō fuerit obfuscatio. Obfuscatio nāq; si fuerit i pupilla dubitatio iā tūc erit sublata. Cū aut passio hec i oculo p̄pā fuerit p̄hibēdū est infirmo ne cu; v̄tosis minuatur sāguinē: neq; ex brachio: neq; cōdat p̄sces: nec oia q̄ humectare possunt. Ven-ter nō frequēter soluēd' est ex pillulis cochūis: et eger ex calefactiuis et d̄siccatis nutriend' est. Idromel p̄sterea in potu ei tribuēdū: et i oculis sief d̄ fellib' mittēdū. Sief d̄ fellib' qd̄ p̄ficiat aq̄ a p̄cipio et dilatationi pupille: et eis q̄ post occasū solis nō vidēt: et tenebrositati v̄l' q̄ est ex hūore. R. fellis gruis: fellis sabot: fellis hyrcini: fellis accipitr': fellis aq̄le: fellis p̄dicis: olm siccoz vñū aut plura. Sumāz q̄z p̄ oib'. 3. x. istoz siccoz enforbū colloq̄ntide serapini olm. añ. 3. i. trita aggregent ex succo fēi. teneri et mittāt i oculo.

De noctilopis. i. q̄ post solis occasum nō vident. Cap. 18.

Ad h' vtile existit epar caprinū scidere et ponere super vnā sectionē piper longū: et cooperire ip̄az ex alia sectione pipere lōgo i medio ex h̄te: d̄ h̄ ponere ip̄m i furno: et dimittere ibi d̄dec asse et nō desicce: q̄ p̄fecto piper longū qd̄ in medio erat sumat: et b̄n terat cū pauco musco: de h̄ ex liquore q̄ ex epate assato exp̄ssus fuerit p̄spgat et sicce: et in oculū mittat. Aut fel caprinū cū melle mixtū i cucuma sup ignē misceat: d̄ h̄ radi' i eo illinit' immittat oculo.

lo. Qd̄ aut ad hoc magis v̄z: est vt sief d̄ fellib' i oculo mittat. Si aut hoc nō suffecerit venter soluat et sāgu; ex duab' cephalicis et ex fronte minuatur: et regimen subtilietur.

De dilatatiōe pupille. c. 29.

Uz pupilla h̄ ē foramē qd̄ ē i nigredie oculi adeo dilatari v̄t: vt vndiq; p̄tigat ad albedinē fueritq; p' vehemētē cephalice dolorē: pua habēda ē fiducia i ei' cura. s̄ si dilatatio pua fuerit: tūc assidua solonez v̄tr' ex cochūis m̄tōties: et sief d̄ fellib' i oculo mittēdū. qd̄ si pupillā post p̄cussionē dilatari cōtigat: h̄ ē i de timēdū: q̄ f̄moue bit. fiat itaq; ēplz ex faria fabarū et camomilla et euisco cū v̄t: no et aqua.

De fistulis que in angulis lachrymalib' fiunt. Cap. 30.

Uz āgul' lachrymal' fluat: et cū p̄mit sanies et v̄z r' ab eo egredit: fistulā pati intelligit q̄ cū cauterio curat. d̄ h̄ th loq̄ pl' ē: q̄ huic n̄fo attiet li bro. Nos th iā ei adisūgim' medicamē: qd̄ si adhibitū fuerit: ip̄az p̄ m̄tōsmēses adeo tardare s̄c vt eger san' videat. medicamē at illō ē. R. aloesthurs sacocolle sāguis diacōis balau- stie ātimonij alumis: olm p̄tes eq̄les ziniar q̄tū ē q̄nta p̄vni' fiat ex eis sief. cūq; necesse fuerit fistula i tātū p̄mat vt q̄cqd̄ saniei i ea p̄tiet egrediat. d̄ h̄ i firmo sup lat' i q̄ h̄ ē fistula iaceat d̄ p̄dco sief aliqd̄ dissoluat i aq̄ d̄ q̄ i āgulo lachrymali tres gutte aut q̄tuor i q̄matizēt: magno ex h̄te interstitio iter. p̄lectionē vni' gutte et alteri'. Quo facto eger p̄ tres sic iaceat horas. in

mane quoque sequenti die similiter fistula bene prematur: et fiat eadem cura. Quod per hebdomadam unaz fieri convenit: et etiam tãdiu donec nihil a fistula egrediat cū pmit. Ex hac namque cura: loci multis mensibus siccus permanebit. De curis oculorum quātū huic loco necessarium ēē putamus: iā satis dictū ēē credim⁹. Alia hō q̄ sunt de curis que per ferrum exercent dimittam⁹: q̄ multis indigēt medicaminib⁹. Sunt tamē qdā ex eis q̄ i locis in q̄b⁹ de decoratione tractamus et sanitatē custodia p̄tinēt. De dolore q̄ fit i aure. Ca. 31.

Si cū dolore q̄ fit i aure fuerit in facie inflammatio: et pulatio sanguis ex cephalica erit minuēd⁹: et oleū roseū aut oleū de florib⁹ salicis tepidū cū pauco aceto immittēdū: lac q̄ ita calidū vt ex mānilla egrediet multoties distillādū erit. Vtēter ex mirabolanis et citrinis et scamē et aloē vehemēter soluat. qd hō fiet mirabolanoz citrino rū. 3. xx. sumat et puluerizati in duab⁹ libris aq̄ coquātur dōec ad duas vni⁹ lib. fctas fideāt et colēt. Post hec sumat aloes. 3. j. scamē sexta ps. 3. 1. aggregēt cū rob scitonis et fiant ex eis pille q̄ p duas horas añ decoctōez sumat diū bibat decoctio.

Quod si dolore nō: q̄nerit: pag opū i oleo roseo resoluti i aurē mittat. Et si pulsatio fderit et tribus dieb⁹ pseuerauerit: oleū sisaminū in quo anat aut gallie adeps fuerit resolut⁹ in aure sepe mittat. Ibi namq̄ ē fistula q̄ maturatiōe indiget. Cū aut dolor q̄nerit putredo iā tūc collecta erit. Jōq̄ pus subito

ex ispirato d aure egrediet. Cū aut dolor in aure fit p fastidiosā satietatē: aut p vētos frigidos oleū i q̄ ruta aut cepe cocte fuerit i aure distillet. Aut oleū d lilio sumat: et cuiq̄ vnc. ex eo pmi sceat enforbū recētis. 3. 1. et castorei. 3. 1. S3 si hoc nō suffecerit vter expil. cochū soluat. Patiēs quoq̄ balneū ingrediat in quo etiā sudent. Vinū q̄z vet⁹ et forte ei tribuatur. Si aut cū dolore auris fuerint sonit⁹ i tinit⁹ atq̄ vētositas: panicū siue millū in sartagine torrefactū calidū multoties supponat. Et auris quoq̄ sup vaporē aq̄ in q̄ sunt coctamētastrū et sticados arabicus et salsū teneat: d castoreo pterea et enforbio in oleo sambacino dissolutis: quorum vnūquodq̄ quatuor grana ordi ponderet in aurem mittatur.

De vlcere quod fit in aure. Ca. 32.

Qum pus ab aure egredit: ydromel tepidū multoties in vna die in aure est distillādū. Deinde hoc medicamē optime faciendū hoc est immittēdū. qd. R. sarcocollā aloē et sanguinē diaconis thus squammā ferri zinzar. Ex eo in aceto dissoluat et aurē mittat: et liciniū melle illinitū i p̄dictis itigat et sic immitat patiēs itaq̄ ex hoc medicamine et ydrōelle medicef dōec san⁹ sit.

De sonitu et tinnitu. Cap. 33.

Extasse q̄q̄ p̄tīgūt ex subtilitate sc̄s audit⁹ et ei claritate Cui⁹ signū ē q̄ i tpe famis augef: et hora ebrietatis et satietatis minuit. Quod p̄pā n̄ indiget cura nisi supfluitate obtineat. Tūc ei de opio dissoluto in olo immittēdū ē i aure q̄ntū duo ordi

R 8

Tractatus manus.

grana ponderāt. ¶ Si autē hec cū grauedine capitis ⁊ audit⁹ debilitate affuerit: oleū d semle raphāi ⁊ oleū d amigdal' amar⁹ ⁊ oleū roseū i q castoreū fuit resolutū sūt imittēda. Aur⁹ qz sup vaporē aq in q sāsuc⁹ sūca: dos arabicū absinthium mēta strū origanū cocta sint ponēda sū. ⁊ vter mltoties ex pillis cochys est soluēd⁹: ⁊ cibaria minuēda ⁊ vinum dimittendū.

¶ De grauedine audit⁹. C. 34.

¶ Uz i auditu ptigit grauitas p̄siderādū ē an sit ibi sordities q vocat ceraq sit i aure q si iueterauerit mūdeē at cū medicis hz qd dixim⁹ aut cū cura man⁹. si autē sordes nō afuerit ⁊ euenerit h post satietatē fastidiosam q eā p̄cessit aut egritudinē acutā: aur⁹ ponēda ē sup vaporē aq in q ea q p̄diximus cocta fuerūt traiectorio i terposito vsqquo vapor ascendit. Qd h mō fieri puenit. Res iste i cucuma habēte os acutū coquant: deīn traiectorium ori cucume supponat: et ne vapor egredi possit: pān⁹ obuolnat: ⁊ auris sup os traiectorij ponat. Istō p̄terea sief i aurē mittat. Qd. R. colloquintide. 3. j. baurach itia. 3. j. castorei aristologie rotū de succi absinthij. olm aī. 3. s. costi quartā. 3. j. eufoz: bŷ sextā. 3. j. fellis vaccini quātū sufficit ad predicta cōficienda. fīat ex eis sief. Cūqz necesse fuerit: vnū in oleo d amigdal' amar' r̄solutū auri immitat. hoc ei vald vtile existit doliou flegmatico ⁊ v̄tositati ac sonitui ⁊ tinitui: q ex grosso v̄to fuerit ⁊ surditati q ē ex grossis humoribus. Si autem debi-

litas auditus cōtingit post ieiuniū aut vigiliis: fueritq facies extenuata: rochi p̄cani: eger balneū sepe ingrediat: ⁊ largiori cibo ac potuytat: et in somno fiat p̄fundior: sup caput qz aquā tepidā cū oleo fundat dōec sanē. Qd si post frenesiz contingat: ex medicinis p̄mis curetur.

¶ De vermib⁹ auris et paruis aialib⁹ ipaz igrediētib⁹. Ca. 35.

¶ Um in aure fuerit titillatō et pruritus ⁊ dolor: deide acciderint vermes ab aure: immittant auri succus mentastri. Aut de folijs persicorū. Aut aloes in aq dissoluat et immittat. hec em vermes auris ⁊ pua animalia ingrediētia ipsaz quādo erunt in aure ⁊ in vlceribus nascuntur interficiunt.

¶ De eo q in aure figit ab exterioribus ingressum. Ca. 35.

¶ Um aliquid figitur i aure oleū tepidum est immittēdum: et patiens balneum ingrediens ibi morā faciat donec corpus eius mollescat. Deinde naribus insufflet condisi: ⁊ teneat anhelit⁹ dōec sternutatō sequatur: forsitan eniz sic egredietur.

¶ Si autem fuerit difficile ⁊ nō erit: necesse vt cū ferro auri immissio extrahatur. Quod etiaz in naribus est faciendū si quid eas ingressus fuerit quod extrahi non possit. ¶ Quod si aqua intrauerit capite ad partē auris illius iclinato saliat eger: ⁊ si non exierit prouocetur sternutatio vt diximus: deide tepida multoties immittatur. Neqz hoc p paruo est h̄idū: ⁊ p̄cipue si res malam h̄ns qualitātē ingressa fuerit: ex ea nāqz grauis sequetur dolor.

De sanguine ex naribus
fluente. Caplm. 37.

EX his que sanguis ex naribus fluxum retinet: ē succus albedarugi cum camphora fuerit in eo dissoluta naribus immissus. Cōfert em̄ ei q̄ hāc passio nē icurrere solit⁹ ē añ eā inieci⁹. Aut i hora egestiōis. aut sumat gipsū cinis charte de pāno galile sanguis draconis cabo zegi ⁊ puluerizata narib⁹ insufflentur. Aut liciniū i eis itictū mittat in nares. Aut alumē iameni puluerizatum: vt alcohol cum amulo eiusdē q̄titatis narib⁹ insufflet. Quod si adhuc vehementer manauerint. supiores adiutoriorū ptes apud ascellas cū instita: et core apud inguina ligent. ⁊ testiculi sili sunt ligadi. Si vero passio inualuerit: flōmē cephalica eiusdē ptis de q̄ fluit sanguis. Si autē nec hoc mō strict⁹ fuerit: magne vētose cū igne supponant vētri ab ea pte de qua fluit sanguis. Medicamē qd̄ vehementer v3 ad sanguinē pstrigēdū Sumat calx alba ⁊ leuis q̄ vtū aurifices ⁊ sepe narib⁹ insufflet sine interpollatione: ⁊ licinium albumine oui illinituz ea inpoluatur et naribus immittatur. De vlcerebus nariū. Ca. 38.

Quam in naribus fuerint escare ceraz oleum ac adeps gallinaceus eis immittantur: ⁊ aquam calidā naribus in mane multoties per aliquot dies odorēt. Cūq; pustule egredi ceperint liciniū aceto forti infusuz in quo sal positum sit naribus immittatur ac sup eas sili ponatur. Siccabitur enim ex hoc et nō prolongabitur eorum mora. Quod si vlcera ibi affuerint:

ex vnguento de cerusa curētur.

De emoiroydibus que nascuntur in naribus. Cap. 39.

Quam intus in naribus caro supflua mollis ⁊ quasi dissoluta rubea at alba exorta fuerit: ⁊ nares ingrossari ceperint. ac ex carne predicta repleti: cephalica prius erit flobothomada. Deinde licinium ex vnguento viridi qd̄ in ca. de corrodentibus carnē notauimus: liniendū ⁊ narib⁹ erit imittendū. Si vero istud nō suffecerit: medicamē acutuz qd̄ ibi descripsim⁹ apponat dōec ex toto mūdificet. hec preterea passio qñq; cū ferro curat radicitus oīno icidēdo. Medici tñ qñq; i hoc errāt: nā ex eorū cura eger maximū icurrit nocumentū. In hoc nāq; loco cancer plerūq; exoriet. Vterū cācer qñ in hoc nascit loco: neq; acutas tolerat medicinas neq; icisionē q̄ fit cū ferro. Imo indiget vt suauiter tractet: ⁊ medicamib⁹ lenientibus: ⁊ flōmia ⁊ ventris solutiōe curet. Cognoscitur autē an illud accidēs sit cācer: q̄ ē dur⁹ pertigēs qñq; vsq; ad palatū. Sed cū nares sicce sint ⁊ dure: nec sit in eis hūiditas aliq; sūmope cauēdū ē ne hec egritudo aut ei sili ferro aut acuto medicamine tēgat. Sināt qd̄ i narib⁹ exoriet caro mollis ē fluxeritq; ex eis hūiores ⁊ cū nares strigunt iueniunt molles: ⁊ cū tāgūt tact⁹ n̄ sentiūt solid⁹: n̄ ē timēdū qñ ex medicamib⁹ acut⁹ ⁊ ferro mederi possit. De amissiōe odorat⁹. Ca. 40.

Quam sensus quo odoranda fuerit: neq; in naribus caro supflua creuerit: et aer ita leuiter vt prius attrahitur: et oculi

R iij

Tractatus nonus.

ac sensus naturaliter existūt: na-
rib⁹ erit insufflād⁹ puluis adeo
subtilis vt alcohol q̄ fiater p̄diss
z arthanita z sale armoniaco.

¶ Ego q̄z p̄cipiat vt nares va-
poni ex aceto calido p̄cedēti m̄
toties appōat. ¶ Si aut hoc nō
suffecerit: qđ notabim⁹ naribus
insufflet. Cui⁹ d̄scriptio hec ē. R.
nigelle fellis gruis colloq̄ntide
ellebori albi oiz ana p̄tes eq̄les
Puluerizent⁹ z ponant⁹ i vrine ca-
melli arabici quātitate tāta q̄
ea coopire possit: z ponant⁹ ad
solē donec siccet. Deinde fiāt ex
eis sief. Cūq̄ necesse fuerit: vnū
ex eis lētis h̄is magnitudinē i
olo sansucino itictū narib⁹ imit-
tat⁹ Optimū ei ad hoc existit. Si
āt ex hoc qđ narib⁹ imittit⁹ for-
tis seq̄t⁹ dolor: oleū de semie cu-
cubite eis imittat⁹: z aq̄ calida
sup caput fundat⁹: z sorbeat cali-
da ea q̄ humectāt vt ptisana: et
qđ sit de aq̄ furfuris: z de faria z
silia. Et hoc qđ ē medicamē ad
emissionē odorat⁹ p̄batissimū:
qđ sic p̄ficiť. Nigella puluerizet⁹
dōec fiat vt pluis: z misceat⁹ cū
oleo veteri. Deinde eger iplēs os
sū aq̄ reclinet caput retro quā-
to pl⁹ poterit: z tūc ex p̄dictō me-
dicamē aliquāte gutte narib⁹
distillent. ¶ Ego q̄z p̄cipiat vt
quātū ei possibile ē aerē extrise
cū interi⁹ attrahēritat⁹. ¶ Qđ
i trib⁹ dieb⁹ trib⁹ vicib⁹ fieri cō-
uenit. Si āt mordicatio supue-
nerit: fiat hoc qđ notauimus.

¶ De dolore dentiū. Ca. 41.

Si gingiua cū dolore dētū
fuerit sangulolēta: z apo-
stēmōsa z rubea: fueritq̄ ap̄atio
cāpulsatiōe: extrahat⁹ sāguis cū
v̄tostasiōmia ex cephalica pu-
fctā. Deinde hora aliq̄ diu ace-

tū z oleū roseū teneat: qđ postq̄
eiecerit: idē iterū faciat. ¶ Post
hoc oleū roseū i ore teneat: z si
ex hoc h̄ euaserit: fueritq̄ pulsa-
tio vehemēs z cū inflāmatiōe. cā-
phora z piretrū terant⁹ z i radi-
cib⁹ dētū ponāt. Cūq̄ dissoluta
fuerit itez mittāt. Cotū q̄z oleo
roseo illinitū desup ponāt.

¶ Qđ si dolor aliq̄ augmētaz
vehemētior fiat opū sexta pars.
3. i. in oleo roseo dissoluat. Ex q̄
cotū illinitū radici dolētis dētis
adhibeat. ¶ Si āt nec dū sedet:
loc⁹ scalpellād⁹ ē: z sanguisuge
supponēde sunt. ¶ Singiua h̄o
si nō fuerit sanguinolenta neq̄
ap̄osa neq̄ dolor ē cū pulsatiōe:
neq̄ i facie fuerit inflāmatio aut
dolor acciderit post fastidiū z sa-
tietatē z post cenā: comeditq̄ ex
cibo frido m̄tūveter egri ex pil-
lulis cochūis soluēd⁹ erit: z dolē-
tiū dentiū radices ex hoc medi-
camē fricāde: qđ sic fit. Sumat⁹
piretrū sinapis sceitaragi indi-
baurac piper zinziberi: z eis pul-
uerizatis dētūm fricēt radices
Cottūz q̄z eis illinitū sup dētū
radices pōat: postq̄ eger os ex
aceto i q̄ piretrum z mētastrum
atq̄ ouganū cocta fuerit collue-
rit. A fous p̄terea panicum siue
milliū in sartagine torrefactū
sup marillā ē ponēdū. Aut ex pi-
pis puluere melli p̄mixto dēs z
ei⁹ radix fricent. Et si hoc nō suf-
fecerit: i dētū radiceb⁹ hec tyria-
ca ponat⁹ q̄. R. castorei asse pipe-
ris zinziberis storacis opū oiz p̄-
tes eq̄les. Cōficiat⁹ z admistret.
¶ Eger p̄terea p aliquantulum
tp̄is a comestiōe abstineat ma-
neatq̄ famelic⁹: ingrediat⁹ bal-
neū: z vtať motu. Si aut nec sic
q̄lescat: ferruz ignitum radici dē-

his multoties apponatur: aut eradicetur. Si vero deus corrosus fuerit repleatur medicamentis quod notabimus: et quod sunt corrosiva: aut extrahatur. De extrahendis dentibus et ceteris fringentibus. Ca. 42.

Medicamentum quod in dente corrosio ponitur ipsi sedat dolorē: ac ipsum refrigerat. Sumatur kebilergit et piptrita ex calcitrano: et spargantur et pleantur ex eo. Medicamentum quod dentes mobiles ac dolentes qui sunt extrahi di eradicat. Cordices radicum mouet: et radicem capparis: et presertim: et lac titimali: atque lac anabule: et arsenicum rubrum: et radicem colloquintide sumatur et trita ex tanto aceto quod eis sufficiat et spargatur. Acetum quoque per hebdomadam unam semel biduo ut prius addatur. Post haec dentes in circuitu scapellatur et per dictas oculos in die epithimetur: donec ad monendum sint faciles: et sic extrahantur. aut fiat epithima ex fecce aceti acutissimi per multos dies: et postea extrahatur. Aut rane fluuiales in oleo coquantur donec dissoluantur. Cumque necesse fuerit: dentes et radices scalpellantur: et ex oleo multoties inungantur: donec facile moueri possint: postea cum instrumento extrahendos euellant. De dentium congelatione et stupore. Ca. 43.

Portulaca et amigdalea masticantur. aut his filia. Aut fiat frictio cum sale et masticetura.

De dentibus qui dolent cum a refrigerida tanguntur. Ca. 44.

Oleum calefactum in panode super ostium ponendum. Aut vitellus oui assatus calidus multoties masticetur. Aut calidum panem multoties mordeat. Aut fiat frictio ex balsamo. aut ex oleo de lilio siluestri.

De cola. Ca. 45.

Si pustule fuerint rubee su-

mant antere amilli spodium letis excorticata semis portulace coriandri siccis semis sene de mecha oia an. partes equales capthore paratur: ex his pulverizatis fiat frictio et cum aceto mixta et oleo roseo et aqua rosata in ore teneatur: et sanguis in initio chveto sis fiat. albe vero si fuerit pustule cum sale et melle fricetur et ru. aceto. in ore teneatur. Et alium De gingivis sanguinolentis. Ca. 46.

Quia ex gingivis sanguis sibilis assidue manaverit ut tritus garsenici. s. rubei. et citrinicalcis gallarum aluminis oia partes sumantur equales: ex quibus pulverizatis et cum aceto murtis parui formetur troscisci. Cumque necesse fuerit ex eis pulverizatis sumatur quantum est sexta pars. 3. 1. et fricetur gingivae ex eo optime: et permaneat sic parum. Deinde teneatur oleum roseum in ore. Est enim hoc mirabile ad hanc egritudinem curandam et putredinem: et herpetem est iome num qui est in ore.

De casu vultus. Ca. 47.

Quoniam eger senserit aliquid radicis lingue suae insistere: aut gutturi: et cum iubet aperire os et extrahere linguam videat vultum eius iam esse fluxum et elongatum: et ramentum et sal armoniacum sumantur: et bene pulverizata cum instrumento insufflanti super vultum insufflentur et ex eis in summitate predicti instrumenti aliquid ponatur et radici vultus cum eo dirigatur: et ipsa cum instrumento pariter extrahatur. Aut granatum acetosum cum plura sua teratur et fiat ex eo gargarismus. Quod si diu permanserit taliter elongata fuerit eiusque pars superior subtiliata et caput eius rotundum fuerit: tunc radicitus erit incidenda. Cavendum tamen

R. iij

Tractatus nonus

est ne anteq̃ itavt dixim⁹ sit dis-
posita incidat. Ex hoc eisequit̃
qñq̃ sanguinis fluxus qui con-
stringi non potest.

**De sanguisugis q̃ ingrediū-
tur guttur.** Ca. 48.

Qum aliq̃s in gutture suo
titillationez senserit: z san-
guis subtilis inde manaverit.
estimādū est tunc sanguisuga
in ore esse: z precipue si aquā lo-
ci in quo sanguisuga fuerit bi-
berit. Os igit̃ egri est aperiēdū
z lingua extrahēda z inferi⁹ p̃mē-
da z guttur i sole est inspiciēdū
z si sanguisuga in loco p̃p̃quo
p̃derevisa fuerit: cū forpicib⁹ q̃
bus sagitte educunt̃ extrahēda
erit. Qd̃ hoc modo fiet: caput a
q̃ p̃det ē strigēdū. z sic extrahat̃
Qd̃ si nō fuerit manifesta: eger
multoties gargarizet sinapiz cū
aceto: quia de loco i q̃ est moue-
bit. Aut fiat gargarism⁹ ex ace-
to z assa: aut ex aceto z sale. Ni-
gella p̃terea z sinapis trita i suf-
flent̃ gutturi: fiat etiā gargaris-
mus ex succo cepe. Si autē post
ei⁹ casus remāserit egro sangui-
nis resudatio: fiat gargarism⁹
ex aporiāte in q̃ cortis granati
z balaustie z sumach cocta fue-
rint: z gutturi insufflet̃ pulvis
balaustis z thure z sāguine dia-
conis z amido. Si autē sangui-
ga stō annexa fuerit: medicami-
na q̃b⁹ p̃mes expellunt̃ sumant̃
in potu. Ex his etiā que sangui-
sugā exire faciūt est vt eger bal-
neū ingrediat̃: z moret̃ in eo do-
nec magnā patiat̃ sitis: z tūc aq̃s
i niue infrigidatā frigidissimā
sc̃zin ore aliquādiu teneat. Cū-
q̃ ceperit tepesceri eā expellat̃
aliāumat. Sāguisuga em̃qñq̃
venit ad os frigiditatē q̃rendo,

**De his que guttur ingrediū-
tur siue sint spine siue os.** C. 49

Qum illud q̃ guttur igredi-
tur z infingit̃ in eo aut me-
ri: fuerit bolus magn⁹ aut ei⁹ si-
mile: de hisque nō habēt frustra
scissa p̃tenta i eis: aut acuta cō-
fert plerūq̃pcutere egrū i collo
posteri⁹ multoties z aquā sepe
trañcere. ffortasse enīz descēdet
inferi⁹. Eger quoq̃ balneuz in-
grediat̃: et oleū multoties trañ-
ciat: q̃ postq̃ factum fuerit ma-
gnos deglutiat bolos. Qd̃ si nō
descēdit: instrumētū quo huic si-
mile inferi⁹ duci cōsuevit in os
mittat̃. Est autē instrumētus illd̃
de plūbo: qd̃ cum sit reti simile:
est longū gibbositatē i se habēs

De grauedine lingue. Ca. 50.

Qum lingua absq̃ alijs mē-
bus grauedinē passa fue-
rit z eger neq̃ febrē neq̃ acutā i-
currerit egritudinē sal armōia-
cuz z piper z zinziber sinapis al-
ba ac p̃retrū z stapisagria z bau-
rach atq̃ origanū z sal indū z ni-
gella z sansuc⁹ siccuq̃ sumāt̃: z in
aqua coquant̃: z fiat ex eis gar-
garism⁹. Caueat tñ patiēne ex
eo aliqd̃ trañciat aut eger ieu-
n⁹ mltis dieb⁹ gargarizet almu-
ri nabati aut fiat gargarism⁹ ex
aceto z p̃etro. Postq̃ nō garga-
rizare cessauerit: sumāt̃ salis ar-
moniāci p̃etri piperis sinapis
oīm partes eq̃les: et ex eis bene
puluerizatis lingua diuri⁹ frice-
tur. Quod si cum lingue graue-
dine audir⁹ ac reliquoz sensu
grauitas fort̃ affuerit: fiat egri
curatio sm̃ doctrinā qua para-
lysis curat̃. Si autē loq̃la i acu-
tis febrib⁹ aggrauata fuerit: et
videris ipsam cū grauitate i lo-
quela extenuatā z abbreviatā. z

spasmata: aq̄ calida ab alto sup
spōdiles colli ⁊ auris pñcipia
fundat: ⁊ cum oleo fricent. Eger
quoḡ oleū tepidū in ore tenere
debet. Et si diu est ex quo loq̄la
minui nō cessauerit: vñ etiā sem
per pñsiderandū est an ligamētū
quo inferi⁹ lingua pñectifmat⁹
sit q̄. debeat. Qd̄ si ita fuerit ex
eo parū est incidēdū ⁊ zegi pul
uerizatum immittendum.

De ligua que adeo tumescit
vt os egrediat. Ca. 51.

Um pñgit linguā adeo in
flari vt pñe magnitudine os
egrediat: fricāda ē ex cepis aut
ex citri acetositate: aut cū ribes
aut ex granato acetoso dōec sa
liua multa ab ea pñuat. hoc nā
q̄ modo detumescet ⁊ ad primā
redibit mēsurā. Si aut̄ non suf
ficat: fiat fricatio ex sale ⁊ aceto.

Et si necdū sufficit: fiat minu
tio ex vtriusq̄ cephalicis prius: et
postea ex venis q̄ sūt sub ligua.

De glādula q̄ sub ligua noda
tur ⁊ vocat̄ ranula. Ca. 52.

Um sub ligua glādula no
ciua fuerit in pñcipio ex sa
le armoniaco ⁊ gallis fricāda ē.
Si aut̄ vetustat̄ fiat: ex medicami
ne gingiue sanguinolēte frican
da est q̄ est medicamē acutum.
Eger aut̄ acetum ⁊ salem in ore
teneat.

De apostematib⁹ accidētib⁹
in lingua. Ca. 53.

Ista eisde⁹ sunt curāda: ex
quib⁹ colas quas supra no
minauimus ⁊ sinātia sanant̄.

De sinantia. Ca. 54.

Um in glutiedo sentit̄ an
gustia adest passio q̄ sinā
tia vocat̄. cui⁹ grauitas vel leni
tas km angustie quātitatē dep̄
hendi pōt. Cūq̄ cum trañciēdi

angustia fuerit in facie ⁊ oculis
rubedo ⁊ repletio: in pñcipio cu
ratiōis cephalica siōmē: ⁊ gar
garism⁹ ex succo granati mu
si cū carnositate sua fiat: aut ex
rob mori de seni. et post hoc fiat
gargarism⁹ cū aqua rosata i q̄
sumach fuerit infusū. Qd̄ postq̄
per tres dies sic factū fuerit: vñ
ter ex succo fructuū sicut pruno
rum tamarindī cassie fistule ⁊ te
reniabin solut⁹ fuerit: fiat gar
garism⁹ ex apozimate ficuū ci
triarū ⁊ passulaz: aut ex medul
la cassie fistule cū ydromelle. qd̄
si passio iueterauerit: ex garga
rismis ⁊ insufflatiōe fortiū medi
caminū q̄ dicturi sum⁹ curanda
erit. Si aut̄ in facie nō fuerit ru
bedo fluxeritq̄ ab ore saluie m
tudo ⁊ eger fuerit humectat⁹ i
pñcipio soluat̄ vñter ex cochys
⁊ fiat enema ex clysteri acuto q̄
in ca. de apoplexia notauimus
Cum tñ passio iceperit fiat gar
garism⁹ ex sirupo acetolo: at̄ cū
ydromelle ⁊ pipere ⁊ oximelle ⁊
deinde ex almuri nabati. fiat
et̄ gargarism⁹ ex ydromelle ⁊ si
napi. De his pñterea q̄ male sinā
tie pñferūt: est vt ex venis q̄ sunt
sub lingua fiat minutio: ⁊ vt vñ
tose absq̄ scarificatione i collo
ponat̄: ⁊ ephithime collum ex
melle anacardino donec vesice i
eo gñent̄: ⁊ fiat gargarism⁹ cum
sinapiz gutturi fiat insufflatio ex
hoc medicamē qd̄ sic fit. Sina
pis sal armoniacū pñetrū nitꝝ
assa piper mētastrū: sumat̄: ⁊ ex
eis cum ydromelle fiat garga
rism⁹.

De tussi.

Ca. 55.

Um tussis acciderit: fuerit
q̄ aspera ⁊ sicca: ⁊ cū rube
die ⁊ calore: egro mirabo, viola

Tractatus nonus

rum et pituitosa tribuenda erunt: fa-
bas quoque excorticatas et spina-
chia cum oleo de amigdalibus dulci-
bus in comestione accipiat. In ore
non semper tenere debet pillulas bichi-
chias. Aque autem quam bibit siru-
pus violatus est ad miscendum. Co-
sectio pillularum bichichiarum. R.
succus liquiritie zuchari albi abo-
rum an. 3. x. amidi dragaganti
amigdalum dulcium excorticatarum
oiz. an. 3. s. ex eis cum mucillagine
semis citonij perspersis formetur
pille. Quod si cum tussi multum affuerit
sputum quod cum expuendo expelli non
potest: nocumens infert: sed neque fe-
bris neque vehemens ventris solu-
tio ipsam comitantur: ex istis trocis-
cis dandum erit infirmo: qui. R. se-
minis feniculi: seminis apij suc-
ci liquiritie capilli veneris amigda-
larum omnium partes equales: ex his
cum mucillagine seminis lini co-
perspersis formetur troscisci: ex quibus
3. iij. tribuantur. Decoctio autem
qua in hac egritudine utendum est
in ca. de catarro iam descripsi
cuius tñ. 3. s. capilli veneris sunt ad-
dende. Quod si tussis antiqua et nociua
fuerit adeo ut egrum in nocte dor-
mire non permittat: pille storacine
sunt dande. q. R. myrhe storacis
opij oim partes equales: informetur
ex eis pillule ad lupinorum siliu-
dinem: ex quibus una aut due patienti
tribuantur. In potu non sumat si-
rupum de papauere: et comedat se-
men albi papaueris cum zucharo.
Qui hac preterea patitur egritu-
dinem vitet in comestione acetosa
falsa pontica acris atque amara.
Suffumigium ad antiquam tussim
et sputum fetidum quod. R. aristologie
myrhe storacis galbani oiz par-
tes equales: arsenici rubei ad po-
dum oiz: oia puluerizata ex buty-

ro vaccio persurgant: ex quibus mag-
daleones ad pile parue silitudi-
nem informantur: et cum necesse fue-
rit in ieiunio ex vino eorum per tra-
iectorium suffumigetur.

De asmate.

Ca. 56.

Cum aliquis assidue patitur
sim: et aerem attrahit quem ad-
modum fit post cursum: aut post ve-
hementer motum: et cum iacet supinus
ei deterius: si cum sedet est ei melius
decoctio ei danda est. q. R. ficulni
trinarum. 3. x. dactyloz maiorem hu-
miditatem habentium seminis apij se-
minis feniculi capilli veneris li-
quitie yfopi prassij oim. an. 3. s. co-
quantur in tribus libris aque dulcis
donec redeant ad unam et colentur. De
hac non decoctione tribus diebus
egro in potu tribuantur cum potere
duorum aureorum huius persectionis: q.
R. succus liquiritie yfopi capilli ve-
neris oiz. an. 3. x. cordumeni pipe-
ris amigdalorum amarorum aristo-
logie rotunde semis vitice oim. 3.
s. mellis dispumati quod sufficit.
Hec enim persectio superfluitates que
sunt in pectore mirabiliter expellit
et est optima. Danda est itaque per
hebdomadam unam continuo. De-
inde eger postquam comederit sina-
pim et mel: vomere cogendus est: et
veterem ex his pillulis solvendum que re-
cipiunt agarici ordeigrana. xvij.
colloquintide inferioris grana or-
dei. vi. elactery gna. iij. succus li-
quitie. 3. s. fiat ex eis pille: et suffi-
ciunt ad dosim unam. Post hoc quod
iterum fideat ad videndum persectionem
et decoctionem sumendum: et postremo
ad vomitum ventris solutionem ut
prius. hoc faciendum est donec eger
sanitati restituatur. Interim tamen a
cibis grossis et stipticis et aceto-
sis abstineat.

De pleuresi.

Ca. 57.

Quod aliquis sub costis suis do-
lorem sentit pugnitiuū: et pprae
qñ sicca patit tussim: et februt: ex
pedit vt si dolor sup partē costa-
rū et furculā tendit: fiat mīnatio
ex basilica ei⁹ partis i q̄ ē dolor:
nisi totū corp⁹ mīto sanguine re-
pletū fuerit: tūc em̄ ex latere co-
trario sanguis detractio facien-
da est. ¶ Egritudo quoq; si iā p
aliqt dies a sui pncipio infesta-
uerit egrum: slobothomia silt a
parte dolēte faciēda ē. ¶ Quod
si dolor inferius ad partem co-
stap posteriorē tēdit: vter ex de
coctioe q̄ in caplo de reumatism-
mo descriptus est soluendus.
Melius tñ est vt slobomia fiat: de-
inde aq̄ ordei cum zuccaro assi-
due tribuatur. ¶ Et si videris
tussim eius vehementis siccita-
tis: da eis in diluculo omni die
iulep: de iñ da ei i potu aquā or-
dei. et si eger fuerit slobilis nutria-
tur cū pane et ex zuccaro. Si aut
forti fuerit: aq̄ ordei vsq; ad diez
q̄rtū sufficiet. ¶ Cūq; scire ce-
perit: decoctionē quā i ca. de reu-
matismo notauimus q̄tidie su-
mat aq̄baquā ordei bibat dōec
sanet. Si aut febris et acuitas p-
seuerēt: et eger i excreatiōe diffi-
cultatē patiat: de decoctio q̄ in
cap. de asmate notauim⁹: qd silt
ē faciēdū cū saniei sit excreatio.
¶ Qd si i pncipio passiois qd ex-
creat nigerrimū: aut valde citri-
nū appet: et sic pmāserit: et febris
nō qeuerit neq; calor vsq; diē se-
ptimū timorōsū est. ¶ Et si cum
hoc toto aeris attractio nō alle-
uet et i pectore fuerit oregmon
aut in maxillis rubedo: et i ocu-
lis stupor: mortū ē ppinqu⁹. Si
aut exteri⁹ in latere appuerit ru-
bedo aut apatio: et cū pmi⁹ loc⁹

dolet ponatur desup vērōsa aut
emplm ex sinapi et sicub⁹: et dimit-
tat sibi dōec loc⁹ vlceret. De his
vō q̄ ex errore stolidorū ad aug-
mentū nocumēti accidunt hanc
egritudinē patiētibus est: qd cū
dolor in principio sentit sub co-
stis estimāt grossam fore vērōsi-
tatē: idq; electna. diamuscū aut
ei siltia egro tribuit eūq; oino
lterficiūt. hec passio vocat birie
cuius cā est apā qd ouē interi⁹
in costis hypochondriorum.

¶ De peripleumonia. Ca. 58.

Quod si huiusmodi febris
et i anhelitu tñ patit pstri-
ctionē vt se pfocari putet et i ma-
xillis ita vehemēs sit rubedo vt
tincte videant: et anterior pecto-
ris ps dolet: et tussis adest: et qd
cū excreatiōe emittit existit spūo
silt: et in pectore sentit grauitas
sine pūctioe sine calore: cui oia
hec accidūt acutum in pulmone
patit apā: et vocat hec passio pe-
ripleumonia. In pncipio igr cu-
rationis ei⁹ basilica minuēda ē
deinde eger ex eis quibus me-
dicatur pleuresia curandus est.

¶ De sanguinis proiectione cū
spūto sine vomitu et sine rasca-
tione per os. Cap. 59.

Quod si sanguis cū rascatione
aut paruo sonitu qui fit si-
ne tussi egredit: nō est egro inde
timendū. Poterit enim sanari
gargarizādo ea q̄ i ca. d sñātia
notauim⁹: et regimē subtiliādo.
¶ Cū vomitu qd si exierit sāguis
nō magnū affert timorē. Cura-
nāq; h sñāmando egrū et si cōede-
rit stiptica sicut sumach et succ⁹
vve acerbe. In potu pterea sūat
ex boliarimeni gūmi arabici ba-
laustie sāguis diacōis thurs ois
ptib⁹ eq̄lib⁹ dēt ex eo. 3. iij. cū ro-

Tractatus nonus.

Simplici de citonijis. ¶ Quibusdā at̄ solet accidere sāguis erit̄ t̄ cū interpollatiōe: ex quo sentiūt nocumētū imo remediū: iō: q̄ sic est dimittēdū. ¶ Qd̄ si cum tussi supueniat sanguisegressio ē timorōsū. Est tñ incipiendū in curatione egri cū sōmia ex basilica. Deinde ex trociscis istis in potu tribuendū que. R. thuris sanguinis draconis: amboꝝ añ. 3. iij. ⁊ tertiam. charabe. 3. v. emathitis terre sigillate: amboꝝ añ. 3. x. aluminis. 3. ij. ⁊ s. balauſtie. 3. iij. opij. 3. ij. rauetseni. 3. ij. et his oib⁹ fiāt trocisci. x. de q̄b⁹ q̄: ti die vn⁹ i potu sumat̄ cuz succo ozimi maioris aut portulace. et si egritudo vehemēs fuerit ali⁹ circa noctē dand⁹ est. ¶ Adiutoriū q̄z ad cōxarū partes superiores sūt ligādez extremitates fricāde. ¶ Pect⁹ etiā p̄cipue si i eo fuerit loc⁹ dolēs ex trociscis p̄dictis cū aceto ⁊ aq̄ epithimēf. ¶ Et ei⁹ p̄terea cibaria succum vne acerbe ⁊ samach ⁊ eis siliā admixta habeant: ⁊ patiens supin⁹ iacēs de terra sigillata aliqd post aliqd paulatī comedat.

¶ De ptisi. Ca. 60.

Cum aliq̄s carniū diminutionē pati videt̄: post tussiz cronica passione ⁊ sputo sanguinis aut saniei p̄cedente lac asininum i potu tribuatur. ¶ Qd̄ si inueniri nō poterit: caprinū cum pauco zuccaro dandū est. Cuz q̄ ēt panē sebe comedat ipm̄q̄quātoplus pōt loco aque in potu sumat. Vinū tñ subtile ⁊ tēperatū aliqñ est tribuēdū. ¶ Nutrimētū aut̄ egri sit ex carnib⁹ auis ⁊ hedina. ¶ Eger p̄terea añ comestionez post balneū igrediat̄ qd̄ nō sit calidū sz tepidū ⁊ i semicu-

pio morā faciat. ¶ Sūmope nō cauēdū ē ne v̄ter soluat̄. Cui tñ si solut⁹ fuerit: ex hui⁹ pulueris bibitiōe succurrēdū ē: q̄. R. gūmi arabici spodij boli armenisemis mirtini: oīz. añ. 3. i. fiat ex eis pl⁹ uis de q̄ i die. 3. iij. cū sirupo d̄pa pauere albo at̄ rob mirtio denē hui⁹ q̄z pulueris bibitio oib⁹ v̄etris p̄strictiōe idigētib⁹ q̄ tussiz patiunt̄ remediū affert. Cui ple rūq̄ addunt̄ xilocaractē d̄ syria ⁊ bdelliū de meca. ¶ Quod si lac egro febrē ghauerit anferēdū est ei lac ⁊ ptysana q̄usq̄ febris recedit dāda. Deinde lac ei denuo tribuendū. Et si febris iterū remoto lacte ptisana ē dāda. Post cuius recessionē vt pri⁹ ad lac ē redeūdū. hoc aut̄ semp̄ est faciendū cū necessitas v̄iget: ⁊ summo pere custodiendus ne soluatur.

¶ De tremore cordis. Ca. 61.

Si cū cordis tremore fuerit pulsus velocitas et febris: eger ex basilica ē minued⁹: ⁊ trocisci cāphorati cū succo maiorū acetosorū in potu sunt tribuēdi q̄. R. spodij semis cucumeris citrulli endiuie lactuce portulace rosaz sandali albi oīm ptes eq̄les: ⁊ p vnoq̄z pōdere aurei vni⁹ ex eis sumat̄ cāphore trium granorū ordeī pōd⁹: ex q̄b⁹ cū succo macianorū p̄fecti fiāt trocisci. de q̄b⁹ i potu q̄tidie vni⁹ aurei pondus q̄q̄ die tribuat̄ qd̄ p duas hebdomadas fieri puenit. ¶ Si aut̄ hec nō suffecerit: lac de q̄ butyrum sit extractū ad bibendūz det̄. Ipse vero nutriet̄ ex pullis cū aceto ⁊ succo vne acerbe ⁊ ex acetoso. Syrupum p̄terea acetosum de zuccaro factum bibat. ¶ Si autem cū cordis tremore nō fuerit febris: trocisci muscati

in potu sumatur. q. R. masticis
spice riloaloes ciamomi gario
filorū gallie muscate nucis mus
cate cubebe cardamomi malo
ris et ibelophe corticis citri oiz
añ. pōd^o vni^o aurei: musci sexta.
3. i. ex his oib^o cū vino redolēte
cōspersis fiāt trocisci. hi autē tro
cisci pferūt sincopi z tremori cor
dis electuariū dyamascū qd ad
sincopis z tristitiā z cordis trēo
rē z tediū faciens. R. masticia ci
namomi semis ozimimajoris se
mis ozimi gariofilati seminis
mellisse semis sisimbriū semis
sanfuci macropiperis oim ptes
eqles ex qb^o oib^o puluerisat^o.
3. x. samāt margaritaz minuta
rū coralli rubei charabesetecru
de been albi z rubei solij: oim
añ. 3. x. musci turbapirici corco
nū puri. 3. 5. pfiātur cū melle d
muraba chebuloz. hoc em ele
ctuariū ad frigiditatē stōach^o z
digestine egritudinem optimū
existit.

De passiōe colerica. Cap. 62.

Qum parū dolor pūctio z
tristitia alicui supuenerit:
affueritq^o cum ea vel post ipam
vomit^o z ventris solutio: aq^o ca
lida mltoties cōtinue i potu tri
bua^o. Et si adhuc pseuerauerit
vomit^o z vētris flux^o: aq^o calida
itep def: sedabit eipassio. Cū
autē egritudo qenerit eger bal
neū igrediat: i q^o pyn^o horespa
tū moret. egress^o at d balneo le
ni alatur nutrimēto: deide dor
miat. Cū 3 lzyomit^o z vētris flu
x^o vehemētes fuerit z sint hōa
ta terrefaciētia supuenerint: nō
tñ est timēdū: imo cū medicamē
tib^o q ego nominabo succurrē
dū. Cū pncipio itaq^o trocisci d
olibāo cū aq^o z nune z rob grana

toz dēt semel q itē etiā sunt dā
di si vomit^o nō cessauerit. Dno
q adiutoria z core i supmis p
tib^o ligent z aq^o i niue tūrigida
ta sup crura z pedes sūda^o z in
ipsam et mittant. Cū iter q^o xer
sādalis rok. cā pboza gallia aq^o
rosata pspersis epithimē z pā
n^o i aq^o rosata i niue ifrigidata
isul^o desup ponat: q post q^o tepe
fact^o fuerit ē remouēd^o: z ali^o vt
pu^o desup mittēd^o. Cū potā
dū at paulati tribua^o vinū vet^o
tpatū cū rob granatoz: z qñ vo
muerit itep tribua^o. Cū panē q^o z
i succo granatoz isulū cogēd^o ē
sumere cū vino z cōedere. Quē si
vomuerit iterū dād^o est dōec qe
scat. Qñ si sincopis supuenerit
musc^o cū vino dare cōueniēs est
vinū iferēdo. et succus carnis he
dine z pulle cū paucis citoniorū
succo i vino mixt^o i potu ē tri
bued^o. Pulli pterea sūt assādi: z
añ nares ipsi^o discerpēdi. Th^o et
dādū ē vt ipz mastice z paulati
traiciat. Et postremo bolū co
rascenū cū cāphora p dītū tribua
tur. Cū quicqd autē de hui^o pas
siōis cura nūc vsq^o dixim^o dōec
vomit^o sedet: z stōach^o cibū re
cipiat fieri cōuenit. Postquā ve
ro stōachus ipsi^o recipere cibū
poterit: nutritēdus est eger: z pa
rum vini veteris bñ redolentis
i potu sumat z dormire icipiat
Trocisci de olibano ad vomitū
dicti. R. boli coraicieni thursam
boz. añ. 3. x. cucube cardamo
mi āboz. ana. 3. ij. et. 5. cāphore
gallie gariofilo. oiz. añ. sexta. 3.
fiāt trocisci pōdere aurei vni^o
hi enim vomitui multū pferūt.
Cū rob de granatis: succus gra
natoz acetosoz sumat p noctē
ynā aut āpli^o dimittat. dōec qd

Tractatus nonus. 6

grossū ēi fundo resideat. Deinde coquat et dispumetur donec ulebitur et hābeat: et ab igne deposito adhuc tamen calido mēte viridis stipites mittantur et in ipso manere dimittantur quousque infri-
det. cumque infridatum fuerit: extrahatur ad cuius similitudinē sirupus de cyto-
nibus et sirupus de malis maciatis fieri poterit. ¶ Si autem vomitus ho-
ra aliquā nimis iualuerit et supflue-
rit: magnā vētosa stōachō suppo-
nat. ¶ De his quae confortant stōachū
et ciborum perficiunt digonem. Ca. 63.

Quia stōachi debilitas cum pau-
ca sit: et tarde cibi a stoma-
cho descensione rucido ructu fue-
rit: fueritque omnia accidētia hec p-
na: neque fuerint vetusta: stōachus
cum trociscis de rosis erit curandus.
De quibus eger quātidie in mane pō-
dus aurei unus. et .5. cum vnc. .j. de
coctionis de seminibus sumat.
¶ Decoctio autem de seminibus hec
est. sumat cuminū nabati et ameos
et bulliat in miua donec aqua fiat
rubea de qua propterea cum trociscis
de rosis ut praedictum est in potu tri-
buat. ¶ Trocisci vero de rosis sunt
quatuor. R. pulueris rosarum rubearum. 3.
ij. xiloaloes spice masticis xilo-
cassie squinati cinamomi absin-
thii oliv. 3. j. pspgant ex vino
veteri et isormēt trocisci. Nutria-
tur vero ex his quae cito digerunt et
paucorum sint humorum ac paucarum sup-
fluitatum quod est ex redolentibus et semi-
nibus sint praedita sicut sunt calagiez
mutagenat. Ipe quoque aqua coctionē
multoties exercitio et aqua minus
solito bibat et pro coctionē multum
dormiat. ¶ De vino quoque veteri et
puro parum bibat: totamque nutrica-
tionē minuat. ¶ Quod si hec acci-
dētia vetusta fuerint electuariuz
diacimini: electuariū diaoliba-

ni: ab op. an. vni⁹ aurei pōd⁹ cum
vnc. vna veteri vini puri in potu
sumatur. Regimē autem eius sit ut
praediximus. ¶ Electuariū diacimi-
ni. R. cimini carme. 3. c. zinzibe-
ris. 3. xx. pipis. 3. x. sol. ruthebau-
rach panis ab op. an. 3. x. hec ola-
cum melle dispumato perficiat et de-
inde hoc electuario si veteri strictus
fuerit. Quod si solutus fuerit veteri
electuariū diaolibanū est dādū
Cuius descriptio in caplo de ven-
tris solutione continetur. Si autem
non suffecerit squama ferri cum vi-
no tribuat. ¶ Scorria autem ferri
hec est. R. semis apij semis feni-
culi anisi cimini ameos anidē
origani chesim carui seminis co-
riandri melanopiperis macro-
piperis cinamomi thuris spice
gariofilorum nucis muscate ci-
peri zinziberis oliv. an. pōd⁹ au-
rei vni⁹ scorie aureos. x. oliv. sex
cuplū vini addat et coquat donec
ad medietatē redeat et coles: de-
inde eger de hoc sirupo postquam
colabitur pōdus. 3. xxx. quotidie
bibat et nutritiones alleuet
quod per tres hebdomadas. faciens caueat
sibi ab acetosis et a fructibus re-
centibus et ab aqua frigida: vi-
nuz vero mēsurate bibat. ¶ Em-
plastrum stomachum confortans
et calefaciens. R. storacem spicam
sqnātū absynthium calamū aro-
maticū masticē. Ex his cum vino
veteris succo citoniorū pspersis
emplm sup stomachū ponatur.
¶ Ad hoc propterea perfert ut stoma-
chus fricando inungatur ex oleo quod
fit de spica nardi et cipro: et ut la-
na carminata in praedicto oleo cale-
facto involuta sup stomachū po-
nat et cum pāno ligetur eger: quod vinū
vet⁹ bibat aut miuā aut idroel.
¶ Miua autem hoc modo fiat succus cito

nioꝝ muzoꝝ sumat: et per die
z noctē vt residere possit dimit
tat z coles. dñi ei⁹ qđ clarū est
ptes due sumant: zucchari ps
yna: vini veteris yna et liciat
coqui suauit z dispumari dōec
in iulep sili tudinē trāseat: post
ea pyna qđ libra ex toto sumā
tur z iuber s spice cinamomi ga
riofilo. oim añ. 3. i. mastice. 3. ij.
oia hec puluerizata in pāno li
gent z int⁹ dum calidū est mit
tant: z cū ifrigidari ceperit pā
nus extrahat z expmant: deñ
sirup⁹ recodatur. ¶ Quod si di
gestiue debilitas fuerit cū mul
ta siti z paucor cibor appeti
tu z fetido ructu: sirup⁹ aceto
sus d citonys bibat. ¶ Sirup⁹
acetos⁹ de citonys. R. succi ci
tonioꝝ acetosor partē vnam
zuccari albi ptē vnā aceti clari
qrtā partē vni⁹ coquant oia si
mul donec inspissent. Est autē
sirup⁹ iste stomachi pfortatiu⁹
z ad suas peragēdas actiones
inuatiu⁹ et vehemētia inflāma
tiōis z icēsiōis qđ i eo est sedat.
¶ Egri ho nutritio sit res in
qđ sit pgregant acetositas z sti
pticitas vt ē caro cū succo vne
acerbe cocta z cū malis macia
nis sili ter cocta: z cū ribes z fri
da ex albulē: z amososi: et illis
silia ex cibis. d isto pterea de
pulvere pluries vt trāsglutiāt
q. R. rosaz rubeaz. 3. r. spodij.
3. iij. semis coriandri. 3. 5. dosis
ei⁹. 3. ij. cū succo granati muzi
z cū sirupo acetoso d citonys.
si aut cū hoc qđ dixim⁹ fuerit i
corpe extenuatio z inflāmatio:
egro lac z aq ordeī dāda sunt.
¶ Ipse quoq ex herbis hūme
ctatib⁹ est nutriend⁹ vt sūt lactu
ce malue cucurbite citrili car

nes hedoz z agnoz lactātium
et pisces recentes. Balneū pre
terea añq comedit z postq co
mederit z tinā qđ die igrediat
et vinū clarū valde tēperatum
bibat: z assidue vtaf qete: z mo
tum exercitiū viter: si tōz totuz
ei⁹ regimē vt ei⁹ q corpoz gros
sitiē adipisci desiderat. z si cuz
hac dispositiōe inflāmatio fue
rit z icēsiō vehemētissima stōa
ch⁹ ex reb⁹ frigidis erit liniē
dus z aq ordeī dāda. Sitq ei⁹
regimē vt ethica habētis.

¶ De dolore z apostemate sto
machi.

Cap. 64.

¶ S cuz dolore stomachi ad
sunt tribulatio z nausea:
egro aqua tepida i potu ē tri
buēda: z vt vomat papiēdū. et
si h nō suffecerit vter ex hiera
pigra soluat: q. R. pluer⁹ rosa
rū rubeaz. spice mastice xilo
balsami carpobalsami cinamo
mi zilocassie assari oim. añ. 3. 5.
aloes scotresie duplū oiz qđ bñ
tritū cū alijs misceat medicinz
trit: z cū pāno sericio subtilissi
mo cribellat: qrum trituratio
cū aloē scōc iteref. Cui⁹ dosis
sit a pondere duoz aureo. vsq
ad. 3. ij. egro qđ qđ die deñ paz
nis i vino z succo mali gnati lā
fus: z i sirupo acetoso d cito
nys. qđ si cū dolor fuerit ructuū
mētudo z extēsiō atq singlt⁹
egro electuariū diacuminū z d
calamēto z alie pfectōes qveto
sitate dissoluet psueuet qđ i ca. d
colica noiabim⁹ dāde erit. Ci
baria ho ei⁹ sint calagie z mu
tagenat cū semib⁹: vini veter⁹
puri paz bibat z vt aturmotu
et igrediat balneū. stōach⁹ qđ
ex oleo de neridē vt dixim⁹ i pā
no inuoluto vaporetur.

Tractatus nonus

Si autē cū dolore stōachi fue-
rit febris et apā manifestum et
cū tāgit sentit calid⁹: eger pri⁹
ex basilica flōmēt et loco dolētī
duo supponāt sādali et rose et
cāphora cū aq̄ rosata et succo
citoniop. **N**utrimētū hō ei⁹
nō sit nisi sola ordeī aq̄: et custo-
diat a carne et vino et pfectioni-
bus q̄ d melle fiūt: et bibat suc-
cū gnatop muzop et rob d fru-
ctib⁹ frid⁹. Cūq̄ color⁹ vehemē-
tia sedata fuerit: egro cassiafi-
stula i succo endiuie dissoluta
et bullita ac dispumata ad bibē-
dū def. Cū at egritudinis dies
elōgati fuerit: et calor oino qe-
uerit si remāserit apā cū duri-
tie: ex hoc ēp̄lo epithimē loc⁹
q̄d. R. violap siccarū. 3. r. rosap
rubeap. 3. 5. spice odorifere ma-
sticis āboz añ. 3. iij. ciperi squi-
nāti calami aromatici oiz. añ.
3. iij. farie fenugreci. 3. xx. floruz
camomille: seminis maluan-
sci albi farie ordeī oim. añ. 3. r.
p̄spganē oia ex mucillagine se-
minis lini. Deīn loc⁹ ex oleo d
neriden tepesfacto inūct⁹ ēpla-
stre ex p̄dictis per. q̄tuor ho-
ras añq̄ comedat. et postq̄ ci-
bus fuerit digest⁹: et stomach⁹
fuerit eūat⁹: ex oleo de neridē
cū lana: vt dixim⁹: vaporetur.
Cōfectio olei nardini simplicis.
R. olei de been. li. i. spice. 3. 5.
masticis costi ciperi sqnāti ca-
lami arōatici oim. añ. octauaz
vncie vni⁹. oia h puluerizata i
p̄dicto oleo posita ad solē p he-
bdomadā vnā vasis ore claulo
dimittant: deīn colent et expri-
mant feces: et scophe que i ma-
nib⁹ remāserint emptis admi-
sceant: optime em erūt. **C**uz
aut apā in stō iueterauerit: tro-

cisci d spica erūt dādi: q̄. R. flo-
rū squināti xilocastie rauet se-
ni calami arōatici spice oiz añ.
3. iij. croci myrthe anisi costi pē-
peris oiz añ. 3. i. bdelij varij. 3.
iij. masticis. 3. iij. armoniaci. 3. i.
isformētur trocisci: q̄p vnusq̄sq̄
vnū pōderet aureū: ex q̄b⁹ vn⁹
q̄tidie cū vino cocto def. ēptm
q̄z istō fiat: q̄d. R. bdelij molis
3. r. armoniaci. 3. v. semis been
semis apij amboz añ. 3. x. spice
masticis nigri āboz. añ. 3. v. ce-
re. 3. iij. olei d neridē. 3. xv. gū-
me i vino dissoluant: deīn oia
p̄ligant: et fiat ex eis ēplastrū.
Ad dolorē tñ stomachi et epa-
tis curādū medic⁹ vald erudi-
tus ē necessari⁹: q̄ i p̄fōz diligē-
ter attēdat dispōnes. Nos tñ
aggregatōes et sūmas ad h cō-
ferētes iā dixim⁹ l3 iōptū potui-
mus i h abbeniaum⁹ smonē.

De singultu.

Ca. 65.

Cum singultus post grossi
cibi comestione: aut vini
valde tēperati bibitionē super-
nenerit: aq̄ cala i q̄ cuminum et
menta et mētastrū et pap̄ thurs
bullierint: mltoties i potu erit
sumēda: et egro vt dormiat est
p̄cipiēdū: et vter vaporād⁹: et
ieiunādū ē ei. Cū aut p mltos
dies a cōestioe abstinerit ius-
bēd⁹ ē balneū sepe igredi. Deīn
pauc⁹ cib⁹ d siccātib⁹ tñ ē alēd⁹
sicut sūt calagiez mutagēat cū
semib⁹ et vini puri pap̄ i potu
tribuēdū. et si hec n suffecerint
trocisci isti dādi sūt q̄ dicūt tro-
cisci d thurez. R. thurs. 3. 5. enu-
le. 3. iij. mētastrū folioz rute sic-
ce āboz añ. 3. iij. semis nemē. 3.
iij. et 5. isformēt ex his trocisci
pōdere vni⁹ aurei: ex q̄b⁹ vnus
in die cū apozimate cimini tri-
buatur

buañ. ¶ Qd si singult⁹ post fe-
briē acciderit: fueritq; cū eo tri-
bulatio: aut nausea: aut sitis:
aut i ore siccitas: aq̄ cala egro
multoties danda erit: nō tñ re-
pente sed paulatim. ¶ Et si se-
dat⁹ nō fuerit: aqua ordeī cum
oleo de amigdalīs dulcib⁹ de-
tur. Spōdilis quoq; colli ⁊ dor-
si ex oleo tepido inungant et
fricent: ⁊ mucillago psilij cū iu-
lep ⁊ succo gñati i potu tribua-
tur. singultui p̄terea et sternu-
tationi p̄fert retinere āhelitū.
¶ De canino appetitu. C. 66.

¶ U3 aliq̄s famē assidue pa-
ti: ⁊ cib⁹ post comestione
adeo grauat eū: vt aut vome-
re aut p̄ inferiorē regionē ip̄z eij
cere cogat rizi dādū ē ei: q̄ dū
coq̄tur ex liq̄e q̄ fuit ab agno
q̄ i furno assat ipigat ⁊ cauda
⁊ ei silita: necnō ex ol cibo q̄ vn-
ctuol⁹ ē. ⁊ vinū vet⁹ purū dādū
est: d quo quātū poterit bibat.
Deiñ p̄cipiēdū ei est vt euomat
⁊ hoc regimie p̄seruād⁹ ē dōec
saneñ. ¶ Qd si neq; cib⁹ eū gra-
uat: neq; ip̄m euomit: neq; p̄ se-
cessuz expellit: carnes vaccine
sunt dāde ⁊ frumētū coctum vt
puls ⁊ rizi cū lacte ⁊ aquā fri-
dā i potu sumat: ⁊ i aere frido-
moreñ. ¶ Hac āt egritudine la-
borās nil acetosū ⁊ stipticū ne-
q; acutū comedat: sed dulcib⁹
et vinctuosus solum vtatur.

¶ De dolore epatis. Cap. 67.

¶ Cum q̄s male colorat⁹ et
cum h̄ malā habuerit for-
mā. habueritq; dolorē i dextro
latere ap̄d costas posteriores:
⁊ fuerit ei⁹ mal⁹ color citrin⁹: ⁊
fuerit cū h̄ i ore siccitas: ⁊ sitis
vehēmēs aq̄ ordeī ⁊ succi her-
barū vt ē diuie ⁊ solatri ⁊ cuscū

te cū sirupo acetoso ex zuccaro
albo scō i potu tribuat. ēplz q̄z
ex duob⁹ sandalis ⁊ rosīs ⁊ cā-
phora ⁊ aq̄ rosata cū pāno li-
neo loco supponat. Qd h̄ mō
fiat: pān⁹ in p̄dictis inuolutus
supponat: cūq; tepere cepit: re-
moueāt: ⁊ ali⁹ loco ei⁹ appōat.

¶ In potu p̄terea sumat gñatū
torū siccū ⁊ robur q̄ isfrigidare
p̄sueuerūt. ¶ Hic q̄z a vino et a
cōfectionib⁹ q̄ de melle fiūt sibi
caueatz a cibis calefaciētib⁹: ⁊
sumat trociscos de berberis: q̄
℞. succi berberis. 3. 3. semis en-
diuie citruli seminis portula-
ce semis oīuz. añ. 3. iij. rosaz. 3.
ij. rauet seni. 3. 3. spice. 3. ℞. lior-
mēt trocisci pōdere aurei vni⁹
ex q̄b⁹ deñ vn⁹ cū sirupo aceto-
so d zuccaro aut cū succo gñatū
ti. Vēter q̄z si necesse fuerit cuz
succo fructuū soluāt vt sūt pru-
na ⁊ tamaridi: ⁊ zuccaro albo.

¶ Qd si mal⁹ color qui est cum
doloze capitis fuerit alb⁹ me-
dius videlicet inter eū qui est
cum fluxibilitate et eum q̄ est
cū tumore: fuerintq; cū eo vētr̄s
solutio et palpebrarū atq; ex-
tremitatū tumor: trocisci de ra-
uet seni cum sirupo acetoso de
melle i potu dādū sūt q̄. ℞. mas-
tic⁹ succi eupatorij succi absin-
thij semis feniculi: anisi olum
añ. 3. ij. rauet. 3. x. informēt tro-
cisci pōdere aurei vni⁹: ex q̄b⁹
vn⁹ in potu ol die tribuatur.
Sumāt p̄terea spica mastix ci-
perū squinātū calam⁹ aroma-
tic⁹ croc⁹ myrha deiñ myrha
⁊ mastix i vīo dissoluta cū alijs
misceant: ⁊ ex eis emplm epati
supponatur. ¶ Eger nō a cibis
grossis et frigidis abstineat.
Si aut hec non suffecerit: troci-

Articella,

S

Tractatus nonus.

sci de lacca cū apozimate de radicib⁹ sunt dādi. Trocisci āt d lacca sunt q̄. ℞. lacce rauer senī āboz. ana. 3. iij. spice semis apij ameos masticeis s̄qnāti seīs iuniperi amigdalaz amaraz cocti amari rubei succi eupatoriū assari aristologie rotūde gētiāne oīz. añ. 3. j. 2. 5. Informēt ex his trocisci pōdere vni⁹ aurei. **¶** Apozima de radicib⁹. ℞. corticis radicū apij feniculi āboz añ. 3. x. seīs apij seīs feniculi florīs s̄qnāti ameos oīz. añ. 3. 5. rosaz rubeaz spice odorifere amboz. añ. 3. iij. coquāt in li. i. aq̄ donec ad tertiā redeat: 2 deī in potu cū p̄dictis trociscis. **¶** Si aut apata in epate fiāt: eorū cura erit vt apatum que in stomacho generantur.

¶ De ictertia. Cap. 68.

Si cū ictertia fuerit febris: succus endiuie 2 solatri 2 aq̄ ordeī egro in potu tribuat. Ipse q̄z ex cucurbita et crīso locāna 2 citrulis 2 his silib⁹ herbis friditati attinētib⁹ nutritus est 2 sirupū acetosuz ex fortissimo aceto in potu sumat.

¶ Epate p̄terea emplm ex duobus sandalis ē superponēdū et v̄ter ex succo prunoz 2 zuccaro solued⁹. Que si nō suffecerit trocisci de camphora cuz succo granatorum dandi sunt.

¶ Trocisci d camphora. ℞. zuccari spodij rosaz rubeaz oīm añ. 3. iij. semis endiuie semis citrulorū cucurbite lactuce portulace seminū ex oib⁹ sādalis rube oīm añ. 3. j. Informēt ex his trocisci pōdere. 3. ij. ex q̄bus q̄tidie vn⁹ cū sexta. 3. vni⁹ de camphora deī. **¶** Si āt eger venas habuerit plenas: fueritq̄ diu ex q̄ mi-

nut⁹ nō fuit flōmet. **¶** Qd si ictitia fuerit sine febre: v̄ter ex his pillis soluat: q̄. ℞. aloes. 3. j. sca mōee q̄rta. 3. j. agar. p̄tes duas 3. vni⁹: succi eupatoriū tertia. 3. j. ex his cū succo endiuie p̄fecti fiāt pille sufficientē ad dosi 3 vnā. Deīde deī trocisci de lacca cū apozimate de radicib⁹. **¶** Si āt ictertia i oculis remāserit: eger fortissimū acetū paulatim: olfaciat: 2 balneū igrediat. **¶** Si q̄z oculis q̄ ictertia cū febre patit aq̄ rosata imittēda ē. **¶** Ictericie p̄terea vald p̄fert vt eger p̄ tres hebdomadas serum bibat.

¶ De ydropisi. Cap. 69.

Qum v̄ter post epatis dolo perit: 2 qd ē ab ymbilico vsq̄ ad femur exteri⁹ p̄minuerit: 2 cutis q̄ ibi ē subtiliari 2 albei visa fuerit: 2 cū v̄ter mouet: audit 2 sonit⁹ q̄ si aq̄ i vase n̄ pleno mōte. 2 si cū his v̄tia fuerit rubea: pua habēda ē fiducia: 2 p̄pe si p̄tut n̄ affuerit fortitudo. his th si p̄t fuerit fortis: et v̄ter vehemēt sicc⁹ pille de rauet q̄ r̄cipiūt meizerō sē dāde.

¶ Pille aut de rauet sūt q̄. ℞. rauet senī succi eupatoriū: seminis endiuie: oīz añ. 3. iij. agarici. 3. v. mezeriō. 3. x. fiāt ex hīs pille q̄rū dosi sūt. 3. ij. k. ex q̄b⁹ q̄q̄ hebdomada dosi vna sumat.

¶ Qd si p̄t debilis fuerit: trocisci de mezeriō sūt dādi: q̄. ℞. semis endiuie. 3. x. mezerion. 3. j. 2 duas tertias: agarici succi eupatoriū: silr t̄ndem rosarū seminis citrulorū amboz. añ. 3. ij. 2. k. ex his oibus fiāt trocisci x. de quibus vnus in die cū sirupo acetoso de zuccaro dād⁹ est.

¶ Si aut venter fuerit solutus:

denſ trociſci de berberis cū ſyrupo acetoso. Eger q̄z nutriat ex cibiegi: et bibat ſyrupū acetosū de citonijs. et ſi vētris ſolutio vehemēs fuerit: citoniorum rob ſolū dandū eſt. ¶ Si aſit cū hac paſſione nō fuerit vrina rubea neq; calor pillule iſte dāde ſunt q̄. R. mezeriō ſerapini āborū. añ. 3. ſ. ſalis indi ſimi. colūbini amboꝝ. añ. ſextā. 3. i. Pillule enim iſte aquā vehementer expellūt: et dulcedere faciūt. Trociſci preterea de lacca cū apozimate de radicibus dandi ſunt. ¶ Emplaſtrū aſcliti pueniēs. R. farie ordei cyperi ſtercoris oui niyeteris baurach boli armeni oīm partes equales. Ex his omnibus tritis fiat epithima ſup vētrē. hui⁹ nāq; proprietās eſt aque magnam partē ericcare. Qd ſi in palpebris et extremitatib⁹ fuerit apoſtema molle. et teſticulari apoſtematur: facieſq; ac totum corpus mollicie quadaz teneatur: erit tūc hydropiſ ſpecies q̄ hypofarcha nominat. Ergo itaq; hac laborat: trociſci de laccacū apozimate de radicib⁹ ſūt tribuēdi: et vēter quaq; hebdomada ex pillul⁹ de reubarbaro ē ſoluēd⁹: et patiēs in harena calida ſepeliēd⁹. Et preterea ē precipiēdū vt exercitio vtat et famē ac ſitum ſepe patiat. ¶ Si novēter inflat⁹ ac tēſus fuerit: et cū pcutiſ ſonitū reddit vt tympanorū: hydropiſ ſpēs ad eſſe ſignificabit: q̄ tympanites dī. Quā q̄ patiſ a comēſtiōe olerū abſtinere dīz atq; eoz oīz q̄ vētoſitatis ſūt gñatiua. Vēter quoq; omni die ex pānculo ēvaporiād⁹: et vētoſe ſup vētrē ponēde: medica-
mina tumorē diſſoluētia dāda

ſunt: vt dyaciminū electuarīū de bacciſ lauri qd in cap. de yliaca nominabim⁹. Eger preterea exercitio vt aſſueſcat: et famē pati: et ex collirij⁹ q̄ vētoſitatē diſſoluit quoz faciem⁹ mētione ſibi ſubi-
ciat. Venter q̄z cum mantili do-
nec incipiat rubere fricetur: et ex oleo rutaceo clyſterizetur.

¶ De dolore ſplenis. Ca. 70.

¶ Si cū dolore ſplenis fuerit calor et vrine rubedo et febris eger ex his trociſcis ſuat. trociſci de agno caſto. R. ſemis agni caſti tamarici ſemis āborū. añ. 3. x. ſemis endiuie ſemis portulace āboꝝ: añ. 3. v. ex his fiat trociſci: de q̄b⁹ q̄tidie deſyn⁹ cum ſirupo acetoso de ſuccharo cui⁹ pondus ſit. 3. iij. Eger vero ſi repletus fuerit ex ſaluatella q̄ eſt in ſiniſtra manuſ ſoborhome-
tur. Splē q̄z ex fruſto filtri ace-
to calido infuli embroceſ et ob-
ſeruetur a rebus dulcibus et ci-
bis groſſis. ¶ Quod ſi cum pre-
dicta egritudine nō fuerit calor
egro trociſci de capparis dādi
ſūt q̄. R. cortic⁹ radicū capparis
ſemis agni caſti amboꝝ ana. 3. x. ſcolopēdrie. 3. viij. ariſtolo-
gie lōge folioꝝ ruthe ſemis na-
ſturtij acon nigelle oīz. añ. 3. iij.
aromaniaci. 3. iij. aromaniacū i
aceto diſſoluat: ex q̄ cetera pfi-
ciāt et iſormēt ex eis trociſci pō-
derātes. 3. iij. ex q̄b⁹ vn⁹ cū ſirupo
acetoso de melle: et apozimate de
radicib⁹ i potu ſumatur. Si aſit
ſplen tenſus fuerit: et cū pmitur
audiſ ſub eo rugit⁹: ex predictis
trociſcis cū apozimate de radi-
cibus eſt dandū: et vinū vt⁹ bibē-
dū: et potus aque minoretur q̄
tum plus poſſibile fuerit.

¶ Emplm ad duritiē et ventoli-

S

Tractatus nonus.

tē q̄ ē sub splene. R. folioꝝ ru-
the. 3. r. baurach mētaſtri ſicci
āboꝝ añ. 3. iij. armōiaci. 3. viij.
armōiacū veſi vīo diſſoluā: ex
q̄ cetera cōficiant: et fiat ex eis
emplm qd̄ loco ſuperponatur.

¶ De colica.

Cap. 71.

Si cū dolore vētr̄s fuerit ip-
ſi⁹ ſtrictio et nauſea: ſi ne-
q̄ calor fuerit: ea egro dāda ſi
q̄ vētrē ſine vomēdi dōſiderio ſol-
uāt: vt eſt electuariū de gallia
qd̄. R. maſtic⁹ gariofil. 3. iij. be-
r̄ melanopipis macropipis ci-
namomi nucis muſcate gallie
oīz añ. 3. r. ſcamōee. 3. r. poſtea
exprimāt cytonia acetola et re-
cētia: et lucc⁹ eoꝝ cū eiꝝ dē quā-
titat⁹ melle miſceat et coquat
vſq̄ ad ſpiſſitudinē paulatim: et
cōficiat ex eo medicamē qd̄ in
eiꝝ dē ſit q̄titat⁹ cui⁹ ſpēs ſūt:
cui⁹ doſis ſit ia duabus. 3. vſq̄
ad. ij. et. 5. qd̄ ſi nauſee vehemē-
tia n̄ fuerit: neq̄ eger mēdiciaſ
vomuerit: pilule iliaticę ſūt dā-
de. q̄. R. colloq̄ntide: ſerapint:
āboꝝ añ. 3. r. ſcamonee. 3. iij. et
ſtiā. Inſormēt pilule: d̄ q̄b⁹ vni⁹
aurei pōd⁹ ē dādū. veloci⁹ em̄
paſſionē diſſoluūt iliaca. ſi aut̄
paſſio iliaca difficil⁹ fuerit ne-
q̄ medicamia vētris ſolutiua
ei ptulerit: h̄ ſuppone colliriū:
qd̄. R. ſalis pan⁹. 3. r. colloq̄nti-
de iterioꝝ ſcamonee āboꝝ. añ.
3. ij. et. 5. fiat ex eis colliria lōga
et ſupponat. et ſi nō ptulerit: ex
enemate leui clyſterizeſ qd̄. R.
ſic⁹ citrinās q̄nq̄ ſurfur⁹ quātū
manu capi poteſt maluauſci
M. ſ. hec i pāno ligata et ſic le ſo-
lia. x. i duab⁹ lib⁹ aq̄ coquant
donec ad vnā redeāt de iñ cole-
tur: et ponat ſup eā baurach pō-
d⁹ aurei vni⁹: olei ſiſamini. 3. ſ.

et fiat clyſter ex eo. Si q̄s aut̄ for-
ti⁹ zacuti⁹ facere voluerit: pōd⁹
aurei vni⁹ de collirio qd̄ pu⁹ di-
xi⁹ admisceat. ¶ Clyſtere ve-
hemēter ſoluēs q̄ tūcytendū eſt
cū medicamina nō cōferūt: neq̄
vēter ſoluit. R. colloq̄ntide inte-
rioꝝ. 3. r. centauree. 3. v. buchoz
mariez arthanite amboꝝ. añ. 3.
duas mētaſtri ruthe origani oīz
ana. Manipulum vnum omnia
in trib⁹ lib⁹ aq̄ donec ad duas
tercias lib⁹ vnius redeant co-
quantur et colentur: deinde diſ-
ſoluant in ea alkitrā melis am-
boꝝ: ana. 3. iij. caſtoꝝei ſerapini
oppoponacis colliriū qd̄ predicti
muſolm. añ. 3. ij. miſceant ola: et
dū tepidū ē: fiat ex eo enema: et ſi
ſquibale n̄ exierint itereſ clyſte-
re donec exire vident. Hoc nāq̄
clyſtere adminiſtraridz cū res for-
tiſſima ē et peſſima: et i colica ma-
laze illa in q̄ ſi: nauſea valde ve-
hemēs et inferius nihil egredit.
¶ Huic p̄terea egritudo q̄nq̄ ſe-
tida ſupuenit eructuatio: et ple-
rūq̄ ſterc⁹ per os egredit. q̄ cū
hoc accidit: ſepe portēdit mortē
¶ Qd̄ ſi cū vētris dolore non fue-
rit ipſi⁹ ſtrictura: ſi inflatio et ru-
gitus ac tēſio in vētre exiſtūt cō-
fectio de baccis lauridāda ē. R.
folioꝝ rute ſiccoꝝ. 3. r. ameos ci-
mini nigelle keiſinoꝝ origani cara-
ui alexādrini: ſemiſamigdalay
amaray melanopipis mētaſtri
dauci acon bacchay lauri caſto-
rei: oīz. añ. 3. ij. ſerapl. 3. iij. op-
poponac⁹. 3. iij. p̄ficiant cū melle
eiꝝ dē ponderis cui⁹ doſis ſit: vt
auellanayna aut nabacca mul-
tis vicib⁹ cū vncia vna vini cale-
facti: aut cū apozimate de radi-
cib⁹. Huic em̄ confectioni in res
monēdayentoſitate et diſſoluen

da nihil equiparatur. hoc pre-
terea suppositouū subūciaf: qđ
ē vētositatī dissolutiūū. R. cimi-
ni: folioꝝ ruthe viridis amboꝝ
añ. m. buchozmariez arthanite
amboꝝ. añ. 3. ij. baurach. 3. j. con-
ficient ex melle: ⁊ supponaf cuz
spongia vel lana. hoc em̄ dissol-
uit vētositatē et inferi⁹ expellit.
Uenter quoq; assidue ex panno
calido vaporadus est: ⁊ eger i ti-
nam mittendus. ¶ Si autē hec
nō suffecerint: vētosa cum igne
ipōnēda est: ⁊ loc⁹ donec rubere
incipiat fricād⁹. Post hecunctio
fieri puenit ex oleo rutaceo: ⁊ ex
alijs oleis calidis: ⁊ ex eis cliste-
rizād⁹ ē eger post q̄eis admixta
fuerit: castorei euforbij āboꝝ. añ.
3. 5. hāc xpo solit⁹ pati egritudi-
nē: dū san⁹ est caueat ne vinū aq̄
mixtū bibat: nec etiam sumat vi-
nū nisi purū: ⁊ forte: neq; aquam
multā bibat: ⁊ abstineat ab her-
bis ⁊ lacte: ⁊ oibus inflatiuis. Fi-
loniū faciēs illiōh cū maris coar-
tatur dolore: ⁊ timef ne sincopis
egro supueniat vētositatē carmi-
nat. somnuꝝ puocat. R. piperis
ameos folioꝝ ruthe mētastrī ca-
storei bacchar. lauri cimini oīm
añ. 3. j. opij mādragore iulqami
seminis oīm. añ. 3. 5. pficient cuz
melle eiusdē q̄tatis: detur ex
eo pōd⁹ vni⁹ aurei. huic q̄3 ele-
ctuario addit plerunq; scamō-
nee. 3. tertia ⁊ fit tūc medicamē
vētris solutiūū. ¶ Si at cū dolo-
re etiā febris affuerit: cassia fistu-
la in succo ediuie bullito ⁊ dispu-
mato dissoluta egro est dāda: et
sirup⁹ violat⁹ i potu est tribuen-
dus: ⁊ nutriēd⁹ ē ex tasea cū olo-
de amigdalīs dulcib⁹ condita ⁊
ex leni clisterici clisterizandus.
Cū aut loc⁹ doloris i vētre appa-

ruerit grossus: et apostema hñs
eger in pncipio flobothometur:
deide cassia fistula cū succo her-
bar sepe dāda: ⁊ sit cib⁹ eius cu-
lus hic dolor ex psuetudine acci-
dere solet: tasea vinctuosa cū zuc-
caro ⁊ oleo sisamino: ⁊ abstineat
a reb⁹ stipticis ⁊ acetosis ⁊ ci-
bis grossis ⁊ vētrē stringētibus.
Qui aut cū hoc dolore vētosita-
tē pati solit⁹ ē cibē cū kalagie
⁊ mutagenat pdir⁹ cū seminib⁹
⁊ abstineat ab olerib⁹ ⁊ lacte: ⁊
ab oib⁹ q̄ inflāt. ⁊ bibat vinū for-
te ⁊ nō vitiatū. Aut ydromel cū
speciebus que pro cōdimēto po-
nuntur: vt piper quas dicemus.
¶ Ydromellis pfectio. R. mellis
mūdi lib. j. aque lib. vj. misceāf
⁊ coquātur diu ⁊ spumētur bene
donec fiat ad similitudinē iulep
Cunq; hoc factum fuerit in vna
q̄3 lib. ex eo mittant. 3. ij. pipis
puluerizati in pāno ligati dōec
appropinquet finis decoctionis
eius: ⁊ cū infri dātur extrahatur
pānis ⁊ exprimat: ⁊ cum necesse
fuerit ppinetur. ¶ Cōfert etiam
cui hec passio ex ventositatē et
grossa supfluitate accidere solet
oleū h kerua recēti cū apozima-
te de seminib⁹ sumptū. ¶ Apozī-
ma aut d seminibus est hoc. R.
ameos cimini chesim carni ori-
gani nigelle oīm. añ. pugillum
vnū. 3. istis admisceant aq̄ lib. iij
⁊ coquant dōec redeāt ad librā
vnā ⁊ mediā. De hoc itaq; apozī-
mate sumāf. 3. ij. q̄bus. 3. iij. olei
de cherna addant: ⁊ multis die-
bus bibāt. S; si cui dolor iste cū
calore supuenerit vna. xx. ⁊ fi-
cus citrine. v. ⁊ passulapennuclea
ta. 3. v. sumāf ⁊ coquāf et colēf
dein cassia fistula i eo dissoluta co-
le: cui oleū amigdalīnū admis-

S iij

Tractatus nonus.

ſceat: ſua: et ex apozimate qđ i caplo de reumatismo dixim⁹ in potu tribuat. Ueter ho si multu fuerit ſicc⁹ p̄dicto apozimati ad danſ polipodij turbith: amboꝝ añ. 3. ij. et coquat⁹ cu eo: et deſ donec venter ſoluatur.

¶ Cum aut ſolutus fuerit: remoueas polipodiu et turbith.

¶ Electuariu qđ v̄tre ſoluens in ſtatione reſoluit. et grauedine in R. turbith albi fricati et pulueri zati. 3. xx. zinziberis. 3. x. zuchari. 3. xxx. huius pulueris. 3. ij. ad bibendum dentur.

¶ Pillule de qđ⁹ cu qđ v̄tre ſolueri voluerit vnam ſumere dz: qđ appetitu excitat et iſtatione rep̄mut: et grauedine et cibū digerit R. maſticis zinziberis cinamomi gariofiloꝝ heremiſk. melao piperis macropiperis ſcamonee violaz zuchari oīz. añ. 3. j. fiat ex eis pillule ad magnitudine z ciceris: et ſumat vna mouet em ſemel aut bis.

¶ De fluxu ventris. Ca. 72.

¶ Cum cib⁹ in ſtomacho more ſolito nō morat⁹: imo citi⁹ egredit⁹ nō mutat⁹ niſi parū fuerit: cu hoc mordicatio et dolor in v̄tre et ſitis: cu quo etiā plerūq a deſt v̄tris flux⁹ in qđ añ comeſtione iuenit puriētū: deſ egro rob de ſucco v̄ue acerbe aut de ſucco ribes: aut de ſucco ḡnatorū cu ſpodij roſaz āboꝝ. añ. 3. j.

¶ Troiſci quoq de ſpodio conſtrictiui itidē tribuantur.

¶ Nutria vero ex adeſia citri: na: et pullis cu aceto coctis: et aſſatis: et i ſucco v̄ue acerbe poſit.

¶ In potu aut ſumat ſumachē aqua roſata: et deinde nutria ex cibo cui admiſceſ ſumach: qui vocat ſumachia. Totūq ei⁹ re-

gimē ad perducat vt inſrigida re poſſit et p̄ſtrigere. Quod ſi nō fuerit cu eo mordicatio in v̄tre neq qđ egredit⁹ puſh: admixtū ſed eſt viſcoſum: et a deſ inflammatiōis paucitas et pauca ſitis et ruct⁹ acid⁹: egro ſicla et ſina: pis et pilces ſaliti tribuant. Deſ de cogat ea vomere ſumēdo ſalē et mel et anetū coctū. Que ſi nō ſuffecerit: medicamē qđ expellit ſlegma tribuatur. Qđ. R. aloes 3. j. colloqntide interioris. 3. iij. ſalis indi. 3. iij. turbith. 3. j. Ex his ſiant pillule: et ſufficiunt ad doſim vnam.

¶ Vomitu p̄terea ſepe vtaſ: et ci baria qbus vtitur i alimū perſo intingāſ: et comedat ſulcita q ſale cōdiunt: et que acrimoniam habent: que appetitū puocare conſueuerunt. ¶ Si aut cu hoc quod diximus nihil egredit⁹ qđ ſit ſuperfluum: neq quod expellitur aliqd purulentū. vel ſlegmaticū hz admixtū: egro vinū purū et forte tribuēdū ē: et diaolibanū dādū. qđ. R. olibāi. 3. x. piperis ameos ſpice kiſiz aniſi ni gelle: oīm. añ. 3. ij. balauſtie. 3. x. mellis diſpumati qđ ſufficit ad p̄ficiēdū: deſ ex hoc i potu: quia ſtomacū calefacit et vehemēt deſiccāt. Apoxima quoq de ſenib⁹ qđ capitulo colice paſſiōis noia uimus detur: et aſſueſcat in potu ſumere vinū purū. Si ho cib⁹ nō egredit⁹ ſed reſ ſubtilis et alba et aqſa: cu qua ſūt ea q epatis ſi gnificāt debilitatem: egro tri buat id qđ ſit de ſcoria et diaolibanū: et troiſci calefaciētesepar quos nomia uimus: et electuariū diacalamētū. qđ. R. folioꝝ ruthe folioꝝ calamēti ſiccorū: ameos carui leuiſtici zinziberis cinamo

mi macropiperis: oīm ptes eq-
les: pficiant cū melle cocto: den-
tur alia medicamina q̄ nolau-
mus in. c. epatis: ex his q̄ ip̄z ca-
lesaciūt z cōfortāt. ¶ Si aut̄ cu-
p̄dicta egritudine nō fuerit signi-
ficatio debilitatis epatis: imo
qđ egreditur cū fluxu subtile est
z albū z fiat in stomacho graui-
tas: puluis de granatis ad trās-
glutiendū dādus est. R. ossium
granatorū acetosorū assatorū tri-
torū vt alcohol. 3. c. carui se. co-
riandrū: amboz aceto acerrimo
isusorū: z postea assatorū. añ. 3. xx.
xilocaracte sumach balaustie
oīz añ. 3. x. puluerizent optie et
pmisceant: z de f. ex eis puluis ad
trāsglutiendū. Electuariū qđ qđ
dī canzi de f. qđ. R. arilloz passa-
rū tritorū vt alcohol li. j. mirtil-
loz siccoz puluerizatorū vt alco-
hol lib. 8. rilocaracte nabat ba-
laustie sem. tamarisci ameos oīz
añ. 3. x. pficiant cū melle de cāna
mellis aut cū melle apum opti-
me dispumato: et ex electuario
sumat. Si aut̄ quod egredit̄ ci-
trinū fuerit: et anū mordicat: et
eger sit im patia f. febrē trocisci
p̄stricti de spodio: et aq̄ sauc or-
dei denf. Trocisci p̄stricti de
spodio. R. rosaz rubeaz spodij
amboz. añ. 3. x. semis acetose su-
mach balaustie gūmi arabici:
oīm. añ. 3. v. Informen trocisci
pōdere. 3. ij. quoz vn̄ cū. 3. d. rob
citionoz simplici sumat: aq̄ ho
sauc ordeī qđ dixim⁹ ita fit: or-
deū fractū i aq̄ ip̄m cooperiēte
bulliat donec aq̄ inspisset: de iñ
colet z bibātur ex ea. 3. iij. cū tri-
bus. 3. spodij z gūmi arabici ea-
de īp̄ritate. ¶ Qđ si ex fluxu ven-
tris euenerit excoxiatio puluis
de bolo ad transglutiendū de f. qđ

R. psilij. 3. xx. semis plātagis. 3.
x. gūmi arabici boli armeni: am-
boz. añ. 3. iij. psilij affet z gūmi:
z bolū puluerizet z pmisceat: z
sumatur i potu ex eo i mane. 3.
iij. cū rob de citionis z circa no-
ctē tñdē. ¶ Cib⁹ ho eius sit pul-
mētū factū cū granis granatorū
z passis cū aq̄ z aceto: z cib⁹ fa-
ctus cū succovue acerbe z suma-
chia z tasea admisceat succus su-
mach et his similia cibaria.

¶ Trocisci de balaustijs qđ cōti-
nue pferūt dyarie dādi sunt cu-
flux⁹ fuerit supflu⁹ siue habeat
sanguinē admixtū siue non. R.
gallaz siliquarū nabati semis
tamarisci olibani balaustie: oīz
ptes eq̄les opij gummi arabici
āboz. añ. pte mediā. Informen-
tur trocisci pōdere. 3. ij. ex qbus
vn̄ cū vino sumat: si neq̄ calor
affuerit neq̄ febr̄. Sz si febr̄ af-
fuerit: cū rob de cytonis aceto-
sis sumat: qđ tūc dādi sunt cū vē-
tris fluxus superfluus fuerit.

¶ Trocisci ad tenasmon qđ dandi
sunt cū caloris absentia fuerit:
z v̄tositas si erit nociua z soni-
tus. R. seminis iusqami albi se-
minis aneti feniculi omniū. 3. h.
ameos. 3. ij. z. h. opij. 3. iij. semis
apij. 3. x. fiāt trociscide qđ pōd⁹
vni⁹ aurei in potu sumatur.

¶ Cōfectio d storace qđ aut qđ v̄e-
tris fluxu pferēs ac tenasmon
cū neq̄ febris neq̄ calor affuerit
sz erit v̄tositas nociua dāda ē.
R. castorei opij. assari storacis
liq̄de myrrhe semis iusqami ni-
gri thuris oīm ptes eq̄les: mela-
lis qđ sufficit ad specierū confe-
ctionē: cuc⁹ dosis sit. 3. ij. vsq̄ ad
tres. ¶ Si aut̄ postqđ tenasmon
decē trāsierit dies n̄ visa fuerit
medicamēta pferre: z eger supra

S iij

Tractatus nonus.

pectinē sentit dolorē: redeūdū ē ad clystere. ¶ Clystere cōstricti-
nū. R. panici excorticati lentius
excorticataz rosarū siccarū ba-
laustie cupularū glādiū oīz añ.
M. j. oīa in li. iij. aq̄ coquāt do-
nec ad li. j. ⁊ f. f. deāt: ⁊ colēt deī
sumant ceruse cinerz papyri ba-
bylonice: aut cineris papyri am-
boz. añ. 3. j. boli. armeni. 3. f. vi-
tellus ouivniū assati dur⁹: oī
rosel. 3. f. Ex his omnibus in p-
dicto apozimate fricādodissolu-
tis clysterizetur eger semel aut
bis. ¶ Qd si tenasmon fuerit lōgi-
tpis in quo nō egrediā sanguis
sed rasura alba muscillagini si-
milis: medicamē putredinis qd
in. c. de cura gingiuarū putrida-
rū noiāuimus dādū est. Ex quo
in apozimate eoz qd noiāuim⁹
fricatio dissoluto clystere semel
aut bis fiat. Et si ex vētris fluxu
invētre vehemēs mordicatio se-
cuta fuerit: clyster fiat ex oīo ro-
seo tepido. ¶ Si autē nullo mō
mordicat clystere fiat ex illome-
dicamie: multoties addat dōec
saneā. ¶ Epithima de q̄ venter
cū flux⁹ supflui ⁊ h̄t⁹ est debili-
tata liniēdus ē. R. gallie acatie
cipi myrhe gallaz cypressi thu-
ris oīm ptes equales. Ex his oī-
bus vino veteri aut succo cito-
niorū p̄persis liniat vēter. hūc
qz qh̄qz addit panis biscoctus
suriā. ¶ Si aut cū hac egritudi-
ne fuerit calor: epithima fieri cō-
uenit ex duob⁹ sandalis ⁊ rosis
⁊ boli armeno ⁊ saufel ⁊ gallis ⁊
pane biscocto cū succo maciano-
rū ⁊ citoniorū ⁊ myrthino.
¶ Qd si eger vehemēter patiat
tenasmonē: ⁊ sepe vadat ad sel-
lā ⁊ tñ nihil egrediat collirium
istud subiiciat. Est ei mirabile ad

sedādū tenasmon qd. R. thuris
litij croci gūmi arabici oīm. añ.
3. j. opij. 3. ij. informētur colliria
⁊ supponantur.

De difficultate mingēdi. C. 73.

¶ Urina minuit: aut ex to-
to retinet: neqz ī femore ap-
paret tumor neqz grauitas: neqz
dolor in renib⁹ sentitur: succur-
rendū est ex medicaminib⁹ vīe
puocatiuis que nominabim⁹.

¶ Quorumvnum est hoc qd. R.
seminis apij nitrī rubee tincto-
rum olivatri seminis iuniperi
semis assari ameos seminis fe-
niculi spice amigdalārū amara-
rū seminis melonis omniū. añ.
3. x. cantaridarū quarū capitaz
ale abscissa fuerūt. 3. j. armonia-
ci. 3. ij. armoniacū in vino dissol-
uatur: et alie species ex eo cōfi-
ciantur: ex qb⁹ fiāt forme auella-
nis siles de qb⁹ sumant ab. j. 3.
ad. iij. 3. hoc em̄ medicamē valdē
p̄fert corpori cū dissolutionē pa-
tis ⁊ laxitatē: ⁊ hypofarche ⁊ ad
expellēda oīa accidētia cāquoz
corpus desiccari opz. Qd si cōti-
gat mingēdi difficultas ex casu
āt: p̄cussioe in femore: āt ī ano āt
in eoz circuitu: eger ex basilica
minuat. Deinde aq̄ calida loco
sepe supfundat: ⁊ vsqz ad spaciū
medij diei ex oleis friceā. Ego
qz p̄cipat vt vinā expellere ni-
tat. ¶ Si aut mingēdi difficul-
tas p̄tingat vesica ex h̄te plenaz
extensa ⁊ sit hoc post sanguinis
aut sanei nictuz medicamina q̄
trūbos sanguinis: aut pus q̄ in
vesica generatur soluere p̄ueue-
rūt: ⁊ liquare: danda sunt.

¶ Medicamē qd trūbos sāgui-
nis aut sanei q̄ in vesica sit dis-
soluit. R. cordumēni myrhe ru-
bee de qua tingitur seminis iun-

niperi armoniaci asse: oim ptes
eqles: armoniacu dissoluat: et in
forment pillule ex alijs speciebus
ex eo cōfectis: de quibus quater i
die sumat cum apozimate de se
minibus q noiaunim. ¶ Syrupus
etiā acetosus ex forti aceto factus
multoties des. Per siringas pre-
terea imittat in vesicā aq i qua
dissolutus fuit sal aut aq cineris: et
ista ē cōfectio aq q fit de cinere.
R. cinerē de ilice. cinerē dytibus
cali. calcē his oibus admisceat
tū aque ut ex ea cooperiri pos-
sint et dimittant sic p tres dies:
diei colet et p siringā in vesicā
iniciat. ¶ Herba qz croci hortu-
lani resula cocta supponatur.
¶ Tinā pterea assidue igredia-
tur: in qua sit aqua i qua cocta
sint camomilla sticados arabicus
sanctus sifimbriū: aut in qua ex-
tremitates caulū et resula et sim-
colubinus cocte fuerūt. Eger i
decoctioe eay sedeat: et ex herbis
istis sic coctis fiat emplm sup fe-
mur et ptes ei circūdiacētes. et
dū in tina morat: sumat in potu
quūne puocatiua existunt. Et si
hec oia nō pro fuerint ad instru-
mentū cū quo vīna prouocatur
est recurrendum.
¶ Si aut mingendi difficultas
post lapidis signa affuerit eger
supin⁹ iaceat et pedes ei⁹ diuer-
sis modis et fortiter tēdi sunt.
Et si vīna nō egressa fuerit opor-
tebit ut cū instro curet p qd mē-
bro imissus sit impulsio. Cauendū
tū est ne virge immittat: cum est
ibi apā Ad difficultatem quoqz
valde pfert sepe ingredi tinā: et
vngere loca ex oleis et medicas
minavīnā puocatiua in potu su-
mere et abstinere a nutriendibus
acetosis et ponticis et grossis.

De lapide.

Ca. 74.

¶ Cum eger virgā sepe fricat
et manu tractat ipsa qz qn
qz erigit et rarefcit: et vīa difficul-
ter et cum dolore egredit: in qua
egritudine fortasse et lōgaonē
qz exūt lapis i vesica eē signifi-
cat. Si aut eger sentit cū diffi-
cultate mingendi vehemētē do-
lorē in renibus: et in emūctorijs: et
nauseā: et vētris pstrictionē: i re-
nibus lapis esse monstra. ¶ La-
pidi vero qui est in vesica cōfe-
ctio ista vtilis existit: et est optia
ad frāgēdū lapidē cū vetust⁹ fue-
rit. Ego qz iā fregi cū eomagnū
lapidem in spatio minore. qua-
draginta diez. Cui⁹ pfectio. R.
carpobalsami seminis raphani
dauci olivatri seminis corticis ra-
dicū oppoponacis corticis radi-
cū capparis amigdalaz amara-
rū dāno coctie squinati cipi spi-
ce inde cassie lignee saculosū du-
rū harmel gētiane aristologie
rotū de assati cordumeni armo-
niaci serapini bdelij pipis aco-
ri: oim ptes eqles gūme sufficiē-
ti balsamo dissolute malarent et
ex eis alie spēs pficiant: ex quibus
iformetur pillule: et sumat ex eis
in die. i. j. cū apozimate d semis-
nibus. Qnqz ē sexta ps: vni⁹ de ci-
nere scorpionū sū cū eis datur.
¶ Cinis nō de scorpionibus hoc
mō fit. Scorpiones sumantur et ol-
lā novā positi oshabētē oppil-
latū sup lacertulū in furno mit-
tant: in quo nō sit vehemens ca-
lor: et sint ibi horaz spatio: de his
extracti puluerizent et reponant.
¶ Eger nō nutriet ex aq ciceris
et caligie et mutagenat. Et absti-
neat a lacte et caseo et ab alijs ci-
bis grossis. ¶ Ingrediat tinā i
qua sit aq i qua cocta sint folia

Tractatus nonus.

canliū zefula z berēgeſſi z men-
taſtrū z ſim⁹ colūbīn⁹ z medulla
ſeminis croci hortulani.

Cſemur ēt inungat ex oleo de
ſcorpiōib⁹: z diſtillet ex eo in vir-
gā. **O**leū d⁹ ſcorpiōib⁹. **R**.ari-
ſtologie rotūde gētiane cipicor-
tices radicū cappariū oīm. añ. 3
ſ. hec oīa i librāyna oleide ami-
gdalis amaris poſita ad ſolē p
hebdomadāvnā dimittant^r z co-
lent^r z expūmant^r: z p vnaq^q li-
bra ex eo adiūgant^r ſcorpiōes
decē: z totū in vaſe cui⁹ oſoppil-
latū ſit miſſuz ad ſolē p duas ſe-
ptimanas moret: deinde colet^r
reponat^r. Eſt eſſi optimū z mira-
bile: de quo quotidie in xgagut
tatiz fundēdū eſt poſtq^q eger de
tina egredit^r. **Q**uod ſi lapis ma-
gn⁹ fuerit: nō inuenit aliud re-
mediū niſi vt cū inciſiōe eſſat.
De hoc tñ loq^r noſtri libri hui⁹
modū excedit. **C**ū aut in reni-
bus fuerit lapis: eger frequēter
tinā ingrediat^r z renes z ilia ex
oleis inūgātur: z ex eisq^q locū ca-
leſaciūt deſup cū pāno ponant^r:
vt ſunt ea q^q nolauim⁹. In potu
q^q ſumant^r ea q^q lapidē frangūt.
Si aut lapis ceciderit i xgā z
obſtaculū fecerit: aq^q calida ab
alto diſtillādo ei ſupfundat^r do-
nec rubere videat^r: deīn oleū te-
pidū guttatiz ſupiaceat^r z friceſ-
et ſi neceſſe fuerit: ad extiora ſu-
gat^r. Ex hoc eſſi mouebit^r lapis z
exibit. **S**i ſi magn⁹ fuerit: z diſ-
ſicilis: neceſſe ē vt virga inferi⁹
incidatur et extrahatur.

De naſcentiis renū z ves-
ſice. Cap. 75.

Poſtēma qd ſit in renib⁹ z
in veſica comitat^r febris p
nuxta q^q nō eſt vehemētis calor
cū q^q eſt horripilatio et rigor: et

frequēs mict⁹ z dolor in ſferiorib⁹
bus doſi z grauitas: z cū ipellit^r
v^r egro q^q aliqd ibi ſuſpēſuſſit.
Cū hec itaq^q ſigna viſa fuerint:
ex baſilica ſtomet^r ei⁹ ptis i qua
dolorē ſentit z grauedinē. Loco
quoq^q empla inſrigidātia ſup-
ponātur. et ſi egritudo ſic diſſo-
luta fuerit: bonū erit. **S**i autē
febris z dolor et grauitas pſene-
rauerint: z vīna minutim z fre-
quēter egrediet^r: ſignificat pus
ibi colligi. Eſt igi^r tūc ſup doſ-
ſuz emplm ex camomilla ſemie
lini ſurfure oleo ſiſamino pſper-
ſis ponēdū: z egro vt in tina ſe-
deat p^rcipiēdū. Si aut eger min-
xerit pus: ſemia q^q nolabim⁹ in
caplo de ardore vīne ſūt dāda
donec pus minuatur: deide den-
tur trociſci q^q in caplo d⁹ mictu
ſanguis z ſaniei noiāuimus.

Apā x^o q^q in veſica ſit debe-
ret comitari febris p^rcluſa z diſ-
ſicultas mingēdi z diſſuria z fe-
bris et xge dolor: z tūc eger ex
baſilica ſtobothomād⁹ eſt: z ſiat
egritudo ſcura quēadmodū p^rdi-
xim⁹. **E**ſt at q^q renū apā qd
nō puenit ad ſaniē: imo trāſit i
duritiē cū grauitas i renib⁹ ſine
febre pſeuerat. Eſt ergo clyſteri-
zand⁹ ex mucillagine ſennugreci
z ſeminis lini et apozimate ca-
momille z canliū z melliloti et
maluauſci ac ſurfuris z vomat
frequēter. **R**enibus q^q ſuppo-
natur emplm ex eis q^q nomina-
uimus. Et ſi vīna minui videſ-
cū illo vīnā puocantia dentur.
hoc quoq^q pro paruo nō eſt ha-
bendū: q^q ex eo peruenitur ad
p^rdropſim.

De ardore q^q ſit i mictu. c. 76.
Ardorē z pūctionē i xgā:

salis et acetosis et acutis absti-
nēd⁹ ē: et nutriēd⁹ ē ex raseis le-
uib⁹ et cibzelegi et eorū similib⁹.
¶ Hoc q³ medicamē ei dādū est
q³ recipit semis melonis exco-
ricati. 3. xxx. seminis citruli semi-
nis cucurbite seminis portulace
semis albi papaueris oīm. añ. 3.
iij. semis iusq³ amī albi. 3. ij. zuc-
charī albi ad pōd⁹ oīm: de
pulvere horū q³ tidie in potu. 3.
iij. i. mae: et alie. iij. 3. circa noctē
cū vnc. i. sirupi violati aut iulep
sumant. hec quoq³ egritudo nō
est paruipēdēda: q³ cū sit māsua
et perseuerās: pueniunt ex ea in
vesica et in istrumētis vunalib⁹
vlcera.

¶ De mictu sāguis et puris. 77.

¶ Cum aliq³ pp casū aut pcu-
sionē sanguinē mingerit: ex
basilica flobothomef: trocisci q³
dñr trocisci de charabe in potu
tribuat. ¶ Trociscide charabe.
Recipe charabe gūmi tremule
arboris: āborū. añ. 3. 5. balaustie
hipoq³stidos: āborū. añ. 3. ij. 2. 5.
olibani. 3. ij. semis ap³ op³ iābo-
rū. añ. 3. i. i. formenē trociscipōde
re aurei vni⁹. Ex q³ vñ⁹ oī die
cū apozimate sumach tribuatur
¶ Ad comedēdū hō tribuat ca-
ro cocta cū sumach et caro cocta
cū succo vve acerbe. Abstineat a
cibis acutis et salis. Loco hō p
cussidōis supponat ēplm ex bolo
armēo et acatia et aloē et licio cō-
fectis cū aceto et aq³. ¶ Si āt san-
guis mixt⁹ etenerit post cōestio-
nē ciborū acutoz aut potū vini
acuti: flobothomef eger et troci-
de charabe i potu sūat et eodē q³
p³dirim⁹ gubernetur regimine.
¶ Pus hō si mixt eger trocisci
isti dādū sūt. qui. R. seminis me-
lōis citruli cucurbite oīm abs-

q³ corticibus. añ. 3. xx. boliarme-
ni gūmi arabici hūrispinguis
sāguinis draconis oīm. añ. 3. x.
op³. 3. x. seminis op³. 3. ij. i. formē-
tur trocisci pōdere. 3. ij. ex q³bus
oī die vnus cū sirupi de pavaue
re vnc. i. in potu tribuat. ¶ Uir-
ge q³ ex isto collirio immittat.
¶ Colliriū de cerusa. R. ceruse
sarcocolle olibani gūmi arabi-
ci op³ sāguinis draconis oīm p
tes eq³les. fiāt ex eis colliria et p
sirigā fiat pur⁹ iniectio idromel-
lis: et migat eger et post egressio-
nē fiat iniectio istius colliriū dis-
soluti in lacte asine.

¶ De his qui nō possunt retine-
re urinam. Cap. 79.

¶ Cum eger multū vrine emit
tit: et in emissiōe ardorē nō
sentit aut migat i somno: neq³ pa-
tit sitim neq³ corporis extenua-
tionē incurrit: ea que urinā con-
stringunt danda sunt. ¶ Medi-
camen retinēs urinā. R. gladiū.
3. i. olibani. 3. xxx. seminis coriā-
dri sicci gūmi arabici boliar-
meni oīm. añ. 3. x. fiat ex eis pul-
uis de q³ i mane. 3. iij. et circa no-
ctē totidē ad trāsglutiedū dēf:
¶ Q³ si cū hac egritudine sitis fue-
rit validissima clamosa: et aq³ q³
bibit cito egredit: aq³ ordeī cū
psilio dēf: et nutriat cū succo
vve acerbe et sumach et sili⁹ hō-
rū nutriētū: et cū cibo q³ sit de si-
mula ordeī et masal: et rais aceto-
sū da ei i potu: et phibeat labo-
rare et cū muliere concubere.

¶ Isti q³ trocisci i potu sumant
q³. R. spodij. 3. x. lactuce semis por-
tulace semis āborū. añ. 3. x. coriā-
dri sicci rosarū rubeaz boliar-
meni oīm. añ. 3. 5. balaustie. 3. ij.
cāphore. 3. 5. sumant i potu cum
succo granatī acetosū.

Tractatus nonus.

Therbe etiā frigide terantur et super renes ponantur. Et caueat sibi a cibis calidis et vino: et ab omnibus que urinam prouocant. Illud autem quod ex magno stolidorum errore prouenit est: quia dant in hac passione egro medicinas calidas: unde illico deducunt ipsum ad perniciem.

De lumbicis et vermibus qui nascuntur in ano et in ventre. Ca. 79.

Qui hoc nocumento solutus est ledi a cibis grossis et ventriculosi sibi cauere debet: et quotidie antequam comedatumat buccellas aliquas cum sinapi. hoc ei ipsos generari prohibet. Si homo eos generari contingit: non prouenit aliud nisi ut expellantur. **M**edicamentum ascarides expellens burungi ex corticati cum valde famelicus est eger. 3. vii. sumantur. **M**edicamentum magnos expellens lumbicorum. R. burungi ex corticati turbuti seminis nigelle omnium partes equales lupinorum nasturtij canabiles olij an. pte media sumantur ex eo in potu. 3. vi. **P**rius tamen bibat eger lac mox ut mulctum fuerit per tres dies: et deinde quatuor diebus ieiunet se et de predicto medicamine in lacte adhuc calido ut mulctum est dissoluto et aceto cum valde famelicus est: bibat. **V**ermes vero minuti qui in ano fiunt pro quibus generatur pruritus in eo et ideo cum fricatur anus expelluntur cum cotum ex oleo abluto inuolutum immittit aut inuolutum oleo de crisomallis aut succo mentastri. Aut inuolutum ex pua quantitate aloes et sellevaccinorum supponat. **D**e emorroidibus et fistulis et ragadibus qui in ano sunt. Ca. 80.

Um sanguis recedens sine dolore per inferiorem fluit regio non interpollate tamen non est stringenda

nisi patientes ex eo debilitentur. **A** multis enim passionibus exinde liberantur. **S**i autem debilitati indiget perstrictioe troscisci et charabe cum succo sumach dentur. **I**n coestione et summat sumachia: et cibum qui cum succo rubeo acerbis fitz siliis his de illis qui nutritia sunt. Si homo multum debilitatus nutritur cum succo carnis cui plerumque admiscetur succo cito niorum et vinum. **U**inum et bibat stipticum super epa ponat epulas de spica quod in caplo de epate nominauimus. **E**t si ista non suffecerit coestio de scorvia ferri de qua recipit myrabolanorum nigroque belliricorum eblicorum olij an. 3. 5. spice squinati cipi zinziberis pipis ameos olibani olij an. 3. 5. scorue infuse in aceto per hebdomadam: et postea torrefacte. 3. xv. conficiantur oia cum melle distillato quod fuit coctum cum apozimate eblicorum sicut in caplo de melacolia nominauimus: de qua quotidie ad nucis magnitudinem sumat. **H**oc namque emorroidarum sanguinem et mestruiorum perstringit: fluxum et ventris longi peris remedium affert. **S**i autem in ano ouit aliquid promittens est ex quo magnus prouenerit dolor: nec fluit ab eo aliquid succo cepe cum pauca lana: aut felvaccinum supponat. **S**uppositorium et loquum de ciclamine subiiciat quod patientes per totam teneat noctem et si contingat egredi remittat donec scindat et egrediat sanguis. **C**um autem dolor vehementissimus fuerit et apamagnum in ano flomet eger: et emulas super ponat. **S**edat ei emorroidarum dolorem cum adest apamagis quod. R. memillorum camomillam que tam diu in aqua coquantur donec dissoluatur: deinde sumatur ex aqua decoctionis earum quantum manu vna teneri potest: ouit asiatum unum

croci. 3. s. opij. 3. ij. semis lini tri-
fenugreci maluauisci oim. ana
manipulū. 1. Cōficiāť oia ex reb
i q̄ bdellij. 3. iij. dissolute fuerit
folia supposita postq̄ eoz supfi-
cies zolo si samiol q̄adeps galli-
nace⁹ fuit resolut⁹ auianat⁹ inū-
cta fuerit more ēplastrī suppoat
dū adhuc tepidasūt. ¶ Alia pse-
ctio dolorē z āpata sedās. cepe
albū optie coctū terat z cū bu-
tyrovacio misceat z mollesiat
tepefactū ano i q̄ est āpā suppo-
nat: hoc em̄ dolorē vehemētē se-
dat. cū ūo inano ragadias ha-
buerit paties q̄ eū ledūt cū ipi⁹
veter sic⁹ ē: pillulis de bdellio
sepe vtať: q̄. R. myrabolanis ni-
gris chebullis āboz. añ. 3. x. se-
rapij. 3. iij. nasturtij alb. 3. iij. bdellij
mollis z pignis. 3. xv. dissol-
uat bdellij i succo porroū z ex
eo cōficiāť alia z iformēt ex eis
pillule z sumāt ex eis frequēter
ab vna. 3. ad. iij. Loc⁹ ūo si adu-
stionē patiat ex vnguēto de ce-
rusa iūgat. ¶ Si aut nō sentit i
eo adustio vnguat ex vnguēto
qđ sit ex adipe q̄ in gibbo came-
li iuenit z bdellio qđ sic fit vczyn-
guētū de sene. R. cere citrie olei
lisamini adipis anatis medul-
le cruris vaccini adipis q̄ ē in
gibbo cameli bdellij oium ptes
ēq̄les bdellij vi⁹ in mucillagie
semis lini dissoluatur: dide oia
misceat. hoc em̄ optimū existit
¶ Si auteger ragadias in ano
habuerit. pfundū a q̄bus fetēs
virus fluxerit: medicamē acutū
qđ i capitulo de vlcēib⁹ descri-
psimus eis supponat: qđ eger p
duos patiat dies. ¶ Et si in eis
aliqd remaneat qđ refudet: me-
dicamē itez apponat: qđ eo vsq̄
fiat donec locus siccet: et nō re-

sudet si fuerit pfundū. ¶ Quod
si ea q̄ ibi sunt eminētia extraz
pēdētia fuerint iterū vt arescāt
z nigrescāt butyrū tepidū mltō-
ties supponat donec nigredo
ab eo remoneat. ¶ Si aut resu-
datio reuerſa fuerit: medicamē
acutū itez ibi appoat: z si nō re-
sudauerit ex vnguēto de cerusa
curetur. est ēt. qñ eminētes emor-
roydes extra: curāt cauterizā-
do cū ferro. loqui tñ de hoc pl⁹
ē quā hui⁹ nri libri mod⁹ req̄-
rat. ¶ fistule ūo gñant i ano ve-
lociter qm̄ figura ei⁹ fac illō eē
necessariū que aut penetrātes
sūt: aut nō penetrantes vtriq̄.
¶ Cū aut perforate sunt vtriq̄
sterc⁹ egredit ex eis vctositates
¶ Si aut nō egredit ē neq̄ ster-
cus: neq̄ vctositas nō penetrās
ab vtraq̄ parte. Loqui vero de
eius cura perfecte plus est quā
hic noster liber expetat. Sz qe
fere oēs semp maximū incurrūt
errorem in cura huius egritu-
dinis vñ maximū sequitur no-
cumētū: nos excitabimus eos
ad hoc qđ huic egritudini con-
gruum erit z ostēdemus quali-
ter a p̄dicto errore se custodiāt
z dicemus qđ fistula vtriq̄ per-
forata cum ab ano remota fue-
rit. nullo mō ferro ē tāgēda: ex
icisiōe em̄ ferri contingit ster-
cus inuolūtariē egredi. ¶ Est ēt
aliud qre fistula ab vtraq̄ pte p-
forata ferro tāgi nō dz. Qi toto
tpe vite eger sic pmanere pote-
rit: nō magnū faciēs nocumētū
nec puēiat ex ea aliqd nisi resu-
datio z flux⁹. ¶ Si illō qđ ab ea
fluxerit fuerit acutū z mordica-
tium z fetidū habuerit odorē:
cuius etiam quātitas quotidie
augeatur: erit fistula putrida z

Tractatus nonus.

cū herpete estiomeno cui ex me dicamine acuto ex eo qđ cōplet oia succurrendū est anteq̃ dila tetur et magnificetur.

¶ Cū autem nō resudauerit nisi par: neq; ei⁹ quātitas q̃tūdie au get neq; mal⁹ odor ibi augmēta tus fuerit: nō ē i ea aliqđ qđ sit timēdū nisi resudatio ⁊ fluxus. Que medicare pōt donec sicce⁹ ⁊ detumescat: ⁊ nō resudet p lō gū tps. ¶ Si aut resudatio re dierit medicamē p̃dictum adhi bea⁹: ⁊ hoc mō poterit blādiri p totū t̃pavite egri ⁊ nō nocebit.

¶ Modus adhibēdi medicamē huic egritudini ex collirio qđ i caplo de fistula oculi noiaum⁹ sumat ⁊ optie terat: ⁊ fistula p̃ ma⁹ dōec qđqđ i ea p̃tine⁹ egre dia⁹. ⁊ si radius eā ingredi pote rit: iuolua⁹ coto: deīn ex p̃dicto medicamine postq̃ mollificatū fuerit inunct⁹ i fistulā mittat.

¶ Si hō minime ingredi i ea ra di⁹ poterit: dissoluat medicamē i aq̃ ⁊ subleuet corā egri suppo sito puluinari ⁊ eo supio iacēte p̃dictū medicamē distillādo sup fistulā fundat ⁊ fiat hoc i mane ⁊ circa noctē p tres dies ⁊ sedeat in aq̃ de curcuma ⁊ lauet ex ea.

¶ De exitu m̃ficis ⁊ ani. Ca. 81.

¶ Um anus extra egreditur Capate carēs: ⁊ ita disponit q̃ si ipellat ingredi⁹: ceruse ba laustie gallaz aluminis anti monij oiz ptes sumant eḡles: ⁊ redigātur i p̃luerē: ⁊ sup anū ex olo roseo calefactō inūctū pulue rizen⁹ ⁊ an⁹ intromittat ⁊ strin gat qđ tñ fieri conuenit: postq̃ eger a sella reuers⁹ fuerit ne euz cito surgere ad sellaz sit necesse ¶ Sumantur etiam galle ba laustie cupule glādiū folia myr

thi ⁊ coquant in aq̃ dōec rubea fiat et sedeāt in ea et lauetur ex ea. ¶ Quod si anū q̃ apostemos⁹ est ingredi minime pōt: eger a quā calidā freq̃nter igrediat: ⁊ in ea sedeat et yngat anū ex ce ra et olo camomillino aut ane tino dōec igrediat. Cūq̃ itromis lus fuerit: ex his que noiaum⁹ curetur. Vulua p̃terea si egressa fuerit: silr erit medicamen. Est tñ necesse vt fortiter liget: et vt egra semper supina iaceat ⁊ co re superius eleuentur.

¶ De constrictione menstruo rum. Ca. 82.

¶ Pro supfluis mēstruis p̃stri gēdis trocisci de charabe p hebdomadā vnā sunt dandi. Qui si nō p̃tulerint confectio de scorua detur: et fiat minutio ex basilica. ¶ Uētose q̃z ad māmil las apponātur et i comestione stipticis vta⁹ cibis et hoc medi camē grācibi subūciat qđ. R. oli bani balaustie: gallaz ātimonij schatie aluminis: oiz ptes eḡles. Puluis hōz optime tritor: cuz pauca lana subūciat: semur hō et dorsum ex epithimati⁹ q̃ in caplo de fluxu vētris noiaum⁹ epithimētur et sedeat in aq̃ de curcuma. Qđ si ista non contule rint: ex alio pessario acuto fiat immissio et maneat in vulua.

¶ De prouocatione menstruo rum. Ca. 83.

¶ Um ex retentione mēstrua Crū magna seq̃t passio tro cisci de myrrha dentur.

¶ Trocisci δ myrrhe. R. myrrhe 3. iij. lupinor optietritor. 3. v. fo liopruthe mētastri pulegū cimī rubee δ q̃ tingifasse serapini op poponaci: oim. a. h. 3. ij. i. formenē trocisci pōderātes. 3. ij. ex qđ δ

tur vnus in die cū aq̃ in qua se-
inē iunipi coctū fuerit. hoc nā-
q̃ medicamē adeo vehemēs exi-
stut i puocādis mēstruis: vt ē
fetū excutiat si q̃ eo sepe vta-
t. **U**etose q̃z sub curuatura po-
plitis sunt ponēde: z flōmia ex
saphena faciēda est. Postremo
quoq̃ ventose femori sunt sup-
ponende.

Ue fixuris q̃ fiunt in ma-
trice vel vulua. Cap. 84.

Ecurāde sunt ex medica-
tione ragadiay ani: pessariū
q̃z ex adipe anatis z ylopo-
ceroto z medulla crurū ceruini
mixtū cū cera dissoluta i oleo d
lilio aut nareiscino subūciaf: si
neq̃z febr̃: neq̃z acuitas affuerit.
Quod si illd fuerit cū calore et
acuitate: oleū roseū adhibeat.
ex vnguetō q̃z d cerusa sūtr fiat
pessarium. si at calor fuerit ve-
hemētior sūat succ⁹ portulace
aut lactuce at mucilago psilij:
z fiat tabula d plūbo sūlis mar-
mori i q̃ terunt colores hīs in-
circuitu labiū pūi: z ponat i ea
aliq̃s d p̃dicti succi: z cū pistel-
lo plūbo adeo sup ipaz mouea-
tur dōec d plūbo mltū p̃dcō li-
quorū mltceat: z ispisset succ⁹ ex
q̃ fiat pessariū: postq̃ oleūz ro-
seū ei admixtū fuerit: z suppo-
nat. p̃ ei m̃dicamē cācro vulne-
rato q̃ est i matrice optimum
existit: et alijs ei similibus.

Ue plagis et cācro q̃ fiunt
in matrice vel vulua. Ca. 85.

Scū apatib⁹ istis adest ca-
lor z febr̃ flōmia ex basili-
ca fiat z paties ex aq̃ ordeī nu-
triat: z liniant renes z femur z
ilia z lūme ex epithimate apa-
tis calidi: z ifridef loc⁹ q̃stū pos-
sibile est. Si p̃o postq̃ febr̃ et

acuitas q̃generit: z ex apate ali-
qd remāserit: ex iniectionib⁹ liq̃-
dis curet: z mlier i h̃mōi liq̃d
sedeat dōec mollescat z matu-
ret. Pessariū mollificans durā
apatā matrici z p̃ferēs dolori-
bus i ea factū z paulati eos q̃e
scef faciēs. Recipe adipi anatis
medulle crurū ceruini ṽl vacci-
ni bdellij mellis croci vitelli
oui assati feci olei d semib⁹ lini
feci olei d lilio: oīz p̃tes eq̃les
dissolnāt i ṽio aut roo z fiat ex
his pessariū. ē ei optimū ad ses-
dādū dolorē z mollificādā du-
ritiē m̃ficis. Paties p̃terea ses-
deat i aq̃ cocta sint fenugrecū
z semē lini et camomilla z mel-
lilotū z caulium extremitates
singulatim aut omnia simul.

Ue nascētis q̃ fiūt in ma-
trice vel vulua. Cap. 86.

Um a vulua fluxerit sani-
es spissa aut vir⁹ tenue: si
ex p̃pinq̃ manat loco: neq̃ fue-
rit ibi p̃fūditas fetida: neq̃ pu-
trida sumēda sunt aloes z my-
rha z sāgu dracōis z sarcocol-
la atq̃ lolibanū z loco suppo-
nēda dōec p̃solidef. si at ex lo-
co manauerit remoto: ex pessa-
rio qd notauim⁹ i caplo d san-
gui. et sanie fiat proclixma.

Si aut qd fluxerit est fetidū:
odorē hīs malū: ex pessario se-
cūdo acuto fiat iniectio: postq̃
loc⁹ m̃dificat⁹ fuerit: ex aq̃ et
melle iniectis p̃ instrū affi eā.

Si p̃o cū hoc qd fluxit affue-
rint p̃uctio z dolor et apā du-
ruz quod tactu discernit sum-
mopore cauendū est ne ex aliq̃
acuto medicamine tangat: sz
fiat iniectio ex confractione plū-
bi quā dixim⁹: aut ex vnguen-
to de cerusa: et flobothomief ex

Tractatus nonus.

basilica. et custodiat ab oib⁹ q³ colerā gignūt nigrā z semib⁹ z specieb⁹ q³ p³ dimēto admiscētur cibis.

¶ De prefocazione matricis. Ca. 87.

Quam mēstrua p longū tps spatii retēta fuerint: aut mulier a p³mixtiōe viri diu abstinerit: lz valde affectauerit z euenerit g³uitas z dolor i l³teriori pte suminis: z senserit q³si aliq³ aursū trahi a parte suminis: fortasse post ista supueniet z sincop³: z q³si mortua cadet: p pēdi q³zix poterit qd ipa atira hat aerē: vl hēat pulsum z forsi tā pfocabit z moriet³: z fortasse sanabit³ laboriose tñ. **¶** Hec itaq³ passio illicoyt euenerit curāda ē: cui⁹ curō ē vt pedes fortifricent³ z ligēt³ z vētola magna sumini supponat³. **¶** Obstetrici q³ p³ciptat vt digitū oleo bñ redolēte inūgat: z in circuitu oris vulue dū est itus bñ p³moveat. **¶** Narib⁹ p³terea p³disi isufflet³: et circa aures ipi⁹ voces clamādo p³ferant³: z nihil qd bñ redolet olfaciat: imo bñ redolētia z algalia remoueāt³. z pectē et ei⁹ supiora ex eis epithimēt³: et narib⁹ malū f³ddētia odorē applicēt vt sterc⁹ z castoreū z sulphur. Cū aut³ sanitati f³stituta fuerit: ex hac medicatiōe curet ne egritudo redeat. Qd si egritudo hec post mēstruoz euenerit restrictiōez: ea dēt q³ mēstrua puocāt. z i pedib⁹ fiat mutio z vētose i eis apponant³. Si at post lōgā viri disuetudinē p³tigat: ex q³ ēt sepi⁹ accidit: l³ciptat viri p³suetudinē hēre: aut obstetrix iteret illd sepe qd p³di³xim⁹ i oi pauco tpe: aut medicamīa q³ minuūt sp³ma dēt q³ p³di³xim⁹.

Et dent³ trocisci de myrrha q³ i ca. de mēstruis puocādis noia uimus. **¶** De mola. Ca. 88.

Mulierib⁹ plerunq³ accidit passio ex q³ p³gnatiū dispōisilitudinē icurrūt. Vēter nā q³ crescit: z discolorate fiūt: z retinēt mēstrua. mot³ iñ q³ ē i hac egritudine nō ē vt mot³ infant³: imo qñq³ de suo mouet loco cū duriter tāgit³. Ad vltimū hō cū angustia z dolore frustū carn³ informe ac si pareret emittūt. Plerūq³ hō solūmō vētositas z humoz mltitudo emittit³ z de inde minuit³ vēter et remouēt³ accitua. Postq³ g³ ip³s p³terierit i q³ scit puerū debere moueri si adesset trocisci d³ myrrha dād³ sunt et apozima de seminib⁹ z oleū de cheisim adhibēdū: pessariū ex ruta z mētastro z alia pessaria p³dicta i ca. de alleuatiōe p³t³ sunt imittēda. Doses q³ d³ pillul³ fetidis frequēter tribuēde sūt cū h³ el cito euadent.

¶ De ruptura iuginis. Ca. 89.

Quam aliq³ i mirach vētris habuerit eminētiā q³ cum supinus iacuerit: z locus digit³ cōp³ssus fuerit remouet³ z cū sederit redibit passio adest q³ ruptura d³. **¶** Qui hoc itaq³ patit³ sibi cauere d³: ne post comestio nem moueat³: neq³ comedat f³bas: z hoc p³ciptue: neq³ faseolos neq³ lentes: neq³ olera: neq³ ali³ quem cibū inflatiuū. **¶** Studere etiā debet v³reius venter sp³ mollis sit: h³ nāq³ regimie possibile est ipm euadere dolorem.

¶ Loco p³terea aliq³ supponēdū est obstaculū z stringēdū et p³pue cum se mouere voluerit.

¶ Siross⁹ q³ si fuerit z ventrem habuerit grauem nō d³ v³ri motu nisi

quoq; si fuerit vñtrē habuerit
grauē: nō dz vñ motu nisi vñter
pu⁹ sub vmbilico āpla cingat
fascia. ¶ **E**mpl⁹ ad rupturā. R.
gallarū cypli ptes. ij. myrhe
ciperi saniuci gallarū achatie
olibani gūmi arabici oīm. aij.
ptē vñā: gūme pu⁹ i vino resol
uāt z aggregēt cū eis reliq; et
sup rupturā egro supino iacē
te ponāt z strigat loc⁹ z h sol
natur vsq; ad. vij. aut. viij. dies.
Postea egro supino iacēte sol
uāt: z illico relecto deo empla
supponat. ex hēi phibēt āplia
ri. ¶ **I**n ruptura aut testiculor
pellis augmētāt qđ fit: aut pp
vñtositatē: aut pp aquā q̄ ibi
pgregat: aut qđ intestina descen
dūt ad locū illū. ¶ **S**i vñ pp de
scēsus intestinor ptingat: erit
grauis z dolorosus: et sentiet
dolorē cū tāget. Taliter itaq;
patiēs sic p̄dixim⁹ regēd⁹ ē et
ēplm p̄dictū supponēdū: z loc⁹
cū ligatura assidue est astringē
dus. Ruptura em cū nō strin
git: dilatat z augmētāt semp.
¶ **S**i aut causa a qua fiat: loc⁹
apparet lucid⁹ z ters⁹ z tēsus:
huic itaq; cōfert epithimari ex
epithimate qđ i ca. de idropisi
nominauimus. Aqua qđ i hac
egritudine plerūq; petit iserio
ra z fluit inde: vñ eger p aliqđ
t̄ps san⁹ efficit: sed p̄terea f̄dit
egritudo. Postq; ergo aq; flu
xerit curād⁹ est eger ex caute
rio z medicamine. Ex hoc eniz
p̄sus curabit: nec egritudo re
dibit. De hoc tñ loqui plus est
q̄ hic noster exigit liber. Cuz
aut h̄ egritudo vñtositatē cau
sa ptingit loc⁹ fricād⁹ est: et ex
oleo sambacino in q̄ castoreuz
et euorbiū dissoluta fuerūt in

ungēd⁹: z ex eodē int⁹ in virgā
guttatim distillandum.

¶ **D**e podagra z sciatica. c. 90.

¶ **C**um in iūcturis fuerit do
lor z āpa z locus cū tāgit
fuerit tactu cals z color rube⁹
eger si dolet in dextro pede ex
dextra manu: z si in sinistro ex
sinistra ē flōmād⁹: z loc⁹ ex hoc
medicamine liniēd⁹. ¶ **E**pithi
ma. R. rosarū rubeaz sandali
faufel sief memite boliarmenti
opij oiz ptes cōles. ex istis in
aceto z aq; dissolutis fiat epithi
ma. ¶ **P**siltum qđ aceto infusū
in carta mussuz supponat et cū
tepnerit mutet: et loco ei⁹ aliū
supponat. ¶ **V**ñter p̄terea ex
apoximate mirabo. z hermo
dactil soluat. ¶ **A**poxima mis
rabolanor cū hermodactilis.
R. mirabolanor citrinoruz. 3.
xy. pulueris turbit fricati pols
podij aboz. aij. 3. ij. sene semis
fumiteri aboz. aij. 3. iij. her
modactili albi semis ē diuise se
minis apij rosaz. aij. 3. ij. coquā
tur in trib⁹ libris aq; donec ad
vñā redeāt: de iñ manib⁹ fricē
tur z colent z bibat cū zuccari
tabarzet. 3. x. ¶ **S**i qđ apozi
ma fastidierit: pillulas istas su
mat: qđ nō valētes incedere sur
gere faciūt: z pedib⁹ ābulare.
¶ **P**illule qđ nō valētes incedere
surgere faciūt: r̄cipiūt aloes. 3.
i. scamonee q̄rtā. 3. vñ⁹ rosarū
rubeaz tritaz sextā. 3. i. her
modactiloz albor. 3. 5. i formē
tur ex eis pille qđ est dosis vñā.
¶ **E**ger vñ nutrit ex cibis fri
gidis z stipticis: z abstineat a
vino z cōfectionib⁹ que ex mel
le fiunt et carne.

¶ **C**um aut āpatio calor gene
rit z ei⁹ inflāmatio: ex his qui
Articella, T

Tractatus nonus.

calidior apatū rliqas resoluūt
curef. Quop vñū recipit cerā i
oleo d lilio resolutā: cui admi-
sceať mucillago fenugreci 7 se-
minis lini: deñ terant siml do-
nec vniant 7 fiat ex eis epithi-
ma. ¶ In tpe aut sue icolumi-
tat: 7 ppe circa tps in q egrit-
tudo eū inuadere plneuit: 7 q
maxie in vere assuescat flōmia
yti 7 vtr? solutiōe: ex his q co-
lerā expellūt rubeā: 7 a potuvi-
ni abstineat: 7 a cōestide eorū q
ex melle pficiūt 7 a carne: sint
ei? cibaria acetosa 7 stiptica: 7
his silia ex his q ifridāt. Mem-
bra aut q hāc plneuerūt incur-
rere passionē: min? solito labo-
rē pati assuescāt: 7 pcpue cum
tps iuasidōis timeť 7 cū corpus
fuerit plenū 7 vene plene: 7 fuit
diu ex q neq minut? neq solu-
t? fuerit. cū aut cū dolore iuctu-
raz neq calor neq rubiū i co-
lore affuerit fueritq eger fride
plexiōis 7 loc? tactu sentit fri-
d? in pncipio curōnis ei? pille
maiores d hermodactil? dāde
sūt. Pille maiores de hermoda-
ctilis. R. hermodactiloꝝ sati-
riō meizahara: oīz. añ. 3. v. hie-
repigre. 3. x. colloqntide cētau-
ree mior? āboꝝ. añ. 3. v. eufor-
biū. 3. ij. turbitū. 3. x. 7 seitaragi-
ldi ziziber? sinap? piper? casto-
rei oīz. añ. 3. i. Informēť ex eis
pille ex qb? a duab? 3. 7. 5. ad-
tres sumant. he nāq pille vald
pferť: qz nō valētes surgeť ice-
dere faciūt. ¶ Epithima ad po-
dagrā fridā. R. storacis liqde
castorei: euforbiū: murrhe aloes
acharie oīz pres eqles. Ex his
olb? vlo veteri admixť fiat epi-
thima. Cūq iste dolor qeuerit
succurrať patiēti ex distillatōe

multe aq calide ab alto: 7 inū-
ctio fiat ex oleo de lilio 7 ēplm
ex bdellio molli 7 storace ac fe-
nu greco 7 semie lini 7 armōia-
co supponať: qd h mō cōficiat:
armoniacū bdelliū i vlo veteri
resoluant 7 alia oia eis admi-
sceant: ex qb? fiat ēplm: 7 sup-
ponať: hec nāq egritudis spe-
cies ē q i lapidis duritiē trans-
sit: 7 reddit mēbra 7 iūcturas
fūgis silia. ¶ Quapropter hāc
habēs passionē a fastidio 7 ab
aq frida 7 a cibis grossis et a
frequenti ebrietate custodiať:
eiq pcpiedū vt dū san? ē motu
vtať 7 coitu abstineat: pcpue
cū satur fuerit: neq balneū in-
grediať neq exerciteť post cōe-
stionē. ¶ Unū pterea vetus et
purū bibat: eis quoq dū san? ē
vtať q vinā puocare cōsueue-
rūt. ¶ Dolor vō qui sciatic? vō-
cat est q ab ancha per corā to-
tā vsq ad genu in lōgitudine
ptēdit. Qh? etiā in longitudi-
ne ad virge similitudinē ex-
tēsus per crus vsq ad pedes de-
scēdit: 7 tūc si in cōplexiōe fue-
rit calorū dñiū 7 vine tinctu-
ra ex basilica man? eiusq ptis
pu? minutio faciēda est: dñ ex
ex sciatica. ¶ Si aut egrī pple-
rio frida fuerit: 7 color fusc? se-
pe puocād? est vomit? ex apo-
zimate raphani cū sirupo ace-
toso. Cora qz ac pes 7 crus ex
oleo i q castoreū euforbiū 7 sto-
rar sint rīoluta inūgāt assidue
¶ Qd si dolor in corā māsius
fiat: eger ex almuri nabati et
baurach clysterizeť rex enema-
te acuto qd i cap. d apoplexia
nominanm?. Colliriūz qz ex
ciclamie 7 colloqntida factum
supponať. que eo vsq fieri puo-

nit donec eger excoiationē in-
currat. Ex ea ei dū accidit ple-
rūq; cōsequit̃ sanitas. Si autē
passio iueterauerit: sinapis su-
ma et cū fimo colūbino eius-
dē quātitatē terat: ex apozī-
mate ficulū p̃ficiat̃ ex q̃b⁹ core
ēplz supponat: qd̃ tādū dimit-
tat̃ donec i loco vesice aq̃ fiant:
et; findant̃: et effluat aq̃ q̃ i eis
ē: et vaporē loc⁹ cū aq̃ cala: dñ
eger p aliquot dies qescere di-
mittat̃ et si nondū sanitati resti-
tut⁹ fuerit: ad hanc eādē curaz
redeundū. ¶ Quod si egritu-
do valde māsiua fiat et lōgi tē-
poris et timef̃ ne vertebū p̃si-
liat aut egressuz fuerit: loc⁹ ex
insistō qd̃ rote assimulat̃ caute-
rizād⁹ est: et incidat̃ cū coctura
caput āche apd̃ caput core. hu-
ius tñ rei s̃mociatio isti⁹ nñ
opi metas trāscēdit. ¶ Taliter
p̃terea patiētes i tpe sospitatis
vomere p̃sueuerūt: et soluef̃ vē-
trē et regimē subtiliaf̃: et a cib⁹
grossis et frequēti ebrietate ab-
stinef̃. ¶ De gibbositate. c. 91.
Qum gibbositas fieri inci-
pit: pille maiores hermo-
dactiloz dā de sunt et oleū de
cheusim cū apozimate de semi-
nibus sepe sumēdū. Loc⁹ q̃z ex
oleo sambacino in q̃ storax liq̃
da et castoreū et euforbiū reso-
luta sint frequēter inūgēd⁹: et a
cibis frīd⁹ et grossis abstineūdū.
¶ Aq̃ etiā calida i q̃ cocta sint
mētastrū et sansuc⁹ et sticados
arabic⁹: ab alto super locū di-
stillāda est: deis frequens fri-
catio et inūctio ex ole⁹ calis fa-
cienda est. ¶ Qd̃ si is qui hanc
patitur egritudinē puer fuerit
balneuz solūmō et inūctiones
ex his q̃ p̃dixim⁹ sufficiūt. Si

aūt cū gibbositas incipit affuerit
febris a predicto regimē oino
abstineūdū: et apozima ex berbe
risfactū cū cassia fistula in potu
tribueūdū: si omnia quoq; ex basili-
ca facienda est: et ēplastrā vehe-
mētia loco superponenda.

¶ De varicibus. Ca. 92.

Qum vene grosse et plene et
diuerso mō curuante et vi-
rides i crure apparuerint: egritudo
que vitis vocatur adesse si-
gnificatur hec aūt egritudo fre-
quentius accidit his qui i mul-
tū pedib⁹ laborare cōsueuerunt
et qui cibaria coleram nigrā ge-
nerantia frequenter sumunt.

¶ In p̃ncipio itaq; curatiōis hu-
ius passiois basilicā minuere cō-
uēit: et vētrē ex his q̃ colerā edu-
cūt nigrā soluere: q̃m mētiōēz se-
cim⁹ i capitulo de melācholia.
hec aūt sepe faciēda sūt et ab ol-
ibus a q̃b⁹ melācholiā patien-
tes custodiunt̃ in hac egritudine
abstineāda sūt. Postq̃ nō hoc re-
gimē diu adhibitū fuerit: ex ve-
nis q̃si crure apparuisse dixim⁹
minutio fiat: a q̃bus sanguis tā-
diu fluere dimittat̃ dōec qd̃d in
eis ē euacuet̃ deinde hmoi patiēs
colerā nigrā expellētib⁹ vtat̃: et
minuat̃ ex basilica: et caueat sibi
ab oīd⁹ q̃ colerā generāt nigrā.

¶ De elephantia. Ca. 93.

Hec passio postq̃ māsiua fit:
curabilis ē. Cū at̃ incipit si
ei subueniat̃ et vt dī medicata fue-
rit aut sanat̃: at̃ manet sic nihil
addēs. Cū q̃ pedis grossities au-
gerit̃: et color obscurari: vened⁹
q̃vites vocant̃ apparere ceperit:
eger assidue cogēd⁹ ē vomere: et
custodiēd⁹ a deābulatiōe nimia
et statioe. Et vēter vomitu prece-
dēte ex pillul⁹ maiorib⁹ d̃ hermo-

¶

Summula

Dactillis soluēd^o: deīn ad vomitū redeūdū p^o illō. hoc q̄z multoties fieri opz. Eger p̄terea a cibz grossis ē abstīnēd^o z tibia a calcaneo icipiēdo sursū vsqz ad genu strīgēda: añ tñ cōstriccionē epithimāda est ex aloē et myrrhā z acatīa z hypoq̄stidos z alumie cū aceto forti dissolutz. Ex basilica q̄z man^o p̄ue partis minutio faciēda est. Neqz erect^o stet nisi pes pu^o stricte ligat^o fuerit: neqz epithima illo mō dimittat. Vomitu q̄z frequēter vtaf. Qd si puum iter cessit spatū a p̄cedēti vōitu: z appetit q̄escere: vapoza ipz cuz semib^o caulīū stīcados arabico cinere de vitib^o z lupinz z nitro z stercore caprino z farīa senegreci z linīaf ēt ex aq̄ cinerz p spatū vni^o diei aut duoz. ipa ei hui^o egritudis maximā fīoluit partē: aut leniorē reddit.

De vulnerib^o lūboz. C. 94.

Quā aliq̄s lōgo tēpore supin^o sup dorsum iacet: loca renū plerūqz rubent z mala ibi sūt ylcera. Cū ḡ loca ista rubere cū augmento visa fuerit: miliuz siue panīcū aut folia salicis sub eo sternēda sunt: z ipse in die multoties est soluēd^o: loca: quoz q̄ rubent aq̄ rosata sup niuē infrigidata rozanda sunt z flabellāda sunt ipsa. Qd sikaloz pseuerauerit: ipōaf epithla d̄ alhubiat qd i. c. d̄ apati bus noiaui^o. z si vesice et vlcera ibi ex orta fuerint: ex vngūeto de cerusa curentur.

De doloribus exteriorum membrorum. Ca. 95.

Quā dolor i manu aut pede fit: eger iterrogād^o est si ex pcussione hoc ei accidit,

Aut si aliqd sup ipm mēbrū cecidit. aut si sup ipz diu iacuit. aut si p̄tigīt ex cā extrīseca. Si at ab exteriori cā nō p̄tingerit: loc^o dolēs: p̄siderādus est: an sit magis rube^o q̄ reliquū corp^o: aut nō. Si em̄ toto corpore rubicūdior fuerit: ex calidi apatis medicamine curād^o erit. Et si mēbrū neqz fuerit calidū neqz rubeū sz iā q̄tidie obfuscat: z siccat: aq̄ calida ab alto est sup ipsum distillāda z ex oleo z cera resoluta inungēdū: z dimittēdū sic donec dolor sedet. Qd si locus q̄si grossior vi deat: z tactu etiā frigid^o sentiat: frequēter erit infrigidād^o: z aqua calida in qua sanfuccus z camomilla: z stīcados arabico cocta fuerint: ab alto vt dixim^o super ipsum erit distillāda z ex oleo de cheiri citrino inungendus. Regimen q̄qz eius subtiliādū erit. Ipse p̄o multo vtatur exercitio: z in balneo sudet. Si aut ista nō suffecerint venter ex his soluat: que humiditatem educunt. Membrū p̄terea si factū sentitur frigidū frice p̄p̄i^o et deinde inungatur ex oleo castino z sambacinoz olo de been tepidis z ex his similib^o. Quod si ista nō suffecerit ex vnguētis q̄ in capitulo de paralyfi notauimus inūgēdū erit donec sanet. **Finis Noni Libri Almanforis** Ossa dentīū sunt triginta duo. Quozum quatuor p̄imi vocantur duales.

Et post istos sunt quatuor alq̄ qui dicūtur quadrupli. Deinde sunt quatuor canini. et post istos sunt sexdecī molares. Et quatuor vltimi vocant arabice nequegid vel neheguedib. Latīe p̄o dēles sēl^o vel sapiētie.

Jacobi de partibus. Fo. cccly.

A Os parietale. s.
B Os coronale. s.
C Os petrosus. s.
D Ossa paris. iij.
     Ossa nasi. ij.
     Os colatorij. ij.
     Ossa mandibule superioris. xij.
     Et inferioris. ij.
E Spondiles he z medose. xxx.
F Os furcule. s.
G Os spatule. s.
H Os adiutorij. s.
I Os focile manus siue arūdo
     maior. s.
K Ossa rascete. viij.
     vno eis addito.
L Ossa pectinis. iij.
M Ossa digitorum. xv.
N Os focile minus siue arūdo
     minor. s.
O Coste vere z medose. xxiij.
Q Os scire vel anche. s.
R Os core. s.
S Ocul⁹ genu siue spatula ge-
     nu siue rotula genu. s.
T Minor canna. s.
U Os cahab arabice: in greco
     di astralagus: z est admodū
     nucis baliste. s.
X Os nauicula abvtraq³ pte cō-
     cauum admodum naus. s.
Y Ossa rascete. iij.
Z Ossa digitorum. xiiij.
z Ossa pectinis. v.
2 Os calcanei. s.
z Maior canna. s.
2 Tria sūt ossa caude que sūt
     de numero. xxx. spondilium.
a Os occipitale vel laude. s.
b Os parietale. s.
c Os petrosus. s.
d Os maxillare. s.
e Os furcule. s.
f Os spatule. s.
g Os adiutorij. s.
h Os focile manus. s.

i Ossa rascete. viij.
li Ossa pectinis. iij.
l Ossa digitorum. xv.
m Os focile minus. s.
n Ossa thoracis. viij.
     et os epiglottale. s.
nn Os cordis. s.
o Os anche. s.
p Os core. s.
q Rotula genu. s.
r Minor canna. s.
s Os cahab. s.
t Os nauiculare. s.
v Ossa rascete. iij.
x Ossa digitorum. xiiij.
y Ossa pectinis. v.
z Os calcanei. s.
A Maior canna. s.
B Os pectinis seu femoris.
     Os iij dictū arabice haltha
     far: etiā p⁹is sub osse anche
     comprehenduntur.

Totalis numerus ossium absq³
 ossibus sisaminis et osse laude
 sub lingua. 168.

Summula Jac. de partib⁹
 per alphabetum super pluri-
 mis remedijs ex ipsius Desne
 libris excerptis.

Cum tunc tē
 pestatis hominū
 gaudent intelle-
 ctus sub breui q³
 dam oratione: tū
 ea quorum notitia seu declara-
 tione a plerisq³ confusa indistin-
 cta z inordinata fuere inuentar
 quod id abhoremus. Tunc est
 quod ad facilius breui⁹ z subti-
 lissime sciēdū medicinā cōposi-
 tar⁹ pprietates ac iunamēta: in
 antidotario Joā. Desne: z ap⁹
 nonnullos Joā. Chrysostomus
 appellatus: contētarum videli-
 cet cui morbo mēbro z q³ egriz
 T iij

Summula.

rudinib⁹ cōueniāt: presens opu-
sculū sub modo rectorij editū a
viro solenni medicine artis fa-
matissimo magistro Jac. de par-
tib⁹ tornacēsis ecclesie thesaura-
rio canonico ve: ad studētū no-
uelloꝝ practicanū cōmodita-
tē istructionē vē actū est. Ad ei⁹
enucleationē notare debes q̄ p-
cedēdi mod⁹ in presenti opuscu-
lo est: qđ km literas alphabeti
lucidissime p̄gredit. Unde si sci-
re desideras apostematū curas
aut remedia aut aurū dolores
v̄l apoplexie curas &c. reperiēs
in litera. A. Si hō de capitis do-
louribus cutis: aut colice: & sic de
similibus curis vsq; ad finem al-
phabeti. Qđ op⁹ nō inutile viris
haud clarissimis videbit minie.

¶ Sequitur primo de lsa. A.

Apostemati gutturis & vuu-
le & ad oia għa suffocatio-
nū confert p̄fectio de moris. i.
dyamozon p̄ modū gargaris-
mi ad intra: p̄fectio de succis
nucū vel dyanuch: grece dya-
caridō vocat est ad hoc subli-
me medicamen.

Apostemata dura stomachi et
m̄ficis molliūt yfop⁹ hūida: et
yfopi descriptione Saleni ce-
rotū: maxime epatis & splenis
& neruoꝝ durities. Yfopi ce-
rotū descriptiōe Philagri yfo-
pi cerotū descriptione Pauli.
Emplastrum diaqlonis cōis
emplm ouibassī emplm de al-
leis: emplm relātū ad aurista-
rium et oleum masticinum.

Apostemata splenis & lapidost-
tatē ei⁹ resoluūt vngtū artha-
nite paruum oleum de been &
oleum philosophorum.

Apostemata calida in quibus ē
inflāmatio sedat cerotū san-

daliniū: & oleū violatū.

Apostemata dissoluūt et matu-
rāt cerotū andromachi: & em-
plastrum de fermento.

Apostemata ca. resoluūt & matu-
rāt emplastrū diaqlonis par-
ui oleū violarum.

Apostemata viscerū resoluūt em-
plastrum de alleis.

Aurū dolorib⁹ p̄ferūt oleū ami-
gdalarū amararū: oleum de
grismillis oleū persicorū: et
oleum de been.

Aurū tinnitui. v3 oleū amigda-
larū amararū: oleū de been.

Aurū dolori ventoso p̄fert olū
nardinum.

Artetice frigide cōfert olū auel-
lanarū oleū vulpini & oleū de
lapide agatis oleū p̄horū.

Artetice & podagre calidis con-
fert oleum de ranis.

Articulorū passiones diuturnas
dissoluūt cerotū alexandri se-
cunda descriptione.

Articulorū dolorib⁹ cōfert olenz
de nucleis cerasorum oleū de
granis citrangelorum.

Animam dilatāt & cōfortāt ele-
ctuarium de geminis et con-
fectio allhermes.

Anhelitus difficultati con. cōfes-
ctio d musco loch d pino loch
desquilla et loch de lasmarth
et loch alfescera.

Anhelitum confortat aromatis-
ticum nardinum.

Anhelit⁹ p̄focatiōi cōfert confe-
ctio philonū prima intētiōe

Anhelitus p̄strictioni valet dya-
sulphur.

Anhelosk. confert oleum p̄horū.

Appetitū mortuū icitāt aroma-
ticū ros. prime descriptionis
& Saleni p̄fectio de citonij &
confectio allherengi tros. de

Jacobi de partibus **Fo. cccvi.**

gallia magna.

Appetitum prostratū pfortāt ele
ctuariū d fructib⁹ pditū de ci
tro fin acetū squilliticū tro.
de absynthio.

Appetitū augment calidū stoma
chi pfortatiū pfectio secun
da mirabolani pediti pfortāt
et pronocant.

Appetit⁹ casu valēt sirupus de
absynthio ⁊ alharis cōditum
de buglossa.

Asmati pferat athanasia magna
⁊ loch d pino: loc ad asma: si
rup⁹ de ysopo: sirup⁹ de pras
sio: sirup⁹ d calamēto: pilles d
agarico ⁊ oleū philosophor.

Alchiti pferūt trocisci de lacca.

Aquā citrinā purgāt pilles d me
zereon: vnguētum arthanite
magnum.

Asperitati v3 oleū amigdalaz
amararū ⁊ amigdalarū dul
cium ⁊ oleū de crisomilis.

Ani egritudinib⁹ confert oleū
de semi. lini.

Ardor vixine cōfert oleum qua
tuor se. frigidor maior.

¶ De litera. C.

Canos tardāt electuariū d
arōatib⁹: pfectio alharis.

Canicū prohibēt oleū costinū ⁊
de alcana.

Colorē efficiūt bonū electuariū
de aromatib⁹: pfectio de cito
nīs: pfectio anacardina: cōfe
ctio scda alharis sirup⁹ d sūo
terre minor: ⁊ oleū de croco.

Colorē clarificat trisera Galeni.

Coloratā reddūt faciē pfectio d
māna ⁊ oleū costinū.

Coitū excitāt electuariū de aro
matib⁹ secacul pditis ⁊ confe
ctio de zinzibere.

Coitū multiplicāt pfectio testi
culor vulpis triphera sarra.

magna: trisera muscata: ele
ctuarium aleschhof.

Coeū dī dīderiū faciūt augmē
tāt pfectio scda testiculor vul
pis arōaticū nardinū. trisera
Gal. pfectio alia alharis.

Cerebri egritudinib⁹ pferūt ele
ctuariū de gēmis: pfe. de mus
co tyuaca dyatesseron.

Cerebri pfortāt aromaticū ro.
mai⁹ aroma. dyābra tro. gal
lie elephāgie ⁊ pilles scōatice.

Cerebri purgāt pfectio alphe
scera ⁊ pillule elephāgie.

Cerebri oppilatū sanat orimel
squilliticū cōpositum.

Cerebri egritudines melicas sol
uit infusio alia hyere.

Cordis egritudinib⁹ pferūt electua
riū d gēmis ⁊ pfe. d xiloaloes.

Cordis trōu pferūt electuariū
d gēmis arōati. muscatū pfe.
de acetosis ⁊ sirup⁹ d pomis.

Cordis pulsū curāt pfectio allier
mes: pfectio d xiloaloes: pfe.
de musco: poma pedita: sirup⁹
acetos⁹ d prunis: ⁊ pditū d ci
tro aliud pditū de buglo. rob
d aggesta: tro. d ligno aloes

Cor pfortāt cōfectio electuariū d
citro arōaticū ro. mai⁹ ⁊ min⁹
aromaticū muscatū: arōaticū
gariofilatū: dyābra pira. pdi
ta: poma pedita psica: citra cō
dita: zuecarū ro. sirup⁹ d po
mis: pditū d citro: rob d ribes
rob de citonīs: rob de piris:
tro. gallie muscato: tro. sebel
lie: trocif. gallie elephāginez
tro. dyarodō: trocif. de gallia
magna: tro. ramicusuf de li
gno aloes emplm stomachi
cōfortans: oleū maluinum.

Cordis dūilitati pferūt electua
rium de pomis pditū de bu
glos. tro. de ligno aloes.

¶ iij

Summula

- Cordis** inflammacionē reprimūt al-
xirocostū sirup⁹ acetosus de
succo fructuū.
- Cox** calidū pfortant sirupus de
succo acetose.
- Cordis** ebullitionē mitigāt rob
de ribes. rob d berberis. rob
de sumach : rob de moris de
sceni: rob de granatis.
- Cōuale** scētib⁹ myrhe subuenit
aromaticū rok. masus.
- Corp⁹** relenat dyacalamētū de:
scriptiōe Sal. z ipm in sanita-
te pseruat ne l egritudies i ci-
dat. triphera sarrace. magna
pille luc maiores z mlores.
- Corporis** toti⁹ odorē faciūt bo-
num triphera sarra. magna.
- Corpous** colorē faciūt bonū tri-
phera sar. magna. acetū squilli-
ticū. tro. gallie muscate.
- Corp⁹** totū purgat hyera herme-
tis hyeralogōdiō Ruffi. hye-
ra ex inuētiōe nra. pfectio ele-
ctuarij alharis.
- Corp⁹** pseruat a putrefactiōe: et
cōseruat ipm in sanitate sua
acetū squilliticū.
- Colice** dolori pfe. dyaciminū pfe-
ctio. Philonū lūetiōe prima.
musa enea. oleū de cartamo:
oleū de lilio: oleū de piperib⁹
- Cutis** aspitatē curatz eā mūdū
ficat vnguentū alfezericū.
- Cutis** coloris feditatē curāt tri-
phera muscata: dyacurcuma
maior z minor: dyamorūsiō:
oleū d beē: oleū d nucleis cera-
fox oleū d gnis citrāguloz: z
eā abstergit oleū almezereō.
- Cutis** egritudines purgat cōfe-
ctio alia hamech.
- Cōtra** morbos adustos cutis v3
sirup⁹ de fumo terre maior.
- Cutē** mūdificāt oleū sambacinū
oleū d serpētib⁹: oleū d ouis.
- oleū de frumēto: oleū de lani-
pero: oleū de fraxino.
- Capit⁹** egritudines frigidaspur-
gat hyerapigra Sale. hyera
hermetis hyeralogōdiō Ruffi.
pillule aggregatiue.
- Capit⁹** vētositates grossas desu-
per dominātes purgat hyera
ex innētiōe nostra.
- Capit⁹** egritudinib⁹ frigidiscō-
fe. aqua mellis.
- Capit⁹** dolori pfe. oximel squilli-
ticū cōpositū infusio de hye-
ra. tro. de citro. oleū anetinū.
laurinū. nardinū. oleū de san-
lucio: oleū de cucūere asinino.
- Caput** mūdificāt infusio d hyera
pille stomatice: pille aggre-
gatiue maiores pille stōatice
- Colicā** hūorē causantē purgat
hyera hermetis: electuariū i-
dū mai⁹ z min⁹: pfe. d dactil:
electuariū alefcof. diacitonis
tē: aq mell pille aggregatiue
maiores: z pille fetide maio.
- Colerā** nigrā purgāt hieralogō-
diō Ruffi: pfectio hamech: de-
coctio epithymi.
- Colerā** citrinā purgat pfectio d
psilio. pfectio de māna: pillu-
le cōtra febres colericas.
- Colerā** sine molestia purgat pfe-
ctio electuarij rosati: dyacito-
niten: pillule de turbit⁹: pil-
lule de colloqntida.
- Cole** inflāmatiōez extinguitzuc-
cha. vio. siru. acetos⁹ laxatiu⁹
- Colaz** grossā z difficilē icidit z ab-
stergit siru. aceto. cū radicib⁹
- Cole** rubee lēssiōē sedat sirup⁹
acetosus de succo fructuū.
- Colerā** faciliter educit sirupus
acetosus laxatiu⁹: aq fructuū
aq casei infusio de succis her-
barū: pfectio fumiterrez deco-
ctio mirabolano.

Jacobi de partibus Fo. ccclviij.

Colere aduste pferit sirup⁹ de fu
moterre minor.

Colerā nigrā ex adustis humo
rib⁹ expellūt sirup⁹ de epithi
mo acetū squilliticū. et deco
ctio capilli veneris.

Colerā diuidit zabstergit seca
niabin de radicib⁹: et ei⁹ acui
tatē sedāt trocif. ramich.

Colereytriusq⁹ supfluitatesedu
cunt pillule stomatice.

Colazadustāpurgāt pilleslapt
de lazuli. pille d lapide arme

Cācrū purgāt hleralo: (nico.
godidō: et pfectiones hamech.

Cācrū curāt vngm dyafinico. de
scriptiōe arabica: ēplz arabū
vngm alphezerico: oleū de iu
nīpero: oleū de fragino.

Cācrū absclūt siru. de epithio
decoctio d epithio: pille ide.

Cole furore repmit aq⁹ fructuū.

Cacetiā purgāt pfectō allielēgi

Catarz subtilē. q⁹ a capite adpe
ctus et pulmonē dfluit cōmo:
uēdo tussim et isōnetatē idu:
cēdo curāt dyacodiō: et sirup⁹
de papauere: et aliq⁹ catarr⁹
est cā suffocatiōis pp sui acu
men: tūc v3 dyanucū: et pillu:
le cōtra catarrum.

Corrize pfe. sirup⁹ pferēs catar
ris. sirup⁹ de papaue. pillule
ad oēs morbos catarrī.

Cibū facit digerere cōditū de ci
tro aliud.

Cōbustioni pferit vnguētū cern
se. vnguētū serinicū.

Carnē additā putridā delet v
nguentū alphezericū.

Carnes robustas reddīt oleum
de sticho.

Colicā passionē sedat ēplm dya
finico descriptiōe Alexādrī.

Colō dolori pferit oleū d lierua.

Capillis pferit oleū costinum.

De litera. D.

Digerere faciūt cibū pfectō
dyarodō dscriptiōe cōi aro
maticū nardinum.

Digōnē pfortāt aromaticū rosa
tū electuariū d pomis hyera
logodiō Ruffi pillule stoma
tice pillule dyarodon.

Digōnē pfortāt seu pcurāt aro
maticū rosatū mai⁹ dyacimi
num dyambria dyatritō pipe
reon lebuli p diti p diti del ci
tro de gallia magna de cito:
nūs tro. susuf de ligno aloes
pille elephāgie pille d turbit
Digestionis malitiei valēt p dī
tum de bugios. troci. de rok.
et trocif. ad fetore oris.

Digōnē faciūt bonā acetū: squil
liticū susuf aromaticū.

Debilib⁹ mire subuenit aroma
ticū rosarū maius.

Duritē oēs solūt dyalacca ma
ior et minor. Durities oēs et
siccitates mēbrox leniūt oleū
amigda. dulciū et oleū sisami.

Durities oēs mollificant ylopi
cerotū emplm dyaqlon cōe et
magnū emplm de alleis.

Dentiū dolori cōfe. musa enea et
oleū philosophoz.

Dētes pfirmat acetū squilliticū
Disinterie pferūt tro. de absyn
thio et oleū rosatū.

Dorsi dolorē purgāt pile aggre
gatiue maiores pile de sera
pino et de oppoponaco.

Dorsi dolorib⁹ pfe. oleū de pipe
rib⁹ oleū vulpinū oleū p hōz.

Dolores calidos sedat vnguen
tum papaueris.

Dolores frigidos sedāt oleū d
lilio et oleū masticinū et oleū
sinapinum.

Dolores aufert cerotuz andro
machi.

Summula

Dolorib⁹ interiorib⁹ oib⁹ cōse.
emplm relatū ad aristarchū.
Dolores mitigāt rresoluit olū
ro. zcamo. anetī. z de mellilo.
Dolores i qb⁹ est calor extinguit
oleū rosarū z de papauere.
Demoniacis pfert oleū de lapi
de agathis.

De litera. E.

Epatis egritudinib⁹ factis
ex flāte grosso z vctositate
pfe. electuariū d arōatib⁹ ele
ctuariū d gēmis pfe. d xiloa
loes z diacurcuma magna.
Epatis malitiā corrigit pfectio
de galāga z trocī. diamus.
Epatis dolorib⁹ rei⁹ pūcture pfe.
cōfectio dyarodō descriptiōe
cōi z athanasia magna siru
pus d absyn. dcoctio d eupa
tro. z pilke d renbar. pilke al
kekengi. yfopi. cerotū descri
ptiōe Sak. descriptiōe Phila
grū z descriptiōe Pauli. oleū
de euforbio in causa frigida.
Epatis debilitatē corrigit cōse
ctio diarodon descriptiōe cōi
arōati. muscatū dyalacca ma
ior z mior pfectio alkaliēgi si
rup⁹ de absyn. pditū de citro
aliud tro. de ligno aloes.
Epar pfortāt aromaticū nardi
nū electuariū de granis myr
thi pfectio de citonijis sirup⁹
d fuoterre maior z pditū d ci
tro pditū de citonijis tro. gal
lie elephāgine troci. d gallia
magna ramic pilke aggrega
tiue minores oleū costinum.
Epatis isāmationē extinguit cō
fectio d acetosa z alxicosti. tri
phera pfica: sirup⁹ acetosus d
pomis dscriptiōe nra: sirup⁹
acetos⁹ d tereniabin sirup⁹ de
porulaca. tro. de cāphora de
spodio cū semie acetose d her

berz tro. d sādak. yngm ro. ce
rotū sanda. emplz d fermēto.
Epar mūdificāt pillule stomati
ce z aggregatine.
Epatis cacetiey z tyriacadiateē
Epaticā hydropisiz sanat tyria
ca diatefferō z ipsi⁹ opilatiōē
vz ēt althāasiadiacodiō siru.
d eupato. secaniabi d leissnū
tro. d ro. z eupato. tro. d lacca.
pille alkeliēgi z d rane dsceni.
Epatis egritudies fridas purgat
hierapi pfe. electuariū alharif
Epatis grossitie pfert ēplastrū
ouibaiū aliud.
Epis calefactōi pfe. pfectio d pū
lio z ipi⁹ duritiei valēt yfopi
cerotū dscriptiōe Sak. z aliud
ēplm dyaqlo cōe ēplz andro
machi ēplz relatū ad aristar
chū z emplm de melliloto.
Epis egritudies purgat pfe. allie
lēgi: pil. d fbith. pil. sebellie.
Epatis debilitati ex cā frigida v
z ēplz d gallia ēplz de fermēto.
Epis debilitati ex cā cala v ali
d ēplz d gallia z ēplz diaphinico.
Epatis opilatiōes apitū sirup⁹
acetos⁹ cū radicib⁹ sirup⁹ d fu
moterre mior secaniabi de ra
dicib⁹ dcoctio d eupato. tro. d
reubarba. z tro. d absynthio.
Epatis frigiditatis pfert sirup⁹ d
thimo secaniabi d cala. z mel
licratum conditum.
Epar calefac. emplz stoma. z cor
confortans.
Epar opilatū ab hū. adustz ape
rit confec. fumiterre.
Epatis apationi cōse. tro. d ren
barbaro. tro. d eupatouo em
plastrum relatū.
Epilepsie pfe. pfectio d musco. ty
riacadiateē. pfectio allescera.
siru. d sticados. acetū sqliiticū
oxiel. sqliiticū ppositū. yngm

Jacobi de partibus. Fo. ccclviij.

de bdellio. oleū d cucūere asini-
nino. oleū d pipib⁹ oleū d la-
pide agathis. oleū phorum.
Ethicis z psūpt⁹ pfe. pfectio testi-
culoz vulpis. loch sanū. tro. d
cāphora. oleū amig. dulcium
Eructationi acetose v³ cōfec. de
galāga diaciminū ozimel sūl-
liticum simplex.

Eructationi fumose cōse. confe-
ctio de acetosis.

Egritudinib⁹ fridis mēbroz nu-
tritionis malā digōnē facien-
tib⁹ v³ dyacalamentū descri-
ptione Saleni cōi etiam facit
penetrare cibum ad epar.

Egritudib⁹ oib⁹ fridis pueniūt
oleū nardinū. z oleū bñdictū.

Egritudines ex calida mā z cole-
rica purgat electuariū rok.

Egritudinib⁹ melancolicis con-
fert decoctio epithimi.

Ebrietatem remouēt pfectio de
acetosis: sirup⁹ acetositatis ci-
tri. sirup⁹ acetosus de prunis.

Emorroidas sanant trisera sar-
ra. magna: trisera muscata.
trisera Sa. trisera minor z cō-
fectio. allielengi.

Emorroydarum dolores sedant
oleū de grisomillis oleum de
nucleis persicorum.

Emorroydaz fluxum stringunt
cōfectio electuarij ex innētiōe
nostra. pillule de bdellio ma-
iores z minores.

Emorroidas soluit pillē aggre-
gatiue maiores z eaz vlceri-
bus valent pillule de bdellio
maiores z minores.

Emorroydaz tumores solunt
oleū d grosomillis z d nucleis

Emigraneam purgat hiera her-
metis.

Emigrane dolori cōse. tro. de ci-
tro. oleū laurū. oleū nardi.

nū. oleū de cucumere asinino.
oleum de eufoibio.

Emigranee confe. ozimel squili-
ticum ppositum infusio de hie-
ra z emplastrum sinapis.

Emigraneā difficilem purgant
pillule alhandatur.

Epilepsiā purgat hiera hermetis
Elephantiam purgat confectio
aliqua hamech.

Excoriatiōi pfer tyngm sericinū.

De littera. ff.

Astidiz abhōinationē tol-
lit confectio de aromatib⁹
Frigidis natura valet diambria
Flegma viscosū attenuat z sub-
tiliat oleum de lierna.

Febucitātibus calid. confert cō-
fectio de acetosis z sirup⁹ cu-
cubiter acutis se. cerotūvio.

Febriū ardorē z inflammationē extigūt
pfectio d prunis z iulep. viol.

Febrib⁹ antiq⁹ z periodicis z q⁹
tane pfe. pfectio d assa. diasul-
fur. pfectio. d dactilis. sirup⁹
de eupatorio. secaniabi de ra-
dicib⁹. secaniabi de calamen-
to. infusio de hyera. tro. diaro-
don. tro. de rok. z eupatorio.
tro. de absynthio. tro. de aní-
so z de lacca.

Febres acutas purgāt alristotē
z trisera pscicar pille q⁹ confe.
ad se. colericas.

Febres ppositas purgāt pfectio
d dactilis sirup⁹ acetos⁹ d suc-
cis herbar z deco. eupatoriū.

Febres difficiles z viciētes ad so-
dā purgat cōfectio de psilio.

Febriū inflammationib⁹ p. iulep vio.
sirupus de prunis. sirupus de
granatis. sirupus acetosita-
tis citri. sirupus acetosus. si-
rup⁹ de portulaca. tro. d cam-
phora. tro. de berberis. z tro.
sandalorum.

Summula. 6

- F**ebribus colericis cōfert sirup⁹
 de succo acetose ⁊ de agresta.
Febri pestilentiali conueniūt si-
 rupus de succo acetose: ⁊ siru-
 pus de acetositate citri.
Febrib⁹ opilationū colericis et
 flegmaticis q̄z ē difficilis era-
 dicatio cōse. sirup⁹ d̄ bisātij.
Febriū itesionē sedat sirup⁹ ace-
 tosus cum succo fructuum.
Febrib⁹ colericis mlti accit⁹ ⁊ p-
 pue q̄ accidūt iuuenib⁹ i esta-
 te cōse. sirup⁹ acetos⁹ de pōis
 descriptiōe n̄ra. tro. d̄ rok. tro.
 de spodio ⁊ alij tro. de spodio
 cum se. acetose.
Febrib⁹ sincopizātib⁹ calid⁹. p̄se.
 sirup⁹ acetos⁹ de tereniabin.
Febrib⁹ cōpositis v̄z sirup⁹ dia-
 codiō. tro. d̄ rok. ⁊ eupatorio.
Febrib⁹ quartanis ⁊ eaz rigori-
 bus v̄z sirupus de thimo.
Febrib⁹ flegmaticis cōse. deco-
 ctio d̄ sticadosz tro. diarodō.
Febribus in q̄bus forma corru-
 pt⁹ conse. tro. diarodon.
Febribus colericis antiq̄s cōse.
 tro. de eupatorio.
Febriū rigouribus valēt tro. d̄ eu-
 patorio. oleū anetini. oleum
 de enula.
Febres antiq̄s purgant pillule
 aggregatiue maio. et mino.
 pille de reubarbaro. pillule al-
 kekengi alie ad illud.
Febres q̄rtanas soluūt pille lde
 forme corruptiōi ⁊ defecationi
 fert trisera minor. p̄fectio ra-
 uedsceni p̄fectiōi allhelēgi. si-
 rad⁹ dyacodiō. sirup⁹ d̄ eupa-
 torio. mellicratū de buglossa
 tro. d̄ rok. tro. de reubarbaro.
Faciei seditatē remouet diacur-
 cuma maior ⁊ diamurosion.
Flegma purgant hieralogodiō
 ruffi ⁊ secāiabi sublie ip̄z edu-
 cēte decoctio alhasce. decoctio
 mirabolanoz pillule de eufor-
 bio. pillule de turbith.
Flegmatis v̄triusq̄ supfluitates
 purgāt pille stomatice. pille
 de sarcocolla pille d̄ serapino
Flegma grossam ⁊ difficile inci-
 dūt ⁊ abstergūt sirup⁹ aceto-
 sus cū radicibus ⁊ secaniabin
 de leisim.
Flegma saluz curat sirupus de
 fumoterre maior.
Flegmaticis p̄fert decoctio alhasce
Flegmaticas egritudies purgāt
 pille de sarcocolla ⁊ pillule d̄
 colloquintida.
Fistulas purgat hieralogodion
 Ruffi. ⁊ ip̄as curat vngt̄m dia-
 senicū descriptione arabica:
 emph̄m arabū. vngt̄m de lino:
 vngt̄m alphazerico ⁊ oleū de
 ouis: ⁊ ipsis conse. sirupus de
 epithimo.
Fistulas antiq̄s q̄ indigēt mūdi-
 ficatiōe abstergit ⁊ mūdificat
 a carne mortua ⁊ putrefatiōe
 vngt̄m egyptiacū magnum.
Fluxum colericum sistūt tro. ra-
 mich. oleū rok. si propter mes-
 dicinam accidat.

De litera. G.

Gandium generat confectio
 de xiloaloes.

Sigine laxa ⁊ putride cōfert ace-
 tum squilliticum.

Senum dolores purgāt pille ag-
 gregate maiores ⁊ pille d̄ op-
 ponaco.

Sennū doloribus cōfert empla-
 strum andromachi.

Sutturis asperitatē leniūt oleū
 amigdalaz dulciū ⁊ olenz de
 granis sisami.

De littera. h.

Humiditates grossas ⁊ visco-
 sas subtiliat et resoluit dia-

Jacobi de partibus. Fo. ccclix.

lacca descriptione Sal.

humorum lubricitatem remonet cōfectio de seminibus.

humores crudos purgat cōfectio de dactylis.

humores adustos purgat pfectio alia hamech et acetū squillicū

humorū grossitiū purgat et subtiliat vt facilius educi possit acetum squillicum.

humores grossos et viscosos purgant pilule aggregate maiores pillule fetide maiores et minores et infusio alia hieze.

humores grossos descēdētes ad nervos purgant pilule de euforbio: ipsos resoluit emplastrum de alleis.

herpeti pferūt tro. de arsenico.

herisipile cōferunt vnguentum ros. vngm viol. et vngm ceruse

De litera. J.

I Dropis pfe. diacurcū a magna et minor: et diamorū sio. dialacca maior et minor. diacostū diasulphur. sirup⁹ de eupatorio. tro. de ligno aloes. tro. de ros. de reubar. emplm andromachi. ēplm de alleis. ēplm relatū ad aristarchum. oleum alme zereon.

Idropisim qñ est in initio purgat pfectio de eupatorio et pilule de reubarbaro.

Idropisiz purgāt pfe. de allielegi. pilule de alchē. pilule raucedini. pilule sebelle. pilule alme zereō. vngm arthāit magnū

Ictericis pferit pfectio raucedini. trisera persica cōfectio de psillio. tro. de ros. et eupatorio. tro. de reubar. tro. de caphora. oleū de carthamo.

Ictericis citrinā purgāt pfectio electuarij ros. pfectio de eupatorio et eidē pfe. sirup⁹ de su-

moteri minor. et pfectio sūiteri Ictericis spleneticis soluant pilule inde.

Intellectū acuit illis qñ scire dñderāt cōfectio anacardina.

Icturaz egritudines frigidas purgat hierapigra. hiera hermetis electuariū idū mai⁹ et min⁹. pfectio allielengi. pilule alādhā. pilule hermodactilorum: pillule de oppoponaco.

Icturaz egritudines calas purgat psec. electuarij succi ros.

Icturaz dolorē purgāt electuariū alstos. pilule stōatice pilule aggregate maiores pillule fetide maiores et minores: pilule de serapio: pilule colloqntide.

Icturaz frigiditati cōse. cerotum andromachi.

Iuncturas laxas pfortat oleum de stincho.

Icturaz egritudinib⁹ pfe. aqua mellis kmo i secantiabi. oleum masticinum: oleū de storace: zoleum de euforbio.

Icturaz egritudinib⁹ et doloribus pfe. acetū squillicū. yso pi cerotū de scriptiōe. Saleni. ēplastrū adromachi. oleū de been: oleū lauri. oleū de leyri oleū de curumere: asinino oleū de granis citrangularū: oleū

de piperibus.

Icturaz uno dositates leniūt cerotū diapēte et ēplz filij zachar

Icturaz durities lenit (rie. oleū de se. lini.

In iuuentute cōseruāt cōfectio electuarij alharis. cōse. alia alharis. liebuli conditi: acetū squillicum.

Impetigines purgāt pfectiōes hamech et ēr sirup⁹ de sūo terre maior. vngm alfaricuni: oleū de serpentibus oleum de

Sammula

ouis oleum de frumento.
 Ipocúdrion doloribus conse. si
 rupus de eupatorio.
 Ipocúdrion vërositatibus pfe.
 mellicratu p diti z decoctio al
 Inflamatioes extingunt (hasce.
 rob de pñis. rob de fructib.
 aneti yngm rok. yngm viol.
 et oleu mandragore.
 Impignat corp⁹ susus bonu z i
 pignat oleu amigdalaz dul
 ciu oleu d nuce idica: oleu d g
 n⁹ sisami: oleu d gn⁹ papauer⁹
 Intestioru lubricitati v3 susus
 de granis myrthi.
 Igniplico v3 ynguentum rok.
 Inflationes oesmaturat eplm
 dyaquilon magnum.
 Ileo dolori pfe. oleu de kerna z
 oleum asse.

De litera. L.

Latez dolori pf. pfectio phi
 lonu pma iteode loch d sgl
 la loch de allescera. sirup⁹ de
 ysopo. oleu ruthe.
 Latez dolori purgat electua.
 Lateri tñou pfert scptz (alestos.
 Adromachi: reop tñtidi pfert
 eplm relatū ad aristarchum:
 Lapidē frāgunt dyasulfur pille
 aggre. maiores oleu de pipe
 rib⁹ et oleu de scorpionibus.
 Lapidem non permittūt gene
 rari in vijs vñe aq mellis z si
 rupus de radicibus.
 Lepia purgant hyperalogodio
 Ruffi z pfectioes hamech de
 coctio epithimi pillule inde:
 pille fetide maiores z miores
 Lepiam curāt sirupus de fumo
 terre: reis qui parati sunt ad
 eā sirupus epithimi.
 Lepie confert oleum de iunipe
 ro ynguentum alphezerico.
 Lentiginibus cutis confert yn
 guentum aliuda ragit oleu z

de been oleu de nucleis cera
 soru et de graniscitrāguloz.
 Lingue spedi mētū soluit oleu z
 de grisomillis.
 Lacertos calefaciunt oleum de
 storace z oleu costinum.
 Letificat dyambria.

De litera. M.

Matricē frigidā calefaciunt
 electuariū de gēmis oleu
 ruthe et olz d pipib⁹ olz lilij.
 Matricē pfocatōi pf. aromaticū
 muscatū. zolū d lapid agatis
 Matricis egritudinib⁹ pueniūt
 dyambria et oleu nardinum.
 Matricis vërositates remouēt
 trisera Galie. z musea enea.
 Matricis dol. sedāt pfectio phi
 lonu inuētiōe prima. musea
 enea. ysopi cerotū descriptio
 ne Philagrij z Pauli. eplm.
 de granis lauri: et oleu lauri.
 oleu ruthe et de croco et phi
 losophorum oleum.
 Matricis egritudines frigidās
 purgat hyperapigra Gal.
 Matricis dol. purgāt hyperher
 metis z pille d serapinoexpte.
 Matricis egritudinibus frigi
 dis cōse. oleu de enula.
 Matricis duritiē cōse. ysopi ce
 rotum Democriti.
 Melancolicis egritudinibus z
 eis q tristantur sine cā conse.
 confectio de musco.
 Melācolie solutionē educit se
 caniabin.
 Melācolicas egritudines pur
 gāt pille id. pille lucis maio
 res z minores. pillule de lapi
 de lazulli. pillule selbelie.
 Mēbra nutritōis oia pstant
 aromaticū rok. mai⁹ dyābria.
 acetū sgliticū. trocis. gallie
 elepāgine: z oleu de citronis
 Mēbra nutritia calefaciūt aro.

Jacobi de partibus. 6 Fo. cccx.

gariosi. dyābra z dyaciminū.
 Membroz lassitudinē tollit tri-
 fera sarra. magna.
 Mēbroz fridas hūiditates et
 putrefactōes i eī ghatas edu-
 cūt h̄yerapigra Sal. pfe. ele-
 ctuarū indi maior z minor.
 Mēbrū cauterizat: excoriat z ve-
 licari facit yngm d alhaniel.
 Mēbra nutritiōis purgat pfe-
 ctio alkeliēgi z dyacitonitē: z
 ipsam cōfortāt cerotū Alexā:
 dri: z emplm dyasynicon. de-
 scriptione Alexandri.
 Mēbroz nutritionis dolorib⁹
 confe. tro. de spodio.
 Mēbroz duritiē: z eoz nodosi-
 tatē curāt ylospi cerotū descri-
 ptiōe Alexā. z cerotū Alexā.
 Mēbra nervosa pfortāt oleū d
 sticho. oleū camo. z oleū mel-
 liloti: costinū et de alkāna.
 Mēstrua puocāt dyacalamētū
 descriptiōe Sal. pillule de se-
 rapino experte.
 Mēstruoz fluxū pillē d bdellio
 maiores z miores: z ad eoz ex-
 uberationē v3 trisera minor.
 Malo mortuo tibiaz confe. yn-
 guētū alfezericū: oleū d iuni-
 pero: z oleū de fraxino.
 Mollificatiōi z lubricitati pp
 indigestionē factis pfert pfe-
 ctio electuarū ex iuētūe nra:
 z eā purgāt pillē de serapio z
 d euforbio: z eidē pfert yngm
 ad illud z oleū de piperib⁹.
 Morib⁹ venenosus cōfe. pfectio
 de assa z dyasulfur.
 Memoriā z sensum tēperat cō-
 sectio anacardina.
 Maculis cutis confe. yngm de
 alhaniel.
 Medicinā nō valētib⁹ sumere
 est ppinandū ynguētū arthra-
 nite magnum.

Maniā z meliā purgāt h̄yera:
 logodiū ruffi. z pfectio secū
 da hamech.
 Morbos ex adustioe phibent
 fieri trisera pfica: pillē inde:
 pil. fetide maio. z minores.
 Morpheā difficilis eradicatio
 nis purgāt pillule colloqntis
 de: z ei pferūt ynguētū de al-
 haniel z oleum de been.
 Materias calidas vcz z fridas
 subtiles grossas z viscosas se-
 adurētes digerit siru. aceto:
 s⁹ simplex z fac alias medici-
 nas i ptes rēotas penetrare.
 Materias lōgi ipis diuidit et
 eas maturat secaniabin vt pz
 in sermone facto de eo.
 Mās grossas z putridas scidit z
 abstergit secaniabi t calamēto
 Materiez cursuz ne fluant ad
 aliquē locū phibēt oleum ca-
 momille et melliloti.
 Materias difficilis eradicatio
 nis subtiliat z rsoluit oleū de
 Mās calefacit sbtiliat (enula.
 z rsoluit oleū de enula.
 Mirach istāmatiōez soluūt pil-
 lule aggregatiue maiores.
De litera N.
 Nuseā sedāt arōaticū ro:
 satū: arōaticū gariosilatū
 et sirupus de menta.
 Nervoꝝ educit supfluita. gros-
 soꝝ hūoꝝ z viscosoꝝ h̄ye. her.
 Nervis pfe. cōfectio de alphē-
 scera et bancia cōdire.
 Nervoꝝ egritudib⁹ fridi pfe. si-
 rup⁹ de sticados: aq mellis:
 yngm d bdellio: oleū nardinū
 oleū d croco: oleū d pipib⁹: o-
 leū d euforbio z eoz friditati
 z dolori pfe. scoc. d sticados:
 cerotū ādrōa. z oleū d storacē
 oleū d been: z oleū d enula.
 Nervoꝝ obilitati pfe. tro. galē

Summula

lie elephangine.

Neruoꝝ egritudies purgāt pil-
lule alhandal: et pillule d'op-
poponaco.

Neruoꝝ doloribꝰ valet yfopi
cerotū Sal. oleū amigdalārū
amaraz: oleū auellanaz: o-
leū d' nuce idica: oleū lauri: o-
leū cāomille: oleū sābuci oleū
d' keiri oleū d' melilo. oleū ma-
sticꝰ et d' eufoꝛbio eos liniēdo.

Neruoꝝ tꝛictiōi et eoꝝ frigidis
passiōibꝰ pferūt cerotū aliud
Alexādrī: et oleū nucum.

Neruoꝝ durities leniūt oleū
amigdalaz: amaraz: oleū de
semine lini: et oleū de croco.

Neruoꝝ tūoribꝰ et eoꝝ pūcture
cōfert oleū nucū: et ipsis leſis
a friditate valet oleū lauri.

Neruos pfortat oleū cāomille
oleū sābacinū: oleū d' melilo.
oleū maluinū: et oleū d' croco.

Neruis q̄bꝰ accidit laxitas cō-
fert oleum citoniorum.

Neruos calefaciūt oleū costi-
nū oleū de sansuco.

Naturā stringūt sirupꝰ d' pīris
sirupꝰ de citonijis sirupꝰ ace-
tolus de citonijis.

Nodositates q̄ sūt i mēbrꝰ et iū-
cturꝰ mollificat yfopi cerotū.

Nariū setoꝝ vꝰ oleū d' cucūere
asinino et eaz oppilatōes ape-
rit oleū philosophoꝝ.

¶ De litera O.

Oris odorē faciūt bonū ele-
ctuariū d' arōatibꝰ electua-
riū de gēmis pfectio de xiloa-
loes. pfectio electuarij de ci-
tro. aromaticū muscatū. aro-
maticū nardinū: trifera sar-
ra. magna. citra p̄dita. sirupꝰ
d' corticibꝰ citri mellicratū cō-
ditū. et mellicratū d' citro. tro.
gallie muscate. susuf d' ligno

aloēs. susuf aromatic. et pillu-
le dyarodon.

Ois setoꝝ amputat electua-
riū d' p̄ficis p̄fica p̄dita. sirupꝰ
de p̄ficis. tro. ad setoꝝe ois.
tro. de ligno aloes.

Odorē facit bonū oleū costinū
Oleū p̄hoꝝ vꝰ eis q̄ sumpse-
rūt p os opiū aut cartamū.

Opilatōes apiūt dyaciminū.
p̄fe. d' seminibꝰ. sirupꝰ acetosꝰ
de succis herbaz cū aromati-
bꝰ. sirupꝰ de fūo terre maior.
secantabi de radicibꝰ. tro. de
aniso. pille aggregate mino-
res. oleū amigdalaz: amara-
rū. oleū p̄ficoꝝ. oleū d' been.

oleū costinū. oleū d' piperibꝰ.
Oculorꝰ dolores et eoꝝ supflui-
tates purgāt pfectio electua-
riū rok. pille lucis maiores et
minores et i oculis i q̄bꝰ d' scēdit
aqua valet oleū p̄hoꝝum.

Oblinione purgat cōfectio h̄a-
mech.

Obluioni p̄fert emplꝰ sinapis
oleū sinapis et p̄hoꝝum.

Ossibꝰ denudatꝰ confē. vngm̄
dyasfinicō ēplm arabū descri-
ptione arabica: et eoꝝ sigilla-
tionē faciunt faciliē.

Ossū doloribꝰ ex frida causa
confert emplm̄ sinapis.

Ossa corpi fixa q̄uis p̄funda
sint ēxhit ēplm̄ de fermēto.

¶ De litera P.

Paralyſi p̄sūt p̄fe. d' musco-
tyuaca dyatesserō p̄fe. al-
phescera sirupꝰ d' stica. vngm̄
d' bdelio cerotū alexādrī. aliū
oleū d' piperibꝰ. oleū d' lapi-
de agathis. oleū p̄hoꝝum.

Paralyſim purgāt h̄yera her-
metꝰ h̄yera logodiōrussi pille
de serapino pillule de casoz-
bio et de oppoponaco.

Pulmoni

Pulmoni iunāt: his i q̄b⁹ mate-
ria grossa difficilis eradicā-
tiōis exuberat in mēbus an-
helit⁹ reddēs eum faciliē ad
screādū loch de squilla ēplz
filij zacharie et oleū phoruz.
Pulmonis egritudinib⁹ cōfert
cōfectio de musco.
Pulmonē pfortat sirup⁹ de gra-
nis myrti.
Pulmonē mūdificat sirup⁹ de
liqritia: et oleū de cartamo.
Pulmoni frigidō cōfert sirup⁹
de thimo.
Pulmonis canne cōfert acetuz
squilliticum
Pulmonis asperitatem leniūt
oleū amigdalay dulciū oleū
vio. et de nuce indica.
Pulicis pferit pfectio testiculo
rū vulpis sirup⁹ papaueris
troci. de camphora.
Pect⁹ mūdificat athanasia ma-
gnā: loch bonū: aqua mellis
sirupus de liqri. tro. aneti.
Pectoris dolorib⁹ cōferūt loch
de papauere: loch d squilla:
loch alphecera: sirupus de
ysopo: susus. ad tussiz ātiquā
oleū de keiri: et oleū de lilio.
Pectoris aspitati pfe. loch. ad
caliditatē: loch aliō nfm: in-
lepio. inlepio iunibaz: sirup⁹
cucurbite: sirup⁹ d prius pa-
pauer: sirup⁹ d gnat: oleū d
granis papaueris: oleū vio.
Pectoris sanicē repellit loch sanū
Pectoris pulmōis vehemēti sic-
citati pfe. loch de amigō.
Pulmōis inflatiōi pfe. inlepio ros.
Pectoris egritudinib⁹ frigidis
cōfe. sirup⁹ de prassio et siru-
pus de thimo: et ipsi pferit si-
rupus de kermes.
Pectoris oppilationib⁹ et hūo-
rib⁹ grossis pfe. oximel sclic

ticū cōpositū: et olenz de car-
thamo.
Pectus mūdificāt ab hūorib⁹
grossis et putridis pillule de
agarico.
Potui veneni pferit dyasulfur.
Pestilētie estat⁹ et autūni pferit
trifera persica.
Passōes oēs q̄ fiūt a colera et flā-
te salso purgat pfe. hamech.
Pleuresi pfe. loch d papauere
inlepio vio. inlepio iunibaz: siru-
pus cucurbite: sirup⁹ d prius
sirup⁹ d gnat: sirup⁹ d canz:
sirup⁹ pferēs catariz. sirup⁹ d
iunibis sirup⁹ vio. oleū vio.
Pānū dlet et vestigia nigra oleū
de cucumere asinino.
Pregnatiū flaxatōē abscedit si-
rup⁹ ace. d succ⁹ raq̄s fructuū
Podagrā ex flāte purgāt pillu-
le aggregate maiores.
Podagrā frigidā purgāt pille
d hermodactilz maiores et ei
pfe. ēplm sinapis oleū vulpi-
num et philosophorum.
Podagrā doxi et genuū pur-
gāt pillule fetide maiores et
minores et pillule d serapino.
Podagrā calidā purgāt pille
hermodactiloz minores et ei
pferit oleū d ranis et oleū ro.
Puritū purgāt pillule aggre-
gatiue minores.
Pulsationi pferit cerotū vltimū
Plagas curat et cōsolidat vne-
guentum aureum.

¶ De litera . R.

Renes calefaciunt electua
Risi de aromatib⁹ trifera
Sale. secacul pditū pfectio d
zizi. oleū d lilio: oleū ruthes
et ipos pfortat arōaticū ro.
Renū dol. pfe. dyacurcuma ma-
ior et minor dyamorisiō pfe-
ctio philonū pila inētoē: em
Articella, u

Summula

plm d gnis lauri: oleū lauri:
oleū d lreū: oleū ruthe: oleū
de asse: oleū d piperib⁹: oleū
vlpinū oleū phoz⁹ z nardinū
Renū lapidē frāgunt dialacea
maior z minor: z oleū d nucle
cerasoz: oleū d gnis citrāgu
loz: oleū de scorpionibus.

Renū egritud. fridas purgat
hierapiḡ. gal. hiera herme
tḡ electuariū idi mai⁹ z min⁹
Renū opilatōes apit sirup⁹ ace
tosus cū radicib⁹ z eos mū
dificat electuariū alescōf.

Renū vlcērib⁹ pfe. tro. alliekhē
gi z eoꝝ duritiē pferit yfopi
cerotum Democriti.

Ruct⁹ acidōs curāt electuariū
d aromatib⁹ z dyatriōpipe
reō descriptione Sal.

Rigorū febriū confert dyacala
mentū descriptione Sal.

Raucedinē pferit inlep inuubinū
De litera S.

Stomachi egritudib⁹ fa
ctḡ ex flāte viscoso prōfūt
electuariū de arōatib⁹: ele
ctuariū d gēmḡ pfectio d xilo
aloes oximel squillicū sim
plex: z oleū nardinū.

Stomachi iflationē remouēt z
morboz ex ea fctōs curāt ele
ctuariū d arōatib⁹ z alxico
stū tro. d spo. cū semie aceto
sevingm ro. z cerotū sādalinū

Stomachū dūbilē pfortāt dige
stionēq bonā faciūt electua
riū d aromatib⁹ pfectio d xi
loaloes pfectio allialhēgi ele
ctuariū z citro aromaticū ro
satū aromaticū gario. aro
maticū nardinū electuariū
d granḡ murti: pfectio d cito
nḡs: electuariū de plicis: ele
ctuariū d sorbis trifera Sa.
electuariū ex iuētioē nra: hie

ralogodiō Ruffi. liebuli pdi
ti: emblici pditu: citōia p dita
pira: persica: citra oia p dita:
zuechaz rosatū: siru. de pirs:
sirup⁹ d citonḡs: sirup⁹ d cor
ticib⁹ citru: sirup⁹ de granis
murti. sirup⁹ d albela: sirup⁹
acetosus de citonḡs: sirup⁹
acetosus de pomis: sirup⁹ de
absinthio sirup⁹ de sumoter
re maior: mellicratū d citro:
mellicratū d buglossa: melli
cratū d piris: rob d citonḡs:
rob de pomis: rob de gnatīs
rob de fructib⁹: rob d aggre
sta: decoctio alhasce. tro. de
gallia sebellie: tro. d ro. tro.
d gallia magna: tro. ramich
tro. de absinthio: sufus de li
gno aloes: sufus dyarodō: su
fus aromaticū. pille elephā
gine: pille aggregatine mio
res pille stomatice: pille dya
rodō: cerotū Alex. emplḡ sto
maticū: emplastrū dyafinico.
ēplḡ d gallia: ēplḡ de fermē
to: oleū de sticho: oleū d cito
nḡs: oleū maluinū: oleū mir
tiloz: oleū masticinū: oleum
costinū: oleū de sanlucco.

Stōachivēto sitates grossas ex
pellūt pfectio electuariū d ci
tro: pfectio de galāga: dyaci
minū: trifera muscata: dya
curcuma maior z minor: dya
murisō: pfectio phylong iuē
tiōē pma. secacul pditū: z pfe
ctio d zinzibere. Et ipi⁹ mali
cie digōnis p sunt pfectio de
galāga tyuaca dyatessarō.
Stomachi dolorū z ei⁹ pūcture
a caliditate z acuitate hūo
rū p sunt pfectio dyarodō de
scriptiōe Sal. acetū squillicū
itusio d hyperatro: dyarodō:
pille elephangine.

Stomachi humiditate et molli-
tate et ipsi defectu i q est putre-
factio corrumpunt et corrigunt
aromaticu rosatu mai⁹ aro-
maticu gariofilatu: cōfectio
de cynamomo: trisera sarrac-
cenica magnadyacurcia ma-
ior et minor: dyamorusio pfe.
electuariū idi maior et minor:
eblici cōditi. tro. dyarodon.
Stomachū calefaciūt dyacimi-
nū dyatritū pipereō descri-
ptōe Sal. cerotū stomatichū
Stomachi duritie cōfe. yfopi
cerotū dscriptiōe Philagrū
et Pauli et dyaqlo cōe epkz fla-
tū ad aristarchū et d mellilo.
Stomachi ardore mitigāt ele-
ctuariū d plicis pfectio d ace-
tosa pfectio d prunis trisera
pffica inlebr rosatu: sirup⁹ de
plicz: sirup⁹ d portulaca tro.
de caphora: tro. de sandalis:
sulfur dyarodō.
Stomachi i digestiōez et dolore
tollit trisera sarracenicā ma-
gna et si fuerit abūdātia ma-
gna slegmatz crudi v3 dyani-
luz. sulfur dyarodō: et epkz re-
latum ad aristarchum.
Stomachi doloub⁹ a friditate
cōfe. cōfectio anacardina pfe-
ctio philonū iuctiōe pma: mu-
lea enea: athanasia magna.
pille elephāgie yfopi cerotū
dscriptiōe philagrū et pauli:
oleū d herua. oleū d carthāo
Stomachi egritudies purgat
hyerapigra. Sal. hyera her-
metz: pille elephāgie pfectio
electuariū alharis: pfectio in-
da maior et minor pille aggre-
gate: pille fetide maiores
et minores: pille sebellie.
Stomachi inflammati pferit si-
rup⁹ de succo acetose: sirup⁹

d aggregata: sirup⁹ acetosus d
succo fructuū: sirup⁹ acetos⁹ d
pomis dscriptiōe nfa: sirup⁹
acetosus terentiabin.
Stōachū calidū pfortāt sirup⁹
de succo acetose: sirup⁹ aceto-
sus de succis et aqs fructuum
rob. de berberis: et de sumach
et de moris et de sceni.
Stomachū frigidū pfortāt siru-
pus de mētha sirup⁹ de thio
lecantabin de calamēto mel-
licratū conditum.
Stōachi oppilatiōes apiūt siru-
pus de eupatorio secantabi
d radicib⁹ tro. de absinthio.
Stōachi putrefactionē abster-
gunt acetū squilliticū tro. de
rok. et tro. ad fetore oris.
Stomachū mūdificāt infusio d
hiera pille stōatice et pillule
aggregate minores et d fbitz.
Stōachi iflatiōez soluūt pille ag-
gregate maiores: et dolori co-
lerico i eo scō pferit oleū lauri
Stomachi lubricitati cōferit su-
ful de granis murti.
Sincopi cōfer electuariū d gūz
mis: cōfectio de all: ermes:
pfectio xilo aloes: aromaticū
muscatū: cōfectio de acetosa:
poma cōdita: sirupus de po-
mis: sirup⁹ acetosus de pru-
nis: tro. de ligno aloes: rob d
citronijs et de piris.
Sperma multiplicat cōfectio
testiculorū vulpis: oleū amig-
dalarum dulcium: oleū d nu-
ce indica: oleū de granis sifa-
mi oleum de semine lini.
Sudoris multitudinem probi-
bet oleum de citonijs.
Sudoris odorem bonum facit
aromaticum nardinum.
Sudore puocat oleū anetinū.
Senibus et frigidis natura

Summula.

conueniant dyambria sirup⁹
de prassio sirupus calameti
et decoctio alhasce.

Singultui vehemēti frigidovl
acetoso: vel ventoso: cui diffi-
cilis est resolutio: pfe. dyaca-
lamētū decriptiōe Sal. cōse-
ctio Philonij inuentione pri-
ma. Si hō fuerit singult⁹ suf-
focatu⁹ a repletiōe fact⁹ aut
vētositate pfe. dyaciminū si-
rupus calami z mēthe.

Siti sedātvl strīgūt electuariū
d pfcis pfe. d acetosis alrico-
stū triserā pscāz pscā p dīta
zuccaz vīo. iulep. rof. sirup⁹
de pfcis sirup⁹ acetosus cuz
succo fructuū: sirup⁹ d aceto-
sitate citri: sirupus acetosus
de pomis: sirup⁹ acetosus de
citonij: de prunis: sirup⁹ de
cānis: sirup⁹ d portulaca aq̃
mell⁹ rob d ribes: rob d agre-
sta rob d berber⁹ rob d sumach
rob d mor⁹ d sceni: rob d gra-
natis: tro. de cāphora: tro. de
spodio. se. acetose tro. d ber-
ber⁹. tro. d sādāz z yngm rof.
solutiōem fortē sedāt electua-
riū d forbz z pfe. rob. d ribes.

Solutiōi colerice pfe. siru. agre-
ste rob d sumach: rob de mo-
ris d sceni: rob d gnat⁹. Atiq̃
hō pfer sirup⁹ de gnis mirti.

Siti vehemēti laboriose z e-
stuose pfe. sirup⁹ d agresta: si-
rup⁹ acetos⁹ de pomis siru-
pus acetosus de tereniabin.

Scrophulas resoluunt yngtm
arthāita puū: epl⁹ dyaqlon
cōe epl⁹ oubasij: oleū d been
oleū de cucumere asinino.

Scorpiōis morsui cōse. tyuaca
dyatesserōzoleū philosophoz
Splenis egritudies eradicāt
dyacureūa magna oleū nar-

dinū z oleū de enso: bio.

Splenis dolorib⁹ z ei⁹ oppila-
tiōib⁹ pferat hānasia: sirup⁹
dyacodion secaniabin de ra-
dicib⁹: secaniabi d keisiz: ace-
tū sūlliticū: tro. de eupatorio
ysopi cerotū decriptiōe Sal.
ysopi cerotū decriptiōe Phi-
lagrij z pauli: z oleū lauri.

Splenis duritiē rēoluūt dijasul-
fur: secaniabin de calamēto:
troci. de capparis: ysopi: cēro-
tū decriptiōe Sal. et Phila-
grij z Pauli z democriti: dya-
quilō cōe: emplastrū: andro-
machi: emplastrū de mellilo-
to: z oleum philosophorum.

Splenis oppillatiōes apiūt siru-
p⁹ acetos⁹ d radicib⁹ decoctio.
z trocisci d eupatorio trocisci
blacca: z ipas purgāt pille de
raued scēi: pille sebellie: pille
ide. cōfectio alkelengi.

Spleneticis cōfert sirup⁹ de ca-
lamēto: z splenis asatib⁹ cō-
ferūt tro. de eupatorio.

Splenis grossitie pferūt epl⁹ de
fermē. eplā oubasij z ipi⁹ vē-
tosita. rēoluūt tro. d capparis.

Sanguinē mūdificānt z clarifi-
cāt pfectio anacardina: deco-
ctio capilli vēer⁹ aq̃ fructuū:
et decoctio sumiterre: et pur-
gāt ipz pille ad se. colericas.

Sāguis iputo pfe. athāasia ma-
gna: z tro. de terra sigillata.

Sāguis furore repumūt z eius
ebullitiōē sedāt aq̃ fructuū
alricostū. tro. de cāphora.

Sāguis fluxū de narib⁹ z alioz
restringunt z absidūt tro. ra-
mich. z tro. d terra sigillata.
et tro. de liarabe.

Sāguinis egestionē pferūt tro.
de terra sigillata q̃etiā restri-
gūt fluxū supflūū mēstruoz.

Sanguinē dissoluit oleum philosophorum.

Sesum cogitationē et rōnē subtiliāt et vigorāt cōfectio secūda alharis. et kebuli conditi. sesuū instrumentū mūdificāt pille elephāgie: pille stomatice pille aggregatiue: pille lucis maiores et minores.

Supfluitates a toto corpe educit electuariū alestof.

Scabiei pferit oleū nucū: et illa q̄ fit ex salso flegmate et colera purgāt pfectio hamech. sirup⁹ de fumo terre maior et minor: et sirup⁹ de epithimo.

Scabiei sicce pferit vnguētū al fescericū: vnguētū cerule. vnguētū al fescericū aliud.

Sodā calidam purgat pfectio electuariū rosati: et ei pfe. cerotum vltimum.

Sodam antiquā purgāt pillule alhandah. et frigide sode confe. oleum de euforbio.

Serpignē curāt sirup⁹ de fumo terre maior. oleū de oliuis. oleum de iunipero: oleū de fraxino.

Spasmo cōse. sirupus de sticad. pillule de serapino. vnguētū de bdelio vnguētū ad illd cerotū dyapēthe: oleū de beē oleū de se. lini oleū de croco: oleū de piperib⁹: et oleū de la de agathis.

Somnū pronocat oleū anetinū oleū de papauere: oleū man dragoze: oleum ex ranis.

Surditatis pfe. oleū amigdalaz amararū. oleū de been: oleū de cucumere asinino.

Spinās corpi infiras q̄uis in pfundo sint extrahit emplastrum de fermento.

Sciatico dol. pfe. emplastrū an

dromachi emplastrum sinapis oleum de piperibus: oleū philosophorum.

Sciaticā purgāt pillule aggregatiue maiores: pillule de serapino ex parte.

De litera. T.

Tussitie et solitudini pferunt electuariū de gēmis cōfectio de alliesmes.

Torture ouis pferunt cōfectio de musco. tyriaca dylatesser. si rup⁹ de sticados: cerotū aliud Alexandri: oleū de viperibus et oleum philosophorum.

Torture educunt supfluitates grossorum humorum et viscosorum hiera hermetis et hyeragogodion Ruffi.

Tussi diurne cōse. dyanisum et athanasia magna.

Tussi antiquer eis q̄ hnt pect⁹ saniosum pfe. dyasulfur. loch de pio sirup⁹ de gnis myrthi: sirup⁹ de liqritia. sirupus de prassio sirup⁹ calamēti. loch sanū et expertū sirup⁹ de prunis: sirup⁹ de gnatis: sirupus de iuiubis: sirupus de yfopo

Tussi calide pferit loch de papauere: loch ad caliditatē: loch aliud n̄z iulep viol. sirup⁹ pferēs catarris: sirup⁹ violace⁹.

Tussim antiquā remouēt subtiliāt humores grossos loch ad asma susuf ad illud.

Tussi q̄ nō sinit dormire patientes pfe. sirup⁹ de papauere.

Tussi sicce pferit sirup⁹ acetos⁹ detereniabin: sirup⁹ de papauere. et eā leniūt loch bonū: et loch de amigdalīs.

Tussi hūide pferit aqua mellis Tussim antiquā purgāt pillule de agarico.

Tussi catarrallipfe. pillule q̄ ad

U iij

Summula.

Omnes morbos catarrhi.
 Tremori confert sirup⁹ de stica
 dos: oleū de piperib⁹: oleū d
 lapide agathis et phorū.
 Trēorē purgathiera hermetis.
 Tumores p̄fundos aufert cero
 tū andromachi.
 Tūioresa calitate scōsresoluit
 et maturat epl⁹ dyacūlū puū.
 Tethano confert oleum de lapi
 de agathis.

De litera. U.

Uertigini p̄fert cōsectio de
 musco: p̄fectio allescera. si
 rup⁹ acetositas citri. sirup⁹
 acetosus de prunis acetū s̄q̄l
 loricū oximel squilliticū sim
 plex cōpositū.
 Vertiginē purgathiera herme
 tis. hyeralogodiā Rudi et p̄se
 ctio hamec: illā hō q̄ sit a fu
 mis colericis purgat p̄fectio
 dyasilio. p̄fectio electuarij ro.
 Urge erectionē facit p̄fectio te
 sticulorum vulpis.
 Uiscerū humiditatē desiccata
 romaticum rosatū.
 Uiscera p̄fortāt aromaticū nar
 dinū. p̄fectio electuarij exiue
 tiōe n̄ra. zuccarū rosatū: dyac
 costū. sirup⁹ de gnis myrti: et
 mellicratum de citonijis.
 Uiscerū lubricitati et exsolutio
 ni p̄p malitiā digōis p̄se. ele
 ctuariū. d̄ gnis myrti dyalac
 ca maior et minor tro. ramich.
 Uiscerū dolorē ex v̄tositatib⁹ fa
 ctū sedāt p̄fectio de seminib⁹
 dyacostū exinuētiōe p̄ma: et
 oleū lauri et eazputrefactōez
 reouet trisera sarra. magna.
 Uiscerū dolorem purgat hyera
 hermetis et eā mūdificat ele
 ctua. alestos.
 Uiscerū mollificatōi p̄fert sirup⁹
 de absinthio zuccarū ros.

Uiscera frida h̄ntib⁹ p̄fert siru
 p⁹ calamēti. oleū ruthe. epl⁹
 relatū ad Aristarchū.
 Uiscera lauat et abstergit aq̄
 mellis.
 Uiscerū duritiei p̄se. secābi d̄
 calamēto. empl⁹ d̄ melilo to.
 Uiscerū egritudinibus p̄se. ori
 mel squilliticū.
 Uiscerū ventositates dissoluūt
 dyaciminū. dyanisum. deco
 ctio alhasce. Et eorū debili
 tati a cā frigida cōse. empl⁹
 d̄ gallia prunū. A cā hō cala
 emplastrū de gallia aliud.
 Uiscerū inflātionibus cōse.
 emplm de frumēto.
 Vomitū sedāt aromaticū ros.
 aromaticū gariofilatū. siru
 pus acetosus de citonijis et de
 prunis. sirup⁹ de mēta. melli
 cratū de citonijstro. ramich.
 emplastrū diafinicoñ. descri
 ptione Alexandri.
 Vomitū colericū et slegmaticū
 retinent cōsectio de citonijse
 citonia condita. et sirupus de
 calamento.
 Vomitui ex flāte et malitie di
 gōis p̄se. p̄fectio alkalengi.
 vomitui p̄se. sirupus de agre
 sta et de albella.
 Vomitum sanat vnguentū ar
 thanite magnum.
 Vomitū colericū sedāt rob d̄ ri
 bes. rob de agrestis et d̄ berbe
 ris. rob de sumach. rob d̄ mo
 ris. de sceni. et rob de granj.
 V̄tositates a toto corpe expel
 lit electuariū aloes.
 Ventositates attenuāt et dissol
 uūt aromaticū gariofil. dyac
 iminum oleum nardinum.
 emplastrum relatum ab Ari
 stote. aromaticum nardinū
 dyanisum. trisera sarra. ma

Jacobi de partibus. Fo. cccxvi.

- gna.** et triferamuscata. alliale
gi. trifera Sal. pfectio electua
 rii ex inuentione nra. cōfectio
 hieralogo diō Ruffi. pfect. ele
 ctuarū indi maiorz minor. su
 fus. aromaticū ros. emplz de
 alleis. oleū amigdalaz ama
 rarū: oleū nucū: oleum de le
 rua: oleū de enula.
- Urinā** puocāt dyacalamētū de
 scriptiōe Sal. dyacurcūa ma
 ior et minor: dyamorū sion: dy
 sulfur. secaniabin d radicib⁹.
 secaniabin d leisim. tro. d lac
 ca pillule aggregatiue maio
 res oleū phoz. Urie difficul
 tati pfe. pfectio philōū iūctio
 nepina musa enea oleū aseli.
- Ubi** est dolor quādō mingit co
 ctio alkengelū.
- Uētris** de colorē ex hūiditate flāti
 ca multa crudā remouēt et eā
 mūdificāt dyatritō piperion
 descriptiōe Sal. dyaciminū.
 pfectio anacardia et ipsi pfe.
 emplm de granis lauri.
- Uētris** fluxū retinēt pfectio d ci
 tonijs: citonia p dita: sirup⁹ d
 albelach: sirupus de mēta.
- Uētris** solonē a fluxu colerico in
 uāt et strigūt elec. d fructib⁹: et
 sirup⁹ acetos⁹ d succz et aqs fru
 ctū. tro. d spodio cū se. aceto
 se epatico fluxui conse. et em
 plastrū diafinicōn.
- Uētris** fluxū assiduū cū signatiōi
 bus frigiditatis etiā q̄ sit pp
 eruberatiā catarrhi abscondit
 cōfectio electuarū ex inuētiōe
 nra et emplm de gallia. ipsuz
 ho signatiōib⁹ calitat: et qn̄ vē
 ter soluit supflue ab opatiōe
 catartici strigit elec. pfortati
 uum sto. emplm de gallia. ij.
- Uētris** fluxui antiq̄ et dissinterie
 conse. athanasia magna.
- Uētris** fluxū supabūdātē et cro
 nicū flātis et thenasimō factū
 ex friditate cōse. confectio de
 storace.
- Uētris** solutionē sedāt mellicra
 tum de citonijs: et miua cito
 nioz simplex et rob de fructi
 bus tro. de berberis.
- Uētrē** leniūt tro. aneti et ipsuz
 lubricāt zuccarū viol. ipsum
 mūdificat a fecib⁹ aq̄ mellis.
- Ueneno** resistūt sirup⁹ de agre
 sta et tyziaca diatefferon.
- Uenenis** frigidisq̄ oleū philo
 phorum.
- Uesice** dolorib⁹ conse. dyacureu
 ma maior et minor. dyemou
 sion emplm ex granis lauri.
 oleū de leiri: oleū nardinū:
 oleū asse. oleū de piperib⁹. et
 oleū philosophorum.
- Uesice** lapidē frangūt dyalacca
 maior et minor. oleū d nucleis
 cerasoz. oleū de granis citra
 guloz. oleū de scorpionib⁹. et
 oleum philosophoz.
- Uesice** vlcera tiōi conse. oximel
 squilliticū simplex. ipsius ho
 vlcera tiōi valent tro. allie
 lengi.
- Uesice** duriciē pfe. yfopi. cerotū
 democriti. et ipsi ardorū oleū
 amigdalarū dulcium.
- Uesicam** calefaciūt oleū de lilio
 et de enula.
- Ulcereb⁹** malis cōse. hieralogo
 diō Ruffi. et pillule aggrega
 minores.
- Ulcereb⁹** putridis pfe. vngm̄ no
 bile et relatū ad Nicodemū et
 vnguētū cerascos: et in eis ge
 nerāt carnē ea sigillādō et pie
 seruāt a putrefactiōe vlcera
 curāt vnguētum dyafinicōn.
 descript. arabica. emplm ara
 bicum. et oleū de jouis.

U iij

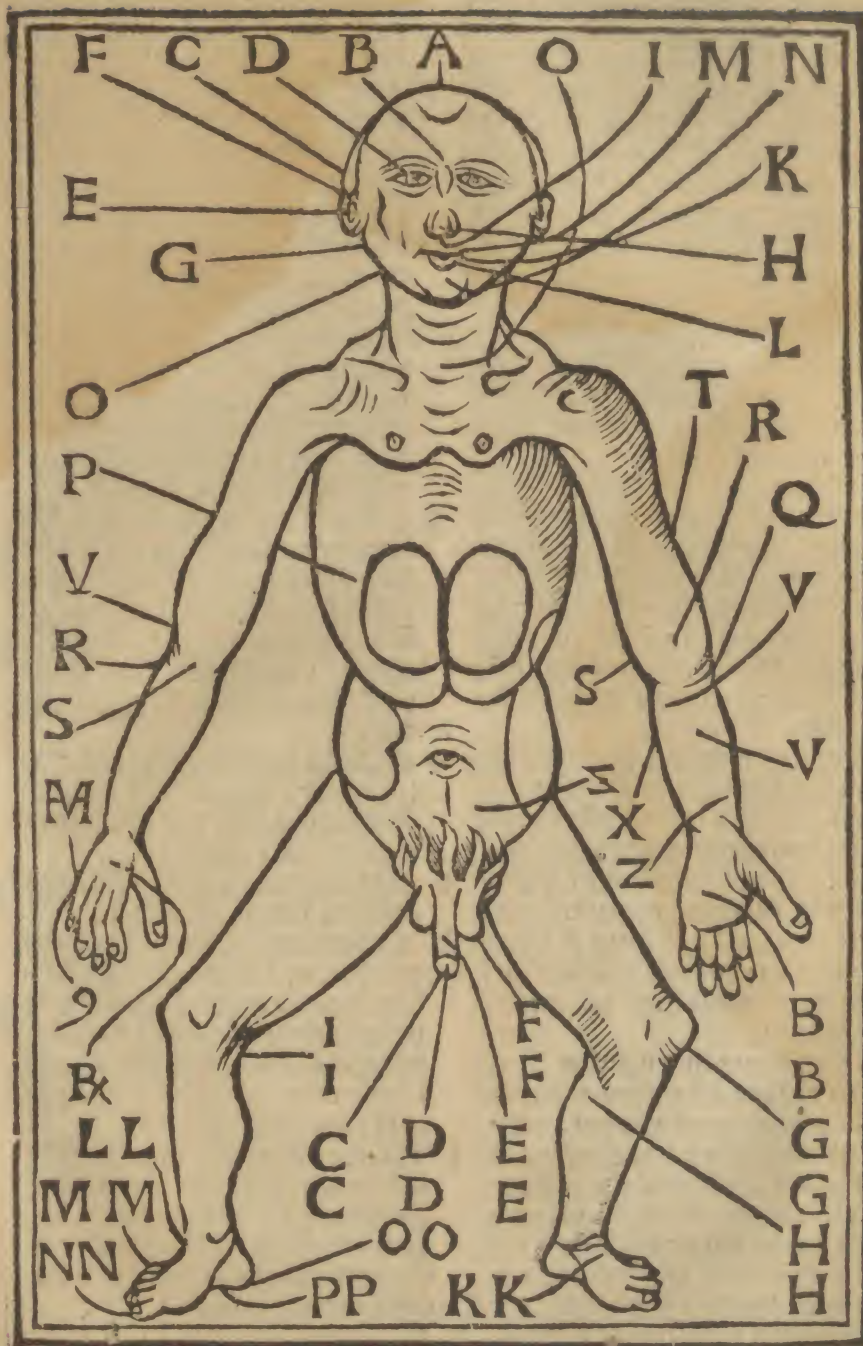

Summula Jacobi de partibus.

- U**lcerib⁹ fraudulētis ꝑfe.oleuꝫ
almezeron.oleum de iunipe
ro ꝛ de fraxino.
- U**lcera scouata que sūt a cole
ra adusta ꝛ flegmate salso cō
fe.vnguentum ceruse.
- U**lcerumvestigis confe.oleum
de been.
- U**isus obscuritatē purgant pil
lule de hyera.
- U**isum a fumis colericis deper
ditū recuperat trisera ꝑfica.
- U**ocis raucedini que est ꝑpter
frigiditatē ꝛ fā grossū quod
continet in pectore ꝛ pulmo
ne ꝑfert loch sanū ꝛ expertū:
sirupus de iunibis.
- U**ocis lacertos corroboret ace
tum squilliticum.
- U**ocē clarificādo similiter oleū
de carthamo.oleū de nuce in
dica.oleū de granis sisami.
- U**ulnera fraudulēta expellūt si
rupus de epithimo ꝛ vnguē
tum de lino.
- U**ulnerib⁹ difficilis ꝑsolidatio
nis ꝛ incarnationis ea mūdi
ficādo confe.vnguentū dya
finiconis descriptione arabi
ca.emplm arabicū: vnguen
tum de lino.
- U**ulnera antiqua ꝛ ꝛcētia mūdi
ficat et incarnat vnguentum
dyacerasos.
- U**ulnerib⁹ neruosis in quib⁹ est
calesfactio mūdifcat ꝛ incar
nat vnguētū basiliconis ma
gnum.
- U**ulnerū tumorē soluit oleū de
grisonullis.
- U**ulnera putrida curat vnguē
tum cericinum.
- U**ulnerib⁹ antiquis ꝑfe.vnguē
tum egyptiacū magnum.
- U**ulnerat: incarnat ꝛ cōsolidat
vnguentum tria farmacū.
- U**ulnerib⁹ in quibus sūt ꝑtēta
superflua: si aut siccare opus
est confe.emplm de sermeto.
- U**ulnera que tarde curant ꝑfe
cte curat oleum ꝑhorum.
- U**lcerat ꝛ cauterizat vbi opꝫ em
plastrū Andromachi aliud.
- U**ulue doloꝝ ꝑfe.oleū amigda
larum dulcium.
- U**ermes occidūt qui sunt in au
ribus: oleū de nucleis ꝑscorꝫ
et oleum benedictū.
- U**enarum orificia aperit oleuꝫ
philosophorum.

¶ 3 2 3 S.

Summula.

Venarum

que flobotho-
mantur quedā
sunt vene tan-
tum: et quedam
sūt arterie. Ue-

ne tantumque in capite sunt
flobothomande melius est
vt transuerse flobothomen-
tur excepta guidem cui⁹ flob-
bothomia fiat in latitudine
et non in longitudine.

- a **V**ena que est in puppi ca-
pitis valet stupori mentis et
emigranee ac antiquo dolo-
ri capitis eius.
- b **V**ena que est in medio frō-
tis valet dolori capitis anti-
quo et pprie illi qui est in po-
steriori parte eius. apostema-
tib⁹ oculor⁹ et passionib⁹ que
in facie accidunt vt in mor-
phea: et valet etiā alienatiōi
et frenem et cōtra nouam le-
pram.
- c **V**ene timpor⁹ que flexuo-
se incedūt valent cōtra dolo-
rem aurī et nimīā effusione⁹
lachrymarū et contra emigra-
neam: et fm Auicē. non debēt
minui in quib⁹ requirūt po-
tētia generādi: quia p istas
venas euacuant spiritus qui
a natura missi sunt ad gene-
randum.
- d **V**ene due in angulis ocu-
lorū valent ad visum et ad do-
lores capitis: ad egritudines
oculorum: scz ad lachrymam
pannū: et ad scabiē palpebra-
rum: et etiam valent obtalmie
antique: et istis venis non est
flobothomus profundādu⁹
propter tumore fistularū.
- e **V**ena in cōcauitate aurī et

ex vtrags parte valet contra
tremore capitis et cōtra tinnitū
aurī: et etiam valet con-
tra nouellam surditatē.

f **T**res vene retro aures q⁹
rum locus est post illum vbi
extremitas auris inde perue-
nit ad capillos sunt ex venis
tantū que in capite solent flo-
bothomari. et vna harū triuz
est magis manifesta de qua
proprie fit flobothomia. et va-
lent obtalmie oculorum et in
principio aque et cum caput a
stomacho recipit fumum: et
propter hoc conferūt vlceri-
bus aurī et colli et posteriori
ribus partibus capitis.

g **A**uicē. rr. primi dicit: et Sa-
lenus quidem negat qd due
sunt vene que sunt post aures
retro flobothomantur vt qui
filios gignunt: ipsos non cō-
tinent: idest steriles fiunt
post autoritate hyppocra-
tis.

h **V**ena in sūmitate nasi va-
let contra grauedinē capitis
et nimium fluxum oculorum
si timor in eis existit.

i **V**ena iuxta nares purgat
caput et iuuat auditum.

l **D**ue vene in faucibus oris
quelibet valet contra pustu-
las faciei et contra scabiē ca-
pitis et contra dolore dētium
et mandibularū: et etiam va-
lent contra grauedinem ca-
pitis gutturis et oris.

l **D**ue vene sub lingua valēt
ambe cōtra dolores dentiū et
gingiuarū et cōtra reuma ca-
pitis et cōtra apata gutturis
et contra squinantiam et cōtra
omnia vicia oris.

m **V**ene interiores labiorum

Jacobi de partibus. Fo. cccxviii.

quatuor superiorum et inferiorum valent apostematibus oris et gingivarum et doloribus earum et reumati et ulceribus et fistulis que sunt in eis.

n Vena sub mento valet contra dolorem maxillarum et contra pruritum et fetorem narium et dolores faciei et contra dolores et pustulas faciei.

o Venae due que sunt in collo vocate guidegi quando flobothomantur valent in principio lepre et forti squinantie et coangustationi anhelitus et asmati acuto et raucedini vocis et habenti aperta in pulmone et valent egritudinibus splenis et laterum.

l Nota quod omnes vene capitis post questionem sunt minuende excepta vena sub mento.

l Notandum est ulterius quod semper in istis venis scilicet a capite usque ad collum quia sunt tanquam vene particulares si oportet quod flobothomentur semper prius cepha. vena brachii flobothometur antequam iste particularis res flobothomentur.

o Vena autem furcule que est in inferiori thorace scilicet in fundo colli valet sicut Avicenna in passionibus stomachi.

l Due sunt arterie retro aures que flobothomate secundum Avicennam valent obtinere lachrymas panno noctilope et anti quis doloribus capitis scilicet timor existit in arteriis et specialiter predictis scilicet cum pilis lepous et thure et albumine oui scilicet cum emplastro Ba. est sanguis restringendus si nimis flueret et cum aloë.

l Item dicit Avicenna quod arteria tē-

porum quandoque flobothomatur et quandoque extrahitur et quandoque aduritur et hoc fit propterea ut acuti reumatismi et subtiles constringantur qui ad oculos descendunt et per dilatationem superfluum foraminis vixit tunice.

p Vena sub utraque parte ascelle incisa facit hominem mori ridendo et talis vena balsiferes appellatur.

q Vena que est supra cubitum a parte sinistri et proprie invenitur in brachio sinistro que a quibusdam vocatur vena circularis scilicet splenis valet in cardiaca passione et asmati et optimis et est prima et emotiva passio nem et vix dolori pectoris et pulmonis et dolori diaphragmatis et difficultati anhelitus et quandoque incirrit solet inflari et valet et diffuria et quia ignota est ideo non utimur ea vel raro.

q Vena cephalica seu capitalis valet passionibus que in collo et capite sunt et ideo valet dolori capitis et aurium et dolori oculorum et squinantie. Et nota quod nullus est timor quod nervum musculum vel arteriam non habet sub ea.

r Vena passilica seu epatica vix passionibus que in toto corpore et ventre sunt et ideo flos est primo in cordi pleuresi spleni dolori spatularum et ad sanguinem de naribus restringendum. Et inter ceteras venas brachii est maioris timoris in flobothomia quia sub ea est arteria et nervus et musculus secundum Avicennam.

f Basilica sinistra est flobothomanda in mala plethore cordis

Summula.

- calida et in mala plexione calida stomachi: ut dicit Costantinus lib. iij. sue practice. et ideo dicit Avicenna. iij. can. fen. ij. circa principium capituli sexti. quod basilica sinistra incidenda est in amplitudine cordis.
- S** Mediana valet doloribus et passionibus equaliter superioribus et inferioribus: et ideo confortat universali repletioni corporis vel quando non potest inueniri basilica aut cephalica. Et sub ea est nervus solum.
- t** Vena que funis brachii dicitur que supra cephalicam existit: et est ramus cephalice tendens supra partem siluestre: et valet ad ea que valet cephalica.
- u** Venam cardiacam seu cordialis hoc est vena mediana ideo dicitur per passionibus spirituum et plenius in manu sinistra valore eius declaratur.
- v** Venam purpuream contra passionem interiorum minuitur.
- x** Venam asit que dicitur ascellarisparsita est sub basilica. scilicet pars et est ramus basilice: et versus scilicet cut basilica et cum sit ligatura brachii appet: et vocatur: ascellaris quia venit ab ascella: et valet passionibus pectoris et pulmonis.
- y** Vena in ambobus lateribus corporis debet incidere contra pustulas antiquas et contra infirmitatem frigidam et lienteriam: et quando homo non potest habere digestionem.
- z** Vena iliaca et titillaris aperitur pro passionibus inferiorum.
- z** Notandum est secundum Avicenna. fen. iij. primi. sic dicentem. Et in venis que in corpore flobothomantur sunt due vene supra ventrem posite: quarum una super epas consistit et altera super splenem est posita: illa desuper epas versus hydropisim: et sinistra in egritudinibus splenis.
- 2** Vena inter auricularem et anularem que dicitur sicle sine saluatella valet de terra flobothomata in passionibus epatis: et sinistra in passionibus splenis: et debet poni manus in aqua calida ne sanguis cito restringatur.
- z** Vena inter pollicem et indicem valet capiti et passionibus eius et valet passionibus oculorum.
- aa** Vena intraque manu supra minimum digitum valet contra ictericitiam et contra omnia vitia splenis et contra febrem et quacunque febrem.
- bb** Vena veniens ad pollicem incisa valet hydropicis et in flatibus et etiam contra ventositate.
- cc** Vene antequam in circuitu anisunt. scilicet emorroyde quando incidunt per se temperate aut cum flobothomo: valet omnibus egritudinibus melancholicie aduiste et corrupte sicut manir melancolie lepro et inferioribus cutis et etiam quartane et passionibus splenis et hydropisim.
- dd** Vena sub preputio valet contra hydropisim et contra omnes corporis tumores.
- ee** Due vene inferiores iuxta preputium valent tumoribus testiculorum et dolori renum.
- ff** Vene que dicuntur falsiores cauende sunt tribus digitis supra geniculos: quas qui incidit in tibia morietur.

Jacobi de partibus. Fo. ccclix.

subito.

gg Vena sub utroque genu valet contra apostema et dolores renum et lumborum coarum et vesice: et arteticas passiones mirabiliter curat.

hh Due vene de coris et due de tibis valent contra dolorem coarum et tibiaram et crurium utriusque pedis.

ii Vena autem poplitis scilicet curuature valet ut euacuetur sanguis a partibus superioribus ad inferiora sicut ab epate renibus matricis et tantum valet sicut et saphena et magis in prouocando menstrua in doloribus ani et emorroidibus. Sed dicit Auic. quod propinquior est matrici quam saphena et sciatica: valet etiam doloribus dorsis ut dicit Auic. ij. cano.

lll Vene autem que saphene dicuntur habent esse sub canilla aut supra ipsam: et he a parte domestica sicut sciatica a parte siluestri: ista autem vena valet tantum sicut vena poplitis curuature eo modo quod dictum est supra. scilicet quod per eam euacuatur sanguis qui est in epate et in membris circumcinctis: et ut sanguis a partibus superioribus ad inferiores transferatur: quare valet in pleure si epatis et capitis passionibus maxime in repletis ad diuertendum materiam ad oppositum et passionibus renum et vesice et matricis menstrua prouocat fortiter: et officia emorroidarum aperite passionibus virge et testiculorum.

ll Vena autem sciatica est sub canilla immediate apud cal

canem a parte siluestri: et valet dolori scie et articulorum et reum et membrorum que sunt situata in parte siluestri melius quam saphena: et saphena melius attrahit a membris positis: versus partem domesticam et quare hoc fit nescitur sed experimento probatur.

mm Vena autem que est inter duos articulos paruos et ramus sciaticus et inueni quod valet obtalmie oculorum pustulis crurium et passionibus renum et vesice: et credo quod valet ad ea que sciatica.

nn Vena que declinat ad pollicem pedis est ramus saphene: et operatur quantum et saphena secundum quod dicit Auic.

oo Vena in utroque pede supra pedicam maiorem valet contra obtalmiam et faciei pustulas et menstruorum retentiones et contra conceptionem et contra pustulas crurium.

pp Due vene exteriores sub talis in utroque pede valet contra dolores ancharum et contra inflationes et apostemata testiculorum.

Due etiam vene interiores sub talis in utroque pede: valet contra harenam et calculum: et valent mulieribus post partum non bene purgatis: valent et illis que non sunt bene dispositae ad concipiendum et etiam mulieribus que in se suum non habent.

Nota quod omnes vene crurium ac pedum post conestionem sunt minuende. Item dicit Aur. quod flobothomia harum venarum scilicet crurum et pedum plus debilitat virtutem quam

De ponderibus et mensuris.

Nebothomia venarū manū.
Motandum est in generali q̄
 quinq; sunt pprie considerāda
 flobothomie. scz tēpus: etas cō
 plexio: humor: et virtus: et p̄ce
 teris rebus virtus: vt ptz p̄ Aui.
 qñ dicit q̄ aliquñ possum facere
 flobothomiā vsq; ad sincopiā si
 cut in febrib; sincochis: et in p̄n
 cipio apoplexie et i squinātia. et
 in magnis apatib; p̄nitiosis: et
 fortib; dolorib; hoc tñ facere
 debem; si virtus sit fortis. Alia
 aut ier necessaria ad bonā eu
 cuationē addit predictis Aui.
 fen. iij. c. iij. et qualiter et qñ.

Longiore vitam et sanitatem ministrat.
 Sanguinem alienum eicit.
 Proprium sanguinem nutrit.
 Tristitiam aufert.
 Memoriam prebet.
 Vesicam purgat.
 Cerebrum temperat.
 Stimulum libidinis fugat.
 Auditum aperit.
 Lachrymas stringit.
 Stomachum purgat.
 Digestionem inuitat.
 Leniorem producit vocem.
 Unum acuit.
 Ventrem coerces.
 Somnum minuit.
 Anxietatem tollit.
 Ingenium acuit.
 Medullas calefacit.
Item flobothomia non tan
 tum est utilis: sed necessaria.
Descriptio pōdex et mēsurarū
 ex breuiario. Breui. i. vigil.

Mquit. ordei est
 vnc. xvij. **C**hist vi
 ni est libras. lxx.
Chist mellis est li.

cviij. **C**ho^o vini ē lib. ix. **C**ho^o
 mellis est lib. xxij. et .5. **C**or
 boni olei ē. 3. et .x. **C**orboni vini
 3. et .x. **C**orboni mellis. 3. xij. et .3.
Mesistrum magnum olei est
 vnc. 3. **M**esistrum magnum vi
 ni est vnc. iij. goimie. viij. **M**e
 sistrum mellis vnc. iij. 5. **A**c
 sunet olei darlūmet. xvj. **A**c
 sunet vini. vnc. ij. et quarta dar
 lūmet. i. **A**c sunet mellis vnc.
 iij. et quarta. et .viij. **C**hoatus
 olei darlūmet. xij. **C**hoatus
 vini vnc. i. et medietas darlū
 met et tertia. **C**hoatus mel
 lis pon. vnc. ij. et quarta. **M**e
 sitron olei est darlūmet. vij.
Mesitron vini est goimie. xx.
Mesitron mellis darlūmet.
 vij. **D**escriptio mensurarum
 et ponderum ex breuiario filij
 Serapionis inquit.

Exceptus ē ab hoc ca.
 in hoc aggregato:
 qm̄ nō dixi oēm mē
 surā quā in ip̄o attu
 li nisi que cognita ē
 ap̄d eos q̄ lingua vtūtur arabi
 ca in capitulis suis. **U**ex qui
 dā coegerunt me ad transferē
 dū querētes me translationem
 eius vt inuamentū fiat p̄ illud
 i alijs ab isto lib. o. **C**hist ap̄d
 gētes que lingua greca loquū
 tur cognitū est: super mensurā
 vero non conueniunt omnes: et
 istud est: quoniam quidāz eorū
 vtunt alia q̄ vtant alij. **C**hist
 enim apud romanos capit. lib
 i. 5. et sextam: quare est vnc. xx.
Et chist italicū lib. i. 5. **E**t
 lib. ē. 3. xij. **E**t mina romana
 ē. 3. xx. **E**t mina italica et egi
 ptia est. 3. xvj. **E**t mina est
 sextaria. xl. **E**t lib. ē sextaria
 xx. **S**extariū ē. 3. vij. et dauch

De ponderibus et mensuris. Fo. cccxx.

duo aut aur. quatuor. Et dar-
lumet est aur. i. Et dorach
italicu est iohei octo. Et iohei
est acsat romana sex. Et cori-
la. i. z. ix. Mestrō magnū est. z.
iij. Et parū est darlumet sex.
Acfunelz est darlumet. xvij.
Choatos est. z. i. s. Bormia
est qrtā. z. vsq ad duos dauch.
Aum⁹ andamilus est. z. i.
vnaqueq earū est aurei septē.
Adar. z. i. Eub mellis lib.
ij. s. Eub olei mina. i. s. Al-
dorach li. iij. Chist mellis li.
ij. k. Alhemen sextaria. v. z. z.
xxx. z. antulū quatuor. Semi-
met munc. r. z. k. Faba egypti-
aca semimet qtuor. Obu-
lus est dauch. i. s. sicut inuenit
Alexādrin⁹ ātulū tres. Auel-
lana. i. est darlumet. i. Aurē.
xiiij. semimet. Alfacraiat p-
ua est semimet. vij. Alfacra-
iat magna est semimet. xiiij.
Faba greca est duo semimet
aut duo oboli. Alfacraiat
est sextaria sex z quarta. Co-

chliarum mellis est aur. iij.
Cochliariū medicinarū est
aur. i. z. z. i. Alsatil. i. est sex-
taria duo. Darlumet ē obo-
li. vi. Et ois obolus est chis-
rat. iij. Et ois chirat est. iij.
grana ordei. Et oboli. iij.
sunt chirat. ix. Alcantus est
z. i. s. Choati duo sunt. z. iij.
Oboli. viij. sūt chirat. xiiij.

FINIS.

Impssum Lugduni per Jo-
annē Moylin als de Cambay
Impēsis vero honesti viri Ja-
cobi. q. Francisci de Giunta
florentini. Anno domini. M.
cccc. xxiij.

Regestum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s
t v x y z r p p A B C D E F G
H I K L M N O P Q R S T
U. Omnes sunt quaterniones.

Long 20,

fungi asper. gineo pil lott. de murex

Aug 1898. J. la naga cipa.

Pisompholus

[illegible]

Jacob. man. alpheu
 cand est loden
 cyatulex nabi.
 cyatulex nabi.

